P. ANDREAS

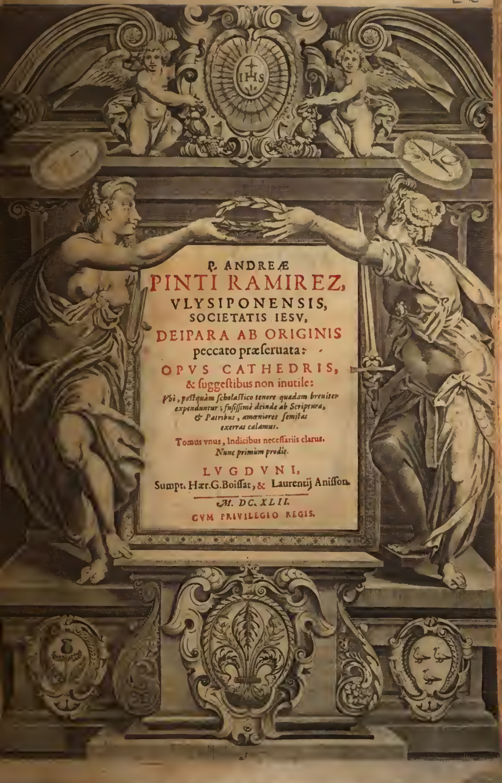
PINTVS

RAMIREZ

De Conceptione

B. Mariæ Virg.

2 R

P. ANDREÆ

PINTI RAMIREZ,

VLYSIPONENSIS,

SOCIETATIS IESV,

DEIPARA AB ORIGINIS peccato præſeruata:

OPVS CATHEDRIS,

& ſuggeſtibus non inutile:

Vbi, poſtquàm ſcholaſtico tenore quadam breuiter expenduntur; fuſiſſimè deinde ab Scriptura, & Patribus, amœniores ſemitas exerras calamus.

Tomus vnus, Indicibus neceſſariis clarus.

Nunc primùm prodit.

LVGDVNI,

Sumpt. Hær. G. Boiſſat, & Laurentij Aniſſon.

M. DC. XLII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

REVERENDO ADMODVM P.

P. MVTIO VITELLESCHI,

SOCIETATIS IESV PRÆPOSITO GENERALI.

OBÆRATVS tandiu, ecce fidem iam venio liberaturus. Debebam poſt incarnati Verbi, Conceptæ Mariæ laudes: auſus illas ſub optimi Patriarchæ, has ſub Nomine tuo iam diuulgo. Nihil Redemptori ſimilius Genitrice: tu ſpirans Ignatij ſimulacrum. Maria Genitum refert, tu Genitorem. Summus Filius, Matri ſummæ præluxit ad encomium: ad patrocinium præluxit ſuauiſſimo Filio, Pater ſuauiſſimus. Ergo,

Te per MARIÆ *facinorum laudem precor,* *Seneca in Fur.*
Genitor, tuiq; nominis ſemper mihi
Lumen ſecundum.

Trepido,adſtes,erigas cadentem.Parthenica Conceptio diſcutitur: huic autem (inter tot alia munia) myſterio propugnando, haud nutante priſcæ traditionis fide, Societatem hanc editam accepimus. Ecquò Amazo ingentis iam virtutis non peruadet,quæ repens adhuc,vnius Laynez ſui,docta iuxtà,ac præferuida pietate, piiſſimam pro Deipara immaculata gnomen, Tridentino applaudente,roborauit? Hydram centicipem ſuffocat adultus Hercules: nimirum,in cuna,immiſſos iam Dracones ſuffocarat: infantis magna, maiorum viri præceſſerant augurium, è faſciolis leoninam, è crepundiis iam clauam meditantis. Iure itaque te, Societatis Caput, non tam rogem, quàm exigam in munimen. Maria in chartis, etiam Hæreticorum morſus timet: quæ in cælis latratus vilipendit. Si ſcriptam foues, quam viuam veneraris, iam augurer,ſub æneo muro, væ gingiuis, ſi properent, cruentandis. *Sis bonus, ô, felixque tuo*: inde feliciùs ſub auſpiciis tantis, daturo meliora.

R.P.V. humilis in Chriſto filius,& ſeruus,

ANDREAS PINTO.

Lectori.

Lectori.

PARTVRIEBAT *Deiparæ laudes D. Baſilius Seleucus orat. de Annunc. dúmque auiditati timor obſtrepit, dum releuat timorem auiditas, ſic erupit :* Copioſam præconiorum materiam com- Baſil. Sel. periet, qui ſacram Deiparam Virginem, laudibus efferre inſtituerit. Ego verò, cùm non ignorem infirmitatem meam, tantarum rerum ponderi, haudquaquam parem eſſe; mole exterritus, multùm, diúque me continui. *Et tamen, quantus eſſet Baſilius, aurea eius atteſtantur Scripta, ſæcula debuccinant. Vnde ergo timoris cauſa?* Nec enim, *inquit*, quorumlibet eſt, promeritas Virgini laudes perſoluere; ſed eorum, qui diuinæ gratiæ lumine inſigniter illuſtrati ſunt. *Aude tamen, Sanctiſſime Pater, Doctor eximie. Si nequis, de pretioſo munere condignas; potes tamen de affectu piiſſimo, pretioſas. Quid vltrà hæſites?* Qui Deiparæ, *ſubdit*, Virginis laudes depromere aueo; formidare debeo, necubi fortè, à veritate aberrem; & dum eam, oratione honorare ſtudeo; aliquid per imprudentiam, ipsâ indignum, dixiſſe deprehendar. *Et quidem meritò, ſi non tam de ſe humilis; quàm de me verus, ſermonem inſtitueret Seleucus: hæc eſt enim periculoſiſſima alea in hoc negotio, ne, qui digna non poſſumus; dum ſaltem exhibere pia contendimus, indigna immiſcuiſſe arguamur. Sed quid facerem? Si Maria, condignos Scriptores quæſierit, conticebitur. Habet hoc ſuprema rerum dignitas, vt voluére quidam, in ſumma felicitate infelicius, vt nunquam pro dignitate commendetur: ego verò, hinc excellentiorem felicitatis cumulum, manifeſtiùs deprehendi exiſtimarem. Quid enim beatius, quàm ibi degere, quò nulla laus, licèt immensùm pennata, euchi præſumpſerit? Ibi degit Deipara beatiſſima. Vnde Damaſcenus in Cant. Eccleſ. ſono* 1. Omni laudum lege, ô Virgo, gloriæ tuæ maior eſt excellentia. Damaſc. *Inuideret ſibi Maria, ſi præconia pro meritis indiceret: immane quantùm decreſceret, ſi quæ creata mens, etiam immane creſcens, hanc pertingeret. Adſpirabit votis, ſpero, dum veteres, & ſanctiſſimos eius Encomiaſtas, vmbra ſequor: nec tam illorum recalcandis, quàm adorandis veſtigiis aſſueſco; nuſquam vel leuiſſimum vnguem deuiatus.*

Non itaque eſt animus, quæ iam alij feliciùs, pro Deiparæ honore deſudarunt, obtrudere renouata: ſed, ſi quid poſſumus, denuò laborare. Puduit, malè recoctam crambem, nauſeabundi ſæculi obiicere palato. Quidquid de pompoſa pulchritudine vernantius, aut in Scripturæ diuinæ, aut in ſanctorum Patrum viridariis, vel etiam incurioſos oculos alliciebat; ab aliis, coronandæ Mariæ iam decerptum eſt: viliora ſunt, quæ remanent colligenda; ſolúmque de minùs obſoleto decore, gratioſa. Huc adigitur, quiſquis ſerus, poſt alios venit, proprium magis faſciculum, quàm faſcem, ab alienis meſſibus daturus. In quo, id mihi maximè fuit conſilij, vt acumina plerunque illa, quæ tan-

tùm

tùm flore delectant, nec fructu ſaturant, hinc abiiciam. Nec tam olfactum, quàm guſtum, palpatum iui: fulcitur quippe Maria floribus; ſed ſimul ſtipatur pomis: florigera de fructibus, fructuoſa de floribus, ſerta cupit. Opus igitur noſtrum ſic procedit. Adduco in medium rationes D. Thomæ, harúmque mente breuiter examinata, curo pro viribus, vt Doctorum vertex etiam nobis fauere, piæque ſententiæ Patronus videatur. Deinde, quidquid ex D. Thoma, ad honorem Deiparæ, ſcholaſtico tenore breuiter eruo, fuſiſſimè deinde, ab Scriptura, & Patribus confirmo. Hic tenor Operis: hic Authoris ſcopus.

PARTHE

PARTHENICO NVMINI ADSPIRATVRO SVSPIRIVM.

TINNVLO æris crepitu, contra Theſſala carmina, excantatæ Lunæ opem allatam, (imò irrogatam iniuriam,) nugantur Corybantes: neſcias enim, vtrum graue magis, an quòd duro veneficio torqueri, an quòd reboanti egere beneficio crederetur. Quàm præſtat ficto, factum! Pio carmine, diuinam excantamus Lunam: tinnulo cordis ſuſpirio, opem non tam afferimus, quàm contrahimus. Rarius, quod addiderim. Deridiculum mendacis Matheſis, apud Rabbinos, circunfertur Oraculum: *Si Luna Ioui coniuncta, ſuper caput Serpentis collocetur, interimque ſcientiam à Deo petas, impetrabis.* En profanus Aſtrologiæ delirantis enthuſiaſmus, quo è ſyderum conſpectibus, ſic orans, voti compos, vt impos ſui Deus exiſtimetur. Interim tamen infelix ſuperſtitio, felix mihi facit Omen: capio lubens. Huc ades, ô Maria, rebus vim, verbis pondus allatura. Tu Luna indeficiens, non falſo Iouis, ſed vero Iehouah Numini coniunctiſſima, obtrito inferni Serpentis capite, fauſta influis. Benignum, fuſæ Preces, Horoſcopum ſortimini: intrepidæ, properate, neque ventis ludibrium debituræ, neque obliuionis pelago amandandæ: imò cæleſtis Zephyri ſubuectæ flatibus, arcanum diuinæ ſcientiæ pelagus ingreſſæ, guttulam ſaltem nobis aſportabitis. Audior: litaui prece: accingor operi: nihil deſperandum, Chriſto duce, & Auſpice Matre: hæc, in aliena etiam mitis, ille mitiſſimus: ecquid in ſua? Aut quibus aliis labores impenſos volo? Certè nulli. Non eſt fallere καρδιογνώσταις, quibus, ſi nihil magnificentius obtuli, nihil tamen amantius offerre potui.

Alfonſus del Caño Prouincialis Societatis IESV *in Caſtillana Prouincia.*

POTESTATE ad id mihi facta à Reuerendo admodum P.N. Mutio Vitteleſchi noſtræ Societatis IESV Præpoſito Generali, facultatem facio; vt liber *de Conceptione B. Mariæ*, à P. Andrea Pinto noſtræ Societatis compoſitus, & eiuſdem Societatis grauium, Doctorúmque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Valliſoleti, in Collegio S. Ignatij P. noſtri, 6. Iulij 1640.

ALFONSVS DEL CAÑO.

Cenſura Operis.

NOS infraſcripti teſtamur, nihil nobis in hoc Opere *P. Andreæ Pinti Ramirez, è Societate Ieſu*, prorſus occurriſſe à bonis moribus, & Catholica fide, Theologorumque placidis alienum. In cuius rei fidem hoc teſtimonium, manu noſtra ſubſcriptum, dedimus. Lugduni 10. Octobris 1641.

IOSEPH GIBALINVS, è Soc. IESV.

CAROLVS DV LIEV, è Soc. IESV.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV, *in Prouincia Lugdunenſi.*

EGO Ioannes Gayetus, Societatis IESV in Prouincia Lugdunenſi Præpoſitus Prouincialis: Opus, quod inſcribitur, *P. Pinti Ramirez, è Societate* IESV, *Deipara ab originis peccato præſeruata*: trium Societatis eiuſdem Theologorum iudicio probatum, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſimis Henrico III. 10. Maij 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1606. & Ludouico XIII. nunc regnante, 4. Februarij 1611. conceſſum, quo Bibliopolis omnibus probibetur, ne libros ab hominibus noſtræ Societatis compoſitos, abſque Superiorum eius permiſſione, imprimant. Permitto Laurentio Aniſſon, Bibliopolæ Lugdunenſi, vt ad decem proximos annos excudere, ac liberè diuendere poſſit. Datum Lugduni, 28. Octobris 1641.

IOANNES GAYETVS.

Imprimendi facultas.

IOANNES Claudius de Ville, in ſacra Theologia Magiſter, in Eccleſia S. Crucis Cuſtos, & D. D. Alphonſi Ludouici Dupleſſis de Richelieu, Eminentiſſimi Cardinalis ac Reuerendiſſimi Archiepiſcopi Lugdunenſis, Vicarius Generalis ſubſtitutus: Opus inſcriptum, *P. Pinti Ramirez, Deipara ab originis peccato præſeruata*, à Theologis viſum & approbatum, in lucem edi facultatem concedimus. Lugduni die 30. Ianuarij 1642.

DE VILLE.

ELENCHVS

ELENCHVS ANTHOLOGICVS.

ANTHOLOGIA I.

Mariæ priuilegia, cæteris maiora, & celeriora.

§.1. R*EBVS ſibi deſignatis decus, & benedictiones Deus accelerat. num. marginali 26.*
2 *Aliunde prædicta pia celeritas illuſtratur.* n.33
3 *Celer, imò & prauius maledictionis auerruncator Deus, erga illa, quæ pretioſo miniſterio deſtinantur.* n.43
4 *Deipara diuinus Microcoſmos, Pandora ſacra: cui gratiarum primitiæ conſignata.* n.51

ANTHOLOGIA II.

Maria abſque Chriſto non futura.

§.1. N*oua, & illibata ſunt, quæ in obſequium Chriſti apparantur.* n.62
2 *Chriſtum ſibi hoc beneficio deuinxit Deus, dum Mariam aliàs non futuram, ſolùm in eius miniſteriũ deſtinat efficaciter: & plena artis induſtriâ producit.* n.69
3 *Quàm ſint perfecta opera, quorum ſe Deus Authorem vult exiſtimari.* n.77
4 *Chriſtus ad meritum, peccati Redemptor deſtinatur: Maria Corredemptrix, ad interceſsionem: imò & ipſius Chriſti piiſsimè captiui pia Redemptrix.* n.85
5 *Cætera prædicti tituli expono.* n.93

ANTHOLOGIA III.

Maria minùs idonea Mater, non præſeruata.

§.1. Q*Vàm ſoleant boni filij, magis virtutibus animi, quàm corporis lineamentis, patrizaret: aliter improbi.* n.103
2 *Subdo plura de Chriſto à Virgine nato: deq; magis idonea Matre, ſi præſeruetur.* n.115
3 *Anima peccatrix, Dæmonis eſt ſcortum: inde diuina zelotypia.* n.121
4 *Originalis culpa labes fœdiſsima: ideò idoneæ Matris aliena.* n.129
5 *Degeneres à nobiliori patre hæredes ancilla profert.* n.142
6 *Prædicta proximè ratio roboratur.* n.152
7 *Mariani lactis generoſitas, non ſapit ancillam.* n.160
8 *Miſera, & ſeruilis conditio peccatoris.* n.173
9 *Deipara, dum ſe fatetur ancillam, illuſtre originalis ingenuitatis erigit trophæũ.* n.190
10 *Adhuc de ingenuo ancillatu Mariæ, plura diſſero.* n.202

ANTHOLOGIA IV.

Maria gratia plena, nullibi vacua.

§.1. E*Xponitur ſingulariſsima Marianæ gratiæ plenitudo, Chriſti plenitudini conformis.* n.215

2 *Deipara cæteris iuſtis plenior: originalem gratiam inuenit: imò ipſa tota eſt gratia. n.223.*
3 *Maria gratiarum ſcaturigo: eius vterus Chriſtum generans, nos regenerauit.* n.237
4 *Pergitur in eadem gratia ab vtero Mariano participata.* n.249

ANTHOLOGIA V.

Maria ad communes leges non eſt ex omnibus.

§.1. E*Sther vera typica (ignoto nec dum excuſſo myſterio) comparata.* n.260
2 *Non adnumeratur omnibus, quidquid in ſuo genere de ſingulari præſtantia vnum appellatur.* n.263
3 *Non intelligitur in omnibus, quidquid præcellenter ſuper omnia conſtituitur.* n.272
4 *Communes leges diuina diſpenſatione temperatæ; ſed in Maria non tam diſpenſatio interuenit, quàm ceſſat ratio legis: imò lex ad hunc caſum non extenditur.* n.279
5 *Prædicta vtraque opinio amœnius propugnatur.* n.283
6 *Quomodo hæc particula,* omnes, *in Scriptura veniat interpretanda.* n.300
7 *Indignè ſubditur legi pœnali, quæ ſponſa titulo dignanter à legiſlatore aſſumitur ad conregnandum.* n.306
8 *Sponſa ad ſponſum proportio; imò & vnitas: illa penè omnium cum ſponſo conſors: nec etiam iuris dandi penitùs expers.* n.309
9 *Expletur titulus de Maria Imperij conſorte, & legiſlationis non experte.* n.325
10 *Excellentiùs Eſtherem noſtram commendat Doctor Angelicus.* n.341

ANTHOLOGIA VI.

Redemptio præſeruatiua vera, & excellentior.

§.1. Q*Vàm propriè, & quantò excellentius apud profanos Authores per præſeruationem propulſa damna celebrentur.* n.369
2 *Idem à Patribus, & à Scriptura clariſſimè confirmatur.* n.381
3 *Non decuit Mariam vulgari modo redimi cæteratim.* n.398

ANTHOLOGIA VII.

Chriſtus erga Matrem Dux præmuniens.

§.1. M*Aria præſidium Chriſto tutum: ſacrum armarium, è quo rebellantes ſibi vrbes, & populos iterum feliciter ſubiugauit.* n.408
2 *Chriſtus ſtatim atque editus à Virgine, verè triumphator: ideò dona partitur: odium fugat: fuco pulchreſcit: audit ſcommata.* n.421
3 *Cur in militarem annonam paretur Euchariſtia.* n.439
4 *Aliunde, nata militaturis Euchariſtia, declaratur.* n.453
5 *Maria angelicæ præſeruationis idea: vnde redempta, indidem redimita.* n.465
6 *Expleo præpoſitum titulum.* n.476
7 *Maria ſponſa dominantis titulo, à Duce noſtro ſollicitè præmunita.* n.490

ANTHOLOGIA VIII.

Chriſtus erga Mariam Altor prouidus.

§.1. P*Rotoparentum gula, famem Orbi miſerrimam, aut beſtialem indixit ſaturitatem; eamque omni felle amariorem.* n.499
2 *Deipara à pomo vetito feliciter ieiuna, nihil prauæ famis paſſa: beatâ abundantiâ ſatura feliciſſimè.* n.508
3 *Maria euchariſtici panis Conda, Proma: non debuit per culpam fame cruciari.* n.520
4 *Falſum ventris Numen, Numine vero cibo ſtrangulatum: inde homo ſanctè ieiunus: & brutalitate deſerta, recuperat rationalitatem.* n.530

5 *Cætera præfixi tituli exponuntur.* n.543
6 *Primi pomi morſus, mors indigeſta: cuius participes Dæmonem deuorant, inuicem deuorantur: à gula in laſciuiam promtiores: horum antidotus, Euchariſtia.* n.550

ANTHOLOGIA IX.

Chriſtus erga Mariam præcauens Gubernator.

§.1. *HVmanum genus de culpa æſtuans, naufragum, inconſtans.* n.560
2 *Maria fluctuanti arca gemmea feneſtra, portus ſalutis.* n.571
3 *Conceptio Mariana fauſtum nuncium, quia nihil funeſtum exhibebat.* n.576
4 *Fauſta nunciantibus nihil non felix, & fauſtum adhæreſcit.* n.585
5 *Maria Eccleſiæ felix Arctos: Argo Chriſti fauſta: Halcyonides dies.* n.601

ANTHOLOGIA X.

Chriſtus erga Mariam Medicus præſeruator.

§.1. *MAriana caro theriaca contra mortem: odor reſpirans ad vitam: à morte, & fætore vitæ præſeruata.* n.610
2 *Non auſtera, à Virgine, ſed ſuauiſſima diuinus Medicus nobis deprompſit medicamenta.* n.619
3 *Prædicta Marianæ carnis excellentia breuiter confirmatur.* n.630
4 *Anacephalæoſis eorum, quæ de Redemptione præſeruante dixi.* n.638

ANTHOLOGIA XI.

María competentem iuſtitiam originalem acquiſiuit.

§.1. *IN Deiparâ (non per phantaſticam legis fictionem; ſed per ſolidam gratiæ veritatem) natura humana, integris eſt natalibus reſtituta in integrum.* n.678
2 *Bono noſtro naturam olim captiuam Chriſtus manumitſit: ſicq; Mariæ: idq; in Chriſti decorem. Huius aluus, cur ſingulari modo* alueus *appelletur.* n.688
3 *Maria glorioſa ſtructura, nomen decorum.* n.708
4 *Expendo, quod de Mariano Nomine propoſui: & eius analogiam ad Ieſum.* n.719
5 *Maria, aut terrenum quoddam cælum: aut terra quædam cæleſtis, & benedicta.* n.730
6 *Vnde dicatur ablui Deipara; cùm tamen culpa, ſine fomitis ſordes non contraheret.* n.743

ANTHOLOGIA XII.

Viſio beatifica præſeruandæ Mariæ congruè aſſignata.

§.1. *OCuli ab origine cæci, per Deiparam nobis reſtituti: quæ non ſolùm nunquam cæca; ſed etiam videndo Deo, à Conceptione ſua perſpicacior.* n.755
2 *Deus totus oculus: hunc æmulantur cæleſtes Argi: hos in via adhuc quandoque ſuperauit Deipara.* n.767
3 *Natura humana ſerpentis oculis, & arte faſcinata, Mariano aſpectu ſanatur.* n.781
4 *Ab hoc faſcino, peccator in phantaſticis bonis æſtimat ſoliditatem: & è contra in ſolidis inanitatem: id ſimul peſſimum.* n.790
5 *Oculorum rapacitas ab eodem morbo: at verò Mariani oculi columbini.* n.811
6 *A contemplationis purioris ſpecula, faciliùs Dæmonis, & tenebras, & techinas effugaret Deipara.* n.819
7 *Maria concepta, (non ſolùm ob gratiam, ſed etiam ob gloriam) eſt Aurora proſpiciens: armata Luna: Sol muſicus: illuſtris Epiphania.* n.832

ANTHOLOGIA XIII.

Maria ſcribendo æterno Verbo charta puriſſima.

§. 1. *DIctum ab æterno Verbum ; Incarnationis tempore ſcriptum , quàm bono noſtro.* n.869
2 *Quàm ſit pretioſa materia, à Deo decoris inſcriptionibus electa.* n.878
3 *Prædicta omnia pro Virgine validiſſimè decertant.* n.884
4 *Peccatrix conſcientia fœdis characteribus notata : notis horribilibus maculata : altera Maria , quæ in damni remedium deſtinatur.*

ANTHOLOGIA XIV.

Maria induendo cæleſti Agno , lana mundiſſima.

§. 1. *MAria Caro niueum à Conceptione vellus , vt aptè poſteà conchyliatum , in diuini Imperatoris purpuram rubeſceret.* n.912
2 *Præfœdatum Virginis vellus , induendo cæleſti Agno Deus faſtidiret.* n.919
3 *Maria à quouis næuo , ſub diuini Solis abſconditur claritate : vt ipſum Solem immaculati velleris tegmine abſcondat : ideò Eſther vera : vnde Deo , & nobis illuſtre tabernaculum.* n.929
4 *Maria Chriſtum coronat : à quo inuicem pulchrè coronatur triumphatrix.* n.945
5 *Purpura , quam à Matre accepit , Chriſtus iuſtos induit : inde iſti regali gloria ſplendeſcunt.* n.958

ANTHOLOGIA XV.

Mariæ mors non pœnalis de culpa , glorioſiſſima.

§. 1. *IVſtorum mors per Chriſtum felix properat ; felix exoptatur.* n.973
2 *Maria ſingulariſſimo modo rara Phœnix : non ex delicto moritur ; ſed ob dilectum. Concarnis Chriſti, expers corruptionis.* n.996
3 *Pœna ſolummodo ob culpam infamatur : ideò nihil morienti Deiparæ derogatur.* n.1011

ANTHOLOGIA XVI.

Maria in Matrem electa , condignè præparatur.

§. 1. *QVàm aliter homo , & Deus ſoleat ſibi inſtrumenta comparare : & quàm ſedulò Deipara diſponatur.* n.1037
2 *Glorioſa Dei inſtrumenta penè deificata, condecorantur.* n.1046
3 *Peccatum ad nihilum nos redigit : & iam condonatum relinquit ignauiores.* numer.1054
4 *Peccator apud Deum , etiam præſens , abeſt , inde ignoratus , & innominatus.* n.1065
5 *Maria in Matrem electa , ſi ſub culpa oriretur , ridiculum ſpectaculum exhiberet.* n.1080.
6 *In idem pergitur.* n.1095

ANTHOLOGIA XVII.

Maria illæſam Dei imaginem conſeruauit.

§ 1. *QVàm ſacrilegè diuina in nobis imago , per culpam profanetur.* n.1101
2 *Prædicta omnia breuiter pro Deipara recudo.* n.1120
3 *Peccator imagine Dei perdita , brutis peior : quæ damni cauſa : quæ medicina.* n.1126

4 *Cætera*

4 *Cætera tituli exponuntur.* n.1146
5 *Homo per culpam inane ſimulacrum, & phantaſma ridiculum efformatur.* n.1152
6 *Maria de eximiâ cum filio Deo, & homine ſimilitudine, nunquam imaginem hanc phantaſticam geſtaſſe comprobatur.* n.1170
7 *Euchariſtia in nobis, imaginem Dei regiam, floridámque conſeruat. Hac, tanquam filij, ſpirantia Patris reddimur ſimulacra: generosè nutriti inde, vnde fauſtè generamur. Hoc tam eximium nobis donum, ſolummodo per Deiparam miniſtratur.* n.1183

ANTHOLOGIA XVIII.

Mariæ vel honor, vel infamia in Chriſtum deriuatur.

§.1. *PArentum de ſpiritu, imò & de ſanguine generoſitas in filios deriuatur.* n.1202
2 *Maria propinquior Chriſto, ſpiritu, quàm corpore: carnaliter partus gaudia, ſpiritualis doloribus compenſauit: Rachel vera: cæleſtis Heroina.* n.1217
3 *Filij de Parentum infami noxa ſuſpecti, infamati. Idem ſuo modo à Maria fœdatâ Chriſto conueniret: qui propterea ſedulus Matrem præſeruauit.* n.1241
4 *Parentes, & filij inuicem ſupponunt: vnde vel honor, vel infamia vtriſque communis.* n.1250
5 *Quàm ſedulò boni filij decorandis parentibus impendantur.* n.1264
6 *Quàm ſedulus materno honori Chriſtus exactiſſime conſuluerit.* n.1281
7 *Cur Societatis Ieſu Religio, tantoperè in propugnanda Deipara Conceptione allaboret.* n.1296.

ANTHOLOGIA XIX.

Maria culpam originis, id eſt, vitiorum radicem euitauit.

§.1. *MAria ſerpentis contrito capite, de gratiâ virileſcit: culpam, vnde euiratur robur, euitans penitùs.* n.1303
2 *Completur titulus præmiſſus.* n.1314
3 *Vitia vtplurimùm catenata.* n.1327
4 *Incrementum excellentioris cuiuſuis gratiæ, proditur rudimento. Culpa feliciùs ad radicem eneruatur.* n.1339
5 *Cætera tituli præmiſſi breuiùs percurrantur.* n.1351

ANTHOLOGIA XX.

Maria humilis obedientiæ princeps, ex Adamo non rebellauit.

§.1. *SVperbia fœtor eſt arcendo Deo: qui humilitatis allicitur ſuauitate piiſſimè expugnatus.* n.1354
2 *Impiorum ſuperbia perimitur infelicior: dum, ſibi viſa fauſtior, ſupereminet.* n.1371
3 *Humilitatis terra, vnica eſt Imperij aurifodina.* n.1379
4 *Congeruntur pluſcula humilitatis priuilegia, quæ præcipuè inſtituto præſenti viſa conducere.* n.1388
5 *Obedientia protoparentis inde pretioſior, quia non cauſam, ſed meram imperantis Dei voluntatem requirebat. Hanc illi ſeruitus, rationalem libertatem conciliabat.* n.1403
6 *Ex protoparente rebelli, rebelles orimur: inde in antidotum Chriſti obedientia: huic verò apprimè ſimilis, Mariana.* n.1413

ANTHO

ANTHOLOGIA XXI.

Maria Dei thronus puriſſimus ad delicias.

§. 1. *Diuina ſtabilitas mobilis: inquietus Deus, donec in corde puro requieſcat: vnde Maria thronus purior commendatur.* n. 1425

2 *Maria thronus fauſtus ad victoriam: auguſtum templum ad maieſtatem: vitalis Paradiſus ad delicias: cuius tutæ cuſtodiæ Deus ſingulariſſimè excubuit.* n. 1434

3 *Subdo pluſcula de Maria ſpecialiter Deum excipiente, vnde integræ originis comprobetur.* n. 1454

FINIS ANTHOLOGIARVM.

Deſignatæ metæ adpropero. n. 1483

APPENDIX.

§. 1. *Methodus Appendicis.* n. 1502

2 *Amouetur obex.* n. 1503

3 *A decentia myſterium propugnatur.* n. 1507

4 *Huius decentiæ rationes priuatim expendo.* n. 1516

5 *Prauæ diſpoſitionis decentia.* n. 1525

6 *An Chriſtus ad innocentiam matrizet.* n. 1532

7 *Prædicta proximè ratio roboratur.* n. 1537

8 *Secundus obex pariter amotus.* n. 1543

9 *Qualis, & quanta Maria gratia.* n. 1151

10 *Obiectio tertia diſſoluitur.* n. 1562

11 *Vnde Maria tam nobile redemptionis genus conueniat.* n. 1573

12 *Secunda ratio.* n. 1579

13 *Tertia ratio.* n. 1585

14 *In idem pergo.* n. 1592

15 *Prædicta proximè doctrina confirmatur.* n. 1603

16 *Maria originalem protoparentum iuſtitiam conteſtatur.* n. 1611

17 *Breuiter faciliores tricæ extricantur.* n. 1616

18 *Maria, non ſolùm in gratia; ſed etiam in gloria concipitur.* n. 1619

DEIPARA

DEIPARA AB ORIGINIS PECCATO PRÆSERVATA.

EX TERTIA PARTE D. THOMÆ QVÆSTIO XXVII.

De Beatæ Virginis ſanctificatione.

IN SEX ARTICVLOS DIVISA.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Beata Virgo, Mater Dei, fuerit ſanctificata ante Natiuitatem.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd B. Virgo non fuerit ſanctificata ante Natiuitatem ex vtero: dicit enim Apoſtolus 1. ad Cor. 15. *Non prius, quod ſpirituale eſt: ſed prius, quod eſt animale, deinde quod eſt ſpirituale.* Sed per gratiam ſanctificantem naſcitur homo ſpiritualiter in filium Dei ſecundùm illud Ioan. 1. *Ex Deo nati ſunt.* Natiuitas autem ex vtero, eſt natiuitas animalis. Non ergo Beata Virgo fuit priùs ſanctificata, quàm ex vtero naſceretur. 2. Præterea Auguſt. dicit in epiſt. ad Dard. *Sanctificatio, qua efficimur templum Dei, non niſi renatorum eſt.* nemo autem renaſcitur, niſi priùs naſcatur: ergo Beata Virgo non fuit priùs ſanctificata, quàm ex vtero naſceretur. 3. Præterea, quicunque eſt ſanctificatus per gratiam, eſt mundatus à peccato originali, & actuali: ſi ergo Beata Virgo fuit ſanctificata ante Natiuitatem ex vtero, conſequens eſt, quòd tunc fuerit emundata ab originali peccato: ſed ſolùm originale peccatum poterat

eam impedire ab introïtu regni cæleſtis: ſi ergo tunc mortua fuiſſet, videtur, quòd ianuam regni cæleſtis introiſſet: quod tamen fieri non potuit ante Paſſionem Chriſti; *Habemus enim fiduciam in introitum Sanctorum per Sanguinem eius*, vt dicitur Heb. 10. Videtur ergo, quòd Beata Virgo non fuerit ſanctificata, antequàm ex vtero naſceretur. 4. Præterea, peccatum originale contrahitur ex origine; ſicut peccatum actuale ex actu: ſed quandiu aliquis eſt in actu peccandi, non poreſt à peccato actuali mundari: ergo etiam nec Beata Virgo à peccato originali mundari potuit, dum adhuc eſſet in ipſo actu originis, in materno vtero exiſtens.

Sed contrà eſt, quòd Eccleſia celebrat Natiuitatem B. Virginis: non autem celebratur Feſtum in Eccleſia, niſi pro aliquo Sancto: ergo B. Virgo in ipſa ſua Natiuitate fuit ſancta: fuit ergo in vtero ſanctificata.

Reſpondeo, dicendum, quòd de ſanctificatione B. Mariæ, quòd, ſcilicet, fuerit ſanctificata in vtero, nihil in Scriptura canonica traditur: quæ etiam nec de eius Natiuitate mentionem facit. Sicut tamen Auguſt. in Sermone de Aſſumptione ipſius Virginis, rationabiliter credit, quòd cum corpore ſit aſſumpta in cælum, (quod tamen Scriptura non tradit:) ita etiam rationabiliter argumentari poſſumus, quòd fuerit ſanctificata in vtero. Rationabiliter enim credimus, quòd illa, quæ genuit Vnigenitum à Patre, plenum gratiæ, & veritatis, præ omnibus aliis maiora gratiæ priuilegia acceperit. Vnde, vt legitur Luc. 1. Angelus ei dixit: *Aue, Maria, gratiâ plena*. Inuenimus autem, quibuſdam aliis hoc priuilegialiter eſſe conceſſum, vt in vtero ſanctificarentur: ſicut Ieremias, cui dictum eſt Ier. 1. *Antequàm exires de vuluâ, ſanctificaui te.* & ſicut Ioannes Baptiſta, de quo dictum eſt Luc. 1. *Spiritu Sancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ.* Vnde rationabiliter creditur, quòd Beata Virgo ſanctificata fuerit, antequàm ex vtero naſceretur.

Ad primum ergo dicendum, quòd etiam in B. Virgine prius fuit id, quod eſt animale; & pòſt, id, quod eſt ſpirituale: quia priùs fuit ſecundùm carnem concepta; & poſteà ſecundùm ſpiritum ſanctificata. Ad ſecundum dicendum, quòd Aug. loquitur ſecundùm legem communem, ſecundùm quam per Sacramenta non regenerantur aliqui, niſi priùs nati: ſed Deus huic legi Sacramentorum potentiam ſuam non alligauit, quin aliquibus ex ſpeciali priuilegio gratiam ſuam conferre poſſit, antequàm naſcantur ex vtero. Ad tertium dicendum, quòd B. Virgo ſanctificata fuit in vtero à peccato originali, quantùm ad maculam perſonalem; non tamen fuit liberata à reatu, quo tota natura tenebatur obnoxia, vt, ſcilicet, non intraret in Paradiſum, niſi per Chriſti hoſtiam: ſicut & de Sanctis Patribus dicitur, qui fuerunt ante Chriſtum. Ad quartum dicendum, quòd peccatum originale trahitur ex origine, in quantum per eam communicatur humana natura, quam propriè reſpicit peccatum originale: quod quidem fit, quando proles concepta animatur. Vnde poſt animationem, nihil prohibet, prolem conceptam ſanctificari: poſteà enim non manet in materno vtero ad accipiendam humanam naturam; ſed aliqualem perfectionem eius, quod iam accepit.

EXAMEN

EXAMEN TEXTVS D. THOMÆ.

1\. *Immunitas Conceptionis, de Feſto probatur.*

POSTQVAM Angelicus Doctor argumenta ſanctificationem Virginis oppugnantia propoſuit, robuſtiſſimam, quam putauit, in contrarium obiecit rationem, à Natiuitate Mariæ eccleſiaſtico Feſto celebratâ. Hinc etiam cæcus videat, robuſtius planè telum pro opinione pia contorqueri. Sic arguo: Ex Feſto Natiuitatis arguit S. Doctor ſanctificationem: ergo ex celebritate Conceptionis feſtiuiùs longè hodie agitata, Conceptionis inferret ſanctitatem: ergo contra mentem D. Thomæ nihil molimur, qui ex prædicta, & tot aliis rationibus, Conceptionem puriſſimam defenſamus. Pergo iam, Duce tanto ſecurior.

2\. Deinde, poſtquàm idem S. Doctor pro vtraque parte de more dubium ventilauit, iam in corpore art. quid ipſe ſentiat, ingenuè fatetur, & aperit ingenioſè, aſſerens, Virginem in vtero fuiſſe ſanctificatam: cùm enim hoc ſeruis priuilegialiter conceſſum credatur, indignum viſu, ſi Dominæ denegetur. Ex qua ratione aliam mihi efformo. Sic argumentor: Per Chriſtum Angelis, & protoparentibus originalis gratia conceditur: ergo indignum eſt, ſi Angelorum Reginæ, & Protoparentum coronæ eadem gratia, quoad conuenientes effectus, denegetur: cùm meliori iure prærogatiuæ omnes Dominæ, quàm ſeruis debeant conuenire. Nec effugies, ſi dixeris, gratiam hanc originariam, ſiue primam, id eſt, non mundatiuam, Angelis, & protoparentibus ex mente D. Thomæ per merita Chriſti non fuiſſe conceſſam; ac proinde nihil Filium promeruiſſe ſeruis, quod Matri inuidiſſet: cùm Chriſtus poſt Angelorum lapſum, & protoparentum culpam præuiſam, fuerit prædeſtinatus, vt expreſsè habetur 3. p. q. 1. a. 3. & 4. non, inquam, effugies: quia in quauis opinione ex conſenſu Eccleſiæ, & Patrum, Maria Domina & Regina eſt; Angeli verò ſerui: ergo ex doctrina D. Thom. in hoc loco, in quouis priuilegio loquentis, non erit melioris conditionis vllius creaturæ ſeruilis gratia primitùs accepta, quàm dominantis Mariæ: vndecunque illa concedatur.

Maria in quauis opinione Angelorum Regina.

3\. Adde, nihil difficiliùs in Thomiſtica doctrina, quàm huius prædictæ primæ quæſtionis reſolutionem, cum aſſerto quæſtionis octauæ concordare: vbi expreſsè D. Thomas Chriſtum Caput Eccleſiæ (quæ ex Angelis, hominibúſque componitur) conſtituit. Et quanuis de prima gratia Angelis promerita in tota 3. parte videatur D. Thomas ex induſtria ſententiam ſuam noluiſſe patefacere: tamen, cùm abſolutè dicat quæſt. 7. art. 9. Chriſto gratiæ plenitudinem conſtitutam, tanquàm principium vniuerſale habentium gratiam; & Angeli in ſua natura gratiæ ſint capaces, neceſſariò huic principio ſubiicientur. Deinde, cùm art. 4. quæſt. 8. clare affirmet, Eccleſiam iſtam, cuius Chriſtus Caput eſt, ex Angelis, & hominibus conſtare: & ibidem art. 1. dixerit à Chriſto in omnia membra Eccleſiæ gratiam deriuatam: legitima eſt conſequentia, etiam Angelos ibi comprehendi. Sed en expreſſa verba Angelici Doctoris ad illud Ioann. 1. n. 16. *Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratiâ.* vbi ita D. Thomas: *Omnes*, inquit, *Apoſtoli, Patriarchæ, Prophetæ, & Iuſti, qui fuerunt, ſunt, & erunt: & etiam omnes Angeli.* Nec reſpondeas, gratiam in prima productionis periodo Angelis datam, in hoc loco à D. Thoma non comprehenſam; ſed alias temporis ſubſequentis: cùm enim Patriarchæ, Apoſtoli, & alij nullam gratiam habuerint abſque Chriſto; ſequitur, Angelos, qui à Sancto Doctore in eadem ſerie ponuntur, eodem modo eſſe debitores. Et pende, quid ibidem addat: *Quia plenitudo*, inquit, *gratiæ, quæ in Chriſto eſt, eſt cauſa omnium gratiarum, quæ ſunt in omnibus creaturis intellectualibus.* niſi forte Angelos ab intellectualium numero deturbes. Benè ergo pro pia ſententia ex huius articuli doctrina deducitur argumentum: ſi enim per Chriſtum ſerui in prima exiſtentiæ ſuæ productione gratiæ prærogatiuam habuerunt, fruſtrà hanc maternæ productioni, id eſt, Conceptioni denegaueris. Hæc breuiter de mente huius articuli in communi: nihil enim ardentiùs optandum, quàm piæ ſententiæ Patronum habere D. Thomam.

Chriſtus Angelorum, & Adami integri Caput.

Sed priuſquàm ſingula priuato examine pro Conceptionis immunitate trutinemus: lubet priùs diuinorum decretorum ſeriem contexere, quam in hac materia iudico probabiliùs à Societatis noſtræ eximio Theologo inuentam: tum, quia ad illius guſtum fusè in hoc Opere è floridis Scripturæ, & Patrum teſtimoniis diſputabo: tum, quia ex illa concordatur doctrina D. Thomæ de Chriſto ſimul Capite Angelorum, nec niſi de peccato præuiſo, venturo: quæ tot tragœdias viſa concitaſſe: &, vt è re mea eſt, materiam magis innuo, quàm confirmo: quia, quod in illa difficilè inuoluitur, in aliis Tractatibus de Incarnat. ſcient. Dei, & actib. liberis, abundè noſtri ad rem ſuam confirmarunt. 4.

Decretorum diuinorum ſeries in re Concept. à P. Bernardo de Aldrete pulchrè excogitata.

In primo ſigno decreuit Deus producere magnum numerum creaturarum ex infinitis penè, 5.

quas in theſauris poſſibilitatis recognoſcit: noo tamen pro hoc ſigno determinauit, quænam in indiuiduo eſſent futuræ:determinationem enim, & explicitam indiuiduationem reſeruauit in ſignum aliud, vt illa quodammodo dilatio, in gloriam Chriſti etiam redundaret, ſi ipſe Chriſtum ſuum venturum determinaret in ſigno ſubſequenti: vnde creaturæ, quæ ex vi dicti decreti ob ſolam Dei gloriam futuræ erant, etiam ob gloriam Chriſti determinatam exiſtentiaoı ſortirentur: dumque non determinat certum, ſed magnum numerum, dabatur locus, vt præfinito & decreto poſteà Chriſto, poſſet creaturarum numerum adaugere, quę aliàs non futuræ, niſi Chriſtus decerneretur. Exemplo res erit manifeſtior. Decernit Princeps edere ad ſui pompam, & gloriam ſpectacula nonnulla; nec quot, & qualia decernit: quia non decernit adhuc de conuocando amico Principe: quem ſi vocauerit, ad tanti etiam hoſpitis gloriam, præfinita vagè ſpectacula determinabit: imò & ob illum alia, quæ aliàs non futura, prædictis addere feſtinabit. Sic, demptis imperfectionibus, io re noſtra: neſcio enim, quomodo negari poſſit ab Scriptura, plures filios Patrum oratione impetratos aliàs non futuros: cùm tamen oratio efficaciam ob Chriſtum ſortiatur. Imperfectionem, quam in hoc vago Dei decreto aliqui ſuſpicantur, iam alij feliciſſimè amandarunt: do tantùm Scripturæ locum. Reuelat Deus Ioſuë, vnum ab exercitu peccaſſe, nil aliud inſinuans: ſicut & Apoſtolis, vnum futurum traditorem: tunc ſic arguo: Cognoſcat Deus hanc reuelationem, & comprehendat: certè in hoc medio præcisè cognito, non determinatum aliqoem, ſed vagè cognoſcit peccantem, & proditorem: ergo cognitio vaga ex ſe non inuoluit imperfectionem. Ratio à priori eſt: quia illa eſt alicuius obiecti primarij cognitio perfectiſſima, qoa, quantùm in ipſo cognoſcibile eſt, perfectiori modo comprehenditur. Dices, ſaltem imperfectionem eſſe non poſſe, Deum ſe pro illo ſigno determinare, vt obiectum cognoſceret determinatum. Nugæ: illa enim impotentia, vt ſic dicam, non neceſſitatis fuit, ſed libertatis: noluit pro tunc ſe determinare, nec determinatum cognoſcere, vt hoc poſteà cum Chriſti gloria perpetraret. Quid adhuc hęſitas? Pende in ipſo Deo exemplum euidens ex communi Theologorum ſententia, quam ſæpe in Cantico myſtico inculcaui: Priſci Iuſti Incarnationis accelerationem meruerunt. tunc ſic argumentor: Antecedenter ad has præuiſas preces Chriſtus futurus à Deo noſcebatur; nec tamen pro tunc certa aliqua, ſed vaga temporis differentia apparebat: ergo vagi obiecti notitia oullam inuoluit imperfectionem: nec indeterminatio impotentiam. Res meo iudicio plana.

Præuiſo Chriſto determinatur adauctior creaturarum numerus.

Decreta Dei vaga, nō imperfecta.

6. Venio ad ſecundum decretum: cuius tenorem vt capias, aduerte. Hæc propoſitio (quam ex noſtris iam probatam ſuppono) habet determinatam veritatem: *Si decreuero condere creaturas, Adamus peccabit.* licèt enim illa conditio primo aſpectu impertinens videatur ad Adami peccatum; illa tamen mediatè conduxit, vt ponantur aliquæ conditiones, quibus poſitis peccatum Adami infallibiliter erat futurum, idque liberè ab Adamo patrandum; quia etiam his poſitis potuiſſet non eſſe tale peccatum. Poſito ergo iam primo decreto, quod poſui: hæc etiam eſt veriſſima: *Sed decreuit condere creaturas: ergo Adamus peccabit.* Itaque in decreto condendi vagè creaturas, & in ſcientia media proximæ propoſitionis, infallibiliter cognouit, Adamum cum poſteritate illi adunata, peccaturum. Cognouit, inquam, peccaturum, non peccantem: quia nondum exiſtit decretum permittendi illius peccatum. Dices, videri iſta repugnantia. Falleris: quia tunc peccatum permittendum, nec dum pro iſto ſigno permiſſum, habet futuritionem extrinſecam, ex toties prædicto illo primo, & ſcientia media reſultantem. Aduertendum, poſſe aliquid habere talem futuritionem, in qua, vt extrinſecè futurum, cognoſcatur, antequam exiſtat in illo ſigno, io quo determinatum & præſens intelligitur: cognoſcatur, inquam, futurum extrinſeca futuritione, non intrinſeca: hæc enim intrinſeca includit eſſentialiter exiſtentiam ipſius à decreto determinante: quod ſic ex dictis (ſi vera iudices) probo, meo iudicio, euidenter: Deus decreuit futurum aliquem ex hominibus vagè, & indeterminatè acceptis: ergo in illo decreto videt futurum aliquem. Habet enim illud decretum neceſſariam connexionem cum exiſtentia alicuius vagi, & indeterminati: & tamen nullus exiſtit intrinſecè, niſi adueniat ſecunda volitio per modum applicantis priorem: quia nunquam eſt verum dicere: Exiſtit aliquis intrinſece futurus. quin etiam ſit verum dicere: Exiſtit talis homo determinatus. qui tamen in primo decreto non talis apparet: cùm tamen ibidem iam quodammodo ſit futurus. Ergo neceſſariò futuritio rei alia extrinſeca, & intrinſeca alia eſt admittenda. Deinde, relicto priuato iſto modo philoſophandi, ex communi doctrina rem deduco. Ponamus, habere Deum reflexam, vt ſic dicam, volitionem, qua vult volitionem directam exiſtentiæ Petri: quid enim in hoc ſuppoſito trepides repugnantiæ? tunc ſic inſurgo: In illa volitione reflexa, antequàm volitio directa exiſtens cognoſcatur, iam ſuo modo cognoſcitur Petrus vt futurus; quia ab illa volitione aliquid, vltra poſſibilitatis meræ ſtatum, comparauit: atqui pro illo ſigno non eſt verum dicere: Exiſtit intrinſecè futurus. cùm adhuc non videantur exiſtentes in ſe cauſæ illum immediatè producturæ: ergo cernitur extrinſecè futurus. Tandem mille exemplis, admiſſâ ſcientiâ mediâ, res poteſt confirmari.

Duplex rei futuritio, intrinſeca, & extrinſeca.

His poſitis. Poſt primum decretum, in quo Deus vidit Adami peccatum extrinſecè, & non intrinſecè futurum; habuit determinatum decretum in ſecundo ſigno rationis, mittendi Saluatoris in peccati remedium: atque ita, antequàm peccatum permiſſum in ſuo proprio decreto intelligatur, & ante decretum producendi quancunque creaturam determinatè; Chriſtus determinatè definitur: ac proinde Chriſtus ex vna parte eſt primogenitus omnium creaturarum, quod Patres, quod Scriptura clamat; ex alia eſt verum dicere, Chriſtum non venturum, niſi peccante Adamo: quia iam Adam, & peccatum eius, ſub extrinſeca exiſtentia noſcebantur: Chriſtum enim ex vi præſentis decreti non venturum, niſi prę uiſo peccato, mihi ſemper certiſſimum ex Scriptura. Laboraui, vt D. Thomæ ſententias conciliarem: tum ob Sanctiſſimi Doctoris reuerentiam: tum, quia, ſi Chriſtus Angelorum Caput, & gra- 7.

Chriſtus non venturus, ſi Adam non peccaret.

tiarum

tiarum omnium fons intelligatur; robuſtius argumentum ſupra factum pro conceptione iam manebit: quia indignè creditur, prærogatiuam Angelis ſeruis a Chriſto conceſſam, Matri Dominæ denegatam.

8. Ab aliis decretis facilè me expedio. Vbi Deus præfiniuit Chriſtum Redemptorem, merita Redemptoris etiam determinauit. Deinde in alio ſigno per merita Redemptoris ſic præuiſa decernit ante omnes creaturas Mariæ exiſtentiam, vt ſit, quod Patres teſtantur, Primogenita cæterarum creaturarum: & in ipſo decreto producendi Mariæ exiſtentiam ex meritis Chriſti, alias non futuram, in eodémque ſigno, (vel ſi mauis in decretis virtualiter diſtinctis,) decreuit Deus per eadem merita, tot, ac tantas gratiarum vſuras Virgini impertiri, & in Matrem Saluatoris eligere. Cúmque, vt dixi, ſimul præuideret Adami poſteritatem illi vnitam originali macula fœdandam; Mariam ſpeciali ob Chriſtum priuilegio ſegregauit, ne Adamo ad culpam, ſed ſolùm ad carnem vniretur: vt non ſolùm non fœdaretur culpa; ſed etiam ab illius proximo debito liberaretur. Deinde in alio ſigno cæteras decreuit creaturas. Quidquid hìc difficile occurrit, partim ex ſupradictis, partim ex aliorum ſcriptis facile iam redditum: quibus ſuperſedeo; quia mihi vnicus ſcopus probare tantùm, hanc 27. quæſt. D. Thomæ poſſe in fauorem Deiparæ conciliari, ne Doctorum Alpha aduerſum ſuſtineamus. Nunc ſingula trutinemus articuli noſtri verba, quibus aliquid ponderoſius incubuerit.

Maria, Dei Primogenita, poſt Chriſtum.

9. Maiora privilegia.] Rationabile putat S. Doctor, vt Mariæ maiora priuilegia, quàm omnibus aliis Sanctis concedantur: quia genuit Vnigenitum à Patre plenum gratiæ, & veritatis. Deinde, vt vides, ponit hanc minorem: *Inuenimus autem quibuſdam hoc priuilegium conceſſum, vt in vtero ſanctificarentur.* Conſequentia legitima videbatur: *Ergo Maria maius aliquod priuilegium accepit.* Et tamen ſolùm infert D. Thomas: *Ergo rationabiliter creditur, quod B. Virgo ſanctificata fuerit, antequàm ex vtero naſceretur.* Viſa nobilitate principiorum, ni illam interpreteris, degenerat concluſio. Vide in ſimili: Soli maior lux debetur, quàm ſtellis: ſtellæ lucent vt quatuor: ergo Sol vt quatuor lucebit. Apage. Iuſtæ ſanè conſequentiæ vigorem agnouit D. Anſelmus homil. de Concep. Mar. *Si Ieremias*, inquit, *qui in gemitibus erat propheturus, in vulua eſt ſanctificatus, & Præcurſor Domini, Ioannes, Spiritu Sancto ex vtero Matris eſt repletus: quis differere audeat, totius ſæculi Propitiatorium, mox in ſuæ Conceptionis exordio, Spiritus Sancti illuminatione deſtitutum?* Hoc ſanè eſt maius illud priuilegium, quod Angelicus Doctor voluit inferre. Cùm ergo illis celeritas priuilegiata, maior celeritas Virgini debebatur.

Maiora Mariæ priuilegia.

10. Dices, Thomæ neruos eò intendi, vt à fortiori procedat: ſi enim maiora habuit Maria, quàm Ieremias, & Ioannes, priuilegia: ergo à fortiori & commune hoc cum illis, quod ſolùm in propoſitione articuli contendebat. Ego non negauerim id inferri morali euidentia: at neque tu negaueris, maius aliquid etiam inde formaliſſimè inferri poſſe, & pro pietate in Virginem debuiſſe. Dices iterum: Satis ad rem erit, ſi dicatur, Mariam paulò poſt Conceptionem maiores gratias, ſeruos verò poſt multos dies, longèque minores gratias,

Pintus de Concept. B. M. V.

conſecutos. Sed cum Anſelmo nego id ſatis. Cauſa illa eſt: quia ex doctrina D. Thomæ dignitas Matris huius, ſicut & vnio hypoſtatica, & viſio beatifica, eſt quodammodo infinita: ergo, ſi poſſibilis eſt Conceptio ſancta, illi debetur: nam, quid iactetur peperiſſe *plenum gratia, & veritatis* Verbum, cui condoleremus, quòd Dæmoni parenti culpæ, & mendacij obtuliſſet primitias?

Maria dignitas penè infinita.

Tendit argumentum hoc meum apoſtolico illi adhæſurum: Paulus enim ſic habet Hebr. 1. n. 2. de Deo ſibi Chriſtum hæredem conſtituente: *Quem conſtituit hæredem vniuerſorum: per quem fecit & ſæcula: qui, cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, portánſque omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram Maieſtatis in excelſis: tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit: cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu?* Vnde infertur abſolutè Chriſti hominis dignitas eminentiſſima: ergo & proportionaliter Mariæ, inquam ego: cui enim Sanctorum dixit: *Mater mea es tu?* proportionaliter, inquam, ad Chriſtum: ſed quæ ſine vlla proportione, & comparatione ad ſeruos & miniſtros reputetur. Grauiter & planè theologicè D. Bernardinus de Sena tom. 4. Ser. 36. p. 3. de Maria: *Ideo meritò gratiâ plena: quia contemplando Deum, & cuncta creata pluſquàm Paulus Apoſtolus raptus in tertium cælum ſine comparatione: quia ſi eſſent tot Pauli, quot ſunt creaturæ, non attingerent ſuum contemplari: nam Paulus fuit vas electionis; Maria verò Virgo fuit vas Diuinitatis.* Non ſolùm in contemplatione; ſed etiam in omnibus aliis, vbi eadem ratio maternitatis militat; Sanctorum ad Mariam comparatio reiicienda: ergo in ſanctificatione vterina Sanctis communi, aliquid ſine comparatione maius in Maria concedendum, quódque magis ad Filium plenum gratiæ, & veritatis, accedere videatur. 11.

Nullo modo cæteris creaturis comparanda.

Vnde, vt legitur Lvc. I.] Ex eo, quòd Maria ſalutetur ab Angelo, *gratia plena*, infert D. Thomas, fuiſſe in vtero ſanctificatam. Hinc ſic arguo: Non benè conſtat gratiæ plenitudo ex mente Angelici Doctoris ſine vterina ſanctificatione: ſed, ſi hæc ſanctificatio non eſſet in inſtanti Conceptionis, adhuc illa plenitudo foret vacua ex parte: ergo in illo inſtanti facta eſt. Minorem, in qua ſola eſt difficultas, probo authoritate Doctoris magni ponderis, & authoritatis apud Eccleſiam. Is eſt D. Bonauentura Serm. 2. de B. Virg. Maria: *Dico*, inquit, *primò, quòd Domina noſtra fuit plena gratiâ præueniente in ſua ſanctificatione; gratiâ, ſcilicet, præſeruatiuâ contra fœditatem originalis culpæ, quam contraxiſſet ex corruptione naturæ, niſi ſpeciali gratiâ præuenta, præſeruatáque fuiſſet.* Plures alios, qui huc facerent, congerit ad rem ſuam princeps Virginis propugnator Salazar cap. 39. à num. 5. Mihi ſatis ad rem meam, ſi Seraphico Doctore, Angelicum Doctorem explicarim. 12.

Mariana gratiæ plenitudo.

Oppones, plures alios in Scriptura, quin ab originali, gratiæ dono, maculâ præſeruarentur, plenos gratia appellari: ergo & Mariam plenam dici potuiſſe, quin præſeruaretur. Reſpondit iam citatus Salazar, ad alios 13

ſumi verbum ἐπλήσθη: at in Maria verbum, χαριτόω: idque in præterito: vt ad nullum tempus præteritum recurras, ſub quo Mariæ gratia non adhæreret. Benè. Addo, non eſſe leuem hanc obſeruationem: conſtat enim, Lucam Euangelium ſuum, & Acta apoſtolica Græcè, vt nunc habemus, ſcripſiſſe: temeréque putabitur, tam ſignatè vni Mariæ hanc vocem, & in præterito, κεχαριτωμένη, fuiſſe attributam, cæteris denegatam: niſi aliquid in Deipara ab aliis diuerſum notaret expreſſum.

Quàm ſtudioſè Lucas hanc inculcet.

14. Sed lubet pro Deipara hoc telum non ſolùm amnuere; ſed etiam pro nobis apparare, idque ex prædicta huius articuli doctrina. Sic argumentor: Maria omnibus aliis maiora priuilegia accepit: ſed alij pleni fuerunt Spiritu Sancto in vtero, vt Baptiſta: ergo Maria magis plena: ergn & meliori modo: vt Baptiſta pnſt tempus in vteri ſtatinne; Maria verò in Conceptione impletetur. Probo ſequelam: quia id, vt hodie fere omnes Theologi probant, & in toto hoc libro diſſero, non repugnat Filij potentiæ: & aliunde infinitam quodammodo decet Matris dignitatem. Allucet dictis ratio eiuſdem D. Thnmæ hic art. 6. Nullos alios, præter Deiparam, Ieremiam, & Baptiſtam in vtero credendos ſanctificatos, enntendit Sanctus Doctor. Deinde ſic concludit: *Nec eſt credendum, aliquos alios ſanctificatos eſſe in vtero, de quibus Scriptura mentionem non facit: quia huiuſmodi priuilegia gratiæ, quæ dantur aliquibus præter legem communem, ordinantur ad vtilitatem aliorum, ſecundùm illud 1. Cor. 12.* Vnicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem. *quæ nulla proueniret in ſanctificatione aliquorum, niſi Eccleſiæ innoteſceret.* Vnde ſic infero: Gratia ſpecialis ordinatur in aliorum vtilitatem, ideóque datur: ergo eò maior dabitur, quò maior aliorum vtilitas, à perſona, cui conceditur, ſperatur: ſed à Mariæ ſanctificatione tantam vtilitatem Orbis accepit, quantam à pura creatura accipi poſſe fas eſt credere: ergo, quantam fas eſt credere vterinam ſanctificationem adepta eſt: ergo & à Conceptione: hoc enim licet, & decet tantam Patronam.

Quæ inde in nos vtilitas.

15. Dices, totum argumentum ruere: quia locus Apoſtnli citatus de gratiis gratis datis, & non de gratia iuſtificante communiter explicatur. Fateor, hunc eſſe germanum Apoſtoli ſenſum, quem etiam apertè habet idem S. Thomas in explicatione illius Epiſtolæ: ſed, quandoquidem ille in hoc loco eundem ad gratiam ſanctificantem Mariam, Ieremiam, & Baptiſtam deduxit; iam licet illum in ſua interpretatione adducere ad rem noſtram. Poteſt tamen, ni fallor, ex ſcriptis verbis elici, hanc gratiam vterinè ſanctificantem, quamuis in ſe talis ſit; aſt quoad modum aliquid gratis datæ redolere. Sed quidquid ſit, nihil eſt contra rationem factam ad hominem. Pergo.

16. In hoc eodem art. 6. Angelicus Doctor reſpondens primo argumento, contendenti, ſolam B. Virginem videri in vtero ſanctificatam, (ideò enim illi conceſſum hoc priuilegium, vt idonea eſſet Mater Dei, quod Ioanni, & Ieremiæ non conuenit,) ſic ſcribit: *Ad primum dicendum, quòd B. Virgo, quæ fuit à Deo electa in Matrem, ampliorem ſanctificationis gratiam obtinuit, quàm Ioannes Baptiſta, & Ieremias, qui ſunt electi, vt ſpeciales præfiguratores ſanctitatis Chriſti: cuius ſignum eſt, quòd Beata Virgini præſtitum eſt, vt de cætero non peccaret, nec mortaliter, nec venialiter: aliis autem ſanctificatis creditur præſtitum eſſe, vt de cætero mortaliter non peccarent, diuinà eos gratià protegente.* Sed, quàm neruoſum ex præſeruatione mortalis, & venialis culpæ, ad originalis maculæ præſeruationem fiat argumentum, alibi ex doctrina eiuſdem D. Thomæ latè probabo: nunc aliud ad rem præſentem. Sic efformo: Maria eligitur, & ſanctificatur, vt ſit Mater idonea: ſed magis idonea Mater erit, ſi non ſolùm maiorem, quàm ſerui; ſed & nobilioris generis gratiam Domina conſequatur, quam ſerui: ergo nobiliorem conſecuta. Semper hoc ſuppono non repugnare: quia iam Eccleſiæ conſenſu probatum eſt. Ex quibus omnibus iam patet, cur Maria, dum plena gratià dicitur, non debeat ſecundùm aliquam ſui partem vacua reputari.

Maria vnde Mater idonea.

Ad primvm ergo, &c.] Reſpondet D. Thomas fatendo, etiam in Maria prius fuiſſe, quod eſt animale, quàm id, quod eſt ſpirituale: quia priùs fuit ſecundùm carnem concepta, & poſtea ſanctificata. Sed in primis hæc reſponſio, qua parte parthenicæ Conceptioni officit, inde non tenenda; ſed potiùs pie interpretanda, quòd ſupponit generationem animalem neceſſariò prius tempore futuram, quàm ſpiritualem, cùm ad hanc rem, & ad Pauli locum (ſi fortè huc facit) prioritàs naturæ ſatis, ſupérque ſit: & Maria vel proximè, vt volunt aliqui, vel remotè (imò nec etiam remotè,) obnoxia reatui, in eodem puncto temporis, vt art. 2. probo, potuit ſanctificari, & de facto ſanctificata eſt: quod Protoplaſti exemplo demonſtrat hîc Suarez. Tunc ſic arguo: Paulus rectè explicatur de prioritate naturæ: ergn, ſi hoc tardauit aliquos, vt in inſtanti Conceptionis puram affirmarent Mariam; inualido ſcipione vſi ſunt. 17.

Gratia non ſupponit naturam prioritate temporis productam.

Deinde locus Pauli mille alias, vt nemo neſcit, ſortitur interpretationes, quibus ſuperſedeo: quia cuiuis obuiæ. Sed demus, hanc etiam eſſe germanam; meritiſſimò tamen de Virgine negabitur: cùm de illa, nec etiam arctiſſima Apoſtoli verba, ex mente Tridentini neceſſariò veniant intelligenda. Sed in re præſenti opponendus Damaſcenus loco alias trito pro Conceptione; mihi tamen apto nato, & altiùs trutinando. Ergn Damaſc. Orat. 1. de Natiuitate Virg. poſt aliam rationem, cur Maria ex ſterili Anna naſceretur: *Quanquam alia altior, & diuinior ratio à me afferri poteſt: etenim natura gratiæ cedit, & tremula ſtat, progredi non ſuſtinens: quoniam itaque futurum erat, vt Dei Genitrix & Virgo ex Anna oriretur, natura gratiæ fœtum anteuertere minimè auſa eſt: verùm tantiſper expectauit, dum gratia fructum ſuum produxiſſet.* Seriò affirmo, noluiſſe Damaſcenum, quòd animale naturæ, ſpirituali gratiæ diceretur præcedens; non quòd in ratione ſubiecti, eſſentia ſanctificationi dictà prioritate non ſupponeretur; ſed, quia in deſtinato tempore Mariam producente, ſic celer gratia naturæ imbuendæ conuolauit, vt per hyperbolen priùs adeſſe gratiam, quàm naturam in illa formatione videretur: nec Maria vnquam præſens realiter, quin 18.

Quàm id verum in Maria.

ſancta

ſancta diceretur : quaſi , ſi fieri poſſet , expectaret natura , vt gratia effectus ſuos priùs ederet: vt germen vndique gratioſum ſic prodiret.

19. Roboro argumentum hoc ex ſimili acumine Chryſologi Serm. 89. de Baptiſta ab ſterilibus concepto: *In Zacharia, & Elizabeth ſtupet ſexus, frigeſcit caro , membra ſopiuntur , tempus præterit, ætas tranſit ; aboleſcit totum , quidquid eſt , & humani ordinis , & negotij coniugalis : vt diuino munere , non partu ex hominibus Angelus naſceretur.* Quaſi in Ioanne natura timeret gratiam præuenire: & quantùm poſſet , ſe à naturalibus corruptionibus exueret , vt humano Angelo aptaretur. Quidni ergo ad Mariam , ad humanorum, cæleſtiúmque Angelorum Principem, natura venire trepidaret, niſi ita coniuncta gratiâ: vt hæc quodammodo illi, & prior, & præuia occurrere videretur?

Baptiſta exemnatum.

20. Adhuc aliunde , dum Mariam oppugnat, minùs vrget hæc reſponſio D. Thomæ : cùm enim argumentum procedat de natiuitate *ex vtero :* ipſe de natiuitate *in vtero* reſpondet : cùm faciliùs argumento , vt iacet , (non vt proponi poterat ,) reſponderet , falſum ſupponere : cùm tres , Maria , Ieremias , & Ioannes , Sancti naſcerentur , in quorum partu non priùs , ſed ſimul natura , & ſanctitas prodierunt. Dices , in his fuiſſe priuilegium ; argumentum verò rectè de ordinario modo procedere, quo homines priùs ex vtero naſcuntur animales , & poſteà per gratiam fiunt ſpirituales. Sed tunc robuſtior inſurgo : Ergo , quemadmodum verba Pauli communiter prolata contra natiuitatem ex vtero, priùs animalem , deinde ſpiritualem , priuilegialiter exceptionem patiuntur : etiam alia verba Pauli de omnibus in Adamo peccantibus priuilegialiter exceptionem capere poſſunt : & licèt ordinariò aliæ conceptiones ſint fœdatæ, poterat Mariæ Conceptio eſſe puriſſima : ergo & in Conceptione ipſa non opus fuit , vt præcederet tempore animale ſpirituali : cùm vtcunque explicetur hæc animalitas , & ſpiritualitas Pauli , iure ſuo priuilegium non fraudetur. Attende.

Communes leges priuilegium admittunt apud Deum.

21. Ad secvndvm.] Ad hoc argumentum, quod aſſerebat , gratiam ex Auguſtino non eſſe niſi renatorum ; neminem verò renaſci, quin priùs naſcatur : ac proinde non potuiſſe Virginem ſanctificari ante Natiuitatem : facilè reſponderi poſſet , & formaliùs aptari reſponſionis primæ doctrina ; Auguſtinum natos , & renatos hic vocare de eſſe naturæ , & gratiæ , ſiue in vtero , ſiue ex vtero : rigoroſam verò natiuitatem ex vtero non attendiſſe. Aptiſſimè tamen reſpondet D. Thomas , Auguſt. loqui ſecundùm legem communem , ſecundùm quam per Sacramenta non renaſcuntur homines , niſi priùs nati ex vtero per naturam : Deum verò huic Sacramentorum legi non alligaſſe potentiam ſuam, quin *aliquibus ex ſpeciali priuilegio gratiam ſuam conferre poſſit , antequàm naſcantur ex vtero.* Et emphaticè dixit , *ſuam :* quaſi liberam rem , non vinculatam , quam quoquo modo voluerit, poſſet profundere. Vnde clarè infertur , vt olim Ieremiam, & Ioannem , potuiſſe Deum per alia decreta in vtero aliquos ſanctificare , lege communi diuina Sacramentorum non obſtante: (quamuis ego id nunquam fieri , niſi Pontifex aliud decernat , exiſtimarim :) tunc ſic argumentor : Non minùs abſoluta , & determinatiua enunciatio legis eſt illa : *Niſi quis renatus fuerit ex aqua , & Spiritu Sancto , non poteſt introire in regnum Dei.* quàm illa : *Omnes peccauerunt , & egent gloria Dei.* ſed , ex D. Thoma , ſine prioris iniuria , de potentia abſoluta poteſt aliquis ſanctificari modò ; & ſi fortè moriatur , tunc intrare regnum cælorum , quin ex aqua , & Spiritu Sancto renaſcatur in Baptiſmo : ergo , licèt aliquis diſpenſaretur in eo , quòd non peccet in Adamo , adhuc Paulinæ legis verba ſarta , tectáque remanerent. Nec te turbet diuerſitas terminorum : nam illud , *niſi quis*, virtute vniuerſalitatis eſt æquipollens huic , *nullus , niſi qui :* imò & ex imbibita negatione naturæ malignioris quàm illud , *omnes peccauerunt.*

Idem de prodicto priuilegio probatur.

Ad tertivm.] Benè in ſua ſententia reſpondet ad argumentum D. Thomas : ſed certè, vt iam aduertit hîc Suarez , & Mariâ ab originali peccato præſeruatâ locum teneret prædicta doctrina : neque enim Maria ob naturæ obnoxietatem ſine præuio Chriſto cælum ingrederetur fortè præmortua : vnde ſic arguo : Maria, ſiue in Conceptione præſeruata , ſiue poſteà mundata , Chriſto præmoriens à cæli poſſeſſione retardaretur ; quia ex communi Scripturæ , & Patrum ſenſu primus cæli ingreſſus Primogenito Chriſto ſeruabatur : ergo , quantùm eſt ex hoc capite, fruſtrà illam originali culpæ immergimus. Probo antecedens : quia gratiam præſeruantem tantùm ponimus , vt impediret culpam originalem , & ius ex meritis Chriſti daret ad regnum : non vt poſſeſſionem , niſi præuio Chriſto , traderet : ergo Maria præſeruata licèt gratior , tamen communis legis obnoxietate Chriſtum in Limbo cum Patriarchis , & Iuſtis ſperaret. Dices : Niſi Maria originaliter peccaret , non haberet obnoxietatem ſperandi. Liberè id aſſumis : vnde probas ? An , quia , vt putas , ſi in inſtanti Conceptionis præſeruaretur, non poſſet dici habere reatum culpæ , ac proinde nec à Chriſto diceretur liberata ? Sed hoc falſum eſſe ſtatim patebit num. ſequenti. Addo: quamuis Maria non diceretur obnoxia culpæ debito ; adhuc poſſe dici obnoxiam retentioni in Limbo : quia vna obnoxietas ab alia intrinſecè non dependet. Vnde vice verſa , ſi Deus decerneret condonare peccata per Chriſtum , & non decerneret , vt Chriſtus primus cælum ingrederetur ; antiqui Iuſti in cælum ante Chriſtum reuolarent. Exemplo rem illuſtro. Deus decreuit (vt ſuprà dixi) dare Angelis gratiam per Chriſtum : & tamen non decreuit , vt poſteriores Chriſto beatificarentur. Ideò exemplum, quia non vndique quadrat : ſed in re clara illud ſatis. 22.

Chriſtus hominum primus cælum ingreditur.

Ad qvartvm.] Obiectio, cui reſpondetur, meo iudicio , facilis eſt. Peccatum originale eſt ex origine , ſicut actuale ex actu : ſed actuale , dum actu committitur , non remittitur : ergo nec originale in ipſa origine. Et tamen, dum obiter piam opinionem videtur impugnare, Doctor Angelicus fatetur in ipſa origine non condonatum peccatum , id eſt , in ipſa Conceptione non ſuſpenſum ; ſed poſteà , licèt in vtero: quæ vterina ſtatio, non tam propriè origo, quàm perfectionum originis eſt comparatio. Sed, ſi ar- 23.

gumentum aliquid probat, vt benè notant ibi noſtri Interpretes, apertè probat, nec etiam per diuinam potentiam aliter poſſe fieri: quia, perſiſtente actu peccaminoſo, implicat contradictionem, ſi dicatur, eatenus remiſſum peccatum: ergo, ſi comparatio eſt ſana, perſiſtente origine, ſiue conceptione, implicabit contradictionem, originalem culpam aboleri Sed hoc non implicat, vt ex communi conſenſu totius Eccleſiæ conſtat, puriſſimam Conceptionem celebrantis: ergo comparatio nulla. In hoc ergo cardo vertitur totius difficultatis, an ſit poſſibile, in ipſo conceptionis momento eſſe aliquem obnoxium culpæ; & tamen in ipſo culpam non ſubire: quod quia iam egregiè actum, & euidenter (ni cæcutire velis) probatum eſt à multis, non recudo. Vide Suarium tom. 2. in 3. p. diſp. 3. ſect. 4. & paſſim alios.

In eodem inſtanti datur obnoxietas culpæ, & libertas.

24. Vnâ tantùm ſagittâ ex Angelicâ pharetrâ depromptâ attingo ſcopum. Sic argumentor: Ex conditione pacti initi cum Adamo omnes homines morti deſtinantur, quolibet momento incurrendę: & tamen in illo ipſo momento, (quoduis aſſignes,) quo homo obnoxius eſt morti, poteſt Deus aliquem à morte præſeruare: ergo in quouis momento ex vi eiuſdem pacti, aut alterius, homines ſubeundo peccato ſint obnoxij, potuit nihilominùs aliquis ab illius actuali contractione præſeruari. Conſequentia videtur legitima. Maior eſt D. Thomæ, & communis omnium. Minor, in qua ſola apparet difficultas, claret ex eodem Doctore 1.2. quæſt. 81. art. 3. vbi ita: *Dicendum eſt, quod probabilius, & conuenientius tenetur, quòd omnes illi, qui in aduentu Domini reperientur, morientur, & poſt modicum reſurgent, vt in tertio pleniùs dicetur. Si tamen hoc verum ſit, quod alij dicunt, quòd illi nunquam morientur, (ſicut Hieronymus narrat in quadam epiſtola ad Miner. de reſurrect. carnis,) dicendum eſt ad argumentum, quòd illi, etſi non moriantur; eſt tamen in eis reatus mortis, ſed pœna aufertur à Deo.* Tunc ſic vrgeo. Reatus pœnæ ſtat cum præſeruatione ab ipſa pœna: ergo reatus culpæ cum præſeruatione ab ipſa culpa: neque enim maior aliqua ratio apparet. Ergo D. Thomas pro nobis eſt.

Id exemplo mortis oſtenditur.

25. Reſpondebis, rem eſſe longè diuerſam: quoniam in noſtro caſu primus inſtans eligitur, in quo datur aperta repugnantia, ſi ſimul ſit obnoxietas culpæ, & ſanctitas: quia idem eſt tunc eſſe obnoxium, & eſſe in culpa. At verò in caſu mortis res longè diuerſa: eſt enim obnoxius aliquis aliquandiu; & paulò pòſt à morte præſeruatur. Contrà, quia, vt iam alij clariſſimè probarunt, longè aliquid diuerſum eſt, eſſe obnoxium culpæ originali, & eſſe in eadem. Contrà deinde, ad illud, quod de reatu mortis reſpondes: Aut in illo puncto indiuiſibili, quo quis a morte præſeruatur, eſt morti obnoxius, vel non: ſi primum, habeo intentum: ſi ſecundũ, & illum non obnoxium dicis: ergo pro illo inſtanti propriè non præſeruatur; quia præſeruatio actualis requirit actualem obnoxietatem. Reſpondebis iterum, in illo ipſo inſtanti non eſſe obnoxium: quia adeſt præſeruatio: & tamen benè dici actualiter præſeruari, quia habuit obnoxietatem inſtante antecedenti. Contrà: quia hæc eſt vera propoſitio: Illi, qui non debet, non condonatur. ergo & hæc: In illo puncto, in quo non debet, non illi condonatur. Quidquid reſpondeas, effugium erit, non amor veritatis. Contrà ſecundò: quia, ſi reatus inſtantis præteriti ſoluitur per condonationem inſtantis ſequentis, etiam reatus inſtantis futuri ſoluetur per condonationem inſtantis præſentis antecedentis: quid enim iuſti diſcriminis aſſignabis? Ergo iam cogeris redemptionem aliquam præſeruatiuam deglutire, quod in Maria negas.

Exemplum mortis vrgetur.

Periocha Examinis.

SEd iam à ſeuero formalis conſequentiæ ſupercilio, ad florilegia Patrum, & Scripturæ veniamus: & quidquid in hoc articulo (idem in reliquis fiet) præcipuè demonſtrare conati ſumus, in Mariæ obſequium amœnioribus Anthologiis demonſtremus. Rem ad has claſſes reduco. Maiora priuilegia Dominæ debentur, quàm ſeruis; & proinde etiam celeriora. Maria ſine Chriſto non futura. Maria dignior, & magis idonea Mater de præſeruatione, non propriè diceretur gratiâ plena, niſi præſeruaretur. Maria non eſt ex omnibus: & proinde verbis Pauli non comprehenditur.

Adeſto ſcribenti propitia, Deipara.

ANTHOLOGIA I.

Mariæ priuilegia cæteris maiora, & celeriora.

§. I.

Rebus ſibi deſignatis decus, & benedictiones Deus accelerat.

26. SOLET Deus gratiæ, aut gloriæ ſuæ adminiſtris, decus, & benedictiones accelerare: imò ſemper ad talia celerrimam quamlibet præuertit feſtinationem. Producitur in ipſis mundi cunabulis cælum, & terra: tunc illo velut ſpreto, ornandæ terræ Dominus feſtinat: *Germinet*, inquit, *terra herbam virentem, & facientem ſemen iuxta genus ſuum, lignúmque faciens fructum.* Geneſ. 1. n. 11. Sic illa vernat herbida, florida purpuraſcit, floribus gemmat, fructibus diteſcit: cælo interim incompto, & inornato. Maius eſt, quod ſequitur: de cælo enim adornando addit Textus: *Fecitque Deus duo luminaria magna; luminare maius, vt præeſſet diei; & luminare minus, vt præeſſet nocti: & poſuit in firmamento cæli.* n. 26. Poſuit, inquam, in firmamento luminaria, quæ extra firmamentum fuerant creata: cùm autem extra cælum, & terram nihil eſſet; Solem, & Lunam, quos Deus non tàm è cælo tulit, quàm cælo intulit; in terra productos fuiſſe clarum manet. Sed, quorſum, inquis, ornatus terræ priùs deſcribitur, & curatur, quàm cæli nobilioris? Imò, quorſum ornatus ipſe cæli, priùs terræ addicitur, quam cælum beat? Quia Sol iſte, & Luna Chriſtum, & Eccleſiam referebant. D. Anaſtaſ. Sinaïta Hexam. 4. poſtquàm latè hunc typum explicauit, iam ad rem meam ſic concludit: *Si autem ad hæc contradicit carnalis Iudæus, aut auditor: dic mihi tu, cur, cùm feciſſet Deus firmamentum, non ſtatim cum eo fecit ſtellas, & Solem, & Lunam? quomodo quando aperuit terram, pretinus eam ornauit herbis, & fructibus, & arboribus lignorum?* Deinde poſt multa in hanc rem ſubdit: *Fecit Deus duo luminaria magna, & poſuit ea in firmamento cæli: primùm fecit, & tunc ea ſuprà poſuit. Vbi autem ea ab ipſo erant facienda niſi ſupra terram? non enim erat alius locus extra cælum, niſi terra, vbi facta ſunt ab ipſo Deo, & deinde ſublata ſunt ſurſum. Vide mihi rurſus hîc quoque terram ante cælum à Sole illuminari: & ſic ad cælum, Chriſtum (qui eſt Sol) remittere, poſt eius compoſitionem, & conſtructionem, quæ facta eſt ſupra terram.* Et iterum poſt paginam: *Hæc omnia priùs in terrâ facta ſunt, deinde cælo ſunt tradita: tanquàm ſi terra ante cælum ditata ſit Chriſti myſterio, & aduentu. Deinde poſt compoſitionem, & conſtructionem, ad cælum, & ad intelligenda, quæ ſunt in cælo, luminaria tranſmittat in eius aſſumptione.* Moroſiùs tractaui hunc locum: quia illum ad rem aliam paſſim afferri audio; ſed prauè intellectum, interpolatum, & mutilatum. Poſſes dicere, parari floridas terræ veſtes, floribus purpuram, antequàm cælum (quodammodo de zelotypia cæruleum) nudis parietinis conſtans, ſtellis condecoraretur: vt Sol ibi in ipſo ſolo creandus molliter reclinaretur; & recens editu, radios vagiens, repens iubar, per condigna Principi taperia deuolueretur. Imò Sol ipſe gaudens terram beat, adblanditur ſolo, puluerem oſculatur, antequàm cælum conſcendat: quia ipſa terra prior, quàm cælum, Chriſti Domini pedibus conterenda. Nónne hoc eſt feſtinare priuilegia, vt Sol præludat Chriſto, in cuius obſequij præmium, ipſi Soli præludunt flores: & terra cælo comptior priùs amœnatur? Et tardaret, credo, ornandæ Matris Animæ; qui pedum ſcabello dolando, & comendo ſic feſtinauerat?

Sol, & Luna, cur in terra creantur.

27. En terra compta, en cælum adornatum. Pende adhuc terram: iam denuò tota in viuos partus funditur, balat in pecora, mugit in armenta, in feras rugit, repit in ſerpentes, n. 24. & tamen poſt tantam fœcunditatem, tot animatas diuitias, tot aut ſpirantes ſenſus, aut cenſus pretioſos; nuſquam benedictio. Vbi verò aqua ſquameſcit in piſces, plumeſcit in alites, additur ſtatim n. 22. *Et vidit Deus, quòd eſſet bonum, benedixitque eis dicens: Creſcite, & multiplicamini, & replete aquas maris.* Vnde hoc diſcrimen? vnde tam maturatum aquatilibus beneficium? Certè quòd in aqua baptiſmatis fideles erant aliquãdo ſanctificandi. Idem D. Anaſtaſ. lib. 5. de Chriſto, Sole iam ad cælum erecto, & Spiritum Sanctum inde mittente. *Per hunc ergo*, inquit, *& non per alium modum ex aquis quidem genitas animas, nempe, per Baptiſmum regeneratas benedixit Deus dicens: Creſcite*, &c. & poſt pauca: *Tunc tanquàm medius ſtans Chriſtus inter terreſtria, & marina animantia; & ad ea, quæ ſunt è terra genita oculos defigens, & dicens: Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, qui fertur ſuper aquam, non intrabit in regnum cælorum.* Benedicuntur itaque iam tunc partus aquæ: quia aqua benedicendas animas erat productura: vt feſtinetur in ſigno, quod erat in re poſteà exequendum. Et non ſanctificabitur Matris productio? non accelerabitur Conceptionis illius benedictio, quæ poſteà gratiæ productorem, & authorem Baptiſmatis erat conceptura?

Aqua in typum Baptiſmi celeriter benedicitur.

28. Et benè alludit Sinaïta ad illud Geneſ. 1. n. 2.

Terra

Spiritus Sanctus celer benedicendo.

Terra autem erat inanis, & vacua, & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi: & Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. In hoc maximè (vt in Cantico ad cap. 8. probaui) æternus Amor, Spiritus diuinus à profano amore condiſtinguitur, quòd cæcus iſte, & tenebricoſus ſic vrat, vt non illuminet: at verò illius faces non ſolùm igne vrente, ſed & illuminãtibus flammis ſplendeſcant. Quis ergo non miretur, immiſſo in Orbem terrarum Spiritu diuino, non diſcuſſas ab abyſſo tenebras, ſolúmque aquas tanti ſplendoris beati claritate? Sed reſpondet aptè idem S. Doctor lib. 1. *Apertè cognoſcimus, quòd tenebræ ſeaſiles erant, ſuper abyſſum ſeaſilem: & Spiritus Dei ferebatur ſuper aquam ſenſilem: ſiue ſpiritus aeris, quem communiter ventum ſit conſuetudo hominum; ſiue Spiritus Sanctus priùs ſanctificans, & deſcribens gratiam Sancti Spiritus: ambobus enim eſt opus, nempe, & aerio ſpiritu, vt caſtar Crucis ſpiret in aquam Baptiſmatis, & Sancto Spiritu, vt ſanctificet.* At certè multò erat condignius, & congruentius, vt feſtinaret Spiritus Sanctus Virgini fouendæ, vnde erat Dei Filium educturus: & cùm aquæ vix è nihilo erumpentes Baptiſmi gratiam poſt tot annorum millia miniſtraturæ, tam maturo & celeri benedictionis fomento cuſtodiri videantur, haud ferendum, vt id Mariæ paulò pòſt Deiparæ in Conceptione denegatum exiſtimetur.

29. Quid? digniórne partus renaſcentium per Baptiſmum, quàm partus naſcentis Chriſti perfecturi Baptiſmum? Apage. Vides fœda omnia in cælo, & in terra, nondum compta, adhuc impolita: & ſolam interim aquam non perfectione quauis, ſed ipſo perfectionis principio celerrimè adornatam: & inter conceptiones alias fœdatas, partheniam Conceptionem comptam inficiaberis? Benè D. Hieron. tomo 2. epiſt. ad Ocean. *Rudis*, inquit, *mundus, necdum Sole rutilante, nec palleſcente Luna, nec aſtris micantibus, incompoſitam & inuiſibilem materiam abyſſorum magnitudine, & deformibus tenebris opprimebat: ſolus Spiritus Dei in auriga modum ſuper aquas ferebatur: & naſcentem mundum in figura Baptiſmi parturiebat.* Benè ergo Maria in initio viarum Domini poſſeſſa, iam Spiritus ſancti baiula quodammodo habenda; & in ipſa Conceptione feſtina illius geſtatrix reputanda: quæ in præcipuum inſtrumentum mundo meliùs reformando aſſumebatur.

Spiritus Sanctus aquas aurigans Iuſtos parturit.

30. Trita (etiam in re Conceptionis) ad hunc locum verba Tertulliani de Baptiſmo, cap. 3. ſed in hanc priuatam mihi celeritatem altiùs examinanda. *Habes*, inquit, *ô homo, in primis ætatem venerari aquarum, quòd antiqua ſubſtantia: dehinc dignationem, quòd Spiritus Sancti ſedes, gratior, ſcilicet, cæteris tunc elementis: nam & tenebræ tota adhuc ſine cultu ſyderum informes, & triſtis abyſſus, & terra imparata, & cælum rude: ſolus liquor ſemper materia perfecta, læta, ſimplex, de ſuo pura, dignum vectaculum Deo ſubiiciebat.* Prætereo, quæ iam alij de huius aquæ ad Mariam analogiâ ponderarunt. Tu mihi pende, vocari aquam *de ſuo puram*, non quòd à Deo puritatem non acceperit; ſed, quia, dum cuncta abluit, & mũdat; nullius tamen indiget mundatione, quaſi ob hoc maximè dignum Deo vectaculum præpararet. Vt iam videas, Mariam, cuius interceſſione omnia mundantur, licèt tot gratias haberet; at mundatiua præhabitæ labis gratiâ non indiguiſſe: ſed ex vi prædicti ſuprà decreti immunem, & puram à peccato, (licet ad ſanctificationem gratiâ indigeret,) vt ſic dignum Deo vectaculum ſubiiceret.

Aqua excellentia.

Deum, niſi puritas non portat.

31. Sed omnes prædicti Patres, & alij pluſculi acceleratam gratiæ benedictionem referunt in hac aqua, tanquam futuro Baptiſmatis inſtrumento. Maius aliquid cogito. Etiam præciſa hinc Baptiſmatis ratione foueret ſtatim diuinus Spiritus aquas tanquàm materiam nobilium, ſed naturalium productionum aſſumendam. D. Ambroſ. Hexam. 1. cap. 8. ita: *Ornando enim polos cæli germinaturis terris pulchrè Spiritus ſuperferebatur; quia per ipſum habebant nouorum partuum ſemina germinare*, &c. *Denique Syrus, qui vicinus Hebræo eſt, & ſermone conſonat in pleriſque, & congruit, ſic habet: Et Spiritus Dei fouebat aquas, id eſt, viuificabat, vt in nouas cogeret creaturas, & fotu ſuo animaret ad vitam.* Accelerat fouendæ aquæ, vnde naturalia germina producenda: & lentaret, puto; ſouendæ Virgini, vnde diuinus fructus germinaturus? Fotus naturalis vbertatis feſtinus aquæ paratur: & vbertas tardantis gratiæ, Deiparæ diſponeretur? Sed adhuc vnum verbum de Baptiſmo.

Inſtrumenta ſua Deus nobilitat.

32. Iam ſatis ſanctificatæ aquæ de fouendo Baptiſmo videbantur ab Spiritu fouente: ſed ecce noua, & feſtina diſpoſitio. Vix Orbi aperto ſe immittit Chriſtus, cùm Baptiſmo demittitur. *Venit Ieſus à Galilæa in Iordanem, vt baptizaretur.* Matth. 3. num. 13. non vt ab aquis recederet ſanctificatus; ſed, vt ſeipſo aquas ſanctificaret. Atqui nónne ſatis, ſi Chriſtus paulùm aquas attingeret, & ſanctificaret in myſterium? Nónne ſatis, ſi foris baptizaretur? Cur ingreditur flumen, vt colligitur ex num. 16. Vt dum omnia flumina è mari oriuntur, & viuæ partes maris appellantur, ínque mare, vt loquitur Scriptura, tandem recurrunt; Iordanis ipſe ſanctificatus, mari (licèt occultis meatibus) miſcendus, mare totum, & proinde omnes aquas ſanctificaret: vt omnes, quotquot erant, aquæ partes in Baptiſmatis miniſterium ſanctificatæ indidem crederentur. Fauet Ambroſ. Serm. 18. *Ideò baptizatur Chriſtus, non vt ſanctificetur ab aquis; ſed, vt ipſe aquas ſanctificet; & purificatione ſui purificet fluenta illa, quæ tangit: conſecratio enim Chriſti, conſecratio maior eſt elementi: cùm enim Saluator abluitur, iam tunc in noſtrum Baptiſmum tota aqua mundatur: & purificatur fons, vt ſecuturis poſtmodum populis lauacri gratia miniſtretur.* Quaſi, ni *tota aqua* munda perſiſteret, minùs apta Baptiſmo deueniret: nec ſatis apta Deipara maiori miniſterio, ſi qua ſui parte fœdata crederetur, ni eius Conceptio munda intelligeretur.

Tactu Chriſti mundat.

§. II.

Aliunde prædicta pia celeritas illuſtratur.

33. EMERGAMVS iam ab his aquis, quas alibi feliciùs iterum enatabimus. Nunc & aquas, & terram, & aëra, & cælorum concamerata conuexa intueamur: & poſt tot ornatus impendia, pendebis adhuc,

adhuc, cuinam tot pulchritudinis fabricæ præparentur, audietque, totum hunc mundum in hominis gratiam adornari: & tamen non adhuc homo, qui primogenitus dignitate, origine poſtremus tunc creatur. Cauſam ſubdit Alcuinus quæſt. 9. in Geneſ. *Cur, inquit, homo ſexto die creatus eſt, cùm propter rationem nobilior cæteris eſſet creaturis, quæ ante ſe factæ ſunt? Vt primùm Creator mundum, quaſi domum præpararet; & poſt introduceret habitatorem, id eſt, dominum domus.* Feſtinauit, ſcilicet, Deus domicilium multò antè homini diſponens, quod poſſet ſimul cum homine concreare. At, cur non feſtinaret ſibi auguſtius palatium in Virgine paraturus? aut, cur virtute futuri Filij, præmia, quæ poſſet, Matri non acceleraret?

Homini in Principem creato, palatium preparatur.

34. Certè non ille talem ſe geſſit apud alios. Audit Abraham feliciſſimè promiſſum ſibi Iſaac: accipit: & Deo de generoſiſſimo affectu immolandam iam victimam recuperat: tunc longè felicius nuncium capit de ſemine ſuo ſtellis componendo; &, quod maius eſt, de Chriſto ſtellarum Principe incarnando: & ſubdit ſtatim Textus: *His itaque geſtis, nunciatum eſt Abrahæ, quòd Melcha quoque genuiſſet filios Nachor, fratri ſuo: Hus primogenitum, & Bus fratrem eius, & Camuël patrem Syrorum, & Caſed, & Azau*, &c. Geneſ. 22. num. 21. Inter tot fauſta ſydera promiſſa, inter fauſtiſſima Saluatoris nuncia, filij Melchæ ſtatim nominantur: nec intermiſſo calamo, Chriſti, & horum genealogia computatur: & vnde tanta dignitas familiæ, vt in tanto articulo memoretur? Putes, quia inter hos *Bathuel*, de quo additur: *Ac Bathuël, de quo nata eſt Rebecca.* Sed certè ſatis videbatur, ſi iſte ſolus apponeretur, vt nuptiæ Iſaac, & Rebeccæ poſtea noſcerentur. Quorſum ergo tam longus catalogus in dignitate pari conſtitutus? Reſpondet idem Alcuinus quæſt. 209. *Cur nominauit Scriptura filios fratris Abrahæ? Quia de illis, & de illorum ſtirpe aliquid poſteà celebre eſſe legitur geſtum. Itaque Hus vnus erat, de cuius ſtirpe Iob deſcendit. Sic enim ſcriptum eſt in exordio Voluminis eius: Vir fuit in terra Hus, nomine Iob.* Quid comparationis eſt inter Iobum, & Ieſum: inter Mariam, & Melcham? In gratiam vnius Iob tetrauia, & atauus celeri honore præparantur: & in gratiam Ieſu proximæ Matri claudicantia dabuntur priuilegia?

Atoni iam de poſteris tuſtis prædecorantur.

35. At quidem ille nec etiam vigeſimæ cognatæ, & remotiſſimæ, quæ tunc expediebant priuilegia, denegauit. Enarrabat Iacob Ioſepho ſuo, quot, & quanta beneficia diuinis benedictionibus acciperet conſignata: adoptabat huius filios in ſuos, & propriis filiis in Patriarchas nepotes interſerebat, & ſubdit ſtatim Rachelis ſuæ mortem concludens: *Et ſepeliui eam iuxta viam Ephratæ, quæ alio nomine appellatur Bethlehem.* Geneſ. 48. num. 7. Et quorſum, inquis, inter benedictiones fauſtas, infauſta mors Rachelis? Quorſum inter adoptionis primordia, luctus prodromus? Credo, vt qui benedictiones ſuas exponebat, & à Deo accepta beneficia memorabat, ſimilia vxori conceſſa non ſubticeret: & ſic vtrunque parentem præuiis benedictionibus affectum hilaris recognoſceret Ioſeph: cui æquè felix pater de vita à Deo beneficiis cumulatus; quàm mater de ſepultura, in loco Chriſti Natiuitati deſignato collocatâ. Sic Chriſtus præuius Racheli decorandæ. Iauet Auguſt. tom. 4. lib. 1. in Geneſ. quæſt. 165. *Fortè*, inquit, *ad rem pertinuit commemorare, ibi ſepultam matrem Ioſeph, vbi Chriſtus fuerat naſciturus.* Non tardaret conceptæ Matri gratiam impertiri, qui defunctæ cognatæ celerrimus parauerat ſepulturam?

Idem de Chriſti remotis conſanguineis.

Sed, quidni animas feſtinus ſic condecoret, qui etiam inanimatis locis propterea feſtinat exornandis, licet poſt infinita ſæcula ſeruitutis? Pergebat in Meſopotamiam Iacob, diuertit dormiturus in montem; cui inter dormiendum ſcala illa myſtica cernitur: cernuntur aſcendentes, & deſcendentes Angeli; imò ipſe Deus ſummitati eius perſpicitur innixus. Inundabant ibi gloriæ, pluebant benedictiones: fabros Angelos, & ipſum Dominum architectum cæleſtis illius portæ iudicares: ideò exclamat: *Verè Dominus eſt in loco iſto: & ego neſciebam.* Geneſ. 28. n. 16. Quaſi diceret: Speciali modo aſſiſtit Deus huic monti: fouet locum iſtum. Et vnde, reddito quodammodo cælo, tot epilogantur gratiæ in hoc angulo? Reſpondet ibi Lyranus: *Quia beneficia, & myſteria diuina erant ibi implenda.* Fundatum poſt longa ſæcula fuit in illo loco templum Ieroſolymitanum, vbi Deus colebatur: paſſus in eodem monte Chriſtus Dominus, (de quo ibi fuſiùs idem Author;) ideò tot ante annorum millia, locus ille fotus, & ſancto patrocinio præmunitus: & Maria, qui Dei Verbo viuum & excellentius erat carnis ſuæ templum erectura, quæ erat ipſum fundendum Sanguinem miniſtratura, feſtinantia dona gratiæ non ſortiretur? 36.

In virtutis miniſterium, inſenſibilia loca adornantur præuiè.

Sed audi adhuc, quid dicatur de Iacob ibidem, n. 17. *Pauénſque: Quàm terribilis eſt, inquit, locus iſte! non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cæli.* Prætereo, quòd in hac ſcala, quæ domus Dei, & porta cæli dicitur, paſſim à Sanctis Patribus Maria intelligatur: tu ſolùm mihi pende Patriarchæ pauorem, loci terribilitatem in medio ſplendore tanto trepidantis: vbi Rupertus hic lib. 7. cap. 23. ſic ſcribit, licèt Eccleſiam intelligat: *Dominus eſt in loco iſto, cùm dicit; ſubaudiendum eſt præſentiâ gratiæ: nam & in iſto, & omni loco eſt magnitudine præſentiæ*, &c. *Notandum, quòd non ipſum Dominum, ſed locum pauescit. Quidnam pauoris, vel quid terroris ſecundùm ſe locus iſte poterat habere?* Et poſt pauca reſpondet: *Quid ſignificaretur huiuſmodi ſomnio, præuidit: illúmque locum, cuius iſte figura erat, expauit: qui, videlicet, locus Eccleſia Dei eſt.* Et quantò magis paueret Iacob virginei vteri myſteria? aut quantò iſta aliis Eccleſiæ myſteriis auguſtiora? Si ergo locus, qui Eccleſiæ typus erat, iam tunc aſſiſtenti gratiæ fauore muniebatur; quantò magis Maria in ipſa Conceptione muniretur? 37.

Eccleſia dignitas.

Strictiùs tamen adhuc ad hunc locum Alcuinus q. 226. ſic habet: *Quòd futurum erat in terra promiſſionis Deum timere, & colere, tabernaculúmque ei fieri; eúmque, qui eſt ſuper omnia benedictus Deus, pedibus ambulare in ea.* Terram Chriſto calcandam feſtinâ prouidentiâ Deus tuetur: carnem Chriſto ſumendam improuidè fœdari culpâ, & poſteà tardè mundari exiſtimemus? Cùm igitur ex omnium ferè Doctorum ſententia Incarnatio Chriſti hîc Iacobo fuerit reuelata; ideò enim ex eius ſemine n. 14. Tribus omnes dicuntur benedicendæ: non mihi dubium, Mariam præuidiſſe, quæ antonomaſticè, & Deo domus, 38.

Terra tangenda Chriſto, beatur præuiè.

Maria nihil habet commune.

domus,& nobis porta cæli (vt clamant Scripturæ , & Patres) facta eſt. Audi igitur iam Chaldæum ad hunc locum: *Quàm terribilis eſt locus iſte! non eſt locus communis; ſed locus, in quo beneplacitum eſt coram Deo* Non eſt Maria commune Deo, & Dæmoni diuerſorium : ſolius Dei præſentiam admittit : qui,ſicut in Filio ſemper, ſic etiam in Matre ſemper ſibi benè complacuit; nec ita in hoc habitaculo complaceret, niſi eius fundamento, Conceptioni, ſcilicet, lucem feſtinus adhiberet.

39. Incepturus Deus mundum ab idearum ſuarum expromere theſauris,ſic deſcribitur in Scriptura : *Et Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas: dixítque Deus : Fiat lux. & facta eſt lux.* Geneſ. 1. n. 2. Ante cætera cæli , terræque ornamenta lux producitur : nondum Orbis palatium emittitur,cùm lux accelerata præmittitur. Et cur ita? Quia minùs congruè ædificium diſponeretur,niſi feſtinus de luce cogitaret ſupremus Architectus. Pulchrè D. Ambroſ. Hexam. 1. cap. 9. *Vnde vox Dei in Scriptura diuina debuit inchoare, niſi à lumine? Vnde mundi ornatus , niſi a luce, exordium ſumere? Fruſtrà enim eſſet , ſi non videretur,* &c. *Qui ædificium aliquod dignum habitaculo patriſfamiliàs ſtruere deſiderat : antequam fundamenta ponat , vnde lucem ei infundat , exploerat : & ea prima eſt gratia , qua ſi deſit , tota domus deformi horret incultu : lux eſt , quæ reliquos domus commendat ornatus.* In hoc autem diſtinguitur ab humano architecto , diuinus noſter: quòd,licèt vterque feſtinus cogitet de luce;at ille,non niſi erecto iam ædificio per feneſtras lucem immittit : hic verò , cuius dictio eſt operatio , dum fundamenta ponit, lucem communicat : ideò addit idem D. Doctor : *Fiat lux. plena vox luminis ; non diſpoſitionis apparatum ſignificat , ſed operationis reſplendet effectu : naturæ opifex lucem locutus eſt , & creauit ,* &c. *Non ideò dixit, vt ſequatur operatio : ſed dicto abſoluit negotium.* Qui terreno ædificio ad ipſa fundamenta lucem accelerat ; Mariani ædificij longè digniorís fundamento,id eſt,Conceptioni,lucem tardus inuideret ? facili verbo potens, denegaret?

Rerum fundamenta à Deo decorantur.

40. Eſt in hanc rem elegantiſſima Ambroſij eiuſdem deſcriptio de ortu frumenti , ibidem, lib. 3. cap.8. *Cùm ſe* , inquit , *granum illud reſoluerit, herbam germinat. Grata ipſa iam ſpecies herbeſcentis viriditatis , quæ ſtatim genus ſatiui ſimilitudine ſui prodit : vt in ipſo ſuæ ſtirpis exordio , cuius generis herba ſit ,recognoſcas,atque in his herbis fructus appareat: paulatimque adoleſcit vt fœnum: culmóque pubeſcens erigitur,& aſſurgit. Aſt, vbi ſe geniculata iam ſpica ſuſtulerit ; vagina quædam futuræ frugi parantur , in quibus granum formatur interiùs : ne tenera eius primordia , aut frigus lædat, aut Solis æſtus exurat , aut ventorum inclementia, vel imbrium vis ſana decutiat.* Sed de prouidentia Dei erga naturalia , paſſim argumenta potes dicere , ad celerem eiuſdem prouidentiam erga Mariam, Hic ſolùm mihi pende , quantùm exactiùs Mariana ſpica foueretur , vt futurum granum è cælo deſcenſurum dignè conſoueret: quam in ipſo ſuæ ſtirpis , id eſt , Conceptionis exordio grata vireſceret , vt cuius generis herba eſſet , qualem productura fructum , noſceretur: imò vt in ipſa , tanti fructus iam dignitas appareret.

A pullulanti herba fructus dignoſcitur.

Prædicta hucvſque feſtinatio excitat mihi memoriam tituli illius, quo maximè appellandum Chriſtum Dominum teſtatur Deus apud Iſaïam : *Et dixit Dominus ad me : Voca nomen eius : Accelera ſpolia detrahere , feſtina prædari.* cap. 8. n. 3. vel, vt legunt LXX. ταχέως σκύλευσον, *celeriter ſpoliato.* Et cauſa celebris cognomenti additur ſtatim n. 4. *Quia , antequàm ſciat puer vocare patrem ſuum,& matrē ſuam, auferetur fortitudo Damaſci , & ſpolia Samariæ coram Rege Aſſyriorum.* Vbi D.Hieron.ita habet : *Antequam humanum corpus aſſumeret: & iuxta infantiam Patrem vocaret Deum , Matrem Mariam : auferetur Damaſci fortitudo , & ſpolia Samariæ per Regem Aſſyriorum : vt nec dum natus , populum ſuum domum Dauid ſola inuocatione ſaluaret.* Atqui ego non crederem tam feſtinum ducem , tam celerem ſpoliatorem , qui antequàm corpus aſſumeret , antequàm incarnaretur , ſola inuocatione inuitatus pennas aquilæ ſumebat ad populi auxilium:eundem pluſquàm teſtudineo gradu Matris liberationi aduenisſe. Imò puto , minùs congruè Chriſtum appellandum Dæmonis prædatorem, ſi Matrem Dæmonis prædam fuiſſe pateretur:qui ca præſeruata Matre, felicia ſalutis auſpicia cæteris importabat. Attende. 41.

Chriſti inuocatio , ſalus feſtina.

Chriſtus à ſalute Matris , ſalutaria nobis ſunt auſpicia.

Dubitaui ſæpè , cur cùm , ipſo creato cælo, Sol non crearetur : cur , poſito throno , Iudex ſtatim non aſſideret : cur diei præſes , lucis quæſtor , Orbis lampas , oculus firmamenti in quartum diem creandus reſeruaretur, Geneſ. 1.n.16. & putaui adbianditum fuiſſe Deum Planetæ optimo , & feſtinum illius honori præcauiſſe. Creabatur Sol,vt inter cætera ſydera, hominibus præcipuum eſſet temporum ſignum , & auſpicium : vtque in ſingulis diebus , benignus , & placidus eius influxus haberetur : præuidebat aliunde fore , vt homines diem quartum , inter atros , & infauſtos computarent : ergo Soli conſulens,illum in die quarto producit , vt iam Sol huius diei reprehenſores coarguat,quodammodo dicens : Quid atrum mihi diem quartum inter cæteros imputatis , qui mihi natalis origo deſignatur ? aut quid à me ſalutaris temporis auſpicia ſperatis , ſi inauſpicatam mihi originem impingitis? Grauiter,& acutè D.Ambroſ.Hexam.4. cap.9.ita habet : *Pulchrè igitur, vt arbitror , ceſſit dies quartus. Quomodo ergo quartum plerique conſueruunt cauere,& inutile putant hoc numero aliquid ordiri, quo totus noua luce mundus emicuit? an ſiniſtris Sol cœpit auſpiciis ? & quomodo aliis poteſt bona ſigna dare,qui ſibi eligere diem ſui neſciuit exortus ? aut quomodo ſigna eius probant , cuius ortum non probant?* Sic non ſiniſtris auſpiciis,id eſt, materna Conceptione fœdata,cœpit diuinus Sol iuſtitiæ , victor celerrimus : diem ſuum,id eſt,Mariam reddidit puriſſimam : & vt omnibus ſalutis ſigna daret , exortum , & originem ſuam,in ipſa voluit origine, ſalutis participem : vt iam tuti Solis noſtri vincentis ſigna , tanquàm bona,probaremus;quia illius exortum,(id eſt,Mariam)optimum,& fauſtiſſimum comprobamus, 42.

Dies quartus olim infauſtus.

* * *

§. III.

§. III.

Celer, imò & præuius maledictionis auerruncator Deus, erga illa, quæ pretioſo miniſterio deſtinantur.

43. *Maledictionis, celer, imò præuius, auerrunt Deus.*

SEo toleraodum vtcunque aliquibus, (minùs piis,) ſi hoc decore, & benedictionibus præuiis Maria ſpoliaretur: quòd autem maledictioni culpæ etiam immergatur, piis auribus fateor intolerabile omninò iudicandum. Celeri benedictione non donatur Deipara, durum dictu: at ſceleris maledictioni traditam expaueſco: quaſi verò oculatior Deus, vigilantior Dominus in maledictione ab aliis celeriter, imò præuiè auertenda; quàm in Matris maledictione præuiè auerruncanda. Minarum ſpirans furit in Eccleſiam Paulus, dúmque pergit in Damaſcum fideles perditurus, ſanguine ſatiandus, deturbatur, in ipſo caſu felicius erigendus: & ex vaſe venenum deſpumante, in vas ſalutem propinans tunc conſecratur. Hæc ex Actis Apoſt. ſunt fide ſancta: & tamen audis illum Galat. 1. num. 15. *Cùm autem complacuit ei, qui me ſegregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam ſuam*, &c. *continuò non acquieui carni, & ſanguini.* Et vnde ſegregatus ab vtero, qui poſt tot à natiuitate annos ſegregatus? Nouit, credo, (accepta reuelatione,) deſtinatum ſibi auxilium celerrimum, quo penè in ipſo vtero, & incunabulis, certè in primo rationis vſu maledictionis culpæ labem euitaret: neque datum, quia ſcientiâ mediâ præuidit Deus, fore, vt ille tam ſufficiens de ſe auxilium eneruaret; in tempus illud congruum reſeruans, quo ipſum auxilium de conſenſu præſtando efficax præuidebatur. Benè ergo celeriter ſe vocat ſegregatum quoad diuinam pietatem, qui ſolùm de ſua duritie præuiſa, tam ingens beneficium quodammodo retardauit. Audiant, qui veriſſimam hanc Societatis doctrinam, vt nouam, calumniantur, Chryſoſtomum in Matth. cap. 19. hom. 65. ad medium: *Quando autem viſum eſt ei? Quando certè obtemperaturus erat: nam ipſe à primis etiam incunabulis voluiſſet: ſed, quia illum renixurum ſciebat; tunc voluit, cùm animam ipſius penetraturam vocationem non ignorabat. Sic & latronem cùm poſteà vocauit, potuiſſet anteà ipſum vocaſſe; ſed vocatus ille non paruiſſet: nam, ſi Paulus ab initio non paruiſſet, multò minùs ipſe latro.* Vides, quàm celer, maledicto culpæ ab Apoſtolo Gentium tollendo, ex ſe volaret Deus: quia tanto miniſterio deſtinabatur: quidni ergo ad Mariam auguſtiori longè muneri addictam, celerior adueniret? Niſi iam ſomnies, hanc, Conceptionis ſuæ gratiæ, renixuram.

Dominus circa Paulum.

Scientiam mediâ agnouit Chryſoſtomus.

44. In vineam ſuam colendam operarios Dominus conduxit: & alios quidem hora nona, alios etiam vndecima, id eſt, in extrema penè vitæ periodo: Matth. 20. nec tamen in maledicto culpæ, & otij torpôre iacentes tandiu, inepti miniſterio tanto reputantur. Fruſtrà ergo, dicat aliquis, acceleratam maledictionis medicinam, ad alta miniſteria obtrudimus. Sed pende, quì parabolam incipiat Matthæus: *Simile eſt regnum cælorum homini patrifamiliàs, qui exiit primo mane conducere operarios in vineã ſuam.* dicto cap. n. 1. Certè ipſe accelerauit primo mane hos tales a maledicto inertiæ ſegregare: quia tamen renixuros, ex prædicta doctrina, cognoſcebat; tunc vocauit, cùm de congrua temporis circunſtantia futurum auxilium efficax præſciuit. Idem Chryſoſt. citatus: *Sed, inquies, non ſtatim omnes conduxit? Omnes quidem ille ab initio conduxiſſe voluiſſet: ſi verò non omnes eodem tempore paruerunt, a voluntate vocatorum hæc differentia reſultauit: idcircò alij mane, alij tertia, alij ſexta, alij nona, alij vndecima hora vocantur: quia tunc obtemperaturi erant.* Nihil clarius dici potuit de efficacia auxilij à libertate arbitrij pendente. Maneat ergo ad rem noſtram, celerem maledictionis amolitorem à ſe fuiſſe Dominum, vt erga Mariam celerrimum aucupemur.

Idem ab eodem probatur, & efficax auxilium à libertate.

Sed parum erat, ſi celer abolendæ admiſſæ iam maledictioni Dominus adueniret: præuius occurrit, feſtinat præſeruator. Annunciatur matri ſterili fœcundus partus; & deſperanti penè fœminæ ſpei optimæ filius Samſon promittitur: additque Angelus: *Caue ergo, ne bibas vinum, ac ſiceram; nec immundum quidquam comedas: quia concipies, & paries filium, cuius non tanget caput nouacula: erit enim Nazaræus Dei ab infantia ſua, & ex matris vtero.* Iudic. 13. n. 4. quod idem repetitur n. 7. Vbi Rupertus apud Gloſſam: *Mulieris huius ſterilitas; Beata Maria, ſecundùm figuram, eſt virginitas: & quod ait: Caue, ne vinum bibas, &c. myſtica præparatio eſt. In his verbis intelligitur: Spiritus Sanctus ſuperueniet in te.* Sed tu mihi conſidera, quàm præuius Deus à Nazaræo ſuo non ſolum ebrietatis maledictionem; ſed & maledictionis huius vmbram expellat præſeruator: qui nec etiam materno ſanguine in vtero nutriendus, immundum aliquid, aut inebrians ſaltem per matrem attingere permittitur: tunc quàm lato diſcrimine Nazaræus noſter Chriſtus à Samſone diſcernitur; tam decenter in Matre ab omni maledictione iudices præſeruatum.

Etiam ebrietatis vmbra mala.

45. Rapit oculos columbæ pulchritudo: candore argentum prouocat, aurum flaueſcente dorſo: quot colli plumas gyrat, tot lucis flores rotat, imò tot gemmas: nunc roſeos pyropos vibrat, nunc hyacinthos amethyſtinos: iam cærula vernat in ſapphiros, iam in topazios pallidula amœnatur: punica grana protenduntur in roſtrum, & in calceos coralia ſubſternuntur: grata quieſcit, ſaltat gratior, oſculatur venuſta: totas Veneris ſuæ Charites probat non fabuloſas. Quàm aptum alliciendæ fœminæ inſtrumentum! Hanc indue, Dæmon, & Euam longè faciliùs ſuperabis. Et tamen ille ſerpentem vultu deformem, oculis igneum, lingua triſulcum, ſquamis aſperum, horridum ſpiris, Geneſ. 3. dicitur aſſumere. Et cur ita? Reſpondet ibi Hugo Victorinus apud Tilm. loco iam aliis in re Concept. adducto; ſed in mentem meam aliter ponderando. *Venit ad hominem in ſerpente callidus hoſtis, qui fortaſſe, ſi permiſſus fuiſſet, in forma columbæ venire maluiſſet: ſed hoc vas ſibi Spiritus ſanctus reſeruauit: quia profectò dignum non erat, vt Spiritus malignus formam homini odioſam faceret, in qua poſtmodum eidem Spiritus Sanctus apparere*

Columba venuſtas Dæmoni non fœdanda.

debuiſſet. Examinemus illud: *Vas Spiritus Sancti reſeruauit*. quia tot poſt ſæcula, tot ab illa columbarum generationes; adhuc vas minùs purum, niſi a maledicto ſerpente præſeruaretur: quaſi licèt *poſtmodum* appariturus; iam ab initio, Spiritus Sancti formam tutaretur. Vide infrà, n. 1432.

47. Nimirum, atro veneno infecta à ſerpente columba, & amaritudinem experta fellis aliunde expers, inhabilis Spiritui Sancto portando redderetur. Hinc ergo eſt, quòd dum columbam noſtram vocat, ſic ait idem Sanctus Spiritus: *Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ: oſtende mihi faciem tuam: ſonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.* Cant, 2. num. 14. Quaſi, niſi ſemper in foraminibus, & cauerna, ſiue gratiæ latibulis a ſerpentis incurſu reſeruaretur, nec eſſet decoris debiti, nec dulcedinis requiſitæ. Fauet Dionyſ. ad illud Cant. 2. num. 10. *Surge, propera, columba mea.* de quo ita art. 8. *Columba mea, in qua nunquam fuit radix amaritudinis, fellea austeritas: ſed ſimplicitas ſapientialis immolata.* I nunc, & columbam dulciſſimam tam nouo genere Spiritus Sancti baiulam, maledicti ſerpentis commacula veneno: qui etiam columbinam formam phantaſticam ſumendam a maledictionis vmbrâ reſeruauit.

Columba abſque felle Maria.

48. Rebellat in Creatorem beneficum Protoplaſtus, & in ſibi ſubiectis creaturis ipſe, totáque ſequenda poſteritas punitur: vnde audit: *Maledicta terra in opere tuo.* Geneſ. 3. num. 17. vt laborioſo ſudoris rigatu ſpinas germinet miſero, qui Paradiſi flores cæleſti fotos Zephyro decerpebat: vt ſudatâ beſtiali paſcatur herbâ, qui poma è ligno vitæ facilia contempſerat. Bene habet, diſcat iam gemens, quæ degener conculcauit. Aſt, cur eidem pariter mare non maledicitur? Cur mare fatigandum commerciis, piſcatu conuoluendum, volandum velis, remis verberandum, timone ſcindendum, carinis perſulcandum, maledictionis immune perſeueret? Reſpondet Alcuinus ibi quæſt. 10. *Quod prædeſtinauit*, inquit, *Deus in aquis abluere peccatum, quod de fructu terræ contraxit homo.* Aquæ aliò productæ, quia præuiſo peccato deſtinantur deinde in Baptiſmum ad culpæ remedium, tota feſtinatione immunes a maledictione præſeruantur: multò longiùs igitur à maledictionis amaritudine erit Maria, quæ aliàs non futura, ſolùm in Saluatoris Matrem deſtinatur: & ſi aquæ in terræ oppoſitionem præſeruantur celeriter; quis Mariam Euæ oppoſitam condemnabit?

Aqua de Bapti ſmo priuilegia.

49. Non patiatur, quæſo, Maria innocentiſſima, quod innocentes aquæ aliquando per ſummam iniuriam paſſæ ſunt. Euerterunt olim Anabaptiſtæ Hæretici templa, eiecerunt Catholicos: imò & templorum nonnulla quaſi piis, & Romanis cæremoniis polluta, & contaminata, aquis ſale multo conſperſis expiare præſumebant. Contra hos, neſcio an dolenter magis, an magis eleganter Optatus Afer Mileuitanus lib. 6. contra Parmen. ſic ſcribit: *Iam illud quale eſt, quòd in multis locis etiam parietes lauare voluiſtis: & incluſa ſpatia ſalsâ aquâ ſpargi præcepiſtis? O aqua, quæ dulcis à Deo creata es; ſuper quam, ante ipſius natalem mundi, Sanctus Spiritus ferebatur! O aqua, quæ vt purum faceres Orbem, lauiſti terram! O aqua, quæ ſub Moyſe, vt natalem amaritudinem perderes, indulcata ligno, tot populorum pectora ſuauiſſimis hauſtibus ſatiaſti! Reſtabat tibi poſt promotionem non leuiter degradari. Præſentia Moyſis in te amaritudo moritur: & Schiſmaticis hodie cum Catholicorum turba dulcedo tua vexatur. Pares patimur bellum, pares expectamus vindicem Deum.* Poſſet exclamare pietas, imò & veritas: O Maria, quæ tanquàm vitæ dulcedo nobis data, ab initio, & ante ſæcula Sancti Spiritus templum parabaris! O Maria, quæ vt mundum peccati illuuione ſordidum mundares, in Chriſto ſalutis aquam viuam effudiſti! O Maria, quæ melioris Legiſlatoris meritis, & viuifico Crucis ligno præſeruata, non tam vt aqua Mara ſalſuginem amiſiſti, quàm intemeratam dulcedinem admiſiſti; vt inde Mater gratiæ fidelium omnium pectora recreares! Reſtabat tibi poſt tot augmenta gloriæ degradari. Dei fauore immunis coleris, & hominum adhuc iudicio tua immunitas vexatur: à quibus tamen benignior non expectas vindictam, ſed pœnitentiam.

Aqua ſale degradata.

Monebat Sara Abrahamum ſuum de ancillæ, déque malè morati pueri expulſione: ille, 50.
vt pater erat, aſperiora, contra priuignum, monita vxoris reputans, diſſimulabat: ad quem tunc Deus; *Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua: omnia, quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius.* Geneſ. 21. num. 12. Sed hem, dices, & meritò: audiat ſaltem vocem Saræ, id eſt, (ex ſacra phraſi,) obediat in hoc negotio Saræ Abrahamus: cur omnia eius imperia ſuſcipere præcipiatur? Quale hinc exemplar coniugibus, quo velint fœminæ viris imperare? quo timeant mariti ſubiici vxoribus? Attende. Ante protoparentum culpam Eua amoris, & fragilioris ſexus iure marito ſubdebatur: quòd autem Adamo poſteà innato timore, & quodammodo ſeruiliter ſubderetur, is quidem maledictionis illatæ effectus fuit: ideò iam peccatrici dicitur: *Sub viri poteſtate eris.* Geneſ. 3. num. 16. vel, vt in Sixtianis legitur: *Ad virum tuum conuerſio tua.* Cæteræ ergo fœminæ hanc maledictionem euitant tandem poſt mortem in beata vita: at Sara, quæ ſanctiſſimè degebat, adhuc viuens hanc maledictionem auerruncat. D. Hieron. contra Heluidium, in fine. *Defecerunt, inquit Scriptura,* (ait Hieronymus,) *Saræ muliebria: poſt quod dicitur ad Abraham: Omnia, &c. Quæ non eſt in partus anxietate, & dolore: quæ deficientibus menſtrui cruoris officiis mulier eſſe deſiit, à Dei maledictione fit libera, nec eſt ad virum conuerſio eius: ſed è contrario, vir ſubiicitur ei, & Domini voce præcipitur: Omnia, quæcunque dicit tibi Sara, audi vocem eius.* Itaque Saræ, quia per ætatem libidinis ardor, partus dolor, per virtutem praua quæuis propenſio deerat; maledictio ſubiectionis viro, tollitur feſtinè: Mariæ, quæ in virginitatis Sacrarium, in partum incorruptum deſtinabatur, præuiâ gratiâ maledictio ſubiectionis Dæmoni non arceretur? Alius deglutiuerit.

Vxor ſancta imperat marito.

* * *

§. IV.

Deipara, diuinus Microcoſmos: Pandora ſacra: cui gratiarum primitiæ conſignatæ.

51. SED, quid mirum, maiora, & celeriora, quàm cæteris Iuſtis, Mariæ priuilegia concedantur; ſi veriſſimum illud de illa dici potuit: *Diuiſa per omnes, in vnum collecta tenes?* Maria quidem perfectionum omnium, quæ ſingulis diuiduntur, diuinus Microcoſmos, & is perfectior. Dicebam ſuprà n. 33. ideò hominem poſt mundum creatum fuiſſe, vt diſpoſito iam palatio diſponeretur. Sed eſto id verum de præcipuis Orbis partibus: quis tamen adhuc non miretur, hominem omnibus viſibilibus creaturis dignitate primum, origine poſtremum, omnibus poſtponi? Quis non miretur, non ſolùm cælum, & terram; ſed bruta quæuis, & viliores formicas, arbores, plantaſque abiectiſſimas, vetuſtiorem generis proſapiam, quàm homo iactare poſſe? Reſpondet optimè Tertullianus lib. 2. cont. Marc. cap. 4. *Cùm cognoſcendo Deo hominem proſpexiſſet bonitas Dei ipſius, etiam hoc præconio ſuo addidit, quòd priùs domicilium homini commentata eſt; aliquam poſtmodum molem maximam, poſtmodum & maiorem: vt in magna, tanquàm in minore proluderet, atque proficeret.* Sic pictor, vel quiuis alius artifex, cùm opus aliquod parat in artis ſuæ pulcherrimum oſtentamentum, priùs in aliis proludit, tanquàm profecturus. Sic, qui optimos in puriſſima charta deducere conatur characteres, priùs in aduerſariis, libero calamo, ſolutâ manu proludens lineas depingit. Proludit ergo quodammodo, & videtur Deus in omnibus aliis proficere creaturis, vt poſteà hominem, tanquàm opus perfectiſſimum, oſtentaret.

Proludit, & quodammodo proficit Deus in cæteris, homini condendo proludendo.

52. Illud tamen in Tertulliano caligat adhuc, quòd cùm cæteri Scriptores ſoleant hominem microcoſmon, id eſt, mundum paruum appellare: ille tamen de Orbis magna hac machina, tanquàm de minore, in qua proluderetur, loqui videatur: quaſi iam non homo microcoſmos; ſed, ſi fas dicere, megacoſmos, ſiue mundus magnus veniat appellandus. Amouet tamen cultus Afer nodum occultiori, vt ſolet, elegantiâ: *Vt in magna,* inquit, *tanquam in minore proluderet, atque proficeret: & ita de bono Deo, id eſt, de magno, ad optimum quoque eius, id eſt, ad maius habitaculum promoueretur.* Quaſi dicat: Diuina bonitas totum mundum in hominis palatium dedicauit; at hominem, ſibi in palatium proprium deſtinauit: mundus verò, licèt quantitate maior, minor dicendus quoad dignitatem: homo verò, qui quantitate minor, quia excellentia præſtat, maior dicendus: maius ergo hominis habitaculum, quia optimum: minus Orbis, quia tantummodo bonum appellandum. Et meritò: vt enim innumeras aliorum humani microcoſmi, & illas elegantiſſimas prætercam deſcriptiones: quis hanc meam, ſit licèt hiulca, non tamen veriſſimam exiſtimabit? Pende cælum Sole ſuo, & ſtellis illuminatum; ſordebit, ſi viuidos, & nitentes oculos è ſerena fronte aſpicias irradiantes. Non index celebrior Iris, dum arcuatur, quàm cogitabundi hominis arcuata ſupercilia. Non tot è diuerſo fulgore nubes variant colores, quot è diuerſo affectu multicolores vultuum ſpecies. Remiſſiùs tonat æther, quàm vox irata: penetrabilius fulmine, verbum eloquens: lacrymis cedunt ploviæ, auræ ſuſpiriis. Nullis floribus, nullo gramine ſic grata vernat terra, quibus capitis coma decens, mollis barbæ lanugo non præferatur. Hæc de vna corporis arce, de humano capite: cætera membrorum prætereo: nec mentis penetrare adyta præſumo temerarius. An non naturæ microcoſmos homo, & is perfectior?

Homo microcoſmos de quantitate, de excellentia megacoſmos.

Hominis, & mundi analogia.

Puto igitur, ſicut in naturæ ordine, quidquid perfectionum peregit Deus, perfectioriſque hominis, id eſt, excellentioris microcoſmi proludium apparauit: ſic in ordine gratiæ Mariam Microcoſmon Eccleſiæ reddidiſſe, in qua excellentiùs longè diuiſæ per ſingulos Iuſtos perfectiones, tanquàm in pulchriori epilogo, reperiantur. De hoc piiſſimè D. Thomas de Villanoua, Conc. 3. de Natiu. Virg. *Sed iam ad dona, gratias, & virtutes transferamus. De his quid dicere poſſumus, niſi quòd illi datum eſt, quantum capax eſt pura creatura? Vnde, ſicut in creatione mundi, in homine collecta eſt omnis creatura, ideò microcoſmus: ſic in reformatione mundi in Virgine collecta eſt omnis Eccleſia, & Sanctorum perfectio: vnde Microcoſmus Eccleſiæ dici poteſt.* Primæua protoparentum gratia, illibata Angelorum origo proluſit Mariæ: in illis, quæ tunc Deus concedebat, quodammodo proficiens, ad originalem Deiparæ gratiam parabatur: & in minùs digno Angelorum habitaculo, ad auguſtius accingebatur habitaculum. 53.

Maria, Eccleſia Microcoſmos.

Sed maius aliquid latet in Microcoſmo noſtro diuino: ſic enim ſumma eſt, & epilogus, vt propterea index etiam ſit perfectionum omnium, quas Deus cæteris creaturis ſubdiuiſit. Certè proinde rebus epilogum conſtituimus, vt primo ſtatim aſpectu in illo totius operis myſteria cognoſcamus, facilique periochâ penetremus. Illud Geneſ. 1. n. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram* aliqui Græci codices ſic exponunt: Ἐν κεφαλαίῳ, id eſt, *in capitulum*, ſeu *in recapitulationem.* Sed, quænam, inquis, priùs opera Deus produxerat, in quorum recapitulationem, cælum, & terra formarentur? Equidem, licèt non iam productorum, at producendorum omnium pulcherrima erat iſta recapitulatio. Cauſam aperit Ambroſius Hexam. 1. cap. 4. his verbis: Ἐν κεφαλαίῳ, *vt dicamus Latinè, quaſi ſummam operis: quia rerum viſibilium ſumma cælum, & terra eſt: quia non ſolùm ad mundi huius ſpectare videntur ornatum; ſed etiam ad indicium rerum inuiſibilium; & quoddam argumentum earum, quæ non videntur: vt eſt illud propheticum: Cæli enarrant gloriam Dei: & opera manuum eius annunciat firmamentum. Quod ſicutus Apoſtolus aliis verbis in eadem concluſit ſententia dicens: Quia inuiſibilia eius per ea, quæ facta ſunt, intelliguntur: authorem enim Angelorum, & Dominantium, & Poteſtatum facilè intelligimus eum, qui momento imperij ſui hanc tantam pulchritudinem mundi, ex nihilo fecit eſſe.* Quantò ergo perfectior ſumma Maria in genere gratiæ, tantò meliùs, tantò clariùs Angelorum puritatem denotabit, vt viſâ immaculatâ 54.

Maria index omnium perfectionum.

eius origine, immaculata Spirituum omnium productio intelligatur.

55. Hinc ergo eſt, vt dum omnium donorum in ſingulis diuiſorum ſummam contineat Maria, vna omnium perfectionibus ſplendere videatur. Irati Dii, (fingunt,) & hominum ſcelera pertæſi Pandoram efformarunt, cui, vt ex nominis notatione conſtat, ſinguli dona ſua communicarunt, vt fallendis hominibus pernicies dulcis veniret, ſuauis peſtis. Quo donorum cumulo eò pulchritudinis dicitur perueniſſe, vt ipſa Numina raperet in admirationem. Vtcunque ſit, veteres ſub fabuloſo integumento, in hac fœmella Euam voluerunt expreſſam, quæ homines in lamentabile duxit præcipitium. Sed en, verum Numen in hominum remedium format Antieuam Mariam, in qua ſic Sanctorum omnium dona cumulauit, vt inde ſibi, ſi minùs ſtuporem; at impenſum amorem conciliaret. D. Thomas de Villan. Conc. 2. in Annunc. *In Poetarum figmentis legimus, Pandoram quandam mirâ ſui pulchritudine etiam ſuis factoribus ſtupori fuiſſe. Hæc noſtra Pandora Deo ſuo non ſtupori, ſed amori magis fuit: placuit virginitate, placuit puritate, placuit humilitate, placuit denique omnigena morum virtute.* Pandora dum omnibus reſplendet cumulis gratiarum: ſed ſacra, & diuina Pandora, imò de benefico munere Antipandora.

Pandora proſca.

Maria, ſacra Pandora: de munere Antipandora.

56. Proptereà Mariam Angeli demirantes exclamant: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij.* Cant. 3. num. 6. Pende illud, *vniuerſi*, vt dum nihil à tam communi termino excluditur, acceleratam angelicæ originis puritatem non remoueas, nec diuinam Pandoram (contra Pandoræ nomen, quod *omnia dona* ſonat,) originali gratia velis ſpoliatam. Nimirum, talem decebat eſſe, quæ in factoris ſui Matrem producebatur. Guilielmus hic in Cat. Delr. *Quia nihil deeſſe potuit ſpiritualium aromatum ei, quæ genuit fontem chariſmatum.* Et meritò: quia, vt infrà fuſiſſimus probabo, nihil Sanctiſſimæ Matri Filius denegaret.

Mariæ Matri nihil deeſſe potuit.

57. Hic ſolùm ad rem præſentem tantummodo oſtendam, redemptionis primitias, & meliores eius fructus Deiparæ communicatos: vt, dum conſtat, (quod in Examine probaui,) Angelis, & protoparentibus originalem gratiam Chriſti meritis conceſſam; celeriùs hoc priuilegium Deiparæ communicatum intelligamus. Inuiſebat Maria amicam cognatam: dum autem de encomiis ſibi ab iſta aſſignatis in diuina rapitur encomia prædicanda, ſic incepit: *Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* Luc. 1. num. 47. Prætereo enim, quòd cùm Dominum vocat, abſolutè pronunciat: at, ſuum, addidit, cùm nuncupat ſalutarem. Ibi immoror, cur *ſalutari meo* dixerit, non *noſtro*: cùm in omnium ſalutem Saluator adueniret? Nunquid miſericordiæ Mater communem multis ſalutem inuidebat, & publicum theſaurum ſibi vni tantummodo appropriabat? Abſit. Pulchrè Hugo Victorin. hic tom. 1. *Nec tacitè*, inquit, *prætereundum, quòd cùm Dominum nominaret, nihil addidit: cùm verò Saluatorem, non ſimpliciter Saluatorem, ſed ſuum Saluatorem nominauit. Omnipotens enim Deus poteſtate, qua vniuerſæ creaturæ dominatur, Dominus omnium eſt: ſed pietate, qua quoſdam tantùm, & non omnes ad vitam reparat, Saluator non omnium eſt*, &c. *Meritò igitur Beata Virgo, quæ ſe ſingulariter electam videbat, quia ſingulariter gratiam acceperat: quaſi priuilegio quodam electionis diuinæ confirmata, fiducialiter ipſum, quem pro ſalute mundi Filium conceperat, ſuum, etiam cum lætitia, & exultatione, Saluatorem vocat.* Omnium Chriſtus Saluator ad ſufficientiam, multorum quoad efficaciam: ſed ſingulari priuilegio Mariæ Saluator appellatur: quæ non ita, puto, exultaret, ſi ſalutem præſeruatiuam ſeruis ob Filium conceſſam, ſibi denegatam (primitias redemptionis potiùs, & ſingulare priuilegium accepturæ) condoleret. Imò ideò ſingularis hæc gratia: quia etiam inter originales gratioſiſſima.

Maria viſitatio.

Singulariter ſalua per Filium, & redemptionis primitias accepit.

Regreſſi ab Ægypto filij Iacob narrarunt patri, quæ ſibi cum Ioſepho ignoto adhuc euenerant: & poſt longas de mittendo Benjamin altercationes, addit Textus: *His dictis, cum frumenta effunderent, ſinguli repererunt in ore ſaccorum ligatas pecunias.* Geneſ. 42. num. 35. Ferè omnes iſti viri priuatam familiam habebant, & eam inter famis anguſtias ſuſpirantem, quam vt reficerent, putares ſtatim è veſtigio, vt acceſſerunt, priuatim ſibi frumenta effuſuros: & tamen omnes in domum patris tendunt, & non niſi præſente patre, déque euentibus omnibus facto certiore, ſaccos aperiunt. O quid facitis? paruuli veſtri eiulant, panem petunt; & non eſt, qui frangat eis: quid priùs tandiu apud patrem immoramini? quid apud illum ſaccos aperitis? Reſpondet optimè Oleaſter hic: *Hoc, inquit, hic miror, quàm obedientes fuerunt iſti patri, vt non auſi ſint ſaccos ſuos, niſi eo vidente, aperire: vt ipſe priùs acciperet, quod vellet.* Imò mirarer ego, ſi benè morati filij non morarentur, vt allatorum fructuum ſuorum primitias, priuſquàm cæteris ſuis, patri optimo conſecrarent: vt foret mirandum, ſi Crucis ſuæ primitias, & fructus meliores præſeruatiuæ redemptionis, Angelis priùs Chriſtus, quàm Matri optimæ conſecraret. 58.

Parentibus priùs, quàm filiis ſuccurrendum.

Poſt longum fauſtarum precationum catalogum, quo Ioſepho ſuo blandiebatur Iacob, tandem ſic concludit: *Benedictiones patris tui confortatæ ſunt benedictionibus patrum eius: donec veniret deſiderium collium æternorum, fiant in capite Ioſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres ſuos.* Geneſ. 49. n. 26. Annunciatur inter benedicendum Chriſtus, qui deſiderium è cæleſtibus collibus ſuſpirabatur: quaſi ab illius aduentu, & meritis benedictio implementum ſortitura. Videbatur ergo Abrahami benedictio huc inuocanda, cui expreſſior tanti boni promiſſio facta fuerat: & tamen id ſubticet Iacob, & benedictionem ſibi factam inculcat, benedictionem ſuam filio largitur, & hanc benedictionibus patrum confirmatam: vt, dum illa ſua filio erat immediatior in cauſa, foret etiam ad effectus efficacior. Idem Oleaſter ad hunc locum: *Videtur*, inquit, *ex hoc loco ſequi, tantò benedictiones fore robuſtiores, quantò fuerint proximiores.* Neget igitur Mariæ benedictionem diuinam efficaciorem; qui illam Nato pariter, & Patri Deo proximiorem denegauerit: (quod tamen in hac quæſt. clarè fatetur D. Thomas.) Audes? 59.

Parentum benedictio eò efficacior, quò proximior.

Non id putabat Bernardus, qui in Serm. ad 60.

illa

Mariam Deo proximam carnalis non intuetur.

illa verba Apocal.12.ſic ſcribit: *Mulier*, inquit, *amicta Sole: plane amicta lumine, tanquàm veſtimento: non percipit fortè carnalis: ſpirituale eſt, ſtultitia illi videtur. Non ſic videbatur Apoſtolo, qui dicebat: Induimini Dominum Ieſum Chriſtum. Quàm familiaris ei facta es, Domina! quàm proxima! imò quam intima fieri meruiſti! Quantam inueniſti gratiam apud Deum! In te manet, & tu in eo: & veſtis eum; & veſtiris ab eo: veſtis enim ſubſtantiâ carnis, veſtit ille te gloriâ ſua maieſtatis: veſtis Solem nube; & Sole ipſo veſtiris.* Amoueamus oculos carnales, vt Mariam Deo proximam, & intimam contemplemur: & dum proximam viderimus, nihil medium inter Filium, & illam cõtemplemur: mediaret verò origo illa pura Angelorum, ſi maculata Mariana Conceptio interueniret: ſi alia creatura robuſtiorem benedictionem ſaltem originalis gratiæ, & pulchras fructuum Crucis primitias ſortiretur. Ideò ad illud Cant. vbi Chriſtus ad Mariam: *Surge, propera, amica mea.* cap. 2. num. 10. LXX. vertunt: *Surge, veni, proxima mea.* cui tanquàm proximiori robuſtior, & proximior benedictio debebatur.

61. Hinc illa eiuſdem Mariæ vox in eodem Cantico: *Dixi: Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius.* cap. 7. n. 7. vbi benè Dionyſius art. 24. *Si per palmam*, inquit, *intelligatur Crux Saluatoris; hanc vtique optima Mater vnà cum Filio ſuo aſcendit affectu, & per imitationem digniſſimam, compaſſionémque maximam, &c. ſicque apprehendit fructus eius, id eſt, merita paſſionis Chriſti.* Nullum redemptionis fructum præterit Maria, nullum ab illa Chriſti meritum alienum. Cùm ergo meritis Chriſti ſtarent boni Angeli, ne caderent, & inde protoparentibus originalis gratia concederetur; quare inter alios, hos fructus non decerptos Mariæ exiſtimabimus? In palma victorioſa ſemper, Crux merita Chriſti Virgini communicans effigiatur, ne vnquam à Dæmone victam exiſtimemus: neque vſquam Crux palma victorioſior, quàm dum pleniorem fructuum ſuorum vbertatem Virgini reſeruauit. Et benè tot ante ſæcula aſcenſus iſte felix enunciatur: quia omnes aſcenſiones ſuas, etiam ab ipſa Conceptionis aurora in Cruce ſibi diſpoſuit Maria. Neque mirum: aſcendente enim Cruce, tanquàm feliciſſimo aſtro, Maria ortum habuit: non ſolùm ſub hoc ſydere futura felicior; ſed etiam abſque illa nullatenus futura. Sed hinc iam ad ſecundum Periochæ propoſitum manuducimur.

Maria omnes fructus Crucis decerpſit.

Maria abſque Chriſto paſſibili non futura.

ANTHOLOGIA II.

Maria abſque Chriſto non futura.

§. I.

Noua, & illibata ſunt, quæ in obſequium Chriſti apparantur.

62. ANTE omnem creaturam, electam fuiſſe Mariam, neque omninò futuram, niſi Chriſtus in remedium peccati mitteretur, dixi in Examine articuli. Et meritò: quia, ſi Maria priùs quàm decerneretur Chriſtus, futura intelligeretur; minùs apta illius obſequio, & materno miniſterio videretur venire: quia ex vi prioris decreti, & efficacis, iam aliis etiam miniſteriis deſtinabatur: cùm è contra, hinc maximè Chriſti decus creſcat, & excellentia, quòd res, quibus intimè vtitur, nouas, & illibatas, nec alieno vſui requirat deſtinatas. Proſtrata morte, Dæmone triumphato, ſpoliato Tartaro in cælum Chriſtus conſcendit, nube vectus, fulgida Angelorum militia conſtipatus. Vbi ad æthercam arcem peruenitur, exclamat triumphalis exercitus ad Angelos, qui cæleſtibus mœnibus præſtabant excubias: *Attollite portas, Principes, veſtras: & eleuamini portæ æternales: & introibit Rex gloriæ.* Pſ. 23. num. 7. vel, vt legit Symmachus: *Transferte.* & benè, cùm transferendæ, & amouendæ dicuntur, tunc *æternales* vocantur: vt, dum durationis illarum, quæ videbatur æterna, iura frangi videntur; vrgens maioris imperij neceſſitas exprimatur. Sed quid in his portis è ſapphirina lapidicina ſubtractis, quid in ſtellatis liminibus, quid ſolaribus emblematis, in adamantina ſtriatura ineptum, vt eà Rex gloriæ non deberet introire? Pende ly, *veſtras*: nimirum, portę erant, quas iam puriſſimis licèt, imò purificatoriis aliàs pedibus cæleſtes Principes, & ſupremi triuerant Seraphini: id ſatis, vt Chriſto, ſibi in ſimilibus noua poſtulanti, minùs aptæ viderentur. D. Ambr. de fide, 4. cap. 1. *Debuit*, inquit, *nouo Victori, nouum iter parari.* Ne ſordeſceret, ſi priùs aliis deſtinaretur. Et nota obiter, in Mariano cælo Conceptionē quodammodo portam eſſe, & frontiſpicium, vnde cætera penetralia conſpiciuntur: ne hanc Chriſto à Dæmone conculcari permittendam exiſtimes, qui vilioris cæli ianuá a ſolis Seraphinis calcatá repudianit.

Idem iam ſuſè probatur.

Chriſto illibata omnia apparanda.

Chriſti aſcendentis gloria.

Et certè non aliunde gratiùs præſeruata Mariæ Cõceptio illuſtratur, quàm ſi ex vi, & meritis paſſuri Chriſti creata intelligatur: licèt enim plures alij, vt ſuprà dixi, ex vi decreti Chriſtum determinantis decernerentur, aliàs non futuri: nullus tamen in tam intimum miniſterium parabatur, vt meliùs Chriſti Sanguinis fructibus potiretur. Cape cum aliis prædictum locum Pſalmi ſimpliciter, de aperiendis portis Saluatori: vt clauſæ ob culpam Adami Paradiſi portæ iam nobis à Chriſto apertæ intelligantur: & dubitabis adhuc, cur tollendæ inde portæ præcipiantur, quaſi ſemper aperta illarum cauitas relinquenda: an iam cuſtodia non indiget Paradiſus? 63.

Sanguis Chriſti, & claues aperiendo, & ſecuritas cuſtodiendo.

Certè non indiget: quia apertio, & Chriſti meritis facta, & eius Sanguine obfirmata, ſerpenti jam, ad vniuerſale damnum aliud, interdicta. Abbas Cellenſis de Panib. cap. 25. *Sit tibi*, inquit, *clauis reſerationis cæli, Sanguis Paſſionis Domini: non obfirmabunt valuas ſuas cæli, cum viderint Sanguinem ad ſe leuari de viſceribus Chriſti: aperiuntur denique portæ Paradiſi, vt ad ipſum ſanctificatur, meliori, & puriori ſanctificatione: ne deinceps admittat præuaricatorem, cùm ſuſtinuit Satanæ tranſgreſſionem. Attollite portas, Principes, veſtras: quia nobiſcum deferimus claues non manu factas.* Vt noua ſtabilitas Paradiſi, & cæli, ne ibi Adamus à ſerpente, aut Angelus à ſuperbia induceretur iterum, à Chriſti Sanguine proueniens intelligatur. Benè ergo ibi ſecuritas datur, cuſtodia remouetur: & putes, Matrem, vnde hunc Sanguinem ſumpſit, non cuſtoditet? Sed tedeo.

64. *Chriſto intimè ſeruiturum, nec etiā mente aliis deſtinandum.*

Minùs erat, ſi nouam ſibi portam præciperet Chriſtus; quia vetus iam fuerat ab aliis conculcata; certum puto, etiamſi non præcalcaretur, ex eo ſolùm, quòd indifferens deſtinaretur, vt Chriſto, & aliis poſſet deſeruire, non placituram: nec ita placituram Mariam, ſi indifferens in alia miniſteria decerneretur, & poſtea in Matrem eligeretur. Nunquam certè futura Maria, niſi etiam in mente Dei noua, & illibata deſtinaretur. Attende. Religioſiſſimæ illæ fœminæ, quæ de vngendo Corpore Dominico cogitabant, non tam condita vnguenta, quam ſimplicia aromata emiſſe dicuntur: *Emerunt aromata.* cap. 16. Marc. n. 1. Et quidem in eo temporis articulo nihil alienius videbatur. Commoriebantur Chriſto, dolore conſepultæ: nihil interim apud illas, niſi lacrymæ vberes, ardentia ſuſpiria: & tamen tunc terunt aromata, oleo odorato miſcent, ignem applicant, maſſam ſuauem ligant, condiunt vnguentum. Et quantò faciliùs, ne locus debito planctui eriperetur, vnguentum iam conditum pretioſiſſimum à nobiliori emerent pigmentario? Sed nouerant ingenium Domini. Vnguentum certè in domo pigmentarij tantùm vngendis mortuis hominibus condiebatur: quis enim ſomniaret vngendo Deo poſſe, & debere condiri? ad minus in taberna venditioni expoſitum, indifferens iacebat, vt ab aliis humano cadaueri vngendo emi poſſet: ſicut à piis fœminis vngendo diuino Corpori emebatur. Vnctio ergo de ſe indifferenter Chriſto, & aliis deſtinata; indidem tam intimo miniſterio inepta erat. D. Bernard. Ser. 12. in Cant. *Emunt*, inquit, *non vnguenta, ſed aromata: & vnctio in obſequium Domini non facta aſſumitur; ſed noua conficitur.* Non præuiſa futura Maria abſque Chriſto: quia talis ad alia miniſteria indifferens cerneretur, & proptereà iam minùs placitura: quid ſi Dæmoni ſubiicienda?

65. *Dæmoni nec abiecta particula concedenda.*

Maius aliquid dicam. Non ſolùm ſi quâ ſui particulâ res polluatur; aut, ſi indifferens Deo, & hominibus iaceat, inepta venit: verùm etiam ſi deſtinata ſoli Deo, aliquam habeat particulam, quæ, quamuis à toto ſemota, nec Deo ſeruitura, fœdetur; iam tota res diuino miniſterio minùs decens exiſtimanda. Mirum eſt lectu, qua curioſitate Tabernaculum ſuum, & omnia Tabernaculi inſtrumenta præceperit Deus conſtruenda. Videbatur ergò ad intimius altare prolixiores longè apparatus exigendos: & tamen audi, quid dicat de lapideo: *Quòd ſi altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de ſectis lapidibus: nam, ſi leuaueris cultrum ſuper eum, polluetur.* Exod. 20. num. 25. Et cur rude, & impolitum altare mandatur, cùm tam intimè Deo ſeruiturum? Imò proptereà: mauult enim impolitum, quam pollutum. Et vnde pollueretur cultro? Aduerte. Lapides è rupe ſua eruti ad altare, & Deo deſtinati, ſi ferro, & ſcalpello polirentur, aliquas neceſſariò in terram mitterent particulas hominibus conculcandas: & licet hæ particulæ Deo non deſeruirent; iam tamen altaris ſui Deus ſic zelotypus, vt pollutum habeat, ſi etiam ſemotas à ſe particulas habuiſſet aliquando conculcatas. Primaſius ibi ex Hebræorum doctrina, ſic factum ait, ne eueniret, *particulas aliquas ſcalpello abraſas in terram decidere.* Eruta Maria à naturæ noſtræ metallo, & Deo deſtinata, quamuis ſecundùm illam Conceptionis ſuæ particulam (demus id gratis) incarnando Verbo non ſeruiret: iam tamen minùs pura & apta foret, ſi illa eius particula, ab homine, nedum à Dæmone calcaretur. Sic vndique non ſolùm noua, ſed illibata accedere debebat.

66. *Maria altare terrenum immaculatum.*

Niſi forte dixeris, non digniorem Mariam quouis altari. *Altare de terra*, inquit Deus, *facietis mihi, & offeretis ſuper eo holocauſta, & pacifica veſtra.* Ibidem, num. 24. Et cur altare, ſiue figura Chriſti, cremandis holocauſtis, id eſt, conſumendis peccatis, de terra fieri præcipitur, cùm de pretioſiori metallo poſſit, niſi vt terrena noſtra natura in Chriſto mediatrix intelligatur? Quis ergo diuinam hanc terram peccatorum expultricem de terra ſubiecta peccato dixerit aſſumptam: & non potiùs de terra immaculata? Benè Abbas Cellenſ. cap. 21. *Filius*, inquit, *eſt altare de terra ſancta: quia corpus habet de Matre ſine macula: in quo cremantur holocauſtomata, dum condonantur peccata. Domina noſtra nihilominus altare eſt terrenum: quia refugium eſt miſerorum. Et quid amplius ei aſſignare poſſumus diuini muneris, & honoris, quam vt, quod verum eſt, fateamur, Genitricem eam eſſe Dei, & hominis?* Non ſit, quæſo, miſera; nec habeat conculcatam particulam altare illud, quod in refugium miſeris, & conculcatis nobis deſtinatur: nec tradatur peccato, quæ niſi in peccatorum remedium non futura.

67. *Suſcitare, in ſacris eſt creare.*

Hinc capies locum illum Cant. 8. n. 5. *Sub arbore malo ſuſcitaui te: ibi corrupta eſt mater tua, ibi violata eſt genitrix tua.* Hanc *malum* arborem de Crucis ligno plures explicarunt: & à Græco ἐξήγειρα, *excongregaui*, vel *ſegregaui*, ereptam Mariam à reliqua turba probauit magnus Salazar. Sed tu mihi ad rem meam iam pendo, verbum, *ſuſcitare*, in ſacra Pagina paſſim ſumi pro, *creare, producere, generare.* Ideò Moyſes de Chriſto ad populum locutus: *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus.* Deuter. 18. n. 15. Neque enim in hac Chriſti ſuſcitatione, priorem aliquem eius lapſum poteris fingere, vnde ſuſcitetur: ſed mera eius productio declaratur. Sic in hoc loco, credo, dicitur Maria ſub Crucis tegmine ſuſcitata, non ſolùm quòd præſeruaretur à communi matre peccatrice: ſed etiam, quia Crucis, id eſt, paſſibilis Chriſti intuitu, ab ſtatu poſſibili, ad futuritionis ſtatum; & inde ad exiſtentiam du-

Maria Crucis intuitu producta.

ceretur,

ceretur, aliter non creanda: vt noua, & illibata tam ſacro miniſterio aduentaret. Hucuſque apto verba D. Andreæ Cretenſis Orat. de Cruce apud Gretſer. poſt multa: *Et quid*, inquit, *his immoror? Si Crux non eſſet, Chriſtus in terra non fuiſſet: & ſi Chriſtus in terris non fuiſſet, non Virgo, non ſecunda Chriſti generatio fuiſſet.* Quaſi æquè certum putet cum D. Thoma, non incarnandum Verbum, niſi ad Crucem, & peccati redemptionem; quam non futuram Virginem, niſi paſſibilis Chriſtus decerneretur.

68. Inde ortum puto, vt Maria *Cruciformis* appelletur. Nemini ignota verba illa D. Epiphanij de Virgine: *Dico illam eſſe thronum ſimul, & Crucem: extendens enim ſanctas vlnas Dominum portauit: thronus Cherubicus, Cruciformis, & cæleſtis.* Vt nihil de terra habere; ſed tota cæleſtem puritatem ſpirare crederetur: quæ ſic Cruci conformabatur, vt dum illius intuitu creatur, Crucis culpam expellentis, Dæmones ſuperantis innocentiam, & victorias imitetur. Fatentur id Angeli locuti ad Mariam: *Statura tua aſſimilata eſt palmæ*. Cant. 7. num. 7. id eſt, Cruci, quæ palma Chriſti glorioſa, vt vidiſti ſuprà num. 61. vt ſic ſtatura Mariæ tota Cruciformis eſſet: quandoquidem ſolùm præuiſá Cruce, non ſolùm præſeruata; ſed etiam fuerit producta. Vide ergo, quam de hac nouitate procedat illibata Maria, quamque immeritò Dæmoni aliquando tradatur ſuperata, quæ Crucem Dæmonis ſuperatricem ſic expreſſit. Imò & ideò Crux, cui aſſimilatur ibi Maria, palma dicitur: vt in Maria nihil niſi palmas aſpicias, & triumphos. Nam, ſi ad alios effectus hic reſpiceretur, credo, Maria, quæ tota Filio ſimilis, cedro potiùs, quàm palmæ compararetur: (Chriſtus quippe cedro comparatur, Cant. 5.) ſed, quia victoriarum Crucis æmula prædicabatur, palmæ Crucis neceſſariò comparanda. Benè Hailgrinus ibi, ad Mariam: *Statura*, inquit, *videlicet, rectitudo bonæ intentionis, & ſanctæ operationis, aſſimilata eſt palmæ: vt, ſicut palma, id eſt, arbor triumphalis Crucis Dominicæ, terribilis eſt malignis Spiritibus: ſic Beata Virgo merito ſuæ rectitudinis malignos Spiritus terreat, & expellat.*

Ideò Cruciformis ad victoriam.

§. II.

Chriſtum ſibi hoc beneficio deuinxit Deus, dum Mariam aliàs non futuram, ſolùm in eius miniſterium deſtinat efficaciter, & plenâ diuinæ artis induſtriâ producit.

69. CVM omnia ad Chriſti ſui gloriam Deus deſtinaret, (quem propterèà creaturarum primogenitum probauimus in Examine;) illiſque Chriſtum ſibi de amoris teneritudine deuinciret, quem ſibi arctiſſimè obligatum piiſſimus exoptabat, id curauit, vt ſibi illum rato quodam adſtringeret beneficio, eóque (ſi vnionem excipias hypoſtaticam) excellentiſſimo: nimirum, ſi illi Matrem, aliàs non futuram, deſtinaret; eamque perfectiſſimo conderet artificio: vt per excellentiam inter diuinarum manuum opera, excepto ipſo Chriſto, perfectiſſimum opus haberetur. At quidem non ſolet Deus rebus aliunde obuiis & paratis; ſed denuò deſtinatis, & conſtructis, quos ſibi vult arctiſſimos, obligare: neque res illas, quas in tantum effectum irrogat, niſi tam mira condere perfectione, vt earum ſpeciali modo author, atque promotor oſtentetur. Vtrunque ſi probo, non leue pro Examinis noſtri doctrina telum torquebitur, vrgebit argumentum: an verò probem, Lector, etiam non beneuolus, iudicabit.

Mariá in Matrem datá, Chriſtum deuincit Patri.

Poſtquàm creaturas omnes, Adami dominio ſubiecerat Deus, addit ſacer Textus: *Adæ verò non inueniebatur adiutor ſimilis eius.* Geneſ. 2. n. 20. Expreſſiùs in Hebræo de Deo: *Adæ verò non inuenit adiutorium*, &c. Quæſierátne Deus adiutorium Adamo? Non crediderim: fruſtrà enim diuinos oculos in quærendo aliquo dixeris occupatos, quod tandem non inuenturos præuoſcebant. Cur ergo non inueniſſe dicitur, qui non quæſierat; cùm non inuenta res ſupponat inquiſitionem? Quia poſſet inquirere: & licèt minùs perfectè ſimile; at ſaltem de natura corporea ſimile aliquod adiutorium illi inuenire: ſed noluit. Et cur noluit inter tot creaturas iam productas: cùm, ſi iuuandæ vires, leonem poſſet, & equum admouere: ſi fouendæ deliciæ, flores, & auiculas varias aſſignare? Quia Adamum impenſiùs ſibi nouo aliquo beneficio volebat obligare: neque magnum, ſi de rebus iam paratis, & vulgariter creatis ſumeretur. Oleaſter ibi: *Noluit inuenire*, inquit, *vt daret ipſe; & hominem ſibi ex hoc beneficio deuinciret.* At quàm perfecta conderetur Eua, ſatis ponderat Textus, dum ait: *Ædificauit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem.* Ibidem, num. 22. Quaſi non tantâ curâ faber ædificium, quantâ Dominus fœminam originali gratia implendam fabricaret. Obligabatur ergo Adam de munere ſibi vni deſtinato, & propterèà impenſiſſimè ad perfectionem elaborato. Nec aliunde Chriſtus Patri id cupienti, ſtrictiùs ligaretur; quàm ſi Mariam non inter turbas paratam, ſed ſibi vni deſtinatam, & inde perfectiſſimam acciperet, & ab initio gratioſam: ne in hoc cæleſtis noſter Adam, Adamo terreno cedere videretur. 70.

Ingens Dei donum, vxor ſancta.

Creauerat Deus in principio cælum, & terram: & hanc deinde arboribus compſerat, amœnarat floribus, fontibus irrigarat: quæ inter; & voluptatis Paradiſum venuſtiſſimè produxit: & tamen additur poſteà: *Plantauerat autem Dominus Deus Paradiſum voluptatis à principio, in quo poſuit hominem, quem formauerat.* Geneſ. 2. num. 8. A principio creauerat, quando terram in partus virentes cap. 1. num. 11. fœcundauit: neque tunc eius productio inſinuatur, ne cum cæteris rebus vulgariter tam fauſtus locus productus intelligeretur. Et benè, *plantauerat*: quaſi cætera terræ vireta leui verbo fierent: hîc induſtriè, & quaſi adhibita manu laboraret. Ipſe arbores ſeuit, herbas depinxit, riuulos deriuauit, quaſi tanti horti plantator oſtentaretur: quaſi hortus è priuata tanti Authoris cura, & tactu, ſic felix 71.

Paradiſi artificium.

 erumperet.

erumperet. Poſſes de hoc canere meliori iure, quod Venantius lib. 6. de horto Regis ſui:

Mitior hic aſtas, vbi mollis blanda ſuſurro
Aura leuis ſemper pendula mala quatit.
Hac magno inſeruit Rex Childebertus amore:
Charius iſta placent, quæ manus illa dedit.
De cultore trahit mellitum planta ſaporem,
Forſan & hic tacitos miſcuit ille fauos.
Regis honore nouus duplicata eſt gratia pomis,
Suauis odor nari, dulcis in ore ſapor.
Qualiter ille hominum potuit prodeſſe ſaluti,
Cuius & in pomis tactus odore placet?

Suauiorem Deus homini apparat Paradiſum. Sed, cur, ſi tota terra homini parabatur, ſolùm illi Paradiſi ſedes dicitur aſſignata? Quià hoc dono tam impensè curato, amores dilecti hominis captabat Deus: quia, cùm cætera etiam aliis miniſteriis, & brutorum habitaculo deſeruirent; hæc ſedes in ſolius hominis domicilium deſtinata, & propterea cultiſſimè producta noſceretur. D. Baſilius Seleucus Orat. 2. *Neque donatoris deſiderium vniuerſa terra, nec conceſſum mare ſatiauit: ſed extructum manu ſua Paradiſum, delicioſam ſedem dilecto conceſſit.* Minùs putaret Deus conceſſiſſe Chriſtò, quamuis illi cæteras omnes adſcriberet creaturas; niſi in ſolius gratiam Marianum plantaret Paradiſum ita perfectum vndique, & illibatum, vt in illo plantatoris excellentia monſtraretur.

Amores hominis captat Deus nouo beneficio.

72. Vidiſti viri vxorem, & habitaculum: vide & corporis eius creationem. *Formauit*, inquit Scriptura, *Deus hominem de limo terræ.* Genes. 2. num. 7. Dulciùs LXX. *Finxit Deus hominem.* Quantò tenerior fabricandi tenor? Qui ſappbirinam cælorum maſſam faſtidiuit, quam ſolam operatorio verbo dignam deputauit; luto quodammodo inuoluitur, & inſtar figuli tractat limum conuoluens. Verbo Domini cæli firmati ſunt: & manus ipſæ Domini fecerunt hominem, hominem plaſmauerunt. Quaſi communis ille, & peruius verbo operandi modus huc ineptus, & humanæ carni noua immediatiùs plaſmandi ratio reſeruaretur: vt ſic pulchrum, & condignum animæ metaretur hoſpitium; & ſeruata proportione de venuſtate cum ſpiritu decertaret. Quæres, quorſum tam noua deſtinetur productio, productum tam excellens? Et reſpondet optimè Tertul. de reſurrect. cap. 6. *Limus*, inquit, *toties honoratur, quoties manus Dei patitur, dum tangitur, dum decerpitur, dum deducitur, dum effingitur. Recogita totum illi Deum occupatum, ac deditum ma-u, ſenſu, opere, conſilio, ſapientia, prouidentia: & ipſa in primis affectione, quæ lineamenta ductabat*, &c. *Quodcunque enim limo exprimebatur, Chriſtus cogitabatur homo futurus.* Deſtinatur noua ratio producendi Chriſtianæ carni: & in illius gratiam tot ante ſæcula in Adamo impensâ curâ affabrè factis fingitur lineamentis à Deo. Qui non, puto, obdormiret in matre illi vulgari, & alias futurâ cateruatim, aſſignanda: in Carne eius immediata, (imò & ipſiſſimâ,) a traducis mundandâ infectione, quo illum ſibi longiùs obligaret, non inuigilaret?

Hominis dignitas ob Chriſtum.

73. Amœniſſimè deſcribit Sapiens ferculum, ſiue currum Salomonis, in cuius columnis argentum ſubſtat ad baſes, ſtriatur ad corpus, frondeſcit ad periſtylia: cuius reclinatorio aurum flammeſcit, aſcenſui ſubſternitur purpura, & mediis azarotis ſectiles gemmæ diſponuntur: dignus materiæ comptus, quam Libanus de incorruptibilitate, déque odore celebrem miniſtrarat. Quæris, quorſum tantus apparatus? Quia non ignobilior debebat eſſe is, cuius ipſemet Rex authorem ſe exhibebat, & artificem: *Ferculum*, inquit, *fecit ſibi Rex Salomon.* Cant. 3. num. 9. Quaſi ipſe ligna dolaret, aſperaret metalla, purpuram conſueret: vt inter duodecim millia curruum, quæ dicitur habuiſſe 2. Paral. 9. hic vnus non ſolùm ab illo habitus, ſed etiam ab illo priuatim factus deſcribatur; ſcilicet, *propter filias Ieruſalem*, ſiue animas ſanctas, cæleſtis noſter Salomon illum conſtruxerat: quas ſibi non ita promeriturum credebat, ſi illis ex vulgaribus curribus aliquem deſtinaret: aut, ſi denuò deſtinatum, non talem elaboraret, vt non ſolùm materiam ſuperaret opus; ſed & opus ab ipſo artifice gratiùs proueniret. Gilbert. Serm. 17. *Vehiculi*, inquit, *quo eſtis ad lectum portanda, pulchrâ varietate deſcribit ornatum: etiam in itinere Sponſus vobis procurat ipſe delicias: ferculum hoc quidem gratum eſt in materia; ſed ab authore eſt gratius: ipſe enim Salomon ferculi huius eſt author, & artifex.* Quaſi ſorderent ſponſabus deliciæ, niſi ab ipſo priuatim ſponſo procurarentur: ni priuatum ferculum tale appararet, vt ipſius artifex meritò diceretur.

Sponſo ſancta delicias parat Chriſtus.

Transfer id ad rem noſtram: imò ne transferas; ſed tranſlatum meliùs audi à Guillelmo in Catena: ſi priùs pendis, cur dicatur, *ſibi* feciſſe currum Salomon diuinus, *ſi propter filias Ieruſalem* fabricatur? Sed ferculum Marianum, & Deo geſtando deſeruiuit; & propter animas, quæ eius ope ad thalamum gloriæ deferuntur, optimè ſanè dicitur apparari. Nunc audi Guillelmum: *Ferculum*, inquit, *fecit, quo ſpiritaliter ipſe ferretur: creauit ſibi verus pacificus Matrem, cuius virgineo vtero portaretur. O beatum ventrem, qui Dominum portauit.* Nota illud, *creauit ſibi*: quia non aliter futura, niſi in Matrem Dei crearetur: nec digna Mater Dei, niſi tam ſplendido apparatu fabricaretur: & credas tanti currus primitias Dæmoni delibatas: & qui ſeſſorem diuinum poſteà geſtaret, priùs Dæmonis pompam geſtaturum? 74.

Maria Chriſti ferculum glorioſum.

Percuſſis Philiſthinis, & Sacerdotes ſuos conſulentibus, de remittenda arca ſic reſpondent: 75.
Arripite, inquit, *& facite plauſtrum nouum vnum, & duas vaccas fœtas, quibus non eſt impoſitum iugum, iungite in plauſtro*, &c. *tolletiſque Arcam Domini, & ponetis in plauſtro.* 1. Reg. 6. num. 7. Summa celeritas, vt nemo neſcit, in verbo *arripiendi* denotatur: & tamen non plauſtrum aliquod, quamuis nouum iam factum; ſed denuò ſibi imperant faciendum: & benè cùm ad Satrapas, & vrbis nobiliſſimos ſermo fiat, dicitur, *facite*: quaſi aut illis ſeruile miniſterium imponatur, & fabrorum imperentur exercitia: aut tam affabrè fieri curarent, vt dignum Satraparum opus videretur: nimirum, promerendo Deo in Arca veneranda, nefas putarunt, ſi plauſtrum licèt nouum, at in alia miniſteria indifferenter factum, aſſumeretur: aut, ſi non tale fieret, vt Dynaſtas condeceret. Lyranus: *Facite*, inquit, *plauſtrum: ad ponendam Arcam deſuper reuerenter.* Quæ certè irreuerenter poneretur, niſi plauſtro in id tantùm deſtinato, & denuò facto, quantumque res poſcebat perpolito: quo ſibi

Dei operantiam per ſeruos, quàm per ſeipſum cura.

eius fauorem promerendum ſperabant : & propterea putarem ab Iſraelitis plauſtrum combuſtum, vaccáſque in holocauſtum oblatas, num. 14. nę quod in tantum munus fuerat deſtinatum, profano deinceps miniſterio poſſet deſeruire. Putarem ergo ponendo Chriſto ſuo, Arcæ viuæ, non minùs curioſum fuiſſe Deum : idque promerendis Chriſti amoribus factitaſſe : quod diuinis promerendis fauoribus Philiſthini perficere ſtuduerunt.

Maria abſque iugo, & radix glorioſa.

76. Et, vt id obiter notem, nō caret myſterio, quod additur de vaccis, *quibus non eſt impoſitum iugum:* cur enim detrectaturæ iugum, & inſuetæ : cùm potiùs aſſuetæ oneri lubentiùs ſubeundo, eligendæ videantur? Niſi quia attrita profano iugo ceruix, horrori credebatur futura Diuinitati in Arca aſſiſtenti. Vnde benè hîc Gloſſa interlin. *Non impoſitum*, inquit, *iugum peccati.* Et non horreret Deus geſtari à Maria, quæ peccati iugo fuerat ſubiecta? Putarem huc alluſiſſe D. Epiphanium Orat. de laudibus Mariæ: *Tu*, inquit, *iuuenca nunquam iugum experta, quæ vitulum genuit*, &c. *Quid dicam, & quibus verbis explicabo gloriam radicitùs fundatam?* Et quàm aptè, *radicitùs fundata* dicitur Mariæ gloria : fruſtrà enim iuuenca nunquam iugum experta diceretur illa, quæ ab ipſa radice, id eſt, conceptione, iugum culpæ ſuſtulerat inglorium : nec ita gloria vernaret in ramis, quæ de infectione culpæ ridiculam radicem oſtentabat. Benè fundatur radicitùs, quæ niſi radicitùs fundanda non fundaretur : quæ ſolùm in diuini germinis truncum fundabatur.

§. III.

Quàm ſint perfecta opera, quorum ſe Deus authorem vult exiſtimari.

Deus primarum author, niſi rei perfectiſſimæ.

77. QVÆ hucuſque dixi, probant, quàm ſoleat Deus ſibi denuò ſelectiſſima, nec aliàs obuia inſtrumenta deſtinare; obitérque vidimus, quàm ea perfecta ſoleant perpetrari : & vtrunque oſtendimus in Deipara. Nunc paucis adhuc videamus, quàm perfecta ſint illa, quorum ſe Deus oſtentat authorem: vt eorum, quę deſtinat, aliàs non futura, quorúmque præcipuè eſt author, excellentia denotetur. Vidiſti ſuprà, quam miro artificio, & cura homo crearetur quoad carnem : pende deinde, quantò ad animam perfectior edatur. *Inſpirauit*, inquit Textus, *in faciem eius ſpiraculum vitæ.* Geneſ. 2. num. 7. vbi Lyranus : *Significatur*, inquit, *ſpes, quæ charitate formata ſpirat ad cæleſtia.* Vt, vbi primùm homo, ſtatim gratiæ pulchritudine decorus, & ſpe gloriæ excellens appareret. Nimirum, opus erat, quod inter cætera Deus, tanquàm magis proprium, oſtentabat : non debuit minori præfulgere dignitate. At, cur, inquis, non ſolùm perfectum de natura; ſed etiam, quantùm eſt ex parte Dei, adornatum ſtabili gratiâ exhibetur? Quia inter viſibilia opera ſolus homo in Spiritus Sancti templum parabatur : nec in id veniret perfectus, niſi ſanctus. Tertul. lib. 3. contra Marc. cap. 10. *Ædificaturus*, inquit, *eſſet hominem, ſcilicet, ſanctum, in quo potiori templo inhabitaret Dei Spiritus.* Neget maiores prærogatiuas ſingulariſſimo operi, Mariæ, inquam, qui illam inter omnes potiſſimùm fuiſſe Spiritus Sancti templum de ſumma puritate denegauerit.

Spiritus Sancto templa munda decianda.

Seueriſſimas minas in populum intentabat Deus: & poſteaquàm victûs robur, & Principes, & ſtrenuos inde amouendos teſtatur; concludit, amouendum etiam *ſapientem de architectis, & prudentem eloquij myſtici*; vel, vt alij legunt, *ſapientem architectum.* Iſai. 3. n. 3. Qualem operum excellentiam ab hoc architecto profectam exiſtimaueris, cuius ablatio, grauiſſimarum pœnarum ſumma exiſtimatur? Neque mirum. Spiritus Sanctus erat, cuius ædificium Eccleſia, & illa abſque macula, abſque ruga, abſque defectu. Tertul. citatus cap. 8. *Sapientem*, inquit, *architectum, Spiritum, ſcilicet, Sanctum, qui ædificat Eccleſiam; templum, ſcilicet, & domum, & ciuitatem Dei.* Et ſi talem ſibi Deus domum ædificat, vt ipſius ſe proferat architectum; iam facile eſt augurari, qualem ipſe ſibi Matrem ædificauerit. Meritò proinde D. Thomas Valent. Epiſcop. *Quæ gloria*, inquit, *quis decor, quis candor, quæ virtus, quæ gratia non decuit Matrem Dei? Homo natus eſt in ea: & ipſe fundauit eam Altiſſimus. Qualem ergo faceret artifex, qui elegit eam, vt naſceretur ex ea?* &c. *Cogita ergo Virginem quandam pulcherrimam, puriſſimam, humillimam, ſanctiſſimam, & perfectiſſimam; ex omni parte integram, & conſummatam: illa eſt Mater Dei. Et maior eſt, quàm excogitare potes, aut intuitu mentis deſcribere*, &c. Plura habet Conc. 3. de Natiuit. 78.

Eorum ipſe Spiritus Sanctus architectus.

Alludit autem obiter S. Doctor ad illud Pſ. 86. num. 5. *Nunquid Sion dicet: Homo, & homo natus eſt in ea: & ipſe fundauit eam Altiſſimus?* Qui locus in Sixtianis ſic ex Græco vertitur: *Mater Sion dicet: Homo.* & deinde abſque interrogatione. Scio Græca correctiora putari habuiſſe, μήτι, non verò μητήρ. Sed mihi ſatis, & pluſquàm ſatis, de Matre locum legi à multis Patribus. Et licèt pluſculi in hac Matre Eccleſiam intelligant: at Mariam intelligendam voluit Ambroſ. Orat. de exceſſu fratris ſui Satyri. Quam explicationem feſtiuiſſimam vocat D. Ildefonſus. Vide & Heſychium Orat. 1. & Hieron. tom. 4. Serm. de Aſſump. Mar. Et quidem meliori iure Deus homo Matrem Mariam, quàm Eccleſiam appellabit. Sed eſto: intelligamus Eccleſiam: cuius fundamenta in montibus ſanctis : cuius portæ (id eſt, initium) ſuper omnia tabernacula Iacob dilectæ Deo: de qua glorioſa dicta ſunt, vt in eodem Pſalmo fusè deſcribitur : mihi enim multò inde robuſtius inſurgit argumentum : nec enim ſciueris vſquam explicare has Eccleſiæ laudes, niſi à Marianis laudibus mutueris exemplum: aut pluſquàm Auguſtinum in loco difficillimo te ſcire fatearis. Ergo ille ibi ita : *Ecce*, inquit, *Mater Sion dicet: Homo. Quis homo? Qui homo factus eſt in ea. In ea ipſe factus eſt homo, & ipſe fundauit eam. Quomodo in ea factus eſt, & ipſe fundauit eam? Vt in ea fieret homo, iam fundata erat. Sic intellige, ſi potes. Etenim mater Sion dicet: Sed homo: mater Sion dicet: homo autem factus eſt in ea: ipſe autem fundauit eam, non homo: ſed Altiſſimus. Sic fundauit ciuitatem, in qua naſceretur; quomodo creauit Matrem, de qua naſceretur.* Vno 79.

Eccleſia excellentia.

verbo:

verbo: quâ homo naſcitur, & Matrem vocat: quâ Deus eſt Altiſſimus, ipſam priùs fundauit. Opus ergo Marianum perfectiſſimo ſanctæ ciuitatis, ſiue Eccleſiæ operi exemplar præbuit. Maria præcipua eſt, cuius primæ originis fundamenta in ſanctitatis montibus fundantur. Maria eſt, cuius portæ, (id eſt, conceptio, per quam vitam ingreſſa eſt,) ſuper omnia ſanctitatis tabernacula diliguntur. Maria eſt, quam Chriſtus, tanquam homo, Matrem dixit: & tanquàm quaſi opus excellentiſſimum fundauit. Et benè priùs Mater dicitur, deinde fundata: quia ſolùm, vt eſſet Mater, fundabatur. Vt non ſolùm ſit Maria opus perfectum: ſed etiam perfectorum operum idea glorioſa. Sed lubet in hac idea, & opere Mariano, quod Deus aliis poſuit exemplar, paululùm immorari.

Maria Deo idea cæterorum operũ.

80. Tabernaculi conſtructionem parabat Moyſes, ad quem tunc Deus: *Inſpice, & fac ſecundùm exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt.* Exod. 25. n. 40. Exemplar, nimirum, cæleſte, quod archetypon erat Tabernaculo. Sed ecce Paulus idem ferè enarians ſic ad Hebræos, cap. 8. n. 5. & cap. 9. n. 23. loquitur, vt ſacrificia Tabernaculi, vmbras, & exemplaria cæleſtibus fuiſſe aſſeueret: Tabernaculum, & eius vaſa vocet, *exemplaria quidem cæleſtium.* Vnde ergo tam contrariæ primo aſpectu ab ipſa veritate ſententiæ proferuntur? Reſpondet optimè Rupertus lib. 4. in Exod. cap. 2. *Quoniam*, inquit, *priùs cæleſtia Moyſes vidit: & poſtmodum carnalia populo illi Sancta Sanctorum fecit: ipſa cæleſtia, illi exemplaria dicuntur, & ſunt. Porrò Hebræi (ad eos enim in epiſtolà Apoſtolus loquitur) priùs Tabernaculum, & cætera omnia manufacta nouerunt: & de illorum ſimilitudine commanebantur ab Apoſtolo, vt ſe extenderent ad agnitionem cæleſtium. Rectè igitur iſtis è contra, terreſtria hæc, dicta ſunt exemplaria fuiſſe cæleſtium.* Non potuit Tabernaculum perfectum, ad perfectioris cæli exemplar non deduci: neque Eccleſiæ, id eſt, viui Tabernaculi perfectio, ad Mariæ cælo purioris ideam non conformari: timerémque, ne carnalia tantùm noſcere arguerer, ſi contrà, exemplar dicerem Mariæ fuiſſe Eccleſiam: & quod inde eſt, ſi quòd Eccleſia (licèt puriſſima modò) priùs fœdata fuerat; ad eius normam, Mariam priùs fœdatam exiſtimarem.

Ignorãtiæ eſt, cæleſtibus terrenam normam dare.

81. Salutauerat Eliſabeth Mariam, cui tunc iſta: *Beatam me dicent omnes generationes: quia fecit mihi magna, qui potens eſt.* Luc. 1. num. 48. Et cur, quænam magna ſint iſta, non prodit Deipara? Quia, ſi aliqua proferret; cætera, quæ non exprimeret, fortaſſe aliquis minora exiſtimaret. Magna ſibi facta indifferenter protulit; vt omnia in illâ magna noſceremus. Magna eius Conceptio, magna Natiuitas, Annunciatio magna, magna Maternitas: & ideò abſolutè potentem, id eſt, omnipotentem Deum appellauit: vt, dum omnia poſſe creditur, nihil, quod congruum foret, illi denegaſſe credatur. Benè Hugo de Sancto Vict. ibi: *Et ideò*, inquit, *fecit mihi magna, quia potens eſt: & ſingulariter magna, quia ſingulariter potens. Propterea non ait: hoc, vel hoc poteſt: ſed potens, inquit, eſt: vt omnipotentem intelligas, qui abſolutè potens dicitur: quia omnia poteſt.* Erat Maria, vt dixi, diuinæ manus opus excellentiſſimum, de cuius fundatione gloriabatur Altiſſimus: & qui illa, quorum author ſignatus vult haberi, excellentia facit; in opere hoc ſingulariſſimo ſingulariſſimè potens, & inde ſingulariſſimè operans haberi, & laudari concupiuit.

Maria viſitans cognatã, quæ ſibi facta conſtetur. Idem numeris ſeqq.

Et emphaticè, puto, magna hæc omnia, non ſibi à Domino data, ſed ab ipſo facta pronunciat: vt in illorum ſingulis nihil ad perfectionem defuturum à tam diuino artifice præſumi poſſet. De Iuſtis ad Dominum loquebatur Moyſes dicens: *Introduces eos, & plantabis in monte hæreditatis tuæ, firmiſſimo habitaculo tuo, quod operatus es, Domine: Sanctuarium tuum, Domine, quod firmauerunt manus tuæ.* Exodi 15. n. 17. Multa quidem parat ſuis Deus, idque mediis creaturarum inſtrumentis: aliquorum tamen, quæ eximia ſunt, ipſe ſe vnicum authorem teſtatur, & operatorem. Et cur ita, inquis? Quia in iis, quæ generali concurſu fiunt, & medio inſtrumento, aliquid à cauſa ſecunda defectuoſum poterat pertimeri: in iis verò, ad quæ ſpeciali modo Deus concurrit, nihil deeſſe poteſt; nihil, quod non ſit optimum, reperiri. Sic explicandus Origenes ad hunc locum: *Dei*, inquit, *ac nobis ſolliciti prouidentia, & amor apertè declaratur: non enim dicit, Sanctuarium manu hominis factum; ſed manu Dei. Quid ergo? Propter te Deus plantat, & ædificat: agricola efficitur, ſtructor efficitur, ne tibi aliquid deſit. Audi & Paulum dicentem: Dei agricultura: Dei ædificatio eſtis.* Quia nihil deeſſe poterat in eo, cuius ipſe Deus ædificator dicebatur. Non ſolùm magna accepit Virgo; ſed illa ſpecialiſſimè à Deo facta: vt non ſolùm puram conceptionem intelligas; ſed illam in ſuo genere puriſſimam. 82.

Hominibus delectas parat Deus.

Nec intereſt, quòd magna iſta, perfectiſſima etiam non diceret Maria: prudentiſſimæ, & iam Spiritu Sancto plenæ fœminæ loquebatur; quæ, vbi magna illa à Deo ſpecialiter facta audiret, etiam perfectiſſima intelligeret. Poſt aliarum creaturarum productionem de mari addit Moyſes: *Dixitque Deus: Congregentur aquæ, quæ ſub cælo ſunt, in locum vnum, & appareat arida. Et factum eſt ita. Et vocauit Deus aridam, terram; congregationéſque aquarum appellauit maria. Et vidit Deus, quod eſſet bonum.* Geneſ. 1. num. 9. & num. 10. In aliquibus Hebræis codicibus, (non in omnibus,) & item in aliis verſionibus, hæc vltima commendationis verba: *Vidit Deus, quòd eſſet bonum.* deſunt. Demus ergo, ſine commendatione productum mare à Moyſe deſcribi: & cogitemus, cur nobiliſſimæ creaturæ, pulcherrimo elemento, [quod, vt ait Ambroſius citandus, ita placet, vel cùm ſurgentibus albeſcit cumulis, & verticibus vndarum, & cautes niueo rorant aſpergine; vel cùm æquore criſpanti clementioribus auris, & blando ſerenæ tranquillitatis purpuraſcentium præfert colorem, &c. bonum, tanquàm hoſpitium fluuiorum, fons imbrium, delibatio alluuionum, inuectio commeatuum: quo ſibi diſtantes populi copulantur, quo præliorum remouentur pericula, quo barbaricus furor clauditur: ſubſidium in neceſſitatibus, refugium in periculis, gratia in voluptatibus, ſalubritas valetudinis, ſeparatorum coniunctio, itineris compendium, transfugium laborantium, ſubſidium vectigalium, ſterilitatis alimentum, &c. nam illud quid dicam, quòd vnda peccatum abluat, & Sancti Spiritus aurâ ſalutaris aſpirati:] cogitemus, inquam, cur elemento tali commendatio denegetur: Reſpondebit Ambr. Hexam. 3. 83.

Maris pulchritudo.

cap. 5.

cap.5. initio: *Cùm enim*, inquit, *dixerit Deus, quia factum eſt: ſic ſatis eſſe putant vocem operatoris, ad celebratæ operationis indicium.* Satis eſt, ſi ſe Deus authorem maris, & mare ab ipſo vno factum teſtetur, vt bonum etiam ſine commendatione intelligatur. Et pluſquàm ſatis, vt Maria vbique gratiarum mare cognoſcatur, cuius omnia ſpecialiſſimum authorem Deum ſortiuntur.

84. Denique, quidni ſingulariſſimè à Deo factam, & à Filio ipſo dixerimus fundatam, quæ Filio perfectiſſima proſiliit imago? De Sole producto ſic habet ſacer Textus: *Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli*, &c. *Et factum eſt ita: fecitque Deus duo luminaria magna.* Geneſ. 1. à num. 14. Pende mihi, priùs dixiſſe, deinde feciſſe. Et quidem, ſi quis dicit, alicui dicit. Cui ergo dixit Deus, vt faceret luminaria? Certè Filio: vt per quandam appropriationem Solis creatio Filio Deo tribuatur. Sed, cur id maximè? Reſpondet Ambroſ. Hexam. 4. cap. 2. *Quis*, inquit, *hoc dicit? Deus dicit. Et cui dicit, niſi Filio? Deus ergo Pater dicit: Fiat Sol. & Filius fecit Solem: dignum enim erat, vt Solem mundi faceret Sol iuſtitiæ. Ipſe ergo eum in lumen adduxit: ipſe eum illuminauit: ipſe ei donauit fundendi luminis poteſtatem.* Vt Sol humanus, qui quâ poterat, diuinum exprimebat, & in fundenda luce imitabatur; priuatum ſui authorem eundem haberet. Benè itaque ſpecialiſſimè à Deo fundatur Maria, quæ eius perfectiones ad viuum referebat. De quo infra fuſiſſimè.

Maria imago Dei.

Cauſa, & effectus proportio.

§. IV.

Chriſtus ad meritum, peccati Redemptor deſtinatur: Maria Corredemptrix ad interceſſionem: imò & ipſius Chriſti piiſſimè captiui pia Redemptrix.

85. AD prædictam Mariæ futuritionem comprobandam, ſi non omninò euidens; ſatis tamen probabile aliunde deduco argumentum. Semper acceſſorium trahitur à principali, non è contrà. Cùm ergo de interceſſione Maria acceſſoriè in peccati Corredemptricem deſtinetur; Redemptorem Chriſtum de merito ſupponat, & ad illum aliàs non futura trahatur, neceſſe eſt. Si verò Maria peccati Corredemptrix ſemel conſtituatur, efficaciſſima inde ratio deducetur, ne peccati captiuam efficiamus, quam in culpæ Redemptricem deſtinatam nouerimus. Quid, ſi etiam piam piiſſimè captiui Chriſti, ſiue æterni Verbi oſtendamus Redemptricem? Certè non foret captiua culpæ, quæ culpæ Liberatorem, à dulciſſimo vadimonio ſola valuit, & potuit liberare: quæ captiuum dulciſſimum redemit. Perpendo ſingula.

Maria Corredemptrix.

86. Rogabant, & obſecrabant (expoſitio eſt Guillelmi infrà citandi) Mariam peccatores iam ad cælos euectam, ne miſeros derelinqueret, auxilium importaret: & quia illud non ſemper (de probatione) ſtatim impetrabant, etiam (vt pueri ſolent) tenerè matrem, quaſi obiectâ ſui obliuione, & ignoratione, laceſſebant: cùm enim in feruore tentationis poſitos aliqua latentiori de cauſa, illos Virgo non exaudiebat, & protegebat; pia Mater quodammodo ad tempus filios non agnoſcebat; & quodammodo ignorabat, ſe eſſe, quod verè eſt, Matrem miſericordiæ. Ideò dicebant: *Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum.* Cant. 1. num. 8. Quòd auxilium implorent Mariæ, nemo mirabitur, cùm non aliunde tutius ſperarent. Sed, cur non præire potiùs, quàm abire poſt greges quandoque ſollicitatur? Reſpondet Guillelmus hic apud Delr. Do verba, vt ab Authoris ſenſu decerpta affert ipſe Delrius: *Beata Virgo gregum prait veſtigia, quando ſacris exemplis eos prouocat ad imitationem ſui: ſubſequitur, quando piis tuetur auxiliis: lupus enim gregi inſidians (quia fruſtrà iacitur rete ante oculos pennatorum) non à facie inuadit; ſed occultis machinamentis quaſi à tergo inſidiatur: ideò neceſſe eſt, vt Chriſtiani Patrona gregis, non ſolùm ante faciem noſtram per exempli ducatum gradiatur; ſed & à tergo nos contra ſpiritualia nequitiæ, brachio non carneo tueatur.* Quæ hinc pro corredemptione Mariana ratio deducatur, ſi paululùm immoraris, iam depromo.

Hominum Patrona.

Blaſphemabat impius Marcion, Redemptorem noſtrum, non Deum Filium Creatoris eſſe Dei: ſed Dei alterius incogniti, neque vſquam Prophetis reuelari, cuius homo creatura non erat: contra quem acutiſſimè Tertul. lib. 4. cap. 32. ita diſſerit: *Ouem & dragmam perditam. Luc. 15. quis requirit? nónne qui perdidit? Quis autem perdidit? nónne qui habuit? Quis autem habuit? nónne cuius fuit? Si igitur homo non alterius eſt res, quàm Creatoris: is eum habuit, cuius fuit: is perdidit, qui habuit: is requiſiuit, qui perdidit: is inuenit, qui quæſiuit: is exultauit, qui inuenit.* Quaſi dicat: Chriſtus iſte Redemptor ouem quæſiuit, inuênit, & exultauit: ergo Redemptor iſte Creator hominis erat, ſiue deperditæ ouis: & Dei Patris Creatoris Concreator Filius: nemo enim ſedulus quærit, niſi quod amiſit; nec propriè dicitur amittere, niſi quod habuerat. Si enim Deus tuus ille incognitus, vt fateris, homines non crearat, nec ſuos deputabat: quorſum alienos ſaluare feſtinabat? Probat ergo apertè, Redemptorem etiam eſſe Creatorem: neque enim niſi proprias oues veniret ſaluaturus: & Redemptoris munus de grege ſuo quæſito, & curato manifeſtat. Pende nunc, quàm ſedula Maria Dominici gregis Patrona conſtituatur; quamque de interceſſione defendat gregem, quem Chriſtus de merito redemit; neque Corredemptricem denegaueris: ac proinde neque lupinis faucibus ingeſtam dices, quæ gregi ſibi commiſſo inſidiantium luporum machinas depellit: quos ergo pro parte gratiæ creauit, tuendos curat. 87.

Homines, multis titulis, bona ſunt Chriſti.

Sed non leuiter conſiderandum, quod in prædicto loco Cant. addunt ad Mariam gementes peccatores: *Et paſce hædos tuos.* In hœdis, non tam peccatores iam conuerſos, de quibus ſuprà, quàm adhuc in peccato perſiſtentes ſolet ſemper 88.

Cur Maria peccatores adſcribantur.

intelligere

intelligere Scriptura. Cur igitur ſcelerati adhuc homines, *tui* dicuntur, ô Maria? Quid luci cum tenebris, puritati cum fœditate, Deiparæ cum Belial? Nihil vnquam grauiùs dixit citatus ſub eadem formula Guillelmus, vbi ita, (nihil in Chriſto ponens de merito Redemptore, quod Mariæ de interceſſione Corredemptrici velit denegandum.) *Rectè hi vocantur: licèt peccatores ſint, hœdi Mariæ: tum, quia Pſalmus in perſona Chriſti, qui delictum non fecerat, ſed delicta venerat purgare, dixit: Longè à ſalute mea, verba delictorum meorum. Tum, quia Propheta alius his verbis: In ſanguine teſtamenti tui, emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua. Zachar. 9. num. 11. Vinctos eius dixit, non, quos ipſe vinxerat: ſed, quos ſoluere venerat: tum, quia Medicus vſitato ſermone vocat agrum ſuum, non quem ipſe fecit agrum; ſed, quem ſuſcepit curandum. Sic pia Mariæ hœdi vocantur, non, quos ipſa fecit, vel vult eſſe hœdos, qui ſtatuantur ad ſiniſtram; ſed quos magis, magiſque conuertit in oues, ponendos ad dexteram.* Non aliunde Chriſtus efficaciùs Redemptor intelligitur, quàm dum peccata noſtra portans, ſua fecit: non aliunde mundior cognoſcitur, quàm dum ſic factis ſuis coinquinari non potuit. Habes ſimilis Mariam conditionis, quæ peccatores ſuos fecit, quos conuerteret; neque peccatorum commercio deturpatur: eius ſuffragio hœdi in agnos conuertuntur ad dexteram ponendi, eius interceſſione rediguntur. Maneat ergo libera ab omni culpa, quæ culparum ſic creditur auerruncatrix.

89. Nec quidem potuit Redemptricis conditionem non ſortiri, quæ Redemptoris nobis oſtium facta eſt. Vocauit ſe ſæpè in Euangelio Redemptor noſter Chriſtus, *oſtium*: quia redempti per illum ingredimur ad Patrem. Vocemus & nos Mariam Corredemptricem, quæ porta fuit, vnde ad nos Chriſtus futurus oſtium introiuit. Et quandoquidem peccata tantummodo ſunt, quæ Dei ad nos ingreſſum prohibent: quia, vt benè Ambroſius Serm. 26. de Quadrag. *Inter Deum, & hominem peccata ſeparant*. nihil peccati in illa cogitemus, per quam nobiſcum Deus, verus Emmanuel ſic coniungitur. Hoc erat, quod Deipara volebat, quando dixit: *Peſſulum oſtij mei aperui dilecto meo*. Cant. 5. verſ. 6. Sed, quid hoc tandem eſt, ô cæli ianua? Nunquid dilectus iſte, tuus tantummodo? Nunquid tibi ſoli, tanto hoſpiti aperuiſti? Imò quòd peſſulum originalis culpæ aperuit, id eſt, à ſe remouit, & non habuit; dilectum non ſibi ſoli admiſit; ſed Corredemptrix facta, ab aliis peſſula culparum remouet Chriſtum admiſſuris. Signentur gemma verba Honorij Auguſtod. in Sigillo apud Delr. ibi. *Sacra*, inquit, *Virgo oſtium fuit, per quod Chriſtus in mundum introiuit. Peſſulum autem erat moles peccatorum hominum: quod ideò ab ea apertum dicit, quòd à Spiritu Sancto præſeruata, non ſicut cæteri in peccato creditur concepta. Inſuper & rectè viuendo peccata declinauit: ſicque dilecto ingreſſus patuit; quia per ipſam ipſa miſericordia in Eccleſiam venit. Quotidie etiam peſſulum peccatorum remouet, & per eam ingreſſus gratia Chriſti ad nos venit.* Quaſi originalis culpa præcipuus obex eſſet, qui Dei ad nos ingreſſum retardaret; non intraturus, niſi oſtium ab hoc peſſulo alienum inueniret: quaſi quòd hæc labes deficeret Mariæ, illa iam Corredemptrix; culparum nobis obices queat per interceſſionem remouere.

Maria Chriſti porta, quia abſque peccato.

90. Ex hac prærogatiua præſeruatiua, qua Maria originalis culpæ obicem remouit, factum eſt, vt non Redemptrix; ſed, quoad licet, præſeruatiua humani generis Redemptrix habeatur. Dum filios Zebedæi Dæmon ad primatus extollit; dum ambitioni ſatagit immergendos, & à Magiſtri degeneres humilitate: id curabat, vt ſchiſmata toti Collegio immiſcens, viros illos, quos perditionis ſuæ futura inſtrumenta trepidus præſagiebat, perderet omninò. Et benè ad doli tanti machinam, admouet mulierem: *Acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi*. Matth. 20. num. 20. Qui enim genus humanum creatum, per fœminam deturbarat: regenerandum modò impedire, euerſis inſtrumentis, per aliam etiam fœminam ſperabat. Sed, cur tam ſedulè à Chriſto ruina præcauetur, Collegium præſeruatur? Reſpondet ibi Hugo Card. *Qui Adam ſpoliauit per mulierem, iſtos ſeparare volebat per matrem: ſed non poterat perditio intrare per mulierem, ex quo de Muliere ſalus noſtra proceſſerat.* Præſeruatur à culpa Collegium, & regenerando Orbi per Mariam reſeruatur: quia, quæ oſtium abſque obice culpæ, ſaluti proceſſuræ apparauerat; fixam nobis ſalutem, ſtabile remedium congruè de interceſſione promerebatur.

Iuſtos ab ambitione, & culpa præſeruat Maria.

91. Hinc capies, quid ſit illud Chriſti de Maria loquentis: *Vna eſt columba mea, perfecta mea, vna eſt matris ſuæ, electa genitricis ſuæ*. Cant 6. num. 8. Suppono cum Guillelmo hic, hanc Matrem, gratiam eſſe redemptricem: *Mater*, inquit, *ſeu genitrix eius, ſicut & omnium noſtrûm, redemptrix illa gratia eſt, per quam regenerati ſumus in filios Dei*. Et addubito, cur vnam tantùm hæc mater ſibi arroget Mariam, cùm fideles omnes ſibi pariter adoptaret? Sed vide vnam propterea ſingulariſſimè dici: quia ſingulariſſimè electa prædicatur. Et cuinam tanto electa miniſterio? Idem Guillelmus: *Quia non tantum ad participationem, vt cæteri; ſed etiam ad ſingulare quoddam miniſterium gratiæ eiuſdem ſpecialiter eſt electa. Eſt etiam vnicè electa genitrici ſuæ, ſingulariter electa ad miniſterium redemptionis, & regenerationis gratiæ. Inſigne quippe, & ſingulare miniſterium exhibuit gratiæ redemptrici, quòd ipſum Redemptorem ſibi, nobiſque genuit.* Et vnde gratia redimeret, niſi Redemptor eſſet? aut, vnde ex vi habiti decreti Redemptor eſſet, niſi adeſſet Maria? Fateatur redemptrix gratia Mariam Corredemptricem, abſque qua ſuos effectus non produceret: præſeruet benignè illam, quam ſaluandis aliis habuit inſtrumentum: ſic *vnam* ſibi pleno ore arrogabit, cui præripere malum malle debebat, quàm quod in cæteris fecit, ſanare illatum. Et doleat idem Guillelmus, (qui aliàs piiſſimus in Deiparam; illam tamen originali labe voluit infectam,) quod ſuæmet rationis pondus eneruauit: imò iam beatus, ſuiſmet verbis gaudeat ſe conuictum.

Maria ſingulariter filia gratiæ.

92. Et certè hanc ego prædicti decreti cauſam mittendi Chriſti per fœminam, putarem congruam. Cur enim Deus, qui à limo Adami corpus formauerat, & omnibus pulchritudinis dotibus delineatum exornarat, Adamum noſtrum cæleſtem conſimili artificio non plaſmat; ſed in vtero Virginis efformat, & ab vtero poſt nouem menſes

Et gratiæ diſpenſatrix.

me... es adauctu n vult immiſſum? Quantò di-gn... Chr... plaſmatio illa, quæ videbatur de... Sed vt videbat humanum genus ...ptiuum, in fœminam (a quâ occaſio-na... captiuus ...ratum, voluit piiſſi-m... per fœminam ...dem liberum exhibere: ne quereretur de fœmina inſtrumentaliter perden-te, dum fœmin... aliam inſtrumentaliter cerne-ret ...uantem: & damnatricis odium remoueret, dum Redemptrici amorem exhiberet. D. Bernar-dus Serm. de Natiuit. Mar. *Vt excuſaretur*, inquit, *Eua per filiam, & querela viri aduerſus fœminam deinde ſopiretur. Ne dixeris vltra, ô Adam: Mulier, quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno vetito. Dic potiùs: Mulier, quam dediſti mihi, me libauit fructu benedicto.* Loquitur Sanctus Doctor de gratiis omnibus nobis effluentibus à Maria: ideò immediatè ante dixerat de Deo: *Cæleſti rore aream rigaturus, totum vellus priùs infudit: redempturus humanum genus, pretium totum contulit in Mariam. Vt quid hoc? Fortè vt excuſaretur.* Tota re-demptionis gratia Mariæ priùs communicata, inde nobis dimanat: vt, dum tanti operis deſtina-tur inſtrumentum, & gratiæ cooperatrix, minùs ...nter in culpam detrudatur.

Amores inter partem. & mariam ex-rat Deus.

§. V.

Cætera prædicti tituli expono.

93. VENIO ad alteram prædicti tituli partem, vbi Deiparam ipſius Verbi diuini poſui Redemptricem. Et Ver-bum, inquis, diuinum captiuum quis au...? Attende iam. Verba eſſe æterni Patris ad ...um coæternum, illa Salomonis Prouerb. 6. ... D. Thomas Valentinus infrà citandus: ha-b... num. 1. *Fili, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam: illa-queatus es verbis oris tui, & captus propriis ſermo-nibus.* Quaſi dicat: Quandoquidem ſpopondi-... in hoc negotio non blandi Patris; ſed iuſti ... vices geram; non tam Patrem, quàm ... quodammodo me exhibebo. Ecquæ ſponſio iſta tam arcta, tam dura obligatio Verbi? D. Thomas Conc. 1. de Aſſump. Virg. *Humanum inquit, genus magnum debitum ex peccato contraxerat, quod cum Deo perſoluere non poſſet, captiuitatem incurrit. At ſertus Filius Regis pro captiuo ſpopondit Patri, ... qui eſt fideiuſſor illius, cuius eras ... tor; neque tamen habebas, vnde ...ret. Inhiat Pater: Fili, ſi ſpopondiſti pro amico tuo, defixiſti manum tuam: diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum, redde debitum. Quid faceret fideiuſſor, qui vnde ſolueret pro peccato, non habe-rat? ſtipendia enim peccati mors, & peccati retri-butio pœna eſt, pœnas verò impaſſibilis pati non po-terat.* Vt enim homo ... culpæ vinculis; ſic Fi-lius Dei in vadimonij vinculis tenebatur. Ver-bum æternum ſponſionis verbo tenebatur: nec ... ram promiſſione defixam vnquam ſolue-... defixus Cruci ſatisfaceret. Ecquid agat? N... qui ..., vnde ſolueret, daret; piiſſimè cap... liberaret.

Deus ... captiuus.

94. At... nde illi datum pretium, niſi à Maria? Pul-chrè idem D. Thomas ibidem, poſtquam cætera miſericordiæ opera à Mariâ erga Chriſtum exer-cita deſcribit late, in periocha ſic concludit: *Accepit igitur peregrinum, induit Chananæum, pauit quoque famelicum abundantis pectoris ſui lacte, panem de cælo ipſa pauit, Angelorum panem ipſa ſatiauit vbere de cælo pleno. Neque ſolum hoc; ſed etiam captiuum redemit.* Sed ſunt pleniſſima myſterij, & pietatis verba, quibus redemptum Ver-bum, & redimens Maria ibidem deſcribuntur. *Venit igitur*, inquit, *ad Virginis menſam, & inde numeroſam pecuniam accepit, quam redderet cre-ditori: accepit nanque carnem, vnde Patri redde-ret (pro amico, quem ſibi fecerat ex ſeruo) tot pre-tia peccatorum. O quam plenè ſolutum eſt ab eo peccati debitum! ô quam benè numeratam pecu-niam creditori dedit ſuper Crucis menſam! quot flagella, quot alapas, quot punctiones, quot vulne-ra, quot iniurias, quot lacrymas, quot tormenta, denique atrociſſimam mortem! Ecce captiui pre-tium, quo ſolutus eſt ab ergaſtulo. Pretium ergo re-demptionis Chriſtus perſoluit: ſed hæc mulier illi dedit, vnde ſolueret. Ipſe Redemptor eſt: ſed ab illa accepit, vnde redimeret. O quantùm tibi tene-mur, Virgo Beata! quid tibi pro tanto beneficio re-tribuemus?* Redemptor quidem Chriſtus pecca-ti: ſed per Matrem ab ſponſione ſua, cui de pie-tate fuerat defixus, piè redemptus. Et non fate-beris ad redemptionem peccati quodammodo Mariam Corredemptricem, quæ Redemptorem piiſſimum obligauit? Gaudebis carnem Mariæ ab Adamo infectam exiſtimare, quæ redemptionis pecunia facta eſt? O numiſmata adulterina, neque creditori Deo probanda, ſi vnquam ſub Dæmo-nis ſigillo cuderentur! O doloſi nummi, ſi emen-dæ gratiæ, de ipſius peccati ſacculo ſumerentur! Quantumuis mundaretur omninò à falſarij no-tâ hæc pecunia, ſemper ad tantum lytron veniret minùs decens.

Omnia miſericordia opera Chriſti corpori exhibuit Maria.

Deum captiuum redemit.

Et optimè meo iudicio à Valentino Archie-piſcopo, doctiſſimo iuxtà, & ſanctiſſimo, Ma-ria libera huius pecuniæ, & puriſſimæ carnis ſuæ donatrix celebratur: vt, dum de iuſtitia de-bitorem ſibi ipſum Filium, (ab ipſius Filij me-ritis,) in negotio redemptionis habet; etiam redemptionis, & reconciliationis noſtræ victi-mam illi pro parte debere fateamur: & ſi non de iuſtitiæ effectu; at de affectu pietatis Corredem-ptricem noſtram veneremur. Creationem Euæ expoſitura Scriptura ſic habet: *Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam: cùmque obdor-miſſet, tulit vnam de coſtis eius*, &c. Geneſ. 2. num. 21. Vt expergefactus repentè, viſoque præter ſpem, & notitiam tanto munere, exulta-ret. Quis non putaret ſimiliter Incarnationis myſterium peragendum, dormiente, aut non cogitante Virgine: vt grauidam ſe ſentiens, & monita Sacramenti, inſperato, & non præ-uiſo beneficio vehementiùs afficeretur? Et ta-men mittitur ad Virginem vigilem Angelus: captatur Virginis conſenſus: & ad eius, *fiat*, fit Verbum Caro. Vnde tanta diſcriminis ra-tio? Quia Euam ſic generi humano in ma-trem deſtinabat Deus, vt nos vellet hoc tantum-modo beneficio ſuo obligare: ne quid de Euæ formatione Adamo deberemus, à quo in-ſcio, neque dante, ſed patiente, Dominus abſo-lutus carnem ſubtraxerat. At Chriſtum ſic nobis 95.

In Mario Annunciatione.

Deum habet debitorem.

Pintus de Concept. B. M. V.

in Redemptorem deſtinabat, vt inde etiam obligatos nos vellet Mariæ, cuius libero conſenſu, nobis ſalutis victima parabatur: dúmque Redemptor carnem ſuam deberet Mariæ, nos ipſi piam corredemptionē deberemus. Nunc capies citatū Guillelmum ad cap. 1. Cant. verſ. 1. *Incarnandus*, inquit, *Dei Filius ex Virgine, præmiſit ad eam vnum ex familiaribus ſuis, vt auriculam eius reuelaret, & arcano, quod abſconditum fuerat à ſæculis, & generationibus, reſerato, conſenſum, & cooperationem eius flagitaret. Quippe nolebat Omnipotens ſuæ Incarnationis miraculum operari in ipſa, non cooperante ipſa: nec carnem volebat ſumere ex ipſa, non dante ipſa. Itaque non tantùm ex ipſa carnem ſuſcipere volebat; ſed etiam ab ipsa. Non ſic olim, non ſic, quando immiſit ſoporem in Adam, vt de corpore neſcientis tolleret, vnde illi mulierem formaret.* Ideò poſt multa, ſic Angelum illi inducit colloquentem: *Tu venienti Vnigenito Dei occurre: & quoniam hilariter dantem diligit Deus, prōmpta, & hilari fide da illi de carne tua victimam reconciliationis humanæ.* Redimit ergo Verbum piiſſima ſua ſponſione obligatum, dum illi victimam ſpontaneam dat, Maria: nec victima redemptionis de carne faſcinata ſumeretur, cùm eximia, & ſegregata, decentiùſque litatura ſumi poſſet.

Maria caro, lana mundiſſima.

96. Huc accommodo verba aliàs nota, & celebratiſſima ex Proclo in Conc. Epheſino, de Maria: *Hæc*, inquit, *vellus mundiſſimum cæleſti pluuia madens, ex qua Paſtor ouem induit*, &c. *Hæc admiranda illius œconomiæ tela, ex qua, & in qua ineffabili quodam modo admirabilis illius vnionis tunica confecta eſt: cuius quidem textor exiſtit Spiritus Sanctus; netrix, virtus ex alto obumbrans; lana, vetuſta, villoſáque Adami pellis; trama, impolluta virginis caro; radius textorius, immenſa geſtantis gratia; artifex, verbum per auditum illapſum.* Caro quidem erat illa Mariæ ab Adami vetuſtà & villosà carne deſcendens, impolluta tamen, & in qua nihil vetuſtatis, nihil fœditatis villoſæ contraheretur: ab ſpurcà lanà vellus mundiſſimum oritur (ſic ab ſpinis roſa, theriaca à veneno) victimæ reconciliationis induendæ. Obſordeſcebat lana in parentibus: ſed dum tramatur in Virginem, tantum vellus ouis diuinæ tramaturam, nihil ſordis admittere permittitur. Pergo.

Sibi, & nobis Deum emit.

97. At poſſet quidem ſic Virgo redimere Chriſtum, vt Chriſtus ſibi, non Virgini manere videretur: at illa ſic fuit Redemptrix, vt emptrix etiam eiuſdem ſibi fuerit: imò ſic ſibi emit, vt illum etiam nobis in Redemptorem compararet: vt dum Redemptrix ſponſionis Verbi, & ipſius Chriſti emptrix, eundem nobis in pretium redemptionis humanæ communicauit; pia ob tantum beneficium humani generis Corredemptrix coleretur. Iuſtum fœnus, vſuras ſanctas de Ægyptiis primogenitis occiſis, à populo ſuo Deus repoſcebat, & ſibi Hebræos primogenitos poſtulabat, vnde addit: *Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis pretio redimet.* Exodi 13. n. 13. Sic parentes primogenitum ſuum redimebant, vt non ſolùm iure naturæ poſſiderent; ſed etiam titulo emptionis ſibi retinerent. Sed, qui nouerat ſibi à Mariâ primogenitum, & vnigenitum naſciturum, vtque erat illa pro tēpore legis obſeruantiſſima, Chriſtum redempturam, imò ſibi empturam: cur legem condidit? O quid agis, æterne Pater? Chriſtum tuum in ſeruum vendes Mariæ? Quid legem non abrogas? Imò, quæ eſt eius pietas, in hoc tantùm legem irrogauit, vt Maria, dum ſibi Chriſtum emeret, nobis quodammodo acquiſito iure redemptionis pretium Corredemptrix communicaret.

In Mariæ Purificatione.

Grauiter D. Thomas Valent. Epiſc. Conc. de Purif. Virg. *Diſponente*, inquit, *Deo, in ſeruum hodie venundatur Chriſtus: vt ad eius merita titulum habeat vniuerſum: in hoc enim lex illa primogenitorum tendebat, & propter hoc lex illa condita eſt. O magnum, & mirabile Sacramentum! ò mirum ſapientiæ Dei conſilium! lex pro omnibus primogenitis fertur; ſed in vno ſolo intentio legis impletur. Statutum eſt veluti decreto, vt omnis primogenitus venderetur: vt cùm ille Virginis primogenitus naſceretur, ipſe quoque emeretur à Matre, non ſibi ſoli, ſed mundo & per hanc eius emptionem, in omnia illius opera mundus actionem ſortiretur, & ius*, &c. Eat nunc aliquis, & ſubdat peccato, quæ piè Domina Domini Redemptoris, piiſſimè ſerui, dici potuit.

Chriſtus ſibi, & nobis emitur.

Incarnationem Verbi ſuſpirabat Dauid: & 98.
tandem fauſtiſſimè peragendam exultans decantabat: *Miſericordia, & veritas obuiauerunt ſibi: iuſtitia, & pax oſculatæ ſunt.* Pſal. 84. n. 11. Sed mihi ſemper obſcurum, cur ſibi obuiare dicantur miſericordia, ſiue pax; & veritas, ſiue iuſtitia: quaſi è cælo altera, altera è terra proueniret. cùm non ſolùm è cælo miſericordia venire; ſed etiam iuſtitia videatur: quidquid enim rigoroſæ iuſtitiæ Chriſtus obtulit, ab vnione Verbi è cælo emiſſi promanarat? Sed certè, ſi ad ſupradicta attendis, cæleſti miſericordiæ, viſa terrena iuſtitia obuiàm proceſſiſſe: ſi enim totus Chriſtus à Maria nobis emitur, iam iuſto emptionis titulo noſtram in Chriſto iuſtitiam Patri offerimus: ideò ſubdit pulchrè citatus Doctor: *Et ita mundi redemptione fieret iuſtitia miſericordia permixta, ſicut ſcriptum eſt: Miſericordia, & veritas obuiauerunt*, &c. *Ex hoc igitur iam Chriſtus non ſibi viuit; ſed mundo, cui à Patre donatus eſt, & cui à Matre emptus eſt. Nunquid non omni celebritate digna feſtiuitas, in qua tot, & tantis meritis mundus ditatur; & ad noſtræ redemptionis opus, ius acquiritur?* Non eſt certè pietatis, præſeruantem Mariæ redemptionem, (quę Redemptorem, quem habuit, redemit, & ſibi emptum, mundo ſanato, & Angelis conceſſit præſeruatis) denegare.

Chriſtus ipſi ſimul nobis ſeruus.

Hinc iam capies obſcuriſſima aliàs verba Io- 99.
bi: *Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior, in ſtatera. quaſi arena maris hæc grauior appareret.* cap. 6. n. 2. Si enim calamitas iſta, ſiue ſatisfactio inde ponderoſior erat, vt Patres dicunt, non quòd ab ipſo, ſed quòd à Chriſti meritis, & ſatisfactione in ſtatera Crucis valorem comparabat: cur ſatisfactionem Domini, quaſi ſuam propriam, & à ſe toleratam iactaret: niſi Dominum illum ſuum, iam ſibi quodammodo ſeruum emptitium de pietatis prodigio exiſtimaret? Ita eſt. Emit redimens Maria Chriſtum prædicto modo ſeruum: & dum hunc nobis liberaliſſima tradidit donatione; ſic omnia diuini ſerui noſtri opera fecimus, vt iam noſtro quodammodo pretio redimamur. Sordebunt iſta, ni audis eundem Thomam citatum: *Si tu noſter es, omnia quoque tua noſtra*

noſtra ſunt : cuius enim eſt perſona, eius quoque ſunt omnia bona perſonæ. Noſtra igitur ſunt merita tua, noſtra ſunt vulnera tua, noſtri vagitus infantis, noſtri labores docentis, noſtri dolores morientis. Quidquid in mundo egiſti, quidquid laboraſti, quidquid ſuſtinuiſti, quidquid meruiſti, optimo iure noſtrum eſt: quia tu noſter es. O me ditiorem tantis meritis! Exaggera nunc crimina, aggraua peccata, repete ad integrum debita : maiora ſunt merita mea, maior eſt ſatisfactio mea, maiora ſunt ſeruitia mea : mea, inquam, mea : non mea, quæ ego feci ; ſed mea, quæ a te ſuſcepi : mea, quia mei (audebo dicere) ſerui, quem mihi hodie Virgo emit. Domine, ſtemus ſimul : iudicemur ſimul. Nolo me ; Domine, ſeorſim iudices à te : ſic enim verè damnatus ſum. Si debita computas mea, meam quoque reputa ſolutionem. Non me ſepares à te, Domine, in iudicio: & ſcio, quia ad victoriam perueniet iudicium meum: nam etſi grauia ſunt criminum onera, hæc tamen mea ſatisfactio, quaſi arena maris grauior apparebit. Et putes ſeruam peccati, quæ Seruatorem ipſum, nobis in dulciſſimum, & dominantiſſimum ſeruum tràdere ſic promeruit?

100. Adhuc ſemel, & iterum eiuſdem Thomæ, (ò noſcatur tantus Doctor!) piiſſima acumina trutinanda. Vt fideles à peccato, & quauis immunditia deterreret Apoſtolus, ſic habet : *An neſcitis, quia membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti, qui in vobis eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri? Empti enim eſtis pretio magno. Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro.* 1.Cor.6. n.19. Quaſi pretioſo immaculati Agni Sanguine redempti homines non poſſent in maiorem aliam euehi dignitatem, quàm vt puriſſima Spiritus Sancti templa dicarentur. Pende nunc Agnum iſtum non ſolùm tanto pretio Mariæ Matris emptorem; ſed etiam ab eadem inuicem emptum, & auguſtius longè eiuſdem Spiritus templum fateberis neceſſariò : vt illa mundata poſteà, iſtud ab initio præſeruatum intelligatur. Et cur ita? Quia quò maius eſt emere Deum, quàm à Deo emi; eò Maria præſtat vniuerſis. Atqui inquis: Emit Deus homines Sanguine ſuo : Maria Deum emit paucis ſyclis. At inde, inquam ego, glorioſior Maria celebratur: neque enim ſe tam vili venderet Mariæ, qui tam caro emebat homines, niſi vt emptricis creſceret digna felicitas; quæ viliùs comparabat, incomparabiliùs cæteris præponebatur. Nunc iam Thomas : *O quàm minori emiſti, Virgo, quàm Filius! Magna certè illa emptio, quam proclamat Apoſtolus : Empti enim eſtis pretio magno. Sed, audeo dicere, iſta quodammodo maior eſt : quia non mundus ; ſed Dominus, & Creator mundi, non magno, ſed exiguo pretio comparatur. Felices, quibus appretiatus eſt Deus : felicior Virgo, cuius eſt Deus.* Creſcit quidem hominum dignitas, quòd tanti Deo emantur: ſed non decreſcit Dei dignitas, imò in immenſum eius amor, & honor Matris, quòd Mariæ tam exiguo pretio redimatur. Eius, eius eſt, quam primam ſibi voluit emptricem piiſſimam.

Maria quò vilius emit Christum, eò pretioſior exiſtimanda.

101. Mirabar ego aliquando, cur deſperatus Iudas, cùm tot alia mortis genera faciliora poſſet eligere, prolixius quæreret ſuſpendium. *Abiens*, inquit Textus, *laqueo ſe ſuſpendit.* Matth. 27. n. 5. Atqui inquis: Fur erat, & loculos habebat : agnatum autem furi ſupplicium eſt ſuſpendium. Ita eſt. Sed, cur pridem tot furtis illaqueatus, laqueum non quæſierat? Quia nuſquam clariùs exagitatâ conſcientiâ ſe furem deprehendit, quàm dum Chriſtum vendidit, quem proprias Mariæ, & ab illâ, diuitias noſtras probè agnoſcebat. Præuenit iudicium : quia vel leui morâ præiudicium ſibi fieri inſtans pœna perorabat. Concludat tandem Doctor Valentinus : *Quid tu*, inquit, *miſera Synagoga? quid, cæca, & malè cupida, cum proditore agis, vt ab eo compares Redemptorem? Vendere alienum ille non poteſt. Virginis Chriſtus eſt: illa prior emit: ſecunda non valet emptio. De duabus venditionibus, prior iure valida eſt. Vnde & venditor ille videns, quia in caſſum vendiderat, ne iudicio adſtaret, ſuſpendio ſe finiuit : cognouit enim, quia damnatus eſſet, quoniam vendiderat alienum. O bone Ieſu, iam noſter es, & duplici iure es: te nobis Mater emit: noſter es, quia datus: noſter es, quia emptus : duplici te iure poſſidemus.*

Pœna culpæ reſpondet.

102. At, quantùm ex hac redemptione Chriſtus Dominus Mariæ obligetur, exemplo humano ad calcem huius Anthologiæ propalabo. Repudiabat filius conſcientiam obligationis ingenitæ patri debitam : miſeri parentis preces ſpernebat, inopiam non curabat : & duritiei tantæ prætextũ obiectabat, quòd, cùm captiuus eſſet, à patre non redimeretur: de quo ſic pater in iudicio (apud Quintil. declamat. 5.) diſſerebat : *Captum me, inquis, non redemiſti. Quis non putet queri de filio patrem? Quenquámne dicentem feras? Nihil tibi debeo: quia mihi lucis, viſaq́ beneficium ſemel præſtitiſti: quia hunc ſpiritum, hoc corpus non ex indulgentiâ rurſus accepi? Iniquiſſima magnorum conditio meritorum eſt, ſi quidquid non fuerit adiectum, de prioribus perit : & peſſimo exemplo gratiam præteritis auferunt priora ceſſantia. Non redemi : non tamen ideò minus eſt, quod in hunc te diuinorum, humanorúmque conſpectum de noſtrâ protulimus animâ. Maria, terráſque, & infatigabiles ſyderum curſus, & cuncta ſacro fulgore lucentia, nos, vt fruereris, oſtendimus : has, quas ſubtrahis manus ; hæc verba, quæ negant ; de meo ſpiritu, de meis viſceribus hauſiſti.* Quaſi pater ſatis ſe obligantem putaret, ſolùm generando : & filius fateretur, nihil ſe poſſe negare, ſi pariter vt genitus, foret & redemptus. Nihil ergo inuideret Filius Mariæ, dum agnoſceret Genitricem, ne dum agnoſcens pariter Redemptricem. Ex dictis an probetur, quod de futuritione Deiparæ intendebam ſuprà num. 85. iam apparet. Pergo ad alia,

Parentibus quantùm debeatur.

ANTHOLOGIA III.

Maria minùs idonea Mater, non præſeruata.

§. I.

Quàm ſoleant boni filij magis virtutibus animi, quàm corporis lineamentis patrizare: aliter improbi.

103. PROBAVI in Examine, n. 11. Mariæ, quâ Matri, optima priuilegia deberi: & arctiùs n. 16. ex eo, quòd D. Thomas, vt eſſet *idonea Mater*, voluit in vtero excellentiùs præ cæteris ſanctificatam, dicebam præſeruatam: cùm de præſeruatione longè magis idonea Mater pararetur. Id ergo in hoc loco nobis fuſiùs comprobandum. Primum verò rationis pondus inde deduco: quia, cùm Chriſtus in humanis per omnia ſe hominem exhibuerit, & filium Mariæ perfectiſſimum; filij autem, ſi bonæ indolis ſunt, & generoſæ, ſoleant patrizantes, plùs parentum virtutes exprimere, quàm vultus: videtur neceſſariò inferendum, Chriſtum in virtutibus excellentiſſimis, quas exhibebat, voluiſſe ſe viſum matrizare; &, quod inde eſt, perfectiſſimam puritatem in Maria poſuiſſe; quam deinde, licèt perfectiori longè modo, exprimere videretur. Et quidem cùm pluſquam originalis gratiæ innocentia in Christo Domino cerneretur, perfectiùs matrizaret, ſi in Virgine ſimilis innocentia, quamuis inferior, reluceret. Huc alluſit D. Thomas Valent. Conc. 3. in Nat. Virg. *Fuit*, inquit, *Chriſtus Matri ſuæ ſimillimus ſuper omnes filios: vt, ſicut in cælo, qualis Pater, talis Filius: ita in terra qualis Mater, talis Filius. Cum itaque mores, & proprietates matris, in filium transfundantur: qualis debuit eſſe Mater illa, ex qua forma illa cæleſtis, & idea mundi, ſpeculum illud lucidiſſimum, in quod omnes aſpicerent, pulchritudo illa, quam omnes imitari debent, oriri & procedere debuit?* Illud: *Qualis Mater, talis Filius*, non omnimodè, ſed proportionaliter, quod ſatis ſuprà expreſſerat S. Doctor, intelligendum.

Filij moribus magis, quàm ſanguine parentibus reſpondent.

Maria Chriſto ſimillima.

104. Videamus ergo priùs, quàm ſoleant generoſi filij parentibus adblandiri, dum illorum virtutes exprimunt: vt Chriſtus cæteris filiis de reliquo longè benignior, in hoc etiam Matri adblandiens cognoſcatur. Perceptæ fidei, concepto faſcino, Galatæ renunciarant: ad quos tunc Paulus: *Filioli, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis*, cap. 4. n. 19. vbi D. Thomas Aquinas: *Id eſt*, inquit, *recipiatis ſimilitudinem eius, quam veſtro vitio perdidiſtis.* Erat itaque per virtutem recuperanda Chriſti Patris priſca ſimilitudo, quæ ſolùm obducto vitio potuit aboleri. Sed adhuc in verbo, *formetur*, Græce, μορφωθῇ, aliquid latere videtur ad rem aptius: re enim vera hæc verba (quod vtriuſque idiomatis periti norunt) non figuram ſimpliciter; ſed & hanc cum quadam venuſtate exprimere videntur. Hoc ergo voluit Paulus, vt quemadmodum corporei oculi, de corporea formoſitate filiorum, externam parentum pulchritudinem coniectant: ſic ſpirituales, de morali iuſtorum pulchritudine, formoſam parentis Chriſti ſanctitatem coniectarent. Hoc tam anxiè votis parturiebat, quia id vnicè in optatis, Chriſto Patri optimo, eſſe cognoſcebat. Idem Doctor Angelicus paulò pòſt: *Donec*, inquit, *Chriſtus formetur in vobis: id eſt, formoſus alius per vos appareat.* Adoptatos filios ſibi per omnia ſimiles exoptat Chriſtus; & virtutum decore ſic configuratos, vt in ipſis apparere formoſus videretur: & non tam pulchram conderet ſibi Matrem, quæ in ipſius Domini virtutibus exhibitis formoſa appareret? aut non cuperet illa ſic idonea fieri, vt per omnia in filio naturali reprimeretur: quando iſte in filiis adoptiuis, quantam decet, expreſſam pulchritudinem requirit?

Chriſtus in Sanctis formoſus apparet.

105. Hinc illa vox prophetica: *Afferte Domino, filij Dei &c. Afferte Domino gloriam, & honorem: afferte Domino gloriam nomini eius.* Pſ. 28. n. 1. Alij qui in Sextanis legunt, εὐπρέπειαν ὀνόματος, *pulchritudinem, & nominis formoſitatem.* Ecquæ hæc pulchritudo nominis, ecquæ formoſitas: Vocantur hi iuſti, filij, & per conſequens, Deus paterno titulo inſignitur. Id ergo vult, vt mutui nominis pulchritudo ſeruetur: & in filiis tanto parente dignis, pulchra eius ſimilitudo exprimatur. D. Petrus Chryſol. ibi Serm. 10. *Putáſne*, inquit, *cæleſtes taliter appellat iſte virtutes? aut homines Dei optat in filios, & terrenam carnem cæleſtem ſublimitatem tranſire? Homines frater, homines nuncupat iſte Propheta, quos Dei filios alibi ſic decantat: Ego dixi: Dij eſtis vos, & filij Excelſi omnes. Audiuimus, Fratres, quo nos intulit diuina dignatio, quò paternitas extulit nos ſuperna: credamus nos Dei filios, reſpondeamus generi, viuamus cælo, Patrem ſimilitudine referamus.* Eſt enim probis filiis innatum, paternæ virtutis indolem exprimere: nec vlla re gratiùs parentibus blandiuntur. Benè ergo idoneam ſibi parentem eligeret Chriſtus, cui per omnia, licet excellentior, blandiri videretur.

Deus ſimiles ſibi optat filios.

106. Reſtituitur Zachæus gratiæ, dum ipſe aliena debita reſtituit: additque Lucas: *Et ait Ieſus ad eum: Quia hodie ſalus domui huic facta eſt: eò quod & ipſe filius ſit Abrahæ.* cap. 19. num. 9. Equidem

iatis

ſatis probabile eſt, Zachæum Hebræum genere fuiſſe, non gentilem, ac proinde ab Abrahamo deſcendentem. Sed inſurgit ſtatim dubitatio. Si quòd filius eſſet Abrahæ, ingrediebatur ſalus eius domum: cur qui ſemper talis fuerat, tandiu antè ſalute priuabatur? Quia, licèt talis eſſet genere olim, non debebat vocari filius Abrahami, cui etiam in moribus non reſpondebat: nunc iam in virtutibus patrizans, & filij titulum recuperat, & ſalutem. Theophyl. libi in Cat. aur. *Non autem*, inquit, *dixit: Quia filius erat Abrahæ. ſed; Quoniam nunc eſt. nam priùs, quando erat publicanorum Princeps, nullam ſimilitudinem habens ad Abraham iuſtum, non erat Abrahæ filius.* Solùm quippe hoc nomine dignus, quando de expreſsâ ſimilitudine adblandiri parenti ſatagebat. Et ſatageret, credo, Deus idoneam Chriſto ſuo Matrem deſtinare, vt eidem Filius in omni puritatis genere adblandiri videretur: & quamuis omnes virtutes haberet excellentiores; nullam tamen numeraret, quam in Mariâ ſub decenti menſura matrizans non videret.

Hæreditarium ſancti patris nomen amiſit filius nequam.

107. Torquebatur infernis flammis, flammarum auaritiæ ſuccidancis, infauſtus diues: tunc exclamans: *Pater*, inquit, *Abraham, miſerere mei.* Luc. 16. num. 24. Patrem vocauit Abrahamum; ſed non patrem ſuum: cùm teneriùs perſuadendo ſolatio dicturus videretur: *Pater mi Abraham.* Sed ſuppudult miſerum non patrizantem tenerioris vocabuli. Intellexit, credo, non poſſe vocari filium Patris hoſpitaliſſimi, qui inhoſpitalitatis titulos erexerat: & ſic capacem vterum vniuerſalis nominis, quo Abraham *multarum gentium pater* appellatur; ſibi vni iuſtè fatetur denegatum. Fortaſſe aliquid tale cogitabat etiam Chryſol. Serm. 123. vbi ita de diuite iſto: *Iſte, Fratres, intelligit ſe non eſſe filium, qui patitur: & penſat de ſuo merito, quod tam pij patris perdidit de natura: qui tunc vtique reſpondiſſet generi, ſi pius, ſi hoſpitalis, ſi miſericors, in pauperem ſi fuiſſet humanus. Qui genitoris opera non facit, negat genus, Domino ſic dicente: Si filij Abrahæ eſſetis, opera Abrahæ faceretis. Ille fidem generis probat, cui tantus paterni operis aſſertor aſſiſtit.* Improbus homo, & ideò non filius qui patrizaret?

Quem ſuppudet tenerioris appellationis.

108. Vnde iam capio, quid miris illis, & piiſſimis technis, quibus ſibi Chriſtum addixit, captaret Magdalena. Diſcumbebat Dominus apud Phariſæum diuinus hoſpes: nec etiam humanis hoſpitalitatis blandimentis, à ruſtico, aut magis proteruo, exceptus homine: accedit interim fœmina: *Et ſtans retrò*, inquit Lucas, *ſecus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.* cap. 7. num. 38. Scilicet, contraria iuxta ſe poſita magis luceſcunt: ideò Maria voluit rarum, & dulcem hoſpitalitatis ſuæ modum; inhoſpitali Phariſæi proteruiæ contraponere. Sed, quid, quæſo, erat, cur tam anxiè Maria haberi hoſpitaliſſima cuperet; hócque maximè exhibito monumento Chriſto inſinuari? Vt ſe Abrahæ filiam, & hoſpitaliſſimi Patriarchæ progeniem demonſtraret. Sciebat huic in primis, & ouibus, quæ perierant Iſraël, veniſſe Saluatorem. Huic ergo ſub hac induſtria ſeſe obiectat; vt de more, & hoſpitalitatis amore, ſtatim Abrahæ filia, feliciter patrizans agnoſceretur: quando paternas virtutes Phariſaïca durities denegabat. Mentior, aut vidit rem D. Paulinus epiſt. 4. vbi deſcripto Magdalenæ obſequio, ſic ad Simonem: *At certe*, inquit, *tu potius hoc miniſterium in domo tua recepto hoſpiti debuiſſes, ſi vel exemplo patrum ius hoſpitale ſeruaſſes: ſed ſufficit vobis ad ſuperbiam, iactare patrem Abraham: & ideò te illa præuenit, quæ affectu fideli ſe potiùs patris tui filiam comprobauit.* Benè igitur reponitur ad ſinum patris, quæ patri de cognata virtute ſic componitur. *Nobis*, addit idem Paulinus, *ad ſalutem, & ad gloriam ſatis eſt Chriſtus, & ille crucifixus, qui nos de lapidibus in Abrahæ filios excitauit: illis contrà de Abrahæ filiis in noſtra duritia lapides obrigeſcentibus.* Qui potens fuit Eccleſiæ mutare mores, Synagogâ in peius ruere permiſsâ: facilè dedit, vt illa titulum, quo carebat, virtutis ſimilitudine patrizans ſortiretur: quem ſcelerum contagione adulterans amiſerat.

Magdalena arte captando.

109. Sic iam olim à Deo hac infamia perfida Synagoga notabatur: *Radix tua*, inquit, *& generatio tua de terra Chanaan: pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa.* Ezech. 16. num. 3. de quo Tertul. cont. Iud. cap. 8. *Quorum*, inquit, *ex genere procreati non ſunt; ſed ob ſimilem impietatem* Vt iam magis ad illos quis pertineat, quos morum, quàm quos vultus refert ſimilitudine, & ſanguinis origine; parentum ſemper indoli magis, quàm naturæ adſcribendus. Benè D. Zeno Veron. Serm. de pudicitiâ: *Si Eccleſia*, inquit, *ideò Sponſa Dei eſt, quia pudica: ideò iugo thalami cæleſtis honorata, quia etiam poſt nuptias manet poſtmodum virgo perpetua: nos, qui naſcimur de tanto coniugio, omnifariè niti debemus, quemadmodum proſapiei noſtræ nobilitatem, non relatione tantùm, ſed etiam fidei ſimilitudine approbemus.* Quia turpe eſt, matrem ſine macula, & ruga iactare, cùm vndique maculatus, & rugoſus ab ſpecioliſſimâ proſapiâ degeneres: fruſtráque illius dignitate præſumis honorari, cuius imitationem ſumere dedignaris. Pulchrè item Ioſephus de Machabæis Martyribus locutus: *Non ego*, inquit, *vos paruulos membrorum lineamentis, & totius vultus notis, matris æmulos dicam: ſit hæc ſumma laudis in cæteris, quibus præter naturam, nihil animus dedit. Vos ergo ſimiles mente, robore, fide aſſeram.*

Impij impiis adoptantur.

110. Huc faciunt iuſtæ indignantis Dei minæ ad terram peccatricem: *Et ſi fuerint tres viri iſti in medio eius, Noe, Daniel, & Iob,* &c. *tres viri iſti, ſi fuerint in ea: viuo ego, dicit Dominus Deus, quia nec filios, nec filias liberabunt; ſed ipſi ſoli liberabuntur.* Ezech. 14. num. item 14. quod in eodem Capite bis alibi repetitur. Sed, vbi ſunt, dicat aliquis, viſcera illa Dei, quibus ob decem iuſtos infami Sodomæ parcere deſtinabat: quibus pepercit Niniue puerorum innocentiâ commotus: quibus propter Dauid ſeruum ſuum cuſtodiendam vrbem promittebat? Creſcit, credo, in hoc loco acerbioris vindictæ causâ, quòd qui puniendi dicuntur, filij nuncupantur; in cæteris locis hoc titulo non feruntur. Quaſi acerbiùs, & irremiſſibiliùs in eos inuehatur,

Natura priuilegia amittit peccator.

qui ſe de parentum vultu, & genere glorianres, generoſos eorundem mores ferre contempſerunt. Fauet ibi Saluianus lib. 3. de prouid. hunc locum expendens: *Nam licèt*, inquit, *omnes admodum filij, membra parentum eſſe videantur: non putandi tamen ſunt membra eorum, à quibus affectu cœperint diſcrepare: quia merum degenerantium prauitate, pereunt in talibus beneficia naturæ.* Et ſic pereunt, vt nec etiam propter parentes conſequantur; quod cæteri propter conciues ſuos conſequuntur.

111. Mirum eſt, quàm vili pretio pretioſiſſimum Baptiſtæ caput vendiderit Herodes: ceſſabit tamen, ſi credimus Chryſologo putanti, ſaltatricem puellam, ipſiuſmet Regis filiam fuiſſe. Et quid, inquit, tunc vidit in filiâ, vt illi indulgere tantopere cogeretur: Vidit laſciuiam, vidit turpitudinem: & viuam quandam adulterantium parentum expreſſionem. *Die*, inquit Matthæus, *natalis Herodis, ſaltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi.* cap. 14. n. 6. Non enim poterat inter turpiſſimæ ſaltationis laſciuias, turpiſſimo parenti non placere. Rem narrat etiam Marcus: de qua Chryſol. Serm. 174. *Reſpondet*, inquit, *ſuo turpis generi, dum parenti complacet turpiori: de adultero namque non niſi turpis debuit procreari: quæ fractis greſſibus, corpore diſſoluto, diſiuncta compage membrorum, fluentibus ex arte viſceribus, totâ Patri fieret deformitate formoſior. Et reuera ſuam credidit tunc Herodes, cùm talem vidit: nam putaſſet alienam, ſi pudicam aliquantulum peruidiſſet.* Vt iam, è contrà, pudeat generoſum parentem, ſi filios foueat de vultu ſimilitudine chariores, in quibus interna virtutum ſuarum forma non ſplendeſcat: nec mirentur filij, ſi à generoſo alieni reputantur, cuius generoſitatem exprimere non curarunt.

Ab adultero, laſciua vt plurimum proles procreatur.

112. Sed hinc aptum ad Baptiſtæ matrem gradum faciamus. *Fuit*, inquit Lucas, *in diebus Herodis Regis Iudææ, Sacerdos quidam nomine Zacharias*, &c. *& vxor eius de filiabus Aaron: & nomen eius Eliſabeth.* cap. 1. num. 5. At, quot alios proximiores parentes habuit Eliſabeth, eóſque ſanctos, cuius proximior filia dici potuiſſet? Cur ergo his prætermiſſis ad ſolum Aaronem reducitur proſapia? Reſpondet Chryſol. Serm. 89. *Aaron*, inquit, *primus Pontifex legis fuit, ſacerdotij origo: propterea meritò prætermiſſis omnibus eius filia dicitur, cuius in ſe memoriâ protulit ſanctitatem: quam tanti generis pia cuſtos glorioſiſſimè transfudit in filium.* Quaſi neceſſariò Aaronis eſſet filia appellanda, cuius pleniorem ſanctitatem referebat: neceſſarióque talis eſſet futura, quæ Ioannem ſibi magis de moribus, quàm de natura ſimilem progigneret. Non poſſum hîc non tranſcribere, quæ allatis initio verbis addit in idem D. Thomas Valent. *Si Ioannes*, inquit, *Baptiſta propter ſolum teſtimonium, quod de Chriſto redditurus erat, ita perfectus fuit: Virgo Mater, quæ eum genitura erat ſimilem ſibi; & mores, & vitam ſuam in eum debebat transfundere, qualis eſſe debuit?* Idonei ſanè magis mores ab origine puri in Chriſtum transfunderentur. Pergo.

Baptiſta laus à parentibus.

Maria mores in Chriſtum quodammodo transfuſi.

113. Vnde iam patebit & rei veritas, & ratio conſequentiæ in Apoſtolo ad Corinthios: *Rogo ergo*, Inquit, *vos, imitatores mei eſtote: ideò miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus chariſſimus, & fidelis in Domino: qui vos commone faciat vias meas, quæ ſunt in Chriſto Ieſu, ſicut vbique in omni Eccleſia doceo.* 1. Cor. 4. num. 16. Quæri enim poſſet, ſi imitandum ſe volebat, cur ipſe viuum exemplar non adiret, videntium affectum exacturus: quis enim ad tanta opera, ad tantam exemplorum potentiam hebeſceret? Sed iure fecit: mittebat enim Timotheum ſpirans Paulini animi ſimulacrum, qui vias, (vt benè hîc notauit Doctor Angelicus,) id eſt, opera, & virtutes Pauli Corinthios doceret. Ideò meritò in hoc loco vocatur filius: quia, licèt nec vultum, nec ſanguinem; aſt mores Pauli ad viuum referebat. Bona ergo cauſalis illa: *Ideò miſi.* quia, qui Paulo imitationem præſenti non negarent, neque filio ſimillimo negare poſſent. Dabit his lucem D. Chryſoſtomus hom. 1. ad pop. Antioch. *Non fuiſſet*, inquit, *tam beatus Timotheus, ſi Pauli filius à natura fuiſſet, quam nunc eſt admirabilis, quoniam ſecundum carnem nihil ad ipſum attinens. Per cognationem, quæ eſt ſecundum religionem, in ipſum ſe adoptionem induxit, cum ſedulitate, diſciplinæ ipſius characteres in omnibus ſeruans. Sicut enim vitulus tauro coniugatus; ſic iugum cum illo trahebat, vbique terrarum, & nihilo propter ætatem deficiebat: ſed ſtudium, vt cum præceptoris laboribus contenderet, præſtabat.*

Pij piis adoptantur.

Hæc fuſiùs, vt mores illuſtrem obirer, (id ab amicis doctioribus rogatus quandoque faciam,) congeſta, ſatis probant, quàm ſit filiorum proborum patrizare in virtutibus, quámque parentes aueant moribus potiùs, quàm vultu in filiis repræſentari; quamque optaret Virgo talem haberi, vt Chriſto per omnia ſimilis, huic mores transfudiſſe quodammodo intelligeretur: vnde iam decuiſſe Deum, Matrem ſic ab omni culpa præſeruare, vt idonea magis mater etiam in hac originis innocentia matrizanti Chriſto reſpondere videretur. Congruentiorem adhuc huius rei coniecturam affert idem D. Thomas de Villan. cuius fuſiſſima verba tranſcribere non grauabor. *Filij*, inquit, *imitantur parentes vt plurimum, & parentes transfundunt in filios non ſolùm proprietates, & paſſiones, & ægritudines corporales, figuram, colorem, formam, motus, habitus; ſed & paſſiones animorum, mores, ingenia, vitia, & virtutes: nam ex iracundis parentibus iracundos filios, ex manſuetis manſuetos, ex ingenioſis ingenioſos, ex ruſticis ruſticos, ex eloquentibus eloquentes, ex mutis mutos: vſque adeò vt ingenium, virtus, & eloquentia hæreditaria quodammodo videantur. Et ſi hoc in aliis, multò ampliùs in Chriſto: nam, cùm in aliis, patris, & matris communes ſint filij, aliquid accipiunt à patre, & aliquid à matre; & fit ex duobus tertia quædam in filio mixtura, & ſimilitudo. Chriſtus verò, qui totus erat ex Matre, non habens patrem in terris; totus fuit Matri ſimillimus, non ſolùm formâ, & vultu, (hoc enim, qui viderunt vtriuſque imagines ad viuum, aſſerunt, nunquam fuiſſe filium ſic matri ſimillimum;) ſed vultu, & moribus, verbis, & habitu. Illa humilis, ille humilis: illa manſueta, ille manſuetus: illa benigna, ille benignus: illa pauper, ille pauperrimus: illa puriſſima, ille puriſſimus: illa prudentiſſima, ille prudentiſſimus: illa piiſſima, ille piiſſimus: illa modeſta, & ſobria; ille modeſtus, & ſobrius: denique in omnibus Mater nihil fuit, niſi Filij adumbrata imago; & Filius Matris expreſſa figura. Nam, etſi omnes Sancti, prout potuerunt, conati* 114.

Chriſtus Matri ſimillimus.

ſunt

ſunt aſſimilari Chriſto, & eum reddere, & imitari, (quia in hoc noſtra perfectio conſiſtit;) nullus tamen potuit ex integro, ſed ex parte: vnus in humilitate, alius in caſtitate, alius in manſuetudine. Sola Mater eum ex omni parte imitata eſt, eum reddens ſuis gratiis, & virtutibus: licèt in Filio perfectiores colores eſſent propter Diuinitatem coniunctam. Quid grauius?

§. II.

Subdo plura de Chriſto à Virgine nato; déque magis idonea Matre, ſi præſeruetur.

115. *Maria Diuinitatis æmula.* DIuus Ambroſius Serm. 16. de Natiuitate Chriſti, ſic ſcribit: *Videamus, inquit, hic, Sol noſter nouus quo fonte naſcatur. Sic eſt verum, Deo oritur authore, Diuinitatis eſt Filius: Diuinitatis, inquam, integra, incorrupta, illibata. Intelligo planè myſterium: ideò enim ſecunda Natiuitas per immaculatam Mariam; quia prior per Diuinitatem conſtiterat illibata: vt cui prior Natiuitas glorioſa extitit, ei ſecunda contumelioſa non fieret: hoc eſt, vt quemadmodum virgo Diuinitas ediderat; ita eum & Virgo Maria generaret.* Quaſi proportionaliter à Patre Deo, Chriſti Dei; & à Matre fœminâ Chriſti hominis honor dependeret. Patrizat quidem Chriſtus Deus de Deo, dum illibatam participat Diuinitatem: matrizat humanus ab humana decenter, dum carnem illibatam, & virginem aſſumit: contumelioſum putaret, ſi ab incorrupta, & virgine Diuinitate editus, poſteà corruptam, & non virginem Matrem ſortiretur: ſi vtraque, quoad poſſet, Natiuitas ſibi inuicem non reſponderent. At, vnde, quæſo, fœdior nobis Maria appareret: an, quòd abſque culpa, & prohibito miraculo caro reſignaretur, quæ poſteà in integrum poterat reſtitui? an, quòd originali culpa ſemel admiſſâ poſteà perfectiſſime mundaretur? Cæcus videat, quantò hoc turpius. Qui ergo non virginem Matrem putaret contumelioſam; Matrem ſibi peccatricem, decoram exiſtimaret?

116. *Terra olim virgo & fœcunda.* Peccat protoparens, & audit à Deo: *Maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea, &c. Spinas, & tribulos germinabit tibi.* Geneſ. 3. num. 17. Sed iſtáne, inquis, maledictio hominis, an terræ eſt maledictio? Certè vtriuſque: nam terra etiam in hominis pœnam maledicitur. Ecquid terra patitur? Opera, ſcilicet, & humanos labores. Nimirum, virgo priùs, ſed fœcunda, diuino tantùm grauida verbo produxerat omnem herbam virentem, lignum omne pomiferum, nec aratro ſulcante, nec ſemine ſuſcepto: an non ſatis corrumpitur miſera, & deuirginatur, quæ ſulcos aratri patitur, ſemen violata excipit alienum? Nimirum, non dedecebat corruptio maledictam: quæ non maledicta virgo perſeueraret, & non tribulorum, & ſpinarum; ſed felicioris partus in ipſa virginitate longè fœcundior. Sed vnde, inquis, terræ tanta prærogatiua, vt ante maledictionem poſt tot fœcunditates virgo permaneret? Quia miniſtratura Adami corpus animæ originaliter iuſtificatæ capax; decens erat, vt virgo, id eſt, non maledicta permaneret. Nunc audi, quid inde inferat Tertul. lib. de Carne Chriſti, cap. 17. *Virgo erat adhuc terra, nondum opere compreſſa, nondum ſementi ſubacta: ex eâ hominem factum accipimus à Deo in animam viuam. Igitur, ſi primus Adam de terra traditur; meritò ſequens, vel nouiſſimus Adam, vt Apoſtolus dixit, proinde de terra, id eſt, carne nondum generationi reſignatâ in ſpiritum viuificantem à Deo eſt prolatus.* Terra, quia abſque maledictione, fœcunda, & virgo Adamo deſtinatur: & Mariam virginem pariter, & fœcundam edendo Chriſto, à maledictione liberam non putabis? Imò, credetem, ideò ſecundùm hoc, & minus priuilegium accepit; quia maius illud primum indepta fuerat: minúſque contumelioſum putaret Chriſtus naſci à non virgine, ſed iam ſancta; quàm ab illa, quæ aliquando ſancta non fuerat, & maledicta.

117. *Virginitas Mariana commodatur.* Et mihi mirum, virginitatem Mariæ ſic à Deo dilectam, vt illam non ſolùm ab actuali culpa; ſed etiam à leuioris infamiæ maledictione præſeruaret, exiſtimari: & aliunde ipſam virginitatem Chriſto ſeruituram grauiſſimæ originalis culpæ maledictioni ſubiectam computari. Attende. Deſtinat Iephte victor victimam, vnicam filiam: cui illa tantùm duorum menſium exorans indicit interſtitium: *Vt plangam*, inquit, *virginitatem meam cum ſodalibus meis.* Iudic. 11. num. 37. Nec ſatis deploratam virginitatem putarunt Iſraëliticæ fœminæ, quin poſtmodum per ſingulos annos, certis diebus, num. 40. eandem deplorarent. Sed, quid virgo deploretur occiſa, quæ tam conſtanti animo, iuſto (vt multi probabiliùs putant) patris voto implendo deſtinabatur? Cur non potiùs fauſtiſſimis acclamationibus celebretur? Reſpondet Guillelmus in Cat. Delr. ad cap. 3. n. 6. Cant. recurrens ad maledictionem, qua ſterilitas damnabatur: vnde addit: *Virginitatis laus olim ignota.* *Filia Iephte in ætate nubili ſine filiis moritura in Iſraël, virginitatem ſuam per duos menſes fleuit in montibus: expians, ſcilicet, hoc modo maledictionem ſuam. Et quoniam lamentatione propriâ à tam graui maledicto non penitùs expiata videbatur; conueniebant filij Iſraël ſingulis annis, & ſolenni luctu expiabant eam per dies quatuor. Ecce virginitas illis temporibus, præ amore ſobolis, & metu maledicti, quam exoſa, & abominata, & quam deſerta res fuerit.*

118. Pende nunc, vix Mariam, & illam duodennem, vt ferunt, deſponſatam Ioſepho deſcribi, cùm ſtatim de Spiritu Sancto grauida deſcribitur: *Inuenta eſt*, inquit, *in vtero habens de Spiritu Sancto.* Matth. 1. num. 18. Et cur tam celeriter? Credo, ne vel leui tempore poſt nuptias ab hominibus ſterilis putaretur; & maledictæ ſterilitatis (vt credebatur) vel etiam leuiſſimam incurreret ſuſpicionem. *Quod Deo ſacratur, decoratur.* Vt virginitas illa, quæ Deo per votum obligata, maluerat integritati ſeruandæ ſterilitatem ſubire, quàm legalis maledictionis infamiam euitare; etiam ab hac infamiâ præſeruaretur. Fauet dictis, licèt celeritatem non perpendat, Guillelmus citatus. *Ad ſingularem*, inquit, *inter fœminas excellentiam excreuit: quæ prima hominum omnipotenti Deo, immaculati corporis, & cordis ſacrificium ſtuduit offerre: malens*

vtique ſubiacere maledictioni, quam libidinoſa corruptioni. Deus vero primam, ac præcipuam integritatis æmulatricem inſigniter ſubduxit maledictioni, dando illi ſaluâ virginitate ſemen in Iſraël, & benedictionem ampliſſimam, benedictionem omnium gentium dedit illi, quando ſingulari miraculo fecit Matrem. Amore incorruptionis parata erat à ſua gente elogium maledictionis incurrere: & ecce ſaluâ incorruptionis gloriâ totus ei mundus proclamat: Benedicta tu in mulieribus. Vide, quàm celeriter non tam reſarcitur, quàm præcauetur virginitati, elogium inculpabilis infamiæ, ſuſpicio maledictionis, ob merita virtutis, licèt ad tantam prolem obtinendam non condigna: & videbis, quantò celeriùs maledictio culpæ de Chriſti condignis meritis ab ipſa fœcunda iam præuiſa virginitate præcaueretur. Sed hoc celeritatis prætermiſſo: pende ex mente Guillelmi virginitatem olim in omnibus fœminis, ſicut in Iephtæa virgine, legali maledicto addictam in virgineâ maledictione præſeruatam contra communem legem: & inferes contra eundèm Guillelmum, potuiſſe ab originali culpa contra communem legem præſeruari: imò & debuiſſe; quia magis idonea Mater, ſi inculpabiliter amitteret virginitatem, quàm ſi culpabili origine fœdaretur.

119. Ænigmaticè Eunuchis, qui ſe ob cælorum regnum caſtrarunt, id eſt, Eccleſiæ virginibus, præmia promittens Deus: *Non dicat*, inquit, *Eunuchus: Ecce ego lignum aridum. quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui cuſtodierint Sabbatha mea, & elegerint, quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum: dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis, & filiabus: nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit.* Iſai. 56. à num. 3. Ambroſ. infrà citandus legit: *Dabo illis nomen æternum, & non deficient.* Quaſi tam eſſet magnum intentæ virginitatis præmium iis, qui in illa perſiſtentes durarent, nec ab incepto munere deficerent. Vide optime perſeuerantiam Virginis, contra impios, qui illam poſt editum Chriſtum, Ioſepho copulatam blaſphemabant, conuincit Ambroſ. de inſtit. virg. cap. 6. Tranſcribo pluſcula. *An verò*, inquit, *Dominus Ieſus eam ſibi Matrem eligeret, quæ virili ſemine aulam poſſet inceſtare cæleſtem: quaſi eam, cui impoſſibile eſſet virginalis pudoris ſeruare cuſtodiam? Cuius exemplo cæteræ ad integritatis ſtudium prouocantur; ipſa ab huiuſmodi, quod per ſe cæteris propoſitum foret, munere deuiaret? Et quæ eſſet, cui maius, quàm Matri, Dominus meritum reponeret, præmium reſeruaret? Nulli enim vberiora, quàm virginitati deputauit munera, ſicut Scriptura nos docet: ſic enim per Iſaiam: Ne dicat, &c. Aliis promittit, vt non deficiant: Matrem ſuam deficere patiebatur? Sed non deficit Maria, non deficit virginitatis magiſtra: nec fieri poterat, vt quæ Deum portauerat, portandum hominem arbitraretur.* Ecquid, quæſo, fœdius, portare hominem maritum; an Dæmonem adulterum? inceſtare corpus legitimo congreſſu; an animam culpabili commercio conſpurcare? Et tamen non idonea Mater eligeretur, niſi illa, quæ etiam à marito illibatam pudicitiam retineret: & putares idoneam, ſi ſpirituale ſtuprum pateretur? Adde minori indecentia poſt Chriſtum portatum carnem inculpabiliter permitti corruptam; quàm animam ante portandum corrumpendam derelinqui: quia poſt egreſſum nihil iam à matre traheret, qui à matre ante ingreſſum præfœdata indecorior appareret. Concludit Ambroſius: *Nec Ioſeph, vir iuſtus, in hanc prorupiſſet amentiam, vt Matri Domini corporeo concubitu miſceretur. Sed tamen Maria, ſuis, non alienis moribus defenditur.* Sic vellem hodie Mariam priuilegiis ſuis, non alienis ſcriptis eſſe defenſam, ne aliquando dæmoniaco concubitu temerata in ſpiritu putaretur. Permanſit virgo; quia virginum exemplar: credatur originaliter innocens; quia protoplaſticæ, & angelicæ innocentiæ exemplar fuit, vt ſuprà dixi, & infrà ſæpiùs confirmabo.

Virginitatis perſeuerantis præmia.

Maria virginitatis magiſtra.

120. Delato è Cruce Chriſto, quem impietas occidit, pietas ſepeliuit; addit Textus: *Et poſuit eum in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.* Luc. 23. num. 53. Sed, nunquid, qui vnicè erat inter mortuos liber, à cadauerum aliorum contagio læderetur? Nequaquam. Nunquid minùs reſurgeret glorioſus? Minimè: ſed tamen minùs decenter conderetur. Volnit quidem, vt priori ſecunda natiuitas reſponderet; & qui è tumulo carnis virgineo prodierat illibatus, è virgineo pariter tumulo petræ incorruptus prodiret. D. Ambroſ. Serm. 56. *Cuſtodiuit*, inquit, *illud Ioſephi tumulus incorruptum; ſicut ſeruauit Mariæ Virginis vterus illibatum: hic enim viri pollutione non tangitur; ibi mortis corruptione non læditur: vbique beato Corpori defertur ſanctitas, vbique virginitas: nouus illud vterus concipit, nouus tumulus includit. Dominica ergo & virgo vulua, & virgo eſt ſepultura. Quin potiùs ipſam ſepulturam vuluam dixerim; eſt enim ſimilitudo non parua: ſicut enim Dominus de matris vulua viuus exiuit; ita & de Ioſephi ſepultura viuus ſurrexit.* Nihil non virgineum, ſublimi tractandi ſacri Corporis miniſterio, venit idoneum: & ſolùm beata illa anima Mariana, quæ veræ matris, Animam Chriſti, & Corpus vnire potuit, non virgo, & conſtuprata à Dæmone adultero per originalem culpam exiſtimetur? Certè minùs idonea ſic veniret.

Chriſtus virgineo ſepulcro commendatur.

§. III.

Anima peccatrix Dæmonis eſt ſcortum: inde diuina Zelotypia.

121. QVONIAM totum præteriti argumenti robur in eo poſuimus, quòd animarum adulterum Dæmonem diximus: minúſque decens, minúſque idoneum videri, quòd Chriſtus, qui corpus Matris virgineum ſedulò procurarat; animam eius olim à Dæmone admitteret ſtupratam: videamus ex Scriptura, & Patribus, quàm propriè per culpam anima adultera, & conſtuprator Dæmon appelletur; quàmque inde, tanquàm legitimus coniux, in zelotypiam Deus efferueſcat. Virginibus ſponſo obuiam exeuntibus fideles animas Chriſtus comparauit Matth. 25. *Quæ exierunt obuiam ſponſo.*

Peccatoris anima, ſcortum Dæmonis.

n. 1. Et tamen dum accenſas lampades geſtare neglexerunt, a nuptiarum arcentur felicitate: *Et clauſa eſt ianua.* n. 10. Sed, cur ſi minùs, vt ſponſæ, non admittuntur; ſaltem tanquam ancillæ non vocantur? Quia eo ipſo, quòd ſponſæ Chriſti eſſe deſierant, iam Dæmonis ſcorta eſſe inceperant: nec poterant vllo titulo in Chriſti domo perſiſtere, quæ præ tantis nuptiis turpiſſimas ſcortationes affectarant. Adeò benè Euſebius Gallicanus ad hunc locum, homil. de Natal. Virg. has Dinæ comparat, quæ relicto patris contubernio, in alieni Principis ſcortum deuenit miſera. Ergo maximè contra Hæreticos ſic concludit: *Quid enim*, inquit, *per Dinam, filiam Liæ, niſi ſimplices quaſque, fatuas, & carnales, qui ad matris ſimilitudinem, lippitudinem in oculis habentes, & lampades extinctas ſecum ferentes, facillimè decipi poſſunt?* &c. *Vnde fit, vt anima Deo deſponſata, ſcortum Diaboli eſſe incipiat.* Non cæcam naturæ matris lippitudinem traxit Maria, quæ ipſo Conceptionis inſtanti (vt probabilis fert opinio) Deum vidit. Certè non admiſit Dæmonem, ne vnquam illius ſcortum (horret auditus) dici videretur.

122. Deplorabat Ieremias ſub nomine Ieruſalem, animam vaſtatam, dicens: *Peccatum peccauit Ieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt.* Thren. 1. n. 8. Vaſtatur funditùs anima miſerrima: & vna præcipuè inſtabilitas denotatur: ſcilicet, quia ſtabile malorum pondus, de ſola inſtabilitate compararat: mœrens enim Propheta infamem meretricem ſubnotabat, quam ab impreſſa notiſſima meretricis nota exprimebat. Vide, quid de hac Salomon: *Occurrit*, inquit, *mulier ornatu meretricio*, &c. *garrula, vaga, quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis.* Prou. 7. num. 10. Inſtabilem ergo animam, id eſt, vagam, & quietis impatientem, quid non meretricem appellaueris? Huic à viro ſuo Deo ſemotæ, adulteris Dæmonibus commixtæ, quæ mala non incubuerint? Grauiter Drogo Oſtienſis lib. de ſacr. Domin. Paſ. *Quàm benè*, inquit, *dictum eſt: Peccatum peccauit Ieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt. peccatum peccauit, ſcelus coaceruauit, propterea inſtabilis facta eſt: nunc foris, nunc intus, nunc in angulis platearum, garrula, vaga, quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis. Ecce quàm benè depicta eſt meretriculæ vecordia animæ meæ: & quid faciam? Reuertere ad priorem virum tuum, & noli diuaricari pedes tuos omni tranſeunti*, &c. *Redi ergo ad virum tuum priorem, & dic ei: Confige timore tuo carnes meas.* Maria, quæ in hæreditate Domini moratur, & in electis eius virtutibus, & gratiis miſit radices, inſtabilis eſſe nequiuit, nec meretricia hac labe ſuffundi potuit.

Anima meretricalis vagatur.

123. Hinc illud Pſ. 73. n. 19. *Ne tradas beſtiis animas confitentes tibi.* Vatab. legit: *Ne obiicias animam turturis tuæ cœtui hoſtium.* Turtur gemitu canens, pudore grata, fidelis compari, ſoliuaga volatu, benè iuſtorum animæ comparatur: quia nihil magis timet, quàm à ſponſo dimitti, quàm hoſti obiici, adulteranda, ſcilicet, & corrumpenda. Et quid diuinam turturem Mariam Dæmoni obiiciemus violandam? Quid muſicos gemitus planctui commiſcebimus? Quid felle carente in amaritudine offundemus? Quid compari ſemper fidelem trademus adultero? Certè non illa talis. Vnde benè Alanus apud Delr. ad illud de Deipara: *Pulchra ſunt genæ tuæ, ſicut turturis.* Cant. 1. verſ. 8. ſic habet: *Quia*, inquit, *alterius viri, quàm Chriſti, coniugium neſciunt: vel quòd continentia, & pudicitia in ea, tanquàm turturum voliter multitudo.* Et quantò fœdiùs non maritum virum, ſed Dæmonem paſſa adulterum diceretur, quæ vni tantummodo Chriſto ſeruabatur Filio iuxtà, & Sponſo?

Turturis pudicitia.

Solus veniebat Chriſtus: ecquis enim ad ſecretum Sponſæ ſocios admittat? ſolus, inquam, deuotæ animæ amoribus fruiturus caſtiſſimis: & tamen quaſi alias ab aliis venire ſoleret comitatus, vocat inſuſurrans: *Aperi mihi, ſoror mea, amica mea, columba mea.* Cant. 5. num. 2. Nam, quorſum, *mihi*, ſi ſolus veniebat, qui nunquam ſecum alios afferebat? niſi, quia importunus, opportunus ſolet zelotypus amor fidei cuſtodiam, dilectæ inculcare ſponſæ? Vult ita ſibi aperiatur, vt eo ipſo anima intelligat, cæteris omnibus adulteri Dæmonis amoribus oſtia claudẽda. D. Ambr. lib. de Iſaac, cap. 6. *Aperi, inquit*, (ait Ambroſ.) *mihi; ſed extraneis claude: neque ipſa foras ad illa materialia prodeas: neque tuum relinquens, lumen alienum requiras: quia materiale lumen tenebroſam infundit caliginem, vt non videatur lumen veræ gloriæ. Aperi ergo mihi. Noli aperire aduerſario, neque locum des Diabolo.* Si quamuis animam ſibi coniunctam zelotypus ab adultero cuſtodit Deus: quantò vigilantior ab initio Mariam cuſtodiret (quæ longe perfectiore modo Sponſa nominanda) ne locum daret Diabolo? 124.

Chriſtus amator zelotypus.

Sed parum erat, ſi peccatricis animæ adulter foret Dæmon, niſi etiam eiuſdem, tanquàm vilioris ſcorti, leno extitiſſet. Audi, quid Chriſtus Matth. 12. aſſerat: *Cum autem immundus Spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit: tunc dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui: & veniens inuenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & aſſumit ſecum ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & intrantes habitant ibi.* Vbi regreſſus inuenit mundatam, & ornatam, non ingreditur; ſed tunc vadit, & vocat alios. An, quia ornatum, & munditiem timuit virtutum, & commilitones robuſtiori arci conuocat expugnandæ? Non crediderim? neque enim eſſet ornatus ſanctus virtutum, ſed prauorum affectuum meretricius, qui in anima, ſiue domo Dæmonis ſignatâ, dicitur exhibitus. Quid ergo alios vocat? Scorto ſuo viliſſimo, & floccipenſo coadulteros ſollicitat ipſe leno, indignum putans zelare, quam non tam vnicè concubinam habet, quàm publicè meretricem. Origenes infrà citandus, de anima peccatrice: *Proſtituta*, inquit, *eſt cum Dæmonibus, & habet plures amatores, vt intrent ad eam. Modò Spiritus fornicationis, modò auaritia, poſt hunc veniet Spiritus ſuperbiæ, & alij plurimi. Alter tamen alteri non inuidet, nec de zelotypiis mouetur: ſed ſe inuicem inuitant: vnde adducit ſecum ſeptem alios Spiritus nequiores*, &c. *ſic nullam zelotypiam amatorum ſuorum patitur anima, quæ Dæmonibus eſt proſtituta.* Certè non fuit in origine, domus meretricia Dæmonis, Maria, ad quam ille in toto vitæ decurſu nullum, vel leuiſſimum defectum, leno ſollicitus, adulter nunquam zelotypus potuit conuehere. 125.

Dæmon ſcorti ſui non zelotypus; ſed leno eſt.

Quàm alia diuina zelotypia! quàm alius Dei 126.

ſibi

Deus antonomaſticè zelotypus.

amor! Solus Sponſus animæ vult haberi tenerrimus: quique ſolus torcular calcauit Crucis, vnde ſibi Sponſam comparauit; ſolus etiam adulterinis ſpretis furtis, furtiuis dimiſſis amoribus vult amari. Ideò Exodi 20. n. 4. *Poſtquam idola, id eſt, adulterinos amores iubet arcendos, concludit: Ego ſum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes.* Septuaginta non habent, *fortis*; ſed noua Deitatis repetitio. *Dominus Deus tuus, Deus zelotes.* Quaſi in re amoris, epitheton zelotis ſibi vnicè veniat accommodandum. Non eſt Dæmon zelotypus, meretricem putat animam: amicos Dæmones fornicariis eiuſdem abominationibus inuitat: ſcilicet, non laboribus Sponſam acquiſiuit; ſed ſcortum, vilis voluptatis pretio comparauit: ideò non ſolùm non dolet: verùm, quo aliis exponatur, ſollicitat infamis: Chriſtus verò ſanctificans proprio ſanguine Sponſam, ſanctiſſimâ zelotypia proſequitur. Origenes ibi adductus à Gloſſa: *Nullam*, inquit, *zelotypiam amatorum ſuorum patitur anima, quæ Dæmonibus eſt proſtituta: ſi verò coniuncta fuerit viro legitimo, id eſt, Chriſto, etſi aliquando fuerit peccatrix, vltra eam peccare non patitur, nec ferre poteſt, vt alludat adulteris: excitatur ſuper eam zelus eius, & defendit coniugij caſtitatem.* Defendit quidem alias ab adultero poſt reconciliationem: at Mariæ nunquam reconciliatus; quia nunquam inimicus, tanquàm digniori Sponſæ, meliori zelotypiâ ſubuênit.

Maria ſponſa ſpiritus incorrupti.

127. Ideò ad illam Chriſtus: *Vulneraſti cor meum, ſoror mea Sponſa, vulneraſti cor meum.* Cant. 4. num. 9. Cæteræ excitant in Chriſto zelum, vt dixit Origenes: Maria, vulneranti zelotypiâ accendit. Quidni ſi vnâ inconcuſſam coniugij fidem, & nunquam violatum puritatis ſignaculum reſeruauit? Benè Hailgrinus Cardinalis ibi: *Vocat*, inquit, *ſororem* (loquitur de Deipara) *propter humanæ naturæ contubernium: Sponſam propter inconcuſſam fidei conſtantiam. Ipſa etiam velut Sponſa Sponſo ſuo familiarior maiorem in Sponſi bonis obtinet portionem.* Et quidni *maiorem*, ſi dum cæteræ ab illatâ plagâ ſanantur; ſola eius meritis, ab inferenda præſeruatur: Nimirum, vt ait Ambroſ. lib. 3. de virg. *Virgo erat non ſolùm corpore, ſed etiam mente: quæ nullo doli ambitu ſyncerum adulteraret affectum.* & tamen effectu ipſo concuſſa, & adulterata à Dæmone prædicabitur?

Adulterare Chriſtum, qui contendant.

128. Obiurgabat Iſaïas Iſraëlem dicens: *Vinum tuum mixtum eſt aqua.* cap. 1. num. 22. Septuaginta legunt: *Caupones tui miſcent aquam vino.* Certè, vt benè ponderat Ambroſius Serm. mihi 79. non de iis cauponibus Iſaïas ſermonem inſtituit, qui publico miniſterio ſeruiebant, meram vini ſpeciem fraudulentâ aquæ colluuione permiſcentes: cùm id ad illum, more ſæcularis Iudicis, pertinere non poſſet, cùm corruptis tabernarum vaſculis, minùs ebrioſo poculo populus vteretur. Sed illis vtique cauponibus loquitur, qui Eccleſiis præſunt, non tabernis: de his ergo poſt alia Ambroſ. *Sic poſſumus accipere, quòd eidem Iudæorum Sacerdotes aquam vino miſcuerint, cùm Dominum Saluatorem, non ſicut Deum ſuſciperent; ſed ſicut hominem iudicarent: & ſyncera, ac mera eius Diuinitati turbidum quiddam, ac ſordidum inferre voluerint dicentes ad eum: Quia, cùm ſis homo, facis te ipſum Deum. Ioan. 10. Et iterum: Nos ex proſtitutione non ſumus nati. Ioan. 8. Dum enim ſe ab adulterio proſtitutionis excuſant, illum in Diuinitate natiuitatis ſuæ adulterare nituntur.* Miſcebimus & nos quidem aquam vino, ſi ſynceræ, ac meræ Marianæ originis puritati, turbidum aliquid, & ſordidum miſcere voluerimus. Ego certe me prauum iam cauponem exiſtimarem, ſi Mariam in puritate originis ſuæ adulterare, & Dæmoni iterer commiſcere.

§. IV.

Originalis culpæ labes fœdiſſima; ideo idoneæ Matris aliena.

PRÆDICTI argumenti vis, quo efficaciter, puto, probaui, Mariam minùs idoneam Matrem futuram, ſi in 129.
ſpiritu per culpam adulteraret, quàm ſi inculpabiliter virgo non permaneret: inde ſolùm poterat eneruari, ſi culpa originalis ea eſſet, quæ minùs fœda actualibus, nec adulterare ſpiritum, nec ita conſpurcare animam videretur. Sed certe ea eſt, vt ſaltem quoad hoc longè fœdior, quàm quæuis actualis intelligatur. Probarunt id iam multis, Virginis propugnatores. Vnde & Suarius hic diſp. 3. ſect. 5. §. *Vltimo loco.* addit: *Maior macula eſt originale peccatum, quam aliquod actuale; & magis facit ſubditum Dæmoni.* Ne ergo iam factum faciam: tantummodo ea, in quæ illibata, vt puto, incidi, huc adducam: plura remittens danda, Deo fauente, in Examine art. 4. huius quæſt.

Originalis culpa fœdiſſima.

Sunt ergo ad hanc rem, vel etiam ſub ipſa 130.
ſpurcitie, puriſſima; & ſub ipſa delicati lectoris nauſea, pretioſa verba grauiſſimi Scriptoris Petri Cellenſis lib. de Pan. cap. 11. in hunc modum: *Mundus igitur iſte quaſi cloaca, plenus peccatorum fœtoribus: receptibilis eſt omnium malorum, tanquàm vniverſarum ſpurcitiarum. In hoc Adam prior purgauit ventrem: non ideo vt purgaret, vel releuaret; ſed vt omnes poſteros opprimens contaminaret. Sed, heu miſer! vbi, aut in quem ſtercus primum proiecit? Certè iuxta Deum, qui illum creauit: & in animam ſuam: & in poſteritatem ſobolis ſuæ.* Quàm meritò hinc Maria eripiatur, ipſe animus primo ſtatim horrens aſpectu prædiuinat: faſtidit verò, & nauſeat modeſtia, etiam ad auerruncamentum ſingula euoluere. Tu pende, quàm aliter de ſe loquatur Virgo: *Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatum.* Cant. 6. num. 1. Alij: *Ad phialam aromatum.* de quo Pſellus apud Delr. *Arcanâ*, inquit, *ratione deſcendit, ſicut imber ſuper lanam; ſicut ros in vellus in vterum pura, atque immaculatæ Virginis, vt in aromatum diuinorum mundam phialam.*

Mundus cloaca eſt.

Maria phiala aromatum.

Iam paululùm defæcatior redeat Cellenſis, 131.
qui addit: *Huiuſmodi obſcœnitate noluit Deus Paradiſum diutiùs contaminari: ſed conuallem iſtam, tanquàm cloacam, parauit, & ad proprios fœtores ferbendos, miſerum incluſit in mundo, excluſit Paradiſo. Creuit malitia, impleta eſt cloaca: venit diluuium, vt deleret culpam, & mundaret cloacam.* Itaque ſemel tantummodo viſus protoparentum ſordibus Paradiſus conſpurcari: di na

Mundi ſordes.

merces,

merces, quod decipientem ſerpentem non amo- ui: quòd a viretis ſuis ſquamoſum draconem non fugauit. Nec ergo ſemel Marianus Paradiſus potuit conſpurcari, qui vel leuem ſerpenti ingreſſum interdixit. Nota pueris verba illa Damaſceni Orat. 2. de Aſſump. Mariæ: *Ad hunc Paradiſum ſerpens aditum non habuit.* Et bene, fugato ſerpente, nec etiam ſemel fœdatur Paradiſus noſter: quia, ſi aliquando fœdaretur, minùs idoneus, nec ſuſcipiendo Chriſto deſeruiret.

Maria, intactus Paradiſus.

132. Vel etiam inter triſtitiæ ſacræ nubes, inter tenebrarum exercitam poteſtatem, viuificantis lucis ſuæ radios reſeruat Chriſtus, quibus lapſum Apoſtolum reſtituat ad ſalutem: *Et conuerſus Dominus reſpexit Petrum.* Luc. 22. n. 61. Deinde ſubditur: *Et egreſſus foras Petrus fleuit amarè.* num. 62. O quò pergis, Petre? Siſte paululùm: acue linguam: ſermonem expedi; & decoræ confeſſionis verbis, prioris negationis emacula fœditatem. Deliquit lingua, ſermo peccauit: ſatisfaciat illa, iſte expurgetur. Quid lacrymas indis oculis; dum tamen ori verba interdicis? Suſpectum, nimirum, habuit ſermonem, & diluendæ culpæ minùs idoneum: nec exiſtimauit, ſermonem ſemel fœdifragum in negatione, in confeſſione poſtea fide dignum exiſtimandum. Ambroſ. Serm. mihi 46. *Inuenio, inquit, quòd fleuerit; non inuenio, quid dixerit: lacrymas eius lego, ſatisfactionem nō lego. Rectè ſanè Petrus fleuit, & tacuit: quia, quod defleri ſolet, nō ſolet excuſari: & quod defendi non poteſt, ablui poteſt.* &c. *Sermo in precando forte fallit; lacryma omninò non fallit: ſermo enim interdum non totum profert negotium; lacryma ſemper totum prodit affectum: & ideò Petrus iam non vtitur ſermone, quo fefellerat, quo peccauerat, quo fidem amiſerat: ne per id ei non credatur ad confitendum, quo vſus fuerat ad negandum: ac per hoc mauult cauſam ſuam flere, quam dicere: & quod voce negauerat, lacrymis confiteri.* Sic minùs idoneus Paradiſus noſter ſuſcipiendo fideliter Chriſto Domino, ſi prius ſerpentem hoſpitem ſuſciperet infideliter.

Petrus [illegible]

[illegible]

133. Sed, quidni ſerpens teterrimus, nec ſemel [illegible] edi non poſſet, ſi Paradiſus erat, ſed [illegible] oditior? Mirantur aliqui diuini noſtri Salomonis lectulum, tam impenſis vigilus cuſtoditum: *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael,* &c. Cant. 3. num. 7. Hoc, inquiunt, non tam pacifico thalamo, quàm bellico tentorio conuenientius. Sed vide, quid de hoc lectulo dicatur cap. 1. n. 16. *Lectulus noſter floridus.* Nimirum, vt eſſe pariter floridus Paradiſus, vbi *flos ille campi* Chriſtus vernaret; vbi ipſe lignum melioris vitæ Ieſus frondeſceret, intelligatur. Sed quorſum, inquis, huic Paradiſo tanta cuſtodia? Quia priſco terreno longè dignior: ſi autem iſti tuendo, ne iterum ingrediatur culpa, Cherubicas legis excubias, Geneſ. 3. num. 24. gladium verſatilem: quid hic fortiſſimos, omnes tenentes gladios, admireris? Gillibert. Serm. 16. *Ad portam,* inquit, *Paradiſi angelicam cuſtodiam cum gladio flammeo poſitam lego: an non quidam Paradiſus lectulus Salomonis? Lectulus, inquit, noſter floridus. denique ipſe flos campi, ipſe lignum vitæ: benè Paradiſus deliciarum lectulus talis. Vide, quomodo ampla deliciæ arcta cinguntur cuſtodia. lectulum enim Salomonis ſexaginta fortes ambiunt.* Vide quàm aut Paradiſo terreſtri, aut animâ quauis ſanctâ, Paradiſus pretioſior Marianus. (in cæteris enim flos ille campi vernat, in hoc naſcitur: in cæteris lignum vitæ vireſcit, in hoc plantatur:) nec dubitabis arctiori cuſtodia munitum, ne ſemel admittat ſerpentem, quem ſaltem ſemel alij admiſerunt.

Maria Paradiſus [illegible]

Tandem concludit Cellenſis de Noë homines in diluuio ſeruante. *Præ nimio, inquit, fœtore omnem feneſtram arcæ bituminauit; & formam ſecundæ regenerationis, in qua veteres ſordes expiantur, præitulauit.* Quaſi non tam, ne aqua intraret, quàm ne peccatorum fœtor arcam perruaderet, tanta cura feneſtræ bituminarentur rimæ tenuiores; nimirum, regenerationis purioris ſeminarium in arca ſeruabatur: indignúmque foret, vt priſci peccati vel leuiſſimo halitu arca puritatem paritura intùs reſpergeretur. Aſt quantò, quæſo, purior arca Maria, vnde ſanctificationis, & purioris regenerationis principium, Chriſtus, ſcilicet, oriturus; ne priſcæ maculæ labe fœdaretur? Benè Damaſc. Orat. 2. de Nat. Virg. vocat, vt nemo neſcit, vterum Annæ, *locum, in quo Deus ſanctificationis arcam condiant.* 134.

Peccati fœtor.

Sed, quod dixi de adultero Dæmone, originali culpa lenocinante; ſatis ex prædicta fœditate conſtat: & ingenioſè, vt ſolet, licèt obſcurè, protulit Tertul. lib. de anima, cap. 41. vbi poſt multa de vtraque hominis natiuitate, ſic concludit de anima: *Cùm ad finem peruenit reformata per ſecundam natiuitatem ex aqua, & ſuperna virtute, detracto corruptionis priſtinæ aulæo totam lucem ſuam conſpicit. Excipitur etiam à Spiritu Sancto, ſicut in priſtina natiuitate à Spiritu profano. Sequitur animam nubentem Spiritus, caro, vt dotale mancipium, & non iam animæ famula, ſed Spiritus. O beatum connubium, ſi non admiſerit adulterium.* Si eodem tenore in reformatione excipitur ab Spiritu Sancto, ſicut in formatione excepta fuerat à Dæmone, ſiue profano Spiritu: hic verò vt ſponſa excipitur: certè ibi vt ſponſa fuerat, id eſt, ad thalamum Dæmonis deducta, ſponſa nomine, re ipſa adulteratrix: quam auet, ne vlteriùs feliciores nuptias nouis adulteriis commaculet. Ego, vt exhorrerem, Mariam Dæmonis ſcortum appellare: ſic fœdatam origine dicere non auderem. Sed & aliud teſtimonium ex Tertulliano clarius indidem deſumamus. 135.

Peccatū originale, adulterium eſt.

Prædicaturus Apoſtolus ſalutem nobis per Chriſtum importatam, ſic præmittit: *Eramus naturâ filij iræ: ſicut & cæteri.* Epheſ. 2. num. 3. Sed hem, dicat aliquis: naturâne, an peccato in tantum malum proſiliuimus? Certè peccato. Quid ergo naturâ tales prædicamur, vnde anſa Marcioniſtarum, & Manichæorum blaſphemiis dari videatur, vt naturam noſtram à Dæmone authore peſſimo productam conteſtentur? Planè non natura noſtra à Dæmone producta, ſed ſic per culpam infecta originaliter, vt licèt non ſit alia; alia tamen natura quodammodo iudicetur. Nimirum, ſic totam naturam à Deo creatam corrupit in Adamo Diabolus: ſic conſtuprauit adulter, vt legitimam, in ſpuriam ſibi aliam vertere crederetur. Tertul. citatus cap. 16. *Cùm dicit,* inquit: *Fuimus aliquando naturâ filij iræ. irrationale indignatiuum ſugillas: quod non ſit ex natura, quæ à Deo eſt: ſed ab illâ, quam Diabolus induxit. Dominus & ipſe dictus ſui ordinis Matth. 6. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Pater & ipſe cognominatus* 136.

Idem confirmatur.

natus Ioan. 8. Vos ex Diabolo patre eſtis. Nō timeas & illi proprietatem naturæ alterius adſcribere poſterioris, & adultera: quem legis Matth. 13. auenarum ſuperſeminatorem, & frumentariæ ſegetis nocturnum interpolatorem. Itaque ab adulteratâ in Adamo naturâ totâ, iam adulterini naſcimur, Diabolo progignimur parenti. Ipſe Tertul. ſe explicat ibidem, cap. 41. de malis animæ a Dæmone occupatæ: *Malum igitur animæ, præter quod ex obuentu Spiritus nequam ſuperſtruitur, ex originis vitio antecedit naturale quodammodo: nam (vt diximus) naturæ corruptio, alia natura eſt, habens ſuum Deum, & patrem ipſum, ſcilicet, corruptionis authorem.* Nihil in tanto acumine clarius dici potuit.

137. Verè ergo non ſolùm non adulterata Maria in ſe ipſa; ſed nec in Adamo peccauit, in quo natura de cætero fuit adultera: ne & ita virgo in ſpiritu corrupta dici poſſit. Neque mirum: ſi enim natura per infectam originem ita Dæmonis fit adultera, vt & eius filia primario quodam titulo nominetur: qui potuit cæteris cum cæteris originali ſubiacere fœditati, vt filia Dæmonis diceretur: quæ, vt idonea eſſet Mater, ſpecialiſſimo modo Filij ſui Filia celebratur? *Quam pulchri ſunt*, inquit Salomon, *greſſus tui, filia Principis!* Cant. 7. num. 1. Sed quid? Num & alij etiam per gratiam in filios adoptantur? Certè. Sed Maria ſingulariſſimo modo Filia producitur, & vt decebat, quò idonea Mater coleretur. Et meritò tunc Deus *Princeps* dicitur, vt ſupremi dominij potentiam, in condenda ſibi hac filia oſtentaret. Pulchrè ibi Alanus apud Delr. *Tu es*, inquit, *principalis Filia Principis, Dei videlicet, qui eſt Princeps Principum, & Dominus dominantium: qui ſpecialiter te per gratiam genuit, ſpecialiter informauit: ita tamen Dei Filia, quòd & Mater intacta.*

Maria ſpecialis Filij ſui Filia.

138. Et benè non tam pulchri dicuntur greſſus, ſiue affectus, quibus ad Deum ferebatur; ſed, *quam pulchri!* admirationis epitaſi adhibitâ. Non enim eâ ibat pulchritudine, qua cæteræ animæ, ſed alia longè defæcatiori, & puriori, quam etiam angelici Spiritus mirarentur. Miror piiſſimum alias Guillelmum, qui hæc nouerat; non tamen Mariam præſeruatam poſuiſſe. Ergo ille ibi ita: *Illa eſt*, inquit, *excellenter Filia Principis, quæ eſt etiam Mater Principis: neque enim in tantam adoptionis gratiam creſcere potuiſſet, niſi authorem gratiæ genuiſſet. De ſua carne dedit Principi ſubſtantiam carnis, & ab eo accepit viciſſim prærogatiuam gratiæ amplioris. Idcircò non dicuntur ſimpliciter pulchri greſſus eius, vt cæterarum filiarum Principis: ſed, quam pulchri! id eſt, quam puri, & mundi affectus eius!* Certè puritas Mariæ, quæ, vt ex Anſelmo diſcimus, ea eſt, qua maior ſub Deo nequeat intelligi; non talis foret, ſi fœditate originis teſperſa adulterum aliquando pateretur: nec decenter talis filia vocaretur Maria, ſi priùs Dæmoni filia aduenisset.

Idem confirmatur.

139. Sed, neque caret myſterio, quòd adulterum iſtum, & patrem, *Deum* etiam quodammodo naturæ corruptæ, vocet Tertullianus. Certè adulteri amaſij ſe inuicem ſolent Deos appellitare. Notum illud Catulli ad Manl. de amica:

Amantes ſe inuicem Deos vocant.

Quo mea ſe molli candida Diua pede
Intulit.

Sic Propert. lib. 1. eleg. 1. vt notant Interpretes, de amoribus iratis dixit:

Cum tamen aduerſos cogor habere Deos.

Et iterum eleg. 7. ad puellam:

Quod nolim noſtros, te, violaſſe Deos

Sed quis non ita? Benè ergo adultera natura amaſium ſuum Dæmonem, Deum blandiori vocabulo appellitabit. At, quis credat, Mariam, tanti Principis Filiam ſingulariſſimam, ſic Dæmoni vnquam adulterio ſeruiiſſe, vt illum Deum ſuum poſſet vocare? Certe non tantæ muniendæ fi[illegible] Deus tardaret, qui Iſraelitis filius minorem, ſed ſimilem labem cuitauit.

Præcipiebat Deus Leuit. 18. *De ſemine tuo non dabis, vt conſecretur idolo Moloch.* num. 20. Res plana. Difficultas eſt in verſione Septuaginta, qui legunt: *Et à ſemine tuo non dabis ſeruire Principi.* quot enim Hebræorum filij (vt paſſim in Scriptura legitur) inuicem ſeruiebant; nedum Principibus? Cur ergo Septuaginta vetant, vt ſeruitus ab Hebræorum filiis, Principi tribuatur? Non negant quidem ſinceram ſeruitutem: ſed adorantem latriam. Superbi Principes ſe Deos dici volunt: prohibetur ergo Hebræo ſemini ſeruire Principi, quem ſ[illegible]r blanditias Deum coleret, & appellaret. Auguſt. ad hunc locum tomo 4. quæſt. 66. *Hic non video*, inquit, *quid intelligatur, niſi Principi, qui pro Deo colitur: non enim ait, δουλεύειν, ſed λατρεύειν*, &c. Si ergo per originis peccatum ſic adulteramus, ſic Dæmoni ſeruimus ex Tertulliano, vt eumdem nobis Deum habeamus; iam videbis, an id idoneam Dei Matrem dedeceret: & an idololatrico Principi inferno ſeruire permitteretur Filia Dei ſingulariſſima: cùm id erga humanum Principem idololatricum ab omnibus Hebræorum filiis arceretur. 140.

Superbus Diuinitatem affectat.

Tandem de originalis culpæ fœditate audiendus D. Petrus Chryſol. Serm. 35. de hæmorrhoiſſa illa, ſiue fœmina fluxum ſanguinis patiente: *Quæ eſt*, inquit, *iſta, quam ſic genuinus ſanguis naturalis debilitas? originalis morbus ad cauſas mortis, ad lethale vulnus, ad fœdi languoris adduxit anguſtias: & quam ſic ſordidauit vitiis, fœdauit criminibus, ſecretis vulneribus ſauciauit: vt eam ars curare non ſolum, videre oculis non ſolum honeſtas pateretur: non prævaleret lex ipſa mundare: imo quam lex ipſa iuſſerat arceri templo, prohiberi ſacris, ſanctis omnibus abſtinere: & quam ſic dixerat immundam, vt quidquid tetigiſſet, haberetur immundum? Iſta eſt, Fratres, iſta eſt, iſta eſt Eccleſia, quæ primi hominis vulnerata peccato, toto diffluebat ſanguine, tota originaliter defluebat in mortem.* Nihil correxi, (licet locus ad medium paululùm deprauatus,) ne arguerer fortaſſe cætera interpolaſſe. Lege nunc, quæ SS. Doctores ſcribunt de Maria; & videbis ſenſiſſe, neceſſariò tam fœdum morbum ab illa exulaſſe. Hoc ſatis de fœditate, & adultera corruptione huius peccati, vt videas, quæ tantoperè virgo corpore, vt eſſet Mater idonea, eligitur; impenſiùs ab animæ adulterio præſeruandam: de quo plura in Examine ſequentium articulorum. 141.

Ori[g]inalis culpa languores.

* * *

§. V.

Degeneres à nobiliori patre hæredes ancilla profert.

142. *Hæredes ab ancilla degeneres.*

AGGREDIOR iam aliam rationem, cur minùs idonea Mater Maria, niſi præſeruaretur. Certè Chriſtus æterni Patris hæres, per quem, id eſt, propter quem fecit ſæcula, orbem creauit; minùs decenter ab ancilla quauis, nedum ab ancillâ aliquando Diaboli naſceretur. Præcauit quidem hoc Deus, ne hæredes, ab ancillâ de ſorte, familiaribus ſuis nonnullis tribuerentur: & quid non præcaueret, ne ſibi hæredem, ab ancillâ de viuo, conſtitueret? Triumpharat Sodomitarum Princeps Abraham; & poſt victoriæ lauream, tanquàm ſcuto bonæ voluntatis, nouâ diuinæ protectionis promiſſione coronatur: tunc ſic ille ad Dominum: *Mihi autem non dediſti ſemen: & ecce vernaculus meus, hæres meus erit, Statimque ſermo Domini factus eſt ad eum dicens: Non erit hic hæres tuus: ſed, qui egredietur de vtero tuo, ipſum habebis hæredem.* Geneſ. 15. num. 3. Pende illud, *ſtatim*: quaſi non pateretur Deus, vt vel etiam mente vernaculum, ſerui ſui filium, hæredem imaginaretur Abraham. Maius eſt, quod addit Ambroſ. lib. 1. de Abraham, cap. 3. *Diſcant*, inquit, *homines coniugia non ſpernere, nec ſibi ſociare impares, vt huiuſmodi ſuſcipiant liberos, quos hæredes habere non poſſint: vt vel transfundendæ hæreditatis contemplatione, (ſi nullo intuitu pudoris mouentur,) digno ſtudeant matrimonio. Sed, ſi Abrahæ ſententia ad corrigendum minùs proficit; accipe oraculum Dei huiuſmodi condemnantis hæreditatem: Non erit, inquit, hæres tuus hic: ſed alter, qui exierit de te.* Ac ſi non minùs Abraham doleat de ſeruo ſibi hærede relinquendo, quàm patres pudere debeat, ſi filios ſibi tollant ab ancilla, quibus decenter hæreditatem nequeant transfundere. Sic dedecet ſeruile aliquid, ne vir ingenuus velit à degenere, & minùs libero hærede repræſentari. Vide modò, an ſatis dignè in Dæmonis ancillæ filio non ſolùm repræſentaretur Pater æternus; ſed reuerà per vnitatem eſſentiæ conſiſteret.

143. *Filius è degeneri vxore, vix patri cõputandus.*

Atqui, inquis, ſi tam ſeuerè Deus, ex mente Ambroſij, relinquendam ſeruili conditioni hæreditatem interdicit: vt etiam patres hinc deterreat, ne ab ancillis filios habeant, quos nequeant hæredes inſtituere: quid eſt, quod addit: *Sed qui egredietur de vtero tuo, ipſum habebis hæredem?* Quid enim non putaret Abraham, vbi videret natum Iſmaelem, hunc ſibi à Deo hæredem deſignari, quem licèt ab ancilla; tamen de vtero ſuo egreſſum recognoſceret? Sed ſanè ſi ſatis verba perpenderet Abraham, calleret, non illum ſibi hæredem arrogari: qui licèt quoad naturam, non tamen quoad decorem ab illius vtero egreſſus dici poterat. Et cur ita? Ambroſ. citatus; *Quem dicit alterum? Peperit enim Agar filium Iſmaël: ſed non ipſum dicit, ſed dicit Sanctum Iſaac; & ideo ait: Qui exierit de te. ille enim verè exiuit ex Abraham, qui legitimo coniugio procreatus eſt.*

Pintus de Concept. B. M. V.

Non quòd ſpurius eſſet Iſmael, (abſit; interceſſerunt enim veræ nuptiæ, & legitimæ, licet ſecundariæ cum Agar, eo ipſo iam libera:) ſed quòd hæc vxor olim ancilla fuerat; ſatis videbatur, ne quoad decentiam, & paritatem coniugij, ex vtero Abraham ortus legitimè ad hæreditatem videretur, a matre vtique conſpurcatus.

In ſplendoribus Sanctorum ex vtero ante Luciferum Filium ſuum produxit Deus, quem etiam in tempore ab Sponsâ hominem producere deſtinauit: & putemus, relictâ puriſſimâ & condignâ Sponsâ, quam poterat creare, ancillam olim Dæmonis elegiſſe? Quàm vereor, ne Filius ipſe Deus, qui, vt ſuprà dixi, quà talis, Matris etiam Sponſus erat; excuſabilem quodammodo Arrianorum blaſphemiam reddere videretur: dicerent enim meritò, ſe ſeruile aliquid in Verbo ſuſpicari, quòd videbant in ancillæ connubium, vt hominem indueret, deueniſſe. Audiamus Saluianum lib. 4. de Prouid. contra Dynaſtas aliquos iuſtè indignatum. *Illud*, inquit, *magis tetrum, ac deteſtabile: quod quidem matrimonia honorata ſortiti, alias ſibi rurſus ſeruilis ſtatus coniuges ſumunt, deformantes ſancti connubij honorem, per degeneris contubernij vilitatem: non erubeſcentes maritos ſe fieri ancillarum ſuarum: præcipitantes faſtigium nobilium matrimoniorum in cubilia obſcœna ſeruarum. Digni prorſus etiam illarum ſtatu, quarum ſe putant dignos eſſe conſortio.* Non præcipitauit quidem Deus faſtigium gloriæ ſuæ, in ancillæ cubile à Dæmone olim obſcœnum: ne ſeruilibus iunctus ſponſalibus, ſeruilis conditionis dignus, impijs hoc ſe prætextu excuſare conantibus, putaretur. 144. *Ancillarum connubia, & congreſſus vitandi.*

Certè Sponſam dignam, dignam cæleſti rore concham quæſiuit Deus. Pulchrè Ioannes Geometra, Author antiquus, hymno primo de Virgine: *Maria, concha puriſſima cæleſti rori concipienda.*

> Χαῖρε, θαλάσσης κόγχη, μάργαρον ἡ τέκουσα
> Ἀστεροπῆς θείας, πορφύρεον τὸ ῥόον.
> *Salue, maris concha, margaritam filium pariens*
> *Fulgore ex diuino, & purpureo latice.*

Quàm autem, quoad poſſit, reſpondeat diuino fulgori immiſſo, latex purpureus, ſiue Marianus ſanguis, aperit ipſe ſæpè: audi hym. 3.

> Χαῖρε, δέμας τεῦχθὲν ὑψόθεν ἀγλαόεντος Ὀλύμπου,
> Ἡμετέρης κακίης οὐδὲν ἀφελκόμενον.
> *Salue, corpus formatum ſuprà, in ſplendido cælo,*
> *Noſtræ iniquitatis nihil contrahens.*

Quaſi ſic pura caro in cælo formari viſa, vt filium talem pareret: neque talis foret, ſi quid iniquitatis noſtræ contraxiſſet. Τὸ, ἡμετέρης, vide infrà num. 1122.

Sed multa adhuc nobis in Abrahæ hærede ponderanda. Et pende primùm poſt factam ſibi egregiam promiſſionem, prorupiſſe ſtatim Patriarcham: *Domine Deus, quid dabis mihi? Ego vadam abſque liberis: & filius procuratoris domus meæ, iſte Damaſcus Elieſer.* Ibidem, n. 3. Oratio eſt affectus pleniſſima; & ſi ſapis, ex ipſa apoſiopeſi, & reticentia longè eloquentior. Quaſi dicat: Ego orbus diſcedo: parum id: iſte, iſte Damaſcus ſerui mei filius, iſte natalibus fœdatis ortus, mihi hæres ſubſtituetur! O quid magnum dabis, ſi totum ſic degeneri hæredi transfundendum? Mallem nihil præſentares; ſi tamen in hærede digno non repræſenter. Ambroſius apud Gloſſam id ferè conſiderans: *Ab ipſo*, inquit, *Domino quam mercedē poſtulet Patriarcha, conſideremus: non diuitias,* 145. *Dignus hæres decenter à Deo poſtulatur.*

vt auarus: non longæuitatem vitæ iſtius, vt meticuloſus mortis: non potentiam, vt ſuperbus: ſed dignum quærit ſui hæredem laboris. Deſipiebant, ſcilicet, illi cuncta, niſi liberum, & dignum hæredem conſtitueret.

146. Poſtquam, nato iam Iſmaële, promiſſum ſibi Iſaacum audiuit Abraham, & internum riſum, ſpei timore mixtę, præbuit teſtimonium; Iſmælique ſuo, quo iam degebat hilaris, orat ſtabilitatem: audit iterum à Deo: *Sara, vxor tua, pariet tibi filium; vocabiſque nomen eius Iſaac: & conſtituam pactum meum illi in fœdus ſempiternum.* Geneſ. 17. num. 29. Deinde Iſmaeli etiam daturum bona promittit Deus: nihil tamen de pacto cum illo decernit feriendo: imò quaſi à pacto expreſsè excludat, ſubdit iterum: *Pactum verò meum ſtatuam cum Iſaac.* n. 21. Sed, cur ſaltem partem fœderis illius, in quo venturi Chriſti promiſſio includebatur, vt vberiùs exhilaretur Abraham, ad eius primogenitum non deducit? Imò & ideò, quia promiſſi Chriſti fœdus inibatur: neque enim tantæ promiſſionis fœdus, niſi in religioſiſſimo filio ſtabiliendum, hærede digniſſimo: & vix poterat ancillæ filius, à paternis Abrahæ moribus non degenerare. Oleaſter ibi: *Licèt Iſmael,* inquit, *eſſet primogenitus; non tamen placuit Domino cum eo paciſci: quoniam filij ancillarum matres referre ſolent; & mores matris potius, quam patris ſequuntur.* Et ipſum, puto, Chriſtum, fœdus immortale, hæredem ſibi ab ancilla deſtinaret? Nugæ.

Ancillarum filij, matres referunt.

147. Quin potiùs puto, vt idonee fœdus nobis Chriſtus poneretur, ipſam eius Matrem in fœdus nobis puriſſimum deſignauit. Pulchrè Haïlgrinus Card. ad cap. 7. verſ. 6. Cant. de Maria: *Iſta eſt arcus, de quo dicit Eccleſiaſticus: Vide arcum: & benedic, qui fecit illum: valdè enim ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo: reſplendet enim duobus coloribus, quorum vterque eſt alteri ad decorem: habet virorem aquæ, quæ mater eſt multorum animantium: habet & ruborem ignis, qui virgo eſt; quia nullum animal parit. His duobus coloribus Beata Virgo, velut arcus cæli, ipſe in ſe refulget.* Reſplendet, nimirum, fœcunda virginitate, quæ Chriſtum peperit virginitatis gloria permanente: ideò in cæleſtem arcum conſtituitur. At qualis iſte arcus? Noſti ex Geneſi, vbi dicitur ad Noë: *Arcum meum ponam in nubibus: & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram.* Geneſ. 9. num. 13. Quis credat, captiuam fuiſſe illam, in qua libertatis noſtræ fœdus conſtituitur? Quis dicat ancillam, per quam Deus ad miſericordiam excitatur? Benè ibidem Haïlgrinus: *De hoc arcu,* inquit, *dicitur ad Noe: Ponam arcum meum in nubibus cæli: & recordabor fœderis mei, quod pepigi tecum. Ipſa enim in cæleſtibus aſſumpta, vt recordetur Deus miſericordiæ, quam humano generi repromiſit.* Et quas erga illam miſericordias non exerceret, per quam miſericordiæ recordatur?

Maria, pacis fœdus inter Deum, & homines.

Maria aſſumptio nobis vtilis.

148. Et mihi planè mirum, ſi nubes iſta cæleſtis non ea foret, in qua nihil tenebroſæ ſeruitutis maculæ appareret. Prophetarat Dauid, poſiturum Chriſtum *nubem aſcenſum* ſuum, id eſt, in throno nubis ad cælos aſcenſurum. Ab illo æuo crederem, nubes omnes ambitioſè obſequium tantum præſtandum affectaſſe: vix Solem combiberet aliqua, & verſicolore reflexu, ipſius Solis æmula appareret; cùm pulchritudinem venditans, quot radiós rotaret, tot eligendæ ſuffragia putaret comparaſſe: te enim vera pulcherrima futura nubes, quæ tam pretioſo muneri deſtinaretur. Audi tamen Lucam: *Et nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.* Actor. 1. num. 9. Nubes? Ecquæ nubes? Quàm pulchra? Cur ergo eius venuſtas non deſcribitur? Sane non id putauit neceſſarium: quia neceſſariò ſupponebat intelligendum. Quid enim venuſtatis in illa nube non eſſet, quæ Dei hæredem, ad hæreditatis poſſeſſionem comparandam deferebat? Benè D. Ambroſ. ad hunc locum Serm. mihi 62. *Nubes ergo ab oculis Apoſtolorum ſuſcepit Saluatorem. Videamus ergo, quæ iſta nubes ſit, quàm ſplendida, quàm præclara, quæ lucem mundi Chriſtum ſuſcipere meretur: nec enim poterat obſcura eſſe, ac tetra, vel tenebroſa: quia ſcriptum eſt: Et tenebræ eum non comprehenderunt. tenebræ enim lucem geſtare non poterant.* Deinde latè in hac nube diſſimulatum Patrem inducit Filio amplectendo. Pondera nunc, ſi deferendo hæredi neceſſariò nubes non alicunde tetra deſtinabatur: an hæredi formando, & ſuæ carnis nube diuino Soli veſtiendo, Matrem ſeruili notâ caliginoſam Pater deſtinaret.

Chriſti aſcenſio glorioſa.

Sed redeat Abraham: neque enim ſine examine dimittendum, quod dixit Oleaſter, ancillæ matris mores vtplurimùm in filium transfuſos. 149.
Iam longum tempus tranſierat, cùm Sara ad Abraham: *Eiice ancillam hanc, & filium eius: non enim erit hæres filius ancillæ, cum filio meo.* Geneſ. 21. num. 10. Eſto: non ſit Iſmaël primus hæres: cur ſaltem in ſecundis non numerabitur? Quia cauebat Sara, ne ſaltem pro parte Abraham indigni hæredis labe fœdaretur. At vnde indignum, & malum Iſmaëlem Sara præuidebat? Iam in ancilla matre futuros filij mores agnoſcebat. Oleaſter hic poſt alia; *Hic etiam,* inquit, *fundari videtur lex, quòd filij ancillarum non ſint hæredes cum legitimis: diſcimus vtplurimum filios ancillarum eſſe ad malum procliues.* Nec ergo partem hæreditatis habeat, qui totus prauus à ſola parte matris recognoſcitur.

Filius ancillæ, matris mores imitatur.

Quamuis Chriſtus ancillæ olim Dæmonis filius naſceretur, nihil certè proclinitatis in malum à matre participare voluiſſet: quia tamen, vt initio huius Anthologiæ fusè probaui, voluit haberi matrizator, & inde quidquid in illo puriùs ſplendebat, proportionatâ voluit puritate in Matre præoſtuiſſe: quis non videat, Matrem à ſeruitutis infamiâ præſeruaſſe: ne blaſphemis, & imprudentibus Hæreticis (qui, cùm Caluino, Chriſtum ipſum aliquandiu in Inferno garriunt cruciatum) videretur dari anſa ad effutiendum, ab ancilla Dæmonis matre, aliquid filium debiti, ad infernas pœnas comparaſſe? Et quidem non fruſtrà illi, (maximè Lutherani;) ſed vt Chriſtum obiter perſtringant, fatentur, inter exoſa ſibi exoſiſſimum, quòd Romana Eccleſia puriſſimam defendat Conceptionem. Facit huc, quod de nobilitate humana Virginis meditatur D. Thomas Valent. Conc. 1. de Natiu. Virg. vbi ita: *Licèt pauperem, & humilem Matrem elegerit Deus: ſed tamen genere illuſtriſſimam, nobiliſſimam, generoſiſſimámque multò ampliùs ſecundùm carnem, quàm ſit modò quæcunque illuſtris fœmina. Nanque ab antiquo,* 150.

Decorem Mariæ in Chriſtum deriuatur.

Maria est etiam ſanguine illuſtriſſima.

multis

multis ſæculis, longa progenie, a Patriarchis, & Regibus, & Sacerdotibus originem traxit. Recenſe nunc in toto Orbe, quænam ſit, quæ tot Regibus, & Principibus polleat in origine. Nobiliſſima igitur fuit Virgo Maria ſecundum progeniem, & illuſtriſſima, qualem decuit eſſe Matrem Dei futuram: neque enim decuit ruſticam eſſe, & vulgarem: ne aliqua obſcuritatis, & ignobilitatis nota redundaret in Filium. Si à matre ruſtica, & ignobili, nedum ancilla, nota aliqua in filium putaretur redundare: quid diceremus, ſi mater inferni ancillatus nota reſpergeretur? Sed magis ad rem noſtram, quod ſtatim ſubdit: *Nonnihil à bonis parentibus filij per generationem accipiunt: à bonis enim parentibus, bonos naſci filios, id eſt, benè inclinatos, vt in pluribus, videmus: nam, ſicut colorem, & figuram, & habitus, & motus, ægritudinéſque varias filij ex parentibus per generationem mutuantur: ita etiam mores, inclinationes, paſſionéſque animæ ab eiſdem traducunt.* Satis ergo conſtat, Chriſtum eo modo, quem dixi, matrizantem, non ancillam electurum, vt etiam ex hac parte non degener hæres, ſaltem generoſior Patri adueniret.

151\. Tandem de Abrahami hærede aliud adnotandum. Demus nec malè moratam ancillam, & optimis moribus vernaſſe Iſmaelem; adhuc tamen ſeruili origine infectus, licèt Abrahæ aliunde filius, non idoneus hæreditati paternæ haberetur. Indurabat Abraham (pater erat) prædictis verbis Saræ ſatisfacere: ad quem ſtatim Deus: *Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua: omnia, quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius: quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen.* Ibidem, num. 12. Et vnde tantùm ponderis in verbis fœminæ, tantùm impetij in vxoris voce; vt vir prudentiſſimus, & is maritus Dominico præcepto illius obedientiæ adſtringatur? Reſpondet pulchrè ex verbis Dei D. Ambroſius lib. 1. citato, cap. 7. *Nunquid poteſt in ancilla filio ſemen tuum vocari? Non vtique, &c. Ecce & ancillæ filium, vt non habeat hæreditatis conſortium, qui non habet originis priuilegium.* Imò, ſi filius videtur naturæ iure in hæredis nomen admitti; dum Iſmael ab hæredis titulo expellitur, etiam à filij nomine viſus deturbari. Idem Ambroſ. eiſdem cauſalibus verbis Serm. mihi 66. *Dicit aliquis,* inquit: *Vxorem non habeo: ideo mihi ancillam ſociaui. Audi, quid dicat Scriptura ad Abraham: Eiice ancillam, & filium eius: non enim hæres erit filius ancillæ, cum filio liberæ. Si igitur filius ancillæ hæres non eſt: ergo nec filius eſt. Cur autem quæritur tale coniugium, de quo ſuſceptus filius, nec ſucceſſionis poſſit hæres eſſe, nec ſanguinis? nec enim habere poteſt hæreditatis conſortium, qui non habet originis priuilegium.* Habeat Maria originis priuilegium, ne ſi ancilla dicatur, minùs idoneus hæres Chriſtus exiſtimetur: & qui non ſolùm hæreditatis conſortium, ſed totam ſortem adiuit, originis, a libera matre, priuilegio non defraudetur: nec Abrahamico decori vigilantior, quam ſuomet ipſe Deus exiſtimandus.

Hæres ab ancilla, licèt probus, indignus tamen hæreditate.

Vix patrimonium, pro filio computantur.

* * *

§. VI.

Prædicta proximè ratio roboratur.

DEINDE, cùm ſic in parentibus filij computentur, vt, quod illorum eſt, iſtis tribuatur, ſi Maria ſemel ancilla conſtituitur; in Matre ſeruitute quodammodo Filius præſumetur: quod quam ſit dictu durum, reſpuentes aures catholicæ proteſtantur. Poſt longum catalogum eorum, qui à primis Iacobi filiis deſcenderunt, vbi ferè triginta tres, ni fallor, numerantur; ſubdit Scriptura: *Hi filij Liæ, quos genuit in Meſopotamia Syriæ.* Geneſ. 46. n. 15. Proh fidem veritatis! exclamaueris: ſex tantùm in Meſopotamia liberos genuit Lia; & vnde tot alij Liæ imputantur? Sed demus, quod verum eſt, nepotes omnes, à filiis ſuis genitos, Liæ aſſignari: cur tamen nepotes in Meſopotamia nati dicantur, cùm in diuerſis longè prouinciis naſcerentur? Quia, nimirum, ſic iſti in parentibus computabantur: vt, quoniam parentes ibi nati fuerant, etiam ibidem orti dicantur illorum filij. Neſcit parentum patria, filiorum pariter patria non putari. Prudenter D. Auguſt. ibi tom. 4. quæſt. 151. vbi poſt ſimilem aliam quæſtionem ſubiungit: *Quamò maior nunc quæſtio eſt, quomodo triginta tres animæ ex Lia in Meſopotamia Syriæ natæ ſunt: niſi quia illa locutio confirmatur: tanquàm ibi omnes ortæ ſint, quorum parentes ibi orti ſunt.* Non habuit vterinam Natiuitatem Maria in Ægypto culpæ, in terra ſeruitutis: ne Filio tam fœda patria, & ſeruitutis nota quodammodo imputaretur. 152.

Filij in parentibus computantur.

Parentum patria filiis adſcribitur.

Enarratura Scriptura impudentem illam filij irriſionem, qua patris immodeſtam, de non præuiſo effectu, nuditatem propalans denudauit; ſic habet: *Quod cum vidiſſet Cham, pater Chanaan, verenda, ſcilicet, patris ſui eſſe nudata; nunciauit duobus fratribus ſuis foras.* Geneſ. 9. num. 22. Nemo neſcit, aliquos poſt annos ab hoc euentu, natum fuiſſe puerum Chanaan: cur ergo iam eius nomen exprimitur; iam Cham, pater nondum exiſtentis filij, appellatur? Vt futura iniquitas Chanaan, iam in iniquo patre deputaretur: imò & futurâ filij malitiâ, & fœditate, iam de præſenti pater reſpergeretur. Acutiſſime D. Ambroſ. lib. de Noë, cap. 3. *Quæro nunc,* inquit, *cur non ſimpliciter dixerit: Vidit Cham nudationem Patris, ſed, vidit Cham, pater Chanaan? Vtique Chanaan natus non erat: cur ergo nomen addidit filij: niſi, vt & vitio authoris deformaretur hæreditas, & author, filij nequitiâ grauaretur?* Certè ea debebat eſſe Mater Chriſti, etiam antequàm Mater eſſet, vt eius Filius in illa nullo vitio deformari videretur. Et certè ſi longè præſtantior fuit Chriſtus, quàm nequam Chanaan; niſi lippus non videas, cur iſte nequitiâ futurâ patrem aggrauaret; Chriſtus verò futura ſanctitate Matrem ab ipſo originis inſtanti, in qua ipſe computabatur, à ſeruitutis nequitia liberans non condecoraret. 153.

Pater multò antè futurâ filij nequitiâ infamatur.

154. Pergit Ambroſius: *Et pater igitur in filio, & in patre filius redarguuntur: habentes ſtultitia, nequitia, impietatis quoque commune conſortium.* Commune quidem: quia inuicem probra, & infamiam communicabant: vt filius tali dignus parente; tali filio dignus parens haberetur. Id benè in re alia enarratis turpibus geſtis Heliogabali, & iuſta tanti monſtri pœnâ voluit Lampridius in eius Vita: *Occiſa eſt cum eo & mater Semiramira, opp. obſ iſſima mulier, & digna filio.* Non poterat vitiorum mancipium non edere, quæ tot vitiis fuerat mancipata. Benè ergo Cham in filio, & in patre arguitur Chanaan, qui inuicem mutuâ notâ reſpergebantur. Si igitur oſtendo luce clariùs, in Filio Mariam, & in Maria Filium non argui, ſed laudari; conſtabit, credo, nullâ ſe mutuò notâ reſperſiſſe: & vt Filius liber & purus; ſic Matrem puram, & liberam fuiſſe. Agedum ſtemus ratione.

Pater in filio, & filius in patre de malitia ſuppenunt.

155. Laudatura Mariam Eliſabetha: *Benedicta tu,* inquit, *inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.* Luc. 1. n. 42. Et quorſum benedictio fructus, quando in ſolum benedicendum ventrem ferebatur? Certè, quia ita de fructu ipſo venter benedicitur; vt fructus ipſe Ieſus de ventre commendetur: quid enim aliud voluit pia illa fœmella, cùm rapta in admirationem verborum Chriſti exclamat: *Beatus venter, qui te portauit.* Luc. 11. n. 15. niſi a puriſſima Matre Filium commendare? Humano more locuta credidit, non poſſe talem filium, niſi à tali Matre procreari. Guillelmus ad cap. 5. ver. 7. Cant. *Gloria Filij ad Matrem redundabat. Dicebatur Matri: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. dicebatur Filio: Beatus venter, qui te portauit.* Quaſi inuicem gloria Matris in Filium redundaret. Expreſſe ibi Hugo Card. *In confuſionem Phariſæorum, & laudem Filij Matrem commendauit: communis eſt enim laudatio Matris, & Filij eius.* Malus pater, & peior filius ideò inuicem redarguuntur: quia commune habent vitiorum: & non habeant bona Mater, & melior Filius commune puritatis proportionatæ conſortium, qui inuicem alter in altero commendantur? Si laudatio Matris, & Filij communis ex Hugone: an non ſeruitutis infamia communis reputetur?

In viſitatione Mariæ.

Chriſtus, & Maria inuicem in altero commendantur.

156. Redeo. Magis mihi mirum, expergefactum ſanctum Noë, non filio peccanti, ſed nepoti probri, & ſeruitutis infamiam imprecatum, qui, vt dixi, longo pòſt tempore naſciturus: *Maledictus Chanaan: ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis.* Ibidem, n. 25. Eſto enim, quod volunt, ſæuiùs patrem in filio puniri, quia huius pœnis acriùs quàm propriis torqueri ſolet: attamen, vnde iam infauſtus puer non ſolùm deſtinatur pœnæ, tanquàm hæres; ſed etiam tanquàm malus ſubiicitur culpæ maledictioni? Cur non ſolùm ſupplicij, ſed etiam ſceleris particeps denotatur? Quia non poterat exiſtimari, Cham filium benè moratum editurus: cùm ipſe erga patrem Noë, improbus, & malè moratus filius extitiſſet. Hoc viſus cogitaſſe Ambroſius ſuprà citatus, dum ſubdit: *Nec poterat fieri, vt bonum generaret filium, qui bono patri nequam filius, & natura, & eruditione degener extitiſſet.* Deſtinatus maledictioni creditur Chanaan à patre maledicto. Ne, quæſo, benedictio creaturarum Chriſtus, niſi à benedicta Matre cōgruè cognoſcatur: & è contra, ſi Cham, quia in patrem ſuum malus, praui filij genitor putatur; Chriſtus, qui tam bonus Pater erga nos adoptatos filios, & ſanctos, fide colitur, qui iuſtificatos produxit; bonus in Matrem ſuam Filius intelligatur decenter. At quæ decentia, ſi quam præſeruare potuit, non ſolùm ancillam fratribus ſuis; ſed etiam Dæmonibus ſubiecit?

Pater nequā, bonum filium vix poteſt generare.

At non eſt iſtud diuinæ bonitatis ingenium pium, pietas benigna; quæ, dum poſteros culpâ ſua prauos, de parentum nobilitat ſanctitate; melius Mariam de ſanctitate Filij, non ſolùm humana, ſed etiam diuina nobilitate condecoraret. 157.

Maius aliquid infero ad rem meam. Catalogum filiorum Eſau exponens Scriptura ſic ſubdit: *Hi Duces filiorum Eſau.* Geneſ. 36. n. 15. Et cur praui homines, & idololatræ ab impio Eſau deſcendentes in Duces, id eſt, tot populorum Principes conſtituuntur: Cur non vulgari ignobilitati, ex puluere & radio excitandi deputantur? Vt ſanctitas Iacobi patris Eſau amplior ſplenderet: vt, licèt poſteri, qua praui, degenerarent; at, dum nobiles perſeuerare permittuntur ob Iacobi virtutem, ſaltem qua parte fas erat, excellentem declararent. Id, licet non ita clarè, voluit hic Oleaſter: *Non ſat,* inquit, *eſt Deo filiis Sanctorum prolem copioſam dare, niſi etiam nobilem dederit.* Nihil ſeruile, nihil non nobile, & illuſtre à Iacobo deſcendere, etiam admiſſa morum prauitate, paſſus eſt Deus; vt inde hominis, cuius in gratiam id concedebat, ſanctitatem notaremus, quæ tot haberet teſtimonia, quot eſſent poſterorum ſplendores. Si filiorum nobilitas probat parentum ſanctitatem quandoque, cur Chriſtus æternitatis nobilitas Mariæ non probauerit ſanctitatem? & ſi hæc nobilitas in Chriſto ſumma, cur ſumma, quæ poteſt intelligi in pura creatura, & vndique libera ſanctitas in Maria Matre non intelligatur?

De parentum virtute, quādoque praui filii præmia conſequuntur.

Tandem notum pro hac re illud Græcum Theognis ſæpè Iuriſtis aſſumptum: 158.

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐδ' ὑάκινθος·
Οὐδέποτ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλευθέριον.

Neque enim è ſquillâ roſa naſcitur, aut hyacinthus:
Sed neque ab ancilla filius ingenuus.

Ancilla generoſum partum edere nō ſolet.

Non deceret itaque, vt ſumma illa Chriſti ingenuitas, vnde nos omnes ſeruili notâ abolita in ingenuam diuini patris adoptionem per Baptiſmum adducimur; à Matre ancillâ, vt à vilioti plantario roſa naſceretur: imò putarem à Maria, vnde originem aſſumpſit, tanquàm à fonte puriſſimo, & à principio, cui optimam indidit ingenuitatem; communicandæ nobis poſteà libertatis traditionem deſumpſiſſe. Illuſtri monumento rem aperio.

Incepturus Chriſtus euangelicæ prædicationis nuncia fauſtiſſima, abiit in Iordanem ad Ioannem, *vt baptizaretur ab eo.* Ioan. 3. num. 13. Timet Ioannes tanti geſti nouitatem venerabundus; & potiùs à Domino exoptat baptizari. Tunc Chriſtus: *Sine modò: ſic enim decet nos implere omnem iuſtitiam.* num. 15. Ecquæ tam hic arcta iuſtitia intercedebat, vt ab illa legali Ioannis cæremonia Euangelium Chriſti conſecrans inchoaret? Reſpondet optimè Ambr. Serm. mihi 41. *Scimus,* inquit, *quod Ioannes Baptiſta typum legis gerebat: iuſtum ergo erat, vt ipſe baptizaret Dominum: ſcilicet, vt quemadmodū ſecundùm carnem de Iudæis Saluator eſt genitus;* 159.

ita

ita & ſecundum ſpiritum, de lege Euangelium naſceretur: vt vnde ſucceſſionem ducebat originis; ex-

Chriſtus à Matre inchoat ſalutis traditionem.

vnde & traditionem conſecrationis acciperet. Et quàm arctior iuſtitia, quantò huius decentius implementum, vt Chriſtus a Mariâ conſecrationis, id eſt, libertatis noſtræ acciperet traditionem, vnde tantò veriùs, & naturaliùs ducebat originem? Ancillam putemus eam, vnde noſtra libertas traditur, & conſecratur? Apage. Sed hanc rationem alibi fuſiſſimè dilatabo: nunc ſatis illud antiquiſſimi Auctoris monitum:

Μήποτε δουλεύσασα γυνὴ δέσποινα γένοιτο.

Nunquam ancilla vxor, & domina conſtituatur.

Nec nos rerum Dominam, Deique Sponſam, ancillam conſtituamus.

§. VII.

Mariani lactis generoſitas non ſapit ancillam.

160. PHAVORINVS Philoſophus apud Aul. Gellium lib. 12. cap. 1. poſtquàm latè de lactis nutrientis efficacia moribus fingendis diſſeruit, ſic ſubiungit: *Qua (malum!) igitur ratio eſt, nobilitatem iſtam nati modò hominis, corpúſque, & animum benignè ingenitis primordiis inchoatum; inſitiuo, degenerique alimento lactis alieni corrumpere? præſertim ſi iſta, quam ad præbendum lac tunc adhibetis, aut ſerua, aut ſeruilis, & vt plerunque ſolet, externa, atque barbara nationis.*

Lactis vis in moribus imprimendis.

Dedi de hac re (vbi etiam aliqua de Maria) totam Notationem 32. in Cant. vbi ideò Moyſem ſeruili Ægyptio lacte abſtinuiſſe probaui, ne qui euerſurus Ægyptios parabatur, cum lacte Ægyptiam indolem combiberet. Inde huc omnia poteris transferre. Pende igitur, an expediret, vt Chriſtus, qui euertendis Dæmonibus edebatur, à Dæmonis ancilla lac combiberet, vt à blaſphemis, & impiis prauos inde (nefas!) traxiſſe mores notaretur. Benè Claudianus, qui vt immortalia geſta Imperatoris ſui commendaret, diuino lacte nutritum aſſeuerauit. In 4. ergo Conſ. ita de Honorio;

Vberibus ſanctis, immortalique Deorum
Creſcis adoratus gremio.

Et creuerit ab ancilla, & non à penè Dea, verus Deus? Crediderit, quem non pudeat credidiſſe.

161. Suſpirabat Maria Verbi Incarnationem, identidem à Salomone præuiſa repetendo: *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Cant. 1. n. 2. Cui ſtatim (nam Sponſi verba eſſe, multi volunt) ibidem annuens Verbum reſpondit: *Quia meliora ſunt vbera tua vino: fragrantia vnguentis optimis.* Quaſi Incarnationis oſculum, naturæ imprimendum, oſculis Mariano pectori infigendis ſuauiſſimè compenſans, accelerandam promitteret Incarnationem.

Lactis Mariani generoſitas.

Et vnde tam auidus Mariæ vberum Filius, qui in ſinu Patris ſuauiſſimè conquieſcit? Quid tam ſitiens optat lac maternum, qui paterno nectare cælicolas inebriabat? Reſpondet ibi Alanus: *Quæ delectabiliora, quæ meliora, quàm illa vbera, quæ propinauerunt lac Chriſto; non ex libidinis fœditate, ſed ex virginitatis fœcunditate? Talia optabat Chriſtus vbera: à tali vbere lac ſugere, quod non ſaperet carnis lubricum; ſed virginitatis antidotum* Fusè ſuprà probaui, multò fœdiùs Mariam poni ſpiritu adulteram, quam ſi inculpabiliter virgo non permaneret: & non ſugeret Chriſtus lac non virginis, quod ſaperet lubricam carnis corruptionem; ab ancilla verò olim, & adultera lactaretur, quod ſaltem minùs aliquid purum redoleret?

Hinc in admirationem rapta Virgo proclamat: *Faſciculus myrrhæ, dilectus meus mihi: inter vbera mea commorabitur.* Ibidem, n. 13. Pende ly, *mea*: emphaticè enim additur iſtud verbum. At, quid mirum, inquis, ſi Chriſtus iam infans dignanter natus, ab vbere virgineo lactaretur, cùm non aliunde digniùs daretur ſugere? Id planè meritiſſimò admiratur Maria, quòd cùm naturâ ipsâ Dea eſſe non poſſet, poſſet famula Dei, rerum omnium altorem alere lacte ſuo. 162.

Chriſtus ſolius Matris lacte nutritus.

Idem Alanus ibi: *Inter vbera commorabitur: quia a Virgine natus, à ſola Virgine eſt lactatus. O beata Mater, quæ vbere eum lactas, qui omnibus vbera miſericordiæ propinat. O mira res! filia lactat Patrem, creatura Creatorem, famula dominantem.* Quaſi totam admirationem commoueat, quòd cùm famula Domini ſit, lactaret Dominum, qui ſolùm ab vbere quodam diuino, ſi poſſet fieri, lactandus videbatur. Vnde, ſi non ſolùm Dei famula fuiſſet; ſed & aliquando Dæmonis famula crederetur: id non iam admirationem inuolueret, ſed indecentiam, Et benè non tã dicitur futurus inter vbera, quàm commoraturus: quia, vt vides ex Alano, & paſſim ex aliis, ſolius Matris vbera ſuxit Chriſtus; indecenter ab aliis in peccato conceptis ſumpturus nutrimentum: non mutat Chriſtus infans vbera, maternis commoratur: quia decentem, in hoc myſterium, & miniſterium, originis puritatem alibi non inueniret.

Vt pueri lacte, ſic plantæ exſucto humore ſuſtentantur: ſua his præbet terra vbera, lac propinat: radicibus, tanquam labellis, parato ſibi lactis blandimento inhiant iſtæ; generoſiùs excreſcentes de qualitate libaminis, quàm de ſeminis origine. Hinc etiam educandis pueris lacte generoſo, argumentum deſumpſit citatus Phauorinus: *In arboribus etiam, & frugibus maior plerũque vis, & poteſtas eſt, ad earum indolem vel detrectandam, vel augendam, aquarum, atque terrarum, quæ alunt, quàm ipſius, quod iacitur, ſeminis.* Sic quoad indolem, & generoſitatem plùs nutricibus, quàm parentibus ſimiles plantæ iudicantur: ſi lætas virere cernimus, optimo, & incorrupto humore potas deprehendimus. 163.

Arbores plus generoſitatis à terra, & humore, quã à ſemine habent.

At, cur lætiſſimũ germen, Chriſtum, omni virore gratiæ vernans adorantes; non puriſſimo & originaliter innocenti humore paſtum deprehendemus? Nihil Chriſtus, etſi minùs purum lac potaret, ab indole ſua diuina degeneraret: fateor: ſed, quantò magis foret idonea mater nutrix, ſi ſic ingenuum ſuccum diuinæ arbori miniſtraret, vt illi quodammodo agnatus videretur: ſic à virore ſuo, & fructibus ſaluberrimis, meritò quiuis lactis accepti ingenuitatem deprehenderet. Vide, quæ dixi Notat. illa 32. citata, de fœmina in Chriſto, Mariani lactis excellentiam æſtimante. Nunc altiùs in hoc arborum penè lacteo libamine immoremur.

Diſcedebant ab aquis Mara Iſraelitæ ſic illarum ſalſuginem pertæſi, vt crederes, omnes illius deſerti aquas habituros ſuſpectas; præteritæ- 164.

Idem firmatur.

que amaritudinis memores, niſi præmiſſo miraculo, quidquid ibi eſſet vndarum exhorrituros: & tamen in ſequenti ſtatim manſione ſubdit Textus: *Venerunt in Elim filij Iſrael, vbi erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta palmæ, & caſtrametati ſunt iuxta aquas.* Exodi 15. num. 27. Ohe! quanta præteritæ ſalſuginis obliuio! O quid agitis? Securi, viſis aquis, caſtrametamini: nec ſaltem de paulò antè guſtata amaritudine, an ſimiliter fontes iſti afficiantur, addubitatis? Quid, ſi ſitis irritamentum fuerit, quod putatis leuamentum? Vnde tam inuentæ dulcedinis certa præſumptio? Viderunt, ſcilicet, virentes palmas, ſuauiſſimum fructum, dactylos dulciſſimos producentes: nec ambigendi anſa relinquebatur de aquarum dulcedine, quibus tam dulce germen alebatur. Neceſſariò foret nutrix dulcis, cuius alumnus dulciſſimus notabatur. Fauet Ambroſ. ibi Serm. 24. ad finem: *Nec mirum,* inquit, *ſi potus dulcis eſt fontium, in quorum ſinu cibus dulcior eſt palmarum.* Cernis in ſinu parthenico virentem noſtram palmam, fructum dulciſſimum: ſcrupuloſus fueris, ſi adhuc de irrigantis humoris dulcedine addubitaueris: ſi amara ſeruitutis labe lac infeceris.

165. Fixum ergo hic, quod aiunt, ab actu ad potentiam argumentum. Ideò Propheta ſterilitatem terræ deſcripturus: *Poſuit,* inquit, *terram fructiferam in ſalſuginem.* Pſ. 106. num. 34. Eſſet enim quantumuis priùs ferax, vbi ſalſum humorem ſuxit, ſterilis eſt reddita: vnde & addit: *Poſuit deſertum in ſtagna aquarum.* nihil enim noceret ſterilitas propria deſerto, vbi felix rigatio combiberetur. Nihil in Chriſto cernis non feraciſſimum: vt nihil amaritudinis irrigationi lacteæ adiudicaueris. Ideò ab aliis vberibus abſtinuit Chriſtus, ne videretur ſucto alieni lactis humore profanari: vt poſſis meliori iure dicere de Maria, quod neſcio de qua matre dixit Quintil. declam. 18. *Natum de ſe continuò impatientiùs complexa, quàm reliquæ parentes, ſuis aluit vberibus, ſuo fouit amplexu.*

Chriſtus niſi Matris vbera non ſuxit.

166. Satis vinculis, ſed magis curis onerati Iſraëlitæ attingunt Babylonem, coniurati proinde diuinos hymnos profanis nunquam auribus admouere: ideò organa ad Euphratæas ſalices ſuſpendunt: ingratum primo aſpectu præmium, ſtipendium durum inſtrumentis, ſuauiter olim dulci vocis melodiæ reſpondentibus; ſuauiſſimam conſonantiam miniſtrantibus. Adeſte, afflicti Muſici: quamuis deinceps in carcere ſonoros cantûs numeros, in gemitus mœſtitiæ funeſtos commutetis; quibus proinde aptior vinculorum ſtridor, quam organorum veneris concentus: at ſaltem priſca organa, non ab amœnioribus plantis ſuſpenderetis, vnde nunc floribus, nunc fructibus comerentur? Neceſſariò ſterilibus plantis, ſalicibus arborum infeliciſſimis amandatis? Quid facerent? Non feliciores alias, quamuis diligenter quæſitas, inuenirent: & cur ita? Pende quid dixerint: *Super flumina Babylonis illic ſedimus, & fleuimus, dum recordaremur Sion: in ſalicibus in medio eius ſuſpendimus organa noſtra.* Pſal. 136. n. 1. de quo D. Auguſt. *Salices,* inquit, *ligna ſunt infructuoſa, & hoc loco ita poſita. vt non aliquid boni poſſis intelligi de ſalicibus; alibi autem forſitan poteſt. Modò ligna ſterilia intelligit, naſcentia ſuper flumina Babylonis. Rigantur hæc ligna de fluminibus Babylonis, & nullum fructum ferunt.* Quod deinde myſtice, & magis ad rem meam late exprimit: alibi a me cum pluribus aliis de felici irrigatione ad rem euchariſticam, altiùs ponderandum.

Omnia mundi ſterilia ſunt.

Nihil ſeruilis Babylonis igitur participabat Maria, cuius educatum germeo nihil de ſterilitate ſalicum participat. Cur quæreret lignum vitæ fœcundiſſimum, cuius ſemper fructus dulceſcit gutturi noſtro, ſterilem ſalſuginem rigaturam? Cur generoſiſſimus aleretur Chriſtus ab illa, quæ Dæmoni præbuerat ſeruitutem: cùm etiam ab humana ſeruitute immunes nutrices ſuas cupiant viri optimi? Ideo Corn. Tacitus in lib. de clar. Orat. *Iam pridem ſuus cuique filius ex caſta parente natus, non in cella empta nutricis; ſed in gremio, ac ſinu matris educabatur.* Ne dum ancillam emerent nutricem filio, iam filij mores vendere, & generoſitatem fœdare putarentur. Decoriùs æternus Pater Filij propalauit alimentũ, dum in Filio totius perfectionis apicem expreſſit collocatum. 167.

Ancilla lac indecorum.

Hinc capies, quorſum tenderent fauſtæ illæ piæ fœminæ acclamationes ad Ieſum: *Beatus venter, qui te portauit; & vbera quæ ſuxiſti.* Luc. 11. num. 27. Si enim, vt ſuprà num. 155. dixi, à maternis laudibus filius commendatur; & gloria Mariæ in Filium redundans hîc exprimitur: cur cum ventre, vbera pariter afferuntur? Laudetur venter, qui tanta puritate formatus, vt ſoli Deo portando conſecraretur: at, cur pariter, & eodem tenore vbera commendentur, quæ de pietate, fortè accedentes viciniæ pueros, quandoque lactauerunt? Communis ventris, & vberis laus affertur: quia commune vtrique inditum priuilegium. Nemini præter Chriſtum vbera illa ſucta; ſicut nemini, præter illum, venter ille deſtinatus. Meliùs Guillelmus Cant. 4. n. 5. *Sicut non decebat, Matrem Verbi etiã alios parere: ita nec Matrem Verbi aliis ſacra illa vbera admouere. Proinde, ſicut materna viſcera ſibi ſãctificarat, quibus vnicus portaretur: ſic etiam materna ſibi ſanctificauit vbera, quibus vnicus aleretur. Ideò dictum eſt: Beatus venter, &c. & vbera, &c.* Bene ergo, vt à deſtinato ventre, ſic ab vbere deſtinato commendatur. Sed, ſi attactu humani pueri lambentis, mi Guillelme, minùs decentia vbera Chriſto reputas; cur dominantis Dæmonis calcata pede, imperio ſubacta, adhuc tibi decentia putabuntur? 168.

Maria tantùmodo vbera Chriſto admouit, non alijs.

Grandius aliquid meditor. Non aliis præbetur lac Mariæ, (ſolo Deo dignum,) ne inde lactati infantes ab inſcio vulgo Dij putarentur. Sic penè Dea Maria exiſtimatur: ſic eius lac puriſſimum, non ſeruile reputatur, vt ſi quos aleret, iam hi inſcio vulgo olim pro Diis haberentur. Erroris huiuſmodi anſam hominibus ignaris ereptam voluit Deus. Exemplo rem aperio. Fingunt à Deo Sole, conuiuio olim exceptum Dionyſium, cui immortalem ambroſiam, & nectar diuinum Sol porrexit: quo, ſi ſapis, iam Dionyſium Deum fatebatur, qui ad epulas ſolis Diis conceſſas admittebatur. At, vnde Dionyſij Diuinitatem Sol auguratus? Sanè, quia licèt à fœmina mortali naſceretur, diuino Iunonis lacte fuerat enutritus. Nonus Dionyſ. 4. 169.

Lac Mariæ quodammodo diuinizat.

Αὐτὰς ὁ θυμὸν ἔτερπεν ἀδαιτρεύτῳ παρὰ δαιτί,
Ψάυων ἀμβροσίης, καὶ νέκταρος· ὁ νήπιος δὲ
Οὐ γλυκὺ νέκταρ ἔπινε, μετὰ γλάγος ἀμβρότου
Ἥρης.

Quæ

Quæ properè olim ſic vertebam:

Cui recreat mentem nullo diſcrimine cœna,
Ambroſiam, nectárque parans: digniúſque videtur
Nectare, lacte prius ſacro. quem Iuno bearat.

Vende nunc, ſi nonnulli Hæretici Mariam naturæ cuiuſdam cæleſtis ſomniarunt; an non etiam eius alumnos, Ethnicis condelirantes, angelicos, & penè diuinos effutirent.

170\. At certè licèt lacte ſuo Deos non poſſet facere Maria: at illo ſic ingenuo, & nulla ſeruili macula fœdato Deum alens, id præſtitit, vt inde nos, licèt non per naturam; at per vnionis gratiam in Chriſto, & per gratiæ participationem Dij, &, vt loquitur Propheta, filij Excelſi omnes haberemur. Euangelizabat exultans Iſaïas, dicens: *Paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis.* cap. 9. num. 6. Si naſcitur paruulus, quidni etiam vt paruulus nutriatur? Sed illud dubium, cur dum nobis natus, & altus dicitur, id eſt, in noſtram ſalutem editus, & nutritus; etiam nobis *datus* intelligatur: quaſi puer Deus Deitatem nobis ſuam communicarit? Sed, ſi in illo alimur, & naſcimur, & vnum cum eodem intelligimur, quid mirum, ſi iam totus nobis datus cognoſcatur, dum à Virgine naſcitur, & nutritur? Idem Guillelmus Cant. 7. num. 3. *Sicut magnus ille paruulus natus eſt nobis, id eſt, ad ſalutem noſtram, ad vitam noſtram: ita etiam nutritus eſt nobis. Pariebat nobis Virgo Mater ſalutem, atque eo ipſo pariebat nos ad ſalutem: ſacro lacte ſuo nutriebat nobis vitam, atque eo ipſo nutriebat nos ad vitam: piie caput noſtrum brachiis ſuſpendebat ad vbera ſua, & nos ad eadem in illo ſuſpendebat. Nec ille ſibi naſcebatur, nec paſcebatur, ſed nobis: atque ideò nos, nos in illo naſcebamur, nos in illa paſcebamur.* Et vnita aliquando ſeruili Dæmonis iugo putabimus illa viſcera, vbera illa, quorum miniſterio, in ſalutis libertatem Deo ipſi feliciſſimè ſic adunamur; vt in eodem videamur & naſci, & nutriri?

Iuſtitiam Dij per Mariam.

171\. Pende huc verba Chriſti ad Matrem: *Quàm pulchra ſunt mammæ tuæ, ſoror mea ſponſa!* Cant. 6. num. 10. In mammis non educantis virgunculæ ad myſterium pulchritudo commendetur: at Mariæ nutrientis vbera, magis de ſuauis lactis copia videbantur commendanda? Quid vberum pulchritudo puero inhianti, cui ſolùm lactis profluuium ſollicitatur? At quidem iſtud lac, & cum admirationis epitaſi, in ipſa pulchritudine commendatur. Dum lactantes laudas, lactis ponderas excellentiam, ſubtices pulchritudinem: quia eo ipſo, quòd depoſitâ neceſſariò integritate lactant, iam virginei tumoris ad vbera, & ſtantis venuſtatis decorem amiſerunt. Maria virgo & lactans, & ideò ſingulariter candidum lac miniſtrans; in ipſa lactatione pulchriora vbera exhibeat neceſſe. Guillelmus iterum eleganter ad hunc locum, ita habet: *Non ſimpliciter ait: Pulchra ſunt. ſed, quaſi cum admiratione: Quàm pulchra ſunt mammæ tuæ! id eſt, quàm grata ſunt oculis Patris, quæ Filium vnicum aluerunt! Quàm pulchra ſunt, quæ lacte ſingulariter candido tumuerunt! Nempe, lac illud ſingulariter candidum, quia virgineum. Quid negas, ô ſtulta mundi ſapientia, partum virgineum? Deus naſcebatur: & quid item negas lac virgineum? Deus paſcebatur. Non potuit Deus in ſalutem hominum corporaliter naſci, niſi partu virgineo: nec decuit eum paſci, niſi lacte virgineo: nec minùs habet miraculi pectus Virginis lacteſcens, quàm venter partu grandeſcens.* Vide, quod ex ſimilibus verbis Guillelmi intuli ſuprà num. 168. ſi enim ea vbera parabat Deus, quorum pulchritudinem admirari videretur: quantò decentior à libera, & non ab ancilla procederet admiratio?

Mariæ vbera lactantia, pulchra ſimul.

Sunt etiam ad rem meam, quamuis obſcura, illa eiuſdem Cantici cap. 7. num. 7. *Statura tua aſſimilata eſt palmæ, & vbera tua botris.* Quòd rectitudo non incurua Mariæ, palmæ Crucis triumphalis comparetur, dixi ſupra. Sed, ſi botri in hoc loco, quia tunſionibus premuntur, Martyres denotant, vt aliqui volunt: cur illis Mariæ vbera comparantur? quid candido Libani, cum purpureo fluxu? quid paſcenti lacti, cum ſanguine patiente? Reſpondet Haïlgrinus Cardinalis ibi: *Vt ſicut palma, id eſt, arbor triumphalis Crucis Dominica terribilis eſt malignis Spiritibus: ſic Beata Virgo merito ſuæ rectitudinis malignos Spiritus terreat, & expellat. Vbera quoque botris aſſimilata ſunt: in quo mirabilis prærogatiua merendi monſtratur in Virgine; quæ non minùs meruit fundendo lac de vberibus ſuis ad Filij nutrimentum, quàm Martyres, qui per botros figurantur, meruerunt fundendo ſanguinem ſuum in martyrio: omnium enim operum meritos, ſecundùm radicem charitatis penſatur.* Imò ab hoc principio multò magis promeruiſſe Mariam lactantem, quàm morientem Martyrem, certo certius. Potuerunt quidem Martyres Dæmonem, cuius captiui fuerant, triumphare; ſed id vſque ad ſanguinem decertantes: Maria excellentiùs longè facili miniſtrato lacte, tanquàm æreis vinculis Dæmones concatenat: quis putet fuiſſe illorum captiuam, quos non reſiſtens ad ſanguinem; ſed conſiſtens in lacte detriumphat, non tam intendentes bellum, quàm fugam arripientes? nimirum, non minùs ingenuo lacte decebat Deum ipſum enutriri. 172.

Maria lac, ſãguinẽ Martyrũ præſtat.

§. VIII.

Miſera, & ſeruilis conditio peccatoris.

IN prædicta hucvſque ratione, qua magis idoneam Matrem probaui Mariam, ſi præſeruata, neutiquam ancilla Dæmonis diceretur; ſuppoſui ſemper miſeram, & ſeruilem peccatoris conditionem. Ne tamen, ſi res poſtulet, aliunde deſideres id firmatum; dabo pluſcula ex vtraque pagina, quæ, ſi minùs ſelecta; veruntamen minùs trita videbuntur in eo argumento, de quo tot alij mille, ac mille chartas egregias impleuerunt. Et magis ad rem noſtram incipiamus à culpa originali. Subit Adam reatum ab eſca, & à Iudice ſententiam reatus: tunc de iam iam expellendo ſubdit Textus: *Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos.* Geneſ. 3. num. 21. Sed adeóne ficulnea illa folia erant pretioſa, vt ſaltem illis indutus non emitteretur? Non adeò illa multi facienda: vtcunque tamen viror ille Paradiſum redolebat. Exuitur ergo illis, ne qui fructus pretioſos ſponte amiſerat, vel etiam vilia folia deportaret. At, cur maximè 173.

Originalis culpa ſeruitus.

 pellibus

pellibus veſtitur? Quia veſtis viliſſima: vnde Timon apud Lucian. ad ſummam miſeriam redactus, *ἐναψάμενος διφθέραν*, *inductus pelle caprina*, terram laborabat. Parum id: non ſimpliciter laborandæ terræ ſub viliſſima pelle mittitur Adamus: ſed mundo, tanquàm ſeruus pœnæ, vt fodiendo metallo deſtinatur: ſeruili autem conditioni quis, niſi abiectiſſimus habitus, conueniat? Nimirum, ab originis loco præcipitatus nihil paradiſiacum habeat, nihil non ſeruile gerat neceſſe eſt. Cape nunc Tertul. lib. de Pall. cap. 3. *Quod in nouo corpore indebitum adhuc pudori erat, protegere feſtinans, ficulneis foliis interim circundat. Sed hinc, cum de originis loco exterminat, pelliceus Orbi vt metallo datur.* De metalli pœna, ſeruorum propria, legendus Faber Semeſtr. 2. cap. 5. Vnde & D. Ambroſ. queritur epiſt. 29. ad finem, quòd ſerui Dei Martyres, tanquàm culpæ ſerui, *tradantur metallis, ne pœna citò tranſeat.* Certè iam in ſe condonatus fuerat Adam: ſed, dum ab originis loco exterminat, nos in originali capite ſeruiebamus: & ille filiorum ſic habitum præferebat.

Serui metallis damnati.

174. De Chriſto ſalutem nobis afferente ſic habet Paulus Rom. 8. n. 3. *Deus Filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati: & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtificatio legis impleretur in nobis.* Sed quid? an, ſi Chriſtus in carne non veniret, ſi Deus homo non fieret; peccatum non damnaretur? iuſtificatio perfecta non intercederet? Certè ſi Deus Angelum apprehenderet, & in hominum Redemptorem conſtitueret; iam hic Angelus hypoſtaticè vnitus, vel leuiſſimo reuerentiæ actu erga Deum pleniſſimâ iuſtitiâ ſatisfacere videretur. Quid ergo neceſſariò non Angelus, ſed homo apprehenditur? Non eſt huius loci diſputare, an talis Angelus pro humano peccato propriè ſatisfaceret: illud ſcio, longè formaliorem, obſeruatis omnibus iuſtitiæ legibus, à Chriſto noſtro adhibitam ſatisfactionem: vt eadem natura, quæ in nobis peccatrix, iam innocens in Chriſto culpam ſolueret. At, cur tam exacta iuſtitia hic requiritur ad redemptionem? Quia, vt alia prætercam, de iuſtitia exacta, Dæmoni per fœdatam originem tradebamur: iuſtam illi pendere à Deo iubebamur ſeruitutem: iuſto, licèt commiſſo dominio, nos detinebat. Ne ergo, ſi aliter fieret, violentiam diuinæ potentiæ eripientis ſibi prædam quereretur; iuſtiſſimo tantùm titulo ſpoliatur. Ad hunc, & ſimiles alios locos alludebat Leo Magnus Serm. 2. de Natiuit. Chriſti, diſputans, cur in hoc Deus ratione iuſtitiæ, non virtute potentiæ vteretur. *Nam ſuperbia hoſtis antiqui non immeritò ſibi in omnes homines ius tyrannicum vendicabat: nec indebito dominatu premebat, quos à mandato Dei ſpontaneos, in obſequium ſuæ voluntatis allexerat. Non itaque iuſtè amitteret originalem deditis generis ſeruitutem; niſi de eo, quod ſubegerat, vinceretur.* Quàm arctum ſeruitutis ius homines in origine premebat, quod ſolùm exactiſſimâ iuſtitiâ foret abolendum!

Redemptoris noſtri iuſtitia perfecta.

175. Adhuc noua huius iuſtitiæ perfectio ponderanda, vt clarior ſeruitutis diſtrictio denotetur. Infantis Dei, non dicam vagitus tener, prima lacrymula; ſed minima quæuis interna ſubiectionis actio, non ſolùm commiſſa, & committenda peccata perfectiſſimè aboleret; ſed omnia poſſibilia, ſi darentur, pluſquàm iuſtiſſimo titulo ſatisfaceret. Quorſum ergo ſitis, fames, fatigatio, ſputa, alapæ, verbera, fellea potatio? &, quod caput eſt, quorſum atrociſſimæ Cruci permittitur affigendus? Vt dum Dæmon Iudæos incitat, culpam miniſtrat, Crucem parat, & Deum ipſum adigit ad mortem, maioris ſe culpæ reum, quàm fuerat ab homine commiſſa, fateatur. Sed, quid tandem, ſi Dæmon ſe ſceleratiſsimum agnoſcat? Fatebitur, ſe iuſtiſsimè ab homine, ob leuius peccatum iuſtè poſſeſſo, ſpoliari, qui grauioris ſceleris reus conuincebatur: & de maieſtate diuinâ læsâ, ſacri fiſci ærario, infamis proditoris bona deuoluentur. Quæ ſtrictior ſeruitus, quæ omnibus iuſtitiæ punctis fuerit expungenda? Euſebius Gallicanus grauiſſime homil. 11. de Paſcha, poſt multa: *Vt ille, qui pro crimine ambitionis illicitæ, obnoxium tenebat hominem: dum Dominum crucifigit, maioris reus criminis appareret: ac ſic authoritatem dominantis amitteret, dum venit culpam decepti hominis, immunitas deceptoris.* Extrema planè ſeruitus nobis in Adamo immodicum honorem appetente, contracta, extremâ fuit iuſtitiâ redimenda: vt huc natum videretur: *Summum ius, ſumma iniuria.*

Originis ſeruitus quàm arcta.

Sunt mira in hanc rem verba Pauli de Chriſto Saluatore: *Delens, quod aduerſus nos erat, chirographum decreti, quod erat contrarium nobis: & ipſum tulit de medio affigens illud Cruci: & expolians Principatus, & Poteſtates traduxit confidenter, triumphans illos in ſemetipſo.* Coloſ. 2. n. 14. Quaſi non ita confidenter, & decorè expoliaret Dæmones, niſi chirographum deleret: nec ſatis deleretur iſtud, niſi affixum Cruci, immaculati Agni Sanguine ſolueretur: & miſerrimo litterarum atramento, diuinæ rubrica purpuræ obduceretur. Et quod, inquis, tam ſtricti iuris chirographum Dæmon oſtentabat contra miſeros ſeruos? quinam erant indelebiles adeò characteres, vltimam ſeruitutem ſcribentes; quos ſolùm diuinus Sanguis decorâ confidentiâ deleret? Proclus Epiſcopus in Concil. Epheſ. abſque dubio huc reſpiciens: *Per Adamum*, inquit, *omnes peccato quaſi chirographum dederamus; omnéſque Diabolus in ſeruitutem redegerat: etenim corpore noſtro permultis pathematis ſubiecto, velut charta vſus, noſtræ venditionis pretia oſtentabat: poſſeſſionúmque debitum malignus ille falſarius minitabundus ob oculos nobis ponebat; ac nos vniuerſos ad ſupplicium, condemnationémque depoſcebat.* Quot pathemata audis, tot litteras tanto Sanguine intellige obliterandas: quot ab origine ſentis rebelles affectus, tot characteribus chirographum ſeruitutis ſcripſiſti. 176.

Seruitutis huius chirographum ſolo diuino Sanguine delendum.

Mirum eſt id etiam, qua parte data lux, Ethnicis notum: vt quot vitia numerabant, tot ſeruitutis titulos erectos indicarent. Perſius Sat. 5. 177.

Te nihil impellit? nec quidquam extrinſecùs intras,
Quod neruos agitet? ſed ſi intùs, & in iecore ægro
Naſcantur domini: qui tu impunitior exis,
Atque hic, quem ad ſtrigiles ſcutica, & metus egit heriles.

Originis ſeruitus etiam Ethnicis nota.

In ægro iecore, infecta ab origine viſcera, maleſanos appetitus, vt potuit, declarauit. Seneca cauſar. nat. lib. 3. *Liber eſt, qui ſeruitutem effugit ſui:*

ſus: hæc eſt aſſidua ſeruitus, & ineluctabilis, & per diem, ac noctem æqualiter premens, ſine interuallo, ſine commeatu: ſibi ſeruire grauiſſima ſeruitus eſt. A naturâ corruptâ indita, ineluctabilis, niſi potentiori gratiâ liberetur. Et iterum de vita beata cap. 5. *Vides, quam malam, & noxiam ſeruitutem ſeruiturus ſit, quem voluptates & dolores, incertiſſima domina, impotentiſſimaq́; alternis poſſidebunt?* Benè Claud. in 4. Conſ. Honor.

Tu licèt extremos latè dominere per Indos:
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent:
Si metuis, ſi praua cupis, ſi duceris irâ;
Seruitij patiere iugum: tolerabis iniquas
Interius leges.

Seneca iterum epiſt. 47. de illis, quibus per vitia ſeruitur. *Alius libidini, alius auaritiæ, omnes timori. Dabo Conſularem aniculæ ſeruientem: dabo ancillulæ diuitem. Oſtendam nobiliſſimos iuuenes mancipia Pantomimorum. Nulla ſeruitus turpior eſt, quàm voluntaria.* O ſi hæc ſæcula, & corruptiſſima noſtratum mores videret Seneca? Notum illud ex lib. 1. Apophthegm. *Cnidum, qui ſe dicebat admirari, quod Ageſilaus cum cæteris Lacedæmoniis, tam frugali cibo, veſtitúque vteretur: Atqui, inquit, ô hoſpes, pro hac frugalitate optimam meſſem metimus, libertatem. Sapienter admonens, nullam eſſe voluptatem viris ingenuis ſuauiorem libertate; nec ibi diu libertatem eſſe poſſe, vbi regnat luxus.* Sed iterum ad ſeruitutis noſtræ chirographum redeamus.

178. Mirabar aliquando, cur Chriſtus Dominus, qui iam iam aſſumendus in Regem, vt dignitatis honores declinaret, legitur Ioan. 6. n. 15. aufugiſſe; permitteret, vt morienti nobiliſſimus, & regaliſſimus titulus apponeretur ille; *Ieſus Nazarenus, Rex Iudæorum?* Cur enim honoris deſpector, humilitatis magiſter, tam præclaram decori tituli maieſtatem non auertat? Nunquid poterat ambitionem moriens proteſtari, qui euertendæ ambitioni moriebatur? Apage blaſphemiam. Sed erat ibi chirographum illud noſtrum inuiſibiliter affixum, vt deleretur: & vt erat cautio legitima, qua iuſtiſſimè ſibi traditos homines in ſeruitutem, Dæmon oſtentabat; voluit ſcriptâ pariter viſibili cautione, quaſi meliori iure exhibito, cautionis illius priſcæ ius abolitum. Quid enim non cederet Dæmon, ſi Regem ſupremum, cui, miniſtro Pilato, titulum affigebat; Ieſum, ſiue Saluatorem, Diuinitate floridum, floribus immortalibus Nazarenum teſtabatur? Fauet D. Cyrillus lib. 12. in Ioan. cap. 29. poſt multa: *Habebat Diabolus aduerſus naturam noſtram chirographum, & priſcam Dei ſententiam, quæ aduerſus primum hominem iuſtiſſimè fuit prolata: in quo genus vniuerſaliter noſtrum condemnatum fuit. Hoc igitur aduerſus genus noſtrum chirographum, titulo in Cruce confixo, delenit Ieſus Saluator. Liquidò nanque hic titulus mortem in ligno ſuam ſignificauit, quam pro condemnatorum vita paſſus eſt.* Quàm radicata ſeruitus, quæ ſolùm patientis Dei exhibitâ cautione eradicanda!

Crucis titulus quid deſignarit.

179. Mirabar etiam, cur, cùm omnia ſibi atrociſſima parari Chriſtus permitteret, cùm in Regem ſpinis coronaretur; non etiam ad dolorem intenſiorem, ſpinarum faſciculo vteretur; aut ad ridiculi dedecoris opprobrium ligno viliori: ſed *arundinem in dextera*, Matth. 27. n. 29. ſolummodo geſtaret? Quid in arũdine ſalubrius ad myſterium redemptionis; dignius ad poteſtatis excellentiam? Nemo neſcit, fuiſſe olim arundinem, & calamum, inſcriptorium inſtrumentum, ſicut hodie penna vtimur ſcribendo: ideò Auſonius de Principe poemata ſcribente:

Arundinem cur geſtaret Chriſtus.

Et commutata meditatur arundine verſus.

Chirographum ergo ſuum contra nos, viſus Dæmon arundine conſcripſiſſe. Tollit ergo arundinem Chriſtus, inſtrumentum illi eripit, ne deinceps priſcæ ſeruitutis falſarius notas ſcribat. D. Athanaſ. lib. de Cruce Dom. *Cum chirographum nactus inimicus noſter omnes inuaderet, & tyrannidem in omnes exerceret, vt in ſubiectos ſibi; ea de cauſa, cùm eum omnibus ſpoliaſſet Dominus, calamum etiam accepit, vt victoriam oſtentaret. Geſtabat ergo chirographum in calamo. quo inſtrumento iam olim nos Diabolus ari ſuo, rationibúſque inſcriptos habebat: vt vnà cum morte etiam iſta demoliretur*, &c. *Videt ſceleratus ille, ſe ab illis omnibus ſpoliari*, &c. *amiſiſſéque chirographum, & calamum, quo nos in ſua cautione deſcripſerat.* Sed de miſera peccatricis originis ſeruitute, pleni vbique Patres. Veniamus ad aliorum peccatorum ſeruitutes, vnde etiam origo mancipata vlteriùs declaratur.

Vbi peccauit Eua, audit à Deo: *Sub viri poteſtate eris: & ipſe dominabitur tui.* Geneſ. 3. n. 26. Nihil pœnarum æternus Iudex Euæ irrogauit, vt alibi ex Patribus oſtẽdam, quod ſuauiſſima permixtum miſericordia non foret: ideò dum *ærumnas* multiplicat, multiplicat & *conceptus*: vt ſaltem ſit fœcunda in partu, quæ ſterilis fuerat in virtute. Ideò, dum eius partus doloribus adſcribuntur, audit & filios, vt in horâ ſuæ preſſuræ exhilaretur de homine naſcituro. Sic piiſſimus Dominus (vt alibi ex Leontio dicam) indignatione totius humanitatis ſpecimen referente, matrem mundi eligit iratus, additionem ſucceſſionis promittit dolens, cadentem adducit in progreſſus. Quis ergo non addubitet, cur ita mariti dominio miſella ſubmittatur, vt nihil in grauiſſima timidi ſexus pœna, pietatis cernatur ſplendere? Sed miſcetur quidem beneficium, & illud maximum. Vix peccarat infauſta, cùm tota in Dæmonis tranſierat poteſtatem, infernæ ſeruituti ſubiecta penitùs. Quid ergo maius poterat accipere, quàm à Dæmonis ſeruitute liberari, vt in liberam quandam mariti tranſiret ſeruitutem? D. Leont. in Bib. Phot. cod. 272. *Ipſi*, inquit, *dominabitur tui. Habe virum dominum, & non ſerpentem: inde ad meliorem vitam conuerſa, vnde ſumpta principium habuiſti.* Quia tamen infauſto fato ſic addictum ſeruituti delictum, vt vix ab illo eripi poſſe videatur; adhuc in ſeruitutem viri tranſeat neceſſe eſt: vt doleat ſibi dominum paratum, quem ſibi vitæ ſocium comparat. Philo Iud. in lib. de opif. mundi, ad hunc locum: *Quominus, inquit, libertate frueretur, vita ſocium agnoſcens pro domino, cuius mandata exequi neceſſe habeat.* 180.

Miſera peccatoris ſeruitus.

Vxor mariti ſeruitio benignè mancipata.

Eſt ergo humana etiam ſeruitus per culpam introducta; vt, dum corpus viſibile inde cernis domino viſibili miſerè mancipatum; miſeriùs inuiſibilem animam inuiſibili tyranno deplores traditam in ancillam. Conditurus Deus Adamum, & creaturarum Principem hominem editurus, iam illi deſtinat terminos imperij: *Præſit*, inquit, *piſcibus maris, & volatilibus cæli, & beſtiis,* 181.

Culpa etiam humanam ſeruitutem induxit.

vniuerſæ;

vniuerſaq; terræ, omnique reptili, quod mouetur in terra. Geneſ.1.n.26. Sed, quot poſteris erat Adamus imperaturus? Certe innumeris, qui ſemper protoplaſtum coluerunt: imò e poſteris ſuis, quot erant in Reges, & in aliorum dominos educendi, vix poſſes numerare. Cur ergo non etiam in aliorum hominum dominium dicitur creatus homo, ſi aliorum imperium erat ſortiturus? Quia ex ſe Deus de hominibus in natura integra producendis ſermonem inſtituerat; in hac verò locum ſeruitus non haberet, quæ ſolùm ingrediente peccato obrepſit pariter. Auguſt. de ciuit.lib. 19. cap. 14. poſt alia ad hanc rem: *Ita*, inquit, *Deus hominem condidit. Dominetur, inquit, piſcium maris, & volatilium cæli, & omnium reptilium. Rationalem factum ad imaginem ſuam, noluit niſi irrationabilibus dominari; non hominem homini, ſed hominem pecori. Inde primi iuſti paſtores pecorum magis, quàm Reges hominum conſtituti ſunt: vt etiam ſic inſinuaret Deus, quid poſtularet ordo creaturarum, & quid exigat meritum peccatorum: conditio quippe ſeruitutis, iure intelligitur impoſita peccatori.* Et benè, *iure*. vt qui ſunt Deo iniurij, infamem iure notam ſortiantur.

182. Hinc poterant, neque abſque rubore, imò debebant, ceſſare iam querelæ, quas contra Chriſtianos Principes fundunt clientes: quòd iniquis gabellis, quòd tributis immodicis, quòd non iam libera politiâ, ſed miſera ſeruitute aggrauentur. Quis enim iure queratur, quòd Princeps iure ſuo vtatur abſque iniuria? Aut, quam inferat dominus iniuriam, ſi cuncta ſeruorum bona ſibi exigat? Aſpice nunc, ſi tot obortis lacrymis poteris, Reſpublicas Chriſtianas; & quot vitiorum ſordibus videris immerſas, tot ſeruitutis titulis fateberis obnoxias. Ah quid vltra plorent tempora, ſi mores priſcus miſeræ deplorarunt! Iure à Deo his miniſtris traduntur clientes, a quibus ſeruorum inſtar compilantur, qui per culpam ſe ſeruos proteſtantur. Illud quidem fuerit Principis catholici, populi ſui vitus non applaudere, culpas non diſſimulare: ne in ſuſpicionem incidat tyrannidis affectatæ: quaſi nocentes cupiat populos, vt ſemper ſeruis valeat dominari. Hinc gnome optima Plinij Panegyriſtæ Traianum commendantis, quòd gentis ſuæ virtutibus ſtuderet: *Et priores*, inquit, *quidem Principes, excepto patre tuo*, &c. *vitiis potius ciuium, quàm virtutibus lætabantur: primùm, quòd in alio ſua quemque natura delectat: deinde, quòd patientiores ſeruitutis arbitrabantur, quos non deceret eſſe, niſi ſeruos.* Et quidni deceat hos tales, quamuis auitam nobilitatem iactent, in vnius externi Principis ſeruitutem deſtinari: ſi tot internos ſibi dominos, quot vitia conſtituerunt? D.Proſper Aquit.lib.car.epig.43.

Reges improbi, cur malè moratos cupiant clientes.

Solus peccator ſeruit, malè qui licèt amplo
Vtatur regno, ſat miſer eſt famulus,
Cum mens carnali nimiùm dominata tyranno,
Tot ſeruit ſceptris ſubdita, quot vitiis.

Sed de hac re, déque debitâ Principum in exigendis tributis parſimoniâ, etiam ab his ſeruis, (quorum Deus pœnam permittit, ſed dominorum culpam non admittit) in Politicis noſtris, ſi vita, iam nunc ægra, durat, fuſiùs diſſeremus. Redeo.

183. Inde eſt, vt cùm tot ſeruilia opera ante diluuium, aut in vrbibus, aut in arca condenda exercerentur; imò cùm in tot bellis mancipia neceſſariò caperentur, nuſquam ſeruitutis vocabulum exprimatur: ne forte in his rebus prolatum, naturæ videretur eſſe ſeruitus, & non culpæ: quod vſum, & quodammodo poſſeſſionem ſolùm in re vitiorum comparaturum decenter, nec temere antea proferendum videbatur. Imò & poſt diluuium non priùs ſeruitutem legis, quam Chanaan audias maledictum: *Maledictus Chanaan: ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis.* Geneſ.9.n.25. Vt in primo peccato, quod poſt naturam reparatam per arcam, Eccleſiæ figuram, legitur, tanquam in legitimo iure, ſeruitutis conditio fundaretur. Et cur ita? Ne ſeruitus aliunde in naturam putaretur intratura, niſi infamis oſtiaria culpa portam aperiret. D. Auguſt. ſuprà citatus: *Nuſquam*, inquit, *Scripturarum legimus ſeruum, antequam hoc vocabulo Noe iuſtus, peccatum filij vindicaret dicens: Maledictus Chanaan, ſeruus*, &c. *Nomen itaque iſtud culpa meruit, non natura.* Tam enim iniqua baſi, ne iniquus eſſet, titulus erat miſertimus erigendus.

Seruitutis nomen quando primum prolatum.

Dolenti Eſau præreptam ſibi à Iacob benedictionem, & aliam ſibi dandam ſuſpiranti, inter fauſtas alias acclamationes, ſic benedicturus dicit pater: *Viues in gladio; & fratri tuo ſeruies: tempúſque veniet, cum excutias, & ſoluas iugum eius de ceruicibus tuis.* Geneſ.27.n.40. Dubitatunt aliqui, cur, ſi fauſta precatur, felicia annunciet; immiſceat ſeruitutem? Et apte reſpondent ex Philone, nihil felicius inſipienti, & ſcelerato homini poſſe euenire, quàm ſi ſancto Iacob, viuo Dei typo, ſeruire diceretur. Res huculque plana. Sed ecce nunc exſurgunt ſalebræ non vulgares. Si tam fauſtum erat miſero Eſau, vt pio fratri, Dei loco, deſeruiret, idque illi inter præcipuas benedictionis prærogatiuas irrogatur; cur tanquàm benedictionis additamentum, excutiendum hoc iugum declaratur? Si excuſſio felicior, infelix certè fuerat ſubiugatio: ſi fauſtum iugum, fruſtrà eius ſolutio ponitur in optatis. Quid ergo? Attende. Ly, *eius*, non iugum à Iacobo feliciter imponendum denotat; ſed iugum ab altero, infeliciter impoſitum Eſau miſero: quo durante, non poterat iſte iugum fratris ſanctiſſimum portare: quaſi dicat Iſaac. Seruies fratri tuo; ſed non modò: tunc enim ſeruies feliciter, quando tempus venerit, in quo excutias iugum *eius*; eius, nimirum, tyranni, cuius modò per culpam vincula geris, compedibus illaquearis. Nunc capies Philonem lib. 2. Allegor. *Inter fauſtas precationes pater ſic tibi dicit: Fratri tuo ſeruies. Sed non nunc; non enim ferret te habenas detrectantem: ſed, vbi ſolueris iugum à ceruice tua, nimirum, abiectis illis elatis ſpiritibus, quos ſumpſiſti, poſtquàm te ipſum ſubiugaſti affectuum vehiculo, aurigante inſipientiâ. Nunc quidem ſeruus es moleſtorum herorum, & intolerabilium, qui non ſolent quenquam manumittere: quòd ſi fugitiuus eos deſerueris, excipiet te amator ſeruorum dominus, cum certa ſpe futuræ libertatis.* Nulla durior ſeruitus, quàm illa, à quâ, ni felix fugis, manumiſſionem deſperes, neceſſe eſt. 184.

Seruire Deo, vel ob Deum, quàm dæmonum.

Seruire Sanctis glorioſum.

Et tamen (nam benè dixerat Seneca, nullam eſſe ſeruitutem peiorem voluntariâ) ſunt aliqui, qui ſic ſeruitutis amoribus indulgent, vt datâ fugiendi occaſione, imò oblatâ ſibi vltrò libertate, 185.

Voluntaria ſeruitus infamis, & aſpernanda.

malunt

malunt in ſeruitute permanere: de quo Exod. 21. n. 4. Audi tamen, quid illi fieri præcipiatur, qui ſibi conceſſam reſpuit libertatem à domino: *Perforabis aurem eius ſubulâ: & erit ei ſeruus in ſæculum.* Sed, cur vulneretur miſer ſeruus à domino, tanquàm fugitiuus; qui iſti vltrò, iam non debitam præbet ſeruitutem? Imò propterea. Aptè Oleaſter ibi: *Quanti,* inquit, *facienda ſit libertas, optimè docet locus iſte: & quas pœnas ſubire debeat, qui ea non vtitur, cùm poſſit. Docet etiam eos puniendos, qui dedecus ſeruitutis non ſentiunt; neque curant, vt ſentiant.* Typica erant iſta, & in myſterium prolata, de quo paſſim Patres: vt diſcas, quam nouis pœnis in ſeruitute Dæmonis ſis torquendus, cùm vocanti gratiæ reſiſtens, lubens, & effrons, in tanti dedecoris opprobrio hilaris perſeueras.

186\. Sed parum erat miſeris oblatam ſibi libertatem ſperněre, in iugo permanere: etiam, quod peſſimum eſt, pretij impendio iugum emunt. Ideò ille alius diuinæ cœnæ reſpuens ſplendorem, lautitiem faſtidiens, excuſabat ſe falſus: *Iuga boum emi quinque.* Luc. 14. n. 19. Vbi mihi attende, dum ſe miſer, & emptor dæmoniacæ mancipat ſeruituti; non tam iugum, quàm *iuga* comparaſſe. Cur enim, ſi vnus eſt dominus Infernus tyrannus, vno tantummodo iugo non ſit contentus? aut, quorſum plura ſimul iniicere allaboret? Videlicet, vt, dum diuerſa iuga trahunt in diuerſa, miſer ſubiugalis ſub aſperrima ſeruitute diriùs diſcrucietur; & in contraria viriorum ſubiugatorum diſtortus impulſu, laceretur ſæuiùs. D. Bernard. in Ser. *Ecce nos* ad hunc locum, poſt multa: *Eris,* inquit, *inuenere, non modò quinque; ſed pluſquam quinquagintaquinque; non modò iumentorum iuga, ſed Dæmonum. Contendunt ambitio, & elatio cordis: altera nidum, altera foueam parat: volare altera iubet, repere monet altera; cùm neutrum profectò ſit hominis. Quis enim es tu? ait hæc: quis verè ille, vel ille eſt, aut quæ domus patris eorum, vt eis in aliquo cedas, vt veneraris eos, vt aliquatenus eis blandiaris? At bonus ſermo, bonum inuenit locum, ait ambitio; & interdum quoque, qui prodeſſe non poteſt, poteſt obeſſe: vnde diſſimula.* Et qualis interim miſer ſubiugalis diſtorquebitur, dum in tam diuerſa trahitur? Dum hinc rapitur vanis plumis ad nidum; inde fictâ humilitate deprimitur in foueam? Dum iam, quia elatus, alatus volat: iam quia ambitioſus, repens deuoluitur?

Seruitutem emit peccator diſtorquendus.

187\. Vt verò elationem nunc prætercam, ambitionis hypocritiſſantes motes pendo adhuc. Dicebat Chriſtus: *Cùm ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ, triſtes: exterminant enim facies ſuas, vt appareant hominibus ieiunantes.* Matth. 6. n. 16. Si quæras, quid quærerent hypocritæ; nihil aliud inuenies, quam humanis oculis placere. At vide miſeriam deluſorum: oculi tantummodo pulchro obiecto delectantur: dum ergo miſeri exterminantes faciem, illuuie, macie, & pallore concepto pulchritudinem demoliuntur; fruſtrà placere oculis moliantur. Deinde, alienos ſibi oculos cupiunt deſeruire: & tamen oculis priùs, imò & ſemper, nunquam compotes voti laborioſâ induſtriâ deſeruiunt. Nunc clarebit Chryſol. ibi Serm. 7. *Hypocriſis,* inquit, *dum vult captiuare oculos, oculis fit ipſa captiua. Exterminant faciem ſuam: & ſi facies exterminantur, ornamentum corporis quod manebit?* Ideò Boëtius lib. 3. de Conſol.

Am. ne ſeruit.

> *Qui ſe volet eſſe potentem,*
> *Animos domet ille feroces;*
> *Nec victa libidine colla*
> *Fœdis ſubmittat habenis.*

Et iterum lib. 4. met. 2. de impio vitiis ſubiecto:

> *Iam videbit intùs arctas*
> *Dominos ferre catenas.*

Et adhuc alibi, ſed ſolutus: *Extrema,* inquit, *ſeruitus eſt, cùm animæ vitiis deditæ, rationis propria poſſeſſione ceciderunt.* Cadunt miſeræ poſſeſſione ſui, vt ſæuo aliorum dominio poſſideantur.

Imò, quod peius eſt, à dominio Dei videntur 188.
quoad curam amoueri; perſiſtere quoad tormentum. Vix in fœdiſſimam idololatriam prolapſus fuerat populus; cùm ad Moyſem Deus: *Vade,* inquit, *deſcende: peccauit populus tuus, quem eduxiſti de terra Ægypti.* Exod. 37. n. 7. At, nónne magis populus ille Domini, quam Moyſis? Nónne Deus in brachio forti, in dextera excelſa illum eduxerat? Reſpondet ibi Oleaſter: *Hoc malum peccatum afferre ſolet: vt peccator non ſit Dei ad beneficia; ſit tamen eius ad ſupplicium.* Vt dum manet tantummodo ſeruus pœnæ; crudeli tyranno, & torturo carnifici tradatur tandem: dúmque viuit infauſtus, in libero corpore captiuam animam gerere cernatur. Grauiter Saluianus lib. 6. de Prouid. de vitiis Carthaginis inter bellorum preſſuras: *Quis æſtimare hoc malum poſſit? Circumſonabant armis muros Carthaginis, populi barbarorum: & Eccleſia Carthaginenſis inſaniebat in circis, luxuriabat in theatris. Alij foris iugulabantur: alij intùs fornicabantur. Pars plebis erat foris captiua hominum: pars intus captiua vitiorum. Cuius peior fuerit captiuitas, incertum eſt: ille quidem erant extrinſecùs carne; ſed iſti intus mente captiui. & ex duobus lethalibus malis, vt reor, leuius eſt captiuitatem corporis, quàm captiuitatem animæ ſuſtinere.* An ſimile quid in noſtro æuo, & gente noſtrâ accidat, alius inferat. Ego pergo.

Peccator ſeruus Dei dicitur; ſed ſolùm ad pœnam.

Clarebunt ex dictis monita Salomonis, quæ 189.
aliàs minùs alicui neceſſaria viderentur: *Ne des alienis honorem tuum; & annos tuos crudeli.* Prouerb. 5. n. 9. Quis enim ita ſocors, vt non extortus, ſed lubens, honorem ſuum ſibi ereptum prodigeret in extraneos; & annos ſibi impendendos ingratiſſimæ aliorum crudelitati dedicaret: quò monitis egeat, ne fecerit id, quod etiam admotis flagellis facere recuſaret? Sed grauiſſimè ibi Beda: *Ne honorem,* inquit, *qui ad imaginem Dei creatus es, immundorum Spirituum voluntatibus ſubdas; neque accepta viuendi ſpatia, ad libitum aduerſarij immitis expendas: cuicunque enim ſcelere quiſque ſubiicitur; in hoc profectò dominatui malignorum Spirituum mancipatur.* Quàm ergo multiplex turba infauſtæ ſeruituti ſe dedentium, tam neceſſaria Salomonis admonitio. Claudant nobis hanc paginam ponderoſa admodum verba D. Cæſarij Arelat. hom. 4. vt habentur tomo 2. Biblioth. poſt multa de Ægyptia ſeruitute: *Hæc itaque ſeruitus, quod peius eſt, non illius tantùm temporis fuit; ſed etiam nunc animas negligentium, & infidelium multò periculoſius, nexibus blanda captiuitatis inuoluit: a quo enim quis vincitur, ſicut Apoſtolus teſtatur, eius ſeruus eſt. Iſte obtemperat iniuſtitiæ, ille iræ: iſte ſuperbiæ, ille ſæuitiæ: iſte malitiæ, ille iracundiæ: iſte auaritiæ, ille luxuriæ.*

Dira ſeruitus apud Dæmonem.

Neſcio.

Neſcio, quomodo ſe inter hæc ingenuum dicere audeat, quem tot domini in partes ſuas diſtrahunt. Quid prodeſt, quod liber eſt natura, qui ſeruus eſt conſcientia? Videmus nos extrinſecus generis claritate ſublimes, & intrinſecus mentis infirmitate degeneres: innocentium dominos; & criminum ſeruos. Iam melior eſt vernaculorum ratio, quos originis videtur inclinaſſe conditio. Habetis, boni famuli, veſtram conſolationem: pro libertate complectimini honeſtam ſeruitutem. dum, ſcilicet, domini ſeruituri vitioſiſſimæ ſubduntur.

Hæc dicta ſunto, (pauca illa, ſi copioſiſſimæ materiæ comparentur,) ne temerè Mariam Dæmonis, & culpæ dixerim ancillam: ſi, vt idonea foret Mater, non præſeruaretur.

§. IX.

Deipara, dum ſe fatetur ancillam, illuſtre ſibi originalis ingenuitatis erigit trophæum.

190. VNVM tantummodo contra prædictam libertatem Mariæ opponi poſſe videtur: nimirum, quòd, cùm iuſti ſe Dei ſeruos fateantur, quòd meritis Chriſti à diabolica ſeruitute redempti, nouo alio titulo, (prætetquam priſco illo creationis) in ſeruitutem Domini deuenirent: de quo plena Scriptura, pleni Patres: veniat etiam inferendum, Mariam ſimile iugum Dæmonis ſubiiſſe, quæ Luc. 1. n. 38. & iterum n. 48. ſe, qua decebat humilitate, ancillam appellauit: neque enim propriè ancilla foret, niſi pretio dato emeretur: neque emi potuit, ſi ſemper libera, & nunquam captiua culpæ intelligatur. Hæc tamen obiectio, inde totum, ſi quod habet, robur comparat, quòd putat, non poſſe dari redemptionem propriam alicuius rei, niſi priùs captiua intelligatur: quod eſſe falſiſſimum, fusè in toto alio articulo, Deo auſpice, demonſtrabo: vbi de debito tantùm, & illo remotiſſimo, ſeruitutis, imò de nullo debito, formale, & ſpecioſius redemptionis præſeruatiuæ genus fuſiſſimè declarandum. Nunc ad rem præſentem illud tantummodo adnoto, nunquam Mariam clariores libertatis ſuæ titulos, nunquam illuſtrius ingenuitatis originalis trophæum erexiſſe, quàm dum ſe ancillam Domini ingenuè, & confidenter profitetur.

Maria dum ſe fatetur ancillam, magis eſt libera.

Luc. 1.

191. Aſſertum verò, ex duplici capite, ſic deduco. Primò: quia iuſti, quò ſanctiores ſunt, & vberiori gratia perfuſi, eò diuiniori quadam ambitione, ambitioſiori obſequij conatu ſibi Dominicæ ſeruitutis titulum affectant; quaſi pretioſiori munere, & excellentiori redemptionis priuilegio comparati. Cùm ergo Maria omnium & dignior merito, & ſancta ambitione auidior, ſub infinita propemodum Matris prærogatiuâ, ſeruitutis huius titulum amplectatur; manifeſtè declarauit, ſe excellentiori quodam modo redemptionis emptam, & comparatam, præſeruatiuæ, nimirum: viſitata enim redemptio licèt in Maria longè ab aliorum excelleret redemptione; non tamen tanta intercapedine ſeiungitur, vt poſſit comparari intercapedini; quæ inter ancillam Matrem Dei, & inter ſeruos eiuſdem familiares inuenitur. Secundò: quia in hac ipſa confidentia, qua nomen ancillæ vſurpat, ſeruilia exercet; putauit Maria, & merito, hominibus declaratum, nihil ipſam dæmoniaci ancillatus ſubiiſſe: ſi enim videmus eos, qui ſerui aliquando fuêre, poſt vſurpatam libertatem, nihil ampliùs ſeruile pati ſuſtinere; ne ſibi præiudicare videantur: cur non putemus, Deiparam nihil vnquam ſeruile ſuſtinuiſſe; quæ confidenter ſeruilia exercet, ancillæ nomen identidem vſurpat; nec inde ſibi putat præiudicari? Incipiamus ab hoc ſecundo breuiter, vt in primo deinde, (quod magis huius eſt loci) fuſius diſſeramus.

Seruitutem Dei ambitioſè affectant iuſti.

Seruitus Dei confidenter profeſſa quia nihil ſeruile ſuſtinuit.

Contendebat Paulus probare Philippenſibus æqualem Patri Filium: vnde dicebat: *Non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo: ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens.* cap. 2. n. 5. Sed, quò tendis, dicat aliquis, Apoſtole ſancte? Si *formam ſerui* dicis accepiſſe, quaſi inde primæuum eius dominium confirmes: atqui eo ipſo contendit impius Arrius, & ſequaces ſacrilegi, Filium inter ſeruos, & creaturas Patris computandum, quòd formam ſerui hominis ſubiuit: aboleatur ergo ſeruitutis hinc nomen, ne raptus Diuinitatis titulus, & non proprius intelligatur. Imò, inquiunt hîc Doctores cum Chryſoſtomo, vt nemo neſcit, non aliunde magis propriam, neque raptam Diuinitatem ſuam probauit Chriſtus, quam quòd tam confidenter ſeruilia amplecteretur: ſicut tyrannus non temerè vnquam purpuram, & inſignia regia deponit, quia raptum habet principatum; quod quidem Rex legitimus ingenti cum fiducia facere non erubeſcit. Et cur ita? Debentur mihi in te notâ pulchra verba Theodoti Ancyrani in feſto Euangeliſtæ, quæ habentur in Actis Côcil. Epheſ. vbi de Chriſto ita: *Efficitur conſeruus, vt dominium ſuum olim declararet. Hinc magnus ille Paulus: Non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo: ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens. Ecquid eſt hoc, quod hoc loco dicitur? Sanè, qui per rapinam libertate potitur, nihil ſeruile pati ſuſtinet, ne vſurpatæ libertati aliquod præiudicium generet.* Libera ſemper ſanè fuit Deipara, quæ vel à nomine, vel à munere accepto ſeruitutis confidenter, nullum ingenuitati ſuæ putauit præiudicium generandum.

192.

Chriſtus cur confidenter ſeruus appellatur.

Philip. 2.

Theod. Ancyr.

Inſtituebat ſuos Chriſtus ad humilitatem, & mutua obſequia, ſubdens poſt alia: *Sicut Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare.* Matth. 20. num. 28. Meritò quidem humillimos diſcipulos, ad tantam euehendos dignitatem cupiebat. Sed, ſi nouerat abiecti ſpiritus piſcatores, indolis vilioris; cur etiam pariter, non illis aliquid præbet excellentiæ, aliquid glorioſi ſtemmatis, quo animi deiecti erigerentur, quò vilitas innata animaretur, vt poſteà cum fiducia tanquàm glorioſi Principes Eccleſiæ imperarent? Non id præteriuit Chriſtus: quia, dum Diſcipulis ſuis ipſe ſeruit, neceſſariò Diſcipulos ad imperandi meritum erigebat: qui in illa diuina ſeruitute clariorem Diuinitatis occultæ radium agnoſcentes, non poterant non animari regaliter ad regimen, & imperium Eccleſię, dum ſibi diuinum ſeruitium impenſum agnoſcebant: imò & ad inuicem ſeruiendum animabantur generoſiùs, quia

193.

Vnde à Chriſto ſeruimur, inde animemur ad regnum.

Matth. 2.

quia ex ipſo Domino diſcebant, nunquam auarius, id eſt, vigilantiùs internam libertatem cuſtodiri, quàm dum externa ſeruitus non erubeſcitur. Ad hæc & ſimilia Chriſti verba alludebat D. Paulinus epiſt. 3. ad amicum, loquens de viro ſanctiſſimo Victore: *Homo, inquit, verè vt ſcripſiſti, Dei, humilis corde, non humilis gratia: vas miſericordiæ, & manſio Altiſſimi, quem recipit, & oblectat placido anima tremendi hoſpitio, &c. Ipſe quotidie non ſolùm pedes meos lauare, ſed & calceamenta, ſi paterer, tergere cupiebat: auarus ſeruitutis internæ, & ideirco corporeæ ſeruitutis impiger.* Tunc, paulò pòſt de Chriſto ſic ſubdit: *Bonus Dominus, & ſalutarium Magiſter, ſeruiendi miniſterio, dominandi meritum conferebat: & humilitatis humanæ præbebat exemplum, quibus diuinæ ſublimitatis parabat conſortium.* Quaſi nunquam clarior diuinæ ſublimitatis parator, id eſt, Deus, quàm dum humilis ſeruitutis præbens exemplum, ipſe ſeruiendi miniſterio non ſolùm dominus, ſed & dominationis collator probabatur. Quò impigrior Maria ad ancillare munus, eò ſedulior internam libertatem conteſtatur.

D. Paulin.

194. In ſeruorum ſuorum vigilum, & ſuccinctorum præmium, ſe etiam in miniſtrantis ſerui habitum accingit Deus: *Amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Luc. 12. n. 37. Sed, cur ſe in habitum ſeruitutis deiiciat Dominus; cùm in ipſo Diuinitatis habitu ſi miniſtraret, longè decoriùs honorare ſuos videretur? Quia, ſi ſeruorum decor erat habere Deum miniſtrantem; nuſquam Dominus ſe Deum clariùs exhibebat, quàm dum ſe ſub ſeruili habitu ſumma cum fiducia occulrabat. Nunc capies Chryſol. (alibi fuſiùs ponderandum in re alia) ad hunc locum Ser. 24. *En mutatio inaudita rerum; en terribilis correptio dominationis; en pauenda conuerſio ſeruitutis: quia parumper ſeruus adſtitit in Domini ſui expectatione ſuccinctus, & ſuſtinendi fidem breui fatigatione perdurauit; cui vt talionem redderet, diſſimulat ſe, in ipſa Diuinitate, Diuinitas.* Equidem in habitu accincto, id eſt, ſeruili diſſimulabat ſe Deus: ſed ſic illa ſeruitus, de liberta confidentia, meram, & ipſiſſimam Diuinitatem reuelabat: vt in ipſa Diuinitate, id eſt, in ipſo magis proprio Diuinitatis actu, diſſimulari Diuinitatem, dixerit Chryſologus. Diſſimulat ſe quidem Deus, dum ſibi ſeruitutis habitum videtur obducere: ſed tunc magis Deus apparet, cùm confidenter cernitur ſeruire: vt in ſeruili Diuinitate occultanti, clarior occultata Diuinitas ſplendeſcat. Occultet ſe ſub ſeruilibus Maria: nunquam manifeſtior libera apparebit.

Deus tum magis tale, cùm ſub humilitate diſſimulatur.

Luc. 12.

Chryſol.

195. Tale eſt illud Statij Sylu. 4. de Imperatore ſuò in epulo eum clientibus familiariter diſcumbente; inque ipſa facilitate, & penè conſeruili habitu, maieſtatis inſignia dulciùs propalante:

Rex etiam ſub facili comitate agnoſcitur diſſimulatus.

Statius.

Tantum ſpectare vacauit
Tranquillum vultu; ſed maieſtate ſerena
Mulcentem radios, ſubmittentémque modeſtè
Fortunæ vexilla ſuæ: tamen ore nitebat
Diſſimulatus honos: talem quoque barbarus hoſtis
Poſſit, & ignotæ conſpectum agnoſcere gentes.

Ipſe inf[illegible]us hoſtis, ipſæ Tartareæ gentes, nunquam Deum faciliùs recognoſcerent, quàm ſi de effuſa charitate in habitu ſeruili intuerentur: ſicut nunquam magis dignam eius Matrem obſtupuerunt, quàm dum de humilitate, ancillam fuerunt demirati. Et quidni in tanto libertatis ſplendore, ambitum ſanctæ ſeruitutis, & nomen, & munus perhorreſcant, ſi, vt fatentur Patres, ideò ad Matris dignationem aſſumitur; quia dignitatem ſuam ſub humili ancillæ titulo ſupprimebat? Quid noceat Mariæ titulus ancillæ erga Deum, & ſeruituris munus erga proximos; ſi pio ſeruitutis officio fungitur adhuc Deus in cæleſtibus? Bene Chryſol. citatus: *Diſcumbenti homini Deus adſtat, & adſtat in cæleſtibus epulanti ſeruo: ſeruit Dominus, & ſeruit accinctus: pueris ſuis, miniſtris ſuis miniſterium facit Chriſtus, & facit in Patris iam gloria conſtitutus.*

Chryſol.

Veniamus iam ad ſecundum caput, quod primo loco n. 191. propoſueramus, de ſancta ambitione, qua iuſtiores diuinæ ſeruitutis titulum affectant, quaſi vberioribus gratiæ prærogatiuis à Domino redempti, impenſiùs ad illius ſeruitium ſe nouerint obligatos: vt inde longè melior, id eſt, præſeruatiua Mariana redemptio intelligatur; quæ quò digniùs ſeruiuit, eò ſe iuſtiùs ancillam nominabat. Planè diuina iſta ſeruitus nobiliſſima; ideò tantò nobilior, quantò ſtrictior; tantò ſtrictior, quantò prærogatiuis accepti pretij maioribus effulget. Quando Abraham immolandi filij ſanguine, diſtrictæ fidei gladio, ſpem ſuam, quam viuam reſeruabat, viſus cruentaſſe: *Extendit*, inquit Textus, *manum, & arripuit gladium, vt immolaret filium ſuum.* Geneſ. 22. n. 10. Admiretur alius factum: ego facientis tenorem nunc demiror. Quòd tantam rem aggrediatur, magnum eſt: ſed, quid iuſtus faceret, ſi imperium abſque peccato non poterat præterire? Illud ergo maximum, quòd ſiccis oculis, amoto dolore, corde hilari, vultu ſereno opus aggrediatur. Et cur non paululùm indulgeat naturæ, dum gratiæ non repugnat? Inſtituerat quodammodo prælium in pectore Abrahamico paternæ pietatis, & diuinæ ſeruitutis affectus: quantò ille procederet indulgentior, tantò iſte fragilior appareret: & qui ſeruili erga Deum affectui non ſolùm triumphum reportandum, ſed illum ſpecioſiſſimum, deſtinabat, nihil paterno affectui voluit adblandiri: obliuiſcitur filium, vt Dominum promereatur: patrem deponit tenerum, vt fideliorem ſeruum ſe exhibeat: filio ipſe dederat naturam, à Domino gratiam acceperat: grandius, & meritò, hoc putabat, vt ſerui titulum, paternis omnibus titulis anteponeret. D. Zeno Veron. in Bib. vet. Pet. Ser. 1. de Abrahamo: *O pater, ſpiritum capiās; corpus verò, mortémque contemnens! O qui ſe ſeruum Domini ita eſſe meminerat, vt patrem ſe eſſe neſciret! Quid eſt, pater? Ecce ſub oculis iacet filius vinculis adſtrictus: vbi ſunt lacrymæ? vbi dolor, qui in humanis ſenſibus verſari conſueuit? In tantis filij caſibus verſatur, & gaudet; & ſe Dominum promeruiſſe triumphat.* Probat itaque Abraham eximiam ſuam erga Deum ſeruitutem; quam vt aſſerat, filio non pepercit. Vide iam, quantò excellentiorem ſeruitutem probauerit Maria, quæ (quod nemo neſcit ex Bernardo) ſtans iuxta Crucem animo conſtantiſſimo Filium Patri pro nobis offerebat; & Sacerdos innocentiſſima immolabat; ne vel minimo nutu à Domini voluntate ancilla diſcreparet. Tunc ex dictis infer, quantò de perfectiori redemptione ſe à Domino emptam, & melioribus titulis, potioríque iure obligatam exiſtimarit.

196.

Seruire Deo, ſumma eſt gloria.

Geneſ. 22.

D. Zeno Ver.

197. Sed parum eſt, quòd tanti faciat Abraham Dominicam ſeruitutem; rarius eſt, quòd illius vxori (quia ſancta) ſeruire, multi fieret, & cuiuis regio honori præponeretur. Dolebat Sara, non tam ambitione fœminea, quam dicandæ Deo ſobolis deſiderio, ſterilitatem; tunc ſic ad maritum: *ingredere ad ancillam meam, ſi fortè ſaltem ex illa ſuſcipiam filios. Cùmque ille acquieſceret deprecanti, tulit Agar Ægyptiam ancillam ſuam, &c. & dedit eam viro ſuo vxorem.* Geneſ. 16. n. 2. Sed, cur, ſi ſecundas nuptias de ſancto prolis zelo marito procurabat; non liberam illi vxorem quæſiuit; ſed ancillam tradidit? Quia, licet ancilla, & per nuptias liberanda: & aliunde, nulla facilè nobilior reperiretur: erat enim nobiliſſimi Regis filia Agar, & originis ſplendidiſſimæ. Et vnde, inquis, priuatæ fœminæ ancilla tanta, cui potiùs Sara famulatura videbatur? Reſpondet ibi Lyranus: *Iſta Agar, vt dicunt Hebræi, filia fuit Regis Ægypti: vnaenim de vxoribus Pharaonis videns ſanctitatem Saræ, cùm eſſet in domo Regis; & quomodo Pharao, & domus eius, fuerat flagellatus à Domino propter ipſam: dixit in corde ſuo, quod melius eſſet filia ſua Agar, ſi ſeruiret Saræ, tanquam ancilla, quam ſi remaneret in magno honore in domo paterna: & ideò tradidit eã Saræ, tanquàm ancillã eius. Nec iſtud eſt abſonum.* Quaſi non ita Agar liberâ, & regiâ origine, quàm ſanctę ſeruitutis titulo ſplenderet. Libera quidem a Dæmonis ſeruitute, & puriſſimæ originis fuit Maria: quia tamen hanc libertatem a Domino præſeruante comparauit; mauult ſanctæ ſeruitutis titulo decorari, quàm originis prærogatiuam proteſtari.

Seruire Sanctæ quàm glorioſum.

Geneſ. 16.

Lyran.

198. Et benè propterea in *vxorem* ſanctiſſimo iam datur Patriarchæ: vt, quæ ſplendores tot alios fuerat oblita, quò ſe ſanctitatis ancillam teſtaretur; eo ipſo ab ancilla in ſponſam præ cæteris omnibus fœminis electa foret. Bene iterum Lyranus: *Ancillam ſuam, vxorem tradere volebat, quæ etiam ancilla ſibi ex deuotione tradita fuerat, vt prædictum eſt: & ideò in hoc volebat eam honorare, præ aliis mulieribus.* Pulchriùs ergo Maria humilis, & ſe ancillam agnoſcens; ab ancilla extollitur in Sponſam. Ideò Bernard. homil. 1. ſuper Miſſus eſt: *Vt de Spiritu Sancto conciperet, ſicut ipſa perhibet, reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ Deus, potiùs quàm virginitatem: & ſi placuit ex virginitate, tamen ex humilitate concepit.* Vt quantò excellentius donum ſacri ſponſalis, tantò decorior Mariæ ancillatus intelligatur; & proinde redemptio in ipſa origine pretioſior.

In Maria Annunciatione.

Lyran.

199. Inſtituebat Paulus Romanos ſuos dicens: *Gratias autem Deo, quòd fuiſtis ſerui peccati; obediſtis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in qua traditi eſtis: liberati autem à peccato, ſerui facti eſtis iuſtitiæ.* cap. 6. n. 17. At, quantò, inquis, feliciùs degerent Romani, ſi liberati à peccato, in plena libertate permanerent? Suauior quidem longè captiuitas iuſtitiæ; attamen captiuitas. Quid iugum grauiſſimum, ſuauiori iugo mutaſſe tantoperè glorientur, qui ſuauiùs omnimodæ libertati indulturi videbantur? Falleris: diuina ſeruitus omni eſt libertate pretioſior. Eleganter Chryſol. Serm. 114. *Obaudiſtis*, inquit, *ex corde in eam formam doctrinæ. In quam? In Euangelij, nempe: quia melior eſt deuota famulatio, quàm vaga, & præſumpta libertas. Serui facti eſtis iuſtitiæ. Hæc ſeruitus, Fratres, non obligat; ſed abſoluit: non onerat; ſed honorat: abſtergit ſeruitutis maculam; non inurit. Quid hæc, rogo, non dominium eſt, vbi ſeruitia pelluntur ſeruitiis, vbi fugatur conditione, conditio: vbi mors, morte moritur: vbi perditio, perditione ſanatur: &, vt propriè, ac breuiter dicatur, vbi tota aduerſitas, ipſius aduerſitatis mucrone proſternitur?* Si tam libera, & decora procedit ſeruitus iuſtitiæ; certè quò iſta fuerit ſtrictior, & fidelior; eò liberior erit, & dominantior.

Rom. 6.

Diuina ſeruitus omni eſt libertate pretioſior.

Chryſol.

Litigabant (nondum ſacto Spiritus igne repurgati) Diſcipuli de excellentiori primatu, & mutua dominatione, inſtar ſæculariũ Principum ambitioſi: ad quos tunc Chriſtus: *Non ita erit inter vos: ſed, quicunque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter, & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus.* Matth. 20. num. 26. At, ſi, vt ipſe fatetur Chriſtus ibidem num. 25. *Principes gentium, dominantur eorum: & qui maiores, poteſtatem exercent in eos.* cur, vt ſint maiores, exigit miniſterium; & primis futuris addicit ſeruitutem? Non ſit inter Diſcipulos ſanctos, quod apud profanos Principes: benè eſt: dominentur Principes: at Sancti ſeruiant; eſto: cur tamen maioratum, & primatum intermiſcet, qui humilitatis magiſter, primatum veniebat aboliturus? Abolebat ſanè Dominus primatus omnes ambitioſè affectatos, edocta ſeruitute extirpandos: non poterat tamen dominatus, & primatus glorioſiores ſubticere; quia neceſſariò à libera hac ſeruitute ſuboriuntur. Grauiter citatus Chryſol. ibidem: *Antè*, inquit, *ſerui peccati; nunc ſerui iuſtitiæ per Apoſtolum. Ecce ſuccedit ſeruitus ſeruituti. Contumax tu nunc tempus tuæ libertatis oſtende: peccatum te antea mentiebatur liberum, quem tenebat miſerandè captiuum: nunc gratia te vocat ſeruum, quem, vt verè faceret eſſe liberum, Dei ipſius adoptauit in filium. Impleta eſt ergo Chriſti ſententia, qui dicit: Qui vult eſſe dominus, ſit ſeruus. Beata eſt hæc ſeruitus, quæ dominationem generat ſempiternam.* Nemo ergo negauerit, cùm ab hac ſeruitute libertas, & dominatio generetur; tantò dominationem, & libertatem futuram excellentiorem, quantò fuerit ſeruitus promptior, & deuotior. Miro ergo ſtratagemate ſeruitus hæc dominatum comparauit. 200.

Miro ſtratagemate vtitur ad dominandum.

Matth. 20.

Chryſol.

Iam ergo patet, eò liberiorem Mariam, & dominantiorem, quò in ſtrictiorem redempta fuerat ſeruitutem. Vnde, cùm eius ſeruitus infinitè propemodum Angelorum omnium ſuperet erga Deum ſeruitutes; præſeruatiuam etiam redemptionem angelicam excellentiùs præſeruata ſuperabit. Iam qualis foret ancillatus Mariæ diſce ex D. Thoma Valent. Conc. 1. de Annunc. *Ecce ancilla Domini, &c. Matrem me futuram, ò Angele, dicis: ego ancillam me eſſe cognoſco. Et quia ancilla Domini ſum, eius voluntati non obſto, &c. Vera ancilla, quæ neque dicto, neque facto, neque cogitatu vnquam contradixit Altiſſimo: verè ancilla, quæ perpetuo ſeruiuit mancipata ſeruitio. Liberè namque aliæ Deo famulantur obſequio. hæc quaſi mancipium, Deo ſe totam famulatui mancipauit, nihil ſibi libertatis reſeruans, ſed per omnia ſubdita Deo.* Vide, an vnquam Dæmoni ſeruierit, quæ nunquam a Domini ancillatu dicitur receſſiſſe. Et acutiſſimè à Sancto Doctore, licèt cæteræ animæ Deo ancillentur, ſi Mariæ conferantur, 201.

Maria qualis ancilla.

Thom. Val.

... ſcrantur, libero dicuntur obſequio famulan... vt dum tota nobilitas, & ingenuitas in hac ...na ſeruitute fundatur, tantò Mariæ ingenuitas ſpecioſior, & ſpecialior cognoſcatur; quantò eſt eius ſeruitus differentior: imò tantò præſeruatio, magis propriè redemptio intelligatur; quantò ipſa præſeruata, antonomaſticè mancipatur ancilla.

§. X.

Adhuc de ingenuo ancillatu Mariæ plura diſſero.

202 DIVINAM gratiam, ſub mulieris fortis, & induſtriæ typo, commendauit Salomon: & cùm egregia mille opera, ab hac patrata fœminâ, proferantur; nullum apud filios, indidem legitur poſitum beneficium. Et quidem non deerant filij, qui in laudes matris, & eius beatitatem prædicandam leguntur ſurrexiſſe, Prou. 31. n. 28. Et cur filios non curat, quæ ſedula domeſticis ſic miniſtrat? n. 21. Imò, cur natos deſpiciat negligens, quæ ſic benefica reſpicit ancillas. *Dedi*, inquit, *prædam domeſticis ſuis; & cibaria ancillis ſuis*. n. 15. Hæcne debita prouidentia, vt dum ſaturantur ancillæ, filiæ ieiunent? Patebit myſterium, ſi noueris, ſub ancillarum vocabulo, filias latere. At, cur generoſæ filiæ proferantur ancillæ à Salomone? Quia malunt ipſæ hoc titulo appellitari. Cauſam egregiè protulit Gilbertus Serm. 14. in Cant. ad hunc locum: *Bonæ filiæ ancillas ſe reputant, & naturalem neſciunt libertatem, dum veritatis ſpiritu liberatas ſe eſſe recenſent: verè enim liberæ ſunt, quas liberat veritas: & ideò aliam libertatem ignorant, quæ per adoptionem liberatas ſe gaudent. Denique, quantò magis eſt gratuita adoptio, tanto eſt abiectio deuotior. Eædem ergo ancillæ ſunt, & filiæ: quia, vbi maior eſt in adoptione dignatio, ibi iuſtior in ſubiectione deuotio.* In hac materiâ nemo reciprocam denegauerit conſequentiam, vt quantò fuerit abiectio deuotior, [illegible] adoptionis dignatio ſit excellentior; & [illegible] parata ingenuitas liberior. Non potuit ergo Deipara illuſtrius ingenuitatis ſuæ erigere triumphæum, quàm ſi ſe antonomaſticè ancillam proteſtetur.

Titulus ſeruitutis quomodo filiationis titulo præponatur.

Prou. 31.

Gilbert.

203 Pergebat Rex euangelicus accipere ſibi regnum, & reuerti. *Vocatis autem*, addit Textus, *decem ſeruis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini, dum venio*. Luc. 19. n. 13. Vtrunque di[illegible] non caret difficultate. Si negotiatores cupit, [illegible] non ingenuos ciues, ſed ſeruos aduocat? Si [illegible]nos, cur illis leges non præſcribit, in quo negotiationis genere foret incumbendum? Facilè tamen ex dictis vtrunque ſoluitur. Seruos vocat, qui ſibi, Deo, nimirum, longè pretioſiores. Neque [illegible] ſpeciem præſcribit: quia, qui ſe ob ſerui[illegible] domino ſic gratos agnoſcebant; ſatis intelligerent, nihil ſe gratius domino facturos, [illegible] nec aliud futurum gratum,) quàm ſi in no[illegible] ſerui comparandis negotiarentur. Euſebius Gallic. hom. 2. de nat. Confeſſ. *Dei*, inquit, *negotiatores omnes ſerui ſunt: & nihil aliud, niſi ſeruos emunt: nihil enim aliud de mũdi diuitiis, niſi ſolos ſeruos, eorum Dominus cõcupiſcit. Vnde & de templo eos eiecit, qui malè negotiantes, illicitè ibi vendebant, & emebant.* O quàm ingenuos reputet ſeruos gratiæ Chriſtianus; quando honeſtæ humanæ Philoſophiæ ſeruos, maximè liberos Ethnicus prædicauit Seneca epiſt. 8. *Philoſophiæ ſeruias oportet, vt tibi contingat vera libertas: non differtur in diem, qui ſe illi ſubiecit, & tradidit: ſtatim circumagitur: hoc enim ipſum Philoſophiæ ſeruire, libertas eſt.* Alludit ad morem, quo olim ſerui manumittendi, & in libertatem vocandi, inter alias alapæ, & vindictæ cæremonias, circumagebantur. Pergo.

Luc. 19.

Proximorum ſalutis ſtudere, quanti ſit apud Deum.

Euſeb. Gal.

Senec.

204. Reprehenſurus Deus Eliphaz, & ſocios eius, quòd contra Sanctum Iob ſophiſticis calumniis deſæuirent, dixit: *Iratus eſt furor meus in te, & in duos amicos tuos: quoniam non eſtis locuti coram me rectam, ſicut ſeruus meus Iob.* cap. 42. n. 7. Videbatur in tanto iuſtiſſimi viri præconio blandius aliquod, & ſuauius vocabulum vſurpandum, quo apud increpatores ſuos illuſtrior haberetur: & tamen neque amicus dicitur, neque dilectus; ſed ſeruus. Nimirum, quia diuinæ ſeruitutis titulo ornatus ſatis ad decorem, indulgenter habitus ad delicias Iob cognoſcebatur. Olympiodorus in Cat. Græca: *Vide*, inquit, *quemadmodum Iobum, ſeruum ſuum appellat: quo ſanè nomine iuſtum ornauit; neque id ſemel, ſed iteratò, & ſæpiùs.* Quidni ornetur nomine ſeruitutis, ſi ſecum mille confert hæc ſeruitus ornamenta?

Iob 42.

Seruitus Dei blandimentũ amoris.

Olymp.

205. Hinc illa vox Chriſti ad Sponſam: *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis: collum tuum, ſicut monilia.* Cant. 1. num. 10. Laudatur collum de obedientiâ ſubditum, omni amotâ ſuperbiæ elatione: & cùm iugo immiſſum dicendum videretur; monilibus, & redimiculis comptum deſcribitur. Nunquid diuinæ legis iugum, ſacris obediens præceptis anima non ferebat? Ferebat quidem: ſed ipſum diuinæ ſeruitutis iugum, monile baccatum eſt, aureus torques, quo non tam grauatur anima, quàm ornatur. Seruos ſuos catenis onerant, vinculis premunt Principes terreni: cæleſtis Princeps gemmis, & auro comit, & exornat. D. Ambroſ. Pſ. 118. Serm. 3. ad hunc locum: *Vultus*, inquit, *liberior eſt, vbi eſt caſtitatis conſcientia: & portare Chriſti iugum eſt ſuaue, ſi ornamenta putes ceruicis tuæ eſſe, non onera. Attolle ergo oculos ſemper ad Dominum; & quære Deum, vt inuenias: erige ceruicem: redimicula, non vincula geris. Muta quoque animalia redimiculis gaudent; & phalerari ſibi magis, quàm nudari videntur. Genæ, ſicut turturis, præferant inſignia verecundiæ: redimicula ceruicis, libertatis attollant fiduciam: leue enim eſt iugum Chriſti; & ideò ceruix eo non premitur, ſed leuatur.* Quæ enim ſpecioſior libertas dici potuit, quàm ſeruitus illa, quæ ſic mirificis comitur ornamentis?

Cant. 1.

Seruitus Dei non iugo oneratur, ſed torquibus honoratur.

D. Ambroſ.

226. Hæc in omnibus iuſtis: at in Maria quidem excellentiſſima. Egregia ſunt, quæ ad hunc locum ſcribit Alanus in Cat. Delr. de Maria: *Per collum, quod inclinare ſolemus in obedientiæ ſignum, ſignificatur obedientia, & ſubiectio, quam Chriſto exhibuit pro eo, quòd quaſi iugum Chriſti accepit, & fidei obedientiam præbuit. Ornamentum ergo ceruicis, quæ eſt obedientia, Chriſtus eſt: ipſe enim prior factus eſt obediens vſque ad mortem. Exornatio ergo, & monile ceruicis eius, id eſt, obedientia Virginis, obedientia Chriſti eſt. Sed &*

Alan.

ceruix eius, id eſt, obedientia, ſimilis facta eſt obedientia Chriſti, quæ eſt monile Chriſti. Magna ergo in hoc laus Mariæ, magna eius gloria; quod imitatio eius gloria, exæquatur obedientiæ Chriſti, quam imitatur illa. Nihil maius ad rem præſentem adduci poſſe videbatur. Obedit Chriſtus homo, ſeruit Patri: & tantum abeſt, vt inde ſeruilis notæ comparet infamiam, vt potiùs, tanquam decoris monili, ipsâ hac ſeruitute ingenua adornetur. Submittit Maria collum huius ſeruitutis iugo: & quamuis reuera non exæquet; at ita in ea Chriſto ſimilis procedit, vt illius glorioſiſſimam ſeruitutem, & obedientiam exæquare videatur. Cùm ergo ſeruitus Chriſti inde maximè ingenua adoretur; ni Mariæ, (quantùm puræ, & redemptæ creaturæ patitur conditio) ingenuam quandam tribuas ſeruitutem, id eſt, ſimillimam libertati Chriſti aſſignes libertatem; fruſtrà eius collum, ſiue obedientiam, monilibus, id eſt, obedientiæ Chriſti comparabis. Hic locus infrà iterum cudendus.

Chriſtus obedientiâ comptus.

207. Sed videbatur, vt dixi, iſtud maius: verè tamen aliquid maius reapſe comprobabo. Non ſolùm imitatur redempta ingenuè Maria, Redemptoris ingenui ſeruitutem: ſed, vt, (quod ſuprà probaui,) Corredemptrix quodammodo cuferetur; dum in Matrem eligitur, ſe fatetur ancillam: *Ecce ancilla Domini,* loco ſæpè citato. Si enim non latebat Virginem vulgare axioma: *Partus ſequitur ventrem.* cur, dum ſe in Matrem præbet, ancillam vocat: niſi vt edendum Filium de ſeruitute ſubeunda commonefaceret? Quaſi dicat: Iubes, me eſſe Matrem, Pater omnipotens: at memineris, me ancillam eſſe: iam ergo Filius naſciturus ventrem ſequetur. Lubens miniſtro Verbo carnem, in qua ſeruiat, vt quo poſſum, de pietate cooperet Redemptori, qui de iure ſeruitutem aboleat, formam ſerui accipiens. Fateor me ancillam, vt Filius ſeruus in hominum remedium veniat mancipatus. D. Thomas Valent. loco ſuprà citato in hæc verba: *Benè ancilla, ex qua qui naſcitur, ſeruus eſt: nam ſecūdum leges, filius non patris, ſed matris conditionem inſequitur. Ancillam ſe Mater agnoſcit, ſeruum ſe Filius eſſe fatetur. Ego, inquit Pſ. 115. ſeruus tuus: ego ſeruus tuus: & iure ſeruus; quia Filius ancillæ tuæ. Grandi ergo myſterio, altiſſimóque Deitatis inſtinctu, conceptura Deum ſui meminit ancillatus, vt orientem Filium mundi obſequio manciparet.* Quis negauerit, fuiſſe Mariæ ſeruitutem, quantùm fieri potuit, liberam, & ingenuam, quæ Deum nobis in ſeruum communicauit? Sequitur Chriſti ſeruitus, Matris ſeruitutem, quoad fieri poteſt. Vt ergo implicat, in Chriſti ſeruitute culpam, aut culpæ debitum ponere, vnde ſeruitus aliqua Dæmonis inferatur: ſic decet in Mariæ ſeruitute culpam omninò expungere, quæ de ſolo remoto, aut nullo debito generoſius redimeretur. An non maius, quòd bono noſtro ingenuiſſima Chriſti ſeruitus maternam ſequatur; quàm quòd materna bono ſuo Filij ſeruitutem imitetur? Et an non de vtroque, diuinæ ſeruituti ſimillima Mariana ſeruitus libertatis ſuæ eriget trophæum.

In Virginis Annunciatione.

Maria Corredemptrix, quia ancilla.

Thom. Val.

208. Videamus adhuc plura de ſancta iuſtorum ſeruitute, vnde, vt ſoleo, ad Mariam deducam argumentum. Non ſolùm Chriſto; ſed etiam Dauidi, & cuiuis iuſto tribuuntur illa verba ex Pſ. 115. *O Domine, quia ego ſeruus tuus. ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ. Dirupiſti vincula mea.* n. 16. tunc ſe maximè ſeruum fatetur, cùm ſibi rupta vincula proteſtatur: quia, nimirum, ſub Domini ſeruitute, quidquid erat ſeruitutis infernæ, aboleuerat; ideò addit: *Tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.* Quia non poteſt in laude non moueri, qui ex diuina ſeruitute ingentem ſibi dignitatem videbat comparari. D. Hieron. apud Gloſſam in cap. 1. n. 1. Rom. *Videtur,* inquit, *humilitatis eſſe, quod dicitur: O Domine, quia ego ſeruus tuus. ſed grandis dignitatis eſt, & meriti, eſſe ſeruum Domini, & non ſeruum peccati. Quia non habeo, inquit, hominem dominum; quia non habeo dominum peccatum: non enim regnat peccatum in mortali meo corpore: propterea ſeruus tuus ſum. Grande meritum.* Eſt Maria cum iſtis omnibus Dei ſeruis, conſerua: ita tamen, vt, quod nemo negauerit, eorundem ſeruorum domina. Nonne igitur dignior, vt vberiores laudes ſacrificet, quòd cæteri ruptis, illa euitatis vinculis Dæmonis, in liberiorem Domini euadat ſeruitutem?

Seruitus Dei defertur dignitati.

Pſal. 115.

D. Hier.

Pende, quæſo, mihi obiter in hanc rem illud 209.
Cant. 2. n. 9. vbi Chriſtus dicitur ab Sponſa, *reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos.* Si quæris, quorſum? Vt eandem Sponſam vocaret dicens n. 10. *Surge, propera, amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni.* Vbi aduertendum, loco, *proſpiciens per cancellos;* in Græco haberi, *imminens ſuper retia.* Ergo, inquis, iuxta domum Sponſæ erant hæc retia? Imò, inquam ego, domus vndique retibus, vinculis, & laqueis cingebatur: quibus vbi Sponſa è domo prodiret, ſtatim illigata, & in ſeruitutem Dæmonis redacta caperetur. At quid interim Sponſam vocas ſubitò illaqueandam, Sponſe optime? Nimirum, ideo ille *ſuper retia* erat, quaſi confracta, & dirupta calcaret: ideò vocat, quia tunc ſecura prodire poterat. Debemus pulcherrimam explicationem Origeni hom. 3. ad hunc locum: *Intelligo, inquit, retia quædam prope domum Sponſæ, aut laqueos eſſe poſitos, vt ſi fortè ipſa, vel aliqua ſodalium eius ex filiabus Ieruſalem, aliquando exiſſet, caperetur. Ad iſta verò retia veniſſe Sponſum; qui cum capi ab eis non poſſet, ſed fortior eorum effectus diruperit ipſa retia; diruptiſque eis ſuper ipſa incedens, etiam per ipſa proſpexerit: & poſtquam hoc opus fecerit, dicat ad Sponſam: Exſurge, veni.* In aliis quidem animabus eſt hoc veriſſimum, dum ab actualium peccatorum nouis vinculis præſcruantur: adiutâ, ſcilicet, gratiâ, & ſuperatâ tentatione; vt ad maiorem exſurgant perfectionem, ſtrictiorémque cum Chriſto vnionem. At, ſi ſemel nouerimus, in hoc loco non vocari ab Sponſo Filio Sponſam Matrem, vt vlteriùs procedat; ſed vt primitùs producatur: non vt augmentum gratiæ; ſed vt naturæ capiat initium: cùm diſrupta à Filio vincula ſupponantur: patebit, credo, in ipſo initio, quo exiit, laqueos euitaſſe. Attende ergo.

Vendunt retia, quæ Dæmo[illegible] parata.

Cant. 2.

Orig.

Videbat incarnandum Verbum; & Incarna- 210.
tionem deſiderans, cuiuis animæ naſcituræ laqueos, & retia originalis culpæ parata: vtque Matrem idoneam diſponebat; ſtabili decreto hæc vincula illi euitanda conſtituens: quaſi noſtro dicēdi modo iam confracta videret, iā calcaret; vocat, id eſt, exoptat Matrē, vt ſecura, & [illegible]

Maria quibus ab initio Deo deſiderata.

ena catar

[illegible] dicens: *Surge, propera, amica mea.* Ac ſi diceret. O ne timeas produci, Maria: non mihi inimica generaberis, ſed amica. En adſum [illegible] *[illegible] ſuper retia* vincula diſrupta calco, ne [illegible] in ſeruitutem redigaris. Certè Rupertus [illegible] Verbo mille ante ſæcula Matrem deſiderante, [illegible] locum explicauit. Audi illum ex ore [illegible] Mariæ: *Surge, propera, &c. Verba iſta profe[illegible] deſider[illegible] verba ſunt, &c. Sic accipite quaſi verba deſiderantis, tanquàm feſtinantis, & optantis [illegible] ad ſe materiam tantæ ſalutis, ſcilicet, me: cuius caro illi materia [illegible] aſſumenda carnis. Loquebatur mihi, méque iubebat ſurgere, & properare, id eſt, [illegible] & hoſpitium ventris mei ſibi citò præparari.* Poſita itaque Græcæ lectionis explicatione, irrefragabile pro ingenuitate Mariæ deducitur argumentum. Alia, vt dicebam n. 208. geſtata aliena vincula franguntur, & de ſeruitute Dæmonis in Dominicam reuocantur ſeruitutem: Mariæ, meliori ancillæ, non geſtata, ſed gerenda vincula, multò ante Conceptionem, per immutabilis decretum, remouentur. Redeo.

Rupert.

211 In throno gloriæ, vbi Dominus ſedens Iſaïæ [illegible]atur, ſic Seraphini deſcribuntur: *Seraphim ſtabant ſuper illud, ſex alæ vni, & ſex alæ alteris duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius; & duabus volabant.* cap. 6. n. 2. Statio [illegible]ſt, ſeruilis, ſed amatorius tenor, humiliſque erat [illegible] entia, qua aſſidenti Domino conſiſtebant, vt [illegible] Chryſoſtomo, & aliis ibi ignorat. Sed, [illegible] modo, qui ſe ſeruos, dum adſtant, proteſtantur [illegible] libero, & ingenuo volatu ad Domini complexum anhelant: Imò, quomodo ſtare ſimul poſ[illegible] dum volare dicuntur? Quia nunquam ingenui altiùs volant, quàm dum ſtant ſerui humiliùs: ipſa illa ſtatio volatus erat. D. Eucherius Græcus [illegible] 5. *Quæritur, quomodo Seraphim, circa Domini thronum ſtantes pariter, & volare dicuntur? Bene hoc ſermone myſtico Propheta depromit, quia Deo ſtare, idem eſt quod volare, & in ſublime exaltare.* Hunc tractatum D. Doctoris non alibi per[illegible]m, denuò edidit noſter Cerda cap. 15. aduer. 5. Nihil itaque derogat ſtatio humili[illegible], & ſeruilis Seraphini ab ipſa origine ingenuis: quin potiùs ab illa ingenuitatem maiorem proteſtantur. Ne[illegible] deroget ancillatus ſuus Seraphinorum Reginæ, quominùs originis liberæ cognoſcatur: quin potiùs ibidem libertatis eius trophæum [illegible]atum.

212 Hinc capio, quid cogitaret Prodigus adoleſcens, quando dixit, quod ſe patri dicturum deſtinarat: *Fac me ſicut vnum de mercenariis tuis.* Luc. 15. n. 19. [illegible], vt humilior moueret, non ſe [illegible] ſolum mercenarium conduc[illegible], credò, quàm indulgenter, & liberi [illegible] Patrem Deum ſerui haberentur: nec ſe tan[illegible] beneficio [illegible] arbitrabatur. Nouerat, apud Deum [illegible] ideò ſeruitutem ſic [illegible] non audebat. Paterfamiliâs, dum [illegible] ſuos, & conductos mercenarios operi ad[illegible] ſeruorum, quàm mercenariorum at[illegible]erat, & releuat labores: hos minùs curat; il[illegible] quid periculi fuerit, euitat. Nihil amittit, [illegible] mercenarius vſque ad vltimum ſpiritum defa[illegible]: ſi ſeruus nimio labore pereat, pretio, & bonorum ſuorum parte defraudabitur. Quidni [illegible] premat, & deterat, alteri indulgeat? Talem ergo, erga Deum, ſe Prodigus mercenarium conſecrabat, vt labore detereretur: ſeruilem ſtatum, cui tanta connexa indulgentia, non præſumens. Sic explicabam Chryſol. ad hunc locum, Serm. 2. vbi ita: *Fac me, ſicut vnum de mercenariis tuis: vt labore rugi, conditio conducta deteratur: vt die toto in opere ſuſpiret miſera verna mercedis.* Deteritur conditio conducta: quia empta conditio blandiſſimè fouetur. Et licèt Chryſol. poſtea hûc ſecuum nominet; lato modo ad rem ſuam, & ad Euangelij mentem de conductione, & non de emptione intelligendus: vt ex contextu patet. Chryſol.

213 Sed quid, inquis, ſi labores vitat porcorum paſcendorum apud extraneum, non requiem, ſed labori conditioni conductæ ſollicitat à Patre? Nimirum, nouerat, apud Patrem Deum, non ſolùm preſſam, & ſtrictam ſeruitutem, quæ regia eſt, ſed etiam ſeruitutem conductam liberam eſſe. Quidni cuperet apud illum mercenariâ ſaltem frui libertate, libera ſeruitute; qui apud Dæmonem ſeruam quandam tolerarat libertatem? Idem Chryſol. ibidem: *Hoc petit: quia, qui penes extraneum ſeruam ſenſerat libertatem, penes Patrem credit ſibi futuram liberam ſeruitutem.* Nunquam mercenaria Maria; ſed ſemper ſtrictiſſima ancilla, &, vt dixi, inter omnes creaturas talis antonomaſticè. Vnde videas, quàm cæteris omnibus excellentiorem in ancillatu exhibeat libertatem apud Deum, qui etiam mercenarios, de ſola ſeruitutis vmbra vocat in libertatem.

Captiua culpa libertas.

Chryſol.

Demque audiendus Hugo de S. Vict. lib. 4. in Luc. de illo Mariæ ad cognatam. *Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.* Vbi addubitans, quænam ſeruitus hîc intelligatur, cùm ſeruitus quadrupliciter varietur, ſecundùm neceſſitatem, ſecundùm timorem, ſecundùm dilectionem, ſecundùm conditionem; ſic concludit: *Secundùm conditionem, omnia diuina ſeruituti debent eſſe obnoxia. quia opus factori ſuo hoc ex conditione ſui debet, vt eius inſtitutionibus obtemperet, & inſtituta ſequatur: vt, ſicut ab ipſo factum eſt; ita non niſi ſub ipſo, & ſecundùm ipſum incedat, &c. Sed ex his quatuor ſeruitutibus, illa mihi præcipuè in hoc loco commendari videtur, quæ eſt ſecundùm conditionem: hanc ſiquidem parentes noſtri in Paradiſo Conditori exhibere noluerunt: quoniam in ſuperbiam elati deſpexerunt eſſe ſub illo, à quo fuerant conditi: & voluerunt peruersè cum illo eſſe in maieſtate conſimiles, qui non erant in natura æquales. Conuenienter ergo gratia culpæ reſpondet. Eua per ſuperbiam, creaturam Dei ſe eſſe, & opus Dei, non conſiderans, ideò parificari voluit. Maria autem ſuo factori humiliter ſe ſubdens, ancillam ſe nominauit: & idcircò illa abiecta, & iſta electa eſt: ſuperbam deſpexit, & humilem reſpexit: & quod ſuperba perdidit, humilis recepit.* Si recipit Maria per ancillatum, quod Eua per ſuperbiam amiſerat; quis nobiliſſimo ancillatui notam inurat: Per conditionis præſumptam libertatem, originalem gratiam amiſerunt protoparentes: credamus à Maria inuentam, quæ conditionis ſeruitutem Angelis ipſis exactiòr obſeruauit. Sed hæc illatio gratiùs in ſequenti Anthologia dilatabitur. Hæc nunc ſatis, vt appareat, non fuiſſe Mariam Dæmonis ancillam, quæ in ipſo diuino ancillatu libertati ſuæ trophæum erigebat illuſtriùs; vt vndique magis idonea Mater prædicetur. 214

Maria Antitua.

Hugo Vict.

ANTHOLOGIA IV.

Maria gratiâ plena, nullibi vacua.

§. I.

Exponitur ſingulariſſima Mariana gratiæ plenitudo, Chriſti plenitudini conformis.

215. EXPLICVI in Examine vim verbi, κεχαριτωμένη, quo Maria ab Angelo ſalutatur, *gratiâ plena.* Contendi, non poſſe hanc ſingulariſſimam in ſtare plenitudinem, ſi pars illa Conceptionis vacua gratiâ poneretur. Videamus iam ex Patrum florilegiis, an id teneriu pronunciarim; & quid illi de hac Mariæ plenitudine iudicarent. Enarrabat Ioannes Verbi Incarnationem ſubdens poſt alia: *Et vidimus gloriam eius, gloriam quaſi Vnigeniti à Patre, plenum gratia, & veritatis.* cap. 1. num. 14. Plenus quidem gratia Chriſtus; ſed non formaliter, quatenus Deus eſt, & Vnigenitus, conſubſtantialiſque Filius Patris: ſic enim gratiâ (ſeu ad vnionis, ſeu ad habitualem gratiam recurras) non tam impletur adueniente, quàm ipſa in ſe eſt ſanctitas eſſentialis. Plenus ergo gratia dicitur Chriſtus, quatenus homo: quia omnium gratiarum accepit plenitudinem. Eſto hoc ratum. Cur ergo ab Euangeliſta, quando Vnigenitus à Patre deſcribitur, ſimul & plenus gratiâ prædicatur? Quia, vt vides, iam de incarnato Verbo loquebatur: & dum illud in gloriæ maieſtate Patri ſimilem fecit, voluit tacitè in plenitudine gratiæ Matri ſimilem conſtituere: non quòd non eſſet longè excellentior gratia Chriſti, quàm Mariæ; ſed, quòd non ita foret decens gratiæ Dominicæ plenitudo, niſi quoad poſſet fieri, maternam plenitudinem exprimeret. Abbas Cellenſ. lib. de Panib. cap. 9. *A quo autem eſt mutuanda gratia, vel accipienda, niſi ab eo, qui plenus veritate, & gratiâ natus eſt de Matre gratiâ plenâ? O Ieſu in vena, non in lagena; in puteo, non in vrceo; in ventre, non in vtro; in anima, non in ciſterna; in fonte, non in vaſe; poſſides gratiam.* Quaſi plenitudo plenitudini reſponderet: & inde bonum omen capiamus gratiis à Chriſto recipiendis, quòd ſimili ſuæ plenitudine Matrem cumulauit.

Mariana gratiæ plenitudo Chriſti formis.

Ioan. 1.

Abb. Cell.

216. Et quidem aliquid ſingulare voluit Gabriel in Virgine commendare, qui ſingulariſſimum Incarnationis opus nunciaturus veniebat: cùm enim alij pleni gratiâ, & Spiritu Sancto paſſim celebrentur; quid magnum afferret Angelus, ſi, vt ſonat, Mariam gratia plenam celebraret? Quid ergo? Sic plenam voluit, vt decebat eam, quæ poſteà non ſolùm aliis; ſed ipſo authore gratiæ, condigna Mater erat replenda: vt quoad poſſet, Mater Filio in eo reſponderet. Ambroſ. lib. 2. in Lucam: *Sola Maria hac ſalutatio ſeruabatur: benè enim ſola gratiâ plena dicitur: quæ ſola gratiam, quam nulla alia meruerat, conſecuta eſt, vt gratiæ repleretur authore.* Impletur prius gratiâ; poſteà authore gratiæ repletur: & ideò talem gratiam nulla alia pura creatura fuit conſecuta; quia nulla talem Filium conſecutura. Reſpondet ergo in Maria impletio repletioni, vt impleta replenti correſpondeat.

In Annunciatione Mariæ per totū.

Ambroſ.

217. Sed mirum fortaſſe videatur, quòd ab Ambroſio, *ſola gratia plena* dicatur Maria, ſolique ví hanc ſalutationem ſeruari affirmetur. Si nouerat Ambroſius, Baptiſtam, aliosque iuſtos pleno gratia, & Spiritu Sancto decantari; dicat Mariam meliori plenitudine refertam, non tamen ſ[illegible]. At attende Sancti Doctoris acumen non vulgare. Mirabantur Romani virtutes egregias, & ſingulariſſimas Traiani ſui: cùmque tantum Imperatorem nouo & excellentiſſimo aliquo titulo vellent decorare, poſt longas vigiliarum curas, *Optimum* appellarunt. Quibus ſi opponas, non eſſe nomen nouum, neque vni Traiano reſeruatum, vtpote quod ſpurciſſimi alij Imperatores Caligula, Nero, Domitianus, paſſim vſurparunt: reſpondet grauiſſime Plinius Panegyriſta: *Iuſtiſne de cauſis Senatus, Populuſque Romanus, Optimi tibi cognomen addicit? Parum id quidem, & in medio poſitum: nouum tamen. Sciat neminem antè meruiſſe, quod non erat excogitandum, ſi quis meruiſſet.* Licèt enim vulgare cognomen, & aliis vſurpatum; nouum tamen & illibatū Traiano videbatur ſeruari: cæteri enim tantùm tituli vmbram; ipſe meritis totius tituli menſuram adimplebat. Hoc ergo modo voluit Angelus ſalutans, ex mente Ambroſij: quaſi diceret: *Aue, gratia plena.* Licèt enim alij, & Angeli, & homines gratiâ pleni dicamur, & ſimus; nouus tamen tibi hic titulus reſeruatur: nemo illum, vt tu mereris, cui non totas curas Seraphicas impenderem excogitando, ſi quis pari men[s]urâ meruiſſet.

218. Prudens ergo Angelus, & piâ admiratione ſuſpenſus, plus ſentit, quam valeat exprimere: & ideo in aſſueto titulo, inſuetam aucupatur nouitatem. Neque mirum: totam enim gratiam, quam Chriſto dandam ſciebat ſupremo Regi; Reginæ iam conceſſam, quamuis aliter, ſtupebat. Per omnia parem, etiam originalem gratiam cum Filio, Mater habet, licet diſparem perfectione. Videtur Sophronius Serm. de Aſſumpt. B. Virginis, ad Paul. & Euſtoch. qui nomine Hier. inter eius Opera circumfertur: *Dei genitrix electa, & præelecta, iure ab Angelo ſalutatur, & prædicatur gratiâ plena. Verè plena, per quam largo Sancti Spiritus imbre, ſuperfuſa eſt omnis creatura. Et fatis eam de*

Mari[a] ſo quam ſimi[lis]

vtiſſimè

... ime primum Angelus veneratur, & ſalutat. Miratur itaque & ipſe, qualis, aut quanta ſit, quam ſalutat: non enim ſimplex, fateor, aut conſueta fuit illa ſalutatio, ſed omni admiratione digna: ſiquidem venerationis fuit delatio, oblatio muneris, famulatus obſequij: quia, etſi in Sanctis Patribus, & Prophetis gratia fuiſſe creditur; non tamen eatenus plena: in Mariam vero totius gratiæ, quæ in Chriſto eſt, plenitudo venit, quanquam aliter. Conſueta itaque ſalutationis verba, ſed non conſuetus ſenſus ſalutationis. Referebat Maria gratioſa gratioſiorem Chriſtum: nec in Chriſto aliquid tanti doni ſplendebat, quod in Matre, licet tenuius, non reluceret.

219. Non caret eodem myſterio, quod addit Angelus: *Dominus tecum.* nihil enim nouum, & ſingulare adderet, Dominus eſſet cum illa, quæ plenißima gratia fuerat prædicata; niſi id grandius aliquid, quam ſonat, attribueret. Certe ad Gedeonem dixerat olim Angelus: *Dominus tecum, virorum fortißime.* Iud. 6. num. 12. Anne grandis foret facta Mariæ ſalutatio, niſi longè a Gedeonis ſalutatione diſcriminaretur: Et pende, quid Gedeon reſpondeat: *Obſecro, mi domine, ſi Dominus nobiſcum eſt, cur apprehenderunt nos hæc omnia? ... Nunc autem dereliquit nos Dominus, & tradidit in manus Madian.* num. 13. Ecquid igitur tam exiguum iſtud? Nimirum, quia ſic erat cum Maria, vt nec etiam cum Angelis talis eſſet: eâ Mariam impleuit gratiâ, vt nunquam iniquitati, id eſt, inferni Madian manibus traderetur: vt ab origine purius angelica ipsâ naturâ habitaculum aſſiſtenti Domino præpararet. D. Thomas de Villan. Conc. 2. de Annunc. ex ore ipſius Angeli ... reſpicere: *Et verè,* inquit, *plena, in cuius animo nullus peccato relictus eſt locus, nullus iniquitati patuit acceſſus. Dominus tecum. Et quomodo tecum? Non vtique ſicut mecum: ſed ſicut tibi. Tecum in corpore, tecum in mente, tecum in animo, tecum in conſilio, tecum in vtero, tecum in auxilio, tecum in ortu, tecum in exitu, tecum in ..., tecum ſine fine.*

Quidni tam plenum gratia habitaculum Annuntiaretur Domino deſtinatum; in quo non ſolum ... edem culpa non habuit, ſed nec etiam ... fomes potuit ſubſiſtere. Prophetarat id Dauid de Verbo incarnando: *Factus eſt in pace locus eius, & habitatio eius in Sion: ibi confregit potentias arcuum, ſcutum, gladium, & bellum.* Pſ. ... num. 3. & 4. Quaſi confracta bellica inſtrumenta non tam pacem pararent, quàm ſupponerent ... tali felicis habitationis pax æterna ... nunquam; quia nunquam tumultus bellicos expertura: nunquam non ſolum ... percutienda; ſed neque hoſtili ſtrepitu ... idque ab ipſa originis fundatione. ... hoc erat aliud, quam ſic plenam gratiâ ... conceptione, vt non ſolùm culpam non ... ſed etiam abſque tumultuante, & re... e peccati fomite formaretur. Audiamus ... D. Thomam de Villan. Conc. 3. de Na... angelica Theologia philoſophantem: *... Matrem Dei eſſe puriſſimam ſine labe, ſine peccato. Vnde non ſolum quando puella; ſed quando parvula, ſanctiſſima, & in vtero ſanctiſſima; & in conceptione ſanctiſſima. Non enim decebat Sanctuarium Dei, domum Sapientiæ, reliquarium Spiritus, vrnam manna cæleſtis, aliquam in ſe labem habere. Propter quod, antequàm anima illa ſanctiſſima infunderetur, plenè fuit caro illa mundata ab omni fæce, & labe: & anima, cum infuſa eſt, nullam habuit ex carne, neque contraxit labem peccati: ſicut ſcriptum eſt: Factus eſt in pace locus eius. id eſt, domus diuinæ Sapientiæ, ſine omni fomite peccati formata eſt.* Bene ergo ait Angelus: *Dominus tecum.* quaſi quid nouum: quia nunquam, nec in ipſis Angelis, in gratiori, & Chriſto ſimiliori domicilio, habitauit.

At, vnde, dicat aliquis, ſi Angelus venturum Dominum Mariæ nunciabat, iam cum Maria eſſe teſtabatur? Res plana. Aderat ab ipſa origine, tanquam in gratiſſimo ſibi domicilio; mox tanquam Mâtri ſtrictius adfuturus. Sophronius citatus: *Dominus tecum. Mira res! & tam cum Virgine erat, qui ad Virginem mittebat Angelum: & præceſſit nuncium ſuum Deus; ſed à Deo non receſſit: nec teneri potuit locis, qui omnibus habetur in locis, & totus vbique eſt.* Implebat, nimirum, gratiâ Mariam Sanctus, qui ſtatim Matrem, tanquàm Filius, erat repleturus. Et quam in tantum miniſterium non pleniſſimam repures plenitudinem? Ideò idem Sophronius paulò antè: *Aue, gratiâ plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Talibus enim decebat Virginem oppignorari muneribus, vt eſſet gratiâ plena, quæ dedit cælis gloriam, terris Dominum, pacémque refudit, fidem gentibus, finem vitiis, vitæ ordinem, moribus diſciplinam.* An meritò plenitudini gratiæ, cui tanta dare permittitur, meritò originalis prærogatiua denegetur, tu te videris. Sed hoc argumentum preſſius infrà vrgebo. Nunc pro loco, in quo ſumus, teneriùs aliquod erga Mariam blandimentum diuinæ gratiæ ponderemus. 220.

Dem ſemper cum Maria.

Sophron.

Quid enim, ſi dicamus, priuatâ quadam ratione Filium incarnandum ad futuram Matrem conuolaſſe, vt noſtro dicendi modo, ante Incarnationem futuræ Mâtri aſſiſteret, fouens, & gratias magis, ac magis augens myſterio tanto condignius ſeruituræ: Quaſi dicat Angelus: O rem miram! Venio nunciaturus Dei Filium Dominum incarnandum, & venturum: & inuenio ipſum Dominum iam tibi præſentem, perfectiſſimâ gratiæ plenitudine tantum ſibi habitaculum diſponentem? Nec hoc abſque authore proferamus. Verba ſunt diuini Verbi ſe ſe iam ad incarnationem accingentis, illa Cant. 4. num. 16. *Veni, Auſter, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.* Allicitur, nimirum, cæleſtis Auſter, Spiritus diuinus, vt virgineum futuræ Matris hortum ſuauius, & ſuauiùs vberioribus gratiis adimpleat, vt auguſto myſterio diſponatur. Sed, vbinam diuinum Verbum? Planè, noſtro dicendi modo, non in cælo, in quo tunc diuinus Spiritus morabatur: ſi enim in eodem cælo eſſent, non tam vocaret, vt veniret, quàm ſollicitaret, vt vaderet. Dum ergo dicit, *veni*; ad locum, in quo ipſum iam erat, è cælo Spiritum Sanctum conuocabat. Aſſiſtebat itaque Filius iam Mariæ; eóque inuitabat Spiritum, vt veniret, ſecúmque in ornanda Virgine occuparetur. Guillelmus ibi excerptus magis, quàm tranſcriptus à Delrio: *Impleto autem tempore, quod præfinitum erat à Patre, venit Dei Filius ad Virginem, de qua incarnandus erat. Venit præueniendo eam in benedictionibus dulcedinis. Vnde Angelus ad eam miſſus, vt futurum partum ei nunciaret: Aue, inquit, gratiâ plena,* 221.

Maria quàm ſemper di... cta diuino Verbo.

Cant. 4.

Guillelm.

plena, Dominus tecum. Iam ergo Dei Filius cum Virgine erat, de qua carnem ſumpturus erat. Iam inquiebat. Veni, Auſter, perfla hortum meum. nempe, ſi cum Virgine iam non degeret, non diceret, Veni, Auſter. ſed, Vade, Auſter. Auſtro ergo dicit: Veni. quia non mentiebatur Angelus dicens ad Virginem: Dominus tecum. Veni, aiebat, Spiritus Sancte, ſanctifica vterum virginalem. Hæc feſtina cura, hæc ardens celeritas in nuncio ſuo id temporis præueniendo, ſatis indicant, non fuiſſe tardum in ſummi ponderis negotio, ne vacua gratia Conceptio à Dæmone præueniretur. Sed videamus adhuc ſeorſim, (licet iam id obiter demonſtrauimus,) nihil in hac tantâ plenitudine vacuum reperiri.

§. II.

Deipara, cæteris iuſtis plenior, originalem gratiam inuenit: imo ipſa tota eſt gratia.

223. CHRISTI venturi fructus commendans Deus: *Effundam*, inquit, *ſpiritum meum ſuper omnem carnem*. Ioel. 2. num. 28. Qua authoritate redarguens Iudæos Petrus ſic ad eos: *Hoc eſt, quod ſcriptum eſt per Prophetam Ioel: Et erit in nouiſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem.* Act. 2. num. 16. Ioël Spiritum abſolute prædicat effundendum; Petrus *de Spiritu*, id eſt, partem illius pronunciat communicatam. Nunquid non ſtetit Deus promiſſis? An auarior Ioële Petrus donum coarctauit? Abſit: egit Apoſtolus optimum Prophetæ Interpretem: & de plenitudine Spiritus, (cùm totam non caperent,) quam partem capere poſſent homines, hanc illis dandam declarauit. Datur ergo promiſſus Spiritus à Ioële: ſed pro hominum capacitate partitus declaratur à Petro. D. Euchet. Lugdun. vel, vt putatur, Euſebius Gallic. homil. genet. de Trinit. *De Spiritu*, inquit, *meo. & non dicit: Effundam Spiritum meum. Tantùm de eo, quantum mundus poſſit capere, diſpenſat.* Vna eſt Maria, quæ cæteris omnibus plenior, licèt totaliter non poſſet; attamen totum Spiritum accepit. Ideò Sophronius citatus, de Angeli ſalutatione: *Et bene*, inquit, *plena: quia cæteris per partes præſtatur: Mariæ verò, tota ſe ſimul infudit plenitudo gratiæ.* Nulla pars gratiæ defuit Mariæ: quia nulla ſui parte culpæ ſubiacuit. Dat hunc locum Doctor Angelicus art. 5.

Spiritus Sanctus capacitati noſtræ ſe accommodat.

Ioel. 2.

Act. 2.

D. Eucher.

Sophron.

D. Thom.

224. Quin potiùs ſic viſa diuinum Spiritum combibiſſe, vt Chriſtus ab Spiritu Sancto productus, ab eadem tanquàm à non degenere cooperatrice; ſed Spiritui Sancto ſimillima prouenire glorietur. Hinc Habacuc: *Dominus ab Auſtro veniet; & Sanctus de monte Pharan.* cap. 3. num. 3. Ecquis mons tantus, vt Dominus ab Auſtro, diuino, ſcilicet, Spiritu proueniens ab eodem prouenire monte non dedignetur: Maria certè. Illud rarius, vt cùm ab Spiritu proueniens Chriſtus, tacito ſanctitatis titulo *Dominus* dicatur; dum à Maria venit, expreſsè *Sanctus* appelletur: quaſi tanquam re notiori, in ſecuro iam poſitâ ſanctitate, quam ab Spiritu traxerat, Matris ſanctitatem vellet commendare, quæ ſanctiſſimum fructum valuit germinare. Nonne ergo omni pura creatura ſublimiorem, & gratia pleniorem fateberis hanc conſortem? At fatetur Euthymius hic, qui legens ex Græco. *De monte vmbroſo.* ſic ſubiungit: *Mons vmbroſus, & denſus eſt Beata Virgo: mons quidem tanquàm omni creatura ſublimior. vmbroſa, quia diuina virtute obumbrata eſt.* Non ergo decebat, vt ſublimior Angelis à Dæmone vnquam calcaretur: quod fieret, ſi Conceptio gratiâ vacua infametur: nequaquam vacua hac parte mater in tam altum miniſterium ſumeretur.

Maria Spiritui Sancto ſimilis.

Habac. 3.

Euthym.

225. In ſimilæ oleatæ oblatione, quam, vt ait Textus, *memoriale ſuper altare in odorem ſuauiſſimum* Dominus aſſumebat; illud ſtrictè præcipitur Sacerdoti offerenti: *Tollet pugillum plenum ſimilæ, & olei, ac totum thus, & ponet*, &c. Leuit. 2. num. 2. Sed, ſi puſillo munere, & pugillo tantummodo Dominus contentus erat; quid in pugillo deſiderat plenitudinem? In myſterium pugillum ſimilæ accipit Deus: non muneris quantitatem ſed offerentis animum attendit. Cur ergo, quia non plenus eſſet, diſpliceret? Quia, licet [illegible] exiguum aſſumatur munus; tamen tanto miniſterio aſſignatum, particula quauis vacuum [illegible] lueretur. Benè Galfr. ibi apud Tilm. *Sed, quæ portio Domini? Plenus ſanè pugillus, quem offerendum vnus è Sacerdotibus tollit. O plenum [illegible] vel plenum potiùs, & puſillum! nihil enim magnum exigit; ſed nihil vacuum recipit Deus.* E tota [illegible] ta ſimila, quæ Sacerdotibus cedebat, ſolus pugillus Domino deueniebat; ſed is alicunde vacuus, non aſſumendus: è tota naturæ noſtræ maſſa Mariam vnam ſacratiori miniſterio Deo dicatam non negaueris & in præcipuam Dei portionem deueniſſe. Ne ergo credideris, ab aliqua parte vacuam aſſumendam.

Leuit. 2.

Pars Domini [illegible] partis

226. Deſcribebat myſtice Moyſes in voluptatis Paradiſo animam iuſtam, in qua Deus, tanquam in ſuauiſſimo, & intellectuali cælo, conquieſcit: deinde de fonte viuo, de fluuio viuificante, id eſt, de Spiritus Sancti gratia, ſic edisſerit: *Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradiſum, qui inde diuiditur in quatuor capita.* Geneſ. 2. num. 10. At ſiſte curſum, aqua [illegible] cra; & interdul[illegible]es fluxus tui ſuſurros, querelas noſtras audi: tributum interim dabimus lacrymarum: neque timor, ne harum amaritudine, liquoris tui dulcedo temeretur. Quid venas diuidis? quid torrentes ſcindis. Cur non pleno fluuio illaberis cordibus noſtris irrigandis? Quàm rò germinaremus ſuauiùs; quantò vberiore [illegible] ctus ederemus, ſi tota te influente amœnaremur. Quid te negas totam, cùm tota cõmunicata non minuaris? At ſinamus: diuidatur: bono noſtro ſcinditur. Non aquæ auaritia, ſed incapacitas noſtra impulit fluuiũ in diuiſionem. Abbas Cellenſis de Panib. cap. 12. ad hunc locum: *Inualida eſt mens mole corporeâ oppreſſa, illos gratiæ impetus ſuſcipere, quibus angelica natura in ſuperioribus Dei inebriata intùs, & extrà ſolet effluere. Diſpertitur proinde nobis ad menſuram illa gratia, quæ humanam exuperat menſuram: non pro largientis, aut largitionis parcitate; ſed pro vaſculi mediocritate: vter namque anima fortè rumperetur, ſi incapabiliter gratia ſuperfunderetur.*

Gratia [illegible] dat.

Geneſ. 2.

Abb. Cell.

Sed

227. Sed tu mihi pende illud : *Qui inde diuiditur.* Quasi totus fluuius rigaret Paradiſum indiuiſus; qui inde, cùm in noſtram hanc terram emergit, diuidatur. Et reuerà id litteræ aptiſſimum. Quod ſi myſtico ſenſui accommodes, videbis animam, dum perfectus Paradiſus permanebat, & in ſtatu innocentiæ Paradiſum voluptatis incolebat; totius ſacri fluuij capacem quodammodo videri. Vnde, cùm in Maria totam gratiæ plenitudinem videamus; illam in ſtatu innocentiæ conſtitutam exiſtimemus, neceſſe eſt. Obſcura ſunt; ſed fortaſſe, quæ huc faciant, verba, quæ ſubiungit Cellenſis ibidem de partita gratia, & capacitati noſtræ attemperata : *Solet animus debilis, non ſolum rumpi ſuper infuſione gratiæ; ſed liqueſieri charitatis fornace. Benè autem fit animo, quæ ſic infunditur; quia cùm influente gratiâ incipit fluere, imò ad bonitatis principium recurſu iam familiari fluere, ſic intrat, & exit ad imperium Regis, intrans domum æternitatis, exiens ad atrium mortalitatis. Antequàm verò ſuperueniat gratia, non eſt pax intranti, vel egredienti. ex quo enim Paradiſum exiuit Adam in præuaricatione ſua, pax ad eum non venit, niſi præeundo deduceretur gratia.* Quaſi partita iſta gratia, qua, vt fieri poteſt, recurritur ad Deum, & æternitatem; & inde iterum ad mortalitatis officia exitur, veniret Adamo, & eius poſteris poſt eiectionem à Paradiſo. qui dum in illo erat ſpiritualior longè Paradiſus, neque mortalitatis officiis implicabatur; nec partitam, ſed totam gratiam poſſidere videbatur.

Naturæ integra capacitas.

Abb. Cell.

228. Veruntamen, quidquid ſit de mente Cellenſis in his verbis; ſatis ad rem meam, partitam omnibus dediſſe gratiam à Paradiſo, & innocentiâ exulantibus, vt quid ſentiat de Mariæ innocentia, intelligatur : qui ſtatim de huius plenitudine ſic ſubiungit : *Quia igitur ſimul collecta gratiæ plenitudo nullatenus creatura humana capacitate potuit apprehendi, in quatuor capita dicitur diuidi. Priuilegio tamen Filij ſui, ſupra totius creaturæ meritum, Mater Dei aſperſione Spiritus Sancti tota Deitatis gratiâ eſt ſuperfuſa.* Quidquid igitur alij repleti dicantur gratia, & Spiritus Sancti diuino ſuperfuſi; partem tantùm accipiunt, & vacuam conceptionem gratiâ præmiſerunt : vni Mariæ tanta prærogatiua ſeruabatur, vt totâ Deitatis gratiâ, non oppreſſa, quia melior, ſcateret.

Maria gratiam Paradiſi.

Abb. Cell.

229. Imò verò ex prærogatiuis Baptiſtæ, de vterina Spiritus repletione, conceſſis, cùm longè excellentior foret repletio Mariana, ſatis colligitur non ſolùm in vtero; ſed & in ipſa Conceptione fuiſſe ſanctam. *Spiritu ſancto,* inquit Angelus de Ioanne, *replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ.* Luc. 1. n. 15. Sed cur, inquis, tam citò? Quia homo ille, qui in toto vitæ decurſu, vltra hominis naturam, nec leui famine integritatem acceptam erat violaturus; tanto debuit condimento præſeruari : quid enim mirum, non introiret deinde culpa, ſi replens ſanctificatio, nullum intraturo peccato vacuum ſpatium relinquebat : Eleganter Euſebius Gallic. hom. 1. de Bapt. ad hunc locum : *Felix, qui venturus in huius mundi labores prius gratiam ſuſcepit, quàm vitam: prius benedictionem meruit haurire, quàm lucem. Quid mirum, ſi in eo aditum culpa non inuenit, cuius animum ſibi Deus ex ipſis exordiis occupauit? Magnum eſt Spiritu Sancto illuſtrari : ſed multò eſt maius repleri. Et idcò, ſicut vas plenum balſamo, admixtionem liquoris alterius expuit, & penitus excludit: ita in eum nihil ſaculorum maculæ introire iam poterat, in quo ſanctificationis plenitudo regnabat.* Confer nunc Mariæ in toto vitæ decurſu ſanctitatem, & culpæ immunitatem, cum ſanctitate Ioannis : & cum illam in infinitum propemodum maiorem fatearis, neceſſe ſit; præuiam etiam Mariæ diſpoſitionem pari menſurâ maiorem non inficiaberis. Neque tot punctis Mariana gratia, quamuis excellentior foret, Ioannis gratiam excedere videtur, niſi Maria originalem gratiam inueniret.

Baptiſtæ priuilegium à ſede.

Luc. 1.

Euſ. Gal.

Fatetur id Angelus explicatis hucvſque verbis ſubdens : *Ne timeas, Maria : inueniſti enim gratiam apud Deum.* Luc. 1. n. 30. Quod vt capias, aduerte ex Tert. ſuprà citato n. 87. non propriè dici aliquid inueniri, niſi quod diligenter quæritur : ſicut nec quæri dicitur, niſi quod priùs fuerat amiſſum. Vbi protoparentes peccarunt, natura tota originalem gratiam amiſit : quam, vt erat pretioſiſſima, eiectam ſuſtulit Deus, & apud ſe recondebat. Hinc ſemper gemens natura ſedulè hanc gratiam, ſi fortè inueniendam, requirebat. Vt vidit Ieremiam ſanctificatum in vtero, Ioannem ibidem ſpiritu exultantem; peractum negotium, & inuentam drachmam perditam augurabatur. Sed fallebatur: vna eſt Maria, quæ non quamuis; ſed gratiam illam originalem ab Eua amiſſam, & *apud Deum* reconditam potuit inuenire. Antipater ibi in Quadr. Euangel. *Inueniſti,* inquit, *gratiam, quam perdidit, quæ primùm fuit creata fœmina. Illa ſola ſuſcepit deceptionem; tu autem ſola attuliſti ſolutionem deceptionis.* Non quidem aliam, niſi originalem gratiam, Eua perdidit : ſi perditam Maria inuenit, quid vltra quæris? planè id ſolùm quærendum, vt, quandoquidem gratia noſtra fuit etiam, quam in protoparentibus omnes amiſimus : illam nobis, ſi minùs quoad originis puritatem; at quoad alios gradus Maria reſtituat. Inuenit illam ſibi quoad originis priuilegium, vt illam nobis quoad mundationem communicaret. 230.

Originalem gratiam Maria.

Luc. 1.

Tertul.

Antipat.

Et fortaſſe ideò, dum in Matrem Dei conſtituitur, ab Angelo de inuenta communi gratiâ commonetur : vt Dei pietatem propiùs imitata, pia interceſſione, inuentam gratiam aliis pro pro modulo diſtribueret. Grauiter hic Ludolphus Carthuſ. par. 1. cap. 3. *Plena,* inquit, *ergo iam gratiâ, gratiam inuenit; ſed aliis, & ad diſpenſandum,* &c. *Vnde notanter dicitur, inueniſti : non dicit, habuiſti, vel acquiſiuiſti : quia res habita, vel iuſtè acquiſita, vt propria cuſtoditur : ſed inuenta, his, qui perdiderunt, reſtituitur. Sic Maria inuenit gratiam, non ſibi ſoli retinendam; ſed tanquàm aliis reſtituendam : qui enim inuenit perditum, tenetur reſtituere : gratiam verò, quam Eua perdidit, Maria inuenit, non ſolùm pro ſe; ſed etiam pro nobis.* Nec ſolùm pro nobis, ſed etiam propter nos : neque enim aliàs Maria futura, niſi Chriſtus veniret : nec niſi ſaluando peccatori venturus Chriſtus, vt fusè ſuprà probaui; occaſionaliter nobis debet Maria, quidquid eſt, & quidquid habet. Felix, ſi fas eſt dicere, fauſtáque Mariæ culpa noſtra; ob quam & Mater Dei eſt, & vt idonea Mater foret, gratiam originalem ab Eua perditam inuenit. Hoc eſt, quod piè 231.

Maria quodammodo gratiam nobis tenetur reſtituere.

Ludolph.

Iuſidem nomus titulus.

pic ſubiungit Ludolphus: *Gratiam, quam perdidit, inuenit Maria, non ſolum pro ſe; ſed etiam pro nobis; imò etiam propter nos: quia, ſi nos peccatores non fuiſſemus, Deus de ipſa carnem non ſumpſiſſet: & ideo omnes, qui peccando gratiam amiſimus, ſecuri ad thronum gratiæ accedamus, & Mariam inuentricem gratiæ pijs fletibus, & deuotis orationibus pulſemus, vt gratiam nobis reddat, quam pro nobis, & propter nos inuenit.* Attende diligenter, quàm ſemper loquatur de Maria, tanquam de non perdente gratiam; ſed de inueniente, quam nos per culpam in protoparentibus amiſimus: vt inde pium argumentum robuſtius intorqueat de reſtitutione facienda.

223. Obiter tamen, neque id abs re in toto Opere intentâ, libet examinare, vtri opinioni Ludolphus adhæreret: ego enim è piis eſſe, putaui ſemper. Initio ergo citati capitis ſic habet: *Concepitque Anna, & peperit filiam, quam vocauit Mariam: ab originali autem, quodam priuilegio ſingulari, in matris vtero purgata fuit.* Equidem, ſi *purgandi* verbum propriè vſurparet, fruſtrà ſingulare priuilegium diceret, quod nouerat Ieremiæ, & Ioanni communicatum. Lato ergo modo (vt ſæculum erat minùs contentioſum) purgationem poſuit pro præſeruatione. Et ſi forte eiuſdem Authoris ſunt indices, & margines huius libri, iam res claret: vtrobique enim ſic habetur: *Maria purgata, ſed magis præſeruata aſſeritur ab originali culpâ.* Sed rem aliunde clariſſimè oſtendo. Petit in iſto capite Ludolphus poſt multa, figuras ab Scripturâ Marianis myſteriis probandis; vbi varias ad Natiuitatem, Præſentationem, &c. adducit: in primis verò de myſterio noſtro ſic ſcribit: *De Maria Conceptione, & ſanctificatione eſt ſciendum, quòd cùm Deus humanam naturam aſſumere decreuiſſet, congruum fuit, vt Matrem, de qua naſceretur, præmitteret: & hæc per filiam Aſtyagis præfigurata fuit, &c. Iſta etiam præfigurata fuit per fontem ſignatum, in horto concluſo poſitum. quia eam concluſam in vtero matris Spiritus Sanctus ſanctificauit, & ſigillo Sanctæ Trinitatis ſic concluſit, & ſignauit, quòd in eam nunquam aliquid inquinatum introiuit.* Pende Conceptionem, & ſanctificationem coniunxiſſe, quaſi ſancta Conceptio notaretur: fruſtrà enim Matris ſanctæ Conceptionem adduceret cùm ſanctificatione, niſi Conceptionem ſanctam intelligeret. Aut, quod tantum, ac tale foret fontis huius ſignati ſigillum, in quem nihil inquinatum introiuit vnquam; ſi originale inquinamentum eò penetrauit. Si illud, *nunquam*, originalem culpam non includeret, dicturus certè erat, *nunquam deinde*; vel, *nunquam poſtea*; vel, *nunquam iam*: quod de Baptiſtâ cautè dixit Gallicanus ſuprà n. 229. Redeo.

Ludolphus Carth. an pro ſententia pia.

Ludolph.

233. Quòd ſi verba Angeli de gratia Incarnationis inuenta explicaueris; etiam inde inuentam prius originalem arguo efficaciter. Cur enim vni Mariæ tanta præſtetur dignitas, vt ſola inueniſſe gratiam mittendi Redemptoris celebretur, quaſi Mariæ meritum non dignum, ſed cæteris congruentius intelligatur: niſi diuerſæ cuiuſdam conditionis cum cæteris culpæ obnoxiis fuiſſet? Sola obtinuit, ſola impetrauit, credo, quia ſola innocens habebatur. D. Bernard. Serm. 4. de Aſſumpt. *Hæc eſt enim, inquit, quæ totius mundi reparationem obtinuit, ſalutem omnium impetrauit*

Maria pietas erga humanum genus.

D. Bernard.

conſtat enim pro vniuerſo genere humano fuiſſe ſollicitam, cui dictum eſt: Ne timeas, Maria, inueniſti gratiam: vtique quam quærebas. Sed de hoc argumento infra multa: & de Corredemptrice Mariâ ſupra non pauca.

234 Sed parum eſt, ſi Mariam gratiâ plenam, & hac originali conſtituamus: Maria ipſiſſima quodammodo gratia eſt. Patitur Chriſtus, neque inter mortis anguſtias dilectæ Matris curam prætermittit: commendat illam Ioanni: & addit Textus: *Et ex illâ horâ accepit eam diſcipulus in ſua.* Ioan. 19. n. 27. id eſt, illam inter res ſuas collocauit. Inſurgit ſtatim dubium illud notiſſimum ex Ambroſio lib. de exhort. ad Virg. paulò ante medium: *Quid eſt, in ſua, cùm reliquerit patrem, & Chriſtum ſecutus ſit? Aut, quomodo in ſua, cùm ipſi Apoſtoli dixerint: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te? Quæ ſua habebat Ioannes, qui mundana, & ſecularia non habebat; qui de mundo non erat?* Nimirum, ſolùm gratias, ſolùm Spiritum Sanctum, quem a Chriſto acceperat, habebat Ioannes: ideò, dum Mariam accipit, inter ſua iſta reponit. Quaſi ſic plena gratiæ Maria, ſic Spiritu Sancto referta; vt ipſiſſima gratia maneret, & per participationem quodammodo Spiritus Sanctus videretur, ac proinde inter gratias collocanda, & inſtar Spiritus Sancti (licet tam diuerſæ naturæ) recipienda. Fauet ibidem Ambroſius: *Quæ ergo habebat ſua, niſi ea, quæ à Chriſto acceperat? Bonus Verbi, Sapientiæq; poſſeſſor, bonus receptor gratiæ. Audite, quæ Apoſtoli a Chriſto acceperint: Accipite, inquit, Spiritum Sanctum. Quorum remiſeritis peccata, remiſſa erunt: & quorum detinueritis, detenta. Neque enim Mater Domini Ieſu, niſi ad poſſeſſorem gratiæ demigraret, vbi Chriſtus habebat habitaculum.* Quis ſomniet, conceſſurum Ambroſium fuiſſe aliquando Mariam Dæmonis poſſeſſionem, qui neceſſariò ad gratiæ poſſeſſorem, eandem migraturam aſſeuerauit.

Maria tota eſt ipſiſſima gratia penè in Spiritum Sanctum transformata.

Ioan. 19.

Ambroſ.

Ioanna Euangeliſta ex-timatur.

Habet tamen multùm emphaſis ad rem meam, quòd Ioannes vocetur in hoc loco *receptor gratiæ*. Vt enim Summus Pontifex Pontifices aliquos inſtituit minores, quos bonorum eccleſiaſticorum vocamus collectores, & receptores: ſic viſum à Summo Pontifice Chriſto, Ioannem in Pontificem gratiarum collectorem delegari, vt Mariæ, tanquàm pretioſiſſimæ gratiæ, Pontifex aſſiſteret. Intra velum Tabernaculi Arca diuinæ maieſtatis inſigne conſtituebatur, Exod. 40. additúrque ſtatim ibi ponendum *altare aureum, in quo adoletur incenſum, coram Arca teſtimonij:* n. 5. Hinc longè diſſitum erat tentorium; in ipſo, ſcilicet, introitu Tabernaculi, de quo ſubditur n. 6. *Et ante illud altare holocauſti.* Sed, cur, ſi victimarum holocauſtum, & thuris ſacrificium, in eiuſdem Dei honorem offeruntur, non in eodem loco, ſed in tam longè diſſito adolentur? Quia, nimirum, thus, puræ mentis, & flammati amoris ſymbolum, ſecretius, & diuinius altare, ſerenam, & quietam ſtationem depoſcebat; ſcilicet, extra tumultuoſos mugitus, & balatus victimarum, quæ in ſymbolum occiſarum culparum immolabantur. Res cuiuis nota. Illud difficilius, vbinam hæc priſcæ legis Sacramenta (cùm vetera omnia, noſtrorum eſſent figuræ) in nouâ adimpleantur. Vbi altare illud aureum puritatis? vbi illud aliud occiſi peccati altare? vbi excellentior

235. Euſdem Ioannes laus

Exod. 40

lentior Pontifex ad incenſum, & inferiores mi-
niſtri ad holocauſta: Certe in Maria, & reliquis
membris Eccleſiæ; in Ioanne, & in Petro rem
Ernald. ſuo ſale intelligendam expreſſit Ernaldus ad lo-
cum Ioan. citatum apud Tilm. *Petro*, inquit, *com-*
Maria altare turium. *mendatur Eccleſia; illi Maria: illi tumultuoſa ne-
gotia; huic negotia, ſed quieta: illi atria, & ve-
ſtibulum, & altaria ſanguinum; huic commenda-
tur altare incenſi, & Sancta Sanctorum: ad cul-
men miniſterij ſui nullus ſecum admittitur; ſolus il-
le aſſiſtit propitiatorio, ſolum illud vas aureum con-
tinens manna, illud diuinæ legis ſcrinium Pontifex
deſtinatus obſeruat.* Plùs verba ſonant de pietate,
quam de veritate intenderit Ernaldus: ne enim
vera, quamuis Maria eſſet Petri domina; tamen,
quatenus erat Ouis Chriſti, Petrum Vicarium &
Paſtorem reſpiciebat. Id ergo piiſſimè tantùm
voluit Ernaldus; ſcilicet, cum Petro iuriſdictio
vniuerſalis in altaria ſanguinum, & peccata im-
molanda traderetur, quantùm eſt ex hac parte,
ſubductam fuiſſe Mariam Petri iuriſdictioni; &
tanquàm puriſſimam, & ab omni labe immu-
nem, gratiarum collectori Ioanni fuiſſe traditam;
idque non ob huius poteſtatem ſupremam in iu-
riſdictione: ſed ob iuriſdictionem amoris, vt ita
dicam, qua ſibi gratias & amores Chriſti com-
parauit: quas inter, omnium gratiarum maxi-
mam, Mariam deſtinatus Pontifex recepit. Cer-
te Ioannes priuatus Mariæ Epiſcopus, & Paro-
chus, cui ſanctiſſimam Euchariſtiam miniſtra-
bat. Non potui breuiùs Ernaldum explicare.

236. Cùm Ioannes ab initio vocationis ſuæ Chriſto
ſemper fuiſſet in deliciis, cùm frequenter cum
Plura de eodem Ioanne. Domino diſcumberet, nunquam tamen legitur
ſuper Magiſtri pectus recubuiſſe, niſi in cœna
vltima, in qua grandi hoc priuilegio decoratur;
cuiuſque, tanquàm miri, ipſe meminit cap. 21.
Ioan. 21. n. 20. Si autem à Sanctis Patribus quæras, quid
inde magnum perciperet Apoſtolus, reſpondent,
ibi vidiſſe, quod poſteà cæleſtis Aquila ſcripſit
de Verbo in principio apud Deum. Et cur, in-
quis, huic maxime tam profundum myſterium,
idque tempore paſſioni propinquo reuelatur? Pu-
to, vt receptor gratiarum in hoc primo priui-
legio ediſceret, quantæ foret dignitatis ſecun-
dum illud priuilegium paulò pòſt in ipſa paſſio-
ne ſibi concedendum: viſa enim eſſentiali ſan-
ctitate paterni ſinus, in quo Verbum erat; non
poterat proportionaliter ſanctiſſimum non puta-
re Matris ſinum, in quo ipſum Verbum Caro
factum fuerat. Præludit, vt ita dicam, primum
illud, iſti ſecundo priuilegio: & parthenica gra-
tia Ioanni tradita, paterni ſplendoris ſibi com-
Ernald. municati cumulat beneficium. Fauet citatus Er-
naldus: *Diſcipulus*, inquit, *ille, qui in cœna Do-
minica ceruical ſibi in pectore Dominico aptauerat,
ecce iterum alio priuilegio honoratur: & poſt illud
reclinatorium, in quo viderat: In principio erat
Verbum, & Verbum erat apud Deum, officina il-
la, qua Verbum Caro factum, diligenter ei à Filio
commendatur.* Etiam poſt tantam gratiam diuini
illius reclinatorij, in quo Patris, & Filij Sancti-
tas reuelatur; locum aliquem habet Mariana
ſanctitas, vt tanquàm addita gratia ca-
piatur: vt è Patris dignitate, quantùm
fert creaturæ conditio, aſſum-
ptæ Matris dignitatem
æſtimaret.

§. III.

Maria gratiarum ſcaturigo: eius vterus Chriſtum generans, nos regenerauit.

NON aliunde clariùs gratiarum 237.
Chriſti plenitudinem explicandam
putauit Euangeliſta, vt nullâ parte Maria, Mater gratiæ, nos regenerat.
vacua intelligeretur; quàm dum,
poſtquàm plenum gratiæ, & verita-
tis illum deſcribit, ſubdidit: *De plenitudine eius
omnes accepimus, & gratiam pro gratia.* Ioan. 1. n. Ioan. 1.
16. Nec ego aliunde efficaciùs probari credo
Marianæ gratiæ plenitudinem in ipsâ Conce-
ptione non vacuatam, quàm ſi ex communi Pa-
trum conſenſu demonſtrauero, omnes de pleni-
tudine Mariæ accepiſſe: quæ ideò collum Eccle-
ſiæ, vt pueri norunt, appellatur; quia, vt nihil
vitæ, membra cætera corporis participant è ca-
pite, niſi medio cóllo tranſmittatur: ſic in cor-
pore myſtico, nihil gratiarum a Chriſto, niſi
mediâ Mariâ, participamus. Chriſtus omnes gra-
tias de condigno, eaſdem nobis de interceſſione
Maria promeretur: vna eſt theſaurus, ipſa Con-
da, ipſa Proma gratiarum. Ideò D. Thomas Va- Thom. Val.
lent. Conc. 1. in Annunc. *Aue, gratiâ plena. O ple-
nam, & pleniſſimam hydriam, ex qua omnis pota-
tur rationalis creatura: bibit nuncius; bibunt in-
curui cameli. Angelos, & homines ex tua plenitu-
dine ſatiaſti, Maria. Quis enim ex hac tua non
potatur hydriâ? Ex hac Angelus gloriam, iuſtus
gratiam, peccator veniam, mœſtus lætitiam, ca-
ptiuus indulgentiam bibit.* Hæc ergo tanta præro-
gatiua ad rem noſtram iam fuſiùs ponderanda.

Inter amoris delicias, & ſuauiſſimas gratiæ 238.
teneritudines degebat beata anima, cùm excla-
mabat: *Quia amore langueo.* Cant. 2. n. 5. Ex Græ- Cant. 2.
co legitur: *Charitate vulnerata ego ſum.* At ecce
tibi, myſticè de hoc amore, & gratiæ plenitudine Amor Mariæ, qualis in Deum.
locutus Simeon ad Mariam ait: *Tuam ipſius ani-
mam pertranſibit gladius.* Luc. 2. n. 35. Maria non
tam vulneratur charitate, non tam amoris gla- Luc. 2.
dio configitur, quàm pertranſitur: quoniam vul-
nus abſolutè prolatum, & configens amore, ſatis
intelligitur; quamuis pars aliqua animæ, noſtro
dicendi modo, remotior intacta perſeueret: vul-
nus verò pertranſiens, & vtrumque latus penitùs
tranſuerberans, nihil ſanum ab hoc ictu beato
poterit reſeruare: nec poſſet Maria perfectè ple-
na gratiâ intelligi, ſi aliquam amore vacuam par-
ticulam retineret. Bernardus ibi apud Tilman. Bernard.
*Eſt gladius, amor Dei, qui Mariæ animam non
modo confixit; ſed etiam pertranſiuit, vt nullam
in pectore virginali particulam vacuam amore relin-
queret: ſed toto corde, totâ virtute diligeret, vt eſ-
ſet gratiâ plena.* Sed mihi ſemper aliquod myſte-
rium in eo inuolui, quòd amor iſte pertranſiens
dicatur, viſum eſt. Attende ad rem meam.

Vt Maria vndique amore, & gratiâ plena in- 239.
telligatur, ſatis erat, ſi amor tranſuerberans, &
transfodiens diceretur: cur ergo ſolummodo per-
tranſiens nominatur? Nónne quod pertranſit ab
vno,

Ab illa ad nos deriuatur, tanquàm à charitatis Matre.

vno, in alium locum tranſit? Planè. Cur ergo am..is hæc gratia tranſeat per Mariam; aut quem alium digniorem locum poterat occupare? Eſt amor infini us: ſic à Maria tranſit ad alios, vt Mariam non deſerat: veruntamen non tranſiret ad nos, niſi Virginem pertranſiret. Impleuit illam, vt tanquàm a pleniſſima ſcaturigine ad nos manaret. Fons exundans facta eſt Maria, vt de eius plenitudine accipiamus: illa vbertatem concipit; nos guttas haurimus: illa totum gladium combibit dulciſſimum, & tranſmiſſum, vt nos prolato inde cuſpide ſaltem vulneraremur. Bernardus citatus, poſt dicta ſic ſubiungit: *Aut certè pertranſiuit eam, vt acciperemus; & fieret Mater charitatis: cuius Pater eſt charitas Deus parturiens, & in Sole ponens tabernaculum eius. Et illa quidem vulnus ſuſcepit amoris, & ſuaue: ego verò me felicem putauerim, ſi ſummo quaſi cuſpide huius gladij pungi interdum me ſenſero: vt vel modico accepto amoris vulnere dicat anima mea: Vulnerata charitate ego ſum.* Semper, quantùm res patitur, à Patribus Maria Deo componitur: & ſicut iſte Pater charitatis; ſic ſuo modo charitatis Mater Maria appellatur. At quomodo originalis culpæ, & odij filia permitteretur, quæ in gratiæ, & amoris Matrem deſtinabatur?

Bernard.

240. Inuitabat Deipara fideles, vt ad ſe tranſirent: & poſt multa ſubiungit: *Ego Mater pulchra dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſancta ſpei: in me gratia omnis vitæ, & veritatis.* Eccleſ. 24. n. item 24. Vult Vverricus hic apud Godefr. pulchram hanc dilectionem, eſſe pulchrum, & decorum Chriſtum, quem toties Maria in Canticis, de pulchritudine commendauit: & meritò: qui enim Deus eſt, & charitas pulcherrima ſit, neceſſe eſt. Veruntamen, quorſum huc timor, agnitio per fidem, ſpes: cùm timor, qua parte imperfectus, fides, & ſpes, à Chriſto ſemper beato exularunt? Peperit Virgo pulchram in ipſo Chriſto charitatem, ſic increatæ charitatis Mater appelletur: at imperfectum timorem, ſpem, & fidem, in Chriſto certè non peperit: cur ergo eodem modo, & pari tenore, horum omniũ in Chriſto Matrem ſe exhibeat? Nimirum, quæ omnem gratiam vitæ, & veritatis continet communicandam; Chriſtum in ſemetipſo peperit charitatẽ: ſed eundem Chriſtũ in nobis, timorem, fidẽ, & ſpem peperit benigniſſima. Naſcitur Chriſtus in ſe charitas: ſed in nobis timor, fides, ſpes renaſcitur ipſe Chriſtus. Benè igitur eodem tenore Mater appellatur: quia, dum Ieſus ab illa generatur, nos prædictis virtutibus ex ipſo regeneramur. Vverricus citatus de Chriſto pulchro, & decoro locutus: *Hunc*, inquit, *commendans Beata Virgo Maria ſic ait: Ego Mater pulchra dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei, &c. Ergóne iſte eſt Filius tuus, à Virgo virginum? Ergóne talis eſt dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? Sanè talis eſt dilectus meus, & ipſe eſt Filius meus, ô filiæ Ieruſalẽ. Dilectus meus eſt pulchra dilectio in ſe ipſo: dilectus meus eſt pulcher timor, ſpes, & agnitio in eo, qui natus eſt ex ipſo: ipſe enim eſt non ſolum, quem diligimus, timemus, agnoſcimus, & in quem ſperamus; ſed etiam hæc omnia operatur in nobis, atque his virtutibus, velutì quibuſdam membris; & partibus, in nobis perficitur, ac formatur.* Quid non gratiarum accipimus à Maria, quæ, dum Chriſtum ſic generat, nos regenerat; eius & in ſe, & in nobis Mater piiſſima? Sed de hoc ſtatim plenas paginas.

Eccli. 24.

Vverric.

Et ipſa pulchra dilectionis Mater qualis.

Vverric.

Chriſtus quomodo formetur in nobis.

Nunc obiter nota, has virtutes à Maria in Chriſto, aut à Chriſto per Mariam nobis tranſfuſas, cùm fortes, & ſtrenuæ dicendæ viderentur, pulchras vocari: neſcio enim, quid habeant illi iuſti, qui Mariæ obſequio mãcipati, & deuoti ſeruitio, ab illa peculiariùs videntur virtutes participare: vt illorum virtutes non ſolùm excellentes ſint; ſed etiam pulchriores, hilariores, & venuſtiores. Nihil in his ſubtriſte, nihil obnubilatum, aſperum nihil; quod quandoque in aliis iuſtis videtur apparere: ſed totum eſt decorum, totum ſpecioſum. Elegerunt (finxit quidam) arbores dicandas ſibi Dij: & dum alij ab vmbroſa amœnitate, alij a virore frondeo, hi à fructus colore, illi à guſtu caperentur; Minerua ſibi oliuam comparauit, neque de vmbra cum platano, neque de virore cum citreo, neque de fructus pulchritudine, vel guſtu cum punico certaturam: & tamen Scientiæ Dea à Ioue in electione commendatur: licèt enim oliua dictis arboribus cedat quoad amœnam pulchritudinem; tamen quoad emiſſi olei vtilitatem, his, & cæteris omnibus longè præſtat. In oliua non ſpecioſitas quæritur, ſed vtilitas. Putares ergo, Deiparam, dum ſibi oliuã ſumit in figuram, quia gratiarum pinguedine ſuos inungit, frugiferæ & onuſtæ potiùs, quàm ſpecioſæ oliuæ comparandam: & tamen audis illam ibidem: *Quaſi oliua ſpecioſa in campis.* Credo: quia vna eſt oliua Maria, quæ non ſolùm vtilitatem confert, ſed pulchritudinem; non ſolùm ſancta opera, ſed decora; non ſolùm probos mores, ſed & ſpecioſos: ideò, quod rarius erat, commendauit, & *oliua ſpecioſa in campis.* Eccleſ. 24. n. 29. appellatur. Adam de Perſenia ibi apud Godefr. *Species morum, operum decor, meritorum gloria; totum de gratia Mariæ percipitur, cùm amatur.* 241

Virtutes non virtuoque; ſed pulchra à Maria.

Eccli. 24.

Adam Perſ.

Et benè (quod iam ex eodem Authore præoccupauit mihi noſter Sherlogus) tam ſpecioſa oliua, non tam in ſepito prædio, quàm in aperto campo collocatur: quia Mariæ gratia non priuati vnius cedit vtilitati, ſed omnibus communis in propatulo communicanda exhibetur. Sed intacta adhuc alia hic meditanda. Flores, quò pulchriores, quò ſuauioris fragrãtiæ, & amœnioris venuſtatis, eò in ſecretiori viridario, & horto abſtruſo reconduntur. Quis non ſperaret, Nazarenum noſtrum floridiſſimum, illibatum, & æternum florem è cælo in terram tranſplantandum, in ſecreto aliquo vernaturum Paradiſo, vnde tantæ excellentiæ pretium notaretur? Et tamen noſti, quid dicat Cant. 2. n. 1. *Ego flos campi.* Nimirum, qui in omnium ſalutem venerat, omnibus erat in propatulo apponendus: & vnde tanto bono flos diuinus in campo patẽtiſſimo collocatur? Nimirũ, ab oliua noſtra in campis collocata: illa hunc florem honeſtatis fructificauit, vt nihil à campeſtri flore percipi gratiarũ intelligas, quod ſuo modo ab oliuã noſtrã perceptũ non cognoſcatur. Et meritò arbor noſtra florem ſuum, & fructũ exhibet in apertũ: vt, ſicut protoparentes lapſi rebelles libidinis (Authore Irenæo alibi dando) motus, iniecto ficulneo cilicio, tãquam continentiæ fræno, compeſcuerunt: ſic nos participata originis vitia à Marianæ arboris flore omnibus exhibito refrænemus. Geneſ. 3. n. 7. Adam de Perſenia citatus: *Virgo ſine noſtra* 242

Cant. 2.

Chriſtus flos campi à cãpeſtri oliua Maria.

Geneſ. 3.

Adam. Perſ.

noſtra eſt oliua ſpecioſa in campis, &c. *In campis poſita florem campi protulit, cuius amœnitate pulcherrimâ, campeſtria ſibi humana turpitudinis nuditas procurauit. Campeſtria ſunt perizomata, velamenta turpitudinis, quæ de flore iſto ſibi conſuunt, quicunque per fidem, & amorem Virginei partus, criminum verecunda deponunt.* &c. *Filij hominum, vſquequo graues corde, à corde Virginis elongati? Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendaciũ? Cùm intra noſtræ Virginis vterum mirificauit Dominus fructum ſuum, cur non properatis ad oleum?* Ponat in Virginis origine vitium, qui contra Adamaticę originis vitia, ab eadẽ perizomata negauerit deſumpta: at præſeruet à vulnere, qui ab oliua noſtra oleum fatetur vulneribus miniſtratum. *Si Virginem noſtram* (dixerat idem Author) *oliuã dixerimus, erit oleum partus eius.* Cur vitabimus oliuæ noſtræ radicem, vnde tam ſalutare oleum nobis effuſum adoramus? Euitemus muſcarum conditionem, quæ mortuæ, authore Salomone, vnguenti ſuauitatem corrumpere conantur.

243\. Quàm aliter antiquiſſimus Author Ioannes Geometra hym. 2. radicem oliuæ noſtræ putauit celebrandam, vbi poſt multa de Mariâ:

Maria radix pura.

Χαῖρέ μοι, ὦ βασίλεια· παναγνοτάτης ἀπὸ ῥίζης
Ἔρνος ἰοῦς χαρίτων τρίπλοον, ἐκ τριπλόου.

Vulgò ſic vertitur:

Salue, ô Regnatrix, cuius puriſſima radix
Stirps Charitum triplex, atque ſata à Triade.

Verto, vt ſonat carmina Græca fideliſſimè: *Salue, ô Regina: intemeratiſſimâ à radice germen produxiſti gratiarum triplex, à triplici.* Iſtud, *à triplici*, optimè per Trinitatẽ explicauit Vulgatus, attendens ad piiſſimi Geometræ mentẽ. Oritur itaque Maria germen Charitum, ſiue Gratiarũ; ſed à radice omninò puriſſima, & intemeratiſſima. Et cũ alluſione ad tres Charites, ſeu Gratias, quas priſci celebrabant, à tribus Trinitatis Perſonis immaculatiſſimè plantata celebratur. Neque ſolùm cãpeſtre germẽ à radice puriſſima voluit Geometra celebrare Mariam, vt dictum nobis campeſtrem florem ederet condignè: ſed & ipſam Mariam florem vndique incorruptũ appellauit, ſubdens:

Flos incorruptus.

Χαῖρ' ἄνθος ἀκήρατον, ἔνδοθεν ἀμφοτέρωθεν
Κάλλεσιν ἀμφαδίοις, κάλλεσι κρυπτομένοις.

Prætereo Vulgatum: verto prætermiſſa verſus lege, fideliſſimè:

Salue, flos ſynceriſſime, benè olens vtrinque,
Dotibus manifeſtis, dotibus occultis.

Synceriſſimus flos, & incorruptiſſimus, nunquã, aut intus, aut foris odorem amiſit: occulta eius ſpiritus intemeritas, pari paſſu currit, cum manifeſta corporis virginitate: nec aliter tam decenter germen gratiarum, tot nobis illa gratias germinaret.

244\. Adhuc ex Eccleſiaſtico aliud nobis pulcherrimum delibandum: ibi ergo poſt alia: *Cognoſcãt te*, inquit, *ſicut & nos cognouimus: quoniam non eſt Deus præter te, Domine. Innoua ſigna, & immuta mirabilia: glorifica manum, & brachium dextrum.* cap. 36. n. 5. 6. & 7. Sed, quò pergis, Sapiens prudentiſſime? Cur, vt glorificetur Chriſtus, manus, & dextra Patris toties appellatus, non tam alia, quàm *ſigna* innouãda? *Si mirabilia* ſunt, augeãtur in maius, eſto; ſed perſeuerent: cur immutanda depoſcis neceſſariò? Ne in noua regeneratione noſtra, priſcæ generationis veſtigium appareret. Signa quidem, & mirabilia in Adamo, & Eua

Eccli. 36.

præceſſerunt; ſed ad mortẽ: innouentur illa, iſta immutentur in Chriſto, & in Maria; ſed ad vitã: vt, quemadmodũ inde miſerias, hinc iam gratias participemus. Aſt, quomodo innouata mutãtur? Neſcio, ſi quid acutius dixit Cardinalis Hailgrinus ad Cant. 4. n. 9. opponens Euæ Mariam: vbi poſt multa ſic ad locum noſtrum: *Libeat igitur attendere in hac Sponſa, qualiter primæ ſponſæ ſit oppoſita. Prima ſponſa de coſta viri ſui formata eſt: ſed de carne huius Sponſæ formatus eſt Spõſus eius: vnde in Eccleſiaſtico dicitur ad Dominum: Innoua ſigna, & immuta mirabilia. Mirabile ſiquidẽ fuit, de coſta viri formare mulierem: immutatio mirabilium eſt, quòd de ſola carne mulieris formatus eſt homo. Cæterum, cùm de oſſe viri formata eſt caro mulieris, ſignũ fuit, quòd per mulierem humana infirmaretur natura. Facta eſt autem ſignorum innouatio, cùm de carne mulieris factus eſt vir, per quod ſignificatum eſt, quòd per hanc generationẽ, humana natura ab infirmitate reuerteretur ad firmitatem.* Oſſei adhuc, & integri ab Adamo effœminamur in Eua: carnei à Maria virilizamur in Chriſto. Etiam quæ in Maria ſunt infirmiora, robuſtiſſimis Adami integri præſtare videntur. Quis audeat affirmare, fuiſſe carnem illam maledictã, in qua tot benedictionibus dulcedinis, tot gratiarũ cumulis ad regenerationem præuenimur?

Hailgrinus. *Antiena Maria.*

Sunt obſcura, ſed grauiſſima in hanc rem illa Pauli, quibus ad imitationem Chriſti prouocat fideles: *Primus homo de terra, terrenus: ſecundus homo de cælo, cæleſtis: qualis terrenus, tales & terreni: qualis cæleſtis, tales & cæleſtes.* 1. Cor. 15. n. 47. Non vocatur Chriſtus cæleſtis, (quod Hæretici ſomniarunt,) quòd cæleſtem quandam carnem ab aſtris traxerit; ſed, quòd in vtero Virginis ab Spiritu Sancto formatus cæleſtem quandam conditionem importare videbatur. Vnde ergo vis argumenti, & ſimilitudinis ratio petita? Terreni quidem ſumus inſtar Adami: quia ſub huius carne, terrenam eiuſdem traduximus materiam. Vnde autem iam cæleſtes erimus inſtar Chriſti, ſi neque à Virgine, neque ab Spiritu Sancto formati ſumus? Iubeamur quidem virtutes Chriſti imitari, ſicut terrenos Adami mores imitabamur: at, qui fieri poteſt, vt ſicut ab vno, ſic ab alio orti cognoſcamur? Dices, nos per gratiæ infuſionem, iam non ex ſanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri; ſed ex Deo natos eſſe: atqui eandem ſub diuerſis terminis inuoluis dubitationem: id enim teſtatur Ioannes factum, ex eo, quòd *Verbum Caro factum eſt, & habitauit in nobis; & dedit filios Dei fieri poteſtatem.* At in hoc eſt, quòd maximè laboramus, cur ex eo, quòd Verbũ in Maria Caro fiat Spiritus Sancti obumbratione: nos non ſolùm diuinæ gratiæ; ſed etiam filiationis diuinæ participes habeamur? Rem ſic habe. Vterus ille Spiritu ſanctificatus, non ſolùm Chriſtum; ſed omnes homines portauit, factâ capitis, & membrorum myſticâ vnione. Benè ergo Chriſto congeniti à Maria, eiuſdem erga Deum filiationem, vt poſſumus, participamus: & Chriſti hominis fratres, Chriſti Dei, atque cæleſtis Adami filij cæleſtes nominamur, & ſumus. Chryſol. Serm. 117. *Qualis, inquit, cæleſtis, tales & cæleſtes. Quemadmodũ non nati taliter, tales poterunt inueniri? Non manendo, quod nati ſunt; & quod renati ſunt, per-*

245\.

1\. Cor. 15.

A Maria cæleſtes ſumus.

Chryſol.

manendo. Hinc eſt, Fratres, quòd virgineum fontis
vterum caleſtis Spiritus arcanâ luminis ſui admi-
xtione fœcundat: vt quos origo limoſa ſtirpis profu-
derat ſub miſerâ conditione terrenos, caleſtes pariat;
& ad ſimilitudinem ſui perducat authoris. Refugit
mens ſuſpicari, ab Adamo primo, quatenus ter-
reno, & vitiato, natam Mariam: quæ terrigenas
omnes Adamo ſecundo vnitos integros peperit,
& cæleſtes. Celebretur origo pura libertatis, quæ
limoſam ſeruitutis originem defæcauit.

Capies hinc dulciſſima Deiparæ verba: *Ve-*
246. *niat dilectus meus in hortum ſuum.* Cant. 5. n. 1. quę
Cant. 5. ſic paraphrazat ibi Guillelmus: *Neceſſe eſt itaque,*
vt verus ſit nuncius veritatis, vt non tantum ſit Do-
Guillelm. *minus mecum; ſed etiam vt ſit in me, & carnem ſu-*
mat ex me. Hoc eum velle ex verbis tuis intelligo:
fiat mihi ſecundum verbum tuum: veniat in hor-
Maria Deo omnes concorporauit. *tum ſuum: veniat dilectus meus, quem deperit cor*
meum. Vbi multa de Virgine conſenſum præ-
bente Gabrieli, & Incarnationis vota expri-
mente, referuntur. Sed, quid Verbo incarnan-
do, & in floridum Virginis vterum venturum,
cum his, quæ ſtatim addit Maria? *Veniat*, in-
quit, *dilectus meus in hortum ſuum: & comedat*
fructus pomorum ſuorum. Si fructuum nomine
intelligit virtutes, (vt omnes fere explicant,)
hæ quidem non tam ex vteri, quam ex ſanctiſſi-
mæ illius animæ horto deguſtandæ. At, ſi reue-
rà horto animæ interim prætermiſſo, puriſſimi
ventris hortum exhibet Maria: quos ibi fructus
guſtandos inueniat Christus, qui vnicus, & be-
nedictus beati illius ventris fructus exiſtimatur?
Reſpondet pulchrè Guillelmus, quem do cæ-
ptim: *Verbum ex me Carnem ſumat: Deus ex me*
corporetur. Cur? Vt comedat fructum pomorum ſuo-
rum: vt incorporet ſibi electos ſuos, &c. Ipſi ergo in-
corporentur, vt ſaluentur, quos Deus ad ſalutem præ-
ordinauit: hoc eſt, ipſi vniantur, tanquam cibus co-
medenti: in ipſum ſic tranſeant, vt eius membra fiant,
& de Spiritu eius viuant. Non inuenit quidem
Verbum fructus alios in illo vtero iam præmiſ-
ſos. Aſt, vbi ipſemet Deus ab eodem, tanquàm
fructus, germinauit, pariter electi omnes indi-
dem tanquàm fructus vniti Chriſto germina-
runt. Nunc iam attende.

Quis credat, hortum tantum, ſic aliunde diui-
247. no, aliunde ſic vtiliſſimo nobis prouentu fœcun-
dum, ab Adamo terreno, & iam captiuo, & non
Maria terra benedicta. potiùs ab eodem, quatenus liber fuit, & innocēs,
plantatum? Lubet exemplum ponere ab humanis,
Plin. idque pulcherrimis verbis Plinij lib. 18. cap. 3. de
modicis agris olim vberrimos fructus vbique
Terra quodāmodo ſenſus in agricultura. Italiæ proferentibus: *Quænam ergo tanta vbertatis*
cauſa erat? Ipſarum tunc manibus Imperatorum co-
lebantur agri, vt fas eſt credere, gaudente terra vo-
mere laureato, & triumphali aratore, &c. At nunc
eadem illa vincti pedes, damnatæ manus, inſcripti
vultus exercent: non tamen ſurdâ tellure, quæ parens
appellatur, colique dicitur & ipſa, honore hinc aſ-
ſumpto: vt non inuitâ eâ, & indignè ferente creda-
tur id fieri. Sed nos miramur ergaſtulorum non ea-
dem monumenta eſſe, quæ fuerint Imperatorum?
Sic reuerà euenit Adamo, qui dum integer, dum
Imperator terram Paradiſi laborans, & cuſto-
Geneſ. 2. diens Geneſ. 2. num. 15. terram habuit lætas ſe-
Alcuin. getes producentem: quia, vt benè Alcuinus quęſt.
51. *Ea, quæ Deus creauerat, humani operis adiutorio*
lætiùs, viuaciúſque prouenirent. quod labor ille vo-
luptuoſus efficiebat. Aſt, vbi damnatus culpæ,
peccati ſtigmatias, ſudato labore terram exercet,
non tam punitor Deus, quam ipſa terra, Geneſ. 3.
n. 18. ſpinas, & tribulos miſero progerminat. Vn-
de dolenter Gillibert. Serm. 35. *Laborat in terra* Gillibert.
eiectus Adam. & non Dominus: ſed ipſa terra ſpi-
nas, & tribulos germinat operanti. Non miremur:
aliter, atque aliter tunc Domino, nunc ergaſtulo
reſpondebat.

Sic in re noſtra: culta ab Adamo peccatore 248.
terrena progenies, ſpinas, & tribulos culpæ, & li-
bidinis producebat: culta ergo ab Adamo, quate-
nus innocente, Maria, quæ, tot gratiarum fructus
germinauit. Adami caro eſt virgo, ſed non infe-
cta: gaudet laureata integræ originis conditione,
& triumphali adhuc protoparente. Et quomodo
in Adamo præuaricatore, & poſteros inficiente
foret Maria, quæ poſteros reficiendos vniuit
Chriſto? Pergat Guillelmus citatus: *Sanè in vtero* Guillel.
Virginis per humanæ aſſumptionem ſubſtantiæ fa-
ctus eſt Caput Eccleſiæ, quæ in hominibus eſt: ibi co-
medit fructum pomorum ſuorum, ibi incorporabit ſibi
electos ſuos, &c. Sicut enim Adam, quando præuari-
catus eſt, contaminauit omnes ex ſe carnaliter naſci-
turos: ſic & Chriſtus, quando de Virgine incorpora-
tus eſt, concorporauit ſibi omnes non fictè credituros.
Sic eius, ex noſtri generis fœmina, Incarnatio, noſtra
in eum traiectio eſt. Quàm aliter ab Adamo naſci-
mur, & in Chriſto à Virgine renaſcimur: tam *Antiqua*
aliter, puro, de illius culpa, & huius innocentiâ *Maria.*
philoſophandum. Addo his tenerrima verba
D. Thomæ Valent. Conc. 2. in Natiu. Virg. *Læta-* Thom. Val
re, ò pater Adam, ſed magis tu, Eua mater, exulta:
qui, ſicut omnium parentes, ita omnium fuiſtis perem-
ptores; &, quod infelicius eſt, prius peremptores,
quam progenitores. Ambo igitur conſolamini ſuper
filia, & tali filia. Quid dicis, ò Adam? Mulier,
quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi.
Ecce reddit hodie tibi fœmina pro fœmina, prudens
pro fatua, humilis pro ſuperba: quæ pro ligno mortis
guſtum tibi porrigat vitæ; & pro venenoſo cibo ama-
ritudinis, dulcedinem pariat fructus æterni. Non va-
cat modò expendere verba Sancti Doctoris, cùm
aliàs conſtet, quàm ipſe expreſſus, & ſtrenuus
fuiſſet immunis Conceptionis propugnator. Vi-
de quæ ſupra ex illo attuli n. 220.

§. IV.

Pergitur in eadem gratia, ab vtero Marianò participata.

OPTIMÈ itaque Mariani horti fru- 249.
ctus, per iuſtos ibi gratiarum effuſione
renatos explicantur: adhuc tamen fe- *Maria clauſus [illegible]*
ſtiuiùs, & grauiùs id aperuit ipſe Chriſtus lo-
cutus ad Mariam: *Hortus concluſus, ſoror mea* *Mater.*
Sponſa, hortus concluſus, fons ſignatus, emiſſio-
nes tuæ Paradiſus malorum punicorum, cum po-
morum fructibus. Cant. 4. n. 12. & 13. licèt enim Cant. 4.
concluſus hortus, & vndique gratiâ, & virginita-
te circunſeptus inuiolabili: at tamen emiſſiones
protulit,

procułit, fructus emiſit. Sed,quis plures emiſſio-
nes dictas non miretur; cùm felici vna tantum-
modo emiſſione Chriſti fœcundaretur? Vnde
emittens pluraliter, quæ ſingulariter partum di-
uinum edidit? Vnde tot fructus alij, cùm fru-
ctus vnus æternus germinarit? Reſpondet hic
Guilelm. Guillelmus: *Emiſſiones*, inquit, *fructus ex ea
ſunt emiſſi. Vnicus eius fructus eſt, qui ab efficaci-
tate ſalutis, dictus eſt Ieſus: ſed in vno illo fru-
ctu, multiplex eſt fructus. In vno Saluatore om-
nium Ieſu, plurimos Maria peperit ad ſalutem:
pariendo vitam, multos peperit ad vitam. Eo ipſo,
quòd Mater eſt Capitis, multorum membrorum
Caput eſt*, &c. *Corporaliter Caput pariendo, ſpi-
ritualiter membra peperit: vnde etiam ab omnibus
Mater appellatur: & ab omnibus cultu debito, vt
Mater, honoratur.* At viderit ipſe Guillelmus,
an ſatis cultu debito Matrem honoraret ipſe,qui
illam fœdatæ origini immerſit: & an meritò
in aliquo inſtanti gratiâ ſpolietur,à cuius pleni-
tudine,hanc filiationis gratiam comparauimus.

250. At,quàm ſignatè *emiſſiones* iſtæ vocantur *Pa-
radiſus*: quia tales de Marianâ gratiâ reforma-
Maria Paradiſus, & quodammodo inuocentes producens Paradiſos. mur:vt paradiſiacam innocentiam, quantùm res
paritur, recuperare indidem videamur. Recur-
re ad illa, quæ de myſtico Paradiſo dixi ſupra n.
226. ex Petro Cellenſi, qui Spiritus Sancti vn-
dis rigabatur: & adde nunc ad rem præſentem,
quæ in eodem cap. 12. citato addit Cellenſis: *De
loco*,inquit,*voluptatis fluuius egrediebatur ad irri-*
Petr. Cel. *gandum Paradiſum. Benè talis locus, tali flumine
irrigatur: qui enim irrigatur, Paradiſus eſt: qui irri-
gat, Paracletus. Prorſus nec alio irrigari Paradiſus,
nec alium debet irrigare Paracletus. Illo flumine
apud Superos nihil excellentius: iſto loco apud ter-
renos nihil cæleſtius. Ille fluuius voluptatis: iſte
locus deliciarum.* Dum ergo Paradiſos nos emit-
tit Maria, ſi in accepto virore perſeueremus, ni-
hil niſi Spiritus Sancti inundantes gratias ca-
piemus;exulabit culpa;labes auerruncabitur.Cur
ergo ſpolietur vnquam Paradiſi innocentiâ vte-
rus ille,qui Paradiſos potuit germinare? Cur vn-
quam Spiritus Sancti gratiâ defraudabitur, qui
cæleſtes eius vndas nobis potuit deriuare? Quid
dignè in hac re, de tanto dicendum foret, vidit
Thom. Vill. D. Thomas de Villan. Conc. 1. de Annunc. *O vte-
rum*, inquit, *cælo capaciorem, Empyreo illuſtriorem,
Paradiſo fragrantiorem! hic enim prima hominis
Paradiſus, in qua prius ab homine videri dignatus
eſt Deus. Quid hoc ventre ſanctius, quid purius,
quid locupletius?* Et quidni fragrantior,ſi in primo
Paradiſo tantùm in forma phantaſtica;in hoc ſe-
cundo, ſub veritate Carnis aſſumptæ cernitur
ipſe Deus? Quidni purior,ſi Spiritus Sancti flu-
men, vt potuit, communicauit?

251. Redeat huc iterum locus ille Geneſ. 1. num. 2.
Et Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. quem
Geneſ. 1. fuſiſſimè Anthologia I. ponderauimus: & cape
denuò pulchra verba ad rem præſentem Tertul-
Maria fideles dicat Baptiſmo. liani lib. de Baptiſmo,cap. 4. vbi poſt multa,ait
hæc prænotari: *Ad Baptiſmi figuram, Dei Spi-
ritum (qui ab initio ſuperuectabatur ſuper aquas)
intinctos reformaturum. Sanctum vtique,ſuper San-*
Tertull. *ctum ferebatur: aut ab eo, quod ferebatur. id, quod
ferebat, ſanctitatem mutuabatur: quoniam ſubie-
cta quæque materia,eius,quæ deſuper imminet,qua-
litatem rapiat,neceſſe eſt: maximè corporalis ſpiri-
tualem, & penetrare, & inſidere facilem, per ſub-
ſtantiæ ſuæ ſubtilitatem. Ita de Sancto ſanctificata
natura aquarum, & ipſa ſanctificare concepit.* Quaſi
ab ipſo orbis initio aqua virtute, & gratia,quo-
dammodo concipiens, grauidaretur, vt poſteà
fructus gratiæ edere poſſet, & parturire. Initio
concepit ſanctificationem,quam poſteà in bapti-
zatis peperit fœcundiſſima. Ac quidem non pa-
reret aqua baptizatos, niſi Virgo pareret Chri-
ſtum, in quo baptizandi omnes,vt vidimus, ab
ipſa Virgine generamur. Quare ergo ab inſtanti
Conceptionis non capiat Maria realem gratiam,
quã vmbraticam ab initio ſæculi concepit aqua?

Hinc iam nouo ſplendore comenda,trita aliàs 252.
verba Chryſologi Serm. 146. vbi de generatione
Chriſti, & Mariæ maternitate: *Maria*, inquit, Chryſol.
*Mater vocatur: & quando non Maria Mater? Con-
gregationes,inquit Geneſ. 1. n. 10. appellauit maria.* *Maria debet Baptiſmus fœcunditatem.*
*Nonne hæc exeuntem populum de Ægypto concepit
in vtero, vt emergeret cæleſtis in nouam creaturam
renata progenies,iuxta illud Apoſtoli 1. Cor. 11. Pa-
tres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare
tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt, in
nube, & in mari?* Norunt pueri, voluiſſe Paulum
citatis verbis, nubem illam obumbrantem, &
mare tutiſſimo tenore enauigatum, ſymbolum
fuiſſe Spiritus Sancti,& aquæ baptiſmalis:è qui-
bus, relicta ſeruitute Ægyptiâ, ſiue dæmoniacâ,
Chriſto renaſcimur: & tamen hoc mare Mariam
eſſe contendit doctiſſimus Chryſologus, & ſuo
modo de Mariâ intelligendum. Cur ita? Quia non
renaſceremur ab aqua cæleſtes, niſi in Chriſto à
Maria renaſceremur. Debet aqua Mariæ fœcun-
ditatem: magis Maria Mater,quàm mater rena-
torum,aqua: quia niſi illa Chriſto nos regenera-
trix vniret, neutiquam iſta nos regeneraret. Et
negabis Mariæ ad hos gratiæ partus anticipatam
ab origine ſua benedictionem, quam ob idem,
aquæ ſuo modo participatam ab origine orbis
Patres ferè omnes teſtantur? Clarebit noua hæc
Chryſologi explicatio ex iis, quæ adiungo, ſi at-
tendis paululùm.

Vix emergit populus prædictus è mari illo 253.
vmbraticè baptizante, cùm poſt Epiniciũ Moy-
ſis, parat ſtatim eius ſoror Maria ſuum Epini- *Idem confirmatur.*
cium: *Sumpſit ergo Maria Prophetiſſa, ſoror Aaron,
tympanum in manu ſua*, &c. *Præcinebat dicens:
Cantemus Domino: glorioſè enim magnificatus eſt*,
&c. Exodi 15. n. 20. Sed, quid huic Mariæ cum Exod. 15.
populo per aquas liberato? Nimirum, inquiunt,
non quà talis;ſed quà melioris Mariæ noſtræ ty-
pus,præcinebat. Sed cur,inquam ego,non tam in
aliis populi vincentis, & typici exultationibus
præcinit Deipara,quàm in iſtâ per aquas factâ ſa-
lute? Quia ſalutem ſactam per Baptiſmum, tan-
quàm prærogatiuam ſibi poſt verum Moyſem
Chriſtum quodammodo tribuendam, agnoſce-
bat: & ſuo iure tantæ exultationis gloriã ſibi hu-
millima arrogabat: nec enim aqua pareret in ſa-
lutẽ, niſi quos prior Maria deſtinatos in gratiam
peperiſſet. Hoc voluit Chryſologus citatus, ſub- Chryſol.
dens ſtatim: *Et vt ſemper Maria humana præuia ſit
ſalutis; populum,quem vnda generatrix emiſit in lu-
cem, ipſa iure præceſſit in Cantico*, &c. *Nomen hoc
prophetiæ germanum eſt, hoc renaſcentibus ſalutare.*
Cur *iure*, niſi quia, vt priùs dixeram, Maria melius
mare populum regenerat, vt ſit renaſcentibus à
mari ſalutaris?

Faciunt ad purioris aquæ iſtius noſtræ enco- 254.

Pſal. 77. mium, vt id obiter dicã, illud Dauidis: *Ædificauit, ſicut vnicornium, ſanctificium ſuum.* Pſ. 77. n. 69. de Deo ſanctificãte Mariam, & ab illa venenũ culpę eripiente, ſicut vnicornis aquas purificat, vt inde pura cæteris ebibatur: de quo pulchrè Salaſar in re Cõceptionis. Nec minùs elegãs illud eiuſdem Vatis Pſ. 28. n. 6. vbi Chriſtus dicitur *dilectus, quemadmodum filius vnicornis.* Quia, vt pueri canunt, ſicut vnicornis capitur venatoriis retibus in gremio cõptæ virginis: ſic in vtero virgineo Mariæ Verbum humana nobis carne irretitur. Reſtat tamen adhuc pendendũ in hoc loco, vnde vnicornis ſic in gremio puellę vinciatur ſomno, vt facile deinde funibus vinciatur. Patres quidẽ, & expreſſiùs Rupertus lib. 2. Num. cap. 20. dum illum odore virginitatis allectũ, & deinde ſopitum aiunt, videntur voluiſſe, illà ipsà ſuauitate quodammodo inebriatum, in ſomnos iucundiſſimos prouoluitat. D. Thomas Valẽt. ſtatim citandus, videtur iuſpicatus, è præpurgatis aquis auidè bibentem, humidis vaporibus quodãmodo inebriari. At tunc, inquis, vnde ad incarnatum Verbum deducta comparatio? Audi, quid ad rem noſtram de effuſione gratiæ Marianæ habeat hic Sanctus Doctor Conc. 1. in Annunc. *Aue, ò gratia plena. O plenam, & pleniſſimam hydriam, ex qua omnis potatur rationalis creatura, &c. Omnes bibũt ex ea: neque minuitur hydria. Bibit quoque Omnipotens ipſe, & inebriatus amore, oblitus maieſtatis, properat ad dilectam; at, velut vnicornis Filius gremio Virginis capitur, carnis nexibus irretitur, ſicut ſcriptum eſt: Dilectus, quemadmodum filius vnicornis.* Hoc ergo addit Thomas cæteris Patribus, quòd iſti odore tantùm virginitatis tractum exprimunt Verbum: Thomas prius inebriatum voluit gratiâ Marianâ, ne deinde in virgineum gremiũ deſcenderet. Bibit ergo ab his aquis ad vtilitatem omnis rationalis creatura: at Deus, qui inde vtilitatem percipere nõ potuit, inebriantem tamen hauſit amorẽ. Vide, an puriora Seraphica fluenta, quæ ſic Deum inebriare non potuerunt.

Vnicornis natura.

Pſal. 28.

Maria quomodo diuinum vnicornem ceperit.

Rupert.

Thom. Val.

Deus Mariæ amore inebriatus.

255. Meritò igitur, perſpectâ iam cryſtallinâ harum aquarum puritate, fidelibus Doctoribus, pontificio Diplomate cautũ eſt, ne contra piam opinionem publice arguatur, aut prædicetur: ne teneros auditores, adhuc ouo incluſos, id eſt, in doctrinæ rudimentis conſtitutos, turbatâ ſacri fluenti ſynceritate contra pietatẽ Virginis, inſtar ſepiarum, armare videremur. Audi, quid de his piſciculis Athenæus lib. 7. Dipnoſ. cap. 36. *Si quis ſepiam inſectetur, illa atramentum fundit, ac, in eo occultatur, vlteriùs aufugere ſimulans. Cùm pariũt, mas feminam e veſtigio ſequitur, qui ouis atramentum ſuperinfundit, atque ita efficit, vt ſolida efficiantur.* Malæ ſepiæ Hæretici, quibus doctrina ſana impugnatur: neque enim rationis oleo ſuperfuſo; ſed iniecto neſcio quo ſophiſmatũ atramento, puriſſimum mare noſtrum obſcurant, ne capiantur: & tunc ſe mares, imò viros putãt, cùm eodem tenebroſo profluuio oua, ſiue teneros diſcipulos contra Eccleſiam indurant. Sed, quidquid ganniant, à catholicis Doctoribus, etiam in ipſo ſophiſmatum atramento deprehendentur, & elucidatâ vero doctrinæ oleo vndâ catholicâ, conuicti capientur: vt iam contra noſtri æui Hæreticos iactemus, quod cõtra priſcos in re ſimili dixit Tertull. contra Marc. lib. 2. cap. 20. *Sed enim ſepiæ iſti, (quorum figurâ illud quoque piſculentum de cibis lex recuſauit,) vt traductionem ſui ſentiunt, tenebras hinc blaſphemiæ interuomunt: atque ita intentionẽ vniuſcuiuſque iam proximam diſpargunt, obſtitando, & aſſeuerando ea, quæ relucentem bonitatem Creatoris infuſcent. Sed & per iſtas caligines ſequemur nequitiam, & in lucem extrahemus ingenia tenebrarum.* Benè ergo nobis, vt dixi, publicè arguendo dubitare interdicitur, ne vel atramenti vmbra relucentem maris, ſiue Mariæ noſtræ puritatem infuſcare videremur. Aliud eſt, quod viris Catholicis, ſanctiſſimis iuxta, & doctiſſimis, pio indagandæ veritatis ſtudio, permittitur adhuc; ſed in recondito. Pergo.

Sepiarum ingenium.

Athen.

Tertul.

256 Inter præconia alia, quibus in Cant. puriſſimum hunc vterum laudauit Salomon, ſic habet cap. 7. n. 2. *Venter tuus ſicut aceruus tritici, vallatus liliis.* quia, vt alibi fuse dicam, panem de cælo edidit, Euchariſtiam omnibus apparauit: vt ex hac bonâ gratiâ per Mariam communicatâ reapſe homines, & per amorem Angeli ſatientur. Do tantùm D. Thomam Valent. Conc. 1. de Annunc. ad hunc locum, vbi ita: *Venter tuus, aceruus tritici, &c. illius, inquam, tritici, quo Angeli ſaginantur, populi reficiuntur, & ſpiritus ſatiantur: illius panis, qui de cælo deſcendit, quo qui paſcitur, non morietur in æternum.* Sic à Maria gratiarum gratiam omnes participant. Sed tu mihi pende panem iſtum cæleſtem, qui in Euangelio *granum frumenti cadens in terram* celebratur; in hoc loco non iam granum, quam granorum aceruum appellari. Et cur aceruus multiplex in hoc vtero, qui in terra ſolitarium granum conſtituitur? Quia ſic ille vterus Chriſtum generans nos regenerauit, ſic Chriſto ipſi vniuit regeneratos, vt iam non ſolùm diuinum granum; ſed granorum aceruum peperiſſe videatur. Honorius ibi: *Venter etiam tuus beatus, in quo iacuit Vnigenitus Dei incarnatus, qui fuit triticum, de quo conficitur panis fidelium: ipſe eſt aceruus, in quo cumulatur fidelium populus.* Indignè ſanè ponitur vnita culpæ, quæ de gratiarum plenitudine, tantæ peregit gratiæ vnionem.

Cant. 7.

Maria Euchariſtiam nobis parat.

Thom. Val.

Honor.

257 Et quidem ideò ſtatim vterus tanti operis artifex, *vallatus liliis* deſcribitur: non maceriã adhibuit; non ſepes etiam, quas vocant viuas, felici areæ putauit admouendas: ſed illam vallo bellico, militari conſtringit ſepimento virtutum: ne inferno hoſti, ne infeſtanti culpæ aliqua ex parte aditus pateret. Maius eſt illud, quod non vtcunque; ſed *lilia* vocentur hæ virtutes: vt dum Chriſtus Cant. 2. *lilium* appellatur, virtutes Deiparæ, & gratias ſtrenuiſſimas, atque Chriſto ſimillimas recognoſcas. Hoc eſt, quod ſtatim ſubdit D. Thomas proximè citatus: *Vallatus*, inquit, *liliis. Quibus liliis, niſi quibus pulcher cibatur hinnulus, qui paſcitur inter lilia, lilium & ipſe conuallium? Liliorum medio, vallatus liliis paſcitur inter lilia,* &c. *Et bene vallatus liliis, vallante ſe Deo, vt ex nulla parte peccato pateret aditus: intus Deitate plenus, foris virtutum vallo munitus.* O imbelle vallum, ſi in ipſa ſtatim origine perrumpi potuit!

Maria Chriſto ſimillima.

Cant. 2.

Thom. Val.

258. Habet tamen adhuc aliquid noui ponderis, ſi dicas, iam granum noſtrum in vtero Virginis *aceruum* appellari: quia cadens in terram, & mortuum, reſurgens poſteà culmos noſtros protulit, & multum ferens fructum Ioan. 12. ſpicas cumulauit. Hoc voluit acutè

Chriſti reſurrectio bono noſtro.

Ambroſ. acute Ambroſ. de inſtit. virg. cap. 14. *In Virginis*, inquit, *vtero ſimul, & aceruus tritici, & lilij floris gratia germinabat: quoniam & granum tritici generabat, & lilium: granum tritici, ſecundum quod ſcriptum eſt: Niſi granum frumenti,* &c. *Sed, quia de vno grano frumenti aceruus eſt factus, completum eſt illud propheticum: Et conualles abundabunt frumento. quia granum illud mortuum, plurimum fructum attulit.* Et quomodo morte culpæ areſceret aliquando vterus ille, qui, dum granum producit, iam granorum meditatur aceruum, æternæ vitæ, & immortali gloriæ germinaturum? Exemplo rem confirmo.

259. Dixi in Cantico noſtro tropologico ad finem n. 1322. ideò Abrahamum, aliunde ſanctiſſimum, & paupertimum ſpiritu, non ſolùm ſepulcrum; ſed etiam ius ſepulcri voluiſſe: quia deſtinatus morti, in hac vna hæreditate proprietatem habere, decorum & neceſſarium exiſtimabat. Videbatur ergo, cæleſtis paupertatis Magiſtrum Chriſtum, qui (quòd Agnus ab origine mundi occiſus dicitur) Primogenitus mortuorum appellatur, licet cæteris omnibus renunciaret; ſepulturam ſibi propriam comparaturum; & morti infallibiliùs deſtinatum, hanc ſaltem hæreditatem poſſeſſurum: & tamen mortuus in alieno conditur ſepulcro: ideò dicitur de Ioſeph ſepeliente ſacrum Corpus: *Et poſuit illud in monumento ſuo nouo.* Matth. 27. n. 60. Et cur careat proprio ſaltem ſepulcro, qui ſic certæ morti parabatur? Quia cæteri à morte vincimur, dum morimur: Chriſtus dum moritur, mortem detriumphat. Habeat Abrahamus ius ſepulcri, quia ipſe iure ſtrictiſſimo mortis poſſidetur: reſpuat ius mortiferæ hæreditatis Chriſtus, qui tantùm abfuit, vt iure à morte poſſideretur, quin potiùs æternæ vitæ ius habuerit. D. Ambroſ. lib. 3. de virg. *Alienum*, inquit, *monumentum fuit, quia ſuum monumentum Dominus non quæſiuit: habeant tumulum, qui ſub lege ſunt mortis; victor mortis ſuum tumulum non habeat: non enim ille ſepulcrum mortis deſiderabat, qui de morte trophæa referebat.* Nunc ad rem. Id iuris ad æternitatis vitam feliciorem, de plenitudine acceptæ gratiæ, habuit Maria, vt illud per Chriſtum omnibus communicarit: quo ergo iure morti culpæ adſtringitur, quæ vitam nobis gratiæ reparauit? Vnde ſubdatur culpę, per quam erant trophęa de ipsâ culpâ referenda? Sed, quoniam de vtero Mariæ alibi mihi plura dicenda ſunt; claudo hanc paginam verbis Petri Cellenſ. lib. de Pan. cap. 21. quæ quod dixi de vtero fertili, & vitali confirmant. Ergo poſt multa de Maria concludit: *Clibanus eſt ad panem præparandum; thalamus ad Sponſum excipiendum; templum ad Pontificem intromittendum. Clibanus ad victum, eſurientis; thalamus ad ſobolem Chriſtianorum; templum ad emundationem delictorum.* Habes, quæ ſatis ſint de plenitudine gratiæ Marianæ, ne in Conceptione vacua intelligatur: vbi non tam laboris fuit dicenda quærere, quam euitare dicta. Nunc ad grauiorem huius Articuli Anthologiam, & accuratiùs exornandam, ipsâ Auſpice Dominâ, veniamus.

Chriſti mors glorioſa. — Matth. 27. — D. Ambroſ. — Petr. Cell. — *Vteri Mariani excellentia.*

ANTHOLOGIA V.

Maria ad communes leges, non eſt ex omnibus.

§. I.

Eſther vera typica (ignoto, nec dum excuſſo myſterio) comparata.

260. DEVENTVM iam ad vltimam huius Artic. Anthologiam, quã in Examine elucidando Paulo, imò communi illi Paulinæ excommunicationi deſtinauimus enodandę, nimirum: *Sicut per vnum hominem peccatum in hũc mundum intrauit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccauerunt.* Rom. 5. n. 12. Hoc fulmine percuſſos homines omnes definiuit Tridentinum: & tamen, quamuis præſeruatam Mariam non definiat, dum tamen ex eodem Mariam non condemnat, neceſſariò inualidum contra Mariam præſupponit. Præter illa ergo, quæ iam doctiores alij Virginis propugnatores huc optima congeſſerunt; illud mihi tantummodo ſupereſt examinandum, quidnam viderent ſacri illi Patres, in Spiritu Sancto congregati, in hac Paulini gladij acie, quam toti iugulando Orbi acutiſſimã, cælesti lumine agnouerunt: vt hebetem adhuc contra Virginem pronunciarent. Ego ſic puto ſtatuẽdum. Eo ipſo quòd in omnes viderent deſęuire, Deiparam non inuoluendam agnouerunt. Maria non eſt *ex omnibus*, ſed ſuper omnia: nõ omnium prima, ſed vna inter omnes. Non ſolet ſermo diuinus præſtantiſſimum aliquid in quouis genere, eiuſdem generis inferioribus interſerere, vel adnumerare: tantùm abeſt, vt illud, *omnes peccauerunt*, Deiparam includat, vt eo ipſo Maria excludatur.

Concil. Trident. vnde Maria fauent. — Rom. 5.

261. Expende nunc celebrem, & cuiuis notũ typum præſeruatæ Deiparæ Eſtherem, nõdum, ſi me mea nõ fallit opinatio, excuſſum ſatis. Languebat illa, legis ſeueritatẽ trepidabat: ad quã tunc Aſſuerus; *Quid habes, Eſther? ego sũ frater tuus: noli metuere: non morieris; non enim pro te, ſed pro omnibus hæc lex conſtituta eſt.* cap. 15. n. 12. & 13. Quaſi non deberet Auguſta duræ legi ſubiacere: ſicque deberet Maria à damnationis lege præſeruari. Sic Doctores, quos viderim. Sed tu mihi attende ad verborum tenorem, quibus metus excutitur, inijcitur fiducia: *Non enim*, inquit Rex, *pro te, ſed pro omnibus*, &c. Ecquæ ratio iſta, ô Aſſuere?

Eſtheris libertas vnde. — Eſth. 15.

Si *pro omnibus* lex conſtituitur, inter omnes Eſther deſignetur, neceſſe eſt, quæ vel nulla erit, vel vt aliqua ſit in omnibus numeranda. Si legis gladio ereptam vis teſtari Reginam, inuerte ſermonem, & dic potiùs: *Non enim pro te, ſed pro cæteris lex conſtituta.* Quid rem ambiguitate perturbas? Nulla hic perturbatrix ambiguitas: vt in amore feruidiſſimus, ſic in ratione aſſignandà prudentiſſimus proceſſit. Quaſi dicat: Quid times? Si vides legem *pro omnibus* conſtitutam, quid non infers clariſſimè, te non comprehendere? Non tu *ex omnibus es*, quæ vna mihi es: non tu adnumeraris turbæ, quæ ſingulariſſima: non commiſceris vulgo, quæ excellentiſſima. Fauet meus Salazar cap. 41. n. 9.

Salaz.

262\. Declararunt Aſſueri mentem aliqui, (nam Vulgatus noſter, quò profundior, eò elegantior; quò abſtruſior, eò diuinior myſterium quæſiuit,) qui vertunt, prout à priſcis Authoribus citantur: Κοινὸν τὸ πρόσταγμα ἡμῶν, *communis eſt iſta lex noſtra.* quod Ioſephus explicat: πρὸς τοὺς ὑπηκόους. *ad ſubditos pertinet.* de quo vide noſtrum Serarium. Itaque *omnium* vocabulo apud Aſſuerum, ſubditi, non Regina, veniunt intelligendi; & dum omnes proſcruntur, non illa, quæ eſt ſupra omnes, poterat commiſceri. Audeo dicere, ſi meticuloſa de fœminei ſexus fragilitate Eſther non foret, potuiſſe aduertere, prolatâ in *omnes* lege non comprehendi: neque enim diadematis particeps aliis adnumeraretur. Quam ſi comprehendere vellet Aſſuerus, neceſſariò illius nomen priuatim erat exponendum. Vnde nec Paulus (ſi per impoſſibile Maria peccaſſet) ſatis à prudenti quouis Mariam comprehendiſſe intelligeretur, niſi expreſsè diceret: *Omnes, etiam Mater Dei, Regina Cæli, in Adamo peccauerunt.* Quis enim cum omnibus intelligat, quam ſuper omnes Deus conſtituerat? Sic capienda verba ignota nemini ex D. Anſelmo in officio Nog. cap. 4. vbi ita: *Vas electionis S. Paulus dixit, omnes in Adam peccaſſe. Vera vtique ſententia, & cui contradicere nefas eſſe pronuncio: ſed cùm eminentiam gratiæ Dei in te, Maria Virgo, conſidero, ſicut te non intra, ſed ſupra omnia, quæ facta ſunt, ineffabili modo contueor; ita & te non lege naturæ aliorum in tua Conceptione deuinctam fuiſſe opinor.* Nihil pro me expreſſiùs, quaſi ideò non ſit ex omnibus, quia ſuper omnia: vt iam, ô Maria, *non pro te, ſed pro omnibus hæc lex conſtituta* ſit, & neceſſariò te ab omnibus eripuerit Tridentinum. Probamus ergo iam membratim, Paulo explicando, quidquid in hoc egregio, & regio Mariæ typo relucet excellentius.

Maria ſuper omnia non eſt ex omnibus.

Serar.

D. Anſelm.

§. II.

Non adnumeratur omnibus, quidquid in ſuo genere de ſingulari præſtantia vnum appellatur.

263\. NVMERVM cum aliis facere (niſi pariter vnitas, quod in ſola beatiſſima Trinitate euenit, intercedat) importat vilitatem. Parum eſt rei excellentiſſimæ eſſe primam, ni vna ſit, & numerum licèt ſequentium, & inferiorum reſpuat omninò. *Nos numerus ſumus*, dicebant veteres, abiectæ conditioni ſignificandæ. Hinc eſt, vt quod excellentiſſimum eſt in aliquo genere, non tam primum, quam vnum veniat appellandum: ne ſi, quamuis primum, cum aliis connumeratur, degener aliquid cum illis videatur participare. Creato cælo, & terrâ, & luce rerum pulcherrima in lucem editâ, addit ſacer Textus: *Et factum eſt veſpere, & mane dies vnus.* Geneſ. 1. n. 5. Vnus dicitur, non primus reſpectu aliorum, ne vulgaritatem cum illis, etiam in ipſo primatu participaret: ideò benè Ambroſ. Hexam. 1. cap. 1. poſtquàm huius diei opera deſcribit, ſic habet: *Diem primum, vel potius vnum (maneat enim propheticì prærogatiua ſermonis,) vt potuimus, abſoluimus.* Prærogatiua quippe digna, quæ per futurum diei tanto non eriperetur, ne cum aliis ad numerum deueniret.

Numerum facere cum aliis, imperfectionem denotat.

Geneſ. 1.

Ambroſ.

Oboritur tamen ſtatim dubitatio, cur compoſito iam firmamento, & ſubdiuiſis aquis ſubdatur: *Et factum eſt veſpere, & mane dies ſecundus.* n. 8. Ades huc, dies ſecunde. Eccuius? nam ſecundus appellaris? Illius, inquit, Heri, quo lux producta. Illudis: ille non primus fuit, ſed vnus: nec ab hoc ſecundus, ſed alius dici poteris. Cur te non primum, reſpectu ſubſequentium, potiùs appellaueris? Decorius putauit, tanto diei præterito adnumeratus, diei ſecundus, quàm reſpectu aliorum primus: & adblanditur huic ſacer Scriptor, vt ita dixerim. Veruntamen indignum putauit, ſi diem illum præteritum *vnum* reuerà, primum appellaret. Et vnde, inquis, tanta vni illi diei dignitas, vt temerarius credatur, ſi cum aliis numeretur, nec à cæteris omninò excipiatur? Ambroſ. citatus: *Excipiendus à cæteris, tanquam dies vnus: non conferendus cum cæteris, tanquam dies primus eſt: vnde fundamenta rerum omnium poſita, & cauſæ eſſe cœperunt, quibus mundi huius, atque vniuerſa viſibilis creatura, fulta ſubſtantia eſt.* Neget, Mariam eſſe vnam, à cæteris excipiendam, nec cum cæteris conferendam; qui, ab illa in mundo gratiæ non iacta fundamenta ſalutis, lucis pulchritudinem non effuſam, id eſt, non editum Chriſtum denegauerit. Quòd ſi id negari non poteſt, fruſtrà vnam ab omnibus ſeparatam, cum omnibus percuſſis Paulino anathemate, adnumeraueris. 264.

Geneſ. 1.

Dominis adnumerari, pretioſum.

Ambroſ.

Fundamenta rerum, nobilia.

Diuiſis iam aquis, his in terra fluctuantibus, illis in cælo ſuſpenſis, addit Deus: *Congregentur aquæ, quæ ſub cælo ſunt, in locum vnum, & appareat arida. Et factum eſt ita. Et vocauit Deus aridam terram, congregationéſque aquarum appellauit maria.* Geneſ. 1. n. 9. Loquitur, vt nemo negat, de Oceano, ſiue immenſo mari, in quo terris aquæ, vndique diſperſæ, diuino imperio tunc fuerunt congregatæ. Sed, quis iam non addubitet, cur in ſolum Oceanum dicat confluxiſſe aquas, cùm in tot alios ſtagnantes lacus congregentur? Quis neſciat, Tiberiadem, Lucrinum, Auernum, Larium, Benacum, & innumeros alios? Regnant iſti ſuis terminis clauſi, ſuis fluctibus æſtuantes, ab imperio Oceani immunes, & variis, profuſiſſimiſque tractibus protenſi: cur de his nulla mentio, quaſi ab omnibus aquis congregatis vna Oceani congregatio formaretur? Quia, licèt lacus iſti ingentes reperiantur; Nani tamen ſunt, ſi cum ingenti Oceano componantur. 265.

Geneſ. 1.

Oceani imperium.

quî.

rum. Vnde indecens putauit diuinus Scriptor, ſi [illegible] de mari principe ſermonem inſtituebat, [illegible]cus commemoraret: neſcit enim, quidquid vnum de ſingulari præſtãtia eſt, nec aliis comparabile, cum eiſdem in numerum aduenire. Totum habet Ambroſ. Hexam. 3. cap. 3. qui tandem ſic concludit, rem apto exemplo confirmans: *Quomodo vna congregatio aquarum? Sed, quemadmodum dicitur, quia fecit Deus duo luminaria, id eſt, Solem, & Lunam, cùm ſint vtique & ſtellarum luminaria: ita & vna congregatio dicitur, cùm ſint plurimæ: neque enim annumerantur, quæ non conferuntur.* Refert huc, quæ ſuprà dixit Chryſologus de Maria: *Maria Mater vocatur. Et quando non Maria Mater? Congregationes aquarum vocauit maria, &c.* Vnum eſt Mare, ſiue Maria noſtra, cui congregationes gratiarum congeruntur, cui cæteri iuſti nequeunt conferri, vnde nec adnumerari. Vnde ergo in communi noxiorum catalogo, quæ non eſt ex omnibus, cum omnibus dicatur numerata?

Ambroſ.

Non adnumerantur, quæ non conferuntur.

Chryſol.

266. Huc ſignatè facit illud Cant. 6. n. 7. *Sexaginta ſunt Reginæ, & octoginta concubinæ, & adoleſcẽtularũ non eſt numerus. Vna eſt columba mea, perfecta mea: vna eſt Matri ſuæ, electa Genitrici ſuæ.* Vbi bene Guillelmus de Maria: *Vna eſt Matri ſuæ, electa Genitrici ſuæ: Mater, ſeu Genitrix eius, ſicut & omnium noſtrûm redemptrix illa gratia eſt, &c. Communis illi eſt participatio gratiæ: ſed in eadem participatione illa excellit.* cum aliis, quæ ſuprà dedi ad rem aliã: quamuis fœdè poſteà in minùs piam labatur opinionem. Sed nunc mihi ſatis, ſi *vna* ſingulariter de excellentia Matris filia dicatur, vt nunquam cum cæteris ad numerum venire intelligatur. Meliùs Honorius ibi Conceptionis puriſſimæ propugnator, vt ſupra dixi: *Vna omnium traſcendit merita.* Et pulchrè dixit, *tranſcendit* quaſi in alia ſerie, in alio ſtatu *omnes* relinqueret, immeritò ad culpam omnibus adnumeranda. Optimè Rupertus apud Ghiſler. *Vna: quia nec inter Angelos, nec inter homines ſimilem, vel primam habet, nec ſequentem habitura eſt.* Non habuit Maria primam aliquam creaturam, nec etiam in angelica puritate: imò nec prima re[ſpectu] [illegible]liarũ dici poteſt, ſed *vna*: quia non poſſunt [i]llæ ſequentes appellari, ſiue ſecundæ; neque ſimul adnumerari, quæ non conferuntur. Cur connumeretur cum omnibus ad culpam, cum qua nec Angeli ad innocentiam adnumerantur?

Cant. 6.

Maria cur vna dicatur.

Guillel.

Honor.

Rupert.

267. Celebrabat Dauid Domini miſericordias in E[cc]leſia condenda, in congregandis iuſtis, ſanandis peccatoribus, Pſ. 146. deinde ſubdit: *Qui numerat multitudinem ſtellarũ, & omnibus eis nomina vocat. Magnus Dominus noſter, & magna virtus eius, & ſapientiæ eius non eſt numerus.* n. 4. & 5. Feliciſſimi quippe iuſti, quorum nomina vt vocentur, non ſolùm ſtellarũ characteribus ſcripta ſunt in cælo; ſed & ipſi, tanquàm ſtellæ, lucent in fi[rm]amento. Quæris, vnde tanta dignitas? Certè à Chriſto Redemptore, qui Dei virtus, Dei ſapientia eſt. Sed, cur dum tota Eccleſia numeratur, dum membrorum multitudo reducitur ad calculos; ipſius Eccleſiæ Caput, & Dei Sapientia, Chriſtus, numerum euadit? Si totum hoc diuinum è Capite componitur, & memb[ri]s; numeretur ſaltem Chriſtus, tanquàm Pr[in]ceps, ne aliud, & alienum à corpore ſuo, ca[put] intelligi videatur. Cur non veniat ad numerum, qui in piiſſimã venit conſtitutionem? Reſpondet ibi D. Hier. (ſi is eſt) ſic ſcribens: *Numerantur itaque ſtellæ, numerantur infiniti Sancti; & Chriſtus vnus non poteſt numerari. Magna virtus Chriſtus: Dei virtus, & Dei Sapientia, & ſapientiæ eius non eſt numerus. Chriſtus Sapientia eſt: & vna Sapientia non poteſt numerari.* Conſtituit quidem totum quoddam ex dignatione; ſed tamen cum eodem toto ex dignitate nequit numerari: non ſolùm primus eſt; ſed etiam vnus: vnitas numerum admittit, nec ſatis in multitudine numerata intelligeretur.

Pſal. 146.

Chriſtus numerari nequit.

D. Hieron.

De homine loquebatur Eccleſiaſtes, qui alienis deſudat, & laborat, dicens: *Vnus eſt, & ſecundum non habet*, &c. cap. 4. n. 8. quæ verba myſticè ad Chriſtum referenda voluit Ambroſ. de inſt. virg. cap. 4. Concedamus id interim Sancto Doctori. Sed, cur diuinus Pontifex noſter, qui à Petro ſibi ſucceſſiuos Vicarios reliquit, ſecundũ, tertium, & ſuo ordine ſequentes admittere non dicatur? Quia minueretur ſuprema dignitas illius, ſi cum aliis, quamuis primus Pontifex, & Magiſter, ad numerum veniret. Magiſtros ſucceſſores ſibi reliquit; cum quibus tamen comparatus, non primus, ſed vnus Magiſter in Euangelio appellatur: hunc ſi ad numerum redigas, ſi ſecundo conſtringas, licèt inferiori; iam non abſolutum dominum, & quod vult facientem, ſed & ſubditum alicui fatearis, neceſſe eſt. Nunc audiendus Ambroſ. citatus: *Dixit Eccleſiaſtes: Vnus eſt, & non eſt ſecundus. Quis eſt iſte, niſi de quo dictũ eſt: Magiſter veſter, vnus eſt Chriſtus? Vnus, quia Vnigenitus Dei Filius, &c. Nullus ſecundus, quia, quod vult, facit; nõ quod imperatur.* Quaſi iam non Imperator foret, ſed imperatus, ſi ſecundum haberet: & ideò ſecundũ non habeat, quia non tam primus, quàm vnus veniat appellandus: in qua vnitate ſupremam, nec miſcendam cum aliis vindicat maieſtatem. 268.

Eccleſ. 4.

Idem oſtenditur.

Ambroſ.

Audi nunc, qua proportione has Filij laudes voluerit Sophronius, ſiue D. Hier. Serm. de Aſſumpt. in Matrem deriuatas: *Sicut in cõparatione Dei nemo bonus: ita in comparatione Matris Domini, nulla inuenitur perfecta, quãuis virtutibus eximiis comprobetur. Vnus eſt Pater noſter, qui in cælis eſt; vnus & Magiſter: vna eſt forma virginitatis in Maria: cui vos omnes, vt imaginem reformetis integritatis, faciem imprimere debetis, in ſculpturã Spiritus Sancti: quoniam hæc eſt hortus concluſus, fons ſignatus, puteus aquarum viuentiũ, ad quam nulli potuerũt doli erumpere; nec præualuit fraus inimici: ſed permanſit ſancta mente & corpore, multis donorum priuilegiis ſublimata.* Pulchrè. Ideò Maria *vna* eſt, *perfecta* eſt: quia tota ſculptura fuit Spiritus Sancti. Ad Mariæ quaſi prototypum, & formam, mente, & corpore nunquam violatam, imago reliquorum, virginum maximè, debet reformari. Omnes per culpam, Dei imaginem, ſuperinductã Dæmonis effigie, obſcurauimus: vna eſt Maria, quia vna, quia perfecta, quæ imaginem ſibi ab Spiritu Sancto inſculptã, vt nobis forma, & reformatio eſſet, nunquam temerauit. Sed hoc infrà fuſiſſimè ponderabo. Nunc tantùm pende, Mariam *vnam*, non primã appellari; & ideò non cum *omnibus* ad corruptionem formæ cõmiſceri: ideò dum omnes dicuntur peccare, dum lex pro omnibus dicitur cõſtituta; eo ipſo ab omnibus, vna, quæ numerum non ingreditur, ſegregatur. 269.

D. Hier.

Maria, virginitatis idea.

Maria imago incorrupta.

270. Diſſeruit acutiſſimè contra Marcionem, qui plures Deos blaſphemabat, Tertullianus lib. 1. cap. 3. *Principalis*, inquit, *itaque, & exinde tota congreſſio, de numero: an duos Deos liceat induci? Si fortè, poëticâ, & pictoriâ licentiâ, & tertiâ iam hæreticâ. Sed veritas diſtrictè pronunciat: Deus, ſi non vnus eſt, non eſt: quia dignius credimus non eſſe, quodcunque non ita fuerit, vt eſſe debebit.* Maria, ni ſit *vna*, iam erit ex omnibus: ſi ex omnibus fuerit, iam peccatrix erit: ſi peccatrix, minùs idonea Mater, vt latè ex Patribus ſuprà probaui. Poſſes ergo, licèt impari certitudine, ſic arguere: Si Maria vna non eſt, non eſt: quia faciliùs de illa crederetur non fuiſſe Matrem, quam talem fuiſſe, vt eſſe non debebat: quatenus idoneum magis diuinæ Maieſtati, matrem non efformare, quam minùs idoneam efformare. Nota huc verba Origenis hom. 1. ad cap. 1. Matth. *Huius itaque Vnigenitis Dei dicitur hæc Mater Virgo Maria: digna digni: immaculata ſancti, & immaculati: vna vnius: vnica vnici.* Quia vna eſt, ideò digna, ſiue idonea: quia idonea, ideò immaculata: quia immaculata & vnica, non cum omnibus maculatis numeranda. Alludit, vt vides, ad locum Cant. ſuprà citatum.

Tertull.

Marin, cur vna.

Orig.

271. Sed redeat Tertullianus ibidem contra eundem Hæreticum, exemplo duorum Regum ſummorum ſe protegentem, ſic ſubiungens: *Qui exemplo vtteris Regis quaſi ſummi magni, vide, ne iam non poſſis eo vti. Rex enim, etſi ſummum magnum eſt in ſuo ſolio, vſque ad Deum; tamen infra Deum: comparatus autem ad Deum excidet iam de ſummo magno, tranſlato in Deum. Hoc ſi itaque, quomodo vteris eius rei exemplo ad Dei comparationem; quæ dum ad comparationem accedit, amittitur?* eodem lib. cap. 4. Vnde infert neceſſariò, vnum eſſe Deum, cum quo nihil alias ſummum, & magnum in comparationem venire poteſt, quin amittatur, & in paruum & infimum redigatur. An non ergo *vna* Maria, de qua, vt vidiſti, dixit citatus Hieronymus: *Sicut in comparatione Dei nemo bonus: ita in comparatione Matris Domini, nulla inuenitur perfecta; quamuis virtutibus eximiis comprobetur.* Si itaque vna eſt Maria, non poterit in numeroſa aliqua multitudine computari.

Tertull.

Reges apud Deum vileſcunt.

D. Hieron.

§. III.

Non intelligitur in omnibus, quidquid præcellenter ſuper omnia conſtituitur.

272. BENE etiam lex, dum *pro omnibus* dicitur conſtituta, eo ipſo Eſtherem liberam prædicabat. Benè Tridentinum, dum omnes condemnatos audit à Paulo, eo ipſo legem contra Mariam non validam præſumpſit: quidquid in quouis genere præcellit, ita vt longiſſimè ſupra omnia ſit, in omnibus illius generis non comprehenditur. Hoc adhuc euidentiùs proho, quàm ſuperiùs. Fauſta reſurrectionis Dominicæ nuncia piis fœminis Angelus inculcans ſubdidit.: *Ite, dicite Diſcipulis eius, & Petro, quia præcedet vos in Galilæam.* Marc. 16. n. 7. Vnus Petrus inter Diſcipulos, expreſſo nomine, adnotatur, quaſi non veniret in communi Diſcipulorum titulo intelligendus. Nimirum, negauerat paulò antè Magiſtrum, inquiunt multi Patres, & ſe indignum reputaret hoc nuncio, niſi exprimeretur. Veneror piiſſimè dictum. Sed reuera, qui viſcera nouerat pietatis Magiſtri, qui feruide pœnitens culpam emaculatat, qui ad ſepulcrum cum Ioanne celerrimus accurrerat, adhuc ſe cum aliis Diſcipulum reputaret. Quid ergo? Reſpondet ibi Author Quadrigæ euangel. *Hunc Angelus potiſſimum nominaſſe exiſtimatur: primò quidem ob primatum, quem inter cæteros à Domino conſecutus fuerat, & eminentiam: erat enim omnium præcipuus, &c. nam, quantumlibet negaſſet Chriſtum; non ideo tamen à primatu exciderat: quod Dominus argumentis pluribus demonſtrauit.* Scilicet, qui ſupra omnes de poteſtatis infulis collocabatur, minùs decenter in omnibus tumultuatim intelligeretur.

Quod excellit, non eſt cum cæteris, ſed ſuper cæteris.

Marc. 16.

Petri excellentia.

Auth. Quadr. euang.

Nouerat Paulus, Mariam præcellentiùs longè præſtare omnibus Angelis, quàm Petrus omnibus Diſcipulis præſtaret: ideò dum *omnes* condemnat, ſatis vidit, Mariam in termino farraginoſo non comprehendi: qui ſi Deiparam vellet comprehendere, dicturus erat: *Omnes, etiam Maria, peccarunt in Adamo.* In rebus quippe præcellentibus neceſſaria magis expreſſio ad cauſas dedecoris, quàm honoris: quò magis à præcellentia dedecus videtur alienum. At, cur, inquis, Mariam expreſsè non excepit? Prudentibus ſe putabat allocutum; quibus, credebat, in re nulla Deiparam fore cum omnibus intelligendam. Huc affero vulgatiſſima verba D. Cypriani lib. de oper. Card. Chriſti, Serm. de Natiuit. *Non ſuſtinebat iuſtitia, vt illud vas electionis communibus laceſſeretur iniuriis: quoniam plurimùm à cæteris differens, naturâ communicabat, non culpâ.* Vbi multa de Maria, quæ huc faciant, ab aliis iam optimè ponderata. Electa, & prælecta eſt Maria: communi, & omnibus irrogatis pœnis, ſolùm per iniuſtitiam creditur conſtringenda. 273.

Maria ſuper omnia

D. Cypr.

Quid? Confidenter, quin excipiat Mariam, loquitur Paulus à Chriſto ipſo edoctus, qui in ſimili materiâ nihil putauit Matri derogatum: quia nihil contra Deiparam prudenter ex verbis eius conſectari poſſe cognoſcebat. Auditis Centurionis verbis fidei ſcintillas ſpirantibus, Spiritu iam Chriſtiano feruescentibus, reſpondet Dominus: *Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Iſrael.* Matth. 8. n. 10. An extra Iſraël Mater tua, veriſſime Ieſu? Vbi ergo fides illa, quæ Angelo credens, mundum, imò & Cælum illuminauit? Si in Iſraëlitide Virgine fides, pluſquã in omnibus aliis cernitur creaturis; quid Centurionis fidem, Matris, & omnium Iſraëlitarum fidei viſus præponere? Puto, reſponderet Chriſtus, ſi quis coràm argueret, ſolùm dignitatis maternæ inſcium potuiſſe exiſtimare, Mariam ibi comprehendi, cùm omnes de exiguitate fidei Centurioni cedentes commemorantur. Aliquid his addit, & maximè ad rem noſtram Ludolph. Carthuſ. de vita Chriſti, 1. p. cap. 42. ad hunc locum: *Non inueni tantam fidem, &c. Excipitur autem ſemper B. Virgo, cùm de meritis, vel peccatis ſit mentio.* Quid clarius poſſet ſcribere hic Author pro vera, id eſt, pia ſententia; próque loco noſtro Pauli intelligendo? 274.

Idem probatur.

Matth. 8.

Ludolph.

gendo ? Semper, vbi in Sacris de peccato, aut merito vniuerſalis reperitur propoſitio, Maria excipitur: quia nullius culpæ, quia meriti ſublimioris: nec intelligenda cum omnibus, quæ ſuper omnes.

Math.17.

Pretioſa pretioſius tractanda.

275. Soluturus Chriſtus Dominus tributum, cui omnes etiam tributant Seraphini, dixit ad Petrum: *Vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies ſtaterem.* Matth.17.n.27. Non alibi legis in Euãgelio, Apoſtolos hamo expiſcantes: ſemper mittentes retia, ſemper laxantes plagulas deſcribuntur. Cur ergo ſingulariter in hoc euentu ſpernuntur retia, hamus eligitur? Quia nec etiam alibi legis in Euangelio tam diuitem theſauro piſcem, in typum præcellentioris alicuius ſanctitatis captum. Rete ſic iacitur, vt turbam, & piſcium congreget multitudinem. Dedecebat ergo, vt tam pretioſus piſcis, pretioſioris ſanctitatis typus concludente multitudinem reti caperetur: hamo ſingulariter erat extrahendus, ſeorſim computandus; qui ſupra omnes, non erat cum omnibus conferendus. Ambroſ. lib. 3. de virginib. poſtquam fuſe hunc explicat de Protomartyre, ſic concludit: *Ergo retibus, & hamo piſcatur perfectior: vt rete concludat, hamo adurat: ſed reti turba concluditur, hamo ſingularis eligitur.* Pulcherrimus locus, ſi quis alius, ad probandum, non debuiſſe Mariam ordinario modo redimi, & a peccati pelago extrahi cum aliis catervatim; ſed priuato tenore, ſcilicet, præſeruante. Sed de hoc in redemptionis Anthologia fuſiùs differendum.

Ambroſ.

Maria Angelis prælata.

276. Nunc id ſolummodo pende, non decuiſſe, vt piſcis tanti geſtator theſauri in turba vulgari piſcium communi rete caperetur: ſi capiendus, ſingulari fuit modo capiendus. Nec ergo communi legis indagine Eſther, neque communi omnium reti Maria capi debuit: quæ ſi fortè capetentur, priuato alio modo, & expreſſo peculiari reſcripto capi debebant. Erat ſuper omnes Eſther noſtra non ſolùm homines, ſed etiam Angelos, nec in omnibus maledictis veniebat intelligenda. Vnde benè D. Bonauentura ad illud Eſtheris typicæ cap.15.à n.5. *Aſſumpſit duas famulas, & ſuper v:am quidem innitebatur*, &c. *altera autem famularum ſequebatur dominam, defluentia in humum indumenta ſuſtentans.* ſic ſcribit in ſpeculo virg. cap.3. *Duæ famulæ, quarum domina eſt Regina Maria, ſunt angelica, & humana natura. Intelligentia angelica eſt famula, ſupra quam domina innititur in cælo. Anima verò humana eſt famula, quæ dominam ſuam ſequitur in mundo: colligens veſtimenta dominæ, ſcilicet, virtutes, & exempla Mariæ.* Non ſubiacuit legi Dæmonibus ſubiicienti, quæ angelicæ ſupereminet puritati: non venit cum omnibus in captiuitatem, quæ ſuper omnes colitur ad dominium.

D.Bonau.

277. Annunciabat Moyſes populo Chriſtum venturum dicens: *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus.* Deuter. 18. n. 15. quem locum de Chriſto intelligendum, fide ſanctum Act.3.n.22.& 7.n. 37. At ecce tibi commendaturus Chriſtus Ioannem Baptiſtam ſic habet: *Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Vtique dico vobis, & pluſquàm Prophetam*, &c. *Dico enim vobis, maior inter natos mulierum Propheta, Ioanne Baptiſtà, nemo eſt.* Lucæ cap.7.à n.26. Atqui Propheta es tu, Domine: nunquid cum omnibus Baptiſtæ poſtponeris? At alij, inquis, quibus Ioannes præponitur, de mulieribus nati ſunt; Chriſtus de Virgine: vnde cum illis non adnumerandus, fateor. Non tamen adhuc iſta plena ratio obturandis Phariſaicis blaſphemiis, cùm Chriſtus, qui ſe paſſim Dei Filium appellarat, nondum ſe Filium Virginis, vt ex Euangeliis patet, prædicaret. Vnde ergo id noſcerent Iudæi, ne illum inter natos mulierum computarent; & ex ſuomet ore Ioanni ipſi contenderent poſtponendum? Pluſquàm ſatis erat, quòd ſæpe ſe Dei Filium, & Deum enunciarat: vnde tantummodo impiè cum omnibus ad Ioannis comparationem venire crederetur, qui tam longè ſuper omnes Diuinitatis conditione eminebat. D. Ambroſ. in hunc locum lib. 5. in Luc. explicato loco Deuter. ſic concludit: *Si igitur Chriſtus Propheta, quomodo maior his omnibus? Nunquid Chriſtum Prophetam negamus? Imò & Dominum Prophetarum confitemur: Ioannem autem Prophetam aſſero, & hunc omnibus dico eſſe maiorem; ſed inter natos mulierum, non Virginis natos. Maior fuit iis, quibus æqualis eſſe poterat ſorte naſcendi.* Tunc ſic grauiter ad rem meam: *Alia iſta natura eſt, nec cum humanis generationibus comparanda: non poteſt homini cum Deo vlla eſſe collatio; inf oi enim quiſque præfertur.* Non poterat Ioannes Chriſto comparari: quia non poterat Chriſtus in omnibus aliis pure hominibus computari: nec enim erat inter omnes Prophetas, qui, licèt Propheta, erat pariter ſuper omnes Deus benedictus in ſæcula.

Deuter.18.

Act.3.& 7.

Luc.7.

D.Ambroſ.

Baptiſtæ excellentia.

278. Audi nunc, quid Paulus probet, vt Propheta noſter, Deus intelligatur: *Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu: ego hodie genui te?* &c. *Et ad Angelos quidem dicit: Qui facit Angelos ſuos, ſpiritus; & miniſtros ſuos flammam ignis. Ad Filium autem: Thronus tuus Deus in ſæculum ſæculi.* Hebr.1.à n.5. Et pende deinde, qua pietate, ſeruata proportione, in Dei Matrem id transferat D. Thomas Valent. Conc.2. de Natiuit. *Hoc eſt enim nomen, ſuper omne nomen puræ creaturæ, in quo nemo tecum particeps, ô Virgo. Cui enim aliquando, non dicam hominum, ſed etiam Angelorum dixit: Mater mea es tu: Filius tuus ſum ego? Ad Angelos quidem dicit: Qui facit Angelos ſuos, ſpiritus; & miniſtros ſuos, ignem vrentem. ad Virginem autem: Vnica eſt columba mea, vna eſt perfecta mea, vna eſt genitrix mea, electa mea vna eſt: quia nec tibi ſimilem viſa es, nec habere ſequentem.* Quanta proportio! Filius, quia vnus eſt Deus ſuper omnes, nec inter *omnes* ſanctiſſimos computatur: cur Paulus Matrem, quæ iam tunc vna erat ſuper omnes, inter omnes peccatores vellet intelligendam? Sed illa nec etiam inter iuſtos, vt ſupra dixi, vnquam numerata. *In ſuis quiſque præfertur*, inquit Ambroſius: nihil habent in diuina maternitate iuſti cum Maria commune: non poſſunt cum illa venire ad comparationem: pluſquàm præfertur, quæ non confertur: nec ſimilem habuit, nec eſt habitura ſequentem.

Hebr.1.

Mariæ Matris dignitas.

Thom.Val.

Ambroſ.

* * *

§. IV.

§. IV.

Communes leges diuina diſpenſatione temperatæ: ſed in Maria, non tam diſpenſatio interuenit, quàm ceſſat ratio legis: imò lex ad hunc caſum non extenditur.

279. *Legis pœna qui eximitur.* VT Deiparæ à communibus legibus præſeruatio clarior eluceſcat, &, quantà inuoluatur cum omnibus iniuriâ, cognoſcatur; Iuris methodus, & ratiocinatio nobis diſtringenda. Tribus modis (vt cæteros prætercam) legitimè à pœnis legis incurrendis, aliquis ſolet præſeruari: vel, quia obſtrictus legi, & iam reatu obnoxius, legiſlatore diſpenſante eripitur: vel, quia in illo videtur ceſſare lex, quia legis ratio, & anima ceſſat in illo: vel, quod ſecurius habetur, quia lege non conſtringitur, non ſe ad illum caſum lege extendente. Aliud enim eſt ceſſare in aliquo rationem legis, ad quam aliunde tenebatur: aliud non extendi ad illum rationem legis, qua proinde non poteſt comprehendi. Vide præ aliis Sanchez lib. 2. de Matr. diſp. 37. n. 3. & Konink de Sacr. tom. 2. diſp. 9. dub. 3. n. 41. *Sanchez. Konink.*

280. Qui putant, Mariam in Adamo peccaſſe, atque debitum proximum contraxiſſe; nihil tamen actualis culpæ incurriſſe; diſpenſatum in lege communi aſſeuerant: quia hæc lex non ita abſolutam, & definitam importat Dei voluntatem, vt de facto omnes in culpa conciperentur; ſed, vt de facto omnes reatum culpæ ſubirent: cum qua ſtat proinde, vt aliquis ab actuali culpa poſſit præſeruari. *Diſpenſatio in lege vnde glorioſior.* Sicut, dum ſupremus Princeps legem infamiæ promulgat abſolutè in quoſuis tranſgreſſores, non ideò prohibetur, quòd poſſit cum aliquo obærato, & tranſgrediente ſpeciali priuilegio diſpenſare, & obnoxium infamiæ ab eiuſdem eripere incurſu. Dupliciter tamen, ni fallor, hæc diſpenſatio in obærato poteſt intelligi: aut ex mera Principis pietate, pœnam miſero, ſub eadem ſua conditione permanſuro, condonans; quæ in ſupremo Legiſlatore veræ diſpenſationis obtinet rationem: aut ſecundò, quòd ipſum obæratum in tantam decernat euehere dignitatem, cum quâ debita infamia ſtare dedeceat, etiam præterita; quia ſemper deſtinatæ dignitati obſtrepitura præſumitur. Quis enim publica, & ignominioſa verbera non putaret fœdare ſemper hominem illum, quamuis in Proregem aſſumeretur poſteà? Et hic modus diſpenſandi longè decorior: quia poſita priori gratia deſtinatæ dignitatis; non iam eripitur à verbere infami de mera Principis pietate; ſed etiam de quadam quodammodo decentiæ iuſtitiâ, quæ tamen ex profuſiori illâ & merâ gratiâ electionis præuiſæ tota conſurgit. Et hoc ſecundo modo in Virgine eueniſſe, omnes huius opinionis Authores fateri debent, dum magis idoneam Matrem ex præſeruatione prædicant: quaſi maternitatis electio, præſeruationi cauſam exhiberet. Fauet omninò huic loquendi modo D. Cyprianus ſuprà num. 273. dum ait: *Non ſuſtinebat iuſtitia, vt illud vas electionis communibus laceſſeretur iniuriis.* *D. Cyprian.* Quaſi poſito gratuito electionis fauore, iam ad præſeruationem iuſtitia quodammodo intercederet: quod ſuo modo ex gratia ſanctificationis noſtræ, vnde glorificationis oritur iuſtitia, poteſt explicari: nec enim ab exemplo impenſior veritas requirenda.

Nihilominùs ſemper æquè probabile, & magis pium putaui, Mariam diſpenſationem legis in actuali origine non habuiſſe: 281. cùm enim tota ratio, cur omnes in origine fœdemur, ſit, quòd in Adamum transfuſi, in eodem obnoxij fueramus, cùm Maria in protoparentem (quod in Examine oſtendi) non transfunderetur: ceſſare videtur omninò in illa ratio legis, ac proinde lege non conſtringitur: neque ad non incurrendas pœnas indiguit diſpenſatione: *Maria diſpenſatione non indiget.* quia tamen Theologis grauiſſimis vertitur in dubium, an ceſſante in particulari ratione legis, eiuſdem legis ceſſet obligatio; planiùs, & ſecuriùs dicês, ad Deiparam, legis rationem non extendi: nec ad eius caſum, culpæ contractionem produci potuiſſe: quia lex intra ratioñs ſuæ terminos continetur; & Maria, quia in Adamo non peccauit, vltra terminos legis, & rationis, actuales origines condemnantium, longè conſtituitur: ideò Aſſuerus non tam dixit Eſtheri, ſe diſpenſare, quam ad illam, legem non extendi. Sumo hos terminos minùs proprios: quia ſuggeſtui familiariores.

282. Opponcs: Aſſuerus in ſignum condonationis extendit ſuper Eſtherem auream virgam cap. 5. num. 2. & cap. 15. num. 15. quod nihil aliud fuit, quàm cum ea in pœnis diſpenſare: *Eſth. 5. & 15.* quod ſatis claret ex cap. 4. num. 11. vbi ita: *Omnes ſerui Regis, & cuncta, quæ ſub ditione eius ſunt, norunt prouinciæ, quòd, ſiue vir, ſiue mulier, non vocatus interius atrium Regis intrauerit, abſque vlla cunctatione ſtatim interficiatur: niſi Rex auream virgam ad eum extenderit in ſignum clementiæ, atque ita poſſit viuere.* *Eſther an diſpenſata. Eſth. 4.* Reſpondeo falſus, extenſionem aureæ virgæ, diſpenſationis in pœnâ debitâ indicem fuiſſe ex ſe: in caſu tamen Eſtheris non tam requiſitæ, & neceſſariæ diſpenſationi, quàm abundantiori ſolamini, & tutiori ſecuritati deſeruiiſſe. Quaſi dicat Rex: Tu quidem, Eſther mea, Auguſtæ iure, lege communi non conſtringeris, vt fruſtrà exiſtimabas: ſed eſto, demus te conſtrictam fuiſſe, en aureâ virga tangeris, en condonaris: quid vltrà trepidas? Sic paſſim videmus, Religioſis timidis, & ſcrupuloſæ conſcientiæ, quos valetudo à recitandi onere excuſat omninò, adhibere Superiores diſpenſationem; non quam putent, in ratione legitimè excuſante, neceſſariam: ſed quâ trepidas vano metu conſcientias penitùs ſerenent.

Hoc breuiter, ne minùs docti hæſitent, adnotato: iam fuſè antilogico ſtylo, vtranque opinionem confirmamus.

* * *

§. V.

Prædicta vtraque opinio amœnius propugnatur.

283. QVi Deiparam debitum contraxiſſe, & proinde verè diſpenſatam admiſerit fuiſſe, hinc rem facillime poterit propugnare. Parat Abraham Deo rationale obſequium; humanam victimam: hanc ab ipſa inſolentia pretioſam; illud dominico imperio venerandum. Inter gladium, & ceruicem prohibitio pia intercedit. Pergit Eccleſia: promiſſæ terræ introducuntur Hebræi, quibus cauetur, ne Ethnicorum imitentur ſacrificia: & ſubditur: *Non facies ſimiliter Deo tuo: omnes enim abominationes, quas auerſatur Dominus, fecerunt Diis ſuis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni.* Deuter. 12. n. 31. Et tamen legis poſteà Iephtem piè vouentem, (quod ex pluribus Doctoribus nunc ſuppono,) & magis piè filiam ſuam Deo immolantem: *Fecit*, inquit Textus, *ei, ſicut vouerat.* Iudic. 11. n. 39. Et pateris, Numen? Ignoſcis olim iuueni robuſtiſſimo mortem deſpicienti: nunc virguncula delicatâ, & mortē perhorrenti non moueris? Olim nondum editâ lege ictum ſuſpendis: modò obſtante iam reſcripto adigis ad ictum? Imò etiam propterea: ne ita communibus ſuis legibus affixus crederetur, vt, cum aliquo obærato legi exequendæ, diſpenſare prohibitus intelligatur. Ad altum myſterium humanam ſibi fieri hanc victimam, non permiſit ſolùm; ſed voluit; ſed iuſſit: vt obiter diſpenſare quandoque noſceretur. D. Auguſt. lib. 7. in Iud. quæſt. 59. tomo 4. licèt contrariæ ſententiæ de culpa Iephte plùs inclinet: admiſſâ tamen innocentiæ probabilitate ſic concludit: *Si Spiritus Domini, qui factus eſt ſuper Iephte, vt hoc voueret, omninò præcepit, quod quidem Scriptura non aperuit: tamen ſi hoc ille præcepit, cuius non licet iura contemnere; non ſolùm inſipientia culpanda non eſt; verùm etiam laudanda obedientia.* Diſpenſatur itaque diuino fauore Iephte, vt non obſtante lege talia ſacrificia damnante, puram offerat victimam: vt iam non obſtante damnationis communis lege credatur Maria puriſſimam Conceptionem obtinere potuiſſe.

Deus, legum ſuarum diſpenſator.

Deuter. 12.

Iudic. 11.

Iephte iuſſu filiam iugulauit.

D. Auguſt.

284. Venit Elias in Samariam; & conuicturus falſos Baal Prophetas, altare erigit, componit holocauſtum, cæleſtem ignem ſuſpirat, & in mediis aquis viuidius excipit incendium: *Et vorauit holocauſtum, & ligna, & lapides, & puluerem quoque, & aquam.* 3. Reg. 18. n. 38. Sed, quid agis, Vates ſanctiſſime? & vbi lex illa ſeuerè præcipiens, vt nihil extra templum immoletur: ſicut extra tabernaculum priùs nihil offerebatur? Nunquid non adhuc idem Dominus? Imò ipſiſſimus. Nunquid tu aliunde diuinâ lege non conſtringeris? Imò, vt fidelior, ſic conſtrictior. Quid ergo? Diſpenſauit Dominus: qui ideò abſolutiſſimus, quia legibus communibus non ſic tenetur, vt nequeat aliquando aliquem aliàs legi ſubiectum, à legis obligatione liberare: omnes voluit legi obæratos; ſed non ad omnia: vt in aliquo caſu legem ſanctiſſimè poſſent præterire. D. Auguſt. eodem tomo, lib. 3. Leuit. quæſt. 56. ad hunc Eliæ locum, qui Leuiticæ legi repugnare videbatur: *Cùm iubet ille, qui legem conſtituit, aliquid fieri, quod in lege prohibuit; iuſſio illa pro lege habetur. Non enim deeſſe poterant miracula alia, præter ſacrificium, quibus ſuperarentur, & conuincerentur Prophetæ lucorum: ſed Spiritus Dei, qui fuerat in Elia, quidquid de hac re fecerit, contra legem eſſe non poteſt: quia dator eſt legis.* Inter tot miracula hoc vnum eligitur, in quo legis diſpenſatio erga Eliam interueniret: credo, vt his diſpenſationibus via ſterneretur, quò ſuauiùs diſpenſata Maria cognoſcatur.

Diſpenſatio ipſa, noua lex eſt.

D. Auguſt

285. Quid? ſi ſemper Deus abſolutè, & efficaciter ſic leges irrogaret omnes, vt nunquam ſibi liberam aliquando diſpenſandi libertatem reſeruaret: poſſet inſcium vulgus exiſtimare, ſibi magis, quàm hominibus, leges poſuiſſe. Ideò Ethnici, cùm fata infallibilia putarent, & (qua parte in errore ſuo minùs hallucinantes erant) aliunde Ioui ſuo ſubiecta crederent: vt aliunde infallibiliter euentura, aliunde à libero Ioue promanantia concordarent; dicebant cum Seneca: *Scripſit Iupiter fata; ſed ſtat fatis.* Non tollunt quidem abſoluta decreta, quæ in Deo ponuntur, eius libertatem; imò maximam in ſenſu diuiſo manifeſtant: quanuis infallibiliter decreta ſit executurus. Si tamen in aliquibus abſolutis quoad legis obnoxietatem: quoad eiuſdem legis pœnas actuales, & executionem, nunquam diſpenſaret; putaretur ignorantibus, fata, vt ſic dixerim, ſcripſiſſe: ſed poſteà neceſſariò ſtare fatis. Videamus, quid de hac re ſentiat Magnus Auguſtinus.

Imperfectus putaretur Deus, ni quandoque diſpenſaret.

Senec.

286. Angelum ſibi ſub iuuenis ſpecie apparentem, Prophetam Dei Altiſſimi reputans Gedeon: *Ne recedas* inquit, *hinc, donec reuertar ad te portans ſacrificium, & offerens tibi.* Iudic. 6. n. 18. *Tibi* ſcilicet, portans; ſed Deo, quem refers, illud offerens. Annuit Angelus. Sed, cur annuat iuſſu Dei, ſi diſtrictè præceptum, vt in tabernaculo Silo tantummodo offerretur? Cur diſpenſat Deus, ſi tot aliis modis exhibitam deuoti animi ſignificationem à Gedeone poterat acceptare: Credo, ne putaretur, ſic leges ſuas abſolutas condidiſſe, vt illis ſemper ſtare cogeretur. D. Auguſt. cit. tom. lib. 7. Iud. quæſt. 36. *Intelligendum eſt, quòd illum Angelum primò Prophetam putauerat, & tanquam Deum in illo conſuluerat de offerendo ſacrificio: quod ille ſi prohibuiſſet, non vtique fieret: ſed, quoniam approbauit, & vt fieret, annuit; Dei authoritatem Gedeon in faciendo ſecutus eſt. Ita quippe Deus legitima illa conſtituit, vt leges non ſibi, ſed hominibus daret: vnde, quodcunque, præter illa, ille præcepit, non à tranſgreſſoribus; ſed potiùs à piis, & obedientibus impletum intelligendum eſt.* Non ſibi, ſed hominibus tranſgreſſoribus legem de inficienda omnium origine poſuit Deus; ideò decuit, & potuit Mariam præſeruare.

Idem probatur.

Iudic. 6.

D. Auguſt.

287. Hinc illud Sapientiæ prærogatiuas ſuas decorè commendantis: *Quando circundabat mari terminum ſuum, & legem ponebat aquis, ne tranſirent fines ſuos.* Prou. 8. n. 29. Et quoties, reſtagnante aluco, flumina ſignatos fines tranſcendunt? Quoties erupit pelagus, & rupto arenæ fræno vrbes depopulatus eſt? Eadem lege aquæ præcipitant, & irremeabili curſu ad mare, aut deferuntur leues,

Prou. 8.

Ordinaria rerum leges diſpenſata.

aut

aut fluctuantes impelluntur: eâdem mare continuâ fluctuatione æſtuat, liquidâ ſuperficie perennat: & audis tamen, & credis, Iordanem conuerſum retrorſum: Erythræum relictâ cauitate ſubdiuiſum: negat ille tributum mari, & iſtud ſibi dolet ereptam continuationem: vtrobique variato ordine, immutantur: ille frænatur, iſtud erigitur: ille in immobile ſtratum, iſtud in adamantinos parietes componitur. Prætereo fluidam aquarum inſtabilitatem, reſumpto ſolido genio, Petro percalcatam. Quò pergis, diuine Legiſlator, toties aquarum leges ſemel traditas tam variato tenore interrumpens, humanis oculis parans ſpectaculum? Nimirum, collocauerat Dominus initio aquas, præter naturam, *ſuper firmamentum*. Gen. 1. n. 7. quod ignaris aliquibus impoſſibile, neque creditu dignum putabatur. At videant, inquit Deus, in aquis aliis leges naturæ toties diſpenſatas, ne de aquarum, quæ ſuper firmamentum ſunt, diſpenſatione, iam inde prudenter valeant dubitare. Latiſſimè de hac re Ambroſ. Hexam. 2. cap. 3. *Quid miraris*, concludit, *ſi ſupra firmamentum cæli potuit tanta maieſtatis operatione vnda ſuſpendi? De aliis hæc collige. De his, quæ viderunt oculi hominum: quomodo ad Iudæorum tranſitum. (ſi rationem quæris,) ſe vnda diuiſerit? Non ſolet hoc eſſe naturæ, vt aqua ſe diſcernat ab aqua, & in profundo interfuſiones aquarum terræ medio ſeparentur. Gelauerunt, inquit, fluctus, & firmamenti ſpecie curſum ſuum inſolito fine frænarunt. Nonne poterat aliter Hebræum populum liberare? Sed tibi voluit oſtendere, vt eo ſpectaculo etiam illa, quæ non vidiſti, æſtimares eſſe credenda.* Sic in re noſtra. Potuit quidem Deus cum Iephte, Elia, & Gedeone, innumeriſque aliis, quos paſſim legis, alio tenore ad peragendum negotium procedere: maluit tamen legum diſpenſationes aduocare: vt dum has vides, tutiùs diſpenſationem Marianam amplectaris.

Geneſ. 1.

Ambroſ.

288\. Ah! non ſit, vt patiatur apud fideles Conceptio Deiparæ, quod adhuc apud impios, nullo ſe argumento conuinci ſinentes, eiuſdem patitur virginitas. Quàm ordinaria lex illa, qua animalia perfecta, (non vt vilia ex puluere & radio, vel confuſa putredine excitanda) ex maſculo, & fœmina enaſcuntur? Ideò tam seriò, & diſtinctè maſcula, & fœminea animalia ad reſtaurandam ſobolem, in arca, noui ſæculi theſauro, includenda præcipiuntur Gen. 7. & de volatilibus diſertè n. 3. iterum admonetur. Et tamen noſti, ex naturæ Myſtis verioribus, vultures non indulgere concubitui, nec coniugali vſu, nuptialiſque copulæ ſorte miſceri; ſine vllo maſculorum concipiunt ſemine, ſine coniunctione generant: natique ex his in multam longæuitatem procedunt, & vſque ad centum annos vitæ eorum ſeries producitur. Sed, cur in communi generandi lege his auibus diſpenſatum? Vt virgineo partui ederent teſtimonium: Ideò Ambroſ. cuius verba tranſcripſi, Hexam. 5. cap. 2. ſic concludit: *Quid aiunt, qui ſolent noſtra ridere myſteria, cùm audiunt, quòd Virgo generauit: & impoſſibilem innuptæ (cuius pudorem nulla viri conſuetudo temeraſſet) exiſtimant partum? Impoſſibile putant in Dei Matre, quod in vulturibus poſſibile non negant? Auis ſine maſculo parit, & nullus refellit: & quia deſponſata viro Maria peperit; pudoris eius faciunt quæſtionem.* Quid aiunt, qui ſolent Conceptionem puriſſimam irridere? Poſſibile non negant circa leges alias ſtrictiſſimas cum ſeruis ſuis Deum diſpenſaſſe, vt grata, & pura eſſent opera, quæ aliàs fœda, & peccaminoſa eſſent proditura: & impoſſibile putant, ſi cum Regina in Conceptionis lege diſpenſetur: In aliis legibus facilè diſpenſationem deglutiunt: ſolùm de originis lege diſpenſatâ faciunt quæſtionem? Sed hæc de primâ opinione ſatis; quia facilior, & pauciſſimis tantum hodie non viſa certa.

Vulturum ortus.

Geneſ. 7.

Ambroſ.

Venio iam ad ſecundam opinionem, quæ mihi lubentiùs colitur; quia honori parthenico reuerentior. Videamus pluribus, & illis ſelectioribus, ni fallor, quam ſint multa in legibus à Deo conſtitutis, quæ ideò eiſdem non conſtringantur; quia legis ratio ad illa non extenditur: tunc cognoſcemus longè grauiùs & decentiùs ideò Mariam peccaminoſæ, & fœdatæ originis pœnas non ſubiiſſe; quia in Adamo non peccans, vltra rationis legalis terminos conſtituitur. Soluimus omnes in perſonis ſpoliati gratia, vt diuinæ iuſtitiæ ſatisfaciamus, qui in protoparente debuimus. Non ſoluat Maria, nec ſpolietur gratia: nec enim habet, quod diuinæ iuſtitiæ ſatisfaciat; quia meliori redemptione (de quo ſuo loco fuſiſſimè) præſeruata nihil debuit in Adamo. Imò nec diſpenſetur Maria: quia caſus, ad quem legis ratio non extenditur, diſpenſationem non deſiderat. Maiorem diuinæ miſericordiæ gratiam ſic accepit Maria: & dum minùs culpæ debet, plùs debet Chriſto, de quo, vt dixi, infrà fusè ſatis. Iam ad rem. 289.

Maria diſpenſatione non indiget.

Adſit in primis lex illa tam ſeuerè puniens, quàm diſtrictè olim irrogata de Sabbatho ſanctificando: *Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua: ſeptimo autem die Sabbathum Domini tui eſt: non facies omne opus in eo.* Exod. 20. num. 20. Sic *omne opus* prohibetur, vt etiam Manna colligendum pridie anteuertere præciperentur, ne vel etiam cibi ordinarij opere Sabbathum violari videretur. At, ecce tibi in expugnatione vrbis Iericho, vt ex toto cap. 6. Ioſue patet, iubentur per ſeptem dies Sacerdotes ſublatam humeris Arcam circum muros ducere, in quibus neceſſariò Sabbathum computandum. O quid agis, æterne Legiſlator? ſi ſemel in hoc opere diſpenſas, iam minoris ponderis lex Sabbathi apud populum exiſtimabitur: neſcio enim, quomodo legum vigor diſpenſationibus ſoleat eneruari: & quot aliis modis vrbem hoſtilem poteras expugnare, ne opere portandæ Arcæ, legem, quam inuiolabilem cupis, infringeres; vt vilior de diſpenſatione appareret? Certè non diſpenſat Deus in hoc opere: quia ratio legis ad illud non extenditur. Opera omnia prohibentur in Sabbatho, vt in illo Deus impenſiùs coleretur: qui ergo poterat Arcæ geſtandæ opus cenſeri prohibitum, cuius reuerentiâ, & vſu ſummoperè colebatur? Et diſertè *omne opus* prohibetur: quia eo ipſo, in termino vulgari, & cateruatim poſito, vt ſuprà dixi, opus ſingulariſſimum & præſtantiſſimum non poterat comprehenſum intelligi à prudentibus. Latè de hoc Tertull. lib. 2. contra Marc. cap. 21. concludens ad rem meam: *Non facies in ea omne opus. Quod? Vtique tuum: conſequens*

290.

Exod. 20.

Diſpenſatio eneruat legem.

Ioſue 6.

Tertull.

enim eſt, vt ea opera Sabbatho auferret, quæ ſex diebus ſupra indixerat, ſua, ſcilicet, id eſt, humana. A... am vero circumſ..re, neque quotidianum opus vi.. potest, neque vulnanum: ſed rarum, & ſacroſanctum, & ex ipſo tunc Dei præcepto, vtique diuinum. Ar.a ſanctificationis noſtræ, vt Patres ſæpe teſtantur, Mari... non illa *ex omnibus* eſt: non eſt omne opus; ſed opus quoddam rarius, & penè diuinum. Lege itaque non comprehenditur: diſpenſatione non indiget: maiori beneficio non immiſcetur omnibus, quam iam immixta ab omnibus excipitur.

291. Seuerior adhuc lex illa Exodi 20. n. 4. *Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem, quæ eſt in cælo deſuper, & quæ in terra deorſum; nec eorum, quæ ſunt in aquis ſub terra.* ne, ſcilicet, idololatriæ anſa præberetur; & ſimilitudinibus impenſi homines, vero Numini cultum denegarent.

Exodi 20.

Exodi 25.

Perge nunc ad cap. 25. vbi poſt multa de Arcæ fabrica, & ornatu audies: *Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies, ex vtraque parte Oraculi.* n. 18. En tibi è cælo deſuper petitur, & præcipitur ſimilitudo. Putes, propter Arcæ honorem, in re aliunde periculoſiſſimâ, circa legem diſpenſatum: non crederem ob ornandam Arcam, animabus periculum (ſi quod ibi proximum intercederet) creandum, lege diſpenſatâ.

Imprudentia eſt, ſeruare ſera omnibus.

Nullum erat proximum in his Cherubinis idololatriæ periculum; quod vnum ſummopere lex cauebat: ideò non tam io hoc caſu lex diſpenſatur, quàm legis ratio ad hũc caſum noo extenditur: quis enim, niſi hebes, cultum latriæ tribueret Cherubinis, quos videbat in ornatum, aut templi, aut Sanctuarij ſeruientes ſemper, & maiorem æterni Numinis poteſtatem, ipſo ornandi, & aſſiſtendi obſequio proteſtantes? Tertul. citatus cap. 22. *Sic & Cherubim, & Seraphim aurea, in Arca figuratum exemplum, certè ſimplex ornamentum accommodata ſuggeſtus: longe diuerſas habendo cauſas ab idololatriæ conditione, ob quam ſimilitudo prohibetur: non videntur ſimilitudinum prohibitarum legi refragari.* Non cóprehenduntur negatæ ſimilitudinis lege Cherubini, quos aliæ diuini obſequij, & ſeruientis ... cauſę excipiebant: non comprehendatur ... gratiæ lege Maria, quã iuſta códignę ma... tatis cauſa excipiat, decentiſſimũ apparet.

Tertul.

292. Sic leproſi tactus inquinans, atque polluens habebatur, vt ſeparatus ab omnibus, capite tecto, obducto vultu, diſſuta veſte, clamare ſe pollutum, & ſordidum præciperetur, ne ab inſcio quouis, ſtatum polluendo, & immundo ex lege habendo, tangeretur. Leuit. 13. n. 45. Venit Chriſtus, rogatur a leproſo; & quem leuiſſimo verbo poterat mundare, tangit nihilominùs: *Et extendens manum, tetigit eum.* Luc. 15. n. 12. Non tenebaris tu quidem legibus, Domine: ſed tamen de tua comitate clementi, veniſti legem non ſoluere; ſed adimplere: ideò circuncisus, ideò in templo redemptus, ideò Paſchatis crederis celebrator. Cur ergo, quem facile poteras nutu curare, tactu lege prohibito emundas leproſum? Nimirum, qui ſe Deum ſæpe dixerat, & miraculis aliis probarat; voluit ſe etiam hinc Deum oſtendere, quòd legis ratio ad illum non extendebatur. Si enim purus homo foret, cùm alias eſſet legis obſeruantiſſimus, non eum tangeret, vnde pollui poſſet: ad eum quippe, qui pollui non poterat, legis ratio non extendebatur: & ſolùm pollui non poterat, quia Deus erat. Tertul. citatus lib. 4. cap. 9. *Tetigit leproſum, à quo etſi homo inquinari potuiſſet; Deus vtique non inquinaretur, incontaminabilis, ſcilicet. Ita non præſcribitur illi, quod debuerit legem obſeruare, & non contingere immundum; quem contactus immundi non erat inquinaturus.* Probatur homo noſter, Deus: quia vltra communis immunditiæ leges conſtituitur, nc contingens pollutos polluatur. Probetur Virgo noſtra digna Dei Mater, quòd vltra communis fœditatis originalis legem decernatur, & à pollutis nata non polluatur. Hoc Matris dignitatem decet: hoc Filij poteſtatem non excedit.

Deuitandus eſt ... pollutà tangentes.

Leuit. 13.

Luc. 15.

Tertul.

Et quidem ea fuit ſemper diuini ingenij conditio, vt quos in præcellens aliquod munus deſtinabat, vltra terminos communis legis conſtitueret. Inundando iam Orbe diluuij vorticibus, quia carnis inundationibus ſpiritum ſuffocarat; audit Noë a Deo: *Finis vniuerſæ carnis venit coram me* Geneſ. 6. n. 13. Et non palles, non trepidas, ſenex optime? Vniuerſam carnem, id eſt, omnes homines audis infallibiliter delendos: homo es, vnde non pereundi concipis fiduciam? Homo erat, ſed prudentiſſimus: vbi ſic communem damnationis legẽ percepit animo, animos reſumpſit: & aliquos inde priuatim legiſlatoris neceſſarios benignè excipiẽdos intellexit. Vnde, cùm ſe, ſuóſque (licèt in carne eſſent) in ſpiritu viuere recognouit; pacato pectore ſuſcipit decretũ, quod in ſe, ſuóſque non extẽdi, penetrabat. At, vnde, inquis, tanta gratia id temporis huic familiæ conceſſa? quorſum tantũ priuilegium irrogatũ, vt vltra legis terminos cõſtituta intelligatur? Alcuinus ibi q. 100. *Quid eſt, cur dixit Deus ad Noe: Finis vniuerſæ carnis venit? Significat, omnes mortales, præter illos, qui in arca ſaluandi erant: Illi igitur, quaſi ſeminarium ſecũdi ordinis ſeruati ſunt.* Erat futurus iſte ſecũdus ordo purior, à ſanctiſſimo Noë proceſſurus: ideò Noe talis fuit, qui meruiſſet, cómuni damnationis decreto non comprehendi. Pende nunc, an melioris ordinis ſeminarium Maria, (in qua, vt fuse ſuprà probaui, omnes regeneramur per Chriſtum,) imò & ipſius Chriſti puriſſimũ ſeminarium; ea deberet eſſe, in qua delicti debitum non eſſet: an potiùs fœdanda illa, vnde erat ipſa puritas emanatura.

293.

Maria noua generationis principium.

Geneſ. 6.

Alcuin.

294 Pro iuſta innocentis ſanguinis vindicta, quem impiè Ægyptij tot trucidatis pueris effuderant, Ægyptias aquas in ſanguinem vertit Moyſes, auſpice Deo: vt iam ſanguinolentus humor veniret in pocula inuitis, vltrò pridem humanum ſanguinem ſitientibus: & addit Textus: *Et fuit ſanguis in tota terra Ægypti.* Exodi 7. n. 21. quaſi nihil aquarum eſſet in tota terra Ægypti, quod in ſanguinem fœdatum non ruberet. Sed ecce ingens dubium in iis, quæ ſtatim ſubduntur n. 22. *Et fecerunt ſimiliter malefici Ægyptiorum incantationibus ſuis.* id eſt, etiam (ſaltem quoad apparentiam) aquas in ſanguinem conuerterunt. Sed vbinam aquas facilè inuenerunt, in ſanguinem mutandas; ſi in tota terra Ægypti aquæ iam pridem à Deo in ſanguinem conuerſæ omnes feruefcebant; Quid hoc antinomiæ in tam breui ſententiâ, diuine Scriptor? Ignorantiæ eſt iſtud apud nos, non apud Scriptorem antinomiæ. Vidit prudentibus ſtatim agno-

Exodi 7.

Maleuolus ſpecie tenus maculare innocentes præſumit, dum reipſa non poteſt.

ſcendum, legem fœdi ruboris omnibus aquis impoſitam, illas neceſſariò excepturam, quæ in prouincia, vbi innocentes Iſraclitæ degebant apud Ægyptum, ſcaturiebant. Non poterat horum aquas comprehendere maledictionis lex, qui vltra pœnæ debitum, & decreti conſtitutionem habebantur. Ex his ergo aquis attulerunt malefici, quas deinde in ſanguinem commutarunt

D.Auguſt.

D.Auguſt.tom.4.lib.2.in Exod.quæſt.24. *Quæſtio eſt, vnde aquam in ſanguinem verterunt, ſi tota aqua Ægypti in ſanguinem conuerſa iam fuerat. Vnde intelligendum eſt, regionem, vbi filij Iſrael habitabant, plagis talibus non fuiſſe percuſſam: & inde potuerunt incantatores, vel aquam haurire, quam in ſanguinem verterent; vel aliquas ranas educere ad ſolam demonſtrationem magicæ potentiæ.* Nota obiter ad mores, impios incantatores, qui ad inanem oſtentationem non veræ, ſed magicæ potentiæ innocentes aquas nullo reatu obnoxias fœdarunt; & ſaltem ſpecie tenus (nihil aliud potuerunt) ſanguineo rubore infecerunt. Ad rem. Omnes origines de merito Deus commaculatas voluit: at illa, vbi non Iſraelita Sanctus; ſed Iſraëlis Deus erat habitaturus, quam ab æterno ſibi, tanquàm Matris initium deſtinabat; vltra debitum legis ponere decebat. Potuêre Iſraëlitæ Sancti in aquis ſuis pœnæ debitum euadere; potuit Deus illis à communi lege, non ſolùm pœnam, ſed debitum depellere anteuertens: cur id in ſimili alia lege, erga Matrem non feciſſe contendemus? Deſudent magicâ, & malignâ ſuâ incantatione contra Conceptionem puriſſimam Hæretici, vt agunt: fideles veritati tandem acquieſcamus.

Maria plura tribuenda, quàm quæ in Euangelio expreſſa.

Geneſ.3.

295. Denique, ſiue per diſpenſationem ſaltem, ſiue digniori hoc ſecundo modo, demus conuicti Mariæ in hac originis lege, quod in aliis legibus æquè communibus eidem Dominæ datum non ambigimus. Vix peccat Eua, cùm audit: *In dolore paries filios.* Geneſ.3.n.16. Omnes ſub hac lege damnatæ, natarum natæ, & quæ naſcentur ab illis. Vna eſt Maria, quæ huius legis maledicto non comprehenditur. At hoc, inquis, ex Euangelio, dum Virgo luculenter dicitur peperiſſe, clarè colligitur: non ita pura Conceptio. At, quot alia fateris neceſſariò de Maria, quæ tamen in Euangelio non leguntur? Vbi Euangelij audis, Deiparam nec leui culpa actuali animam vnquam puriſſimam coinquinaſſe? Vbi audis, in gratiâ, & gloriâ, omnibus puriſſimis Spiritibus Seraphicis præpoſitam? Vbi audis, priuſquàm ederetur ſanctificatam? Si, niſi quæ in Euangelio ſunt, Mariæ tribuas; næ tu iam ad impietatem declinaueris.

Eius laudes ineffabiles.

296. Imò, ideò crederem, ideò in Euangelio priuatas Deiparæ prærogatiuas ſubticeri, cùm tamen fusè aliorum Sanctorum priuilegia celebrentur: vt ex ipſo ſilentio ſublimius longè aliquid cogitares. Non pigeat, licèt plura, legere, quæ non piguit, quia piiſſima, tranſcribere ex D.Thoma

Thom.Val.

Valent. Conc.2. de Nat. Virg. *Cogitanti mihi, ac diu haſitanti, quid cauſa ſit, quòd, cùm Euangeliſta de Ioanne Baptiſta, & aliis Apoſtolis tam longum fecêre tractatum; de Virgine Mariâ, quæ vitâ, & dignitate omnes antecedit, ita ſummatim percurrant hiſtoriam: cur (inquam) non traditum eſt memoriæ, quomodo concepta, quomodo nata, quomodo nutrita, quibus moribus decorata, quibus virtutibus ornata, quid cum Filio in humanis egerit, quomodo cum illo conuerſata ſit, quomodo poſt eius aſcenſionem cum Apoſtolis vixerit. Magna erant hæc quidem, & memoratu digna, & quæ cum ſumma deuotione à fidelibus legerentur, à populis amplecterentur. Hæc, inquam, mihi haſitanti, cur de actibus Virginis, ſicut de actibus Pauli, non eſt compoſitus liber; nihil aliud occurrit, (accuſare enim Euangeliſtas negligentiæ, ſicut impium, ita & temerarium iudico,) quàm ita placuiſſe Spiritui Sancto; eiuſque prouidentiâ Euangeliſtas ſiluiſſe: propterea, quia Virginis gloria, ſicut in Pſalmo legitur, omnis intus erat; & magis cogitari poterat, quàm deſcribi: ſufficitque ad eius plenam hiſtoriam, quod ſcriptum eſt in themate; quia de illa natus eſt Ieſus. Quid amplius quaris? Quid vltrà requiris in Virgine? Sufficit tibi, quòd Mater Dei eſt. Quænam, obſecro, pulchritudo, quænam virtus, quæ perfectio, quæ gratia, quæ gloria Matri Dei non congruit?* Quid? ſi quòd in Euangelio præſentata Virgo non legitur; ideò Præſentationem negaueris, vapula: ſi, vt par eſt, concedas: vide, an meritò puriſſimam Conceptionem denegaueris, quamuis in Euangelio non exprimatur; quæ pari ab Eccleſia celebritate, & maiori fidelium feruore, fœcundiori Doctorum numero, quàm Præſentatio colitur in præſentiarum. Maneat ergo, potuiſſe Virginem purè concipi lege non obſtante, quamuis in Euangelio id taceatur: ſicut potuit lege non obſtante abſque dolore parere Christum Dominum. Argumenti huius vim ſtatim, adhibito Authore, ſigillabo.

Oppones, multa hæc, & alia, quæ in Euangelio ſubticentur, de Virgine piè credi, & prædicari: quia nihil in Scriptura communis legis facit contra illa: at contra Conceptionem communis illa excommunicatio Paulina ſtat directè: non ergo pari id pietate defendi poteſt, ni aliquid in Scriptura, vnde limitetur, & explicetur Paulus, reperiatur: hinc enim (addes) virgineus partus expreſsè in Scripturâ decantatur, vt indicta Euæ lex, reſtricta in Maria crederetur: aliàs abſque dolore, id eſt, incorruptam peperiſſe non putaremus. Non putares tu, credo: ego verò, & pius quiſque, vtque par eſt de Christi decore credens, licèt id Iſaïas non exprimeret, ad ſanguinem vſque, pro incarnati Verbi decentiâ, pro Matris virginitate decertarem: nefaſque ducerem, ſi Philoſophus noſcerem poſſibilem diuinâ potentiâ penetrabilitatem, (nedum ſi legerem, & ſepulcrum, & cœnaculum, & cælos ſubtiliter penetratos,) dum illam virgineo partui denegarem; à communique lege Mariam ſic exceptam non atteſtarer. 297.

Virginitas Mariæ, licèt non expreſſa, docenda crederetur.

Sed nec adhuc ita effugies. Do aliunde communiſſimam legem, à qua Maria (impiè diſcrepabis) colitur immunis; cùm tamen in Scriptura nullibi eius immunitas legatur. Recole, amabo, inflictam mortalibus omnibus, pœnali edicto, ſententiam in Adamo: *Puluis es, & in puluerem reuerteris.* loco citato Geneſ.3.19. Non ſolùm mors, vt priùs; ſed poſt mortem corruptio, & fœda in cineres abitio intimatur. Dura mors: ſed durior in vilē puluiſculum reductio. Et quot vides, quot audis Sanctorum corpora defunctorū incorrupta, legē, & pœnam cōmunem euitantia, 298.

Maria in morte incorruptio.

Geneſ.3.

&

& diuina diſpenſatione in puluere à puluere conſeruata ? At, licet diutiſſimè durent, corrumpentur tandem. Vnde noſti ? Vnde rem certè percepiſti, mi homo ? Sed eſto, corrumpantur. Nunquid aſſumptam Deiparam, aut corruptam credis, aut aliquando ſperas corrumpendam ? Nefas. At, ex quo incorruptum Virginis corpus Euangelio ebibiſti, inde nos maiori, audeo dicere, iure, & longe maiori decentia puriſſimam ebibimus Conceptionem : indecentius enim Deo, ſi Matrem aliquando animâ fœdandam Dæmoni traderet; quàm ſi corpore corrumpendam pulueri permitteret.

299. Ludolph. Nunc iam audiendus de vtraque lege propoſita Ludolphus Carthuſ. Par. 2. cap. 86. de Virgine aſſumpta, ex doctrina D. Auguſt. *Memores igitur conditionis humanæ, mortem illam Beatiſſimæ temporalem dicere non metuimus: ſed, ſi eam dicimus reſolutam in communem putredinem, vermem, ac cinerem; deliberandum eſt, ſi tanta conueniat ſanctitati, tantæ aulæ Dei prærogatiuæ: ſcimus enim dictum protoparenti: Quia puluis es, & in puluerem ibis. Hanc conditionem Caro Chriſti euaſit. Excipitur ergo ab illa generali ſententiâ, de Virgine ſumpta natura. Mulieri quoque dixit Deus: Multiplicabo ærumnas tuas: in dolore paries. Ærumnam Sancta Maria ſuſtinuit, cuius animam doloris gladius pertranſiuit: ſed ſine dolore genuit. Maria ergo excipitur a quibuſdam generalibus, quam tanta attulit dignitatis prærogatiua. Si ergo dicimus, mortem ſubiiſſe; nec tamen vinculis eius teneri, nunquid impium erit ? Si voluit Dominus, integram Matrem virginitatis ſeruare pudore; & cur non velit incorruptam ſeruare à putredinis fœtore ? Nunquid non pertinet ad benignitatem Domini, Matris ſeruare honorem, qui legem ſoluere non venerat, ſed implere ?* Nullum hîc verbum, quod à fortiori non faciat pro Conceptione : vt de virginitate ſeruata, latiſſimè ſuprà probaui. Planum itaque, tacente etiam Euangelio, à quibuſdam generalibus reſcriptis Scripturæ, excipi Deiparam : vnde & Baptiſtæ præponitur, licèt is a Chriſto inter natos omnes mulierum præponatur. Potuit ergo vna Paulinum fulmen euadere : & certè euaſit. At quidem verbum, *excipio*, quo vtitur Ludolphus ad Mariam; cùm eodem ad Chriſtum vteretur; non ſolùm corruptionis pœnam, ſed & debitum arguit non contractum.

Maria communes leges vitiat.

§. VI.

Quomodo hæc particula, omnes, *in Scripturâ veniat interpretanda.*

300. *In Scripturâ quomodo vniuerſales ſententiæ, & ſimiles interpretandæ.* NON eſt animus oſtendere, terminum iſtum diſtributiuum, *omnes*, alicuius ſaltem exceptionem pati in Scriptura : id enim ſic planum, vt auſim dicere, rariſſimè inueniri hanc particulam, quin multiplicem habeat exceptionem. Vide inter alios Mendoçam ad illud *Pentus de Concept. B. M. V.*

Mendoça.

1. Reg. 1. num. 21. *Et omnis domus eius.* Explicando igitur pleniùs Paulo, & agnoſcendo iudicio, quo Tridentini Patres moti fuerunt, vt poſſent locum Apoſtoli, etiam exceptâ Deiparâ explicare; vnum, aut alterum verbum ſubdo non ita rancidum. In primis ſic putat Spiritus Sanctus propoſitiones iſtas vniuerſales de communi prudentium vſu adhibitâ exceptione venire explicandas, vt neceſſarium putet, cùm nulla exceptio datur, id exprimere. Tale eſt illud Exodi 14. num. 28. *Reuerſa ſunt aquæ, & operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui ſequentes ingreſſi fuerant mare: nec vnus quidem ſuperfuit ex eis.* Sic & Ieremias cap. 42. n. 17. *Omnes viri, qui poſuerunt faciem ſuam, vt ingrediantur Ægyptum, vt habitent ibi, morientur gladio, & fame, & peſte: nullus de eis remanebit.* Similes locutiones inquire alias. Meritò itaque putarem, talem cautelam, in re longe grauiori, Apoſtolo adhibendam : niſi videret, vnam Deiparam communi originis inundatione non grauatam; Ægyptias culpæ tenebras non ingreſſam. Exodi 14.

301. Quid ? Etiam cùm hæc expreſſio adhibetur, ſuas adhuc locus patitur apud Sanctos Doctores interpretationes : vt videre eſt in verbis Dauidis de Deo in terram proſpiciente : *Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt : non eſt, qui faciat bonum : non eſt vſque ad vnum.* Pſ. 13. n. 3. Qui tamen locus à multis capitur (vide Lorinum) de ſolis peccatoribus, à quibus Eccleſiæ iuſti excipiuntur. Vnde euidenter infero, quòd quamuis Paulus ſcriberet: *Omnes peccauerũt in Adamo: nec eſt, qui habeat originalem gratiam: non eſt vſque ad vnum.* adhuc Mariam piiſſimè poſſe excipi. Ratio præterea (ne videar intuliſſe nimium) manifeſta : quoniam prædictum locum Dauidis, licèt alias capiat interpretationes; tamen etiam, imò & præcipuè de peccato originis explicandum eſſe, fide ſanctum ex Paulo Rom. 3. (qui illum in hanc adducit) clarè colligitur : & tamen adhuc admiſſâ veriſſimâ Apoſtoli interpretatione, Mariam multi Patres, plurimi Doctores, totius Eccleſiæ communis conſenſus excipit. Ergo, quamuis in ventilato noſtro loco eadem cautela adhiberetur; adhuc Mariæ exceptio congrua aduentaret: nec enim maiori vi arguit Paulus ex ſe, quàm ex Dauide allato, & ſic intellecto.

Etiam ſtrictiores exceptionem patiuntur.

Pſal. 13.

302. Deinde, ſi ſententia vniuerſalis omnibus communiter indicta, ſatis habet ad veritatem, ſi, cæteris exceptis, in vno tantummodo impleatur; eur è contra à fortiori non verificabitur, ſi in cæteris impleta, in vno tantummodo patiatur exceptionem ? Purificaturus Ioſeph tentationis igne fratres ſuos, præſentibus illis omnibus indixit: *Per ſalutem Pharaonis, non egrediemini hinc, donec veniat frater veſter minimus. Mittite ex vobis vnum, & adducat eum: vos autem eritis in vinculis,* &c. Geneſ. 42. à n. 15. Et tamen ſtatim vice verſa, omnes exire permiſit, vno tantùm in vinculis relicto Simeone. Quid ergo ? Nunquid, exclamet aliquis cum Auguſtino; periuras, ſanctiſſime Patriarcha ? Nunquid tibi vilis eſt ſalus Pharaonis, cui meliori iure, quàm priori domino, fidem in omnibus debueras ſeruare ? Abſit. Nullum hîc periurium. Iurauerat non omnes exituros : ſatis eſt, ſi vnus remaneat, vt impleta pro omnibus ſententia verificetur. D. Auguſt. tom. 4. lib. 1. in Gen. quæſt. 139. *Tenuit*

In vno tantummodo, cæteris non comprehenſis, poſſunt verificari.

Geneſ. 42.

D. Auguſt.

vnum eorum, donec veniret Benjamin: & verum factum eſt, quod dixerat: Non exibitis hinc, donec veneris frater veſter. Ad omnes eos non potuit pertinere, quod dictum eſt: nam, quomodo eſſet ille venturus, niſi ad eum ducendum aliqui rediſſent? Non dubitat Auguſtinus, licèt in plurali dicat, *aliqui rediſſent*, verba intelligi in omnes prolata, præter vnum ſolum, quem Ioſeph præceperat mittendum: nam, qui negare poterat, vnum tantùm ſufficere ad deducendum Benjamin? Sed demus neceſſarios binos: iam cæteris reliquis manet illata ſententia, quam vult Auguſtinus in vno tantummodo impletam verificari. Exempla huius modi loquendi paſſim obuia. Multò ergo meliùs verificatur hæc ſententia: *Nemo concipitur abſque peccato*, ſi de omnibus, præterquam de Maria, verificetur.

303. Adde. Si lex aliqua diuina, omnibus communiter propoſita, tenore debito creditur irrogata, licèt legis intentio in vno tantùm complenda dirigatur; cur è contra originalis culpæ lex congruo more inculcata à Paulo, intelligenda non erit à fortiore, ſi intentio in omnibus aliis impleta cognoſcatur, & vni tantùm Mariæ non officiat, vt diſpenſationem ſaltem obtineret? Pro occiſis Ægyptiis primogenitis iubebat Deus, vt eidem primogenitos ſuos Hebræi conſecrarent: iuſta retributio, pro tanto accepto beneficio: & tamen iam ſibi ſic ſacratos primogenitos facilè redimi Dominus patiebatur. *Primogenitum filiorum tuorum redimes.* Exodi 34. n. 19. Et cur, quos tam auide poſtulat, tam facile permittit redimendos? Vt ab hac redemptione peculiari iure parentes redimentes dominium nouum in filios iam haberent. Benè eſt. Sed, quorſum filios parentibus ſic volebat mancipatos? Vt cum naſceretur Chriſtus piè Redemptrici ſic Matri mancipatus, nobis tam benigno titulo ſtrictiùs ita traditus noſceretur. Totius itaque legis alios conſtringentis intentio, in vnum tantummodo Chriſtum feliciter nobis emendum collimabat. D. Thomas Valent. Conc. de Purif. (ſupra datus fuſiùs, ad rem aliam) ſic ad hunc locum: *O magnum, & mirabile Sacramentum! ô mirum ſapientiæ Dei conſilium! lex pro omnibus primogenitis fertur; ſed in vno ſolo intentio legis impletur. Statutum eſt, velut decreto, vt omnis primogenitus venderetur: vt cum ille Virginis primogenitus naſceretur, ipſe quoque emeretur à Matre, non ſibi ſoli, ſed mundo.* Habes itaque, optimè dici legitimum decretum pro omnibus inſtitutum, cùm ad vnum tantùm intentio decreti, præcipue exequendi dirigatur. A fortiori ergo decretum legitimè pro omnibus dicetur inſtitutum, cùm in omnes intentio exequendi maximè dirigatur, licèt in vnum intentio non præcipuè, ſed reductitiè, feratur. Et cur tale decretum originis fœdandæ, quod per *omnes* Paulus explicat, non fuiſſe dicemus? Quòd ſi tale fuit, tam facilè credam Mariam ſaltem diſpenſatam? quàm facilè videmus ſolitos, diſpenſare Principes erga eum, quem licet lege comprehendant; id tamen obiter, & quaſi indirectè fuit: quia in alios intentio legis implendæ collimabat.

Lex omnibus prolata, quandoque in vnũ tantùm dirigit intentionem.

Exod. 34.

Thom. Val.

304. Adhuc rarius eſt, cùm ad duos tantùm ſit communis ſermo, ſatis eſſe ex vſu loquendi Scripturæ, ſi in altero tantùm propoſitionis veritas comprobetur. Iacobo, & Ioanni dixit Chriſtus: *Calicem quidem meum bibetis.* Matth. 20. num. 23. id eſt, ſanguine ſuo, mortem pro meo nomine deguſtabitis. Ecquid Ioannes, qui plenus dierum dicitur placide in lecto animam ſoluiſſe? Reſpondet optimè Iſidorus ibi apud Hugon. Cardinalem: pende verba: *Mos eſt ſacræ Scripturæ, dum de adhærentibus ſibi loquitur, ea, quæ non omnibus; ſed quibuſdam ſolent euenire, generaliter prædicare: vnde duobus fratribus Dominus prædixit: Calicem quidem meum bibetis, non tamen Ioannes ſanguinem fundendo calicem bibit.* Ego me duri moris, & moroſi ingenij exiſtimarem, ſi in ſic obuio Scripturæ more, etiam cùm de duobus eſt ſermo, contenderem adhuc Pauli tantummodo verba, in turbâ longè fuſiori, hanc ordinariam loquendi methodum non admittere.

Matth. 20.

Generaliter prædicantur, quæ non omnibus, ſed aliquibus conueniunt.

Iſidor.

Denique, cùm ſyllepſim paſſim admittat Scriptura, vt quod vni conuenit tantùm, pluraliter enuncietur: cur à fortiori non dicemus, in Pauli loco meliori iure tropum inueniri, vt omnes metiò dicat peccare, quamuis vna Maria excipiatur? Ipſe Paulus Hebr. 11. de iuſtis dixit: *Clauſerunt ora leonum.* cùm ad vnum tantùm pertineat Danielem, vt obſeruat ex communi, & viſitato loquendi vſu Auguſtinus lib. 3. de conſ. cap. 16. aliis adductis exemplis. Idem ibidem ait, in pellibus caprinis iuſtos ambulaſſe; quod vni Eliæ conuenit: ſectus fuiſſe; quod vni Iſaïæ, vt notat Ambroſ. in Luc. lib. 10. quod & de duobus latronibus blaſphemantibus ibidem notant iidem. Ex his omnibus capitibus, quæ præſtringo, aliis tel... quens fortaſſe dilatanda, ſatis conſtat, quam non iniuſtam Paulus interpretationem patiatur: hincque etiam cætera huius Anthologiæ ſuprà dicta, longè probabiliora apparebunt. 305.

Scriptura admittit ſyllepſim.

Hebr. 11.

D. Auguſt.

Ambroſ.

§. VII.

Indignè ſubditur legi pœnali, quæ, ſponſæ titulo, dignanter à Legiſlatore aſſumitur ad conregnandum.

HVcvsqve celebrem Eſtheris locum, prout in noſtra vulgari editione habetur, explicaui. Habet tamen aliquid adhuc emphaſis, Græca illa lectio ſuprà citata, ad rem noſtram non obiter prætereundam; & qua parte potuerit, pro Deipara Virgine elucidanda. Ergo vbi nos habemus: *Non enim pro te, ſed pro omnibus hæc lex conſtituta eſt.* Græcus ille habet: Κοινὸν τὸ πρόσταγμα ἡμῶν. id eſt: *Commune eſt hoc præceptum noſtrum.* vel, *commune nobis.* Quod optimè Serarius explicat ibi quæſt. 9. *Nobis commune eſt: tam eſt tuum, quàm meum præceptum: regnum nobis commune eſt, meæ leges tuæ ſunt, ideóque earum pœna non teneris.* Quaſi Eſther ſponſæ titulo, & vnà diadematis particeps, Legiſlatoris Regis Conlegiſlatrix quodammodo diceretur. Debeat mihi bona explicatio illuſtrationem ex more Perſico. Plutarchus lib. quòd in Princ. 306.

Regi Conlegiſlatrix Regina.

Eſth. 15.

Serar.

Plutarch.

ſeq. doct. *At Perſarum quidem Rex omnes pro ſeruis habebat, præter vxorem ſuam, cuius maximè conueniebat eſſe dominum.* Prætereo mentem Plutarchi aperire, (non vult, quod ſonat, vxorem fore ancillam,) quia non ad rem: mihi ſatis, ſi hinc diſcam, Perſam Aſſuerum ſimili modo ſe geſſiſſe, quam non ſeruam; ſed condominā ſecum prædicabat. Ælianus lib. 12. cap. 1. de Aſpaſia Cyro Perſarū Monarchæ nupta, ab illis verbis: καὶ ἐς τοσοῦτον, &c. *Et in tantum vtrique amor coaluit, vt pene ad honoris æqualitatem veniret: neque nuptia illa à Græcis, quoad concordiam, & temperantiam diſſonarent.* Hunc penè æqualem honorem, per penè conlegiſlationem explicuit Aſſuerus de Demetrio, quamuis non Perſa. Sic ſcribit Athenæus Dipnoſ. 13. cap. 23. *Demetrius Rex ſucceſſionis extremus Myrinam amicam habebat Samiam: atque, diademate excepto, totius imperij communem habebat authoritatem.* Quidni ergo Eſtheri non amicæ, ſed vxori legitimæ, & primariæ, ideòque, vt ex Scriptura conſtat, diadematis participi, etiā cum cōmuni imperij authoritate, legiſlatio quodāmodo communis tribuatur? Non quòd putem decretis eum Aſſuero ſubſcripſiſſe; ſed, vt ita optimo modo immunis, & nullo modo decretis cōprehenſa intelligatur. Aut forte ideò Legiſlatrix dicta: quia interceſſione ſua Aſſuerus leges, aut diſpēſabat, aut mitigabat, aut penitùs quandoque abrogabat: quod ex edicto cōtra Hebræos, abrogato Eſtheris precibus; imò & nouo in eorundem fauore irrogato cap. 8. n. 5. apertè conſtat: vnde & priùs in re alia idem potuiſſe facere conïectatur. Hæc ſatis de typica. Venio ad veram noſtram Eſtherem, cui hæc omnia ſuo modo videbimus conuenire.

307. Fuit Maria, vt in Examine dixi, ante omnes creaturas electa, omniū, poſt Chriſtum, primogenita: ſcilicet, vt eſſet Spōſa Dei, Verbi Mater, Angelorum Regina, hominum Patrona: quia, ſicut præuiſis Chriſti meritis omnes gratiæ à condigno Redemptore promanantes communicantur: ſic ſuo modulo à Corredemptrice quoad congruitatem promanarunt. Maria omnibus poſt ſe futuris piā interceſſione profuit: omnibus ante ſe præteritis, adfuit quodammodo: dum te[...]ns miſericordias Domini cum ipſis factas, ipſique Domino ob illas, tanquam Mater communis, gratias reddens, iſtis etiam donis videtur non defuiſſe. Et quidem, ſi ab æterno Deus, vt melior Theologia fert, præuiſis Mariæ meritis à ſe dandis accelerandæ Incarnationis decretum ſtabiliuit, quæ fuit gratiarum gratia: cur etiam eiſdem præuiſis gratias omnes ab origine mundi eorundem intuitu non communicaret? Meretur Maria de congruo Incarnationis acce[...]æ decretum: cur non mereatur de congruo gratias creaturis? cur, quod Deus ob merita condigna Chriſti ſemper fecit, etiam ob merita Mariæ congrua non feciſſe dicamus, cùm id in [...]orem Chriſti gloriam, ex quo id percepit M[...]dat omninò? Certè Patres, qui Mariam [...]enitam vocant; qui illuſtribus olim fœminis, quòd Mariæ forent figuræ, vberiores [...] prædicant conceſſas; huc faciunt.

Maria quodammodo ſumma Regi Conlegiſlatrix omnibus congrue gratias promeruit.

Æl. var.

Athen.

Eſth. 8.

308 Si ergo talis fuit Maria, ſuo etiam ſale, *Conlegiſlatrix* Dei poteſt appellari: non, quòd cum Deo decerneret: abſit: ſed, quòd Spōſæ titulo, ad imperium quantùm creaturæ apud Creatorem

Idem probatur.

Pintus de Concept. B. M. V.

fert conditio) quodammodo æquale aſſumpta, & Regina prædeſtinata in priore decreto, quam lex fuerit Adamo, & eius poſteris conſtituta: tanſ leges Sponſi Dei, quaſi ſuas habebat: imò & *Conlegiſlatrix*: quia alia decreta Dei, & pœnas conſtitutas (non loquor de omninò abſolutis) ſua interceſſione, aut temperatura, aut omninò noſcebatur abrogatura. Quid? Hoc ipſum decretum originea fœditatis Maria quodammodo temperauit: dum eius interceſſione, quod Patres clamāt, Ioanni adhuc in vtero, gratia acceleratur, & pœna feſtinantiùs aboletur: dum eius precibus apud mille prouincias barbaras fides immittitur: dum toti Orbi attulit Redemptorē: dum omnes in vtero ſuo regenerauit. Et dices, hoc modo Legiſlatricem, pœnali lege communi comprehenſam? Sed hæc omnia adhibito florilegiu amœnentur.

§. VIII.

Sponſæ ad ſponſum proportio, imò & vnitas: illa penè omnium cum ſponſo concors; nec etiam iuris dandi penitùs expers.

QVÆ debeat inter ſponſos eſſe proportio, quamque felices ab æqualitate nuptiæ procedant, ſatis ab Orbis incunabulis indicauit Deus, dum Euam è coſta mariti efformauit. *Tulit vnam de coſtis eius.* Geneſ. 2. n. 21. Cur enim è medio corpore, non ab infima, aut ſuprema eius parte vxorem efformaret; niſi, vt illam, neque marito viliorem, neque ſublimiorem; ſed media æqualitate proportionatam agnoſceremus? Fauet ibi Lyranus: *Non enim*, inquit, *formauit eam de pede; quia non erat ſerua: nec de capite; quia non erat viri domina: ſed de coſta; quia erat viri ſocia.* Quid enim erat hæc ſocietas, a qua ſeruitus, & dominium abhorrebat; niſi æqualitas quædam conditionis, ſine qua infelicius coniugium reputaretur? 309

Vxoris ad maritum proportio.

Geneſ. 2.

Lyran.

310 Neque id tantùm protoparentibus euenit: quin potiùs hoc ipſum circa illos geſtum, maritis omnibus tacitam præſcripſit legem, vt ſinguli vxores ſuas, aut æquales eligerent; aut electas, ipſo iure connubij, æqualis iam haberent conditionis: & licet aliunde viles, iam tanquàm de proprijs coſtis aſſumptas æſtimarēt. Iubebat Deus, vt frater ſuperſtes, defuncti abſque liberis fratris vxorem duceret, addens: *Et ſuſcitabis ſemen fratris ſui: & primogenitum ex eâ filium, nomine illius appellabis; vt non deleatur nomen eius ex Iſrael.* Deuter. 25. n. 5. Sed, vnde, dicat aliquis, in ſuperſtitis fratris ſemine, & generatione, ſic defuncti fratris ſemen ſuſcitatur; vt iam iſte nomen relinquat in Iſrael, & genitor ore pleno poſſit appellari? Credo, quia ſupponebat lex, ſic defunctum, vxorem ſuperſtiti deſponſandam, æqualitatis iure habuiſſe, vt illam inſtar coſtæ ſuæ reputaret. Quid ergo mirum, ſi filium, qui ex coſta pridem ſua, ſuperſtiti naſcebatur, tanquàm proprium, defunctus

Idem confirmatur.

Deuter. 25.

Tertull.

frater reputaret? Sic capio Tertullianum lib. 4. contra Marc. cap. 32. obiter ad rem aliam, legis ritum explicantem: *Vt a fratre, inquit, ipſius, & ex coſta ipſius ſuppararetur ſemen illi.* Ad æqualitatem ſocia fuerat; ideò & coſta. Benè ergo editum a coſtâ ipſius filium, ſuum reputat.

311. Deſcribebat Lucas Zachariæ excellentias à nobilitate magnas, maiores à virtute: & ſtatim de Eliſabeth ſic coniungit: *Vxor illius de filiabus Aaron.* cap. 1. n. 5. Mirabar ego, cur Euangeliſta aliàs ſemper Chriſtianæ humilitatis præco, tam ſedulus in humana nobilitate deſcribenda immoraretur: & cauſam, ni fallor, vidi in ſubſequentibus: *Erant*, inquit, *iuſti ambo, incedentes in omnibus mandatis, & iuſtificationibus Domini.* num. 6. Attende, oro. Matrimonij conſortes, ideò coniuges dicuntur appellari; quià, vt notaretur eorum æqualitas, die nuptiarum, ſolenni cæremoniâ iugum illis aureum imponebatur. Huc volunt alluſiſſe Poëtam:

Luc. 1.

Iugum ad nuptias.

Iamque pari ſemper ſit Venus æqua iugo.

Ergo, dum *incedentes* dicuntur hi ſancti coniuges, & pariter in via Domini procedentes, par ſibi diuinæ legis iugum impoſitum teſtabantur. Ne igitur in ſic pari iugo, & ſancto matrimonio aliquid ad perfectiſſimam æqualitatem deeſſe videretur, vel etiam in re minima; qualis eſt apud diuinos oculos nobilitas humana; neceſſarium duxit Euangeliſta, vt quando ſacerdotale genus Zachariæ fuerat referendum, ſtatim vxoris nobilitas adderetur, quò æqualitas perfecta noſceretur. Nunc capies D. Paulinum epiſt. 10. ad hunc locum, de his Sanctis coniugibus loquentem: *Auxit meritum Sacerdotis, commemorata nobilitate coniugij: & laudaturus vitam, genus antè laudauit, &c. qui illud principale in Sacerdotibus nomen Aaron, & honoris in munere, & generis in vxore ſucceſſor referret. Atque illa, quæ concors in itinere iugum veritatis cum marito trahebat, ad pariendum eligenda per Angelum, dignior & viro Sacerdote, & filio Propheta praeſ***ndo exiſteret: quam diuinis idoneam dotibus, non ſolum vita iuſtitia, ſed familia prærogatiua feciſſet.* Quaſi perfectum illud iugum virtutis, quod concors cum marito gerebat nobiliſſimo, æquali nobilitate compleretur: ne quid ibi minus proportionatum intercederet.

Nobilis nobilibus maritandi.

D. Paulin.

312. Hinc iam clarebit, poſſibilem omnem proportionem in Sponſa ſibi paranda obſeruaſſe Deum, Mariæque deſtinaſſe gratias omnes, quibus creata conditio capax eſt: neque ſibi inuidiſſe, quantùm res patitur, connubij puriſſimi æqualitatem, quam ſeruis ſuis, tanquam ingentem prærogatiuam, voluit communicatam. Ah! quid veri Numinis nuptiis videamur obtrudere, quod in falſi Numinis nuptiis deplorat Deianira in epiſt. apud Ouid. Nupſerat illa Iouis filio, Herculi, à quo deſerta, nec ad honoris paritatem adducta, aut conditionis euecta æqualitatem, ſic eidem ſcribit:

Coniugium inæquale, onus eſt, non honor.

Ouid.

At benè nupta ferar, quia nominor Herculis vxor;
Sitque ſocer, rapidis qui tonat altus equis.
Quàm malè inæquales veniunt ad aratra iuuenci;
Tam premitur magno coniuge nupta minor.
Non honor eſt, ſed onus: ſpecies læſura ferentes:
Si qua voles aptè nubere, nube pari.
Vir mihi ſemper abeſt, &c.

Certè honoratur his nuptiis Maria, non oneratur: non vanam ſpeciem læſuram, ſed ***** gratiam accepit perficientem. Aptè nupſit ***** quantum fieri potuit, nupſit pari. Sic nunquam ab illa diuinus Sponſus abfuit; ſed ab ipſa Conceptione adfuit ſemper. Id credo voluit Hugo Victor. Serm. de Aſſump. tom. 2. explicans *** id Cant. 1. n. 15. vbi Maria *pulchra*; & n. 16. vbi Chriſtus *pulcher* appellatur. Do carptim: *O qualis ſocietas! totus pulcher, totam pulchram ſibi ſociat. Ego totus pulcher, & tu tota pulchra: ego per naturam, & tu per gratiam. Ego totus pulcher; quia totum, quod pulchrum eſt, in me eſt: tu tota pulchra; quia nihil, quod in te eſt, turpe eſt, &c. O digna digni, formoſa pulchri, munda incorrupti, excelſa Altiſſimi, Mater Dei, Sponſa Regis æterni!* Potuitne Sponſa Regis æterni ad maiorem æqualitatem peruenire, quam vt habeat per gratiam, quod ille per naturam? Potuit clariùs ſocietas illa coſtæ, quam in protoparentibus vidimus ad æqualitatem; quàm in hac ſociata Sponſa explicari? Potuit dulciùs innocentia Mariæ prædicari, quàm dum ab illa ſic *turpe* abfuiſſe dicitur, vt in Chriſto pulchrum dicitur adfuiſſe? I nunc, & venerabilem Hugonem pro minùs pia cita, id eſt, pro falſa opinione.

Maria quasi Sponsa.

Hug. V.

313. Paruum eſt, ſi in ſponſis prædictam proportionis æqualitatem conſideremus, niſi diuiſionem illorum vnitam, imò potiùs vnitatem diuiſam explicemus. Hoc ergo fuit, cur Eua non aliunde producta, ſed a viro ſuo virago ſumpta eſt: vt, dum vnum corpus Adami, in Euam emiſsâ coſtâ, diuiſum cernitur; iam in vtroque vnitas quædam diuiſa cerneretur: ſicque coniuges ardentiùs amarent inuicem, cùm ſe alter in altero redamarent. Cur enim non denuò è noua aliqua materia creatur Eua, niſi vt idem in vtroque diuiſum corpus, mutuam adhærendi charitatem confoueret? D. Bruno ad locum Geneſ. citatum apud Tilm. *Vt maior, inquit, inter hominem, & mulierem dilectio foret, non aliunde, ſed de viri coſta, facta eſt. Inde fit, vt naturali quodam amore, viri ſubiectam ſuam coſtam, mulieri adhærere cupiant, quaſi carni ſuæ. Cuius amoris appetitum, qui diuinitus in ſe aduiri vincere queunt, quaſi propriam naturam dimicando vicerunt: ac meritò cæteris hominibus præferuntur.* Id quidem fabulis, vt ſolebant, immiſcentes, veteres declararunt. Nota narratiuncula Ariſtophanis, quam ex illo ſic refert Septalius in Probl. ſect. 4. *Homines, inquit, a principio factos fuiſſe à Diis immortalibus duplices. Deinde, cùm quatuor brachiis, & quatuor pedibus niti, velociſſimi, & fortiſſimi eſſent, Deos irritauerunt: vnde ob ſuperbiam ſciſſi ſunt, & ex vno, duo facti. Qui verò ſciſſi fuerant, amore ſe ipſos deinde quæritabant, quo vnirentur, vt iterum integri fieri poſſent.* Inde Ethnicis habebantur fauſtæ nuptiæ, cùm duo illi iterum matrimonio coniungebantur in vnum, qui pridem vnus fuerant: inde in aliquorum matrimonio rixæ, & diſcordiæ, quòd diuerſorum dimidia non proportionarentur.

Coniugum vnde misceri amor.

D. Bruno.

Caſtitas valde glorioſa victoria.

Septal.

Sed nec ſolùm hæc vnitas diuiſa cernitur in corporibus: eadem & in animabus viſa reperitur. hinc illud Priſcillæ moribundæ ad maritum apud Stat. Syl. 1. lib. 5. 314.

Coniuges corpore, & animo vnum ſunt.

Stat.

Pars animæ victura meæ, cui linquere poſſem,
O vtinam! quos dura mihi rapit Atropos annos.

Qui loquendi modus, nec etiam diuina authoritate deſtituitur. Hebræa ſacrificia, oblatas victimas,

mas abominatus Dominus: vnde in tantam pœnam moueretur, ſic aperuit: *Quia Dominus teſtificatus eſt inter te, & vxorem pubertatis tuæ, quam tu deſpexiſti. & hæc particeps tua, & vxor fœderis tui. Nónne vnus fecit, & reſiduum ſpiritus eius eſt?* Malach. 2. num. 14. Vocatur vxor, *reſiduum ſpiritus eius*, id eſt, reliquiæ, ſiue pars animæ eius. Eius? Cuiuſnam, an Dei authoris, an mariti? Vtriuſuis explicant Doctores. Et cur, inquis, æquiuoce rem protulit Propheta? Credo, quia vel vtrunuis, vel vtrunque intelligas, ad rem intentam perinde erit. Aduerte diligenter, quod protoparentibus euenit, id omnibus coniugibus, vt ſupra dixi, ſuo modo accommodandum. Deus igitur Adamum formans, *ſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ: & factus eſt homo in animam viuentem.* Geneſ. 2. num. 7. Hæc ergo anima, ſiue hic ſpiritus; & hominis eſt, quem informat; & Dei eſt, à quo proceſſit. At, vnde, inquis, vxor reſiduum talis ſpiritus appellatur? Quia ex illo ipſo ſpiritu vitæ, quem noſtro loquendi modo Deus ore concepit, & quo Adamum animauit, partem reſiduam in ipſo ore viſus reſeruaſſe, quam poſteà transfunderet in Euam: vt iam iſta cum marito per ſummum fœdus, non ſolùm eiuſdem corporis particeps; ſed etiam eiuſdem animæ conſors haberetur. Nunc intelliges D. Hieron. ad hunc locum: *Idcircò particeps dicitur, & vxor coniunctionis, & fœderis: quia à Deo de coſta viri facta eſt, & reſiduum ſpiritus eius; ſiue Dei, vt quidam putant; ſiue mariti, vt alij ſuſpicantur: quod, propter affectum, vna anima duobus eſſe videatur, coniunctis ſpiritu, mente ſociatis.*

Malach. 2.

Geneſ. 2.

D. Hieron.

315. Vnde iam capio illud, quod per anacephalæoſim narrat Scriptura: *Et creauit Deus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam: ad imaginem Dei creauit illum: maſculum, & fœminam creauit eos.* Gen. 1. n. 27. De homine, tanquàm de vno, loquitur, quem ſtatim in maſculum, & fœminam quaſi diuidens, iam appellat duos: ille vnus creatus ad imaginem, iam in maſculum, & fœminam creari dicitur: quia vterque vnum corpus, & vnus ſpiritus fuerunt. Et fortaſſis ideò narrata productione Euæ ab Adami coſta, nihil de illius additur animatione: quaſi clarè ſupponeretur intelligendum, conſortem fœminam ex reſiduo ſpiritu mariti fuiſſe animatam. Meritò proinde D. Ambroſ. Hexamer. 5. cap. 7. inuectus in adulteros ſic ſcribit: *Duos primùm Deus fecit Adam, & Euam, hoc eſt, virum, & vxorem: & vxorem de viro, hoc eſt, de coſta Adam: & iuſſit ambos eſſe in vno corpore, & in vno ſpiritu. Qui vnum ſeparas corpus, vnum diuidis ſpiritum; naturæ adulterium eſt.* Quaſi non ſolùm ius connubij; ſed & naturæ vnitatem violet adulterium.

Geneſ. 1.

Idem probatur.

D. Ambroſ.

316. Hinc ergo eſt, quòd meritò coniuges, ſe ſibi inuicem chara appellitent dimidia: ideò Ouidius naufragaturus mitetè, id vnum ſolatij habebat, quòd vxorem in periculi conſortium non afferret, lib. 2. Triſt.

Coniuges ſibi inuicem dimidia.

At nunc, vt peream, quoniam caret illa periclo,
Dimidiâ ſaltem parte, ſuperſtes ero.

Ouid.

Sicque, licèt diuiſa vnitas, indiuiſa horum dimidiorum coniunctio putabatur: vt defectus alterius, alteri imputentur: & alterius damna, alterum afficerent. Incipiamus à damnis. Conatus Dæmon Iobi conſtantiam euertere, ingenti laborum pondere immiſſo, opibus ereptis, filiis trucidatis, corpore percuſſo; relicta tantum teſta, qua, dum amoueret ſaniem, plagas exacerbaret; vxorem illi tantummodo noſſe reſeruaſſe, idque ad grauiorem tentationis machinam, vt teſtantur Patres: vnde fortior Iob de huius, quàm de cæterarum tentationum victoria celebratur. Pende nunc, quid agat, vel quid dicat fœmina iſta: *Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua? benedic Deo. & morere.* cap. 2. n. 9. Ecquid tanti ponderis in hoc verbo? Audi, quomodo locum Septuaginta vertant: *Tempore autem multo tranſacto dixit ei vxor eius: Quouſque ſuſtinebis dicens: Ecce permaneo tempus adhuc paruum, expectans ſpem ſalutis meæ? ecce enim deletum eſt memoriale tuum de terra: filij, & filiæ mei vteri, dolores, & labores, quos in vacuum laboraui cum ærumnis: tu verò ipſe in putredine vermium ſedes, pernoctans ſub dio: & ego errans & ancilla, locum ex loco, & domum è domo, expectans Solem, quando occidet, vt requieſcam ab ærumnis, & doloribus, qui me nunc premunt. Sed dicito aliquod verbum in Dominum, & morere.* Quaſi non eſſet bonus maritus, niſi dimidij chari, id eſt, vxoris damna plùs ſentiret, quàm ſua. Vnde, qui in propriis conſtans perſeuerabat, iam non deberet in damnis coniugis ſibi intimioribus ad impatientiam non commoueri. Chryſoſt. ibi in Catena: *Viden', ait, quemadmodum ſuas, cum illius rebus coniungat? Non valent, inquit, tua; vincant mea.* Et erat formaliſſima ratio arguendi, (ideóque fortiſſima tentatio,) niſi in materia prohibita, & peſſima poneretur.

Coniugum damna, mutuò afficiunt, imo ſauius.

Iob 2.

Septuag.

Chryſoſt.

Fortaſſe etiam dici poteſt, ideò ærumnas ſuas commemoraſſe pariter perditam hanc vxorem, 317.
vt ſe conſortem damni Iobo illati oſtentaret: vt inde iſte grauiùs moueretur: quia minime (vt dixi ex Ouidio) poterat conſolari, quòd ſaltem dimidiâ ſui parte ſaluus erat, & ſuperſtes: efficaciúſque foret prauum conſilium ab vxore eiuſdem damni comparticipe. Idem Chryſoſtom. *Hæc verò propterea loquitur, vt ſe quoque conſortem calamitatis teſtetur: nam, qui in malis alienis philoſophatur, dando conſilio fidem nequaquam facere videtur. Illa igitur ſuam ſemper perſonam obtrudens, cum ſingulis verbis, quaſi iaculis configit.* Vtcunque ſit, vt Iobum malis, & ærumnis ſuis torquebat vxor, ſic ſe eiuſdem Iobi ærumnis tortam prædicabat: à quibus eius ſe morte liberandam ſperabat. Sic damna vtriuſque conſortis inuicem communia teſtabatur.

Inutile infelicis conſilium felicioru.

Chryſoſt.

Longè excellentiùs res cernitur in Beatiſſimo Ioſepho. Apparuit illi Angelus in ſomnis, 318.
dicens: *Ioſeph, fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam.* Math. 1. n. 20. Et quid timeret Ioſeph, qui, quoniam iuſtus, ſecurus dormiebat? Diceret Nuncius: Ioſeph, noli relinquere coniugem tuam: noli in alienam prouinciam peregrinari. Aſt, cur illi expreſsè timor iubetur abigendus, à quo potiùs cura, aut mœſtitia pellenda videbatur? Nimirum, ſuſpicabatur prudens Ioſeph, ab eius vultu prudentiorem Sponſam cogitationem diſcedendi penetraſſe: proptereáque Mariæ cor, licèt imperturbatum, in timore tamen iuſto diſceſſus futurum. Videbat in eius abſentia Virginis rerum inopiam obortituram: vnde, vt erat verus Sponſus, non tam ſuas, quàm virginis cauſas pertimebat. Hó-

Matth. 1.

D. Ioſephi amor puriſſimus in Mariam.

que piiſſimos timores Angelus iam deuenit amouendos. D. Chryſol. Ser. 145. *Sponſa cautius Sponſum ne timeat, admonetur. Et verò plus intimus dum compatitur, plus pauefcit.* Timor ordinatiſſimus Mariæ, amoris ſympathiâ ſollicitum pauorem Ioſepho incutiebat: nec ſuos Sponſus, ſed Sponſæ ſucceſſus pertimebat.

D. Chryſol.

319. Venio ad defectus inuicem imputatos. Redeat in hanc materiam Sanctus Iob. Vix blaſphemiam vxoris audit, cùm ſanctè ſubiratus reſpondet: *Quaſi vna de ſtultis mulieribus locuta es.* eod. cap. n. 10. Fatuam reprehendit, ſtultam denotat, quòd in Deum peccato ſe obſtringeret. Hem! & quot peccata Dæmon, in eodem commiſerat perſequendo; quem tamen etiam obſtinatum, nec leui verbo increpat Sanctus Iob? Cur ergo ad primam fœminæ culpam ſic exhorret, vt ab illius ſeueriori non deſiſtat increpatione? Nimirum, qui Dæmonis culpas ſibi omninò alienas: at vxoris defectum, tanquàm proprium, reputabat. Pollutum ſe in vxore iam credebat. Cur ita? Elegantiſſimè ad rem meam D. Baſilius in Cat. ex ore Iobi ſic reſpondet: *Iſtte, mulier, conſilium iſtud tuum. Quandiu ſermonibus tuis communis vitæ contumeliam infers? Meam (quod ipſum optaui nunquam) omentita es educationem: cum iſtâ ratione locuta es, item vitam iniuriâ affeciſti meam. Nunc mei dimidium impietate obligari puto: quando ius connubij corpus vnum nos ambo effecit: tu verò animum blaſphemia crimine obſtrinxiſti.* Nihil exactius quoad grauitatem, quoad acumen proferri potuit.

Defectus coniugum inuicem imputati.
Iob 2.
D. Baſil.

320. Cùm feliciori longè recipientis, quàm receptorum hoſpitio, Angeli apud Abrahamum diuertiſſent; cùm illum fauſto edendi filij nuncio, tanquàm ingenti beneficio, cumulaſſent; intus latens, ſpei dubia, impos fidei ſubriſit Sara: tunc addit Textus: *Et dixit Dominus ad Abraham: Quare riſit Sara dicens: Num verè paritura ſum anus? Nunquid Deo quidquam eſt difficile?* Geneſ. 18. n. 13. Adeſte, quæſo, Sancti Angeli: ecquid Abrahæ cum hac interrogatione? Abeſt Sara, latet intus, ridet dubia: quid hoc ad Patriarcham? Imò, quamuis adeſſet, quid illi cum vxoris defectu? Ah! dimidium erat: ſic corpore, & ſpiritu a Sara indiuiduum, vt culpæ illius conſors videretur: vnde pro vxore arguitur, próque illâ rationem reddere præcipitur. Fauet Gloſſa interl. ibi: *Dixit ad Abraham diſceptando.* Diſceptat enim Dominus meritò vxoris defectum cum marito: quia iſte pro altero dimidio, connubij iure veniat reprehendendus.

Idem confirmatur.
Geneſ. 18.
Gloſ. interl.

321. Videndum iam, an Maria ea ſit Sponſa, quæ dimidium Sponſi Dei quodammodo dici poſſit: vt tam longè ab illa, vel damnum infamis pœnæ, vel defectum culpæ eſſe intelligatur. Quàm longè eſt Deus, vt ab Sponſa conſorte, & dimidio ſuo aliquid horum videatur participare? Nam, licèt cæteræ animæ iuſtæ Sponſæ Dei ſint; & nihil culpæ, vel infamiæ ſuæ in Sponſum refundere videantur: at longè aliud eſſet in Maria. Attende ad verba Cardinalis Hailgrini ad illud Cant. 4. n. 9. vbi Chriſtus ad Mariam: *Vulneraſti cor meum, ſoror mea Sponſa.* vbi ita: *Libeat attendere in hac Sponſa, qualiter primo ſponſa ſit oppoſita. Prima ſponſa de coſta viri ſui formata eſt: ſed de carne huius Sponſa formatus eſt Sponſus eius.* Ideò Euam dicimus viri ſui dimidium; quia de coſta eius formata eſt: an non dices, diuiſa quadam vnitate, Sponſum diuinum Mariæ dimidium, qui de huius carne longe excellentiori modo formatus eſt? De dimidio ſuo, & pene extraneo, ſiue læſo, ſiue defectuoſo, læduntur, & arguuntur ſponſi: & non videatur lædi Chriſtus de dimidio ſuo læſo, de infami infamari, quod tam intrinſece ſibi adunauit? Illa ipſa Caro, quæ in Chriſto eſt, in Maria fuit: an non indecens, vt aliquando fœdata traducis infectione cognoſcatur? Nulla alia Dei Sponſarum huc peruenit: ideò nulla in Sponſum Deum infamiæ notam potuit traiicere.

Maria infamia in Chriſtum.
Hailgrin.
Antiqua Maria.

Quærunt aliqui, cur ad Virginem iam viro deſponſatam, & non potiùs ſolutam Verbum incarnandum veniret: ſuauiùs enim res peragi videretur, ſi eriperetur viro, quæ diuino conſenſu iam illi tradita. Quibus reſpondet optimè Chryſologus Serm. 140. *Peruolat ad Sponſam feſtinus Interpres, vt à Dei Sponſa, humana deſponſationis arceat, & ſuſpendat affectum: neque auferat à Ioſeph Virginem; ſed reddat Chriſto, cui eſt in vtero oppignorata, cùm fieret.* Notarunt iam aliqui optimè, ly, *cùm fieret*, non ſolùm in facto eſſe; ſed maxime in ipſo *fieri*: id eſt, in ipſa Conceptione Maria oppignoratur Deo: quis ergo tunc oppignoratam Dæmoni reputabit? Sed ad rem præſentem noto vlteriùs. Belle dicitur nihil auferri Ioſepho: quia illi ius in carnem illam puriſſimam non conceſſum; ſed purioris matrimonij vinculum communicatum. Meliori, nimirum, Sponſo, & puriſſimo, vterus ille, & ſanctiſſima caro ſeruabatur ab ipſa Conceptione oppignorata. Et cur tam citò, tam caute, tam vigilanter? Quia cum Sponſo diuino, aut vnitatem diuiſam, aut indiuiſum dimidium erat peractura: & ita peractura, vt nos omnes in Chriſto concorporaret. Quid quereretur Iuſeph eripi ſibi Mariæ corpus; ſi ex eo ipſo, per Mariam cum Deo concorporatur? Nunc clarebit Chryſol. ſubdens ſtatim: *Chriſtus ergo ſuam Sponſam recipit, non præripit alienam: nec ſeparationem facit, quando ſuam ſibi totam iungit in vno corpore creaturam.* 322.

D. Ioſephi ſunt ab intacta Maria.
Chryſol.

Et benè hac oppignoratione, in ipſo fieri deſponſata Virgo, in ipſo feliciſſimo deinde nuptiarum die, ſic aſſumitur legitimè, vt (quod dixi) primaria, & veriſſima coniux intelligatur. Quis non miretur deſcendere Verbum, lucem de luce, lumen de lumine: & tamen non tam meliores Solis radios huc adductos, quàm virtutis Altiſſimi vmbram inuectam dici? Imò, ſi totus Spiritus Sanctus, qui ignis æternus eſt, ſuperuenturus promittitur, quorſum iterum vmbra ſuperuehitur? *Spiritus Sanctus*, inquit Angelus, *ſuperueniet in te: & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.* Sed ſciendum, inter legitimi connubij præcipuas cæremonias fuiſſe, vt noua nupta flammeo, ſiue velo obumbraretur, illique deinde faces ignitæ præferrentur. Putidum ſit, in tanta rei notitiâ id confirmare. Superuenit ergo æternus ignis, vt ſacto incendio fax nuptialis ſplendeſcat; & tamē luminoſa eius virtus videtur inumbrari, vt in velum inumbraturum Sponſam conformetur. Acumen eſt D. Gregor. Nicæni, ad cap. 5. Cant. n. 10. in Cat. Delr. *Altiſſimi*, inquit, *poteſtas, quaſi quadam nubes virginitatem ipſam inumbrans: fax nuptialis, Spiritus Sancti ſplendor: cubile, vitio-* 323.

Nuptiarum ritus cum Deo explet Maria.
Luc. 1.
D Greg. Niſ.
In Antiq. Maria.

rum

rum expers conditio, &c. Matrem mortis decuit, propter peccatum, in dolore concipere, & parere: Matrem vitæ vtrunque dedecebat, quæ gratia plena fuit. Et vide obiter, vt Euæ peccato, Mariæ gratia opponatur: quaſi hæc nihil ab illâ participaret. Benè ergo hæc Sponſa omnibus aliis præponitur, (ſicut vna Eſther inter cæteras ſecundarias, vxor eſt legitima, & particeps diadematis,) quæ ſic legitimo ritu Deo deſponſatur.

324. *D. Greg. Nic.* *De eodem plura.* *Sanchez.* Quia tamen D. Gregorius Nicænus hanc vmbram aliter viſus capere, dum ait de Christo: *Thalamus, Altiſſimi poteſtas, quaſi quædam nubes virginitatem ipſam inumbrauit.* mihi perinde erit, ſi ad aliam Hebræorum ad legitimas nuptias cæremoniam recurras. Obſeruauit pulchrè Sanchez ad illud Cant. 2. *Sub vmbra illius, quem deſideraueram, ſedi.* thalamum apud Eliam Tisbi eſſe velum, quod ſuper caput ſponſi, atque ſpôſæ quatuor virgis, ſeu vectibus ſuſpendebatur, quando fiebat deſponſario; atque ita inumbrari dicebantur: quod fusè probans, deinde ad rem meam ſic concludit: *Hinc facilè intelligetur, quid ſit obumbrare alicui: nempe, ſuper ſponſam pallium extendere, id eſt, cum ipſa coniugium inire ſolemni ritu. Ex quo iam apparet, quid ſit illud Lucæ: Et virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Neque enim aliud eſt, quàm Spiritum Sanctum Beatæ Virginis Sponſum futurum.* Vide ibi plura de hoc inumbrante velo, quod ita vectibus ſuſpenſum, vel thalamum, vel pallium oſtendit appellari. Cuius nouam, & bonam coniecturam, ex Nicæno vlteriùs foueo, vt videas, meritò Mariam longè excellentiori modo Sponſam appellari, quæ vna Deo, legitimo ritu, coniungitur. Hæc de vnitate Corporis. De vnitate Animæ Mariæ cum Sponſo, qua parte eſſe poterat, nihil clarius: ſi enim, qui diligit Deum, vnus ſpiritus fit cum illo; quid non inferas de Deipara? Ergo ad minùs trita alia properandum, & cætera præpoſiti tituli confirmanda.

§. IX.

Expletur titulus de Maria Imperij conſorte, & legiſlationis non experte.

325. *Coniugum æqua dignitatis conditio.* Ex prædicta æqualitatis proportione, & diuiſa ſponſorum vnitate, vel potiùs vnita diuiſione, fit ſponſa apud ſponſum Principem eiuſdem imperij particeps, conſors dominandi: ita vt nihil iuris titulo liceat ſponſo, quod amoris, & connubij dulcis iure ſponſæ denegetur. Res trita; ideò breuiter, ſed non tritè confirmanda. Poſtquam ingenti glorioſæ poſteritatis benedictione Abrahamum Dominus beauit, ſubdit ſtatim: *Nec vltrà vocabitur nomen tuum Abram; ſed appellaberis Abraham: quia Patrem multarum gentium conſtitui te, &c. Regéſque ex te egredientur.* *Geneſ. 17.* Geneſ. 17. n. 5. vt regia ſucceſſio, iam in titulo Patris radiaret. Iam omnia cumulata videbantur: & tamen addit adhuc Dominus innumera: poſt quæ tandem concludit: *Sarai vxorem tuam, non vocabis Sarai; ſed Saram.* n. 15. Et quid intererat, vt vxor hoc, vel illo nomine diceretur; ſi in marito iam promiſſio, tanquam in capite, ſtabilita fuerat? *Sarai* ſignificat, *Princeps mea*, quæ vox diminutionem importat, adſtringens principatum ad aliquos, quibus ſua Princeps, non aliorum vtiâ appellari. At vero *Sara* abſolute Principem ſonat: decebat autem, vt dum maritus, mutato nomine, imperij titulos augebat, vxori etiam eâdem mutatione augerentur: ne vel in vna litterula imperij ſignificatrice coniuges diſcreparent. Et cur ita? Quia eadem perſona reputantur. Lyranus ibi: *Ponitur mutatio nominis Sarai: vir enim, & vxor ſunt quaſi vna perſona: & ideò, quia mutauerat nomen Abrahæ, conſequenter hic mutat nomen vxoris ſuæ. Sarai interpretatur Principiſſa mea: quia per hoc deſignaretur, quòd eſſet Principiſſa vnius domus tantum: Sara, id eſt, Principiſſa, abſolutè, quaſi per excellentiam.* *Lyran.*

326. *Idem confirmatur.* Notarunt verò iam alij, nihil mirum, tot deinceps beneficia Abrahamo cumulata, quandoquidē littera illa, *He*, Abrahami nomini addita, ab ineffabili Dei nomine tetragrámaton יהוה deſumpta eſt. Sed tu mihi nota, neque etiam in hoc, diſcrimen aliquod in coniugibus Deum permiſiſſe: nam etiam eadem littera, *He*, Saraï communicatur, vt iam Sara שרה appelletur: quia eadem littera bis in ſacro nomine, vt vides, reperta, ה prim. marito, & ſecunda vxori communicaretur. Ideò Alcuinus ibi quæſt. 172. *Dicunt Hebræi, quòd Deus ex nomine ſuo, quod apud alios tetragrámaton eſt, ה litteram Abrahæ, & Saræ addiderit.* *Alcuin.* Vt non ſolùm imperium; ſed etiam imperij titulus in littera fundatus communis vtrique coniugi, & è diuino nomine manans pariter crederetur. Exemplo rem declaro.

327. *Vulgaris phraſis teſtimonio oſtenditur.* Pendo obiter (da veniam) in hanc rem Hiſpanam phraſim. Margaritas æquo pondere graues, pari fulgore collucentes, quæ ad inaures aſſumuntur, vocamus: *Aparejadas de perlas para arracadas.* quaſi dixeris: *Coniunctio matrimonialis margaritarum ad inaures.* Et cur ita? Quia, ſicut nemo vnam aurem gemmis adornat, quin pariter & alteram ſimili comat ſplendore: ſic non vna inauris prodeſt, niſi alia ſimilis pretij adhibeatur. Benè ergo duarum inaurium ſplendor ſimilis matrimonialis coniūctio appellatur: quia in matrimonio ligatis coniugibus omnia ſunt ſimilia: duo ſunt; ſed paris ſplendoris, & dignitatis. His allucet illud Geneſ. 24. n. 22. *Geneſ. 24.* de ſeruo Abrahami dante Rebeccæ *inaures aureas*; in Hebræo ſingulariter, *inaurem auream*: de quo proinde meritò ibi Lyranus: *Per boc verò, quòd in Hebræo dicitur inaurem in ſingulari, intelligitur etiam alia ſibi correſpondens: quia non ornabatur vna auris, ſine alia; & qualibet inauris erat æqualis ponderis.* *Lyran.* Meritò igitur apud nos inaures, & officio, & pretio pares, coniugij vocabulo ſignificamus: quaſi nihil aut numeris, aut excellentiæ apud coniuges diſpar reputemus.

328. *Mater in honore habita.* Iam ad ſeria. Non ſic vxor particeps maritalis imperij appellatur, quaſi deſpoticè, inſtar mariti, iure regni imperet, (niſi aliàs illa foret regni hæres;) ſed quòd ad thalamum aſſumpta, æquitatis, & amoris iure, ſimul corregnare dicitur, & coimperare: & ſub hac ratione nulla vnquam Reginarum tam conſors imperij humani fuit, vt diuini Maria: ſic imperat, vt quidquid

gratiarum

gratiarum diſpenſat Deus, per illam, vt ſuprà dixi fusè, diſpenſare videatur. Lamprid. Lampridius de Alexandro illo Romano Imper. in eius Vita: *Cùm puer ad imperium perueniſſet, fecit cuncta cum matre, vt & illa videretur pariter imperare: mulier ſancta.* At Sponſa noſtra, quæ maternitatis iuri, ſacrum puriſſimi cônubij vinculum addidit, quidni pariter imperare diceretur? Thom. Val. Veriſſimum & piiſſimum dogma ſpirant verba illa D. Thomæ Valent. Conc. 2. de Natiuit. Mariæ: *O miram puellam ſui Creatoris Matrem! vt femina habeat cum Deo communem Filium, cui dicat, vt Pater: Filius meus es tu. & ſit puella Mater eius, cuius Deus Pater eſt. Sedet Filius ad dexteram Patris: ſedet Mater ad dexteram Filij; mutuóque cômunem Filium beatis oculis medium conſpiciunt. &c. Stupet de ſua gloria, neque ſuam valet ipſa comprehendere celſitudinem: eo enim ipſo, quòd Mater Creatoris effecta eſt, omnium creaturarum iure optimo domina, Reginàque conſtituta eſt.* Quodnam hic regni conſortium non admiraris, quod ipſamet Sponſa Mater, de celſitudine ſpectat admiratrix?

329. Et quidni creaturarum Regina, Deo Conregnatrix; ſi in creando, maiora viſus Deus quodammodo Mariæ conceſſiſſe, quàm ſibi vſurpaſſe? *In Annunc. Maria.* Promiſit Chriſtus Apoſtolis maiora facturos, quam ipſe faceret: id eſt, in illis vberiorem miraculorum poteſtatem, quam in ſua propria perſonà, exhibiturum. At vni, in producendi potentià, Mariæ, ſimile aliquid exequi dignatus eſt: vt inde meritò Creatoris Conregnatrix diceretur, per quam ipſe Creator productus eſt. Fundat Dominus regnum, & imperium ſuum in creaturas legitimum, quòd earum Creator eſt: fundet Maria imperium ſuum, quòd Creatorem ipſum quodammodo creauit. Parum id: in modo creandi ſibi ſimilem Mariam voluit Deus, vt non ſolùm creandi titulo, imperij conſortium ſortiretur; ſed etiam, conformi tenore, ad titulum procederet. Declarato iam ab Angelo myſterio, & credito a Maria, ait illa: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Luc. 1. n. 38. Luc. 1. Et addit ſtatim Textus: *Et diſceſſit ab illa Angelus. Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana.* n. 39. Quò pergis, Euangeliſta Sancte? Cur non narras factam Incarnationem, cuius cauſa tam longam legationem expoſuiſti? Quid Virginem deducis in montana, quin priùs à cæleſti æternitatis monte, ad illam deductum Verbum, peractam Incarnationem nobis exponas? Suppoſuit id cuiuis facilè intelligendum. Vnico, *fiat*, operatorio verbo, produxit Deus vniuerſum: per Mariam maiora operatur Deus, quàm per ſeipſum. Satis ergo fuit, ſatis habuit Euangeliſta, ſi narraſſet, dixiſſe Mariam: *Fiat mihi.* vt ſubitò peractam Incarnationem intelligeremus. Exclamat ergo meritò Thom. Val. D. Thomas citatus Conc. 1. in Annunc. *Ad verbum eius ſtatim in vtero incarnatum eſt Verbum. O fiat potens! ô fiat efficax! ô fiat ſuper omne fiat perpetuò venerandum. Hoc verbo, fiat, factus eſt mundus: hoc verbo cæleſtia, terreſtriáque Altiſſimus condidit. Sed tale fiat non ſonuit in Orbe, quale in nouo. Beata, dixiſti: quid enim factum eſt? quis dicere poteſt, quid factum eſt? Natura ſtupet, indicium heret, hebeſcit ſenſus, lingua muteſcit, ratio deficit, intellectus non capit, quod factum eſt in Maria, cùm hoc protulit verbum.*

Sed adhuc ponderandus eſt ille conſeſſus 330.
Mariæ ad dexteram Filij, ſicut & ille ad dexteram Patris dicitur conſediſſe, vt bene n. 328. notauit D. Thomas. De Chriſto locutus Marcus Marc. 16. ait: *Aſſumptus eſt in cælum, & ſedet a dextris Dei.* cap. 16. n. 19. Si autem dexter locus nobilior, cur dexter iſte Filio concedatur: qui, quanuis eiuſdem cum Patre dignitatis; non tamen vnquam maioris eſſe potuit? Reſpondet D. Ambroſ. optime D. Ambroſ. Serm. mihi 60. *Nec mirum, ſi vnius ſedis offertur Filiò conſeſſus à Patre; qui vnius eſt naturæ, & ſubſtantiæ cum Patre. Cur autem ad dexteram Filius eſſe dicatur, moueat aliquem fortaſſe: licèt enim dignitatis gradus non ſit, vbi plenitudo Diuinitatis eſt; tamen ideo ad dexteram ſedet Filius, non quo præferatur Patri; ſed ne inferior eſſe credatur.* *Impenſus honor dandus illi, quem inuiſi de dextera ſuſpicione laborat.* Quaſi dicat; In tuto fuit ſemper authoritas Patris apud impios; qui tamen de Filio ſacrilegè dubitarunt. Quanuis ergo Pater a ſiniſtris eſſe dicatur, nihil eius dignitas viſa periclitari: quod tamen ſi de Filio diceretur, anſam, & argumentum corroborandis blaſphemiis porrigere videretur. Dicatur ergo à dextris eſſe Filius: vt, dum de cômuni throni conſeſſu infertur vnitas naturæ, de dextero huius côſeſſu, poteſtatis inſeratur æqualitas. *Maria prod æqualis Deo* Sic debita propoſitione in re noſtra. Secura eſt dignitas Chriſti apud fideles, Mariæ honor adhuc quoad Conceptionem periclitatur. Dicatur ergo adſtans *Regina à dextris.* Pſ. 44. vt quam, Caro ex ipsâ Chriſto indita puriſſima, ſubſtantiæ fecit côſortem; dexter conſeſſus, regiæ dignitatis probet, quantùm res patitur, æqualiter participem.

Feſtiuius tamen eſt adhuc, quod in eandem 331.
rem ſubiungit Ambroſius citatus: *Et ideo ad dexteram Filius: quia ſecundùm Euangeliſtam ad dexteram oues; ad ſiniſtram verò conſiſtentur hœdi.* Ambroſ. *Neceſſe eſt ergo, partem ouium primus Agnus obtineat: & ſecuturo immaculato gregi, locum Dux immaculatus anticipet. ſicut ait Ioannes in Apocal. dicens: Hi ſunt, qui ſequuntur Agnum, quocunque vadit.* Etiam ob hanc cauſam abſque dubio Regina à *dextris* collocatur: vt ouium primiceria, cæteras omnes inſecuturas Agnum poſt ſe deducat. Sic dextrum Agnum illa proximior ſequitur, & dextram antonomaſticè ouem, cætera ſequuntur: *Maria dux ſacri gregis.* mediat inter Regem, & populum Regina; dúmque ſit ipſa Dux immaculati gregis, Agno Duci præcipuo, quantam decet, ſic exhibet æqualitatem. Hoc eſt, quod Dauid voluit, qui, poſtquàm dixit: *Aſtitit Regina a dextris tuis in veſtitu deaurato,* n. 10. narratis deinde eius encomiis, ſubdit: *Adducentur Regi virgines poſt eam: proximæ eius afferentur tibi: afferentur in lætitia, & exultatione. adducentur in templum Regis.* n. 15. Vt quantò hinc æqualior iam videtur Regi, tantò cæteris poſt eam ſubſequentibus appareat excellentior. Hinc D. Thomas Conc. 2. de Natiuit. Thom. Val. *Si ancillas ſuas, & miniſtras domus ſuæ, potentiſſimus Dominus ita mirificè decorauit; ita donis, & gratiis venuſtauit: qualem exiſtimas condidit Matrem ſuam, vnicam Sponſam ſuam, quam ſibi ex omnibus elegit, & præ omnibus adamauit? Audi Prophetam: Aſtitit Regina a dextris tuis, &c. adducentur Regi virgines poſt eam.* Quàm conſors imperij Regina! vt penè idem ſit poſt illam ſequi, quàm Regem ipſum ſequi, quocunque ierit. Imò ideò inſecuturi Regem Agnum in templum

templum gloriæ eius adducemur, quia à Reginæ pietate afferimur exultantes.

332\. Hinc clarebit, quid ſit Cant. 1. n. 3. *Oleum effuſum, nomen tuum. propterea adoleſcentulæ dilexerunt te nimis.* Cur enim feruidæ animæ, & nimio exuberantes amore, ideoque virtutis virilitatem conſecutæ, adhuc adoleſcentulæ appellentur: niſi, quia ancillæ Virgini Reginæ, in comparationem venientes, præ illius imperij poteſtate, ſint quantumuis excellentiſſimæ, vileſcere reputantur? Alanus ibi: *Eleganter reſpectu Virginis Matris, aliæ virgines adoleſcentulæ dicuntur: quia hæc Mater; hæ filiæ: hæc Regina; hæ famulæ: hæc Patrona; hæ adoleſcentulæ: hæc magiſtra; hæ diſcipulæ.* Magis tamen ad prædictam proximè mentem, quod ſtatim ſubdit Maria ad Chriſtum, poſt eius aſcenſionem: *Trahe me poſt te, curremus.* n. 4. Si ſe vnam trahendam rogat, cur ſtatim plures enunciat excurſuras? Vide, quò trahitur, ad regnum, ſcilicet: idem Alanus ad hunc locum: *Vt ſicut cum Filio fuerat peregrinata in terris, ita cum eodem regnaret in cælis.* Benè ergo, quæ conregnans adſtat à dextris, dum ſic poſt Chriſtum trahitur, plures curſuras memorat: quia illa dextrum Agnum Regem dum ſequitur, dextra Regina ſubſequentem poſt ſe ducit immaculatiſſima gregem immaculatum. Nulla in paſſione, & peregrinatione Chriſto ſimilior, quæ illum, vt fuſè ſuprà dixi, per omnia exprimebat. Nulla itaque in regno coæqualior.

Idem aliunde probatur.

Alan.

333\. Sed non aliunde meliùs hæc (prout fuerit poſſibile) dominandi æqualitas apparebit, quàm ſi recurras ad illud Geneſ. 3. n. 16. *Sub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui.* Satis enim, vt ſuprà fuſius dixi, hinc cognoſcitur, Euam ante peccatum, penè dominandi conſortem, regni participem fuiſſe cum Adamo, cui miſerè poſt culpam, penè in vilem deuenit ancillatum. Ideò addebam ex Hieronymo, Saram penè iam mulierem eſſe deſiiſſe abolita maledictione, quia illam audire, id eſt, illi obedire iubetur Abraham Geneſ. 21. Nunc ad rem meam pendendum, vnde Saræ tanta felicitas, vt à priſca maledictione liberata, inuicem videatur marito imperare, aut ſaltem obedire alternis; audiendáque grauiſſima verba D. Ambroſ. de inſtit. virg. cap. 5. opponens illud, quod dictum eſt Euæ: *In dolore paries filios.* id eſt, in gemitu laborioſo, & triſtitia: cum illis, quæ pariens dixit Sara: *Riſum fecit mihi Deus.* Geneſ. 21. n. 6. vbi ita ſcribit: *Veni, Eua, iam Sara, quæ parias filios non in triſtitia, ſed in exultatione; non in mœrore, ſed in riſu. Iſaac tibi multiplex naſcatur. Veni iterum, Eua. iam Sara, de qua dicatur viro Geneſ. 21. Audi Saram vxorem tuam. Sit tu licèt viro ſubdita, quia eſſe te decet; citò tamen ſoluiſti ſententiam, vt vir te audire iubeatur. Si typum Chriſti illa pariendo, à viro meretur audiri; quantùm proficit ſexus, quæ Chriſtum, ſalua tamen virginitate liberauit? Veni ergo, Eua, iam Maria, quæ nobis non ſolùm virginitatis incentiuum attulit; ſed etiam Deum intulit.* Quaſi Sara excutiat ſeruitutem, imperium capiat cum marito; quia typus Mariæ, in Iſaac, typum edidit Saluatoris: & ideò cum riſu enixa dicatur; quia virgo, cuius typum gerebat, verè ſine doloribus effudit partum. In vtraque ergo filiâ Eua dominium indepta, partum iucundum, licèt diuerſo modo, in Sara typicè, verè in Maria. At non capies, vnde Euæ per Saram typicam, imperium cum marito reſtituatur: niſi quia vera Sara Maria imperium cum Sponſo Deo fuit conſecuta: neque, credo, conſequeretur, niſi quia nihil à culpa Euæ participauit. Proficit ſexus ad imperium in Virgine innocenti, qui in delinquenti Eua defecerat ad ſeruitutem.

Geneſ. 3.

Antiena Maria.

D. Ambroſ.

334\. Sed, quid inferamus, per ſcrupuloſam alicui conſequentiam, quod apertè ex Scriptura probari poteſt? Illud ad Euam dictum: *Sub viri poteſtate eris.* ex Hebræo vertunt multi: *Ad virum tuum conuerſio tua.* Quod etiam ex Græco habetur in Sixtianis: quo ſignificatur attenta quædam ad maritale obſequium vigilantia, vt omnes fatentur. Audi nunc Mariam: *Ego dilecto meo, & ad me conuerſio eius.* Cant. 7. n. 10. Quaſi non magis de iure Virgo in diuini Sponſi obſequium attendat; quàm ille de more pietatis, de amoris affectu, gerendis Sponſæ moribus occupetur. Guillelmus ibi ex ore Virginis tempore paſſionis: *Ego dilecto meo, pro omnibus morienti commoriebar, in argumentum amoris eximij: & ad me conuerſio eius, ratione filialis obſequij: nempe, illud pietatis decretum, quod olim de honorandis parentibus Deus promulgauit; homo pro hominibus factus, dignanter ſuſcepit circa Matrem implendum.* Fingine poterat in Cantico (quod tot Authores de Deipara ad litteram explicarunt) expreſſior locus, vbi Maria Euæ, quoad rationem dominandi cum marito, opponatur? Si fateris ſubiectam Euam per culpam, cur Mariam de innocentiâ, regnantem non fatearis?

Idem melius.

Cant. 7.

Guilielm.

335\. Paulò aliter, ſed in eandem mentem, illud, *Sub viri poteſtate eris.* vertit Vatablus hòc modo: *Ad virum tuum deſiderium tuum.* Quaſi pars ſeruitutis foret, quòd Eua mariti deſiderio pungeretur; quòd ad illum ardenter anhelaret. Sed quis non opponat illud Eccleſiaſtici: *Species mulieris exhilarat faciem viri ſui, & ſuper omnem concupiſcentiam, hominis ſuperducit deſiderium.* cap. 36. n. 24. Maledicuntur omnes fœminæ in Eua, vt virorum deſiderio ſuſpendantur: nunc vir exhilaratur ſpecie fœminæ, vt nullam habeat maiorem concupiſcentiam, nullibi ardentius deſiderium ſuperinducat, quàm erga illam? Ecquæ fœmina ſic rerũ immutatrix, & eo ipſo abolita ſeruitute conregnatrix? Vna Maria. Pulchrè Hailgrinus Cardinalis ad hunc locum Cant. 4. v. 5. *Species ſiquidem mulieris, virum petentem humiliat; ſeuerum, & auſterum emollit. Huius mulieris ſpeciem in tantum concupiuit Dominus: & ipſa eius deſiderium in tantum ſuperduxit, hoc eſt, ad tantum exceſſum perduxit: vt ad noſtram infirmitatem humiliatus ſit Omnipotens: & qui eſt vita viuentium, humiliatus ſit ad mortem.* Regnet igitur Maria cum Sponſo, quæ in tantum exceſſum, eius accendit deſiderium: quandoquidem ideò ſeruire marito Eua dicebatur; quia eius deſiderio accendebatur, ſemper ab eiuſdem nutu pendula.

Et iterum.

Eccli. 36.

Hailgrin.

336\. Quæ hucvſque dixi de proportione, vnitate, & coimperio ſponſæ ad ſponſum, licèt obiter Mariæ immunitatem proteſtentur; eò tamen præcipuè deſtinaui, vt Regina tanta, Regis ſui Conlegiſlatrix quodámodo intelligatur: ſi enim hoc ſemel perfectè cognoſcatur eo modo, quo ſuprà n. 306. & 308. explicaui; neſcio quo iure ſubiectam legi pœnali conſtituamus, quæ precibus, & amoris iure quaſi imperij particeps, ipſis diuini

Maria Dei Conlegiſlatrix.

diuini Sponſi legibus intercedit. Non potuit Eſther typica ſubeſſe legi mortis, quæ legem mortis irrogatam Hebræis ab Sponſo, precibus, & authoritate connubij abrogauit cap. 8. n. 3. Quid ſubijcimus veram Eſtherem legi mortis, cuius congruis meritis, cuius efficacibus precibus, apud digniorem maritum dignioribus lex abrogata nobis? Pulchrè Apoſtolus Germaniæ Caniſius, nulli litteris ſecundus, breuiſſime, vt ſperamus, de vitæ ſanctitate, de miraculorum ſplendore, cæleſtium albo adſcribendus lib. 1. cap. 2. de Deipara: *Hæc eſt illuſtris illa Eſther, deliciæ Regis æterni, abſcondita, & cuſtodita, incredibiliſque pulchritudinis fœmina, præ alijs omnibus electa Regina, & ſummo Regi ſummè grata: quæ toti populo, ad depellendam triſte mortis decretum, ſingularem gratiam impetrat, atque conſeruat.* Parum eſt impetrare: ſuffragantia congrua merita præſcribit lib. 2. cap. 16. *Fuit iſthæc vera Eſther, ſummo Regi vnicè grata: ad ſingularem populo mortis terrore perculſo gratiam emerendam efficax.* Vide etiam lib. 3. cap. 12. an, quæ tantam in diuinas leges habet poteſtatem, Conlegiſlatrix meritò non appelletur? Si dixit Aſſuerus Eſtheri ſuæ, vt vidimus ex Græco: *Regnum nobis commune eſt: meæ leges tuæ ſunt; ideòque earum pœnam non teneris.* nonne longè excellentiùs conregnanti Sponſæ dicit Deus: *Meæ leges tuæ ſunt?*

Can ſ.

337. Quid? Non ſolùm Eſther priſca decretum mortis contra Iudæos abrogauit; ſed & nouum decretum gloriæ, & ſalutis eiſdem conſecuta: vt ex eodem cap. 8. n. 5. & ex toto cap. 16. ſatis cognoſcitur. Longe meliori modo Eſther noſtra, ita viſa, ſalutis noſtræ decreti cooperatrix: vt, tanquam à Conlegiſlatricis conſenſu tota ſalus noſtra pendere videretur. Vide, quæſo, quam obſeruato legationis tenore Angelus ingrediatur ad Mariam ab illis verbis: *Aue, gratia plena, Dominus tecum.* Luc. 1. quàm multa interſerantur, donec res conficiatur. Et cur à creatura ſua Creator omnipotens in tanti ponderis negotium conſenſum admittit? Cur abſolute non imperat, quod poterat? Quærebatur Reginæ gloria, vt lex ſalutis noſtræ ab illa quodammodo pendens noſceretur. Dedi ſuprà Guillelmum ad hanc rem: cape nunc alia ex eodem ad Cant. 4. n. 11. in præſentem materiam grauiſſima: & quia fuſa carptim tranſcribenda. *Poteſt hic ſpiritualiter tempus illud notari, quo ex eius ore quodammodo veritas omnis prophetiæ, atque humani generis ſalus pendebat,* &c. *Nolebat enim Omnipotens carnem ſumere ex ipſa, non dante ipſa: ſicut ſumpſit de dormiente, & non dante Adam, vnde formauit Euam. Ad futuræ Matris excellentiam, non tantùm ex ipſa carnem ſumere, ſed etiam ab ipſa volebat. Denique miſſus eſt ad ipſam Gabriel: Aue, inquit, gratiâ plena,* &c. *Ecce quàm blandè ingreditur, qui miſſus erat eius conſenſum elicere, non extorquere. Ecce concipies in vtero,* &c. *Quaſi dicat: Conſenti, Virgo, per fidem myſterio reconciliationis humanæ: quia elegit quidem te Deus in hoc ſingulare myſterium: ſed tamen te neſciente, vel inuitâ non vult ſumere hoſtiam reconciliationis: quod profectò ad ſingulare meritum, & gloriam tibi eſt.* An non dicas ſalutaris decreti Conlegiſlatricem, illam, abſque cuius conſenſu, lex ipſa exequenda quodammodo retardabatur? aut putes legi mortis ſubiectam, quæ legi vitæ illam

Idem confirmatur.

Luc. 1.

Guillel.

In Annunc. Mariæ.

abroganti, adhibuit efficaciam? Patere, Lector, vt in re, quam ſummi momenti arbitror in hoc negotio, impenſiùs immoremur.

Quis non miretur verba illa Sponſæ: *Vox dilecti mei pulſantis: Aperi mihi, ſoror mea.* Cant. 5. 338.
n. 2. Ecquid hoc, Sponſa? An non ille eſt, qui contriuit portas æreas, & vectes Inferni ferreos confregit? Nonne is, ad cuius vocem ſublatæ portæ cæleſtes, & eleuati vectes æternales? Vnde pulſet, vnde ſibi aperiri à te roget oſtium, qui leui nutu Orbem concuſſerit, qui facile adamantem potuerit penetrare? Quid miramur? Maria eſt, quæ narrat, qualiter ab illa ad ſalutis legem, ad Incarnationis gratiam, conſenſus ſollicitaretur. D. Bernard. hom. 4. ſuper *Miſſus eſt.* vbi fuſiſſime de hac re. Libo pauca: *Expectat Angelus reſponſum: tempus eſt enim, vt reuertatur ad eum, qui miſit illum. Expectamus nos, ô Domina, verbum miſerationis, quos miſerabiliter premit ſententia damnationis. Et ecce offertur tibi pretium ſalutis noſtræ: ſtatim liberabimur, ſi conſentis. In ſempiterno Dei verbo facti ſumus omnes: & ecce morimur. In tuo breui reſponſo ſumus reficiendi, vt ad vitam reuocemur. Hoc ſupplicat à te, pia Virgo, flebilis Adam cum miſera ſua ſobole exul à Paradiſo,* &c. *hoc totus mundus tuis genibus prouolutus expectat. Nec immeritò: quando ex ore tuo pendet conſolatio miſerorum, redemptio captiuorum, liberatio damnatorum, ſalus denique vniuerſorum filiorum Adam, totius generis tui,* &c. *Aperi, Virgo beata, cor fidei, labia confeſſioni, viſcera Creatori. Ecce deſideratus cunctis gentibus foris pulſat ad oſtium. O ſi te morante pertranſierit, & rurſus incipias dolens quærere, quem diligit anima tua!* Certè, ſi epiſtola illa ventilata, qua Maria condemnatur; Bernardi eſt; audacter dico, oblitum fuiſſe Sanctum Doctorem illorum, quæ hic ſcripſit: quis enim Mariam iam Dominam, & in regno conſtitutam, apud quam Adam, & totus Orbis damnatus, prouolutus genibus remedium comprecatur, in eadem damnatione exiſtimet fuiſſe? Quis illam, à cuius conſenſu ſic ſalus noſtra pendens decernitur, eodem morbo reputet aggrauatam? O quàm in alia ſerie à Bernardo Maria collocatur! ô quàm perſpicuis verbis captiuam noluit, quam poſuit Corredemptricem! ô quàm meritò Conlegiſlatricem appellamus, per quam, imò à qua decreta ſalus ſic efficitur.

De eodem. Cant. 5.

D. Bernard.

Huc alluſit ipſa Deipara ad cognatam locuta: 339.
Quia fecit mihi magna, qui potens eſt. Luc. 1. num. 49. Nihil enim maius eſſe poterat ad tantæ Reginæ gloriam, quàm non ſolùm ex illa; ſed etiam ab illa fieri Incarnationem: quàm ſalutis decretum ſic ab illa pendere, vt illius cooperatrix coleretur. Guillelmus ad locum Cant. proxime citatum: *Poterat dilectus, non aperiente ipſa, introire in virginalem vterum: ſed ad maiorem Matris gloriam, quam maluit ſponte, & hilariter aperire, ſtetit ad oſtium, & pulſauit,* &c. *Vnde & ipſa non ſimpliciter magnum ſibi aliquid à Deo collatum fatetur. Sed, Fecit, inquit, mihi magna, qui potens eſt: & ſanctum nomen eius. Magnum, quòd de ipſa; magnum, quòd ipſa; magnum, quòd ex ipſa ſumere dignatus: magnum vtrunque est, quòd ad ſupereminentem eius gloriam.* Quòd Deus carnem ſumeret, nobis prodeſt; ſed Mariæ excellenter: quòd de Maria ſumeret, eidem excellentius; excellentiſſimè, quòd ab illa dante,

Luc. 1.

Viſitat. Mariæ.

Guillel.

&

& conſentiente opus maximum peragetetur. Cæcutiit alias piiſſimus Guillelmus, dum non vidit, in tam *magna* deſtinatam, nec etiam minimum culpæ cadere debuiſſe. Gratis peccati legi obnoxiam exiſtimamus, quam vnam legi ſalutis communis adminiſtram. Non erat Maria ex *[illegible]*, quandiu prætermiſſo omnium noſtri conſenſu ad acinodum, ſolum huius requiritur conſenſus; quid enim à nobis conſenſus poteretur, quem tanquàm captiui, & auidi ſalutis abſque dubio daturi prænoſcebamur? At petitur à Maria, quæ tanquam libera à communi peſte, quoad mundatiuam gratiam, niſi miſericordiſſima foret, conſenſum poterat cohibere. Sic ob Chriſti merita, Mariæ conſenſu, nos mundati; illa longe excellentius præſeruata.

340. Eſt hoc, ni fallor, quod ipſa Maria ait; *Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi.* Cant. 6. n. 2. Cur enim ſibi vni attribuat Chriſtum, in omnium ſalutem miſſum? cur ſe vnam aſſignet Chriſto, cui omnes aſſignamur? niſi, quia ſingulariter ab vnius conſenſu dicto modo pependit Incarnatio? niſi, quia illa ſingulariter non ſolùm carnem Verbo, vt lex ſalutis impleretur; ſed etiam ſciens, & volens, & libera dedit: vnde & ſingulariter gloriam conſentientis ab illo accepit? Guillelmus tandem ad hunc locum: *Ego dilecto meo ex carne mea dedi carnis ſubſtantiam: & dilectus meus mihi refudit ſingularem inter homines gloriam. Nempe; ad cumulum gloriæ, mihi, quod ſibi non tantùm de me; ſed & à me carnem ſumere dignatus eſt. Sumpſit enim de Adam, vnde formauit Euam; ſed non ab Adam: non enim Adam de ſe dedit, quod illi neſcienti, & dormienti detractum eſt. Porrò de me neſciente, & non conſentiente carnem ſumere noluit; ſed, quod ſumeret, me per fidelem [illegible].* Vno verbo: ſicut conſenſus noſter diuinũ gratiæ auxilium efficax reddit; ſic ex mente Patrum, conſenſus Mariæ viſus quodãmodo ſalutis communis decretum efficax reddidiſſe: fuitque piiſſima benignitas Dei, id temporis ſub congruis circunſtantiis legationem Virgini miſiſſe, ſub quibus infallibilis eius conſenſus dandus præuidebatur. Pergit ergo veriſſimè citatus Bernardus: *Nunquid non hoc eſt, quod quærebas, quod gemebas, quod diebus & noctibus orãdo ſuſpirabas? Quid igitur? Tu es, cui hoc promiſſum eſt, an aliam expectamus? Imò tu ipſa, non alia. Tu, inquam, illa promiſſa, illa expectata, illa deſiderata: ex qua ſanctus pater tuus Iacobus iam morti appropinquans vitam ſperabat æternam, cùm dicebas: Expectabo ſalutare tuum, Domine. In quâ denique, & per quam Deus ipſe Rex noſter ante ſæcula diſpoſuit operari ſalutem in medio terræ. Quid ab alia ſperas, quod tibi offertur? quid per aliam expectas, quod per te mox exhibebitur, dummodo præbeas aſſenſum, reſpondeas verbum?* Sed, quæ in hoc Paragrapho ſtabilimus, robuſtiora Angelici Doctoris ſuffragio ſeorſim confirmentur.

* * *

Cant. 6.

A Maria de centum Incarnationis quodammodo dependet.

Guillelm.

D. Bernard.

§. X.

Excellentius Eſtheream [illegible] commendat Doctor Angelicus.

Dvo præcipua de Eſthere noſtra protulimus, quibus eiuſdem à communi lege immunitatem aſſerere contendebamus: alterum, diuini imperij fuiſſe conſortem: alterum, authoritatis erga leges diuinas non expertem. Vtrumque nullus grauius, nullus ſublimiùs expendit, quam D. Thomas Aquinas, cum quibus an culpa, imo & reatus culpæ conuenerit, Lector haud cæcus iudicauerit. Ergo Sanctus Doctor in Præfatione expoſitionis Epiſtol. Canonic. vbi res Aſſueri, & Eſtheris de Chriſto, & Maria contendit intelligendas; Illud Aſſueri: *Quæ eſt petitio tua, Eſther, vt detur tibi? & quid vis fieri? Etiamſi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.* cap. 7. n. 2. ſic ſcribit: *Summitatem eius virga [illegible] Filium Dei in virgo concepit: & ſic dimidiam partem regni Dei impetrauit; vt ipſa ſit Regina miſericordiæ, cuius Filius eſt Rex iuſtitiæ.* Ab æterno deſtinatur Maria, vt regnum miſericordiæ ſortiatur; vt, quidquid gratiarum hominibus communicatur, illius authoritate impetretur. An, qui id præuidit, & potuit à Dæmonis ancillatu præſeruare, pro decentia fecerit; decenter negari non poſſe exiſtimarem. 341.

Sed venio ad id, quod difficilius eſt, de legiſlatione. Decretum litteris publicatum contra Hebræos cap. 3. n. 12. ſic exponit D. Thomas: *Omnia contingebant illis in figura, [illegible] reſpondens [illegible] per [illegible] primorum parentum, per falſam ſugg. [illegible] Aman proditoris perpetratam, à Rege [illegible], id eſt, Deo, ſententia damnationis totius generis ſui lata, Geneſ. 2. Quacunque die comederitis ex eo, morte morieris, quod dictum eſt Adæ, non ſolùm pro ſe ſed etiam pro ſua poſteritate.* Et poſtquam hanc mortem tripliciter explicat, ſubiungit: *quæ ergo ſententia erat lata; iã erat in ſacra Scriptura obſignata, iam erat per nuncios, ſcilicet, Prophetas promulgata, iam dies erat aſſignata. Iſta enim, cum moriebamur, ad Inferos deſcendebamus: ſed per Eſther Reginam, id eſt, Virginem Beatam fuit reuocata: per eius, ſcilicet, interceſſionem: per virgæ aureæ extenſionem, & oſculum ſummitatis eius factum.* Habes itaque ex mente D. Thomę apertiſſima, non ſolum circa alias leges Reginam miſericordiæ intercedere: ſed etiam in lege illa ipſiſſimâ originem damnantis interceſſiſſe, quæ illius fuerit precibus reuocata. Ecquæ mens igitur, etiam minus pia, congruum exiſtimarit, vt, quæ à Deo contra communis huius legis pœnas Regina miſericordiæ fuit electa, eidem pœnali legi ſubiecta deſtinetur. *Omnia contingebant illis in figura,* arripio auide hoc verbum; ergo etiam illud: *Non enim pro te, ſed pro omnibus hæc lex conſtituta eſt.* Illis in figura eueniebant. Si igitur in Eſthere, ex opinione S. Doctoris Maria intelligitur, iam lex aliqua communis lata pro omnibus, Mariam non comprehendit: cur ergo legi originis non eriperetur? 342.

Eſth.

Maria, miſericordiæ Regina.

D. Thomas.

Idem

Renocauit ſententiam noſtra condẽnationis.

Hebr. 9.

Pintus de Concept. B. M. V. H

eriperetur?Do interim,hęc vltima verba de alia, & non de lege originis eſſe capienda: (quod tamen, vt dixi,falſum eſt:) quia ad rem meam ſufficit a ſimili deductum argumentum.

343. Dices: In hoc decreto contra Iudæos illato, vbi ex D. Thoma originis lex intelligitur, ipſa Eſther, id eſt, Maria exiſtimat, imò fatetur ſe comprehenſam:ideò ait:*Si inueni gratiam in oculis tuis, ò Rex, & ſi tibi placet, dona mihi animam meam,pro qua rogo; & populum meum,pro quo obſecro: traditi enim ſumus ego, & populus meus, vt conteramur, iugulemur,& pereamus*.cap.7.n.3.vbi Doctor Angelicus: *Traditi enim eramus, vt iugularemur,in corpore periremus,& in anima contereremur;id eſt,ſimul iugularemur corporaliter,periremus ſpiritualiter:contereremur,id eſt,cōtinuè torqueremur æternaliter. Sed Eſther Regina,id eſt,Virgo beata,placuit in oculis Regis ad reſtaurationē generis humani:& inuenit gratiā coram eo, non ſolum pro ſe, ſed pro toto humano genere.* Quaſi eadem lege obnoxia, eodem etiam remedio indigeret.

Estheris typica verba explicantur.

Eſth. 7.

D. Thomas.

344. Prætereo nunc examinare,an his verbis commaculet Mariam D. Thomas:demus commaculaſſe ſaltem quoad reatum: & videamus, quid inde pro Deipara clarè inferatur: deinde verbis Scripturæ allatis clariſſimè reſpondebimus. Ex D.Doctore poſt originis culpam contractam,obnoxij eramus Inferno,& quoad hanc partem legi obærati:& tamen poſita hac legis parte,ſignataque, & promulgata; contracta deinde in nobis obnoxietate; admittit de interceſſione Virginis diſpenſationem,& reuocationem legis D. Thomas. Vnde ergo nouiſti,abſolutiorem totam legem quoad originem fœdandam, vt ſaltem in Mariā obnoxiā, diſpenſationem, & reuocationem non admittat? Nihil reſponderi poteſt,niſi illud de incompatibilitatē obnoxietatis, & præſeruationis in eodem originis inſtanti:quod hodie non probatur;& à me in Examine falſum fuit demonſtratum. Addo, ſi per impoſſibile, obnoxietas,& præſeruatio in eodem inſtanti eſſe non poſsēt;eo,ex decentia,pluſquàm apertè probari, non fuiſſe Mariam obnoxiam reatui: quia non contrahere ſaltem actu culpam, decentiſſimum Deiparæ fatetur hodie vniuerſalis Eccleſia: nec poſſet non contrahere,ſi obnoxia peccato haberetur. Ecce, quid Deiparam impugnantes pro defendenda doctrina D. Thomæ ſumus aſſecuti: nimirū,vt cùm definiatur, (quod ſperat,& ſuſpirat Orbis,) Maria præſeruata: neceſſariā conſequentiā,illam non ſolùm à culpā;ſed etiam à debito eximere teneamur Thomiſtæ: & qui modò iuſtum negamus,tunc iuſtā pœnā pluſquàm iuſtū reddere tenebimur:ne non ſolùm concluſionem D. Thomæ contra Deiparam falſam; ſed etiam vana principia fateamur.

Et vera accommodantur.

345. Iam verò decentia, vt Deipara ab actu culpæ præſeruetur, præter ea, quæ in toto hoc Opere continentur; præter illa, quæ meliori genio innumeri Doctores ſcripſerunt; præter communem Eccleſiæ ſenſum, quod ſummum eſt; hac ratiuncula animis haud proteruis confirmatur. Mariæ Reginæ fauore, non ſolùm ab originalis culpæ contractæ pœnis, vt vidimus ex D. Thoma;ſed etiam ab actualibus omnibus culpis aliqui præſeruantur: decet ergo, vt & illa, cuius fauore tam ingens gratiæ comparatur, vt innocentia baptiſmalis ſeruetur; vt ab omni culpa, ſaltem graui, præſeruatio habeatur;excellentiori longè modo a quauis culpa, etiam originis,præſeruetur:neque enim communis conditionis cū aliis decet exiſtimare illam, cuius tam diuerſam colimus dignitatem. Ad rationem decentiæ quid vltrà quæris? & in hac materia rationem decentiæ cur imbellem putes: cùm in hac vna Patres, & Eccleſia tota fundamentum Conceptionis puriſſimæ conſtituat? Primum antecedens,vnde tota ratio dependet,debeo D.Thomæ loco ſæpè citato; qui, poſtquàm epiſtolas condemnationis de peccatis noſtris explicauit;optimè deinde epiſtolas fauoris priorum reuocatorias, & per Eſtheris gratiam impetratas, de doctrina euangelica explicans;ad illud cap.8.n.10. de veredariis:*Veteres litteras nouis nunciis praeuenirent.* ſic ſcribit: *Veteres litteras nouis nunciis præuenire, eſt ſe à peccatis præſeruare, & innocentiam baptiſmalem ſeruare.* Tam felix ſuo fauore præſeruatrix; feliciùs, maiori fauore, in ipſa Conceptione fuit præſeruata.

Maria fauore à culpa præſeruatur.

Sed iam ad verba Eſtheris, ſub cuius typo Maria ſe viſa condemnare. Poſſet fortaſſe aliquis 346.
exiſtimare, putaſſe Eſtherem, ſe lege de Iudæorum excidio comprehenſam; nec tamen fuiſſe: ſicut ſe putauit reuera obnoxiam legi non adeundi,à qua tamen, vt conſtat ex verbis Aſſueri, immunis erat. Non probo: Sole enim clariùs conſtat ex Textu, non cognitam tunc Eſtherem, tanquàm Iudæam:quæ ſi noſceretur, nec Aman decretum impium fortaſſe auderet poſtulare;nec, ſi auderet, illam vllo modo, quamuis id concederet Aſſuerus, auderet hoſtis Aman Reginā dilectiſſimam damno interſerere; vt nemo non videt. Cur ergo dixit: *Dona mihi animā meam*, &c? Res clara. Immiſcet ſe miſeris, vt ſe Iudæā aperiat, & ſe illis inſerens impenſiùs, & efficaciùs eiſdem veniā exoraret. Quod licèt non expreſsè notent Interpretes,quos viderim;debebāt tamen notaſſe:quod ex ipſis,quæ ſcribunt, apertè; & ex Textu apertiſſimè colligitur. Sic ergo explicatus locus optimè facit pro Maria,quæ humani generis particeps;ſed obnoxietatis immunis,ſe nobis inſerit piè:vnam è nobis ſe reputat benignè, vt efficaciùs nobis opem imploret. Exempla huius modi loquendi paſſim obuia. Satis illud Chriſti Pſ.21.n.2. *Longè à ſalute mea verba delictorum meorum.* Vt dum de ſola fideiuſſione peccatoribus ſe interſerit, efficaciùs illis veniam obtineat: quia, vt benè notat ibi Lorinus, conſequenter inferri vult,debere ignoſci peccatoribus;reuocari illos oportere, non derelinqui. Quomodo autem ignorantia Eſther typicæ de obligatione legis in adeundo Rege, accommodetur Deiparæ; iam aperuit noſter Perlinus diſt. 6. cap. 2. Ego ſemper tutius putaui, in parabolis,nedum in veris hiſtoriis typicis; non omnia ad amuſſim perpendere,cùm ſciam ex Doctoribu, maximè ex Chryſoſtomo,non id ſemper curandū: cùm ſatis ſit, ſi deſtinatus ſcopus ab vmbra in veritatem intendatur. Hæc ſunt,quæ pro explicando Eſtheris typo ſe mihi denuò obtulēre: quo optimè, dicebam, locum Pauli venire explicandum, Nunc iam nouo articulo accingamur.

Maria cur ſe peccatoribus immiſceat.

Pſal. 2

Lorin.

Perlin.

EX QVÆST. XXVII. TERTIÆ PARTIS D. THOMÆ,

ARTICVLVS II.

Vtrùm Beata Virgo fuerit ſanctificata ante animationem.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd B. Virgo ſanctificata fuerit ante animationem: quia, vt dictum eſt, plùs gratiæ eſt collatum Virgini Matri Dei, quàm alicui Sanctorum: ſed quibuſdam videtur eſſe conceſſum, quòd ſanctificarentur ante animationem: quia, vt dicitur Ier. 1. *Priuſquàm te formarem in vtero, noui te.* Non autem infunditur anima ante corporis formationem. Similiter etiam de Ioanne Baptiſta dicit Ambroſ. ſuper Luc. quòd nondum inerat ei ſpiritus vitæ, & iam inerat ei ſpiritus gratiæ. Ergo multò magis B. Virgo ante animationem ſanctificari potuit. Præptereà, conueniens fuit, (ſicut Anſel. dicit in lib. de conceptu virginali,) vt illa Virgo eâ puritate niteret, qua maior ſub Deo nequit intelligi. Vnde & Cant. 4. dicitur: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non eſt in te.* Sed maior puritas fuiſſet B. Virginis, ſi nunquam anima eius fuiſſet inquinata contagio originalis peccati: ergo hoc ei præſtitum fuit, vt, antequàm animaretur caro eius, ſanctificaretur. Prætereà, ſicut dictum eſt, non celebratur Feſtum, niſi de aliquo Sancto: ſed quidam celebrant Feſtum Conceptionis B. Virginis: ergo videtur, quòd in ſua ipſa Conceptione fuerit ſancta; & ita quòd ante animationem fuerit ſanctificata. Prætereà, Apoſtolus dicit Rom. 11. *Si radix ſancta, & rami.* Radix autem filiorum, ſunt parentes eorum: potuit ergo B. Virgo ſanctificari, etiam in ſuis parentibus, ante animationem.

Sed contrà eſt, quòd ea, quæ fuerunt in veteri Teſtamento, ſunt figura noui, ſecundùm illud 1. ad Cor. *Omnia in figurâ contingebant illis.* ſed per ſanctificationem tabernaculi, de qua dicitur in Pſ. 45. *Sanctificauit tabernaculum ſuum Altiſſimus.* videtur ſignificari ſanctificatio Matris Dei, quæ tabernaculum Dei dicitur, ſecundùm illud Pſ. 18. *In Sole poſuit tabernaculum ſuum.* De tabernaculo autem dicitur Exod. vlt. *Poſtquàm cuncta perfecta ſunt, operuit nubes tabernaculum teſtimonij: & gloria Domini impleuit illud.* Ergo etiam B. Virgo non fuit ſanctificata, niſi poſtquàm cuncta eius perfecta ſunt, ſcilicet, corpus, & anima.

Reſpondeo, dicendum, quòd ſanctificatio B. Virginis non poteſt intelligi ante eius animationem, duplici ratione. Primò quidem, quia ſanctificatio, de qua loquimur, non eſt niſi emundatio à peccato originali: *Sanctitas enim eſt perfecta munditia*, vt Dionyſ. dicit in 12. c. de diu. nom. culpa autem non poteſt emundari niſi per gratiam, cuius ſubiectum eſt ſola creatura rationalis; & ideò ante infuſionem animæ rationalis B. Virgo ſanctificata non fuit. Secundò, quia, cùm ſola creatura rationalis ſit ſuſ-

ceptiua culpæ, ante infuſionem animæ rationalis proles concepta non eſt culpæ obnoxia: & ſic quocunque modo ante animationem B. Virgo ſanctificata fuiſſet, nunquam incurriſſet maculam originalis culpæ, & ita non indiguiſſet redemptione, & ſalute, quæ eſt per Chriſtum: de quo dicitur Matth. 1. *Ipſe ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Hoc autem inconueniens eſt, quòd Chriſtus non ſit Saluator omnium hominum, vt dicitur 1. ad Timoth. 4. vnde relinquitur, quòd ſanctificatio B. Virginis fuerit poſt eius animationem.

Ad primum dicendum, quòd Dominus dicit, ante formationem in vtero ſe Ieremiam noniſſe, notitia, ſcilicet, prædeſtinationis: ſed ſanctificaſſe dicit eum, non ante formationem; ſed, antequàm exiret de ventre. Quòd autem Ambroſius dicit, quòd Ioanni Baptiſtæ nondum inerat ſpiritus vitæ, cùm iam haberet Spiritum gratiæ; non eſt intelligendum, ſecundùm quod ſpiritus vitæ dicitur anima viuificans; ſed ſecundùm quod ſpiritus vitæ, dicitur aër exteriùs reſpiratus. Vel poteſt dici, quòd nondum inerat ei ſpiritus vitæ, id eſt, anima; quantùm ad manifeſtas, & completas operationes ipſius.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſi nunquam Anima B. Virginis fuiſſet contagio originalis peccati inquinata, hoc derogaret dignitati Chriſti, ſecundùm quam eſt vniuerſalis omnium Saluator: & ideò ſub Chriſto, qui ſaluari non indiguit, tanquam vniuerſalis Saluator; maxima fuit B. Virginis puritas: nam Chriſtus nullo modo contraxit originale peccatum; ſed in ipſa ſui Conceptione fuit Sanctus, ſecundùm illud Luc. 1. *Quod ex te naſcetur ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Sed B. Virgo contraxit quidem originale peccatum: ſed ab eo fuit mundata, antequàm ex vtero naſceretur. Et hoc ſignatur Iob 3 vbi de nocte originalis peccati: *Expectet lucem*, id eſt, Chriſtum; *& non videat.* (Quia nihil inquinatum incurrit in illam, vt dicitur Sap. 7.) *nec ortum ſurgentis Auroræ*; id eſt, B. Virginis, quæ in ſuo ortu à peccato originali fuit immunis.

Ad tertium idem dicendum, quòd, licèt Romana Eccleſia Conceptionem B. Virginis non celebret; tolerat tamen conſuetudinèm aliquarum Eccleſiarum illud Feſtum celebrantium: vnde talis celebritas non eſt totaliter reprobanda. Nec tamen per hoc, quòd Feſtum Conceptionis celebratur, datur intelligi, quòd in ſua Conceptione fuerit ſancta: ſed, quia, quo tempore ſanctificata fuerit, ignoratur; celebratur Feſtum ſanctificationis eius, potiùs quàm Conceptionis, in die Conceptionis ipſius.

Ad quartum dicendum, quòd duplex eſt ſanctificatio: vna quidem totius naturæ; in quantum, ſcilicet, tota natura humana ab omni corruptione culpæ, & pœnæ liberatur: & hæc erit in reſurrectione. Alia verò eſt ſanctificatio perſonalis, quæ non tranſit in prolem carnaliter genitam: quia talis ſanctificatio non reſpicit carnem; ſed mentem: & ideò ſi parentes B. Virginis fuerunt mundati à peccato originali; nihilominùs B. Virgo peccatum originale contraxit, cùm concepta fuerit ſecundùm carnis concupiſcentiam, ex commixtione maris, & fœminæ: dicit enim Auguſt. in lib. de nupt. & concupiſc. *omnem, quæ de concubitu naſcitur, carnem eſſe peccati.*

EXAMEN TEXTVS D. THOMÆ.

Diſputatio de Conceptione, ante D.Thomam cœpta.

347. NOTANT meritò Interpretes, notandum eſſe titulum huius articuli: cùm enim procedat de tempore ante animationem, tranſilit ad tempus animatione poſterius, prætermiſſo animationis momento, in quo tota difficultas nunc verſatur. Quod cur ita faceret D.Thomas, aperit hic Suarius. Aliam nobis huius tranſilitionis occaſionem conatur obtrudere Caietanus: *Abſolutè*, inquit, *loquendo, inter illas duas poſitiones extremas, ſcilicet, quòd fuerit ſanctificata, vel ante infuſionem animæ, vel poſt infuſionem animæ; eſt poſitio media, quòd fuit ſanctificata in inſtanti infuſionis animæ. Cuius opinionis Author hic non meminit, quia tempore ſuo non erat adinuenta: omnibus communiter tenentibus B. Virginem conceptum in peccato originali.* Proh fidem ſæculorum! Et vnde illud eiuſdem D. Thomæ (quod ideò præ doctrina huius articuli deſpiciunt Thomiſtæ, quòd à iuniori, nec adhuc, vt poſteà, in litteris conſummato, ſcriptum ferant) in 1. diſt. 45. q. 1. a. 3. ad 3. de Mariæ puritate maxima poſt Deum? *Talis*, inquit, *fuit puritas B. Virginis, quæ à peccato originali, & actuali immunis fuit: fuit autem ſub Deo, in quantum erat in potentia ad peccandum.* Idem luculentiùs habet in 1. diſt. 17. q. 2. a. 4. Conſtat ergo ſuo æuo agitari hanc opinionem: & illam probaſſe. Quod ergo ſummi ponderis eſt, habemus pro nobis Angelicum Doctorem: vnde in toto Opere, non tam S. Doctorem nobis fauentem, quam rationes piæ ſententię oppoſitas ſtudeo improbare. Vtrum ergo eligat Caietanus: ſi hunc articulum prius ſcripſit D. Thomas, dabo libenter, non adhuc quæſtionem de inſtanti animationis agitatam: ſed tunc dabit, D. Thomam citatis diſtinctionibus, iam doctiorem factum, pro nobis ſtare. Si prior diſtinctiones ſcripſit; iam tempore, quo hunc articulum compoſuit, nouerat quæſtionem, quam olim probarat.

Suar. *Caiet.* *D.Thom.* *Caietanus impugnatur.*

Sugillare ſententiam piā, temerarium eſt.

348. Reveniamus ad alios, qui inquiunt, in hac Summa Theologica ſe retractaſſe, inſtat Auguſtini Magiſtri, Angelicum Doctorem. At ego, pro mea erga D. Thomam pietate, mauellem non ſe ita retractaret: qui, ſi modò viueret, neceſſariò aliam palinodiam caneret, & ipſas retractationes retractaret, ne deſerendus Theologorum Princeps haberetur. Temerarium ad minus eſt, poſt decreta Sixti IV. & aliorum Pontificum, opinionem piam graui aliquâ cenſurâ dignam affirmare. Nunc audi, qualem de illa cenſuram, retractans priſcam pietatem, ferat D.Thomas 1. 2. q. 81. art. 3. *Dicendum, quòd ſecundùm fidem catholicam firmiter eſt tenendum, quòd omnes homines, præter ſolum Chriſtum, ex Adam deriuati, peccatum originale ex Adam contrahunt: alioqui non omnes indigerent redemptione, quæ eſt per Chriſtum, quod eſt erroneum.* Dogma, omnes præter ſolum Chriſtum contraxiſſe peccatum, de fide eſſe contendit D.Thomas: ergo dogma excipiens Mariam, iam apud illum (ſi Deo placet) hæreſis, ſaltem erroris denotatur. Ergo hanc cenſuram modò neceſſariò retractaret S. Doctor; imò & illi piiſſimus tamquàm Satanæ renunciaret: quòd enim aliqui è noſtris interpretari conentur D.Thomam, pium, vt ipſi vident, eſt; non verum.

Dices: Multi Doctores veriſſimè putant dogma fidei, Sanctos canonizatos eſſe beatos: nec tamen contrarios Thomiſtas erroris notant, aut hæreſis: ergo, quamuis D.Thomas dogma fidei putaret, ab omnibus fuiſſe contractum peccatum; non tamen ideò grauiter contrariam opinionem ſugillauit: vnde nec hodie cenſuram retractare cogeretur. Reſpondeo, prædictos Doctores probabiliter tantùm putare, & ſcribere, prædictę Canonizationis dogma eſſe: vnde & probabilem aliam, vtcunque, relinquunt opinionem. At D.Thomas non tanquam probabilius tenendum dogma ſuum voluit; ſed *firmiter* credendum expoſuit, ab ipſo decreto, vbi veritas de Summa Trinitate definitur, aduerbium iſtud, *firmiter*, mutuatus. Si ergo potuit materialiter errari in hac cenſura; cur in ipſa opinione contra Deiparam potuiſſe errari non putabitur? Errores materiales, quos apud grauiſſimos, & ſanctiſſimos Patres, Eccleſiæ Doctores, noramus, nihil illis derogant. Homo eiuſdem conditionis cum illis, quiſquis eſſet, potuit non ſemper certum videre: nec tamen inde illi aliquid derogabitur. Chryſoſtomus Deiparæ, vt noſti, leuem culpam tribuit actualem, nec vilipenditur: non vilipendetur D. Thomas, quamuis erraſſe conuincatur, in attribuenda (ſi quis id contenderet) eidem culpa originali. Cur ita? Quia paulatim Eccleſiam ſuam illuſtrat Chriſtus: ideò inter priores tenebras, errores iſti materiales vero ſimiliores apparẽtes, neceſſariò cōdonandi. Sed certè, nec materialiter errauit D.Thomas, qui, vt ſemper intendo, nobis fauet multis aliis in locis, in fauorem Deiparæ ſe retractans. 349.

Error materialis non infamat Doctores.

Nota deinde, in hoc ipſo art. 3. eiuſdem quæſt. 81. *ad primum*, videri opponi S.Doctor, verbis in priori Examine n. 24. ſuprà relatis, quibus probabile putat, ſententiam mortis contrahendæ (quæ ex eodem principio oritur cū obligatione culpæ contrahendæ) nō in actuali morte; ſed in reatu debito verificari. Licèt enim in 4. diſt. 43. q. vnica, a. 4. quæſtiuncula 1. ad 3. dicat, non poſſe benè ſequi, quòd ſi poteſt poni ſine errore, quòd aliqui non moriantur; poſſit etiam ſine errore poni, quòd aliqui ex Adam deriuati naſcũtur, ſine pec- 350.

Maria ex D. Thomæ, ſi nō à debito, ſaltē à culpa originis liberanda.

cato originali: quod idem repetit de malo, quæſt. 4. a. 6. tamen non legitime negari poteſt (cùm vtrunque æqualiter Apoſtolus dicat.) Quam diſpenſationem de facto in re mortis aliqui ponendam volunt ad illud Theſſal. 1. cap. 4. poſitam in Maria quoad culpam, poſſe, decereque affirmari. Quemadmodum ergo Doctor Angelicus vult, legem mortis omnibus impoſitam, & declaratam à Paulo, ſolùm quoad reatum obligare; idem de lege culpæ ſolum erga Mariam affirmabimus: & ex hac doctrina, ſi minùs à debito, ſaltem ab actuali origine fœdata liberamus. Ergo Sanctiſſimus Doctor nobis totus fauet.

351\. Nouit ingentem difficultatem Caietanus: vnde ad verba citata ex 1. 2. q. 81. ſic reſpondet: *Aduerte duo: quòd ad fidem catholicam ſpectat, quòd omnes, præter ſolum Chriſtum, habeant peccatum originale: quod dictum non intelligendum eſt aliter, quàm de morte, quæ eſt pœna peccati: ita vt, ſicut omnes incurrunt mortẽ, id eſt, neceſſitatem moriendi; ita omnes incurrunt peccatum originale, id eſt, neceſſitatem habendi peccatum originale. Sed non ſpectat ad fidem, an aliquis ex ſpeciali prærogatiua gratiæ non incurrat actualiter originale peccatum: de vtroque enim ſimul dicit Apoſtolus ad Rom. 5. Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors.* Et hanc inquit eſſe mentem D. Thomæ. Certè ſi iſta eſſet illius mens, liberaretur à nota cenſoria, de qua ſuprà: ſed difficultatẽ aliam incurreret, de qua ſtatim. Nunc mihi pende ex mente Caietani loca Pauli de reatu rantummodo eſſe intelligenda: vnde ille ad ſolam Sanctorum Patrum, vt Mariam actu condemnet, recurrendum putat authoritatem, iam *ſobrius*, vt ipſe dicit, ab ſtomacho, quo contra piam opinionem ſic ſcripſerat olim. Et tamen vide poſt tantam ſobrietatem, quid tandem in præſenti articulo noſtro ſubiungat: *Stat*, inquit, *ſolida littera, quamuis non ſollicita ſit de illa media opinione, tunc inopinabili: quæ hodie mulieribus vulgo, affectuique nonnullorum pio; multorum autem induſtria ac quæſtu cogentibus, ita præualuit; vt doctrina Sanctorum æſtimata pietas præferatur: & quod in communi aſſeritur, in his, ſcilicet, quæ credenda ſunt, ſectandos eſſe magis antiquos Doctores, quàm modernos; in hoc particulari poſthabetur: dum moderni antiquis, & non Sanctis Sanctis præferuntur. Teſtatur autem erraticus hic proceſſus, ſimiles eſſe iſtos errantibus ex ignorantia electionis, dum in vniuerſali ſcientes, applicando ad particulare, ab vniuerſali declinant.* Hæc ille.

Caietanus non benè curat D. Thomam.

352\. Quærere nunc libet ab eminentiſſimo Cardinali, (quandoquidem non ex Paulo, ſed ex Sanctis Doctoribus fatetur conuinci contra Mariam.) quot Patres inuenerit, quot Doctores priſcos, qui expreſsè Deiparam condemnarent? Certè hodie, cùm res exactiſſimè examinant contrarij, vix quatuor, aut quinque enumerantur: & horum duo, varij: vt quod alibi dicunt, alibi retractare videantur. Deinde, ſi ipſe, piè quod putat, vt D. Thomam tueatur 1. 2. q. 81. citata, temere, &, vt volunt plures, erroneè, Paulum Apoſtolum, & ipſum D. Thomam (immeritò, vt infrà dicam) de reatu culpæ in nos, & non de ipſa culpa transfuſa, audet interpretari; cur nos vera pietate moti erga Deiparam, Patres alios abſolutè loquentes, de reatu, aut aliter non interpretemur, cùm ſine vllius erroris labe id poſſe fieri ſit certiſſimum? An non eſt *erraticus proceſſus*, communem doctrinam Sanctorum de actuali culpæ in nos transfuſione; in vno Thoma, de reatu ſolo explicare? Annon videtur peccare *ex ignorantia electionis*, dum defendendo Thomæ, vt putat, vniuerſæ Eccleſiæ ſenſum ex Apoſtolo deſumptum oſtendit; idque doctrinâ, vt ait Ferrarienſis 4. cont. Gent. cap. 5. periculoſâ, & parum fidei conſonâ! Quid, ſi Tridentini decreta videret Ferrarienſis!

Caietani cenſura retorquetur.

Ferrar.

353\. At certè D. Thomas, (vt id iam dicam,) quod ex propoſito ſuo, & ex ipſis verbis, quibus in citato loco ex 1. 2. tranſire, & contrahi originale peccatum ſcribit, ſatis claret; de ipſa actuali originis fœditate, & non de eius reatu locutus eſt. Nec locus Pauli, vbi omnes egere gloria Dei, id eſt, redemptione, dicuntur; poſt Tridentinum, vt omnes fatentur, de reatu tantummodo ſecurè, ſed pluſquàm temerè poteſt explicari: idque de ſola Maria noluit Concilium diſputare. Vt ergo D. Thomam è Charybdi liberaret Caietanus, eundem inuitum in Scyllam proieciſſe non animaduertit. Exemplo D. Thomas ſe explicauit ibidem: *Sic ex peccato*, inquit, *primi parentis traducitur culpa originalis in poſteres: ſicut à voluntate animæ per motionem membrorum, traducitur peccatum actuale ad membra corporis. Manifeſtum eſt autem, peccatum actuale ad omnia membra, quæ nata ſunt, moueri à voluntate.* Quia, qui certum, vt par eſt, habuit, omnes, præter Chriſtum, virtute ſeminali vtriuſque parentis procedere, (prætereo, quid de abſoluta potentia poſſet Deus,) legitimè intulit, omnes originaliter actu peccatum, & non eius reatum ſolùm contrahere. Sed poterat obiter quæri à Caietano, ſi tam clara verba, vt hæc: *Omnes homines, præter ſolum Chriſtum, ex Adam deriuati, peccatum originale ex Adam contrahunt.* admittunt eius iudicio interpretationem de reatu: cur, vt dixi, in nos inuehitur, cur queritur, ſi cæteros Patres, (qui Mariam non exprimunt,) quorum nullus clariùs loquitur, piè interpretemur?

Impugnatur adhuc.

D. Thom.

354\. Sed hæc interpretatio Caietani iam ſatis ibi vapulauit à Cumel, qui vult, D. Thomam intelligendum eſſe, niſi ſpeciali priuilegio, alicui conceſſum ſit, vt eripiatur. Sed certè, ſi D. Thomas in illa quæſt. 81. patitur interpretationem, niſi priuilegium ſuccurrat; aut fallor, aut perit tota ratio eiuſdem, qua in præſenti noſtro articulo Mariam expreſsè condemnat: quia aliàs, inquit, ſi vllo modo ſanctificaretur ante animationem, *non incurriſſet maculam originalis culpæ; & ita non indiguiſſet redẽptione, & ſalute, quæ eſt per Chriſtum.* Vbi, aut nihil infert, aut clarè ſupponit, redemptionem per Chriſtum non dari, niſi vbi præcedit non tam reatus, quàm ipſiſſima macula originalis: cùm ergo in illa quæſt. 81. etiam inferat eiſdem verbis: *Alioqui non omnes indigerent redemptione, quæ eſt per Chriſtum.* alterum concedas, neceſſe eſt, aut in hoc loco ex quæſt. 81. non poſſe excipi priuilegio aliquos ex mente D. Thomæ, qui, ni actu macularentur, non poſſent redimi: aut in articulo noſtro præſenti, gratis, & pluſquàm gratis ideò tantummodo grauiter fœdari actu Deiparam, quia redempta fuit; ſtat enim per te cum redemptione priuilegium: & ſic iam non arguet Thomas

Cumel refellitur.

contra

contra Mariam ex doctrina Pauli, quod omnes Thomiſtæ volunt: ſed ex doctrina Doctorum, quod voluit Caietanus; qui putantur ſenſiſſe, hoc Deiparæ priuilegium denegatum: vnde iam tam facile expugnabitur ratio D. Thomæ, quam facile argumentum illud à Sanctis petitum, contra Caietanum expugnatur. Iam, quòd Cuniel adhuc etiam Caietanum conatur excuſare de interpretatione inaudita, & durè excepta ab omnibus; conatus tantùm irritus eſt: clarè enim vult, nos omnes tantummodo obæratos, non actu contrahentes culpam à Paulo ſignificari. Vnde addit ibidem: *Eſt igitur neceſſarium ſecundum catholicam fidem credere, quòd omnis vtriuſque ſexus ab Adam ſecundùm rationem ſeminalem procedens, ex ipſa ſua generatione ſit obnoxius peccato.* Vide cætera illius Sole clariora.

355. Maneat ergo ratum, nec Cunielem, nec Caietanum aptè interpretatos D. Thomam, licèt ille longè tutiùs procedat: ſenſiſſéque Angelicum Doctorem, de fide eſſe omnes actu, præter Chriſtum, culpam contrahere, idque *firmiter* putaſſe credendum: ne quid probabile maneat in noſtra opinione, quod ab illo hæreticum non putetur. Ex qua piæ opinionis tacitâ cenſurâ quid inferatur, dixi ſuprà n. 349. Meritò proinde dicebam, retractaturum illum hodie opinionem, quam in hoc noſtro articulo (cuius cauſa hæc omnia dicta ſunt) ſcripſit contra Mariam: ſicque pro nobis ſtare, ne totam Eccleſiã hæreſis inſimulare tacitè videretur, quæ Mariæ præſeruationem pluſquàm probabilem, penè certam, penitùs pietati, & diuino honori requiſitam veneratur. Maneat etiam ratum, ſæuiùs iuſto in hoc art. noſtro opinionem piam in ipſa ſobrietate vulneratam a Caietano: benè eſt: nobis ſit nefas, noſtros, ſed non nouæ doctrinæ ſectari Doctores, (vtpote, qui illam ex ipſis Patribus, ex Scriptura ſacra effoſſam eruerunt, erutam illuſtrarunt, Deo auſpice, Deipara prælucente,) explicare priſcos: at Caietano ſartum rectùmque maneat, tam nouam interpretationem, tam egregiam doctrinam, Thomæ, Paulo, & Eccleſiæ ex proprio cerebro obtrudere. Quòd autem mulieribus, & vulgo catholico opinio illa, in qua nihil titillanti carni adblandiens, nihil luxuriæ fauens reperitur, perplaceat, & fauſtis acclamationibus excipiatur, tam robuſtum eſt argumentum veritatis, vt illi aſſimiletur, quòd Chriſtus Dominus dignitatis ſuæ probandæ ex ore infantium, & lactentium voluit depromendum. Atqui multi, inquit, de quæſtu in hoc laborant. Falſum hoc: ſed tranſeat. Quæro nunc, hos quæſtus vnde accipiant? an à Principibus Hæreticis, & vulgo diabolico, vt contra Pontificem, & auſteriora Sanctiſſimæ Eccleſiæ decreta, pro deperdita vitæ libertate, pro carnis licentia, pro voluptatum indulgentia decertent? Apage ſis, malam rem, verba non bona. Imò Principes, populique, qui Marianos propugnatores laborantes honorant, muneribus afficiunt, diuino ductos ſpiritu ſe probant. Quare? Neque enim homo libenter pretioſa abiicit, pecunias impendit, honores effundit: niſi aut ab ingenti humano aliquo affectu, aut à maiore diuino. Dicat nunc Caietanus, quo humano affectu impellente poſſunt Monarchæ, & maximè noſter Hiſpanus, ferri, & commoueri, vt pro Mariæ honore impendia mille faciat: pro eius Conceptione, prudenti corde prodigat (ſi ſit opus) patrimonium? Diuinus igitur, & è cælo miſſus eſt affectus, quo impellitur ad bona ſæculi ſpernenda, vt Deipara, diuinum ſæculorum prodigium, propugnetur; vtque D. Thomas piæ ſententiæ aſſertor habeatur.

D. Thomas ſe neceſſariò retractaret.

Refellitur Caiet.

Redeo. Dicendum itaque cum aliis, id impuliſſe D. Thomam, vt in hoc art. Conceptionis inſtans tranſiliret: quia ſupponebat impoſſibile, poſſe aliquam perſonam in eodem inſtanti, eſſe obnoxiam culpæ, & eſſe ſanctam: atque adeò idem eſſe prolem aliquam eſſe obnoxiam culpæ originali, & eſſe in culpa originali. Hoc autem non conſtare, apertè plures iam probarunt. Vide Suar. hic diſp. 3. ſect. 4. & quæ ego in Examine art. ſuperioris. Addo tamen, in hoc articulo (vt & in illa quæſt. 81.) ſupponere D. Thomam, Chriſtum non poſſe dici germanum, & proprium Redemptorem Virginis, niſi Virgo actu contraheret peccatum: vnde, cùm veriſſimè ſupponat, Virginem fuiſſe redemptam, idque omnibus in confeſſo; tranſilit inſtans Conceptionis, in quo neceſſariò captiua, ad redemptionem, erat intelligenda. Cùm enim hoc argumentum planiſſimè demonſtratiuum crederet iam factum pro tempore ante animationem; ſuperuacaneum duxit, illud in inſtanti animationis repetere, vbi eadem ratio militabat. 356.

Obnoxietas, & redemptio ſtant ſimul.

357. Hic ergo apud Thomiſtas (excepto maximè Caietano) opinionis ſuæ Achilles eſt: in hoc putant difficultatis verti cardinem, & gloriam Redemptoris verè Chriſto negatam, ſi Mariam excipimus, contendunt. Huc ergo ex Patribus, ex Scriptura, ex vſu loquendi, ex ratione omnes huius Articuli Anthologias dirigemus, luce, ni fallor, clariùs demonſtraturi, dari veram redemptionem præſeruatiuam, digniúſque ab illa, & glorioſiùs vocari Chriſtum Mariæ Redemptorem. Salubrior quippe Medicus, excellentior Imperator, dexterior gubernator, altor fœcundior; ſi à morbi, belli, naufragij, famis, Matrem damnis præſeruaret; quàm ſi eiſdem immiſſam poſteà eriperet. Hoc quidem ſic clarum viſum Caietano, vt, ne hanc labem immitteret D. Thomæ, quaſi redemptionis præſeruatiuæ ignarum, mauellet in illam aliam interpretationem periculoſam deuenire, ad locum quæſt. 81. ideò addit: *Si omnes obnoxij ſunt peccato originali, ſufficit ad indigentiam redemptionis: neque enim ſolum redemptione indiget actualiter captiuus; ſed etiam obnoxius captiuitati.* Veriſſima doctrina; quæ tamen ad verba D. Thomæ nihil faciat, niſi ſecum labem illam deportet, quòd omnes non tam culpæ, quàm debito eius, de fide ſubiiciamur: quam meritò, vt à D. Thoma auertant alij, malunt, vt par eſt, fateri redemptionem præſeruatiuam non admiſiſſe Sanctum Doctorem: vnde nec tutò ex principiis fidei admitti poſſe. Sed hunc Achillem, vt dixi, in Anthologiis, etiam imbellis Paris obtruncabit. Hæc pro toto Articulo, & placitis Authorum circa illum: iam priuatim ad mẽbra deſcendendum.

Idem oſtenditur.

Sed contra est.] A Tabernaculi ſanctificatione, quod, poſtquàm factum eſt, dicitur ſanctificatum, elicit argumentum Doctor Angelicus, vt ita in Maria factum intelligatur. Quaſi verò non ſufficiat, vt Maria in eſſentia iam pro- 358.

Maria Tabernaculum ſanctificatum.

ducta, non temporis, ſed naturæ prioritate, ſanctificationem præueniret. Et quanuis in figura, & figurato, ex Patrum doctrina, non omnia ad perpendiculum menſuranda eſſe exiſtimem, ne pro lacte ſanguis emulgeatur: tamen in re præſenti, vt planiùs D. Thomæ ſatisfiat, aliquid ex eodem loco pro naturæ tantùm prioritate, quam dixi, eruendum eſt. Ergo illud: *Poſtquam omnia perfecta ſunt, operuit nubes tabernaculum teſtimonij: & gloria Domini impleuit illud.* Exod. 40. n. 31. ex Hebræo ſic legitur apud Vatab. *Et abſoluit Moyſes opus illud, & nubes obtexit.* Si noſti Hebræam phraſim, illa repetitio coniunctionis copulantis ſatis indicat, ſimul operis abſolutionem, & nubis glorioſæ obtectionem fuiſſe: ne etiam in Mariæ ſymbolo, priùs tempore abſolutio, quàm gratia intelligeretur. Videtur fauere aliquid Auguſt. ibi adductus à Gloſſa: *Hoc*, inquit, *credendum eſt ſimul factum, mox vt conſtitutum eſt tabernaculum.* Ly, *mox*, ſummam denotat celeritatem. Mariam verò citiſſimè obumbrauit gratia, vt dixi ſupra ex Damaſc. nec tam propriè veniret, *mox*, ſi moras temporis connecteret. Eâdem copulatiuâ vertunt Septuaginta, imò & Sanctes Pagnin. Dominicanus. Quod additur ex Dauid pro Maria in tabernaculo ſignificata: *In Sole poſuit tabernaculum ſuum.* Pſ. 18. Mariam eſſe Solem, id eſt, in ipſiſſimo Sole collocatam, ſatis oſtendit. At cæcus nouerit, ſolum Solem tenebris nunquam offuſcari.

Exod. 40.

Auguſt.

359. At pendant, quæſo, obiter, qui nos arguunt, nihil pro Mariæ, ab Scriptura, parthenica Conceptione, ſolidum adducere: ſed meras vmbras, accommodatitia loca, inanes allegorias, quibus vulgi plauſum, non veritatis nucleum aucupantur. Pendant, inquam, quàm ſolida ſint iſta, quæ affert D. Thomas de Tabernaculo: aut illa, quæ ſtatim, *ad ſecundum*, attulit ex Iobo. Quis patienter ferat, auide arripi iſta contra Mariam, & alia ſimilia longè probabiliora pro Virgine allata irrideri? Omne telum contra Mariam robuſtum putant: omnem pro illa clypeum inualidum buccinant. Et è quibus Doctoribus depromunt hãc tardam ſanctificationem tabernaculi, illum Auroræ ortum in Conceptione præfœdatum contra Mariam? Cedo vel vnum. Certè nullum dabis. At nos ferè omnia, quæ pro Deipara aſſerimus ex Scriptura, probis Authoribus ſolemus confirmare. Ego certè nihil celebro in toto hoc Libro, quod expreſſiùs velim dictum de Maria, quod inducto non comprobem Authorẽ. Cætera, vnde ex decentia induco argumentum, rariſſimè, & penè nunquam abſque Patre proferuntur. Deinde lege ſingula, & nihil videbis allegoricoteron his, quæ ſub ſtylo ſcholaſtico affert contra Deiparam Doctor Angelicus.

Scriptura teſtimonia pro Deipara, quomodo adducenda.

360. Respondeo dicendvm.] Prima ratio, qua D. Thomas probat, Mariam ante animationem non potuiſſe mundari ab originali, plana, & theologica eſt: taliſque eſſe debebat, quæ nihil Marianæ derogat Conceptioni. Solùm in his, quæ Deiparæ dignitati opponuntur, Angelici Doctoris ratio non probatur. Claret id in ſecunda ratione, quæ tota Mariæ contraria, ne in illa redemptionem præſeruatiuam poſſibilem agnoſcamus: neſcias enim, qui fato (nobis fauſto) conſequentiſſimus alias Doctor, hic diuertat aliò: *Secundò*, inquit, *quia, cùm ſola creatura rationalis ſit ſuſceptiua culpæ; ante infuſionem animæ rationalis, proles concepta non eſt culpæ obnoxia: & ſic quocunque modo ante animationem B. Virgo ſanctificata fuiſſet, nunquam incurriſſet maculam originalis culpæ.* An ſuo caſu de ſanctificatione ante animationem rectè inferat D. Thomas, ſtatim videbis. At in noſtro caſu de inſtanti animationis, tacet tota ratio, & conſequentia probat, quod intendimus, vt Maria nunquam originalem maculam incurriſſe dicatur. Iam ergo hucvſque facta ratio nihil contra nos: quia nihil ad nos. Sed en robur ſecundæ ſequelæ: *Et ita non indiguiſſet redemptione, & ſalute, quæ eſt per Chriſtum.* Eſto: demus benè inferri in ſuo caſu: nihil in noſtro, qui aut in inſtanti illo obnoxiam dicimus, aut ſaltem remotè obæratam; & redemptionis pretioſius genus agnoſcimus præſeruatiuum, etiam ſine debito, vt oſtendam.

D. Thomæ conſequentia contra Mariam inefficax.

D. Thom.

Sed nec adhuc in caſu D. Thomæ ratio vrget: diceret enim aliquis, prolem ante infuſionem animæ partialiter in carne fuiſſe quodammodo obnoxiam: & proinde, ſi caro præmundaretur, iam creatura rationalis in carne illa actualiter à debito, & in ſe tota præſeruatiuè a culpa diceretur redempta. Ideò Caietanus ibi duplex hoc genus redemptionis agnoſcens, & diſtinguens, ſic contra D. Thomæ doctrinam obiicit: *At per hoc licèt Beata Virgo non indiguiſſet illo modo, ſcilicet, per deletionem maculæ incurſæ redimi, & ſaluari per Chriſtum: indiguit tamen redimi, & ſaluari per eundem alio modo, ſcilicet, per emundationẽ infectionis fœtus, vt ſic præſeruaretur à culpa.* Quam obiectionem vt ſoluat, & vim Thomiſticæ doctrinæ aperiat, latè oſtendit, illum fœtum ante animationem, non eſſe Beatam Mariam, Vnde, quanuis mundaretur, ſemper eſſet verum dicere, Beatam Virginem in ſe non fuiſſe ſaluam. Quòd ſi vrgeas, iam ſaltem in carne ſuâ indiguiſſe antecedenter priùs redemptione; reſpondet, indiguiſſe in antecedentibus, non eſſe ipſam indigere: vnde addit: *Ly, in antecedentibus, eſt conditio diminuens rationem indigentiæ perſonalis: & propterea non valet conſequentia, indiguiſſet ſui fœtus carne: ergo ipſa Virgo indiguiſſet. Et ergo ſimpliciter vera doctrina in littera tradita, quod ſi Beata Virgo fuiſſet ante infuſionem animæ ſanctificata quod non eguiſſet redemptione, & ſalute à peccato facta per Chriſtum.* Sed hæc quidem apparentia magis, quàm ſolida: admiſsâ enim ſemel redemptione præſeruatiuâ, nihil Caietanus adducit, quod D. Thomæ rationem, etiam in ſuo caſu fouere poſſit. 361.

Caietanus reſponſio.

Caietan.

Sic argumentor: Demus caſum poſſibilem abſolutè, creaſſe Deum animam Petri, v. g. priùs tempore, quàm vniretur corpori tali, cui iam erat deſtinata: demus tunc, illam iuſtificaſſe gratiâ ſanctificante, idque ex Chriſti meritis: deinde curſu ipſo naturæ, diſpoſito iam organico corpore, à ſubſtantiâ matris, vt ego puto, aut à paternâ virtute ſemini inditâ, vt Thomiſtæ volunt, per veram generationem hanc animam tali corpori vniri. Tunc ſic: In hoc caſu, anima non foret contractura peccatum originale à carne infectâ, cùm iam gratia ornaretur: & tamen tunc totus homo redemptus à Chriſto diceretur propriè, præſeruatiuèque: ergo etiam, ſi ex parte fœtus carnalis ſolius proportionalis quædam 362.

Sed nulla eſt.

munditiés

munditi es ponatur ex Chriſti meritis, vnde in venientem animam non deriuaretur culpa: verè præſeruatiuè redemptus totus homo diceretur. Maior patet. Conſequentia tenet à paritate rationis, cùm à qualibet parte, æquè compoſitum ſumat denominationes. Minorem ſic oſtendo: Totus hic homo eſſet vere iuſtificatus per Chriſtum: ſed hæc iuſtificatio per Chriſtum erat præſeruatiue redemptiua: ergo totus homo præſeruatiue redemptus diceretur. Probatur hæc minor: quia illa anima (quam ſuppono in Adamo peccaſſe) ex carne traduce erat incurſura naturaliter originalem culpam, ni gratia præoccuparetur: ergo habuit gratiam præſeruatiuam, & vere redemptiuã. Tunc ſic: Sed quales habuit, tales dedit ſuppoſito denominationes: ergo intentũ.

363. Confirmatur: quia hæc anima, vt ſuppoſui, eſſet ex illis, quæ in Adamo peccarunt: ergo ex *Idem oſtenditur* vi prioris pacti originale peccatum contrahere debebat à carne infectâ ſibi deſtinatâ: ergo accepta gratia ab hoc ſoluendo debito liberatur: quod nihil eſt aliud, quàm præſeruatiuè redimi: ergo, ſi idem ſuo modo præpurgatæ carni accommodetur, nihil etiam in ſuo caſu vrgebit ratio D. Thomæ. Nec obſtat ratio Caietani dicentis: *Ly, in antecedentibus, eſt conditio diminuens*, &c. vt tollat vim conſequentiæ: Virgo indiguit in ſui fœtus carne: ergo Ipſa Virgo indiguit. Eſt enim optima hæc conſequentia: Anima mea propter me creata eſt à Deo: ergo denominatiuè, & propriè magis creatus dicar à Deo. Sic in re noſtra: Anima, vel caro ſanctificata eſt propter Mariam: ergo Maria magis ſanctificata eſt. Ratio eſt: quia in cauſis finalibus nullam patitur exceptioneẽ vulgare axioma: propter quod vnunquodque tale, & illud magis. Tunc ſic clariùs ad rem: Caro indiguit mundatione propter Mariam: ergo Maria magis indiguit in carne illa: ergo in carne mundata, maiori beneficio redemptionis præſeruatiuæ fuit cumulata. Et reuera ſi Maria non deberet Deo, & Chriſto Saluatori mundationem illam, quæ præuiè propter ipſam in carne facta eſt; nihil iam præuiè factum nos Deo debemus: non deberemus aquam pluuiam, quæ fructibus prodeſt immediatè, quia non aquam pluuiam accipimus, ſed fructus.

364. Dices primò, non bene dici carnem mundatam propter Mariam: cedo ergo, mi homo, propter quid aliud mundaretur? Si non potes negare *Et reſpondetur dictis.* partes ſubſtantialiter productas propter totum; cur propter idem accidentaliter mundatas inficiaberis? Dices ſecundò: Si ſolùm denominatiuè, & non formaliter Maria præmundatur à parte: non propriè dici mundam, & redemptam. Næ qui ita putat, nec iuſtos omnes propriè redemptos arbitrabitur: neque enim totus homo formaliter à gratiâ iuſtificatur, & redimitur: ſed à gratia formaliter animæ inhærente, totus propriè, quanuis denominatiuè iuſtificatus dicitur, & redemptus. Aſt non valet, inquis, exemplum: quia anima eſt actualis pars totius: aſt illa caro præmundata adhuc non erat pars Mariæ. Recurris ad rationem Caietani de conditione diminuente in antecedentibus: relege, quæ contra illum hucvſque feci.

365. Concludo ergo, admiſſâ redemptione præſeruatiua, quam voluit Caietanus eneruem eſſe ra- *Iterum de in-* tionem factam, etiam in ſuo caſu, contra Mariam. Sed, quia puto omninò veriſſimam cum *[illegible] conſequentia D. Thomæ contra Marian.* Medina, & aliis Thomiſtis contra ſuum Caietanum, D. Thomam nullum redemptionis præſeruatiuæ genus agnouiſſe: aliunde clariùs impugnatur ratio hucvſque facta (cùm redemptionem præſeruatiuam luce clariorem hodie agnoſcant Doctores, de qua in Anthologiis diſſeram fuſiſſime) quaſi in eo deficiens, quòd modum præſeruandæ Mariæ in aliqua ſua parte non videret, in ſuo caſu: cùm id ſaltem a parte animæ de potentia abſoluta non repugnaret: & in eo omninò delinquit, quòd abſque ſolido fundamẽto inſtans animationis tranſiliuit, quaſi impoſſibilis eſſet ſimul obnoxietas, & redemptio: aut redemptio abſque culpa actuali. Vnde tandem intulit: *Relinquitur, quod ſanctificatio B. Virginis fuerit poſt eius animationem.* Inefficax eſt itaque totum argumentum ad rem noſtram: quia extra rem, qui de ipſo inſtanti animationis diſſerimus. Atque iam contra Conceptionem non ratio decertat: ſicut ſi quis contra Diuinitatem Chriſti argueret hoc tenore: *In Deo eſt Pater, & eſt Spiritus Sanctus: Chriſtus non eſt Pater, nec Spiritus Sanctus: ergo Chriſtus non eſt Deus.* nulla eſſet conſequentia: quia minus aſſumit: in Deo enim etiam eſt Verbum: & Chriſtus eſt Verbum. Sic in re noſtra minus aſſumitur, dum, quia ante animationem ſanctificata non dicitur, infertur, neceſſariò ſanctificandam poſt animationem: cùm in inſtanti animationis prætermiſſo poſſet ſanctificari.

Ad secvndvm.] Fatetur apertè D. Thomas, Mariam maximam poſt Chriſtum puritatem conſecutam. Sed quid de Angelis dicendum? Certè, ſi Mariâ originali ſubiacuit peccato, longè illâ Reginâ, Angeli ſerui fuiſſent puriores: quanuis ipſa ſanctior iam exiſtat: aliud eſt enim, maiorem à gratia ſanctitatem habere: aliud, à culpæ carentia habere puritatem. Multi in cælo ſunt, qui innocentiam baptiſmalem conſeruarunt, & ideò à culpa puriores: & tamen aliis olim peccatoribus, poſteà feruidiſſimè pœnitentibus cedunt in ſanctitate. Et certè ratio facta puritatem à culpa intelligit, vt ſatis patet ex obiectione, cui reſpondet. Dices, ſermonem eſſe de hominibus, quos inter, poſt Chriſtum, Virgo excellit, quanuis in ea puritate Angelis concedat. Sed quæro, an magis idonea Dei Mater, magis idonea Princeps Angelorum Maria, ſi in hac puritate Angelos ſuperaret? Concedet hoc quiſquis non proteruus: minùs ergo piè hæc dignitas Mariæ denegatur. Reſpondebis, impoſſibilem illam putaſſe S. Doctorem, vtpote cum qua, redemptionis rationem conſtare non credebat. Ergo, inquam, hodie, cùm mille modis poſſibilis oſtenditur, imò & data celebratur ab Eccleſiâ; iam nihil obſtat ratio. Quod verò ex Iobo 3. affertur, pende paucis. 366. *Maria Angelis purior.*

Et hoc, inquit, *ſignatur Iob 3. vbi de nocte originalis peccati dicitur: Spectet lucem, id eſt, Chriſtum; & non videat: (quia nihil inquinatum incurrit in illam, vt dicitur Sap. 7.) nec ortum ſurgentis Auroræ, id eſt, B. Virginis, quæ in ſuo ortu à peccato originali fuit immunis.*] Sed quàm liberè *ortus* ab vtero hîc explicatur, tam liberè *ortum* in vtero, id eſt, Conceptionem poſſumus explicare, & fortaſſe magis congruè, Vulgatam noſtram (qui eſt optimus modus explicandi) aliis verſionibus 367. *Scriptura, conciliatis verſionibus, optimè explicatur.*

verſionibus conciliantes. Sanctes Pagninus Thomiſta fideliter ex Hebræo ſic vertit: *Expectet lucem; & non ſit: nec videat ſplendorem Auroræ.* Ortus ergo apud noſtrum Interpretem ſplendorem ſignificat: & ſplendor abſolutè de quouis Mariæ inſtanti venit vſurpandus. Vatab. legit: *Expectet lucem; & non adſit: nec videat palpebras Auroræ.* Has palpebras fruſtrà ad Natiuitatem magis deferas, quam ad Conceptionem. In re ergo dubia, magis congruè ad honorem Virginis locus ducitur, quàm trahitur ad infamiam. Sed audi, quid pro littera Pineda ibi: *Inter reliquas translationes, hæc palpebrarum illuſtrior eſt, quod oculum cæli reſpiciat: nanque Solem cæli oculum, videtur Aurora quaſi poſt nocturnum ſoporem, & clauſa lumina, iterum diductis, & apertis palpebris, vigilantem, & videntem mundo reddere.* Diuini ergo oculi, id eſt, Verbi, palpebra erit Maria, ſi Aurora eſt ex mente D. Thomæ: & tanti oculi palpebras lippas, & conniuentes quandoque exiſtimabit? Si nihil in diuinam lucem, Chriſtum, incurrit inquinatum; cur eius Mater, vbi lux iſta, tanquàm inter palpebras, nobis fulgurauit, denigratur? Si Maria Aurora eſt Solis immaculati; cur maculata, imò oppetens, quandò concepta appetit, profanatur? Maius eſt, quod voluit D. Petrus Dam. ad hunc locum Serm. de Aſſump. Virg. *Hæc eſt,* inquit, *Aurora, quam ille non vidit, qui videt omne ſublime: & orat Beatus Iob, vt illi multa ſuppreſſione claudatur, dicens: Nec videat ortum ſurgentis Auroræ. Sicut Aurora terminum noctis, & diei principium adeſſe teſtatur: ſic & Virgo noctem expulit ſempiternam.* Minùs enim congruè tam multa ſuppreſſione, id eſt, abſtruſione clauſa dicitur Aurora noſtra, ſi ipſas appetentis illius primitias Dæmon oppreſſit; minùs congruè clauderetur, ſi hoſtis primum illius oſtium reſerauit. Abſit: non ſolùm non [...]git; ſed nec eam videre auſus eſt Princeps [...]biæ, ſublimium ſpectator: quam iam ſe, [...] oppreſſuram, & æterno clauſuram carcere pertimebat.

Pineda. — *Maria cur Aurora.* — *Pet. Dam.*

Ad tertium.] Hic iam lubet exclamare, & inuertere illud Achatis ad Æneam apud Maron. 368.
lib. 1.

Sancte Pater, quæ nunc animo ſententia ſurgit?
Omnia tuta vides.

Iam non ſolùm priuatæ Eccleſiæ ſanctificationem; ſed ipſiſſimam Conceptionem celebrat Eccleſia Romana: minùs piam opinionem auerruncat: *quæ nunc animo ſententia ſurgit?* Egregiè hic magnus Suarius: *Satis indicat, ſi præſentem Eccleſiæ faciem vidiſſet, aliter de immaculata Virginis Conceptione dicturum fuiſſe.* Robur ergo huius inſtantiæ, mirum eſt, quàm vrgeat: immane, quantùm diſtorqueat Thomiſtas, & quot modis illud conentur eleuare: ſed fruſtrà. Vide, quæ multa de hac materia pij propugnatores. Certè nihil minùs deuotè contra Doctorem Angelicum molimur, dum in hac materia eius doctrinam impugnamus, quam ipſe modò penitùs expugnaret: & certè tot in locis expugnauit.

Argumentum è Feſto Conceptionis. — *Virgil.* — *Suar.*

Periocha Examinis.

ID vnum maximè intendo, vt redemptionem ſtatuam præſeruatiuam. Rem ſic deduco. Redemptio præſeruatiua non ſolùm vera, ſed excellentior. Chriſtus præſtantiùs Mariam redimit: quia Dux præmuniens: Medicus præſeruator: prouidus Altor: præcauens Gubernator. Hæc ſi perago penitùs, penè negotium peragetur.

ANTHOLOGIA VI.

Redemptio præſeruatiua vera, & excellentior.

§. I.

Quàm propriè, & quantò excellentiùs apud profanos Authores, per præſeruationem propulſa damna celebrentur.

369. SVPPONO in primis ex communi modo loquendi, apud Scripturam, & Patres ſic Chriſtum Dominum vocari Redemptorem, Saluatorem, & liberatorem, vt in hoc negotio res eadem variis nominibus explicetur, & quoad effectus, ſalus, & redemptio noſtra pro eodem habeatur: quod nec ipſe Doctor Angelicus negat (imò neque negare poſſet) in hoc articulo: ideò in corpore ſignatè ait, ſi Maria actu non peccaret, fore vt non indiguiſſet *redemptione, & ſalute, quæ eſt per Chriſtum.* Et iterum, *ad ſecund.* dicitur Chriſtus *vniuerſalis omnium Saluator*, ſemel, atque iterum. Vnde infert, Mariam actu contraxiſſe culpam, quia aliàs non ſaluaretur. Suppono deinde, (quod iam alij notarunt,) aliud eſſe notationem, & etymon vocabuli aliquid priuatum innuere: aliud germanè, & propriè vſurpari, quin ad rigoroſam etymologiæ rationem recurratur: v. g. *Terra* apud Latinos dicta putatur à terendo, quòd teratur, & conculcetur: & terra aſpera, & inuia in ſacris: terra nullius trita pede apud profanos

Redemptio, & ſalus per Chriſtum, idem. — *Etymologia nominum qui conſideranda.*

ſanos paſſim, propriè terra eſt, & rigoroſiſſimè terra appellatur. Σελήνη apud Græcos *Luna* dicitur, παρὰ τὸ σέλας νέον, à noua luce, quam accipit, ſiue id deferas ad initium, quando corniculata; ſiue ad nouum augmentum, quo ſemper, donec impleatur, perficitur: & tamen ipſi Lunam deficientem, quando non tam nouam lucem accipit, quàm amittit acceptam, propriiſſimè eodem vocabulo ſignificant. Ieruſalem apud Hebræos dicitur à pace, שלום: & tamen, quando oppreſſa bello, eodem nomine vocabatur propriè. Innumera exempla in quouis idiomate paſſim occurrunt. Sic in re noſtra: licèt *redemptio*, ex propria etymologia, ſupponat captiuitatem priorem: tamen, vt propriè, & germanè dicatur, ſatis eſt, ſi ablatum ſeruitutis debitum inuoluat: imò hoc pluſquàm ſatis: ſufficit enim, vt aliquis, aliàs captiuandus, etiam abſque vllo debito, eripiatur: vt propriè in ſe felicius, ab eripiente generoſiùs redemptus, & ſaluus appelletur. Quid ita? Quia aliud eſt ad grammaticalem vocis etymologiam reſpicere: aliud ad germanum, & proprium vſum euiuſdem vocis, prout apud claſſicos Authores abſque vlla metaphora, non attentâ etymologiâ, vſurpatur. Salutis ergo, & redemptionis vocabula apud claſſicos Authores, vel ex ſolo debito, vel etiam abſque illo vſurpata fuſiſſimè oſtendam ſic apertè, vt iam vlteriùs id negare, aut contumaciæ ſit, aut cæcitatis: idque claritatis ergo, vel abſolutè, vel reſpectiuè ad bellum, ad medicinam, ad naufragium, ad famem: quia his omnibus modis redemptam Virginem monſtrabo.

Redemptio propriè, quid ſit.

370. Nota fabella illa vxoris, (nomen effluxit,) quæ maritum Regem, iam iam fatorum imperio mortem ſubiturum, ſe ipſâ traditâ, eripuit: de quo Latinorum cultiſſimus Quintilianus Decl. 9. *Vna fingitur coniux, quæ iam perituri vitam mariti, vicariâ morte ſuâ redemit: adiicitúrque miraculo fabula, hoc feciſſe eam, quod non præſtitiſſet pater.* Redemptrix, vt vides, dicitur, non quòd à morte iam dominante: ſed quòd ab imminente obnoxium eriperet maritum. Nihil fingitur debuiſſe Iaſonem, qui ſponte Dracones aurei velleris cuſtodes aggreſſus: & tamen quia ab hoc periculo arte Medeæ euaſit, ab eadem dicitur propriè ſaluatus: ideò iſti illa apud Euripid. in Med.

Quintilian.

Redemptio præſeruatiua agnita profanis.

Eurip.

Ἔσωσά σ' ὡς ἴσασιν Ἑλλήνων ὅσοι
Ταὐτὸν συνεισέβησαν Ἀργῷον σκάφος.
Saluaui te, vt norunt Græcorum quotquot
Eandem tecum conſcenderunt Argolicam nauim.

Sed eſto, ponas iam obnoxium ſaltem periculo, (id erit apud nos remotum debitum,) verè ſaluum audis, non quòd à Draconis iam deuorantis faucibus; ſed, quòd, ne deuoraretur, ereptus fuit. Pulchrè Horat. lib. 2. oda 17. ad Mecœnatem ſanitati reſtitutum ab ægritudine, déque ſe à periculo alio erepto:

Qui plus accipit, plus debet. Maria quò minùs debet culpæ, plùs Deo debet. Eiusdo ſuid.

Horat.

Te Iouis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit: volucriſque fati
Tardauit alas, &c.
Me truncus illapſus cerebro
Suſtulerat, niſi Faunus ictum
Dextra leuaſſet, Mercurialium
Cuſtos virorum. Reddere victimas,
Ædémque votiuam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

Mecœnas iam obnoxius morti ab ægritudine: Horatius longè remotiùs, trunci illapſi ictui potuit ſuccumbere: & tamen vtriuſque Deus tutor, & cuſtos, ſiue ſaluator meritò appellatur: cui proinde maiores debentur gratiæ, vota redduntur. Feriret culpa Mariam, aut vere obnoxiam, aut tantùm ob communis originis conditionem, ictus poſſibilis non expertem, niſi Chriſtus Patris dextra leuaſſet ictum, telum amouiſſet: plùs Deo debuit, ideò & plùs reddidit.

Facit in re obæratorum hiſtoriola, & phraſis Æliani lib. 1. cap. 3. de var. hiſt. vbi de Ptolemeo, & eius puero illi gratioſiſſimo ita habet: *Accidit aliquando, vt cum Rege adoleſcens equitaret: cùm verò procul aliquos ad ſupplicium trahi videret; non oſcitanter in hæc verba Regem affatus eſt: Sed, ô Rex, (inquit ad Ptolemæum,) quandoquidem proſperâ quadam ſontium iſtorum fortunâ, equos conſcendimus: age, ſi gratum eſt, calcaribus admotis, & velociter perſequentes appareamus miſeris, quaſi Dioſcuri Saluatores, & Aduocati ſalutem ferentes: quod communi prouerbio de his vulgatum eſt.* An non eſt ſalus, ſi Mariam in Adamo ſontem, iam iam communi ſupplicio puniendam, Deus pueri ſui, gratioſiſſimi Chriſti, ſcilicet, meritis eripuiſſet? Nugæ. 371.

Ælian.

Primatiæ Regi ſuadet miſericordiam.

Videamus in re bellica id præſtantiùs: & aduerte fideliter, Authores Græcos à me traductos, ſpreto Grammaticorum vulgo, qui voces σώζω, & σωτήρ, (quibus propriè *ſaluare*, & *ſaluator* explicatur) per voces *ſeruare*, & *ſeruator* explicant, quia apud Numen ſuum Ciceronem Latinè *ſaluator* non dicitur: pereat mihi tota Latinitas, ne dulce ab Scriptura Saluatoris nomen, quo propriè *Ieſus* exprimitur, denegetur. Pergo igitur. Pauſanias in Attic. lib. 8. *Templum eſt Iouis cognomento Saluatoris, &c. A læua Dianæ Saluatricis ſimulacrum, &c. Sed & Proſerpinam Sotiram, id eſt, Saluatricem vocant Arcades.* Nemo neſcit, vocari hoc titulo Iouem, quando bellis ante captiuitatem opem ferebat. Ideò idem in Bœot. lib. 9. vbi de Templo *Iouis Saotæ*, ſiue Saluantis: poſtquàm narrat hiſtoriolam iuuenis, draconem populos depopulantem occidentis, licèt pariter occumberet, de hoc ferino bello ſic concludit: *Loricam puer indutus extrorſum hamis conſertam, cùm vltrò draconi occurriſſet, mortem quidem oppetiit; ſed etiam ipſam feram exanimauit. Ex eo euenit Ioui Saluatori cognomen extitit.* Quòd, ſcilicet, illius morte, populi deinde beneficio Iouis à Dracone ſaluarentur: meliùs ſe ſaluos putantes, quòd præſeruabantur, quàm ſi à Ioue à Draconis viſceribus eriperentur. Vide obiter Patres de Chriſto hamo carnis ſuæ Dæmonem ſuffocante, nos eripiente à morte, morte ſua. Pergo. 372.

Redemptio præſeruatiua in re bellica.

Pauſan.

Sic Chriſtus Dæmonem ſuffocauit.

Inſigne eſt illud eiuſdem pro debito Mariæ amouendo, quod habet in Corinth. lib. 2. *Non procul à Lycea Dianæ templo, aræ ſunt modicis diſtantes interuallis: earum vna Bacchi ex quodam oraculo, Saota, id eſt, Saluatoris cognomento: Themidum altera nominatur. Soli verò liberatori, iure optimo aram mihi videntur erexiſſe, metu Xerxis, & Medis ſeruiendi liberati.* Non tam à ſeruitute, aut illius vllo debito: quàm à metu quodam iuſto (de naturæ ſocietate) ſeruiendi liberatur Maria; & tantùm abeſt, vt non propriè, & excellentiùs liberata, & redempta dicatur; 373.

Pauſan.

Hæc præſeruatio pretioſior.

dicatur: quin propterea maiori, & optimo iure, aram cordis ſui liberatori filio debeat ſternere. Quid ita? Quia deberet, quia captiuaretur, ni Chriſti meritis inſidiator, & conans hoſtis arceretur. Grauiter Sophocles in Aiace ſic inducit Teucrum cum Menelao vindictam ſollicitante expoſtulantem, aptiſſimeque in rem noſtram:

Sophocl.

M. Δίκαια γὰρ τόνδ' εὐτυχεῖν κτείναντά με;
T. Κτείναντα; δεινόν γ' εἶπας, εἰ καὶ ζῇς θανών.
M. Θεὸς γὰρ ἐκσῴζει με· τῷδε δ' οἴχομαι.
T. Μή νυν ἀτίμα θεούς, θεοῖς σεσωσμένος.

Is, cui Deus dimiſerit, dimittat proximo.

Men. *Iuſta que dicas, ſi benè agam occiſori meo?*
Teuc. *Occiſori tuo? mirum narras, cum adhuc occiſus viuas.*
Men. *Deus me ſaluauit: nam quantum in hoſte fuerat, peribam.*
Teuc. *Quid igitur Deos dedeceras, & Deos ſaluatores?*

Optimum erat enim ſalutis genus, quòd auidum hoſtem innocentis, & nihil debentis Menelai, & quantum in ſe erat, occiſurum, Dij auerterent; indéque hunc ad pietatem erga hoſtem ſuadebat Teucer, vt ſic beneficis Diis, in alios beneficus reſponderet. Sic in re noſtra.

374. Coniurarant aliqui in Romam: parabant acies, bellum deinde vrbi allaturi; inſurgit in hos Stilico, debellat: de quo Claudianus lib. 3.

Iterum de glorioſa præſeruatione.

Hic, Stilico, cunctis inopina reluxit
Te victore ſalus: ſeptem circumſpice montes,
Qui Solis radios auri fulgore laceſſunt;
Indutóſque arcus ſpoliis, equatáque templa
Nubibus, & quidquid tanti ſtruxère triumphi:
Quantum profueris, quantam ſeruaueris vrbem,
Attonitis metire oculis.

Nondum captiuitas, imò necdum bellum: & tamen meritiſſimò immiſſa pax, ſeruata Roma dicitur. Minus eſt, ſed tamen ad hanc rem illud [illegible] narrantis, quomodo Vlyſſem ſaluarit, apud Ouid. lib. 13. Metam.

Oppoſui molem clypei, texique iacentem:
Seruatúrque animam, minimum eſt hoc laudis, [illegible] mearum.

Inſtabat ictus Vlyſſi ab hoſte: oppoſuit clypeum amicus, & hunc ſaluauit: & tamen hoc minimum laudis putat: quaſi excellentior Saluator, ſi non tam iacentem, & inde abſque dubio feriendum ſeruaret, quam præueniret, ne ictui iaceret obæratus. Sicut excellentior Seruator Chriſtus, non quòd obnoxiam, & quaſi iacentem, & ſubiectam culpæ percuſſuræ Matrem eriperet; ſed, quòd etiam à ſubiectione, & delicto præſeruaret.

Sed in re medica longè clariùs rem oſtendo: & audiamus, quid ſentiant in primis ipſi Artis Principes. Auicenna in Præfat. Fen. 1, doct. 1. *Dico, quòd Medicina eſt ſcientia, qua humani corporis diſpoſitiones noſcuntur, ex parte, qua ſanatur, vel ab ea remouetur, vt habita ſanitas conſeruetur, & amiſſa recuperetur.* Clariùs ibidem Fen. 3. initio. de Pract. Med. *Docet, quomodo ſanitatem corporis, quod talem diſpoſitionem habet, cuſtodiamus: & quomodo corpus, quod talem habet ægritudinem, medicemur.* Ibidem paulò poſt: *Pars autem eius practica in duas diſtribuitur partes: quarum vna eſt ſcientia regendi corpora ſana, qualiter in eis remaneat ſanitas: & hæc quidem cuſtodiendi ſanitatem ſcientia vocatur. Pars eius ſecunda eſt ſcientia regendi corpus ægrum, qualiter ad ſanitatis redeat diſpoſitionem: & vocatur ſcientia medicandi.* Vbi mihi nota, Medicinam à primæua inſtitutione dici, à medicando: medicari verò rigoroſiſſime conuenire corpori ægro, vt vult Auicenna: & tamen, vt vides, non impropriè Medicina dicitur, quæ præcauens remouet ægritudinem. Aptè ad rem præſentem vide quæ ſupra num. 369.

376. Sed adhuc curtus Arabs: cultior Græcus Galenus lib. 1. de ſan. tuen. cap. 1. *Cùm vna ſit ars, quæ corporis hominis tuendo dicata ſit, vt alibi à nobis oſtenſum eſt, eius primæ, ac maximæ partes duæ ſunt: quarum alteram ſanitatis tuendæ, alteram morbi profligandi facultatem appelles.* Idem ſcribit lib. ad Thraſybul. cap. 4. in quo Opuſculo, omnium pulcherrimo, ſalubrem conſeruatricem non ad gymnaſticam, vt aliqui putabant, ſed ad medicam artem pertinere ſatis confirmat. Idem lib. 4. Meth. cap. 3. contra ſciolos quoſdam: *Par autem erat, ſi de rebus ſtudioſi eſſent, illud meminiſſe; duas eſſe functionum Medici primas differentias: aut enim eos, qui nunc vrgent, affectus, ſic, [illegible] liuntur, curant: aut eos, qui non ſunt, fieri prohibent.* Aduerte autem, hos prohibitos affectus, ne fiant, dupliciter ſe habere: aut enim iam ſunt in corpore, congeſto morboſo apparatu, quem vocant: & ne prodeant in effectum, impediuntur: & hoc pertinet ad medicam præſeruatiuam: aut ne etiam in cauſa fiant, ſuſpenduntur: & hoc ad ſalubrem, quam vocant, ſpectat. De prioribus fuſe idem Galenus (in Iſagog. de ſubfig. Empyr. cap. 4. vbi de communibus partibus Med.) & de ſecundis pariter ſic ſcribit: *Abutuntur igitur hominibus, qui voluerint nos in partes tres Medicinam ſecuiſſe, iudicatiuam, curatiuam, ſalubrem.* Et poſt pauca: *Sunt, qui ex rationis diuiſione partes Medicinæ venati ſint: cùm enim, ſicut Herophilus voluit, Medicina ſit ſcientia ſanorum, ægrorum, & neutrorum; excogitauerunt tria, quibus ſingula iſtorum conuenirent* &c. Sani ſunt ex Herophilo, qui nec in præuia cauſa afficiuntur: ægri, qui effectu iam laborant: neutri, quaſi medij, qui, licèt effectu minimè, attamen iam in cauſa aggrauantur. Sed, lubet rem totam audire ex eodem Galeno, ibidem art. med. cap. 99. *Eſt autem horum triplex ſecundum genus differentia: primum quidem hominis, qui integra fruitur ſanitate: ſecundum verò eius, qui non integrè valet: tertium eius, qui ægrotat. Primum ergo genus ad ſalubrem attinet artem; ſecundum verò ad præſeruatiuam; tertium ad curatiuam.* Quod attinet ad ſecundum genus, clariùs dixerat in Com. Aphor. 2. aph. 22. *Nam, quod fieri futurum erat cauſſa illa, prohibitum eſt fieri.* Lege iterum de his tribus generib. in Iſag. de conſt. art. med. cap. 12.

Idem etc.

Galen.

Galen.

377. Quæro nunc à te, amice Lector, ſi hæ tres à Medicinæ Principibus eius propriæ, & veriſſimæ partes reputantur, vtrà illarum in ipſa proprietate illuſtrior? Certè excellens Medicus eſt, qui te ægrotum curat: excellentior, qui præuiis tibi iam adhærentes cauſas morbificas remouet: dum enim his ſubiiceris, vt vult Galenus, valens es, ſed non integrè valens: at excellentiſſimus Medicus, qui non ſolum morbum illatum curat, aut eius cauſas iam inditas prohibet effectu; ſed & id præſtat, vt nec cauſæ morbificæ accedant, vt integra fruaris ſanitate. Hoc ſibi arrogabat Menecrates

Medicina ſalubris, inter omnes præſtantior.

Athen.

Menecrates Medicus ſcribens Philippo apud Athen. Dipn. 7. cap. 13. *Tu quidem Macedoniæ Rex, ego artis medendæ. Atque tu ſanè potes, quemcunque libet, interficere: ego vero ſeruare ægrotantes; ac ſanos vſque ad ſenectutem ſine ægritudine, robuſtóſque ſeruare, ſi mihi paruerint.* Vocat *robuſtos*, id eſt, integre valentes eos, de quibus Galenus ſupra.

378. Pende ergo iam, quoties ab Scriptura, & expreſſius a Patribus redemptio noſtra vocetur medicina: vix totus liber ſufficeret colligendis teſtimoniis. Cur ergo has partes diuino Medico denegabimus? Cur his vtens non propriè Medicus, ſiue Redemptor appelletur? Curauit nos ægros culpa, multum hoc: ſed parum præ artis ſua potentiâ: maius eſſet, & tamen propriè, ſed excellentiùs Medicus diceretur, ſi Mariam non in effectu ægram; at in cauſis laborantem, id eſt, in Adamo obnoxiam præſeruaret: at propriè, & excellentiſſimè Medicus, ſi non ſolùm morbum; ſed etiam cauſas impediret, & obnoxietatem in Adamo auerteret: non quamuis præſeruatiuam artem, ſed illam ſupremam *ſalubrem* exercens. Vnde aut magis propriè, aut magis conuenienter loquemur in hac materia, quàm ſi cum formaliſſimis Philoſophis, Medicinæ Principibus loquamur? Equidem aut cæcus ſum, aut rem credo demonſtraſſe, quoad tollendam calumniam, qua improprietatis, & metaphorici ſermonis arguimur in loquendo, dum liberantes Mariam, à debito, excellentiſſimè à Chriſto redemptam, & ſanam à diuino Medico prædicamus.

Chriſtus optimus Mariæ Medicus.

379. Breuiùs iam ab aliis me expedio. In re nauticâ Saluatores dicebantur Caſtores, non quòd ſemper fracto nauigio, è maris profundo eriperent ſuffocandos: ſed magis, quia amouere turbines, naues deducere, impedire naufragium, credebantur. Lege, quæ paſſim Authores de illis, qui propriè Διόσκουροι Σωτῆρες, id eſt, Dioſcuri Saluatores inuocabantur: & quę alij ad illud Stat. lib. 3 Syl. in Propempt. Met. Cel.

Præſeruatio à marium periculis.

Stat.

Dij, quibus audaces amor eſt ſeruare carinas,
Sæuáque ventoſi mulcere pericula ponti:
Sternite molle fretũ, placidúmque aduertite votis
Concilium; & lenis non obſtrepat vnda precanti.

Et item Scholiaſtes Horat. lib. 1. od. 3. vbi ad nauim profecturam:

Horat.

Sic te Diua potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida ſydera; &c.

Quia felicius Numen, excellentior gubernator, non ſolùm qui ab inſtanti iam naufragij periculo ſaluat; ſed qui etiam cauſas naufragij proximas auertit, vt ſemper molle fretum ſternatur. Diuinior itaque gubernator Chriſtus, non quòd obæratam iam in Adamo, tanquàm in cauſa proxima, a communi naufragio, in quo omnes perimus, Matrem præſeruauit: ſed etiam, quòd à debito, tanquam à turbine præueniente liberauit. Cape obiter aliquid, quod lux faciat ex Curtio: *Sed Medici*, inquit, *quoque grauiores morbos aſperis curant: & gubernator, ſi naufragium timeat, iacturâ, quidquid ſeruari poteſt, redimit.* Quia optimè dicitur redemptor, dum per iacturam aliquorum naui exonerandæ, alia ſeruat, quæ aliàs peritura.

Curt.

380. Ad rem famis ſatis illud Heliodori lib. 9. qui Nilum ſolità fœcunditate extra ripas ſe effundentem, & famis, ſterilitatíſque damna præuenientem, vocat. τὸν τῆς Αἰγύπτου σωτῆρα, Ægypti *Saluatorem.* Et certè longè excellentiùs prouidus altor, dum non tam famelicos ſaturat, quàm dum anticipat annonam, ne vnquam ſui fame torqueantur. Sic fauſtior ex hac parte Redemptor: dum fameſcentem ab Adami gula naturam, in Maria ſic gratiæ ſaturitate anticipatâ liberauit: vt neque in Adamo famem vetiti cibi ſentiret; neque ab infauſto cibo famem deinde pateretur; id eſt, ſi Maria à debito liberata, quod inde neceſſarium erat, famem non incurreret. Aut ergo adductos hucvſque Authores grauiſſimos, puriſſimè, & abſque vlla improprietate loquentes, improprietatis inſimula: aut, quod par eſt, fatere neceſſariò, propriiſſimè nos locutos, & puriſſimè, dum Redemptoris ſalutem, ſimili, & excellentiſſimo modo explicamus. Sed iam ad diuina in idem tranſeamus.

Heliodor.

Præſeruatio à fame.

§. II.

Idem à Patribus, à Scriptura clariſſimè confirmatur.

EX probatiſſimis Authoribus quinque modis ſalutis præſeruatiuæ phraſim, (ſiue de debito, ſiue de culpa loquamur) vindicaui. Nunc non ſolùm phraſim; ſed & rem ipſam à Patribus, & Scriptura confirmemus, quaſi per anacephalæoſim: (quoniam de Chriſto Medico, Duce, Altore, Gubernatore, & in his omnibus Præſeruatore erga Mariam per quatuor ſequentes Anthologias fuſiſſimè erit nobis diſſerendum:) & primo modo id abſolutè, ſed latiùs, deinde modis aliis priuatis breuiùs demonſtremus. Præcipiebat Pharao Ægyptiis obſtetricibus: *Quando obſtetricabitis Hebræos, & partûs tempus aduenerit: ſi maſculus fuerit, interficite eum.* Exod. 1. n. 16. Sed, cur, ſi tanto odio Hebræos viros habebat, non potiùs Hebræas nuptias de medio tollebat, ne pueri naſcerentur; quàm natos enecabat? Quia nondum ad extremam malitiam deuenerat; peior longè futurus, ſi præcedenter in nuptiis negatis vitam omninò eriperet pueris; quàm ſi conceſſo matrimonio, breuem ſaltem vitam pueris dandam permitteret, quamuis illam eiſdem ſtatim interciperet. Ideò Tertul. lib. 4. cap. 23. contra Marcionem, qui Deum connubiorum prohibitorem eſſe blaſphemabat, ſic ſcribit: *Iam nunc Deus Marcionis, qui connubium auerſatur, quomodo videri poteſt paruulorum dilector, quorum ista cauſa connubium eſt? Qui ſemen odit, fructum quoque execretur, neceſſe eſt. Na ille ſæuior habendus Ægyptio Rege: nam Pharao educari non ſinebat infantes, iſte nec naſci: auferens vitam illis, etiam decem menſium in vtero.* Idem iterum, ſed elegantiùs dixerat lib. 1. cap. 29. *Non erit immanior duritia Pharaonis naſcentium enecatrix: nam ille animae adimit; hic non dat: ille aufert à vita; hic non admittit in vitam. Nihil apud ambos de homicidio differt: ſub vtroque homo interficitur, ſub altero iam*

381.

Redemptio præſeruatiua omnibus his modis ab Scriptura, & Patribus probatur.

Exod.

Durius in cauſa puniri, quàm in effectu.

Tertull.

editus, ſub altero edendus. Attende iam, quid inde ad rem noſtram inferatur.

382. Sæuior haberetur Deus Ægyptio Pharaone, ſi per impoſſibile de malignitate, (non ago de aliis iuſtis prouidentiæ cauſis) non tam editos pueros ſtatim occideret, quam in ſuis cauſis præueniens à vita interdiceret; ſi non tam mortem natis quàm naſcituris inferre videretur. Cur ergo è contra non re ipſa benignior habeatur, ſi ita præueniat, vt non tam editam Virginem, quam in ſuis cauſis edendam viuificet ad gratiam: ſi non tam mortem genitæ, quàm gignendæ auertere videatur? Si vere interemptor eſſet, cauſas præuiæ vitæ negans, cur cauſas præuiæ vitæ anticipans non ſit viuificator? Certe meliorem vitam debet Maria Chriſto, non ſolùm quòd in inſtanti Conceptionis vitam gratiæ capiat, mortem non deguſtet: ſed maxime, quòd à cauſa mortis, & ab Adami decreto prohibita, priuati decreti in cauſa viuificetur. Eò melior, quò verior redemptio iſta etiam à debito venit præſeruatiua: vtique enim verum illud Quintiliani lib. 2. cap. 7. *Plus proderit demonſtraſſe rectam protinus viam, quàm reuocare ab errore iam lapſos.* Et cur non Redemptor plùs proficiat, ſi Mariam nõ ſolùm à fouea, ſed etiam à viâ, qua in illam itur, id eſt, à pacto in Adamo violato, non tam reuocet; quàm deſtinato, & demonſtrato ſtatim recto itinere deducat in ſalutem? Quæcunque dixero de debito Mariæ negato, à fortiori clariùs opinionem communem de culpæ præſeruatione confirmabunt: hic enim vnus mihi ſcopus Magnam Matrem illibatam commendare. Sed, quia illud de debito omninò negando habeo probabilius, ſemper huc pronior in explicandis locis inclinor: licet promiſcuè, nunc hanc, nunc illam conuocem ſententiam. Pergo.

Maria quò minus debet culpæ, plùs Christo debet.

Quintil.

383. Audeo dicere: Si Deus Mariam ab originali incendio liberauit, vt reuera fecit, pro communi modo operandi, quem frequentiùs ſeruat, conuenientiùs illam à lege exciperet, quàm lege iam comprehenſam liberaret. Rogabat Lot Dominum, vt illum in Segor vrbe ſineret defendi, & ab igne Sodomorum ſulphureo cuſtodiri: conceſſit id etiam Dominus, & addit: *Feſtina, & ſaluare ibi: quia non potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc.* Geneſ. 19. n. 22. Quaſi dicat: Non potero immittere incendium, donec iam ibi tutus reſerueris. Hæc impotentia, vt optimè notat Doctor Angelicus ſtatim citandus, erat firmum voluntatis miſericordis decretum, quo decreuerat, Lot ipſum liberare. Aſt, cur, inquis, ſic eum ſaluare decreuit, vt nihil incendij immittat, priuſquàm ipſe in tuto ſit collocatus? Nónne ſatis ad ſalutem, ſi graſſantibus iam flammis, vicinóſque vorantibus, è mediis eriperet illæſum? Certe ad ſalutem ſatis hæc præſeruatio: ſed ad communem modum, quo Deus operatur, non ita conueniens: ſuauiùs enim, & rerum naturæ conformiùs, priuſquàm graſſaretur incendium, Lot eripitur; quàm poſt immiſſum incendium refrænata ignis natura, aut ſaltem deluſa eius voracitate iam conſumptura Loth iſte liberator. Ita D. Thomas Aquinas ad hunc locum: *Non poſſe hic, idem eſt, quod nolle: quamuis Deus id, quod iam ſupponitur firmiter promiſiſſe, & velle, eo ipſo ponitur non poſſe cum hoc, contrarium operari, propter contradictionem ibi incluſam. Firmiter autem volebat ab incendio illo ſaluare Lot, & hoc firmiter promiſerat Abrahæ. Quamuis autem ipſum non ingreſſum in Segor poſſet ab incendio ſaluare; vult tamen in hoc ſeruare communem curſum: & ideo non vult, quod in hora incendij ſit in loco, vbi incendit.* Poſſet quidem graſſante iam in omnes, ſicut & in Mariam, incendij lege, hanc eripere, ne à flamma auida læderetur, id eſt, culpa fœdaretur; voluit tamen Deus ſeruare communem curſum, neque legis infringere conditionem: & ideò voluit, vt in inſtanti, quo lex incendens in nobis ſubuertendus gratians intelligitur, in nobis eſſet: ſed priòs alibi ſub alio decreto tutiſſimè collocata. Et obiter aduerte, admiſſam, vt par eſt, ab Angelico Doctore veram rationem ſaluandi erga Lot, cùm tamen priùs quam incendiũ veniret, ſaluaretur. Cur ergo hoc idem Mariæ non conceſſit? Dices, hunc librum ſuppoſititium credi ab aliquibus: poſſẽ dicere, & hanc noſtram quæſtionẽ ab aliquibus etiã ſcribi ſuppoſititiam. Sed abſit: vtriuſque Operis ſtylus ſapit Thomam.

Geneſ. 19.

Deus naturã rerum vt plurimùm non ſubuertit.

D. Th. Aq.

Sed pende adhuc nõ ſolùm ſaluum Lot, ſed & vrbem Segor illius meritis adhuc ante incendiũ; ſed incendiu deuotam ſaluam dici, & reuerà redemptã fuiſſe. Quæris cauſam? Eleganter Ambr. Serm. mihi 87. in fine: *Legimus etiam, quòd ac Sodomitarum excidio meritis ſuis Lot ſolus liberauerit ciuitatem: quam magis valuerit ad ſaluandum vnius gratia, quàm ad euertendum peccata multorum: exeunti enim illi de Sodomis hoſpitij causâ, Segor parua conceditur: quod ſi iuſto hoſpitij donatur ciuitas, quanto magis iuſto patria conceditur?* Et quantò magis, inquam ego, Chriſto Maria, licet obnoxia, concedetur? Obnoxia vrbs hoſpitij iure iuſto, multis obnoxia aliunde vitiis patria donatur ad ſalutem, à pœna præſeruatur: at iuſtorum Iuſto, non tam hoſpitium, & patria, quàm ipſa Mater ab incendio liberanda denegabitur? Segor obnoxia, meritis Lot pœnam euitat; credo, meritis Chriſti Maria etiam obnoxietatem euitauit. 384.

Ambroſ.

Iuſtorum merito, patria, vrbs & hoſpitium defenditur.

Fateor: ego me impium erga Chriſtum putarem, ni ita crederem: imò & te putaret Ambroſius neceſſariò, ni mecum conſentires. Attende. Interpellabat pro Sodomis Abraham, & poſt longas piiſſimas apud Deum altercationes audit ab illo: *Non delebo vrbem propter decem.* Geneſ. 18. num. 33. infallibiliterque ita foret, ſi ibi decem Iuſti reperirentur. Habes igitur ſalutem à debito incendio præſeruantem: legem iam obligantem, diſpenſatione tamen intermiſſam. Nunc audi Ambroſ. citatum poſt multa de fouenda patria: *Dicit ad Abraham Scriptura diuina, per decem iuſtos patriam poſſe ſaluari. Igitur, ſi iuſti ſunt, qui ſaluam faciant patriam; vtique iniuſti ſunt, qui relinquunt: & ſi illi propter præſentiam ſuam conſequuntur gratiam; neceſſe eſt, vt ii propter deſolationem mereantur offenſam. Iniuſtus planè, & impius eſt filius, qui periclitantem deſerit matrem: mater enim quodammodo dulcis eſt patria, quæ te genuit, quæ nutriuit.* Quia, quamuis quis aliàs iuſtus foret, eo ipſo, quòd periclitantem matrem patriam deſerit, iniuſtus reputatur. Vide, an, ſi quæſtio noſtra proponeretur Ambroſio, quid de piiſſimo noſtro Ieſu ſentiret, non erga metaphoricam; ſed erga veriſſimam Matrem, à qua genitus, à qua nutritus: quámque ab æterno Deus, non ſolùm in pœna, ſed etiam in lege 385.

Patria quàm colenda.

Geneſ. 18.

Ambroſ.

cernebat

cernebat periclitantem. An quam poterat vtrinque ſaluare, d. relinqueret? Propterea itaque dixit Ambroſius patriam ſaluam, licet adhuc non deleretur; quia deleri debebat: vt ſaltem hoc modo ſi Maria obnoxia, non fœdaretur: propriiſſimè ſaluam & redemptam ſentias appellandam.

386\. Iam gratiùs à Sodomorum incendio, ad aquas Eliſei veniemus. Libauit iam has nonnullus: ſed adhuc multa ſuperant enatanda. Habebant Ierichuntini optimam regionem, ſed aquam peſſimam, quæ mortem cunctis accelerabat, & generationibus ſterilitatem miſeram afferebat: tunc ille, *egreſſus ad fontem aquarum, miſit in illum ſal, & ait: Hæc dicit Dominus: Sanaui aquas has, & non erit vltrà in eis mors, neque ſterilitas. Sanatæ ergo ſunt aquæ vſque in diem hanc.* 4.Reg.2.n.21. Ergo & vſque in diem hanc ſanata etiam fœminarum ſterilitas. Sed, quomodo ſanantur vteri nondum editi? Planè, quia in cauſa morbifica ſanabantur; & quia antecedenter præſeruabantur, optimo iure dicuntur ab ſterilitate ſubſequentibus deinde ſæculis perſanati. Ambroſ. Serm. mihi 88. *Non enim hoc facto vnum Eliſeus ſanauit hominem, aut vnius domus præſtitit medicinam; ſed totius ciuitatis populum reparauit. Si enim tardius hoc feciſſet, interueniente ſterilitate ſeneſcentibus cunctis, ciuitas ſine habitatore remanſiſſet. Igitur Eliſeus, dum curauit aquam, curauit & plebem: & dum fontem benedixit vndarum, fontem quendam indulſit animarum.* Satis eſt, ſi curetur cauſa, vt populus nondum natus, nondum læſus curatus decantetur: ſatis eſt, vt futura ſterilitas celebretur amota, dũ tot antè ſæculis ſterilitatis cauſa remouetur: ſatis eſt, & pluſquàm ſatis, ſi Mariæ ab initio lex incurrendæ culpæ cauſa præcidatur, vt illi allatum remedium decantetur. Felices præſentes ciues, qui iam de potato noxio fonte ſterileſcentes, nouo remedio iterum fœcunditatem comparatarunt: ſed longè feliciores, longè ſalubriùs curati, qui cùm poſteà naſcerentur, à damno præſeruati nunquam ſterilitatis pœnam incurrerunt. Feliciter nos redimimur, dum præfœdati, à gratia reſtituimur: ſed feliciùs, & excellentiùs redimitur Maria, dum præuiam fœditatem non incurrit. Sed adhuc alibi ad hunc locum amœnius recurremus.

Effectus in cauſa reſtituti.

4.Reg.2

Ambroſ.

387\. Venit huc illud Deuter. 15. *Indigens, & mendicus non erit inter vos, vt benedicat tibi Dominus Deus tuus.* n. 4. Et cur tam larga benedictio? Nõnne maiora ſunt alia charitatis opera, quam opus hoc miſericordiæ, in leuanda indigentis miſeria, quibus tamen expreſſa benedictio ſubiicetur? Planè. Sed habet præcepta in hoc loco miſericordia neſcio quid inſignius. Non tam præcipitur iam indigentiâ afflicto auxiliũ, quàm præuium auxilium, ne vnquam indigeat. Magnum eſt leuare actualem inopiam; ſed maius eſt inopiam præuenire. Vno verbo, ſed ſuo Tertul. lib. 4. cont. Marc. cap. 16. *Plus*, inquit, *hic; non enim petenti iubet dari: ſed, non ſit*, inquit, *indigens: id eſt, cura vltrò ne ſit.* Sic enim capi poteſt Afer de ſolito acumine; licèt etiam aliter veniat explicandus: pro me tamen ſatis apertus ipſe Textus. Miſericors itaque Redemptor erga nos, quos in ſumma gratiæ paupertate conſtitutos poſteà ſubleuauit: ſed longè benigniùs miſericors erga Matrem, quam nunquam in hanc reduci inopiam paſſus eſt: & benigniſſimè miſericors, ſi ſic diuitem deſtinaret, vt neque legi ſubiiceret paupertatis, hoc illam modo redimens, longè, vt ita dixerim, ſecuriùs: ſemper enim verum illud Hieron. *Securius eſt, perire non poſſe, quam iuxta periculum non periiſſe.* epiſt. 47.

Deuter.15.

Eleemoſyna quis impendenda.

Tertull.

D. Hieron.

388\. Hinc illa vox Deiparæ ad cognatam de Deo miſericordi: *Suſcepit Iſrael puerum ſuum.* Luc.1. n. 54. & in tanto ſalutari, nullum genus ſalutis priuatum voluit expreſſum: certè quia omnia ſalutis genera volebat intelligẽda. Hugo Victor. lib. 4. in Luc. *Vt ſanaret*, inquit, *infirmum: vt redimeret captiuum: vt iuſtificaret impium: vt ſaluaret iuſtum.* Etiam iuſtus ſaluatur, non quòd iam in illo ſtatu ægrotaret; ſed quòd adhuc in illo poterat ægrotare. Et mihi miri inſtar, cùm ita ſemper propriiſſimè loquantur Patres, & vulgò nunquam aliter in quauis materia loquamur, quàm dum euadentes quoduis periculum imminens, nondum opprimens, ſaluos dicimus; ſolùm de Mariâ impropriè loqui arguamur, quòd illam nondum oppreſſam, aut culpa, aut legè obligante, inde dicimus ſaluam, quòd Chriſti meritis imminens periculum euaſit. Sed in hanc rem non piget tranſcribere longum, ſed grauiſſimum locum ex D. Dionyſio cap. 9. de diuin. nomin. ad finem: vnde iam aliqui vnum, aut alterum verbum delibarunt: qui tamen ſi totus attente legatur, aut fallor, aut vel etiam proteruo Lectori ſatisfaciet. *Hæc*, inquit, *diuina iuſtitia, vt omnium ſalus laudatur, quod ſuam cuiuſque, & ab aliis ſolutam, & liberam eſſentiam, atque ordinem conſeruet, atque tueatur, cauſáque ſit ſua cuiuſque rei actionis. Si quis verò ſalutem etiam laudet, quòd omnia à deterioribus conſeruando, liberet, & eripiat; hunc etiam nos laudatorem, multiplicis, variæq́; ſalutis probabimus: petemúſque, vt hanc, & primam omnium ſalutem ſtatuat e.m., quæ ita omnia tuetur, vt nec in ſe mutentur, nec ſecum diſcordent, nec in deterius, peiúſque vertantur: & omnia ſine inimicitiis, & bello, ſuis quidque rationibus deſcripta cuſtodit: omnémque inæqualitatem, & alienam actionem ex omnium finibus exterminat, & ſuum cuiuſque modum ita inſtituit, vt in contraria, neque mutari poſſint, neque transferri. Nec verò hanc ſalutem extra inſtitutum ſacra Theologia laudauerit: quod ea, quæ ſunt omnia, pro ſua conſeruatrice omnium benignitate a bonorum ſuorum amiſſione redimat: quatenus vniuſcuiuſque eorum, quæ ſeruantur, natura fert. Itaque redemptionem eam Theologi appellant, quatenus ea, quæ verè ſunt, in nihilum recidere non patitur: & quatenus ſi quid in errorem lapſum ſit, & ab ordine deſciuerit, diminutionémque cumuli bonorum ſuorum ſenſerit, id etiam à detrimento, ab imbecillitate, a priuatione redimit: id, quod deeſt, ſupplens, paternóque ſtudio imbecillitatem firmans, & a malo excitans, aut potiùs in bono conſtituens; quódque bonum effluxerat reſarciens; quod, in eo inordinatum erat, & deforme, diſponens, & ornans: ita vt integrum abſoluat, & ab omni labe liberum dimittat.* Quid clarius pro vtraque redemptione, ordinariâ, & præſeruatiuâ, non dicam afferri; ſed nec etiam poterat excogitari? Quid iam dubitent Theologi, ſi Summum Theologum ſic audiunt alloquentem? Et quærens, quinam ſint

Luc.1.

Chriſtus omnia ſalutis genera attulit.

Hug Vict.

D.Dionyſ.

Theologi illi, quos citat Dionyſius, inuenies, (ſi quid ex illius Operibus legiſti,) Apoſtolos eſſe; & viros ſui æui Apoſtolicos, quos Theologos appellabat. Sed ad prædictos quatuor ſaluandi, & redimendi modos, priuatim deſcendamus: & in primis de bello videamus.

389. Iudic. 3. Deſcriptis egregiis facinoribus Aod, quibus populum ſuum Iudex liberauerat, addit Textus: *Post hunc fuit Samgar, filius Anath; qui percuſſit de Philiſthiim ſexcētos viros vomere: & ipſe quoque defendit Iſrael* Iudic. 3 n. 31. Septuaginta pro *defendit*, habent, *ſeruauit Iſrael*: & ſic in Sixt. expreſſè vertitur; & eodem ſenſu Pagnin. Dominicanus ex Hebræo legit, *ſeruauit*. Sed obiectio eſt ad manum: vbi enim legiſti vnquam, poſt ſalutem, quam Aod captiuo populo comparauerat, oppreſſum iterum fuiſſe, & captiuum Iſraelem, vt Samgar meritò illius deinde Saluator diceretur? Reſpondet tamen optimè magnus Auguſt. tom. 4. lib. 7. q. 25. *Quomodo*, inquit, *poſt Aod iſte pro Iſrael pugnauerit, & dictus ſit ſaluaſſe Iſrael, poteſt eſſe quæſtio: nō enim rurſus fuerant captiuati, vel iugo ſeruitutis innexi. Sed intelligendum ita dictum, ſaluauit; non, quia nocuerit aliquid hoſtis; ſed ne permitteretur nocere: quem credendum eſt bello conatū eſſe tentare, & huius victoriâ fuiſſe depulſum.* Quære nunc mihi, quonam ſeruitutis debito populus Dei liberrimus hoſtibus obligaretur: non inuenies: & tamen ob periculum, & ſolum quòd potuerat captiuari, meritò Saluatorem ſuum Samgarem recognoſcit.

Præſeruatio facta in bello.

Septuaginta Pagnin.

D. Auguſt.

390. *In Maria Aſſumptione.* Aſt erat (vt id obiter dicam) iſte Samgar, Chriſti typus, qui Crucis ſuæ vomere laureato, ſterilia gentium corda domans, & fœcundans, hoſtiles inde ſpinas deturbauit. Ideò Origenes ibi, & alij Cruce nobis fuganda vitia, explicarunt. Sed tu mihi pende in hoc loco, non tam ſpinas iam radicatas extirpari, quam virtute Crucis etiam, ne pullularent, præoccupari. Vt ſcias virtute Crucis potuiſſe Deum Mariam ab ſpinis præſeruare: & quamuis nihil ex lege ſpinis deberet; optimè tamen Saluatorem Filium recognoſcere, cuius intuitu redimitur a lege, id eſt, à culpæ debito. Quam pulchre id deſcribit Alanus, deferens ad Mariam aſſumptam illud Cant. 6. n. 12. *Reuertere, reuertere, Sulamitis*, vbi ita: *Reuertere, ô Maria, à captiuitate mundi, cui non debes ſubiici, per quam captiui a captiuitate ſua ſunt ſoluti. Reuertere ab onere, ſine corruptione carnis: quia, ſicut immunis es à corruptione peccati; ſic ad immortalitatem tranſire debes, abſorptâ mortalitate per gratiam Dei. Reuertere ad libertatem filiorum Dei: quia, ſicut nunquam regnauit peccatum in tuo mortali corpore; ſic digna es perfrui eadem ſpiritus libertate in carne virginali, qua fruuntur in ſpirituali ſcientia Angeli ab ipſa ſui creatione, ſeu potius confirmatione.* Si verba fingerem, non eſſent clariora.

Origen.

Alan.

391. Eccli. 46. Celebrabat Eccleſiaſticus viros illuſtres, tunc de Ioſue ita: *Fortis in bello Ieſus Naue, ſucceſſor Moyſis in Prophetis, qui fuit magnus ſecundum nomen ſuum, maximus in ſalutem electorum Dei, expugnare inſurgentes hoſtes, vt conſequeretur hereditatem Iſrael.* cap. 46. n. 1. Maximus in ſalutem? Ecquæ ſalus? Nunquid erepti iam ab Ægyptia ſeruitute, iterum nouo ſubditi iugo Iſraelitæ, à quo denuò per Ioſuem liberarentur? Apage. Cur maximus ad ſalutem, qui nunquam ſalutem viſus attuliſſe? Quantò maior Moyſes ad ſalutem, qui ruptis vinculis, Ægypto profligata, ſubmerſis hoſtibus, mari ſuperato in libertatem populum redemit? Quidquid fecerit Moyſes, adhuc in re ſalutis maior illo, Ioſue. quanto eſt excellentior ſalus, & redemptio. quæ populum præſeruabat, ne iterum in captiuitatem hoſtium inſurgentium redigeretur, quam quæ populum priùs a ſeruitute eripuerat. Maius eſt, quod colligitur ex germana Lyrani explicatione ibi: *Secundum nomen ſuum, id eſt, ſecundum proprietatem nominis ſui, quod interpretatur Salus, ſiue Saluator: propter quod exponens dictum ſuum, ſubdit: Maximus in ſalutem.* Quaſi Ieſu, ſiue Saluatoris nomen tunc maximè impleatur, non cùm redimit ab actuali captiuitate; ſed cùm præſeruat: & expugnatis hoſtibus liberam ſic ſtabilit hæreditatem. Nunquam Ieſus noſter (cuius iſte typus pueris notus) excellentius Saluatoris titulum adimpleuit, quam dum ab incurrenda ſeruitute Virginem præſeruat.

Ieſus vnde præcipuè Saluator.

Poſt myſticam illam luctam, quam cum Deo exercuerat Iacob, accepta iam benedictione exclamat: *Vidi Deum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea.* Geneſ. 32. n. 30. id eſt, vitam meam aſſerui in libertatem. Ecquæ iſta libertas, ô Iacob? Nunquid iam fratri ſeruieras? Nunquid debebas ſeruitium? Nullo modo. Quid ergo te ſaluum prædicas? Videbat ſiquidem à fraternis odiis periculum: timebat, licet innoxius, mortem, vel ſeruitutem: nec vnquam ſe melius ſaluum exiſtimauit, quam dum a metu liberum ſe agnouit, & ab inſtante periculo ſecurum. Lyranus ibi: *Salua facta eſt anima mea: quia conſolatus eſt me, & benedixit mihi contra timorem de fratre meo Eſau.* Tunc excellentiùs ſalua Maria, cùm nec ſeruituti adſtricta, nec debito obnoxia, ab imminenti periculo, & quodammodo a metu (ob communem naturæ ſocietatem) liberatur. Vide quæ ſuprà n. 373. 392.

Geneſ. 32.

Maria non ſolum à debito, ſed & à metu culpæ liberatur.

Lyran.

Venio ad Redemptorem noſtrum Medicum, *Centurionis cuiuſdam*, inquit Lucas *ſeruus malè habens, erat moriturus, qui illi erat pretioſus: & cùm audiſſet de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iudæorum: rogans eum, vt veniret, & ſaluaret ſeruum eius.* cap. 7. n. 2. At, ſi *moriturus* erat, & non mortuus, cur non tam curandus dicitur, quam ſaluandus? Imò, cur *moriturus* omninò ab Scriptura ſacra narratur; cùm tamen non moriturum; ſed ſanum, dum hæc ſcribebat, iam agnouerat: Pulchrè res enarratur, & verè. Vbi nouit Medicum vocandū, Ieſum, ſiue Saluatorem eſſe Centurio, excellentiorem in illo ſalutis rationem recognouit, & in eripiendo puero à morte nondum occupante, ſed inſtante dulciorem ſalutē recolebat: ideò benè à Luca dicitur *moriturus*: infallibiliter enim mortē incurreret, niſi præueniente redimeretur ſuffragio. D. Ambroſ. ibi: *Quòd autem moriturū dixit Euangeliſta, non fefellit: moriturus enim erat, niſi fuiſſet ſanatus à Chriſto. Impleuit igitur præceptum charitatis cæleſti, qui ſic dilexit inimicos, vt morti eriperet, atque ad perpetuam ſpem ſalutis adſciſceret.* Et quantò dulcior Saluator, quantò ſublimioris charitatis impletor, ſic aduenit præſeruans noſter Medicus; quàm ſi poſt fletus, & lamenta mortis, ſeruum delicias domini ſuſcitaret? Charitas fuit planè diuina, & è cælo affulgens, qua inimicos à morte 393.

Luc. 7.

Chriſtus Medicus optimus.

D. Ambroſ.

non

non ſam ab[illegible]rptos, ſed abſorbendos, ante fune[illegible] doloris, & affectus mœſtiſſimi impendia [illegible]uit. Longe itaque charior Medicus Matri [illegible]nus adueniſſet, ſi à teterrimo infamis mor[illegible] genere illam præſeruaret.

394. Cur Lazari mors permiſſa. Aug. Chryſoſt. Nec obſtat illud Ioan. 11. vbi mortuo Lazaro dicunt quidam: *Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci, facere, vt hic non moreretur?* n. 37. De quo Auguſt. *Potuit quidem, ſed noluit: quia plus eſt mortuum ſuſcitare, quam, ne moreretur, facere.* Et Chryſoſt. *Hi, neque in calamitatibus malitias re[…]tebant. & nimirum, multo mirabilius, & maius eſt ingreſſam, & dominantem abigere mortem, quam ſiſtere venientem.* Quos ibi dedit Hugo Cardinalis. Adde & Theophyl. in eandem mentem: non obſtat, inquam: hæc enim de potentia agentis, non de accipientis beneficio intelligenda: permiſit enim Dominus amicorum laborem, quamuis eiſdem amarum, imò & voluit: vt maiori miraculo Diuinitatem ſuam comprobaret. Imò & hinc ego te vrgeo prò Maria: ſi enim & Deo facilius, & Matri dulcius erat, vt ita loquar, ſiſtere venientem culpam, quam abigere dominantem: cur non faceret? Si ſuauius factu creditur lege non obligare, quam obligantem infringere; cur à debito Matrem non ſeruaret? Dices, alios cum Chryſol. Serm. 63. non ſuſpenſam mortem Lazaro, beneficio referre, & fauori. Fateor, quandoque hæc damna temporalia, iuſtis, non tam pro pœna, quam pro beneficio imputanda: imò, quamuis pœnæ ſint, non ab odio, ſed ab amore Domini prouenire. Sed nunquid idem dices de damno ſpirituali, de peccato? Abſit. Semper benignior huius mortis præſeruatio, quàm mundatio. Quin & ſpectatâ merè naturâ, vt dicebam, ſine vllo ad ſpiritum reſpectu; benignior Medicus Deus, dum præſeruat à morte temporali (memineris ſtatus innocentiæ) quàm dum mortuum reſuſcitat. Hócque pluſquam ſatis ad ſimilitudinem, vnde pro re mea ducebam argumentum. Pergo.

Hugo Card. Theophyl. Chryſol.

395. Matth. 8. Ieſus, Gubernator ſperatus. Æquè ſignata in re ſubeundi naufragij, vox illa Diſcipulorum è cymbâ iam iam immergenda: *Domine, ſalua nos, perimus.* Matth. 8. n. 25. Si quam fidem de tot miraculorum experientiâ compararunt, nouerant, credo, poſſe Chriſtum, facto naufragio, fracto phaſelo, eoſdem & littori, & vitæ reſtituere; ſciebant tamen facilius Chriſto quodammodo, certè ſibi longè felicius ab inſtanti, quàm ab opprimente damno liberari. Meritò deinde ſe ita conſtitutos ſaluandos clamant: quia in præſeruando, glorioſiorem Saluatorem magiſtrum fatebantur. Acutè Origen. in Cat. *O veraces Diſcipuli! Saluatorem vobiſcum habetis, & periculum timetis? Vita vobiſcum eſt, & de morte ſolliciti eſtis?* Quaſi dicat: Veraces eſtis, dum vos ſaluandos dicitis. Nunquam veriùs Saluatorem appellaſtis, quàm dum eius opem non manenti, ſed imminenti damno aduocaſtis. Si ergo Saluatorem ſic noſtis, quid ſaluti deſperatis? Ecquis vbi adſpirat vita, mortis timore ſuſpirat? *Ne timeas, Cæſarem vehis.* In exorta procella dixerat trepidulo nautæ Iulius Cæſar. Sacrilegè verba ſolius Chriſti vſurpauit. Vnus eſt Saluator noſter, qui nauim ſuam, & Matrem, non ſolùm à communi naufragio; ſed etiam ab illius timore, id eſt, à debito, præoccupatâ proecllâ, nouit liberare.

Origen.

396. Doctrina beneficentia ſocatur. Concludo tandem in re famis, vno verbo. Niluoi vocari Ægypti Saluatorem, quòd à fame præſeruaret, vidimus ſuprà. Sed fallit Nilus, areſcit alueus: & ſalubriori affectu auertit multò antè venturam famem Ioſeph: tunc quaſi ab iniuſto poſſeſſore titulum eripiens Pharao, illum Ioſepho indidit: *Vertitque nomen eius, & vocauit eum lingua Ægyptiacâ Saluatorem mundi.* Geneſ. 41. n. 25. Fortaſſe, quia ſuperbus Ægyptum ſuam præſeruatam, totius mundi appellatione dignam reputauit Pharao. Sed audiendus hic Hieronymus adductus à Gloſsâ: *Vocauit Pharao nomẽ Ioſeph, Phaſnec-phane: licèt hoc nomen Hebraicè, abſconditorum repertorem ſonet; tamen, quia ab Ægyptio ponitur, ipſius lingua debet habere rationem: interpretatur ergo Phaſnec-phane, ſiue, vt Septuaginta transferre voluerunt, Pſonton-phaneo, Saluator mundi, eò quòd orbem terræ à fame liberauit.* Et quidem mirum eſt, eaſdem numero voces, variis linguis, tam diuerſo ſignificatu, & tam congruo ſenſu, de eodem viro pronunciari: niſi quòd Dei Saluatoris noſtri incarnata Sapientia in Ioſepho, quod nemo neſcit, deſignabatur: quaſi illi perſonæ congruentiùs ſalus operanda committeretur, cui appropriatiuè Sapientia, & abſconditorum notitia accommodatur. Quis ergo dubitet, tam ſapientem ſalutem, tam ſalutarem Sapientiam prouiſuram, ne Mater miſerâ gratiæ fame, culpæ repletione contabeſceret? Non quidem benignior in Ægyptum, iam penè patriam Ioſeph ille, quàm in Mariam Ieſus noſter Matrem penitùs.

Geneſ. 41. Hieron.

397. Ieſu nomen fœcundum. Geneſ. 47. Sunt deuotiſſima verba illa Cellenſis lib. de Panib. cap. 9. loquentis ad Ieſum, ſed cum alluſione ad illud, quod Ægyptij clamabant ad Ioſeph: *Salus noſtra in manu tua eſt.* Geneſ. 47. n. 25. vbi ita: *Verè, Ioſeph, ſalus noſtra in manu tua eſt: da nobis alimenta, vt viuere poſſimus: da nobis ſeminaria, quorum benedictionibus terram arentem, & auſtralem inebriemus, & impinguemus: germen ſiquidem benedictionis habet, qui à te ſemen habet: ſemen enim tuum pingueſcit in radice, turgeſcit in culmine, frondeſcit, ſeu floreſcit in cacumine. In vmbra eius eſt vita, ſanitas in guſtu; in odore medicina, in aſpectu voluptas.* Si aliquando diuini altoris noſtri benedictio pingueſcens in radice meritò celebratur, tunc eſt, quando Marianæ Cõceptionis primitias gratia fœcundauit. Hinc gratia Mariana tali benedictione comparata, virtutibus deinde turgeſcit, & cum virginitatis flore, fructum geminat benedictum. Sed iſtud iam anacephalæoſi longius videbitur; & planè anacephalæoſis eſt tamen, ſi cum fusè dicendis comparetur. Adhuc tamen priuſquàm ad priuatas Anthologias veniamus, aliquid neceſſariò adnotandum.

Petr. Cell.

***

§. III.

Non decuit, Mariam vulgari modo redimi cateruatim.

398. *Redemptio vulgaris Mariam dedecet.*

QVANVIS, quæ hucvſque dixi, non ita ſolida forent, conuincendo notam vtrique Paginæ ſalutem, & redemptionem præſeruatiuam; quæ tamen ſunt ſolidiſſima, ſolumque per contumaciam ſpernenda: vrgebat ratio decentiæ, (decentia verò, diuinis comprobandis, vbi Scriptura deficit, optima ratio docto cuiuis comprobatur,) vt meliorem redemptionem Reginæ aſſignaremus, quàm ſeruis; & nobiliorem ſalutem, digniorîſque ſpeciei Deiparæ, quàm nobis concederemus. Dedecebat Mariam redimi cateruatim: non conuenit Maieſtati vulgâris medicina: plebeium beneficium, quanuis ſub eadem ſpecie in ingens creſcat, vileſcit adhuc Principi comparatum. Omnis in turba decreſcit excellentia. Singulariſſimo capiti, ſingulare quæratur decoramentum. Huc reducendum puto, quod iam alij ad rem aliam, ſed tamen pro Conceptione in Iudithe, vero Mariæ typo, ponderabant.

399. Redibat Heroïna fauſta, fœmina vltra viros præſtantiſſima, virago inuito ſexu, animo viriſceſcens, Amazonum fides, glorioſius Iahelis incrementum. Hanc interim ſi conſpiceret Ethnicus, armatam Venerem putaret, ſed pudicam; imò venuſtam Palladem, ſed ſanctam. Horribile Gorgonis caput Pallas obiicit: æquè deforme Holophernis caput Iudith obiiciebat. Illo viſo lapideſcebant adſtantes: hoc Achior exanimatus obrigebat. Interim ſic ad ſuos: *Viuit autem ipſe Dominus: quia cuſtodiuit me Angelus eius, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem: & non permiſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari; ſed ſine pollutione peccati reuocauit me vobis, gaudentem in victoria ſua, in euaſione mea, & in liberatione veſtra.* cap. 13. n. 20. (Iudith 13.) In communi, Deo adſcribendâ victoriâ, vna Iudith euadens dicitur, cætera turba liberata. Nunquam obſidioni ſubiacuiſſe viſa Iudith, quæ pluſquam libere ab obſeſſa erupit ciuitate, ipſum Tartareum Principem perruptura. Liberantur cæteri propriè, ſed vulgariter: quia iam obſidione preſſi, & in ipſa ipſa vrbe, quaſi ſub liberiori cuſtodia miſerè captiui. Singulariter euadit Iudith, quæ nihil huiuſmodi ſeruitutis tolerarat. Maius aliquid indicat Auguſtinus adductus à Gloſsâ ad cap. 10. huius hiſtoriæ: (August.) *Hoſtiam ſecurus gre'ibus properauit in caſtra: intra muros ſollicita fuit; ſecura fuit, dum ad timenda peruenit.* (*Principes plus ſuis, quàm ſibi timent.*) Quia in media turba, licèt non ſibi, (quæ ſemper ſecuro fuit animo;) at ſuis timebat ſollicita: at ſola relicta, quaſi depoſito ſuorum onere, (quod de Moyſe aſcendente intrepidè in montem dixit Nicænus) leuior, & ſecurior procedebat. Tanta ſecuritas priuata euaſione, non communi liberatione cuſtoditur: vtraque tamen, ſed iſta prior: quia pretioſior, diuinæ meritiſſimò victoriæ adiudicatur. Quàm hæc faciant pro vera noſtra Iudithe, tute videris, niſi hanc in illâ negaueris figuratam.

4 Ex induſtriâ ſeruaui in hanc rem locum illum, quem ſupra n. 275. delibaui. Eligit Chriſtus piſcium piſcatores, vt felici metamorphoſi piſcatores hominum euaderent: iubentur ſæpe retia laxare in piſcaturam. vt dum genus omne piſcium congregant, ex omni genere gentium Eccleſiam congregandam intelligerent. At ecce tibi ſoluturus Chriſtus cenſum, præcipit Petro: (*Inſtituti ſingulariter capiuntur. Paulus.*) *Vade ad mare, & emitte hamum; & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle: & aperto ore eius inuenies ſtaterem.* Matth. 17. n. 27. (Matth. 1.) Et cur non rete ſolitum præcipitur laxandum, vt inter multos captos, piſcis theſauri cuſtos pariter caperetur? Quorſum huc hami vſus, qui nuſquam alibi legitur in Euangelio? Dedecebat, nimirum, vt vulgariter, & cateruatim tam pretioſus piſcis captus veniret: ſingulare inſtrumentum paratur, vt eius dignitas ſingularis comprobetur: feliciter capitur turba ab euangelico rete, ab auxilio communi: ſed pretioſiores Eccleſiæ futuri, vt Paulus, v. g. & ſimiles, ſingulariſſimo modo capiuntur. D. Ambroſ. lib. 3. de virg. ad finem, In hoc piſce Stephanum intelligens: (D. Ambroſ.) *Ergo*, inquit, *retibus, & hamo piſcatur perfectior, vt rete concludat, hamo adtrahat: ſed rete turba concluditur; hamo ſingularis eligitur.* Ab humanæ naturæ pelago communi redemptionis ſuæ reti efficaciter electos ſuos cepit Chriſtus: at prælectam, & ſingulariſſimam Mariam, ſingulariſſimo redemptionis genere feliciter expiſcatur, tanquam hamo: ne cateruatim concluſa, ſed ſingulariter electa caperetur.

Facit his etiam, quod addit Ambroſ. *Martyr igitur ille, qui de mari cælum primus aſcendit, captus à Petro miniſter altaris, non reti, ſed hamo leuatus, vt riuo ſui ſanguinis eleuaretur: cuius in ore theſaurus erat, cum Chriſtum in confeſſione loqueretur: quis enim theſaurus in nobis eſt, niſi Dei verbum?* 401. (*D. Stephani laus.*) (D. Ambroſ.) Quaſi non poſſet feruidus geſtator verbi, quo acriter confundebat Iudæos, in non priuilegio condecorari, quo non cateruatim concluſus, ſed ſingulariter noſceretur electus. At æterni Verbi geſtatricem, non vtcunque, ſed ſub ſpecialiſſima Matris prærogatiua, in cælum non ſpecialiter credemus deſtinari? Aſcendet cateruatim redempta, communi rete concluſa, per quam Deus ipſe deſcendit in remedium? Non eleuabitur præſeruationis hamo ſingulariter, per quam cæteri redemptionis bonum obtinuimus?

402. Sed maius eſt, quod in hanc rem aureolis verbis ſcribit D. Epiphanius de laud. Virg. *Aue, gratiâ plena, multis virtutibus exornata Virgo: in lampade geſtans lucem inextinguibilem, Sole ſplendidiorem. Aue gratiâ plena, hami eſca ſpiritualis: in te ſiquidem hamus Diuinitas.* (D. E...) (*Maria ... diuini ha...*) Sic enim erat rebellantis aliàs humani generis, & in vitiorum pelago immerſi amor expiſcandus: dum Diuinitatis hamus, ſub eſca Marianæ carnis piiſſimo quodam dolo delitebat. Fruſtrà, ſi fas eſt dicere, olim Deus in attrahendis hominibus laborabat: rebellabant illi paſſim, diuinis auxiliis ſacrilegè renunciantes: rari ſub diuino obſequio perſiſtebant: quidni? incaſſum abſque eſca captat hamus, nec vnquam capit. Eligitur Maria ab æterno, & aptatur in tempore, vt hamatæ Diuinitati de carne ſua puriſſima præſtet eſcam: quis credat fuiſſe iſtam vulgari expiſcatione à

peccati

peccati pelago abductam? ſordidis & amaris vndis mactaſſe? Priùs eſcam diligenter inquirit, & exponat piſcator: deinde in piſcium captiuitatem ſe accingit, & piſcaturus compiſcat ... Peſſ... electa Maria, ... modò comparata, vt Redemptori ... ad communem redemptionem ... veniret ... ſorte ſemper.

403. ... quidam ... Chriſtus, vt ... piſcis ſibi quæſitus intelligatur, qui *primus* aſcenderet: quaſi ille auidior, & indigentior, vt primus e funeſto pelago liberaretur, qui primus, & diuturnior in pelagus deuenerat amariſſimum. Benè D. Hieron. ibi: *Videtur autem mihi ſecundum myſticos intellectus, iſte eſſe piſcis, qui primus captus eſt: qui in profundo maris erat, & in ſalſis, amaris(que) gurgitibus moarabatur: vt per ſecundum Adam liberaretur primus Adam.* Vt qui primus hamo ſerpentis Inferni captus, primus cæleſtis agni hamo caperetur. Et putes in Adamo captam à Dæmone Mariam, immerſam amariſſimo gurgiti, vt communi redemptione veniret expiſcanda; quæ tamen hamum, quo Adam extrahendus, carnis puriſſimæ eſca adaptauit? Primus in communi redemptione, ex Hieronymi mente, quoad intentionem, Adam eripitur: neceſſariò ergo in alia ſeorſim, ... ſub alia redemptione priùs electa ſupponitur Maria: cùm priùs eſca iam ſupponatur parata, quam piſcis extractus. Si in communi piſcatura primus Adam deſtinatur, & ante Adam Maria, euidenter communis piſcaturæ, id eſt, redemptionis limites excedit. Vide, quàm apta iſta veniant cum decretis, quæ in Examine primo enucleaui.

Quo maior miseria, eò profundior diuinæ misericordia.

Decretorum ſeries in re Conceptionis.

404. Hoc eſt, quod ab initio Orbi inculcabatur, mulcium fauſtiſſimum. Producitur Adam, & additur Deus: *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum: faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.* Geneſ. 2. num. 18. Adiutorium, Domine? Imò euerſorium in muliere Adamo deſtinatur. Eua, Eua fuit, quæ miſerum impulit in culpam: quæ in illa culpa prima nos vaſtauit, vt eadem infecti, de cætero iam proni ad ... ium, iam labiles detruderemur in ruinam. At in ſexu fœmineo præuidebatur Maria, remedium Adami, Eccleſiæ antidotus. Abutatur Eua ... ſuo optimè conſtituto, ſibi imputet, Deo non poteſt. Sed tamen, quamuis viro noxia; ſtat tamen diuina veritas, bonam, & optimam eſſe viro mulierem, quia futura Maria. Tertul. lib. 2. contra Marcionem, cap. 4. *Non eſt bonum, ſolum eſſe hominem: ſciebat illi ſexum Mariæ, & deinceps Eccleſiæ profuturum.* Proficit Maria Adamo: proficit omni Eccleſiæ ad redemptionem communiter obtinendam. Certè, quia ipſa Coredemptrix, & ſic cæleſti Adamo in adiutorium quodammodo facta, melioris alterius redemptionis particeps, vulgaris redemptionis laudem ſequeſtrabat.

Geneſ. 2.

Maria Antidot.

Tertul.

405. Ad ſingularum creaturarum coronidem impoſitam, quaſi corona eiſdem, laudis commendatio adhibetur: additur: *Et vidit Deus, quòd eſſet bonum.* Geneſ. 1. Producitur demum homo, imperij iure illas poſſeſſurus; nec tamen vel minimo laudis præconio mactatur: nimirum, inquiunt Doctores, laus hominis præcipua à virtutibus: non debuit ergo initio creationis laudari homo, donec in vitæ decurſu cerneretur, quomodo erga virtutes ſeipſum gereret. Benè eſt, non abſolutè, & ſimpliciter laudatur homo, donec de vſu virtutum ſplendeſcat: ſed, cur non ſaltem partialiter, quoad pulchritudinem corporis commendabitur? Si de pulchritudine inanimæ, & irrationales creaturæ commendantur, cur humanum corpus pulcherrimis quibuſuis cæteris pulchrius ſubticeatur? Suſpendatur animæ encomium, quia ſuſpenſa cauſa: at, cur non impendatur corpori, cuius iàm recognoſcitur ſpecioſitas? Grauiter reſpondet Ambroſ. de inſtit. virg. cap. 3. *Pulchra quidem ſpecies, & præſtantior cæteris animantibus: ſed irrationabilia ſpecie corporis æſtimentur; ea autem, quæ rationis plena ſunt, communem laudem ſequeſtrent.* Non poterat homo laudari tunc quoad animam; à quo longus vſus arbitrij ſperabatur: at poterat laudari quoad corpus: noluit tamen Deus, vt, dum irrationalia de ſpecioſitate commendabantur, de eadem interim homo laudaretur: ne, quamuis excellentiùs, at cateruatim cum turba, communi dote affectus crederetur. Sequeſtret communem laudem Princeps, cui priuata alia ob excellentiam reſeruatur.

Geneſ. 1.

Hominis excellentia inter creaturas.

Ambroſ.

406. Pulchreſcunt quidem iuſti gratiâ redemptionis; ſed ſic pulchreſcunt, vt ad Mariam comparati, tanquam ſerui deueniant apud Reginam: magnam illi ſpecioſitatem accipiunt; ſed communem: Mariæ priuata, & excellentior redemptionis venuſtas reſeruetur. Allucet his illud Cant. 2. num. 3. vbi Maria, ex mente Guillelmi, ſodalibus ſuis creditur allocuta: *Sicut malus inter ligna ſyluarum, ſic dilectus meus inter filios.* Ideò enim piiſſima aliàs Virgo dilectum omnibus communem, ſuum priuatim vocat: quia ſodalium amores, ad ignem eius comparati, tepeſcebant. Ergo Guillelmus ibi de Deipara Sponſa: *Dilectus meus, non dilectus noſter: quia loquitur ad animas adhuc imperfectas, adoleſcentulas, quæ cùm ſint adhuc delicatæ, & paruulæ, tam tepidè diligunt, vt reſpectu Sponſæ excellenter diligentis, potiùs non diligere videantur. Itaque, cùm ſicut nec ſtellarum igniculi Soli, nec parua illa ſcintilla, cum ingenti flamma Sponſa poterit colluceret, meritò dixit, dilectus meus.* Acutus dubitat; ſed reſpondet cuttus: in te amoris, etiam Seraphini tepeſcunt apud Mariam, ſi in comparationem veniatur, adhuc priuatus eius dilectus enunciabitur: quia ſemper in Chriſti bonis participandis, communem, rationem priuato ſibi modo adſtrictam recognoſcat Deipara, neceſſe eſt, quæ in cunctis ſingularis, ſingulare, & non commune percepit beneficium.

Mariæ amor erga Deum quàm.

Cant.

Guillel.

407. Deſcripto eburneo throno, quem in gloriæ oſtentamentum elleuato in leunculos, Salomon efformauit; addit ſacer Textus: *Non eſt factum tale opus in vniuerſis regnis.* 3. Reg. 10. n. 20. Quia, ſcilicet, Maria, quam typicè thronus iſte referebat, vt nemo neſcit, in vniuerſis diuini regni operibus, nihil habet, cui non præferatur. Audiendus tamen D. Anthonius de Padua Serm. 2. in Dom. 5. poſt Trinit. *Thronus dicitur B. Virgo Maria: vnde Eccleſ. 24. Ego in altiſſimis habito: & thronus meus in columna nubis. quaſi dicat: Ego, qui in altiſſimis habito, apud Patrem elegi thronum, &c. Et nota, quòd dicitur columna: quia noſtram fragilitatem ſuſtentat: nubis, quia à peccato immunis. Hic thronus fuit de ebore: quia Maria*

3. Reg. 10.

Maria thronus innocentiæ.

D. Ant. Pad.

fuit candida innocentiâ : frigida ſiue libidinis ardore, &c. Verè tale opus non fuit in vniuerſis regnis: quia nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. Multa filiæ congregauerunt diuitias : ſed Maria ſupergreſſa eſt vniuerſas. Hic eſt Anthonius ille, quem tandiu aduerſarij, pro obſoleta, id eſt, minùs pia ſententia, buccinabant: quo iure, qua veritate : ipſi viderint. Habes ergo ab Anthonio Mariam innocentem, peccati immunem, ſuſtentaculum noſtrum : cui nulla creaturarum, quæ Redemptoris theſauro cumulatur, potuerit comparari : vtpote quæ pretioſiores illius theſauri gemmas accepit feliciſſima. Stemus iam promiſſis.

ANTHOLOGIA VII

Chriſtus erga Matrem Dux præmuniens.

§. I.

Maria præſidium Chriſto tutum: ſacrum armarium, e quo rebellantes ſibi vrbes, & populos iterum feliciter ſubiugauit.

408. DVM populi tumultuant, dum rebellant vrbes, & legitimo Principe fugato, datâ dextrâ hoſtibus ſe confœderant, tyrannum in ſolio ſubſtituunt, & infauſtæ ſeruituti ſe ſubiiciunt; ſolet legitimus Princeps ad vrbem aliquam tutiſſimam confugere, quæ integra fidei, animi ſynceta, hoſtiles ſiue dolos, ſiue machinas euitarat, nunquam tyranni ſtemmate fœdata, nunquam eius vexillo ſubiecta, nunquam eius dominio addicta : huc arma congerit, adducit munimenta, vt inde felicibus excurſionibus hoſtes impetat, tyrannum prouocet, & aſpirante fortunâ regnum recuperet. Non aliunde ergo clariùs Mariam ſemper liberam, nunquam captiuam probabimus; quam ſi videamus illam vnam, cæteris omnibus rebellantibus in Deum, & Dæmoni ſpontaneâ ſubiecti ſeruitute, propugnaculi inſtar electam fuiſſe : vt inde erumpens Chriſtus, deturbato tyranno, iterum ſibi homines reconciliaret. Non fuit certè fœdifraga, non rebellans, per quam rebellantes populi reducendi : non ſubiacuit hoſtili ſeruituti ereptis armis Infamis; quæ Chriſto arma robuſtiſſima pariter præbuit, & pulcherrima, quibus glorioſiſſimam victoriam comparauit. O qualem Redemptor noſter erga Mariam præmunientem Ducem ſe oſtendit! quam excellenter ab infauſtis myſtici belli calamitatibus præſeruauit, dum vnam ſibi tantam victoriæ vnicam deſtinauit adminiſtram!

Maria præſidium Chriſto tutum.

409. Communiter de Maria explicantur verba illa ex Pſ. 45. num. 5. *Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei : ſanctificauit tabernaculum ſuum Altiſſimus.* Sed tu mihi pende, quid ſtatim addatur ad rem meam, num. 6. *Deus in medio eius non commouebitur : adiuuabit eam Deus manè diluculò.* Quaſi propterea in ipſo diluculo, & primo Conceptionis mane adiuuanda foret Maria, ciuitas ſancta : quia inde non erat Deus commouendus. Aſt, vbinam librator terræ, firmamenti ſtabilitor, baſis conſtantiæ Deus vſquam commouetur, vt tanquàm mirum, in Vrbe noſtra, immobilitas eius celebretur? Certè commouetur Deus, non quoad præſentiam; ſed quoad amicitiam. Hunc rebellantes expellimus per culpam; & cordis arcem tradimus tyranno. Vna eſt Maria, in qua ſemper Deus ſtabilis perſeuerauit : ſingularis vrbs, turris fortiſſima, quæ cæteris fœdifragis, & diſcedentibus, in Principis ſacri munimen perſeuerauit. D. Thomas Valent. Conc. 1. de Aſſump. Virg. *Conſidera,* inquit, *à principio ſæculi, & diſcurre per omnes filios Adam : nihil ſtabilius, nihil immobilius, nihil firmius hac ſacra Virgine reperies. Turris fundata ſupra firmam petram. in montibus ſanctis, immobili fundamento : ſiquidem Deus in medio eius non commouebitur.*

Pſal. 45.

Immobile de immotæ tabernaculum.

In peccatoribus Deum mobilis.

Thom. Val.

410. Hinc explicarem illud Ioan. 1. num. 14. *Et Verbum Caro factum eſt, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius.* Vix Caro dicitur Verbum, cùm ſtatim eius gloria celebratur : nam eo ipſo, quòd Carnem induit, iam glorioſas victorias decantabat. Cur ita? Quia in regno ſuo vbiuis rebellante, turrim fidiſſimam, & fortiſſimam inuenit vnam, vnde per Incarnationem armatus, in victoriam certiſſimam progrederetur. Idem D. Thomas ibidem de Maria : *Ecce caſtellum fortiſſimum : ecce turrim inexpugnabilem, quæ nunquam Diabolo præſtitit tributum, aut fidem. Hanc intrauit Ieſus, quando Verbum Caro factum eſt, & habitauit in nobis; inde inimicos expugnaturus, & regnum ſuum recuperaturus, in quo ab initio Dæmon fuerat intruſus. Sic enim ſolent Reges, quotieſcunque rebellante regno tyrannus dominatur, occupare caſtrum aliquod in regno, vnde poſſint totum dominium ſuum recuperare.* Quaſi non idoneum caſtrum foret Chriſto, ſi aliquando Dæmoni fidē, ſiue tributum præſtitiſſet. Tunc è ſic fideli propugnaculo victorias feliciter auſpicaturus, meritò ſtatim cum Carne, gloriam dicitur comparaſſe.

Ioan. 1.

Culpa, tributum Dæmoni penſum.

Thom. Val.

Præuiderat

411. Genef. 49. *Chriſtus à Mariâ leo germinat.* Macar. Chr. Præuiderat hoc olim Iacob, qui Chriſtum laudaturus ſic dicebat: *Catulus leonis Iuda: ad prædam, fili mi, aſcendiſti.* Geneſ. 49. num. 9. Ex germine, legunt Septuaginta, id eſt, *ex germine aſcendiſti.* Et quid eſt, ex germine aſcendere? Macarius Chryſoceph. Orat. de Cruce apud Gretſer. *Ex germine*, inquit, *quo partus virgineus denotatus eſt.* Quaſi ſit idem in Chriſto, a Maria, inſtar pulcherrimi ſurculi, germinare, quam, leonis inſtar, prædari Tartara, Dæmonem ſpoliare. Forte ſimile aliquid cogitabat D. Hilarius in Pſ. 131. de hoc loco ita edisſerens: D. Hilar. *Ex Iuda*, inquit, *frutice, ſicut ex radice Ieſſe eſt, qui & catulus leonis eſt, & Iacob erit plenus: ex hac enim Tribu Iuda Maria eſt.* En properat, en feſtinat leunculus noſter ad prædam: nunc ſe germen appellans, nunc prædatorem: quia pro eodem habebat, aut procedere germen Marianum, aut inſignem prodire prædatorem.

412. *Et robuſtum germen.* Et meritò tunc leo dicitur, cùm germen appellatur: cùm enim germen à terra, in qua oritur, proque eius conditione, robuſtius, aut mollius producatur; tacitè inſinuabatur, futuram abſque dubio terram generoſam, vnde ſic robuſtum germen pullulabat; ſemper liberam, ſemper dominatricem, vnde leo euerſurus Infernum germinabat; præſeruarat certe Deus à iugo, quam ſubiugando Tartaro deſignabat. Ideò Chryſol. Serm. 142. de Mariæ dignitate: Chryſol. *Quam naſci*, inquit, *& vocari Dominam, ipſa ſui germinis fecit, & impetrauit authoritas.* Nondum germen edebat Maria; & iam Domina naſcebatur: anticipauit germen Matri benedictiones, vnde poſtea decentius pullularet: etſi tanta naſcituri authoritas, ad Conceptionem etiam eiuſdem non hebeſceret: vt quò fortior eius meritis Mater, quò Dæmoni inexpugnabilior; eò generoſior Filius noſceretur. Vel aliter: Cùm prædator leo Chriſtus deſcribitur, tunc germen Marianum appellatur: vt ex Filij virtutibus, Matris generoſitas deprehendatur; quia (vt illud Lyricum inuertam) Horat. non imbellis ferocem progenerat aquilam columba.

413. *Maria cæleſtis pene originis.* Præmuniuit ergo diuinus Dux, prædator noſter cæleſtis, caſtrum ſuum, ne vnquam Dæmoni ſeruiret, vt inde quodammodo ſecurior, certe decentior opus ſalutis noſtræ aggrederetur. De Deipara loquebatur Salomon, cuius aduentum ſuſpirans exclamabat: *Mulierem fortem quis inueniet? Procul, & de vltimis finibus pretium eius.* Prou. 31. Prou. 31. num. 10. Nimirum, fortes creantur fortibus. Proditurus fortiſſimus noſter Dux, verus Dauid, manu fortis; fortiſſimam, & munitiſſimam vrbem, & Matrem ſibi diſponebat. Res clara. Sed cur è tam vltimis finibus *pretium*, id eſt, dignitas, & conditio Mariæ reuocatur: quæ quidem è medio genere noſtro, ab ipſa natura humana nobiſcum pariter proceſſit? Eiuſdem quidem naturæ eſt Maria; ſed puritatis quidem longè diuerſæ: quaſi ab vltimis finibus, id eſt, à ſummo cælo egreſſa videtur: quia quoad innocentiam, cæleſtis cuiuſdam originis quodammodo reputanda, quæ Redemptorem cæleſtem nobis editura. Fauet D. Bern. hom. 2. ſup. *Miſſus eſt.* D. Bernard. vbi ita poſt multa: *Mulierem fortem quis inueniet? quod eſt dicere: Si ita de manu fœmina pendet, & noſtra omnium ſalus, & innocentia reſtitutio, & de hoſte victoria; fortis omninò neceſſe eſt, vt prouideatur, quæ ad tantum opus poſſit eſſe idonea. Sed mulierem fortem quis inueniet? At, ne hoc quæſiſſe putetur deſperando, ſubdit prophetando: Procul, & de vltimis finibus pretium eius. Hoc eſt, non vile, non paruum, non mediocre: non denique de terra, ſed de cælo: nec de cælo proximo terræ pretium fortis huius mulieris; ſed à ſummo cælo egreſſio eius.* Tribuitur Mariæ fortitudo: & inde quæritur pretioſa conditio quodammodo: vnde reuerà incarnandum Verbum erat erupturum: quaſi non ita idonea ob fortitudinem, in Ducis noſtri arcem eligeretur, niſi pariter cæleſtis cuiuſdam puritatis, nihil terrenæ labis participans intelligeretur.

Et quàm aptè ad rem meam ſubditur ſtatim: 414. *Confidit in ea cor viri ſui, & ſpoliis non indigebit.* num. 11. Ex eo enim, quòd præcognita eſt fidelis Summo Sponſo, & à rebellantium turbâ *Armarium eſt Chriſti.* ſegregata; non ſolùm non deſeritur ſpolianda, quin potiùs armarium conſtituitur, ſpoliis hoſtilibus adornatur, ad nouas ſemper victorias comparandas. Eſt hoc illud Cant. 4. num. 4. Cant. 4 *Sicut turris Dauid, collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea: omnis armatura fortium.* Solent Principes in turri, quam habent tutiſſimam, reportata ab hoſtibus ſpolia in æternum gloriæ ſuſpendere monumentum; ibidémque munimentum armorum recondere, quibus oblata ineundi certaminis occaſione ſint vſuri: ideò Maria Dauidis noſtri turris appellatur. Benè D. Thomas citatus: *Verè turris Dauid; illius, inquam, Dauid, qui ſuperbum Goliam, &c. in Caluariæ monte proſtrauit.* Thom. Val. *Facta eſt hæc turris Eccleſiæ propugnaculum, & peccatorum vnicum refugium; vt ad ipſam confugiunt omnes rei, omnes mœſti, omnes afflicti, & ea protegente liberentur ab hoſte.* At, cur, inquis, turrita iſta virginis, in collo eius præcipuè celebratur fortitudo? Audiendus priùs Gillibertus Serm. 26. de quouis iuſto perfecto locutus: Gillibert. *Liberum*, inquit, *planè ceruix, & ſeruilis conditionis ignara, tam erecta, tam munita, vt turris Dauid: non puto, quòd aliquo ſubiecto ſeruitutis iugo collum iſtud atteratur.* At certè attritum fuit in cæteris: vna eſt Maria, quæ, (vt dixi, & dicam infrà) collum ſemper ab omni iugo expers conſeruauit. Benè ergo tanta libertas nullo vnquam attrita iugo, nulla incuruata ſeruitute, in Eccleſiæ propugnaculum, in Chriſti armarium aſſumitur: quaſi minùs idonea in tantum miniſterium, ſi hoſti aliquando ſubiiceretur.

Pulcherrimum in hanc rem myſterium illud 415. Iſaïæ de Chriſto naſcituro: *Et acceſſi ad Propheteſſam, & concepit, & peperit filium: & dixit Dominus ad me: Voca nomen eius: Accelera ſpolia detrahere, feſtina prædari: Quia, antequam ſciat puer vocare patrem ſuum, & matrem ſuam; auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ coram Rege Aſſyriorum.* Iſaiæ 8. *Chriſtus à Maria celebr ſpoliator.* cap. 8. à num. 3. Omnes ferè Patres Mariam intelligunt puriſſimo diuini Spiritus afflatu concipientem. Sed tu mihi pende, nuſquam alibi illuſtriori vocabulo Chriſti Matrem appellari, quàm in hoc loco, vbi Summus ille Propheta, à Moyſe promiſſus, vt ſuprà dixi, ſpoliator Dæmonis decantatur: quia inde, ni fallor, quodammodo hæreditario iure, ad comparandas victorias progrediebatur: quidni enim

ſpoliaret

ſpoliaret Tartara, qui Matrem ſuam ita à Tartareo incurſu præſeruarat, vt turrim quandam redderet munitiſſimam, vnde tanquam à victrice Propheiiſſa, victor Propheta excurreret in hoſtes? Iterum D. Thomas: *Intrauit Ieſus quoddam caſtellum, id eſt, Virginis vterum, vnde totum mundum ditioni ſuæ ſubiugauit. Statim enim, vt de caſtello hoc egreſſus eſt, viriliter agere cœpit, mundum, ſaluet, inuadere, tyrannum excludere, & propriam hæreditatem ſpoliato Dæmone ad ſe reducere, paſtores à proximo, Reges à longinquo ad ſui obedientiam celerrimè trahens: vnde & ſpoliatoris nomen ſortitus eſt, ſicut apud Iſaiam legimus: Voca nomen eius, &c.*

Thom. Vil.

416. Sed adhuc in hoc Spiritu diuino ad Mariam accedente, perflante Virginem, aliquid grandius ponderandum. Diſceſſurus iam Chriſtus aſpectu ſuo cælis exhilarandis, & Spiritum Paracletum promittens ſuis ait: *Sedete in ciuitate, quoadvſque induamini virtute ex alto.* Luc. 24. n. 49. Sed, cur ſedeant otioſi, qui interim apud aliquos Euangelium poterant nunciare? Cur per integros decem dies ignaueſcant, qui poſteà ſic ſolliciti diſcurſuri? Nimirum, non ignaueſcit miles, dum arma quærit, comparat apparatum, machinas diſponit: quantùm interim bello adimit, tantùm bello impendit feliciùs peragendo. Sic Spiritus Sanctus, virtus ex alto, lorica forti erat milites ſuos obarmaturus. D. Bernard. Ser. 3. de Pentec. *Ipſe eſt, qui Virgini obumbrauit, Apoſtolos roborauit: vt & virgineo corpori temperaret Deitatis acceſſum: & Apoſtolos indueret virtute ex alto, fortiſſima, ſcilicet, charitate. Hanc, nimirum, apoſtolicus ille chorus loricam ſe ſe induit; ſicut gigas ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Quia enim in domo fortis, ligare eum, & vaſa eius diripere nitebantur, opus erat fortitudine ampliori.* Habes Spiritum Sanctum obarmantem Apoſtolos: neque tamen obarmans dicitur Mariam; ſed contemperans eius corpori Diuinitatem: credo, quia ab ipſa Conceptione præmuniram contra Dæmones in excellentius opus attemperabat. Ecquod illud? Vt operaretur Maria erga Deum quodammodo, quod erga Apoſtolos ipſe Deus fuerat operatus. Attende.

Luc. 24.

Apoſtolica lorica, & diuinorum militum arma vnde.

D. Bernard.

417. Armat Apoſtolos Spiritus; Maria Verbum armat: illi abſque Spiritu perirent; Deus abſque Marianis armis non pugnaret. Poterat quidem iſte euertere Dæmones ſub pura Deitate: ſed tunc maieſtatis excellentiam, non pugnæ ſtrenuitatem oſtentaret. Dum ergo pugnam parat, arma comparet, neceſſe eſt; & ad deſtinatam victoriam, armarium Dei Maria collocatur. D. Methodius in Orat. ob Hyp. Dom. cuius fragmentum vertit noſter Caniſ. lib. 1. cap. 2. *Tu Potentem illum, corpore, tanquàm decenti quadam panopliâ, induiſti, per quam quidem ipſe facilè à me caperetur, & cerneretur: ego verò tutum, & commodum ad illum acceſſum haberem: per quam etiam omnia maligna tela extinguuntur.* Eſt *panoplia*, vt ex Græco noſti, *omnis armatura*: vt corpus, quod à Virgine ſumpſit Verbum, omnis armaturæ loco illi veniret, telis Tartareis extinguendis: vt meritò de turri noſtra dicatur: *Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Quidni enim pendeat ex illa omnis armatura, quæ omnem Deo ipſi impendit armaturam.

Maria Filij panoplia.

D. Method. Caniſ.

Recudenda tamen adhuc ad ſeruilem Græca Methodij: Σὺ ἐθωράκισας τὸν Δυνατὸν τὴν εὐπρεπῆ τοῦ σώματος πανοπλίαν. quæ verba fideliſſimè ſic verto: *Tu thorace loricaſti Potentem, perpulchram corporis illi aptans armaturam.* Eſt enim θωρακίζω, propriè *thorace armo: lorica munio.* Quaſi Verbum è Patris pectore prodiens, in libera Mariæ immunitate ſolum haberet, vnde condignè pectus ſuum diuinum thorace carnis fortiſſimo præmuniret. Quid ita? Nimirum, peccata noſtra Deum ad mortem expoſcebant, Chriſtum deferebant in Crucem. Hinc illud Iſai. 53. num. 6. *Et poſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrûm.* Plures ex Hebr. vertunt: *Et Dominus irruere fecit in eum, iniquitatem omnium noſtrûm.* Quaſi ipſæ iniquitates noſtræ in Chriſtum irruerent, & rebelles peccatores Deum ipſum adigerent in Crucem: ideò ibi Forerius: *Hic mecum, Chriſtiane Lector, conſidera, peccata tua, ac mea partem illius exercitus extitiſſe, qui in Chriſtum irruit.* In ſola Virgine inuenit Deus carnem peccato non infectam; ideò ab illa, tanquàm thorace, præmunitur contra Crucem, contra mortem: non vt mortem, & Crucem euitaret; ſed vt in carne innocenti, & ideò munitiſſimâ, (dum non erat mortis debitor, nec iure adigebatur ad Crucem,) mortem, & culpas moriendo triumpharet. Fortaſſe ideò Honorius Cant. 7. n. 4. de turri Libani, ſiue de Maria locutus: *Turris Libani, id eſt, munimen fuit Chriſti.* Ibi tantummodo Chriſtus tutus ab inſequentibus culpis, vt inde ad eaſdem ſuperandas pergeret armatus. 418.

In ſola Maria Chriſtus tutus.

Iſaiæ 53.

Forerius.

Honor.

Poſtquàm Deipara cognatæ Eliſabethæ magna ſibi facta à Domino enarrauit, ſubdit ſtatim: *Et miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio ſuo: diſperſit ſuperbos mente cordis ſui?* Luc. 1. n. 50. Apertè quidem ex magnis illis Mariæ conceſſis, quibus in incarnati Verbi Matrem aſſumitur, infertur Orbi facta miſericordia, & ingens adductæ redemptionis beneficium. Verùm, quorſum interim diſtricta brachij diuini potentia, & ſuperborum deiectio commemoratur? quid pacifico Regi noſtro venienti, cum bello, & hoſtili euerſione? Imò, quid piiſſimæ Matri (quæ tota, in enarranda ſuauiſſima ſe effuſuram videbatur) cum profligatæ ſuperbiæ expreſſione? Pax hominum, illato ſuperbis Dæmonibus bello, comparata fuit: Maria arma ſe nouerat Chriſto miniſtraſſe: meritò proinde tunc bellantis meminit potentiæ, cùm pacificantem enarrat miſericordiam. Hugo Victor. ibi, lib. 4. in Luc. *Hæc eſt illa miſericordia, quam ſe timentibus exhibuit Deus: quia Verbum ſuum per aſſumptam carnem in hunc mundum miſit, vt per ipſum aërias poteſtates potenti virtuti debellaret, & genus humanum ab earum poteſtate redimeret: ipſi enim ſuperbi ſunt, quos diſperſit, eiiciens eos foras à cordibus hominum, atque ſpolia eorum diripiens: nam, quæ prius in hominibus principabantur, virtutem diſſipauit.* Decebat ergo, præmuniret Dux noſter Matrem, ne vile foret Dæmonis ſpolium, per quam Dæmonis erat ſpolia reportaturus. 419.

In Viſit. Mariæ.

Luc. 1.

Hug. Vict.

Parauerat Dauid adducere iam Arcam Domini in vrbem ſuam: vnde dicebat: *Surge, Domine, in requiem tuam, tu, & Arca ſanctificationis tuæ.* 420.

Pſal. 131.

Pſal. 131. *ſanctitas, & robur coniunguntur.* tuæ. Pſ. 131. num. 8. Alij ex Hebræo vertunt: *Tu & A a fortitudinis tuæ.* Quod hic conciliat ibi D. Chryſoſt. *Vtraque vera: quæ enim erant ei impoſita littera, erant & ſanctitatis effectrices, & roboris. Pulchre ergo ſic dixit: magnam enim Deus* D. Chryſoſt. *per eam potentiam oſtendit ſemel, & bis, & ſæpenumero: vt quando capta eſt ab Azotiis, ſimulacra deiecit; quando eos, qui ceperant, percuſſit.* Quaſi robur, & ſanctitas pari paſſu procedant in Arca: vt dum in Maria (huius illa typus apud omnes) tantùm miraris roboris, quod in armarium Dei conſtituatur: talem pariter mireris ſanctitudinem, & talem in rebus omnibus excellentiam; vt nullam poſt Deum ſimilem valeas excogitare. Veriſſimè ergo D. Thom. Valent. Conc. 2. de Thom. Val. Natiu. Virg. *Solue cogitationibus habenas: dilata intellectus ſimbrias, & deſcribe apud te in animo* *Maria excellentia omnem cogitatum ſuperat.* *Virginem quandam puriſſimam, prudentiſſimam, pulcherrimam, deuotiſſimam, humillimam, mitiſſimam, omni gratiâ plenam, omni ſanctitate pollentem, omnibus virtutibus ornatam, omnibus chariſmatibus decoratam, Deo gratiſſimam: quantum potes, tantum auge; quantum vales, tantum adde: maior eſt iſta Virgo, excellentior eſt hæc Virgo, ſuperior eſt Virgo iſta: non eam Spiritus Sanctus litteris deſcripſit: ſed tibi eam animo depingendam reliquit: vt intelligas, nihil gratiæ, aut perfectionis, aut gloriæ, quam animus in pura creatura concipere poſſit, defuiſſe; imo re ipſâ intellectum omnem ſuperaſſe.* Sed nunc iam huius parthenici myſterij, & miniſterij gratioſiores effectus exhibeamus.

§. II.

Chriſtus, ſtatim atque editus à Virgine, verè triumphator: ideo dona partitur, odium fugat, fuco pulchreſcit, audit ſcommata.

421. *Chriſtus à Maria omnes triumphatoris partes implet.* PARVM eſt, vt à diuino duce præmunitam Mariam deſcribamus, ſi illam eiuſdem & turrim, & armarium exhibemus: illud ſublimius, virgineo miniſterio cũ prodiiſſe Chriſtum: vt vbi conceptus, nedum editus, ſtatim omnia triumphatoris munia obiret: vt iam ſit nefas putare, vnquam à Dæmone triumphatam, quæ cæleſti triumphatori apparatum, & pompam miniſtrauit. Diſcurramus per ſingula, quæ propoſui. Rapiendo 4. Reg. 2. Eliæ in cælum paratur currus: *Ecce currus igneus, & equi ignei.* 4. Reg. 2. num. 11. E cælo ipſo deſumpta maſſa ignea, gemmea materia, pyropicus apparatus: qui deſuper concameratur in rectum, aſſurgit in latera, detruditur in aſcenſus, ſtriatur in columnas, in reclinatorium dureſcit, molleſcit in habenas: inde protenditur in temonem, hinc in rotas ſphæratur. Parum id: animatur in equos, nunc ad labia candeſcentes in ſpumas, nunc ad nares fumantes in hinnitus. Non in ſella, non in throno, non in lectulo molli defertur Elias: neceſſariò fuit currus apparandus. Quid ita? Nimirum, iam triumphator aſcendebat. D. Chryſoſt. hom. de Aſcenſ. Eliæ: *Apud quoſdam veteres Reges moris erat, vt, ſi quis* D. Chryſoſt. *fortiter pro Rege feciſſet in bello, & corpus, & animam periculis obiicere non timuiſſet; curru, atque* *Triumphator in curru ferebatur.* *aliis regiis inſignibus decoraretur. Igitur Reges terreni, atque mortales, ita ſibi deuotiſſimos remunerare conſueuerunt. Quantò magis omnipotens Deus, qui Rex Regum, & Dominus dominorum eſt, Eliam ſuum tota ſe corporis, & animæ deuotione zelantem, poſt multorum laborum ſudores, &c. igneo curru, atque equis flammantibus impoſitum, triumphali gloria præfulgentem ad ſua regna valuit peruenire?*

Habetur ferè apud omnes aſcendens Elias, aſcendentis Chriſti typus expreſſiſſimus. Vnde tamen 422. homo, qui ad futura Antichriſti bella aſſer- *Maria, Eliæ currus.* uatur, pacifici iam Domini figura habeatur: alij viderint: mihi incarnati Verbi, & in vtero virgineo geſtati typus venit Elias. Purior cælo Maria, ad quam ab Empyreo ſuo, non tam deſcendit Chriſtus, quàm aſcendit: ab animato illo firmamento ad terras has noſtras debellaturus Dæmonem deſcendit: ſic tamen glorioſus in vtero, vt tanquàm in pompatico curru iam vere triumphator adoretur. Præiuit Ioannes Geometra hym. 1. de Deipara: Geometra.

> Καιρε, ὄχημα φαάντατον Ἠλία ἱμάτιον ἄλλο,
> Ἐξ ἁρματῶν πιεύρων, ἐυτροχάλων φλογίων.
> *Salue, Theſbita viue & clariſſime currus,*
> *Viuentium rapidis concite quadrigis.*

Æſtimaui vulgarem verſionem: te enim vera in hoc loco Ἠλία nomine, non tam Sol, quàm Elias Theſbita venit intelligendus. Fauſtior itaque triumphator iam Chriſtus in vtero Mariano, quàm in curru illo ſuo priſcus Elias. Quidni enim iam triumphet incarnatus, qui ipſa carne puriſſima armatus iam hoſtem confundebat. D. Ioan. Damaſcenus in Iambis nuper editis de Damaſcen. Natiuit. Chriſti:

> Ἄρωγε Χριστὲ, τὸν βροτοῖς ἐναντίον,
> Πρόβλημα τὴν ἀάρκωσιν ἀῤῥήτως ἔχων,
> Ἤσχυνας.
> *Auxiliator Chriſte, illum hominibus hoſtem,*
> *Propugnaculum Incarnationem ineffabiliter habens,*
> *Confudiſti.*

Quaſi puriſſima illa carne, contra inſequentes culpas, vt dixi, propugnaretur, vt ſic omninò innocens, & ſegregatus à peccatoribus, purior cælo factus hoſtem detriumpharet.

Quidni ergo iam ſic Deitate potens, ſic carne 423. innocens hoſtem prouocaret? Hinc illa eiuſdem vox: *Surge, Aquilo; & veni, Auſter: perfla hor-* Cant. 4. *tum meum, & fluent aromata illius.* Cant. 4. num. 16. Quia, vt nemo neſcit, aduentu Auſtri cæ- *E Maria* leſtis, & Spiritus Sancti obumbratione è Maria- *Dæmonem* no horto aromata redemptionis nobis effunden- *Chriſtus prouocat.* da. Atqui, inquis, quomodo interim Aquilo ſurgere iubetur? An priuſquàm veniret Auſter diuinus; Infernus Aquilo, Dæmon Tartareus, ſacroſanctum illum hortum perflaſſe intelligendus? Abſit. Sed eo ipſo, quòd ad Incarnationem Spiritus Sanctus aduocatur, iam prouocatur Dæmon ad certamen: non ſurgere iubetur à Maria, quam nunquam attigit; ſed è ſolio ſuo, vt per Chriſtum adminiſtrâ Virgine triumphetur. Guillelmus ibi decerptus à Delrio: *Cum diu* Guillelm. *fortis ſibi armatus cuſtodiſſet atrium ſuum, in pace*

ſeruans

ſeruans ea, quæ poſſidebat; Dei Filius ad deſponſandam ſibi Eccleſiam in mundum venturus ait: Surge, Aquilo. Præmiſerat enim Patriarchas, & Prophetas, qui aduentum eius in carne, & glorioſum de hoſte triumphum ſacris vocibus præcinerent, in ipſis, & per ipſos quodammodo dicens: Surge, Aquilo. Quid ſedes quaſi ſuper ſolium regni tui? Quid ſedes quaſi imperans in ſecuritate? Surge: præpara te vel ad pugnam, vel ad fugam. Ecce venio fortior armatus, & regnum in manu mea, & poteſtas, & imperium. Optimè enim ſic à Maria armato, & hoſtem prouocanti, iam triumphus præcinitur glorioſus.

In Aſſumpt. Mariæ. *Cant. 4.*

424. Hinc capio, quid ſit illud Cant. 4. n. 8. *Veni de Libano, Sponſa mea; veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon; de cubilibus leonum, de montibus pardorum.* Voces ſunt, ex mente Guillelmi, Chriſti iam poſt Paſſionem triumphantis, & Matrem ad coronæ e tot monſtris reportatæ participationem, inuitantis. Sed, nunquid paſſa Maria? Nunquid Redemptor noſter ope Matris indiguit ad ſalutem hominibus miniſtrandam? Non abſolutè: ſed ſuo modo ob intimum Incarnationis miniſterium Corredemptricem habuit Mariam, vt ſupra ex Patribus probaui. Benè ergo Maria, ad proportionatam triumphalis coronæ partem aduocatur, quæ nunquam carnem, niſi triumphalem pariter potuit adhibere. Idem Guillelmus, poſt multa: *Chriſtus coronatus fuit, cum de Diabolo glorioſe per Paſſionem triumphauit. Huius triumphi nunc participem facturus Matrem, à qua carnem hanc triumphantem acceperat, tam ſeria inter inuitat.* Perfecit quidem totius triumphi pompam Chriſtus poſt mortem; ſed ab ipſo præſepio, ab ipſo vtero, iam in triumphante carne inceperat triumphum, iam ſpolia detrahere feſtinabat.

Corona triumphatorum. *Guillelm.*

425. Facit huc hiſtoriola illa Iuſtini de Macedonibus priùs ab hoſte victis: *Prælio pulſi, Regem ſuum in cunis pro aro, & ponè aciem poſito, acrius certamen repetiuère: tanquàm ideò victi fuiſſent antea, quod bellantibus ſibi, Regis ſui auſpicia defuiſſent, &c. Conſerto itaque prælio, magnâ cæde Illyricos fudère: oſtenderúntque hoſtibus ſuis, priori bello Regem Macedonibus, non virtutem defuiſſe.* Narratur res tota fuſiùs lib. 7. Infans itaque in cuna vagiens iam inſtar gigantis ſuos animabat. Vnde mihi non mira vota illa Eccleſiæ Chriſtum ſuſpirantis: *Quis mihi det te fratrem meum, ſugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, & deoſculer te.* Cant. 8. n. 1. Cur enim, ſi ope indiget validâ, auxilio robuſto, gigantem non ſollicitat, ſed infantem exoptat: niſi quia nouerat, infantem illum adhuc Virginis Matris vbera ſugentem, gigantem eſſe, cui iam omnes victoriæ debebantur? Ideò D. Ambroſ. ad hunc locum, lib. de inſtit. virg. cap. 2. *Oſculatus eſt eam foris, quando tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo, exultauit vt gigas ad currendam viam. Tanquàm gigas foris eſt, qui non rapinam arbitratus eſſe ſe æqualem Deo, formam ſerui accepit. Vide illum intus, quando legis, quòd in ſinu eſt Patris: cognoſce eum foris, quando nos quærit, vt redimat.* Vbi nos quæſiuit, ſtatim gigantem inuenimus: latebat intùs in ſinu paterno; at in parthenico adhuc ſinu, iam gigas apparebat.

Iuſtin. *Chriſtus in præſepio triumphans.* *Cant. 8.* *D. Ambroſ.*

426. Veniamus nunc ad ſingulas triumphatoris, quas poſui, conditiones. Relictis aliis, quæ ex priſco triumphantum vſu poterant obſeruari, prima ſit liberalitas, qua, vt paſſim legis, opulentia dona populo ſpargebantur. Et quidem quoad hoc, nihil Chriſto, dum naſcitur, liberalius, non dicam eſſe, ſed nec etiam poterat excogitari. Deſcribit latè Iſaias cap. 9. quàm omnia fauſta Orbi adueniente Chriſto aduenirent: *Paruulus enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis: & factus eſt principatus ſuper humerum eius.* n. 6. Sed quid? Nónne etiamſi iuuenis, & vir deſcenderet Chriſtus Dominus, cæleſtis Princeps, allati nobis regni bona tribueret? Non dubito: ſed ſumma liberalitas fuit, ſub eo habitu veniſſe, vnde quodammodo piè ſeduci, ſuauiter cogi poſſe videbatur ad donandum. Puerum pretioſiſſimis, & gemmatis comptum crepundiis obuius quiſquis inuenerit, ſpoliabit facile: quòd ſi fortè voculas excitet, & lacrymulas, porrecto vili pomo arridebit. Quidquid pretioſum, & imperij ſui ornamentum habebat Deus, puer attulit: vt liberaliſſimus admittat facilè ſpoliatores: & ſubiratulus pœnitentiæ munuſculo facillimè recōciliētur. Bernard. ibi apud Tilm. *Quis neſciat, quòd puer leniter placari poteſt, & facilè donat? Pauperes ſumus, parua dare poſſumus: tamen reconciliari poſſumus pro paruo illo, ſi volumus. Tecum, quod dare poſſumus, in ſeruum iſtud eſt corpus: illud ſi dedero, ſatis eſt.* Pulchrè ſatis.

Chriſtus in triumpho liberalis. *Iſaiæ 9.* *Chriſtus puer amore ſeducitur.* *Bernard.*

Parum erat, ſi Princeps noſter, & bellator triumphans imperij ſui dona adueniens diſtribueret: totum principatum ſingulis ſuis viritim voluit communicatum: ideò Salomon: *Cum medium ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, omnipotens ſermo tuus exiliens de cælo, à regalibus ſedibus durus, & debellator in mediam exterminij terram proſiliuit.* Sap. 18. n. 14. Vbi naſcitur, ſtatim debellat, triumphat, Dæmones, peccatáque exterminat. Sed, cur expreſsè, dum exilit, regales cæli ſedes, & non potiùs cæleſtes, vt alibi paſſim, exercitus celebrantur? Imò cur non ab vno Dei ſolio, ſed à ſedibus quaſi multis prædicatur proſiliens? Planè, quia liberaliſſimus triumphator noſter accedit: regales ſedes appellat, & multas ſedes; quia iam multis regni ſui partitur cohæreditatem. Fauet Hugo Victor. ibidem apud eundem Tilm. *Venit quis? vnde? quo? Sermo Altiſſimi, vnicus Patris, Rex filius Regis: de conceſſu Patris, ad tolerantiam paſſionis; de æqualitate maieſtatis, ad patibulum Crucis; de ſede regali, ad offi[...]am peccati; de lumine cæli, ad tenebras Inferni. Sed, nunquid ideò regnum perdidit? Imò eos, qui ſerui erant, à peccatis liberans, vſque ad conregnandum ſibi ſublimauit, & ideò fortaſſis à regalibus ſedibus venit.* 427.

Plura de hac liberalitate pueri Ieſu. *Sap. 18.* *Hug. Vict.*

Eſt autem in hac liberalitate magna, illud maius, quòd cùm omnia profundat, profundit omnibus. Enarrarat Panegyriſta Plinius, ingentia, quibus populos affecerat, beneficia Traianus: deinde ſic concludit: *Quæ ſingula, quantùm tibi gratiæ diſpenſata adieciſſent! At tu ſimul omnia profudiſti, vt Sol, & dies, non parte aliqua, ſed ſtatim tota: non vni, aut alteri, ſed ſtatim omnibus:* Vni, & ſoli Soli noſtro diuino, id longè aptiùs potuit conuenire. Sed vide, quod ibidem iterum: *E cælo nunquam benignitas tanta,* 428.

Omnia dat, & ſimul omnibus. *Plin. iun.*

vt

ut omnes ſimul terras vberet, ſoueátque. Hic omnibus pariter ſi non ſterilitatem, at mala ſterilitatis exturbat: hic ſi non fœcunditatem, at bona fœcunditatis importat. At fallitur in his verbis Plinius: iam enim ſuo æuo natus fuerat Chriſtus, quandò per totum Orbem melliflui facti ſunt cæli, quandò immensâ benignitate omnes ſimul terras fouerunt, & vberarunt: idque non vno, aut altero dono, ſed omnimodâ plenitudinis ſuæ effuſione:

429. Eſt hoc illud Dauidis de Chriſto naſcituro: *Inclinauit cælos, & deſcendit.* Pſ. 17. n. 10. vt ferè omnes Patres notant apud Lorinum, qui addit ex Ambroſio, aptiſſime inclinatos dici cælos, quaſi cum ſuo Principe deſcendentes, qui cæleſtem thronum tranſtulit potiùs nobis, quàm mutauit. Sed pergamus in communi explicatione: idem enim eſt inclinare, atque inuertere, vt quidquid in cælo erat, nobis infunderetur. A Venere, gratiarum, & cupidinum Diua, quidquid pulchrum erat, venuſtum dicebant veteres; ſingulíſque florum, ſiue donorum ſuorum abundè comptum aliquem prædicabant: at in nuptiis cuiuſdam Principis, longè aliter factum, tenerrimus palpator voluit Claudianus, qui in Epithal. Pallad. ita de Venere, & Cupidinibus eò properantibus:

Pſalm. 17.

Cælos, vt nihil relinquerent, inclinarunt.

A Venere venuſtas irrogata.

Claudian.

> *Vt thalami tetigêre fores, tunc vere rubente*
> *Deſuper inuertunt calathos, largóſque roſarum*
> *Imbres, & violas plenis ſparsêre pharetris*
> *Collectas Veneris prato.*

Quaſi nihil mirum, ſi ibi iam omnia ſumma gratiarum plenitudine adornarentur: quando Venus, quæ hucvſque parcior, vnum, aut alterum florem pro ingenti beneficio conferebat: tunc vt omnes effunderet, calathos ipſos inuertere iubebat: imò & Cupidinum ſuorũ pharetras ſagittiferas olim, iam florigeras inclinabat. Hoc ergo in re noſtra volunt Patres: quaſi hucvſque vnum, aut alterum donum parciores cæli emitterent: at veniente triumphatore noſtro, vt omnia ſimul transfunderent, inclinatos fuiſſe, & inuerſos. Hugo Card. ibi: *Inclinauit cælos, ſicut vas, vt totum effunderet: vnde in natiuitate cantat Eccleſia: Hodie melliflui facti ſunt celi.* Sed de hoc alibi.

Hug. Card.

430. Erat ſecunda triumphatoris conditio, bullam geſtare. Fuit autem bulla pyxis, ſiue capſula (prætereo materiam) ad cordis modum efformata: cuius vſum nemo ignorat ex Macrobio Sat. 1. cap. 6. *Bulla*, inquit, *geſtamen erat triumphantium, quam in triumpho præ ſe gerebant, incluſis intra eam remediis, quæ crederent aduerſùs inuidiam valentiſſimis.* Scilicet, in tanta dignitate, & apparatus decoriſſimâ pompâ conſtituti, timebant faſcinum, inuidos, & vrentes oculos formidabant: vnde contra inimicorum odia adhibito alexipharmaco ſe præmuniebant. Quid ſi ſecum deferre poſſent pharmacum, & amatorium veneficium, quo non ſolùm auerruncarent odia; ſed etiam ab inimicis, amorem ſibi tenerrimum conciliarent? Sed, quod illi peragere nequiuêre, id Triumphatori noſtro ſuauiſſimè à Mariana carne conceſſum, quæ non ſolùm ab auerſis olim hominibus odia extirpauit; ſed etiam dulciſſimos amores ſibi allexit. Expertus pharmacum Chryſoſtomus tomo 3. Orat. de B. Philog. qui, poſtquam latè de die Natiuitatis Dominicæ, déque bonis abundè indidem nobis communicatis, ſic concludit: *Propterea potiſſimum amplector, diligóque diem hunc, & amorem eius in medium propono, vt vos huius amatorij pharmaci participes reddam.* Beneficus veneficus Triumphator noſter bullam geſtat carnem, vbi remedia congerit non ſolùm fugando odio, ſed etiam figendo amori valentiſſima. Vnum ſubdo, ſed valens teſtimonium pro hac re.

Triumphatoris bulla.

Macrob.

Chriſtus natus, amoris pharmacum.

Pontius de Concept. B. M. V.

Chryſoſt.

Hilaris Eccleſia, & deliciis affluens, quaſi 431.
congratulationes exigens à ſodalibus, referebat: *Sub vmbra illius, quem deſideraueram, ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo.* Cant. 2. num. 3. Ac ſi adhuc repetitâ memoriâ palatum fructus dulcedo diuina titillaret. At ſi Sponſus totus lux eſt, & tenebræ eum non comprehenderunt; quid *vmbra* huc importatur, quaſi obducto velo lumen obtectura? Pulchrè Guillelmus ibi: *Quis poſſet ſuſtinere Solem iuſtitiæ nudum? Quis non conſumeretur ardentibus radiis eius, de quo Iſaias: Ardens furor, & grauis ad portandum? Aſſumpſit ergo Sol iuſtitiæ hominem mediatorem: & ita ex coniunctione Solis, & humani corporis, facta eſt vmbra.* Iam ergo nihil mirum, quod ſubdit Eccleſia n. 4. *Introduxit me in cellam vinariam: ordinauit in me charitatem.* Incarnati enim Dei amor inebriet, neceſſe eſt: ideò addit Guillelmus: *Hoc vino nihil caſtius, calidius, ſapidius.* Mirum ergo ibi videtur eſſe, quòd Hebræa verſio, vbi nos legimus, *ordinauit in me charitatem*; habeat, *vexillum eius ſuper me charitas.* Quia, ſicut in loco victo, & expugnato Triumphator ſuum erigit vexillum victoriam inclamans: ſic Chriſtus natus, eiecto tyranno, debellato Tartareo Principe, in acquiſita Eccleſia, inque eius affectibus ſuperatis victoriæ ſibi vexillum fixit glorioſum. Sed, vt dixi, videtur ibi eſſe mirum, nec eſt adeò: maius enim in re noſtrâ mihi ſuboritur. Attende.

Id confirmatur.

Cant. 2. n. 3.

Guillelm.

Chriſtus natus ſe nobis aſſi(?)

Hebr. ...

Amor inebrians, & debellans.

Illud ergo totum admirationis ordinem videtur 432.
tur exhaurire, quòd, detriumphata Eccleſia, quæ ſub nouo dominio mores mutat, voluptatibus renunciat, tota denique è vitiorum barathro, in virtutis ſtudium crucifigitur; ſic hilaris exultet, ſic amet ardenter, vt ſubdat ſtatim: *Fulcite me floribus: ſtipate me malis; quia amore langueo.* num. 5. Quid rarius? Ducebantur olim ante Triumphatoris currum conſtricti vinculis captiui, mæſto vultu, obortis lacrymis. Talis, licèt felicior, ducitur Eccleſia, omnes carnalis cordis delicias iugulatura. Pergat quidem conſtans, pergat ſerena, dabitur id illuminatæ menti. Sed cur exultans; cur ardentiùs amans, nec ſolùm robuſtiùs affecta, ſed etiam teneriùs liquefacta? Potionatæ, nimirum, amantis mores exprimit: quia diuinus triumphator, philtra non ſolùm amouendis odiis, ſed magis admouendis amoribus deferebat, imò & ipſe totus philtrum erat: ideò Symmachus ly, *amore langueo*, vertit, τετρωμένη γὰρ φίλτρῳ, id eſt, *philtro, ſiue amatorio pharmaco percuſſa ſum.* Quæ vnquam ſic valentia contra odium remedia triumphatores inuenêre?

Cur iuſtius triumphata à Deo gaudeat.

Cant. 4.

Venio ad tertiam triumphantum cæremo- 433.
niam. Purpureo fuco, & minio pretioſo ſolebant veteres Deorum ſuorum linire ſimulacra, vt auguſtiùs de pulchritudine adhibita colerentur. Hinc triumphatores, vt Deorum pulchritudinem imitarentur, eodem ſe fuco comere ſtudebant.

Triumphator adhibito fuco pulchreſcebat.

Plin.

Tritum illud Plinij lib. 33. cap. 7. vbi dicitur: *Iouis ipſius ſimulacri faciem diebus feſtis minio illini ſolitam, triumphantiumque corpora*. Ecquid igitur, inquis, an quia Verbum diuinum per incarnationem triumphat illicò, ideò etiam ad pulchritudinem fucatum audebimus aſſeuerare? Numquid immenſa Dei pulchritudo aſſumpta carne potuit augeri? Reapſe quidem non potuit at, quamuis idem in ſemetipſo permaneret Deus; neſcio, quomodo oculis noſtris, imò & Angelicis de incarnatione pulchrior, tanquam fuco

Chriſtus à Maria quodammodo pulchrior.

pulcherrimo videatur: cùm enim perfectiſſimis ſuis attributis pulchreſcat Deus; dum per Incarnationem ſapientia, charitas, & benignitas Saluatoris apparet: hæc pulchritudo, quæ denuò cernitur, quodammodo denuò creſcere indicatur. Triumphat ergo à Maria Deus, per quam pulcherrimam virginei Sanguinis minium, & carnis fucum accepit venuſtiſſimum. Hoc oſtendo.

434. Naſcitur Chriſtus, & exultat Eccleſia: cæleſtem Curiam conuocat ad applauſus: *Egredimini, & videte, filiæ Sion, Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua*. Cant. 3.

Cant. 3.

Virginea caro Deo, fucus pulchritudinis.

num. 11. Et benè tunc cæleſtes Spiritus, *filiæ Sion*, id eſt, ſpeculationis alumni appellantur, ne caſſo gloriarentur nomine; ſed titulo reſpondentes, Verbum à Maria carne, tanquam regio diademate cinctum contemplarentur. Sed heu! deguit Spiritus beati in ſapphirino throno, æternis adamantibus, Verbum ipſum in ſinu Patris ſpeculantes: & inde ad ſtipulas, ad ſtabulum, vt idem incarnatum in gremio Matris cernant, mentiri non cenſentur? Quis vnquam ab amphitheatro, vbi regia ſpectacula, equeſtres ludi eduntur; ad puerorum choros arundinibus ludentium ſpectatores præſumpſerit ſeuocandos? Quis ſitibundis labris iam limpidi fontis cryſtallo viuo, & ſonoro permanentibus, limoſi, algiſque obducti fluentis potu inuitauerit? Quis aquilam, volucrum Reginam, Solis ipſius immotis palpebris viſcera transfigentem, ad lychnuli tenuiores ſplendores appellitet examinandam? Quis leonem tam tauri ceruicibus inſtantem, ad imbellis agni prouocet certamen? Simile aliquid videtur, ſi Angelos nudum Verbum in gloriæ immenſitate contemplantes, ad eiuſdem ſub carne diſſimulati conſpectum prouocaueris. Sed fallitur, quiſquis ita putet. Pulchrè Gillib. Serm. 21. ad hunc locum: *Glorioſus planè in illo ſplendore gloriæ, & paterna figura ſubſtantiæ; ſed ſuperaddita noſtra quodam velut fuco natura, & colore indultò, dum ſublucet, plus placet: nec ſibi tantùm, qui*

Gillibert.

ſocius ferre non poterant; ſed his etiam, quibus parè ſe ſplendor ille refundit. Nihil tenerius de Triumphatoris noſtri fuco, & minio colorante dici potuit. Sed en aliud ſimilis ſuauitatis.

435. Aſpexit aliquando Chriſtus Virginem Matrem, & maternitatis dotibus cumulatiſſimam prædicans, exclamauit: *Ecce tu pulchra es, amica*

De eodem adhuc.

Cant. 1.

mea: ecce tu pulchra es. Cant. 1. num. 15. Vix audit Maria, cùm alternans Chriſto ait: *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus*. Ibidem. Et vnde hoc, ô humillima Virgo, quòd nouo amicæ vnicæ, id eſt, Matris decoramento, ſic tibi pulchritudo accreſcat, vt etiam ipſum Filium Deum in admirationem, ſi fas eſt dicere, rapere videaris? Nullum mirum: ſed quòd æquo amœbæo reſpondeas, par pari referas, laudum libertans fidem; quaſi perinde à te pulchreſcat filius, vt à filio pulchreſcis ipſa: vtque ille tibi pulchritudinem auxit, ſic tu illi auxiſſe pulchritudinem commendaueris. Quis non miretur? Reſpondet ibi Rupertus ex ore Deiparæ: *Dicis mihi: Ecce tu pulchra es: & ego dico tibi: Ecce tu pulcher es. ex quo ego pulchra facta ſum, ex eo tu, qui*

Rupert.

pulcher ſemper eras, pulchrior factus es: nam verè tu eo pulchritudinem tuam adauxiſti, quod, cùm Deus eſſes, homo dignatus es fieri. Sed de hoc paſſim alibi.

Hucvſque ſuauiter, & decorè procedit Triumphator noſter Chriſtus à Maria. Vltima cæremo- 436.

Scommata in triumphatorē iacta.

nia iam onerosa venit. Erat illa licentioſus quidam ritus obſeruatus, vt milites triumphatorem proſequētes dicteria funderent, ſcommata iactarent, quibus blanditiis mixtis acriter ducem pungerent, ad viuum lancinarent. Nemo neſcit, quam ſæuis in Gallico triumpho Cæſar pungeretur: legat, qui velit, Suetonium in eius Vita, cap. 49. Suet.on.

ab alijs verſiculis: *Gallico triumpho milites eius inter cætera carmina, qualia currum proſequentes ioculariter canunt, etiam vulgatiſſimum illud pronunciarunt*, &c. Agite ergo dum, milites Chriſtiani, præſepium Ducis noſtri, id eſt, laureatum eius currum proſequentes, eundem pio ſcommate feriamus: ne id veriſſimo triumpho deeſſe videatur. Et quoniam nullo dicterij genere grauius quis feritur, quàm, dum eiſdem verbis pungitur, quibus olim ille alios pungebat, inde ſubſannatus, vnde ſubſannabat; hinc ſcommata noſtra mutuemur.

Præuaricatur Adam, & his miſerijs infauſtus condemnatur, vt qui ſe Deum noſcere, ſe Numen cernere affectarat, velatur pudore ſuffuſus, ne ſe ipſum cernere cogeretur. Intendit interim Trinitas in hominem, ad id vilitatis deiectum, vt nihil minùs quàm capax videretur, qui ſic tumidos ſpiritus paulò ante animaſſet: tunc ſubridens, & ſubſannans confuſum pungit adhuc, punctúmque vehementiùs confundit: *Ecce Adam, quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonum, & malum*. Genef. 3. num. 20. Verba quidem, imò verbera, quibus nulla alia diuina Iuſtitia in vindictæ fornace cudit ſæuiora. Audiuit diuinus Amor, & indoluit; etiam piam, contra diuinam vindicem, vindictam parat: cogit Deum, vt remedium deſtinet: & mille inter modos, mille curandi formas, illa eligitur, quæ ſtaret carior, dum charitati pronior; induit, nimirum, Deus hominem, Verbum incarnatur. Quorſum ibi? Vt dulci pungatur ſcommate, quo læuo pupugerat. Ricardus Victor, ibi apud Godefr. 437.

Scommata per Chriſtum audit.

Geneſ. 3.

Ceſſet iam vetus opprobrium: ecce enim audio vnam aliquam ex tribus in Trinitate Perſonis perſonare in voce exprobrationis: Ecce Adam factus eſt quaſi vnus ex nobis. Meritò certè exprobraſtis: ſed nunquid ſemper exprobraturi eſtis? Certè, ſi ironicè dicitis, quia homo factus eſt quaſi vnus ex vobis; nos de cætero dicimus tam fidenter, quàm veraciter, quia Deus factus eſt quaſi vnus ex nobis. Dictum eſt illud in voce exprobrantis, & obloquentis: nos dicamus in voce exultationis, & confeſſionis. Quod igitur dictum eſt per ironiam de Adamo primo, iam dicere poſſumus ex ſententia de Adam ſecundo: Ecce Adam factus

Chriſtus factus eſt Adā ſciens bonum, & malum.

Ric. Vict.

eſt

eſt quaſi vnus ex nobis, ſciens bonum, & malum. H , A or dulciſſime Ieſu: ecce non ſolum & experiris bonum e cælo tuo; ſed malum ex terra noſtra. Iaces in paleis, frigore riges, tremulus vagis, lacrymulas irroras: triumphas patiens, & pateris ſcommata. Addo adhuc alterum.

438. Intuebatur triumphalis huius diei ſplendorem David, & exclamauit: *Hæc eſt dies, quam fecit Dominus: exultemus, & lætemur in ea.* Pſ. 117. num. 24. Nimirum, intuebatur triumphum; ſed è longe: ideò adhuc ab Spiritu Sancto pungentia dulciter verba non edidicit: ideò ſcommate piiſſimo abſtinuit: exultationem præcipit; ſed exultationis ſuauiſſima ſupprimit dicteria. Atqui triumphantem iam cernimus paruulum noſtrum, & currum eius proſequimur laureatum. Quomodo eiſdem verbis ſcommaticè ſimus vſuti, diſcimus a D. Eucherio Lugdun. homil. 2. de Natiuit. *Benè, inquit, noſtis, Fratres chariſſimi, & memoriter fideliter retinetis, beatum Prophetam de præſenti ſolennitate cecinisse: Hæc eſt dies, quam fecit Dominus. Ego autem dico: Hic eſt dies, in quo factus eſt Dominus: genuit poſterior antiquum, occidens ſempiternum: hic, inquam, eſt, in quo factus eſt Dominus ſeruus, vt perſona ſerui tranſiret in Dominum.* En ſub die factus, per quem factus eſt dies. en creatur Creator, en ſeruit Dominus. en æternitatis Conditor abſconditur in occulto, en qui ſe tanti diei iactauerat authorem, authorem ſui diem iam ſortitur. Hinc exultans hunc diem hymnificat Eccleſia:

Pſal. 117.

Creator grinus per Mariam.

D. Eucher.

Te cælum, terra, hunc mare,
Hunc omne, quod in eis eſt,
Authorem aduentus tui
Laudans exultat Cantico.

Habes Ducem noſtrum Triumphatorem à Maria. Ah, cuius coſtet incuriæ, tantæ adminiſtram gloriæ non præmuniſſe, ne prius vnquam à Dæmone triumpharetur?

§. III.

Cur in militarem annonam paretur Euchariſtia.

439. QVIDQVID in Euchariſtia ex vi verborum habemus, à Maria nobis paratum, prædicant Doctores. Maria (vt infra in Anthologia de Chriſto. Altore fuſiſſimè probabo) cæleſtis Panis horreum fœcundiſſimum fuit, clibanus puriſſimus. In hoc loco tantummodo cauſas aperio, cur Dux noſter Saluator Euchariſtiam militibus ſuis præbeat in annonam: quia inde probabiliter ſatis infertur, præmunitam ab eodem Mariam, nec vnquam Dæmoni ſubiectam, quæ victricem Euchariſtiam militibus apparauit: quis enim decenter putet, noxiali primo Mariam ab Inferno debellatam, quæ eſcam, qua vnice à militibus Chriſti triumphatus debellatur Infernus, condidit, & conduit? Nullam ergo Euchariſtico nutrimento aptiorem annonam, militibus ſuis præbere Chriſtus potuit: hæc enim ſic nutrit, vt armet: ſic proprias vites roborat, vt pariter hoſtiles impetus eneruet. Egit de hoc ad rem ſuam variis in locis meus Mendoça, & Velaſquez. Faxo tamen, vt in hoc epulo, ad rem Conceptionis, micis noſtris contenti, alienas lautitiès non rapiamus: odi huiuſce generis Harpyias.

Euchariſtia militaris annona à Maria.

Pinius. de Concept. B. M. V.

Veniunt huc graphica, licèt obſcura, verba Iſaiæ, de conuerſione Eccleſiæ: *Lætabuntur coram te, ſicut qui lætantur in meſſe: ſicut exultant victores captâ prædâ, quando diuidunt ſpolia.* cap. 9. num. 3. Quàm enim longa diuerſitas inter meſſores agricolas, & triumphantes milites, vt vtrorunque lætitia in idem conferatur: niſi quandoque ijdem, qui meſſores, milites pariter reapſe haberentur? Ideò Interlinearis ibi: *Apoſtoli Chriſti, meſſores gentium, quia ad fidem colligunt: victores, quia carnem, & Diabolum vicerunt.* Puto tamen, nec immeritò, vtrunque ad fideles omnes deduci poſſe, qui eo ipſo, quòd lætentur in Euchariſtia cæleſtis frumenti meſſe; ſibi etiam de victoriâ gratulantur: quia ab iſta meſſe, & panem, & gladium ſimul reportarunt. Fauet mihi idem Propheta, dum ſubiungit ſtatim n. 4. *Iugum enim oneris eius, & virgam humeri eius, & ſceptrum exactoris eius, ſuperaſti, ſicut in die Madian. &c. paruulus enim natus eſt nobis, &c.* Mirum enim, victorias naſcentis Chriſti, expreſſius Gedeoni Madianitas ſuperanti ſolummodo comparatas, quam quibuſlibet aliis ducibus afferri: niſi quòd priùs dixerat, vellet explicatum. Recurre, quæſo, ad cap. Iudic. 7. n. 13. ibi videbis ſubcinetitium panem in caſtra Madian deſcendere, percutere tabernaculũ, ſubuertere, & terræ funditùs coæquaſſe: qui tamen panis ſtatim dicitur *gladius Gedeonis*: quem locum ad Euchariſtiam bellatricem iam alij detulêre. Benè ergo victoriæ euchariſticæ in meſſe hilari, & hoſtili deprædatione celebrantur: quia illarum typus Gedeon tũc armatur gladius, cùm panis conuoluitur. Et proinde meritò D. Eligius Nouiomenſis hom. 8. de hoc Sacramento locutus: *Sicut in primo populo vnicuique piorum manna ſecundum propriam voluntatem in ore ſapiebat: ſic in ore vniuſcuiuſque Chriſtiani Sacramentum illud, quo ſubiugatus eſt mundus.* Quaſi vniuerſæ Chriſti victoriæ, de ſubiugato mundo comparatæ, vni ſacræ Euchariſtiæ debeantur.

440.

Iſaiæ 9.

Hinc fideles militant metentes, metũt militantes.

Interlin.

Iſaiæ 9.

Iudic. 7.

D. Elig.

Neſcio, quo guſtu feror, vt putem, ad euchariſticam meſſem alluſiſſe iterum Prophetam cap. 2. num. 4. vbi de ipſo Chriſto ſic ſcribit: *Et iudicabit gentes, & arguet populos multos, & conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces: & non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur vltrà ad prælium.* Grandis pax promittitur, fateor: ſed quid, ſi fortè aliquis rebellet? Quid, ſi, cùm ſit militia, vita hominis ſuper terram, inſurgat hoſtis, & oppugnet, omniſne gladij propugnatio amolienda? Imò, cur vltrà non exercebuntur ad prælium, ſi, vt dixi ex Iobo, tota vita militiæ mancipatur? Nimirum, non erit prælium, ſicut anteà, quia non gladiis, & lanceis; ſed vomere, & falce decertandum: ideò non abolentur arma, ſed mutantur. Benè ibi D. Hieron. *Spiritualiter, inquit, intelligi poteſt, quando omnis duritia cordis noſtri, Chriſti vomere frangitur, & eradicantur ſpinæ vitiorum, vt ſementis ſermonis Dei creſcat in fruges.* Addo, diſponi cordis noſtri duritiam, non ſolùm vt Dei

441.

Iſaiæ 2.

Meſſis euchariſtica bellica & pacifica.

D. Hieron.

ſermonem; ſed, vt Deum ſermonem, Chriſtum, ſcilicet, (qui frumentum eſt è cælo cadens,) recipiat: quo deinde in nobis permanente, omnes affectuum ſpinæ, omnes tentationum tribuli enerues ſuffocantur: vt iam gladiis, & lanceis non indigeamus vltrà ad prælium: quia ipſo cibo ſecuriùs obarmamur. Itaque priora arma mutamus in frumentaria inſtrumenta vitiis eradicandis: deinde facta felici euchariſtica meſſe, iam non ſit prælium, quia adeſt ſecuritas armata.

442. Fugiebat Dauid impetum Saülis, & fame penè confectus Achimelech Sacerdotis domum intrat; orat cibum, & exorat illum, ſed ſanctificatum: *Dedit ergo ei Sacerdos ſanctificatum panem.* 1. Reg. 21. n. 6. Condignum munus è manu Sacerdotis, vt iuſta afflicti iuuenis poſtulatio. Mirum tamen, quod ſubdit: *Si habes hîc ad manum haſtam, aut gladium, quia gladium, & arma mea non tuli mecum.* num. 8. A pacifico Sacerdote arma petuntur; &, quod magis eſt, habenda in promptu ſupponuntur: ecquid aliud ab armato Imperatore ſupponeretur exhibendum? Scilicet, repræſentabatur iam tunc typicè, quod reapſe in ſacro epulo nunc habetur: Myſtico pane nutriti armamur, armati nutrimur: quia ſimul cum illo, arma perdendis hoſtibus comparamus. Lyranus ibi: *Per hoc, quòd Dauid in arcto poſitus venit ad Achimelech, ſignificat, quòd quilibet Chriſtianus in arcto poſitus, per preces deuotas recurrere debet ad Dominum Ieſum Chriſtum. Per hoc autem, quòd panem petiit, ſignificat, quòd Chriſtianus debet à Chriſto petere panem verbi diuini, & Euchariſtiæ, &c. Per hoc autem, quòd Achimelech dedit Dauid gladium, ſignificat, quòd Chriſtus armat ſuos fideles, contra Dæmonum inſultus.* Armat certè; ſed maximè poſtquàm militari annona eos refecit: quaſi neſciat armatura Chriſti à myſtica refectione ſeparari. Nec poſſint Euchariſtiâ refectum militem, Dæmones armatum pariter non timere: ideò querelæ illæ Saülis ad Sacerdotem, ibidem, cap. 22. num. 13. *Quare coniuraſti aduerſum me, tu, & filius Iſai; & dediſti ei panes, & gladium?* Priùs datos panes queritur: quia inde robur mouendis contra ſe armis ſentiebat.

1. Reg. 21.

Hinc nutrimur, & armamur.

Lyran.

1. Reg. 22.

443. Hac ille doctus experientia, ſummum ad ignauiam ſupplicium non tam precans, quàm prophetans peccatori, negatam Euchariſtiam minabatur. Occidit Ioab per ſcelus pluſquàm teterrimum, fortiſſimum Abner, cùm inter amica verba, inimicum occultat gladium; & mortis iaculum, vitalis amicitiæ velamine obducit. Quo audito exclamat Dauid: *Mundus ego ſum, & regnum meum apud Dominum, vſque in ſempiternum, à ſanguine Abner: & veniat ſuper caput Ioab, & ſuper omnem domum patris eius: nec deficiat de domo Ioab, tenens fuſum, & cadens gladio.* 2. Reg. 3. num. 28. Quàm dura in peccatores maledictio! Per ſummam contumeliam obiiciebatur Herculi, quòd addictus turpiſſimis mulierculæ amoribus ſic eneruaretur, vt colo, fuſóque tractando addiceretur. Aptè Seneca in Hippolyto.

Vir mollis, fuſo, & colo dignus.

2. Reg. 3.

Senec.

Natus Alcmenâ poſuit pharetram,
Et minax vaſti ſpolium leonis:
Paſſus aptari digitis ſmaragdos,
Et dare legem rudibus capillis?
Crura diſtincto religanti auro,
Luteo plantas cohibente socco.
Et manu clauam modo qua gerebat,
Fila deduxit, properante fuſo.

En curiatus Hercules, & in mollem fœminam efformatus. Huic ergo tam turpi maledicto robuſtiſſimam alias familiam deſtinat Propheta. Id ò Hugo Card. ibi: *Tenens fuſum, eſt effœminatus.* Vt ignaueſcat mollis, colum pro lorica; fuſum gerat pro gladio: & quem telæ, non tela decent, lanea vellera, pro aciebus hoſtilibus pertractet, cuiuis inimico gladio facilè ſuccumbens. Quæris, vnde tam deſtituta præſidij conditio? Pane indiget, id eſt, euchariſtico robore ſpoliatur. Ipſe ſe aperit Dauid: *Nec deficiat de domo Ioab, tenens fuſum, & cadens gladio, & indigens pane.* num. 29. ibidem: vbi Gloſſa interlin. *Indigens*, inquit, *pane, qui de cælo deſcendit.* Quia huius cæleſtis cibi defectus, robuſtiſſimos alias milites eneruat.

Hug. Card.

Sine Euchariſtia fuſo, & colo damnatur fidelis miles.

Gloſſ. interl.

444. Peccat Iſraël, & iraſcitur Deus iam iam vltimum ſupplicium emiſſurus: quid tunc machinatur? *Ecce*, inquit Iſaias, *dominator Dominus exercituum auferet ab Ieruſalem, & Iuda validum, & fortem: omne robur panis, & omne robur aquæ, fortem, & virum bellatorem.* cap. 3. num. 1. Benè tam glorioſis, tam pugnacibus titulis tunc inſignitur Deus, quando myſticè populum ſuum dicitur eneruaturus. Sed pende interim, dum tot fortes dicuntur ſuperandi, ſolius menſæ, non armorum, non arcuum, non murorum aſſignari vaſtationem. Quia, nimirum in illa (vt ipſa verba præferunt) vniuerſum exercitus robur conſiſtebat. Quidni, ſi erat panis ille viuens, & è cælo deſcendens, cuius defectus neceſſariò afficit fragilitate? Vbi robur huius panis deficit, robur armorum cadat, neceſſe eſt. D. Hieron. ibi: *Fortitudo*, inquit, *panis* [illegible] *ab eo* [illegible], *qui dicit: Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi, &c. Habent ergo Iudæi panem, ſed abſque fortitudine: habent aquas, ſed abſque robore: legunt enim Scripturas, ſed non intelligunt: tenent membranas; & Chriſtum, qui in membranis eſt, perdiderunt.* Ac ſi pauor, & metus, qui [illegible] miſeros homines comitatur, ex pane viuo derelicto, & in Euchariſtiâ non guſtato oriatur. *Lacte enim*, addit Hieron. *aluntur, quaſi paruuli, & non ſolido cibo: & quia fortitudinem perdiderunt, & infirmi ſunt, olera Rom. 14. n. 2. manducent.* Perſeuerent igitur damno ſuo, & Paſcha ſacrilegum oleribus celebrent, & amaris lactucis ægrotantes. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, & ſub robuſto panis alimento, & forti ſoliditate celebratur: quia bene valentibus, & militaturis, fortis præbeatur cibus, neceſſe eſt; caueatque Chriſtianus ne ſacrum euitet epulum curandus.

Iſaiæ 3.

Metus, & pauor, ex Euchariſtiæ defectu oritur.

D. Hieron.

445. Sed nota obiter, pro eo, quòd nos legimus, *fortem virum, & bellatorem*; legiſſe Septuaginta, *gigantem, & fortem*: quaſi iuſtus, dum ab Euchariſtiæ robore non arcetur, meritò gigas appelletur: quandoquidem illum ipſum gigantem cæleſtem, & ad curſendam viam exultabundum, integrum poteſt, & ſolet deuorare. Aliter ibi D. Hieronymus: nam gigantem iſtum à gente peccatrice auferendum de ipſo Chriſto explicat: *Pro forti, in quit, quod poſitum eſt in Hebræo, Septuaginta tranſtulerunt, gigantem,*

Septuag.

Euchariſtico epulo gigantes ſumus.

D. Hieron.

gigantem, & fortem: gigantem autem in bonam partem, hoc eſt, de Domino Saluatore: in 18. Pſalmo legimus Exultauit, vt gigas, ad currendam viam. Quaſi in eodem loco Chriſtus, & gigas, & panis pariter appelletur. Vnde fortaſſe videar minus paradoxicus, ſi illuſtrem ex libro Numer. locum huc adducam. Lamentabantur ignaueſcentes illi terræ exploratores, timidorum fidelium infauſti typi, quòd abſque dubio irent perituri: *Ibi vidimus*, inquiunt, *monſtra quædam filiorum Enac, de genere giganteo, quibus comparati quaſi locuſtæ videbamur.* Num. 13. num. 34. Horum pauorem, fœmineus aciérum ſequitur eiulatus: quos contra, fortes ſtantes Ioſue, & Caleb: *Nolite*, clamant, *rebelles eſſe contra Dominum; neque timeatis populum terræ huius: quia, ſicut panem, ita eos poſſumus deuorare.* cap. 14. num. 9. Cur non ſicut aqua dicuntur abſorbendi, quæ faciliùs hauſta, videbatur ad exemplum accommodatior? Quærebatur, credo, in exemplo, non tam ratio ſimilitudinis, quàm cauſa corroborationis: ac ſi dicant animoſiores iſti fideles: Si ad noſtram ſalutem, & robur, gigantem illum cæleſtem in pane myſtico deuoramus, cur terrenos libidinis, aut Tartareos Inferni gigantes, ad eorum perditionem non poſſimus deuorare? Ille ſumitur roboraturus, iſti conſumendi abſumentur. D. Auguſt. apud Gloſſ. pro illo, *ſicut panem*, legit ex Græco; *cibus nobis ſunt*: quod deinde ſic explicat: *Cibus nobis ſunt, hoc eſt, conſumemus eos.* Certè virtus cordis, ſumendi diuini gigantis capax, ſic inde roboratur, vt giganti Tartareo ſufficiat conſumendo; id eſt, cuiuis libidinoſo, & terreno affectui expugnando.

Numer. 13. — Ibid. 14. — D. Auguſt.

446. Sæuas has Iſaiæ minas, eodem ſpiritu; ſed emphaticoteris verbis celebrauit Dauid. Loquitur myſticè (litteram nunc prætereo) de Deo homines puniente; *Vocauit*, inquit, *famem ſuper terram, & omne firmamentum panis contriuit* Pſ. 114. num. 16. Vocauit Dominus famem, an potiùs immiſit? Et vnde pallida iſta larua, fames macilenta, ſpectrum gracile, inanime ſimulacrum aures adhibuerit? Audi ibi Auguſtinum: *Quid eſt, vocauit famem? An fortè ſunt mala, quæ patiuntur homines, habent quoſdam præpoſitos ſuos Angelos malos? nam & in alio Pſalmo dicit, immiſſione per Angelos malos, Deum homines afflixiſſe; non vtique errante iudicio: & hoc eſt fortè, vocauit famem, id eſt, Angelum præpoſitum famis: & eius rei nomine, cuius eſt præpoſitus, appellatur. Ex qua opinione Romani veteres Deos quoſdam tales conſecrarunt, ſicut Deam Febrim, Deúmque Pallorem.* Quod ſi myſterio applices, intelliges, nullum dirius ſupplicium a Deo contra homines fulminari, quàm ſi permittat Dæmoni alicui Sacramentario, (vt eum ſuorum Hæreticorum nomine compellem,) vt ingeſto faſtidio, ab euchariſtico pane illos arceat; vnde fames, id eſt, inopia, & non vſus illius inoleſcat: hoc enim ablato pane, omne firmamentum conteritur; virtus omnis expugnando hoſti eneruatur.

Pſal. 114. — *Dæmon famem inducit arcens ſtudium ingerit Euchariſtiæ.* — D. Auguſt. — *Dea Febris, Deus Pallor.*

447. Longe aliter, ſed maximè ad rem noſtram Moyſes, qui diuina beneficia fideli populo, in deſerto conceſſa, enarraturus: *Panem*, inquit, *non comedistis: vinum, & ſiceram non bibiſtis: vt ſciretis, quia ego ſum Dominus Deus veſter, & veniſtis ad hunc locum. Egreſſúſque eſt Sehon Rex Heſebon, & Og Rex Baſan, occurrentes nobis ad pugnam, & percuſſimus eos.* Deut. 29. num. 6. At quorſum, inquis, ſubſcripturus ſtatim victorias comparatas, naturales cibos deſcribit denegatos? Vt interim manna cæleſti ſe paſtos meminiſſent, quod loco alimenti deſeruiebat; ſicque innueret, vincendis hoſtibus robur addidiſſe. Sed quid inde? Lyranus ibi: *Nam in deſerta filij Iſrael manna nutriti fuerunt loco panis, quod fuit figura Sacramenti Euchariſtiæ, quo religioſi, & fideles ſpiritualiter nutriuntur. Vinum non bibiſtis: per ſobrietatem enim in vita temporali, & deuotum vſum Euchariſtiæ in vita ſpirituali, habetur prælibatio futuræ beatitudinis.* Hinc ergo bene oritur victoria noſtra, benè hoſtium percuſſio inuiſibilium.

Euchariſtia eneruat hoſtes. — Deut. 29. — Lyran.

448. Poteſt tamen hic locus, licèt magis abſtruſè, ſubtiliorem ſortiri explicationem; quaſi dicat Moyſes: Inde pia Dei miſericordia, & potentia magna agnoſcitur; quòd cùm egregias victorias, etiam temporales, ab Euchariſtia diſpoſuerit dependentes; (vnde ab Euchariſtiæ cultu Hiſpaniam ſemper noſtram auguror victricem:) vos tamen ſine pane, vinóque euchariſtico fecerit victores. Quòd ſi languentes adhuc, dulcibúſque, & puerilibus bellariis aſſueti, (tantùm quòd è cælo pluerent) fortes euaſerunt: quid nobis erit, qui ſolido cibo, & ipſo Deo pane enutrimur? Pulchrè D. Zeno Veron. Serm. 6. in Exod. *Vulnera*, inquit, *deſſtabiliſmentis curanda, lacte cum melle promdendo curauit: nam infirmis, ac languidis manna teneritudinem irrorauit: non erant idonei, aut digni, qui cæleſtis panis perpetua ſoliditate fruerentur.* Nimirum, cæleſtis iſte panis annona eſt militaris: valentes requirit, quos deinde iam reddat robuſtiſſimos.

Hiſpania ab Euchariſtiæ cultu victrix. — D. Zeno.

449. Commemorabat Eccleſiæ allata bona per Chriſtum, Vates ſceptriger, dicens; *Qui poſuit fines tuos pacem, & adipe frumenti ſatiat te.* Pſ. 144. num. 3. Naſcitur Chriſtus, & pax Orbi ab Angelis decantatur: moritur, & diuino Sanguine perpetuum confœderatæ pacis firmatur teſtamentum. Hæc pax inſignis in loco iſto celebratur: & tamen ſubditur ſtatim adeps panis irrogatus: tanquam maius aliquod beneficium, & firmius prædictæ pacis ſtabilimentum irrogetur. Credo, quia Euchariſtia in hoc loco, conceſſa prædicatur; vnde hoſtes à finibus noſtris pacificis arcemus. Certè de myſtico hoc pane locum capit ibi Incognitus: *Agit*, inquit, *de beneficio recreationis, quod eſt Sacramentum Euchariſtiæ. Vbi notandum, quòd Chriſtus ſtatim natus pacem attulit mundo: vnde & Angeli ſtatim laudantes Deum, pacem mundo datam annunciauerunt, &c. Hanc etiam pacem moriens confirmauit, dicens Apoſtolis: Pacem meam do vobis, &c. Et iſte talis, ſcilicet, Chriſtus adipe frumenti ſatiat nos: quia in figura panis frumenti, corpus ſuum nobis tradit, in quo plena ſatietas continetur, & refectio ſpiritualis.*

Idem frumentur. — Pſal. 144. — Incognit.

450. Pulchrè verò Euchariſtia, non tam frumentum ſolùm, quàm & *adeps frumenti* appellatur: vt dum pollinis flore, & tritici medulla, iuſtos videmus enutritos; cæteris paleas tantummodo, aut furfures ad ſummum relictos cognoſcamus; &, quod inde ſequitur, eò illi vincendis hoſtibus ſint robuſtiores, quò cibo robuſtiori ſaginantur. Fauet Hugo Victor. ibi apud Incognitum

Et iterum. & contra Hæreticos laed. — Hug. Vict.

tum citatum : *Filij*, inquit, *Ieruſalem paleas non manducant, quæ ſunt pabula iumentorum : ſed frumenti adipe ſaturantur : omnes enim, qui internam dulcedinem guſtare cœperunt, quicquid extrinſecùs tranſitoriè delectat, deſpiciunt ; & ad illum cibum, quo mens illuminatur ad cognitionem, reficitur ad decorem, tota auiditate feſtinant.* Loquitur, vt aduertit Incognitus, de ſaturitate per Sacramenti ſumptionem. Ecquid igitur roboris à palearum nutrimento miſelli comparabunt? Equidem in palearum fragilitatem declinent, neceſſe eſt. Quid iam hæretica arma timeat Hiſpania, dum Hæretici paleas comedunt : & panem cæli equis ſuis obiiciunt ſacrilegè? Expiabitur illorum ſanguine, nefas Tirlimonis expugnati. Sic Thenas voco, vocabulo notiori.

451. *Adhuc plura.* Pſal. 101.

Capit hinc nouum ſplendorem locus, ſi fortè aliunde tritus, in hac materia. Querebatur homo lamentans : *Percuſſus ſum, vt fœnum, & aruit cor meum.* Pſ. 101. num. 5. quia fœni, & leuis paleæ inſtar, aut tundebatur ictu, aut vento iactabatur, aut tandem vehementi æſtu comminuebatur. Ecquæ cauſa? Ipſe illam ſubdit : *Quia oblitus ſum comedere panem meum.* Obliuiſcebatur panem comedere? Et cur ita? Quia paleis inhiabat. Non curabat adipem frumenti : quia fœno paſcebatur. Quid ergo mirum, ſi toto ſolidioris cibi robore amiſſo, nutritus fœno, fragilis euadat, à quouis hoſtili incurſu percutiendus?

Proſp. Aq.

D. Proſper Aquitan. ibi : *Acceperat*, inquit, *primus homo panem verbi in lege mandati : ſed vetitum cibum ſumens, panis illius, de quo viuebat, oblitus eſt : & ob hoc, ſicut percuſſum fœnum, cor eius exaruit. Modò ergo reminiſcat, & edat panem, quem fuerat oblitus, qui iam in Corpore eſt dicentis : Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi.* In vetito ergo ligno paleas deguſtauit, dum honorem ſuum non intelligens, iumentis inſipientibus comparatur : indeque redditur aridus, & eneruis, ſolummodo per euchariſticum panem roborandus. Neque ſine myſterio, cor aridum præcipuè deſcribitur : vt enim à corde vires, dum viret ; ſic ab areſcente corde debilitas facilè expugnabilis naſcatur, neceſſe eſt. Et quidem ideò Euchariſtia, (vt alibi latiùs dicam) panis eſt cordis : quia, vt vires manant à corde ; ſic cor ipſum ab hoc pane roboratur. Ideò Algerus de Sacr. lib. 1. cap. 3. ad illa verba Ioan. 6.

Cibus eſt cordis. Alger.

Vt ſi quis manducauerit, non moriatur. ſic ſcribit : *Quod pertinet ad virtutem Sacramenti, non quod pertinet ad viſibile Sacramentum : qui manducat intus, non foris : qui manducat corde, non premit dente.* Vt enim incaſſum, duros, & ſolidos cibos edentulis lactentium gingiuis apponas : ſic myſticum epulum inutiliter, & ventre, & dente putes abſumendum : ad cor hunc panem deducas, neceſſe eſt : à corde ſanè deuoratur hoc epulum, à quo cor ipſum penitùs roboratur. Diſcant rem Hæretici, quos dixi.

452. *De eodem cordis cibo.*

Habet adhuc Dauid locum alium in hanc rem, quo penè omnia, quæ dixi, grato quodam epilogo colliguntur. Loquitur de diuinæ miſericordia, piiſſimos ſinus ſuos omnibus mortalibus, bonorum profluuio, laxante : *Producens fœnum iumentis, & herbam ſeruituti hominum : vt educas panem de terra, & vinum lætificet cor hominum : vt exhilaret faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet.* Pſ. 103. à num. 14. Rigat

Pſal. 103.

quidem à ſuperioribus ſuis, & pluit æterna pietas ſuper iuſtos, & iniuſtos : ecquo diſcrimine? Malos, iumentorum inſtar viuentes, fœno, id eſt, temporalibus, caducisque bonis donat ; iuſtis verò, &, vt par eſt, rationi humanæ reſpondentibus, virentia, quantùm ſat eſt, temporis bona : deinde, quod ſummum eſt, myſtica eſculenta, & poculenta largiſſimè concedit. Sed pende magis ad rem meam, quonam tendat hic panis, cui apponatur : & militarem noſces annonam, vinum robuſtans : quo cordi, non ventri ; animo, non ſtomacho robur communicatur. D. Proſper Aquitan. ibi: Proſp. Aq.
Manifeſtauit, inquit, *de quo pane loqueretur : panis enim viſibilis ventrem ſatiat, ſtomachùmque confirmat : iſte autem cibus cordis eſt, & animæ fortitudo : de quo ipſe Dominus dicit : Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi.* Meritò itaque cor affectat hic panis, vbi roboris ſui producit effectus : vnde eleganter de illo Abbas Cellenſis Abb. Cell.
lib. de Pan. cap. 2. *Ventrémne times onerare? Imò abundanter accipe, ſi ventrem, & mentem vis releuare : onera namque tollit, non imponit : non in ventre tumor, non in venis excreſcit ſuperfluus humor : cor petit, & ſanat : cor implet, & mundat : cor luſtrat, & illuſtrat : cibus iſte vitam ſine moleſtia parat, leuamen ſine grauamine, immortalitatem ſine corruptione.* At Hæretici, equorum more nutriti, vnde vecordes? Cordis panem equis præbent. Vindica, Numen.

§. IV.

Aliunde, nata militaturis Euchariſtia, declaratur.

DESÆVIT in Baltazarem diuinus furor ; Medúmque, & Elamitam Principes parat in vindictam ; ſed verbis exquiſitis : *Pone menſam : contemplare in ſpecula comedentes, & bibentes. Surgite, Principes, arripite clypeum.* Iſaï. 21. num. 5. Vox eſt Dei monentis architriclinum, vt paret menſam, vindices vocet : ſuauiúſque locus intelligetur, ſi in illy, *ſpeculâ*, claudatur periodus. Sic ferè Hieronymus locum paraphrazans : *O Medi, & Elamitæ, quibus ſuprà dixi : Aſcende, Elam : obſide, Mede : ſumite cibum, futuro vos prælio præparate : ne poſtquàm dimicationis tempus aduenerit, laſſitudo vos retrahat : cúmque comederitis, & biberitis, ſurgite, arma arripite, Babylonem debellate.* Erat, nimirum, Baltazar typus Dæmonis à fidelibus Chriſti miniſtris, cum Babylone ſua expugnandus : hi autem ſolummodo euchariſtico epulo accepto, ad arma fidei arripienda, Tartaro expugnando poſſunt animari. Ideò ibi Gloſſa Ordin. *Surgite, poſtquàm comederitis, & biberitis, arma arripite, Babylonem debellate. Comedite ; & bibite credentes Sanguinem, & Corpus Domini : vt Principes Eccleſiæ ſitis : vt clypeum fidei, & armaturam Pauli arripiatis, in quo ignea tela Diaboli extinguatis.* Sic itur de menſa ad pugnam, de conuiuio ad certamen.

453. *Abhâc menſâ itur ad pugnam.* Iſaiæ 21. D. Hier. Gloſſ. Ord.

Poſitâ

454. Poſitâ tamen illâ interpunctione, quam habent Hieron. & Gloſſa, & expreſsè cum aliis habet Hugo Card. pendamus adhuc priora illa verba: *Pone menſam, contemplare in ſpeculâ.* quæ poſſunt eſſe verba militi, ſiue Duci iam facturo excubias intimata. Scio quidem, præſtantiores Duces, milites ſtrenuiores, ſaltem excubiis faciendis, inſtante periculo ſolitos deputari: neque enim id temporis hæ partes ignaueſcenti cuiuis committi debent. Sed, quid menſæ, cum excubiis militaribus? Fercula quidem ſomnum, ſomnium ſollicitant pocula: quibus nihil militari vigiliæ toti fundendæ in oculos, peſtilentius. Eleganter Cornel. Tacitus Annal. 3. de Germanis ſuperatis: *Ventum*, inquit, *ad vicos Marſorum, & circumdata ſtationes: ſtratis etiam tum per cubilia, propèrque menſas, nullo metu, non antè poſitis vigiliis.* Neque enim vbi cura menſarum erat, vigiliarum ratio eſſe poterat. Scitè Poëta de fortiſſimis adoleſcentibus Niſo, & Euryalo Æn. 9.

Et ad excubias vigil præſtantiores.

Tacit.

Virgil.

Egreſſi ſuperant foſſas, noctiſque per umbram
Caſtra inimica petunt; multis tamen antè futuri
Exitio: paſſim vino, ſomnóque per herbam
Corpora fuſa vident.

Quid ergo? Incuriámne, & ſomnum vigilibus ſuis, poſitâ menſâ ſollicitauit Dux noſter Chriſtus? Abſit. Habet hoc priuatum diuina noſtra militaris annona, vt lynceos reddat oculos excubitoribus: tunc ſpecularum aſcenſui aptiores, cùm è menſæ diſcubitu proceſſerunt. Interlinearis ibi: *Menſa*, inquit, *Domini, cuius cibo ſaturatus, quæ ventura ſunt mundo, contemplatur acutius.* Contemplatur mundi miſerias, vt inde cautus hoſtiles quaſuis inſidias propulſet.

Interlin.

455. Ex quo elatebit, cur menſa illa, vbi panes propoſitionis, (clariſſima Euchariſtiæ figura,) non intra velum, & in Sancto Sanctorum, quod fortaſſe alicui congruentius videretur; ſed extra poni iubeatur: *Pones propitiatorium ſuper arcam teſtimonij, in Sancto Sanctorum: menſámque extra velum: & contra menſam candelabrum.* Exod. 26. n. 34. Quia, nimirum, licèt Euchariſtia ſit ſanctitatis apex; nos tamen adhuc in ſerena Sancti Sanctorum quiete, in quieta pacis non degimus ſerenitate. Nimirum, extra velum, excubias vigilantes agimus, & quibus in hoſtes ſæuimus, paramus arma. Ibi ergo ſit menſa, vbi robur excubiis neceſſarium. Et benè ibidem reſpondens menſæ candelabrum conſtituitur: quia cum hac menſa lux pariter diſcernendo acutiùs ſociatur. Abbas Cel. de Pan. cap. 1. *Famelicis quidem extra velum eſurientibus, menſam, & panes in menſa (de qua conteſcens aſcendit in cælum) miſericors, & miſerator Dominus reliquit, & dedit eſcam timentibus ſe. Sanguinis partem nihilominus ad bibendum, in crateris ſacramentalibus, amicis, & imitatoribus ſuis repoſuit. Partem iterum, non pretium* (lego, in pretium) *noſtræ liberationis, tam Patri, quàm creditori hoſti, piè & iuſtè ſoluit. Corpori ſuo, quod eſt Eccleſia, extra velum excubias agenti, donec Lucifer oriatur, parauit menſam, ne deficias in via; candelabrum, ne exorbites à via.* Dixit, *partem*: non quòd totus Sanguis non funderetur in pretium; ſicut & totus libatur in Sacramento: ſed vt diuerſa eius munia ſignificaret. Itaque, dum in hac vitâ, & viâ peregrinamur; neceſſariò contra hoſtiles inſidias excubiæ ſunt habendæ: neque aliunde meliùs, quàm euchariſticâ menſâ roborantur, quam ſemper lux diuina comitatur.

Quia lux inde vigilo clariſſima.

Exod. 26.

Abb. Cell.

Glorioſos effectus, quibus ſanctitas hominem fouet, prædicaturus Eccleſiaſticus, ſic ſcribit: *Cibabit illum pane vitæ, & intellectus*, &c. *& firmabitur in illo, & non flectetur.* cap. 15. n. 3. Quia, vt craſſi terrenæ eſcæ vapores, obſcurandæ rationi caput impetunt: ſic è contra panis euchariſticus, lucidas è ſe ſcintillas videtur iaculari, vt hoſtiles inſidias præſentiat. Ideò benè additur: *Et firmabitur in illo.* Siue, quòd iuſtus in illo pane firmatur, ne cadat: ſiue id ad ſanctitatem ibi firmatam deferas; quia aliud fulcimentum aptius neſcit apponere, ne cedat hoſti. Vtcunque ſit, hic panis illuſtrat intellectum, vt tanquàm ab ſpeculâ inſidiis præuiſis, facillimè iam hoſtis propulſetur. Interlinearis ibi: *Pane intellectus, id eſt, Corpore Christi, firmabitur; id eſt, non cedet perſecutioni.* Quàm præclara annona militibus paratur, qua pariter excubiarum ars, militaris roboris pars maxima, ſine vlla difficultate comparatur! 456.

Eccli. 15.

Panis eſt, non ventris, ſed intellectus.

Int.

Et quidem cùm expugnandis hoſtibus inuiſibilibus omninò ſit neceſſarium, ad Regem noſtrum immortalem, & inuiſibilem aſpicere; æternóſque illos montes, vnde veniat nobis auxilium, intueri: neceſſarium videbatur, vt milites viſibiles, in obiecto viſibili, Numini inuiſibili contemplando allucſcerent? Imò, vt inuiſibiles hoſtes, viſibili creaturarum inſtrumento bellum mouent: ſic nobis ſub viſibili Sacramento inuiſibile propugnaculum deliteſcat. Quæ ergo potuit aptior eligi annona, quàm quæ, etiam hac ratione, milites ſuos nouit confortare? Hoc ergo erat, vt ſuprà dicebam, cur hæc menſa viſibilis extra velum poneretur: vt nemo Sancti Sanctorum ſecreta, & arcana Diuinitatis præſumeret intueri, qui priùs ab hac menſa non illuminaretur: nemo auderet pia violentia cælum pulſans, inde contra hoſtes auxilium præripere, qui priùs ab hac menſa vires non perciperet. Idem Abbas Cellenſis ibidem: *Stationem*, inquit, *medij veli non præripit, qui vigorem ſpiritus infra ex Dominicis alimentis non percipit: non habet quoque idoneum palatum, ad percipienda diuina, & ſecretiora Trinitatis arcana, qui non anteà prælibauerit viſibilia noſtræ fidei Sacramenta.* Pende mihi ly, *ſtationem*, quæ propriè militiam ſonat: quaſi mente, & affectu ab hac menſa corroboratis, priùs Deus diripiatur piè, & ſpolietur deuotè: & deinde Tartareæ inſidiæ pellantur, atque inferna caſtra debellentur. Euchariſtiâ itaque paſtus, à Deo deinde lucem præripis, qua tandem hoſtiles tibi obiectas tenebras diſcutias. 457.

Et inuiſibilia.

Abb. Cell.

Neque mirum: eſt enim frequens belli ſtratagema, curare, vt prærepto ſitu, ventus puluere, Sol radiis aduerſos hoſtium oculos præſtringat: ne aut explorantes è caſtris, aut in agmine incedentes, aut in prælio decertantes, officium congruè valeant exercere. In vtraque Pagina exempla paſſim obuia. Id ergo in bello noſtro eueniens, & Euchariſtiâ propulſatum videamus. Obiicit ſe reſurgens iam Chriſtus Diſcipulis euntibus in Emmaüs; eâdem quidem formâ, quâ anteà, licèt ſpecioſiori: quod enim ſcribit Marcus cap. 16. num. 12. *Oſtenſus eſt in* 458.

Amouet cæcitatem militantis.

Marc. 16.

alia effigie. non tam de mutato Domino, quàm de diſcipulorum oculis deluſis, & aliam effigiem ſibi viſis intueri capiendum eſt: id enim expreſſit Lucas dicens: *Oculi eorum tenebantur, ne illum agnoſcerent.* cap. 24. num. 16. Sicque vtrunque pulchrè conciliat Auguſt. tomo 4. lib. 3. de Conc. Euangel. Sed à quo, inquis, quodammodo innexis vinculis, obducto puluere, oculi miſelli tenebantur, ne tam felici obiecto fruerentur? Certè ab hoſte inferno; qui, ſicut olim Eliſeus 4. Reg. 6. hoſtes populi ſui, cæcitate magis, quàm quouis alio damno voluit percuſſos: ſic infenſos ſibi diſcipulos percuſſerat cæcitate: nec tamen hanc cæcitatem tollit Chriſtus, donec in euchariſtico epulo hoſtiles hæ præſtigiæ inaneſcant. Locus aliunde tritus venit ad rem belli, in qua ſumus, illibatus; idque belliſſimis verbis Auguſt. ibi: *Non autem incongruè accipimus, hoc impedimentum in oculis eorum à Satana factum fuiſſe, ne agnoſceretur Ieſus: ſed tamen à Chriſto eſt facta permiſſio, vſque ad Sacramentum panis: vt vnitate corporis eius participatâ, remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt Chriſtus poſſit agnoſci.* Itaque agnoſcitur Chriſtus Luc. 24. num. 21. *in fractione panis:* quia ſacra hæc annona, panis eſt intellectus, oculos illuminat præſtantiſſimum pellendis hoſtium tenebricolis præſtigiis amuletum.

Luc. 24.
Auguſt.
4. Reg. 6.

459. Habemus huius annonæ armantis ſimul, & illuminantis contra hoſtes, egregium in illius inſtitutione teſtimonium. Aſcenditur in cœnaculum; id eſt, vt docti norunt ex priſco vſu, in partem domus altiorem: reficiuntur Apoſtoli Euchariſtiâ: & occaſione Chriſtus accepta, incipit Sermonem, quo deinde interrupto, iterum ſic ſubiungit: *Sed vt cognoſcat mundus, quia diligo Patrem; & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio: ſurgite, eamus hinc.* Ioan. 14. n. 31. Aſt quò eundum? Certè ad decertandum cum Inferno, ad congrediendum cum Dæmone, & quod, ſi fas eſt dicere, peius erat, cum Phariſæis: quaſi ſolâ euchariſticâ annonâ ſatis milites ſuos obarmaret, ne ingruêtis tentationis pôderi ſuccumberent. Itur bellè ad bellum, quia venitur è menſa. Huc adduco Abbatem Cellenſ. de Pan. cap. 1. *Menſa huius cœnæ, in qua Deus cum hominibus viſibiliter innouat, imò continuat vmbram luci, figuram veritati, nouum Teſtamentum veteri, paratur in cœnaculo grandi, Apoſtolorum miniſterio. vt paſtus Dominus Paſcha* (vulgò, paſcua perperam habetur) *figurali in cœnaculo, paſſatur agnus ſine macula in patibulo: vt eius imitatione, qui in cœnaculũ aſcenderit prelationis, non recuſet poſt Ieſum ſubire diſcrimen paſſionis: vt in cœnaculo confortatus cibis vitalibus, non concutiatur pro formidine, & tribulationum ponderibus.* Vt etiam videatur Cellenſis voluiſſe, Chriſtum Dominum ſemetipſo euchariſticè ſumpto, quodammodo confortatum, è cœnaculo in patibulum deueniſſe. En robur. Audi nunc lucem.

Armàs illuminas.
Ioan. 14.
Abb. Cell.

460. In cœnaculo, in loco edito, tanquàm in ſpeculâ conſtitutis Diſcipulis, paratur Euchariſtia: nec ibi agnus verus emittitur, quin anteà, vt noſti, typicus agnus emittatur: ſed, cur emittendæ veritati præmittitur figura? Vt iuxta vmbram lux clarior appareat, vt lux vmbram expellere cernatur: vt à tanta luce omnes ſcientias immiſſas, omnes hoſtiles tenebras fugatas intel-ligamus. Benè idem Abbas Cellenſis ibidem de luciſluò noſtro Agno: *In hoc conuiuio ſanguinem, carnem, pellem, adipem, inteſtina, caput cum pedibus ponit: vt redemptio in ſanguine, refectio in carne, veſtis in pelle, vnctio in adipe, ſcientia occultorum myſteriorum in inteſtinis, ſtola prima in capite, conſummatio beata in pedibus prabeatur.* Quaſi ſemper euchariſticum robur ab hoc epulo, cum ſecretorum notitia, & lucis participatione coniungatur; quod ſuprà dixerat de hoc pane idem Cellenſ. *Cor luſtrat, & illuſtrat.*

Idē firmatur.
Abb. Cell.

461. Deinde verò illa vnctio adipis cum inteſtinorum ſcientiâ coniuncta, anſam præbet, vt putem, Athletarum panem dici Euchariſtiam: in illo enim robuſtiſſimo agonis genere, & confouendis membris, & antagoniſtarum nexibus explicandis vnguntur luctatores: vnde D. Hieron. loco ſuprà adducto num. 444. de pane euchariſtico ſic concludit: *Athletarum ſolidus cibus eſt, qui & vitam ſuſtentat humanam, & viuentibus prabet fortitudinem.* Quæ ſi vera ſunt, (ſunt autem veriſſima,) iam multam lucem afferent pluribus Scripturæ locis, hucvſque ad rem meam hauſtis, non exhauſtis. Dubitarunt ergo iam aliqui, cur ſæpè cum Euchariſtiæ mentione, myſtici etiam olei fiat mêtio. Tale eſt illud Pſ. 4. num. 8. *A fructu frumenti, vini, & olei ſui, multiplicati ſunt.* vbi Lyranus ita: *Per oblationem, & perceptionem Euchariſtia.* Reſpondéntque cum Paſchaſio, diuini Spiritus oleum, & gratiam ſuſcipiendæ Euchariſtiæ prærequiri. Meliùs meus Mendoça tom. 2. not. 25. cùm videat, *oleum* in ordine poſtponi, fontes ſacri olei, & gratiarum ab Euchariſtiâ manantes, hic voluit deſignatos. Sed attende.

Athleticus cibus.
D. Hieron.
Pſal. 4.
Lyran.
Mendoça.

462. Quis inficiabitur, ab Euchariſtia profuſiſſimos hos fontes emanare? Inquiro tamen adhuc, cur hæ gratiæ ab Euchariſtiâ prouenientes, olei potiùs, quàm alio vocabulo exprimantur. Et quidem naturali oleo id maximè conuenit, vt luctatorum membra vngat, quibus etiam laſſam excitat virtutem: deinde ſapientum lucubrationibus lucernam adminiſtrat. Meritò ergo ſacra noſtra annona, quæ, vt vidiſti, milites ſuos, & agoniſtas, non ſolùm vngit ad pugnam, ſed illuſtrat ad ſpeculam, ſiue altam ſcientiam, olei fontes diffundit, vtrique miniſterio ſeruientis. Egregiè Abbas Cellenſ. has partes oleo myſtico attribuit lib. citato, cap. 22. *Quid autem,* inquit, *à facie olei non molleſcit? Virtus laſſa iam iam expirans, olei beneficio reparatur: vlcera fouentur, aſpera leniuntur, amara dulceſcunt, tenebræ careſcunt, arida liqueſcunt.* Proh annonæ noſtræ excellentiam! Athletas in palæſtrâ, milites roborat in acie, illuſtrat in ſpecula: ibi reuocat vires, hic tenebras propellit. Hinc illud Ierem. 31. n. 14. *Et laudabunt in monte Sion, & confluent ad bona Domini.* Quid non ſperes à tam profuſa bonorum promiſſione? Et tamen ſolùm additur: *Super frumento, vino, & oleo.* Quia nihil vſquam maius, aut boni nomine dignius poterat promitti. Hugo Card. ibi poſt multa: *Per oleum, virtus, in quantum nos armat contra Diabolum; per panem, & vinum, Sacramentum Corporis, & Sanguinis eius.* Oleum armans ſubſequitur Euchariſtiam: & ideò oleum, quo pariter mentis foueas lucernam: diuina quippe hæc menſa, vtrique illud communicat miniſterio.

Et oleum athleticum.
Abb. Cell.
Oleúmque illuminans, & armans.
Ierem. 31.
Hug. Card.

Hinc

463 Hinc noua face aperies illud Pſalmiſtæ: *Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos, qui tri-*
idem probatur. *bulant me. Impinguaſti in oleo caput meum: & calix meus inebrians quàm præclarus eſt.* Pſ. 22. n. 5.
Græca pro *præclaro*, habent, κράτιστον, quæ vox
Pſal. 22 non ſolùm ſignificat *optimum*; ſed vt notauit Velaſquez hoſter. *fortiſſimum*. Ita eſt, ſcilicet, à verbo κράτος: vnde paſſim miles robuſtiſſimus κράτιστος appellatur. Sed tu mihi nota, quàm nouo epitheto, calix, qui ſapidus, dulcis, conditus, ſolet appellari, dicatur ſub ipsâ fortitudine præclarus: & fateberis, Euchariſtiam, cum robuſta fortitudine, luciſluam pariter mittere claritatem. Cur ita? Quia oleum non ſolùm armandis membris, neruis roborandis; ſed præcipuè impinguando capiti, ſiue menti illuminandæ adminiſtrat.
Hug. Card. Acutè Hugo Cardin. de hoc oleo: *Quare oleum dicatur ſpiritalis lætitia, eſt: quia illuminat, reficit, ſupereminat: facit etiam, vt homo luctans contra Diabolum, poſſit ab eo capi. Sic videtis, quòd inunguntur illi, qui ſunt pugnaturi in duello.* Benè itaque menſa hæc in hoſtes parata: benè calix in illos propinatus, & de illuminante oleo præclarus, & de roborante ſpiritu
Euthym. fortiſſimus appellatur. Ideò Euthymius ibi: *Intellige Altaris menſam, in qua cœna illa myſtica iacet.* Et ſignatè: *In conſpectu meo.* Quaſi epulum nundum palato blandiens, aut guſtui titillans; iam tamen cor contra hoſtes confortans agnoſcatur. Ideò Vatab. vertit: *Paraſti menſam mihi à regione hoſtium meorum.* Quia oſtentata ſolùm Euchariſtia, ſummum hoſtibus immittat terrorem, neceſſe eſt.

464. Facit tandem huc illud Ioëlis, vbi Dominus ad fideles poſt culpam pœnitentes: *Ecce ego*
Ioël. 2. *mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum; & replebimini eis: & non dabo vos vltrà opprobrium*
D. Hieron. *in gentibus.* cap. 2. n. 19. Vbi D. Hieron. *Cùm, inquit, hoc fuerint conſecuti, nequaquam tradentur in opprobrium gentibus, de quibus Apoſtolus loquitur. Non eſt vobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem: ſed aduerſus Principes, & Poteſtates, aduerſus mundi Rectores tenebrarum harum.* Me[r]itò igitur, dum luctatores Inferni ſuperandi dicuntur, fidelibus Euchariſtia promittitur, quæ oleum exhilarans ſecum afferat; quo & vngamur
Hug. Card. Tartareos antagoniſtas eluctaturi; & illuſtremur, tenebras eorundem fugaturi. Hugo Card. ibi: *Promittit frumentum, id eſt, panem, qui de cælo deſcendit. vinum, quod lætificat cor hominis: & oleum, quod exhilarat faciem: vt vetus triſtitia peccatorum, virtutum lætitiâ temperetur; & non detur vltrà in opprobrium Dæmonibus.* Habes robuſtam militaris noſtræ eſcæ conditionem Dæmonibus expugnandis. Parauit hanc Maria, credo: quia nunquam Inferno pomo fuerit expugnata, quam diuinus Dux cellarium ſibi ſedulò præmunituerit.

***

§. V.

Maria angelicæ præſeruationis idea: vnde redempta, indidem redimita.

QVAM verè hucvſque, à Duce noſtro præmunitam Mariam oſtenderimus, ne vſquam hoſtile iugum pateretur, clariùs apparebit ex verbis illis eiuſdem ad eandem: *Equitatui meo, in curribus Pharaonis, aſſimilaui te, amica mea.* Cant. 1. 465.
n. 9. Ecquis enim equitatus iſte Dei, cui Pharaonis currus dicuntur debellati, cui Maria Dæmonis victrix veniat cóparanda? Angelos art. 4. Cant. 1.
intelligit Dionyſ. deinde art. 5. de Maria ſic concludit: *Hoc, ſecundum expoſitionem probabilem, præclariſſimè competit Virgini glorioſiſſimæ, quæ vniuerſis angelicis Spiritibus facta eſt augu[ſtior], meritis maior, mercede felicior; quæ & omnium aduerſariorum malitiam Poteſtatum prorſus in ſeipſa, & in aliis multis auxilio ſuo deuicit.* Vna Maria perfectè infernos hoſtes debellauit: quia non tam poſt vincula redimitur, quàm à vinculis præſeruatur: meritò tunc Angelis comparata, quibus præſeruatiua per Chriſtum redemptio fuerit conceſſa. Ignorat nemo verba illa Bernardi Serm. 22. Mariæ angelicæ præſeruationis idea. Dionyſ.
in Cant. *Qui erexit hominem lapſum, dedit ſtanti Angelo ne laberetur: ſic illum de captiuitate eruens, ſicut hunc à captiuitate defendens: & hac ratione fuit vtrique redemptio, ſoluens illum, & ſeruans iſtum.* Et nota mihi, ſtantes Angelos, nullo fœdere, nulla lege cum lapſis copular[i]: ſed, quia niſi præuenis per Chriſtum [gratia co]rroborarentur, ſociorum ruinæ adhærceſcere[n]t; ideò glorioſius redempti prædicantur: vt ſic Maria, quamuis nobiſcum ſub communis, non dicam culpæ, ſed etiam fœderis vinculo non iungatur; adhuc tamen, quia id per Chriſtum accepit, meritiſſimò redempta appelletur. Bernard. Redemptio præſeruatiua Angelorum.

Hinc aperies ſummum illud encomium, quo incarnatam Sapientiam affecit Salomon: 466.
Attingit a fine, vſque ad finem, fortiter; & diſponit omnia ſuauiter. Sap. 8. n. 1. Cur enim, dum bellica fortitudo commendatur, ſuauitas ſimul pacifica extollitur? niſi quia redemptionis opus explicatur, vbi debellatâ culpâ, & Inferno, pax mittitur, gratia infunditur. Optimè verò hæc redemptiuæ gratiæ infuſio, non tam compoſitio dicitur, quàm diſpoſitio: quaſi præcipua compoſitio, & ornatus allatæ redemptionis, in hac diſpoſitione collocetur, per quam ſuaui ſerie, & pulchris gradibus eximium beneficium hoc diſponitur. Pulcherrimè mihi De eiſdē Angelis redemptis.
Bernard. Serm. 14. de ſeptem donis Spiritus Sancti, ad initium: *Sapientia vincit malitiam, dum Satanam conterit Dei virtus, & Dei Sapientia Chriſtus. Attingit ergo à fine vſque ad finem fortiter, in cælo quidem deiiciendo ſuperbum, in mundo ſuperando malignum, in Inferno ſpoliando auarum: & diſponit omnia ſuauiter, in cælo ſtantes Angelos confirmando, in mundo venundatos redimendo, in Inferno captiuos liberando.* In hac ita- Bernard.

que ſuam diſpoſitione, ſuos benignitatis gradus diſpoſuit etiam Bernardus à ſummo incipiens: excellentior enim Saluator Chriſtus, dum ſtantes Angelos firmat, quàm dum venundatos redimit homines: & adhuc viuentibus tunc amabilior, & largior quoad aliquid, quàm à ſæculo mortuis, quos tandiu in Limbo captiuos paſſus eſt detineri. Dux ergo noſter ſic clientes ſuos Angelos præmuniens, Matri Reginæ præmu[n]iendæ tardus aduentaret?

467. Imò crederem, Marianam redemptionem, & libertatem, ideam quodammodo, & formam Chriſto fuiſſe, ex qua ad præſeruandos Angelos deuenit: quaſi præmittens in Matre, quod deinde in ſeruis erat facturus: vt ab illa, quoad ordinem intentionis, feliciùs victoriarum ſuarum auſpicium inchoaret. Congrediente Scipionis patre cum Annibale, illiuſque fuſo exercitu, addit Florus lib. 2. cap. 6. *Sancius & ipſe veniret in hoſtis manus Imperator, niſi protectum patrem prætextatus admodum filius ab ipſa morte rapuiſſet. Et hic erit Scipio, qui in exitium Africæ creſcit, cognomen ex malis eius habiturus.* Quaſi non poſſent hæc initia minùs felices fines edere; nec deberent tam glorioſi fines niſi à præclara parentis redemptione exoriri. At Ieſus noſter non prætextatus modò, & faſciatus; ſed etiam, antequam naſcatur; egregia ſua facinora, vt ſupra dixi, à Matris redemptione inchoauit: illius præſeruatione præludens, vt in alio ſigno Angelos præſeruaret: quidni ſi Angelis ipſis, in ipſo ſui fieri, prodiit excellentior? D. Epiphanius Orat. citata: *Virgo ſublimior Angelis facta eſt; ſuperior ipſis Cherubim, & Seraphim; placens Chriſto Regi, & à Deo in honore habita.*

A Maria præſeruata communis redemptionis Chriſtus ſumit auſpicia.

Florus.

D. Epiphan.

468. Ponderarunt iam alij geſtum illud Samſonis Iudic. 14. num. 5. *Deſcendit itaque Samſon cum patre ſuo, & matre in Thamnatha; cúmque veniſſent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis ſæuus, & rugiens, & occurrit ei. Irruit autem Spiritus Domini in Samſon, & dilacerauit leonem, &c. & hoc patri, & matri noluit indicare.* Pergebant ſimul: ſed iuuenis generoſus viam præcurrebat, quidquid ibi periculi foret, præuie parentibus amoliturus, quos proinde incolumes, à leonis vnguibus, quibus miſerè inciderent, fortiter præſeruauit. Quod, vnde Chriſto Matrem præmunienti comparetur, lege apud illos. Illud vnum addo ad rem meam, eſſe illud primum facinus, quo expreſsè Samſon gloriam ſuam dedicauit: quaſi inde liberandò oppreſſo populo fauſtior dux procederet, ſi priùs parentes ſuos præſeruaſſet: nec adeò ciuium ſuorum glorioſus Redemptor haberetur, niſi laudem in præſeruandis parentibus fundaret. Angelos igitur cæli ciues ſic fauſto præſeruationis genere redemit Chriſtus: quia fauſtiori erga parentem ſe geſſerat redemptione. Audi verba D. Hieron. ſiue Sophronij, Orat. ſæpè citata de Aſſumpt. Virg. *Angelorum quamuis celſior natura ſit; non tamen gratia maior: quoniam & ipſi gratuitâ gratiâ ne corruerent, ſunt ſaluati. Vnde Dauid: Verbo, inquit, Domini cæli firmati ſunt: & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Quòd ſi ſpiritu oris eius omnis virtus eorum ſubſiſtit; conſtat, Beatam, & glorioſiſſimam Virginem Mariam, in quam ſuperuenit Spiritus Sanctus, & Deus totus illapſus portatur nouem menſibus in vtero, vt credendum eſt, ampliora promeruiſſe virtutum priuilegia.* Pende mihi illud: *Quoniam & ipſi.* Niſi enim ad ſimilitudinem Mariæ, ne corruerent, præſeruatos intelligeret S. Doctor, vix aliquid ponderis ratio ſortiretur. Quamuis ergo naturâ cedat Angelis Maria; tamen gratiâ antecedit: quoniam, quamuis & ipſi præſeruatiuâ gratiâ fulciantur; tamen in hac ipſa præſeruatione Deipara excellentior, & velut exemplar, maiora priuilegia comparauit.

Idem confirmatur.

Iudic. 14.

Angeli præſeruati per Chriſtū.

D. Hieron.

Hinc ſacro enthuſiaſmo percitus, citatus Epiphanius ſic ſubiungit: *Quid dico, & quid proloquar? Quo pacto beatam prædicabo gloriæ radicem? Solo enim Deo excepto, cunctis ſuperior exiſtis: naturâ formoſior es ipſis Cherubim, Seraphim, & omni exercitu Angelorum.* Non, quòd natura corporea præſtet ſpiritui, ſed quòd diuinus Dux noſter tali gratiâ Mariam præſeruaret, vt humanam illam conditionem re ipsâ Angelis minorem, quodammodo ipſis redderet excellentiorem. Vel, quod magis puto, vocauit naturam, ipſum illud fieri Mariæ, id eſt, inſtans id, quo concepta natura eſt: illúdque formoſius ipsâ Angelorum iuſtificatione, de immenſo gratiæ illapſu appellauit. Audiendus tamen D. Thomas Villan. Conc. 3. de Natiuit. Virginis, ad loc. Cant. initio adductum, vbi, poſtquàm originalem culpam, & peccati fomitem à Maria excludit, ſic concludit: *Eius caro ſic imaginanda eſt, quaſi eſſet argentea, vel aurea, vel cryſtallina: ſine carnis vitiis, ſed tota angelica in carne: quod optimè tágit de ea Sponſus in Cant. dicens: Equitatui meo in curr. Phar. aſſimilaui te. Currus Pharaonis, caro mortalis: in carne itaque mortali equitatui angelico ſimilis eſt in puritate.* Deſcribit deinde latiſſimè S. Doctor animæ eius dona: nec tamen ea prædicet, quæ dedi alibi, cùm carneam corporis naturam; ſpirituali Angelorum conditioni velit componendam. De Chriſto Angelorum Capite & Redemptore, vide omninò E[...] art. 1. 469.

Succumbunt tamen Mariæ.

Mariæ caro qualis.

Thom. Vill.

Et quidem, cùm ex prædictis Patribus verè ſaluati dicantur Angeli, quia gratiam acceperunt, ne corruerent, vix apparebit ratio, cur id videatur Mariæ denegandum. Accingitur Deus ad hominis productionem, & [d]icit: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.* Geneſ. 1. num. 26. Teſtimonium quoddam expreſſit Trinitatis, dum indiuiſa perſonarum operatio intimatur. At, ſi nouerat Deus futurum, vt Iudæi, & Arriani æqualitatem Filij cum Patre denegarent; cur clariùs hoc non protulit teſtimonium, ne ab impiis in alios ſenſus detorqueretur? Credo, vt efficaciùs ex proprio ore poſteà conuinceretur. D. Ambroſ. Hexam. 6. cap. 7. *Cui dicit? Non ſibi vtique, quia non dicit, faciam; ſed faciamus: non Angelis, quia miniſtri ſunt: ſerui autem cum Domino, & opera cum Auctore, non poſſunt operationis habere conſortium: ſed dicit Filio, etiamſi Iudæi nolint, etiamſi Arriani repugnent. Sed & Iudæi conticeſcant, & Arriani cum ſuis patribus obmuteſcant: qui dum vnum à conſortio diuinæ operationis excludunt, plures inſerunt; & prærogatiuam, quam filio negant, ſeruulis donant.* Simili modo nonnulli Doct[ores] cótrarij conuincendi, qui fatentes, Chriſtum, quoad omnia, fuiſſe Angelorum Caput, hoſque illius gratiâ præmunitos; ſolam Mariam denegant præmuniri potuiſſe: & dum à redemptione præſeruatiuâ 470.

[...] negatur Reginæ, quod ſeruis Angelis conceditur.

Geneſ. 1.

D. Ambroſ.

præſeruatiuâ vnam excludunt, plures præſeruatos Angelos admittunt: & prærogatiuam, quam matri negant, ſeruulis donant.

471. Notant nonnulli Patres ad illud Baptiſtæ dictum Io n. 3. de Chriſto: *Illum oportet creſcere, me autem minui.* id etiam ipſis temporibus approbatum: à natiuitate enim Chriſti dies creſcit, decreſcit à Ioannis natiuitate. Diſcutiamus rem piam magis, quàm ſolidam præſenti huic argumento roborando. Cur, inquis, ab æterno ea temporis differentia naſcituro Chriſto deſignatur, ſub qua dies iam vegetior, & ſublimioris Solis fulgore ſplendidior adornatur? Reſpondet Ambroſ. Serm. 12. de Chriſto: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem: cur non illuminaret mundum? Atque ideo dies, qua lucem humano generi peperit, prius ipſa eiuſdem lucis fulgore reſplenduit.* Quaſi dedeceret, ſi dies immortalem cæteris lucem edens, vtcunque poterat, non cæteris prior lucem participare crederetur: vt dum à temporis conditione creſcit, pie etiam à meliore Sole Chriſto creſcere videatur. *Non eſt mirum*, addit Ambroſ. *quæ gemina fulgorum ſplendore veſtitur.* Et quantò plus reapſe dedeceret, ſi lux præſeruantis Redemptoris, quæ à Mariano die orta Angelos illuminauit, non priùs ipſam Mariam circumueſtiret? Et quid tum Patres, qui ſic pie de natali die putarunt paulo opinandum, quid de naſcentis Matre exiſtimarent? cuive priùs tantum hoc priuilegium vellent communicatum?

Ioan. 3.

Idem probatur.

Ambroſ.

472. Quid? ſi reuerà putemus, natali die Solem ſolito clariorem effulſiſſe, quod piiſſimè olim creditum Eccleſiæ? Videndum iam ex Ambroſio, cuinam priùs Sol venuſtior comptu ſuo deſeruiret, ſplendoribus blādiretur. Ergo ille Serm. 16. ita: *Benè quodammodo ſanctum hunc diem Natalis Domini, Solem nouum vulgus appellat: & tanta ſui authoritate id confirmat, vt Iudæi etiam, atque Gentiles in hac voce conſentiant. Quod libenter amplectendum nobis eſt: quia oriente Saluatore non ſolum humani generis ſalus; ſed etiam Solis ipſius claritas innouatur. Sic ait Apoſtolus: Vt per ipſum reſtauret omnia, ſiue quæ in cælis; ſiue, quæ in terris ſunt. Si enim obſcuratur Sol, cum Chriſtus patitur; neceſſe eſt, illum ſplendidius ſolito lucere, cùm naſcitur: & ſi Iudæis mortem operantibus offundit tenebras; cur non Mariæ parturienti vitam, exhibeat claritatem.* Quaſi æquè condigna ad præmium Maria, quam Iudæi ad pœnam: nec minus iſta ad vitam Chriſti, quàm Iudæi ad mortem operarentur. Et feſtinat materialis Sol Virgini priùs adblanditurus: Dux verò noſter, Sol iuſtitiæ, cuius in pennis ſanitas aduolauit, militibus Angelis priùs, quam Matri Reginæ præſeruatiuam afferret ſanitatem? Alius crediderit.

Reſurrectio Chriſti Matri, quàm cæteris glorioſior.

Ambroſ.

473. At non ita rem credendam voluit Maria, quæ nos, imò & Angelos alloquens ſic dicebat: *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Ieruſalem, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis. Nolite me conſiderare, quod fuſca ſim, quia decolorauit me Sol.* Cant. 1. n. 5. Sol iuſtitiæ nihil aſpicit, quod pariter non illuminet: totus in lucem funditur communicandam: obiecta ſplendore non ſpoliat, ſed polit pulchritudine; non infuſcat nigredine, ſed claritate fœcundat: cur ergo à benigniſſimo Sole, non tam decoratur Mater, quàm decoloratur? Cur apud hunc Solem fuſca, quæ ab illo ſplendidior dicenda videbatur? Reſpondet optimè D. Thomas Villan. Conc. 3. de Natiuit. his verbis: *Si naturalem conditionem conſideratis, nigra ſum, ſicut tabernacula Cedar; puella ex carne, & oſſibus; tenera Filia Adæ, ſicut aliæ virgines: ſi gratiam attenditis, formoſa ſicut pelles Salomonis; in omnibus virtutes humanas Chriſti imitata, &c. Nolite me conſiderare, quod fuſca ſim, quia decolorauit me Sol. Soli comparata, fuſca ſum; ſed omnibus Angelis, & aſtris lucidior ſum.* Sic locus legendus eſt. Non ergo ſe abſolutè decoloratam indicat Maria; ſed ad ſolum Solem comparatam diuinum, fuſcam videri: à quo proinde tantùm lucis combibit, tantùm in omni genere gratiarum participauit, vt Angelis omnibus ſplendidior, & purior rutilarit. Dum igitur à ſolo Sole ſe fatetur decoloratam, ſe ſuper omnia aſtra profitetur condecoratam.

Cant. 1.

Maria ſoli Chriſto cedit.

Thom. Vill.

474. Fatentur id ipſi Angeli, omnéſque Spiritus beati, dum olim Aſſumptionem Virginis ambitioſis ſollicitabant ſuſpiriis, anxiis deſideriis: *Reuertere*, inquiunt, *reuertere, Sulamitis: reuertere, reuertere, vt intueamur te.* Cant. 6. n. 12. Cur enim diuini vultus gloria ſatiati, & meræ Diuinitatis torrente inebriati, ſitiant adhuc Mariæ conſpectu perfrui glorioſo: niſi quia eius ſplendor talis eſt conditionis, vt etiam cum diuino (perfecturus Angelorum gloriam, & licet accidentario, nobiliſſimo tamen modo illorum felicitatem complexurus) coniungi videatur? Habet Maria hoc, licèt imperfectiori modo, cum Chriſti humanitate commune, vt ipſis Angelis accidentalis beatitudinis pars magna valeat aduenire. Alanus ibi: *Reuertere, vt intueamur te à dignitate Angelorum, ad ſuperexcellentiam iam beatificorum Spirituum: quia, ſicut in faciem Filij tui deſideramus proſpicere: ſic in ſpecie, & pulchritudine tua, vultum defigere volumus, & tuo vultu illuſtrari.* Quis putet in redēptionia præſeruatiuæ priuilegio, & præmunientis Ducis fauore, Angelis Mariam ceſſiſſe, quæ ſic excellens ab Angelis prædicatur? Imò quidem, ſicut à Corredemptrice gratiam mundatiuam homines accepimus: ſic, tanquàm à præcipua idea, & fonte, Angeli ſuam gratiam compararūt; ſcilicet, ne corruerent, præſeruatiuam. Huc redit illud, quod ex D. Thoma Valent. Conc. 1. de Annunc. dixi alibi de plenitudine gratiæ Marianæ: *Angelos, & homines ex tua plenitudine ſatiaſti, Maria.* Sed iterum huius Patris verba preſſiùs examinanda.

In Aſſumptione Mariæ.

Cant. 6

Alan.

Thom. Val

475. Rogarat aquam ſeruus Abraham: ad quem tunc Rebecca: *Bibe, domine mi. Celeriterque depoſuit hydriam ſuper vlnam ſuam; & dedit ei potum. Cùmque ille bibiſſet, adiecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant.* Geneſ. 24. num. 18. Vnde tanta puellæ facilitas, vt non ſoli nuncio, ſed etiam beſtiis aquam hauriret? aut, cur in ſignum, quòd apta tantis nuptiis veniret vnicè, plena effuſio, vt ex hiſtoria paret, prærequiritur? Typum gerebat Mariæ Deo deſponſandæ, quæ minùs apta veniret diuinis nuptiis, niſi de gratiæ ſuæ plenitudine Angelos innocentes, & beſtiales per culpam peccatores perpotaret, in id aſſumpta miniſterij, vt illi præſeruarentur, hi mundarentur. Idem D. Thomas ibi: *Aue, gratiâ plena. O plenam, & pleniſſimam*

Geneſ. 24.

Angelos gratiâ ſatiauit Maria.

Thom. Val.

pleniſſimam hydriam, ex qua omnis potatur rationalis natura: bibit nuncius, bibunt incurui cameli, Angelos, & homines ex tua plenitudine ſatiaſti, Maria: quis enim ex hac tua non potatur hydria? Vbi plura, quæ dedi art. 2. Facit huc tandem, quod habet Ambroſ. de inſtit. virg. cap. 9. vbi clauſum virginitatis ſignaculum comprobans in Maria, ſic de Chriſto ſubdit: *Si de eo dictum eſt ad Eccleſiam: Quoniam confortauit ſeras portarum tuarum. Pſal. 147. ſuam portam confortare non potuit? Sed confortauit profectò, & ſeruauit intactam.* Quaſi indecens Chriſto, vt aliqua erga Eccleſiam mitteret priuilegia, quæ meliori modo Matri non concederet: & dux fortiſſimus, qui Eccleſiæ portas roborauit, neceſſariò maternæ virginitatis ſignaculum foret roboraturus. Ideò dixerat ibidem: *Audiant imprudentes. Clauſa hæc porta eſt, quæ ſolum recipit Deum. Si igitur de eo dictum eſt ad Eccleſiam*, &c. Imprudentiæ quippe eſt, putare aliquid aliis conceſſum, quod in Maria excellentiùs non præmittatur; imprudénſque meritò haberer, ſi à Duce noſtro præſeruatos Angelos crederem, non Mariam.

Ambroſ.

Nullum illi negatum priuilegium.

§. VI.

Expleo propoſitum titulum.

476\. EXCREVIT vltrà, quàm putaram, pars illa prima: ideò ſeorſim venio ad ſecundam, vbi Mariam indidem dixi redemptam, vnde redimitam: vt hinc cum Angelis, ſed excellentiùs præſeruatam, & præmunitam agnoſcamus. Fuit menſa illa aurea, mundi cordis typus apertus, vbi inge virtutum conuiuium, & animæ, & Deo miniſtratur: mirum tamen, quod ſubditur: *Et inaurabis eam auro puriſſimo, faciéſque illi labium aureum per circuitum, & ipſi labio coronam interraſilem.* Exod. 25. num. 24 Vocatur quidem ex Lyrano, corona *interraſilis*: quia habebat partes aliquas per circuitum, planas, raſas, & nullâ inſculptas cælaturâ. Sed, cur tam pretioſum opus, tam venuſtum humani, & iuſtificati generis ornamentum, non vndique cælatur, non vbique inſculpitur, non totum venuſto pulchritudinis labore exaſperatur? Quia, licèt iuſtificati; tamen humani generis ornamentum eſt. Vni angelico generi gratia perfecta vndique, integræ inſculpturæ corona: nobis ſaltem in conceptione deficiens, & in pluribus ſæpè alibi interraſilis corona, & redemptionis gratia diminuta veniat, neceſſe eſt. Abbas Cellenſ. lib. 2. de tabern. *Quòd corona eſt, Dei eſt: quòd interraſilis, noſtrum. Si homo non peccaſſet, corona interraſilis non eſſet: non enim corona angelica interraſilis eſt, quæ de capite illorum nulla offenſione corruit: ſed humana interraſilis eſt, quæ per peccatum cecidit, & per gratiam rediit.* Et non putaueris dedecuiſſe, vt quoad hoc nobiliori corona ſerui Angeli, quàm Regina Deipara decoraretur?

Hominũ iuſtorum corona, ſemper imminuta.

Exod. 25.

Abb. Cell.

477\. Planè in quouis genere, Regibus maximè præſeruatiua redemptio videtur conuenire, vt vnde redimuntur, inde etiam redimiantur; nouaque redemptio, in nouum illis vertatur rediculũ. Huc innouandus tritus aliàs locus apud Suar. & alios, de redemptiua præſeruatione. Sollicitabat diuinam opem Dauid, contra Saulem hoſtem, ſic precatus: *Qui das ſalutem Regibus, qui redemiſti Dauid ſeruum tuum de gladio maligno: eripe me.* Pſ. 143. num. 10. Redemptum iam olim ſe fatetur Dauid, non quòd gladio gigantis, & captiuitatis vinculis ſubiacuiſſet; ſed, quòd ſalubrius ab ictu præſeruaretur. Lyranus ibi: *De gladio Golia, cuius haſtile erat quaſi liciatorium texentium.* Ab accepto ergo tam nobilis redemptionis beneficio, argumentum facit, vt denuò ab hoſte Saüle iterũ præſeruetur. Sed nota, ibi aptiſſimè cum ſalute Regum, præſeruantem redemptionem copulari, quaſi nulla ſalus regalior, nulla Regi decentior, quàm quæ redimit præſeruando. Litteram ſaltem indicauit ibi Lyranus: *Regibus, id eſt, mihi, & Saüli: vocat enim ſe Regem, eò quòd eſſet inunctus per Samuelem: & ſimiliter Saülem, eò quòd adhuc actu tenebat regnum: & vterque tunc fuit ſaluatus; quia Dauid habuit victoriam de Golia, & Saul de exercitu Philiſthinorum.* Quaſi deceret diuinum Ducem, & auxiliatorem Deum, Regibus non aliam, ſed præſeruatiuam mittere ſalutem, & redemptionem. Quid ergo tardaret Angelorum Reginæ præſeruandæ?

Maria præſeruatione ſua coronatur.

Pſal. 143.

Lyran.

Regum priuilegia apud Deum.

Miſit aliquando Saul ſatellites, qui domum Dauidis obſidentes, eundem manè raperent ad necem, 1. Reg. 19. Iterum in monte hunc latentem, *Saul, & viri eius in modum coronæ cingebant* capiendum. 1. Reg. 23. num. 26. Vtrinque tamen diuino fretus præſidio Dauid euaſit: qui proinde epinicium Deo canens, grates ſic reddit: *Benedic, anima mea, Domino*, &c. *qui redemit de interitu vitam tuam: qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus.* Pſ. 102. à num. 1. Ecquæ redemptio Dauid, ſi nunquam captiuus? Optima: quia à captiuitate præſeruatrix. Vnde & meritò tunc coronantis Dei, ſuique in Regem meminit coronati: quaſi tam nobile redemptionis genus, dignitatem regiam acceptam condeceret. Fauet ibi Lyranus: *Redimit, quando Saül fecit cuſtodire domum Dauid de nocte, vt interficeretur manè, & fugiens ſaluatus eſt. Similiter, quando Saul, & viri eius cingebant Dauid in modum coronæ, ita quòd deſperabat ſe poſſe euadere: & tamen ſaluatus fuit Dei ordinatione. Qui coronat te, &c. quando fuit coronatus in Regem*, &c. Vtrunque ſic coniunxit beneficium: quia coronæ regali præſeruatiua redemptio præludebat. Propriiſſimè igitur redempta Regina noſtra dicetur, dum præſeruatur: & meritiſſimò à diuino Duce auxiliatore optimo præſeruatur, quæ in creaturarum Reginam conſtituitur. 478.

1\. Reg. 19.

1\. Reg. 23.

Idem probatur.

Pſal. 102.

Lyran.

479\. Sed neque hoc ſatis, niſi viderimus, ab eodem redemptionis pretio redimi, & redimiri. Explico hinc illud Cant. 7. num. 5. Chriſti ad Eccleſiam: *Caput tuum, ſicut Carmelus: & coma capitis tui, ſicut purpura Regis vincta canalibus.* Ambroſ. legit: *Ornatus capitis tui, ſicut purpura Regis.* Ecquis vnquam Reginam ad caput, purpurâ potiùs, quàm coronâ vidit adornatam? Purpura in veſtem conſuitur, non cuditur in coronam: veſtiens corpus adornat, non caput adornans coronat. Quid ergo? Purpura

Cant. 7.

Maria Chriſti ſanguine coronata.

Ambroſ.

iſta diuini Regis Sanguis erat in redimendæ Sponſæ pretium effuſus; ideò in purpureas gemmas conſtruendæ iam coronæ aptabatur. Ambroſ. prout in Cant. extractu circumfertur à Monchiaceno: *Ornatus ergo caput glorioſus, quod non regalia diademata, ſed Dominici Sanguinis inſignia coronarent.* Inde ergo redimitur Eccleſia, vnde Regina redimitur. Accommodant hunc locum Mariæ ferè omnes Doctores cum Ruperto, Dionyſio, & aliis. Verè igitur Maria redimente hoc Sanguine coronatur. At, ſi Angelis integram, & non interraſilem coronam hinc poſitam vidimus, cur Reginæ optimæ interraſilem, & diminutam apponemus? Nónne præcipua ad coronantem Sanguinem veniret; quæ prima carptura huius redimentis, & redimientis pretij fructum parabatur? Attende.

480. *Luc. 1.* *In Viſitat. Mariæ.* Nunciat Zachariæ Angelus, Baptiſtam naſciturum: nec ille firmus credit. Nunciat Gabriel Mariæ, Deum naſciturum: quæ fidelis aſſentit. Longè facilius erat, naſci hominem à ſenioribus parentibus, quàm à Virgine Deum: ibi res exemplo Abrahæ, & Saræ muniebatur; hic nullo retroacto exemplo myſterium occultabatur. Præſtat longæuo Sacerdoti puella tenera: errat ille in facili, labitur in plano; corrigit hæc errorem, ne vel etiam in ſalebris titubaret. Cur ita? Quia, quæ prima omnium fructum redemptionis acquiſiuit, nihil vel leuiſſimæ culpæ, vel titubantis erroris poterat contrahere. D. Ambroſ. lib. 2. in cap. Luc 1. *Meruit audire: Beata, quæ credidiſti. Et verè beata, quæ Sacerdote præſtantior: cùm Sacerdos negaſſet, Virgo correxit errorem. Nec mirum, ſi Dominus redempturus mundum, operationem ſuam inchoauit à Matre. vt, per quam ſalus omnibus parabatur; eadem prima fructum ſalutis hauriret ex pignore.* Huc faciunt, quæ ſuprà dixi de redemptionis primitiis Mariæ communicatis. Cui primæ deſtinatur ſalus coronans, cur præcipua corona denegetur? Redeo.

Primitias redemptionis accepit. D. Ambroſ.

481. *Maria Chriſti Sanguine, Regina purpurea.* D[...]itur caput Carmelo ſimile: vbi non tam mo[...], quàm cum multis (vide me ad Cant.) coccineum intelligo ornamentum: quaſi totum caput cum comis diuino Filij Sanguine rubeſcat. Et quid in capite Mariæ, niſi eius libertas ſignificetur; quæ quouis ancillatus genere, *maximam capitis diminutionem* pateretur? Hæc ergo libertas inde regnat, inde purpuraſcit inſignibus maieſtatis, quòd rutilo diuini Sanguinis ſplendore perfundatur. Sed quid? Nonne & alij iuſti ita? Ita planè: ſed non eodem modo: ſola quippe Maria hoc Sanguine rubricata, propriè dicitur *vincta canalibus*: quia, quemadmodum purpurea lana, eò puriùs tingitur, eò imbuitur pretioſiùs, quo propinquiùs aheno purpurario religatur: ſic Maria, quæ, vt dixi, prima, & propinquior purpureo, & redimenti Sanguini acceſſit, quaſi ſacris canalibus religata, dibapha redditur, & perfectior, ad quam comparatæ cæteræ animæ liberæ, ſunt ancillæ; ideóque hæc redemptio vni Deiparæ præcipuè ſit corona.

482. *Iob 10.* Sunt obſcura illa Iobi: *Si impius fuero, væ mihi eſt: ſi iuſtus, non leuabo caput.* cap. 10. num. 15. Vnde enim opprimatur iuſtus Iob, ne caput leuet, ne libertatem oſtentet, cùm iuſtitia, & virtus iugo non lædatur? Pende mihi illud Chriſti ad Diſcipulos de inſtante iam gloria: *Leuate capita veſtra: quoniam appropinquat redemptio veſtra* Luc. 21. n. 28. Quò propinquior eſt redemptionis perfectio, & fructus præcipuus, ſcilicet, beatitudo; eò libertas perfectior, & capitis eleuatio affulget excellentior. Meritò igitur Beatus Ioh, qui ab hac redemptione præcipua, tot ſæculis ante Chriſtum longè erat: licèt iam eiuſdem meritis iuſtificatus, adhuc caput non poterat leuare. Galfridus ibi apud Godefr. *Quid eſt, quòd Dominus dicit: Leuate capita veſtra: ecce appropinquat redemptio veſtra. & Beatus Iob, non leuaturum ſe caput dicit? Quare leuare caput non poterat? niſi, quia redemptio longè erat.* At Mariæ caput, ſiue libertas ſemper *vincta*; vel, vt alij legunt, *iuncta* redemptionis canalibus; ideò ſemper erecta, ſemper coronata: nunquam caput illud demiſſum, nunquam incuruum: vt ex intima approximatione iam ipſa beatificante, redemptione coronari videatur.

Libertatem, Chriſto proximiores, cõparant meliorem — *Galfrid.*

483. *Maria in Conceptione, vidit Deum.* Imò (vt id obiter dicam) putarem, ideò iunctam, & appropinquantem Redemptoris Sanguinis canalibus celebrari ſemper: quia etiam hac glorioſa redemptionis corona, ſcilicet, beatitudine, adhuc viatrix quandoque Beata fuit: ſi enim id Paulo, & aliis concedit D. Thomas; cur id Mariæ, cui maiora concedenda fatetur priuilegia, denegauerit? Vnde iam quidam inferunt, Mariam in ipſa Conceptione, per modum tranſeuntis Beatam fuiſſe: ac proinde neceſſariò peccatum euitaſſe. Duo aſſero ad rem meam. Primum: Si verè Paulus, Benedictus, & Ignatius meus, vt volunt, viatores adhuc quandoque fuêre beati: pluſquàm temerè id Deiparæ denegandum: imò piiſſimè id Mariæ concedendum, quamuis aliis omninò denegetur. Secundum: Si Maria vſquam viatrix Deum vidit, probabiliter inferri poſſe, etiam in Conceptione vidiſſe: ac proinde optimè purpura redemptionis, & ſacro redimiculo coronari. Vidiſſe verò aliquando, Authore claſſico docto iuxtà, & ſancto, ſic illuſtro denuò.

484. *Luc 1.* Viſitauit Maria cognatam Eliſabetham, à qua ſalutata, eidem ſic reſpondet: *Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* Luc. 1. n. 47. Quàm diuerſi affectus! Magnificatio reuerentiam innuit, & timorem diuinæ maieſtatis: at bonitatis diuinæ dulcem fruitionem, exultatio. Vnde igitur in eodem Mariano pectore tam diuerſa conformitas, tam conformis diuerſitas? Attende, quæ hîc lib. 4. in Luc. Venerabilis Hugo Victorinus: *Duo quippe ſunt, quæ beati Angelorum, & hominum ſpiritus in illo fonte boni æterna contemplatione hauriunt: incomprehenſibilis, videlicet, maieſtas Dei, & ineffabilis bonitas: quorum alterum caſtum timorem generat, alterum dilectionem parit: pro maieſtate enim venerantur Deum, & pro bonitate amant: ne vel dilectio ſine reuerentia diſſoluta ſit, vel reuerentia ſine dilectione pœnalis: admirantes enim diligunt, & diligentes admirantur: vt inextinguibiliter per admirationem ardeat dilectio, & ſuauiter dilectione ferueat admiratio.* Dedi de his affectibus, in quibus tota beatitudo conſiſtit, plenas, neque ignauas pagin[as] in

Maria Beata adhuc viatrix, aliquando. — *Hug. Vict.* — *Amor reuerentia iungendus.*

Cant. lib. 3. notat. 9. §. 1. Si ergo ſimiles affectus audis in Maria, quidni pro tunc beatam exiſtimaueris? Sed præſtat audire Hugonem, (Hug. Vict.) non ſimiles, ſed eoſdem in Deipara agnoſcentem: *Ad hanc ergo contemplationis lucem, mens Maria ſubleuata fuerat, quæ cæleſtis patriæ dulcedinem in verbis ſuis tam mirabiliter expreſſit, quam ineffabiliter comprehendit: nam, cum ſe Dominum magnificare perhibuit, venerandam illam, reuerendamque vniuerſis æterni Numinis maieſtatem contueri ſe manifeſtè declarauit: cum verò ſe in ſuo ſalutari exultare aſſeruit, guſtum ſe internæ dulcedinis percepiſſe oſtendit.* Nihil clarius pro interrupta Mariæ beatitudine dici potuit. Si ergo redemptionis perfectio in glorificatione conſiſtit; meritò Maria primos, & præcipuos redemptionis fructus tam ligata canalibus, & coniunctiſſima dicitur percepiſſe: quæ etiam viatrix quandoque beatitudinis gloria coronatur: meritò digniùs, quàm Angeli, creditur præſeruata, qui nunquam, dum viatores, Deum viderunt. Sed de Maria in Concept. Deum vidente infra fuſiſſimè.

485. Et quidem ſi redemptio, vt vides, corona eſt, fauſtiſſimè à Maria inchoanda, vt à Principe ad alios, pro conditionis qualitate deueniret, mundans homines, Angelos præſeruans. Prudenter Valerius Maximus de oleagina corona ab Athenienſibus inuenta, quàque primus omnium fuit Pericles coronatus, lib. 2. cap. 6. ſic ſcribit: *Eadem vrbs honoris ciues decorandi primo conſuetudinem introduxit, duobus oleæ connexis ramulis clarum Periclis cingendo caput. Probabile inſtitutum, rem, ſiue perſonam intueri velis: nam & virtutis vberrimum alimentum eſt honos: & Pericles dignus, à quo talis muneris dandi poteſtas potiſſimum initium caperet.* Sumit ergo redemptionis corona initium à Maria, inde ad Angelos, & homines deriuanda: quia planè digna quà Mater, à qua id honoris glorioſius caperet initium.

Corona redemptionis à Maria in Angelos deriuata.
Val. Max.

486. Aliunde verò benè *vincta canalibus* redimentis, & redimientis Sanguinis, Maria dicitur: cùm ipſe Redemptoris Sanguis ſit Marianus. In hoc ſenſu explico verba Euſebij Gallicani, (falsò hucvſque Euſebio Emiſſeno Græculo, & Hæretico aſſignata,) aut, ſi mauis cum Baronio, D. Eucherij Lugdunenſis: quem aduerſarij, ſed decurtatum, contra Conceptionem, pluſquàm gratis armarunt. Tranſcribo integrum locum altiùs examinandum. Ergo homilia 2. de Natiuitate Domini, ad illud: *Benedicta tu in mulieribus.* ſic Sanctus Doctor ſcribit: *Exulta, Mater ſalutis humanæ: ecce Domini mei, vniuerſo mundo per tanta retrò ſæcula promiſſum, prima ſuſcipere meruiſti aduentum: habitaculum immenſæ Maieſtatis efficeris: ſpem terrarum, decus ſæculorum, commune omnium gaudium, peculiari munere nouem menſibus ſola poſſides: initiatorem omnium rerum, abs te initiatur: & pro fundendum pro mundi vita Sanguinem, de corpore tuo accepit, ac de te ſumpſit, quod pro te ſoluit: à peccati enim veteris nexu, per ſe non eſt immunis nec ipſa Genitrix Redemptoris.* Sed priuſquàm locum ad rem meam amœniùs explicem, perpendo contra aduerſarios ſeuerè.

Sãguis Christi Marianus eſt.
Euſeb. Gall.

Doctores pij ex hoc loco fatentur, ex opinione Euſebij, Mariam debitum contraxiſſe, ſiue nexum veteris culpæ, non culpam. Optimè quidem *nexum* de debito explicarunt: ſed diminuti, hinc proximè debitricem pronunciarunt. Pende mihi ly, *per ſe non eſt immunis:* & inferes apertè, per alium, id eſt, per Chriſtum immunem fuiſſe ab hoc nexu. Non eſt per ſe immunis, quæ à Filio præſtantiſſimo ſummam libertatem acceptam recognoſcit. Putes, me non ſoluere, ſed rumpere temerariè hunc *nexum?* Adde, quæ ſubdit Euſebius: *A peccati enim veteris nexu per ſe non eſt immunis, nec ipſa Genitrix Redemptoris: ſolus ille, licèt ex debito renaſcatur, lege tamen veteris debiti non tenetur.* Quid eſt, naſci Chriſtum *ex debito?* Nihil aliud, puto, quàm naſci ex natura humana in ſpecie ſua debitrice. Hunc ergo ſolum Chriſtum ſic naſcentem vult Sanctus Doctor lege veteris debiti non teneri. Cùm ergo Chriſtum Mariæ contraponat, luce clarius eſt, id tantùm dediſſe Mariæ, quod Chriſto denegauit: vnde, cùm à Chriſto non tam culpam tollat, (quod clarebat,) quam legem debiti; tantùm lege debiti obligatam voluit Mariam. Ergo, inquis, ſaltem a lege debiti non eſt immunis Maria: quod contra me. Diſtinguo ſequelam ex eodem Patre: non eſt *per ſe immunis,* concedo: per Chriſti merita, nego. Chriſtus itaque per ſe immunis non ſolùm à culpa; ſed etiam à lege: Maria immunis ſimiliter, ſed per Chriſtum. Ad rem. 487.

Euſebius Gallicanus explicatus.

Dedit Maria Sanguinem pro ſe ſoluendum: vnde ergo magis iuncta coronantis huius Sanguinis *canalibus* eſſe potuit? Prima ſuſcipit aduentum: quia prima redemptioni deſtinatur. Prima ſæculorum decus ſola poſſidet: quia huius Sanguinis meritis coronata decoratur. Quid Marianum Caput Angelis dignius, in ipſa proinde Conceptione à Duce ſemper vincente coronatum, & victoriæ Sanguine redemptum pariter, & redimitum, hoſtis Tartareus fugiens non perhorreſceret? Sumo ab hiſtoriola exemplum. Phocenſes Duce Onomacho, templum olim Apollinis (cui ſemper laurus ſacra) ſpoliarunt ſacrilegi, & fœdarunt. Contra hos Thebani, Theſſàlique, Duce Philippo, iuſtam de hoc tanto ſcelere vindictam apparabant: caſtra mouent. Subditque Iuſtinus lib. 8. *Igitur Philippus, quaſi ſacrilegij, non Thebanorum vltor eſſet, omnes milites coronas laureas ſumere iubet: atque ita, veluti Deo Duce, in prælium pergit. Phocenſes inſignibus Dei conſpectis, conſcientia delictorum territi, abiectis armis, fugam capeſſunt; pœnáſque violatæ religionis, ſanguine, & cædibus ſuis pendunt.* Diſſimulabatur in gratia, quæ conceptæ Mariæ data, Sanguis Chriſti, idque, vt vidiſti, in coronam efformatus: quidni ergo fugerent Dæmones offenſi Numinis inſignibus radiantem. 488.

Maria prædicto Sãguine coronata fugat Dæmones.
Iuſtin.

Sed quid, ſi Marianum Caput, purpurâ Regis nitidum, non tam coccino, quàm monti ipſi Carmelo dicamus comparatum? Certè 489.

Maria, mons ſanctitatis.

etiam

etiam ididem redempta Regina noſtra, pluſquam Angeli, ab omni culpa immunis apparebit. Ecquid, inquis, monti cum Maria? Quid erecto colli, cum humillima virguncula? Apte Dionyſius artic. 25. ſic reſpondet: *Caput Regina noſtra, eſt ſancta eius voluntas; nunquam ad inferiora hac reprehenſibiliter inclinata ſed ad eum, qui eſſentialiter bonus eſt, ſemper altiſſimè, & fructuoſiſſimè eleuata, vtpote ardentiſſimâ charitate pleniſſima: ideò monti Carmelo, qui valdè ſublimis, & frugifer eſt, ſimilis perhibetur.* I tu igitur, & ad infernas vſque valles detrude hunc montem: & voluntatem nunquam ad inferiora reprehenſibiliter inclinatam, Dæmoni ſubiice conterendam: certè non eſſet illa Regina omnium, ſi in præſeruationis gloriâ Angelis cedere videretur.

Dionyſ.

§. VII.

Maria Sponſæ dominantis titulo, à Duce noſtro ſollicito præmunita.

490. DE Maria Sponſæ titulo præſeruanda, déque eadem, ſi peccatum contraheret, à Dæmone adulteratâ, ſuptà iam fuse. Hæc pauca, ſed in re belli, denuò congerenda. Nihil vſu tritius, nihil in hiſtoriis deploratius, quàm ludibrium illatum virginibus, & matronis captiuis: quidquid Marti victores impenderunt in prælio, effrænandæ poſteà Veneri videntur impendiſſe: nihil fœdius, quàm pudor captiuæ etiam Reginæ ſpoliatus. Hinc illud Darij audientis, ab Alexandro victore, in captiuæ pridem vxoris ſuæ morte, lacrymas effuſas: *Ob hac ipſe amantis animus in ſollicitudinem, ſuſpicionémque reuolutus eſt, deſiderium captiua, profectò a conſuetudine ſtupri ortum eſſe coniectans. Submotis igitur arbitris, vno duntaxat Tyriote retento, iam non flens, ſed ſuſpirans: Vides in te, Tyriotes, locum mendacio non eſſe: tormenta iam hic erunt; ſed ne expectaueris, per Deos, ſi quid tibi tui Regis reuerentia eſt: num, quod & ſcire expecto, & quærere pudet, auſus eſt, & dominus & iuuenis?* Et ni Alexandri modeſtiam iurans probaret Tyriotes, qui nuncium attulerat; Darius de vxoris captiuæ pudore priùs, quàm de vita actum fuiſſe, pro belli conditione exiſtimaret. Quis Abſalonem etiam paternis vxoribus ſtupra inferentem, ignorat adhuc? Si in communi ergo bello, naturæ noſtræ illato, captiuaretur Maria, abſque dubio victorem Dæmonem pateretur adulterum & turpiorem Spiritus puriſſimi corruptorem: & non curaret Dux noſter, aliunde potens, à tanta belli calamitate, à tanta ſui infamiâ optimam D. Sponſam præ-

Maria, quâ Sponſa du[illegible] præmunitur, ne Dæmone foret adultera.

[illegible] virginali [illegible] confeſſum.

[illegible] de Concept. B.M.V.

ſeruare? Horret mens hanc incuriam Chriſto obtrudere.

491. Hinc illa Dauidis, id eſt, Chriſti vota ad Patrem: *Ne tradas beſtiis animas confitentes tibi.* plures ex Græco, *animam confitentem.* & Vatab. ex Hebræo fonte: *Ne obiicias animam turturis tuæ, cœtui hoſtium.* Pſalmo 73. num. 19. Ecquæ hæc Turtur, niſi Maria, de qua Chriſtus: *Pulchra ſunt genæ tuæ, ſicut turturis: & collum tuum, ſicut monilia.* Cantic. 1. num. 10. De quo vide Alanum datum ſuprà, num. 123. vbi ait, Turturem noſtram, alterius, quàm Chriſti coniugium ignoraſſe. Turtur auis ſoliuaga, vninuba, vel vniuira: nec poterat Maria, & Turtur eſſe, & hoſti obiici violanda. Turtur eſt; ſed Turtur æterni Ducis; quid hanc à Dæmone victore præfœdatam ſuſpicaris? Sed pende, quàm apte in hoc Cantic. loco, turturis inuiolatum coniugium, cum collo iugi expere, nec trituris fœdo, ſed pulchris monilibus ſpecioſo coniungatur. Ecquæ, inquis, hæc monilia? Poſtquàm Chriſtus obediens factus eſt, & præcepto paterno collum ſubdidit, eius obedientia, non iugum oneris, ſed honoris; moniléque pretioſiſſimum appellatur. Aſt vnde, addis, collum Mariæ obediens, monilibus, id eſt, obedientiæ Chriſti comparabitur? Credo, quia inſtar Chriſti, nullum profanum captiua; ſed ſolùm diuinum iugum pertulit obediens. Sic Maria in hoc, quoad fieri poteſt, Chriſti gloriam exæquauit. Alanus ibi: *Per collum, quod inclinare ſolemus in obedientia ſignum, ſignificatur obedientia, & ſubiectio, quam Chriſto exhibuit: pro eo, quòd quaſi iugum Chriſti accepit, & fidei eius obedientiam præbuit. Ornamentum ergo ceruicis, quod eſt obedientia, Chriſtus eſt: ipſe enim prior factus eſt obediens vſque ad mortem: exornatio ergo, & monile ceruicis eius, id eſt, obedientia Virginis, obedientia Chriſti eſt. Sed & ceruix eius, id eſt, obedientia, ſimilis facta eſt obedientia Chriſti, quæ eſt monile Chriſti: magna ergo in hoc laus Mariæ; magna eius gloria: quod imitatio eius gloria exæquatur obedientia Chriſti, quam imitatur illa.* Et quomodo æquaretur, imò exæquaretur laus Marianæ obedientiæ, Chriſti ſubiectioni: ſi illa in primo inſtanti captiuata, excuſſo diuinæ legis iugo, adultero victori ſubiugandam ſe exhiberet? Sed hic locus infrà fusè examinandus.

Pſal. 73.

Maria turtur pudica; Chriſto ſimilis ad libertatem.

Cant. 1.

Alan.

492. Id tamen venit huc gratiſſimum, quòd genæ iſtæ adulterium euitantes, collum ſeruilia onera excutiens, inde oriri videantur, quòd Maria Chriſti curribus aſſimiletur: *Equitatui meo, in curribus Pharaonis, aſſimilaui te, amica mea. Pulchra ſunt genæ tuæ,* &c. loco ſuprà citato. Quaſi ideò Turtur noſtra, diuina hæc Sponſa vniuira, ideóque eius collum iugi expers, quòd equitatui ſacro foret ſimilis. Ecquis equitatus iſte, ecquæ quadrigæ? Reſpondeat Habacuc cap. 3. num. 8. *Qui aſcendis ſuper equos tuos, & quadrigæ tua ſaluatio.* Semper Chriſtus ad ſaluandum celer, ſemper velocibus quodammodo quadrigis ad hominum properat ſalutem: aſt vna eſt Sponſa Maria, quæ non tam ſaluata dicitur, quàm ipſi ſaluationi, ſiue gratiæ ſimillima: quia magis illam exprimit,

Maria Corredemptrix.

Cant. 1.

Habac. 3.

quia celeriùs illam rapuit; quia illam ebibit pleniùs. Quòd ſi hic cum aliis ſaluationem capias, de Saluatore ipſo Duce noſtro: videbis iterum in hoc bello, infernis hoſtibus illato, Mariam Saluatori ſimilem, nec niſi temerè præſumes captiuandam. Quidni, ſi ipſa etiam Saluatrix facta eſt? Pulchre Honor. ad locum Cant. *Sicut populus Dei a Pharaone per virgam Moyſis: ita Eccleſia a Diabolo, per virgam Ieſſe Mariam, & florem ſuum Christum liberata eſt.* Quæ Sponſo Duci in ſalutis quodammodo venit adiutorium, hoſtis captiuam eſſe repugnabat: non ſubiacuit Tartareo Pharaoni Virgo, quæ meliori Moyſi virga extitit redemptionis.

Honor.

493. Sed videamus, quales ſub hoc infauſto Pharaone Ægyptio degant captiuæ. De his Ezechiel: *Fornicatæ ſunt in Ægypto, in adoleſcentia ſua fornicatæ ſunt: ibi ſubacta ſunt vbera earum, & fracta ſunt mammæ pubertatis earum.* cap. 23. num. 3. Explicat Propheta de his ad litteram Ieruſalem, & Samariam: in ſpiritu, gentilis, Iudaicique populi animæ intelliguntur. Et benè ſubacta vbera per fornicationem exprimuntur: quia, vt latè oſtendi in Cantico, vberum tumor, & durities ſignabat virginitatem. Sed cur, inquis, inter tot alia damna, tot ſcelera perpetrata, vna priùs, & maximè exprimitur fornicatio? Quia captiuæ erant, quia in Ægypto miſeræ ſeruiebant: vnde neceſſariò victori Principi inferno ad ſtuprum obtemperare cogebantur. Rupertus infra citandus: *Quanta iniuria ſeruilitatis, in illa tali ſubactione vberum, taliqne fracturâ mammarum!* Neſcit ſeruilitas virgineum vberum tumorem conſeruare: per domini libidinem conſtupratur, fœdatur per iniuriam.

Ezech. 23. Ancillæ ſtupro ſubiectæ. Rupert.

494. Audi nunc, quàm aliter Dux noſter ad Mariam: *Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli: collum tuum ſicut turris eburnea.* Cant. 7. num. 3. Vide, quàm multa dixi de hinnulis coniſcatoribus, quibus vbera virginea, & ſtantia ibi declaraui. Nunc id pendendum, cur laudatis de integritate vberibus, collum de turrita fortitudine commendetur: quid enim robuſto collo, & vberibus integris commune? imò, inquam ego, quid non commune, quid non conuenientiſſimum? Fregerunt miſeræ prædictæ mulieres vbera ſua ſtuprum paſſæ: quia collum ſeruili iugo priùs ſubmiſerant. Stent ergo Mariæ vbera, virgineo corporis, & ſpiritus tumore, & pudore conſeruato: quæ collum inſtar turris fortiſſimum ab omni iugo illæſum, & Dæmoni inacceſſibile, præmunientis Sponſi Ducis gratiâ conſeruauit. Sic vtrunque locum grata antitheſi componit hic Rupertus apud Delr. *Iſta laus libera o poſita eſt vituperationi ancillæ, &c. Ergo tu, ô libera Sunamitis, tu maximè, cuius duo vbera ſunt gemella, ſæculis omnibus inaudita virginitas, atque fœcunditas: tu, inquam, ô dilecta, ſingularis es ab omni iugo peccati ſecundum iſtas ſimilitudines. Quod eſt collum tuum, vel quale eſt collum tuum? Vtique non extentum, imò amicabiliter demiſſum. Et hæc eſt humilitas tua, fortitudo magna, fortitudo pulcherrima, verè ſicut turris eburnea: quæ & aſpectu amabilis, & ſtaturâ ſit fortis. Cui fortis? Cui amabilis? Deo fortis, Deo amabilis: Diabolo autem terribilis, & inacceſſibilis.* Certè ſi Rupertus in locis, à minùs piis Doctoribus citatis; imò & in Prologo Cantic. Mariam originali labe infecit: hic reſipuit, vbi illam ſingulariter ab omni peccati iugo eripit, & non ſolum inacceſſam, ſed inacceſſibilem Dæmoni commendat. Quomodo enim *inacceſſibilis*, ſi eò acceſſit Dæmon, nec ſine opimo ſpolio deceſſit? Quomodo terribilis, cui ſe ſubeundo iugo incuruauit? Quàm vana thalami ſacri cuſtodia, niſi integer Sponſo aſſeruatur!

Cant. 7. Maria non ancilla Dæmonis, quæ virgo ſperitu. Rupert.

Quàm vel ipſo nomine pacificum ſe exhibet cæleſtis noſter Princeps; & tamen in ipſa media pace, dum ſe propriè oſtentat Salomonem, quidquid bellicum eſt, in thalami cuſtodiam coaceruat: *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael: omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi: vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum, propter timores nocturnos.* Cantic. 3. num. 7. Mirum! pacifica ſunt omnia apud Salomonem; & ſolus thalamus perſtrepit tumultu bellico: quia, nimirum, anxiè cuſtoditur: vnde non tam hoſtis adulter dicitur expulſus, quàm ne temerè erumpat, prohibetur. Ecquis hic thalamus? Aponius ibi: *Salomon, pacificus interpretatur: Iſrael, mente videns Deum. Et quis alius pacificus, niſi Chriſtus? Hic ſibi lectum fabricauit in Virgine Maria: quia etiam in ea animam obedientem requieſcere comprobatur. Sexaginta vere, &c. Angelorum miniſteria demonſtrantur.* Imbelle robur, inermis vis, vel infideles cuſtodes habendi viderentur, ſi caſtiſſimum Domini lectum, adultero alicui traderent polluendum. Quid? Sponſam, quam ſibi Dominus vni fabricarat ipſe, hanc ipſam, miniſtrorum incuriâ, ſtatim à fabricatione tenebrarum adultero patuiſſe dicamus? Et benè cuſtodia iſta dicitur ambitio: *Sexaginta fortes ambiunt.* Quaſi in ipſo fabricationis inſtanti, quo Deus lectum, ſiue Sponſam iſtam ſibi condebat, piiſſimè ambitioſi Spiritus cæleſtes, miniſtrare Mariæ concupiſcerent: neque enim dignius, & Deo gratius munus æterno Duci, milites ſacri poterant exercere. Benè, *ambiunt*, quaſi de Reginæ cuſtodia gratioſiores. Erubeſcamus aut Ducem noſtrum obliuioſum ponere: aut ſupremos Seraphinos Virginis cuſtodiæ deſtinatos, credere, (ſi fas dicere,) viles proditores. 495.

Chriſtus pacificus. Cant. 3. Apon. Angeli ambiunt Mariæ miniſtrare.

Sed id, inquiunt, fuit tantùm ſemel, originalis culpæ admiſſo adultero, & antequam ad Sponſæ, ſiue thalami eueheretur honorem: poſtquàm verò ſanctiſſimis coniugij adſcripta legibus, ſupremi Regis thalamus facta eſt, ſemper ſe Sole puriorem cuſtodiuit. Lepidum effugium, quod riſum pariter moueat, & ſtomachum! Fabricat illam Deus in ſingulariſſimam Sponſam, & Deiparam: intactam potuit, & maluit præfœdatam? Potuit, qui paſcitur inter lilia, ex liliatâ fragrantiâ hanc educere: & ex hoſtis adulteri congreſſu, ex belli captiuitate, atque harâ educeret turpitudinis? Audi Gilbertum hic, de quauis perfectiori anima locutum: *In hoc aliorum & tuta, & læta ſunt otia, quod alterum* 496.

Angelorum cuſtodia erga inſtos.

aliorum ſunt munita cuſtodiâ : ideò lectulum Salemonis ſexaginta fortes ambiunt. Non vult Salomon noſter lecti ſui turbari delicias, dulces attenuari affectus, nec attentari quidem : pacata diligit, qui pacificus dicitur. Cùm ad perfectionis apicem venitur, non ſolùm non turbari; ſed quandoque nec attentari animæ dilectæ delicias patitur ipſe Deus: an non digna Maria, quæ in ipſa ſui fabricatione id caperet, quod aliæ in progreſſu? Pateretur Dux noſter Sponſam Matrem, quam antonomaſticè delicias appellat, non attentari ſolùm; ſed penetrari? non ſolùm peti bello; ſed captiuari?

Gilbert.

497. Ego credo prædictis omnibus aſſentire Dionyſium hîc art. 11. Lector non impius iudicauerit: *Nulli pura creatura tam eminenter, ac verè compotis eſſe lectulum, id eſt, humilem lectum Salomonis, ſeu Chriſti, vt gloriſicandiſſima Virgini, in qua ſummus ille Pacificus elegit concipi, incarnari, ac habitare in medio vteri eius; ſpiritualiter quoque gratioſiſſimè in mente ipſius. Hanc igitur electiſſimam omnium creaturarum, ſtatim vt in vtero Matris ſuæ concepta eſt, Deus Trinitas Angelis ſanctis cuſtodiendam commiſit; eámque frequenter vallant, & honorant multitudo cæleſtis militia; non tam ob indigentiam, quàm ob reuerentiam.* Cæteri fœtus, dum in vtero ſunt, à materno tantùm Angelo cuſtodiuntur: Mariæ de reuerentia ambitioſa, ſtatim vt concepta eſt, Angeli miniſtrant: nec credo, ſi in inſtanti immediato, id eſt, in ipſa Conceptione, illam ex adulteri Tartarei amplexibus, ex captiuitatis infamiâ cernerent exſurgere, id honoris ambirent, neque excubias ſuas reuerentiæ potiùs, quàm indigentiæ deputarent. Nec eſſet Maria omnium creaturarum electiſſima, niſi ſemper Domina, & Angelis excellentior extitiſſet.

Dionyſ. *Angeli reuerenter Mariæ miniſtrarunt.*

Fatetur, ni fallor, iſtud ipſe Gabriel, Virgini partum annuncians: *Ne timeas, Maria*, &c. Luc. 1. Nam, cur ſpecioſiori vocabulo illam non compellet, niſi quia ad ingentis dignitatis legationem nullum illuſtrius poterat excogitare? Vocauit Mariam, id eſt, *Dominam*, vt ſe ſeruum, & illam iam Reginam deſignaret. At ſi nondum Deum conceperat, nondum Verbi Mater erat, quo titulo in tantum dominatum euecta creditur; vnde iam Angelorum Domina ſalutatur? Reſpondeat Chryſologus Serm. 142. *Huic cauſam dignitas Virginis annunciatur ex nomine; nam Maria Hebræo ſermone, Latinè Domina nuncupatur. Vocat ergo Angelus Dominam, vt Dominatoris Genitricem trepidatio deſerat ſeruitutis: quam naſci, & vocari Dominam, ipſa ſui germinis fecit, & impetrauit authoritas.* Iam Maria naſcitur Domina virtute Filij, Filio nondum concepto. Priùs ergo quàm Verbum eſſet Caro, ſedulum futuræ Matri aſſiſtebat: & Dux præmuniens, quidquid ſeruitutem redoleret, indidem auertebat. Cur ergo ipſam Conceptionem conniuens deſeruiſſet? Authoritas Filij naſcenti Matri regnum irrogat: & cur authoritati tantæ, negatâ Conceptione præſeruatiuâ, derogamus? Vocat, credo, Gabriel Dominam ante incarnationem, quam in ipſa Conceptione talem recognouit: quam tunc ambiuit venerari, quam ſemper liberam vidit, & nullo captiuitatis aut iugo, aut ſtupro præfœdatam.

498

Luc. 1. *In Annunc. Mariæ.*

Chryſol.

ANTHOLOGIA VIII.

Chriſtus erga Mariam Altor prouidus.

§. I.

Protoparentum gula, famem Orbi miſerrimam, aut beſtialem indixit ſaturitatem, eámque omni felle amariorem.

499. HÆc eſt iam noua præſeruantis redemptionis differentia, ex illis quatuor, quas huius articuli initio propoſui, & confirmaui. Ab hac igitur miſerâ fame, vt oſtendam, Mariam, à Chriſto altore prouido præſeruatam; præmittendi ſunt effectus, quos protoparentum gula Orbi, ſibi nimirum protulit, atque poſteris. Fuerunt iſti præcipue, fames miſerrima, aut beſtialis ſaturitas omni fame moleſtior, quippe draconum felle longè amarior: inde enim iam, vel ipſa luce clariùs comprobabitur à noxiali pomo ieiuna Virgo, quæ nunquã infauſta fame torqueri potuit, cui pluſquam angelica ſaturitas, eáque omni dulcior melle, miniſtratur. Agedum, & ad ſingula iam fuſiùs accingamur.

Protoparentum gula in poſteros effectus.

Vix pomum protoparentes deguſtant, cùm addit Textus: *Et aperti ſunt oculi amborum: cùmque cognouiſſent, ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata.* Geneſ. 3. n. 7. Nihil apertis oculis priùs vident, quàm nuditatem, vt dum ad viliſſima ficulneæ indumenta confugere coguntur, quam temerè Diuinitatis purpuram immortalem, & lucis inacceſſibilis veſtem antea affectarant, recognoſcerent. Sed, cur tam celeres miſeram nuditatem protegere feſtinant? Cur, qui in Deum adeò impudentes, pudore ſui inuicẽ ſuffunduntur? Puto, nõ ſolùm pudore affectos; ſed & deliquio. Recrudeſcebat in ſtomacho infauſtus cibus, durabat indigeſtus: ideò nõ ſaturi 500.

Geneſ. 3. *Famem, & deliquium induxit.*

alimento; ſed fameſcentes languore, ad veſtem, ſi forte calefacti foueantur, confugerunt. Fauet D. Leontius apud Phot. cod. 272. de Eua locutus: ſed perinde eſt, imò & arctiùs de Adamo: *Eua cum temerè de ligno guſtaſſet, ipſe Dæmon huius mortem potuit, inoctum peccati cibum tenuit: & fame iniquè ſiccus nutritum, & illius indutus nuditatem; purpuram eſſe regalem ſicut folia illi imputauit.* Deuorant parentes infauſtum ſcientiæ fructum; ſed Dæmon quidem eodem famem miſeris afferente nutriebatur: indigeſta illa eſca liqueſcentis languoris famem illis ingerebat, qua fame reternimus tunc Serpens ſaginatur: incoctus adhuc permanet peccati cibus, vt pariter cum natura, ad poſteros tranſmittatur; & dirâ fame interim cruciemur. Infra num. 551.

D. Leont.

501\. Prodegit omnia miſer adoleſcens, gentilis populi typus expreſſiſſimus: & ecce ſubitò communi regionis infeliciſſimæ fame ingruente diſtorquetur: cibum captat; & capit ſiliquas, humanas, ſi licet, ſcientias, terrenas voluptates. Nihil clarius: illud obſcurum: *Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant: & nemo illi dabat.* Luc. 15. n. 16. Sed, cum Dæmon abundè miſero ſiliquas, & vitioſas ſcientias, & voluptates non offerebat? Vt ſemper auidior, & famelicus ad illicita perquirenda ex ipſa difficultate redderetur: & quid inde emolumenti hoſtis Tartareus reportaret? Nimirum, turpibus illis vitiis, & turpiori nouorum fame, qua tortus prodigus ipſe ſaginaretur. Chryſol. Serm. 5. *Maledictis ſiliquis, hoc eſt, voluptatibus corporis male diu cibatus inhiant, & paſcunt Dæmones, qui ſemper eorum vitiis ſaginantur, & ſordibus* &c. *Sed hic iunior, quamuis cuperet; non tamen ſaturabat de ſiliquis ventrem ſuum. Quare? Quia nemo illi dabat. Diabolus quidem volebat per famem ſcientiæ, per voluptatum difficultatem, gentilem reddere auidiorem, ad illicita perquirenda.* Quaſi vitioſa hac fame, pluſquam vitiis ipſis hominis Diabolus ſaginaretur. En igitur humanum genus, paterni morbi particeps: protoparentes infauſto ſcientiæ boni, & mali fructui inhiarunt; hoc inutilium ſcientiarum ſiliquis anhelat: illi in ipſa carpti cibi voluptate fameſcentes enutriebant Dæmonem; nos indidem eundem pariter ſaginamus, dum fameſcimus.

Peccator ſemper nouâ vitiorum fame cruciatur.

Luc. 15.

Chryſol.

502\. Sed, quid illud, quod addit prodigus? *Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus; ego autem hic fame pereo?* num. 17. Si peribat voluptatum, & vanæ ſcientiæ fame, quid paternæ domus panem ſuſpirat? Nunquid in domo Dei miſera harum eſcarum genera reperiuntur? Abſit: iam feliciùs alterius cibi generis famem ſentiebat; cuius in paterna domo abundantia; cuius in mundo, poſt noxialis pomi eſum, inopia extrema. D. Ambroſ. ibi lib. 7. in Luc. *Fames, inquit, non epularum, ſed bonorum operum, & virtutum, quæ ſunt miſerabiliora ieiunia: etenim qui recedit à verbo Dei, eſurit: quia non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo Dei. Qui recedit à fonte, ſitit: qui recedit à theſauro, eget.* Summum nefas, immane ſcelus in pomo illo vetito deguſtauimus: inde ad inopiam, & famem redigimur virtutum, omni epularum ieiunio duriorem. Sed cur ſignate paternos cibos per *panes* explicaret, explicuit cum aliis Lyranus, quòd torqueretur fame *Eucharistiæ Sacramenti*: quam in Dominica domo videt, & inuidet peccator abundantem: vt enim nihil efficacius contra vetitum fructum mortis, hoc fructu vitæ, per ſummam miſericordiam conceſſo: ſic nihil per illius eſum minus meruimus, quam huius eſum.

Luc. 15.

Iuſtorum fames, quæ.

D. Ambroſ.

Lyran.

Habes famem à primo pomo illatam: quòd ſi cum illo pariter ſaturitas quandoque venire viſa, beſtialis illa eſt: dum enim per culpam in beſtias transformamur, quidni belluinis epulis inheſcemur. Quod victus genus quam ſit abiectum, nouit ipſe ethnicus Claud. 3. de rap. vbi querebundam inducit naturam, quòd genus aliunde tam nobile, in tam abiecti generis eſcam degeneraſſet: 503.

Peccatoris beſtialis ſaturitas.

Quid mentem traxiſſe polo, quid profuit altum
Erexiſſe caput: pecudum ſi more pererrant
Auia; ſi frangunt communia pabula, glandes?
Hæccine vita ſuperis communibus abdita luſtris,
Indiſcreta feris?

Claudian.

Putares prodigi ſiliquas, & glandes doluiſſe. 504.

Primicerius quidem in hac miſeria, ipſe, qui miſeriæ noſtræ cauſa fuit, fuit Adam. Huic ergo poſt peccatum iratus Deus ait: *Comedes herbam terræ, in ſudore vultus tui veſceris pane.* Geneſ. 3. num. 18. Si panem, licèt ſudatum, iam promittit, quid herbam porrigit? Synonyma dixit, & aut herbam pro pane, aut panem inſtar herbæ habendum enunciauit. Et cur ita? Quia qui per culpam bruteſcens paradiſiacos vitæ cibos ſpreuerat, neceſſariò in herbam brutorum cibum, id eſt, terrenas eſcas, auidus, & guloſus declinaret. Philo Iudæus lib. 2. Allegor. *Herbam vocat panem, per ſynonymiam rem eandem: herba bruti cibus eſt; brutus verò malus, cui exſecta eſt recta ratio.* Hinc ad poſteros cum origine eadem triſtis conditio deriuatur: hinc à patre, guloſi ieiunium faſtidiunt, quibus per ventris ingluuiem belluini paſtus, terrena edulia in deliciis ſunt, quæ pro deprauato appetitu ſcitiſſimi condimenti ſapiunt ſuauitatem.

Geneſ. 3.

Beſtiarum cibo inhiat.

Philo.

Præcipitur clamare Iſaïas: & dum quæreret, quid tandem clamaturus, illud ſibi audit hominibus intonandum: *Omnis caro, fœnum: & omnis gloria eius, ſicut flos agri.* cap. 40. num. 6. Quaſi ſicut fœnum marceſcat, & tanquàm flos egreſſus conteratur. Fœnum in caducæ durationis aſſumitur oſtentamentum: at, quot ſunt inconſtantiora longè fœno, & fragiliora? Foliolo vili hanc comparauit Iob, dum frondatum trunco, ludibrium vento rapitur, puluere conſumitur. Bullam aquæ vocauerat Philoſophus, quæ ad primam formata ſtillam, conteritur ſecunda. Fumus dicitur à Dauide: quia quò audacior ſubit, ſubitò euaneſcit. Imò & ſomnus paſſim appellatur, quaſi vigilans mendacium fuerit, veritas ſomniata. Cur ergo poſt tantum clamoris apparatum fœno comparetur, quod licet areſcat breui, aſt aridum diu conſeruatur? Optimè D. Zeno Veron. Serm. de car. & ſpir. ſic ad hunc locum: *O cæca mens! quid præſentium carnalium rerum fugaci illuderis blandimento? quid deteriori meliorem ſubiacere compellis? ſcriptum quippe cùm noueris: Omnis caro, fœnum.* 505.

Iſaiæ 40.

Mūdi gloria beſtialis.

D. Zeno.

ſanum. eius ſi curam geris, pecudem te eſſe cognoſcis. Sic ergo Deus inconſtantiam, & fragilitatem carnis voluit edoctam, vt carnis amatores de beſtiali indole commoneret.

506. Peruicaci brutorum ſtoliditate delirantes, diuino imperio Ægyptij puniuntur, ſub quorum typo impiorum omnium inſcitia caſtigatur. Quid tunc? *Linum, & hordeum læſum eſt: eo quod hordeum eſſet virens, & linum iam folliculos germinaret: triticum autem, & far non ſunt læſa; quia ſerotina erant.* Exod. 9. num. 32. Heu quam miſeris Ægypti incolis ſerotina! tandiu enim peccatores tritico, id eſt, humano rationis alimento abſtinebunt, donec a brutalitate ſemel aſſumpta reſipiſcant, quod vtplurimum ſerò euenit: interim hordeo iumentorum eſca vtantur, carnali, ſcilicet, voluptate: quâ etiam quandoque, (vt iumenta ab irato domino priuantur hordeo,) à Deo ſpoliantur. Stephanus Cantuar. ibi apud Tilm. vno verbo: *Hordeum cibus eſt iumentorum: hæ ſunt delicia ſæculares.* Et his delicijs, proh dolor! homo ex pomo vetito, paradiſiacas delicias poſtpoſuit.

Hordeo ſagginantur. — *Exod. 9.* — *Steph. Cant.*

507. Sed parum erat, vt belluinis eſcis inhiaret, niſi amariſſime eiſdem pungeretur. Bene Germanus Conſtant. Orat. 3. de Cruce apud Gretſ. *Lignum in Paradiſo, ligníque fructu decerptus, & comeſtus, acerbiores eructationes effecit.* Has adhuc humanum genus identidem reuoluit, & in ſingulis natorum inficiendis eructat denuò. Ideò Paulus Roman. 5. *Per vnum hominem, peccatum in hunc mundum intrauit; & per peccatum, mors.* Non tam in Adamum intraſſe peccatum exprimitur, quàm ſupponitur: ſed per vnum, in omnes homines deriuatum, quia omnes in vno peccauerunt. Et cur ita? Quia, ſicut fons dulcis amaritudine aliunde infectus, euomitis vndis communicat amaritudinem: ſic natura per culpam in Adamo tanquàm in fonte amaricata, eructationes felleas deſpumat adhuc. Fauet comparationi Chryſol. Serm. 111. *Hoc eſt peccatum naturæ, quod eſt fumus oculis, quod febris corpori, quod dulciſſimis fontibus amara ſalſedo, &c. Fontes, quamuis grati ſunt per ſuam dulcedinem, & naturam; tantùm efficiuntur ingrati, cùm aliquod vitium, ex acceſſione ſuſceperint.* Vbi multa de hoc loco Pauli, & peccati ab Adamo tranſmiſſione. Hi ſunt breuiter, aut malè famelicæ, aut peiùs ſaturatæ naturæ affectus per peccatum: vt à fame ſaturetur miſeriis, & ieiunet virtutibus à ſaturitate. Videamus iam, quam hinc remota Maria à prouido altore Christo ad huius famis, aut praua inopia, aut deteriori ſaturitate præſeruetur.

Germ. Conſt. — *Beſtiola hæc eſum, quàm amarum.* — *Roman. 5.* — *Chryſol.*

* * *

§. II.

Deiparæ à pomo vetito feliciter ieiuna, nihil prauæ famis paſſa: beatâ abundantiâ ſatura feliciſſimè.

INVITABAT Maria Chriſtum, 508.
vt veniret humanæ naturæ vineam viſitaturus, vt exurgeret in iudicium & miſericordiam Deus, ne velut ſub mandragora, quaſi terrena non curans, dormire crederetur Cant. 7. num. 16. Deinde, vt pelliceat, ſic ſubiungit: *In portis noſtris omnia poma noua, & vetera, dilecte mi, ſeruaui tibi.* num. 17. Et pomis his attrahendus Deus tanquàm puerulus? Plane trahendus; ſaltem quatenus dilectus. Aſſeruabant, vt in Cant. dixi ad hunc locum, amatiæ dilectis intacta, & ab arbore poma pendentia: vnde illud Virgil. ad puellam dilecto abſenti adſpirantem:

Cant. 7. — *Maria à vetito ſemper ieiuna, à nouo ſatura ſemper.*

Cui pendere ſua patereris ab arbore poma. *Virgil.*

Non ita protoparentes dilecto Deo, qui guloſi pomum præripuerunt, neque amanti intactum aſſeruarunt: at Maria, & illud, & cætera omnia præceptorum obiecta, inſtar pomorum, inuiolabiliter dilecto ſeruanda illi dedicauit. Fauet Cardin. Hailgrinus ibi: *bonorum operum perſeuerantia demonſtratur in Virgine. Omnia bona odoris, ò dilecte, quæ feci, iam vetera, quæ ex mandatis legis veteris proceſſerunt; quam noua, quæ produxerunt præcepta euangelica; ſine infectionis maculâ, ſine corruptionis putredine ſeruaui tibi, tanquam grata xenia præſentanda.* Omnis noſtra iuſtitia, inquit Propheta, tanquàm pannus menſtruatæ: quia & ab origine ſaltem macula inficimur, ſapimus corruptionem. Vna eſt Maria, cuius opera Deo gratiſſima ſeruantur, quæ nec maculam ſapiant, nec putredinem, vtpote quæ nec veteris originis pomum præſumpſerat attrectandum, quod vna tantùm, quia cuſtodiuit dilecto, cætera incorrupta potuit adhibere.

Card. Hailg. — *Maria nullo præceptum nõ ſeruauit intactum.*

Et fortaſſe ideò *in portis* dicuntur incorrupta 509.
præcepta aſſeruari: porta enim, qua rerum naturam ingredimur, conceptio eſt: & in hac porta, vbi omnes pomum illud à parente morſum, iterum remordemus, ſic feliciter ieiunauit Maria, vt ibi felix augurium exhiberet cæterorum omnium pomorum immaculatè, & incorruptibiliter dilecto aſſeruandorum. Facit huc etiam, quod Philo Carpath. ad rem ſuam explicuit de portis ſenſuum, quod mirificè, dicendis iam conducet: *Per portas, vires animæ, & humani corporis partes, ac membra ſignificari arbitror, vt aures, & os, & oculos: per quorum portas, & vitæ merita ingrediuntur, & mortes.* Audiuit infauſta Eua Serpentis ſibilos; en aures debellatas: vidit curioſa pomum, quod eſſet pulchrum; en oculos expugnatos: inde tulit, & comedit; en os perruptum: quidni ſuperatis portis arx ingrediente morte caperetur? Mentior, aut in his omnibus diſſimilem Mariam teſtatur Scriptura; & portarum ſuarum cuſtodem fideliſſimam

Phil. Carp. — *Senſuũ portæ claudendæ.*

mam, ne illam in vetito pomo mors ingrederetur. Attende.

510. Laudaturus hanc Chriſtus: *Oculi tui columbarum, abſque eo, quod intrinſecus latet: capilli tui, ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad: dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro.* Cant. 4. num. 1. Vbi Rupertus ex ore Chriſti ſic ſcribit: *Quam pulcher ordo! Primum oculi, & poſt oculos capilli, poſt capillos, dentes laudantur innocui. Reſpicite, amici, ad ſiniſtram, conſiderate Euam mulierem odioſam, huic dilectæ oppoſitam, & oculis, & capillis, & dentibus, & labiis, & genis, & collo, & uberibus infauſtis.* Aliqua breuiter ab eodem examinemus. Oculi columbini dantur Mariæ. Si ſpiritualis pulchritudinis dotes quærerentur, Phœnicis oculi adducendi videbantur, quibus arcanum iubar, vt ait Claud. indidit natura. Si perſpicacitas mentis laudabatur, vocentur in exemplar aquilini, Solis examina, aſtrorum cenſores. Quid ergo in columbinis nitet, quo maximè in tantam comparationem adducantur? Innocentia prædæ, & raptus diſplicentia: vt hinc tota Euæ Maria opponatur. Rupertus: *Oculi eius, non ſicut columbarum, ſed ſicut oculi coruorum rapacium. Scriptum eſt enim: Vidit igitur mulier lignum, quòd bonum eſſet ad veſcendum.* Non ergo guloſo affectu hoc lignum reſpexit Maria in protoparente: quæ non rapaces coruos; ſed innoxias columbas geſtabat in oculis: cuius palpebræ non efformabantur in vngues vetito attrahendo; ſed in vallum tenendæ obedientiæ formabantur.

Cant. 4.

Mariæ Antitheſis.

Rupert.

Oculos habuit columbinos.

511. Maius eſt, quod de dentibus additur. Sunt tonſæ iſtæ (apud Rupertum) de lauacro aſcendentes; iuſtificati omnes e diuini Sanguinis balneo, & e Baptiſmatis lauacro feliciter reſurgentes: vbi vix videtur apparere, quid dentibus Mariæ, cum iuſtorum renouatione ſit commune: imò quid, ſi Virginis excellentia laudanda veniebat, a dentium metaphora deſumatur. Sed nihil vſquam ad rem meam excellentius dici poterat. Optimè idem Rupertus de Eua: *Dentes verò eius, quales fuerunt? Nimirum, ſicut dentes leonum, qui momorderunt, & mordendo vetitum, venena poſteritatis ſuæ animas interfecerunt: ſi enim de filiis eius veraciter dictum, vel ſcriptum eſt: Filij hominum, dentes eorum arma, & ſagittæ. & illud: Deus conteret dentes eorum in ore ipſorum: molas leonum confringet Dominus. quantò magis de illa, quæ tali conſilio momordit, cuius morſus tam malus prouentus exitus, rectè quis dicat: Quia dentes eius arma ferrea fuerunt: dentes eius mola, ſiue molares fuerunt. At tui dentes, ô amica mea, ſicut grex tonſarum,* &c. Nulla ratione pulchriùs feliciter à noxio pomo ieiuna Maria poterat celebrari, quam dum eius dentes (quà Euæ dentibus malè guloſis oppoſiti) baptiſmali innocentiæ comparantur. Quàm ſit certum, non momordiſſe cum Eua pomum infauſtæ ſcientiæ, quæ maximè à dentium munditie nitida, nitore ſancto, ipſi Euæ antitheſis collaudatur.

Dentes immunes à cibo vetito.

Rupert.

512. Eua itaque, leænæ ritu, rictus guloſos deuorandæ ſcientiæ expandit: Maria, ouis inſtar puriſſimæ, ieiunam ſe ſeruauit: inde illic fames, hîc ſaturitas. Eua ſcientiæ prohibitæ auida, tota labitur in errores: Maria inde abſtinens, penè diuinis notitiis abundat. Benè Dionyſ. art. 15. ad hunc locum, in his Mariæ dentibus puriſſimas conſiderationes, diuinaque ruminata myſteria graphicè explicans, ſic concludit: *Hæ coniugationes, diſcretiones, ac maſticationes illuſtriſſimæ Virginis, inſtar tonſarum ouium puræ, & innocentes fuerunt, ab omni errore, admixtioneque culpa penitus aliena, vtpote aſcendentes de totius luminis fonte, de lauacro, id eſt, de flumine ſapientiæ Virginis ſacro.* Ieiunarat Maria a cibo vetito abſque dubio, quæ ſic diuinis notitiis, prorſus a culpæ, & erroris admixtione alienis ſaturatur: inde enim in tot errores, & veræ cognitionis famem deuenit natura noſtra in protoparentibus; quia malè fauſtæ ſcientiæ fructum deguſtauit.

Iterum Antitheſis Mariæ.

Diony.

513. Ad hunc ſenſum putarem referenda, quæ ſtatim de Maria ſubdit Chriſtus eodem cap. n. 11. *Fauus diſtillans, labia tua, Sponſa: mel, & lac ſub lingua tua.* Vt nihil in Mariano ore credatur, quod vetiti pomi ſapiat amaritudinem, quam ſuprà vidiſti felleam; non illa fel fœtidum deſpumarit, quæ merum mel ſic dicitur ſtillare. Eſt tamen occultius aliquid mihi ponderandum, in iucundiſſimâ hac mellis, lactiſque mixtura. Solebat in primitiua Eccleſia fidelibus inter Baptiſmi cæremonias, mel, & lac præberi deguſtandum: ideò Tertul. de corona militis, cap. 3. *Ter mergitamur,* &c. *Inde ſuſcepti, lactis, & mellis concordiam prægustamus.* Cuius moris ferè omnes antiqui Patres meminère. Cauſam explicare videtur ipſe Tertul. lib. 1. contra Marc. cap. 14. vbi de Chriſto: *Sed ille quidem vſque nunc, nec aquam reprobauit Creatoris, qua ſuos abluit: nec oleum, quo ſuos vngit: nec mellis, & lactis ſocietatem, qua ſuos infantat.* Itaque, ſicut infantibus recèns natis mel, & lac porrigitur: ſic renatis per Baptiſmum, quaſi modò genitis infantibus, infantilia edulia porriguntur. Delrius noſter Adag. 61. & Cerda item ad Tertul. volunt, myſticæ huius mixturæ baptizatis porrectæ rationem deducendam ad illud Exod. 3. num. 17. *Educam vos de afflictione Ægypti,* &c. *ad terram fluentem lacte, & melle.* Et paulò antè num. 8. *Educam de terrâ illâ in terram bonam, & ſpatioſam; in terram, quæ fluit lacte, & melle.* At, quid, inquis, habet terra fluens lacte, & melle, cum rationabilibus infantibus: vt eius cauſa his renatis, mellis, & lactis mixtura prælibetur? Ego quidem ita puto: in terra fluente lacte, & melle, Paradiſi delicias, quas amiſimus, inſinuari: ad quas iterum, relicta mundi captiuitate, abolito originis peccato per Baptiſmum, innocentes reducimur. Si itaque melle, & lacte redundat innocentia, ſtillet mel, & lac Maria, quæ innocens amaritudinem noſtram non guſtauit.

Cant. 4.

Mel, & lac in Baptiſmate guſtata.

Tertull.

Delr.

Cerda.

Exod. 3.

514. Hæc eſt felix illa terra, quam Abrahæ, & eius poſteris in ſtellas deſignatis Geneſ. 15. promiſit Dominus: de qua audiendus Ricardus Victor. ibi apud Tilm. *Videamus ergo, quæ ſit terra, quæ lacte, & melle manat: quam cum Abraham in hæreditatem accipere, & de manibus Chananæorum debemus violenter eripere. Sed, vbi quærenda eſt terra, quæ tanta dulcedine tota redundat? De regno autem cælorum credimus, quòd intra nos ſit: vnde & ſui generis terram, viuentium, ſcilicet, nihilominùs intra nos eſſe, credere debemus,* &c. *Hæc terra multa prorſus dulcedine manat: quia cordis iucunditatem conſcientiæ ſecuritas parat: promiſſionis terra, conſcientia ſecura: terra melliflua, iucunda conſcientia,* &c. Quid hîc audis, quò quodammodo originalis

Geneſ. 15.

Mariæ terra paradiſiaca.

Ric. Vict.

innocentiæ

innocentiæ felicitas non referatur, & terra illa Paradiſi, pene de cæli temperie exultans? Talis eſt terra melle, & lacte fluens: talis eſt Maria, terra benedicta, terra originalis felicitatis: non guſtauit acerbum pomum, quæ mellis, & lactis dulcedine ſaturatur: non appetiuit guloſa ſcientiam boni, & mali indiſcriminatim; quæ ab ipſa origine lactea, & melleâ, felicius ſatura notitiis diuinis, ſciuit reprobare malum, & eligere bonum.

515. Certè ſimili argumento, in occultiori ſenſu, viſus mihi viſus fuiſſe Iſaias erga Chriſtum: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium: & vocabitur nomen eius, Emmanuel. Butyrum, & mel comedet, vt ſciat reprobare malum, & eligere bonum.* cap. 7. num. 15. Quæ enim iſta conſequentia, vt quia infantilibus eſcis nutriebatur Chriſtus; ideò & eligere bonum, & reprobare malum profunda cognitione celebretur: niſi quia infantiles iſtæ eſcæ, innocentiæ pueritiam, & terram illam originalis iuſtitiæ lacte, & melle fluentem in ipſo redintegratam ſignificabant? Venit ergo ſecundus noſter innocentiâ paſtus melleâ, & lacteâ, vt Adam primum nociuæ ſcientiæ guloſum, eiuſque paſtu, verâ diſcretione ieiunum ſic curaret. Fallor, aut fauet huic menti D. Bernard. Serm. 2. de Aduent. Dom. *Propter nos venit, tanquam vnus ex nobis, ſimilis nobis paſſibilis. Denique, butyrum, inquit, & mel comedet: ac ſi dicat: Paruulus erit, & veſcetur infantilibus alimentis. Vt ſciat, inquit, reprobare malum, & eligere bonum. Etiam hic bonum, & malum audis, ſicut in arbore vetitâ, ſi ut in ligno tranſgreſſionis: ſed multò melius à primo Adam, ſecundus iſte partitur: eligens enim bonum, malum reprobat.* Et ſtatim in humana natura, tanquam oue, lac pingue, ſiue dulce butyrum, à caſeo corruptionis acidæ coagulis condenſato ſubdiſtinguens, ſic ſubiungit: *Lac, & quam optimè puer noſter elegit, qui naturam noſtram ſine vlla peccati corruptione ſuſcepit: nam de peccatoribus legis Pſ. 118. coagulatum eſt, ſicut lac, cor eorum. in quibus vtique lactis puritatem corrupit fermentum malitiæ, coagulum iniquitatis.* Si ergo vides, Mariam lacte liquido dulceſcenti, non coagulato, & amaricante, ſimulque, initar Filij, nectareo melle paſtam: quid illam proportionaliter cum Chriſto, ad terram melle, & lacte fluentem, id eſt, ad innocentiam non reducis? Aut quid huc adducis ligni vetiti fructum, cuius non guſtaſſe felleas amaritudines arguitur, quæ mellitis innocentiæ epulis ſaginatur?

516. Deinde agedum. Conſtitue mihi hinc lignum vitæ, inde lignum ſcientiæ boni, & mali, id eſt, lignum mortis: an non putares incommodum, ſi mortis ſurculum ligno vitæ insereres, vt in vitali gremio mors adoleſceret, vt mortis fructibus vitalis illa arbor funeſtaretur? Nemo dubitet. Quam ergo putas Mariam, niſi purum & putum lignum vitæ, quæ (vt exclamant Sancti) vitali fructu, vitæ æternæ edulio, Chriſto, ſcilicet, Orbem ſatiauit? Vnde ergo mortis fructu, amaritudinis veneno hanc [illegible] infectam? Nemo Catholicorum dubitabit de Maria, & Chriſto, capienda illa Iſaiæ: *Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet.* cap. 11. num. 1. de quo Hieronymus late. Sed, cur ad redemptionem noſtram, non ſolum Chriſtus promittitur; ſed & Maria; [illegible] ſub vir[illegible]centis virgæ, ſub fructus floridiſſimi, [illegible] floris fructuo[illegible] metaphora: Conuin-

Iſaiæ 7.

Maria de innocentia Chriſti familia.

D. Bernard.

[illegible] virga [illegible] vita.

catur vt apertæ Dæmon falſitatis: dixerat ille: *Nequaquam morte moriemini: ſcit enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri,* &c. Geneſ. 3. num. 4. At, vnde ex virga, & flore promiſſo conuincitur? Acutè Bernardus citatus, poſt multa de hoc loco, ſic concludit: *O Virgo, virga ſublimis,* &c. *O verè cæleſtis planta, pretioſior cunctis, ſanctior vniuerſis! O verè lignum vitæ, quod ſolum fuit dignum portare fructum ſalutis! Deprehenſa eſt, maligne ſerpens, verſutia tua, nudata eſt planè falſitas tua: duo impoſueras Creatori: mendacij, & inuidiæ infamaueras eum: ſed in vtroque conuictus es eſſe mentitus: ſiquidem & ab initio moritur, cui dixeras: Nequaquam morieris. & veritas Domini manet in æternum. Sed & nunc reſponde, ſi potes: quam ei arborem, cuius arboris fructum inuidere potuiſti; qui nec hanc quidem virgam electam, & fructum ſublimem negauit?* Arborem ſcientiæ, eiuſque fructum Dei inuidiâ hominibus negatum blaſphemauit Dæmon. Planè mendacij iam conuincitur, dum Dei miſericordia Maria vitæ lignum pretioſius, eiuſque fructus pretioſiſſimus Chriſtus hominibus conceditur. Et dicamus adhuc, talis vitæ lignum, mortis pomo funeſtatum? Ieiunauit certè ab hac amaritudine, quæ vitæ ſuauitate ſatiatur.

Geneſ. 3.

D. Bernard.

Deum veracē oſtendit, confuſo Dæmone.

Attende adhuc, quæ Leontius ſuprà citatus de Eua ſubdit: *Ipſa manu contumaci defectionis ſcribens legem, acquiſiuit ſibi pulchrum fructum, & adoleſcentiâ mortis maturum.* Græca habent: *Τῇ ἀκμῇ πεπανε μορον τῦ θανάτυ.* Eſt verò *ἀκμὴ*, flos ætatis, ſeu vigor adoleſcentiæ: vel, quia mors tunc incipiens, & adoleſcentula vernabat in pomo: vel, quia ibi erat in toto vigore ſuo, quæ ni tunc guſtaretur iuuenile furens, de cætero aut reperet infans, aut vetula titubaret. Pulchrius mihi, ſi, *τῇ ἀκμῇ*, reddas per datiuum: *Acquiſiuit fructum adoleſcentia mortis maturum.* hoc eſt, ſolum maturum, vt ſi comederetur, mors inde vigens contra homines adoleſceret. Sed, vtcunque explicetur, audis diſſimulatam mortem, pomum purpurantem, & in ipſo maturitatis pulchræ lenocinio obuelatam. Arbor igitur illa infauſta, cum fructu ſimul mortem porrigebat: è contra vitæ arbor immortalitatem incorruptibilem propinabat. Geneſ. 3. num. 22. Quid inter ſe diuerſius, imò auerſius? Si ergo Mariana arbor fructui vitæ producendo plantabatur, quid illi mortis ſurculum inſerimus? Si verè *cæleſtis planta*, cur ſupplantandam culpæ obiectamus? Si ſalutis germen electum, cur Tartareâ bipenni credamus detruncatum? Certè non tam dulci fructu Maria ſatiaretur, niſi in communi amaritudine ieiunaret. 517.

Leont.

De Maria, vitæ ligno, plura.

Grandius aliquid meditor. Sic Maria diuina dulcedine ſatiatur, ſic à communi amaritudine ieiunat; vt communem amaritudinem extinguat, & nobis neceſſariam dulcedinem reſtituat. Quemadmodum guſtus felleâ qualitate morbidâ vitiatus, cuncta, quæ ſumit, vitiat, & venenat: ſic humanum genus morbido ſcientiæ vetitæ fructu venenatum; diuinam etiam ſcientiam, quam fortè attingebat, reddebat amaram: vnde, vt ait Paulus, litterâ mortificante obruebatur, ne viuificanti ſpiritu animaretur. Quid faciendum hominibus, quibus ipſa etiam ſcripturarum dulcedo, amara erat? vnde ſibi remedium comparandum? 518.

Maria, Paradiſus felicior.

randum? Videbis alexicacon, ſi attendis exemplo: *Non pluerat*, inquit Geneſis, *Dominus Deus ſuper terram; & homo non erat, qui operaretur terram: ſed & fons aſcendebat è terra, irrigans vniuerſam ſuperficiem terræ*. Geneſ. 2. num. 5. Eſt autem *fons* iſte, fluuius ille, qui e Paradiſo num. 10. in quatuor flumina dicitur diuiſus. Aſt, vnde aſcendebat hic fons, ſiue fluuius, in medio Paradiſo? Certè per occultos meatus è mari procedebat prominens, ſcaturiens promanabat. At ad irrigandam terram, aqua marina, ſterilis ſalſugo nonne inepturet? Planè, niſi priùs in dulcedinem verteretur. At vnde tam breuis, tam ſubita immutatio? Acute Rupertus infra citandus: *Aquæ ſuapte natura ſalſæ erant, & amaræ: aſcendendo autem per illam quaſi terræ mammam, ſcilicet, paradiſiacam terram, verſa ſunt in dulcedinem, vt irrigarent vniuerſam terræ ſuperficiem: ipſaq; dulces, ac potabiles. captiuo (quod futurum erat) generi humano, terram extra Paradiſum facerent habitabilem, ſcilicet, herbarum, lignorum, ſeminúmque feracim: & inter aquas cæteras, quæ ex illa mamma dulcorem acceperunt, illa flumina Gehon, & Phiſon, Tigris, & Euphrates præcipua ſunt.* Nihil amaritudinis habuit terra paradiſiaca, quæ ſalſuginem in lacteam dulcedinem, tanquam ſuauiſſima mamma, commutabat. Quam benè à maledicta captiui populi terra condiſtinguitur, quæ illius vicem dolens, quam potuit, quam habuit, intulit feracitatem!

Geneſ. 2.

Rupert.

519. Dedi typum apertiſſimum Mariæ, ad quam proinde Chriſtus: *Fons hortorum, puteus aquarum viuentium*. Cant. 4. n. 15. vbi Rupertus prædictis ſic ſubiungit: *Similiter aquæ Scripturarum ex te, Soror mea Sponſa, dulceſcunt; ex vtero tuo, ſiue per vterum tuum, viuentes facta ſunt: aliàs autem valdè amara, imò & mortua, & mortificantes ſunt: littera enim occidit*, &c. Felicior Paradiſus Maria, per quam dira litteræ ſalſedo, in viuificantem Chriſti ſpiritum commutatur. Quid à veteris ſcientiæ amaritudine ſeiona non colatur, quæ æternæ ſapientiæ Dei theſauro ſatiata, ſcientiarum cæleſtium flumina irrigandæ Eccleſiæ dulcorauit? Hæc ſatis de Maria a fame diuinarum notitiarum præſeruata, quam parentum gula miſerè Orbi intulit, déque amaritudine vetiti pomi non deguſtata illi, per quam etiam amariſſima dulceſcunt. Plura de hac re Honorius, Guillelmus, Alanus in Cat. Cant. apud Delr.

Cant. 4.

Id probatur.

Rupert.

§. III.

Maria euchariſtici Panis Conda, Proma: non debuit per culpam fame cruciari.

520. VIDISTI ſuprà ex Lyrano, famem, & inopiam è culpa ortam, & Euchariſtiæ defectu cruciantem. Dicebam, nihil ita oppoſitum pomo vetito, quàm cibum euchariſticum: & quantùm eſt ex ſe, nihil minùs protoparentum gulam meruiſſe, quam humano generi hanc eſcam apparari. Audi hunc, Mariam non ſolùm Euchariſtiæ fame non cruciatam; ſed etiam miro quodam modo in Condam, & Promam eiuſdem nobis electam. Illa hunc panem e cælo venientem apparauit, & in cellario condidit puriſſimo: inde illum nobis promit in eſcæ mortalis antidotum. Quid mortis odorem exhalaret horreum ſacrum, officina beata, vnde vitalis cibus depromendus? A qua fame per culpam orta non præſeruaretur, quæ bonorum omnium ſaturitatem nobis miniſtrauit? Vnde bene D. Anthonius de Padua Dom. 3. Quadrag. de frumento illo, quo Ioſeph apud Ægyptios mundum ſuſtentauit, ſic habet: *Ieſum Chriſtum ſignificat, qui in cellario beati ventris glorioſæ Virginis, nouem menſibus fuit reconditus*. Et inde à liberaliſſima Proma nobis editus.

Maria euchariſticum Panem concepit, & dedit omnibus.

Quæ munditia ad Euchariſtiã requiratur.

D. Ant. Pad.

Non debuit quidem infauſtæ cuiuſuis famis incendio cruciari, quæ Panem viuum, contra mortalia primi pomi incendia, erat conditura. Si vſquam congruè, congruentiſſimè huc adducuntur verba Petri Cellenſ. lib. de Pan. cap. 21. *Virgo virginum clibanus eſt ad Panem cæleſtem ſuſcipiendum, non ad vrendum: ignem tum vrentem nunquam admiſit, quæ carnis concupiſcentiam non ſenſit: ignem fumantem non nouit, quæ non concepit iniquitatem*. Dedecebat cæleſtem Panem ibi recondi, vbi fameſcens aliqua concupiſcentia cruciaret ad appetendum vetitum; aut vbi fames, & puritatis inopia vſquam inuenta. Nihil malè vrentis ignis, imò nec obumbrantis fumi, neque conceptæ iniquitatis, cæleſtis Panis officinam potuit ſordidare. 521.

Clibanus purus fuit.

Petr. Cel.

Pretioſiſſimis è lignis menſam iubebat ſibi Deus apparari: nec id ſatis: ſed etiam auro, eoque puriſſimo adornatam, Exod. 25. num. 23. De hac igitur ſtatim ſubditur: *Et pones ſuper menſam panes propoſitionis*. num. 30. Ac ſi nulla munditi es non foret neceſſaria, panibus Deo ſacris excipiendis. Quid Pani Deo excipiendo non prærequiratur? Qualiſnam ſit Maria, de qua D. Epiphan. ſæpè citatus, alludens ad hunc locum? *O fidei menſa intellectualis, quæ Panem vitæ mundo ſuppeditauit!* Nec immeritò, & ignis puriſſimus, & aurum mundiſſimum, huic & condiendo, & ſuſcipiendo Pani poſtulatur: vt quà *Panis*, non fumetur: & quà *aureus*, nihil fæcis in hoc ſanctiſſimo conflatorio inueniret. De Chriſto explicant aliqui verba illa Iob: *Habet argentum venarum ſuarum principia; & auro locus eſt, in quo conflatur*. cap. 28. num. 1. Vbi audiendus Ricard. Victorin. apud Tilm. *Quis, quæſo, huius conflatorij locus? an fortè eſt vterus virgineus? Quis huius operis conflator, aurique mundator, niſi Spiritus Sanctus? Huius ſanè operatione in ventre virginali conflatum eſt aurum, & accoctum ad purum: natura humana purgata, & ab omni labe mundata, Verbo vnita, & in vnam Perſonam coniuncta.* Qui eos Patres contra piam ſententiam congerunt; qui dicunt, Mariam in vtero Matris mundatam: videant, quid hic venerabilis Ricardus de humanitate Chriſti dicat, dum purgationem inducit, & mundationem: cùm non niſi pluſquàm impiè, in illa ſacratiſſima humanitate aliquid præcedentis labis intelligatur. Redeo. Quis vnquam artifex fæces iniecit conflatorio? quis purgando auro, noua addidit purgamenta? Si ergo in Maria, áurea humanæ 522.

Aurea menſa.

Exod. 25.

D. Epiph.

Iob 28.

Ric. Vict.

naturæ

naturæ placentula Deo vnienda, nobis condienda appatatur;ſit nefas credere, virgineum conflatorium fæcibus præfœdatum.

523. Magis tamen ad rem præſentem id, quod addit Ricardus, Spiritum Sanctum in hoc conflatorio naturæ aureæ fuiſſe mundatorem. Scilicet, nec poterat, nec debebat Marianum attingere conflatorium, clibanum accendere virgineum, niſi diuinus ignis: vt quemadmodum ipſa (de quo ſuprà latè) ab ipſomet Deo impenſiſſimis curis fuit fabricata;ſic ipſomet, tanquam igne, accenderetur. Exemplo rem declaro. Blandiebatur Statius lib. 1. Syl. 5. amico Hetruſco, quòd eius balneum Dei ipſius induſtriâ fabricaretur, quòd eidem diuinæ manus deſudarent:

Singulare Dei opus non profanatur.

Stat.

Ipſa manus tenuit Cytherea mariti,
Monſtrauitque artes.

Quaſi mira pulchritudine fabricarentur thermæ, quibus ipſemet Vulcanus, adblandiente venuſtatis Dea, impendebatur: at camini, fornacéſque à Diis fabricati, quis crederet profano igne accendendos? Ideò prudens ſubdit Poeta:

Nec vilis flamma caminos
Vreret, ipſa faces volucrum ſuccendit amorum.

Indignè enim diuinum opus, minùs decenti incendio deſtinatum fingeretur.

524 At Maria reapſe impenſiſſimè à Deo constructa, ſola diuini amoris igne potuit accendi: & id quidem ſemper, etiam ab ipſa Conceptione: nec boni alicuius fame inopi, aut mali alicuius æſtuanti deſiderio laborauit, quæ promendæ eucharisticæ ſaturitati concipiebatur. Hoc expreſsè voluit citatus Cellenſis: *Oportuit*, inquit, *hic prius clibanum non vili ſtemmate, neque more conſuetudinario fabricari: quatenus in plenitudine temporis, Panis, qui dat vitam mundo, de cælo deſcendens, pro dignitate ſuâ congruum inueniret locum, vbi poſſet opportunè, carnem aſſumendo, decoqui.* Quid iam obtrudas vitiatum ab Adamo ſtemma, & morem originis fœdatę conſuetudinarium? Non congruè exciperetur Panis vitæ, nec puritate debitâ coqueretur, niſi puriſſimè clibanus fabricaretur. Ideò in eodem cap. iterum; *Filius altare eſt de terra ſancta: quia corpus habet de Matre ſine macula.* En à Deo ſingulariter, & mundiſſimè fabricatum clibanum noſtrum. Iam verò ignem eius fuſiſſime explicat ibidem idem Author de gratia, déque Spiritu Sancto, concludens: *Clibanus ardet igne materiali*, &c. *Virgo æſtuat amore ſpeciali.* Non ſolùm ignis eſt ſanctus; ſed & ſpecialis: qualis prædictæ fabricæ tenorem decebat: cum quo nulla fames ab eſca noxiâ ingeſta, nulla concupiſcentia æſtuans ſtare poterat.

Quàm purus clibanus Maria. & quo igne accendendus.

Petr. Cell.

525. Primitias Deo offerendas ſub panis forma, vt Panem cæleſtem exprimerent, præcepit Moyſes bis verbis: *Panes primitiarum duos coctos.* Leuit. 23. num. 17. Et tamen de eadem oblatione locutus Paulus 1. Cor. 10. num. 17. id eſt, de Christo; Christum *vnum* tantummodo *Panem* appellauit: ſic paſſim Panis vnus appellatur. Quid ergo, inquis, Moyſem impulit, vt Panem diuinum noſtrum ſub dualitatis numero ſubdiuideret: cùm paſſim in Teſtamento nouo vnus Panis, ſub quo omnes vnum ſumus, celebretur? Reſpondet aptiſſimè Cellenſ. cap. 7. prædicti libri, Moyſem, vt longè erat ab Incarnationis tempore feliciſſimo, vtranque naturam, diuinam, & humanam, adhuc ſeparatam; ſed tamen nobis condiendam in panem aſpexiſſe: vnde, licèt iam feſtiuus de eſca; tamen de myſterio duos panes appellauit: at Paulum poſt Incarnationem, duas naturas in vnitate Perſonæ coniunctas adoraſſe: ſic meritò Panem vnum voluit exprimendum. Ergo in hoc Pane, vnde totius mundi ſalus dependet, partem Pater indidit, & partem etiam Mater ſubrogauit: vt non ſolùm illi clibani, vel cellarij munus; ſed etiam dimidiam Panis ſalutaris partem (id eſt, totum, quod ex vi verborum ponitur in Euchariſtiâ) debeamus. Benè Cellenſis proximè citatus, ſic ſubiungens: *In natura quidem Diuinitatis, ante omnia natus eſt de Patre: in natura verò humanitatis, in fine ſæculorum editus eſt ex Matre. In eiuſdem certè Virginis clibano cocti ſunt panes iſti: quia Verbum, & Caro ſic fuerunt ad inuicem coniuncta in vtero virginali, in vna, eadémque vnitate Perſona, vt vltrà non diceretur ſeparatim homo, vel Deus; ſed diceretur vna Perſona inſeparabiliter homo Deus.* Vbi deinde Moyſem Paulo conciliat. Quàm verò hinc nullus culpæ fomes, nulla fames noxia, nulla gratiæ inopia, nulla cum Deo inimicitia in Maria inferatur; alio etiam ab humanis exemplo, lubet enucleare.

Leuit. 23.
1. Cor. 10.
Maria eſt quidquid in Euchariſtia eſt ex vi verborum.

Petr. Cell.

Exercitæ olim ſæuiſſimæ, & ſceniciſsimæ inimicitiæ inter Salinatorem, & Claudium, ac vtriuſque familias: qui tamen per poſteros matrimonio coniuncti, communem ab vtroque genere fructum, Imperatorem Tiberium ediderunt. Ponderat id palpator Valerius lib. 2. cap. 9. & concludit: *Quibus viris, ſi quis cæleſtium ſignificaſſet, futurum, vt eorum ſanguis illuſtrium imaginum ſerie deductus, in ortum ſalutaris Principis noſtri conflueret; depoſitis inimicitiis, arctiſſimo ſe amicitia fœdere iunxiſſent; ſeruatam ab ipſis patriam, communi ſtirpi ſeruandam relicturi.* Veniebat quidem Panis noſter cæleſtis, Redemptor ſalutaris, priſcæ fami pro totius mundi ſalute expellendæ: impiè ergo putemus, inter vtrunque ſalutaris Principis diuinum comprincipium, Deum, ſcilicet, & Mariam, inimicitias exercitas fuiſſe. Et fuiſſent quidem, ſi hæc à pomo noxio non ieiunaret: neque enim indiguit aliena ſignificatione Pater luminum, vt præuideret, non imaginum cerearum ſeriem poſt longos ductus; ſed imaginem ſuam diuinam, & ſubſtantialem, cum ſubſtantiali Mariæ imagine, in ortum vitalis Panis confluxuram. Qui igitur tantam in communi ſtirpe præuidit coniunctionem, certè amicitiam comprincipio non inuidit: vt poſſes dicere, ideò *panes propoſitionis* (qui, vt dixi, Chriſtum referebant) Exod. 25. n. 30. ab Aquila vocari, *ἄρτυς προσώπων, panes facierum*: quia in Chriſto viuæ Diuinitatis à Patre, & humanitatis à Matre imagines, in vnam perſonam, tanquàm diuinum facierum Panem, confluxerunt. 526.

Maria conuenienter Deo ſemper amica.

Valer.

Exod. 25.
Aquila.

Nihil certè potuit ſordidum in cellario noſtro inueniri, quominùs mundè cæleſte manna noſtrum exciperetur. Pulchrum hîc venit illud de Manna: *Cúmque deſcenderet nocte ſuper caſtra ros, deſcendebat pariter & manna.* Num. 11. num. 9. In Hebræo eſt: *Deſcendebat ſuper eum manna.* cui fauere videtur Vulgatus noſter, ſic de eodem ſcribens. Exod. 16. n. 4. *Ros iacuit per circuitum caſtrorum: cúmque operuiſſet ſuperficiem* 527.

Numer. 11.

Quàm purâ euchariſtica vmbra, manna, ſcilicet, exciperetur.

Exod. 16.

ſuperficiem terræ, at paruit in ſolitudine minutum, quaſi pilo tuſum, in ſimilitudine pruinæ ſuper terram. Quaſi priùs operuiſſet ros ſuperficiem terræ, & tunc deſuper manna minutum appareret. Sed adhuc emphaticotera ad hunc Exodi locum lectio Hebræa, quæ ſic habet: (Heb. lect.) *Manè quoque fuit operimentum roris per circuitum: & aſcendit operimentum roris, & ecce in ſolitudine minutum diſcoopertum.* Habes itaque apud Numeros ex Hebræo clare conſtratam priùs rore terram excepiſſe manna: habes ex eodem Hebræo apud Exodum, manna ipſi ſuper rorem immiſſo, obductum aliud roris operimentum. Sed quorſum id? Reſpondet Lyranus (Lyran.) ex Rabbi Salom. *Primò cadebat pruina ſuper terram, & poſtea manna deſuper: & poſteà ros aliquantulum congelatus deſuper. Itaque manna erat intermedium quaſi mundo cuſtoditum, & repoſitum inter duo ſtramenta, ſcilicet, pruinæ, & roris.* Quaſi non caſurum, niſi vndique mundiſſimè cuſtoditum obduceretur: nefas enim, vt manna cæleſtis Panis figura extraordinariam munditiem non ſupponeret, & vel ſordem admitteret leuiſſimam.

528. Maria igitur, quæ manna verum, Panem viuum excepit, quibus non diſpoſitionibus credemus præparatum? (Maria, vrna aurea.) Equidem iuſtitiam originalem habuit ſtramentum; & poſteà mille cæleſtis roris benedictiones, operculum: ne quid minùs ex infecta Matris conceptione mundum, Filio adhæreſcere videretur. Vide, quæ ſuprà multa dixi de gratiæ Marianæ plenitudine, quæ conceptionem vacuam dedignatur: inde inferes, quàm aptè D.Epiphan. loco ſæpè citato hæc duo coniungat: (D.Epiph.) *Aue, gratia plena, quæ es vrna aurea continens manna cæleſte.* Quaſi aurea tota futura neceſſariò, nihil miſeræ famis; ſed totam abundantiæ ſanctæ plenitudinem habitura, quæ in cæleſtis mãna horreum mundiſſimum condebatur. Neque videtur carere myſterio, quod additur in Hebræo: *Et aſcendit operimentum roris: & ecce in ſolitudine minutum diſcoopertum.* de quo ipſe Lyranus: *Ros parum congelatus, qui erat ſuper manna, oriente Sole, reſoluebatur, & aſcendebat in vapores: & tunc apparebat manna diſcoopertum.* (Lyran.) Quaſi tantùm à cæleſti Solis igne, quo manna fuerat conditum, & coopertum; in communem vſum foret diſcooperiendum. Ideò optimè Cellenſis citatus cap. 21. de Spiritu Sancto, ſiue igne cæleſti, qui virgineum clibanum, Panémque vitalem fouit, ſic ſubiungit: (Petr.Cell.) *Tam facile exibit panis, quam ſine obſtaculo aduenit ignis: nam ignis Panem decoxit, & extraxit: coquens, Carnis Verbum inſeparabiliter vniuit: extrahens, ad inſtructionem generis humani, mundi Creatorem, & Redemptorem obtulit. Ignis iſte clibanum illuſtrauit, & confirmauit; Panem coxit, & confortauit: & Panem quidem quodammodo præceſſit, dum in Virgine præuenit, & ſuperuenit. Sed nullo modo deſeruit, dum ab eo, & Patre ſemper procedens, in eo ab ipſa Conceptione interminabiliter conquieuit.* Neſcit Panis noſter niſi mundiſſimè tractari, aut ab Spiritu Sancto, aut à clibano Spiritus Sancti participe, &, vt ſuprà dicebat, nullo vili ſtemmate, nullo conſuetudinario more fabricato: vt ira in mundi redemptionem condignè ederetur.

529. Concludo hanc materiam verbis illis, quæ Eccleſia accommodat Mariæ; *Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longè portans panem ſuum.* Prou. 31. (Prou. 31.) num. 14. de quibus infrà plene. (Quibus votis à natura. Mariana nauis frumentaria ſperatur.) Suus, ſuus eſt Panis, ſiue ſcientiæ, ſiue Euchariſtiæ, quem mundo importauit Deipara: ideò *à longe:* quia ab ipſa Conceptione gratia, & diſpoſitionibus requiſitis condiendo huic Pani, condecorata: bonis ſaturata, quia in protoparentibus ieiunauit. Nam, quid malæ famis, aut fomitis contraheret, quæ in onerariam fertilitatis nauim edebatur? aut, quid non gemeret Orbis, ſi, quã ſperabat Nauim, in communis famis remedium; hanc ſimili fame, & inopiâ oppreſſam in ipſo ſui initio contemplaretur? Da veniam, & audi longam, ſed elegantiſſimam deſcriptioné populi in extrema fame, promiſſam frumentariam nauim ſperantis. Dat hanc Quintil. decl. 12. increpans inſtitorem, qui licèt panem vexerat; at tardarat. *Non dicam illa, quæ peteram: puta, cæruleus imber in naues ruit, claſſis inter fluctus latet, nec inter canētes colliſarum aquarum ſpumas, vela dignoſcimus: egerit in fundo arenas mare, micant ignes, intonat cælum, ſciſſis rudentibus tempeſtas ſibilat; denique ſydus hybernum conditur: tu tamen perſeuera, frumentum vehis: nihil horum neceſſe eſt feliciter nauiganti, feſtina.* (Quintil.) *Quererer, ſi naues commeatu tardaſſes, dum velocitatis ratio haberetur: mallem accipere dimidium. Non delicati ſumus, non luxuria quæritur abundantia: ſed vnde ſpiritum ſuſtineamus, vnde mortem differamus: in præſentia quantuluncunque; ſi plùs opus fuerit, redibis. Siccæ fauces ſunt, ager anhelitus oſtendit: iam fruſtra in ſinu parentum, liberi plorant, & nondum editi conceptus, intra vterum famem ſentiunt: iam nemo diues eſt, auras captamus, & rore veſcimur & iam ſperare tormentum eſt: quotidie vires deficiunt, iam non imus in littus, ſed redimus. In editis ſcopulis populus ſedet, dum naues expectat, in paſcua non redit: aquas ingredimur, & vnus ad ſe ſpectantium rictus eſt: & cùm defecerunt omnia, expirant. Te ſo expectantes intentis oculis morimur, in mare mortui cadunt. Quoties Sole percuſſa nubes refulſit, nauem putamus: quoties fractus vento fluctus incanuit, vela interpretamur. O mobiles miſerorum ſpes! ad vnaquaque ſolatia, ab vnoquoque quomodo nutant! Hæc certè nauis eſt: ecce vela panduntur: propiùs appellitur, & accedendo creſcit: noſtra eſt, ſuos in vtranque partem ventos habuit, noſtris votis gubernati fluctus ſunt. Hæc dicimus, & illa interim tranſuolat: fletus inde, & deſperatio, & lucis odium. Nihil grauius, quàm deſtituta ſpes torquent.* Pende ſingula, & in ſimili ſtatu naturam ſperantem, & ſuſpirantem, promiſſam Nauim noſtram recognoſces. Et vide, quàm meritò quereretur, ſi Mariam huic vitæ appellentem, non tam onuſtam, licèt poſt tot ſæcula viſam deſiderantibus tardam; quàm eiuſdem inopiæ participem, eadem, à cibo vetito, fame cerneret cruciatam.

§. IV.

Falſum ventris Numen, Numine vero, Cibo ſtrangulatum: inde homo ſanctè ieiunus: & brutalitate deſerta recuperat rationalitatem.

530. *Adhuc de Mariá Euchariſtiam paranti.*
DE a protoparentis gulam effrænem, vt vidimus, affectatur ingluuies, voracitas ingruit, & pium inde ieiunium abhorretur. Noxiâ eſcâ in beſtiâ transformatus homo, carnales eſcas, beſtiarum cibos quærit auidus: vna eſt Euchariſtia, quæ gulam ſtrangulat, ſanctum indicit ieiunium, & hominem miſerè à priſco pomo reformat deformatum. Vna fuit Maria, quæ nobis tantum remedium, vt dixi, miniſtrauit. Quis ergo, niſi duriſſimus, crediderit, à cibo illo noxio non fuiſſe ab Altore noſtro piiſſimo præſeruatam, per quam ſic infauſti, & morbidi eſcæ funeſtæ affectus reſecantur? Quis Mariam pomi noxij in Adamo famelicam augurabitur, & gulæ inde ſequentis candidatam, quæ in diræ illius famis, & ſubſecutæ gulæ antidotum deſtinabatur? Percurramus ſingula.

531. Irridebat Deorum Numina Polyphemus apud Eurip. in Cyclop. ſic ſubiungens ſelicitate ſua commemoratâ:
Impius venter Dominus vinus victima.
Euripid.

Iouis enim ego fulmen non metuo, hoſpes:
Nec ſcio, quod Iupiter ſit me potentior Deus;
Nec poſthac illũ curabo. Quòd autem non curem,
Audi. Quando deorſum mittit pluuiam,
In hoc antro habitaculum habeo ſolidum,
Aut vitulum aſſatum, aut aliquam feram beſtiam
Epulans ſub tecto tegente meum ſupinum ventrem:
Epota lactis amphorâ veſtem
Pulſo, cum Iouis tonitrua, ſtrepitu contendens.
Quando vero ventus Thracius niuem fundit,
Pellibus ferarum corpus circundans meum,
Et ignem accendens, niuem nihil curo.
Terra verò nec ſſariè, ſiue velit, ſiue nolit,
Pariens herbam pinguefacit pecudes meas:
Quas nulli macto Deorum, præter mihi,
Et ventri huic, qui maximus eſt Deorum:
Quia bibere, & comedere quotidie,
Id quidem Iupiter eſt hominibus ſapientibus.

Hoc quidem, ſi minùs verbo, opere complent, qui ventri ſuo mille epulis litant, *quorum*, vt ait Paulus Philip. 3. num. 19. *Deus venter eſt.* *Philip. 3.*

532. *Adhuc de ventris victimis.*
Vt ergo infami Numini blandiantur, aërem aucupio, venatione terram, piſcatu maria omnia fatigant. Et venter adhuc implacabilis, & à primo exulceratus pomo, fameſcit adhuc; parua omnia putat: quò indulgẽtiùs habetur, eò furit audaciùs: appetentiã à ſatietate acuens, à nimietate in magis, ac magis ſuperflua irritatus. Doluit Deus noſter turpiſſimum iſtud idololatriæ genus, & abſconditus conditur in cibum: vt vero Numine miſſo in ſtomachum, blandiendi falſo Numini curas deponamus. Sed quid agis, æterne Numen? Vno ferculo, ſingulari miſſu ſatiabis ſtomachum, cui tam varia fercula nunquam ſatis? Deuorabat Imperator Maximinus tot aues, tot feras, tot piſces, tot poma vnus, (iniectâ deſuper immodicâ vini amphorâ,) quibus bona pars exercitus poterat tolerari: nec dum ſaturatur: tu verò vno ferculo ſtomachum voraciſſimum vis placandum? Plane quippe in vno ferculo tota epularum varietas continetur: tota dapium ſubſtantia ſaginandis hominibus apparatur.

Apparat Deus in deſerto populo ſuo conuiuium, pollen è nubibus, panis ab Angelis venit, pluit manna: & breui faſtidium conuiuis generat acclamantibus: *Anima noſtra tam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo.* Numer. 21. num. 5. Quaſi illis tam leue ad digeſtionem, quàm ad nauſeam graue videretur. Itane, peſſime venter? panem cæli, Angelorum eſcam faſtidis, maximè *omne delectamentum in ſe habentem, & omnis saporis ſuauitatem?* Sap. 16. num. 20. Non miremur: erat enim ferculum vnius ſubſtantiæ ſingulare, in quo, vt vides, non tam variæ ſubſtantiæ ſapidæ, quàm ſubſtantiarum ſapores continebantur: ventris verò voracitas, non tam multiplici accidentium, quam ſubſtantiarum diuerſitate recreatur. Hinc meritò ad euangelicum epulum conuocat Chryſol. Serm. 163. *Sed te fortè melliteus imber, & ſingula te cibus Iudaici faſtidij deterret exemplo, nec carnem credis humorum varietate concretam, per ſolum manna, ſua voluntate compleri? Dixi: Deus, corpus ſicut ex diuerſis voluit conſtare membris; ita variatis dapibus voluit, & iuſſit enutriri. Superfluus eſt, ô homo, iſte, qui te exagitat timor: nam Creatoris ad prandium, tota concurrit, & aduolat creatura: vnde, ſi te legalis cibi ſingularitas, & parcitas terret: inuitet, & prouocet euangelici conuiuij caleſtis effuſio.* Et quod aliud euangelicum epulum meliori iure capiam, quàm euchariſticum? Quàm alius à manna, cibus noſter cæleſtis? Ibi ſub vna ſubſtantia, varia ſaporis accidentia condiebantur: hìc ſub breui accidentium circulo, variæ ſubſtantiæ ſapidiſſimæ abſconduntur: diuina, humana, ſpiritualis, corporalis, ſolida, liquida. Quid ergo non ſatiemur, licèt ferculo ſingulari?

533. *Euchariſticũ ferculum vnum, omnium ciborum genera apponit.* Num. 21. Sap. 16. Chryſol.

Orabat Petrus à prædicationis munere fatigatus: inſtat meridies, & fameſcit: ſurgit ad cibum, & ſubitò raptus in ſpiritu, videt è cælo deſcendentem linteatam menſam, ferculum paratum, in quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cæli; auditque vocem: *Surge, Petre: occide, & manduca.* Actorum 10. num. 13. Et vbi abſtinentia illa Petro pœnitenti vſitata, & Dominici ieiunij exemplo commendata? At ab humanis epulis ieiunos nos cupit Chriſtus, certè ieiunantes: non ita à diuinis, aut in myſterium diuinitùs apparatis, vbi rerum omnium vitanda proponitur abundantia. Eſto. Sed pergat paulatim conuiuium, nunc aues, nunc quadrupedes, &, ſi libet, poſteà piſces emittantur: at ſemel omnia, omnia ſimul, & in vno tantummodo ferculo apparata? Ita ſanè: eſt enim hæc diuinæ affluentiæ potentia, vt in vno miſſu longè plura, & excellentiora immittat, quàm in 534.
In vnô plura. *Actor. 10.*

mille ferculis, in ipſa prodigalitate auara, humana induſtria ſolet præparare. Chryſologus citatus de illa: *In vno ferculo, manducaturo Petro totius apponit genera creaturæ: quidquid Noë, vector noui ſaculi, ſeculo ſeruauit ad ſemen; quidquid in aere volitat, & fertur; quidquid gignitur: & viuit in terra; quidquid in aquis eſt, & mouetur: hoc vni Petro cæleſtis mactatur, & exhibetur ad cœnam.* Quaſi Noë non tam ſecundæ originis conditor, quam condus, & cocus Petri deſtinaretur.

Chryſol.

535. Vide nunc, quàm multa in euchariſtico ferculo, ſingulari licet, ad Petri conuiuij ſimilitudinem apponantur. Hinnulum habes Sponſæ accurrentem; vitulum prodigo ſaginatum; taurum, & altilia ad nuptias parata; Agnum paſchalem; hœdum contra peccata piiſſimè oblatum; columbam abſque felle, & lacte lotam; vernum turturem, cuius murmuri terra produxit flores: habes carnes è domo, ab aucupio, à venatu. Cupis & piſces? Hinc alitur Tobias, fugatur Dæmon, illuminatur ſenex. Veni ad ſecundas menſas: hic fructus vitæ, imò & lignum vitæ, quo ligni mortis edulium expellitur: hic bellaria mellis, & lactis, quæ ſub Sponſæ linguâ palatum titillabant. O ferculum de numero ſingulare, ſingulariſſimum de præſtantia! Quanta ſub breui circulo miniſtras!

Quot dapes ſint in vna Euchariſtia.

536. Agedum, vanum Numen, adeſto, venter: iamne ſatis? Minimè, inquit. Ecquid deeſt? Aliud, ait, ſacrificiorum genus pretioſius, quo me etiam mortales percolebant: neque enim carnibus, piſcibus, pomis, ſiue bellariis contentus, quæ, quanuis ſtarent cariùs, forent vilia: coegi, vt mihi gemmas eſibiles, & potabiles apponerent. Anthonium ſuum Cleopatra, alterâ inaurium pretij inæſtimabilis liquefactâ, perpotauit. Aceto diſſolutas gemmas abſorbebat Caligula Imperator: imò & priuatus quidam Romanus conuiuarum ſingulis totidem ſimili modo propinauit margaritas. Hæc, inquit venter, condigna cultui noſtro ſacrificia, munera pretioſa: quid enim cætera fercula non vilipendam, quando pſittacis, & phaſianis leones ſuos paſceret Heliogabalus? Ni in Euchariſtiâ gemmæ condiantur, fameſcam adhuc. Nunquid & gemmas hic habuerimus, Chriſte ſancte? Imò & pretioſiſſimas, & germanas, quibus collatæ terrenæ, pro fractis vitris veniant æſtimandæ.

Gēma ventri ſacrificata.

537. Fatetur ſe Iſaïas debuccinando Domino, pollutis labiis: munditiem implorat: & ecce purificaturus eum accedit Seraph. *Et in manu eius*, addit Textus, *calculus, quem forcipe tulerat de altari.* capite 6. num. item 6. Locus eſt, quanuis primo aſpectu perſpicuus videatur, obſcuriſſimus: ſi enim flammata pruna erat, vt putant; cur calculus appellatur? Si calculus, vt alij volunt, cur fertur forcipibus, quibus tantummodo prunæ tractari ſolent? Maius eſt, quod additur: ſi enim priùs forcipe calculum tulerat, quid iam purificandis labiis in eius manu, non forcipe, dicitur aſportatus? Quòd ſi tunc in manu ferri potuit, cur priùs tollendo forceps admouetur? Erat, nimirum, pretioſus calculus, ignita gemma, quam vocant, carbunculus eximius. Hunc vbi vidit Seraph, ſiue Sacerdos in altari, de flammeo colore, & ſcintillante ſplendore, candentem prunam exiſtimans, forcipem adhibuit. At, vbi nouit, gemmeum eſſe pyropum, demiſſis forcipibus, manu attrectauit. Ecquæ iſta gemma? Alcaçar noſter in cap. 2. Apocal. cuius fuit politiſſima explicatio: *Chriſtus, ſiue in Euchariſtia, ſiue in ſpirituali Communione, ritè concipitur quaſi altare, quod ſuis Seraphinis pro ignitis prunis carbunculos pretioſiſſimos donat.* Fauet pro parte D. Hieron. ad Iſai. *Poteſt non carbonem, vel prunam ſignificare, vt plerique exiſtimant: ſed carbunculum lapidem, qui ob coloris flammei ſimilitudinem, igneus appellatur. Ex quo intelligimus, altare Dei plenum eſſe carbunculis, hoc eſt, ignitis calculis, & prunis peccata purgantibus.* Ecquod autem condignius altare ab Hieronymo acceptum intelligas, quam euchariſticum? à quo tamen audis gemmas porrectas nobis.

Euchariſtia, gēma eſibilis.

Iſaiæ 6,

Alcaçar.

D. Hieron.

Animabat Chriſtus Pergamæorum Epiſcopum, vt perfidas Nicolaïtarum impiorum phalanges oppugnaret intrepidus: & ſubdit: *Vincenti dabo manna abſconditum.* Apocal. 2. n. 17. id eſt, me ipſum, manna verum, Panem viuum de cælo deſcendentem, qui ſub priſci manna typo abſcondebar. Atqui antiqui Reges non ſolùm epulo, ſed etiam gemmato torque victores ſuos Duces excipiebant, pretioſoque aliquo dono, vbi gentilitium deinde ſtemma fundaretur. Nunquid ergo auarior Princeps noſter, vt licet tanto, epulo tamen ſolo ſit contentus? Abſit: ipſe enim, qui epulum eſt, gemma eſt pariter è paterno theſauro pretioſiſſima: ideò ſubdit: *Vincenti dabo manna abſconditum: & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum ſcriptum.* Vbi Gloſſa Ordin. *In Daniele ſcriptum eſt: Abſciſſus eſt lapis ſine manibus. & in Prouerb. Gemma gratiſſima, expectatio præſtolantis. Corpus candidum virtutibus, & ſpe immortalitatis: ſcriptum quinque litteris, ſcilicet, quinque vulneribus, cum quibus oſtenſum fuit corpus eius in Cruce.* Vt non ſolùm corpus candidum omni adamante pretioſius; ſed etiam vulneratum, & quinque pyropis inſigne, in hoc paſſionis ſuæ incruento memoriali euchariſtico exhibeatur. 538.

Idem probatur.

Apoc. 2.

Gloſſ. ord.

Iam hinc non vltrà eſuries, male venter: quid vltrà gemes? Gemmas deuoras, & illas pretioſiſſimas: quid reſtat adhuc ad famem? Et tamen eſurio adhuc, inquit ille. O malè pereas, beſtia voraciſſima: ecquid requiris? Humanam carnem, inquit: neque enim contentus brutis carnibus, eſibilibus gemmis, etiam humana corpora in cibum mihi offerenda poſtulaui, ratus, quò nobiliora, eò etiam ſapidiora mihi futura. Nunquam Polyphemus pulchriùs ſaginatus, nunquam me babuit indulgentiùs, quàm dum ad prandium hoſpites, Vlyſſis ſocios, mihi apparauit. Mirum eſt, tantas dapes, præ aliis deliciis, Galatheæ dilectæ non obtuliſſe. Ni mihi caro pura puta humana præbeatur, ecce fameſco. At ab hac, inexplebilis conuiua, ſaturaberis: ſi enim brutalitati tuæ hominum caro cæteris ſapidior iudicatur: quid hominis, & Dei Caro non ſapiat longè dulcior, nunquam peccati humoribus corrupta; ſed gratiarum omnium ſaporibus condita? 539.

Humana caro ventri ſacrificata.

Quis non miretur inter præcipua monumenta Orbi, adueniente Chriſto, inferenda, illud maximè 540.

Pſal. 59. xime a Deo propoſitum celebrari: *Iuda, Rex meus, Moab, illa ſpes mea.* Pſ. 59. n. 10. Quaſi iam hinc omnia ſibi auguraretur ſuperanda: quòd non ſolum iuſti per Iudam; ſed etiam peccatores per Moab ſignificati, in ollam tunc, & cibum pararentur; in ollam, & ſic auidè appetitam, vt in illa ſpes Domini collocetur? Non ſolùm res, ſed & ipſum ollæ nomen, à quouis politiore ſermone ſolet exulare. Solent helluones inſignes iactare vulgò: *Poſt Deum, olla.* En iam hinc prætendent excuſatiunculam, quando Deus poſt ſe apponit ollam; &, quod maius eſt, in olla ipſa iam collocat ſpem ſuam. Ecquæ eſt olla tanta, qua ſibi viſus Saturnales etiam dies comeſſationibus deputatos, parare Deus? Grauiſſime D. Paulinus epiſt. 3. *Non ſolum ex Iuda ſed etiam ex Moab: hoc eſt, non ſolum de Sanctorum, ſed etiam de peccatorum origine, corpus aſſumpſit: quo decoctâ quaſi per ollam carnis noſtræ cruditate, ſanctificauit in æternum nobis cibum, Carnem ſuam.* Vt non ſolùm humana caro: ſed etiam Diuinitatis ſapida condimentis, humano palato guſtanda præbeatur.

Eucharistica caro ſapidiſſime condita.

D. Paulin.

541. Eſuris adhuc, venter? Imò ſatior, inquit; imò ipſa deficio ſaturitate: periit mihi gula, periit appetitus: heu! ſuffocor diuinâ ſaturitate ſtrangulatus. Ah! pereant Ægyptiæ ollæ, faceſſant naturales eſcæ: ſupernaturali conficior ſaturitate. Id ego, affirmarem, ô beſtialis venter, pereundum tibi diabolico, ab hac eſca: ſicut Diabolus, quo bruteſcens induebaris, periit ab eadem. Ponderaſtin', mi Lector, aliquando, cur Chriſtus Dominus, (qui vel minimo reuerentiæ nutu potuit de toto iuſtitiæ rigore Orbem redimere,) in ſalutem noſtram tot multa pateretur? Cur, cùm Dæmonem poſſet vel leuiſſimo aſpectu perterritum effugare; permittat nihilominùs ab eius miniſtris adigi in Crucem? Quovſque pergis, diuine Amor? Quid paras geſto tãto, Potentia diuina? Pulchrè Euſeb. Gallic. homil. 11. de Paſcha: *Inventorem peccati, in formam peccatoris illaqueat: immana auidam perditionis inexplebilem beſtiam, per eſcam carnis illudit: homo in ſe prouocat eſurientem, & Deus præfocat deuorantem.* Et bene, cùm præfocatur, *inventor peccati* appellatur Dæmon: pari arte deluſus, qua olim dum protoparentes induxit ad peccatum, miſeros deluſit. Porrexit pomum aſpectui pulchrum, eſui ſuaue; in quo tamen mors, vt vidiſti, delitebat: ſic permittit Chriſtus, vt carne ineſcetur; à latente tamen Diuinitate ſuffocandus. Hoc & guloſo ventri noſtro euenit; ineſcatus accidentibus panis, ſolito cibo, ferculum impetit: ſed tamen deliteſcente gratia ſtrangulatur.

Venter rabies ab Eucharistiâ perit.

Dæmon à Crucifixo ſtrangulatus.

Euſeb. Gal.

542. At vnde, inquis, verè ſtrangulatum iam falſum hoc ventris Numen, vero Numine cibo affirmabimus, cùm viuat adhuc? Quia, cùm tota eius bruta vita in immodica gula, & effræni conſiſteret ſaturitate; ſi, qui debitè vtitur Euchariſtiâ, ſobrius iam degit, & temperatus; meritò ant otis ſacrificiis; ſpreto immodico epularum luxu, detruncatum tyrannum exiſtimemus: neſcit enim hic cibus, piè ieiunantes à carnalibus eſcis non reddere conuiuas; ſicut vetitus cibus ingluuiem ſollicitauit. Sed hoc, & cætera, quæ titulo præfixo deſunt, ne longior excuttat, ſeorſim exponamus.

Ab Eucharistia redduntur ſobrij & ieiunantes.

***

Pontas de Concept. B. M. V.

§. V.

Cætera præfixi tituli exponuntur.

EVOCAT Deus Moyſem in montem, immittit hominem in nebulas gloriæ, id eſt, myſticas luces diuinæ familiaritatis: fruitur diuino colloquio: *Et fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* Exod. 24. num. 18. idque, vt nemo neſcit, ieiunus, incibatus. Hem, dicat aliquis, eo ſe viſus Deus tenore gerere erga Moyſem, dum illi legem tradit; quo erga ſeruos ſuos, inhumani quandoque domini ſe gerunt: ſtat ſeruus, ſeruit obſequens, nec ſportulam ſaltem ſuggeris, mi domine, qui viſus rectam cœnam expectaſſe? Ecquid aliud faciunt hodie tyranni Principes, quàm denegato victu, obſequia imperare? Optimum, credo, exemplum hinc Moyſes, iam Dux populi deportabit. Seruiant, dicet, abſque ſtipendio, abſque annona, mihi milites: nam abſque his ego Domino deſeruiui. Quid ergo? Non is eſt Deus, qui victum neceſſarium amico deneget gratiſſimo; qui etiam ingratum populum torantibus polis, pluuiali eſcâ ſaginarat. Moyſes, Moyſes erat, qui cibum omninò reſpuebat. Ecquid non aleris, Moyſes, robuſtior deſcenſurus, cum tauro infami, populi tui fidem ventilante, ſtatim conflicturus? Mortales ille iam eſcas faſtidiebat. Cauſam aperit Chryſol. Serm. 166. *Subſtantiâ Dei paſtus tota mortalis cibi oblitus fuerat adiumenta: vnde didicit coram Deo, & cum Deo, vita ſubſidia non deeſſe. Et reuerà, Fratres, neſcit laſſari, mori non poteſt, cui panis, cui vita Deus eſt.* Quantò hoc preſſiùs Euchariſtiæ conueniat, nemo non videat. Inde putarem piiſſime Societatem Ieſu per quadraginta Horas ante Quadrageſimam eucharisticam menſam fidelibus apparare, vt ibi paſti, facilè quadrageſimale ieiunium valeant ſuperare. 543.

Id probatur.

Exod. 24.

Chryſol.

Quadraginta hora eucharistica, in Societate, quorſum.

Do. in hanc mentem, & etiam ad rem noſtram, locum aliàs notum; ſed nouo comptu nobilem. Fugit Elias Ieſabelem potentiâ Reginam, idololatridem religione, irâ fœminam; quorum quodlibet conſtantiſſimum quemlibet perterreret. Feſſus in ſpineto iacet, neque iuniperi curat aſperitatem, tribulis, nimirum, animæ punctus ſæuiùs: & ſub mordaci cura ideò fortaſſe dormiens, vt quando mortem non poterat, quam ſuſpirabat; ſaltem mortis imaginem amplecteretur. Excitatur interim ab Angelo panem deferente, comedit, & dormit iterum. Excitatur ſecundò, cui denuò Angelus: *Comede: grandis enim tibi reſtat via.* 3. Regum, 19. num. 7. Itáne? & quid inde ſi magna reſtet via? Comedat nunc ſemel: poſteà enim ſingulis diebus poterit ſuo tempore ſumere alimentum. At deſertum eſt, inquis, nec inueniet. Quaſi verò paulò antè à coruo in deſerto non aleretur: & fatigaretur Deus ſimilem Prophetæ 544.

De eadē Eucharistia ad ieiunium conducente.

3. Reg. 19.

altorem miniſtrare. At non expedit hoc temporis, reſponderet Angelus: ieiunet enim, dum pergit, neceſſe eſt, *quadraginta diebus, & quadraginta noctib.* num. 8. Et cur ieiunabit? Saturabatur enim cæleſti Pane, qui, dum paſcebat animam, ieiunum corpus reddebat neceſſariò. Gritmundus ibi apud Gloſſam hinc pulchrè infert: *Si Elias virtute illius refectionis, quadraginta diebus, & totidem noctibus vixit: quantò magis ex virtute diuini conuiuij, in quo non iam ſubcinericios panes, ſed ipſius Dei Verbi Carnem propriam, & Sanguinem de manu eiuſdem ſumimus Chriſti; poteſt quiſpiam meliùs ſuſtentari?* Viuemus ab hoc Pane, quo ieiunantia prudenter corpora ſuſtentantur. Scio, quæ huc afferri poſſent ex Ambroſ. de inſtit. virg. cap. 4. & 5. de Eua in ſe intemperante; ſed in prole, ieiuna: vnde inferunt, Mariam in pomo vetito ieiunam. Sed ſibi habeant acumina, quæ mendacia. Vtinam id vellet Ambroſius. Sed ſunt aliqui, qui, aut oſcitanter legunt, aut temerè præſumunt: plauſum quærunt, non ſolidum pro veritate argumentum. Malo ergo me hebetem in ſcribendo, quàm in citando mendacem. Doleo, quæ multa hodie falſa omninò, & contra Patrum mentem Lectoribus obtrudantur, mitis ignorantis vulgi encomiis celebrata.

Gritmund.

Ambroſ.

545. Venio ad aliud, quod propoſui, de hominibus (quos pomo vetito, & immodicâ gulâ in beſtias dixi transformatos) per Euchariſtiam reformatis, & depoſitâ brutalitate, priſcum rationis decorem acquirentibus. Nihil erat in Paradiſo non pingue, nihil non ferax: beata gleba felici inundatione irrigata, ſuaui fota Zephyro, non ſolùm proceras, & benè fertiles arbores edebat; ſed & frutices, & olera odore grata, guſtu iucundiſſima: & tamen audis, Deum protoparentibus cibum aſſignantem: *Ex omni ligno Paradiſi comede.* Geneſ. 2. num. 16. Sed, cur ex lignis, ſiue arboribus tantummodo? Cur non etiam ex fruticibus, & oleribus? Imò, cur non ex ſeminibus tritici alicuius, aut farris pretioſi? Reſpondet Author epiſtolæ de cibis Iudaicis, qui aliquibus creditur D. Cyprianus, cap. 2. *Cibus primis hominibus, ſolus arboris fuit fœtus, & fructus: nam à pomis, vſum poſteà ad fruges contulit culpa, conditionem conſcientia ipſo vſu corporis approbante: nam & innocentia, decerpentes alimenta ex arboribus adhuc ſibi benè conſcios homines, ad ſuperna ſubrexit: at commiſſum delictum, ad conquirenda frumenta, homines terræ, ſolòque deiecit.* Vt, dum erecto in ſuperna corpore arbores vellicantur, carpuntur poma, innocentia hominis in cælum reſpicientis, ſublimem vultum geſtantis deſignaretur: quem culpa beſtiarum more in terram pronum, ſegetibus metendis incuruauit. Quantò igitur excellentiùs euchariſticus cibus, nos homines, & penè ad innocentiam reductos exhibebit, qui cæleſtis, non ſolùm è ſubliniori vitæ ligno decerpitur; ſed totus in cælum nos attrahit, & impellit?

Per Euchariſtiam è beſtiis in homines reformamur.

Geneſ. 2.

D. Cyprian.

546. Qua non exultatione prorumpit Dauid Pſalm. 22. *Dominus regit me: & nihil mihi deerit.* num. 2. Diuinum gubernamen, attenta Dei cura inuigilans Prophetæ, hunc ad ſummam felicitatem euehat, neceſſe eſt. Hinc iam hoſtiles reportatos triumphos ſperes à Dauide: & Solymitani throni baſim, ſuper Ægyptiaca, Babylonicaque diademata collocatam. Et adhuc parum. Et tamen longè aliud ſubdit Propheta: *In loco paſcuæ ibi me collocauit.* Et húcne tota cura impenditur? Hinc adeò exultat Dauid? Et meritò: nouerat enim homines lethali paſtu comparatos fuiſſe iumentis inſipientibus, hiſque ſimiles effectos: vnde impensè gaudeat, neceſſe eſt, quòd in tam felicia paſcua, vnde reformari queant, renocentur. Exemplo res clarebit. Pingitur Lucius quidam à venefica quadam in alium transformatus: protenditur ſubitò infelici, fœdè vultus, & in enormi fronte in pugnos oculi: aures pluſquàm in palmos euehuntur: complanantur nares foraminibus dilatatis, os vſque ad ſummas malas diductum è labris turpibus, beſtialitatem dentium porrigebat. Incuruatur ſubitò bipes, monſtroſa pelle tectus, & brachiis innixus pariter, perſtat quadrupes, ab homine in aſinum deformatus. Vnum reſtabat miſero ſolatium priſco recuperando honori; ſi Mileſias roſas deguſtet, formam recipiet; Quærit has anxius, inuenit tandem felix: vix guſtat, cùm brutalitate exutâ hominem reinduit. Quid, putes, non exultaret, beatam prædicans paſtûs conditionem? Idem meliori iure celebrat Dauid. Et vbi, inquis, diuinæ paſcuæ roſa? D. Ambroſ. ad hunc locum, Serm. 14. ſup. Pſ. 118. *Quæ ſunt paſcua, niſi Chriſtus: in quibus paſcuis ſe locatum Propheta teſtatus eſt? Ipſe enim nos paſcit, & reficit. Bona paſcua, diuina Sacramenta: carpis illic nouum florem, qui bonum odorem dedit reſurrectionis: carpis lilium, in quo ſit ſplendor æternitatis: carpis roſam, hoc eſt, Dominici Corporis Sanguinem.* Et quis tantæ roſæ effectus: Suppleat Hymnus eccleſiaſticus Ambroſium:

Pſal. 22.

De eodem plura.

Sanguis euchariſticus roſa.

D. Ambr.

Cuius Corpus ſanctiſſimum
In ara Crucis torridum:
Cruore eius roſeo
Guſtando, viuimus Deo.

Et vnde Deo viuimus, niſi, quia iam viuimus rationi? Aut, vnde rationi viuimus, niſi quia irrationabilitatem à nocuis paſcuis contractam olim exuimus?

547. Ideò iterum idem Propheta fauſtis iubilationibus exultantes diuinarum laudum confeſſioni nos inuitans, ſubdit cauſam: *Populus eius, & oues paſcuæ eius, introite portas eius in confeſſione, &c.* Pſalm. 99. num. 3. Sed, cur ab vna ouium comparatione condignam Deo aucupatur retributionem? Credo: quia hinc illi maximam, ni inſanire præſumimus, debemus. Vidiſtin' ouium gregem, poſtquàm lethale fortè gramen paſtus ſauciatur, balatu mœſto querulum, affectu mœſto antidotum ſuſpirantem; huc, ac illuc diſperſum; herbas, quas nouit ſibi medicas, indagantem? Tales eramus: & certè perituri, niſi diuinis paſcuis ſanaremur. Chryſolog. Serm. 6. *Probatum eſt prouerbiis ſapiſſimis, quia celitùs venerit paſtor, qui errantes oues, & lethali gramine ſauciatas, ſuperno iubilo vitalia reuocaret ad paſcua.* At exhibe feliciora alia Paſtoris noſtri paſcua, & præbendæ vitæ largiora, lethalique protoparentum

Pſal. 99.

Antidotum eſt nobis.

Chryſolog.

eſcæ

eſcæ ſanandæ efficaciora, quàm euchariſtica. Certè non oſtendes.

548. Quàm ergo meritò Mariam ab eſca noxia ieiunam, &, quod inde eſt, à fame, ſiue inopia gratiæ, prædictiſque culpæ effectibus præſeruatam potuerimus, iam hinc patebit, quòd vna ad exhibendum antidotum parabatur: nec infectam veneno culpæ, aut aridam ſanctitatis inopiâ radicem iure dicemus, vnde nobis remedium in euchariſtico fructu germinauit. At videamus expreſſiùs in hac ipſa materia apparatam nobis à Virgine Euchariſtiam. Venit tandem plenitudo temporis, quo Sol diuinus erat iam noctis tenebras diſcuſſurus: peruenerunt feliciſſimi peregrini, Maria, & Ioſeph, in Bethlehem; nec Orbis Principibus debita ſolùm palatia, ſed vel conducta diuerſoria inueniuntur. Reducitur in ſtabuli anguſtias, auguſta Maieſtas: ibi in Angelorum ſtuporem Deus editur: adorat Virgo Dominum, natum faſciat, & ſtatim *reclinauit eum in præſepio*. Luc. 2. num. 7. O quid agis, Maria? tam breui puppum ſuauiſſimum deponis? Reliquit paternum ſinum, cur non in parthenico ſinu conquieſcat? Annon blandiùs in vlnis tuis, quàm in præſepij palcis reclinabitur? At, inquit Maria, in hoc venit: noui ego Corredemptrix, Redemptoris ſuauiſſimi ingeniũ: cedo tenendi dilecti deliciis immenſis, vt in præſepio fauſte redemptionis opus inchoëtur. Ecquod illud? Heſychius hom. 2. de Virg. *Libens reconditur in præſepio, vt qui ſunt pecuini, accurrant, & reperiant logon, id eſt, ſermonem, & rationem in præſepi conſtitutam: vt ex eo recipiant dignitatem rationalem: vt, qui currunt ad paleas, frumentum nanciſcantur: vt beſtiarum more feſtinent, arbitrantes ſe inuenturos in præſepi manipulos hordei, & panem verum manducaturi, alimentum vitæ, cœnam lucis, eſcam lætitiæ, incorruptionis dulcedinem: vnde oritur notitia regni, arrha adoptionis filiorum, cælorum hæreditas, ſocietas cum Patre, & Filio, & Spiritu Sancto.* Nihil fauſtum de Euchariſtiâ dicitur, quod infeſtum in primo pomo non doleat humanum genus.

Chriſtus cur in præſepio collocatus.

Luc. 2.

Heſych.

549. Eandem mentem, & penè eiſdem verbis exprimit Chryſip. hom. de Virg. Deip. ſed cum alluſione ad eſcam myſticam, ſiue Euchariſtiam. *Reclinauit in præſepio eum, qui proprio arbitrio cælos inclinat: reclinauit in præſepio eum, qui ſedet ſuper ſolium. Hæc porrò non fruſtrà contingebant: ſed in præſepi animalium irrationalium proponebatur logos, id eſt, verbum, & ratio, vt pro inſtituto accurrentes homines, ſenſu rationali participes efficeret. In menſa beſtiarum proponebatur Panis cæleſtis, vt ex hominum genere, his, qui beſtiales erant, communicationem eſca myſtica exhiberet.* Vnde meritò etiam propterea viſus dixiſſe Chryſoſt. Orat. de B. Philog. tom. 3. de euchariſtica menſa: *Si cum fide acceſſerimus, procul dubio videbimus illum in præſepio iacentem: nam hæc vicem explet præſepij: nam & hic ponitur Corpus Dominicum, non quidem faſciis inuolutum; ſed vndequaque Spiritu Sancto circumueſtitum.* Maria itaque nobis cibum condit, ferculum apponit, quo beſtialem famem obturantes Deo viuamus: certè, quia ipſa ab hac fame, & eius affectibus præſeruata, quòd à noxio pomo temperaret.

Chryſip.

Menſa euchariſtica vicem explet præſepij.

Chryſoſt.

Pintus de Concept. B. M. V.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

§. VI.

Primi pomi morſus, mors indigeſta: eius participes Dæmonem deuorant, inuicem deuorantur: à gula in laſciuiam proniores. Horum antidotus, Euchariſtia.

550. MOMORDIT protoparens infauſtum pomum, mortem deglutiuit; ſed indigeſtam retinuit: vt communicata ſoboli, occiſam ſimul redderet, & occidentem. Parum id: ſic cum morſu, & morte deuorauit Dæmonem, vt à Dæmone inuicem voraretur: & à tanto veneno ſaturus, iam pronior in laſciuiam laberetur. His damnis remedium præbuit Euchariſtia, quam nobis mirè Maria præparauit. Videamus ſingula: & inde Deiparam præſeruatam à pomo; &, quod inde oritur, à quauis mala fame, & libidine inde orta inferamus. Accuſabat terra Caïn, vnde vox Dei: *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Geneſ. 4. num. 10. Neque enim tam rubebat ſanguis, quàm erubeſcebat terra fratricidio ſacrilego impiata. Adeſto, impie Caïn, cruenta beſtia: ecquis te docuit primam peccati pœnæ executionem? Vidiſtin' occiſorem alium? Vidiſtin' aliquem occiſum? Minimè, inquit. Vnde ergo didiciſti, fratrem acerbo funere immergere, & celeriores morti plumas ſubdere? Væ, ipſa illum natura impulit iam corrupta, quæ non ſolùm tenetur mori; ſed inclinat occidere. Et vnde tam peruerſa inclinatio? A primo illo cibo, mortis ferculo: qui in Adamo indigeſtus, tam longè erat, vt aleret, & nutriret, quin potiùs famem importaret, & mortem. Et benè indigeſtus, nunquam abſumptus, vt communicatus, filios, non ſolùm interiùs occiſos redderet; ſed occiſores exteriùs. Acutè D. Zeno Veron. Serm. de Pat. de Adam locutus: *Vbi ſacra arboris pomum malè dulce delibauit, lacrymas reperit; dolores, & gemitus, & ſpinas, & tribulos, ſibimet comparauit: vltimóque ſudore turbatus, poſteris hæreditatem indigeſta mortis, quæ homicidium mox peperit, dereliquit.* Non ergo indigeſtæ mortis, infamis hæreditatis particeps Maria, quæ tantùm abfuit, vt neci perpetrandæ inclinaretur, vt potiùs in Matrem vitæ deſtinaretur, dum vitam ſub euchariſtico cibo apparauit.

Culpa, mors indigeſta, necem ſuadet.

Geneſ. 4.

D. Zen. Ver.

551. Hinc iam percipies, cur Serpenti, indigeſti huiuſce cibi infauſto conditori, irrogetur in pœnam: *Terram comedes.* Geneſ. 3. ſi enim pœnæ apud Deum, vtplurimùm correſponſuræ culpis proportionantur: ſi Dæmon non tam gulæ, quàm ineſcantis ad gulam crimine conuincitur; quis non miretur, vt viliſſimo terræ ferculo addictus, in gula puniatur? Rem, inquam, ex dictis percipies. Peccauit quippe Dæmon guloſus pariter: vnde meritò in gula ſic

Geneſ. 3.

Fames inops virtutũ Dæmonem ſagittat.

punitur.

punitur. Ecquid vetitum guſtauit Dæmon? Summas, quas optabat, cupedias, famem protoparentum famelicorum, ab incocto, & indigeſto cibo miſerum deliquium. Huc iterum expreſſiùs faciunt verba D. Leontij citata ſuprà n. 500. (D. Leont.) *Eua cùm temerè de ligno guſtaſſet ; ipſe huius mortem patens , incoctum peccati cibum habuit, & fame liquiſcentis nutritus* , &c. Sanè non decuit , vt indigeſti huius cibi fame torqueretur Maria , quæ in peſtiferæ huius famis auerruncamentum, cæleſtem ſub Euchariſtia pinguedinem afferebat.

552. Docebat Philippenſes ſuos Paulus , factum obedientem Chriſtum vſque ad mortem ; mortem autem Crucis : ideóque exaltatum , & donatum illi nomen , quod eſt ſuper omne nomen, *vt in Nomine Ieſu omne genu flectatur*. cap. 2. num. 8. (Philip. 2.) (*Euchariſtia antidotum, quia obedientia fructum.*) Saluatoris enim operi cælum venerationes , amores terra , trepidationes adhibet Infernus : illud colit , illa exultat , vlulat iſte. Atqui , nónne nouerat Apoſtolus , vel minimâ actione Chriſti , pluſquàm profuſiſſimam ſalutem hominibus importari potuiſſe ? Certè. Cur ergo ad Crucis arborem putauit recurrendum ? Quia , quòd ab arbore ſalus nobis profluat , mirificè morbo congruit medicina. Germanus Conſtant. Orat. 3. de Cruce apud Gretſerum, vbi de Adamo vorante : (German.) *Quamuis fructus grati odoris eſſet ; tamen et incendium quid , & fœtidum exhalabat : iámque corruptionis pignus præferebat* , &c. *Cæterùm , ex quo ſe Chriſtus humiliauit factus obediens vſque ad mortem ; mortem autem Crucis : effecta eſt Crux , lignum obedientia , mentémque illuminat : & aromatis inſtar grato halitu os complet , córque confirmat , & nos participes facit fructus vitæ perpetua. Tollitur autem è medio fructus inobedientia , fructu obedientia.* Nihil obedientiæ lignum participat funeſti , à ligno inobedientiæ. At, quantò digniùs , quàm Crux , Maria , lignum vitæ , ſalutarem fructum miniſtrans , appelletur, probaui ſuprà : & audebis , hanc ligni mortis participem , & inconditæ corruptionis , indigeſtíque halitus concipere geſtatricem ?

553. Peior adhuc effectus alius à pomo vetito. Sic cum morte illa , & fame inde ſequente Dæmonem deuoramus , vt inuicem iuxtà à Dæmone deuoremur. (*Peccator Dæmonem deuorat , inuicem deuoratur.*) Videamus, quid Paulus de hac re ſentiat , quidque de Euchariſtiæ antidoto enunciet. Plorabat ille apud prædictos Philippenſes , eſſe aliquos inimicos Crucis Chriſti, in ipsâ ſuæ gloriæ confuſione perituros : (Philip. 2.) *Quippe homines ſunt, quorum Deus , venter eſt , & gloria in confuſione ipſorum ; qui terrena ſapiunt : noſtra autem conuerſatio in cælis eſt.* Quaſi tota miſeria conſiſteret, quòd vice verſa degerent iuſtorum : hi enim iam è cælo viuunt , illi terram ſapiunt, carnem redolent, ſiue Infernum. Perge paulatim, Lector: multa enim neceſſariò euoluenda. Peccatores , qui ventrem guloſi colunt, & vitiis blandiuntur, ſapere terram, id eſt, terræ ſaporem ingerere dicuntur , ſi guſtentur. Vnde , & quomodo ? Vbi peccauit Adam , gulæ ſuæ , & libidini adblandiens; properat illicò in iudicium Deus : hinc ille ſe ab Eua excuſat trepidus: hæc, rē ad Serpentem deducit, meticuloſa: tūc ad Serpentem Deus, (vt ſuprà dicebam:) *Terram comedes*, inquit. Sed, quid hoc, ô Domine , cùm de beſtiæ huius , ſiue Dæmonis eſca dicat Habacuc: *Cibus eius electus*. cap. 1. n. 16. (Habac. 1.) Verum id : elegit enim ſibi hominem deuorandum , quem putat omnibus eſcis ſapidiorem : ac proptereà dicitur ſtatim homini peccanti: *Puluis es, & in puluerem reuerteris.* citato Geneſ. cap n. 19. (Geneſ. 3.) vt tanquàm terra alat Serpentem deuoratus, qui guloſus Serpentem deuorarat. Totum eſt ex Paulino ſtatim citando : *Cùm*, inquit, *quæ ſurſum ſunt, ſapimus, & quærimus; terreni eſſe deſinimus, vt iam non ſimus eſca Serpentis, qui viciſſim datus eſt in eſcam populis Æthiopum.* (D. Paulin.) Quaſi Æthiopes , id eſt, homines moribus, & vitiis denigrati, Draconem haberent eſcam , cui inuicem , dum terreni degunt , eſca fiunt.

554. Hoc ergo eſt, quod ait Apoſtolus , ac ſi clariùs diceret : Guloſi iſti homines, qui ventrem inſtar Dei colentes , Dæmonem deuorant ; terram ſapiunt, terreni ſunt, vnde inuicem à Dæmone deuorantur: cuius cibus electus pariter, & terrenus, quia iam terrenus peccator deuoratur. (*Chriſtum edentes in Euchariſtia, inuicem edimur.*) *Noſtra autem conuerſatio in cælis eſt.* id eſt : nos autem cælum ſapimus , cæleſtem guſtum ingerimus , terrenum nihil redolemus. Sed vnde , aut quorſum? Vt cæleſtes terrenis opponamur. Illi deuorant Dæmonem , inuicem deuorati : nos in Euchariſtia deuorantes piè Chriſtum , ab eodem feliciter deuoramur : vt ideò videatur aptiſſimè dictum apud Ioannem , manere nos in Chriſto, & illum in nobis. Apertè res tota conſtabit ex Dauide , cui alludebat Paulinus. Deſcribebat Propheta , Chriſti victoris gloriam , operantis ſalutem in medio terræ : quia Caluariæ locus, vbi fixa Crux , totius terræ creditur vmbilicus. Illi ergo claui , qui diuinas plantas penetrarunt, has non tam pungere, quàm armare videbantur , quò duriores Draconis caput confringerent conterendum. Tunc ſic ſubditur : (Pſal. 73.) *Tu confregiſti capita Draconis : dediſti eum eſcam populis Æthiopum.* Pſal. 73. num. 14. Cur enim Draco detur in eſcam peccatoribus , omni virtutum candore ſpoliatis; niſi vt mutua adhæſio cognoſcatur ? vtque in pomo vetito , & aliis peccatis à Serpente credimur deuorati; ſic eiuſdem credamur voratores ? Aptiſſimè igitur in antidotum paratur Euchariſtia , vbi in fructu vitæ , Chriſtum edimus , & abſorbemur à Chriſto. Nunc iam accipe , & cape integrum locum D. Paulini ex epiſt. 9. vbi de hoc Sacramento : (D. Paulin.) *Factus eſt nobis in eſcam, vt eo Pane viuentes , & ſecundùm eum ambulantes, peſſimus , iuxta Apoſtolum , dicere : Noſtra conuerſatio in cælis eſt. Cùm enim , quæ ſurſum ſunt, ſapimus , & quærimus ; terreni eſſe deſinimus, vt iam non ſimus eſca Serpentis , qui viciſſim datus eſt in eſcam populis Æthiopum , vt ab his edatur , quos edit. Quod nobis è contrario ſalutare eſt , qui Chriſtum edimus , & abſorbemur à Chriſto , qui abſorbet mortale noſtrum ; quia vita eſt , vt induat nos immortalitate.* An tanti remedij geſtatrix Deipara , in illo primo morſu dignè præſumatur Dæmonis deuoratrix deuoranda ; & non potiùs ab immani pomi appetitu , & fame inde proueniente , digniùs præſeruata colatur. Hos , qui duri non fuerint , coget ratio cogitando.

555. Propero ad alium è pomo vetito prouenientem effectum, affectum peſtilentem, ſcilicet, laſciuiam,

Gula laſciuiæ mater.

uiam, Euchariſtiâ prorſus expugnatam: hinc enim clarius Mariæ præſeruatio declaratur. Vix peccarunt protoparentes, in Dominum rebellantes, cùm in ſe rebelles, vt noſti, libidinis motus ſunt experti. Neque mirum: cùm enim iam à famelica gula proſternerentur, quidni ſperaret illius primogenita luxuria, *ve victis*, intonans, noua ab eiſdẽ ſpolia reportare? Illud ergo mihi rarius, quòd, cùm tot aliarum foliis arborum ſe tegere potuiſſent; ficus foliis ſummopere ſe tegere feſtinarent. *Conſuerunt folia ficus*, &c. Geneſ. 3. num. 7. At fortè, inquis, de pœnitentiæ intentione prouênit electio: aſpera ſunt hæc folia, quæ, tanquàm cilicium, iniecto continentiæ fræno, ſibi admouerunt. Aſt ego nondum ſatis putarem pœnitentes, qui pudore nequam à Domino ſe abſcondere, & illi quodammodo imputare culpam præſumpsêre. Quid ergo ſibi velint viridanti ficus integumento, quibus gratiæ viror exaruerat? Nouit mentem, ni fallor, protoparentum Germanus Conſtant. Orat. ſuprà citata: *Primas tenet clades illa ventris orta ex delectatione fructus: huic coniungitur affectio illa, & commotio, quæ ſub ventre: ferunt enim, folia ficus naturali quadam proprietate ſua titillationem excitare.* Quaſi eo ipſo, quòd ab arboris vetitæ fructu, gulæ ſibi blandimenta quæſierunt, luxuriæ irritamenta aucuparentur, quæ in ficus foliis (quod ex multis Patribus cum Germano alibi oſtendam) reperitur. Sic non potuit gula indulgenter habita, libidinis fomenta non perſuadere.

Geneſ. 3.

Fimbrea laſciuiam importat.

German.

556\. Enunciaturus Chriſtus, & reprehenſurus Iudaïcæ gentis perfidiam ingratam, poſt propheticum cultum, & gratiarum imbres, adhuc ſterilem; relictâ aliarum arborum ſimilitudine, ficum aduocat, in qua etiam iniquorũ omnium durities deploratur Luc. 13. Sed pende verba: *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua: & venit quærens fructum in illa, & non inuenit.* num. 6. Nam eſt plenum myſterio, quòd ampliſſimam vineam ingrediens, prætermiſſis aliis, in vnam dirigatur ficum, quæ fortè ad angulum, neque proximum, deliteret. Si fructus quæritur, cur nõ è vitibus pulchrior, & ſuauior? Si ab aſpectu iucunditas captanda, nihil ferè inter felices arbores ficu deuenuſtius. Quid ergo ad ficum raperis, optime Chriſte? Imò id maximè expedit: venit enim Chriſtus præcipuè in primi peccati remedium, cuius ob noxam omnes in Adamo nudo, nudi pariter, ſub ficus foliis infauſti delitebamus. Venit quidem, vt nudos tegat ſeipſo: quod iam alij ponderant ex Chryſologo. Sed eius verba profundiora ſunt, quàm reputantur: cur enim dicatur Adam omninò nudus, ſi iam ficulneo perizomate ſuccinctus? Certè, quia ficus folia, non tam tegebant, quàm pungebant pudorem: pudicitiam naturali quadam prurigine ſtimulabant magis, quam velabant: vnde, his amotis, Chriſti corpore, & virginali carne caſtitas erat homini reſtituenda. Nunc iam clarebit Chryſologus Serm. 106. ad hunc locum: *Ad ficulneam venit Chriſtus, ad quam legitur Adam nudus fugiſſe poſt culpam. Venit ergo ad ficum Chriſtus, vt inueniret Adam, & nudum tegeret pie ſui corporis indumento, cuius ficus non velabat, ſed ſtimulabat pudorem.* Stimulabat: quia naturali quadam proprietate, vt docuit Germanus, commouet luxuriam, quæ Carne Chriſti virginea guſtata, & adumbrante, penitùs effugatur.

Euchariſtia caſtitati conciliat.

Luc. 13.

Chryſol.

557\. Habemus in re pudicitiæ, infauſtæ gulæ, & virgineæ noſtræ eſcæ certamen ſingulare, & nobiliſſimum: hoc exhibeo. Quis vnquam cerneret ſedentem Iſraeliticum populum, fontes ab oculis deplorantibus, Ætnas ab ore ſuſpirante euomentem: lacrymas deſiderij igne accendentem, ignem rore lacrymoſo è mœſtitiæ nubibus ſtillato, animantem: qui non putaret, aliquid magnum cupere, aliquid ſingulare ſuſpirare? Attamen applica aures, percipe, oro, quò deferantur. *In mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cepe, & allia. Anima noſtra arida eſt: & nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri, niſi man.* Numer. 11. num. 5. O ceſſa, infamis turba: claude os, ceparum, & alliorum flatu lædens aërem. Hinc erant tot deplorantis mœſtitiæ apparatus? At quando non ſuppudeat eſcas deplorare; ſaltem non erubeſcitis has eſcas, pepones, cucumeres; imò, quod fœtidiſſimum eſt, cepas, & allia? Sed & id condonandum aliàs: nunc verò, dum manna adeſt, cæli cibus, Angelorum panis, Euchariſtiæ figura ſingularis: quis patienter ferat, viliſſimas illas eſcas ſuſpiratas? Puto, deperditos homines non ſolùm faſtidiiſſe manna; cepas & aillia appetiiſſe; ob guſtum illic ſpretum, hic affectatum: ſed maximè ob effectus vtrinque immiſſos. Cepa, & allium, vt nemo Medicorum ignorat, flatuoſus cibus, amicus Veneris, libidinis incentiuum eſt. Hoc ergo ſuſpirat, & cupit populus: quia, dum manna guſtarat, ſe caſtum, & continentem fuerat expertus: cibo renuncians, quo, ſatiatâ gulâ, non commouetur laſciuia. Pulchre Abbas Cellenſis de Pan. cap. 11. *Manna faſtidit, carnes cum deſiderio petit, Ægyptios ſuſpirat cibos, & conqueritur ſibi melius fuiſſe in Ægypto. Cucumeres quoque, & pepones inſipidos, porros, cepas, & allia, cibos ad libidinem commotiuos, rebellis, & ingratus populus, non multum inconuenienter eſurit: ampliùs enim placet deſidia, quàm labor; luxuria eos magis delectat, quàm continentia.*

Idem abunde probatur.

Numer. 11.

Abb. Cell.

558\. A gula igitur, maximè primi pomi, orta luxuria: ab Euchariſtia caſtitas reſtituta, indita virginitas. In ſæculo, *ſine Cerere, & Baccho, friget Venus*: in Eccleſia, vice verſa, ſine cæleſti Pane, & Vino, languet pudicitia. Eſt enim Euchariſtia noſtra frumentum electorum, & vinum germinans virgines, Zachar. 10. Ex his ergo, puto, clariùs patebit, quàm immunis à protoparentis gula, à pomi eſu foret Maria, cui tam nihil libidinis ſubſtituitur. Virgo virginum deſtinata, neceſſariò à luxuriæ pomo, omni cepa, & allio nocentiore, præſeruanda videbatur: cur enim à radice laſciuiæ libidine infectâ virginitatis ſtemma pullularet? Sed maius robur argumenti ex eo, quòd vna euchariſticum luxuriæ antidotum apparauit: quid enim libidinoſæ famis ſentiret, quæ ab altore pio, in horreum feliciſſimum fabricatur?

Id verò magis mirum.

Zach. 10.

559\. Furti arguar, ni iterum recurram ad illud Cant. 7. num. 2. vbi ad Mariam: *Venter tuus, ſicut aceruus tritici, vallatus liliis.* Vbi Rupertus: *Venter tuus, venter interioris hominis, (iuxta quod quodam loco dixit: Qui credit in me, ſicut*

Cant. 7.

Maria de virginitate, & innocentia parat Euchariſtiã.

vt dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aqua viua:) ipſe eſt ſicut aceruus tritici, id eſt, nunquam indiget pane verbi Dei; imò abundat omni tritico, quodcunque ſeminauerunt omnes alij. Tot ante ſæcula nunquam panis diuinæ doctrinæ indigens prædicatur Maria: fruſtrà tamen, ſi in primo inſtanti eſuriret, & pomo vetitæ ſcientiæ ineſcata obcæcaretur. Sed in hoc tritico, ad rem præſentem ſumo eucharisticum: quid enim tritico cum liliis, niſi quia cæleſtis Panis, virgineo, & liliato candore condiri debuit? Guillelmus ibi: *Aceruum iſtum tritici vallauit Dominus liliis, id eſt, candore circumdedit perpetuæ virginitatis: perpetua enim virginitate illam decorari oportuit, de qua Panis ciuium, vt etiam peregrinos aleret, corporaliter naſci voluit.* Vt panis generans virgines, virginitatem in Matre præfundaret. Cur ergo non dixerim, eundem Panem, qui famem à pomo noxio illatam, erat adducta ſaturitate amoliturus, ſaturitatem iſtam in Matre præfundaſſe, quam prouidus Altor ab omnibus cuiuſuis famis miſeriis præſeruaret? Sed de his ſatis.

ANTHOLOGIA IX.

Chriſtus erga Mariam præcauens Gubernator.

§. I.

Humanum genus de culpa æſtuans, naufragum, inconſtans.

Peccator omni mari turbulentior.

560. Hic iam tertius titulus, quo initio huius Articuli probaui, Chriſtum Dominũ redemptionis præſeruatiuæ authorem, cùm expediret. Id ergo in præſenti Anthologiâ diſcutiendum, an Deipara ex naufragio, ventis, & vorticibus obruentibus, fuerit poſt procellam liberata: an potiùs à præcauente Gubernatore noſtro feliciùs, & decentiùs præſeruata. Vtque clariùs procedatur, conſiderandum priùs, qualis humana conditio poſt communis culpæ naufragium perſeueret; quàm æſtuans, quam inconſtans, quàmque omni mari turbulentior: vt dum ab his longè Mariam conſtituerimus, immunis à naufragio cognoſcatur.

Marc. 3.
Peccator ſeceſſu Chriſti punitur.

561. Quærebat totus amanter anxius, anxiè ediſſerens, hominum ſalutem cæleſtis Gubernator Chriſtus, Marc. 3. cui tamẽ illi ſacrilegè ingrati, nimis ſeduli mortem machinantur, n. 6. Putares, ſummæ impietati, pœnarum ſummam ſubitò imponendam: & tamen nec leuiculo admonitos verbo relinquit illos Chriſtus: vnde ſubditur: *Ieſus autem cum diſcipulis ſeceſſit ad mare.* num. 7. Quaſi in ipſo ad mare ſeceſſu, ſatis illos punitos declararet. Et cur ita? Acutè Chryſol. Serm. 32. *Seceſſit ad mare, vt cõparatione fluctuũ, prauiorem Iudæorum probaret, & demonſtraret errorem.* Non ſolùm procelloſũ culpæ pelagus nauigabant Iudæi; ſed etiam in mare omni furore ſæuius, omni horribilius ſæuitie transformabantur, turbulento quouis Ionio turbulentiores. Seccdit ergo Chriſtus in mare, ipſo opere perfidos coarguens: ac ſi longè mare iſtud ſerenius de malacia, de ſerenitate tranquillius, quàm quod illorum pectore æſtuans intumeſcebat.

Impij cordis procella, & fluctus.
Matth. 12.

Oratur à Chriſto ſignum: ſed ſignum negat impiis Dominus, niſi ſignum Ionæ Prophetæ: 562.
Sicut enim, inquit, *fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.* Matth. 12. n. 40. Sepulcrum ſuum prædocet in monte, in terræ viſceribus excauandum: & cùm facilè poſſet, è terra etiam ſumere figuram, è ſolo mari petere habet conuenientiùs. Et quid paſſo, ſepultóque Domino, cum fluctibus, cum procella? Quia, quæ ibi procella Ionam vndis addixit, quæ ſæuientes vndæ, Prophetámque deuorantes ſepelierunt, cum procellâ, & fluctibus pectorum illorum Chriſtum damnantium comparatæ, ſibi inuicem mirificè reſpondebant. Fauet idem Chryſol. poſt alia, Serm. 37. vbi de Iona Chriſto comparato: *Quid ſibi vult confuſa ventis procella, niſi Diabolum, qui cor Iudæ penetrans, Reges, gentes, populos, militiam, Iudices, marinos eleuauit, & inflauit in fluctus: vt aſcendentes, & cadentes vndæ, authorem ſuum, ſæculi peterent ad quietem? Audi vndas ſæculi, audi Prophetam dicentem*, &c. Benè ergo è mari ſumitur comparatio, ad pluſquam marinos æſtus exprimendos.

Chryſol.

Geneſ. 1.
Impia mens vacua fluitat.

In prima rerum productione creata terra, 563.
erat inanis, & vacua. Geneſ. 1. num. 2. quam deinde aqua totam tegebat, vt ex num. 9. ſatis conſtat. Sed, ſi tandem arida erat apparitura, quid nunc aquis ſubmittitur, & tenebricoſo ſubſternitur abyſſo; vt è fluctibus, & tenebris, in fructus, & lucem poſteà erumpat? Scilicet, quò ex productione, & renouatione primæ matris, naufragæ, & fluitantis, terrigenæ diſcerent, interim etiam ſibi fluitandum, nihilque habendum ſolidi, donec pacatis vndis affectuum in mentis ſerenitate conquieſcerent. Ideò Drogo Oſtienſ. lib. de Sacram. Domin. Paſſ. *Ecce animaduerto,*

Drogo.

Domine,

Domine, quia terra mentis mea adhuc inanis, & vacua eſt; & tenebra ſuper faciem abyſſi. Inanis eſt: quia finitas miſera inquietudine per inane vagarum, & phantaſmatum ſuorum: vacua bonorum operum fructu, &c. *Abyſſus inferior, & obſcura, inuocat abyſſum ſuperiorem, te, qui exſuperas omnem ſenſum: inuocat te, Domine, abyſſus mentis mea, vt etiam de me nouum cælum, & nouam terram crees.* Ni enim ita creetur, & recreetur, ſemper procellis improbis ſubiacebit: neſcit enim, dum tenebræ, dum culpa durat, infauſtè naufraga mens non fluitare.

564. Vbi ſe a Dei vultu, & amicitiâ expulſum vidit Caïn, ſubdit illicò: *Ecce eiicis me hodie a facie terra, & a facie tua abſcondar: & ero vagus, & profugus in terra.* Geneſ. 4. num. 14. Aſt vnde conſequentiæ robur, hominum miſerrime? An idem eſt, non ſtare Deo, & æſtuare mundo? & quòd ibi non figeris, hìc vagari? Certè idem: quia neceſſariò inquietis ſe fluctibus, & perſtrepenti pelago immittit, qui è corde ſerenum illud pietatis pelagus Deum, pacatas vndas gratię dimittit. Hugo Victor. ibi apud Godefr. *Ecce morbus hominis, cor, ſcilicet, inquietum, & fluctuans: cauſa morbi, amor mundi; remedium morbi, amor Dei.* Tot quippe cor fluctuat æſtubus turbulentis, quot feruet caduci amoris affectibus incompoſitis: periturum omninò, niſi auſpice Deo ſemotis naufragij cauſis deducatur. Erudite D. Paulinus epiſt. 4. (ad illud Luc. 8. vbi Dominus ventos perſtrepentes increpauit) monet, perpetuò rogandum Chriſtum Dominum: *Vt increpans ventos Spirituum inimicorum, vel etiam noſtrorum ſenſuum, ſaluos nos faciat à puſillo animo, & tempeſtate: tendeatibúſque nobis ad tranquillitatem ſuam maria conſternat: vt quaſi naues ſuarum oneratas opum, deducat in portum ſalutis: victricibus fluctuum puppibus, vir deſiatur imponat corona.* Fragilitas quippe humana, quæ etiam ad ſcrupulos collabitur, abſque dubio, internis ventis agitata, ad ſcopulos naufragabit, niſi a gubernatore noſtro deducatur; & fluctuans, amore placidiſſimo firmetur.

Geneſ. 4. *Amor Dei cor ſerenat.*

Hug. Vict.

D. Paulin.

565. Deploratur Ieruſalem ſedens in puluere, vidua gemens, ſoluens tributum, fabula gentibus, deriſus hoſtibus; idque late, & patheticè ſatis per verſus ſeptem: deinde ſubditur; *Peccatum peccauit Ieruſalem: propterea inſtabilis facta eſt.* Thren. 1. n. 8. Hucvſque non inculcatâ culpâ, pœnæ nihilominùs terribiles inculcantur: at, cùm peccatum proditur, cui ſupremum aliquod malum reſponſurum videbatur, vna inſtabilitas memoratur. Nec immeritò: ab hac enim vnâ inſtabilitate, myſticæ Ieruſalem ruina procedit vnicè. Quid ita? Quia, ſi per culpam redditur anima mobilis, ſabuloſa, & inſtar arenæ marinæ fluitans, atque æſtuans, quid mirum, ſi, quidquid ſpecioſum prææedificatum fuerat, corrueret? Allucet Drogo ſuprà citatus: *Timor Domini ſtabile cor facit, vt domus ſeptemplici gratia ſuperædificata, Prou. 9. num. 1. perſeueret immobilis. Tu noſti, Domine, quàm inquietum eſt cor meum, & inſtabile, ſicut puluis, & velut arena maris: vt quidquid moliar ſuperædificare, potiùs in ruinam capitis videar coaceruare. Quàm benè dictum eſt: Peccatum peccauit Ieruſalem: propterea inſtabilis facta eſt.* Quomodo enim inſtar arenæ maris æſtuantis non teſorbeatur mobilis, quæ ſibi inſtar arenæ vilis, affectuum ſollicitudines multiplicauit?

Timor ſtabilis cor ſtabilit.

Thren. 1.

Drogo.

Hinc eſt, quòd propellendæ Diſcipulorum gloriolæ, ſi forte ſubrepenti, monebat Chriſtus Dominus: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Serui inutiles ſumus.* Luc. 17: num. 10. Sed vnde tam inutiles, ſi cooperante gratiâ, tanta peregerunt? Quia de ſe, ſic naufragi, & inſtabiles, debentes ventis ludibrium, lanienam ſcopulis, nihil niſi omninò inutile oſtentarent. Chryſol. Serm. 161. *Quando per ſe homo vtilis ad diuina, qui ſic ſibi eſt inutilis ad humana? Cogitet homo cordis mala, carnis vitia, voluptatum fluctus, deſideriorum procellas, irarum ſcopulos, naufragia criminum: & tunc quidquid in ſe eſt vtile, dabit Deo: ſibi quidquid inutile eſt, deputabit.* Nihil ſine diuini gubernatoris gratia, qui & mulcere poteſt ventos, & tollere fluctus, ſerenabitur: melius enim humano mari, id eſt, naturæ naufragæ conuenit illud Lucretij lib. 2. 566.

Luc. 17.

Hominum conditio inconſtans.

Chryſol.

Maris fallax pellacia.

Lucret.

Infidi maris inſidias, viréſque, doloſque
Et vitare velint: néve vllo tempore credant,
Sub dola cum riдет placidi pellacia ponti.

Quod pulchrè imitatus Tertullianus lib. de Pallio: *Mare fides infamis: dum & flabris æquè mutantibus, de tranquillo prorſum fluctus temperatum; & exemplo de denuò inquietum.*

Tertul.

Cincta mari, coronata fluctibus, ſpumis circùm caneſcens imperabat Sidon, typus humanæ indolis iactabundæ, & in pelagi corde ſita gloriabatur: ad quam tunc Iſaïas: *Erubeſce, Sidon: ait enim mare: fortitudo maris, dicens.* cap. 23. num. 4. Quaſi mare ipſum inſulam ſubſannet, & rubore ſuffundat pudibundo. Sed ô delirium! vnde enim bene ſitæ, fundatæ optime inſulæ ſubſannans accedat pelagus natura vagum, genio inſtabile? Inſulæ habitatoribus inſultat mare, & elementum tempeſtatibus, & inconſtantiâ iam diu infame, ſe exonerans, infamiam, ad indomitos & procelloſos hominum affectus, longe inquietiores, tranſfert confidenter. Ambroſius ibi lib. de Elia, cap. 19. *Tanquam fatigati elementi vox iſta diceata eſt: Erubeſce, Sidon, hoc eſt: Meos fluctus negotiator arguis, cum ſis ipſe fluctibus inquietior: erubeſce veluti pudore, quoniam periculo non moneris. Verecundiores ſunt venti veſtris cupiditatibus: illi habent otia ſua, nunquam veſtra quærendi ſtudia feriantur: & cùm otioſa tempeſtas eſt, nunquam veſtra otioſa ſunt nauigia: verſatur vnda ſub remige, quando quieſcit à flamine.* Non ſinit itaque elementum quieſcere, qui perpetuò internis cupiditatibus inquietatur: non ſinit feriari mare, qui nunquam à libidinis fluctuatione feriatur: ventorum æmulus marinos impellit vortices, qui internis ſæuiorum ventorum flatibus verberatur. Sic natura per peccatum naufraga, redditur omni pelago turbulentior. 567.

Iſaïæ 23.

Peccator etiã in inſenſibilibus reprehenditur.

Ambroſ.

Mira viſio illa Ezechielis, vbi, vt ipſe narrat, ſub quatuor beſtiis, quatuor regna depinguntur, *quæ conſurgent de terra.* cap. 7. n. 17. Audi tamen, quid initio capitis dicat n. 2. *Ecce quatuor venti cæli pugnabant in mari magno, & quatuor beſtiæ aſcendebant de mari.* De terrâ aſcenſuræ beſtiæ regnatrices, ſiue beſtialia regna dicuntur: quæ tamen hìc è mari dicuntur emiſſa. Annè idem? Planè: terra enim, ſiue terrena 568.

Ezech. 7.

Animo impia ventis agitata.

propago

Ric. Vict. propago vnde aſcenditur, iam peccato naufraga, omni æſtuabat mari fluctuoſior. Ricard. Victor. ibi apud Godefr. licèt mouere dubium non curarit; aptiſſimus tamen dubio ſoluendo, ſic ſcribit: *Quis neſcit, mare quam ſit inſtabile, & inquietum, quod ſemper mouetur ad omnem flatum, impulſúmque ventorum? Rectè itaque in eo cordis mutabilitas, & inconſtantia figuratur: eò quod verè ſit ſimilis fluctui maris, qui à vento mouetur, & circumfertur.* Quia non eà facilitate venti flatulo mare commouetur, quàm praui motûs flabello cor ventilatur, in noua ſemper naufragia impacturum.

569. Vide nunc, ſi à quouis vento circunfertur miſerè naufragaturum genus noſtrum; quale, quatuor, id eſt, omnibus ventis digladiantibus, ſe ſit geſturum. At, inquis, in mari inuicem concertare ſolent venti contrarij: in animo verò affectus vnde opponentur? Ex contrario genio, quo quiſque in diuerſa rapit, & in idem animæ damnum coniurans, in contraria diſtrahit mari turbido, naui lacerâ. Idem Ricardus: *Quæ eſt iſta pugna ventorum, niſi fortis impulſus, & vehementia tentationum? Diuerſitas verè ventorum cæli, contrarij ſunt affectus animi: alter enim ſpirat concupiſcentia, alter flat iracundia; alter autem, & alter confidentia, vel diffidentia.* Debacchantium affectuum agmina ſibi opponuntur, perturbant omnia; nec animam permittent conquieſcere, & in ſtatione ſecura permanere.

Iiſque multis, & contrariis.

Ric. Vict.

570. Hæc eſt, vt tandem concludam, hæreditaria illa miſeria, quam nobis primus parens dedicauit: vix peccat, cùm ſtatim fluctuans æſtuat, æſtuans naufragatur: optiméque id Scriptura voluit commemoratum. Abſcondendo Adamo cauſam præbuit, quòd audiſſet *vocem Domini Dei deambulantis in Paradiſo.* Geneſ. 3. num. 8. Satis miri eſt, quòd Deus ambulare, & progredi, cùm ſit ipſa conſtantia, dicatur: ſed pluſquàm mirum eſt, quòd non tam ambulare dicatur, quàm deambulare; ibi errabundos greſſus, & commeantes vagationes ſtupeſcas, neceſſe eſt. Cauſam tamen ſcitè aperit Hugo de S. Vict. vbi apud Tilm. *Non ambulauit, ſed deambulauit huc, & illuc, quaſi errabundus, & vagus; in directum non vadens, ſed pergens quocunque; hoc eſt deambulare. Et quare deambulare itaque voluit? Vt oſtenderet ſe talem foris, qualis intus cœperat ille eſſe: iam enim in eo mota erat veritas, & fluctuabat, & ideo veritas foris deambulabat.* Totus naufragans fluctuabat Adam, in illoque tota progenies æſtuabat, intus quodammodo Deum commouens, & concutiens: ideò talis foris apparebat. Nunc ergo, quàm ab hoc communi naufragio, & vaga fluctuatione præſeruetur Deipara, videamus.

Deus talem ſe nobis gerit foris, qualem intus habemus.

Geneſ. 3.

Hug. Vict.

* * *

§. II.

Maria fluctuanti arcæ gemmea feneſtra, portus ſalutis.

Conſeruandis naufragaturi humani generis reliquiis, arcam parauit Deus, cuius dum fabricam, & tenorem præciperet Noë, ſic ſubiungit: *Feneſtram in arca facies, & cubito conſummabis ſummitatem eius.* Gen. 6. num. 16. Fortè in alto iſta, vt lucem immitteret, aquam non admitteret. Aſt, quà lucem immittat, ſi clauſa erat, vt colligitur ex cap. 8. num. 6? Fugiunt aliqui ad Hebræum, vbi habetur ex aliquorum interpretatione: *Lucernam facies.* Sed, quę iſta lucerna, quę ingẽtem arcam illuminet, nec incendat? Quæ lucerna, quæ à noſtro feneſtra valeat appellari? Imò, quæ feneſtra, quæ clauſa, vt diluuium impediat, expedit ſplendores? Dicam, quid ſentio, ſi audis priùs ibi Lyranum: *Hebræi habent, lucernam: & dicunt aliqui, quòd iſta lucerna erat lapis pretioſus, ſuo lumine illuſtrans arcam, ſicut carbunculus. Alij autem dicunt, quòd fuit feneſtra cryſtallina, vt lucem reciperet, & aquas prohiberet.* Ego vtrunque coniungerem; ipsúmque carbunculum ſpecioſiſſimum ſpeculari conditione in feneſtram efformatum, vt innato conceptoque ſplendore arcam illuminaret, arcens aquas, combibens radios. Vtcunque fuerit, gemmea erat feneſtra, qua non obductâ & clauſâ, arca inundaret: quà non gemmeâ & diaphanâ, cæcutiret. 571.

Arca Noë vnde illuſtrata.

Geneſ. 6.

Lyran.

Erat arca iſta, vt nemo neſcit, Eccleſiæ typus, extra quam peritur; in qua ſolâ ſalus per Chriſtum comparatur: à naufragio æternæ damnationis præſeruata, quæ tamen iam, in ipſo ſaltem originis peccato, naufragarat. Vt verò tota intùs obſcura; deforis verò, atro oblita bitumine, partem feneſtræ habebat puram, atque diaphanam, non ſolùm lucidam, ſed etiam illuminantem: ſic Eccleſia habet Mariam matrem lucis, gemmam, & lucernam, non ſolùm in ſe illuſtrem, ſed illuſtrantem: nullà piceam atredine, nullà obſcuritate maculatam: per hanc à priori naufragio erepta, à ſecundo præſeruata. Benè Heſychius Orat. 2. de laudibus Mariæ, quem do carptim: *Iure procul dubio, omnis grati animi lingua ſalutat Virginem, & Deiparam, &c. Iſte cognominat eam matrem lucis; ille ſtellam vitæ, &c. Specimen cuius, gemma Sole ſplendidior, &c. alij ſimiliter lucernam oris expertem, quæ à ſeipſa iugiter ardeat: Arcam, arcâ Noë latiorem, longiorem, illuſtriorem.* Ideò Honorius Cant. 1. n. 8. vocauit Mariam, *Cæli feneſtram, per quam Sol iuſtitiæ in mundum reſplenduit.* Non ergo putem, eiuſdem eſſe conditionis quoad puritatem, cum reliqua Eccleſia, Mariam, per quam Eccleſiæ tenebræ obſcuriſſimæ illuſtrantur: nullum commune cum Eccleſia paſſa naufragium, quæ prioris naufragij remedium, & euitando ſecundo contulit præſidium. 572.

Maria, lux, & feneſtra fulgens.

Heſych.

Honor.

573. Sed, quidni ſeruet naufragos nunquam naufraga, quæ ipſis portus dulciſſimus facta eſt: Ioan. *Maria, portus ſolutis.* Geometra Hym. 4. ad Mariam:

Χαῖρε, πλώουσι συνέμπορε, ναυηγέουσι σωτὴρ,
ἰθύντηρ, λιμὴν, ἱστίε λευκότατε.

Geometra. *Salue, nauigantibus comes, naufragorum ſeruatrix,*
Gubernatrix, portus, velum candidiſſimum.

Epiph. Faciunt in idem verba D. Epiphanij, Orat. ſæpè citata, vocantis *mare, vniuerſum mundum: cui Virgo ſerenitatem, & tranquillitatem contulit, dum portum peperit Chriſtum.* Habes Mariam, aut portum, aut melioris portus, Chriſti, ſcilicet, exhibitricem; & vtrinque naufragorum auxiliatricem. Ecquis crediderit, communi iſtam naufragio periiſſe? Quis in profundum vſquam dixerit deportatam, quæ portum apportabat? & demiſſam eam in procelloſos vortices, per quam erat ſerenitas emittenda? Conſcenderant Caſtores Argonautarum clariſſimi (fert Mythiſtoria) primam nauim: hanc ſubitò coorta tempeſtas inuadit: inſtat naufragium, ſed euaditur, immiſſis à Patre Ioue ſuper Caſtorum vertice ſtellulis: indignum, ſcilicet, habitum, vt illi iuuenes ſuccumberent naufragio, qui mortalium naufragiis auertendis deſtinabantur. Saltem ideò poſteà Numina nauticis electa: quia primas naufragij minas euitarunt, de quo multa Diodorus Siculus. *Diodor. Sic.* At quàm durum fuerit, ſi nos ſimus erga Deiparam inurbaniores! Deſtinabatur Maria procellis humano generi fugandis, portui præparando: cur illam procellâ infauſta dicemus periiſſe?

574. Maius aliquid expendo in hoc portu. Non inueniremus Chriſtum portum per Mariam, niſi *Maria, Chriſti portus.* prius ipſe Chriſtus, dum tota natura origine vitiatâ naufragabat, portum ſecurum, & quietem placidam, omnibus naufragij damnis expertem, in Mariæ libertate reperiſſet. Recole, *Cant. 1.* quæ ſupra dixi ad illud: *Pulchra ſunt genæ tuæ, ſicut turturis: collum tuum, ſicut monilia.* Cant. 1. num. 10. Vbi in redemito collo, immuni ab omni iugo, libertatem Mariæ, Patres celebrarunt. Nunc vide, quid de his monilibus Græce dicatur: *Collum tuum, ſicut hormiſci.* Eſt autem ὅρμος (vnde diminutiuè ὁρμίσκος) lunatus portus, qualem deſcribit paſſim Authorum quiuis. Audiendus hic Nicæn. apud Delr. *Nicæn.* *Vſurpamus*, inquit, *propriè vocabulum, ὅρμος, de locis maritimis, in quibus parte interiori, litus ſinu ſuo mare, inſtar Lunæ falcatæ curuatum excipit, quietémque de mari adnauigantibus præbet. Verum per tranſlationem, ob eiuſmodi formæ ſimilitudinem, etiam ornatus is, qui collum ambit, ὅρμος appellatur, hoc eſt, torques: at cum forma diminutiua pro ὅρμος, dicimus ὁρμίσκος.* Aptiſſima explicatio ad litteram; ſed neque mihi inepta ad myſterium. In vno Mariano collo, ſiue libertate, portum ſibi commendat Chriſtus: & qui quocunque oculos conuerteret, naues, & prouincias naufragas, & inundatas aſpiciebat; in ſola Maria, quam præſeruat, tutam, & quietam à fluctibus naufragium commouentibus, inuenit ſtationem. Neque mirum: dum enim cæteri omnes homines peccato ab origine naufragi, Chriſtum, ſaltem ad mortis naufragium, impulerint; quid non quieſcat in Mariâ, cuius innocentiæ puriſſimæ nunquam naufragæ, non verberatur malitiâ, ſed malacia recreatur?

Cùm tot multa glorioſiſſima nomina Chriſto Domino pararentur, tunc auguſtius illud, *Emmanuel*, componitur; cùm expreſſior materna Mariæ dignitas, de virginitàte phœnix declaratur: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium; & vocabitur nomen eius, Emmanuel.* Iſai. 7. num. 4. 575. *Iſaiæ 7.* Sed cur, inquis, quando Mater decoriùs commendatur, tunc Filij nomen celebriùs prædicatur? *Mariæ nomē, Filij nomini correſpondet.* Credo, vt, dum illuſtriùs Filij nomen Matri videtur adblanditum, aliquid in Matris nomine excogites, quod excellentiſſimè Filio correſpondeat. At, cur tanta cura, vt *Mariæ* nomen decorè, ex Filij nomine intelligatur? Ne fortè *Maria* vocabulum ad interpretationem aliam deduceretur, quâ aliquid naufragantis, & ab amara ſalſugine emergentis, videtur denotari. Do pulchra, nec dum explicata verba Ambroſ. ad hunc locum, de inſt. virg. cap. 5. *Ambroſ.* *Emmanuel, quod interpretatum eſt, nobiſcum Deus. Vnde hoc munus? Non de terra vtique, ſed de cælo. Vas ſibi hoc, per quod deſcenderet, Chriſtus elegit, & ſacrauit templum pudoris. Per vnam deſcendit; ſed multas vocauit: vnde & ſpeciale, Mariæ, Domini hoc nomen inuenis, quod ſignificat, Deus ex genere meo. Dicta ſunt antè Mariæ multæ: nam & Maria ſoror Aaron dicta fuit: ſed illa Maria, amaritudo maris vocabatur. Venit ergo Dominus in amaritudinem fragilitatis humanæ, vt conditionis amaritudo dulceſceret, Verbi cæleſtis ſuauitate, & gratiâ tēperata.* Vult itaque Ambroſius, longiſſimum diſcrimē inter vtriuſque Mariani nominis etymologiam intercedere: Maria Deipara, diuini tituli particeps habetur, & Chriſto gratâ viciſſitudine correſpondet: vnde, ſicut ille, *Deus nobiſcum*, dicitur: ſic illa, *ex genere meo Deus*, appellatur. Maria verò Aaronica, *amaritudinem maris* ſonat: cum cuius tanquàm è naufragio ſalſugine, nihil commune melior noſtra Maria habere potuit. Ad Mariam ergo Aaronicam, & alios omnes, qui ſimili amaro naufragio ſubiacebant, liberandos, deſcendit Dominus. Sed vas, per quod deſcenderet, *è cælo*, id eſt, puriſſimum elegit, *non de terra*, ſiue terrenæ fragilitatis amaritudine præfœdatum: quo non tam naufraga, quàm placidiſſima portus ſtatio Maria intelligitur. Aliter hunc locum tracto infrà n. 722.

§. III.

Conceptio Mariana fauſtum nunciat: quia nihil funeſtum exhibebat.

HABET ad rem, in qua ſumus, multùm emphaſis epitheton illud, quo 576. Ioannes Geometra, Chriſtianus Apol- *Geometra.* lo, Cygnus cæleſtis, Mariam non ſolùm gubernatricem, & portum naufragantibus appellauit; *Maria cur velum candidiſſimum appelletur.* ſed tanquàm ſummum vocans concluſit: *ἱστίε λευκότατε, velum candidiſſimum.* Vt autem in illis hymnis, (quod eruditi norunt,) non ſolùm diuina congerit, ſed humana exornat; attentiùs conſiderandum, quid magnum in velo candido appareat; aut quo feſtinæ alluſionis guſtu

guſtu id dicatur: Iurarémque ad hiſtoriam Theſei celebrem recurriſſe, quam poſtea tot fabulis Poetæ inuoluerunt. Theſeus cum e patria, tributo infami obnoxia, pro eiuſdem libertate Cretam nauigaret, ad expugnandum Taurum, virum hoc nomine ſuperbum iuxtà, ac ſtrenuum; in mandatis a Parente Ægeo accepit, vt, ſi victor rediret, mutato nauis velo, (quod nigrum gerebat,) candidum aliud in lætitiæ appenderet ſignificationem. Abuit, conflixit, ſuperauit. Erat interim pater in Attica, ab alta turri ſemper expectans, ab alta ſpecula reditum ſuſpi-

Plutarch.

rans: tunc ſic ſubdit Plutarchus in Vita Theſei: *Cum Attica appropinquaret, tradunt præ gaudio, neque Theſeo, neque gubernatori in mentem veniſſe, vt velum illud tollerent, itáque ſaluos ſe venire Ægeo oſtenderent: ſic hunc deſperata incolumitate ſuorum, præcipitem ſe egiſſe, & periiſſe.* Quippe ad nigri veli conſpectum, nihil felix & fauſtum potuit concipere.

577. Pone ergo mihi vniuerſum humanum genus ab Adamo, (qui primus audiuit, Mulierem Ser-

Maria Conceptio, fauſtũ nuncium.

pentis caput contrituram) ex Mariana Conceptione, ſalutis, & incolumitatis recuperatæ nuncia fauſta ſuſpirans; & ſperans: certè, ſi hæc etiam in medio hoc pelago, quaſi naufragij, & captiuitatis particeps, atro pariter culpæ velo nauigans appareret: nónne deſperationem ſalutis, & ſpei noſtræ gladium potiùs afferre, quam gaudium nunciare videretur? Sed quàm aliter exultans canit Eccleſia: *Conceptio tua, Dei Genitrix Virgo, gaudium annunciauit vniuerſo mundo: ex te enim ortus eſt Sol iuſtitiæ, Chriſtus Deus noſter.* Non obtegebatur Conceptio illa atro vellere, non nigro velo nauigabat, quæ naufrago mundo gaudia, & ſalutis nuncia dicitur attuliſſe: quid enim fauſtum nunciaret ægra, & communi naufragio conſepulta?

578. Præoccupauit mihi optimum in hanc mentem locum doctiſſimus Archiepiſcopus, An-

Ant. Per.

tonius Perez, Benedictinæ Famil. ſplendor. Confoſſo Abſalone rogauit Achimaas Ioab Du-

Infauſti nũcij nuncius qualis.

cem, vt nunciaturus rem Dauidi mitteretur: ad quem Ioab: *Non eris nuncius in hac die; ſed nunciabis in alia. Hodie nolo te nunciare: filius enim Regis eſt mortuus. Et ait Ioab Chuſi: Vade, &*

2. Reg. 18.

nuncia Regi, quæ vidiſti. 2. Reg. 18. num. 19. Et quid aptius apparebat in Chuſi, infauſtis illis nunciis deferendis? Eſt *Chuſi*, non tam proprium, quam appellatiuum nomen, ſonans

Caiet.

Æthiopem: ideò acutè ibi Caietanus: *Ad ferendum enim nuncium mœſtum miſit Æthiopem.* Vt, ſcilicet, teter color, teterrimo etiam nuncio reſponderet. Si igitur Mariana Conceptio tetra foret, non tam gaudium lucis, quàm mœſtitiam noctis nunciaret; abſonéque, niſi tota rutilaret, ferendo ſplendori afferretur. Hæc ferè Perez Serm. vernaculo de Concept. Virginis: quæ mens acuminis non vulgaris, nobis plurimis locis longiſſimè illuſtranda.

579. Addo in primis vim hiſtoriæ ex verſione, &

De eodem.
Vatabl.

explicatione Vatabli, qui ex Hebræo ſic legit: *Vade tu, & ſignifica Regi, quæ videris.* Deinde in notis ſic ſcribit: *Chuſi, id eſt, Æthiopi cuidam viro, aut natione, aut propter nigrorem faciei: non eſt nomen proprium.* Secundum, de nigrore faciei, magis probo: licèt enim nuncium eſſet mœſtum; non tamen decenter ad Regem viliſs Æthiops mitteretur. Hebræus igitur, & nobilis: ſed tamen nigerrimo vultu inſignis apparatur. Tota emphaſis latet in ly, *ſignifica.* Quaſi dicat: Curre, propera, Niger; & ipſo tuo colore, occiſi filij ſignum eſto Regi: vt prius luctum, & mortem, ab atramento, quo inſcriberis; quàm à verbis, quæ dixeris, condiſcat. Apto huc pulchra verba Curt. lib. 4. de ſeruo, Curt.
qui Dario nuncium defunctæ vxoris deferebat. *Exceptus a vigilibus, in tabernaculum Regis perducitur gemens, & veſte lacerata: quem vt conſpexit Darius, multiplici doloris expectatione commotus, & quid potiſſimè timeret incertus: Vultus tuus, inquit, neſcio quid ingens malum præfert: ſed caue, miſeri hominis auribus parcas: didici enim eſſe infelix: & ſæpè calamitatis ſolatium eſt, noſſe ſortem ſuam.* A vultu illo ſubtriſti & funeſto, à veſte lacerata, nihil hilaris nuncij poterat ſperati: & quid gaudij Conceptio triſtis, laceráque per culpam nunciaret?

Emiſit olim Noë columbam fauſta finiti diluuij nuncia relaturam: & addit Textus: *Quæ, enim non inueniſſet, vbi requieſceret pes eius, reuerſa eſt ad eum in arcam.* Geneſ. 8. num. 9. Atqui quadraginta dies antè, apparuerant montium cacumina, num. 6. & per totidem illos dies, abſque dubio aquæ fuerant imminutæ. Quid ergo non inueniſſe, vbi figeret pedem, columba dicitur? Reſpondet ibi Lyranus: *Hoc videtur falſum: quia iam anteà apparuerant cacumina montium. Sed dicendum, quòd ex diuturna mora aquarum ſuper terram, terra non erat deſiccata adhuc; ſed erat quaſi lutum, in quo non libenter quieſcit columba.* Non poterat, quæ confecti naufragij nunciũ fauſtum in ſecunda miſſione, erat allatura; in prima aliquid, quod naufragatorium diluuium ſaperet, afferre. Non poterat tunc in extremis pedibus, imiſve vngulis, lutulentæ aquæ maculam geſtare, paulò poſt ridentis oliuæ ſerenitatem geſtatura: & ipſamet Conceptio Mariana, quæ, vbi erupit, gaudium ſerenandæ procellæ nunciauit vniuerſo mundo, immunda ſordidantium limorum labe fœdaretur? 580.

Geneſ. 8.

Columba nunciatrix.

Lyran.

Non talem columbam noſtram contemplabatur Dauid exclamans ad fideles: *Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi eius in pallore auri.* Pſ. 67. num. 14. inuitans, vt in quauis ſorte, inſtar Mariæ, placido animi ſilentio, & ſopore quieſcamus. Sed, vnde pennæ illius deargentatæ, cùm terrenæ ſortis, & humanæ naturæ foret particeps? Reſpondet Guillelmus ad cap. 2. Cant. num. 7. *Pennæ eius, virtutes eius, quibus ſubleuatur à terra, licèt originaliter eſſet ex terra: pennæ eius deargentatæ, id eſt, nitidæ; nihil obſcura, vel ſordidæ admixtionis habentes.* Non pedem in luto figit columba noſtra, nihil contrahit ſordidum, nihil naufragantis Orbis participauit. Pulchrè Bernard. Serm. 2. de Natiuit. locutus de Maria: *Non ſenſit naufragia vllius vitij*, nedum originalis, vnde omnis obſcuritas deriuatur. Scilicet, nec aliter ſerenitatis veniret nunciatrix. 581.

Pſal. 67.

Maria qualis columba.

Guillelm.

Bernard.

Quærunt omnes Interpretes ad illud Geneſ. 8. num. 6. *Aperiens Noe feneſtram arcæ, quam fecerat, dimiſit coruum: qui egrediebatur, & non reuertebatur, donec ſiccarentur aquæ ſuper terram.* quidnam de huiuſcemodi coruo factum foret: 582.

Geneſ. 8.

ly

In Galli nuncius ... ſiua ... gaudia nunciare.

ly enim, *donec*, non ſignificat tunc reuerſum, vt ſimilibus locutionibus comprobatur:& reſpondent vtplurimùm, aut ſuffocatam periiſſe; aut depaſcentem cadauera ſubſtitiſſe. Sed cur, inquam ego, aut ſuffocari permittitur, aut ſubſiſtere non reuerſurus: qui nuncius à Patriarchâ fuerat expeditus? Noluit, putarem, Deus, vt nocturnus teterrimæ auis color, tranſacti diluuij, ſerenitatiſque claritatem nunciaret. Allucet tantiſper D. Paulinus epiſt. 4. ad illud Cant. 5. num. 11. vbi *coruo* crines Sponſi comparantur: *Bonus iſte coruus, nec ille ad arcam reuertendi immemor: ſed ille paſcendi Propheta memor, &c. Vnde nunc coruus iſte, non noctis, ſed lumınis coruus eſt: cuius coloris ſpecioſi crines ſunt.* Quaſi nigredo corui prophetici ad myſterium, in ipſo adhuc atro, aliquid ſpecioſitatis ſortiri videretur: arcæ verò coruus, qui typus Dæmonis, nihil non horroris haberet, & fœditatis. Vnde ergò ſerenitatis lucem annunciare poterat, & candorem?

D. Paulin.

583. Nimirum, ſeruabatur tanti nuncij munus puriſſimæ columbæ: de qua ibidem ſubditur: *Venit ad eum ad veſperam, portans ramum oliuæ virentibus foliis in ore ſuo. Intellexit ergo Noe, quod ceſſaſſent aquæ ſuper terram.* num. 11. Sed, cur, inquis, ex tot puris, mundiſque auiculis, vna in id miniſterij ſeligitur columba? Quia ſub eius formâ poſteà Spiritus Sanctus erat appariturus: vt quemadmodum in Baptiſmo Chriſti Ioan. 1. num. 32. viſibiliter apparuit, & ad Baptiſmum noſtrum (vbi peccatis naufragantibus munda ſurgit natura) venit inuiſibiliter, pacem illatam nuncians, diuina columba: ſic poſt diluuium, vbi caro naufragauit, ſaluæ iam meliori naturæ ſub eodem typo pacem nunciaret. D. Ambroſ. Serm. 21. ad finem, de Spiritu Sancto locutus: *Columba enim ipſe eſt, quæ nunc ad Eccleſiam Chriſti in Baptiſmo venit: quæ quondam ad arcam Noë in diluuio properauit, tunc illi ſecuritatem annuncians oliuæ ramo.* Tam felix nuncium, feliciſſimam, & puriſſimam nunciatricem requirebat, ſub qua totus diuinus Spiritus deliteret.

Geneſ. 8. *Spiritus Sanctus nunciat fauſtiſſima.* Ioan. 1. D. Ambroſ.

584. Vnde iam infero, cur hæc ipſa columba, typus Virginis noſtræ habeatur. Non nunciaret gaudium, id eſt, libertatis ſalutem, & communis naufragij terminum Mariana Conceptio: niſi in ipſa Conceptione Maria ſic Spiritus Sancti plena appareret, ſic Spiritui Sancto ſimilis, vt eadem columba, nunc Spiritum Sanctum referat, nunc Mariam. Grauiter Apoſtolus Germaniæ Caniſius lib. 1. cap. 6. de Deipara: *Hæc vna ſpecioſa, & electa, dilectáque columba, ſuum ſemper natiuum, & perpetuum candorem retinens, omnis peccati ſorde, fœtore, felle, vel amaritudine vacans: nihil niſi viride, ac floridum Domino ſuo exhibens, eique, poſtquam emiſſa fuit, perpetuò fida, & gratioſa.* Præcauit ergo ſollicitus diuinus gubernator, ne periret naufragio Maria, quæ naufrago generi vireſcentis oliuæ ſecuritatem erat allatura: nec eius Conceptio gaudij tanti felix, fauſtáque nunciatrix potuit infeſto atrore denigrari.

Maria columba felix. Caniſ.

Pintus de Concept. B. M. V.

§. IV.

Fauſta nunciantibus, nihil non felix, & fauſtum adhæreſcit.

585. VT, quæ dixi de columba noſtra, peracti naufragij facta nunciatrice; vtque meliùs eccleſiaſtica Antiphona, qua eius Conceptio gaudium nunciaſſe dicitur, intelligantur: operæpretium me facturum duxi, ſi fusè fauſta nunciantium habitum deſcriberem, quámque iſte nunciandis ipſis rebus conueniat, declararem: vt nihil non fauſtiſſimæ libertatis in Mariana conſideres Conceptione, dum gaudij, id eſt, libertatis nuncia prædicatur. Vno verbo, id etiam ab humaniori litteratura confirmemus. Solebant Romani Duces ab exercitu glorioſo *laureatas epiſtolas* mittere ad Senatum, vt priuſquàm reſignatæ, ipſo ſtatim aſpectu victoriam nunciarent. Sophocles in Oedip. de nuncio:

Nuncij felices quales. Sophocl.

O Apollo! vtinam ille ita felici
Auſpicio veniat, vt vultu læto adeſt:
Aſpectu quidem hilaris apparet: quod niſi eſſet, non ita
Coronatus incederet lauri frondibus.

Nec vice verſa nuncium geſtaret lætum, quin hilaris, & coronatus deueniret. Magis ad guſtum prædictorum Æſchylus in Agamn. vbi ἐλαίας κλάδοις expreſsè ponit:

Nuncium à littore proſpicio redimitum
Ramis oliuæ.

Æſchyl.

Nimirum, nihil iſte non pacificum afferebat: nec aliquid communis ſtragis columba noſtra, melioris oliuæ geſtatrix, aſportabat. Nolo plura. Diuinis me confero.

586. Sumpturo Deo Carnem Gabriel mittitur ad Mariam: & ſubditur: *Ingreſſus Angelus ad eam, dixit.* Luc. 1. num. 28. Audis gradientem, vt ſub habitu iuuenis viſibili intelligas venientem. Nemo vel leuiter cæleſtis commercij tinctus notitiâ ignorauerit, inter omnes diuinas reuelationes, infimi, & vilioris generis eſſe illas, quæ ſub formâ viſibili exhibentur: perfectiſſimæ ſunt, quæ interiori ad mentem illapſu, omni, vel etiam imaginario phantaſiæ ſtrepitu ſemoto peraguntur. Cur ergo in ſumma obiecti reuelandi dignitate: in ea legatione, qua maior nulla à Deo mitti poterat, viſibilis ſpecies aſſumitur? Quia Maria intus perfectiſſimo illapſu fuit illuminata: decuit autem, vt foris cæleſtis nuncius nunciando myſterio conformaretur. Ludolphus ibi par. 1. cap. 5. *Angelus in hominis forma apparens, quaſi exemplo docuit, quia Deum incarnari, & Spiritum cooperari nunciauit: quia enim illum nunciauit, qui in ſe inuiſibilis, Corpus viſibile voluit ex Virgine ſumere; congruè debuit corporali ſpecie apparere. Formauit autem Angelus corpus lucidum: quia ſecundum Auguſtinum, ſpecie rutilans, & veſte*

Luc. 1. *In Annunt. Mariæ.* Ludolph.

N coruſcans

coruſcans Virgini apparuit. Vt lucido corpore, & ad humani ſpecimen fabricato, fauſtè incarnandi Verbi præſagiũ oſtentaret: nec decentiùs, niſi ſub pulcherrimi hominis forma, pulcherrimum hominum Deum nunciaret: ſicut nec Mariana Conceptio, niſi libera, libertatem naturæ ſignificauit.

587. Salutat Angelus Mariam: at ipſa, *turbata*
Luc. 1. *eſt in ſermone eius.* num. 29. At, quoties viderat Angelos Maria? Angeli baiuli diuinam puellam nutrierunt: obſequentes Angeli Virgini miniſtrabant: quid ergo Angelo conſpecto turbatur, Angelorum commercio aſſueta? *De eodem.*
Thom. Val. Reſpondet D. Thomas Valentinus Concione 1. de Annunciatione: *Intrat vultu rutilus, veſte coruſcus, cæleſtique totus candore decorus: ſternitur ad pedes, lætóque illam vultu ſalutat*, &c. *Per hoc, quod dicitur, in ſermone eius, intelligimus, non tam de viſu, quàm de ſalutatione turbatam: licet non ſit mirum, tali fulgore commotam: quia, etſi prius Angelos viderat; non tamen tali maieſtate fulgentes. Turbabat autem illam nimia eius humilitas, & miranda Angeli nouitas.* Nimirum, tam fauſta nunciaturus Angelus, nihil non pulcherrimum debuit exhibere. E cæleſtibus pratis immortalia lilia roſis commixta vultum temperarunt, micabant in oculis ſydera, Sol in crinibus rutilabat, corpus ſapphirina firmamenti telâ obtegebatur. Admiratur nouitatem Maria, & ab Angelo longe ſolito ſplendidiore, iam ſibi grandius aliquid nunciandum auguratur.

588. At vide, quàm aliter nuncium Euæ expediat Infernus. *Sed ſerpens erat callidior omnibus animantibus terræ: qui dixit ad mulierem.*
Geneſ. 3. Geneſ. 3. num. 1. Sed quò ruis, hoſtis teterrime? Si callidus, ſi ſagax, quid deſipis decepturus? Serpentem induis? at trepidet fœmella: muta ſerpentem in agnum; ſquammeam duritiem, in molle vellus; maculas fœdas, in placidum candorem: ſibilos aſperos, in teneros balatus. Agnus tactu blandus, luſibus iucundus, aſpectu gratus, faciliùs ſexum fragilem illudet allectum: ſerpens territum effugabit. Mauellet Dæmon agnum; ſed non permiſſus à Deo hunc aſſumere: vt inexcuſabilis redderetur Eua, quæ à ſic infauſta, & fœda forma, nihil fauſtum, & felix ſibi nunciandum debuit augurari. Idem D. *Inde Antiqua Maria.*
Thom. Val. Thomas Concione 2. eiuſdem feſti: *Poterat Euam incautam fraudis, colubri commonere figura, ſi mens non læſa fuiſſet: quid enim à ſerpente expectari poterat, niſi virus? Non agni, aut ouis ſpeciem Diabolus aſſumere permiſſus eſt, non vultu Angeli ſplendore coruſco: ne eſſet poteſtas in fraude, excuſatio in credulitate. Competentem ſibi figuram aſſumpſerat Zabulus, & quæ, intus latentis nequitiæ, exterius præberat indicia.* Ruinam totius humani generis machinabatur Dæmon, dum fictitiam Diuinitatem Euæ nunciabat. Infauſtum ergo nuncium, ſic etiam infauſta forma condecebat: vt forma fauſtiſſima Marianæ congruebat Conceptioni, quæ huiuſce ruinæ remedium iam proximum nunciabat.

589. Quid? non ſolùm cæleſtis nuncius ſic nouo vultus, habitúſque decore, incarnandi Verbi gratiam ſignificauit: ſed etiam ipſa tempora amœniori habitu gaudium nunciarunt. Venit hinc explicandus ad litteram locus *In eâd. Annunciatione.*
ille Cantic. vbi Deus ad Mariam, de Incarnatione acceleranda: *Surge, propera, amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni:* *Cant. 2.*
iam enim hyems tranſiit, imber abiit, & receſſit: flores apparuerunt in terra noſtra. cap. 2. num. 10. Chronographia eſt ætatis, qua Angelus nunciator aduenit, & felix illa vigeſimaquinta dies Martij declaratur: at, ſi Orbis menſe Septembri, vt creditur, oppetentéque vere producitur ad naturam; cur vere appetente, & penè ad Aprilem, ad gratiam
Rupert. reproducitur? Reſpondet ibi Rupertus, ex ore Dei ad Mariam: *Ecce enim æquinoctium vernum iam iam præteriit, & adeſt feſtiuitas paſchalis: dum hæc loquor tibi, dum foris Angelus annunciat; & ego intus vocem ſequor annunciantis: quo tempore ſine dubio ſecundùm Solis, & aeris naturam, hyems tranſiit, imber receſſit. Ex ipſa ergo qualitate temporis auſpicium cape magnæ felicitatis.* Ne vel tempora, quæ redemptionem ſignabant, ſine vernis delicijs, abſque florida veſte apparerent.

590. At qualis veniret florida Conceptio Mariana, dum intimius, & meliori modo nunciat redemptionem? Sicut dies verni, canit Eccleſia, circundant Mariam flores roſarum, & lilia conuallium. Et quid Maria non vernaret in ſe, vbicunque fuerit: cuius memoria è fidelium pectore hyemem fugat, ver floridum inducit? Pie Ludolphus part. 2. cap. 86. *Maria memoria, fidelibus ſuauiſſima.*
Ludolph. *Sicut tempore vernali, cum ad alta cæli Sol incipit aſcendere, & terris fœcundam radiorum ſuorum luminoſitatem infundere; vegetabilia quæque hyemali glacie conſtricta incipiunt reuiuiſcere: animalia quoque in antris, & ſpecubus, ac diuerſis quibuſuis latibulis abſcondita, ad tanta lucis nouitatem reſpirare incipiunt, ac vires reſumere, & cordis lætitiam cantibus, & plauſibus lætabunda oſtendere: homines quoque ſenes cum iunioribus, eius in aduentu exhilarantur: & tota ſuperficies terræ decore induitur, & applaudit, ac congratulatur. Sic nobis accidit, cùm Sole amicta Virgo fœcunda, Regina cæli prælecta, vt Sol fines cordis noſtri ingreditur, & memoria eius mentibus noſtris rutilantibus abſque nube infunditur: continuò enim duritiæ omnis ad tanta lucis immenſitatem reſoluitur: arida cuncta rore cæleſtis gratiæ irrigantur: fugantur tenebræ, lumen nouum exoritur, & gaudiorum nobis materia immenſa cumulatur.* Pergo.

591. Naſcitur Chriſtus Dominus: & ecce, ſtella nunciante, vocantur gentes, vnde exclamant
Matth. 2. Magi: *Vidimus enim ſtellam eius in Oriente.* Matth. 2. num. 2. Aſtrologi, inquiunt, erant Magi; & ideò noto, & familiari ſigno excitantur: vt iam inde veritatem diſcerent, vnde olim combiberant errorem. Aſt in Magis, inquam ego, tota gentium multitudo; nec tamen tota Aſtrologiæ dedita, trahebatur. Aliud ergo ſplendeat in ſtella nunciante, neceſſe eſt, quod vocatis omnibus valeat conuenire. Ecquid illud? Iam dicam. Conſtituto olim Abrahæ in Patrem gentium, ſyderea proles Geneſ. 22. fuerat promiſſa: promiſſio hoc temporis implebatur. Meritò ergo nitoris dandi, ſtellatæ conditionis gentibus concedendæ, *Iuſti, ſtellæ viuæ.*
nuncius

nuncius ſtella mittitur: vt nihil non puriſſimum, & ſydereum nuncio adhæreret, qui homines in ſtellas iam iam reddendos ſignificabat. **Leo Magn.** Leo Magnus Serm. 3. de Epiph. *Quondam beatiſſimo Patriarchæ Abrahæ innumerabilis fuerat promiſſa ſucceſſio, non carnis ſemine, ſed fidei fœcunditate generanda; & ideò ſtellarum multitudini comparata, vt ab omnium gentium patre, non terrena, ſed cæleſtis progenies ſperaretur. Ad creandam ergo promiſſam poſteritatem, heredes in ſyderibus deſignati, ortu noui ſyderis excitantur: vt in quo cæli ſtarbitum fuerat teſtimonium, cæli famularetur obſequium.* Quia dedecebat minùs nitidus nuncius nitidiſſimam familiam conuocandam. Et conueniet fœdata Conceptio Mariæ Chriſto Soli iuſtitiæ nunciando?

592. **Maria, Aurora fauſtiſſima.** Præcauit iſtud Deus, qui Mariam non ſolùm ſtellam puriſſimam; ſed ſtellarum Principem, & nitidiorem Auroram efformauit. Luctabatur Iacob cum Deo, femore tactus, libidine marceſcens: nec tamen cedit, imò dum claudicat corpore, ſpiritu vegetatur: ad quem tunc Deus: *Dimitte me: iam enim aſcendit Aurora.* **Geneſ. 32.** Geneſ. 32. num. 26. Quaſi non vltrà luctandum, id eſt, precibus pro Incarnatione contendendum: quia iam Aurora, id eſt, Maria apparebat. Nihil tritius. Sed expendas, amabo, cur, dum oriatur Chriſtus, Orbis exhibitâ Mariâ contentus eſſe iubetur: an ſuppleat Maria Ieſum? Abſit: ſic tamen proximum nunciat, vt iam velut poſſeſſus poſſit exiſtimari: vnde enim Sol iuſtitiæ, niſi ab Aurora lucida (quæ Solis appellatur nuncia) naſceretur? **Hailgrin.** Hailgrinus Cantic. 6. num. 9. *Per Iacob luctantem cum Angelo, Sancti Patres deſignantur, qui luctantes cum Domino, precibus, & lacrymis extorquere, & obtinere à Domino incarnationem Filij ſui, tali inſtantia, velut quadam victoriâ nitebantur. Sed eorum cœtui reſpondetur à Domino: Dimitte me: iam enim aſcendit Aurora. Ceſſet inſtantia veſtri luctaminis: quia iam lux naſcitur, videlicet, Virgo, quæ vobis pariet verum Solem. Ipſa in natiuitate proceſſit Aurora, vt fieret Luna.* Benè igitur Conceptio gaudium nuncians Mariæ adſcribitur: quia ex illa ortus eſt Sol iuſtitiæ, vt Aurora intelligatur: in Aurora autem tantummodo lippus tenebras cogitabit: neque vnquam funeſta Aurora, Solem potuit clarum nunciare.

593 Hinc capies ænigma penè illud Eccleſiaſtici: *Luna in omnibus in tempore ſuo, oſtenſio temporis, & ſignum æui. A Luna ſignum diei feſti.* **Eccli. 43.** cap. 43. num. 6. Si enim *in tempore ſuo* tantùm, oſtenſio eſt temporis, cur *in omnibus* eſſe perhibetur? **Maria, Luna feſtiuiſſima.** aut vnde *in tempore ſuo* omnibus poteſt aliquid oſtendere, quæ huic hemiſphærio lucens, caligat alteri? Claret res, ſi recurris ad myſterium. **Hailgrin.** Hailgrinus citatus ad hunc locum: *Nam Beata Virgo in omnibus nationibus, tempore ſuæ apparitionis, oſtenſio eſt illius temporis, de quo ad Galatas: Cum autem venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum natum ex Virgine. Et ipſa eſt ſignum æui, inſigniens omnem ætatem præteritam, & futuram. Et benè de ipſa ſubditur: A Luna ſignum diei feſti. nam ab ipſa omnia noſtra feſtiuitas.* Fac ergo appareat Maria in ipſo primo inſtanti fœda, obducta tenebris, beatam temporis plenitudinem oſtenſura: nunquid indecentius aliquid cogitaueris, quàm Chriſti pulchritudinem, lucem, gratiam, fœditate, tenebris, culpâ enunciari? Quis Conceptionem cernens denigratam, innocentiæ candidæ per Chriſtum nobis allatæ crederet nunciatricem? Certè non Auroram pulchram, non Lunam vocaret puram; poſſet imò Cometam pertimere, non tam è naufragio ſalutem, quàm naufragij damnum nunciantem. Talis ille Claud. 1. de rap.

Claudian.

Augurium qualis laturus in Orbem
Præceps ſanguineo delabitur igne Cometes
Prodigiale rubens: non illum nauita tutè,
Non impunè vident populi: ſed crine minaci
Nunciat, aut ratibus ventos, aut vrbibus hoſtes.

At nihil igniti fomitis peccaminoſi, nihil ſanguinis originaliter maculati potuit afferre Deipara, quæ vniuerſo Orbi, non procellam, aut gladium, ſed gaudium nunciauit.

Accenſa diuinis verbis, recurrit in ciuitatem ſuam Samaritana exclamans: *Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcunque feci: nunquid ipſe eſt Chriſtus.* Ioann. 4. num. 29. **594.** **Ioan. 4.** **Vera pœnitentia effectus mirus.** Quòd credat, quòd compungatur Saluatoris illuminata ſermone, nihil mirum: at, quòd fœmina paulò antè nota non ſatis ſpectatæ vitæ, imò & impudicitiæ notata, audeat ſe iam ciuium Magiſtram, & Chriſti nunciam ingerere, id demirandum. Quid enim ſi vanæ præſumptionis arguatur, quòd præteritarum culparum conſcia, aliorum iam conſulat conſcientiis? Puto, non auderet ſic repentè has partes obire, niſi quodammodo iam, qualis paulò antè fuerat, obliuiſceretur. Ergo ea gratiæ vbertate, & aquæ viuæ flumine potauit illam Chriſtus, vt iam caſtiſſimo amore ebria, non ſolùm amores turpes; ſed etiam illorum memoriam depoſuiſſe videretur. Et quorſum tantum impédium gratiæ erga hanc mulierculam? Quia, cùm ad nuncia ſalutis æternæ deferenda deſtinaretur à Chriſto, opus fuit, ne quid priſcarum ſordium in ſe videret: neque enim id muneris à Domino aliter accipere ſuſtineret: quia prudens timeret fore, vt indecenter ſalutem nunciaret, quæ à ſuis ſic ægra noſcebatur. **Prædicatores quales eſſe debeant.** Subtrahitur ergo fœminæ tunc ſordium memoria, vt timor nunciandi ſubtrahatur. **D.Ambroſ.** D.Ambroſ. Serm. 30. *Relinquens aqua vaſculum, ad ciuitatem non fert hydriam, ſed refert gratiam: vacua quidem videtur reuerti onere, ſed plena reuertitur ſanctitate. Plena, inquam, redit: quia, quæ peccatrix aduenerat, reuertitur prædicatrix,* &c. *De hac igitur dixiſſe Prophetam puto* Prou. 30. *Einſmodi eſt iniqua via mulieris meretricis, quæ, cùm ſe abluerit, nihil ſe dicit feciſſe prauum. De hac planè dictum eſt: quæ poſteaquàm eſt fonte abluta Saluatoris, deliciorum vitia non meminit, virtutem prædicationis aſſumit: & vnâ aquâ abſtergens maculas ſuas, ad euangelizandum non conſcientiâ peccati retrahitur, ſed fidei calore cōpellitur: nihil enim ſe dicit feciſſe prauitatis, dum ſit nuncia veritatis: & obliuione abnegat pudicitiam, dum deuotione prædicat caſtitatem.* Tam multùm erat candoris, tam nec vmbram, vel memoriam priſcæ fœditatis allatura, quæ agnum candidiſſimum nunciabat,

bat. Quàm illa Conceptio candida, quæ hunc non vni Samariæ, ſed vniuerſo Orbi nunciabat?

595. Reſurgente Chriſto, venit Angelus, quem ſanctæ fœminæ *introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem ſedentem in dextris coopertum ſtolâ candidâ.* Marc. 16. num. 5. Ad quas tunc ille: *Nolite expaueſcere.* num. 6. Sed, cur non expaueſcant fœmellæ, ſi, vt ait Matthæus, ad eiuſdem conſpectum exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui? Quid non timeant inermes mulieres, ſi armati etiam milites trepidarunt: Quia bis terror; illis verò nuncius veniebat: nec debebant felicia, fauſtaque nuncia non præſumere, dum nunciantem ſub ſplendenti habitu agnoſcebant. Ideò D.Gregor. hom. 21. *Stolâ candidâ coopertus apparuit: quia feſtiuitatis noſtræ gaudia nunciauit: candor etenim veſtis ſplendorem noſtræ denunciat feſtiuitatis.* Fugerent meritò, paueſcerent, ſi pullato colore dolorem & triſtitiam Angelus nunciaret.

Marc. 16.

In Chriſti Reſurrectione.

D. Greg.

596. At, inquis, aſcendente Chriſto, etiam Angeli *in veſtibus albis* Act. 1. num. 10. apparuerunt. Ecquid ergo erat, quod fauſtum mœſtiſſimis Diſcipulis, & amantiſſimi Magiſtri deſiderio liqueſcentibus nunciarent? Exultent illi, & veſtium comantur ſplendoribus, quòd tantum Principem è terra noſtra, in cæleſtem ſibi Curiam deferunt perfruendũ: at quid, dum nobis nuncij expediuntur, illaturi mœſtitiæ atrorem, adueniant candidi? Nunquid vt mœſtis inſultent, prouocent ad inuidiam? Abſit: fauſta, imò fauſtiſſima nobis nunciabant, ideò nihil non felici candoris circunferebant. Hugo Card. ibi. *In veſtibus albis: quia proſpera nunciabant, & lætitiam Angelorum de ſocietate humanæ naturæ ſignificabant.* In Chriſto tota humana natura cæli poſſeſſionem comparabat: id Angeli nunciant, dum Chriſtum Iudicem venturum, & inde ſecum ſuos ad regna euecturum prædicabant: non decuit ergo tantum nuncium, niſi ſub candore eximio deferri.

Act. 1.

In eiuſdem Aſcenſione.

597. Poſtquam Moyſes in montem aſcendit: *Operuit nubes montem, & habitauit gloria Domini ſuper Sinaï.* Exod. 24. n. 15. Erat autem nubes iſta tetra, quæ ibidẽ caligo, & nebula appellatur. Ab hac caligine, *ſpecies gloriæ Domini, quaſi ignis ardens.* n. 17. erumpebat. At vide, quàm alia nubes in monte Transfigurationis Dominicæ obtegat Diſcipulos: *Ecce nubes lucida obumbrauit eos.* Matth. 17. n. 5. At, cur caliginoſa nubes diuinæ gloriæ præmittitur? Aut, ſi caligo illa gloriæ exhibendæ neceſſaria; cur exhibendo glorioſiori Chriſto non tam caligo adducitur, quàm lux; non tam nubes atredine depingitur, quam candore? Pende, quàm aliter gloria priſca Dei in Sinaï, & gloria Chriſti appareat in Thabor: ibi minax, & inſtar ignis, terribilis, atque vindictæ Deus oſtendebatur: hic placidus, & totus ſalutem, atque miſericordiam ſpirans. Benè ergo ira atro, candido nuncio venia declaratur. Euthymius ad Matth. *Conſidera, quo pacto, dum minatur, obſcuram ponit circa ſe nubem, vt ſuper Sinai: nunc autem Filium oſtendere volens, lucidam illam habet.* Quis dicat ergo, caliginoſam nubem, & non potiùs lucidam, & pulcherrimam fuiſſe Marianam Conceptionem, quæ nobis feliciſſimè hoc gaudium nunciauit?

Exod. 24.

Chriſti Transfiguratio.

Euthym.

598. Creato Adamo, addit Deus: *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum: faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.* Geneſ. 2. n. 18. Oleaſter ex Hebræo vertit: *Faciamus ei adiutorium, ſicut nuncium ipſius.* Quod deinde ſuo modo explicat, nec mihi ad guſtum. Puto, nuncium, ſiue nunciam mariti dici Euam, quòd primo ſtatim aſpectu brutis viſa, maritum Principem nunciaret, ipſiſque cæleſtibus, & Tartareis Spiritibus viſa fœmina, ſtatim viri memoriam excitaret; indèque venerabilior redderetur Adam, quòd in tam perfectâ nunciâ, in tam pulchra ſui indice colluceret: imò ipſa Eua perfectiſſima veniebat exiſtimanda; quia in tanti Principis nunciam, ſiue indicem parabatur. Et fortaſſe ideò Eua non tam formari dicitur, quàm ædificari n. 22. vt quemadmodum ex pulchritudine domus, habitantis excellentia dignoſcitur; ſic ex Eua, vbi Adamus per amorem viuebat, & dominiũ, huius digniſſima præſtantia nunciatur.

Geneſ. 2.

Vxor aſſimilatur marito.

599. Audiendus nunc de meliori Eua noſtra, Ioannes Geometra hym. 2.

Maria Annuncia.

Geometra.

> Χαῖρε, προάγγελε Νύμφη Τριάδος μέγα θαῦμα,
> Παστάδα προξενέουσα κάλλεος ἐνδοτάτου.
>
> *Salue, prænuncia Nuncia Trinitatis, magnum mirum,*
> *Porticum fixans pulchritudinis interioris.*

Nunciat Maria Trinitatem ipſiuſmet prænunciam: quaſi ab initio ſæculi Deus in nuncianda tanta Virgine occuparetur, quæ poſteà ipſum nobis Deum fauſtiſſimè nunciauit: neque enim aliunde clariùs Dei poteſtas agnoſcitur & imperium, quam dum (quoad puras creaturas) Mariæ Deo ſubiectæ perfectio recognoſcitur: imò nec Mariæ dignitas parum augetur, quòd in tanti Numinis nunciam procreatur: quòd immenſæ illius, & abſconditæ pulchritudinis, velut porticus, & exterius frontiſpicium appareret. Prænunciat itaque Deus nunciatricem ſuam: quia iſta in diuino illo archetypo excellentiùs continebatur; ille in ſua hac figura nunciandus, clariſſimè reſplendet. Sed de Maria, viua Dei imagine, infra ſuo loco fusè.

Imago eſt, expreſſa Dei.

600. Cupiebat ardenter Deipara, dum apud nos vixit, cupit & modò puriſſimas animas Chriſto deſpondere: quas vt promoueat, & ipſa inquiſitione reddat feruidiores, ſic adiurat: *Adiuro vos, filiæ Ieruſalem, ſi inueneritis dilectum meum, vt nuncietis ei: quia amore langueo.* Cant. 5. n. 8. Sed, quàm alia ab intento ſcopo viſa adiuratio! Adiurantur, vt ſollicite quærant, ſi forte feliciter inueniant. Videbatur addendum, vt inuentum tenerent arctè, diligerent ardenter: & tamen ſolùm in nuncias expediuntur. Itáne? Inuideat animabus amorem Chriſti Maria, vt ſolùm nuncias velit, non diligentes? Imò prudentiſſimè ad amoris dulciſſimam participationem ſic inuitat: neque enim amantem Virginem poſſent condignè nunciare, niſi amantes; neque fauſto languentem deliquio, niſi languidæ. Guillelmus ibi poſt multa: *Nunciate ei, non quaſi ignoranti; nihil enim ei incognitum eſt: ſed, quia gaudet, quæ nouit de dilecta, etiam ex aliis intelligere. Nunciate ei, quia amore illius langueo: id eſt, amore illius languete exemplo meo. Nunciate, quid ego ſentiam, ſenſu veſtro,* &c. *Nunciate ei, quòd langueam, languendo, vt ego,* &c. Sic ignis ignem, languorem languor nunciaret: nec Mariam, niſi ſimiles nunciæ exprimerent: ſicut

Cant. 5.

Maria non ſue cupit æmulatores.

Guillelm.

nec

nec ipſa Mariæ Conceptio, niſi gratioſa omninò, gratiæ tempora nunciaret. Hæc illius occaſione dicta ſunt, quòd Mariam naufragis nobis, candidiſſimum velum apparuiſſe diximus: quòdque in idem, eius Conceptio gaudij nunciatrix celebretur. Nec piguit longiùs excurrere, cùm ipſa digreſſio à totius Operis ſcopo non aberret. Redeo ad Gubernatorem noſtrum præcauentem Matri, naufragij pericula, damna maris.

§. V.

Maria Eccleſiæ felix Arctos: Argo Chriſti fauſta: Halcyonides dies.

601. *Maria qualis Arctos.* Breviter adhuc aliunde ab omni immunis naufragio Deipara comprobanda. Illa, vt nemo neſcit, Arctos Eccleſiæ, ſiue polaris ſtella nauigantibus conſtituitur: hac duce via dirigitur, portus capitur. Et putamus naufragam, quæ vnicum euitandis naufragiis præſidium apparatur? Sed in re nimis nota (quam tamen de Gubernatore noſtro agēs, non debui præterire) illud vnum minùs triuiale obſeruo, quàm contra fas ſalſugini, communis culpæ Maria immergatur, quæ non vtcunque ſtella; ſed ſtella illa maris, id eſt, *Arctos* prædicatur. Neſcit hæc ſtella vſquam intingi mari, fixa ſemper & rutilans perſeuerat. Cæteræ occidunt, merguntur, quodammodo in pelago videntur ſuffocari renaſcituræ: vna eſt Arctos, quæ perennis lucet, immobilis ad ducatum ſplendeſcit. Semel tantum (vt etiam ex Mythologis pro Maria decertemus) fingitur Arctos mari inuoluta: ſed id fuit, quia timidum cælum, & aſtra omnia collabentia, viſo Plutone ab Infernis emergente nutauerunt. Claud. 1. de Rapt. tem fingebat:

Claudian.

Apparet ſubitus cæli timor, aſtra viarum
Mutauere fidem, vetitè ſe proluit Arctos
Æquore.

Fabula eſt, credere, Arcton immerſam: nec tamen auſa fabula, niſi ruituro cælo, Tartaream inueheret quadrigam, aurigam Infernum: vt iam ruiturum cælum præſumere videamur, imò ruiſſe, dum diuinam noſtram Arcton pelago immiſcemus, phantaſticum quendam Plutonē Conceptionis Marianæ tempore excitantes. Certè abſque fictione Arctos noſtra immerſa nō credetur.

602. Fortunatus Balaam, dum quærit Dæmonem, inuenit Deum, repletur Spiritu, & cæleſtis iam Aſtrologus ſic prophetat: *Orietur ſtella ex Iacob; & conſurget virga de Iſrael: & percutiet Duces Moab, vaſtabitque omnes filios Seth*, Numer. 24. n. 17. Promittitur Chriſtus virga, ex ſtella Maria naſciturus. Sed mihi ſemper rarum dictu viſum, quòd cùm Chriſtus virga appelletur, Maria Mater non tā arbor, quàm ſtella veniat celebranda: ecquid enim percutienti virgæ cum lucida ſtella; percutienti Principi, cum ſplendente Regina? Certe non parū. Conterit Chriſtus Infernos Duces, Tartari filios, vt nos inde eripiat in libertatem: iam redempti, in patriam nauigemus, neceſſe eſt: at naufragabimus denuò occultis mille ſcopulis, niſi ſtellâ noſtrâ duce dirigamur. Benè igitur cū Redemptore noſtro vaſtante Tartara, & nos in cælū dirigente, Maria ſtella coniungitur: hanc enim ille nobis ducem, & gubernatricem apparauit. Ideò Ludolphus 1. par. cap. 2. de typis Mariæ, non vtcunque; ſed Mariæ conceptæ, poſt alios, ſic ad hunc locum: *Hæc etiam præfigurata fuit per ſtellam Balaam, qui promiſit, quòd de Iacob orietur ſtella: per quam figurabatur Maria, fluctuantium ductrix, & adiutrix ſingularis, & præcipua: ſine qua ſtella non poteramus hoc feruidum mare pertranſire, nec ad portum cæleſtis patriæ peruenire.* Et credes, Arcton ſacram, in tantum munus deſtinatam, in ipſo primo inſtanti naufragaſſe? fluctuantium ductricem fluctuaſſe? periiſſe ſub mari feruido, ſine qua cæleſti portui non appellitur?

Numer. 24.

Stella feliciter ducens.

Ludolph.

603. *Cant. 1.* *Maria fauſta Helice.* Quando Maria in Cantico introducitur dicens ad Chriſtum: *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* cap. 1. n. 7. non tam ignorabat locum, quàm ita ſe gerebat, quaſi ignoraret: vt comites, animæ, & Eccleſiæ, illius curæ commiſſæ, Chriſto reſpondente diſcerent, quod ignorabant. Indicari itaque ſibi petit, quod nouerat, vt quæ non nouerant, per ipſam docerentur. Vide Rupertum. At nunc vide, quid Matri Chriſtus reſpondeat: *Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres, egredere.* &c. n. 8. Quid enim ex hac reſponſione diſcerent Virginis comites? Aut quid ex hac non tam præſumpta ignorantiâ, quàm inculcata Virginis notitiâ, inueniendo Chriſto manuducimur? Dicam, ſi præit Cardin. Hailgrinus ad hunc locum, vbi ita: *Dicit: Si ignoras te. hoc eſt: An ignoras te? Et debet pronunciari ly, te, cum pondere: ac ſi dicat: An ignoras te, quòd ſis ſtella maris, quæ non ſolùm benè merentes dirigis, ſed etiam errantes, & deuios reducis ad portum ſalutis?* Nihil ergo aptius reſponderi poterat, vbi quæritur, quonam locorum quietis ſuæ portam Filius deduceret, quomodo, & vbi inueniendus; quàm propoſitâ Matris excellentiâ, quæ in hac nauigatione fauſta Helice nobis fuerit, felix Cynoſura, vt dulciſſimo portui appellamus.

Hailgrin.

604. *Vera nauis Argo.* Non ſolùm Maria Arctos eſt; ſed etiam cæleſtis Argo. Maria primam iſtam ratem; ratam fecit: nec tantùm Argo fabulæ conceſsēre, quantùm reuerà Mariæ noſtræ colimus conceſſum. Sacrauit Argon ipſam ethnica pietas, eámque in cælo, inter ſydera credidit collocatam, ne vnquam aut vndis periret, aut flatibus cederet, aut cariei ſuccumberet de vetuſtate; ſed ab omni damno, & periculo maris ſeruaretur; idque ſolùm; quia Argonautas, Deorum filios, vexit, & à marinis iniuriis ſeruauit. Deam itaque nauim coluēre: quia Deos deuexerat. Manil. lib. 1.

Manil.

Tum nobilis Argo
In cælum ſubducta mari, quod prima cucurrit:
Seruando, Dea facta, Deos.

At Nauis noſtra Maria, quæ verùm Dei veri Filium tulit, quæ Seruatorem nobis aſſeruauit, Tartareo pelago immitteretur, & Stygiis damnaretur vorticibus? Si rem verioribus calculis reducimus, inueniemus, primam

hanc nauim, ex Eone arbore factam fuiſſe, quæ neque igne corrumpitur, neque vndis frangitur, de quo Plin. lib. 13. cap. 22. At nos diuinam Nauim noſtram, & ignibus fomitis, & culpæ fluxibus dicemus penetrabilem? Si poeticam verò penſamus, inueniemus apud Apollon. materiam huius nauis fuiſſe ipſiſſimam Dodonæam quercum, vnde Iouis columbæ oracula reddebant: artificem verò illius, fuiſſe Palladem Deam Sapientiæ. Scilicet, non potuiſſe Sapientiæ Deam minùs dignam tanto operi materiam eligere, prudenter putauit Apollonius. At ego imprudenter putarem, æternam Sapientiam, Naui ſuæ tam ſedulò efformandæ, abiectam, & naufragio expoſitam materiam quæſiiſſe? Denique Argo dignitas, ex quærendo, & reportando aureo vellere celebratur: & habebitur indignè Maria, quæ cæleſtis velleris Agnum, Dei theſaurum nobis importauit?

Plin.

Apoll.

605. Nihil hucvſque luſi, quod iam ſeriò non veniat perpendendum ex Chryſippo Orat. de B. Virg. *Arca*, inquit, *ſpecioſiſſima eſt Virgo Deipara, Arca, quæ excepit totius ſanctificationis theſaurũ: Arca, non ea, in qua erant omnium animalium genera, quemadmodum in arca Noe, quæ fluctuantis vniuerſi mundi effugiebat naufragium*, &c. *Sed Arca, cuius architectus, & incola, gubernator, & mercator, comes viæ, & Dux erat Opifex omnium creaturarũ.* Quis crederet, architecti Dei manus totas occupatas in fabricanda ſingulariſſimè hac naui, ſiue meliori arca Noë; rimas improuidè reliquiſſe, vnde fluctibus cingentibus inundaretur? Itaque non ſolùm non naufragauit nauis diuina noſtra; verùm neque (ſicut illa Noë) naufragium, tanquam minax, & inſtans, fugiebat; non enim tam fugit, & euitat naufragium quaſi aliunde debens; quàm naufragio, & fluctibus inſultat, quia non debet. Totius vitæ, & viæ comitem, ducem, & gubernatorem habuit Deum: qui virtute meritorum Chriſti ſic illam efformauit, vt non ſolùm è naufragio; ſed etiam è naufragij debito euaderet immunis, ſecuriſſima nauigaret.

Id probatur.

Chryſipp.

606. Sed neque caret myſterio, quòd Deus in naui noſtra vectus, felicior Argonauta, à Chryſippo *Mercator* appelletur: ne quis putaret, Mercatorem diuinum, qui huic Naui omnes ſuas diuitias commendare, & credere deſtinabat, ſic illam fabricaturum, vt malo omine ad primum ſtatim egreſſum illidendam ſcopulis, vorticibus abſorbendam pateretur. Vocauit benè Heſychius Orat. 2. citatâ, Deiparam, *Nauem mercibus refertam, nulloque egentem gubernatore: theſaurúmque locupletantem.* Quid enim, dum referta mercibus dicitur ſaçra Nauis, *nullo egens gubernatore* celebratur: niſi vt ex vi Græcæ phraſis (quod puto apertè demonſtrarem, ſi Græcus codex præ manibus adeſſet) demonſtretur, nullâ gubernatoris curâ vllo vnquam tempore indiguiſſe Mariam, id eſt, prouido vbique Dei miniſterio fuiſſe gubernatam? Sic Prou. 31. num. 11. *Spoliis non indigebit.* id eſt, abundans ſpoliis, commendatur. Sic frequenti Elattoſi *non egens virtutis* apud Græcos pro abundantiſſimo virtutis poſſeſſore vſurpatur: vnde Virgil. 11. Æneid.

Cura Dei erga Mariam.

Heſych.

Prouer. 31.

Illa Nauis Dei onerata.

Virg.

> *Miratur Pallas, quem non virtutis egentem*
> *Abſtulit atra dies.*

Nullo ergo indiget gubernatore Maria, id eſt, impenſiſſima Gubernatoris diuini cura fouetur, ne onuſta mercibus diuinis, Deo tandem Filio oneranda, vſquam naufragaret.

Hinc illud de Argo noſtra eodem Prou. cap. num. 14. *Facta eſt quaſi nauis inſtitoris de longè portans panem ſuum.* Clariùs Septuaginta: *Facta eſt, tanquam nauis mercaturam exercens de longè: congregat autem hæc vitam.* Longè exercuit Maria mercaturam ſuam: quia diuinus inſtitor è cæli bonis, peregriniſque mercimoniis, è terraque remotiſſimis, tanquam meliori aureo vellere illam onerauit. Ecquæ autem merces iſtæ, niſi vita? Nimirũ, in terras mortis caligine opertas, nihil de longè magis, nihil magis peregrinum adduci poterat. Panis è cælo portatur ad vitã: quia cibus ab arbore vetitâ deportatus fuerat ad mortem. Et benè, *facta eſt*, dicitur: quia ideò facta, vt nobis ſpiritualia omnia bona comportaret. Non foret Maria (vt ſuprà latiſſime probaui) niſi ab Inſtitore ſacro vitalibus hiſce mercibus oneranda: ideò producitur, vt mortuis vitam afferat, & carnalibus produceret ſpiritum. Horreat ergo mens naufragam credere, cui tam ſacrum depoſitum concredendum. Meritò igitur Dionyſius ibi art. 33. *In glorioſiſſimâ Virgine congregauit Spiritus Sanctus omnium ſpiritualium copias diuitiarum: fuitque cunctis virtutibus, donis, fructibus, & beatitudinibus, in termino excellentia, excellenter omninò onuſta. Et ſicut nauis defert contenta in ſe, ad loca remota: ſic diuiniſſima Virgo exuberantiam ſuorum chariſmatum, vndique longiſſimè, atque latiſſimè diffudit, diſperſit, communicauit. Itaque de plenitudine eius accepimus omnes.* Vt iam videatur indignus, qui de plenitudine eius accipiat, qui illam adhuc, in hoc vnicè miniſterio fabricatam, naufragam infeliciter contendat: neque enim infauſtæ olim naui, tot diuitias ſecurè deferendas Mercator noſter crederet prudentiſſimus.

607.

Septuag.

Huius Nauis merces.

Dionyſ.

608. Sed, quid mirum, naufragium euitet Maria, maris procellas; quæ procelloſo vitæ noſtræ mari halcyonidas quodammodo dies (Briſas Ianuarias vocant Hiſpani nautæ) aſportauit? Animaturus Chriſtus Diſcipulos ſuos, vt contra tyrannorum & machinas, & tormenta roborarentur; poſt alia ſic ſubdit: *Nonne quinque paſſeres veneunt dipondio; & vnus ex illis non eſt in obliuione coram Deo? Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere; multis paſſeribus pluris eſtis.* Luc. 12. num. 6. Cùm tot ſint paſſeribus viliora, vt diſperſus puluis, folia caduca, vermiculi abiecti, in quibus nihilominùs altiſſima Dei reſplendet prouidentia; vndéque neruoſius videbatur argumentum pro cura erga homines gerenda, deduci potuiſſe: mirabar aliquando, cur aues hîc in exemplum adducerentur; crederémque dicendum, etſi in omnibus eluceat prouidentia: at erga auium aliquas ſpecialiſſimam iſtam adnotari; ideò optimè ad rem præſentem ſignificandam aduocari. Cur enim credant homines in obliuione coram Deo ſe futuros, dum hoſtium ſæuientium iactantur tempeſtatibus; cùm halcyonas aniculas ſic ipſe curet, vt illarum fœturæ conſulens ſerenet pelagus, & in media hyeme malaciam inducat? Fauet his Ambr. Hex. 5. cap. 13. de halcyone: *Eſt auis maritima,*

Maria halcyonidas dies aſportat naufragis.

Luc. 12.

Ambroſ.

tima, quæ in litteribus fœtus ſuos edere ſolet, ita vt in arenis oua deponat medio ferè hyemis: nam id temporis fouendis habet deputatum partubus, quando maximè inſurgit mare litteribus, vehementiúſque fluctibus illiditur; quò magis repentinæ placiditatis ſolennitate, auis huius eluceret gratia. Nanque, vbi vndoſum fuerit mare, poſitis ouis ſubitò miteſcit, & omnes cadunt ventorum procellæ, flatúſque aurarum quieſcunt, ac placidum ventis ſtat mare, donec oua foueat halcyone ſua, &c. *Tantam autem gratiam minuſcula auis diuinitus indultam habet, vt hos quatuordecim dies nautici præſumpta ſerenitatis obſeruent, quos & halcyonidas vocant, quibus nullus motus procelloſæ tempeſtatis horreſcit. Nónne vos paſſeribus pluris eſtis, Dominus ait? Si igitur auis minuſcula contemplatione inſurget mare, & repentè comprimitur; atque aſpera hyemis, ingruentes procellas, tempeſtateſque ventorum detergit; cali nubila, fluctúſque componit elementis omnibus ſubitò infuſa tranquillitas: quantum præſumere debeas, ô homo, ad imaginem Dei factus agnoſcis: ſi tamen auicula iſtius fidem, ſtudio deuotionis imiteris.* Quàm ſecura à procellis auicula, quæ cæteris omnibus procellas effugauit! quam non mari ſubiecta, naufragióve expoſita, quæ elementis omnibus ſerenitatem indicit, & quietem!

Ecquid aliud cæleſtis noſtra Halcyon, Maria, mundo ſæuienti aſportauit? aut quid mundus culpis feruefcens, niſi procelloſum mare referebat? Et non voces Halcyonem diuinam, quæ nobis halcyonidas dies, ſerenitatem, ſcilicet, adduxit? Ideò ſæpè citatus D. Epiphanius vocandum *mare, vniuerſum mundum, cui Virgo ſerenitatem, & tranquillitatem contulit*; ſuprà dixit. An, qui in media hyeme auiculæ ſubſternit fretum, vt congruè nidificet, pullos edat; non curaret in media originis procella, vt Mariæ communis culpa ſileret, quò decentiùs ſe ad fœtum auguſtiſſimum præpararet? Planè per Mariam halcyonidas feliciter comparauimus: & quia nunquam naufraga, nobis illa naufragium, & procellas amouit, deturbauit. Sed pro titulo, ad amœnitatem potiùs, quàm ad efficaciã poſito, iſta ſatis. 609.

Id confirmatur.

D. Epiph.

ANTHOLOGIA X.

Chriſtus erga Mariam, Medicus præſeruator.

§. I.

Mariana Caro theriaca contra mortem: odor reſpirans ad vitam: à morte, & fœtore culpa præſeruata.

610. DEVENIMVS iam ad vltimum titulum, quo ad huius Articuli ſecundi initium diximus, Chriſtum præſeruantem Redemptorem; & inde optimum Medicum, quia ſalubris, quia præſeruator, non ſolùm à morte inſtante; ſed & à quouis fœtore, à quauis cauſa mortis, imò & morbi, imminenti. Ideò pulchrè D. Bonauentura in ſtimulo amor. cap. 1. de Chriſti vulneribus, ita: *Ecce enim aperta eſt apotheca Paradiſi, omnibus aromatibus medicinalibus tota plena. Vulnerum igitur feneſtras ſubintra, & ibi inuenies, & accipies medicinam curatiuam, reſtauratiuam, conſeruatiuam, & præſeruatiuam: ibi quaſcunque volueris ſpecies, accipies.* Si Chriſtus, optimus Medicus agnoſcitur, cùm præſeruat, cur, ſi Matrem ab originali culpa præſeruaret, talis non diceretur? aut, cur non præſeruaſſe credetur, ſi ab illa carnem accepit, vnde nobis medicinam apparauit? Certè à Mariana Carne theriacam contra mortem culpæ formauit Deus: & dum nobis ſpiritum oris noſtri, ſcilicet, Chriſtum Dominum emiſit, è ſuauiſſimo Mariæ prato, voluit exhalantem. Et dices, aut mortuam culpâ Mariam; aut pratum tantum languore tabidum, fœtore reſperſum? Ah nefas!

Maria Caro, vnde culpa ſecludenda.

D. Bonau.

Chriſtus qualis Medicus.

Productâ iam iam terrâ, ait Deus: *Germinet terra herbam virentem, & facientem ſemen: & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus ſuum: cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram. Et factum eſt ita.* Geneſ. 1. num. 11. Cùm tam facilè ad eius verbum arbores producantur; cur tantâ curâ, vt poſteà medio ſemine producerentur, cauet? Imò, qui terræ productæ occulta ſemina potuit concreare, vnde ſponte poſteà arbores pullularent; cur negato ſemine, verbo, & imperio ſuo vti maluit? Vt, dum plantarum alias ſolo verbo, alias medio ſemine cernimus productas; Incarnationis fidem faciliùs caperemus. Potuit Chriſtus ad imperium Patris fieri abſque ſemine virili, licèt reliqui homines hoc indigeant. At, quorſum, inquis, Chriſti tam noua generatio è terra virgine, qui potuit ſolius Patris verbo extra omnem matris etiam concurſum, inſtar Adami creari? Vt congruè generatio à carne impolluta, à Virgine puriſſima, mortem aliunde, & culpam generationibus infectis debacchantem trucidaret. D. Leontius Arabiſ. Cod. 611.

Geneſ. 1.

Chriſti Incarnatio cur à Maria.

 ſæpè

D.Leont. ſæpè citato: *Vox aquas viuificat: peperit terra, & ſine congreſſu, fœtu impleta eſt. Quid dices, ô Hæretice? Vides pro ſemmiſſione ſeminis, verbi mandatum factum: & quomodo dubium ducis Virginea Conceptionis myſterium? quæ enim iam ſine ſemine non concipiuntur, cum his aliquando concurrit vox vocantis ad generationem; & conceptionis modum, præcepti lex imitata eſt, & vna voce omnia incarnata ſunt. Qui tunc creaturam carne induit, & ſemen ſine ſemine omnibus contulit; ille à carnata terra, carne indutus ſine ſemine deſcendit: mortis radicem, quam caro plantauit, falce Virginea generationis præcidens.* Mariana Caro fugandæ ſpiritus morti ſit inſtrumentum: & quam Euæ maledicta caro plantauit; benedicta Mariæ eradicauit conditio. At minùs congruum robur contra prædictam mortem falx facta ferret, cuius acies aliquando eadem hebetante morte obtorpuerat: nec aptè ex vitiata radice, radix mortis extirparetur.

612. Cùm omnia, vt noſti, verbo Deus produceret, hominem ipſe manibus efformauit: *Formauit*, inquit, *Deus hominem de limo terræ.* Gen. 2. num. 7. Genеſ.2. Cernere erat Deum mente, cogitatu, & magis affectione in homine plaſmando occupatum: & illius manus, quæ Solis, ſtellarúmque tactum faſtidierant, (ſyderea quippe maſſa, verbi tantùm dignatione contenta perſtitit,) in terreno limo tractando immerſas dignantiſſimè. *Maria, terra benedicta.* Quæris cauſam? Limus adhuc purus erat, & in limo, vt ſuprà ex Tertulliano dixi, cogitabatur Chriſtus. Sed pende ad rem præſentem pulchra verba Chryſologi Serm. 148. Chryſol. *Qui non naſcendo, ex intacto limo fecit hominem; naſcendo ipſe, hominem de corpore fecit intacto: manus, quæ in noſtrum plaſma, lutum dignanter aſſumpſit, ad reparationem noſtram, dignanter aſſumpſit & carnem.* Et quid per intactum limum intelligemus, niſi terram, priuſquam in operibus hominis maledicta diceretur: priuſquam mortalitati miſera damnaretur: quod ex Andrea Apoſtolo alij oſtenderunt. Si ergo ex intacto corpore morti euertendæ Chriſtus Dominus ortus affirmatur: cur mortiferæ conditioni culpæ Mariam condemnamus? Et quidem licèt comparatio inter intactum limum, & Virginem à maledictione intactam valere queat: nihilominus puritatis conditio, tantò præſtitit in Mariâ, quantò limi naturæ, humani corporis nobilitas præfertur. Idem Chryſol. ſerm. 144. iam ad rem medicam, in qua ſumus: *Quod in partu Virginis agitur, non eſt Creatoris iniuria; ſed ſalus eſt creaturæ. Si Deus fecit hominem, quis arguit, cur refecit? & quod ex limo formaſſe dignè creditur, quare ex carne reformaſſe, iudicatur indignum? Quid pretioſius, caro, aut limus? Ergo reparationis quantò pretioſior eſt materia, tantò maior eſt gloria.* Ideò ergo non è limo, licet intacto, formatur Chriſtus: ſed è corpore virgineo, vt ſalus, & medicina noſtra veniret excellentior, quò purius, & nobilius è Maria remedium, quàm fuerat limi integritas ſumebatur.

613. Dedecebat ergo abſque dubio Medicum, qui curationem intendebat, ipſi medicinæ venenum immiſcuiſſe; & pharmacum ſalutis, permiſiſſe *Chriſti Incarnatio.* peſtiferâ qualitate toxicatum. Contra mortem à carne plantatam, carnis Marianæ theriacam armat Chriſtus: quis huic virus aliquando coniunctum exiſtimabit: Optimè citatus Chryſol. Chryſol. *Quæ*, inquit, *naſcendi neceſſitas Deo, cui ſuppetit faciendi poteſtas? Quæ? vt ipſam naturam naſcendo reficeret, quam fecerat operando: quia, quæ facta fuerat, vt generaret ad vitam, ipſa generabat ad mortem, & cœpit eſſe origo mortis, quæ erat initium vitæ. Hoc eſt ergo negotium natiuitatis, quod naſci compulit Chriſtum, vt naturæ curam natiuitas daret Authoris.* Producebatur Maria, vt ſanaturo Authori natiuitatem, id eſt, carnem miniſtraret. Congruénè ergo vulneris remedium, peſtilenti vulnere curaret: & cancrum originis, ab ægra pariter origine perſanaret?

Et quidem durum ſatis videtur, denegari Adamo noſtro cæleſti carnem intactam ex Maria; 614. cùm terreno Adamo intactus limus è terra adhuc benedicta concedatur: cùm tamen ab hoc infirmi, ab illo ſanati agnoſcamur. Celebrabat Oſeas Redemptoris noſtri aduentum, & quaſi ab eius ore ſic ſcribit: *De manu mortis liberabo* Oſeæ 13. *eos: de morte redimam eos: ero mors tua, ô mors.* cap. 13. num. 14. Et ſtatim num. 15. redemptionis, & medicinæ modus ſic deſcribitur: *Adducet* *Maria cur deſertum appelletur.* *vrentem ventum Dominus de deſerto, & ſiccabit venas eius, & deſolabit fontem eius.* Hic ventus fauſtus, qui venas mortis exſiccat, qui mortis fontem deſolat, Chriſtus eſt: ſed tamen, cùm ventus, aut ſalutaris, aut noxius intelligatur, ex diuerſitate locorum, quæ perflat, conſiderandum reſtat, cur ventus noſter de deſerto adducendus celebretur: qui potiùs ab amœniſſimo aliquo plantario reſpiraturus nobis videbatur. Nimirum, non aliunde nobis viuificus iſte ſpiritus decentiùs perflare poterat, quàm à Maria: nec Mariæ intacta puritas, meliùs quàm per deſertum, non de ſiccitate ſterile, ſed humanis viſibus inuium, ſignificaretur. Gillibert. Serm. 15. *Bonum deſertum, aluus virginalis. Talis erat* Gillibert. *Beata illius, & ſpecialis virginitatis vterus, quem nullius impudici motus, affectionis immundæ temerauit læſio. Caro ipſius terra deſerta, & inuia, & inaquoſa; in qua Chriſtus apparuit: non tamen deſerta penitus, quæ Chriſtum parturiuit: irrigua eſt; ſed fluentis virtutum: ideò quaſi puteus dicitur aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano:* *Maria, qualis terra.* *quòd virginalis munditia candor ſpirituales refundit gratias*, &c. *Vis audire, quales hæc terra deſerta dedit fructum? Oſeas te docet, qui dicit: Adducet Dominus*, &c. *Quis alius mortis diſſecauit venas, niſi Chriſtus Ieſus, quem nobis intemerati ventris deſertum refudit? Et benè ventus: quia ſpiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus. Denique factus eſt ſecundus Adam in ſpiritum viuificantem.* Opus erat ſanè vitales ſatis qualitates ineſſe huic deſerto, vnde ventus viuificans ſpirat: aut, quis putaret mortis fœtorem hinc aliquando exhalaſſe, vnde, & quia ſpiritus contra mortem erat animandus? Certè ſi mortem aliquando redoluit Maria, ventus diuinus hac pertranſiens, non ita decens morti fugandæ animaret. Peſtilentibus halitibus pellendis, puriſſimos Zephyros ſolemus ſuſpirare: an, ſi Zephyri per morticina deferantur, congruè eiſdem ad ſalutem reſpirabimus? Quod materiali vento cauti tollimus, cur viuificanti ſpiritui noſtro quodammodo impingemus? Adde illud in hac re planè robuſtiſſimum, Zephyros per infecta loca tantummodo tranſire; Chriſtum verò viuificantem

noſtrum

noſtrum ſpiritum, ex ipſa Mariæ carne coagmentari. Præſeruauit igitur hanc a culpæ fœtore, vt inde culpæ faceret medicinam.

615. Neque ſine pondere ad hanc rem, in vltimis verbis Gilbertus alludit ad illud Pauli: *Factus eſt primus homo Adam in animam viuentem: nouiſſimus Adam in ſpiritum viuificantem.* 1. Cor. 15. n. 45. (1. Cor. 15.) Viſus enim ſibi hoc ſpiritu viuificante, ad ventum Oſeæ attendiſſe Paulus: ideò enim infra num. 54. eiuſdem cap. vt nemo negat, ad ſequentia Oſeæ verba reſpexit dicens: *Tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors in victoria. Vbi eſt, mors, victoria tua?* Quaſi ſpiritus iſte viuificans ſiccandis mortis venis mitteretur. Sed vide contrapoſitionem, qua Adamus *in animam viuentem*, id eſt, animalis noſtræ vitæ principium conſtituitur: Chriſtus *in ſpiritum viuificantem*, id eſt, ſpiritualis vitæ auctor deſignatur: at, vnde ad tam diuerſa munia apparatus diuerſi? (Chryſol.) Innuit ibi pulcherrimè Chryſol. Serm. 117. *Ille viliſſimo plaſmatur ex limo: ex vtero pretioſo Virginis hic procedit. In illo terra mutatur in carnem: in iſto caro promouetur in Deum.* Refugit cogitatio putare, eandemmet carnem, quæ in Filio eſt Deus benedictus in ſæcula, in Matre fuiſſe maledictionibus fœdatam aliquando. Quantò enim in hac re valentior (August.) Auguſtini conſequentia Serm. de Aſſump. Virg. negantis, potuiſſe carnem Mariæ corruptioni, (Maria Chriſto concarnis.) & vermibus ſubiacere? *Caro enim*, inquit, *Ieſu, caro Mariæ eſt.* Prætereo enim, turpius longè eſſe carni, vt alij notant, fœdatam ab anima peccatrice appellari, quàm vermibus corrumpi. Illud noto, Mariæ carnem poſt editum Chriſtum, non propriè Chriſto derogare, qui portionem, quam à Maria ſumpſerat, ſeruabat incorruptam: at, ſi in origine Mariæ caro malediceretur, cùm deinde maledictæ huius carnis portio Chriſtum conſtitueret; aliquid, quod maledictum fuit aliquando, iam Deus eſſet. Id an deceat, tute videris. Præſtat igitur ſecundus noſter Adam factus *in ſpiritum viuificantem* Adamo primo: & præſtat quidem ob multa; ſed hinc etiam, quia, vt decenter viuificaret, illibatam carnem, & nullius culpæ morti obnoxiam elegit: vt quam in theriacam efformabat veneni, nulla vnquam veneni labe permiſerit infectam: ſicque diuinus Zephyrus decenti puritatis reſpiramine viuificaret.

616. Sic dulcis nobis Medicus aduenit Chriſtus, quos ab inflicta iam morte ſuſcitauit virgineo (Chriſtus, Medicus Mariæ.) inſtrumento: ſed dulcior ipſi Virgini Medicus properauit. Prudenter Statius lib. 3. in Coma Ear. commendaturus Æſculapium, Medicorum Numen, ſic ſcribit, poſt deſcriptum eius templum:

Vbi maximus ægris
(Stat.) *Auxiliator adeſt, qui feſtinantia ſiſtens*
Fata, ſalutifero mitis Deus incubat angui.

Quaſi hoc maius foret in Æſculapio, celeri remedio fata prohibere inſtantia, quàm mortuos (quod & feciſſe fingitur) ſuſcitaſſe. Sed Medicus noſter, vt initio Articuli latè oſtendi, non ſolùm mortem; ſed & morbum, imò & cauſas morbi præſeruator expellit. Benè Euſebius Gallic. hom. de Nat. Apoſtolorum Petri, & Pauli: *Medicamenta ſumenda ſunt, quibus repellantur vulnera, vel ſanentur. Nullus profectò, aut excuſationis, aut veniæ relinquetur locus, quando omnis anima in promptu habere cognoſcetur opportunum pro ſua qualitate præſidium, id eſt illæſis munimentum, & vulneratis remedium.* At, quomodo, quæſo, magis in promptu præſidium putabis, quam quod in manu Filij vides collocatum? Vbi verò maius, aut amoris, aut virtutis cernis monumentum, ſi illæſæ foret feſtinum munimentum: an, ſi tardum afforet remedium vulneratæ?

Peccauit Dauid, & pœnitens miſericordiam veniæ conſecutus, ſummi huius beneficij laudes 617.
iotonabat: *Confitebor tibi, Domine Deus meus, in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum: quia miſericordia tua magna eſt ſuper me: & eruiſti animam meam ex Inferno inferiori.* Pſ. 84. à num. 12. (Pſal. 84. — *Omnis homo cur dicatur liberatus ab inferno.*) Proſequenda planè tot laudibus, tot affectibus æternitati litantibus miſericordia, quæ hominem ab Inferni faucibus, ab ignibus æternitatis æmulis eripuit. Quàm iure dictum! Aſt, ſanctiſſime Propheta, de te loqueris, qui, licet ad Limbum deducendus; nunquam tamen, aut fuiſti, aut eris in Inferno inferiori, in barathro æternis ſuppliciis deputato. Quòd ſi in te ſub publicæ perſonæ titulo, cæteros etiam intelligis peccatores, quem aſſignabis erutum ab Inferno, cùm in hoc loco, imò lacu nulla ſit redemptio? Auguſt. ibi. (Auguſt.) *Eruiſti, dixit: quia liberauit a talibus peccatis, per quæ poſſet deduci ad tormenta Inferni inferioris. Quemadmodum ſi Medicus videat tibi imminentem ægritudinem fortè ex aliquo labore, & dicat: Parce tibi, ſic te tracta, requieſce, his cibis vtere: nam, ſi non feceris, ægrotabis. tu autem ſi feceris, & ſaluus ſis; rectè dices Medico: Liberaſti me ab ægritudine, non in qua iam eras; ſed in qua futurus eras.* Hæc eſt enim optima ratio curandi, non tam morbo remedium afferre iam graſſanti, quàm imminentem ſiſtere præſeruatiuo. Et cur erga Matrem non talem ſe geſſiſſet Medicus noſter?

Nihil vnquam immanius Pharaone, (typus 618.
erat Dæmonis feſtinanter originalis culpæ veneno animas occidentis, fœdatæ ſtirpis vnco harpagantis,) qui ad obſtetrices Hebræis fœminis miniſtrantes, ita: (*Peccatorum præſeruans furor.*) *Quidquid maſculini ſexus natum fuerit, in flumen proiicite.* Exod. 1. num. 22. (Exodi 1.) Nondum natis iam mortem deſtinabat: nondum in partu vagientes, iam quodammodo in pœna reddebat vlulantes. Dedi ſuprà ad hanc rem acutiſſima verba Tertul. Cape nunc grauiſſima alia Auguſtini Serm. 89. de tempore: *O prodiga furoris audacia! necdum natis pœna mandatur: & ante principium vitæ, periculum concitatur. Cohibe, nefarie homo, inſaniam tuam: quos necdum vides, inſequeris, quid ſceleſtius? nondum natos occidis. Seruet ordinem feritas tua: naſcantur, antequam punias.* Fateatur à Medico noſtro non præſeruatam Mariam, qui illum minùs prodigum ad miſericordiam, quàm Pharaonem iudicet ad iram. Et ſi hic nondum natorum iam verus læſor dicitur, & de ſeuero decreto iam punitor; dicatur verè indultor, & de pio decreto ſeruator erga nondum natam Mariam, Medicus noſter, à qua aliis medicinam comparauit.

* * *

§. II.

§. II.

Non auſtera à Virgine; ſed ſuauiſſima, diuinus Medicus nobis deprompſit medicamenta.

619. D Bonau. *Suauiſſimum remedium, molle, non auſterum medicamentum nobis per Mariam.*

VOCAVIT ſignatiſſimè ſuprà num. 610. D. Bonau. vulneratam Chriſti carnem, *apothecam Paradiſi omnibus aromatibus medicinalibus totam plenam.* Nimirum, Marianâ carne dum curamur, vngimur, non pungimur. Nihil ibi ignis vrentis, ferri ſecantis; ſed totum aromatis fouentis, balſami perſtillantis. Grauiſſima planè vulnera, & lethalia; ſed potentior, ſed ſalubrior medicina, quæ floribus, quæ aromatibus omni igne, omni ferro potentioribus efficaciter curat, ſuauiter delectat. Ecquid morboſi, aut fœtidi pones in Maria, vnde ſic gratâ mixturâ medicamen efficax, & odoratum iuxtà propinatur? Et qui ſeruos ægros curat ſic benigne, quid Matrem longe benigniùs ſuauis præſeruator non curaret? Medicum tantum non coniecturæ, aut rationes noſtræ debent examinare, ſua veneratione proſequendum. Benè Ambroſ. Hex. 2. cap. 1. *Non ergo ſecundum elementorum naturas, ſed ſecundum Chriſtum, qui omnia, quæ vult, fecit, abundans plenitudine Diuinitatis ſuæ, conſideremus, quæ facta ſunt, & naturæ poſſibilitatem interrogemus: neque enim cùm in Euangelio leproſum curaret, cæcis viſum refunderet; populus, qui aderat, & ſpectabat, illum medicinæ ordinem recognouit; ſed poteſtatem Domini miratus, dedit (vt ſcriptum eſt) laudem Deo.* Scribæ tantummodo ſuperbi, quia diuinam potentiam miratu non venerabantur; dum medicinæ ordinem non recognoſcebant, Medicum blaſphemabant. Crede mihi, mi Lector, populus, & turba ſimus, & Medici noſtri potentiam recognoſcentes, nihil vltrà quæramus ordinem, quo Matrem nondum læſam ſanare potuit: ſatis eſt, quòd iſta Mater, quòd ille potens: neduin, cùm iam ſalutis præſeruatiuæ tenor luce clarior Eccleſiæ ſplendeſcat. Sed ohe! quò pergo? Venio ad rem tituli.

Ambroſ.

Dei opera curioſè nõ ſcrutanda.

620. Laudatura Sponſa Chriſtum, ſic decantat: *Oleum effuſum, nomen tuum: ideò adoleſcentulæ dilexerunt te.* Cant. 1. num. 3. Non ſic capias, quaſi ipſum nomen, ipſum *Ieſu* vocabulum, omni vnguento ſuauius celebretur: eſto id aliàs verum. Sed, vt in Cantico dixi, ipſe Ieſus ſic totus fragrans eſt balſameus, vt iam vnguentum, eius ſacra perſona appelletur. Illud dubium nec leuiter: cur, cùm tot aliis prærogatiuis fulgeat amori conciliando, maximè de vnguentaria conditione animabus diligendus prædicetur. Sed, quidni? Originalis culpæ vermibus ſcatebant, & ſæuiſſimo cancro ſauciatæ, turpiſſimum fœtorem exhalabant: auidæ arriperent medicinam, quamuis ferro, & ignibus armatam: & non diligant Medicum, qui ſuauiſſimo tantùm oleo, qui ſeipſo infuſo attulit remedium? Nimirum, à Maria acceptum, imò & conditum ſic nobis opportunè deriuatur. D. Ambroſ. ibi de inſt. virg. cap. 13. in hoc vnguentu nunc ipſum Chriſtum medicinam, nunc eius medicantem gratiam intelligens, ſic optimè ad rem meam: *Deſcendat iſtud vnguentum in animæ præcordia, viſcerúmque ſecreta: quo non deliciarum odores Sancta Maria; ſed diuinæ gratiæ ſpiramenta redolebas. Hæc pluuia Euæ reſtinxit appetentiam: hoc vnguentum fœtorem hæreditarij erroris abſterſit.* Condiuit Maria hæreditarij antidotum fœtoris: & fœtens vnguento excipiendo conderetur?

Cant. 1.

Ieſu ſuauitas.

D. Ambroſ.

621. Pergat Ambroſ. ibidem inuitans ad hoc vnguentum ex Maria capiendum: *Excipite voluntariam pluuiam; pluuiam benedictionis, quam hæreditati ſuæ Dominus effudit. Excipite aquam, & non effluat vobis: quia nubes eſt, diluat vos, & ſacro humore perfundat. Excipite itaque ex hac Moabitide olla gratia cæleſtis vnguentum.* Dicitur Maria *nubes*, vt ibidem ait Ambroſ. quia fontem intra ſe genuit, quo rigauit Orbem terrarum. Sed cur excipiendo vnguento olla Moabitis? Ni fallor, quia Pſ. 59. num. 10. dicitur à Deo: *Moab, olla ſpei meæ.* quo quid ſignificetur, dixi alibi. Nunc mihi ſatis Ambroſij mentem aperire, quaſi ideò ſacro vnguento olla Moabitis requiratur, vt ardenter ſperata, & à Deo concupita intelligeretur. At ſi ardenter ſacrum hoc vaſculum optabatur, & diuinæ quodammodo ſpei obiectum erat; quis prudenter putet, in ipſa ſui fabricatione, odore nequam infectum ſic fuiſſe? Ah! quàm timeo, ne, ſi Maria in ipſa Conceptione mortis odorem exhalaret, diceretur vulgare illud: Idem.

Vnguenti vaſculum, Maria.

Pſal. 59.

Quo ſemel eſt imbuta recens, ſeruabit odorem Horat.
Teſta diu.

Quia, licèt in Maria per gratiam poſteà infuſam omninò expelleretur peccatum, eiuſque odor *quoad eſſe*: attamen *quoad fuiſſe*, vt ſic dicam, nullâ vnquam potentiâ poterat expelli, id eſt, infamiæ præteritæ odor neſcio quis, & ab inimicitiâ diuinâ, licèt iam depoſitâ, contracta indignitas, nullâ vnquam gratiâ ita tolli poterat, vt non haberetur purior, & dignior, ſi nunquam antè, culpam ſortiretur. Perperam itaque alabaſtrum Marianum diuino vnguento excipiendo, nobis inde ad ſalutem effundendo, infectum odore tetro exiſtimatur. Adduco huc exemplum à Leuitico.

622. Inſtituebat Deus legem de morticinis immundorum animalium: deinde ſic ſubdebat: *Vas autem fictile, in quod horum quidquam intro ceciderit, polluetur: & idcircò frangendum eſt: omnis cibus, quem comedetis, ſi fuſa fuerit ſuper eum aqua, immundus erit.* cap. 12. à num. 33. Quid verò, inquis, ad morticina, omnis alius cibus? Imò, cur cibus immundus, & pollutus habeatur, ſi aquâ fuerit ſuperfuſus; cùm tamen cibi omnes mundi, & lauarentur, & ad coctionem aquâ indigerent? Reſpondet optimè Auguſt. lib. 3. in Exod. quæſt. 37. tom. 4. *Non quæcunque aqua intelligenda eſt, quæ ſuperueniret cibo, facit eum immundum: ſed ex illo vaſe, quod factum eſt immundum, de morticinis immundis, ſi fortè ipſum vas habuit aquam.* Quaſi ab ipſo vaſe morticinis infecto, ſic inficeretur aqua, vt hæc, quamuis naturâ ipſâ abluens, iam reſperſa pollueret, quidquid tangeret. Planè ſi vas Marianum vnquam culpæ morticinis pollueretur, non vnguentum viuificum, ſed immundum humorem nobis effudiſſe videretur. Pluuiam benedictam & odoratam immiſit

Leuit. 12.

Et quàm purum.

Auguſt.

miſit nobis Maria, quæ non tam mundos inficeret, quàm purificaret immundos: nimirum, quia morticino aliquo nunquam infecta; ſed ſemper puriſſimis aromatibus abundans.

623. Sed habet adhuc profundum myſterium ad rem meam, quod ad locum citatum Cant. *Oleum* Cant. 1. *effuſum, nomen tuum*, habet Philo Carpathius: Philo Carp. *Tunc enim verè effuſum, cùm ſe noſtra mortalitate* *Mariana carnis aroma diuino commixtum.* *contexit, vt nos ſuâ immortalitate donaret.* Quaſi dicat: Tunc verè effunditur, cùm è corde Patris, in vterum Matris deſcendit Filius, hominem induturus: quaſi Verbum ipſum vnguentum eſſet, vt par eſt, pretioſiſſimum mortalitati noſtræ viuificandæ. At vnguentum iſtud purum, & diuinum non nobis ita proficeret, niſi admixtum temperaretur. Quando ergo diuino balſamo, odor erat humanus copulandus; putes hunc aliquando mortuis muſcis corruptum, & prædatum? Nunquam fœtere potuit illa caro, vnde aroma diuino coniungendum apparatur. Quantùm fieri poterat, accedebat humani aromatis excellentia, aromatis diuini dignitati: vt nobis ſuauiſſimè, non igne, & ferro; ſed ſuauiſſimo vnguento vulnera curarentur.

624. Hinc Angelus ad Mariam: *Aue, gratia plena, Dominus tecum.* Luc. 1. num. 28. In quibus ver- Luc. 1. bis, vt ſuprà lațiſſimè probaui, nihil ab ipſa Conceptione gratiâ vacuum celebratur. At benè, cùm *In Annunc. Maria.* incarnatio iam inſtat peragenda, id Mariæ in memoriam reducit Angelus; credo, vt faciliùs myſterio aſſentiret: neque enim aliunde aptiùs ſumenda Verbo caro, quam ab illa, quæ nullo fœtore culpæ vſquam exhalarat. Quid ita? Quia, cùm morbo veteri non tam auſterum cauterij, quam ſuauiſſimum commixti balſami remedium pararetur; neceſſariò portio humana, diuinæ immiſcenda odoratiſſima, & perfectiſſima debuit exiſtimari. Pulchrè D. Epiphanius Orat. toties D. Epiph. citatâ: *Gabriel effectus eſt pes Virginis, cæli, & terræ incenſum, atque ſuffimentum vna copulans.* Diſtat longè ſuffimentum humanum à diuino: at vt in vnum non abſone conuenirent, nihil corrupti, nihil interpolati in humano conſideres, neceſſe eſt, quo quodammodo diuinum videretur adulterandum. Piè ergo Cellenſ. de Pan. cap. 21. *Maria Filio ſimillima.* *Filius eſt noſtra apud Patrem propitiatio; quia interpellat pro nobis: Mater apud Filium; quia ro-* Abb. Cellenſ. *gat pro culpis noſtris. Filius eſt Sanctus Sanctorum; quia Deus Deorum: & Mater eſt Sancta Sanctarum; quia Virgo virginum. Filius habet phialam puriſſima carnis, vt ab ea ſumatur poculum vitæ: Mater ſimiliter in omni conuerſatione ſua caſta, & munda præbet nobis exemplum conuerſandi ſine querela. De thuribulo Filij Pater odoratur incenſum propitiationis: de thuribulo Matris tota perfunditur domus angelica conuerſationis.* An decuit fœtere vnquam Dæmone, quæ Angelis ſic reſpirat? An poteſt maior eſſe proportio Matris fœminæ ad Deum Filium? Talis fuit cura, quæ phialam puriſſimæ carnis miniſtrauit: vnde nobis non amarum *Culpa cancer.* pharmacum, auſtera potio: ſed *poculum vitæ* ſaporatiſſimum, & odoratiſſimum porrigitur. Et quàm benè, vt id obiter notem, Epiphanius, remedium noſtrum, thus, ſiue *incenſum* vocauit, atque ſuffimentum; nouerat, credo, inſanabilem, ſerpentémque originis morbum cancri vocabu- Dioſcor. lo optimè ſignificari: at verò cancer, non aliunde meliùs, quam thure curatur: de quo Dioſcor. lib. 1. ait enim habere thus, δύναμιν σταλτικὴν καρκινωμάτων, *vim compeſcentem morbos cancri.* Thure itaque Mariano cancer noſter fugatur: & tu infectum cancro contendes adhuc.

Piiſſimè quidem Nicodemus, & pariter ſanctæ 625. fœminæ vngendo Chriſto mortuo emerunt aromata, vt ex Euangelio noſti: & cùm tot deuotiſſi- Ioan. 19. mæ obſequio impenderentur, non audis Mariam Matrem ſimiliter occupatam. An, quia dolore *Maria Caro Diuinitati congruebat.* paſsionis vulnerata, collapſa viribus, non ſufficiebat officio pietatis? Abſit: dolor ſummus; ſed erat æqualis animus, & conſtantia. Cur ergo pio miniſterio iſti deeſt? Certè non quòd minùs pia in Filium; ſed quòd magis fidelis. Nouerat ſe diuino ſapore puriſsimam, & nuſquam culpæ ſubiectam, viuum vnguentum Chriſtum effudiſſe: qui, licèt paulisper morti cederet ſtratagematicus, eidem detriumphandæ procedebat, per corporis mortem, mortem nobis ſpiritus curaturus: ideò aromata non emit, quæ melius promit aroma. Aromata mortua quaſi minùs neceſſaria Chriſto, præterimit: quia præiuerat illi viuum carnis aroma mortem triumphaturum apparare. Fauet Gillibert. Serm. 17. *Attulit Nicodemus* Gillibert. *mixturam myrrha, & aloës, quaſi libras centum: & Maria emerunt vnguenta. Sed Maria, Domini Mater, vnguenta non tam comparat, quàm ſpirat, quæ vnctum oleo lætitia ipſum parturiuit Chriſtum. Tanquàm balſamum, inquit, non mixtum, odor meus.* Et meritò, portio illa à Virgine data *balſamum non immixtum* appellatur: quia nihil adulterioræ mixturæ vnquam paſſum. Aut fortè totus Chriſtus *balſamum non immixtum* appellatur: quia, licèt reuerà ex humano, & diuino miſceretur; tamen, quoad fieri poterat, ſic humanitas Diuinitati congruebat puriſsima, vt in vnitate perſonæ coniunctæ, ſimplex oleum, ſimpliciſsimum medicamen videatur. Neſciuit ergo Maria Chriſto, niſi aroma meraciſsimum communicare.

Hinc illa vox Patris mittentis Spiritum San- 626. ctum, vt Marianum hortum puriſsimus perflaret: *Veni, Auſter; perfla hortum meum, & fluent aro-* Cant. 4. *mata illius.* Cant. 4. num. 16. Iam tunc exprimebatur, quod poſteà in Incarnatione peragendum, *Chriſti Incarnatio nobis aroma.* quando Spiritus Sanctus in Mariam ſuperuenturus, & illam Altiſsimi virtute obumbraturus. Videtur ergo dicendum: Veni, Spiritus diuine: præpara Virginem, vt carnem puriſsimam Verbo tribuat. at non ita: ſed: *Et fluent aromata.* Certè, quia idem erat carnem dare, quàm perſtillare aroma. Affluebat Verbum fluentibus è Maria aromatibus, dum ad ſalutem noſtram incarnabatur. Honorius ibi: *Vnde, inquit, hæc omnia in* Honor. *Mariam hortū? Quia Pater præcepit talia dicens, &c. Auſter, id eſt, Spiritus Sanctus, te, hortum meum, poſſideat: & fluant aromata illius: per te meus Incarnetur Vnigenitus.* Nihil, niſi aromata, Maria miniſtrauit: nullum niſi ſuauiſsimum medicamen à Matre diuinus Medicus dedixit.

Io idem recidit, quod ſtatim ſubditur Cant. 627. 5. num. 1. *Veni in hortum meum, ſoror mea, Sponſa: meſſui myrrham meam, cum aromatibus meis.* Cant. 5. Quia Caro Chriſti, vt vult Guillelmus ad hunc *De eodem.* locum, de munditia, mortalitate, & potentia contra corruptionem meritiſsimò myrrhæ comparatur. Sed, quorſum, inquis, cùm myrrha pretioſiſsimum ſit aroma, tanquàm aliquid diuerſum

uerſum ab adiunctis aromatibus computatur? Credo: quia Caro illa diuina, quæ nobis aromata ſuauiſſima tulit in medicamen, qua parte mortis amaritudinem inuoluebat, Christo ſeruabatur. Aroma præſtantiſſimum, myrrha eſt; amara tamen: ideò ab aliis aromatibus non pungentibus, ſed ſuauiſſimis, condiſtinguitur. Quidquid ergo in aromatica illa Carne morti, & paſſioni deſtinatur, Chriſto metitur: cætera eius vnguenta ſuauiſſima, vita, pax, ſalus, redemptio, nobis afferuntur. Fauet ibi Guillelmus poſt multa: *Myrrham meſſuit, quando Carnem, in qua pro nobis moreretur, aſſumpſit: meſſuit cum aromatibus, quia metendo myrrham, illam, & aromata ſimul meſſuit: quia in hac Carne erant aromata eius, vita, ſalus, & pax. In Carne illa prædeſtinata ad opus Redemptoris, cauſaliter (vt ſic dicam) latebat omnis efficacia redemptionis.* Ipſe de myrrhæ moritur amaritudine: ſed nobis inde ſalus, & redemptio ſuperfuſo aromate communicatur.

Chriſtus amara ſibi, nobis dulcia propinauit.

Guillelm.

628. Concludo, locum alium ex Cantico delibans: ille eſt ex cap. 6. num. 1. vbi Maria: *Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum, ad areolam aromatum.* Vbi non caret myſterio, quòd in vterum Virginis deſcendens Deus in *hortum*, & *areolam* dicatur deueniſſe: quod quidem non diſiunctiuè ſumendum eſt, quaſi in horto priuata aliqua pars, aromatum areola appelletur: ſed appoſitiuè, quaſi totus hortus, areola odoratiſſima intelligatur. Sed, cur, dum vterus ille neceſſariò de virginea fœcunditate, *hortus* dicitur; hortus tantummodo floridus, & aromaticus, quaſi *areola*, vel, vt alij legunt, *phiala* aromatum celebratur? Quia è Maria puras deinde animas erat Chriſtus gratiis beaturus: at gratiæ, & medicamina è Virgine, non vtcunque ab horto (qui, licèt ſalubria; auſtera tamen aliqua remedia ſolet germinare;) ſed ab horto aromatico prouenıunt: vt ſuauiſſima, & gratiſſima cognoſcantur. Pſellus ibi apud Delr. in Caten. *Deſcendit in vterum pura, atque immaculata Virginis, vt in aromatum diuinorum mundam phialam: vnde ſine ſemine progrediens; & quidem modo, qui ei ſoli eſt cognitus, in animas hominum puras influxit.* Vbi obiter nota, ſic eandem *phialam* vocari Mariam à Pſello, ſicut ſuprà n. 624. Cellenſis *phialam puriſſimæ Carnis* Chriſto tribuit: penè enim eiſdem verbis de Carne Chriſti, déque Mariæ Carne loquuntur Patres. Nimirum, ſic oleum, & balſamum effuſum bono noſtro, vt nos ſanaret; decentiùs ex balſamea virga, & Virgine immaculata procedere neceſſe erat.

Cant. 6.

Pſell.

Maria Chriſto conſanguinea.

629. Cur ergo fœdabimus aromatum phialam mundiſſimam, qui nos bonum Chriſti, id eſt, Mariani vnguenti, cupimus odorem? Vt Prædicatores ſimus, bonus odor ſimus, vult Apoſtolus. Caueamus ergo, ne eum, cuius odor ſumus, fœtidæ aliquando carnis participem efficiamus, déque Matris fœtentis infamiâ, filium infamemus. D. Iuſtus Orgelit. ad hunc locum ſuprà citatum: *Areolam aromatis, ipſam ſanctam Mariam Virginem, intelligendam accipimus: ex ea quippe nobis odor iuſtitiæ ortus eſt.* Et quàm iniuſtum, vt odoratam iuſtitiam, odorem odoratum, graueolenti aliquando matris phialæ immiſceamus? Ideò benè pontificio Diplomate nobis cautum, ne vel leuiter minùs piam opinionem concionantes, aut in publico diſputantes ingeramus: ne, qui aliis conamur eſſe odor Chriſti ad vitam, videamur eſſe odor ad mortem: dum ipſum diuinum odorem nobis in medicinam præſtitum ſuauiſſimam, & vitalem, fœtore maternæ mortis quodammodo reſpergimus.

Prædicatores Conceptionis quales.

Iuſt. Orgel.

§. III.

Prædicta Marianæ Carnis excellentia breuiter confirmatur.

QVæ hucvſque dixi de Carne virginea Verbo indita, cum ordine ad ſuauiſſimum nobis allatum medicamen; meliùs capientur ſi nonnulla, quæ obiter ibi diximus, breuiter licèt, at clariùs confirmentur. Dixi, ſic puram, & odoratam Carnem à Matre Verbum accepiſſe, vt vnguentum illud Diuinitatis, quod à Patre accepit, decenter ipsâ Carne temperaretur; nec inde corruptum, aut interpolatum dixi potuiſſe. Ita eſt: quia nihil creatum, maiorem, quoad perfectiones, ſimilitudinem cum Deo habet, quàm ſacra illa Humanitas à Virgine Verbo induendo fabricata. Dubitaui aliquando, cur perquirenti Mariæ modum Incarnationis peragendæ, Angelus reſpondeat: *Spiritus Sanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.* Luc. 1. n. 35. Cur enim, ſi tota lux deuehitur, vmbra dicitur? Cur, ſi tota accenditur, & illuminatur Mariã, dicitur inumbranda? Nimirum, non aliunde, aut pulchriùs ad myſterium, aut elegantiùs ad ſermonem, gratia Mariæ formando Chriſti Corpori conceſſa potuit explicari, quàm per vmbram; ab effectu, ſcilicet, quo in ipſa humanitate, viuam Diuinitatis vmbram efformauit. D. Thomas Villan. Conc. 1. de Annunc. poſt alia: *Niſi fortè adumbrationem iſtam, Dominici Corporis formationem mauis intelligere: competente namque ſimilitudine, Chriſti ſanctiſſima Caro Deitatis vmbra nuncupatur: quia, ſicut vmbra, corporis motus, formámque inſequitur: ita à Deitatis nutibus, ſacerrima Humanitas illa neque ad modicum deuiauit.* Expreſſam alicuius rei ſimilitudinem, *vmbram* appellamus: pulchrè ergo Humanitas, Diuinitatis vmbra intelligitur, quæ huius motus, & formam, id eſt, puriſſimam conditionem ſic expreſſit. 630.

Maria Deo ſimillima.

Luc. 1.

In Annunc. Mariæ.

Thom. Vill.

Niſi dicas optimè, Humanitatem, vmbram vocari: quia Caro illa puriſſima aliàs, in veritate Carnis ſanctiſſimæ, vmbram, & ſimilitudinem carnis peccati referebat. Hoc ergo adueniens Spiritus Sanctus effecit in Maria adhuc pleniùs in Incarnatione, quod in eius Conceptione iam peregerat: vt Carnem puriſſimam, ſed ſub vmbra, & imagine carnis peccatricis Verbo exhiberet. Eſt hoc illud Pauli: *Deus Filium ſuũ mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne.* Rom. 8. num. 3. 631.

Rom. 8.

Eucharistia refert Incarnationem. num. 5. Quod graphicè ab Eucharistiâ deſumpto exemplo explicat Cellenſis lib. de Pan. cap. 1. *Gratia naturæ vſum, & curſum tranſiliens, ſicut Carnem Virginis, in Carnem Christi ſanctificando creauit, & creando ſanctificauit: ſimilitudinem quidem carnis peccati conformauit Verbo Dei; ſed ad purum excoquens naturam humanitatis, ne eſſet caro peccati. Sic de pane, mirabili conuerſione, efficit Corpus Chriſti, contegens ſpecie panis id, quod veritate, non ſimilitudine eſt verus panis, qui de cælo deſcendit: ſimilitudine autem, non veritate, panis, qui de clibano venit.* Non vult Cellenſis aliquando in Maria carnem fuiſſe peccati, quæ poſteà deinde in Chriſto ſanctificaretur: ſatis enim vt Caro illa Virginis in eius parentibus eſſet caro peccati; in Virgine verò iam immunis: at in Chriſto ad purum decocta, & magis ſanctificata: quò Chriſtus ſimilitudinem carnis peccati geſtaſſe dicetur. Patet mens Cellenſis ex variis eius locis, maximè ex cap. 21. vbi ita: *Filius altaris eſt de terra ſancta: quia Corpus habuit de Matre ſine macula.* Quaſi non ita vocari poſſet terra ſancta, Caro Chriſti, ſi in Matre aliquid maculæ præceſſiſſet. Bene ergo inumbrari dicitur Maria, quæ vmbram, ſiue imaginem carnis peccati, non peccatricem aliquando carnem, Verbo dare potuit. *Celleuſ.*

632. Fouetur hac vltimâ explicatione mirificè id, quod ſuprà dixi de theriaca Carnis Marianæ. Vt enim theriaca è carne venenatę beſtię fit, ad eiuſdem venenũ expugnandũ; & ſub ſimilitudine venenatæ carnis vera latet medicina, vt de veneno venenũ expũgatur: ſic ex Adami carne peccaminoſâ, remediũ fit peccato expungẽdo; & ſub ſimilitudine carnis peccati, veriſſimũ iam delitet medicamẽ. *Maria Caro in theria: non culpa.* Sic impletur, quod nuper dicebat Apoſtolus, de peccato damnatum fuiſſe peccatum in carne. Cape illuſtre huius rei argumentum. Percuſſis Iſraelitis in deſerto à ſerpentibus: *Fecit Moyſes*, inquit Textus, *ſerpentem æneum: & poſuit eum pro ſigno, quem cùm percuſſi aſpicerent, ſanabãtur.* Num. 21. n. 9. Expreſſã Chriſti medicãtis figurã noſti eiuſdem Chriſti verbis ex Euangelio. *Numer. 21* At, quis non miretur, mitiſſimũ Agnum, ſub ſerpentis figura delituiſſe? Scilicet, medicina vulneratis veniebat: nec aliter, aut ſalubriùs ſignificari, aut apparari poterat decentiùs. Theophanes Ceram. Orat. 1. de Cruce apud Gretſ. poſt alias huius figurę cauſas. *Theophan.* *Alia inſuper ratione ſerpẽtis ſimilitudine geſſit Saluator: nam ſerpens non modò habet lethale venenũ, ſed etiam pharmacũ, lethalia venena propulſans cõſuetũ miniſtrat. Medici quippe ex carne ſerpentina contrariũ veneno conficiunt medicamẽtum ſic ex mortali naturâ Adami, propriũ Corpus Dei Verbum formauit, interficiens ia mortis cõmodiſſimũ.* Caro culpę morte infecta videbatur illa, quã miniſtrauit Deipara; puriſſima tamen erat, & viuifica, fauſtiſſimumque nobis theriacæ medicamen, quo mortis culpæ venenum ſuperauimus. *Thom. Vil.* Vnde meritò D. Thomas de Villan. Serm. 1. de Natiu. velleri Virginem comparans, ſic concludit: *Vellus de carne ortum, non habet vitia carnis.*

633. *Pſal. 71.* Vnde obiter capies, quid ſit illud Dauid de Verbo incarnando: *Deſcendet, ſicut pluuia, in vellus, &c. Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis.* Pſ. 71. à num. 6. *Originalis culpæ damna.* Hæc erant propriè originalis ruinæ damna, & morbi, quibus premebamur: iniuſtitia, qua honores diuinos vſurpabamus; bellum inteſtinum, quo rebellantes potentiæ tumultuabant: naſcitur Chriſtus, & ſimul nobis ſuauiſſimum iuſtitiæ, & pacis oritur medicamen. Bene igitur Maria medicaminis adminiſtra, *vellus* appellatur: quia Caro erat; ſed ſine carnis vitiis. *Thom. V.* D. Thomas citatus ad hunc locum: *Vellus de carne ortum, non habet vitia carnis: & ſic Virgo, licèt carnea ſit, ſic tamen carnea, quaſi argentea, ſine omni maculâ, & concupiſcentia.* Sic fit innoxia & puriſſima theriaca Caro Mariana, de carne peccatrice, vt inde pax, & iuſtitia oriatur, vnde iniuſtitia, & bellum pullulabant.

Nimirum, talem præcipuè ſe geſſit Chriſtus in carnis veneno, per innocentis Carnis theriacam expellendo; qualem ſe poſteà geſſit ex innumeris malis, bona nobis eruens innumera. 634. *Iterũ de theriaca Mariana Carnis.* Prætereo, quòd crucifixus eſt: in hoc venerat, vt Tertulliani verbis vtar: ſed quorſum flagella, alapæ, ſputa, fel, ſpinæ? Quorſum totius antecedentis vitæ incommoda grauiſſima? Aptè D. Chryſoſt. hom. in mag. die Paraſc. apud Gretſer. *D. Chryſoſt.* *Vt Medici ſerpentum ictibus ita medentur, vt ex ipſis eliciant ſalutaria medicamenta, eáque componant, occaſione, & inſtrumento ægritudinis ægritudinem oppugnantes: ita Saluator omnibus malorum occaſionibus, ad bonum vſus eſt. Amarum fit dulce: fel in medicinam conuertit: mortis ſtimulum in ipſam retorſit, ligni noxam in ſalutem commutauit.* Quæ omnia Marianæ theriacæ debentur: neque enim Deus, niſi ſub carne, incommoda illa pati poſſet, quæ nobis deinde in medicamentum efformauit.

Dicebam etiam è ventris Mariani horto puriſſimo, floridã Nazareno noſtro Carnem communicatam. 635. Id etiam aliunde confirmo. *Caro Mariæ florida.* Promittitur Dauidi Chriſtus Filius: ſed miris verbis: *Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non fruſtrabitur eum. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.* Pſal. 131. num. 11. *Pſal. 131.* Venter enim matrem ſonat, non patrem. Nec recurras ad ventrem vxoris Dauidicæ: nam, præterquàm quòd iuramentum tantum de hærede temporali non inſtituitur, facilè poterat venter vxori expreſsè aſſignari. Venter ergo reuerà Matris Mariæ denotatur. Tota ergo dubitatio in eo ſita, cur venter Filiæ, Patri tot ante ſæcula deputetur; reſpondendúmque, meritò Patri per originem Marianum ventrem attribui, ne poſteà marito per congreſſum videatur attribuendum: tot ante ſæcula venter ille puriſſimus Patri, vnde producendus erat, conſignatur, ne vnquam marito tacturo reſignandus intelligeretur. Vno verbo, vterus eſt virgineus non ſubiectus viro per copulam; ſed adiectus Dauidi tot ante ſæcula per naturam. At, quorſum tanta circunſpectio in phraſi? Vt de virgineo, & florido propterea illo vtero, florida naſcituro Filio Caro parata agnoſcatur? Nunc capies Tertul. lib. 3. contra Marc. cap. 20. ad hunc locum: *Tertull.* *Quis iſte venter eſt? Ipſius Dauid? Vtique non: neque enim pariturus erat Dauid. Sed nec vxoris eius: non enim dixiſſet: Ex fructu ventris tui, ſed potiùs: Ex fructu ventris vxoris tuæ. Ipſius ergo dicendo ventrem, ſupereſt, vt aliquam de genere eius oſtenderit, cuius ventris futurus eſſet fructus, Caro Chriſti, quæ ex vtero Mariæ floruit. Ideóque & fructum tantùm ventris nominauit, vt propriè ventris, non*

etiam viri : & ipſum ventrem ad David redegit, ad principem generis, & familiæ patrem : nam, quia viro deputare non poterat virgineum ventrem, Patri deputauit. At probaui latiſſimè ſuprà minùs decentem, minuſque proinde floridam Carnem Chriſto dandam à Matre originali peccato aliquando infectâ, quam ab inculpabiliter non virgine. Eò redi : perge deinde, & ſimili argumento rem conuinces, ex Honorio.

636. *Cant. 2. Iterum de Carne Mariæ florida.* Honor. Ad illud Cantic. 2. num. 15. *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas : nam vinea noſtra floruit.* ſic ſcribit Honorius in Catena : *Vulpeculæ ſunt Hæretici, qui demoliuntur vineas, id eſt, animas ſimplicium Eccleſiæ, dicentes : Si Virgo peperit, phantaſma fuit : hi quaſi rete cum tali ſyllogiſmo concluduntur : Deus omnia, quæ vult, poteſt : ſed voluit homo ex Virgine naſci : igitur, quod Virgo genuit, Deus, & homo fuit : nam vinea noſtra floruit ; quia Maria Chriſtum protulit.* Simili argumento in re Conceptionis, aduerſarij Mariæ conuincuntur : neque enim minùs ſeuera lex Geneſeos de partus corruptione, quàm illa Pauli de animæ inquinamento. Solùm reſponderi poterat, noluiſſe Deum. Sed duriſſima viſcera, quæ ſic dure de Deo erga Matrem excogitaſſent. Sed contra hos infrà latiſſime, & ſupra iam ſatis. Ad rem. Optimum nobis fructum edidit vinea noſtra ; & tamen ſolùm dicitur floruiſſe, vt nihil a Maria, etiam dum fructificat, non floridum venire intelligatur. Ideò Alanus de horto concluſo Mariæ, Cantic. 4. num. 12. ſic ſcribit : *Hortus, in quo roſa Dominici Corporis, & Sanguinis ; in quo lilium caſtitatis.* (Alan.)

637. Sed pende, quàm benè, vt roſam iſtam produceret, *hortus concluſus* appelletur : de quo idem Alanus : *Hortus concluſus : quia vallo charitatis ſignatus, ne irrumpere poſſit malignus : concluſus, quia Angelorum cuſtodia circumſeptus.* Quaſi ſi irrupiſſet malignus, tam pulchra roſa ibidem non vernaret. Et quidem ſi maledicta terra ſpinas, & tribulos potuit germinare, quî non benedicta terra iſta virginea intelligatur, vnde nobis emicuit flos diuinus ? Cur ægram aliquando fuiſſe, imò & mortuam exiſtimabimus, per quam nobis vitæ medicamentum communicatum ? Euſeb. Gallic. in die S. Ioan. Euang. *Hodie natus eſt Chriſtus : ſed in natiuitate eius, noſtra omnium habet vita natalem : quia, qui priuilegia primæ natiuitatis amiſimus, viſitante nos Chriſto ſanctiori partu redimus ad vitam.* Per Euam mortuam, morti naſcimur. Si ergo per Mariam edito vitali medicamine, vitæ regeneramur partu feliciori ; nunquam mortuam putemus Mariam, ſed à ſummo Medico præſeruatam, pluſquàm congruum appareat.

Maria Antitena. — Alan. — Euſeb. Gal.

***

§. IV.

Anacephalæoſis eorum, quæ de redemptione præſeruante dixi.

IN tibi, mi Lector, exhibita ab initio huius Art. quatuor ſaluandi genera, quæ vtplurimùm in vtraque Paginâ, de præſeruatione veniunt illuſtriora : eaque, vt vides, ſic apertè confirmata (maximè Anthol. 6.) vt iam proteruiæ tribuendum videatur, ſi quis neget, veram redemptionem cum præſeruatione ſubſiſtere poſſe in Deipara. Deinde de facto, his omnibus modis a Filio Duce præmuniente, Altore prouido, præcauente Gubernatore, Medico præſeruante, Mariam præſeruatiue redemptam oſtendere ſum conatus. An euentus votis reſponderit, tibi relinquo iudicandum. Et, ni fallor, ideò ad illud Luc. 1. vbi Gabriel ad Mariam : *Vocabis nomen eius, Ieſum.* ſic ſcripſiſſe Chryſologus videri poteſt : *Quod Hebraice Ieſus, Græcè σωτὴρ, hoc dicitur Latinè Saluator. Merito ergo Virgini ſalua ſunt omnia, quæ omnium genuit Saluatorem.* Nullum præſeruatiuæ ſalutis percurres genus, vbi ſalua Maria non præcurrat : omnia illi cum virginitate, per Chriſtum ſalua fuerunt. vt, ſicut virginitas non tam reſtituta, quam ob omni corruptione præſeruata, verè ſalua dicitur : ſic cætera eiuſdem pulchiori hoc redemptionis genere florida, verè ſalua, & redempta dicerentur : puderet enim abſque dubio Chriſtum, ſi Matrem dilectiſſimam viliori alio genere redemptam viuere permiſiſſet. 638.

Ieſus qualis Mariæ Saluator. — Chryſolog.

Euerſâ vrbe, obſidentibus Capitolium Gallis, aurum iam pro redemptione Romani appendebant, quò hoſtes abirent. Interim dum numeraretur pecunia, aduenit Dux Romanus, fugat hoſtes, ſuóſque à ſoluendo infami tributo liberat præſeruator. Tunc ſic eleganter Liuius lib. 5. *Rei fœdiſſimæ, per ſe adiecta indignitas eſt : pondera allata à Gallis iniqua, & Tribuno recuſante, additus ab inſolenti Gallo ponderi gladius : auditáque intoleranda vox, væ victis eſſe. Sed Dique, & homines prohibuère, redemptos viuere Romanos : nam forte quadam, priuſquàm infanda merces perficeretur, per altercationem nondum omni auro appenſo, Dictator interuenit ; auferrique aurum de medio, Gallóſque ſummoueri iuſſit.* Et quantò meliùs vnus Deus, & homo Chriſtus Matrem, quaſi ſoluto ob captiuitatem pretio, redemptam viuere prohiberet ? Liberatorem ſuum, quòd infame tributum euitaret, Roma coluit Dictatorem : & Maria meliorem, dum præripitur, & nobiliorem Filium veneratur. Huc enim verba legis *Decem.* de verb. ſignif. leg. *non vtique.* ff. de excep. quæ paſſim in hâc materiam afferuntur : *Miles ab alio milite liberatus, ne in hoſtium poteſtatem veniret, etiamſi nunquam eorum ſeruus extitiſſet, liberatus cenſetur.* At benè talis ſeruator ciuicâ coronâ donabatur. 639.

Redẽptio ordinaria minus nobilis. — Liuius.

Et

640. Et quidem nulla vrget ratio, (imò in contrarium cogit decentia,) vt Mariam ſoluiſſe Dæmoni tributum, & deinde redemptam viuere exiſtimemus, quæ nos ab infami tributo liberauit. Deſcripturus Iſaias ingreſſum Chriſti in Ægyptum in vlnis Beatiſſimæ Matris baiulantis, ſic habet: *Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptum: & commouebuntur ſimulacra Ægypti à facie eius, & cor Ægypti tabeſcet in medio eius.* cap. 19. n. 1. Benè, *nubes*, quæ cum Chriſto gratiarum nobis imbres inſtillauit. Sed, cur *leuis*, quæ Creatoris pondere non grauiter preſſa, ſed tamen feliciter grauis incedebat? Cur *leuis*, vnde grauiſſimè Ægyptiæ tenebræ, Infernus Princeps grauatur? Cur *leuis*, quæ non tam in thronum, quàm in quadrigam bellicam aptari viſa? Aut vnde tandem *leuis*, per quam grauiſſimâ plagâ hoſtis oneratur? Ab effectu talis dicitur: ideò enim opprimit Ægyptũ, vt nos leuet grauiter obæratos. Opprimebamur grauiſſimo ſoluendo tributo: quidni ergo nobis nubes leuis, per quam à tanto onere releuamur? D. Ambroſ. de inſtit. virg. cap. 13. *O diuitias Marianæ virginitatis! quaſi olla ferbuit, & quaſi nubes pluit in terras gratiam Chriſti: ſcriptum eſt enim de ea: Ecce Dominus venit, ſedens ſuper nubem leuem. Verè leuem, quæ coniugij onera neſciuit: verè leuem, quæ leuauit hunc mundum de graui fœnore peccatorum.* O verè Romanam, imò cæleſtem nobis Dictatricem! Non ſolùm ipſa tributum non ſoluit, ſed nos etiam à tributo liberauit. O fruſtrà *leuis nubis* titulo radiantem, ſi tamen graui fœnore premebatur!

Maria nunquam tributum pendit.

Iſaiæ 19.

641. Sed, quidni leuet Maria Chriſtianos milites ab hoc onere, quæ etiam honore torquium, iam redemptos, & victores coronauit? Nemo neſcit ex ſacris per femur generationem denotari: res cuiuis nota. Audi nunc, quid de generante Maria, déque virgineo eius partu canat Spiritus Sanctus: *Iunctura femorum tuorum, ſicut monilia, quæ fabricata ſunt manu artificis.* Cantic. 7. n. 1. Quàm diſſona primo aſpectu comparatio! Quid enim virgineo partui cum monilibus? Virgo de integritate, flori; horto, de fœcunditate, ſed clauſo, vt vidiſti, venit comparanda. Si diuitias nobis immiſſas à parthenico partu cõtempleris; gazas, & theſauros adductos ſperarem. Cur ad torques, cur ad monilia totum deducetur? Memineris, ſi ſapis, victis militibus olim impoſitum iugum, ſicut victoribus torques imponebantur: illorum colla onere fœdo, horum conſpicuo honore cernebantur. Quid ergo victrix Maria afferret, niſi monilia, quibus, excuſſo iugo, adornati, victoriam Duci tantæ in acceptis referremus? Idem Ambroſ. ibid. cap. 14. *Quàm pulchra etiam illa, quæ in figura Eccleſiæ, de Maria prophetata ſunt: ſi tamen non membra corporis, ſed myſteria generationis eius intendas: moduli femorum tuorum, ſimiles torquibus. Sicut victores ſolent ſæcularium præliorum, ſtrenuiorum virorum, donatis torquibus, onerare ceruices: ita iugum noſtrum leuauit, vt fidelium colla virtutis inſignibus coronaret. Quis prudenter affirmet iugo oppreſſam, quæ nobis non ſolùm iugum tulit; ſed etiam decoris torques intulit feliciſſimos?*

Maria pios milites coronat.

Cant. 7.

Ambroſ.

642. Quid? niſi prædictis modis, Maria præſeruata intelligatur: ſi aliquando peccato fœda intelligitur, quamuis pleniſſimam communis gratiæ redemptionem poſteà acciperet, ſemper immunda, & indigna tam alto maternitatis diuino miniſterio: imò in ſe neſcio quomodo polluta crederetur. Non quòd (quidquid ganniant Hæretici) per inhærentem gratiam omnis peccati macula penitùs non aboleatur: aboletur enim reuerà: ſed quoniam, vt ſuprà dixi, etiam condonatâ iam culpâ, videtur remanere indignitas quædam, qua quodammodo minùs decens anima conſpicitur à Deo, quàm ſi purâ innocentiâ nituiſſet. Quærunt Theologi, cur peccata, quæ iam per confeſſionem creduntur acceptâ gratiâ condonata, ſemper denuò poſſint clauibus ſubiici, nouiſque confeſſionibus exponi: reſpondet præ aliis clariùs Konink tom. 2. diſp. 4. dub. 3. ſemper, etiam condonatis peccatis, aliquid non culpæ, ſed quaſi indignitatis in anima de præterito peccato ſupereſſe, quod deinde in dies per nouas confeſſiones tollitur. Doctrina, ſaltem ad tollendam iteratæ confeſſionis difficultatem, perſpicua: hanc ergo ad rem meam, Scripturâ (per Theologorum Principem Auguſtinum explicatâ, ni fallor) iam confirmari poſſe videtur.

Indignitas relicta à peccato.

Konink.

643. De illo, qui ob immunditiã purificandus lauabat veſtimenta ſua, Num. 19. n. 10. & 19. additur ſemper in Textu: *Lauabit ſe, & veſtimenta ſua: & erit immundus vſque ad veſperam.* Erat quidem ablutio iſta Baptiſmi typus, vt nemo ignorat. Et inſurgit ſtatim dubium non leue: cur iam lotus adhuc vſque ad veſperã immundus ſit; id eſt, vſque ad mortem, qua, tanquàm veſpere, clauditur vitæ dies. Nónne per Baptiſmum ſic tolluntur peccata, ſic per gratiæ infuſionem remiſſio pleniſſima conceditur: vt nihil præteritæ immunditiæ relinquatur? Veriſſime, quidquid immundæ culpæ eſt, purgatur: remanet tamen ſemper in hac vita indignitatis cuiuſdã indecentia; qua ſemper de præterita culpa minùs dignus appares erga Deũ, quàm ſi ſub eadem gratia innocens perpetuò fuiſſes. Sic capiendus videtur Auguſt. ad hunc locũ tom. 4. lib. 4. quæſt. 33. *Quem autem non faciat intentum, quòd poſt ablutionem de ſingulis quibuſque dicitur: Et erit immundus vſque ad veſperam? Neque hîc tantùm; ſed in omnibus, aut penè in omnibus talibus mundationibus hoc dicitur. Vbi neſcio, vtrùm aliquid aliud poſſit intelligi, niſi quòd omnis homo poſt remiſſionem pleniſſimam peccatorum permanendo in hac vita contrahit aliquid, vnde ſit immundus vſque ad eiuſdem vitæ finem: vbi ei dies iſte quodãmodo clauditur, quod ſignificat veſpera.* In ſacro Textu, quod nemo negauerit, ſemper ad eandemmet immunditiã, de qua ablutus fuerat, recurritur, (non ad aliam nouam contrahendam,) eo modo, quo diximus, permanentẽ: vnde Auguſtinus *contrahere*, pro *retinere*, viſus poſuiſſe. Sed, quidquid ſit de mente S. Doctoris, quoad hanc partem; poſito tamen eius explicandi modo, iam Scripturæ verba mihi fauent. An ergo non indecenter hanc indignitatem digniſſimæ Deiparæ attribuimus? An non decentiſſimè propterea præſeruatam veneramur?

Num. 19.

Maria minùs decens de præterita culpa.

Auguſt.

644. Dices: Per diuinam potentiam, tantam gratiæ plenitudinem peccatrici animæ poſſe communicari, vt in hac vita indignitas omninò abſorbeatur; ſicque ſpecialiter factum cum Maria. Fateor quidem, indignitatem illam, quæ relinquitur, quoad omnia munia, quibus indecentior cernitur, poſſe gratiâ abſorberi: at quoad illud, vt

Amouetur obiectio.

perſonæ talibus minıſteriis adaptatæ, non ſit pulchrius, & decentius, nunquam peccaſſe, quam peccaſſe aliquando; id nullo modo tolli poſſe non inficiaberis. Hinc eſt, vt minùs decens putetur fieri hypoſtaticam vnionem in homine peccatore: non quòd ille homo ſtatim non ſic deponeret culpam, ſicque gratus redderetur, vt veriſſimè Deus eſſet; ſed, quòd moralis indecentiâ agnoſcitur, vt Deus appelletur, qui aliquando culpa fuerit præſœdatus.

645. Deinde, ſi deglutis tandem, omnibus aliis à culpa indecentiæ aliquid retinentibus, Mariæ per plenitudinem gratiæ ſpecialiter id ablatum: iuxta eſt, ne obdures, vt omnibus aliis originis fœdatæ lege comprehenſis, Mariam præſeruatam fatearis: re enim vera ſemper in Maria pulchrius, & decentius, Filióque honorabilius appareret, nunquam peccaſſe, quàm peccaſſe aliquando. Et quidem, ſi Matrem Dei neceſſariò colis, cur trepides præſeruatiuè redemptam venerari, cùm quidquid gloriæ Virgini attribuas, longè minùs, quàm Maternitas tanta habeatur? Pulchrè Cellenſis lib. de Pan. cap. 21. poſt multa de Deipara: *Et quid amplius ei aſſignare poſſumus diuini muneris, & honoris, quàm vt, quod verum eſt, fateamur, Genitricem eam Dei eſſe, & hominis? Infra hoc dicitur, quidquid in eius commendatione affertur. Si Cæli Reginam, ſi Angelorum Dominam, vel quodlibet aliud excellentiſſimum, tam ab humano corde, quàm ore excogitatum protuleris, non aſſurges ad hunc ſuperindicibilem honorem, quo creditur, & prædicatur Dei Genitrix.* Iam, qui maiora iſta nec credit, neque prædicat; minora illa de redemptione præſeruatiua non prædicet de Maria.

In Maria nihil Maternitate maius.

Cellenſ.

646. At, inquis, non capitur mente, quomodo redemptio vera detur, abſque præuia captiuitate: quomodo Maria abſque morbo curata intelligatur. Age, mi homo, tu, (ego enim cum aliis Sole clariorem, redemptionem, & medicinam agnoſco præſeruatiuam,) percipíſne, quomodo mortalis fœmina, immortalis Dei ſit Mater? Certe non capis. Cur ergo, vt ſit idonea Mater, præſeruatam, quamuis non capias, non fateberis? Quid mireris, ſi illa non capias, quibus Maria, vt ſit idonea Mater, adornatur; quando nec ſupremi Angeli, imò nec ipſa quodammodo Virgo, Angelis longe illuminatior, gratiæ ſuæ plenitudinem potuit agnoſcere? Salutat Eliſabeth Mariam, de feliciſſimo conceptu per ſummam Virgini congratulans admirationem: ad quam tunc iſta: *Fecit*, inquit, *mihi magna, qui potens eſt*, Luc. 1. num. 49. quia non potuit condigna eſſe Mater, idonea tanti myſterij adminiſtra, niſi magnis ſic donis cumulata, vt (quod ſuprà notaui) à Potente abſolutè, id eſt, ab Omnipotente meritò in ſummam oſtentationem procedere viderentur. At, cur non magna iſta refers, ô Maria? cur miſſum Gabrielem, cur Spiritum obumbrantem non commemoras? Illa, quæ dici poterant, minima erant: quæ Virgo ab ipſa ſui Conceptione acceperat, ineffabilia: imò nec ab eâdem poterant comprehendi. Fuſus, ſed grauiſſimus in hac re D. Thomas Valent. Conc. 3. de Natiuit. Virg. vbi poſt multa de Deo idoneitatem miniſtris conferente: *Ex iſtis colligitur, quòd, ſicut Deus eligendo aliquem ad Apoſtolatum, vel Prophetiam, facit dignum Apoſtolum, & idoneum Prophetam: ſic eligendo Virginem, fecit illam idoneam Matrem ſuam: hæc enim eſt dignitas, ad quam electa eſt, ſicut Ioannes electus eſt, vt ſit præcurſor. Vnde & antequàm conciperet Filium Dei, iam idonea erat, vt eſſet Mater Dei. Sed, qualis eſt hæc dignitas? Vtique habet quandam infinitatem, eſſe Matrem Infiniti, & Omnipotentis. Quæ autem excellentia, quæ perfectio, quæ magnitudo decuit eam, vt eſſet idonea Mater Dei? Hic iam ſileat lingua carnis: excedit enim intellectum, & loquelam Virginis magnitudo, non modò noſtram, imò fortè & ſuam. Fecit, inquit, mihi magna, qui potens eſt. Sed, quàm magna? Neſcio, an ipſamet valuit comprehendere ſuam magnitudinem.*

In Maria Viſitatione.

Luc. 1.

Thom. Val.

Vrges adhuc: Minuitur Redemptoris Chriſti gloria, niſi Matrem redimat: dum ergo præſeruatiua redemptio adhuc dubia, dum ſtudemus certæ Matris gloriæ, in dubio Filij gloriam collocamus. Hoc quàm ſit falſum, per plures paginas ſuprà demonſtraui: demonſtraui, inquam, ex optimis Authoribus luce clarius. Et quàm nollem diceretur de his, qui putant, Redemptori Filio derogari, niſi Matri captiuitas irrogetur: quod in re grauiori, ſed planè ſimili, de Arrio dixit Chryſologus Serm. 109. *Arrius Patri ſe putat obſequi, Filium blaſphemando: & dum Filio dat initium, Patri finem miſerandus imponit.* Si enim Filius creatura eſt, & incepit in tempore; iam Pater è ſua natura illi creatum etiam aliquid communicauit. Si ergo Pater in ſe aliquid creatum habet: iam in ſe æternitatem non ſortitur: & proinde etiam finem ſortiturus. Patet: quia non habet Pater aliud principium, à quo (ſicut tenerà Angelus, & anima à Deo) æternitatem, ſaltem à parte pòſt conſequi poſſet. Dum ergo putat Hæreticus, obſequium Patri præſtare, notato Filio: Patrem ipſum notâ infamiæ reſpergit. Quid putamus obſequium præſtari Filio, dum Matrem infamamus? Clamant Patres, honorem Matris, honorem eſſe Filij; illam ſi notamus; & hunc non leui maculâ conſpergimus, cui melioris redemptionis gloriam inuidemus. Simili argumento, (de quo latè in ſeq. diſputabo) contenderim pro Maria, quo contra Arrium, pro Chriſto contendunt Patres: Vel Chriſtus potuit, & noluit: vel voluit, ſed non potuit Matrem præſeruare. Si primum, inuidus, & impius in Matrem videretur: ſi ſecundum, impotens, neque decreti ſui prouidus conſtitutor. 647.

Honor Filij, Matris eſt, & inuicem.

Chryſol.

Maneat ergo, & Filium potuiſſe, & voluiſſe Matrem præſeruare: nec litem parthenicæ Conceptioni intendamus de immunditia, quæ tot ante ſæcula, prænituit mundiſſima. Quàm grauiter D. Petrus Chryſologus in epiſtola ad Eutychem in Concil. Chalced. *Triſtis legi triſtes litteras tuas, & ſcripta mœſta debito mœrore percurri; quia, ſicut nos pax Eccleſiarum, & Sacerdotum concordia, & tranquillitas gaudere facit gaudio cæleſti: ita nos affligit, & deiicit fraterna diſſenſio, maximè cùm talibus oriatur ex cauſis. Triginta annis humanæ leges, humanas adimunt quæſtiones: & Chriſti generatio, quæ diuina lege ſcribitur inenarrabilis; poſt tot ſæcula, diſputatione temerariâ ventilatur. Quid Origenes principiorum ſcrutator incurrerit: quomodo Neſtorius lapſus ſit diſſerendo de naturis; non latet prudentiã tuã.* Quàm apta iſta noſtro ſæculo, vbi tot diſſidia, tot ſcandaloſæ diſſenſiones ſimilibus 648.

Mariana Conceptioni tur lis non intendenda.

Chryſol.

de

de cauſis fuêre exortæ? Quot annis iam Conceptio propugnatur? Quid adhuc moleſti ſumus huic Mulieri, quam tamen amictam Sole veneramur? Quid adhuc quæſtio penè dirempta ventilatur? Vicit Virginitas Eluidium, Maternitas Eutychem. O Conceptio!

649. Sed pergat epiſtola Chryſol. *Magi Ieſum in cunabulis Deum, myſticis muneribus confitentur: & Sacerdotes, quis ſit, qui virginali partu, de Spiritu Sancto natus eſt, dolenda interrogatione diſquirunt? Cum vagitus daret Ieſus in cunis, gloria in excelſis Deo clamat cæleſtis exercitus: & modò, quando in Nomine Ieſu omne genu flectitur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum; originis eius quæſtio commouetur? Nos, Frater chariſſime, vnà cum Apoſtolo dicimus: Etſi nouimus Ieſum ſecundùm carnem: ſed nunc iam non nouimus. Nec poſſumus curiosè perſcrutari, qui iubemur honorem dare, & timorem reddere; expectare, non diſcurrere, quem Iudicem confitemur.* Sic in re noſtra Dionyſius Martyr Mariam adhuc in terris commorantem, ſic Deiformem coluit, vt fateatur, & teſtetur Deum, qui aderat in Virgine, (noſti eius verba in epiſt. ad Paulum,) quòd ni fides aliud vetaret, illam, Deum eſſe verum credidiſſet. Sacerdotes verò, an illa vnquam Dæmonis fuiſſet ancilla, dolenda interrogatione diſquirant adhuc? Cùm in funebri lecto mortua iaceret Maria, Andreas Apoſtolus Mariam ipſam *terram nunquam maledictam* appellauit: Iacobus nunquam ad illam perueniſſe *primum peccatum* affirmauit: vide cætera apud Perlin. diſt. 10. cap. 1. Et modò, quando iam reſurgens, aſſumpta & glorioſa cæleſtibus imperat, terreſtribus fauorem, terrorem iniicit infernis; originis eius pollutæ quæſtio commouetur? quid perſcrutamur curiosè, cui iubemur honorem dare, reddere timorem? Quid Matri Iudicis litem intendimus? Quid pro ſalute litigantes diſcurrimus inquieti, quam vnicam in iudicio Patronam expectamus?

In idem plura.

Dionyſ.

Perlin.

Concludit Chryſologus: *In omnibus autem hortamur te, Frater Venerabilis, vt his, quæ à Beatiſſimo Papa Romanæ ciuitatis ſcripta ſunt, obedienter attendas: quoniam B. Petrus, qui in propria ſede, & viuit, & præſidet, præſtat quærentibus fidei veritatem. Nos enim pro ſtudio pacis, & fidei, extra conſenſum Romanæ ciuitatis Epiſcopi, cauſas audire non poſſumus.* Sic in re noſtra: ad Pontificis mentem attendamus. Videamus, quid de Conceptione præſeruatâ ſentiat D. Petrus, qui in propriâ Sede viuens adhuc præſidet: Conceptionis Feſtum amplectamur: quod ſi cerneret D. Thomas, quàm nobis conſenſurus, apertè in hoc articulo explicauit. 650.

Conceptionis Feſtum.

EX QVÆST. XXVII. TERTIÆ PARTIS D. THOMÆ,

ARTICVLVS III.

Vtrùm per ſanctificationem fuerit B. Virgini fomes totaliter ablatus.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd B. Virgo non fuerit emundata ab infectione fomitis. Sicut enim pœna originalis peccati eſt fomes, qui conſiſtit in inferiorum virium rebellione ad rationem: ita etiam pœna originalis peccati eſt mors, & cæteræ pœnalitates temporales. Sed B. Virgo fuit ſubiecta huiuſmodi pœnalitatibus: ergo etiam fomes ab ea totaliter remotus non fuit. Præthereà 2. ad Cor. 12 dicitur: *Virtus in infirmitate perficitur.* & loquitur ibi de infirmitate fomitis, ſecundùm quam patiebatur ſtimulum carnis: ſed nihil, quod pertinet ad perfectionem virtutis, fuit B. Virgini ſubtrahendum: ergo non fuit B. Virgini totaliter ſubtrahendus fomes. Præthereà Damaſcenus dicit, quòd in B. Virginem ſuperuenit Spiritus Sanctus purgans eam ante Conceptionem Filij Dei: quod non poteſt intelligi, niſi de purgatione à fomite: nam peccatum non fecit, vt Auguſt. dicit in lib. de nat. & grat. ergo per ſanctificationem in vtero non fuit liberè mundata à fomite.

Sed contra eſt, quod dicitur Cant. 4. *Tota pulchra es, amica mea: & macula non eſt in te.* Fomes autem ad maculam pertinet, ſaltem carnis: ergo in B. Virgine fomes non fuit.

Reſpondeo, dicendum, quòd circa hoc ſunt diuerſæ opiniones: quidam enim dixerunt, quòd in ipſa ſanctificatione B. Virginis, qua fuit ſanctificata in vtero, totaliter fuit ei fomes ſubtractus: quidam verò dicunt, quòd remanſit fomes, quantùm ad hoc, quod facit difficultatem in bono: ſublatus tamen fuit, quantùm ad hoc, quod facit pronitatem ad malum. Alij verò dixerunt, quòd ſublatus fuit fomes, in quantum pertinet ad corruptionem perſonæ, prout impellit ad malum, & difficultatem facit ad bonum: remanſit tamen, in quantum pertinet ad corruptionem naturæ, prout, ſcilicet, eſt cauſa traducendi peccatum originale in prolem. Alij verò dicunt, quòd in prima ſanctificatione remanſit fomes ſecundùm eſſentiam; ſed ligatus: in ipſa autem Conceptione Filij Dei fuit totaliter ſublatus.

Ad horum autem intellectum oportet conſiderare, quòd fomes nihil eſt aliud, quàm inordinata concupiſcentia ſenſibilis appetitus, habitualis tamen: quia actualis concupiſcentia eſt motus peccati. Dicitur autem concupiſcentia ſenſualitatis eſſe inordinata, in quantum repugnat rationi: quod fit, in quantum inclinat ad malum, vel difficultatem facit in bono: & ideò ad ipſam rationem fomitis pertinet, quòd inclinet ad malum, vel difficultatem faciat in bono.

Vnde

Vnde ponere, quòd remanſerit fumes in B. Virgine non inclinans ad malum, eſt ponere duo oppoſita ſimul. Similiter etiam videtur, oppoſitionem implicare, quòd remanſerit fomes, in quantum pertinet ad corruptionem naturæ; non autem in quantum pertinet ad corruptionem perſonæ: nam ſecundùm Aug. in lib. de nupt. & concup. libido eſt, quæ peccatum originale tranſmittit in prolem: libidò autem importat inordinatam concupiſcentiam, quæ non totaliter ſubditur rationi: & ideò ſi totaliter fomes ſubtraheretur, in quantum pertinet ad corruptionem perſonæ, non poſſet remanere, in quantum pertinet ad corruptionem naturæ.

Reſtat ergo, vt dicamus, quòd vel totaliter fomes fuerit ab ea ſublatus per primam ſanctificationem; vel, quòd, ſi remanſerit, fuerit ligatus. Poſſet enim intelligi, quòd totaliter fuerit ſublatus fomes hoc modo: quòd præſtitum fuerit B. Virgini ex abundantia gratiæ deſcendentis in ipſam, vt talis eſſet diſpoſitio virium animæ in ipſa, quòd inferiores vires nunquam mouerentur ſine arbitrio rationis, ſicut dictum eſt fuiſſe in Chriſto, quem conſtat peccati fomitem non habuiſſe: & ſicut fuit in Adam ante peccatum per originalem iuſtitiam: ita quòd quantùm ad hoc, gratia ſanctificationis in Virgine habuit vim originalis iuſtitiæ. Et quanuis hæc poſitio ad dignitatem Virginis Matris pertinere videatur; derogat tamen in aliquo dignitati Chriſti, abſque cuius virtute nullus à prima damnatione liberatur. Et quanuis per fidem Chriſti, aliqui ante Chriſti Incarnationem, ſint ſecundùm ſpiritum ab illa damnatione liberati; tamen quòd ſecundùm carnem aliquis ab illa damnatione liberetur, non videtur fieri debuiſſe, niſi poſt Incarnationem eius, in qua primò debuit immunitas damnationis apparere. Et ideò ſicut ante immortalitatem Carnis Chriſti reſurgentis, nullus adeptus fuit carnis immortalitatem: ita Inconueniens eſſe videtur dicere, quòd ante Chriſti Carnem, in qua nullum fuit peccatum, Caro Virginis Matris eius, vel cuiuſcunque alterius, fuerit abſque fomite, qui dicitur lex carnis, ſiue membrorum.

Et ideò videtur meliùs dicendum, quòd per ſanctificationem in vtero non fuerit B. Virgini ſublatus fomes ſecundùm eſſentiam; ſed remanſerit ligatus; non quidem per actum rationis ſuæ, ſicut in viris Sanctis, quia non ſtatim habuit vſum liberi arbitrij, adhuc in ventre matris exiſtens; hoc enim eſt ſpeciale priuilegium: ſed per abundantiam gratiæ, quam in ſanctificatione recepit; & etiam perfectiùs per diuinam prouidentiam, ſenſualitatem eius, ab omni inordinato motu prohibentem. Poſtmodum verò in ipsâ Conceptione Carnis Chriſti, in qua primùm debuit refulgere carnis immunitas; credendum eſt, quòd ex Prole redundauerit in Matrem, totaliter fomite ſubtracto. Et hoc figuratur Ezech. 43. vbi dicitur: *Ecce gloria Dei Iſraël ingrediebatur per viam orientalem*, id eſt, per B. Virginem: *& terra*, id eſt, Caro ipſius, *ſplendebat à maieſtate eius*, ſcilicet, Chriſti.

Ad primum ergo dicendum, quòd mors, & eiuſmodi pœnalitates de ſe non inclinant ad peccatum: vnde etiam Chriſtus, licèt aſſumpſerit huiuſmodi pœnalitates; fomitem tamen non aſſumpſit. Vnde etiam in B. Virgine, vt Filio conformaretur, (de cuius plenitudine gratiam accipiebat,) primò quidem fuit ligatus fomes, & poſteà ſublatus: non autem liberata fuit à morte, & aliis huiuſmodi pœnalitatibus.

Ad ſecundum dicendum, quòd infirmitas carnis ad fomitem pertinens, eſt quidem ſanctis viris virtutis occaſio, non tamen cauſa, ſine qua perfectio haberi non poſſit. Sufficit autem, in B. Virgine ponere perfectam virtutem ex abundantia gratiæ: nec oportet in ea ponere omnem occaſionem perfectionis.

Ad tertium dicendum, quòd Spiritus Sanctus in B. Virgine duplicem purgationem fecit: vnam quidem quaſi præparatoriam ad Virginis Conceptionem, quæ non fuit ab aliqua impuritate culpæ, vel fomitis: ſed mentem eius magis in vnum colligens, & à multitudine ſuſtollens: nam & Angeli purgari dicuntur, in quibus nulla impuritas inuenitur, vt Dionyſ. dicit 6. cap. eccleſ. Hierar. aliam verò purgationem operatus eſt in ea Spiritus Sanctus medíante Conceptione Chriſti, quæ eſt Spiritus Sancti opus: & ſecundùm hoc poteſt dici, quòd purgauit eam totaliter à fomite.

EXAMEN TEXTVS D. THOMÆ.

651. *Maria fomite caruit.* Vaſquez.

HVIVS Art. palæſtram inierunt iam multi: &, vt Virginem ab originali culpa immunem, ſic etiam à fomite omninò liberam ſtatuerunt. Quid acta agam? Solùm ergo, quod Vaſquez in 3. p. diſp. 118. cap. 4. ex aliis principiis confecit, implicare, ſcilicet, contradictionem, vt fomes dicatur ligatus, quin pariter extinctus aſſeueretur; id aliunde in honorem Deiparæ ſic deduco. Per Verbi Incarnationem, vel accepit Maria gratiam ſanctificantem, & prouidentiæ curam, eiuſdem ſpeciei, licet intenſiores, cum illis, quas accepit in prima ſanctificatione, vel diuerſæ ſpeciei. Si eiuſdem: ergo non poterunt effectus ſpecie diuerſos producere, quales in vinculis, & morte fomitis imaginamur. Probatur: quia gradus eiuſdem qualitatis intenſiores (etſi demus hos gradus ſpecie differre) intendunt, ſed non mutant effectum totalem: ergo effuſior gratia, & profuſior prouidentiæ cura, ligatum appetitum arctiùs conſtringerent, non occiderent. Ergo aut vtrobique occiſus, aut vtrobique ligatus dicendus fuit. Suppono enim cum Suar. hic, vtrobique prouidentiam requiri.

652. *Et confirmatur.*

Confirmatur: quia ex doctrina D. Thomæ, fomes nihil eſt aliud, quam appetitus effrænis, & quodammodo expeditus ad prauum, de priuatione originalis iuſtitiæ hos motus olim cohibentis: ſed hic appetitus, quouis minimo gradu gratiæ in id deſignatæ, adſtante; ſola minima, vt ſic dicam, diuinæ prouidentiæ curâ, non rebellaret in prima ſanctificatione Mariæ, eodémque modo ſe haberet quoad hoc, atque poſt Incarnationem Chriſti: & è contra, ſi per impoſſibile Deipara, tota illa gratiâ, & prouidentiâ, quas accepit ex incarnato Verbo ſpoliaretur poſtea; ſtatim appetitus ebulliret: perinde ſe habens, ac ſe haberet, ſi ipſa Virgo in primo ſanctificationis ſtatu conſiſtens, gratiâ illa, & prouidentiâ minore nudaretur: ergo aut vtrobique mortuus erat, aut vtrobique ligatus exiſtimandus. Patet: quia vtrauis gratiâ, & prouidentiâ amotâ, vel admotâ; idem effectus aut tollitur, aut ponitur. De prouidentia requiſitâ, quam addo, vide Suar. diſp. 4. ſect. 5. §. *Cùm ergo.*

653. *Fomes quidẽ aliter alligatus, aliter mortuus, non capitur.*

Secundum illud membrum principis antecedentis, has gratias, & prouidentiæ curas eſſe diuerſæ ſpeciei; nullus facilè concedet: tum, quia plenitudo gratiæ, quæ ſuperuenit in Mariam tempore Incarnationis, tanquam eiuſdem naturæ, phyſicè præhabitam intendit: tum, quia de prouidentiâ metaphoricè eodem modo loquendum eſt. Habuit ergo Maria quoad hoc iuſtitiam originalem, longè quàm in protoparentibus excellentiorem: inque Virgine fuit Natura noſtra priſcis illis natalibus reſtituta. Neque dicas cum Caietano hic, (contendente, vincula, ab appetitus morte condiſtinguere,) non omnia ad Mathematicos calculus redigenda: ſed rationes pro hac materia de congruitate ponderandas. Ego enim totam Mathematicam euoluerem, ne in Matre Deiparâ ligatum aliquando fomitem aſſeuerarem. Bene eſt: Caietanus nullum non mouet lapidem, vt Sancti Magiſtri honorem, quem putat, tueatur: nos vt Sanctiſſimæ Reginæ veriſſimum honorem tueamur, iuſtos commouere calculos prohibemur? maximè in re clara, cuius contrariũ de vinculis, vel morte fomitis, nõ percipitur.

Fauet noſtro philoſophandi modo, ni cæcutio, Vrbanus Pontifex IV. in metapr. Pſ. 50. tomo 1. Biblioth. *In hoc autem conſidero, & ſuſpiro iuſtiſſimam condemnationis ſententiam tuam, Deus, quam in Adam, & in eius poſteros, ratione illius inobedientiæ protuliſti: quòd, videlicet, non eſt aliquis, ſi poſt Baptiſmum vixerit in hac carne, qui non ab huius hoſtili concupiſcentia affligatur: niſi fortè ineffabili miraculo, ab omnipotentia tua, Deus, lex peccati, quæ eſt in membris, in eo penitùs extinguatur: quod valdè magnum priuilegium eſt paucorum.* Quaſi fomes, quantumuis eſſet ligatus, ſemper affligeret, ni penitùs extinctus reputaretur. An ergo in Maria, licet non mordentem, attamen latrantem fomitem relinquemus? Et benè additur, in aliquibus ineffabili miraculo priuilegii *extinctum* fomitem: ita enim loquendum eſt propriè, in aliis. At in Maria, non ſolùm non ligatus; ſed nec propriè extinctus dici poteſt. Neque enim extinguitur, & moritur, qui nunquam vixit: in Deiparâ autem, originalis iuſtitiæ priuilegio præuentâ, fomes nunquam vixit, vnde nec propriè in illa extinctus dicendus eſt. Ideò cautè D. Thom. Villan. Conc. 3. de Natiu. de hac re ſcribẽs ſic habet: *Sine omni fomite peccati formata eſt.* 654 Vrban. IV. Thom. Vill.

Reſtat examinandum, an probabilia ſint, quæ Neoterici, de ardentiſſimâ in Virginẽ charitate, in hac quæſtione denuò excogitarunt. Igitur non ſolùm culpæ fomitem à Virgine penitus amandant; ſed etiam virtutis fomitem excogitant, quo Caro Mariæ contra Spiritum (ſi per impoſsibile ille deprauaretur) rebellaret, & ſanctè belligerans pro virtutum iure decertaret, caſtis ſtimulis in vitiorum odium, Spiritum allectans: ac denique, quo difficilia laborioſæ legis diuinæ opera, non ſolùm ſine tędio, ſed etiam cum voluptate amplecteretur. Non poteſt negari piiſsimè iſta excogitata, & probabiliter; quid tamen mihi in hoc placito difficile occurrat, obiter aperio: vt ab alio feliciter, obſtaculis his amotis, honor (quod vnicè opto) Deiparæ clarior eluceat. 655. *Fomes virtutis an dari queat.*

In primis, quod aiunt, potuiſſe appetitum Virginis ex proprio genio, & ingenio propendere ad bona virtutis; cùm nihilominùs eiuſdem ſit ſpeciei cum noſtro; idque exemplo *guſtus* cõfirmari, 656. *Prima difficultas contra virtutis fo-*

qui

tam, contrario argumento impugnato. qui cum in omnibus ſit eiuſdem ſpeciei, in Petro amara, dulcia verò appetit in Antonio; in his allicitur legumine, in illis carne; quin tamen illi, aliquid ſuperadditũ videatur: hoc, inquam, nõ ita videtur planũ: ſimile enim argumentũ, in oculis, & odoratu poterat efformari, (nam quidam viridanti, alij purpureo, phœniceo nonnulli magis delectantur: iſti ſimplici florũ, illi condito magis vnguentorum odore alliciuntur: ſed nihilominùs nullum dabis ſenſum, qui omnia ſua obiecta nõ reſpiciat, & applicata percipiat. Poſſunt oculi mei candido obiecto magis delectari: ſed tamen & nigrũ, & cæruleum, & cæteros, quoſuis percipiunt colores. Idem de aliis ſenſibus philoſophãdũ. Ratio eſt: quia hic viſus A, v.g. ſi ſic candori determinaretur, vt nulla ratione poſſit tendere ad nigredinẽ; non eſſet eiuſdem ſpeciei cum viſu B, quo ſinguli ferimur in diuerſos colores: coloratũ enim vt ſic vagè, aut præcisè ſumptum; & album determinatè; pluſquàm ſpecie differunt, & potẽtias ſpecie diuerſas neceſſariò determinabunt: quia non ſolùm materialitas, ſed formalitas tendendi, cum negatione alterius, hic omninò diuerſa eſt. Sic appetitus Mariæ ad ſola obiecta virtuti deſeruientia, naturâ ipsâ determinatus, ſpecificè cum noſtris conuenturus non videtur. Sed quid, inquis, ſi eiuſdem ſpeciei indiuiduis, proprietates ſpecie diuerſas tribuamus? Liberũ id, & à primo huius placiti inuentore etiã improbabile iudicatum. Nec tamen, quanuis daretur, vrgeret ſatis.

657. Secunda. D. Baſil. Deinde D. Baſilius pro hac re adductus, quòd Carnẽ Virginis ſanctitate diceret conglutinatã, non videtur fauere: aut enim omnes alij Patres (& ſunt innumeri, qui Mariæ Carnẽ ſanctam, & benedictã dixerunt) hanc debent trahi ad mentẽ; quod tamen præſumptuoſius videtur: aut reuerà Baſilius eandem cum illis admittit explicationẽ, de fomite per originalẽ munditiem ſublato. Ratio eſſe videtur: quia fomes iſte virtutis denuò excogitatus, ſi poſſibilis eſt, nobilior intelligitur, quàm quoduis aliud moderamen appetitus ſenſitiui: ergo etiã in Chriſto ponendus à fortiori. Sed nullus Patrum, neque Doctorum, ni fallor, Chriſto virtutis fomitem attribuit: ergo coniecturaliter poſſumus ſuſpicari, hunc fomitem ſub naturali carnis temperamento eſſe fictitium.

658. Tertia. Subdunt deinde, hunc modum temperamenti non eſſe impoſſibilẽ: imò æquè Deo facile, vt, qua ratione permiſit fermentari appetitum aliorum hominum ad prauam concupiſcentiam; ſic vellet imbutum eſſe, & propenſum ad virtutem, reluctantémque iniquitati eum appetitum, qui Deiparæ adhæſit. Sed in hoc loco, & ſæpè alibi, videntur loqui hi Authores cum guſtu ad falſiſſimam, & antiquatam opinionẽ aſſerentem, à culpa Adami dimanaſſe aliquid in corpus illius, inſtar morbidæ qualitatis, indéque in poſteros, vnde appetitus fermentaretur ad malum: quod placitum nullus Theologorum hodie non abhorret. Sed tranſeat modus loquendi. In re, dicitur poſt culpam fermentatus ad malum appetitus noſter: quia, dum anima originali iuſtitiâ ſpoliatur, ille ſibi relictus, bona carnis licèt virtuti contraria, tãquàm obiecta propria affectat: vnde ergo eiuſdem naturæ ſit cum noſtro, is appetitus, qui hæc obiecta praua naturaliter abhorreret?

659. Quarta. Neque neruoſius, quod additur, moris eſſe apud Scholaſticos, vt habitus, & facultates actiuas tueantur, pro his actibus, qui ſæpè, & benè patrandi ſunt: ſicque factũ in Mariæ appetitu, ne ſæpiùs ad miracula recurratur, præſeruando Deiparam à leuioribus. At ego miraculũ miraculorum vnum conſtituo in plenitudine illa gratiarũ Mariæ conceſſa, cui deinde attentiſſima Dei prouidentia ſuo iure aſſiſtebat. Scholaſtici non cõcedunt habitus contra ipſam potentiæ naturã; ſed vincendis operationis difficultatibus: habitus verò ad virtutem inclinans, iſque ſolius appetitûs, atque eidem naturalis, naturam non iuuaret, ſed mutaret radicitùs.

Tertium argumentũ adhuc inefficacius videtur: nam, quòd varia ſint hominũ Ingenia, quòdque Cato fuerit naturâ ipsâ ludicris auerſus, Auguſtus pacificus, Lucretia caſta, &c. nõ rectè infertur, potuiſſe Virginẽ Beatam, horum, & ſimilium omniũ morum naturaliter eſſe compendiũ, cum negatione cuiuſuis ſenſualitatis, vt ſuprà dixi. Deinde, vnde poterũt probare, has omnes bonas in priuatis materiis indoles priſcorum, nunquã in contrarios actus erupiſſe, aut ſaltẽ motus contrarios non ſenſiſſe: Imò ego vtplurimùm de Ethnicis iurarẽ, vehementiori vanæ gloriolæ appetitu, affectus centies prauos nõ tam repreſſiſſe, quàm diſſimulaſſe. Negari tamen non poteſt, ad aliquas virtutes naturales, pro varietate ſubiectorũ appetitus noſtros eſſe quandoque inclinatos; ſed ad aliquas, vt dixi, nõ ad omnes: carnaliſque neceſſariò aliquid appetet carnale, ſi ſibi relinquatur: imò illa ipſa inclinatio ad aliquã determinatã virtutem naturalẽ, ſæpè contrario affectu temeratur, vt quotidiana diſcimus experientiâ. 660. Quinta.

Quod quartũ ponitur, appetitum corporeum ſubiectum eſſe poſſe habituum bonorũ, vel malorum, quibus benè, vel malè circa proprias paſſiones afficiatur, licèt perfectam moralis virtutis rationem non habeant: hoc, inquam, (eſto eſſet verum,) non tam videtur ad rem: ponuntur enim habitus ad bonum iuxtà, & malum, non ad ſolum bonum, quod de Maria dicitur: hæc enim eſt præcipua difficultas: quomodo ſit eiuſdem ſpeciei cum noſtris, ille appetitus carneus, nunquam carnalis, ſed totus vndique quodammodo ſpiritualis: cuique omnimodæ ſanctæ inclinationis habitus ſint neceſſarij. 661. Sexta.

Addunt, dari habitus in appetitu ſenſitiuo, iuuantes vſum earum virtutum moralium, quæ ſoli voluntati hærent. Certum hoc; non tamen tale, quod inferunt: Ergo Maria primo inſtanti habere potuit per naturam, quod alij conſuetudine acquirere potuerunt. Quanuis enim daremus, ita eueniſſe circa aliquos habitus; non tamen circa omnes concedi poteſt, vt dixi. Præterea non hinc probatur infallibilis virtutis fomes: ipſi enim contendunt, fomitem hunc bonum in Maria, & malum in nobis, in ſolo appetitu eſſe, & reſidere; vel ipſum eſſe appetitum, nihilque à voluntate participare: ergo nullum eſt, nec aſſumi debet argumentum ab illis habitibus, qui vim, & deriuationẽ ſumunt à volũtate; & vtplurimùm contra ipſius appetitus geniũ, eidẽ de imperatis actibus ingeruntur. Adde, donũ tantum incongruè videri Virgini conceſſũ, quin illo ad rationẽ merendi vti poſſet: quòd ſi nihil in voluntate haberet, nihil ab illo meriti ſortiretur: quanuis enim falſiſſimum ſit, vt optimè docet hic Doctor Angelicus, neceſſarias dicere 662. Septima.

Mariæ

Mariæ tentationes fomitis, vt de victoria eſſet glorioſior: tamen certiſſimum puto, has tentationes non tam vincere, quàm ſi per impoſſibile venturas, auertere: ſic præcognitas, intra meriti terminos circuncludi. Si ergo, vt debellandæ ab appetitu nihil à voluntate pendere prænoſcerentur, quà tales nihil meriti cumularent. Dixi, *quà tales*: quia actus neceſſarius aliunde, de liberâ complacentiâ fit meritorius.

663. *Octaua.* Tandem, id, quod volunt, (vt probent, hunc Virginis fomitem de naturali ſympathiâ cum rationali voluntate, ad difficilia, & aſpera, non ſolùm pronè, ſed cum voluptate anhelaſſe,) appetitum ſenſitiuũ poſſe extendi ad Dei beneplacitũ, ſi illi non ſpirituali, ſed corporeo modo obiiciatur: difficile eſt, & dictis minùs conſequens videtur. Difficile: quia vix capitur, (quidquid cũ aliis velit Suarius ad 3. p. q. 18. a. 5.) vnde phantaſia poſſit apprehendere bonum ſpirituale, quantumuis modo corporali. *Suar.* Nunquid mens nuncios ſuos illi mittet? Aſt linguam ſpiritualis mentis phantaſia non capiet: quoniam enim iſta, barbara ſua phantaſmata, & menti imperceptibilia ſolet immittere, indigemus intellectu agente, (non eſt opus à paſſibili diſtinguamus,) qui ab illis interpretes alios formet ſpirituales, méri percipiẽdos. Nunquid ergo datur phantaſia agens, quæ ſpirituales nuncios interpretibus commutet ſenſibilibus? Nouum, ſed à prædicta ſententia, non ita abſonum. Sed de hoc animaſtico cõmercio non eſt hic locus. Solùm aduerte, Suariũ, & ſequaces tenere expreſsè, non poſſe hoc verum eſſe de ipſo appetitu ſe mouente, ſed moto per voluntatem. Tunc ſic: Ergo, qui nihil huius boni fomitis prædicti ponunt in volũtate, non poterunt explicare, vnde appetitus iſte ad Dei beneplacitũ, & aſpera moueatur. Reſpondebunt fortaſſe, etiam in Virgine appetitum à voluntate moueri: (& certè ita neceſſariò videtur dicendũ: aliàs fruſtra vtrinque ponerent ſympathiam:) ergo iam ex parte voluntatis aliquid ponitis, quod rationem ſancti fomitis ingrediatur: quod hucvſque negabatur. Hæc dicta ſunto pro mente totius Art. D. Thomæ. Veniamus ad ſingula.

664. Et qvanvis hæc positio.] Concedit S. Doctor, digniorem futuram Deiparam, ſi in prima ſanctificatione extinctũ penitùs fomitem ſortiretur, quàm ſi ligatũ. Meliùs tamen dicendũ, de facto non ita eueniſſe: quia derogar Chriſti dignitati, ſi aliqua caro, priuſquàm illa Chriſti, ſine fomite appareret.

Probatur Maria abſque culpa fomite.

Poſſem dicere cũ mille Patribus, Carnem Chriſti, & Mariæ, vnam, eandémque fuiſſe: & ſic in Matre non aliã, quàm ipſius Filij Carnem fuiſſe à fomite præſeruatam. Sed hoc magis myſticè pium, quàm ſolidè verũ putabit aliquis. Premo ergo arctiùs. Dignior perſiſtit anima ſanctificante gratiâ mundata; quàm caro peccati fomite purgata: nimirũ, quia longè dignior pars hominis, & nobiliſſimâ affecta qualitate: ſed, quin Chriſti animæ derogaretur, imò de eiuſdem meritis, & ad illius gloriam, mille ac mille animæ ante illã fuerunt ſanctificatæ: ergo non derogabit Chriſti Carni, imò ad eiuſdem dignitatẽ conducet, quòd eiuſdẽ meritis Mariana Caro (quam aſſumpturus erat) ablato fomite priùs eniteret. Confirmatur: quia per D. Thomam infrà, honor Matris in Filiũ redundat: ergo non derogatur Chriſti perſonæ, quòd in perſona Matris præhonoretur. Liberè igitur conceditur, potuiſſe, & decuiſſe aliquos per fidem ante Chriſtum, ſpiritu ſanctificari: non tamen decuiſſe, vt carne ſanctificarentur.

Videtur dicta infringere ibi Caietanus, qui D. Doctoris diſcrimen probat, & laudat hoc modo: 665. *Ex diſſimili affectu ſalutis carnalis, & ſpiritualis a Chriſto, dum cauſam tangit, ſcilicet, ſecundùm ſpiritum, & ſecundùm carnem, conſequentiã probat: conſentaneum quippe rationi eſt, vt, ſicut ſalus ſpiritus per ſpiritualem modum fit, (per fidem, ſcilicet, quæ eſt etiam futurorum,) ita ſalus carnis carnaliter quoque fiat; ac per hoc à Carne ſanctâ ſuâ ipsâ naturâ, qualis eſt abſque dubio ſecundùm omnes ſola Chriſti Caro.* Hæc tamen doctrina plùs apparentiæ habet, quam ſoliditatis.

Refellitur Caietanus.

Caietan.

Quæro enim, cur Anima Chriſti futura inde glorificatur, quòd ſpirituale fidei principium, in ſpiritus ſalutem, ſe prioribus mereretur: at Caro Chriſti infamaretur, ſi futura congruum ſalutis principiũ carni cõmunicaret? Nam certè nollet Caietanus, carnem noſtram Carne Chriſti formaliter ſanctificari; (ſicut nec anima noſtra formaliter per Chriſti Animam ſanctificatur;) cuius proinde præſentiam requirat neceſſariò. Tunc ſic: Ab Anima Chriſti futura decorè communicatur ſalus ſpiritualis per ſpirituale principium, fidẽ, ſcilicet, charitate formatã: ergo abſque indecoro à Carne Chriſti futura, ſua illa, vt ſic dicam, carnali ſalute caro gaudebit.

666. Oppones: De facto ante Chriſtum, ſed eiuſdem meritis dabatur principium ſalutis ſpirituale, fides, ſcilicet, & gratia: & tamen non dabatur principium aliquod carnale, quod in Carne Chriſti erat conſtituendum: ergo bona explicatio Caietani, ad populum phaleras.

Et adhuc preſſius.

Dicas, amabo. Illa Caro Chriſti præſens per Incarnationem (de Euchariſtia aliter res venit ponderanda) communicatne aliquid carni iuſtorum, quod prioris ſæculi iuſtis non communicarit? Nihil aſſignare audebis. Vt ergo modò per principia ſpiritualia animæ inhærentia, caro denominatur ſanctificata: ſic & olim: ergo eius præſentia non requirebatur: ergo verũ eſt dicere, vtranque noſtrã partem, decorè vtraque parte Chriſti futuri eius meritis ſanari. Tunc ſic ad rem: Caro noſtra congruè ſanctificabatur per Carnẽ Chriſti futuram: ergo, quanuis excellentiùs, & ablato fomite, Caro Mariana eiuſdem meritis potuit ſanctificari: ſi enim abſolutè non repugnat ſanctificari carnem à Chriſto futuro; cur repugnabit excellentiùs ſanctificari?

667. Et ideò sicvt ante.] Probat S. Doctor concluſionem ſuam: quia, ſicut nullus ante Chriſti reſurgentis gloriam, immortali carne donatus fuit: ita nec ante Carnẽ Chriſti puriſſimè conceptam, debuit Carne purâ ab omni fomite potiri.

Iterum refellitur Caietanus.

Quod ibi ſic illuſtrat Caietanus: *Videre etiam potes, quàm conſona ratio allata ſit: tũ, vt primum in vnoquoque genere ſit cauſa aliorum: tum, vt principiũ, & conſummatio rei correſpondeãt ſibi. Salus carnis conſummatur per immortalitatem, inchoatur per ſanctitatem eiuſdem carnis: & quia conſtat, primam carnẽ immortalem fuiſſe Carnem Chriſti, (quia ipſe eſt primogenitus mortuorum;) conſonum eſt, vt eius Caro fuerit etiam prima Caro ſancta.* Etiam iſta, pulchra magis, quàm vera: ideò ſtatim hinc mathematicas rationes cupit relegatas: & quidem, ſi ad decentiã tantùm vult

confugiendum,

... ndum,& conſonam congruitatem;nihil decentius, nihil congruentius dici poteſt,quam ... honoris Deiparæ exhibendum, & totum, vbi repugnantia, aut contraria fides non appareat. Iam ad rem: ſi primũ in vnoquoque genere eſt cauſa aliorum, id eſt, ab illo primo cætera dependent: cur Caro Chriſti primitùs ſancta ſit, vt ſit cauſa cæterarum ſanctarum carnium: & non idem de Anima Chriſti dicitur reſpectu animarum. An magis Caro Chriſti carnalis ſanctitatis cauſa eſt, quam ſpiritualis ſanctitatis Anima Chriſti? Nugæ. Ergo prima fuit Caro Chriſti ordine intentionis, & dignitatis; ſicut & eius Anima: & Chriſtus vtriuſque cauſa ſanctificationis noſtræ: non tamen ad id opus erat, vt in carne omnibus præexiſteret. Quod additur, principium, & conſummationem rei debere ſibi correſpondere; ſi per omnia id velit, caducum eſt, & ridiculum. An principia publicani Matthæi, Apoſtoli fini; aut finis latronis Iudæ, principiis Apoſtoli reſponderunt? Et in re noſtra: cur Chriſti Anima, quæ omnibus prius animabus habitualiter beata, non etiam omnibus priùs ſanctificata? At ſanè multò arctiùs animæ per gratiam ſanctificantem debetur gloria, quam carni abſque fomite, incorruptio: gratia enim ſemen eſt gloriæ; non ita caro pura incorruptionis: quoniam homines in ſtatu innocentiæ gloriam per gratiam: at incorruptionem, non per carnem puram, ſed per arborem vitæ ſortiebantur. Vt ergo reapſe principium, & conſummatio in Anima Chriſti nõ correſpondent; ſic in Carne Chriſti non correſpondebunt.

668. Iam verò cur non deceret, vt vlli ante Chriſtum Caro immortalis daretur, quamuis alicui ante illum conceſſa foret caro mũda? Cauſa eſt: quia, vt bene notauit hic Suarez diſp. 4. ſect. 5. incorruptio ad terminum pertinet, non ad viam: in termino autem, nullus, priuſquàm primogenitus, debuit collocari. Id probabili coniectura confirmabis: quia in re iuris, licèt multa præuia ad poſſeſſionem per ſeruos, & miniſtros debeant, & ſoleant patrari; tamen ipſa poſſeſſio (ni obſtat aliqua priuata ratio, & impedimentum) à domino, cuius eſt ius, potiſſimùm initur. Sicut ergo primus hominum Chriſtus habitualiter fuit beatus mente: ſic etiam fuit primus carne incorruptus: niſi quòd ab ipſa Conceptione beatus, licèt viator: incorruptus verò poſt reſurrectionem; quia in primo inſtanti beatitudo hominem Deum decebat; incorruptio verò paſſuro non conueniebat. Vt verò non derogat gloriæ Chriſti, vt Angeli priùs tempore ante illum beatificarentur: ſic non derogat, vt Regina Angelorum ante illum Carne mundà colluceret; hæc enim mundities non terminum importat, ſed viam.

Cur Chriſti Caro ... immortalis.

Suarez.

669. QUIA NON STATIM HABVIT, &c.] Hanc doctrinam abondè iam Virginis aſſertores impugnarunt. Et quidem, quamuis forent vera cætera de peccato originali Deiparæ contracto, quæ in hac quæſt. ſcribit D. Doctor: adhuc mihi in hoc loco veniret neceſſariò defendus. Ratio eſt: quia omnes ferè Patres Eccleſiæ, vſum rationis Baptiſtæ adhuc in vtero concedunt: non ergo ſoli Chriſto hoc priuilegium conceditur. Vidit difficultatem Caietanus: nec auſus eſt negare, Ioanni, ſaltem pro breuiſſimo illo exultationis tempore, vſum rationis conceſſum. Quòd autem tacitè conatur interpretari S. Thomam de priuilegio abſoluto, & perpetuo, ex ipſo Conceptionis inſtanti; tantùm eſt conamen: quid enim noui adderet S. Doctor negans Deiparæ in ipſo Conceptionis puncto rationis vſum, qui illam iam ibidem culpa præfœdarat? Aduerte etiam, Caietanum in cap. 1. Lucæ, vbi ſe a Magiſtro liberiorem exiſtimabat, non auſum fuiſſe hoc donum in Baptiſta aſſerere tranſitorium: ſed rem ſub dubio relinquendam tutius iudicaſſe. Ex his omnibus ſic argumentor pro Deipara. Ex doctrina D. Thomæ hic art. 1. maiora Mariæ priuilegia debentur, quàm ſeruis: ſed Baptiſtæ in vtero ex communi Patrum ſenſu, vſus rationis adſcribitur, idque ſecundùm multos permanenter: ergo Mariæ maius aliquid eſt concedendum, vt à Conceptionis initio hunc vſum ſortiretur.

E... in vtero accepit.

Caiet.

Ergo à fortiori Maria.

670. Ecquem vſum, inquis, rationis accepit Maria? Eum planè, quo potuit eſſe Beata in ipſo Conceptionis inſtanti: ſic ratio illuminata, vt agnoſcendo Deo per modum tranſeuntis, primas viſionis lineas deduceret. Probarunt hoc iam alij. Vide præ omnibus Salazar cap. 32. §. 4. à num. 47. Sic etiam num. 68. vbi erudite ſatis agit de concordantia meriti parthenici in illo primo inſtanti, cum hac clara Dei viſione. Ego iam breuiter hanc materiam ſuprà attigi. Vnum verbum addo, quod ex doctrina D. Thomæ, ni fallor, faciam probabile. Doctor Angelicus ad Epiſt. 2. Cor. cap. 12. ſcribens, Paulum in corpore, ſed ſenſibus alienatum, raptum fuiſſe ad cælum, ſic ſubdit: *Paulus vero dicitur raptus ad tertium cælum: quia ſic fuit alienatus à ſenſibus, & ſublimatus ab omnibus corporalibus, vt videret intelligibilia nuda, & pura, eo modo, quo vident Angeli, & anima ſeparata; &, quod plus eſt, etiam ipſum Deum per eſſentiam, vt Auguſt. expreſsè dicit 12. ſuper Geneſ. &c. Nec eſt etiam improbabile, vt Moyſes, miniſter veteris Teſtamenti ad Iudeos, viderit Deum: & miniſter noui Teſtamenti ad Gentes, & Doctor Gentium hoc dono fuerit priuatus: vnde dicit ipſe ſupra 3. Si miniſtratio damnationis fuit in gloria, &c. De Moyſe autem, quod viderit Deum per eſſentiam, patet,* &c. Multi de Paulo, & a fortiori de Moyſe adhuc dubitant, qui tamen de Maria non dubitabunt. Admiſſa tamen hâc doctrinâ D. Thomæ, & ex eiuſdem præmiſſis ſuperiori num. fundamentis, ſic ad rem meam arguo, nec imbelli, vt videtur, ratione: quia hic modus aptiſſimus præſeruationi Virginis intelligendæ: cùm à vidente Deũ, Dæmon, & culpa omninò ſit remota.

Maria in Conceptione vidit Deum.

Salazar.

D. Thom.

Paulus de excellentiori miniſtratione, quàm fuit illa Moyſis, (qui Deum vidit,) efficaciter vidiſſe Deum comprobatur: ſed longè excellentior præcelluit Paulinæ Mariana miniſtratio, quàm Paulina Moſaïcæ: ergo efficaciùs hinc comprobatur Maria vidiſſe Deum. Dices, eſſe miniſtrationem illam alterius ordinis, ſcilicet, ad doctrinam, & Orbis inſtitutionem. Fateor: at non negabis miniſtrationem B. Virginis ad maternitatem, eſſe ordinis ſuperioris, & longè excellentioris: ni fortaſſe dixeris, maiorem eſſe Apoſtoli, quàm Matris dignitatem: ergo deridiculum eſt, hoc priuilegium digniori negare, quod minùs dignæ conceditur miniſtrationi. 671.

Id probatur.

Hoc

Hoc ſane nemini non planiſſimum videatur. Tunc ſic ad præſens inſtitutum: Ex D. Thoma art. 1. citato, maiora in quouis genere gratiæ priuilegia debentur Matri Dei, quam ſeruis: ergo in hoc genere non ſolum illuſtrior, & extenſior, atque diuturnior viſio Mariæ datur; ſed etiam acceleratior. Probo ſequelam: Priuilegium fuit accelerare, etſi obiret, Moyſi, & Paulo in via, nec dum in patria, beatitudinem: ergo maius priuilegium fuit Mariæ, quòd acceleratior ipſi hæc beatitudo feſtinaret. Inde ſic infero: Ex doctrina D. Thomæ, Mariæ Matris dignitas, ſicut & viſio beata, eſt quodammodo infinita: ergo debetur illi infinita quodammodo excellentia huius accelerati priuilegij præ cæteris: ergò & à Conceptione illud accepit. Probo ſequelam: Quia, cùm celeritas infinita Virgini debeatur quodammodo, ſtatim vt Virginem potuit conſequi, certe conſecuta: ideò cum ab æterno, & tempore antecedente non expediret, decuit, vt tempori Conceptionis non tardaret.

672. Hæc ſatis pro Maria vidente Deum. Nunc iterum ad quæſtionem articuli, de vſu rationis illi non denegato, ſic argumentor: Angeli, &

De vterino vſu rationis in Maria. Adam, quoad bonum, in primo productionis inſtanti vſum rationis obtinuêre, vt cum Doctore Angelico ſentiunt Theologi: ergo à fortiori meliùs hoc priuilegium Mariæ concedetur. Dices, ibi naturaliter rem eueniſſe: hic autem in corpore infantili, & vterino miraculum requiri. Ecquid inde? Cur miraculum erga Deiparam factum denegabimus? Certe non eſt impoſſibile hoc miraculum, vt nemo negat, & ipſe fatetur

D. Thom. D. Thomas hic art. 6. in corp. vbi ait, ſi forte Ieremias, & Ioannes habuerunt in vtero vſum rationis, *hoc in miraculis habendum diuinæ potentiæ.* Bene ergo miraculo miraculorum Mariæ, miraculum hoc conceſſum exiſtimatur. Nota verò, conceſſum illud Moyſi, & Paulo, ab Angelico Doctore priuilegium, à pluribus Thomiſtis negatum, inter quos videtur eſſe ibidem Caietanus, dum dicit, Paulum non vidiſſe, ſed audiuiſſe per modum doctrinæ: & tamen Diſcipulorum nomen non amittunt; ergo, quamuis ego è contra concedam Deiparæ, quòd illi, in hoc articulo, & aliis D. Thomam denegauiſſe dicitur; adhuc ingenui Diſcipuli gloriam retinebo.

673. Speciale privilegivm Christi.] Gemma notandus hic locus contra Doctores, qui nos perperam, & repugnantia locutos volunt, dum

Priuilegium quid propriè. Mariam immunem ab omni debito ponimus; idque ſpeciali priuilegio factum dicimus: arguunt enim, priuilegium propriè eſſe, quo aliquis a lege communi comprehenſus, à lege excipitur: ſi ergo Maria priuilegium habuit, lege fuerat comprehenſa. Sed hæc accipiendi priuilegij reſtricta notio, quàm ſine fundamento ſit, optimè præ aliis probauit Perlinus diſt. 12. cap. 1. tu lege: & adde hunc locum S. Doctoris, vnde ſic

Perlin. mihi deduco argumentum: Anima Chriſti in infantili Corpore, propter ſupereminentem hypoſtaticæ vnionis gratiam, nulla lege tenebatur, quominùs vſu rationis priuaretur: & tamen hic vſus rationis in vtero ſpeciale priuilegium Chriſti dicitur à Doctore Angelico, idque optimè: ergo, quamuis Maria nulla lege teneretur; propriè tamen immunitatis priuilegium adepta prædicabitur. Sed ad rem.

Postmodvm verò, &c.] Quæro, an dignior proles eſſet, & potentiorem ſe oſtenderet, ſi priuſquam veniret, præpararet ſibi man- 674.

ſionem; an ſi à ſordibus, & vinculis fomitis, ipſo *Maria puritas.*

ſuo aduentu liberaret? Et quidem ingenium Dei, vt latiſſimè ſuprà oſtendi, multò ante diſponit illa, quibus eſt vſurus: ergo abſque id dignius eſt, & congruentius ingenio diuino, quod illi in more poſitum intelligimus. Deinde ſic argumentor: Maria à Patribus charta puriſſima ſcribendo diuino Verbo; veſtiendo Agno cæleſti lana mundiſſima appellatur, vt infrà plenis Anthologiis declarabo: ſed purior eſſet charta, ſi nullà culpæ liturà, nulla fomitis decoloratione vnquam ſpargeretur; lana mundior, ſi nullo vtriuſque veneno decolori inficeretur: ergo nunquam ligatum, ſed ſemper omninò ablatum habuit fomitem culpæ, cùmque ipſa culpa amandatum: maxime, quia antecedens mundities, in Filij honorem, & decentiam redundat incarnandi: at verò mundities Incarnationem ſubſequens, magis Matris declarat ornamentum: minùs enim congruè parares tibi hoſpitium, poſtquam domum ingrederis conſpurcatam: cum poſſes ante ingreſſum, mundiſſimam inuenire.

Ad primvm.] Mors, vt communiter volunt 675.

Theologi, ita eſt homini è limo formato naturalis, vt etiam in ſtatu innocentiæ graſſatura; niſi *Mors quàm*

natura noſtra arboris vitæ fructibus præmuniretur. *naturalis.*

Hinc eſt, vt ideò mors ab Scriptura dicatur peccati pœna: quia per peccatum, arboris vitæ vſus hominibus interdictus. Hæc eſt communis doctrina, etiam Doctoris Angelici calculo confirmata. Videndus Salazar cap. 41. à n. 8. qui benè

infert, Mariam mortuam fuiſſe, non iure naturæ *Salazar.*

vitiatæ, cui arbor adempta ob culpam; ſed iure ipſius naturę fragilis, ipſo ſuo genio obnoxio corruptioni. Cur autem noluerit Deus Mariam fructu vitali, aut quouis alio modo illæſam à morte conſeruare, ſatis vbiuis inuenies declaratum: nec enim decebat, vt Mater Filio Deo mortuo non aſſimilaretur. Quia tamen in hac reſponſione (prout procedebat propoſitum initio argumentum) videtur ſupponere quidam, Virginem vtpote infectam culpà indidem morti fuiſſe obnoxiam: & ex Mariæ morte plures alij inferunt peccatum; de gloria Marianæ mortis amœniùs in Anthologiis diſputabo.

Hæc ſatis de Examine huius art. vbi ex principiis D. Thomæ, qui fomitem vult ligatum abundantià gratiæ, & curæ prouidentià, contendi probare, hæc vincula ab extinctione non diſtingui. An verò aliis modis ita ligatus poſſit dici fomes, vt non intelligatur extinctus; non eſt è re mea diſputare. Vide Suarium ibi.

Periocha Examinis.

Deipara competentem originalem iuſtitiam inuenit. Congruè in Conceptione dicitur vidiſſe Deum, vt inde omnis culpa remotiſſima intelligatur. Scribendo diuino Verbo chartam exhibuit puriſſimam: ſicut mundiſſimam lanam Agno cæleſti veſtiendo. Eius mors vndequaque glorioſiſſima.

ANTHOLOGIA XI.

Maria competentem iuſtitiam originalem acquiſiuit.

§. I.

In Deipara (non per phantaſticam legis fictionem, ſed per ſolidam gratiæ veritatem) natura humana integru eſt natalibus reſtituta in integrum.

676. QVID non moueat pietas magnæ Matris! Non ſolùm illius honori deſudat Theologia, ſed etiam Iuriſprudentia allaborat. Edidit nuper in lucem Iuriſconſultus piiſſimus pariter, & doctiſſimus D. Franciſcus de la Cueua pro immaculata Conceptione vernaculam à Iure petitam propugnationem: vbi adductis aliis affert etiam l. *Interdum.* l. *Patrono.* ff. de natal. reſt. contenditque, hæc in remedium inuenta, nec poſſe, nec debere Mariæ accommodari, quæ longè nobilior intelligitur, ſi natalium reſtitutione non vtatur; hæc enim reſtitutio, maculę ſupponit abolitionem: at Deipara nunquam habuiſſe maculam reputanda. Deinde fideliter tranſuerſus ſic concludit: *Semper leges his terminis vſa ſunt, ſupponentes fictionem, & improprietatem: adeò vt aliquando, contradictoriam ingenuitati haberent reſtitutionem.* Hucvſque ille, & veriſſimè. Ego tamen aliunde, non Mariam; ſed in Maria naturam noſtram, natalibus puto optimè reſtitutam, cùm hic nulla fictio Iuris, ſed tota gratiæ veritas intercedat. Non reſtituitur Maria; quia nunquam puriſſimà natalium caruit libertate: at in Maria, natura ab Adamo fœdata, dum pura vernat, ſuo modo natalibus reſtituitur. Vnde clarè Deiparam originali iuſtitia gauiſam deducemus.

Natalium reſtitutio, quid ſit.

De la Cueua.

677. Rem totam vt percipias, aduerte. Multis olim modis libertas à ſeruis comparabatur: aut, ſcilicet, per Conſulis, & Prætoris vindictam: per dominorum manumiſsionem, & alapę inflictionem. Hi licèt poſteà quouis honore fungerentur, quouis decorarentur ornatu: quinimò licèt iure annulorum aureorum gauderent: nunquam tamen ſeruilem maculam deponebant, niſi Principis beneficio ad natales, in quibus olim omnes homines liberi naſcebantur, reſtituerentur: beneuola enim quadam legis fictione, reducebatur ſeruus, aut libertinus ad eum ſtatum, in quo omninò ingenuus naſceretur. Tenet id apertè Scæuola l. 3. ff. de nat. reſt. *Quæris, an ingenuitatis iure vtatur is, quem ſanctiſſimus, & nobiliſſimus Imperator natalibus ſuis reſtituit? Sed ea res nec dubitationem habet, nec vnquam habuit quin exploratum ſit, ad omnem ingenuitatis ſtatum reſtitui eum, qui iſto beneficio Principis vtatur.* Lege Fabrum Semeſt. 2. cap. 12. vbi etiam ex Marciano Imperatore affert, vocari hãc ſeruitutis natiuæ maculam, *decolorem*: credo, quia niſi per nouos natales meliori colore affici nòn poterat, quin ſemper infami næuo obſcuraretur. De hac macula capiendus ibidem textus l. 5. non tam de ſeruo, quàm de libertino: *Libertinus, qui natalibus reſtitutus eſt, perinde habetur, atque ſi ingenuus natus medio tempore maculam ſeruitutis non ſuſtinuiſſet.* Nullo ergo modo decentiùs natura noſtra ab Adamo ſeruiens, in integrum ingenuitatis reduci poſſe videbatur, quàm ſi natalibus, per originalem iuſtitiam integris, reſtitueretur.

Libertas olim ſeruis quomodo erogata.

Scæuola.

Faber.

Hoc eſt beneficium illud, quod Chriſti merito conceſſum iuſtificatis prædicatur. Accedentibus ad Iordanem Iſraelitis, *ſteterunt aquæ deſcendentes in loco vno, & adinſtar montis intumeſcētes, &c. quæ autem inferiores erant, in mare ſolitudinis, quod nunc vocatur mortuum, deſcenderunt.* Ioſ. 3. n. 16. Ad primum Sacerdotum tactum ſciſſę sūt aquæ: nec dubium admittēdo integro populo, inferioribus vndis defluentibus, ſuperiores non ſolùm ſtetiſſe, ſed etiam retrorſum fuiſſe cōuerſas, idque intelligendum ſuppoſuit ſacer ſcriptor. Admiratur miraculum Dauid, & exclamat: *Quid eſt tibi, mare, quòd fugiſti: & tu, Iordanis, quia conuerſus es retrorſum?* Pſ. 113. n. 5. Sed, quid hoc eſt, ſapientiſsime Propheta? Vides aquas obſequio præſtito properantes ad mortem, nec timētes: parum id. Vides alias tumentes in montem, in aëre ſuſpenſas, perceptæ obedientiæ repagulo obfirmatas, nec miraris: & ſolummodo quòd refluant, quòd conuertantur retrorſum, obſtupeſcis: In his aquis melioris aquę myſterium recognouit, in qua, ſummum miraculi beneficium, hic recurſus. D. Ambroſ. Serm. 23. comparans Baptiſmum Iordani, ad hunc locum: *Illic introeunte Iſraëlità in aquam, fluminis vnda ſuperfugit: hic deſcendente in fontem Chriſtiano, criminum peccata diffugiunt. Et mirum in modum illic retrorſum conuerſus fluuius in originem ſuam reuertitur: hic in poſterā reuocatus homo in originis ſua infantiam reparatur. Ibi fontem ſuum, de quo egreſſa fuerat, vnda perquirit: hic hominem ſuum, a quo exierat, innocentia recognoſcit. Ibi exinaniuntur alueus fluctibus: hic enacuantur corda criminibus. Ibi, vt ſitmos Dei, illic aqua cœnoſa non madidet: hic vt famulos Dei cōſciētia tetra nō polluat: Iordanis enim quidē eſt fons lauacri, per quē qui traſierit relictis ſordibus Paradiſū repromiſſionis ingreditur.* Quaſi hoc ſit sūmū in Baptiſmo acceptū beneficiū, quòd origini noſtræ (in qua liberi naſceremur) reſtituamur, ne vltrà decolori macula cōſciētiæ tetræ fœdaremur: in illud innocentiæ redacti, vt medio tēpore maculā ſeruitutis non ſuſtinuiſſe videamur. 678.

Ioſue 1.

Iuſtorum libertas natalibus reſtituta.

Pſal. 113.

Ambroſ.

Nimirum, euenit olim miraculum prædictum, fœderis arcam Iordane reuerente. Agedum, ô Iordanis iam felicior: Arca viua, Chriſtus Dominus, ecce nunc ad te properat baptizādus: *Venit Ieſus a Galilæa in Iordanē ad Ioannē, vt baptizaretur ab eo.* 679.

Idem confirmatur.

Matth. 3.

Matth. 3. n. 13. Non pręcipio, fugias, vt olim: (cur enim ingenti fauore tangẽdi Saluatoris defraudere ris?) attamẽ ſigno aliquo maieſtatem præſentem venerare, iam murmura in laudes, tremorem vndarum ſolitum verte in exultationem. Et tamen ceſſas? Ni fallor, ſtupidus, ſi fas eſt dicere, erat fluuius: & illorum, quæ præſagiebat, admiratione ſuſpenſus. Viderat, ſe olim ante Arcam retrorsũ conuerſum: modò ante Chriſti conſpectũ, ibi nobis Baptiſma præparantis, & lauacrum ſanctificantis, retrogreſſura crimina cognoſcit. Ad Eliæ Imperiũ, in fontes ſuos ſe meminit refluentem: at in integros, puræ originis natales, ad imperium Chriſti homines reuerſuros obſtupeſcit. Ergo ſui oblitus non denegat Creatori obſequium, dum eius operi pendit ſtuporẽ. Dedit anſam Ambroſius Serm. 21. qui ſaltem præcipuum intentum aperte declarauit: *In Iordane igitur baptizatus eſt*

Ambroſ. *Dominus: multa mirabilia in hoc flumine ſæpius facta eſſe Scriptura commemorat, inter cætera dicens: Et Iordanis conuerſus eſt retrorſum. Puto autẽ eſſe mirabilius, quod Domino Ieſu Chriſto ibi poſito factũ eſt: antè enim retrorſum aqua conuerſa fuerãt: modo retrorsũ peccata cõuerſa ſunt. Et ſicut tunc impetus fluminis alueũ ſui curſum perdidit: ita & nunc impetus peccatorum dominum ſui erroris amiſit. Quod quidem in Propheta Elia iam illo in tempore factum puto: ſicut enim Elias in Iordane diuiſionẽ fecit vndarũ: ita & Spiritus Domini in eodem Iordane ſeparationem operatus eſt peccatorum: ille ſtare fluenta præcepit, hic crimina. Et, ſicut ſub Elia fluctus primordia fontiũ, de quibus exierant, petiuerunt: ita & ſub Chriſto Domino, homines ad originis ſuæ infantiã, de qua fuerant exorti, ſunt reuerſi.* Annon hæc vera, abſque vlla fictione, natalium reſtitutio?

680. Venit Chriſtus virginitatis vexillũ erecturus, & inter cæteras hanc præcipuè virtutem corru-

Pœnitentia ptiſſimo aliàs Orbi illaturus. Hinc eſt, vt Apoſto-
quodammo- los ſuos, aut virgines elegerit, aut ſaltẽ puriſſima
do reſtituit caſtitate donaret prædicaturos. Ergo quis non
innocentiam. miraretur, Apoſtolã, vt ſic dicam, & aduentus ſui prædicatricem Samaritanam fœminam turpitudinis nota expediiſſe? *Venite*, ait illa ad conciues, *& videte hominẽ, qui dixit mihi omnia, quæcunque*

Ioan. 4. *feci: nunquid ipſe eſt Chriſtus?* Ioan. 4. n. 29. At, dices, ſic mundauit illã, vt aduentus virginei, virgo quodãmodo veniret nunciatrix. Virgo? Et vnde tam inaudita, & ſubita mutatio? Quia eam aquã viuam, id eſt, talem cæleſtis gratiæ accepit plenitudinẽ, vt rediuiuâ natiuitate priſcâ, id eſt, inte-

Et virginitatem. gris natalibus reſtitutis, ad innocentiam, nedũ ad virginitatem iterũ deueniret. D. Ambroſ. Serm. 30. poſt multa alibi data, ad hunc locum, ſic con-

Ambroſ. cludit: *Hæc virtus Chriſti eſt Domini, vt, quamuis peccator, qui eius vnda ſe lauerit, denuò in virginem reparatus, non meminerit antè, quod fecerit; & rediuiua natiuitate, infantia innocentiam præferat, iuuentutis ſcelera non agnoſcat; ſitque virgo fide Chriſti, qui fuerat adulter corruptione peccati.*

681. Viro illi, qui ab adoleſcentia ſua omnia legis præcepta adimpleuerat, dixit Chriſtus: *Si vis per-*

Matth. 19. *fectus eſſe, vade, vende, quæ habes, & da pauperibus.* Matth. 19. n. 21. Sed, quot alij fuère olim viri

Paupertas ſpiritus innocentiam reſtituit. perfectiſſimi, vt *Abraham*, qui ſpiritu pauperes; reapſe tamen bonorum ſuorum dominio ſe non abdicarunt? Cur ergo viro iſti realis diuitiarum omnium denudatio præcipitur ad perfectionem? Credo, quia illa perfectio homini parabatur, qua integris natalibus reſtitutus, integri Adami cõditionem ſortiretur: nudus degebat innocens Adamus in Paradiſo: omnibus ergo iſte denudandus, vt iterum accola Paradiſi habeatur. Iterum

Ambroſ. Ambroſ. ibi Serm. 1 c ł ſ *quæ adeò enim nuda virtus apta eſt cælo, vt, quamuis iuſtus, quamuis ſanctus, aurum, vel diuitias poſſidens, nõ poſſit eſſe perfectus: talem enim voluit adoleſcentem iſtum Dominus ad Paradiſum redire, qualis Adam fuerat de Paradiſi ſublimitate deiectus: nudus enim Adam incola Paradiſi fuit.* Ad originem iterum deduceretur, ſi nudus ab his caducis bonis abduceretur.

Sed hi omnes, imò potiùs in his omnibus natura noſtra ita integris natalibus reſtituitur; vt 682. tamen nunquam in integrum reſtituatur. Vna eſt Maria, per quã natura in integrum felicitatibus *Iuſtitia originalis Mariæ, qualis.* priſcis reducta fuit: quamuis enim aliqua, quæ in Adamo fuerant, non haberet, vt immortalitatem, laborũ immunitatem, ſimiliáque alia eiuſdem, id eſt parui ponderis, vtpote quæ Orbi redimendo, paſſiui Redemptoris Matri non expediebant: at culpæ immunitatẽ, & originalis gratię plenitudinem eam accepit, vt non ſolùm cum protoplaſto decertaret, ſed illũ mille, ac mille numeris ſuperaret, excellentiùs longè hinc cõpenſans ab anima, quæ naturalis felicitatis corpori ad myſteriũ defuère. Ratio in promptu eſt: quia, licet non phantaſticâ legis fictione, (quod in humanis euenit, vt vidiſti;) ſed ſolida gratiæ veritate natura imperfectis intermedij tẽporis ſeruilem macula aboleat: tamen illud neſcio quid, poſſe, nimirum, de illa dici, *ſeruiuit per culpam ſaltem originalem:* id quidem inextinguibile eſt, nullis donis, nullis honoribus, aut muneribus reſecabile. At, quomodo in integrũ reſtituatur, cui licèt innocentiæ bona redeant; at innocentiæ integritas perfectiſſima, & ab omni culpa immunitas, poſt culpam, redire non poteſt: quomodo in reſtitutionis ſtatu, qualis fuit, talis eſſe dicatur natura: cùm tamẽ ibi illud minùs puritatis habeat, neceſſe ſit?

Vna ergo, vna eſt Deipara, per quã pleniſſimè 683. natura reſtituitur: vt, ſicut in prima protoparentũ origine abſque vlla præterita macula ſe gratiæ *Vna Maria originalem gratiam inuenit.* vidit inſertã; ſic in Maria originis puriſſimę, abũdantiùs gratiæ ſine vlla præcedente macula inſeratur. Eſt hoc illud Cant. 1. n. 15. vbi Chriſtus ad Matrẽ: *Ecce tu pulchra es, amica mea: ecce tu pulchra es.* Quorſum enim iſte repetitionis recurſus, niſi Cant. 1. vt aliter Maria pulchra, quàm iuſti, non ſolùm de intenſiori gratia, ſed etiam de modo participandi intelligatur? Iſti pulchri tantummodo de gratia: Maria pulchra de gratia, imò cæteris longe pulchrior: & iterum pulchra, quia nunquam, vt illi, aliquid maculatũ ſortita eſt. Honorius ibi: *Pulchra virginitate, pulchra fecũditate: pulchra in virtutibus, pulchra in operibus, pulchra hic laude homi-* Honor. *nũ, pulchra in cælis laude Angelorum. Pulchra bis prædicatur: quia ſine interiori maculâ decl. ratur.* Hunc Authorem apertũ pro Concept. dedi alibi.

Ex his iam inferes, quàm meritò cõpetens originalis iuſtitia Mariæ, quoad digniores effectus, 684. tribuatur: cùm enim ſtatus integer (in quẽ Deus, *Maria Chriſto ſimilis, naturæ noſtræ reſtituenda.* provt decuit, voluit naturã in Matre reſtitutam) maximè originali iuſtitiâ gauderet, nõ potuit hęc deeſſe illi, per quã feliciſſima reſtitutio obtinetur. Quo dato iam euidens fit, nullum in Maria peccati vnquã fomitem fuiſſe: cùm fræmum illud aureũ, quo inferiores potentiæ in officio ſubditæ

omninò

omninò tenebantur, præcipuus originalis iuſtitiæ effectus habeatur. Tunc pio, nec indecoro circulo quodammodo de origine pura ablatum fomitem comprobamus: & de ablato fomite originem puriſſimam ampliùs confirmamus: vt in integrum reſtituta natura agnoſcatur. At, qua, inquis, proprietate natura quodammodo genitrix, & protoparens in filia Maria dicitur reſtituta? Eo modo, quo ex omnibus patribus natura noſtra in Chriſto dicitur ſanata, de quo ſuprà latè, & paulò pòſt nonnulla dicam: licèt in Filio Deo, & homine longè excellentiùs, quam in Matre purâ creaturâ. Et quidem meritò: vt, quemadmodum ſtatim ipſis mundi incunabulis, in viro, & fœmina ſeruitutis hanc maculam decolorem ſubiuit natura: ſic per virum, & fœminam libertas ingrederetur. *Libertas*, inquam, nobis: & integritas in his duobus, in quibus protoparentes reformantur.

685. Cape in hanc rem locum tritum Bernardi; ſed nondum de myſterij plenitudine excuſſum adhuc ab aliquo, quem viderim. Producto Adamo, addit Deus: *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum: faciamus ei adiutorium ſimile ſibi*: Geneſ. 2. n. 18. Spectares alium hominem producendum Adamo ſimilem: & tamen Fœmina, ſexu ſaltem, diſſimilis formatur, per quam miſer homo inducitur ad peccatum. An ergo non foret melius Adamo, fuiſſe ſolum? An illi hæc ſocietas bona iudicanda? Pende mihi non dici *bonum* Adamo, ſed *bonum* abſolutè: quia, licèt occaſionaliter Eua incentiuum Adamo peccati fuerit: at ex hoc peccato occaſionaliter, &c, vt clamat Eccleſia, ex hac felici culpâ quodammodo, Chriſtum tantum, ac talem habemus Redemptorem. Bona ergo, quadam ratione, Eua ſaltem naturæ humanæ: quia nunquam Deo in vnitate perſonæ iungeretur, ſi non foret peccatum. Bona Eua naturæ humanæ: quia propterea in Mariâ ipſa natura purior radiatura, quam in ſtatu integro radiaſſet. Cur ita? Quia non ſolùm in vtroque ſexu corrupta, per vtrunque ſexum reparatur: ſed ita reparatur, vt Adamo reformato in Chriſto, Eua in Maria, longè meliùs ſplendeſcat. Nunc iam Bernard. Serm. de B. Mar. & verbis Apoc. *Prudentiſſimus, & clemētiſſimus artifex, quod quaſſatum fuerat, non cōfregit: ſed vtiliùs omninò refecit: vt, videlicet, nobis formaret nouum Adam ex veteri, Euam transfunderet in Mariam. Et quidem ſufficere poterat Chriſtus, ſiquidē & nunc omnis ſufficientia noſtra ex eo eſt: ſed nobis bonum non erat, hominem eſſe ſolum: congruum magis, vt adeſſet noſtræ reparationi ſexus vterque, quorum corruptioni neuter defuiſſet.* Audis vtiliùs Adamum patrē in Filio Chriſto reformatum: vtiliùs Euam matrē in Mariam Filiam transfuſam. Nihil hoc eſt aliud, quàm in illis naturam non ſolùm in integrum, ſed etiam in melius reſtitutam. Aptiſſimo exemplorum confirmo.

686. Iam terra è nihilo eruperat, iam obediendo dominico præcepto aures arrigebat; cùm audit: *Germinet terra herbam virentē, & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum, iuxta genus ſuum* Geneſ. 1. n. 11. Vbi meritò addubitat Ambroſ. Hexam. 3. cap. 10. quomodo ſecundū genus ſuum terra proferre ſemina dicatur: cùm plerumque ſemina iacta degenerent: &, cùm bonum triticum fuerit ſeminatum, decolor eius ſpecies, & inferior forma reddatur? Et reſpondet aptiſſimè: *Hoc ſi quando accidit, non ad tranſlationē generis, ſed ad ægritudinem quandam, & inæqualitatem videtur eſſe referendum: non enim deſinit eſſe triticum, ſi aut, æſtu frigoris aduratur, aut imbre madidetur: ſed ſpecie magis, quam genere, colore, quàm corruptione mutatur.* Heus tu, caue hic genera, & ſpecies Logicas intelligas. Vult ergo Ambroſius, contractā à peſtilenti Auſtro, aut imbre noxio ægritudinem ſemini, qua non tam naturæ genus mutant ſemina, quàm ſpeciem, id eſt, formam: neque quoad eſſentiam corrūpantur; ſed ſolùm quoad coloris, & pulchrioris qualitatis conditionem. Sic natura noſtra è ſemine Adami proueniens, non eſſentiam corrupit; ſed peſtilenti afflata auſtrigine, nitidæ gratiæ perdidit venuſtatem. Nunc iam optimè ad rem præſentem, ſic addubites.

Sempérne macula iſta fœdati ſemel ſeminis duratura? Nunquámne inflicta iſta plaga perſanabitur? Minimè, niſi per gratiam. Audi iterùm Ambroſium ibi: *Denique frequenter madidata frumenta in ſui generis ſpeciem reuerentur, ſi aut Sole, aut ignibus torreantur, aut diligentibus commiſſa culturis, aeris temperie, terrarúmque feracium vbertate foueantur.* Hic modus felicioris cuiuſdam plantationis, longè excellentior: Sole enim, aut ignibus tosta frumenta ſanantur quidē, ſed ſemper aliquid neceſſariò perdidiſſe congenitæ ſibi qualitatis præſumuntur: at vbertate nouæ glebæ dum denuò renaſcuntur, natiuam omninò recipiunt qualitatem. Et quid inde, inquis, magnum, pro præſenti noſtro inſtituto? Id optimè vidit Ambroſ. ſic concludens: *Itaque reparatur ſterilitas; quod decerpit iniuria in parente.* Sanamur nos quidē diuinæ gratiæ radiis, cæleſtis amoris ignibus concepti: ſed in Chriſto, & Maria (quamuis aliter) quodāmodo è meliori terra renaſcens pullulat natura, toto, imò & meliori ornatu natiuo compta, & gratiæ gremio non poſt culpam, ſed ab ipſa origine reproducta: ſic reparatur feliciùs in ſobole, quod miſerè in parentibus degenerarat: ſic natura non ſolùm integris natalibus, ſed etiam in integrum, ſine vllo ingeniti honoris diſpendio, imò ſummo cum fœnore reſtituitur. 687.

§. II.

Bono noſtro naturam olim captiuam Chriſtus manumittit; ſic & Maria; idque in Chriſti decorem: huius aluus, cur ſingulari modo alueus *appelletur.*

EQuidem non decebat, res aliter eueniret, niſi vt natura in Virgine in integrum natalibus integris reſtitueretur: id eſt, vt Maria nunquam, vel minimam pateretur labem: quandoquidem per Virginē, ſic natalibus poſt ſeruitutē reſtituimur, vt quò id nobiliùs fiat, nobiſque ſplendidiùs, natura in noſtri gratiam manumittatur. Hoc vt capias, iterū aduertendū, reſtitutionem nataliū, vtpote ſummū in hac materia beneficiū, difficiliùs olim cōcedi illi, qui ex ancilla natus erat, quàm libertino: nullíque decentiùs cōmunicari, quàm illi, qui ingenuus natus, poſteà incidit in ſeruitutē. Colligo apertè ex l. 1. ff. ſup. cit. vbi Vlp. ait, *à Principe natalibus ſuis reſtitutum eum, qui ſe in-* 688.

Marginal notes: Antiqua Maria. — Geneſ. 2. — Bernard. — Geneſ. 1. — Peccati corruptio qualis. — Ambroſ. — In Chriſto, & Mariâ natura reſtituitur. — Ambroſ. — Ambroſ. — Natalium reſtitutio vnde cōdignior. — Vlpian.

gennum natū Princips affirmauit, ſi ex ancilla natus eſt, nihil videri impetraſſe. Hinc erat, ni fallor, vt Romani ancillas quandoque grauidas manumitterent, vt fœtus iam liberiores, & pęne ingenui naſcerentur, quibus poſteà beneficio Principis plenam natalium reſtitutionem facile impetrarent. Sic olim explicabam Stat. lib. 2. Syl. 1.

Seruorum libertas vnde filius vtilior.

Stat.

Charus vterque parens, atque in tua gaudia liber,
Ne quererere genus.

Hoc ergo Chriſtus Dominus, hoc Maria miniſtrans in noſtri gratiam peregerunt, vt priuſquam ederemur, naturá parentem manumiſiſſe videantur, quò defæcatiores nati, ingenuis natalibus reſtituti agnoſcamur. Et quorſum, inquis, hæc? Vt natura, eo modo, quo dixi, omninò immaculata intelligatur in Virgine, per quam in nobis ſaltem abolitá maculá iam libera, & pridem quàm nos gigneret, honeſtè manumiſſa decoratur. Nunquam natura in Deiparâ, abſque iuſtitia fuit originali, per quam, quoad fieri poteſt, naturæ noſtræ origo ſic mundatur.

689. Ab inani Ethnicorum multiloquio auerſurus Chriſtus Apoſtolos ſuos, inque eis orandi modũ fidelibus exhibiturus, ſic præcipit dicendũ: *Pater noſter, qui es in cœlis*, &c. Matth. 6. n. 10. Verba quidẽ, quæ illis tandem dicenda videbantur tantũmodo, qui per Baptiſmũ renati, formata fide per gratiã à Deo in filios adoptabantur. At ecce tibi Apoſtoli, & ab illis Eccleſia, Catechumenis ſuis nihil inter priora ſuggerit ſuauius, quàm vt dominicæ orationi aſſueſcant, (licèt alij aliter putent,) & Patrem Deum identidẽ repetere diſcant baptizandi. O quid agis, Eccleſia? adhuc hos in vtero foues? (ſic loquitur Patres) adhuc inſtituẽs formas, donec felici partu illos Deo exhibeas per Baptiſmum? Cur ergo iã Deum vocabunt Patrẽ, qui nec dum filij? Vt ſumma Dei pietas intelligatur, quæ nondũ renatos per gratiam baptiſmalem; ſed adhuc in vtero exiſtentes, iam ſuauiter in filios adoptabat, ingenuos aſſerebat. At vnde ingenui, qui à natura ancilla oriebantur? Falleris: ex quo Verbum ſeruilis naturæ noſtræ indiuiduam ſuſcepit portionem, & illam ipſis Angelis puriorem; tota natura noſtra ſic viſa defæcari, vt quodammodo manumiſſa, iam in ſtatu libero penè ingenuos nos edat; ſic integris natalibus reſtitutos, vt nihil à priſtinæ ſeruitutis ortu maculatum retinere exiſtimemur. Pulchrè Chryſol. ad hunc locum Serm. 72. *Et quidem Deitatis erga nos dignatio tanta eſt, vt ſcire nequeat, quid potiſſimum mirari debeat creatura: vtrùm, quòd ſe Deus ad noſtram depoſuit ſeruitutem, an quòd nos ad ſua diuinitatis rapuit dignitatem. Hinc eſt, homo, quòd te diuinitùs adhortatur, qui tanto nunc tuo amore flãmatur, quòd, adhuc in vtero, voce tua te Deus adoptat in filium: quòd te non fieri ſolùm liberum vult ille, ſed naſci: quod ipſam propter te manumittit naturam, ne quem næuum, ne quam maculam imponat ortus priſtino ſeruitutis. O vos beatos, quibus dominari datum eſt, antequàm naſci: antè regnare, quàm viuere: antè ad Dei Patris gloriam peruenire, quàm propriam propriæ vilitatis agnoſcere.*

Mat h. 6.

Natura ipſa propter iuſtos manumiſſa.

Chryſol.

690. Deſtinatur ab æterno Baptiſta in Chriſti præcurſorem: & dum natura auida remedij, tota ad formandum Præconem Redemptoris ſui fœcundanda videbatur; in eiuſdem parẽtibus ſterileſcit. Patrem longæuitas, matrem ingenita infœcunditas, & iſta ſenectute depreſſior ſuſcipiendæ proli impediebãt: *Non erat illis filius, eò quod eſſet Eliſabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus ſuis.* 12
Luc. 1. n. 7. At, cur, inquis, cùm ad Chriſtũ ſic fœcundaretur natura, vt etiam in Virgine germanaret in partum: ad Ioannem prænuntium, ſic tota ſterileſcit? Vt in Ioanne oſtenderet, quid erga alios illa ſibi relicta exercere vellet ab initio: dũ enim ad tantum in vtero ſanctificandum ſe exhibet ſterilem; omninò erga priores omnes ſterilem ſe cupiiſſe proteſtatur. At, vnde ſterilitatis tam cupida natura? Quia pia, nolebat edere ſeruituti, & morti, quos, ni in Adamo delinqueret, vitæ generaret. Nunc capies Chryſol. Serm. 87. ponderans, qualis hæc per Chriſti exortũ redderetur: *Felix, quæ, vt in Deum creſceret, in ſenibus ſic defecit natura: felix, quæ ſterilitatis damna virgineá fœcunditate mutauit: felix, quæ vno conceptu in partu, quidquid in toto Orbe confundere deplorabat: felix, quæ facta eſt vitalium germinans. Mater, quæ erat antè origo miſeranda mortaliũ: ad dolores pariens, cum doloré: ad gemitus edens, cum gemitu: ad pericula producens hominem, cum periculo generantis: & in ipſo ortu occaſum nuncians per lamenta, & lacrymas: ſemper deuorans* (lego, demorans) *partus ſuos, ſciens ſe tãtis mœroribus generare morituros. Paſcebatur ergo ſterilitate magis natura, ne ipſá fœcunditate grauius deſauiret, fletus potiùs editura, quam pignora. Quæ vtique lacrymis, mœrore, gemitu, tanto tempore ſuũ quærebat, & interpellabat authorem: intelligens hoc ſibi accidiſſe per culpam, non eſſe ab authore piiſſimo inſtitutum, cùm crearetur.* Vnde viſa in naturæ ſolamen, ſanctificatio Pueri accelerari.

Baptiſta priuilegium, in ſanctificatione, quaſi timida naturæ conſolanda.

Chryſol.

Sed quid, inquis, acquiſiuit natura, orto Chriſto, quod eiuſdem futuri meritis olim non obtineret? Nónne priùs anteà ſanctificabantur pueri, peccata condonabantur, licèt vberiùs, & excellentiùs id modò per Sacramenta noſtra fiat? At longè aliam natura noſtra per Incarnationis myſterium peractũ, obtinens dignitatem: longè aliter erga edendos filios viſa ſe habere: quia enim in Chriſto, iam homo quidam, Deus eſt: tota natura viſa in libertatem aſſerta manumitti: vt à fonte purgato, vndæ fluant puriores: vt à Matre libera ingenui omninò per gratiam enaſcamur, ne quem næuum, ne quam maculam ortus imponat priſtinæ ſeruitutis. Chryſol. proximè citatus: *Hinc eſt, quòd Dominus, Conditor ipſe naturæ, viam virginei cõceptus, virginei partus inuiſibili veſtigio, & ignoto callo pertranſit, & iter humani ortus diuino greſſu ambulat, non humano: vt naſcendo, ipſam naturã à ſeruitute mortis primitùs liberaret: & fonte purgato, ſupernam riuulis redderet puritatem.* 691.

Incarnatio actualis Chriſti quãtùm profecerat.

Chryſol.

Hæc fontis comparatio refricauit memoriam fontis Ierichuntini, quem ſuprà hauſtum, huc iterum reſeruaui hauriendum. Erant igitur aquæ fontis peſſimæ, vnde & terra ieiunans ſterileſcebat. Accipiens itaque ſal Eliſeus, *egreſſus ad fontẽ aquarum, miſit in illum ſal, & ait: Hæc dicit Dominus: Sanaui aquas has, & non erit vltrà in eis mors, neque ſterilitas. Sanatæ ſunt ergo aquæ vſque in hanc diem.* 4. Reg. 2. n. 21. Et cur vſque in hanc diem? Sanentur aquæ, quæ tunc in fonte erant, cur aliæ influxuræ poſteà abſque noua benedictione perſanẽtur? Nimirũ, benedictus vterus eſt, curata mater: quidquid inde veniret poſteà, iam ſanum, atque gratum exiſtimandum. Neque vanũ, quod ibi legunt Septuag. *Exiens Eliſeus ad tranſitum aquarum.* vel, vt alij vertunt, *ad exitus aquarum.* 692.

Exemplo res probatur.

4. Reg. 2.

Septuag.

Vt

Vt non ſolùm in fonte, ſed etiam in ſcaturigine, vnde poſteà ad fontem influxuræ benediceréntur: priúſque benedictio in illas, quam illæ in fontem ſuum peruenirent. D.Ambroſ. D.Ambr.Serm. mihi 88. *Non enim ſola tum flumina benedixit Eliſæus, quæ fontium iam gremio tenebantur: ſed & illa, quæ humido terræ ſolo adhuc indiſcreta, paulatim erant in poſterum defluxura. Vnde ait Scriptura, ad exitus aquarum benedixiſſe Eliſæum: vt ſtillantem aquam prius ſanctificatio ſuſciperet, quàm ſinus fontis includeret.* Vt dum indiſcreta adhuc aqua, id eſt, limoſa, terræque commixta, iam ſana, & mortis, ſterilitatiſque libera intelligitur, in cauſis ſuis præcellentiùs curata recognoſcatur.

693. Simile quid, & fortè huc alludés, voluit Chryſologus humano naturæ fonti euenisſe: vt, dum *De eodem plura.* illa curatur in Chriſto, ſiue per Chriſtum, iam inde ſupernâ gratia comite puriores flueremus: vt dum naturæ vita cómunicatur, mors abigitur: Chryſol. in matre iam tunc filij viuificarentur. Idē Chryſol.Serm.143.fin. *Per peccatum primi hominis natura graue vulnus accepit: & cœpit eſſe origo mortis, quæ erat initium vitæ. Hoc eſt ergo negotiū natiuitatis, quæ naſci compulit Chriſtum: vt naturæ curam natiuitas daret authoris: & naturæ curatio, eſſet viuificatio filiorum.* Hinc coniectabis, quàm pura, quàm innocens, quàm diuinioris cuiuſdam iuſtitiæ originalis particeps ſit natura noſtra in Chriſto, per quē in nobis, & ad nos iā accedit manumiſſa: quam in integrū, imò in melius integris in illo natalibus reſtituatur? per quē in nobis ingenuitatis particeps accedit. Idem ergo argumentū ſuo modo, & debita proportione formandum pro Maria, cui patres ſimiles hos effectus, ſanandi, & manumittendi nobis naturam ſolent attribuere. Huc faciunt, quæ ſupra multa dixi de Maria Corredemptrice, gratiarum fonte, fauſta regenerante. Sed in rem præſentē alia coniungamus.

694. Explicatura Maria id, quo maxime in ſui amorem Deum pellexerat, vt ab illa carnem ſumere *In Viſitat. Mariæ.* dignaretur, ſic dicebat admirabunda cognatæ: Luc.1. *Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Luc.1.n.48. Reſpexit? Imò aſpexit Dominus; &, ſi fas dicere, ipſe virtutem ingentem, quam dederat, ſuſpexit. Eane Maria, quæ non ſemper ob oculos diuinos poſita, quæ quaſi poſt tergum dimiſſa, reſpicientem potius, quam aſpicientem Dominum admitteret? Maria quidem ſemper inſpecta eſt: at in Maria totum genus humanum fuit reſpectum; nempe, per Deiparam, vniuerſa natura noſtra olim ſpreta, & quaſi deiecta poſt tergum, diuinam propitiationem, id eſt, filialem, quam amiſerat, libertatem recuperauit; & per huius reſtaurat humilitatem, quod per priſcam ſuperbiam decoxerat. Benè ergo reſpici Maria, atque eius humilitas dicitur: quia per ipſam ſpreta conditio noſtra feliciter manumittenda reſpiciebatur. Non aliter capiendus Venerabilis Hugo Victorin.lib.4.in Luc.ad hunc locum: Hug.Vict. *Quia de reſpectu gratiæ in hoc loco agitur, diligentius adhuc, qualiter per gratiam Deus hominem reſpiciat, conſideremus: nam ipſum vocabulum reſpectus, quandam expreſſionem notat, vt plus aliquid eſſe videatur reſpicere, quam videre. Quaſi enim reſpicere, eſt, prius abiectos, & derelictos viſitare: nam, quaſi auerti ab homine tunc Deus dicitur, cùm per diſtrictionem iudicij, gratiæ ſuæ dona ſubtrahit: cùm verò placatus per miſericordiam ſubtracta reſtituit, rurſum per reſpectum gratiæ ad eum ſe conuertit. Benè ergo Maria ſola in ſe humilitatem Dominum reſpexiſſe teſtatur: quia Diuinitatis propitiationem, quā humana natura in primis parentibus per ſuperbiā perdidit, in Maria per humilitatē recuperauit.*

Neque fortaſſe ſine pulchra alluſione, hæc 695. propitiatio, per quam natura noſtra per gratiam, libertatem recuperat filiorum Dei, *reſpectus* appellatur: *Libertas reſpiciens, quæ.* noſti enim in verbo *reſpiciendi* fauorem Deorum apud Ethnicos importari. Dat multa Cerda ad Virgil. loco ſtatim citando: cui Cerda. adde Quintil.Decl.5. *Tandem miſeros fortuna reſpexit.* Quintil. At ſignatè Deam libertatem colebāt cognomento *Reſpicientē.* Huc alluſit Virgil.eclog.1.

Libertas, quæ ſera, tamen reſpexit inertem. Virgil.

Reſpexit nos vera libertas per Mariam: ſanè, quia nihil in illa fuerat captiuitatis: recuperat natura in Maria, quod in protoparentibus perdiderat. Ac ſi, quemadmodum ab iſtis, nos omnes edidit captiuos, captiua: ſic à Mariâ iam libera nos omnes deinde ederet ingenuos. An ergo originali iuſtitia ſpoliaretur, quæ ſpoliatam naturam, quantùm fieri decuit, origini reſtituit?

Et vt id obiter notem, gratis dicitur derogari 696. Chriſto, dum Mariæ originalis iuſtitia irrogatur: imò puto, turpiſſimum foret Chriſto, ſi à matre *Chriſtus à Matre ancilla, ſeruus diceretur.* quouis captiuitatis næuo maculatâ ederetur. Fuſiſſimus de hac re ſuprà dixi: cape in præſentem materiam pauca, quæ ſuperſunt. Diuinum fuit, myſticum, & mirum, ſomnium illud Ioſeph: *Vidi per ſōnium, quaſi Solē, & Lunā, & ſtellas vndecim adorare me.* Geneſ.37.n.10. Geneſ.37. Quod tamen, primo aſpectu, inſomniū quidem poterat iudicari: quomodo enim illud impleri poterat, ſi iam tunc multò antè quàm Ioſeph eſſet ad thronum euectus, & pridē quàm ſomniaret; mater eius (cuius, vt fert Scriptura, typum Luna gerebat) ſomno mortis oppreſſa in Ephratæum tumulum deuecta fuerat? Reſpondet tamen acutè ibi Lyranus: Lyran. *Dicendum eſt, quod ipſa in ſe non adorauerit; ſed in prole ſua, ſcilicet, in ipſo Benjamin.* Quia ſic pro eodem mater illa cum filio reputabatur, vt pro eodem habeatur ſeruilis illa Benjamin adoratio, quàm ſi in illo Rachel ipſamet ſeruiens adoraret. Cohærentior adhuc Chriſtus Mariæ, quàm Racheli Benjamin. Sic pro eodem reputantur, vt vice verſa Matris ſeruitus Filium videretur obligare. At, cur, ſi ex filio ſeruiente, ſeruientis Rachelis códitio deprehēditur; ex Chriſto libertatis Imperatore, maxima Matris libertas non coniectetur?

Certè, vt captiuitatis pathemata in Maria de- 697. decus ferrent Chriſto: ſic eius libertas, & fomitis immunitas, attulit illi decus, & ornamentum: *Matris honor Filium decorat.* adeò vt videatur noſtro concipiendi modo, creſcere in Chriſto dignitatem peragendo negotio redemptionis, ex eo, quòd digniſſimam Matrem ſortiretur: præibit huic cogitationi Bernardus, exinde declarandus. Timebat ſibi Iacob à matris conſilio, ne fortè pro benedictione Geneſ.27. optata ferret maledictionem: ad quem tunc illa: *In me ſit, ait, iſta maledictio, fili mi: tantùm audi vocem meam.* Geneſ.27.n.13. Tunc hœdorum pelliculis manus, colliquę nuda protectum benedictioni accipiendæ dimiſit ſecuriſſima. Sed vnde ſecuritas tanta in re plena aleæ, grauidâ periculo? Nouerat Rebecca, Iacobum ſuum à Deo electum, ſéque in parando miniſterio, my-

ſterio ſeruientem, à culpa immuné, & propterea maledictionis incapacem: vnde filium aliàs dignum ſecura emittebat, noua adhuc dignitate de pia Matris diligentia cumulatum. Erat Iacobus (quod nemo ignorat) in hac re Chriſti typus, mortali carne indui, & tota ſimilitudine peccatorem exprimentis: tunc ſic Bernardus Serm. 28. in Cantic. *Noui, quod ſis lenis natura, mitis, & humilis corde, blandus aſpectu, ſuauis ſpiritu, & quidem vnctus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Vnde ergo nunc iſtiur Eſau piloſus, & hiſpidus? Cuiuſnam rugoſa, & tetra imago hæc, & vnde hi pili? Mei ſunt: nam piloſa manus ſimilitudinem proximi exprimunt peccatoris: meos agnoſco hos pilos, & in pelle mea videbo Deum Saluatorem meum. Non tamen Rebecca ſic illum induit: ſed Maria, tantò digniorem, qui benedictionem acciperet, quanto ſanctior, quæ peperit.* Quaſi ſicut Iacob dignus etiam à matre ſancta: ſic a ſanctiſſima Parente dignior Chriſtus: non quòd reuerà Dei Filius aliquid dignitatis peragendo negotio à Maria mutuaretur: ſed, quia, ſi à quauis creatura aliquid dignitatis Chriſto poſſet accreſcere, id ſolùm à Maria (talis erat, tam omni à maledicto immunis) prouenire potuiſſe intelligeremus. Et quidem ſi *digniorem* explices pro *decentiori*, longè decentior Dei Filius ab hac Matre puriſſima, & immaculatæ Carnis pelliculas exhibente; quàm ſi ab aliquando maculata naſceretur.

Chriſto dignitas ſi creſcere poſſet, creſceret à Mariâ.

D. Bernard.

698. Poſſes fortaſſe putare, non fieri a Bernardo comparationem digni Chriſti, cū ſe ipſo digniori (eo modo, quo diximus) a Maria: ſed dici Chriſtum tantò digniorem Iacob, quantò Maria ſanctior eſt Rebecca. Id tamen ſi voluit S. Abbas (quod non plenè ad eius mentem) ſatis Mariæ explicuit excellentiam. Laus tamen etiam ſuo ſale explicanda: in infinitum enim magis præſtat Iacobo Chriſtus, quàm Maria Rebeccæ: pulchrè tamen infertur, eam diſtantiam inter ſanctitatem Mariæ, & reliquarum fœminarum eſſe, quæ, quantùm res patitur, accedat ad diſtantiam, quæ inter Ieſum, & reliquos viros omnes intercedit: ita vt infinita propemodum videatur: ita vt à Filij gratia, veniat etiam Matris gratia menſuranda: ideò Cellenſ. de Pan. cap. 9. *A quo eſt mutuanda gratia, vel accipienda, niſi ab eo, qui plenus veritate, & gratia, natus eſt de Matre gratiâ plenâ.* Quæ verba ſuprà fuſiùs expendi. Maneat igitur, non minui Chriſto, quod Matri additur: imò potiùs maternâ gloriâ Chriſtum condecorari. Nunc iam redeamus ad intentum, quo probamus, per Virginem naturam noſtram manumiſſam, & liberam, priſco ſtatui fuiſſe reſtitutam.

Maria gratia Chriſti gratia menſurāda.

Cellenſ.

699. Sunt mira in hanc rem verba illa Chriſti: *Cui ſimile æſtimabo regnum Dei? Simile eſt fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria, donec fermentaretur totum.* Luc. 13. n. 20. Attentionem captauit primis verbis: & dum viſus dubitare, inter multa, quæ ſuggerebantur, cui maximè cæli regnum compararet, maximam in adducta ſimilitudine quæſitam expreſſionem declarauit. Regnum Dei in Euangelio vocauit Chriſtus, aduentum ſuum: cùm enim ſe in Spiritu Sancto eiicere Dæmonia comprobaret, & inde ſe legitimum Meſſiam concluderet aduenisſe; ſic ſubiunxit: *Igitur peruenit in vos regnum Dei.* Matth. 12. num. 29. Sed, quid, inquis, venienti Verbo, cum fermento? aut vbi maſſa, tanto digna fermento? Nota reſponſio Chryſologi: *Maria huius fermenti tipi les typum, ſimilitudinem præfert, conſignat figuram: dum de ſupernis ſuſceptis fermentum Verbi, & humanam carnem in aluo Virginis, imò in alueo Virginis cæleſtem totam conſperſit in maſſam.* Relinquo, quæ alij iam ad hæc verba: tu mihi pende, non vtcunque, *carnem humanam*, ſed expreſsè *totam* carnem humanam in aluo Virginis, *cæleſtem in maſſam* conſperſam appellari: quia per Mariam, relictis terrenis ſordibus, cæleſtes propemodum euaſimus, vt à cæleſti Adamo ſumus & cæleſtes. Hæc S. Doctor Serm. 99.

Luc. 13.

A Maria cæleſtes ſumus.

Matth. 12.

Chryſol.

Hanc eſſe Chryſologi mentem mihi perſuadent, tum verba ſtatim citanda, tum ſcopus Chriſti, qui vtplurimùm de aduentu ſuo ita diſſerebat, vt illum, per ordinem ad vtilitatem noſtram, explicaret. At in hac ſimilitudine eò etiam ſummoperè reſpexit: vt quantùm magnæ Matri deberemus, ex illa Sole clarius agnoſcamus: cur enim cùm poſſet fermenti, & maſſæ conſperſæ meminiſſe, expreſſam voluit mulierem miniſtrantem: niſi vt noſceretur ſic nobis ab hac muliere vitam condiri, & ſalutem; ſicut à prima mors, & morbida concupiſcentia condita fuit? Chryſol. idem: *Vt mulier, quæ confecerat panem gemitus, & ſudoris, panem vitæ coqueret, & ſalutis & eſſet omnium viuentium mater vera per Chriſtum; quæ erat in Adam mater omnium mortuorum. Ob id nunque Chriſtus naſci voluit, vt, ſicut per Euam venit ad omnes mors: ita per Mariam rediret omnibus vita.* An ergo decens, vt aut peccato mortua, aut morbida fomite veniret Maria, per quam ab his omnibus liberatur natura, vt iam viui, & ſalui gratiæ reſtituamur? 700.

Maria Antiena.

Chryſol.

Sed priùs quam ad alia deueniam, in Deiparæ honorem, aperiendus Chryſologus. Quid, quæſo, diſcriminis inuenit S. Doctor inter *aluum* Virginis, & *alueum*: cùm inter Authores claſſicos, has voces indifferenter pro eodem vſurpantes, vix appareat? Poſſes dicere, *alueum* de naui dici frequenter, de qua, quamuis dici poſſit, rariùs tamen *aluus* dicitur: vnde, cùm Maria, vt ſuprà latè dixi, ſit nauis inſtitoris de longè portans panem ſuum: meritò cùm de pane Chriſto ſermo eſt; non ſolùm *aluus*, ſed etiam *alueus* Virginis celebratur. Aliquid, licet magis paralogicum, fortaſſe non contemnendum hic addiderim. Vna eſt *alnei* ſignificatio, quæ nuſquam (ſi rectè memini) *aluo* attribuitur: quia denotat tabulā luſoriam latrunculorum; id eſt, *Tablero de axe tres.* Quid ergo ſi hac ſignificatione Marianum vterum *alueum* vocarit acutiſſimus Pater? In alueo quidem cādidis, nigriſque diuerſicoloribus calculis colludimus, & grato artificio calculi feſtiuè commiſcentur: at Angelorum candida innocentia, & hominum denigrata conſcientia, in vtero Mariano commixta quodammodo, dum communem ibi habuêre Redemptorem, illi, vt dixi, præſeruantem, iſti medicantem, pulchram hanc varietatem contexere videtur. Videamus nonnulla, ad Chryſologi acumen, & inſtitutum noſtrum pariter confirmandum. 701.

Alueus quid.

Maria vterus cur alueus appelletur.

Vnitatem gentilis populi, & Iudaïci in Chriſto celebratam deſcribens Paulus, ſic ſubiungit: *Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit vtrunque vnum; & medium* 702.

Epheſ. 2.

Per Mariam Angelos habemus amicos.

medium parietem maceriæ ſoluens, inimicitias in carne ſua. Epheſ 2.n.14. At, quorſum tam neceſſaria hæc vnitas noſtra in Chriſto, niſi vt mediâ charitate vniatur Eccleſia noſtra militans, & inde triũphali Eccleſiæ reuniatur: ſicque ex hominibus, & Angelis felix quædã mixtura, grex Deo iucundiſſimus reſultet? Id tantùm mihi conſidera, in Carne Chriſti fieri pacem iſtam: quia, ex quo Angelorum Dominus, hominum Carnem ſumpſit, neceſſariò gratũ inter Angelos, & homines commercium interceſſit. Aſt vbi Caro iſta, niſi in Mariano vtero aſſumitur? Ibi, ibi in Chriſto Angeli, atque homines copulantur: ibi nigredo noſtra angelico candori commiſcetur: vt inde humanæ naturæ maſſa, in cæleſtem, id eſt, angelicam innocentiam, vt volebat Chryſologus, inſpergeretur. Didici ex D. Epiphanio Orat. ſæpè citatâ ad Mariam: *Per te, ô ſancta Virgo, medius obſtructionis paries inimicitias diſſoluit: per te pax cæleſtis data eſt mundo: per te homines facti ſunt Angeli: per te homines facti ſunt amici, ſerui, & filij Dei: per te homines meruerunt eſſe conſerui Angelorum, & cum eis familiariter conuerſari.* An vterum tam feſtiui ludi, tam diuerſicolorum calculorum alueum non appelles?

D.Epiph.

703. Ecquæ igitur homines fauſtè ſic euexit, aliquid humanæ ſordis participaret? quæ piè ſic è cælo, ad terram vſque Angelos deuexit, nónne ipſis Angelis ſuperior, id eſt, purior fabricatur? Pulchrè idem Epiphanius: *Lætabantur Angeli; tanquam ipſi duntaxat Deum haberent: quibus ſanctiſſima Virgo ſuperior nata, Deum habitantem in cælis concepit in terra; vt hac ratione exercitus Angelorum traheret in terram, & verſaretur cum hominibus: ipſa enim eſt terræ, & cæli mediatrix, quæ vnionem naturaliter peregit.* Nihil maius dici potuit. Virgo illa ſuperior Angelis nata, vnionem iſtam peragit *naturaliter*. At, vnde opus gratiæ connaturale Mariæ dici poteſt? Fruſtrà te torqueas in explicando Epiphanio, niſi pariter mecum ſic mediteris. Gratia quidem Mariæ fuit ſupernaturalis: veruntamen ſic illi ab ipsâ origine coniuncta, ſic originalis iuſtitiæ decore refulgens; vt iam omnia gratiæ opera Mariæ quodammodo naturalia videantur: nec enim aliter decenter ſic poſſet naturam noſtram manumittere, & illi Angelicam puritatem adhibere: niſi, quia Angelis ſuperior, agnatam prædicto modo gratiam ſortiretur.

Maria purior Angelis.

D.Epiph.

704. Aliter etiam prædictum alueum noſtrum poteris explicare. Dicuntur in Maria iuſti præmium, & peccatores miſericordiam obtinere à Deo. En ergo alij calculi diuerſicolores: culpæ atredo, & ſanctitatis candor in Mariæ viſceribus locum habent: vt eiſdem coloribus pietas Deiparæ, ſicut Dei patientia ſplendeſcat. Aduerte ſis. Creat Deus hominem, de innocentia candidum: & ſubitò videt culpa denigratum Geneſ. 3. n.6. Vocat in concilium filios, Angelos ſplendentes: & ecce immiſcetur Satan, quaſi lucis vmbra, quaſi fulgoris nebula, næuus pulchritudinis, Iob 2. num. 1. Lauat Apoſtolos ſuos, qui iam loti, iam candidi, ſed non omnes: aderat Iudas iam conceptæ proditionis labe fœdus, iam immanitate ſceleris conſpurcatus, Ioan. 13. num. 10. O quid moliris, Pictor ſacroſancte? Cur perpulchram, & candidam picturam, admixta nigredine pateris conſpurcari? Non miremur: mittamus ſtuporem: non minùs Dei bonitas fulget, dum erga iuſtos amanter, quàm dum erga impios ſe gerit patienter. Grauiter Cellenſis de Pan. cap. 16. *Pictor ille, cuius ſedes, cælum eſt; cuius ſcabellum, terra; cuius albi, & optimi colores, bonum natiuum; cuius nigri & tetriores, voluntas rationalis deficiens à bono principio, in finem teterrimum; cuius palatium, cæli cælorum; cuius ſecretarium eſt, quod præ omni intellectu, & cogitatione eſt excellentiſſimum: tam mirabiliter, quam ſapienter ordinationem ſuam diſponens, prius in Eccleſia inſtituit Patriarchas, & Prophetas; deinde Apoſtolos, & Euangeliſtas, poſteà Doctores, & Paſtores bonos: ad vltimum etiam ſeruos ad vtilitatem familiæ non recuſauit. Vt autem nullà in picturâ abuſio videtur, ſi poſt album etiam ſubniger color ſupponitur: ſimiliter ſi cum bonis Apoſtolis peſſimus proditor Iudas inuenitur, vel Satan cum filiis adſit, conſideratâ patientiâ, ſine ſtupore ſuſcipitur.* Sic conſiderata Mariæ pietate commendandum, quòd puriſſima, & natiuo colore ſplendens, in viſceribus patientis miſericordiæ ſuæ alueum paret, & ſubnigros, vt ſic dicam, eſcacos, fouendis peccatoribus ſortiatur.

Dei bonitas in peccatoribus, & iuſtis ſplendeſcat.

Geneſ. 3.

Iob 2.

Ioan. 13.

Cellenſ.

Maria peccatores fouet ad remedium.

Hominem Deorum pilam vocarunt Ethnici, 705.
ſic huc, ac illuc facilè rotatur: at Dei noſtri patientiæ, eſcacorum ludus (ſic ferendâ vtcunque Latinitate vocatur noſter *axedres*) homines videntur. Quàm durus auarus ille diues: quàm miſer mendicus ille Lazarus: in ſpectaculum mundo, & Angelis, & hominibus antitheſis illa gratiæ, & naturæ exhibetur. Ille veſtitur purpurâ; iſte ſanguine purpuratur: ille byſſo purâ ſplendet; iſte pure fœdo ſcatet: ille crapulam ructat; iſte fame diſtorquetur: ſurdeſcebat ille vocibus, quas tot oribus, quot vulneribus iſte effundebat; & dum ille molli decumbit in pluma, iſte ad ianuam ſternitur duriſſimam: diuiti gemmantes lances; lancinantes canes Lazaro admouentur. Et pateris, Numen? Quidni, ſi habet hũc eſcacorum ludum diuina patientia. Attende ad finem: *Factum eſt autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ: mortuus eſt autem diues, & ſepultus eſt in Inferno.* Luc. 16. n. 22. Vbi Ludolphus par. 2. cap. 16. *Videtur eſſe de ſtatu hominum, ſicut de ludo eſcacorum: in illo enim ludo ſunt Reges, & milites; ſenes, & iuuenes; magni, & parui, & cætera huiuſmodi, quorum in ipſo ludo continua fit de loco in locum mutatio, & quaſi quadam mutua ad inuicem oppugnatio: ſed completo curſu ludi, & temporis, omnia coniiciuntur in ſaccum: & maiora quæque, & magis grauia cadunt in profundum. Sic diuerſarum conditionum homines, in diuerſis locis ponuntur, & frequenter de loco in locum mutantur; ac ſæpè mutuò ſe impugnant, & ſibi inuicem aduerſantur: ſed completo curſu eorum mittuntur in terra ſaccum: & maiores, ac de onere peccatorum magis graues, deſcendunt cum diuite in Infernu abyſſum.* Proptereà ergo piiſſima Mariæ viſcera, alueus appellantur, quæ etiam graues hos calculos ſuſcipere, & fouere non dedignatur, vt depoſito onere peccatorum aptentur cælo, feliciter conſequent.

Mundus erga Deum, eſcacorum ludus.

Luc. 16.

Ludolph.

Pſalmum octogeſimumſextum de Maria, & 706.
illa concepta, iam plures explicarunt: & meritò: ideò enim, ni fallor, dicitur num. 2. *Diligit Dominus portas Sion, ſuper omnia tabernacula Iacob.* Quia porta ipſa, & ingreſſus ſacræ noſtræ Sionis, omnibus altiſſimis ſanctitatis tabernaculis præponitur.

Pſal. 86.

Maria peccatores geſtat in viſceribus ad remedium.

P 4

præponitur. Plùs ſibi Dominus complacuit in ingreſſu, id eſt, conceptione Mariæ, quam in apice, & perfectiſſimo fine omnium Sanctorum. Vide nunc, quid addatur à num. 3. *Glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei. Memor ero Rahab, & Babylonis, ſcientium me. Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerũt illic. Nunquid Sion, dicet homo, & homo natus eſt in ea: & ipſe fundauit eam Altiſſimus?* Vbi noſtri omnes ferè Patres legere: *Mater Sion, dicet homo*, &c. Hinc mihi alia adhuc explicandi aluei noſtri ratio occurrit: in vtero enim Mariæ, candor lucis æternæ, id eſt, Chriſtus, & atredo culpæ, id eſt, peccator quodammodo geſtatur; ille, vt ſanctificet; iſte, vt ſanctificetur. Quis enim homo ille, qui in eâ natus eſt, quique pariter, quatenus Deus Altiſſimus, illam fundauit, niſi Chriſtus? Quis verò ille alter homo, qui dicit, *Mater Sion*; niſi ille, qui priùs Æthiops appellatur, & in illa etiam fuiſſe perhibetur? O quid agis, Maria? Candorem geſtas lucis æternæ, ſpeculum ſine macula paternæ bonitatis: & ſimul Æthiopem maculatum gerere non abhorres? Quid faciam alueus eſt: ſic pulchrè variegaretur, neceſſe fuit. Non potuit Dei Mater eſſe ad gloriam, quin pariter rei Mater eſſet ad miſericordiam. D. Thomas Villan. Conc. de Natiu. Virg. *De hac Virgine pulchrè Pſalmus perſonat dicens: Mater Sion, dicet homo: & homo natus eſt in ea: & ipſe fundauit eam Altiſſimus. Mater (inquit) Sion, dicit homo. Quis homo? Vtique homo, propter quem factus eſt in ea homo, qui fundauit eam Altiſſimus. Mater ergo Sion, dicit reus homo: dicet etiam Altiſſimus homo: quia vtriuſque hominis, Dei, videlicet, & rei Mater eſt. Denique attende, quis, Mater Sion, dicet homo. Ecce, inquit, alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illuc. Mater ergo Sion, dicet Æthiops homo: Æthiopes non abiicit Virgo decora; ſed amplectitur, vt paruulos; diligit, vt filios, ſi tamen faciant, quod ſubiungitur: Memor ero Rahab, & Babylonis, ſcientium me. Sciant ergo ipſam Matrem. Mater Sion, dicet homo: homo, inquam, Æthiops, per quem Altiſſimus factus eſt homo: etenim, quia Altiſſimi Mater eſt, Æthiopis Matrem nominari non dedignatur.* Sed iam ſatis calculos moui ludens.

Thom. Vill.

707. In hanc igitur vrbem, vbi tota ſalus noſtra conſtituitur, quam Altiſſimus ipſe fundat: corrupti fomitis pathemata aliquando ingreſſa; ab hac, iuſtitiam originalem aliquando expulſam audebis affirmare? Ah nefas! Non foret, nec fundaretur nobis Sion iſta ſacra in vrbem fortitudinis, niſi ſic muniretur, vt ipſum pro munimine habeat Saluatorem. Quàm clarè, & quàm ſine ambagibus Iſaïas cap. 26. n. 1. *Vrbs fortitudinis noſtra, Sion: Saluator ponetur in ea murus, & antemurale.* Omnibus Saluator aduenit; ſed Mariæ ſignatiſſimus: quam vt nobis in vrbem præſidij collocaret, (vt rebellantes à fomite affectus vinceremus;) ipſe ſic tuᵗatur, vt illi murus ſit contra culpam, & contra præcurſores culpæ, id eſt, contra fomitis motus, antemurale. Non poteramus in vrbe noſtra liberari, niſi illa expugnabiliter ita defenderetur. Fauet Caniſius lib. 2. cap. 6. de Deipara: *An non ſancta ciuitas, Sion, quam inexpugnabilibus munimentis tutatus eſt is, qui natus eſt in ea, quique fundauit eam Altiſſimus: cui, videlicet, ipſe eſt murus, & antemurale?* Non poterat certè aliquid bellantis, & rebellantis fomitis huic adeſſe, vbi perpetua pax internitebat: ideò Dauid de Chriſto: *Et factus eſt in pace locus eius, & habitatio eius in Sion.* Pſ. 75. num. 3. Id eſt, in Maria. De quo D. Thomas citatus Conc. 3. *Neque contraxit labem peccati, ſicut ſcriptum eſt: Factus eſt in pace locus eius, id eſt, domus diuinæ Sapientiæ, ſine omni fomite peccati formata eſt.* Quem locum ſuprà fuſius explicaui. Vide, quæ multa ſuprà dixi, de Mariano vtero naturam reformante, déque eius plenitudine gratiæ ad nos deriuata; quæque de illius propugnaculo cumulaui: quæ omnia præſentis tituli materiam confirmant.

Ieſus Mariæ murus, & antemurale.

Iſaiæ 26.

Caniſ.

§. III.

Mariæ glorioſa ſtructura: Nomen decorum.

NON poſſum tamen hinc abire, quin in prædicto proxime Pſalmo duo maneant exactius trutinata. 708.
Primum illud: *Et ipſe fundauit eam Altiſſimus.* Quaſi opus iſtud, & ſanctæ ciuitatis ſtructura, Deum ſingulariſſimè reſpiciat authorem. Ipſe, ipſe Altiſſimus, & Potentiſſimus Mariam fundat, & fabricat: non opus iſtud tam Ioachim, & Annæ tribuendum, quam Deo: quia parentes Virgini carnem, ſed intactam, ſed abſque fomite dum concedunt, non ſibi carnem illam, quam Deus ſic mundam edidit, arrogabunt. Et quamuis ſuprà fuſe de Deo authore Mariæ diſputaui, huc ſelectiora alia congerenda. Secundum trutinandum eſto, illud: *Glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei.* In Hebræo additur, *Selá*, vel, vt ſcribit Lyra, *Celá*: vúltque Aiguanus eſſe nomen vrbis proprium. Non premo nunc, quàm id verè dictum: ſatis mihi ad rem præſentem, ſi piè excogitatum. Ergo particulam Hebræam, *Selá* סלה æternitatis decus denotare nemo neſcit: quaſi ex mente Aiguani, vrbis nomen æternitatis gloria præfulgeret. Decenter ad rem noſtram: fas enim, vt tantum opus excellentiſſimo titulo condecoraretur: & Virgo Deipara ſacratiſſimo Mariæ nomine vocaretur. Sed, ſi quis ſcrupuloſus contendat, tractas huc, non adductas ad rem meam Mariani Nominis laudes, quòd Aiguani explicatio litteralis vtplurimùm reiiciatur ad hunc locum: mitto Aiguanum: ex Hebræo Textu rem deduco, vbi ſic legitur: נִכְבָּדוֹת מְדֻבָּר בָּךְ quod ſic vertit Lorinus: *Glorioſarum rerum verbum dictum eſt in te.* Nullum verbum in vrbe noſtra glorioſius, nec profundiori grauius myſterio, quàm Mariæ nomen. Sed iam ſuo ordine de primo diſſeramus.

Pſal. 86.

Maria ſingularis Dei ſtructura, quàm perfecta.

Aiguan.

Mariæ nomen glorioſum.

Lorin.

709. Promittebat Deus Iſraëlitis, id eſt, fidelibus omnibus ſuauiſſima Angelorum miniſteria, quibus deinde ſic ſubiungit: *Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via, & introducat in locum, quem præparaui.* Exod. 23. n. 20. Angeli ducatum præbent, Angeli excubias exercent: nec tamen locus, quò ducunt, ab eiſdem diſponitur,

Cæleſtis gloria iuſtis præparata, quam ta.

diſponitur, ſed ab ipſomet Deo dicitur præparatus. Et cur ita? Vt excellentia loci intelligatur, in quo nihil ſummum non poterat eſſe, nihil vel leuiſſimè fœdum poterat reperiri: quando ſpreta etiam angelica induſtria, illi diuinæ manus impenduntur. Oleaſter (huc ſæpiùs vocandus) ibi: *Expende, quòd non dicis, ad lectum, quem parauit Angelus ductor; ſed, quem ipſe parauit tibi: tanta enim nobilitatis eſt locus, qui tibi à Domino promiſſus eſt, vt ab alio, quàm ab eo parari nequeat. Oculus, ait Iſaias, non vidit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe: eſt enim ciuitas illa, cuius, vt ait Paulus, artifex, & conditor Deus.* Neget peculiariùs à Deo Mariam fabricatam, qui illam negauerit cælo nobiliorem. Quid fœdi in ciuitate noſtra deprehendes: cuius Deus non vtcunque *artifex, & conditor*, ſicut Hebr. 11. appellatur: ſed, cum fundat, *Altiſſimus* dicitur: vt altiſſima operis excellentia expreſſiùs agnoſcatur?

Hebr. 11.

710. Vt Orbis floribus amœnus, & frondoſis arboribus vernaret, præcepit Deus terræ, vt parturiret: *Et protulit terra herbam virentem, & facientem ſemen iuxta genus ſuum, lignúmque faciens fructum.* Geneſ. 1. num. 12. Sic terra ſuo iam comptu induebatur, ipſa ſibi veſtem floridam apparuit. Et cælum interim nudum perſeueret? At tarditatem, inquis, nobiliore opere compenſabit: producet ſtatim ſibi ſtellas, Lunam, Solem, quibus longè excellentiùs fulgurabit. Vide quàm aliter: *Fecitque Deus duo luminaria magna*, &c. *& ſtellas: & poſuit eas in firmamento cæli.* n. 16. Itáne? Terra ſibi herbas floridas, arbores gratas producere iubetur: & cælum, ornatus ſui fiat artifex, prohibetur? Si terra ſtellas odoratas, &, vernantes ſibi parit; cur cælum flores lucidos, & micantes ſibi non germinet? Corruptibiles arbores, caduci flores à cauſis ſecundis decenter producuntur: at ſtellarum incorruptus ſplendor, Solis, & Lunæ immortalis, & nobiliſſima conditio, tantummodo diuinas manus decenter admittebant: vt inde maximam inter merè corporeas creaturas probent excellentiam, quia diuinum artificem ſortiuntur. Oleaſter morali not. ad cap. 8. Geneſ. *Nobiliora per ſe ipſum produxit; cætera verò à ſuis naturalibus cauſis gigni permiſit: licèt enim aſtra cæli perfectiones eſſe dignoſcantur; quia tamen nobilia valdè ſunt, non permiſit à firmamento produci: quemadmodum herbas, & arbores à terra; aues, & cuncta aquatica ab aquis.* At Virgo noſtra tantò aſtris nobilior, ſtellis coronanda, Sole induenda, Lunam calceatura, quantam inter creaturas omnes probabit excellentiam, quæ ſic priuato modo Altiſſimum ſui habet Fundatorem? Cur ergo aſtro tanto tenebras miſceamus? Quid à cauſis ſecundis fœdati fomitis influeret in illam, quæ ſic attentè à cauſa primâ producta prædicatur?

Geneſ. 1.

Excellentia opera, artifici excellenti committenda.

Oleaſt.

711. Sed quid mirum attente producatur, ſi à Deo in Deiparam formatur? quando minoribus vſibus res deputatæ, attentiſſimâ curâ à Deo producuntur. Editis creaturis, additur in ſacro Textu: *Et vidit Deus, quòd eſſet bonum.* Maius eſt, in lucis productione, eandem etiam ſententiam vſurpari: *Et vidit Deus lucem, quòd eſſet bona.* Geneſ. 1. n. 4. Nunquid diuinum opus alicũde defectum potuit habere, vt examine indigere videatur? Sed eſto, alia opera examinentur: cur lux etiam, ad cuius puriſſimè factæ ſplendores cætera omnia examinanda videbantur? Reſpondet ibi latè Oleaſter miratus diuinam maieſtatem ſollicitè expendentem, & examinantem, quod noſtris vſibus operatur, ſic concludens: *Expende cælum, terram aduerte, lucem conſidera, aſtra cerne; herbas, & fœnum, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur: vide, ſi quid illis deſit, ſi quis defectus in eis contingat: nihil non omnibus numeris abſolutum, nihil eſt deficiens, ita vt opus materiam ſuperet. Quibus nos docere voluit, vt quoniam ipſe, quæ nobis munera erat te adsturus, tanta ſollicitudine expendit; nos etiam, quæ eo iubente, aut volente facimus, talia fabricemus, vt nullus in eis defectus inueniatur.* Vide nunc, an lucis examinator, quæ ex ſe ſatis probata videbatur: an fœni expenſor, quod ex ſe vilipendendum apparebat; Mariæ examen debitum præteriret: cùm illa nobis, hanc ſibi deſtinaret? Nunquid tãto operi originalis iuſtitiæ carentia, fœdati fomitis bellum adhæreret? Onori in montibus ſanctis, ſed in infernis vallibus fundatã ab Altiſſimo ciuitatem, nec exclamares.

In Dei obſequium, perfectiſſima nobis opera apparanda.

Geneſ. 1.

Oleaſt.

712. Nimirum, non talem decuit fundari ab Altiſſimo ciuitatem, in qua ipſe naſceretur, non talem Sionem, in qua pacificus habitaret, vt ſuprà vidiſti, quin ad tam intimum miniſterium, ſingulariſſimam ſtructuræ ideam admonuiſſet. Inſtituebat Deus Moyſem, deinde de Sanctuario conſtruendo ſic ſubdebat: *Facièntque mihi Sanctuarium, & habitabo in medio eorum: iuxta omnem ſimilitudinem tabernaculi, quod oſtendam tibi, & omnium vaſorum in cultum eius.* Exod. 25. num. 8. At, quot iam viderat tabernacula Moyſes: quot vaſa in domo regiâ, ad quorum formam, licèt longè perfectiora, hæc diuino miniſterio poterant fabricari? Cur ergo neceſſariò nouum erat exemplar exhibendum, cùm veterum forma ſublatis imperfectionibus ſatis videretur? Ne quid è terrâ, in operis tanti archetypon veniret: vt tabernaculum hoc, eiúſque vaſa, nihil cum terrenis aliis commune, quoad ſtructuram, haberet: vt è cælo tantùm eius forma pendiſſe crederetur. Iterum Oleaſter ad hunc locum: *Quàm eleuata ſunt à noſtris opera tua, Domine, vt nihil in terris inueniatur, ad cuius imitationem fiant, quæ pertinent ad cultum tuum; ſed opus ſit exemplari cæleſti, cui, quæ ad tuum miniſterium pertinent, aſſimilentur.* Et quàm aliud, quàm pretioſius Mariani Tabernaculi miniſterium? Certè non corruptarum conceptionum forma, non corporum fomite fœdatorum exemplar Mariæ conſtruendæ deſeruiuit: purioris, & cæleſtis alicuius exemplaris euaſit ſimilitudo.

Vt omninò è cæleſtibus exemplaribus deſumpta videantur.

Exod. 25.

Oleaſt.

713. Hinc eſt (initio vt dicebam) quòd licèt à Ioachimo, & Anna ſanctiſſimis Maria produceretur; interueniente tamen tantâ Dei gratiâ, tum in corpore, vt creditur, miraculosè formãdo, tum in Anima ſanctificanda, & fomite penitùs remouendo: artifici potiùs Deo tam pulcher, & fauſtus fœtus, quàm propriis parentibus tribuendus videatur: vt iam eueniat parentibus Mariæ erga ipſam, quod ipſi erga Ieſum ſuum debitâ ſic euenit proportione. Attende. Sæculorum myſterium, turbatæ de nouitate Virgini, Angelus nunciaturus iam, ſic ſubdidit: *Ecce concipies in vtero, & paries Filium: & vocabis nomen eius, Ieſum.* Luc. 1. num. 31. Virgini virum non agnoſcenti Filius nunciatur, qui proinde totus illius vnius futurus, videbatur dicendus.

Maria in ſuâ Conceptione, Chriſto ſimilis.

Luc. 1.

Ecquid hoc inter fauſtiſſima nuncia taces, Paranymphe? Cur non exprimis: *Paries tibi Filium?* Cur non ſubdis: *Filium tuum totum futurum*, edes, Virgo? Cur ſic abſoluto pronunciato ſententiam ſuſpendis? Quia, licet nullus magis propriè Matris ſuæ Filius, quam Mariæ Chriſtus: at, cùm in Chriſto longe minus eſſet, quod natura illi addidit à Maria, quàm quod gratia ab Spiritu Sancto illi contulit; gratiæ potiùs quàm naturæ Filius videtur appellandus. Cæteræ matres pretio virginitatis amiſſæ, & doloris admiſſi in partu, maternitatis titulum comparârunt: Maria Virgo concipiens, enixa gaudio, Matris nomen magis donò acceptum, quam ſtipendio redemptum viſa ſortiri: fœtus ergo magis gratiæ, quàm naturæ deputandus. Caue aliter accipias piiſſimam, & acutiſſimam licentiam

Chryſol. Chryſologi Serm. 142. vbi ita: *Paries Filium. Non dixit, tibi: non dixit, tuum. Quare? Quia ſanctum vocabitur Filius Dei. Virgo, te Matrem gratia præſtitit, non natura: Genitricem te dici pietas voluit, quam non ſinebat integritas: in tuo conceptu, in tuo partu, creuit pudor, aucta eſt caſtitas, integritas roborata eſt, eſt ſolidata virginitas; etiam paſſ. ueraueré virtutes. Virgo, ſi tibi ſalua ſunt omnia, quid dediſti? Si Virgo, quomodo Mater? Si Sponſa, Genitrix quomodo? Ille, qui tibi ſalua ſunt omnia, nihil minuit, Virgo: Virgo, concipitur in te auctor tuus, qua ex te oritur origo, in tuo germine eſt Genitor tuus, in tua carne eſt Deus tuus, & ipſe lucem mundi per te capit, qui lucem mundo dedit. Monita ergo per Angelum, Virgo, ne præſumas hunc vocare Filium tuum: ſed mox ut genueris, inuoca Saluatorem: quia virginitas non ſibi parit Filium, ſed parit pignus authoris: & integritas ſuum geſtat Dominum, non alumnum, dicente Angelo: Et vocabis nomen eius, Ieſum.* Pendo quidem (ſi noſti, quid ſit licentia apud Rhetores) an apud Ciceronem, vel Demoſthenem amœnioris ſchematis videris elocutionem.

714. Hoc ergo eſt, quod ſuo modo euenit Mariæ parentibus: dedêre quidem naturam Mariæ; ſed

Id probatur. longè plùs in Maria gratia fuit operata, tam impenſe Virgo noſtra à Deo elaboratur, vt non tam hominum, quam Dei ipſius opus veniat appellanda. Si aliquando Damaſceni verba ignota nemini, ex Orat. 1. de Natiu. Virg. penitus intel-

Damaſc. ligenda veniunt, id nunc eſt: *Natura gratiæ cedit, ac tremula ſtat, progredi non ſuſtinens: quoniam itaque futurum erat, vt Dei Genitrix, ac Virgo ex Anna oriretur; natura, gratiæ fœtum antevertere minimè auſa eſt: verùm tantiſper expectauit, dum gratia fructum ſuum produxiſſet.* Maria gratiæ fœtus eſt: non Annæ vteri, ſed gratiæ fructus venit appellanda: quid ſingulariſſimam ſuam ſtructuram, gratia fomitis ſordibus præfœdaret, aut quid parentes filiam dicant, quam naturalis ſui morbi hæredem non inſtituunt? Quomodo autem explicandus Damaſcenus, dum ait, priùs Mariæ gratiam adueniſſe, quàm naturam, iam in Examine primi Articuli explicaui. Sed quod ibi de Baptiſtà attuli, hic altiùs, in rei præſentis exemplum, euiſcerandum.

De Baptiſtæ ergo parentibus locuturus Lucas,

715. ſic ſubdit: *Et non erat illis filius, eo quod eſſet Eliſabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus ſuis.*

Luc. Cap. 1. num. 7. De quo Chryſol. Serm. 91. *Eli-*

Baptiſta ca- ſabeth ſuncta partu, non ablatus eſt; ſed dilatus,

:nonam *donec tranſiret tempus carnis, paſſio corporis, coniugij neceſſitas, voluptatis cauſa, cupiditatis ſenſus, & totum, quod humanam confundit, grauat, onerat conſcientiam. Mundabatur enim longo tempore ſacrificij domus, ſanctitatis hoſpitium, meatus metatoris Chriſti, Angeli domicilium, aula Spiritus Sancti, Dei templum.* Veriſſimè cogitata, expreſſa politiſſimè. Sed, quis non addubitet, cur ſi plenior gratia longe perfectiùs, vigenti adhuc ætate, poterat abolere defectus, quos poſtea ſenectus aboleuit: illa id temporis non fuerit Præcurſoris parentibus conceſſa? Quid facit ſterilitas ſenectute grauata, quò ad Ioannis excellentiam affectetur? Nimirum, vt dum natura ſterilis, & omninò inhabilis videbatur: iam partus ille, non parentibus, ſed gratiæ deputaretur: dùmque deputatur gratiæ, iam non ſolùm inter natos mulierum Ioannes maior; ſed etiam penè Angelus intelligatur, cuius ſtructuræ Deus ſic incubuit. Viderat D. Chryſol. Serm. 89. *Ergo in Zacharia, & Eliſabeth ſtupet ſexus, frigeſcit caro, membra ſopiuntur, tempus præterit, ætas tranſit: aboleſcit totum, quidquid eſt, & humani ordinis, & negotij coniugalis: vt diuino munere, non partu ex hominibus Angelus naſceretur.* Chryſol. Et quantò ergo puriùs fundatur ciuitas noſtra, Virgo Deipara, quæ non in penè Angelum, ſed plenè in Angelorum Reginam parabatur? Quantò glorioſior Mariæ ſtructura, quæ non in ſeruile miniſterium; ſed in Matris, quoad fieri decebat, imperium prodibat? Ioanni in vtero fomes ſaltem mitigatus: à Reginæ Conceptione penitùs effugatus.

Vtrobique verò Chryſologus, dum Ioannem 716.
Angelum vocat, alludit ad verba Chriſti dicentis
de eodem: *Hic eſt enim, de quo ſcriptum eſt: Ecce* Matth. 11.
ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui Malach. 3.
præparabit viam tuam ante te. Matth. 11. n. 10. Vbi alluditur ad cap. 3. Malach. num. 1. vbi mihi ſemper dubium, cur Ioannes non ſolùm mortalium perfectiſſimus formetur; ſed etiam Angelus veniat nominandus: neque enim ſolum Angelus dicitur, quia de officio nuncij intelligitur: ſed etiam vt eius puritas, quantùm carnis conditio fert, puritatis angelicæ conditionem participare intelligatur. At, cur ita, cùm inde errandi occaſionem Hæretici deſumerent, vt Ioannem vere Angelum poſſent blaſphemare? Quia non obuelanda tanti myſterij decentia: quamuis ſuâ culpâ Hæretici impingerent. Decebat autem maximè, vt quoniam Deus Incarnatus reuera in terra apparebat, in terra incarnatos quodammodo Angelos efformaret: vt humano iam Deo humanus penè Angelus miniſtraret: vt, quemadmodum in ſuo cælo Spiritus eſt Dominus, & ab Spiritibus ſeruitur angelicis: ſic in terra noſtra, dum carnem aſſumit, quodammodo à carne angelica ſeruiatur. Acumen eſt Chryſologi citati proximè: *Cum Chriſtus Deus naſceretur in carne, Ioannes Angelus eſt generatus in terris, vt ita officia terrena, officiis ſe cæleſtibus miſcerent, ſicut humanis ſe diuina miſcebant: & in terra Deo Angelus; Domino, ordo cæleſtis obſequii non deeſſet.* Si tanta proportio inter miniſtros Dei meri, & eiuſdem incarnati Dei requiritur miniſtros: quanta inter meri Dei Patrem, & eiuſdem incarnati Matrem requiratur? Abhorreret Deus homo Ioannem miniſtrum peculiarem, niſi Angelis, à quibus in cælo colitur, reſponderet, quoad poſſet: multò ergo magis

Miniſtrorum ſplendor debet Regi ſplendori reſpondere

Baptiſta Ioan. Chryſol.

magis Mariam incarnandus abhorreret, niſi talis ſtrueretur, vt, quoad poſſit, Patri reſponderet. At, vnde Deo Maria reſponderet, ſi ſub origine fœda, effræni fomite, & abſque originali iuſtitia ederetur?

717. At, dicet aduerſarius, fundatorem Mariæ dici Altiſſimum, & eiuſdem perfectiſſimum ſtructorem: non quòd ſub his perfectionibus in ipſo Conceptionis initio illam fundaret: ſed, quòd mundans illam ab originali peccato, deinde pulcherrimâ ſtructurâ nobile fundamentum optimo ædificio collocarit: ſicut authore Paulo, abolitâ nobis culpâ, deinde fit nobis Chriſtus ſpiritualis ædificij fundamentum. Fateor in nobis rem ſic euenire: at in Maria, cuius Dominus, vt fatentur Patres hic, & Anthol. 2. citati, ſingulariſſimus dicitur ſtructor, id indecens omninò exiſtimandum, cùm longe maius aliquid de Matre, quàm de ſeruis cogitaret. Ratio eſt: quia poſt culpam opprimentem, ruinæ Marianæ relictæ, etiam poſt reconciliationem, minùs habiles, & minùs decentes (vt ſæpè dixi) diuino ædificio è ſe manebant: neque vult Deus in opere aliquo ſingulariſſimo, quod tamen ruinam paſſum eſt; author ſingulariſſimus haberi, cùm reparatur: idque, (quod maius eſt,) quanuis aliunde materia petatur, nedum quando eadem materia ruinoſa deſumenda. Habeo rei huiuſce illuſtre teſtimonium in Scriptura.

Maria cur denuò conſtructa, id eſt, à natura integra.

718. Viſa populi idololatria, immaniſſimo ſe piaculo obſtringentis, fregit Moyſes tabulas, Exod. 32. n. 19. *tabulas*, inquam, *ſcriptas ex vtraque parte, & factas opere Domini: ſcriptura quoque Dei erat in tabulis.* Ibidem, num. 15. Punit ſeuerè populum Dux ſanctiſsimus; illiminatur culpa; Deus reconciliatur, qui deinde ſic ad Moyſem: *Præcide tibi duas tabulas lapideas*, (Hebr. *dola tibi*) *inſtar priorum, & ſcribam ſuper eas*, &c. Ibid. cap. 34. n. 1. Prætereo, non fuiſſe difficile Deo, tabulas illas priſcas, & confractas reſarcire: verùm noluiſſe: quia in tantum miniſterium tabulæ ſemel confractæ minùs idoneæ. Illud miror: cur, ſi priores tabulæ diuino opere fuerant dolatæ; ſecundæ iſtæ humano artificio dolandæ præcipiantur? Et reſpondet optimè ibi Oleaſter ad litteram. *Exquirendum hic meritò eſſet, cur Dominus noluerit alias tabulas dolare; ſed Moyſi præcipit, vt fabricet ipſe eas. ad quod dicitur, Dominum Deum hac voluiſſe damnatione punire Iudæos, ne gloriarentur amoliùs, ſe habere tabulas Dei opere fabricatas.* Clariùs in mor. not. ad rem meam: *Peſſima res peccatum, ob quod, etiam poſt reconciliationem, aliquid mali in nobis relinquitur. Erant priores tabulæ non ſolùm ſcriptæ à Domino; ſed etiam ab eo dolatæ, & paratæ: nunc verò, licèt Dominus voluerit eas ſcribere; munus tamen dolandi Moyſi iniunxit.* Sic quodammodo in re noſtra: ſi Maria quandoque peccauit, etiam poſt reconciliationem aliquid indigni retineret, ne illud gratiæ ædificium ſortiri diceretur, cuius Deus ſpecialiſsimus fabricator haberi vellet: gratiam magnam haberet; ſed ex vulgari genere, originis priuilegio ſpoliatam: quæ gratia, licèt à creaturis non veniret; tamen ſingulariſsima Domini ſtructura non diceretur. Negatur populo, etiam reconciliato, priuata Dei in tabulis ſtructura: negaretur Mariæ etiam iuſtificatæ, illa perfectionis ratio, quæ antonomaſticè Dei ſtructura, eiúſque ſingulariſſima fundatio appellaretur? Et quid, ſi aliunde, vt vides, ruinoſa illa Mariæ materia, caro fœdata, non tam ſcribendis legis verbis, quam Verbo diuino dicitur aſſumpta? Sed de hoc alibi. Nunc ſeorſim de Mariano nomine diſſeramus.

Exod. 32.

Id exemplo confirmatur.

Exod. 34.

Oleaſt.

§. IV.

Expendo, quod de Mariano nomine propoſui, & eius analogiam ad Ieſum.

Non ſolùm ſic glorioſè fundatur ciuitas noſtra; ſed glorioſum de illa Verbum dicitur: quia ſic glorioſo nomine appellatur, vt in ipſo titulo iuſtitiæ originalis titulos erigat, trophæa gratiæ erigat immortalia. Mariæ nomen alijs olim conceſſum fateor: nouum tamen, & illibatum Mariæ viri Deiparæ ſeruabatur. Huc facit, quod ſuprà ad rem aliam ex Plinio delibaui, Traianum ſuum in pulcherrimo illo Panegyrico commendante. Vocarunt Romani poſt longæ meditationis impenſam curam Traianum Imperat. *Optimum*, quibus ſi opponas, hoc titulo alios quoſuis Principes priùs appellatos, reſpondet: *Iuſtiſne de cauſis Senatus, Populuſque Romanus Optimi tibi cognomen addidit? Parum id quidem, & in medio poſitum: nouum tamen. Sciat, neminem ante meruiſſe, quod non erat excogitandum, ſi quis meruiſſet.* Non huius nominis ſplendorem detriuerunt, qui priùs olim ſine merito attrectarunt: nouum, & illibatum benè & vnicè merenti Principi ſeruabatur: quia menſuram nominis adimplebat. Vnde Ouidius ad Maximum, verum Dynaſtam, ſic ſcribit:　719.

Maria nomẽ, nouũ Mariæ Deiparæ ſeruabatur.

Plin. ibid.

Maxime, qui tanti menſuram nominis imples.

Quaſi cæteri, licèt Maximi vocarentur, nominis nouitatem non detererent, quia menſuram nominis defraudabant.

Multæ olim Mariæ: ſed nominis magnitudinem non implebant. Vna eſt Deipara, cui meritò carmen refingas dicens:　720.

Huius nominis dignitas.

Maria, quæ tanti menſuram nominis imples.

Illibatum ergo hoc illi vnicæ nomen deſtinatur, Pulchrè Ludolphus par. 2. cap. 86. de Mariæ nomine: *O nomen admirabile! ô nomen delectabile! ô nomen grandium Sacramentis, & diuinis plenum myſteriis! ô nomen glorioſum! ô nomen celeberrimum! ô nomen ſublime ante tempora vniuerſa in Dei prædeſtinatione compoſitum, & in tempore dignæ perſonæ, ſecundùm rem conuenienter impoſitum. O nomen, quod nominatur ſæpius, & frequenter dulciùs in congregatione iuſtorum: & quod verſatur clementiùs in ore peccatorum.* Non dignæ vſque tunc perſonæ, ſed tantùm in ænigma, Deiparam figurantibus fœminis imponebatur. Studuit, vt ita dicam, Deus, ſedulò antè tempora meditatus, vt huius nominis elucubrationem glorioſiſſimam ederet in tempore. Vno verbo: ex mente Ludolphi, talem ſuo modo erga Mariæ nomen, qualem erga nomen Ieſu, ſe geſſit Deus: ſimili curâ vtriuſque nomen voluit compoſitum.

Ludolph.

Circunciſo

721. Circunciſo iam puero, & ſtigma peccati ſuſcipiente Deo, addit Lucas: *Vocatum eſt nomen eius, Ieſus, quod vocatum eſt ab Angelo, priuſquam in vtero conciperetur* Luc. 2. num. 21. alludens ad illud, quo Angelus Mariæ dixerat cap. 1. n. 31. *Et vocabis nomen eius, Ieſum.* Sed, quorſum hæc priſci præcepti rememoratio: An ea erat Maria, de qua dubitare poſſemus, an impleſſet præceptum, niſi Lucas impletum aſſeueraret? Abſit: ſed, vt, dum toties vocatum dicitur nomen, non inditum; neque à Maria, neque ab Angelo compoſitum intelligatur, ſed ab æternitate a Patre excogitatum, & Chriſto, quaſi a natura ipſa congenitum. Bern. Serm. 2. Circunciſ. *A natura propria habet, vt ſit Saluator: innatum eſt ei hoc nomen, non inditum ab humana, vel angelica creatura.* Et quid inde? Certè in aliis, vt in Ieſu Naue, & Ieſu Sidrach, ac ſimilibus, vacuum, & ſine re fuiſſe titulum inferemus. Viderat idem Bern. Serm. 1. *Neque enim ad inſtar priorum, meus iſte Ieſus nomen vacuum, aut inane portat: non eſt in eo magni nominis vmbra; ſed veritas: caluus ſiquidem inditum nomen Euangeliſta teſtatur.* Tale aliquid de Mariæ nomine voluit Ludolphus, à Deo ab æternitate compoſitum, & aut expreſſa reuelatione, (quod puto probabile,) aut ſaltem intima inſpiratione facta parentibus, Virgini tandem in tempore impoſitum. Videamus, quàm iure id voluerit.

Luc. 2.

Ieſu nomē in ſolo Chriſto plenum.

Bernard.

Mariæ nomē, ſuo nomini reſpondet.

722. Manifeſtiſſimum, & ab ipſo Deo miſſum venturi Chriſti ſignum editurus Iſaïas, ſic habet: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium: & vocabitur nomen eius, Emmanuel.* cap. 7. num. 14. Vbi quærendum meritò, cur, ſi tam apertum, & ratum ſignum à virginitate Matris edebatur, Filij proprium nomen, Ieſus, ſcilicet, ſubticetur: quamuis enim vocabula obuelando myſterio quærerentur; Ieſu nomen, cùm ſignificantiam ſalutis inuolueret, ænigmaticum etiam putari poſſet. Quid ergo in Emmanuelis nomine latet, vt hoc maximè, naſciturus à Virgine, prædicetur? Credo ita factum, vt ex Filij agnomine, nomen Virginis Matris, quod interim ſubticebatur, augurarēmur: *Emmanuel*, ſonat, *nobiſcum Deus*: quo clarè incarnandus Deus ſignificatur. Quis ergo non ſuſpicaretur, Matrem Virginem, quæ priuata huius Incarnationis adminiſtra, vocandam fore Mariam, quod nomen ſonat, *Deus ex genere meo?* Sed, quid tunc, inquis, ſi Maria, ipsâ nominis notione Chriſtum e ſe indicet naſciturum? Quid? Fatearis vt neceſſariò, in prioribus nomen hoc vacuum, & inane fuiſſe, magníque tituli vmbram, non veritatem. Mentior, aut totum hoc voluit Ambroſ. ignotis nemini verbis ex cap. 5. de inſtit. virg. *Maria, quæ nobis non ſolum virginitatis vicentiuum attulit; ſed etiam Deum intulit: vnde letus, & exultans tanto munere dicit Iſaias: Ecce Virgo, &c. Nomen eius Emmanuel, quod eſt interpretatum, nobiſcum Deus. Vnde hoc munus? Non de terra vtique, ſed de cælo: quod ſibi hoc, per quod deſcenderet; Chriſtus elegit, & ſacrauit templum pudoris: per vnam deſcendit; ſed multas vocauit. Vnde & ſpeciale Mariæ Domini hoc nomen inuenit; quod ſignificat Deus ex genere meo. Dicta ſunt & antè Maria multæ: nam & Maria ſoror Aaron dicta fuit: ſed illa Maria amaritudo maris vocabatur.* Amareſcebat nomen in aliis, ſolummodo in Maria noſtra dulceſcebat. Et immiſcebis aliquid, aut amaricantis culpæ, aut ſordidantis fomitis in ea, quæ nihil amari maris, nihil terræ fœdæ, (quia e cælo quodammodo elapſa, teſte Ambroſio,) ſibi contractum, ipſo nomine Deiparæ a ſæculis excogitato præferebat? Aliter hunc locum ſuprà dedi num. 575.

Iſaïæ 7.

Mariæ nomē illo nonnum ſeruabatur.

Ambroſ.

Turbatur Maria, quòd ſe gratiâ plenam audiat ſalutari: ad quam tūc Angelus: *Ne timeas, Maria inueniſti enim gratiam apud Deum: ecce concipies,* &c. Luc. 1. num. 30. Turbatur virguncula, audita gratiæ ſuæ plenitudine: & ſerenabitur, ſi audit denuò, gratiam illam eſſe non quancunque, ſed illam, quæ, vt ſuprà dixi, erat apud Deum ſeruata, quàmque Eua cum originali iuſtitia amiſerat? Parum id: turbatur de gratiæ ſalutatione, & de conceptu Principis gratiarum ſerenabitur? Planè: exprimitur enim ideò illi nomen, vt recolens, quā curâ à Deo illi foret impoſitus titulus dominationis, meritò quidquid eſſet timoris, ſciret abiiciendum. Trita verba Chryſol. ad hunc locum Serm. 142. *Ante cauſam, dignitas Virginis annunciatur ex nomine: nam Maria Hebræo ſermone. Latinè Domina nuncupatur. Vocat ergo Angelus Dominam, vt Dominatoris Genitricem trepidatio deſerat ſeruitutis.* Sed eſto, inquis, ſit Maria Domina, ne vltra turbetur: vnde tamen, audito Dominæ nomine, non ſolùm timorem abiiciat; ſed etiam concipiendi Verbi ſpem concipiat? Quia ſic per Mariam exprimitur dominatio, vt etiam *ſpes* exprimatur. D. Epiphan. Orat. ſæpè citata: *Mariam interpretari ſolemus Dominam, atque etiam ſpem: peperit enim Dominum, qui eſt ſpes totius mundi, nempe, Chriſtum.* Benè ergo è nomine ſuo electionem ſuam augurāretur: nec aliunde aptiùs Saluator ſpes Orbis naſceretur, quàm ab illa, quæ ipſo nomine non caſſo, cum eodem ſic mirè ſymbolizabat. 723.

Luc. 1

Maria nomē dominam ſignat, & ſpē.

Chryſol.

Epiph.

Euenit ergo, ni fallor, Mariæ in hac Angeli legatione, quod in ligatione ſua euenit poſteà Chriſto: licet diſcrimen tantum eſſet, inter legatum Gabrielem, & ligantem Phariſæum. Permiſerat Chriſtus potētiis ſuis inferioribus, vt rebellarent, & vt mœſtiſſimi affectus iaculis, vſque ad mortem, eundem lancinarent: inde horror, inde mortis deprecatio, vnde ſumma conſtantia, ſudato ſanguine, timoris ſui chirographum rubricauit. Pergit inde obuiis inimicis: *Sciens omnia, quæ ventura erant ſuper ſe, proceſſit, & dixit eis: Quem quæritis? Reſponderunt ei: Ieſum Nazarenum. Dicit eis Ieſus: Ego ſum.* Ioan. 18. a n. 4. Norat omnia, & certè, quem quærerent, haud poterat ignorare: & tamen interrogat. Paulò antè liberè timidus, mortem deprecatur: nunc iam totus intrepidus morti ſe offert dicens: *Ego ſum.* An non grande myſterium? Grande. Qui horrorem inferiori portioni permiſerat de mortis memoria; eidem, credo, fortitudinem deſtinarat, de audito Ieſu nomine. Interrogat ergo non ignorans; ſed captans reſponſionem, vt portio deiecta, audito glorioſo Saluatoris titulo, animaretur: ſic animata, iam mortem amplexatur, quam horruerat. Sic Virgini Mariæ nomen exprimitur, vt amiſſo timore, tota iam in fiduciam releuetur. Quidni nos confortet Ieſu nomen, quo ipſe reficitur? Quidni oppreſſos releuet Mariæ nomen, quo ipſa releuatur? Ideò Ludolphus citatus: *O Maria, tui recordatio nominis, melle dulcior, nectare ſuauior, feſſos recreat, mœſtos lætificat, oppreſſos releuat, errantes ad viam ſalutis reuocat, & peccatores, ne deſperent, ſua* 724.

Analogia nominum Ieſu, & Mariæ.

Ioan. 18.

Ieſu nomine ipſe Chriſtus animatur.

Ludolph.

ſuauitatis

ſuauis.eius odore confortat. Modum, quo theologizo, de portione inferiori Christi timida, & confortata, vide in re ſimili a me firmatum ad cap. 8. Cant. lib. a.

Luc. 7.
Magdalena laus à Mariano nomine.

725. Hinc eſt, vt, quemadmodum Chriſtus viro, quem ſummopere in hac vita dilexit, pro ſummo beneficio aliquam nominis ſui indulſit participationem: ſic fœminam, quam arctioribus diuinę charitatis ſtimulis fuit proſecutus, materni nominis participatione decoraret: quaſi poſt Chriſti nomina, nihil maius Mariano nomine poſſet excogitari. Enarraturus Lucas Magdalenæ geſtum, ſic incepit: *Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix*, &c. c. 7. n. 37. Sed, ſi notiſſima erat hæc fœmina, cur proprio Mariæ nomine non vocatur? Putarem, non adhuc Magdalenam, *Mariam* appellari: intérque ſignatiſſima priuilegia, quibus poſt conuerſionem à piiſſimo Domino fuit cumulata, illud maximum accepiſſe, vt de Matris ſuæ nomine diceretur: vt, quemadmodum Simon à petra noſtra angulari, Petrus dicitur; ſic à Virgine noſtra, peccatrix illa pœnitens, vocaretur Maria. Præiuit mihi in hanc mentem Modeſtus Archiep. Ieroſol. apud Phot. cod. 91. *Quemadmodum Princeps Apoſtolorum ab immobili fide, quam habuit in petram Chriſtum, Petrus appellatus eſt: ſic & illa Princeps Diſcipularum, ob puritatem, & amorem, quo Chriſtum complexa eſt, ab ipſo nominata eſt, cui idem ſit nomen, quod Dei Matri.*

Maria Virgo nomen ſuum indidit Magdalenæ.
Modeſt.

Ioan. 11.
Magdalenæ ſanctitas.

726. Ex hoc pio inuento, iam nouo comptu prodibit locus alias notus à Chryſologo, imò & omninò denuò Ioannes explicabitur. Reliquerat Martha Chriſtum, domum rediens, (noſti Lazari hiſtoriam,) & addit Ioannes: *Abiit, & vocauit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.* c. 11. n. 28. Hem, Martha! ecquæ verborum fides? Quando, quæſo, Chriſtus Mariam vocauit, cùm id penitùs in hoc Euangelij loco taceatur? Nimirum, promiſerat Chriſtus Marthæ, ſe fratrem ſuſcitaturum: Martha verò, vt audiuit mortis victoriam, fratris ſalutem; neceſſariam omninò præſentiam Mariæ recognouit: & optimè interpretata eſt vocari à Chriſto ſororem, qui ſuſcitaturus fratrem erat, nec id abſque Maria exequeretur. Ecquid in Magdalena tam mirum, vt illam quaſi ſalutis adiutricem requirat Chriſtus? Certè non quòd agnomis eſſet Virgini Deiparæ vtcunque; ſed, quòd per priuilegium agnomis eſſet: & quæ altera olim, poſteà ob eximiam ſanctitatem Maria appellaretur. Pende Chryſologi verba Serm. 64. in Martha fœmineum ſexũ corruptum per Euam, in Magdalena eundẽ per Virginem reparatum intelligentis: *Mittitur ad Mariam: quia ſine Maria, nec fugari mors poterat, nec vita poterat reparari. Veniat Maria, veniat materni nominis baiula: vt videat homo Chriſtum virginalis vteri habitaſſe ſecretum: quatenus prodeant ab Inferis mortui, mortui prodeant de ſepulcris.* Ni perpendas ly *baiula*, lepore debito Chryſologum defraudas. Non propriè dicitur baiulari, niſi illud, quod denuò imponitur. Non a natalibus agnatum Magdalenæ ſacrum hoc nomen: à Matre Dei illud ſuſcepit ſic feliciter baiulandum. I ergo: da Deiparæ culpæ mortem, vitam initio fomite infectam, cuius vel nomen mortem fugat, & vitam nobis reparat puriſſimam.

Maria Antidotum.
Chryſol.

727. At, ſi Magdalena ab ipſis natalibus Maria vocabatur, ideò crederem, à Luca expreſſo nomine non vocari, quia pariter *peccatrix* erat dicenda: quaſi dedeceret, hanc ſacram vocem peccato immiſceri: (quid tot Magdalenæ flagitiis?) nec etiam leuiſſimo illius næuo decenter, admixtum hoc nomen pronunciaretur. Cernitur Magdalenæ ploranti ad ſepulcrum diuinns Hortulanus dicens: *Mulier, quid ploras? quem quæris?* Ioan. 20. n. 15. Prætereo, quòd ardẽtibus ſuſpiriis, anxiis pietatis votis diſſimulatus Dominus occurrat, cũ quæuis minima in ſe detegendo mora, mori erat amanti. Prætereo, quòd dũ doloris cauſam quærit, augendas curat doloris rationes. At, cur *mulierem*, extraneo quaſi titulo compellat? Obliuiſceriſne Mariam tuam, piiſſime Ieſu? & dum ſtellis omnibus nomina vocas, dilectæ Diſcipulę nomen vnũ ignoras? Abſit. Inter tot ſanctas amoris lacrymas, Magdalenæ tantiſper fides naufragabat: inter pię mœſtitiæ nubes, fidei ſplẽdor ex parte obnubilabatur. Non ergo interim *Maria* appelletur: quia neſcit ex ſe hoc nomen vel leuibus imperfectionibus immiſceri. Ideò ſtatim, cùm iam iam fides ſuſcitanda, detegente ſe Domino, Maria vocatur: *Dicit Ieſus: Maria. Conuerſa illa dicit ei: Rabboni.* n. 16. Vt eum virtutis ſplendore, ſimul diuinum hoc nomen ſplendeſcat, quidni, ſi nomen Deiparæ illud erat? Fuse ad hunc locum Ambroſ. lib. 3. de Virg. ſic concludens: *Quando non credit, mulier eſt: quando conuerti incipit, Maria vocatur, hoc eſt, nomen eius accepit, quæ parturit Chriſtum.* Apage: Mariæ noſtræ Numen culpæ immiſceamus, cuius nec nomen culpæ conſueſcit.

Maria nomẽ culpæ non immiſcetur.
Ioan. 20.
Ambroſ.

728. Prætereamus Magdalenæ nomen; ſed tamen Magdalenæ geſtum adhuc retineamus. Vnxerat hæc Chriſtum; & ecce adſtantium de prodiga, vt putabant, effuſione, murmur inſuſurrans: ideò ille: *Quod habuit hæc, fecit: præuenit vngere corpus meum in ſepulturam.* Mar. 14. n. 8. Parum id. Moritur Chriſtus: & perfuſus aromatibus patitur ſepeliri à Nicodemo. Quòd mortem ferat, non mirum: in hoc venerat. Sed vnde, aut cur Mariæ emiſſa in ſepulturam aromata defendit, Nicodemi oblata ſuſcipit, cùm hęc præſeruandis à corruptione corporibus deſeruirent; ipſe corruptionis incapax extitiſſet? Quid, ſi homines poſtea effutirent in illo triduo, non de natura, ſed de odorum efficacia incorruptum perſtitiſſe? Nullum erat apud prudenres (impios, & ſtultos non curauit) periculum dubitandi: qui, vbi noſcerent illud Cant. 1. n. 3. *Oleum effuſum, nomen tuum.* de Chriſto dici; neceſſariò inferrent, ad myſteriũ, & non ad indigentiam odores alienos comparaſſe, qui vel ipſo nomine odores ſpargebat. Fauet menti Ambroſ. loco proximè citato de Nicodemo locutus: *Perfectum vtique odorem fidei attulit. Hunc odorem fragrat anima, quæ Chriſto aperire incipit, vt accipiat primum odorem Dominicæ ſepulturæ; & credat, quia caro eius non vidit corruptionem, nec odore aliquo mortis emarcuit; ſed æterni illius floris, & ſemper virentis odore condita ſurrexit: quomodo enim poterat vel in carne marceſcere, cuius nomen vnguentum exinanitum eſt?* Noſti hæc Cant. verba ab Alano apud Delr. tanquã dicta Mariæ explicari: imò Eccleſia in Reſp. Feſti Aſſumpt. ad illam canit exultans: *Vnguentum effuſum, nomen tuum.* Caue ergo in anima eius portas culpæ corruptionẽ, aut corruptionem

Maria nomẽ eſt oleum effuſum.
Mar. 14.
Cant. 1.
Ambroſ.

Pintus de Concept. B. M. V.

fomitis in carne eius, cùm ſemper virentis floris odore, vel etiam ſacrum eius nomen amœnetur.

729. Meritò igitur Chryſol. Serm. 146. de Mariæ nomine: *Nomen hoc prophetia germanum eſt: hoc renaſcentibus ſalutare, hoc virginitatis inſigne, hoc pudicitia decus, hoc indicium caſtitatis, hoc Dei ſacrificium, hoc hoſpitalitatis virtus, hoc collegium ſanctitatis.* Et quidni *collegium ſanctitatis*, quandoquidem in Maria omnis ſanctitas, ſiue illa protoparentum ab originali iuſtitia, ſiue illa Angelorum ab innocentia perpetua, vernat amœnior? Non tam hoc ſimpliciter dicendum, quàm ſeriò iurandum putat antiquus, & grauiſſimus Author Petrus Cellenſis lib. 9. epiſt. 10. cuius teſtimonio claudit cap. 183. Aduerſ. Cerda noſter, vt & ego hoc noſtrum. Ergo Cellenſ. ita: *Credo, dico, aſſero, & iuro, Beatiſſimam Virginem noſtram in æternâ prædeſtinatione ſingulari priuilegio munitam, nec à ſua Conceptione in aliquo violatam: ſed ſemper manſiſſe, & permanſiſſe illibatam: & ſicut Beata vltra humanam, & cæterorum hominum naturam; ſic ſecreta, & incognita manet vltra omnium notionem.*

Maria, collegium ſanctitatis.

Chryſol.

Pet. Cell.
Cerda.

§. V.

Maria, aut terrenum quoddam cælum; aut terra quædam cæleſtis, & benedicta.

730. VIDISTI ciuitatem noſtram pulchrè fundatam, & vocatam decoræ. At, vbi (vt tandem aſſumpta Pſalmi verba dimittamus) tanti ædificij iacitur fundamentum? *Fundamenta eius in montibus ſanctis.* Et benè primum fundamentum, ſiue Conceptio Mariæ *in montibus* iactum dicitur: vt ſub hac metaphora, è cælo nobis delapſa videatur, & inde cæleſtis cuiuſdam particeps veritatis. Cur, cùm cingebat Syrius exercitus vrbem, vbi ſanctus immorabatur Eliſeus, trepidat Giezi ſibi, dominóque timens; qui tamen ad Prophetæ orationem reſumpit animos, dum agnoſcit auxilium: *Et ecce mons*, inquit Textus, *plenus equorũ, & curruum igneorum.* 4. Reg. 6. n. 17. Si hoſtes in circuitu erant ciuitatis, vt conſtat ex n. 15. cur auxilium in monte priùs cernitur? aut quomodo equi, & currus dicuntur *in circuitu Eliſei*, qui in vrbe erat: niſi vrbs ipſa in monte collocaretur? Certè vrbs, ſancti Prophetæ domicilium, in monte collocanda, cælo vicinior: quámque licèt inuaderent hoſtes, tangere nequirent. Nunc ad rem. Cur, dum deſcribitur auxiliũ, mons exprimitur? Credo, quia ipſam montis ſummitatem occuparat ſtatim, indéque muniendo Eliſeo confluxiſſe: ideóque ſecuritatem aſportaſſe: quia ea ipſa montis occupatione è cælo deueniſſe teſtabatur. D. Ambroſ. Serm. 86. ad hunc locum: *In montibus ergo cernuntur armati: apparet eos verè deſcendiſſe de cælo, quorum aduentus primùm in montibus reperitur: ipſa enim locorum proximitas hoc demonſtrat, quòd deſcendentes de cælo, non niſi iuga collium ſibi vicina calcauerint.* E cælo quodam perfectionis longè puriori venit Maria, cuius primum fundamentum cernitur in montibus: colles tenet; quia quodammodo è collibus æternalibus defluebat.

Maria quaſi è cælo delapſa reputanda.
Pſal. 86.

4. Reg. 6.

D. Ambr.

Quid ergo cæleſtem Virginem, imò cælum virgineum terrenis fomitis ſordibus maculamus? 731.
Certè cælum peregrinas non patitur impreſſiones: ideò Ioannes Geometra hym. 3. ad Mariam:

Χαῖρε, δέμας παντὸς ὑψόθεν ἀγλαὸν Οὐλύμποιο,
Ἡμερίοις κακίης οὐδὲν ἀπτόμενον.

Salue, corpus formatum ſuprà in ſublimi cælo,
Noſtræ iniquitatis nihil contrahens.

Sic enim pura Mariana caro, à quouis iniquitatis communis contagio, vt in cælo formata, & inde nobis delapſa videatur. Parum id. Non ſolum è cælo delapſa, ſed terrenum quoddam cælum nobis effluxit: *terrenum*, quia è carne noſtrâ Maria: *cælum*, quia carnis affectu morbido expers omninò. Idem Geometra hym. 3. de eodem:

Non ſolum è cælo delapſa, ſed terrenum quoddã cælum eſt.
Geomet.

Χαῖρε, τέλος τριφάεσσιν, αἰθέρα πάντοσε τείνων
Ἄσπετον, ἱλαρὸν, οὐδὲ ζόφον φέρων.
Χαῖρε, πόλος γαίων, καὶ ἄνεμοι πνέουσι
Ἐκτὸς ἀμετέρων ἡμετέρων παθέων.

Salue, ter radians cælum, aërem vndique pandens
Immenſum, & nitidum, nec tenebras capiens.
Salue, cælum exultans, & ſine flatibus vllis
Expers aſſuetarum noſtrarum paſſionum.

Vndique ætherem, ſiue aerem ambientem lucidum reddit cælum noſtrum: vndique etiam ab ipſa Conceptione, tenebras effugauit: omnia in cælo noſtro ſerena, & abſque venenatis flatibus ſerpentis, conſuetis inde paſſionibus noſtris, tanquam peregrinis paſſionibus longiſſimè remotis.

Bene deinde *in montibus*, & illis *ſanctis* fundatur ciuitas noſtra: vt ſi fortè in modo loquendi ſcrupuloſus, cælum, aut è cælo delapſam cum patribus dicere non audeas; ſaltem terram ſanctam, puriſſimam, & ab ipſo fundamento puram dicere tenearis. Dixerat de ſe Chriſtus per Prophetam: *Ego ſum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abiectio plebis.* Pſ. 21. n. 7. Sed, quot, quæſo, erant alia inſenſibilia, longe viuenti vermiculo abiectiora, quibus Chriſtus ſummam ſuam apud impios abiectionem potuit declarare? Certè multa. Cur ergo in ſic ſtudioſa comparatione, ſe vnicè vermem voluit appellatum? Credo, vt obiter Matris honorem tueretur: ne quis, dum Deum de aſſumpto homine audiebat abiectum, ex maculato principio, & culpâ abiecto productum intelligeret. Audi D. Ambroſ. Serm. 3. ad hunc locum, poſt alia: *Sed illud magis accipiendum puto, quoniam vermis nullâ extrinſecùs admixtione alieni corporis; ſed de ſola, & pura terra procreatur; ideò illum comparatum Domino: quoniam & ipſe Saluator de ſola, & pura Maria generatur.* Non *ſola* dicitur Maria tantùm, quia virgo abſque viro: ſed & *pura*, quia abſque vlla labe. Sic vermis ille, quia è puriori terra ortus, *vmbilicus terræ* ſolet appellari: quaſi nihil videatur extranei elementi participare. 732.

Maria, tota benedicta.

Pſal. 21.

Ambroſ.

Rarius aliquid imaginatur Ambroſius ad hunc locum, quod, quia etiam ad titulum noſtrum facit, expendendum. Manna ſibi præſtitum, contra præceptum Domini, ſeruarunt in diem craſtinum Iſraelitæ: *Et ſcatere cœpit vermibus*, addit Textus, *atque computruit.* Exod. 16. n. 20. Et meritò: quia, qui aſſignatum diei cibũ manducare ſpreuerunt, 733.

Exod. 16.
Euchariſtia mors eſt malis, vita bonis.

loco

loco manna cæleſtis, vltores vermes ſentiant, neceſſe; & pro vitali eſca, (nota Euchariſtiæ typum) mortis putredinem miſeri ſuſceperunt. Huc ergo à Dauide alluſum, voluit ibidem Ambroſius. Sed vbi, inquis, Maria, vbi terra illa pura, vnde vermiculus noſter procreatus dicebatur? Maria quidem terra eſt; ſed cæleſtis: Maria, manna quoddam è cælo proueniens: vnde & quà terra pura, & quà manna puriſſimum edidit nobis Chriſtum Saluatorem. Idem Ambr. ibidem, loca cōcilians: *De manna vermiculus gignitur; & Dominus Chriſtus de Virgine procreatur: quin potiùs ipſam Mariam, manna dixerim: quia eſt ſubtilis, & ſplendida, ſuauis, & virgo: quæ, velut cælitùs veniens, cunctis Eccleſiarum populis cibum dulciorem melle defluxit; quem qui edere & manducare neglexerit, vitam in ſemetipſo habere non poterit, ſicut ipſe Dominus ait Ioan. 6. &c. Filiis Iſraël ſubtiliter prophetatum eſt in veteri Teſtamento: manna enim illis contra diuina præcepta tractantibus, vermes effecti ſunt, id eſt, contumaciæ vltores, & Iudices. Quæ ſimilitudo Chriſtum indicat Dominum: quem qui ſuauem cibum, & dulcem potum haurire neglexerit, Iudicem patietur.* Itaque ex mente Sancti Doctoris Maria cæleſte etiam eſt manna, quæ dulcem cæleſtis manna cibum Chriſtum, (quia eiuſdem, quoad fieri poterat, cum illo, erat ſupernæ conditionis,) nobis intulit. Sed pende obiter.

Ambroſ.

734. Notaui alibi ex antiquis Philoſophis, innatum nobis à culpa originali fomitem, per beſtias quaſdam ingenitas explicari. Vnde & fomitis libidines, vermes vocauit D. Zeno Veron. Serm. de B. Iobo, qui in ſterquilinio ſedens Chriſtum referebat conuerſantem: *Inter diuerſis* (inquit D. Doctor) *ebullientes ſceleribus, & libidinibus homines, qui veri ſunt vermes.* Nollem igitur, dum malè tractantes Marianum noſtrum manna, illud fomitis vermibus immiſcemus, contumacia aliqua nobis imputaretur. Certè manna noſtrum Chriſtum ſi negligimus, iam vltores pro illo vermes experiemur. Cauendum ergo, ne Mariam manna non ſolùm debito hoſpitio non venerantes; ſed, quod peius eſt, vermibus in Conceptione tradentes; pro materna illa ſolita miſericordia, vermes læſi honoris, habeamus in vltores. Redeo.

Maria honoris ſui vindex.

Zeno Ver.

735. Et quidem non poterat, niſi pura ab omni culpæ fomite, niſi ab initio benedicta terra eſſe, quę nobis tantum fructum, dulciſſimum Saluatorem germinauit. Vix Deus verbum illud protulit: *Germinet terra herbam virentem*, &c. Geneſ. 1. num. 11. cùm, vt ait Ambroſ. citandus, ſubitò vndique germina pullularunt, diuersà rerum ſpecie refulgente: hinc pratorum virens gratia abundantiam pabuli miniſtrabat: inde camporum planities, dum flaueſcentibus fluctuat ſpicis, vndoſa ſegete imaginem æſtuantis pelagi referebat: ſponte omnes fructus producuntur; nec tamen arantur agri, quando & aratores ipſi non fuerant dum producti. Nil mirum: iuſſerat Deus: dictum factum. Sed mihi ſemper dubium, cur non ſolùm iſta breuiſſimè producta; ſed etiam producta *ſubitò* dicantur ab Ambroſio: iam enim multi Doctores contra Caietan. ibi, hæc à terra non fuiſſe edita aſſeuerarunt: quia, cùm à naturali terræ virtute hæc produci non poſſent, virtute ſupernaturali acceptâ terram id produxiſſe dicendum eſt. At non videtur neceſſarium, id miraculum concedere, vt terra tantam virtutem conciperet, vt in inſtanti omnia generaret: vnde dicunt, Deum per ſe produxiſſe: & quia terra materialiter, & paſſiuè ſe habuit materiam miniſtrans, dici omnia produxiſſe. Nihilominùs habemus ex Ambroſio cauſam ſatis congruam, vt credamus, terram virtutem etiam actiuam concepiſſe, vt in inſtanti omnia produceret, déque tanta actione nobilitaretur: ergo ille Hexam. 3. cap. 10. ſic concludit: *Tunc autem prouentu ſpontaneo terra fructus locis omnibus inolebat: verbum enim Dei fructificabat in terra, nec vllo adhuc erat terra damnata maledicto.* Quaſi poſt maledictionem quodammodo incapax maneret tantæ concipiendæ virtutis, vt in inſtanti omnia produceret. In inſtanti, quod nullus Catholicorum negabit, produxit Maria Chriſtum, tantò excellentior artifex, quàm terra, quantò opus eſt excellentius: puto, quia nullo fuerat vnquam damnata maledicto.

Geneſ. 1.
Ambroſ.
Maria quorſum terra benedicta.

Ambroſ.

Incarnatio Chriſti in inſtanti.

Ad tempus Incarnationis deducunt plures verba illa Sponſi Dei: *Veni, Auſter, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.* Cant. 4. num. 16. Obumbrauit Spiritus Sanctus Mariam, & fœcundauit, vt inde cæleſte illud nobis aroma flueret, Chriſtus Dominus. At ſic aroma eſt Chriſtus, vt verè fructus ſit virginei horti. Vnde ergo deducta metaphora in hunc locum, vt Spiritus Sanctus tunc ventus vocetur, quando Marianum fœcundat hortum puriſſimum, cùm horti fructus culturæ potiùs, imbri, & Solibus ſoleat attribui? At horti cæteri, quia profani, quia maledicti indigeant culturâ: hortus diuinus leui Spiritus Sancti flatu fœcundabitur. Exemplo res clareſcet. Hortum quendam in terris, ſed penè cæleſtem, & diuinum Amoribus, & amatorio Numini dicatum apud Cyprios celebrauit antiquitas, vnde nimbi, vnde pruinæ, turbines, & cęterę hyemis iniuriæ, & æſtatis exulabant, miriſſimo tantùm verè imperante: tunc ſummum horti ſacri priuilegium ſic deſcribit Claud. de Nupt. Hon. 736.

Cant. 4.

In Annunc. Mariæ.

Hunc aurea ſepes
Cingit, quæ fuluo defendit prata metallo. &c.
Intus rura micant, manibus quæ ſubdita nullis,
Perpetuùm florent, Zephyro contenta colono.

Claudian.

Hortum fictum, factus noſter ſuperat: ideò Guillelmus ibi ad Mariam: *Ne timeas virginitatī tuæ; quia non defloraberis à viro, vt fœcunderis: ſed ſicut Dei hortum decet, Auſtro perflaberis vt fluant aromata tua.* Quidni? Diuina erat gleba horti Mariani, ordinariâ culturâ non indiguit, feliciter germinauit, cæleſti tantùm Auſtro contenta colono.

Ex communi totius Eccleſiæ conſenſu cantantur de Deiparâ illa Eccleſ. 24. num. 17. *Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano, & quaſi cypreſſus in monte Sion: quaſi palma exaltata ſum in Cades, & quaſi plantatio roſæ in Iericho: quaſi oliua ſpecioſa in campis, & quaſi platanus exaltata ſum iuxta aquas.* Sed tu mihi pódera, dum dicitur abſolutè cedrus Libani, cypreſſus Sion, palma Cades, oliua campi, ripæ platanus, non tam Iericho roſam, quàm *roſæ plantationem* appellari: cui enim ſic obæſæ nari aliquid hic myſterij non reſpiret? Non eſt Maria roſa, qualis nunc vernat; ſed, qualis roſarum *plantatio* ab initio. Ignorat nemo illud Ambroſij Hexam. 3. cap. 11. quod dicit ex Baſilio: *Surrexeras antè floribus immixta terrenis, ſine ſpinis roſa, & pulcherrimus* 737.

Eccli. 24.
Maria roſa abſque ſpinis.

Ambroſ.

flos ſine vlla fraude vernabas: poſteà ſpina ſepſit gratiam floris, tanquàm humanæ ſpeculum præferens vitæ, quæ ſuauitatem perfunctionis ſuæ ſinitimis curarum ſtimulus ſæpè compungat. Terra poſt maledictionem ſpinas, & tribulos germinans, roſam priùs plantatam ſentibus aſperauit. Non terra maledicta Maria, nullas fomitis ſpinas, nullos peccati tribulos germinauit, quæ roſam ſuam non vtcunque; ſed in plantatione, id eſt, in prima plantatione, quando ſine vlla fraude vernabat, conſeruauit.

738. Cape & aliam explicationem, non tam de ſolido, quàm de quæſito lepido gratioſam. Narro

Et roſa impolluta. fabellam: affectus mens neſcit, vndecunque poſſit, non aucupari laudes magnæ Matris. Deperibat Mars Venerem; hæc Adonidem, neſcio quem puerum, quem deperditè ſibi Numen deſtinarat: hunc, pertæſa cælum, per nemora, per ſyluas, venandi cupidiſſimum, venari ſatagit. Corripit ergo zelotypum ira Martem, mentitur aprum: captat ſimulatam prædam Adonis, & verè capitur, fulmineo diſſimulatæ inuidiæ dente dilaceratus. Proſtrato Amori properat in auxilium amaſia; dúmque currit, incurrit vernantes roſas, quæ forte aderant, (albæ tunc illæ erant, deſpectus niuium:) læduntur plantæ ſentibus, & manat cruor: hinc roſæ priùs candicantes, impudicæ Deæ ſanguine rubuêre: pudorem, credo, de laſciui humoris contactu contrahentes. Abſit ergo, vt Mariam roſæ credas comparatam, qualis rubet decolor candore vitiato: ad ipſam roſæ recurrit plantationem, adhuc niuea, adhuc pura, intacta adhuc. Sic quondam in Epigrammate ludebam:

Auth. Epig. *Æmula candori niueo (dum mitteret infans*
Vagitus Orbis) pullulas ecce roſa:
Poſtea ſanguineo Veneris maculata rubore,
Heu manas: turpi nec ſine labe manet.
Chriſtiparens radians Virgo, quà Natus ab omni
Labe immunem optat, conſimilémque ſibi:
Exultans Iericho roſa felix, candida pellit
Sanguine laſciuæ ſigna relicta Deæ.
Non igitur roſa, qualis nunc fœdata cruore
Dicitur: aſt qualis, cùm noua planta fuit.

739. At, ſi paululùm liceat adblandiri otio, poſſes huc adducere illud Iſaïæ: *Creauit Dominus nouum*

Iſaïæ 31. *ſuper terram: fœmina circumdabit virum.* cap. 31. num. 22. Mariam noſtram in vtero habentem

Maria Chriſti corona. Chriſtum, vniuerſa Eccleſia in his verbis recognoſcit. Et benè, *nouum*: quid enim rarius, quàm virum Deum à virguncula cinctum audire, & coronatum? Coronatum quidem intelli-

Gillibert. git Gillibertus Serm. 21. *Fœmina circumdabit virum, quomodo corona caput: caput enim Eccleſiæ*

Septuag. *Chriſtus.* Audi nunc Septuaginta ibi: *Quoniam creauit Dominus ſalutem in plantatione noua: in ſalute circumibunt homines.* Virgo coronans Chriſtum, ſalutem noſtram, ideò nouum mirum inducit: quia noua plantatio. Puto, quia non aliter carne ſuâ Chriſtum poſſet coronare, niſi noua plantatio formaretur. Suo infectas roſas ſanguine ſic dilexit Venus, vt inde paſſim roſis corona-

Claudian. ta coleretur: imò & Claudianus de eadem ſeipſam coronaturâ 2. de rapt. & flores colligente, addit: *Illa cruoris carpit ſigna ſui.* Nimirum, laſciua fœmina, laſciui curſus memorias non exhorret. Chriſtus noſter longè aliter coronatur roſâ puriſſimâ: & qui ſpineam coronam non exhorruit, horreret abſque dubio carnem coronaturam, *Maria nullas tulit ſpinas.* ſi aliquando ſpina culpæ, fomitis tribulo hiſpidam vidiſſet: ideò illam primæ plantationi reducere feſtinauit. Benè ergo Alanus ad illud de Alan.

Maria: *Hortus concluſus, ſoror mea.* Cant. 4. num. 12. ſic ſcribit: *Hortus, in quo roſa Dominici Corporis, & Sanguinis: in quo lilium caſtitatis: concluſus, quia vtrobique clauſus.* Caro illa verè roſea, ſed ab horto clauſo, in quem nihil labis vnquam penetrauit. Quid plura? *Maria*, vt ha- bet Haïlgrinus ad Cant. 3. num. 6. *Agilis curſu, &c. omnes vitiorum ſpinas, & foueas tranſiliuit.* Sed iterum ad ſeria. Haïlgrin.

Dubitabis, cur nihil ſpinoſum in Maria celebrent Doctores pij: cùm aliunde ferè omnes rubum illum Moyſis accenſum, & illæſum, typum 740.

Mariæ clariſſimum contendant: & meritò, cùm *Amouetur obiectio.* ita etiam Patres exiſtimarent. Dices ergo illæſam Mariæ virginitatem in partu Chriſti optimè deſignari: tamen propterea meritò *rubum*, id eſt, ſpinoſam arbuſculam à Deo huc adductam, vt Maria etiam quoad originem, ſpinam culpæ, & fomitis tribulum attuliſſe intelligatur, quamuis poſtea perfectiſſimè mundaretur. Sed tu pende, quid ad locum iſtum Exodi: *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Exod. 3. n. 2. ſcribat D. Greg. lib. Moral. 28. cap. 5. huma- D. Gregor. nitatem Chriſti ſacroſanctam in rubo explicans: *Deus per ſuccenſum rubum alloquens, quid aliud oſtendit, niſi quòd ex illo populo exiret, qui in igne Deitatis, carnis noſtræ dolores, quaſi rubo ſpinas, ſuſciperet: & inconſumptam humanitatis noſtræ ſubſtantiam, etiam in ipſa Diuinitatis flamma ſeruaret.* Tantùm quòd ab humano genere ſpinoſo veniret illa natura, quamuis omninò puriſſima, & ſanctiſſima, *rubus* vocatur: & caro expers peccati, tantùm de peccati ſimilitudine, eodem titulo venit inſignienda. Idem ergo ſuo modo de Maria, dum ſub eodem typo latet, dicendum eſt.

Sed minus eſt, hunc obicem aueriſſe: etiam 741.
in fauorem Mariæ conuertemus. Arripio auidè hunc rubum, in Mariæ figuram. Videamus *Et retorquetur.* viſionem hanc magnam, *quod rubus arderet, & non combureretur.* Cur in medio ignis, imò ſub Exod. 3. forma ignis apparet Deus; ſi tamen ignis munere functurus non erat? Si ſacroſanctæ veritatis eſt illud: *Deus noſter ignis conſumens eſt.* Deut. 4. vnde hîc inſcius conſumptionis, & flammantis oblitus voracitatis? Reſpondet Ambr. Hexam. 3. cap. 4. *Alterum munus ignis vacabat, alterum operabatur: vacabat exuſtionis vis, operabatur illuminationis: ideò ſtupebat Moyſes; quia contra naturam ſuam, ignis non exurebat rubum, qui etiam vehementiorem materiem conſueuit exurere. Sed Domini ignis illuminare ſolet, exurere non ſolet. At fortè dicas: Quomodo ſcriptum eſt: Ego ſum ignis conſumens? Benè admonuiſti, non ſolet conſumere, niſi ſola peccata. In retributionibus quoque meritorum colligimus diuidi ignis naturam, vt alios illuminet, alios exurat.* O felicem typum Mariæ! quid mirum non exuratur rubus, ſi Maria non potuit exuri? Ignis ille ſola peccata conſumit. Perſeueret ergo illæſus rubus, qui innocentiſſimam naturam referebat: nihil patiatur vmbra ab igne myſtico, quando veritas ab eodem intacta perennauit: Mariæ quidem terra benedicta, exurendas ſpinas non potuit germinare. Ambroſ.

Habes

742\. Habes ex dictis in Maria cælum quoddam animatum, terram cæleſtem, & ſanctam, &, vt alibi ſæpe dixi, ipſiſſimum Paradiſum: quidni excellentiori quadam iuſtitia originali, quàm protoparentes, credas condecoratam? Adamus quidem externos occultæ originalis iuſtitiæ titulos præferebat, quòd Paradiſi incola, cælo aduena properabat, inde felix domicilio, ſed temporaneo: hinc hoſpitio felicior, ſed æterno. Iuſtioris originis Maria, quæ Paradiſo ſacratior, cælo purior, Paradiſus vernabat, lucebat cælum: Adamo bona illa indita, Mariæ agnata. Benè Cellenſ. de Adamo peccante, lib. de Pan. cap. 5. *Cauſa impedimentum attulit, ne viueret immortaliter, & angelica gloria ſociaretur æternaliter, mandati præuaricatio, & pomi comeſtio: locus quidem cauſa ſatis contiguus, vt homo de Paradiſo transferretur ad cælum*, &c. Quia decebat vnicè innocentiam, vt Paradiſum, cæli gradum poneret: & è terra benedicta, ad cæli benedictiones perueniret. Quantò origine iuſtior Maria, quæ benedicta terra, cælum benedictum?

Maria longè Adamo integro felicior.

Cellenſ.

§. VI.

Vnde dicatur ablui Deipara, cùm tamen culpæ, ſiue fomitis ſordes non contraheret.

743\. VT illa, quæ hucvſque diximus, meliùs capiantur; proponenda eſt obiectio non facilis, & diſſoluenda: incedamus otioſius. Recuſarat humiliter Petrus a Domino lauari; dum tamen correptus audit, imminere ſibi pœnam, ni lauetur, non ſolùm pedes; ſed & caput, & manus exhibet abluendas: ad quem tunc Christus: *Qui lotus eſt, non indiget, niſi vt pedes lauet; ſed eſt mundus totus.* Ioan. 13. num. 10. At cur, ſi eſt mundus totus, adhuc pedes lauabit? Vt ampliùs pedes mundet, id eſt, affectus, quibus rapitur, emaculet. Eſto: veruntamen, quid præcipuè in pedibus latet, ſiue affectibus, vt etiam poſt Baptiſmum, quodámodo alia, atque alia indigeant lotione: Reſpondet Ambroſ. lib. 3. de Sacr. cap. 1. ad finem: *Quare hoc? Quia in Baptiſmate omnis culpa diluitur: recedit ergo culpa. Sed, quia Adam ſupplantatus à Diabolo eſt, & venenum ei effuſum eſt ſupra pedes, ideò lauas pedes, vt in ea parte, in qua inſidiatus eſt ſerpens, maius ſubſidium ſanctificationis accedat, quo poſteà te ſupplantare non poſſit. Lauas ergo pedes, vt laues venena ſerpentis.* Itaque non ſolùm in protoparente, calcaneis noſtris inſidiatus eſt ſerpens; ſed etiam momordit; & vulneratis pedibus ingeſſit ſordes, inſpuit venenum. Ideò ergo meritò pedes, ſiue affectus, pio, vt ſic dicam, anabaptiſmo, in dies magis, ac magis abluimus, vt partem magis læſam magis corroboremus. Adde, abluto iam culpæ veneno, adhuc veneni reliquias ab hoc originali morſu supereſſe, nimirum, affectuum rebellionem, fomitis tumultum, quibus ſedandis, & veneni reliquiis magis abſtergendis ſanctificationis lauacra repetenda.

Humana ſtabilitati ſemper imperfectio admixta.

Ioan. 13.

Ambroſ.

Pintus de Concept. B. M. V.

744\. Deſcripta Ieruſalem captiuitate, & miſera de peccato commiſſo confuſione, addit Ieremias: *Sordes eius in pedibus eius.* De quo benè D. Hier. ibi: *Sordes geſtat in pedibus: quia greſſum conuerſationis ſuæ malis polluit operibus.* Venenati ſemel pedes, infecti affectus, ſemper fragiliores, vt nouas ſordes iterum, atque iterum contraherent. Adhuc tamen aliud innuere poteſt Ieremias: dum enim pedes obiicit ſordidatos, nudos ſupponit: nuditas autem pedum, ſeruilem & abiectam apertiſſimè indicat conditionem. Gypſo olim venalium ſeruorum pedes fœdabantur, ideò Tibul. lib. 5.

Thren. 1. 9.

Hieron.

Culpa ſeruitutem inducit.

> *Nota loquor, tenet ipſe regnum, quem ſæpè coëgit*
> *Barbara gypſatos ferre cataſta pedes.*

Tibull.

Licèt autem hæc inlutatio deſignandis certæ cuiuſdam regionis mancipiolis deſeruiret; aſt non ſine infamis vilitatis nota, nudi pedes, pluſquam membra alia, fœdandi eligebantur. Fortaſſe ergo ad litteram dantur captiuæ vrbi de ſeruitute nudi pedes, iique de nuditate ſordidati: quia reuerà per culpam affectibus ſeruilis fuerat, & illis ſordidis.

745\. Motus erga prodigum ſuum miſericordià Pater piiſſimus, exclamat illicò: *Date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius.* Luc. 15. n. 22. Et vnde tanta miſeria infauſti iuuenis, vt nec etiam vilibus calceis vteretur: Seruus fuerat vitiorum: ideò de illo Chryſol. Serm. 1. ait, à Patre receſſiſſe, *vt dato, non accepto pretio, miſera ſe venderet ſeruituti.* Ergo ſeruili conditione præfœdatus, diſcalceatus veniat, neceſſe eſt, deformi pedum abiectus nuditate. Quid hoc vilius? Chryſol. iterum Serm. 3. *Date calceamenta: ne vilis in pede remaneret deformitas nuditatis: certè vt calceatus anterioris vitæ rediret ad curſum.* Anterior, nimirum, vita erat, libera illa ſub paternis amoribus conditio. Hinc enim abſque dubio cum pedum ornatu, manus comptus iungitur: eſt enim hic annulus index libertatis. Idem Chryſ. Serm. 5. *Poſuit annulum in manu eius, annulum, honoris titulum, libertatis inſigne.* Quaſi & annuli, & calceamenti decore ad integram libertatē reſtitueretur.

Luc. 15.

Libertas vera per gratiā comparatur.

Chryſol.

746\. Hinc meritò Abbas Cellenſ. de Pan. cap. 3. exponens hominis miſerias, *quando exactori ſe vendidit*, id eſt, miſeram in origine fœdata ſubiuit ſeruitutem; poſt multa tandem concludit ſcribens, quàm feliciter in ſtatu innocentiæ integro permaneret: & ita ſubdit: *Sine diſpendio uanoue itineris, & laboris perueniſſet, quò reportari in Crucis nauigio, Chriſti manibus, & brachiis in remigando valdè fatigatis, vix quandoque poterit: in portu ſi expectaſſet, in aulæ penetralibus; abſque anguſtiarum circuitu, de famulo in filium, Deus, & Pater eum ſuſtuliſſet: pes eius neque ſanguine tingeretur, neque puluere fœdaretur.* Cruentantur, nimirum, pedes ſpinis, fœdantur puluere: quia, dum ſeruus, pro conditione pergit diſcalceatus. Maneat ergo ratum ex Scripturæ, ex Patrum doctrina, culpæ ſeruos incedere diſcalceatos, indéque neceſſariò ſordes quotidie contrahere, præter innatas illas, quas de ſuperfuſi veneni reliquiis fomite præfœdato patiuntur. Hæc breuiter ex multis, quæ huc quilibet poſſet cumulare, ſi opus foret.

Natura lapſa miſeria, etiā poſt condemnationem.

Cellenſ.

747\. Ex dictis ingens ſuboritur difficultas contra intentum, cui in tota hac Anthologia, imò & in toto Opere deſudamus. Pulſarat Chriſtus oſtium

Cant. 5. *Maria cur dicatur lauare pedes.*

parthenicum: cuius Maria, dum (magis de amoris myſterio, quàm de ſocordiæ affectu) innectit moras voto, ſic protuliſſe ſcribitur: *Laui pedes meos: quomodo inquinabo illos?* Cant. 5. num. 3. Adeſte ergo, omnes, qui totum Canticum, & meritò, de Deipara vultis explicandum. Ipſa fatetur, ſe lauiſſe pedes: certe, quia ſordes contraxerat, & reliquias deſpumati veneni, fomitem, ſcilicet, quantumuis ligatum, aliquandiu paſſa eſt: at nec ſordidarentur pedes, niſi nudi incederent: neque nudi, abſque ſeruitutis nota, veniunt intelligendi. Vidit difficultatem Delrius, vnde hic ſenſum myſticum pro Maria voluit deſerendum. Nonnulla affert ex Haïlgrino, quæ illi meritò diſplicent; quamuis reuerà ex multorum Patrum calculis poſſent illa confirmari. Quid alij ſentiant, tu videris apud eoſdem: ego prætermiſſa nunc plena loci, & concatenationis explicatione, quia non è re mea, de mera pedum lotione, quæ obiicitur, quid ſentiam, non aperio.

Delr.

748. Suppono in primis, quod nemo negauerit, eodem modo dici *lauari pedes*, ſiue affectus; quàm *purgari eoſdem*: nihil enim abluitur, niſi vt purgetur. Quæro ergo, an affectuum, ſiue notitiarum purgatio, neceſſariò admiſſas ſordes prærequirat? Id quidem, neque etiam aduerſarij concedent, niſi fortè Magiſtrum velint deſertum: nihil enim verius ſcripſit D. Thomas in hoc art. 3. ad 3. quàm, dum loquens de Spiritu Sancto Incarnationis tempore Mariam purgante, ſic ſubiungit: *Dicendum, quòd Spiritus Sanctus in Beata Virgine duplicem purgationem fecit. Vnam quidem quaſi præparatoriam ad Chriſti Conceptionem, quæ non fuit ab aliqua impuritate culpæ, vel fomitis: ſed mentem eius magis in vnum colligens, & à multitudine ſuſtollens: nam & Angeli purgari dicuntur, in quibus nulla impuritas inuenitur, vt Dionyſius dicit 6. cap. eccleſ. Hier.* Sic præſens pedum, ſiue affectuum ablutio, ſiue purgatio, venit explicanda. Didicit ex eodem Dionyſio huius loci explicationem alter Dionyſ. Chartuſianus, ſcilicet, art. 18. vbi facilè, & feliciter nodum diſſoluit: *Quemadmodum, iuxta diuini Dionyſij documenta, Angeli ſancti dicuntur purgari, nequaquam ab immunditia culpæ; ſed à mineratione perfectionis, cognitioniſque ſuæ: ſic excellentiſſima Domina lauit, id eſt, purgauit pedes ſuos; putà, affectus inuiolabiliter mundos, à mineratione perfectionis: quia in feruore affectuum ſanctorum profecit aſſiduè.* Inuiolabiliter itaque mundus erat pes, ſiue affectus Marianus: & contra inuiolabilem mundiriem, ſerpentis violentia non potuit præualere. Lauatur, non vt ſordes emaculet; ſed, vt cumulet ſortes: non quòd egeat de culpa; ſed, vt augeat merita.

Purgatio in ſacris, non ſupponit ſordes.

D. Thom.

Dion. Chart.

749. Fruſtrà ergo de ſordibus contractis, cùm nullæ ſint, nudati pedes, tanquàm ancillæ, in Virgine præſumuntur: cuius affectus virtutibus, vt ita dicam, ſic calceantur, vt ipſos Angelos rapiant in admirationem. Præuidebatur Maria iam luce ſua mundum irradiatura, cuius dum totum myſticum ornatum obſtupeſcentes Cælites concelebrant toto cap. 7. ipſo num. 1. ſic incipiunt: *Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis, filia Principis!* Quantum mirum! Singula Mariæ membra laudantur in hoc capite exquiſitiſſimè, vt noſti: & tamen à pedibus calceatis, qui poſtremò videbantur commendandi, incipit ex abrupto panegyricus. Ecquis præpoſterum ordinem non præſumat? Certè non aliunde meliùs poterat, neque aptiùs inchoari. Fundat Maria laudes omnes in eo ſuas, quòd *filia Principis*, id eſt, omninò libera, abſque vel minima incedat nota ſeruitutis. Bene ergo initio, Principis libera filia prædicatur: at non aliunde meliùs hæc libertas, quam de adiunctis calceamentis celebraretur. Cur ita? Diſce ex Ruperto ibi: *Annon ancilla, ſiue ancilla filia diſcalceatis pedibus incedit? Planè diſcalceatis: & propter hoc ipſum ſeruilis arguitur conditionis: quia nuditas pedum, ſeruilitatis eſt argumentum; excepto, ſi fiat propter Deum, &c. Verùm de calceamentis hic agitur, non corporis, ſed ſpiritus, in quo diſcalceatum eſſe, vel diſcalceatam, ſumma eſt ignobilitas, & pluſquam ſeruilis egeſtas: idcircò ancilla calcaneum ſerpens momordit: tu autem, ô filia Principis, benè calceata caput ſerpentis contriuiſti.*

Maria ſemper libera.

Cant. 7.

Rupert.

Amouimus obicem abſolutè: ſed adhuc ex locis Patrum contra nos adductis, Mariana encomia preſſiùs depromenda. Calceata Maria, vt vides ex Ruperto, ſerpentis caput conterit; quaſi ſoleæ ipſæ de auro ad pulchritudinem renidentes, ferratæ ad hoſtis contritionem viderentur: decebat, nimirum, vt planta ſemper pura, impuritatem penitùs percalcaret. Lauat Chriſtus Diſcipulorum pedes, vt veneni ſuffuſi reliquias abſtergat, neque vltrà Diſcipuli ſupplantentur à ſerpente, qui calcaneo noſtro inſidiatur, Geneſ. 3. Sic Ambroſ. ſuprà n. 743. Sed quæro adhuc: nonne parum heroicæ ſanctitati Apoſtolorum, morſus euitare? Semper de non accepto, nunquam de illato damno glorioſi? Aliquid eſt, fateor, non vinci: ſed, quantò foret, vincere, excellentius? Quantò maius, vt non ſolùm non ſupplantarentur, ſed ſupplantarent? Nec id Diſcipulis ſuis negauit Chriſtus: *Ecce*, inquit, *dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſupra omnem virtutem inimici.* Luc. 10. n. 19. Ideò ergo iam iturus ad Patrem, pedes nouâ puritatis corroborat armaturâ, quaſi conceſſum iam priuilegium additis denuò viribus confirmaret. Sic capiendus D. Eucher. quæſt. 168. apud Cerd. Aduerſ. cap. 115. *Quid myſterij continet locus, vbi Dominus Diſcipulorum pedes lauit? In loco illo maledictum calcanei diluitur, quod Diabolo incentore anima noſtra greſſus incurrebant. Primò enim morſibus eius noſtrum patebat calcaneum: porrò, cùm dictum eſt: Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, maledictum illud abolitum eſt.* Calcant iſti; ſed poſt morſum acceptum: Maria nunquam morſa percalcauit. Lauarant illi reapſe contractas ſordes, purgarant infuſum venenum: Maria Angelorum more purgari dicitur; ſed longè puriùs. 750.

Iuſti ſerpentem calcant.

Luc. 10.

D. Eucher.

Iam ad prodigum illum Chryſologianum ex num. 745. Venerat ille nudatis pedibus. Accepit calceos, vt calceatus anteactæ vitæ rediret ad curſum. Sed, quid faceret iuuenis, ſi iterum à teterrimo hoſte, à callido ſerpente inuaderetur? In anteriori illa vita currebat ille; & tamen interim morſus non euitat. Heu! benè currens miſerè faſcinatur: quamuis ad curſum redeat, redibit periculum. O lætitiam de metu obnubilatâ! Sed ſumat animos: eos accepit calceos, quibus 751.

Idem ali[…] probatur.

uon

D. Aſter.

non ſolùm priſcam ineat viam, ſed etiam ſerpentem aggredientem poſſit percalcare. D. Aſterius apud Phot. cod. 271. poſt multa de prodigo: *Adducuntur & calcei, vt poſſit caput ſerpentis conculcare*, &c. *Ad vtrunque enim calceamenta vtilia ſunt, cùm ad conculcandum ſerpentis caput, tum vt pes læſionis iniuriã effugiat*. Sed quàm longum diſcrimen! Prodigo diſcalceato olim, nunc calcei conceduntur: Virgini, quia nunquam peccato ſubdita, non tam denuò conceſſa dicuntur calceamenta, quàm abſolutè, quaſi accepta primitùs, commendantur, quibus ſemper in altius progrediens in incomparabilem gratiæ deuenit exceſſum. Prodigus itaque in regreſſu, Maria ingreſſu, imò ingreſſu calceatur.

752. Sed, ecce inſtauratur obiectio, quam omninò amotam putabamus. E Mariæ calceamentis Cant. 7. celebratis illam probamus liberam, & proinde nunquam de pedũ nuditate ſordes contrahentem: maiúſque robur inde petebamus, quòd his calceamentis viam virtutis feſtinantior ineat Deipara, quibus ſerpentis caput detruncauerat: quæ tamen omnia apparenter magis, quàm ſolide dicta videantur. Opponēs enim verba iſta: *Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis*. Mariæ in cælum aſſumptæ etiam accommodari: imò eam videri mentem Eccleſiæ, quæ in huius Feſtiuitatis Octaua, hinc lectiones deſumit. Si ergo verum eſſet, quod diximus, ſerpenti proterendo, viæque peragendæ Mariam calceamentis ſe præmuniiſſe; in cælo, vbi nihil eſt periculi, calceamenta deponeret neceſſariò: cùm ergo iſta in cælo conſeruentur, abſque dubio nunquam prædicto miniſterio ſeruierunt. Legendus Ghiſlerius, qui encomium iſtud Virgini in cælum aſſumptæ ab Angelis voluit decantatum.

Cant. 7.

Maria aſſũpta.

753. Obiectio tamen facilis, quæque feſtinam magis, quàm accuratam ſollicitet rationem: cui tamen adhuc vtcunque aliquid roboris ex libro Exodi videtur conciliari. Obſtupet Moyſes accenſum rubum, & dum properat viſionem hanc miram agniturus, audit à Deo: *Solue calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt*. cap. 3. num. 5. Perge inde, & vide paulò pòſt Hebræis ad Paſcha myſticum accedentibus diligenter præceptum: *Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus*. Ibidem, cap. 12. n. 1. Expreſſior quidem adhuc Chriſti figura erat paſchalis agnus, quàm rubus ardens: inſignior typus ille, & totius redemptionis myſterium repræſentans. Vnde igitur ad agnum calceati accedunt Hebræi; & non niſi diſcalceatus ad rubum accedit Moyſes? Pende locorum diſcrimen, vbi vtrunque myſterium repræſentabatur. Moyſes in terra ſancta erat, æternæ patriæ ſymbolo apertiſſimo, vbi neque pungentes ſpinæ, neque ſerpens inſidians inuenitur: quid ergo, aut munientibus pedes calceis, aut proterentibus hoſtem indigeret? At Hebræi adhuc in Ægypto erant; & poſteà in terrena, licèt meliori prouincia futuri: ideò ſemper calceorum munimine egeant, neceſſe eſt. Pulchrè D. Gaudentius tract. 5. vtrunque concilians: *Ibi ſoluitur quæſtio, vbi calceamenta ſoluuntur, dum ſtatim cauſa adijcitur: locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt. Oſtenditur ergo terra Ægypti, vbi datur præceptio illa ſuperior, ſancta non eſſe; & ideo ibi habenda mandantur calceamenta: in terra autem ſancta, decernuntur eſſe ſoluenda*, &c. *Beati enim mites, ait Dominus: quoniam ipſi poſſidebunt terram. non vtique iſtam terram, quam poſſident peccatores; ſed illam, in qua non ſunt ſpinæ, & tribuli; in qua non ſunt ſerpentes, & ſcorpij: quippe, vbi Diabolus, cum cæteris immundis Spiritibus, non accedit*. Cùm ergo in cælo, terrà, inquam, ſanctâ, calceamenta Mariæ commendentur; non erant data, vt in hac Ægypto noſtra ſerpentis caput, & tribulos, & ſpinas conculcaret; aliàs, iam in cælo ſoluerentur.

Exod. 3.

Exod. 12.

In mundo ſemper pericula, plena quies in ſolo cælo.

D. Gaudent.

Reſpondeo, data fuiſſe, vt ſerpentem, & ſpinas conculcarent: & tamen adhuc in cælo, vtpote neceſſaria, non diſſolui. Viderat Iſaïas Chriſtum (in figura) ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum, cap. 6. quem tameſi verè videns Stephanus exclamat: *Ecce video cælos apertos, & Filium hominis ſtantem à dextris Dei*. Act. 7. n. 56. Venturus in pugnam ſedet: & quando quieturus, & ſedens poſt victoriam videndus videbatur, ſtat adhuc? Nonne ſtare apud Iudicis Dei tribunal, habitus litigantis eſt? Omninò. Litigabátne adhuc Chriſtus? Sic credit Auguſt. lib. 4. cap. 88. de conſ. euang. vbi poſt alia de Chriſto ſedente apud Iſaïam, ſic de eodem ſtante concludit: *Vt ſtans appareret, fecit calumnia Iudæorum: in Stephano autem Saluatoris cauſa vim patiebatur: ideò ſedente Iudice Deo, ſtans apparuit, quaſi qui cauſam diceret*. Nónne de honoris ſui ſplendore, hodie adhuc in cælo litigat Maria? Ita eſt: cur non ergo conſeruet calceamenta etiam in cælo, ſi minùs culpæ tribulis, & ſerpẽtino capiti conterendo; at ſpinoſis argumentis, & callidis rationibus ſuperandis, quæ ab Hæreticis contra Mariæ cultum afferuntur? O ceſſet aliquando apud Catholicos pios lis Mariæ: quando illa de Deitate Chriſti, etiam apud impios Hæreticos iam ceſſauit. De hac benè Chryſologus (cuius ſimilia verba ex eiuſdem epiſtolà, ſuprà dedi) Serm. 145. *Humanæ leges intra triginta annos, litigioſas omnes interimunt quæſtiones: & Chriſtus circa quingentos annos, natiuitatis ſuæ cauſas præſtat? Ortus ſui lites patitur? Status ſui ſuſtinet quæſtiones? Hæretice, deſine iudicare Iudicem tuum; & adora in cælis Deum, quem Deum Magus adorauit in terris*. Deſine, Schola Lutherana, iudicare Dominam tuam: depone impium Magiſtri dogma, ſerpentis ſibilum, qui ſcripſit: *Nullum Feſtum magis odit animo, quàm Feſtum Corporis Chriſti, & Conceptionis B. Virginis*. Sin minùs, caue. Seruat adhuc Maria calceamenta, triſulcas & ſenticoſas linguas, ſerpentinúmque caput contritura. Sedit Chriſtus, lite diremptâ: deponet & Maria calceamenta, vbi lis omnis in illam dirimatur. Hæc de lotis, & calceatis Mariæ pedibus, nunc ſatis: quia de contrito ſerpentis capite, ſuo loco fuſiùs diſſeremus. 754.

Iſaïa 6.

Act. 7.

Maria, & Chriſtus adhuc terrenos patiuntur aduerſarios.

Auguſt.

Maria adhuc litem patitur.

Chryſol.

Honoris ſui eſt vindex.

ANTHOLOGIA XII.

Viſio beatifica præſeruandæ Mariæ congruè aſſignata.

§. I.

Oculi ab origine cæci, per Deiparam nobis reſtituti: quæ non ſolùm nunquam cæca; ſed etiam videndo Deo à Conceptione ſua perſpicacior.

755. *Maria in Conceptione Deum vidit.*

NON ſolùm rationis vſum in Conceptionis inſtanti habuiſſe Mariam in Articuli Examine probaui: ſed etiam fuiſſe Beatam, clariſſimoque rationis obtutu Deum obiter vidiſſe. Idem ſupra a numero 483. Anth. 7. §. 6. oſtendere conabar. Id ergo in hoc, tanquam in loco proprio exactiùs confirmandum: quia, ſi id probabiliter teneatur ſemel, facillimo negotio à Deipara, quidquid eſt culpæ, quidquid eſt non ſolùm imperij, ſed etiam vmbræ dæmoniacæ præoccupatum feliciter intelligimus. Iis igitur, quæ eruditiſſimè huc congeſſit Magnus Salazar cap. 32. à n. 47. prætermiſſis; pauca, ſed tamen noſtra ſuggeremus: indéque latiùs probabimus, quàm ſuo iure ab illa Conceptione culpa, & eius fomes, leuiſſimáque Dæmonis vmbra exularit. Neque enim ſolùm (quod alij voluêre,) ex hac viſione beata Marianæ gratiæ ſtabilitatem volo confirmatam: ſed etiam eius generis adhibitam gratiam contendo, vt quoad innocentiam corpus illud ab omni vili pathemate ſemotum beatis omnibus Sanctorum corporibus purius redderet: ſicque Marianæ carnis decantata hucvſque priuilegia, hinc maximè pependiſſe quiſque inferat. Deſumo ergo huiuſce rei primum argumentum ex cæcitate, quam nobis origo fœdata intulit: vt, dum hæc per Mariam ſanata comprobatur, non illa cæcitatis originalis particeps præſumatur: imò, vt decebat Reginam, viſionis tunc particeps beatæ, quam dum vixit, raptim etiam quandoque deguſtaſſet.

Salaz.

756. *Cæcitas per culpam ab origine. Ioan. 9.*

Impias Iudæorum manus, lapidibus, quos ſuſtulerant, duriores euitans Chriſtus, blandus adhuc in homines, exercendæ pietatis captat occaſiones: ideò addit Ioannes: *Et præteriens Ieſus vidit hominem cæcum à natiuitate: & interrogauerunt eum Diſcipuli eius: Rabbi, quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus naſceretur?* Ioan. 9. cap. 1. Non adeò hebetes, licèt aliunde tardi, erant Diſcipuli; non adeò cæcæ mentis, vt non viderent, ante natiuitatem non potuiſſe actu peccare cæcum illum, vt proinde in pœnam captus oculis naſceretur. Id ergo quærunt, authore Ludolpho par. 1. cap. 85. *Vtrum peccatum originale huius, an peccatum actuale parentum fuerit cauſa cæcitatis iſtius?* Sed quare, peccatum originale putent externæ cæcitatis cauſam, cùm tot alios nouerint, ſeque ipſos fœdatos ab origine; qui tamen vſura lucis fruerentur? Quia, cùm fide ſcirent, omnes homines ab origine fœdata, donec mundentur, diuinæ viſionis iure priuatos naſci; credebant, aliquibus fortè, indidem externam etiam claritatem denegatam. Ideò ibidem Ludolphus: *Cæcus ideò naſcitur omnis habens peccatum originale, quia priuatus eſt Dei viſione.* Quanuis ergo in iſto cæco, vt ſtatim docet Chriſtus Dominus, non opus eſſet externam cæcitatem origini tribuere, (hoc enim ſignificat illud: *Neque hic peccauit.*) illi tamen iure optimo addubitarunt: imò, neque in hoc cæcitas daretur, niſi humanum genus in Adamo corrumperetur; ideóque communiter ex Patribus, humanum genus cæcum, in miſero iſto cæco intelligimus. Sed id adhuc vlterius declarandum.

Ludolph.

Ludolph.

757. *Idem probatur.*

Suaſurus Dæmon protoparentibus infelicem vetiti pomi guſtum, ſic ſubiungit: *In quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri,* &c. Geneſ. 3. n. 5. Ergóne, inquis, cæci fuerant protoparentes, cuius oculi cibo vetito aperiendi erant, & illuminandi? Nequaquam: ſed fallax ſerpens cæcitatem illis obductam pridem mentiebatur, vt ſic diſſimularet obducendam: timens quippe, fore, vt homo nihil priùs timeret, quàm per inobedientiam obcæcari, vnde cæcitatis horrore à culpa abſtineret; nihil priùs laborat ſerpens, quàm contractam iam tunc albuginem perſuadere, quo contrahendæ metus deponeretur. Sic venit explicandus Euſebius Gallicanus in homil. de cæco prædicto Ioannis: *Cæcus iſte à natiuitate genus humanum eſſe videtur: ſed, quare à natiuitate, niſi quia à primo homine? cùm enim primo homini lignum vetitum comedere Diabolus ſuaderet dicens: Comedite, & aperientur oculi veſtri. nónne eum cæcum eſſe monſtrabat? cæcus tamen adhuc non erat: ſed comedendo cæcus factus eſt.* Nihil aliud conſtantiùs horruiſſe debebat homo; nihil peſtilentius inducere Dæmon conabatur; vt inde omnes ab ipſa natiuitate obcæcaremur.

Geneſ. 3.

Euſeb. Gal.

758. *Geneſ. Plura de eodem.*

Hinc aſpera illa Domini ironia, amara ſubſannatio, poſtquàm miſeros pellicea tunica obinduit: *Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos: & ait:*

Ecce

Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonum, & malum. Ibidem, n. 21. Cur enim tunc maximè irridetur quaſi cæcus, & affectatæ ſcientiæ omninò expers, quando tunicâ pelliceâ induitur homo: niſi quia craſſa pellis obducta corpori, craſſiorem iam aliam denotabat, quâ mentis oculi obducti, tanquàm obſcura nube, tanquàm excæcante membrana obuoluebantur? Bene ergo tunc cæcus ſubſannatur, quia ſub craſſo corporis velamento, craſſius animæ velamen hæreditario iure nobis relinquendum referebat. Theophyl. Theophylactus de natiuâ cæci noſtri miſeriâ locutus, & ad primam alludens culpam protoplaſti: *Ex tunc craſſa quadam nebula, & pellicea fortaſſis tunica (vt dicunt ſacra Eloquia) offuſa eſt ſuper mentis noſtræ oculos.* Multa dixi de peccatoris cæcitate in Cantico tropol. not. 3. §. 3. quæ huc transferas.

759. Vidiſti originis morbum, cape medicinam: quam ſic Ioannes exprimit: Ioan. 9. *Expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & liniuit lutum ſuper oculos eius.* prædicto cap. n. 6. Sed hem? vnde lutum in *Cæcitatis humanæ remedium per Mariam.* remedium cæcitatis? Si fortè iſte videret, obducto luto penitùs excæcandus videtur: oculorum delicatiſſima conditio, molliſſima natura, non ſolùm immiſſo puluere læditur; ſed fumo tenui, flatu aſperiori. Quid ergo è lutulenta terra grauedinis non conciperet? Noſti ex Patribus, ſputum illud, diuini Verbi fuiſſe figuram: benè eſt, curetur ſaliuâ ſacrâ, ſacro repræſentationis grauidâ myſterio. Sed, quorſum terra? Quia Verbum ſalutem noſtram decreuit apparare, quod in terram benedictam, quod in Theophyl. terrenæ conditionis virginem deuenitet. Theophyl. citatus: *In terram, id eſt, ſanctam Virginem in Virgo fores, cæcitas perſeueraret.* Clariùs adducto loco Euſebius: *Sputum, quod naturaliter ex capite deſcendit, Chriſti Diuinitas eſt, cuius caput Deus eſt: hæc autem in terram recidit, quando in Virginem venit.* O quàm à cæcitate libera, quæ cæcitati adhibuit medicinam! O quàm ab originis morbo ſana, quæ originis ægritudinem amouit! O quam ſemper videns, quæ non videntibus lumen importauit!

760. Sed pende adhuc litteram, & prædictæ medicinæ excellentiam. Dubitantibus Diſcipulis, vt Ioan. 9 vidiſti, vnde cæcitas illa oriretur; reſpondet Chriſtus: *Neque hic peccauit, neque parentes eius;* *Oculorum excellentia.* *ſed, vt manifeſtentur opera Dei in illo.* dicto cap. n. 3. id eſt, vt ego hoc eximio curationis opere, me Deum eſſe comprobem manifeſtè. Non ſolùm Diuinitatem ſuam probat Chriſtus tanto miraculo; ſed probat manifeſtè. Et cur ita? Quia nobiliſſima pars humani corporis ab illo tantùm denuò formari poterat, qui totum initio hominem formauerat: & manifeſtè cæterarum productor credi potuit, qui reſtitutor excellentioris membri videbatur. Audi amœniſſimam huius rei deſcriptionem ex D. Aſterio, prout in ſæpè citata Bibliotheca Photiana circumfertur. Loquitur S. Doctor de hoc miraculo: *Qui potest maius, potest & minus.* *Partem hominis, & partem pulcherrimam non fecit alius, niſi qui primæ initij generis creationem demonſtrauit: in* Aſter. *oculo, exigui membri, & partis circumſcriptione, omnipotentem, variamque Dei ſapientiam licet videre, in qua tantùm artis oſtenditur. Primùm quidem, venuſtas quadam illi indita, & molliſſimus eſt, & ſine carne: &, vt ita dicam, in delicato membro ſoliditas eſt; & in molli, ordo variis coloribus diſtinguitur: media enim pars nigra eſt, & illa non tota vnius ſpeciei, ſed variis circulis colligata eſt: medium ipſum, & centrum profundum eſt: ambitus extrinſecus deſinit in colorem flauum ex parte: hinc extrà albedo ſplendida, & lucida ambit: non ſolùm habens albedinem; ſed in vitrea quadam, radiantique forma factam: rubedo ad pupillam iacet, vt nigredini adderet venuſtatem.* Deinde poſt multa de ſpeculari oculorum conditione ſic concludit: *Propter hoc igitur admirandum oculorum opificium, etiam nunc pro ro nata viſus eſt reſtitutus: vt cogitationes parum decentes de Chriſto vnigenito Patris, quas nobis caro ingenerauit, repellamus: & magnitudine eorum, quæ facta ſunt, animi abiectam omnem, ac vilem opinionem deponentes, cognoſcamus fictile, ac luteum vas, beatum lumen, ac Diuinitatis ſplendorem ſuſcepiſſe: vt inde lux nobis, tanquàm è lucerna adminiſtraretur.* Manifeſtatur Chriſtus, æternus Patris ſplendor, ſub corpore virgineæ terræ deliteſcens: quia egregiam hominis partem de omnipotentia ſua reformauit.

Emphaticoterâs adhuc explicari poteſt illud, 761. *opera Dei:* quaſi in curando cæco non ſolùm diuina potentia ſplenderet; ſed & opera priſca Dei *Idem confirmatur.* referrentur: vt ideò in illo miraculo Chriſtus veriſſimè Deus manifeſtetur, quòd non ſolùm potens manifeſtetur, ſed & ipſo operandi tenore, tenorem exprimeret Dei operantis. Pulchrè ibi Euthymius: *Opera Dei vocat formationem cæci de* Euthym *puluere: quia enim in confeſſo erat, opus fuiſſe Dei formationem corporis Adam de puluere: hic etiam & oculos cæci, pulcherrimam corporis partem format de puluere, vt hinc indubiè Deus appareat, vtpote æquè potens, vt Deus: nam, qui pulcherrimam partem ita formauit, poſſet & totum formaſſe.* Pende nunc, quantò manifeſtiùs Deum ſe probaret Chriſtus, ſi illis reuelaret modum, quo internos mentis oculos infuſo gratiæ lumine ſanabat: & videbis, quàm propè ad Deum accedat Maria, quæ carnem illam dedit, vnde nobis ſalus melior emanauit. Dixit Chriſtus curaturus hunc cæcum: *Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi.* n. 4. Erat enim neceſſariò *lux* futurus, quem nunquam vllæ tenebræ comprehenderent, qui pulcherrimam lucem impertibat. Sit ergo ſuo modo Maria ſemper lux, cuius caro immortale nobis lumen, vnde ſplendores combibimus, miniſtrauit.

Sed leuiora iſta: illud grauius, quod innuit 762. Ludolphus ſuprà num. 756. ideò cæcum naſci Ludolph. hominem ab origine, *quia priuatus eſt Dei viſione:* id eſt, illius iure, quod ſub ſtatu integro *Iuri præcipuo* naſcens retineret. Expediuit ergo, crederem, vt *poſſeſſio copulanda.* Maria, cuius miniſterio erat nobis huiuſcemodi ius reſtituendum, non ſolùm cum hoc iure per gratiam conciperetur; ſed etiam vt ſtatim viſionis beatæ libaret poſſeſſionem. Poſtquàm Lot diſceſſerat, oſtendit Dominus Abrahæ quaquà versùs feliciſſimam illam regionem: & ſubdidit: *Surge ergo, & perambula terram in longi-* Geneſ. 13. *tudine, & in latitudine ſua: tibi enim daturus ſum eam.* Geneſ. 13. num. 17. Ly, *tibi*, vt ex re ipſa conſtat, id eſt, poſteris tuis poſt te: quibus abhinc ius conſequeris, & deinde poſt pluſquàm quadraginta annos illam poſſidebunt. Sed, cur iubeatur ſanctiſſimus ſenex, tot antè peregrinationibus fatigatus, vaſtiſſimam prouinciã circumcurſare? Quia, nimirum, qui ius poſteris

ſuis

ſuis relinquebat; non ſolùm beatæ illius terræ ius erat adepturus; ſed etiam illius poſſeſſionem pedum calcatione comparaturus. Oleaſter ibi: *Hoc, meo iudicio, fecit Deus, vt ipſe poſſeſſionem acciperet, & videret bonitatem terræ.* Maria ergo, cuius miniſterio homines ab origine cæci, ius viſionis beatæ in Chriſto comparamus; meritò in ipſa origine non ſolùm ius per gratiam; ſed ipſam poſſeſſionem creditur comparaſſe.

Oleaſt.

763. D. Thomas Valentinus in primo reſurgentis Chriſti aſpectu Beatam fuiſſe, in Sermone huius Feſti tenet, vt iam plures notarunt. Agedum videamus, an etiam ex eodem probabile reddatur, fuiſſe etiam Beatam in Conceptione. Dicebat Chriſtus Matri: *Ecce tu pulchra es, amica mea: ecce tu pulchra es: oculi tui columbarum.* Cantic. 1. num. 15. Cum epitali bis pulchra dicitur; & tamen tota pulchritudo ad oculos refertur: nec aliud ibi legis commendatum. Et cur ita? Rapiebatur Deus oculorum illorum pulchritudine: & ideò bis pulchra dicitur Maria; quia virgineâ oculorum exteriorum modeſtiâ, & altiſſimâ interiorum perſpicacitate delectabatur. Parum id. Bis pulchra dicitur: quia; & dum conciperetur ipſa; & dum filium conciperet, hi oculi, & ab illis exorta pulchritudo ſummoperè radiarunt. D. Thomas citatus Conc. 3. de Aſſumpt. Virg. poſt multa de his oculis Marianis: *Quoties oculorum repetit pulchritudinem! quoties viſus decorem exaggerat! vt in illis ſe maximè captum, & delectatum oſtendat! Verò pulchra, & bis pulchra: pulchra facie, pulchrior fide: pulchra in corpore, pulchra in mente: pulchra interiori gaudio, pulchra exteriori obſequio: pulchra, cùm gignitur; pulchra, cùm genuit: pulchra in Ægypti exilio, pulchra in cæleſti regno.* Totam hanc pulchritudinem ab oculis emanantem, vt vides, voluit D. Doctor: & eandem, aut dum gigneretur Maria, aut dum Filium generaret, commendat. Qui ergo obtutus meliùs tam impenſam laudem mereretur, quàm ille, quo Diuinitas attingebatur? Certè, cùm incarnationis tempore Mariam Deum vidiſſe plures aſſerant; idem ſuæ tempore Conceptionis factum, non putarem improbabile.

Thom. Val.

Mariani oculi vnde pulchri.

Cant. 1.

Thom. Val.

764. Dices, potuiſſe Mariam oriri cæcam culpâ, & obtenebrante fomite fœdatam: & repurgatam fuiſſe poſteà, vt meliùs quàm Paulus, & Moyſes, etiam in via Deum intueretur aliqoando. Tranſeat modò, Deum, & Paulum, & Moyſem obiter vidiſſe, licèt origioaliter cæci naſcerentur: ſic tamen in Maria eueniſſe, præter communes cauſas, in præſenti materia, minùs conueniens omninò videtur. Ratio eſt: quia præterita culpa etiam condooata, hebetiores ex ſe reliquit obtutus, vt poſſint tanto muneri adaptari: ergo, quamuis in ſeruis hæc hebetudo infuſo lumine tollatur; decentius, & honorificentius erat in Regina, vt ex ſe nunquam tali hebetudine laboraret. Quæ enim infinita diſtaotia Matris Dei, à iuſtis aliis, quam ponit Doctor Angelicus; niſi in quacunque materia, Maria longè alia ab aliis intelligatur? Moyſes ergo, & Paulus, & Benedictus, & Ignatius meus, qui quandoque Beati prædicantur, de præterita culpa ad tantam viſionem hebetiores quidem ex ſe manebant: Maria ſemper innocens, quò aptior, eò decorior veniebat. Probemus vno, vel altero loco illam maiorem, vnde totius argumenti vis dependet.

Maria viatrix, beatior Paulo, & Moyſe,

765. Cæleſtis cuiuſdam prodigus oſtentamenti, ſuper ſolium ſapphirioum beatis Spiritibus cinctum, ſe ſe Deus Ezechieli, id eſt, viro iuſto, & à peccatis iam libero oſtendit. Quis crederet, non totum in conſpectum fundendum Prophetam, vt tam ſingulari beneficio frueretur? Et tamen audi illum, poſtquàm toto cap. primo viſionem depinxit: *Hæc viſio ſimilitudinis gloriæ Domini: & vidi, & cecidi in faciem meam.* cap. 2. num. 1. Et quare non ſtat diu viſurus, & aſpectu iucundiſſimo fruiturus? Quia mens poſt lapſum, licèt reparatum, fragilior: vnde viſioni, ad quam vocata fuerat, non ſufficiebat. Gregorius ibi hom. 8. *Qua in re cum magno mœrore penſare, & conſiderare cum lacrymis debemus, in quantam miſeriam, & infirmitatem cecidimus: qui & ipſum bonum ferre non poſſumus, ad quod videndum creati ſumus.* Nimirum, relicta debilitas non ſufficit tantis rebus, quin deficiat. Et benè ad rem noſtram præmiſerat idem Gregor. *Quid ergo de hoc viro fieret, ſi ita, vt eſt, eius gloriam vidiſſet?* Si ad vmbram cecidit, quò iret ad veritatem?

Culpa etiam condonata, fragiliorem relinquit obtutum.

Ezech. 1. & 2.

Gregor.

766. Mira illa, & inſperata piſcium captura Ioanni Dominum, & Magiſtrum manifeſtauit cap. 21. Nunciat tunc ille Magiſtrum Petro: *Petrus autem cùm audiſſet, quòd Dominus eſt,* &c. Didicit Petrus à Ioanne num. 7. Magiſter, & Archiapoſtolus à Diſcipulo edocetur: audit ab alio, non videt ipſe. Vnde Petro tam miſera ophthalmia? vnde hebetudo tanta aciei aliàs perſpicaciſſimæ? Præterita, ſcilicet, culpa, licet condonata, licèt iam baptizata lacrymis, languorem adhuc oculis, id eſt, menti, Chriſto agnoſcendo reliquerat. Chryſol. Serm. 78. *Quæ res Petri ſic tardauerat mentem, vt ab alio audiret Dominum, qui cæteris ſolebat nunciare? Vbi eſt illud iſ ſius ſingulare: Tu es Chriſtus, Filius Dei viui? vbi eſt? In domo aufugerat Caiphæ: tardius ſuum Dominum videbat, qui vocem facilè ancillæ ſuſurrantis audierat.* Abſit ergo, vt in Deiparâ culpam aliquam relinquendæ hebetudinis agnoſcamus

Idem probatur.

Ioan. 21.

Chryſol.

§. II.

Deus totus oculus: hunc æmulantur cæleſtes Argi: hos in via adhuc, quandoque ſuperauit Deipara.

767. SED videamus aliunde Mariani obtutus videndo Deo perſpicacitatem, vt inde in Conceptione vidiſſe probabiliter inferamus: id verò, factâ cæleſtium Spirituum ad Deum analogiâ, perdiſcemus. Acceſſit remedium quæſitura ad Chriſtum Hæmorrhoiſſa. At qualis accedit? *Acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti eius.* Matth. 9. num. 20. O quid agis, mulier? Si tantùm

Deus vndique oculus eſt.

Matth. 9.

fimbriato

ſimbriato limbo tribuis, Deum iam agnoſcis in
homine ſublatentem: à quo enim, niſi à Deo, vir-
tus tanta? Si igitur agnoſcis Deum, quid retrò
venis, quaſi diſſimulata latere cupias? Non tam
latere præſumpſit diſſimulata, quam fidem ſuam,
non ſolùm tactu fimbriæ, ſed etiam retrò tan-
gens propalare. Confeſſa eſt Deum, quem etiam
retrò tactum videntem adorabat. Cur ita? Quia
Deum non ſolùm oculatiſſimum vndique, ſed
Chryſol. etiam totum oculum agnoſcebat. D. Chryſol.
Serm. 34. *Acceſſit retrò: ſed vbi retrò nihil erat;
ib. faciem, quam declinabat, inuenit. Erat in Chri-
ſto corpus multiplex; ſed erat Deitas ſimplex: erat
totus oculus, qui poſt ſe ſupplicem ſic videbat.
O quid iſta mulier vidit habitare in interioribus
Chriſti, quæ in Chriſti fimbria, Diuinitatis totam
vidit inhabitare virtutem.* Quaſi non ſatis videns
intelligatur Deus, niſi totus antè, & retrò oculus
intelligatur.

768. Quando Agar rixas euitans dominæ fugie-
bat, poſtquàm de regreſſu, déque felici partu ab
Idem probatur. Angelo perſonam Dei gerente monita fuit, ſub-
didit: *Profectò hic vidi poſteriora videntis me.* Ge-
Geneſ. 16. neſ. 16. num. 13. Vbi Lyranus ex Catholicorum
ſententia: *Ille Angelus, qui apparuit ſibi, ſic ap-*
Lyran. *parebat in ſimilitudine aſſumpta, quaſi habens fa-
ciem ab ea auerſam: quod autem ſic videtur, ſcili-
cet, à dorſo, non manifeſtè, & determinatè cognoſci-
tur. & per hoc deſignatur, quòd de Angelis non
habemus cognitionem, niſi valdè longinquam, &
remotam.* Sed tu mihi nota Angelum, quem ſibi
loco Numinis fauſtum commendabat, nullo in-
ſigniori titulo affeciſſe, quàm *videntis me*: quia, ni
fallor, in re præſenti, nullum digniorem potuit
inuenire: auersâ facie eſſe; & tamen videre; re-
trò, & ante, perinde eſſe alicui ad conſpectum:
id nihil aliud eſt, quàm eſſe totum oculum: eó-
que maxime Diuinitas denotatur. Vnde ergo
meliùs Deum explicaret, quàm ſi illum occipite
oculato veneraretur? Certè Ianum ſuum hinc
Deum eſſe augurabantur homines olim; quia
vtrinque oculatiſſimum credebant. Nos (vt be-
ne cecinit Perſius)

Perſ. *Quos viuere fas eſt
Occipiti cæco*, &c.

proinde miſeri: Deus verò profundus rerum
cognitor, vndique oculatus, vndique totus ocu-
lus venerandus. Hoc ergo eſt, quod in his Aga-
ri verbis putarem intelligendum.

769. Cecidit è cælo manna, cuius figuram ſic Scri-
ptura deſcribit: *Quod erat quaſi ſemen coriandri
album.* Exodi 16. num. 31. In Græco pro corian-
Exod. 16. dro eſt κορίῳ, quo maximè *pupilla oculi* ſignifi-
Imò totius oculi pupillà. catur: nimirum, eſt manna, vt ex Euangelio
noſti, diuini Verbi è cælo nobis venientis figu-
ra: neque ſub alia forma meliùs poterat Deum
repræſentare. Imò Philo Iudæus ſermonem, ſeu
verbum illud ideale hic intelligens, ſic ſcribit
lib. 2. Allegor. *Quid, ſi κορίῳ, id eſt, pupillæ*
Philo Iud. *oculi, ſimile dicatur? Sicut enim hæc, quamuis mi-
nima particula, videt hos cæleſtes orbes, & immen-
ſum mare, & aeris amplitudinem, præterea Solis
tam orientis, quàm occidentis terminos: pari mo-
do ſermo quoque diuinus cernit acutiſſimè, qui ſuf-
ficit inſpiciendis rebus omnibus, per quem videbun-
tur quæcunque digna ſpectatu.* Certè ideò Chriſtus
panis viuus (vt ibi ad rem euchariſticam pon-
derabo) manna iſti optimè venit comparandus;
vt etiam ſub ſpeciebus latens, Deus agnoſcatur,
ibique acutiſſimè cernens, imò & totus oculus
adoretur. At pende adhuc, non manna, ſiue
Chriſtum Deum oculo comparari; ſed pupillæ:
ne partes cæteræ, quæ in oculo non vident, Deo
aliquo modo comparandæ venirent. Locutus
idem Philo lib. de Opif. mundi, de hominis crea-
tione, ſic habet: *Poſtremus homo creatus eſt, cui
conditor mentem eximiam donauit, quæ ſit ceu ani-
mæ anima, quemadmodum pupilla in oculo: nam hanc
quoque Scrutatores naturæ dicunt eſſe oculi oculum.*
Quaſi diuinum noſtrum manna non tam oculus,
quàm pupilla, id eſt, oculus oculi de ſumma per-
ſpicacitate appelletur, ideò τῷ κορίῳ veniat aſſi-
milandum.

Videamus nunc, quàm cupiant cæleſtes Spiri-
tus, & quàm ſoleant diuinæ perſpicacitatis æmu- 770.
latores ſe præſtare. Vidit illos ſub myſticâ ani-
maliũ figurâ Ioannes, & addit ibidem: *Et in* Spiritus Beati, cæleſtes Argi.
*circuitu ſedis quatuor animalia plena oculis antè, &
retrò.* Apocal. 4. num. 6. Suppono nunc cum plu-
ribus Patribus, hos Spiritus eſſe eoſdem cum illis Apoc 4.
Ezechielis cap. 1. qui oculatis rotis aſſiſtebant: Ezech. 1. &
quamuis enim ibi oculati non dicantur, ſuppoſuit 10.
id Propheta: expreſſiùs verò hæc animalia cap.
10. eiuſdem Prophetæ à num. 9. vocantur *Cheru-
bim.* Fuiſſe verò vndequaque oculatos tenet
D. Hieron. ad cap. 1. Sic & Sophronius orat. de
excel. Angel. Iuſtinus quæſt. 44. & plures alij. Hieron.
Imò & D. Dionyſ. de cæleſti Hierarch. Cherubi- Sophron. Iuſtin.
nos, & Seraphinos ait, pluribus oculis inſigniri. Dionyſ. Ar.
Cauſam (præter alias, quas iam alij) illam puta-
rem, vt ſe, quantùm creaturæ conditio fert, inſtar
Creatoris oſtendant perſpicaciſſimos: nam peni-
tùs à Deo comprehenſi, ſuo modo ſunt eiuſdem
comprehenſores. Deus ergo, vtpote longè ſimpli-
cior, vnus eſt oculus, Sol iuſtitiæ: ſicut in cælo
Sol, ſolus collucet: Spiritus beati ſiunt multoculi,
vt ſicut Luna ſtellis cincta, diuinæ claritatis
æmuli ſplendeſcant. Ludebam aliquando iuue-
nis de Sole oppetente, & appetente Luna:

*Alternam ſibi ſorte vicem, iam regna Sorori
Tradere Sol properat: cupit illa argentea fratris
Innumeris oculis aurùm ſupplere coruſcum.*

At Spiritus illi, nõ ab ſtellis, alienis, ſcilicet, ocu-
lis, lucem emendicant: ipſi ſiunt antè, retroque
multoculi, vt diuini imitentur oculi claritatem.

Huc abſque dubio reſpiciebat D. Epiphan.
Orat. ſæpè citata ad Mariam: *Aue, gratia plena,* 771.
*quæ habes radium de cælo lucidis facibus coruſcan-
tem, vtpote Solem Chriſtum. Virgo plurimorum no-* Maria cur multocula.
minum, & multocula effecta eſt, Seraphim incom- Epiphan.
*prehenſæ viſionis, quæ inuenta eſt velamentum quod-
dam intellectuale corporis vniuerſalis, Cherubim
tranſcendens.* Dum Solem diuinum, melioris cæ-
li oculum tenet Luna noſtra, in eiuſdem perſpi-
cacitatem imitandam, redditur *multocula*: inde
inſtar Seraphinorum incomprehenſibili potitur
viſione: tranſcendit Cherubinos: & meritò: iſti
enim Arcam alarum vmbraculo tegebant: Maria
carne ſua velamentum verbo indidit: & incarna-
tum Verbum, Corpus illud de vniuerſalitate po-
tentiæ ſingulariſſimum puriſſimo ſuo vtero
inumbrauit.

Pergit Ioannes Spiritus ſuos deſcribens: *Et* 772.
quatuor animalia ſingula eorum habebant alas ſenas Apoc. 4.
in circuitu, & intus plena ſunt oculis. n. 8. Oculi Cæleſtium erga Deum
illi, qui priùs antè, & retrò collocabantur, iam reuerentia.

intus eſſe dicuntur: quia, nimirum, obuelantibus in circuitu pennis vix apparebant. Sed, ô quid agitis, pennæ? quid perſpicaciſſimos oculos obuelatis? quid inumbratis immortalis illius lucis auidiſſimos? Erumpite, oculi, prodite foras, bibite nectareos radios Diuinitatis. Bibunt ſanè: ſed tamen velamento ipſo pudorem ſuum teſtantur, & reuerentiam, ipsoque metu obiecti viſi excellentiam commendant. Andreas ſaltem in Gloſſa ordin. de his, tanquàm de Seraphinis Iſaïæ locutus, (& meritò: ad caput enim ſextum Iſaïæ alludit Ioannes,) ſic ſcribit:

Andr. *Quatuor hæc animalia, vt magno Dionyſio viſum eſt, duabus alis ob id facies ſuas tegebant, duabus rurſum pedes, & duabus eandem medius volabant: quo hinc conſtaret, quantò cum metu, & reuerentia in ſublimiorum rerum theoriam, & inquiſitionem ferantur; quanâque cautione huiuſmodi Diuinitatis radios, ad alios interiectos ordines, & ſedes, non abſque Dei iuſſu tranſmittere ſoleant.* Quaſi eſſent ſpiritus iſti de ſuprema Hierarchia, vnde cæteræ ſolent illuminari.

773. Quàm aliter de Maria his comparata loquitur citatus Epiphanius, ſubiungens, cur Maria tranſcendat Cherubim: *Illa enim auertuntur, cùm nequeant ſpiritalem ignem Diuinitatis fixis oculis intueri: hæc verò apertis oculis fixè intuens incomprehenſibilem, & ſomno expertem oculum Chriſti, cum deſiderio, & oſculo ſalutabat.* Ecquis alius incomprehenſibilis ille, & ſomni expers oculus Chriſti, quàm Diuinitas: vt ſuprà ex Chryſologo vidiſti? De oculis Chriſti corporeis hæc falſa forent. Hanc ergo quandoque Diuinitatem intimo vnionis oſculo, ardenti, & inſatiabili deſiderio deguſtabat Maria. Conniuent quodammodo Seraphim, Maria fixis palpebris intuebatur: non quòd non reueretur; ſed, vt ita excellentia illius viſionis Seraphicam tranſcendens intelligatur. Quaſi velit Epiphanius, vt iam tunc illa tranſiens Mariana viſio, multis numeris angelicæ præſtaret, ſicut immenſis modò iam æterna ſuperat eandem. At, quam rationem congruam aſſignabis, cur tanti priuilegij domina ſimilem aliquam viſionem in Conceptionis inſtanti non haberet? An, quia pro eodem inſtanti non eſſet capax meriti? Nugæ. Concordantia virginei meriti cum hac viſione à multis iam facilè, & feliciter inuenta.

Epiphan.
Maria viatrix quandoque Seraphinorum viſionem exceſſit.

774. Sed neque caret myſterio, quòd ab Epiphanio Spiritus illi cæleſtes, oculati, nimirum, & Maria multocula referatur tunc, quando Chriſti Diuinitas *Oculus ſomni expers* appellatur: vt dum ad Dei imitationem oculantur, etiam expertes ſomni adaptentur. Habes igitur in Spiritibus illis, & in Maria multoculos quoſdam Argos, & illos veros, longéque fabuloſo illo Argo feliciores. Ille aliquando, vt noſti, non iam alternis vigilans, totus conſopitus detruncatur: Maria noſtra multocula ſemper vigilat, vt per omnia diuino Verbo ſimilis euadat. Argi illius ſomnus torpens, ignauus, cæcus: dormit Maria; ſed ſomnum vigiliâ præſtantiorem: ille commiſſum ſibi pignus non cuſtodiuit; hæc vigilantiſſimè cuncta obſeruauit. Dicebat æterna Sapientia, Verbum Dei: *In omnibus requiem quæſiui, & in hæreditate Domini morabor.* Eccleſ. 24. num. 11. Quærit requiem, id eſt, ſomnum captat, idque quando in hæreditate Domini moratur, quando incarnatum, gentes hæreditatem ſuam acquiſiuit? Et quomodo tunc fidelis commiſſæ ſibi hæreditatis cuſtos habeatur? Dormiebat quidem, ſed ſomno vigili, ſed ignaui torporis experte oculo. Scilicet, exemplar eſt Mariæ, quæ poſt Filium, mortalium omnium perfectior in ſomno acutiſſimè vigilauit, & in requie quæſita non obtorpuit. Hinc Mariæ verba: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Cant. 5. n. 2. vbi acutiſſimè Rupertus: *Ego dormio: quia non eſt aliud, niſi illud ipſum, quod alibi dicit habitatrix pectoris tui Sapientia Dei: In omnibus requiem quæſiui? Et quid hæc ſunt: Ego dormio, & cor meum vigilat: & in omnibus requiem, &c. niſi optimam partem elegi, relictis cunctis ſollicitudinibus, vel curis ſæculi? Et quidem multæ filiæ, ſiue multæ animæ taliter dormierunt, vel dormire cupierunt: ſed tu dormitationis huius totum obtines myſterium, & vigiliarum cordis totum tenes principatum.* Itaque, nec Moyſes, nec Paulus à ſenſibus abſtracti, feliciique viſæ Diuinitatis ſopore abſorpti, cum Principe Maria poſſunt comparari, quæ ſolùm æternæ Sapientiæ vigilantiſſimè ſoporatæ comparatur. Minus id: ipſos & Angelos, in hac vigilia, licèt non habitualiter, ſuperauit: decebat enim id Mariam: quia in altius longè miniſterium electa fuerat.

Maria Verbo diuino ſimilis.

Eccleſ. 24.

Cant. 5.
Rupert.

775. Et quidem, cùm Mariani oculi longè attentiùs, & puriùs quàm ipſi cæleſtes Argi, oculati Seraphini, diuino peragendo obſequio adhiberentur: ſi Virgo in via longè excellentiùs, quàm Angeli in Patria Deum colebat, & non intermiſſo mentis obtutu Deum venerabatur: cur quandoque ſaltem tantus aſpectus, beatitudinis præmio non frueretur? Laudauit Chriſtus olim maternos oculos dicens: *Oculi tui, ſicut piſcinæ.* Cant. 7. num. 4. Neque quaſuis piſcinas intelligas: ſed, vt ibidem additur, *in Heſebon*: ex quibus fluuius ingens, vt notarunt Interpretes, dimanabat. Sed cur ingenti aquarum ponderi, & ex multis piſcinis congregato, perenniterque emanâti Marianus aſpectus comparatus? Certè, quia perennis, & indeficiens obtutus ille ſacer, & quaſi ex multis oculis deriuatus: & benè aquæ potiùs pellucidæ, & argenteæ, quàm quoduis aliud elementum huc vocantur: quia, ſicut fontes, *oculi pratorum* dicuntur, ſi illimes, & cryſtallini ebulliunt; meritò Mariani oculi ſemper nitidi, & clari, nulla vſquam fœditate, vt initio dicebam, obcæcati, fontibus comparantur. Et quidni talis foret multocula noſtra Virgo, ſi in oculorum obſequentium officio multoculis illis Spiritibus Ioannis præponenda? Præiuit in hæc omnia ibi Guillelmus: *Hic piſcinis aſſimilantur oculi piæ Matris: nam plena erat oculis: & quidem multò plenior, quàm quodlibet illorum quatuor animalium, de quibus ſcriptum eſt, quòd in circuitu, & intùs plena ſunt oculis: plena, inquam, erat oculis prouidentiæ, ſine intermiſſione prouidendo bona non ſolùm coram Deo; ſed etiam coram hominibus omnibus. Planè hos oculos eius nullus vnquam, vel tenuis carnalis illecebræ fumus fuſcauit: nullus, vel modicus, æmulationis, ſiue iracundiæ motus turbauit: ſed ad inſtar aquæ viuæ puri ſemper, atque pellucidi fuêre: quia nihil in ſe turbulentum, ſiue puluerulentum habebant; ſed quandam aquæ viuæ, id eſt, cæleſtis gratiæ ſimilitudinem exhibebant.* Sic puri oculi, ſemper in viâ gratiæ indices, nunquámne rapti in gloriam deguſtarent? Maria longè oculatior, quàm Angeli, ad obſequium, ad præmium per

Mariæ oculi quàm perſpicaces.

Cant. 7.

Guillelm.

totam vitam cæcutiret: Et ſanè ſi ſemper perlucidi,& gratiam exhibentes ex Guillelmo etiam in Conceptione tales fuiſſe, fateatur, neceſſe eſt. Tam ergo accelerato gratiæ reſpectu, quid non acceleratam gloriam ibidem putemus probabiliter?

776. Adde, nunquam gratiorem Deo aſpectum creaturarum ſpiritualem, quàm cùm illuminatior ardentiorem commouet affectum charitatis: nunquam autem illuminatior affectus vehementiores faces admouet voluntati, quàm dum diuina beatitudine reſplendet. Cur igitur putemus, nunquam Marianos oculos beato perfuſos lumine, qui ita Deo placuerunt, vt ſpectis, noſtro dicendi modo, oculis Seraphicis in cælo, in terram ad illos raperetur? Audi Chriſtum ad Matrem: *Auerte oculos tuos a me. quia ipſi me auolare fecerunt.* Cantic. 6. n. 4. O quantum Mariæ diſcrimen à Seraphinis! Iſti luminis impotes à Deo reuerenter oculos auertunt, & velantur, vt ſuprà dixi: Maria ea eſt, à qua per amoris hyperbolen Deus ipſe oculos auertat, quaſi ſplendore effuſo, ſi fas eſt dicere, obruatur. Iam eſt Maria Déo de charitatis exaggeratione, quod Deus de veritatis euentu eſt Seraphinis. At, cur à tam pulchris oculis auoles, bone Deus? Cur oculos iſtos deleras, quibus tantùm ſplendoris communicaſti! Non inde, inquit, auolo: ſed eò auolo. Relinquo cælum, dimitto Seraphinos, vt gratius in vtero Mariano iam inhabitem. Totum didici ex D. Thoma Valent. ſuprà citato: *Qualis fuit oculorum eius pulchritudo, & venuſtas aſpectus, quæ Regem Maieſtatis ſolo intuitu vulnerauit? Vnde ait: Vulneraſti cor meum, ſoror mea, in vno oculorum tuorum: & quaſi non valens aſpectum pulcherrimum ſuſtinere, vulneratus clamat: Auerte oculos tuos à me: ipſi me auolare fecerunt. Vnde auolare niſi à ſinu Patris in vterum Virginis Matris?* Ridiculum eſt, putare, aliquando hos oculos caligaſſe: ſeuerum, aliquando beatos non fuiſſe, quo deinde ſic placerent, vt vel etiam cæleſtibus obtutibus præponerentur: ex lumine enim, & feruore ab his intermiſſis viſionibus relicto Maria io tantum profuit, de quo poſteà. Si verò Deum ſic trahere, maius eſt oculorum Virginis encomium, quam ſi in Conceptione beatificarentur: cur inuideret ſecundum, qui primum contulit, cùm id huius negotij reparatrici conuenientiſſimum (de quo ſuprà n. 762.) eſſe videatur?

Oculi Morans Deum vulnerant, & trahunt.

Cant. 6.

Thom. Val.

777. Sed pende adhuc ab Argo aliud, quod in *multioculâ* noſtra Deipara veniat conſiderandum. Occiſo Argo (fert fabella) omnes illius oculos pauoni ſuo ornandn Iuno tranſtulit: Ouid. 1. Metam.

A Maria nobis lux, & oculi.

Arge, iaces; quódque in tot lumina lumẽ habebas,
Extinctũ eſt, centúmque oculos nox occupat vna.
Excipit hos, volucriſque ſua Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam ſtellantibus implet.

Ouid.

Longe meliùs, & veriùs immaculatæ noſtræ Columbæ datum a Deo putarem, quidquid lucis, & oculatæ perſpicacitatis in Adamo ſibi, & nobis extinctum eſt: inde verè *multioculæ*; quia in illa lumina noſtra extincta, & obcæcata longè felicius reuixêre, vt ab illa nobis fauſtè reſtituantur. Faciunt huc verba citati Epiphanij: *Præclare puella Maria nomen interpretatur illuminat.* *vtpote, quæ illuſtrata ſit à Filio Dei, & cunctos vſque ad terminos terræ, credentes Trinitati illuminauerit.* Quaſi ad Mariam tota lucis congeries reduceretur, vt ab illa, tanquàm à præcipuâ gratiæ Chriſti diſpenſatrice, totus obcæcatus Orbis illuſtraretur.

778. Hinc eſt, vt iuſti omnes, conceptâ iam luce, multoculi, Argi feliciores neutiquam valeant cum Maria comparari. Redeant iterum illa Chriſti verba, ad quæ Thomas alluſit: *Vulneraſti cor meum, ſoror mea Sponſa: vulneraſti cor meum in vno oculorum tuorum.* Cant. 4. n. 9. Vnum oculorum dicitur: quia pari, & vno ictu, tot illi oculi in rectiſſimum ſcopum collimabant: vt iam inſtar Diuinitatis, tot oculi, vnus; & tota oculus Maria videretur. Sed, cur ita? Cur vni Mariæ tanta vis oculorum tribuatur, vt Deum ipſum perculſum, & ſuauiter gerat detriumphatum? Quia, licèt iuſti perfectiores (in prædictis hucuſque oculatis animalibus etiam intellecti) acutiùs aciem intendant, & inuigilent; hebetes tamen ſunt, & penè cæci, ſi cum Deipara veniant comparandi. Guillelmus ad hunc locum: *De quatuor pennatis animalibus, quæ Sanctorum typum tenent, legitur, in circuitu, & intùs plena oculis eſſe; hoc eſt, pia vigili ſollicitudine curarum, quibus non tantùm ſibi, ſed etiam aliis inuigilant. Quid fruſtra malignus expandit rete ante oculos eorum? Vndique ſunt eorum oculi aperti. Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum. Quis tam plenus oculis, quàm Mater luminis? Quis pari ſollicitudine ſibi, & aliis inuigilauit, ac Mater pietatis? Quid igitur circa Dei Filium, in ſimilitudine carnis peccati de ſe natum pia Mater propenſioris cura credenda eſt adhibuiſſe? Hæc circa Filium iam deuoto ſollicitudinis, & tam ſollicita deuotionis vigilantia, fuit oculus vnus, quo Sponſum vulnerauit.* Quaſi, licèt oculorum cæterorum vigilantiâ iuſtos omnes Maria ſuperaret? hoc tamen ſummoperè ſplenderet, quo piiſſimè circa Natum inuigilabat, quo dulciſſimè Natum vulnerabat.

Maria quantùm præſtet iuſtis omnibus.

Cant. 4.

Guillelm.

779. Quid igitur piiſſimum Filium, minùs in Matrem ſollicitum exiſtimemus? Quid latentes Diuinitatis ſuæ theſauros Matri, dum vixit, occultantem præſumamus? Cur, ſi pro conditione viæ raptim potuit vigilantiſſimam, & deuotiſſimam ſibi mentem beatificare, non beatificaret? Qui ſeruos ab initio ſæculi beauit, cur Matri hoc priuilegium in ſuæ Conceptionis initio denegaret? An, quia viatrix? Via quidem in pura creatura habitualem reſpuat beatitudinem, non tranſeuntem. Si Moyſi, ſi Paulo aliquando hanc conceſſam, cum Angelico Doctore tenent alij: Mariæ, cui longè maiora priuilegia debentur, initio ipſo côcedatur, decentiſſimum eſt. Conceſſa ergo illi, & licèt raptim; tamen quoad intentionem ſupra etiam ipſos Angelos excellentior: vt, ſicut Deiparæ gratia in ipſa Conceptione angelicam omnem multis numeris præcedit; ſic & præcedere gloriam inferamus. Nimirum, ſemen gloriæ, gratia eſt: & licèt in via ſolùm de feliciſſimo abortu prodeat in gloriæ fructum; non tamen fructum degenerem, & adulterinum prodiiſſe exiſtimarem. Decebat hoc Angelorum Reginam, de cuius dignitate ſic concludit Epiphanius: *Exercitus Angelorum, qui ſunt ſcabellum pedum Chriſti, procidentes, nec videre poſſunt, nec contingere: hæc verò labra labris coniungens, incomprehenſum ſalutabat.*

Maria Angelis longè præſtat.

Epiph.

780. Timendum ergo nobis, ne lædamus hos oculos Marianos, quos tāti apud Deum fuiſſe recognoſcimus. Refricemus memoriam vocari Chriſti oculos *columbas*, Cant. 5. n. 12. & è cōtra in eodem Cant. paſſim Mariæ dici, *oculi tui columbarum*; id eſt, oculi tui oculorum ſunt oculi illorum, qui columbæ vocantur: id eſt, ſunt oculi oculorum Chriſti: oculi autem oculorum, nihil aliud ſunt, quàm pupilla, vt initio vidimus ex Philone. Vt dum diuinam noſtram tangimus multoculam, pupillam oculorum Chriſti tangere videamur. Parum eſt, ſi ab hâc pupillâ culpam remoueamus, parum ſi cæcitatem origiois excludamus: ſatis, & pluſquàm ſatis læditur, ſi quæuis minùs decens, decentis perfectionis priuatio, tanquàm nubecula illi impingatur. Hæſi aliquando ad illam amoris teneritudinem, qua Deus erga iuſtos fertur: *Qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Zachar. 2. n. 8. cur tota amoris comparatio ad oculos deferretur, cùm ſuauiùs ab imo pectore, à viſceribus dulciſſimis ſumenda videretur. In oculis gerere dicimur, quidquid in pretio: in ipſo pectoris meditullio, quidquid in amore habetur, collocamus. Cur ergo, ab oculis, & pupillis tenerrimus diuinæ pietatis affectus exprimatur? Grauiter Saluianus lib. 8. de prouid. *Ad exprimendam teneritudinem pietatis ſuæ, tenerrimam partem humani corporis nominauit: vt apertiſſimè intelligeremus, cum tam paruâ Sanctorum ſuorum contumeliâ lædi, quàm paruo verberis tactu humani viſus acies læderetur.* Et quantò id meliùs in Sancta Sanctarum, Diuarum Diua? Delicatiſſima res eſt Maria: caueamus, pupillam diuini oculi ſolo culpæ puluere fœdatam, aut flagello ſeruitutis pulſatam, læſam exiſtimare: minimo tactu læditur, quauis minùs decenti exiſtimatione offenditur: veneremur illæſam; pupillam enim ſuam tutor, & tuitor Deus cuſtodit ſedulò.

Cant. 5. *Cur iuſti Deo in pupillis.*

Zachar. 2.

Saluian.

§. III.

Natura humana ſerpentis oculis, & arte faſcinata, Mariano aſpectu ſanatur.

781. VIDIMVS hucvſque naturam humanam cæcam, & viſionis beatæ iure priuatam à protoparentibus deriuari: quámque aliter Maria oriretur, oſtendere conabamur. Si verò humanæ miſeriæ prædictæ priorem cauſam inquiras, occurrent ſerpentis oculi venenantes, infauſtóque faſcino Euam deperdentes. Quis ergo putet infelices perdentis huius cauſæ influxus paſſam Deiparam, quæ in tanti morbi antidotum parabatur? Quis putet ſerpentis oculis venenatam, quæ aſpectu ſuo hunc faſcinum auertit? Id vt meliùs capias, cape priùs, quomodo faſcinus iniiciatur: de quo audiendus Heliodor. lib. 1. Æthiop. hiſt. *Vbi aliquis liuore percitus res pulchras intuetur, circunſtantem aërem qualitate malefica replet, ac proprium ſpiritum acerbitatis plenum, in proximum quemque contorquet: ſpiritus autem, vtpote ſubtilis, ad ſpiritum vſque, & medullas ipſas peruadit: ac pleriſque morbus fit inuidia, & proprium accipit nomen faſcinationis.* Nunc breuiter ad rem propoſitam.

Faſcinus vnde ſiat.

Heliodor.

782. Produxit Deus Euam gratiâ cumulatiſſimam, nec ſcientiâ, prout ſexui erat expediens, deſtitutam: hanc tamen vix friuolis aggreditur Dæmon verbis, cùm ſubitò proſternit. Et vnde in robore tanto, tanta fragilitas? Vnde vis tanta, tam facilè ſuccūbit? Nimirum, faſcinus omninò vires eneruat, &, vt paſſim videmus, ſubito languore collabuntur faſcinati. Quid faceret miſera Eua, ſi priùs à ſerpentis oculis, faſcinum peſtilentem; quam ab illius ore, verba combibit venenata? Certè *ſerpens ille callidior cunctis animantibus terræ.* Geneſ. 3. n. 1. licèt in genere ſerpens; ſed tamen de peſtifera ſpecie baſiliſcorū, priùs oculis, quàm lingua decertauit; & iam de faſcino fragilem, facile venenato ſermone deturbauit. Fauet D. Bernard. in Pſ. 90. *Baſiliſcus, vt aiunt, venenum oculo gerit, peſſimum animal, & præ omnibus execrabile. Noſſe cupis oculum venenatum, oculum nequam, oculum faſcinantem? inuidiam cogitatio: quid verò inuidere, niſi malum videre eſt? Si non eſſet baſiliſcus, nunquam per eius inuidiam mors intraſſet in Orbem terrarum.* Ecquis alius inuidus iſte baſiliſcus niſi Dæmon, cuius ſuaſu culpa, & inde mors in Orbem dimanauit? Oculus iſte nequam, oculus faſcinans initium perditionis noſtræ fuit.

Dæmon naturam faſcinauit.

Geneſ. 3.

Bernard.

783. Audi nunc medicinam à Bernardo in Meditat. ſuper *Salue Regina.* vbi ita ad Mariam: *Non dubitamus, Domina, quin ſi noſtras aſpexeris miſerias, non poſſit tua miſeratio ſuum retardare effectum: & facere mirabiles, & amabiles illi tuorum radij oculorum, (quibus nos allicis ad amorem, & ad plenam ducis ſalutem,) ne venenatos oculos baſiliſci timeamus.* Et contendes faſcinatam Mariam ſerpentis oculis, vt in prædictam veniret cæcitatem; cuius oculis faſcinantes illæ palpebræ remouentur? Ab aliis miſeria effluxit, ab aliis miſeratio ſperatur: inde venenum, antidotus hinc ſtillat; inde tremor mortis venit, hinc timor damni ſimilis effugatur.

Faſcini noſtri remedium, à Maria.

784. Sponſæ oculos, id eſt, congregationis iuſtorum aſpectum commendaturus Chriſtus, ſic ait: *Oculi tui columbarum, abſque eo, quod intrinſecus latet.* Cant. 4. n. 1. Latet hucvſque, quidnam ſit iſtud, quod in oculis iuſtorum latens tantoperè commendatur: vnde enim in hunc latentem affectum ſic auidus rapiatur Chriſtus, qui iuſtorum ſuorum dotibus tunc præcipuè ſolet delectari, cùm in proximorum ſalutem manifeſtantur? Ego crederem, latere quidem affectum, ſiue dotē illam; non tamen latere effectum vtiliſſimum: latet affectio illa, arcana eſt vis: inde tamen manifeſta ſalutis opera emanant. Ecquæ iſta? Diſce ex Ambroſio ibi de his oculis, ſiue columbis ſic locuto: *Si tanta vis in naturalibus eſt, vt animal viſum proſit ictericis, ita vt mortui quoque cornu eius animantis prodeſſe dicatur, ſi fuerit demonſtratum his, qui in eiuſmodi paſſionem inciderint: dubitare poſſumus, quod iuſti ſanet aſpectus, cuius ſunt oculi ſicut colūbæ ſimplices & pudici? Ergo animal vile irrationale tātam virtutē habet, vt ſanare hominem poſſit momēto exiguo, quo videtur; homo iuſtus, ſi tamen cum fide aſpiciatur ab eo, qui vtilitatem ab eo percipere deſiderat, nihil conferet? Nónne vel ipſi oculorū radij virtutem quandam videntur infundere iis, qui fideli-*

Cant. 4. *Iuſtorū oculi ſalutares.*

Ambroſ.

ter

ter eum videre deſiderant? Pende vltima verba, vt ſicut faſcinantes oculi venenum iaculantur, ſic ex columbinis iuſtorum oculis effluere ſanitatem agnoſcamus. Vis ergo illa, & virtus, tam manifeſti, & ſalutaris effectus productiua, latens in oculis credenda commendari.

785. Et quantò id excellentius in Maria? De phœnice dixerat Claudianus:

Claudian.

Arcanum radiant oculi iubar.

Naturales Mariæ oculi, cur viridantes.

Qoid Sanctorum Phœnix Maria non radiet arcanum? Quale ab illis oculis iubar non prouenniat? Latent etiam Angelis excellentiæ interioris aſpectus Mariani: at intuentis ſalutares affectus quàm manifeſti? Quid non ſperes ab interioribus eius oculis miſericordiæ, quando etiam exteriores miſericordiâ videntur circunveſtiri? Epiphanius alius iunior Conſtantinop. apud Caniſ. lib. 1. cap. 15. de pulchritudine externa Mariæ: *Colore fuit triticum referente, capillo flauo, oculis acribus, ſubflauas, & tanquàm oliua colore pupillas in eis habens: ſupercilia erant inflexa, & decenter nigra.* Non vtcunque vireſcebant oculi; ſed oliuæ colore vernabant, vt ipſo intuitu pacem referre Orbi videretur. Benè Mariæ oculi columbas imitantur, cùm vterque inſtar felicis illius diluuij columbæ, ſub viridi, & viuo oliuæ ramo ſerenitatem nunciet animabus. Pulchrè oculi oleæ colore inficiuntur, vt ſicut oculi icterici, qui aurigine, ſiue morbo regio laborant, quidquid vident, fœdo quodam videntur imbuere virore: ſic Maria nihil videat, quod pace non beet, miſericordiâ non veſtiat. Conſcientiam ſanctam deſcribens Cellenſis lib. de Conſc. cap. 3. ſic ſubdit: *Eſt itaque procera ſtatura propter longanimitatem: habet oculos ſmaragdinos propter caſtitatis perpetuum virorem.* Omni ſmaragdo pulchrior Virginis noſtræ oliua, meliori pudicitiæ virore, & ſalute contra venenum miſsâ pretioſior.

Epiph. iun.

Cellenſ.

786. Hæc breuiter de vulgari faſcino, quo quaſi ebibito ab oculis veneno contabeſcitur, de quo in alio Opere plura cumulabo. Venio ad aliud faſcini genus profanis Scriptoribus minùs notum, quo per incantationem meræ quædam præſtigiæ oculis ingeruntur, vt deluſâ acie, aliter quàm in ſe eſt, obiectum intueantur. Eſt hoc illud Sap. 4. num. 12. *Faſcinatio enim nugacitatis obſcurat bona: & inconſtantia concupiſcentiæ tranſuertit ſenſum ſine malitiâ.* Bonorum quippe fragilium nugacitate, vera ſpiritus bona obſcurantur: Dæmónque incantatâ, & tranſuersâ concupiſcentiâ faſcinum iaculans, mira arte aciem mentis eneruat; & obducit præſtigias, vt vera pro falſis, & falſis bona habeat pro veriſſimis. Ideò Chryſoſt. homil. 8. ad Pop. *Quouſque ſatietatem non capimus inexplebilis huius cupiditatis? quid habet aurum boni? in hoc conſternatus ſum: faſcinatio quædam eſt eiuſmodi res, quòd aurum, & argentum nobis tantùm pendantur.* Ita eſt: incantatorio enim hoc faſcino Dæmon pallidum lutum, cœnum duriuſculum (nihil aliud aurum eſt) ob oculos proponit amandum, ſed imponit.

Faſcinus incantatorum.

Sap. 4.

Chryſoſt.

787. Ab Eua origo mali. Creat Deus inter omnia, quæ erant valdè bona, arbores multas in Paradiſo bonas, & bonis fructibus onuſtas: vetitam autem arborem, *ſcientia boni, & mali*, Geneſ. 2. n. 17. appellauit. Crederem, vt ipſo nomine Euam ab eius eſu deterreret: quæ enim maior inſcitia, quàm ſapida vndique poma prætermittere; & illis ſolùm, quæ bonum cum malo ſimul immiſcebant, inhiare? Benè Bernard. lib. de grad. hum. *Omne lignum Paradiſi tibi conceditur ad veſcendum, præter illud, quod dicitur ſcientia boni, & mali: ſi enim cætera bona ſunt, quid opus eſt edere de ligno, quod ſapit etiam malum?* Et tamen relictis cæteris omnibus, huic vni inhiat guloſa fœmina. Quò properas, perditiſſima? Siſte pedem, cohibe manum. Haud valet iam: quia incantata, & diro quodam faſcino mens deluſa, bonum mali inſtar, & malum inſtar boni, præſtigiarum vi confuſis imaginibus cognoſcebat. Innuit Philo Iud. lib. de opif. Mundi, in ſerpente voluptatem intelligens: *Voluptas ſuas præſtigias, & fraudes non audet viro admoliri, ſed fœminæ, & per hanc illi: idq; admodum appoſitè, efficaciterque: in nobis enim quaſi vir eſt mens, ſenſus quaſi fœmina.* Quia oculi præſtigiis ſerpentis faſcinati, mentis aciem ſolent faſcinare, ne cæcutiens obiecta queat diſcernere.

Geneſ. 2.

Natura humana patitur præſtigias.

Bernard.

Philo Iud.

788. Colligitur id ipſum ex eodem Textu: *Vidit igitur mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum.* cap. 3. n. 6. Viderat colorem eius, & pulchritudinem; at non guſtarat: vnde ergo etiam guſtui eſſe bonum præſumebat? Delirabat iam mens, & faſcino deluſa certi iudicij impos reddebatur. D. Ambroſ. lib. de Parad. cap. 13. *Infirma auctor iudicij, quæ de eo, quod non guſtauerat, iudicabat: & ideò non facilè, niſi quod diligenter pertractauerimus, quod interiori probauerimus affectu, videtur ad opus aliquod eſſe ſumendum.* Miſera Eua infirmo, & faſcinato iudicio, quomodo probabili, aut probato affectu vteretur? Sed illud magis mirum, eouſque has præſtigias irrepſiſſe, vt faſcinata mente, ſenſus etiam diſtinguendis obiectis relinqueret confuſos: qua enim ratione, niſi aberrante, potuit oculis diſcernendi ſaporis ingenium credere communicatum? Benè Galfr. ad cap. 5. lib. 4. Reg. apud Tilm. *Peccauit Eua per viſum lignum vetitum intuens: ſic oculis delectata, vt neſcio, quomodo videret, quod ſuaue foret, etiam ad veſcendum.* Non quidem vidit dulcedinem: neque enim extra obiectum reapſe ſenſus raptus eſt: ſed rapta mens, per ſenſum ſpecies à præſtigiatore fictas ebibendo, id dedit oculis, vt etiam obiecta guſtus ſibi percepta eſſe viderentur: quaſi falſo quodam miraculo potentia extra obiectum eleuaretur.

Geneſ. 3.

Præſtigiarum harum effectus.

D. Ambr.

Galfrid.

789. Sed, quid mirum, oculis crederet de ſapore, quæ præſumpto ſapori crediderat de Diuinitate? Ecquis potentior faſcini incantatio, quàm quæ ſic eludit Euam, vt putaret tam ſubitò Diuinitate creatam naturam implendam, quàm breuiter venter eſca repleretur? Scilicet, temperarat Dæmon venenum ſuum, id eſt, vetitum pomum ſic fucarat, vt menti Diuinitate, ſapore oculis blandiri videretur: tunc immiſſa per oculos Diuinitatis ſpes, quidni ad eſum, ſiue mortem, iam guſtum ſollicitaret? Ideò Chryſoſt. ibi hom. 16. *Vt Diuinitatem mente ſua imaginata eſt, ad eſum properaui: & illuc poſteà fixit, & cogitationem, & mentem: & nihil aliud conſiderabat, quàm vt calicem à maligno Dæmone temperatum epotaret.* De hoc etiam faſcino, in ſuprà promiſſo Opere, plura congero. Habes itaque eluſos oculos Euæ, & inde faſcinatam mentem, & tenebroſis Dæmonis præſtigiis incantatam: nunc pende antidotum mali tanti à Mariâ. D. Bernard. ſuprà citatus n. 783. *O Eua oculo venenati, cur non*

Effectus alij.

Chryſoſt.

Harum præſtigiarũ antidotum à Mariâ.

offertis vos oculis Virginis, ſi vultis perfectam recipere medicinam? nam ſuorum claritas oculorum tenebras expellit, effugat cateruas Dæmonum, purgat vitia mentium, corda congelata accendit, & demum ad cæleſtia trahit. O quàm beati, ô Domina, quos tui viderint oculi! hos ergo oculos ad nos conuerte. Non faſcinauit ergo hos oculos Dæmon: hanc mentem præſtigioſis tenebris non obcæcauit: viderunt ſemper lucem, qui lucem fundunt: imò & congruum, vt tanto muneri producti in ipſa productione oculi illi interiores diuina beatitudine fruerentur: quidni enim illis Deus communicetur, qui diuinorum oculorum naturam videntur participare? De Dei oculis Ambroſ. in Pſalm. 36. *Oculi eius lux ſunt, quos aſpicit, illuminat.* Vide, quæ plura dixi de Dei oculis in Cantico meo Tropologico.

Bernard.

§. IV.

Ab hoc faſcino peccator in phantaſticis bonis æſtimat ſoliditatem: & è contra in ſolidis, inanitatem: id ſimul peſſimum.

790. SED o priùs quàm ad alia tranſeamus; (dabitur enim hoc obiter etiam formandis moribus, ne ſemper apodictica ratiocinatio deſipiat;) quæ duo grauiſſima damna ab hoc poſteriori faſcino nobis proueniant, trutinemus: vt inde, quantum apud nos, allato remedio, poſuerit Deipara beneficium, meliùs agnoſcatur: hinc enim efficaciter, ni fallor, probatur, quales ſint oculi illi, quámque digni, quibus ſummum illud videndi Dei priuilegium non inuideretur. Duo diuina Sapientia dicit, ex mentis, ſiue internorum oculorum faſcinatione exorta mala: ſolidi, nimirum, boni obſcurationem, & ſenſus peruerſionem: ibi, vt in ſolido bono præſtigiis obſcurato, homo inanitatem putet: hic, vt in vero malo, gloriáque phantaſtica ſoliditatem reputet inueniri. Vtrobique ſane deluſus, dum nihil verè diſpiciens, hoc ſuſpicit, illud deſpicit. Argumentorum aliquorum ſophiſmata irridebat, ſaltem ridebat Seneca epiſt. 41. quæ tamen dum decipiunt, placent ob argutiam: *Sic eſt*, inquit: *ſine noxa decipiunt: quomodo præſtigiatorum acetabula, & calculi, in quibus fallacia ipſa delectat.* Illudunt planè oculis acetabula; & tamen ſenſus illuſio, ſit ludus voluptatis: quia, dum noſcitur falſitas, nemo fallitur. Aſt, quàm deploranda illa mentis cæcitas, quæ deceptos ſenſus non corrigit, admiratur præſtigias, veneratur vt vera, quæ veteri vt falſiſſima deberet? Proh faſcinatam humanam mentem, quæ cum ſenſu delirat, quam præſtigiæ illaqueant infauſtæ, vt in phantaſticis æſtimet ſoliditatem! De hoc priùs agendum, infrà de alio.

Peccator in phantaſtico ſolidum æſtimat.

Seneca.

791. Hoc ergo erat, quod monebat Apoſtolus: *Qui vtuntur hoc mundo, tanquàm non vtantur: præterit enim figura huius mundi.* 1. Cor. 7. n. 31. Sed, cur, inquis, mundi bona, figuræ, & non ſoliditates appellentur? Quid gemmâ ſolidius? quid auro realius? quid vnquam tot à Deo productis ſubſtantiis ſubſtantialius? Cur ergo figuratiuę inanitates iſtæ appellentur? Verè ſubſtantia, & ſoliditas in his eſt; ſed tamen, quæ æterna illa, & longè ſolidiora bona nobis figurent: id ergo per ſummum facinus, & faſcinantes præſtigias facit Dæmon, vt contenti his bonis figuratiuis, ſolida illa cæleſtia ſpernamus: & ſic figuratiua iſta nobis effingit pretioſa, vt non tanquam figuras meliorum; ſed ipſa, tanquàm meliora illa æſtimemus, neque recuperandis æternis deſudemus. Sic ſolent venatores obiecta vitreâ ſphærulâ inſecutas tygrides retardare: vnde Claud. 3. de Rap.

1. Cor. 7.

Mundus cur figura dicatur.

Claud.

Et vitrea tardatur imagine forma.

Dum enim mater ſe aſpicit ad ſpeculum, immiſſa ſui imagine, catulum in ſphæra incluſum æſtimans, figuræ vanæ ſtudens ab inſequendo viro, catuli ſui raptore, detinetur. Hieron. ibi. *Hoc ſæculum quaſi vmbra pertranſit. noluit ergo de eo multum eſſe ſollicitos, ne huius poſſeſſione perdatis æternam, & figuram quærentes, incipiatis amittere veritatem.* Sed hæc verba Hieronymi, ſubtiliorem adhuc aliam continent explicationem, de qua alibi.

Hieron.

In præſentiarum verò ponderandum adhuc 792.
illud, *præterit*: neque enim ſolùm vult Apoſtolus, phantaſticam hanc gloriam, & figuram inanem breuiter præterire, & auolare: ſed, quemadmodum præſtigiatores in vna, eadémque re viliſſima, verſatili arte (idoò vocamus *iuego de paſſe paſſe*) nunc has, nunc illas ſpecies illaqueandis oculis ſolent exhibere: ita vt licet formæ prætereant, non tamen res pereat, iterum atque iterum transformanda: ſic ſe habeat mundus. Vidit, puto, D. Paulinus epiſt. 2. poſt multa: *Tota huius mundi figura, quæ præterit, & per oculos corda prolectat, Zabolicus prætenta retibus in qualibet ſui ſpecie, laqueus mentis, & gladius eſt.* Itaque eadem figura ſic præterit, & conuoluitur, vt nouas, ac nouas præſtigiatrice arte ſpecies ſubire videatur: vna eſt totus mundus in ipſa ſua ſubſtantiâ vmbratilis figura: quæ deinde, quamuis mutet ſpeciem, ſub quauis mentem dementat, animam exanimat, captando laqueus, gladius trucidando. Fauet etiam ibi Caietanus: *Præterit, pro decipit: quia fallax eſt figura: hoc eſt forma, ſeu habitus apparens mundi huius.* Nam, quomodo, quæſo, decipit id, quod præterit: niſi dum ſemper aliud, & aliud ſe oſtentat, vt ipſa præteritio ſit illuſio?

Mundi gloria ludens præſtringens oculos.

D. Paulin.

Caietan.

Renunciarant Galatæ Pauli doctrinæ, ad quos 793.
tunc Apoſtolus: *O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit?* cap. 3. num. 1. Si quòd recentes in fide, tanquàm paruuli, doctrinæ lac nauſeante ſtomacho euomuerunt; faſcinati hoc loco Galatæ dicerentur; certè non tam *inſenſati*, quam degnaua infantia teneri, & molles videbantur dicendi. Cur ergo tunc maximè faſcinatos vocat, cùm arguit inſenſatos? Quia non loquitur de faſcino illo primo pueris vt pluſimùm nociuo: ſed de hoc ſecundo faſcino ſenſus ludificante. Quidni ergo inſenſati, qui verum ſpiritualium ſenſuum vſum amiſerunt? Nimirum, vmbram, & figuram Moſaicæ legis amplexi, in vacua iam forma adhuc ſoliditatem reputabant: & de inani circuncisione adhuc, tanquàm filii Abraham, volebant

Galat. 3.

Faſcinus magicus.

gloriari,

gloriari, legémque terrena promittentem, tanquam ſolidi boni colebant diſpenſatricem: ideò ubi D. Thomas Aquinas ex Gloſſa: *Faſcinatio propriè dicitur indiſpoſitio ſenſuum, quæ per artes magicas fieri conſueuit. puta, cum hominem facit aſpectibus aliorum apparere leonem, vel cornutum.* Sic per faſcinum promiſſa legis vacua, Galatis, tanquam pleniſſima, apparebant.

Thom Aq.

794. Nouerat planè faſcinationis noſtræ, & vmbratilis gloriolæ conditionem diuinus Parens, nullâque re alia magis humanum genus laborare, quam dum præſtigiis cæcum, vanam vmbram pro ſolido gloriæ pondere amplexabatur: ideò eodem tenore remedium allaturus, Paranymphi ore ſic deſtinatæ Matri nunciauit: *Spiritus Sanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.* Luc. 1. n. 35. Cur enim dator lucis, non potiùs luce perfunderet, quam vmbra obuelaret, niſi, quia diuina vmbrâ (quæ Sol ſolidus) vanam gloriæ noſtræ vmbram, & phantaſticum ſplendorem, in ipſo mundi ingreſſu volebat expulſum? D. Ambr. Serm. 5. in Pſalm. 118. *Non hoc vita perfecta eſt; ſed hæc vita in vmbrâ eſt: ideo vt homo Chriſtus Ieſus ex Virgine naſceretur, obumbrauit virtus Altiſſimi Matrem profuturam: quia in vmbram deſcendit, ab vmbra incipiens operari ſalutem hominis, & conſummaturus claritate Solis æterni.* Et tamen perſeuerat adhuc in nobis hoc ludibrium: & vmbra, quæ Mariam beatificauit, vmbratilem aliquorum gloriam illuminare culpâ ſuâ non potuit: cúmque vmbram ſequantur, nec aſſequantur vnquam, adhuc deſipiunt.

In Annunc. Mariæ.

Luc.

D. Ambr.

795. Aſcendebat iam feliciſſima illa Anima coronanda, diuini Sponſi puriſſimo, & æterno thalamo fruitura: & ecce applaudunt progredienti Spiritus cæleſtes exclamantes: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto?* Cant. 8. num. 5. Sed, ohe, quò tenditis applaudentes? Si vrbem attenditis, ab Ieruſalem aſcendit, quæ Orbis delicium, Regina ciuitas, ſtructuræ miraculum. Si ad campos, ibi per totum Canticum ridéntes ſegetes, vineæ fœcundæ, balſameæ arbores, flores ſuauiſſimi, irrigui horti, fontes viui, flumina limpida paſſim deſcribuntur. Hoccine ſterile deſertum? eremus ſqualleſcens? Omninò. Inſultant [illegible]nantes Angeli nobis, qui inania hæc bona pro ſolidis reputamus: congratulantur Sponſæ, quæ mondum, vt par erat, deſertum reputauit, quaſi ideò in tantum gloriæ cumulum aſcenderet, quòd peſtilenti faſcino amoto vmbratilia iſta, vt erant, recognouit. Gillibert. acutè Serm. 15. *Deſertum, aridum, & ſterile putat, ſæculum omne hoc, per quod aſcendit. Et quanam ratione nobis factus eſt deſerti huius odor, ſicut odor agri pleni, cui quaſi benedixerit Dominus? Quantum trahit ad ſe deſerti huius odor, & tenet, ne poſſint auelli? Odor iſte, odor mortis ad mortem: inanitas eſt quam putas vbertatem.* O verè Sodomitica poma, aſpectu quodam vmbratili pulcherrima, tactu in ſulphureum fumum euaneſcentia! [illegible]nen pro vana hac vbertate, vbertatem cæleſtis patriæ plenam vilipendimus. En vis faſcini, omnia inania ſunt: & tamen tanquam ſolida ambiuntur hominibus.

Mundus deſertum eſt vocatur. Cant. 8.

Gillibert.

796. Hinc iuſta illa Dauidis querela: *Vſquequò peccatores Domine, vſquequò peccatores gloriabuntur?* Pſalm. 93. num. 2. Non tam queritur, quòd aliquando glorientur: ſed quòd tandiu glorientur, meritò lamentatur. Vocamus laruas vmbratiles, phantaſtica illa terriculamenta, vanáſque imagines, quibus Dæmones, inſcios ſolent perterrere. Talis eſt gloria peccatoris, vmbratilis, & phantaſtica, in fumum, ſi tangatur, euaneſcens. Quid ergo non deplorentur homines id toties experti, deluſi adhuc? D. Ambroſ. lib. 3. de interpol. cap. 1. ad hunc locum: *Quod hîc habeant vmbratilem gloriam; vbi de ſæculo exceſſerint, fructum conſolationis habere non poſſint.* Sed emphaticoteron adhuc, quod idem Pſaltes ſceptriger habet Pſalm. 36. n. 20. de his talibus: *Deficientes quaſi fumus deficient.* Non ſolùm gloriam iſtam fumo de inanitate comparauit, dum fumus conſtat; ſed etiam deficientis fumi tenori, deficientem gloriam voluit ſimilem. Cur ita? Vt quando gloria maior, & ad apicem euecta exiſtimatur ſolidior; tunc inanior, & peritura cognoſcatur. Vidiſtin' aliquando gigantes fumi nubes è camino ingenti cælum petere, terrigenarum priſcorum malè pertinaces æmulas? Et tamen non potiori fulmine, quàm ſuo ipſo in ſuperiùs allapſu concutiuntur. Fumus, quò altiùs tendit, eò ſoluitur faciliùs: quantò ſoperbiorem putes de ſublimitate, tantò noueris de rarefactione inaniorem: & tamen humanus oculus faſcinatus in gloriis omni fumo vanioribus, ſubliniorem illam inanitatem, tanquàm ſolidum lucis ſplendorem veneratur. D. Gregor. lib. 1. Regiſtri, cap. 5. ibi: *Fumus aſcendendo deficit, & ſe ſe dilatando euaneſcit. Sic, videlicet, fit, cùm peccatoris vitam præſens felicitas comitatur: quia, vnde oſtenditur, vt altus, inde agitur, vt non ſit.* Nunquam minùs eſt felicitas, quàm cùm altior, & plenior oſtenditur: quia, cùm ſemper merum nihil ſit, tunc meracius nihil, cùm magis eſt felicitas. O præſtigiatricem potentiam ad illudendum!

Pſal. 93.

Pinius de Concept. B. M. V.

Mundi gloria, vmbra, fumus.

D. Ambr.

Pſal. 36.

Humana gloria cumulus, caſus eſt.

D. Gregor.

797. Euerſa Babylone, id eſt, mundi ſplendore iam proſtrato: hæc ſtupentes eius Principes dicuntur prolaturi: *Babylon dilecta mea, poſita eſt mihi in miraculum.* Iſai. cap. 21. num. 4. Tunc illis miraculum eſt, cùm euerſa iacet, cùm corruit miſeranda. Et cur non potiùs, quando populorum Regina, Domina gentium? Quando palatiis nobilis, fortis turribus, mœnibus cincta, in quibus horti illi penſiles decantati, arbores ingentis cenſus, ibi iactis radicibus, quò aliæ, non niſi improbè culmina erigerent? Nimirum, quia iam pœnâ ipsâ prudentiores loquuntur, & qoidnam fuiſſet dilecta illa olim Babylo, agnoſcebant. Verè quidem nihil, ſed incantatorio faſcino miraculum apparens: ideò enim mundus miraculum appellatur; qoia mentem incantat, & præſtigiator falſum pro vero inculcat. Pulchrè Stephanus Cantuar. apud God. lib. 1. cap. 3. Machab. ad hunc locum, licèt Prophetæ contextum non curaret: *Babylon facta eſt in miraculum: mundus mirabilis eſt, qui quaſi præſtigiator phantaſmata monet.* Si vulgò ſimilia ludificantium horum artificom opera, ſolemus adulterina miracula appellare; quid ergo in mundo magis mirum, quàm ſub vacua figura, imò ſub inani nomine ſoliditatem aliquam repræſentare? Vnde & capies illud eiuſdem Vatis cap. 14. num. 22. de irato Deo: *Perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen.*

Iſaiæ 21. Mundus cur miraculum appellatur.

Cantuar.

Iſaiæ 14.

Gloria humana, non iā res, quàm nomen eſt.

Cur enim non potiùs ipſa Babylo;ſed ſolùm eius *nomen* dicitur euertendum:niſi,quia in hac mundi Babylone, nihil præter inane nomen reperitur? Id iam confirmo, & quale illud miraculi, aperio.

798. Dicebat Eccleſiaſtes 1. n. 2. *Vanitas vanitatum,& omnia vanitas.* In Græco eſt *ματαιότης*. Sed quid propriè *mataiotis*? Hæc Græca vocula,quantùm ad inanitatem præſentem habeat ponderis, aperuit feliciter Nicetas ad illud Nazianzeni Orat. contra Iulian. *Διὰ τί ἀγαπᾶτε τὰ μάταια;* id eſt, *Vt quid diligitis vana?* Quod deſumitur ex Pſalm. 4. num.7. vbi eſt: *Vt quid diligitis vanitatem.* Ergo Nicetas fideliter expoſitus ita habet: *Vanum dicitur, quod vacuum eſt: quando nomen quidem eſt; res autem ſignificata nomine non eſt. Sic nomen eſt diuitiarum, cùm tamen in diuitiis, præter hoc nomen, ſubſtantia nulla ſit. Sic nomen gloriæ,nomen imperij, vbi nihil præter tenue,ſolùmque nomen reperitur.* Hoc ergo eſt, quod voluit Eccleſiaſtes,dum res omnes *vanitatem vanitatum* appellandas voluit: vt titulos ſine re, & inania eſſe vocabula agnoſcamus. Nimirum, ſunt iſta faſcinatricis artis miracula. Deus in Scriptura dicitur vocare illa, quæ non ſunt, tanquàm illa, quæ ſunt: quia mirabili potentiâ, è nihilo in exiſtentiam educit. Ecce faſcinata mens Diuinitati æmula, videtur ea, quæ non ſunt, tanquàm ſi vera fuiſſent, appellare. Aſt quidem videtur tantùm:& miracula ſunt iſta,ſed adulterina:neque enim habent, quæ oſtendunt:ideò Hugo Victor. ibi apud Tilm. *Inanes ſunt res, quæ oſtendunt, quod non habent.* vt mera ſit oſtenſio, non realitas:eſſéque,ac non eſſe,ſit perinde.Grauiter Nicetas ſuprà citatus: *Ἐπίσης δεικτικῶν πραγμάτων καὶ τὸ εἶ, καὶ τὸ μὴ εἶ. Sic pro eodem in rebus huius vitæ, reputandum eſt eſſe, vel non eſſe.*

Eccleſ. 1.
Nicetas.
Hugo Vict.

799. Perſuaſurus Rabſaces Syrius Hebræo Regi, quàm debili Pharaonis Ægyptij Principis auxilio niteretur, ſubiunxit: *Ecce confidis ſuper baculum arundineum confractum iſtum.* Iſaï. 36. n. 6. Pulchrè, ni inde potentiam Aſſyrij Monarchæ ſuſpiciendam inferret. Quid, quæſo, viridante arundineto pulchrius? quid ludentibus ibi ventis,præſtrictis foliis, ſibilantibus colluſionibus amœnius? Rapit planè aſpectum, ſed fallit: quippe & inanem amœnitatem, & vanam pulchritudinem oſtentat:ſic arundo foris vireſcens, vaneſcens intus, humanam poteſtatem repræſentat. Maius eſt, quod aſſerit: nam vanitatem cannæ pro baculo aſſumptæ, id eſt,potentiæ Ægyptiæ inanitatem ad præſidium præſumptæ obiicit Hebræis,cui inhærẽtes perirent. Neque mirum: nam & arundineæ maieſtatis thronus,lutulentus eſt, & limoſus: non enim quamuis glebam;ſed illam lutulentam,ſordidam, & paluſtrem,labilémque exigit arundo.D.Ant.de Padua Dom.1. Adu.ibi: *Abundantia mundi, & ſanitas corporis,quaſi arundo,quæ radicem habet in luto,intùs vacua,& exteriùs pulchra.* Si ergo ſibi Reges firmitatem non habent, ſi inanes regnant, quomodo poterunt alios ſuſtentare?

Iſaïæ 36.
Hæc gloria è luto prodit.
D.Ant.Pad.

800. Fatetur id diſertiſſimè Dauid,dum de Dynaſtarum potentia locutus: *Veruntamen propter dolos poſuiſti eis: deiecisti eos, dum alleuarentur.* Pſalm. 72. num. 18. Pende illud, *dum alleuarentur:* non enim, poſtquàm alleuati ſunt; ſed, dum alleuantur, deiiciuntur. Sed quò deiiciuntur, an fulmine vibrato? an obruente monte? Nihil horum ait Propheta:ſed,dum alleuantur, quaſi ipſa exaltatio ipſiſſima ſit deiectio, ſicut de fumo diximus. Benè D.Gregor. ibi citatus: *Non dixit: Deiecisti eos, poſtquam alleuati ſunt. Sed, dum alleuarentur: quia praui quique, dum temporali honore ſuffulti, foris videntur ſurgere, intus cadunt.* O quàm miſera iſta faſcinatio! Internum deſcenſum, externo velatum aſcenſu non introſpicit. Cur autem ſic cadant, pulcherrimè iam explicat Gregor. *Alleuatio ergo ipſa, ruina eſt: quia, dum gloriâ falsâ ſubnixi ſunt, gloriâ verâ euacuantur.* En tibi iam remanent Principes ab omni ſoliditate ſpoliati: & phantaſtico quodam ſolummodo inflati tumore: nec tamen adhuc deſinunt faſcinatæ turbæ eſſe admirabiles.

Pſal.72.
Gloria humana alleuatio, ruina eſt.
D.Gregor.

801. At non ita ſanis oculis iuſtorum. Pergebat Achab purpurâ radians, diademate ſplendens, conſpicuus maieſtate: ſtipatus deinde regio ſatellitio, armis cinctus tunc ſic ad Eliam occurrentem: *Tune es ille, qui conturbas Iſrael?* 3.Reg.18.num.17. *Qui reſpondit intrepidus: Non ego turbaui Iſrael; ſed tu,& domus patris tui.*num. 18. Et vbi timor cuſtodiæ armatæ? vbi metus ſeueræ maieſtatis? Reſpondet Chryſoſt. tom. 5. hom. 8. ad Pop. *Non ſpectabat diadema, & exteriorem Regis apparentiam: ſed animam ſordibus imbutam, ſqualentem, ſordidam, & omni reo miſeriùs affectam reſpiciebat: & ipſum intuitus captum eſſe, & vitiorum ſeruum, ipſius principatum contempſit: etenim, tanquàm in ſcenâ, ſed non in veritate Regem ſibi cernere videbatur. Quæ enim exterioris ornatus vtilitas, cùm interiùs tanta repoſitæ ſint diuitiæ?* Non deforis, ſed ab intus ſolida quærenda eſt gloria; vbi diuitiæ veræ collocantur. Apparens itaque eſt omnis maieſtas, quam virtutis pondus non ſolidat:comica eſt perſona,& inane nomen in ſcenâ phantaſtice repræſentans; theatrum,non thronum complens; ſubſtantiæ indiga,prodiga vanitatis;tantùm faſcinatis obtutibus adblandiens.

Reges vitioſi deſpicabiles.
3.Reg.18.

802. Sed de hac perſonata, & comica maieſtate, alibi me plura memini ſcripſiſſe: ſubdo tantùm grauiſſima verba D. Zenonis Veron. Serm. de ſpir. & carne; qui ſub eadem Comœdiæ metaphora, poſt deſcriptam gloriæ vanitatem, carnem ipſam Mimum appellauit: *Ecce peremptorius aliquis morbus totam machinam lecto proſterNIT: ecce tempeſtas vndique mortis incumbit: nónne ſtatim illa, quæ erat domina voluptatum, fit præda morborum? Poſtremò, iacentes reliquias mors vendicat ſibi, inſuper ei pœnas gehennæ paritura. Tunc carnalis ille Mimus finitur, exangnique nihil iam ſuffragantia tota illa ornamenta videntur, niſi quòd à falsò plangentibus adhuc viuenti rapiuntur.* Mimus eſt gloria carnis, perſona ſcenica, ludus hiſtrionicus: cuius vanitatem tantummodo ſpiritualis aliquis Momus nouit, & reprehendit.

Humana gloria.Comœdia eſt.

803. Sed peius adhuc eſt,quod ſequitur:neque enim ſolùm inania pro ſolidis ſuſpiciunt mortales; ſed obſcurante faſcino, ſolida ipſa deſpiciunt pro inanibus. Neque mirum: illo enim ipſo fumo, quem lucem putant,vt dixi,obcæcati; lucem veram,& ſolidam percipere non poſſunt.Hinc propheticum illud: *Comprehenderunt me iniquitates meæ,*

Peccator in ſolidis æſtimat inanitatem
Pſal.39

Pſal. 39. *mea, & non potui, vt viderem.* Pſ. 39. n. 13. Miſeræ
iniquitatum præſtigiæ, quæ lucem veram obcæ-
cant, & obſcurant, tenebras illuminant: illam
deponunt, componunt iſtas: vtrobique impo-
nunt. Puros, putóſque Cerberos quoſdam poë-
ticos dicas, hos faſcinatos. Audi Senecam in
Herc. Fur. de hoc trifauce cane, quem ab Inferis
ad Superos traxit Hercules:

Vidit vt clarum æthera,
Et pura nitidi ſpatia conſpexit poli,
Oborta nox eſt, lumina in terram dedit,
Compreſſit oculos, & diem inuiſum expulit,
Aciémque retrò flexit, atque omni petit
Ceruice terram.

Sic iſti infauſto faſcino, obſcuræ vanitati lynces
ſunt, lucidæ veritati talpas ſe ſe exhibent. Ideò
D. Ambroſ. D. Ambr. ad hunc locum lib. de fug. ſæc. cap. 5.
Fumo enim iniquitatis oculus animæ cæcatur, ne videat,
quæ ſunt lucida.

804 Ebiberunt miſeriam ab ipſo Dæmone faſci-
nante, pridem iniquitate propriâ faſcinato. Diſ-
Ioan. 14. ceſſurus iam Chriſtus, vt Crucis morte mortem
detriumpharet, dixit Diſcipulis: *Venit Princeps*
Dæmon maliti â ſuâ faſcinatus. *huius mundi, & in me non habet quidquam.* Ioan.
14. n. 30. In Græco, ἐν ἐμοὶ οὐδὲν: quod alij ver-
tunt: *Et in me inueniet nihil.* Prætereo ad Chriſtum,
quem ſaltem hominem ſanctiſſimum putabat,
tanquam ad vltimum examen peragendum, In-
fernum Principem deueniſſe: & qualis ad nos ve-
Ambroſ. niet? Solùm addubito cum Ambroſio ibidem:
Quomodo nihil inuenire potuit in ſoliditate virtutis,
vbertate ſapientiæ, integritate iuſtitiæ? Et meritò
addubitatur: nihil enim Chriſto plenius, nihil
ſolidius non ſolùm eſſe; ſed nec etiam fingi po-
terat: vnde ergo nihil in Chriſto inuenit Diabo-
lus? Reſpondet acutiſſimè idem S. Doctor: *Non*
in vacuis; ſed ille cæcus, & inanis Princeps huius
mundi: qui neſcit, niſi ſua cernere, niſi ſua inue-
nire: ea, quæ Chriſti ſunt, neſcit agnoſcere. Scili-
cet, quia omnia illa plena, & ſolida; vnde, tan-
quam, ſi nihil eſſent, præteriuit: tanquàm ſi inania
eſſent, maluit deſpicere, quàm potuit diſpicere.

805. Conuenerunt coram Deo filij eius: & ecce
medius Satanas: quæſitúſque à Domino, vtrùm
Idem probatur. virtutes illas Iobi heroïcas conſideraſſet, reſpon-
det: *Nunquid Iob fruſtrà timet Deum?* cap. 1. n.
Iob 1. 9. Non negat, ſe conſideraſſe illas: affirmat autem
non veras illas eſſe; ſed ſimulatas, & à diuinis
acceptis beneficiis dependentes: quibus ceſſan-
tibus, corruerent omninò. At, vnde impudens
audet mentiri tam enormiter coram Deo, quem
ſui, Iobique verebatur intimè agnitorem? Puto,
formaliter, vt aiunt, non mentitum; ſed reuerà
putaſſe inanes eſſe: quia, ſi quandoque immo-
ratur impius in veris aliorum virtutibus euol-
uendis, & contemplandis; tunc maiori aſſeue-
ratione inanes, & phantaſticas eſſe atteſtatur.
Didym. Didymus ibi in Cat. Græc. *Proprium eſt eorum, qui*
virtutum ſunt inimiciores, cæterorum bona, minimè
vera eſſe exiſtimare. Pallet miſero faſcino oculus;
omnia illi palleſcant, neceſſe eſt: incedit inanis
impius; & omnia illi pariter ineneſcunt. Addit
Didymus: *Nemo improbus, cuiuſquam virtutem,*
vt legitimam, ſolidámque, admittit. Imò nec po-
teſt quippe phantaſtico, vera virtutis gloria,
tanquàm phantaſtica iudicatur.

806. Ideò ſemel conuictus, & Iobi iam conſtantiâ
iterum patefactâ, reclamat adhuc: *Pellem pro pelle, &*
cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima ſua. cap. Iob 2.
2. n. 4. de quo ibi Olympiodorus in Cat. citata: Olympiod.
Licèt enim, qui noſtrum genus odit vniuerſum, con-
futata eſſet audacia; agit nihilominus impudenter,
ac dicit: Nil magnum, ſi quia aliorum corpora paſ-
ſa ſunt, nequidquam improbè dixit: veritus enim
eſt, ne te iracundia inflammaret, ſuóque corpore
plagam exciperet: id enim ſignificat, cùm dicit: Pel-
lem pro pelle, &c. Quaſi non ſentiret Iob, nec
quereretur, dum luebant alia corpora, ne ipſe
lueret: aut ſi ſentiret, diſſimularet, mutire non
auderet conſtantiâ ſimulatâ: ſicque non tam ſo-
lida, quàm vmbratili virtute ornaretur: neque
enim vſquam poterat oculus vanitati aſſuetus,
aliquid perfectè ſolidum intueri.

Poſt glorioſam ſuam reſurrectionem, cœna- 807.
culi parietibus penetratis, apparet Chriſtus Di-
ſcipulis: hi autem, authore Luca; *conturbati, &* Luc. 24.
conterriti exiſtimabant ſe ſpiritum videre. cap. 24. Chriſtus,
n. 37. id eſt, inanem quandam corporis ſpeciem, quibus imago
vmbratilem membrorum figuram, qualem ſo- vana reputetur.
lent phantaſticè aſſumere Spiritus, imaginaban-
tur. Et cur ita? Quia mœroris ſomnus obruens
ſpem, credendi difficultas fidem ſepeliens, abſ-
que cauſa aliqua probabili, nihil probare ſoli-
dum, nihil non imaginarium poterat reputare.
Scilicet, faſcinati oculi ſomni mœrore ſolidum
corpus vmbram exiſtimabant; & quaſi per ſom-
nium irrepſiſſe meram corporis imaginem augu-
rabantur. D. Chryſol. Serm. 81. *Exiſtimabant ſe* D. Chryſol.
ſpiritum videre. Quare? Quia clauſis oſtiis intra-
uerat Dominus. Diſcipuli ergo conſternati mœroris
ſomno, dabant Chriſto, non quod poteſt diuina vir-
tus; ſed quod natura recipit humana, &c. *Diſci-*
puli poſt reſurrectionem, clauſis oſtiis Domino in-
greſſo, reportaſſe eum ſoliditatem corporis non crede-
bant, in imaginem carnis ſolam rediiſſe ſuſpicantes,
vt dormientibus ſolent corporeæ imagines appa-
rere. Sic olim viſo eodem Chriſto ſiccis pedi-
bus vndas perealcante, *putauerunt phantaſma*
eſſe, & exclamauerunt. Marc. 6. n. 49. Adhuc im- Marc. 6.
perfecti mille fœdatæ originis veſtigiis obum-
brabantur, ſolidámque, & æternam veritatem,
vmbratilem formam eſſe exiſtimabant: ideò
ſubiungit Euangeliſta: *Erat enim cor eorum obcæ-* Luc 24.
catum. n. 52. Adhuc, nimirum, affectiones vete-
res, quibus ſolida, tanquàm inania reputabant,
non deſeruerant.

Malum itaque, & ſatis malum inania pro ſo- 808.
lidis habere: peius habere ipſa ſolida pro inani-
bus: ſed illud peſſimum, ſi ſimul, & eodem tem- Peccator ſimul phantaſtica pro ſolidis, & ſolida reputat pro phantaſticis.
pore ſolida, & inania tractata pariter, commu-
tato iudicio computentur, & ſolidum inanitati,
ſoliditati inane tribuatur. Scrutaturus vniuerſam
familiam, & domum Iacob, ſollicitus, & iratus
erumpit Laban Geneſ. 31. nec tamen idola, quæ
quærebat, potuit inuenire: nimirum, iam iſta à
Rachele detriumphata ſub pedibus iacebant,
quibus, tanquàm proſtratis, inſidebat. Sed, cur
intrans, & ſcrutans abſque dubio tabernacula
omnia, non dicitur, quid euoluerit; ſed ſolus
ingreſſus, & nulla inuentio exprimitur: ſic enim Geneſ. 31.
Textus: *Ingreſſus itaque Laban tabernaculum Ia-*
cob, & Liæ, & vtriuſque famulæ, non inuenit?
n. 33. Credo, vt peſſima miſeri faſcinatio noſce-
retur, idola illa, & vaniſſimas effigies perqui-
rebat: dúmque in illis totam ſoliditatem imagi-
nabatur, pariter quidquid ſolidum inueniebat,

tanquàm vaniſſimam vmbram, præteribat. Nihil in familia ſancta Iacob dicitur euoluiſſe: quia, dum ſanctificata erant, & plena, cernere non potuit, quin illi tenues vmbræ viderentur. Fauet Ambroſius lib. de fug. ſæc. cap. 4. *Laban perſcrutatus eſt domum eius ſpiritalem, & non inuenit effigies: plena enim erat, non figurarum; ſed negotiorum. Potuiſſet autem inuenire fundamenta virtutum, & culmina, niſi cæcitatem cordis, & perfidæ mentis caliginem detuliſſet.* Ad myſticum declinat S. Doctor: vtcunque, cæcitas faſcinans, præſtigiatrix caligo imagines miſero tanquàm ſolidiſſimum aliquid repræſentabat, & interim virtutes ſolidas, tanquam aliquid inane, præteribat.

Ambroſ.

809. Hinc piiſſimæ preces Apoſtoli ad Epheſios: *Hoc igitur dico, & teſtificor in Domino, vt non ambuletis, ſicut & gentes ambulant, in vanitate ſenſus ſui: tenebris obſcuratum habentes intellectum.* cap. 4. num. 17. Putares tam anxiis votis idololatriæ vanitatem gentibus cultam rogari auerruncatam: at id iam cordi eſſe fidelibus Epheſiis ſupponebat. Id ergo enixè rogat, ne ab hac vanitate cultâ obtenebratum gerant intellectum, id paſſuri, quod per nocturnas tenebras viatores patiuntur. Ecquid tanti eſt mali, quod per nocturnas tenebras incurratur? Chryſoſt. hic, neſcio an aliquid vſquam grauius edisserens: *Qui obtenebratus eſt, nihil eorum, quæ in tenebris ſunt, videt: ſed ſæpenumerò fit, vt cùm funiculum videat, ſerpentem ſuopte vitio cernere ſe putet: & ſi à maceria quadam, vel ſepis obiectu detentus fuerit, ab homine ſe, vel Dæmone quopiam detineri credat. Et talia quadam multa cum timore, magna mentis perturbatione metuit: timebunt, inquit, timore, vbi non erat timor: quæ verò timenda erant, illa non timent.* Pulchrè: hinc enim fit, vt funiculum, tanquàm ſerpentem fugientes, dum currunt, altiſſimam ſnucam incurrant, quam paululùm ſpiſſiorem vmbram interpretantes, dum contemnunt, infauſtè præcipitantur. En tibi, quod obtenebratæ per faſcinum menti euenit, damna temporalium bonorum, tanquàm aliquid horribile, euitat: ſpiritualium verò iacturam intrepide incurrit: quia, dum bona illa ſolida, iſta pariter inania arbitratur. Adhuc obtenebrantis prædicti faſcini effectus, noua paris elegantiæ comparatione illuſtrat ibi Chryſoſtomus: *Quemadmodum pueri, qui dum à nutricibus baiulantur, in ignem quidem, ac lucernam ardentem temerè, & cum audacia manus immittunt: virum verò, qui ſacco indutus ſit, exhorrent: ita.* &c. Sic iſtis pœnitentiæ ſaccus exhorretur, infernus ignis temerè apprehenditur.

Epheſ. 4. *Idem oſtenditur.*

Chryſoſt.

810. Huc abſque dubio collimabat cæleſtis illa doctrina Chriſti Domini: *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Matth. 6. num. 22. Cur enim rectum intentionis iudicium, *ſimplex oculus* appelletur, niſi, quia admiſſo quodammodo nouo faſcini oculo non duplicatur? Ille certè ſimplex eſt oculus, qui fumoſis his præſtigiis non immiſcetur; qui nec caligauit in luce, nec in tenebris eluſus eſt; qui non bona pro malis, neque mala pro bonis pariter iudicauit. D. Bernard. tract. de Præc. & Diſc. *Videte, ne fortè non ſit oculus ſimplex, qui fallitur: fallitur enim, tam qui bonum malum, quàm qui malum bonum putauerit. Sciiis autem, neutrum horum vitaturum euitare propheticum: Væ, qui dicitis bonum, malum; & malum, bonum.* Habes miſeros faſcinatæ mentis effectus latiùs deſcriptos, vt ab illis omninò Mariam tutam noueris, de cuius oculis, & aſpectu dixerat ſuprà Bernardus n. 789. *Suorum claritas oculorum tenebras expellit, effugat cateruas Dæmonum, purgat vitia mentium,* &c.

Sententia prædictis damni medicina.

D. Bernard.

§. V.

Oculorum rapacitas ab eodem morbo: at verò Mariani oculi columbini.

AB eodem hoc morbo, quo vitiatur mens, iudicium corrumpitur, in externos oculos rapacitas deriuatur: faſcinata enim cognitio, dum malum pro bono putat, oculos attentiùs infigit: & ſic infigit, vt ipſi oculi, quaſi adunctis vnguibus, obiectum ipſum rapere videantur. Illuſtremus id paucis, vt dum quàm aliter ſe habuerint Mariani oculi, viderimus, nunquam obcæcantis faſcini participem agnoſcamus, ac proinde ab ipſa Conceptione omninò magna videntem, &, quod inde ſequitur probabiliter, vidiſſe tunc Deum inferemus. Redeat Eua infauſta Antimaria. Concepto iam diabolici conſilij veneno, vt ait ibi Chryſoſtomus, leuat in commune damnum oculos: *Vidit igitur mulier, quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum.* Geneſ. 3. num. 6. Heu fuge, miſera: leuabis quippe & manum, præuaricationis ſententiæ ſubſcriptura! Benè Bern. tract. de gradib. Humil. *Quid tuam mortem tam intentè intueris? quid illo tam crebrò vagantia lumina iacis? quid ſpectare libet, quod manducare non licet? Oculos, inquis, tendo, non manum. Non eſt interdictum, ne videam; ſed ne comedam.* Fallax præſumptio: quò tendit oculos, manus extendet. Ideò ibidem Bern. de Dæmone: *Porrigis pomum, & ſurripis Paradiſum.* Sic allecta oculis, manu nefariam culpam conſummauit: nimirum, iam interno morbo affecta concupiſcentia oculos contorſit: à quibus deinde vlteriùs ſcintillata, eoſdem in raptores direxit attentiùs. Gregor. ibi apud Gloſſam: *Vt munda mens ſeruetur à laſciuia voluptatis ſuæ, ſeruandi ſunt, & reprimendi oculi, quaſi quidam raptores ad culpam. Non Eua lignum tetigiſſet, niſi prius incautè reſpexiſſet.* 811.

Oculorum rapacitas.

Chryſoſt.

Bernard.

Oculorũ cuſtodia commendatur.

Gregor.

Nimirum, non adhuc rebellem fomitem, accenſam ab intrinſeco concupiſcentiam gerebat Eua; ideò exteriùs à Dæmone venenatur, vt oculos inde vnguiferos contorqueat. Nos infauſtiores iam in id ſuaſore Dæmone vix indigemus, quippe a fomite, & corrupta concupiſcentia inflammati, ſemper raptores oculos admouemus. Quàm aliter Maria, nemo neſcit ex Ruperto ad cap. 4. Cant. dum columbinos Virginis oculos Euæ opponens, huius oculos fuiſſe ait, *coruorum rapacium, quia ſcriptum eſt: Vidit mulier,* &c. Nihil coruinum in oculis geſſit Maria, aduncum nihil: non ergo fomitem ſenſit, vnde nec cæcitatem contraxit mentis, (quæ duo in hoc art. contra S. Doctoris ſcripta diſſerui,) ac proinde perſpicaciſſimum rationis vſum ab initio obtinuit. 812.

Mariani oculi columbini.

Rupert.

ſunt. Fauet his, quæ de columbæ noſtræ oculis diſſerunt Rupertus, locus ille Iſaiæ 60. num. 8. vbi de iuſtis ita: *Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant: & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas?* Nulla auium mitior, nulla rapacitati auerſior, quàm columba. Laudantur igitur Sancti, qui ita feneſtris animæ vtuntur, ita oculis res aſpiciunt, vt ſimul non rapiant: eſt enim ſumma laus, humanis oculis, ſed non humano more intueri. Præiuit D. Gregor. Moral. 21. cap. 2. *Iuſti volare, vt nubes, dicti ſunt; quia à terrenis contagiis ſubleuantur: & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas ſunt; quia per ſenſus corporis exteriora quæque, intentione non reſpiciunt rapacitatis, eáſque foras non rapit concupiſcentia carnalis.* Et meritò: inde enim volant leues, vt nubes: quia coruinis oculorum vnguibus carnali fœditati non inhærent: columbæque ſunt ad feneſtras; & tamé volare dicuntur: inde enim altiores, & nubibus ſimillimæ volant ſacræ hæ columbæ: quia, dum intuentur, nec rapiunt; interim ab obiectis rapti non detinentur. Veruntamen iuſti omnes, ſicut & Eua, corui, & coruinis oculis eduntur ab origine: vna eſt columba Maria, quæ ideò Euæ ſingulariter oppoſita, quia nec ſemel vt illa, rapacibus his oculis eſt intuita: ideò Cant. 6. num. 8. dicitur: *Vna eſt columba mea.*

Iſaiæ 60.
D. Gregor.
Cant. 6.

813. Hæc vt illuſtriora reddantur, prædictam humani oculi rapacitatem ab ipſa origine inditam, paucis dilato. Tendit huc illud Sancti Iobi: *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.* cap. 31. num. 1. Quia nouerat poſt oculos, facilè ab accenſa cogitatione manus emitti. Sed mira eſt Græca verſio, *διαθήκην ἔθέμην*, quæ optimè vertitur ex Sixtianis: *teſtamentum poſui cum oculis meis.* Teſtamentum autem, non niſi poſt teſtatoris mortem, locum habet: quaſi ſe tanquàm mortuum haberet, ne oculi pluſquàm è cadauere aſpicerent deinceps. Hinc, puto, gloriabatur de præmio, & de videndo Chriſto Domino glorificato in æterna vita: quia in hac, oculos morti damnarat, aut ſe in oculis, dicens: *In carne mea videbo Deum: quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt.* cap. 19. num. 26. Ad quem locum Galfridus apud Tilm. *Claudamus feneſtras morti, vt aliquando pateant vitæ.* Solùm quidem oculis prædicto tenore mortuis, morti clauduntur feneſtræ, vt poſteà in meliori vita illuminentur.

Iob 31.
Oculi in Iob quomodo mortui.
Iob 19.
Galfrid.

814. Deperit ſeruum ſuum miſera domina, & laſciua manu caſtum apprehendit Geneſ. 39. num. 12. Puto, quia iam oculis iuuenem apprehendere tentauerat: emphatica quippe nimis illa verba: *Iniecit domina ſua oculos ſuos in Ioſeph.* Ibidem num. 7. Ex benè *ſuos*, id eſt, proteruos oculos, & meretricios. Benè *iniecit*, tanquàm laqueos: laquei enim, oculi meretricis Prou. 23. Vnde Ambroſ. lib. de Ioſeph, cap. 5. ad hunc locum: *Non iſte ſe oſtentauit, nec cepit incautam: ſed illa, retia ſua miſit; & indagine ſua capta eſt: laqueos ſuos ſparſit, & ſuis haſit vinculis.* Quàm rapaces oculi, qui retia perhibentur, vt teneant, ſi poſſunt, nec poſſint non teneri? Sic, quæ oculos iniecit; quia tenere magis voluit, quàm teneri, manus deinde iniecit, vt teneat; quæque non valuit oculos refrenare, manus etiam compeſcere non valebat: quaſi neceſſarius, vt in Eua, poſt oculorum iactum, tactus manuum habeatur. Videt Dauid Bethſabee, & capitur: & quia longè erat, non ſtatim poſt oculos manum mittit: mittit tamen nuncios, qui afferrent: nihilominùs in Textu eſt: *Miſſis itaque Dauid nunciis, tulit eam.* 2. Reg. 11. n. 4. Cur, quæſo, ſi ipſi nuncij tulerunt, vnus tantùm Dauid eam tuliſſe dicitur? Crediderim ita ſcriptum, vt indiuiſus videntis, & apprehendentis actus agnoſcatur.

Geneſ. 39.
Oculi retia ſunt.
Prou. 23.
Ambroſ.
2. Reg. 11.

815. Peregrinaturus Abraham apud Ægyptios, dixit vxori: *Noui, quòd pulchra ſis mulier, & quòd cùm viderint te Ægyptij, dicturi ſunt: Vxor illius eſt: & interficient me, & te reſeruabunt.* Geneſ. 12. n. item 12. Ad hos effectus, potiùs amanda videbatur dicenda Sara, quàm ſolùm videnda: ſed videre, & rapere apud Ægyptios perinde exiſtimabat. Fauet Tertull. lib. de cultu fœm. cap. 2. *Nam, etſi accuſandus decor non eſt, vt felicitas corporis, vt diuinæ plaſticæ acceſſio, vt animæ aliqua veſtis vrbana: timendum tamen eſt propter incuriam, & violentiam ſpectatorum: quæ etiam Pater fidei Abraham in vxoris ſuæ ſpecie pertimuit.* Signatè enim, vt puto, incuriam violentiæ adnexuit: qui enim per incuriam iactant oculos, auidè rapiuntur, vt à violentia manus non contineant. Aliqui pro *incuria*, legunt *iniuriam*: ſed prurigo eſt critica, Afri leporem dum non capit, intercipiens. Hinc patebit illud Dauidis de impiis locuti: *Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, tranſierunt in affectum cordis.* Pſal. 72. n. 5. Vatablus vertit: *Præ pinguedine oculi eorum exeunt: in imaginationibus cordis peragunt.* Vbi exeuntes oculi, & prodiens iniquitas pro vno; & eodem reputantur, vt vides, tanquàm in baſiliſco. Imò, quas Vatablus appellat *imaginationes*, in Vulgato dicuntur *affectus*: quia in his, cùm idem ferè ſit, obiectum videndo trahere, quàm ab obiecti vi trahi cupiendo: fit, vt idem ſit affici, quàm imaginari: quod ſuprà etiam Iob voluit oſtenſum.

Geneſ. 12.
Oculorum incuria, in violentiam mutatur.
Tertull.
Pſal. 72.
Vatabl.
In peccatore perinde eſt cogitare, & optare.

816. Quid ſeparatius, quàm Sancti ab impiis? quid inter ſe differentius, quàm iuſta ſoboles Seth, ab iniuſta progenie Caïn? Et tamen mediis oculis, tam diuerſa extrema copulantur: *Videntes filij Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores ex omnibus, quas elegerunt.* Geneſ. 6. n. 2. Vix vident, cùm accipiunt: vix videntur pulchræ, cùm rapiuntur: penè in ipſis oculis, manus indicantur. Quid ita? Quia proterua voluntas, dum nimiùm indulgens non refrænat, ſenſus aliàs bonos corrumpat, neceſſe eſt, & concupiſcentia miſerè proſternitur. Multa de his ibi Chryſoſt. homil. 22. ita concludens: *Concupiſcentia illos in hanc induxit perniciem: pulchritudo aſpectus, ſcortationis, & intemperantiæ eis cauſa fuit.* Vbi aſpicitur pulchrum, ſaltem affectu rapitur: vt ſcortationis effectus ſubſequatur. Ideò benè Euſeb. Gallican. homil. de Beato Latrone ſic ſcribit: *Clamat Apoſt. 1. Cor. 6: Neque adulteri, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt. Abſtineamus manus ab alieno, oculos ab aliena.* Quaſi vtraque bona, diuitiæ, ſcilicet, & vxor: manibus illæ, iſta oculis æquè raperentur. Nouit id Ethnicus homo Cicero Orat. pro lege Manilia, vbi eligendum ducem deſcribit, & præſcribit hoc modo: *Quare etiam, ſi quem habetis, qui collatis ſignis exercitus regios ſuperare poſſe videatur: tamen niſi erit idem, qui ſe à pecuniis ſociorum, qui ab eorum coniugibus, ac liberis, qui ab auro, gazáque regia,*

Geneſ. 6.
Idem probatur.
Chryſoſt.
Euſeb. Gall.

regia, manus, oculos, animum cohibere poſſit: non erit idoneus, qui ad bellum Aſiaticum, regiámque mittatur. Quaſi horum omnium æquè oculi, atque manus ab animo furente rapaces veniant.

817. Facit huc illud Salomonis de fœminæ pulchritudine non aſpicienda: *Non concupiſcat tuus pulchritudinem cor tuum: neque capiaris nutibus illius.* Prouerb. 6. Prou. 6. n. 25. in Sixtian. vertitur: *Non te vincat forma concupiſcentia, neque capiaris tuis oculis: neque abripiaris ab eius palpebris.* Oculi enim proprij, pulchritudinis auidi, & rapaces priùs cor produnt, quàm hoc alienis palpebris capiatur: ſic rapaces inuolantur, inuolantes rapiuntur. *Pupilla cur tam parua.* Graphicè propterea Chryſologus Serm. 139. diuinæ attribuendum putat prouidentiæ, quòd tota vis oculi latè patentis, ad pupillæ exiguitatem reducatur, ne ſecundùm ſe totum raptor *Chryſol.* extitiſſet: *Dei eſt, quod oculus in orbem ſic apertus arctatur anguſtiſſimus in pupillam: quatenus moderatè viſum videat, non inuideat: prouideat, non proripiat: proſpiciat, non deſpiciat. Oculus ſit animi feneſtra, ſpeculum ſit mentis, ſit lumen corporis, membrorum dux ſit, non introitus vitiorum.* Si enim ex minima ſphæra tot vngues aduncos iniicit, tanta rapit; quanta ex maiori ambitu intuens proriperet?

818. Concludo hanc rem exemplo vxoris Lot. Fugiebat illa cum marito incendium vrbis ſuæ, monita ne retroſpiceret: dúmque fugit, *reſpiciens* *Geneſ. 19.* *poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis.* Geneſ. 19. n. 26. Sed, cur maximè in ſtatuam ſalis? Quia, vt ſale *Exemplo alieno condimur.* cibi condiuntur: ſic nos huius exemplo condiremur. Vtitur itaque Deus nouo hoc pœnæ genere, quo nunquam aliàs: vt maximum periculum ab oculis vetita aſpicientibus ſanaret, hominéſque hoc ſale ſapidi & ſapientes, diſcerent tantum damni euitare. Stephanus Cantuar. ibi apud Godefr. *Sicut ſal cibos condit; ita caſus malorum, cautio eſt bonorum.* Nimirum, reſpexit miſera, & rapacibus oculis, vrbem infamem auido attrahebat affectu. Deſipis, & deciperis, ni hoc ſale condiaris. Hinc explicatem illud Chriſti Domini: *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.* *Luc. 9.* Luc. 9. n. 62. Non dicit Dominus, nefarium eſſe eadem manu, quæ aratrum cæleſte apprehenderat, iterum profana attrectari: id enim planum: at adhuc apprehendens ſacrum aratrum, necdum profana tangens, iam cælo prædicatur ineptus, quiſquis retroſpicit: quippe tam facilis via ab oculo rapaci, ad manum attrectantem, ad opus ab aſpectu: vt qui attentè aſpicit, de intento iam opere ſuſpectus habeatur. Hæc pro columbinis Mariæ oculis, neque ab interno faſcino rapacibus, commendandis. Quanta ergo interni Mariani aſpectus dignitas? quantum in illo à mortalium omnium aſpectibus diſcrimen? quanta in illo à Conceptione pura perſpicacitas, candida innocentia? Decenter ergo obtutibus ſic mirè factis, beatam etiam viſionem inditam auguramur.

***

§. VI.

A contemplationis purioris ſpecula, faciliùs Dæmonis, & tenebras, & technas effugaret Deipara.

AB huius Anthologiæ principio hucvſque conatus ſum oſtendere, Mariani obtutus claritatem eam eſſe, cui nulla cæcitas debeat impingi, nullus 819. videntis rationis vſus interdici: indéque probabiliter inferebam, etiam in ipſo Conceptionis momento Deum vidiſſe. *Maria in Conceptione ſua Deum vidit.* Venio iam ad ſecundam anthologici tituli partem, qua congruè hanc opinionem, pro nobiliori Deiparæ præſeruatione diceham excogitatam. Aſſerunt Doctores piæ opinionis, Mariam nullo fomite maculatam, (quod XI. Anthologia latè oſtendi, & in ſequentibus huius Art. vberiùs confirmabo,) ſemperque & virtutibus inditis, & diuina prouidentiâ protegente, ab ipſa Conceptione, vel leuiſſimi praui motus vmbram euitaſſe. Ecquæ igitur diuinæ prouidentiæ cura poterat, aut decentior, aut efficacior exhiberi, quàm ſi tunc illi ſe ipſum clarè videndum exhiberet? Quid? A diuinæ contemplationis lumine Dæmon, & quæuis eius tentationes, & technæ eliminantur. Hincque præcipuè Mariæ ſecuritas comprobatur, quòd nec etiam in ſomno, vt volunt, à diuina contemplatione ceſſaret: at nihil contemplationem Marianam ita aptè foueret, quàm ſi iteratis vicibus Deum videret: hinc enim relictæ ſcintillæ, ſcintillantes ſplendores, Mariam ab actuali vnione ceſſantem non permitterent. Hunc tranſeuntis beatæ viſionis effectum nemo negabit, eóque datam illi, dum viueret, multi fatentur: tunc ſic arguo. Per nos Maria ab ipsâ ſua Conceptione altiſſimam hanc contemplationem inchoauit: ergo piè, & decenter credamus, neceſſe eſt, diuinæ viſionis fomento adiutam fuiſſe. Probo ſequelam: quia decens erat, vt in vtero materno futuræ Matri Deus altiſſimum tribueret contemplationis gradum: ſed optima via ad hunc erat, ſi ibi ſe clarum exhiberet; ergo decenter credimus exhibitum. Pro piis Doctoribus conuincendis hæc pluſquam ſatis, quibus ſemper in ore illud eſt, & meritò, nihil decenter requiſitum, & poſſibile Deiparæ denegandum. Cùm autem tota pendeat argumentatio hinc, quòd fomitis inſultibus, & Dæmoni, eiúſque technis eliminandis altiſſimam contemplationem, & maximè claro intuitu quandoque irradiatam, congruam dixerimus: iam late comprobemus, quàm id verum; & Mariam, quæ ab initio iſta fugauit, hoc fultam priuilegio inferemus, hac tutatam ſpecula.

Dum Chriſtus manaret ſanguine agoniſtico, ignauo ſomno diſcipuli indulgebant, ad quos 820. Matth. 26. tunc ille: *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem.* Matth. 26. n. 41. Non vigiliam à ſomno *Contemplatio ſpecula eſt contra hoſtes.* Chriſtus expoſtulat; amouendo enim ſomno ſa-

tis

tis erat, ſi orationem præciperet; neque oraturi ſupponuntur dormientes. Cur igitur cum oratione etiam vigilias voluit commendatas? In textu Græco, γρηγορεῖτε, non ſolùm eſt ſomno non capi; ſed magis impigrè expergiſci, & ab ſpeculâ vigilanter excubiis inſiſtere: vnde benè defatigatos milites exprimens Cornel. Tacit. vocauit *inſomnes magis, quàm vigiles*: aliud enim eſt ſomnum amouere, aliud curam admouere vigiliis. Hoc ergo voluit Chriſtus, vt attentâ curâ, & tanquàm ab altâ ſpeculâ mentis illuminatæ, ſui vigilarent. Cauſam ad rem noſtram aperuit pulcherrime Chryſol. Serm. 27. *In procinctu belli, ſemper vigiliæ ſunt militum diſtributæ, vt inſidiis nihil liceat, nihil pateat dolis. Perniciosiſſimus nimis eſt repentinus hoſtis: nam, aut inſcios præuenit, aut incautos præoccupat, aut opprimit dormientes. Hinc eſt, quòd Chriſtus, Rex noſter, per totam ſæculi noctem, milites ſuos præmandatis vigiliarum vicibus commonuit contra Diaboli, id eſt, veteris hoſtis ſubtiliſſimum dolum, contra latentes impetus vitiorum, contra criminum inſidias irruentes, contra ſcandala, quæ nobis variis oriuntur ex cauſis, contra tentamenta præſentis vitæ, contra acies ſæcularium preſſurarum: taliter admonendo: Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.*

Corn. Tac.
Chryſol.

821. Aptiſſimè ergo has vigilias diuina prouidentia ſumpſit pro inſtrumento, ne oblata praua obiecta vnquam poſſent Mariæ adblandiri. Aptiſſimè illi etiam in Conceptione conceduntur, & hæ diuino aſpectu illuminatæ: quia, quamuis ibi nec ab intrinſeco, nec ab extrinſeco poſſent inſidiæ parari; tamen decebat illam, quæ in harum vigiliarum Regina edebatur, his nunquam caruiſſe præſtantiſſimis. Quid ita? Quia, ſi Paulus, & Moyſes rapta beatitudine vigilarunt, vt deinde quodammodo cæleſtes viderentur; congruit Reginæ dignitati, vt eadem beatitudine roborandis deinceps vigiliis, in primo ſui momento frueretur. Vigiliarum harum regnum expreſſit Rupertus ſuprà num. 774. vbi vigili Deo illam compoſuit. Adde congruè fugando Dæmoni in origine fœda inuoluto, Marianæ origini tribui has vigilias prædicto modo illuminatas: vt, ſicut in decurſu vitæ per gratiam inhærentem, & cor vigil, Dæmonem, eiúſque technas dicitur euitaſſe; ſic in primo inſtanti, non ſolùm gratia inhærente, ſed etiam reuelato Deo clarè, Dæmon inde excellentiùs fugatus noſceretur.

Maria contemplatio quàm vigilans.
Rupert.

822. Fauſto fato, diuinâ aſpirante gratiâ, in morte fit Paradiſi hæres, Beatus ille Latro, quem tota vita Inferno hæreditatem deſtinarat. Hinc Chriſtus Dominus: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo.* Luc. 23. num. 43. Sed, cur illi, quæſo, qui tantùm memoriam ſui in regno poſtularat, diuina etiam ſocietas expreſſè cum ipſo regno, quaſi aliquid requiſitum inculcatur? *Hodie mecum.* Vnde tam neceſſarius iſte beneficij cumulus, vt non ſolùm in Paradiſo; ſed cum Chriſto futurus latro enuncietur? Reſpondet acutiſſimè Euſebius Gallicanus ex ore ipſius Chriſti hom. de B. lat. *In Paradiſo, &c. Nullum illuc cibum lethalem. nullam iam legem, nullam arborem pertimeſcas: ego tibi illuc ero victus, & vita. Et ne fortè verearis, ne tibi aliquis hoſtis in illo beato nemore, ne antiquus ille latro inſidietur: poſſeſſio tibi illuc me introducente firmabitur.* Sic etiam in cælo iuſti ex ſe haberent periculum, niſi Deo comite, & clarè viſo, tanquàm vita, & victu firmarentur. Quàm ergo congruum, vt Virgini in primo inſtanti non ſolùm gratia, & illa confirmata; ſed etiam optimo hoc modo confirmata tribueretur? Videor mihi audire Deum in primo illo inſtanti Virgini dicentem: En te vnicam mortalium poſt protoparentes ſub iuſtitia condo originali, & meliori cuidam induco Paradiſo: nullum deinceps pomum, nullam arborem, nullam legem pertimeſcas: ego tibi ſæpè victus, & ſemper vita ero: Et ne forte verearis, ne tibi aliquis hoſtis in hoc feliciſſimo ſtatu, ne antiquus ille Serpens inſidietur; poſſeſſio gratiæ me introducente, me præſente firmatur. Ab hac viſione, me ſemper, licèt obſcuriùs, in altiſſimis vigiliis præſentem habebis, & illam iteratis vicibus, prout expedit in viâ, identidem refouebo.

Luc. 23.
Iuſtus cur ſemper in periculo.
Euſeb. Gall.

823. Certè hoc modo nobiliſſima Mariæ præſeruatio conſtituitur: ſic excellentiſſimo modo, fugatis initio hoſtibus, eius perſeuerantia ſtabilitur. Commendans Deus præclaram Iobi virtutem, tandem calumnianti Dæmoni permiſit, iuſto pararet inſidias, dolos machinaretur: & addit Textus: *Egreſſus eſt Satan à facie Domini.* cap. 1. num. 12. Si non diſceſſit à facie Domini clarè tunc viſâ, vt per ſe conſtat; vnde à præſentia Domini egreſſus dici potuit Dæmon, cui Deus neceſſariò ſemper aſſiſtit? Datur intelligi, ſpecialem quendam modum præſentiæ diuinæ ad inſidias parandas timuiſſe, & quoad potuit illam euitaſſe. Didymus ibi in cat. Græca: *Hinc docemur, Diabolum ad hoſtiles inſidias, quas homini ſtruit, conuerſum egredi à Deo.* Hebetantur ibi illius vires, franguntur technæ, impetus molleſcit; nec poteſt ita præſente Deo aliquid machinari. Hinc Dei præſentiæ aſſiſtentes, & in contemplationis ſpecula collocatos tantoperè pertimeſcit: nouit enim aduerſarius crudelis, ibi illuſtrari contemplantium mentes, & in modum gladij exacui, quo tandem ipſe miſerrimè trucidetur. Laborauit ergo foras egredi, ſi fortè foris etiam Iobum, id eſt, extra Dei familiare commercium inueniret. Sed ſudabat incaſſum: ideò enim à Iobo, quem debellandum ſuſpirabat, & ſperabat, debellatur: quia vir ſanctiſſimus ex diuina contemplatione arma ſemper parata, ſemper feriendo hoſti apta conſeruabat. Grauiter idem Didymus ibidem poſt multa de Iobi perſeuerantiâ locutus: *Qui Deo vtitur familiariter, harum rerum mortalium curâ non angitur: tantóque propiùs ad ſuperna, & fixa bona accedit, quantò ab his caducis abeſt longiùs. Nequitia enim ſpiritus, & concitati fluctus iuſta menti nocere non poſſunt, præſertim cùm eius cuſtos ſit Deus, qui modum ſtatuit calamitati: qui, licèt ea, quæ menti obſequuntur, Diabolo dedat, ad modi, rationis, virtutíſque ſpecimen; mentem tamen, quæ manus conſeritur, reportantúrque trophæa, ipſe tuetur, ac ſeruat.* Vtebatur Iob Deo familiari, ad diuina totus contemplationi deditus, properabat, vt paulò antè multis probarat Didymus; ideò mentem, quæ manus in pugna conſerebat, munitiſſimam ſpernendo hoſti conſeruabat, ipſo Deo cuſtode ſecuriſſimam. Ergo congruè perfectiori contemplatione Mariam in Conceptione vſam dicimus: vt Dæmon diuinam faciem euitans aufugeret celerior: & illius mens in poſterum omnibus huius technis facilior dominaretur.

Contemplationis vtilitas contra tentationes.
Iob 1.
Didymus.
Didymus.

824. Permiſit Chriſtus vultui, vt marcore fameſcentis

Matth 4. *Dæmon, præſente Chriſto, ſtulteſcit.* centis naturæ indicia præberet: & ecce accedit tentator dicens; *Dic, vt lapides iſti panes fiant.* Matth. 4. n. 3. Quis non rideat, & irrideat Dæmonis inſcitiam, dum ieiuno, & famelico Domino offert lapides? Hæccine blanda gulæ irritamenta? Vnde, quæſo, qui ſagax decipiendo, ſubdolus illaqueando, ſic ſtulteſcit? Quæſiuit, & reſpondit aptè ad rem noſtram Chryſol. Serm. 11. Chryſol. *Miſer, malus vis eſſe; ſed non potes: cupis tentare, ſed neſcis: eſurienti tenera offerre, non dura debuiſti. famem non aſperis palpare, ſed blandis: inediam non horridis vrgere debueras, ſed guloſis: iſtis non modò Dei Filium, ſed hominis filium tu illaqueare non poſſes. Ad præſentiam Chriſti, deperire tibi artes tuas tentator intellige.* Elanguebat, nimirum, improba verſutia, vbi diuina lucet Sapientia: tenebræ oppetunt, Sole appetente; & inde ignauus erga Mariam Dæmon, meritiſſimò præſumetur, vnde ab initio hoc Sole intimè radians aſſumatur.

825. Inter reliqua ſigna, quibus Chriſti humanitas occultam Diuinitatem glorioſiſſime manifeſtauit; ſunt illa illuſtria, quibus ab humano pectore, *Et eneruatur.* imperantes tyrannicè Dæmones effugauit. Horum tamen illud illuſtrius, de quo Matth. 8. n. 28. Matth. 8. *Cùm veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes Dæmonia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis, ita vt nemo poſſet tranſire.* Occurrerunt? Et cur ab internis Tyrannis non prohibentur? cur ab impiis poſſeſſoribus non tardantur? O quid ceſſatis, Spiritus immundi! homines hos in abſtruſiorem ſepulcrorum partem reducite, in profundiores latebras abdite: ſi ad Chriſtum eos venire ſinitis, exulabitis: cur ergo in remotiſſimum poſſeſſiones has veſtras non transfertis? Haud poterant: prætteribat illac Chriſtus, & remotior licèt præſentia, Dæmoniacos homines ſic roborauit, vt qui paulò antè captiui & poſſeſſi fuerant, iam dominos illos ſuos poſſiderent: vnde iam Dæmones tanquàm captiua ſpolia, tanquàm bello capta mancipia Domino præſentanda ab ipſis occurrentibus hominibus ferebantur. Acumen eſt Chryſologi Serm. 16. de Dæmonibus loquentis: *Exhibiti, non volentes venerunt: imperantis iuſſu, non ſuo auſu: attracti ſunt inuiti, non ſua ſponte currentes: denique ad præſentiam Chriſti, homines exeunt de monumentis, & verſa vice captiuos ferunt, à quibus fuerant captiuati: ſiſtunt pœnis, quorum cruciatibus torquebantur:* Chryſol. *aptant ad ſententias, à quibus addicti fuerant iam ſepulcris.* Talis eſt diuina præſentia: porrigit gladios imbellibus, fortibus debellandis: & exarmandis robuſtis, inermes roborat: vt ab his Dæmones cogantur ad pœnam, quibus culpam ſolliciti ſuaſerunt. Longè ergo meliùs ad diuinam præſentiam manifeſtam, venenum Dæmonis (non iam poſſeſſoris, ſed ne poſſideret) eiuſque potentia, in Maria omninò eneruaretur. Meritò ita factum præſumimus, vt deinde faciliùs Dæmonis triumphatrix intelligatur.

826. Aſcenderunt cum Chriſto Domino transfigurando, Diſcipuli dilectiores in Thabor; perfunditur ille Sole, & horum oculi luciſluis radiis *In Chriſti Transfiguratione.* beantur: interim ad fontem diuini ſplendoris manantis, diutiùs manere exardeſcunt. Sed en ſtatim luce ipsâ, ni fallor, in nubem efformatâ, certè nube lucem iaculante, aut inumbrantur clarè, aut clareſcunt obſcurè: ideò additur: *Ecce* Matth. 17. *nubes lucida obumbrauit eos.* Matth. 17. n. 5. Si lucida, vnde obumbrat? ſi obumbrans, vnde lucet? Non in hac inumbratione, tenebras cogites, ſed protectionem: neſcit enim lex diuina communicata, ad modum obtegentis nubis non munire, & obtectos defendere. Somniarunt Ethnici à Diis ſuis, quandoque nube circuntegente cuſtodiri eos, quos ab omni periculo illæſos volebant: ideò Virgilius Æn. 1. à Dea matre Æneam ſuum Virgil. nube protectum teſtatur: & Homerus Odyſſ. 4. Homer. idem erga Vlyſſem à Pallade præſtitum ſcribit. Hinc & Plutarchus lib. de ſolert. anim. de Diis Plutarch. locutus, ſubdit: *Quos ſaluos volunt, caruleâ ſæpenumero nube obiectâ, eripiunt, atque ſuffurantur.* *Nubes protege apud profanos, & ſacros Scriptores.* Sed præſtat factum, ficto: Deus noſter teneerrimus hominum amator, nube lucida ſuos protegit, viſibilíque ſigno inuiſibile propalat munimen. Quid ita? Quia in monte purioris contemplationis, quo nunc fruebantur Apoſtoli, à diuina illuminante præſentia, non quæuis, ſed illa gratia participatur, vbi optimum præſidium reperitur. Pulchrè D. Anton. de Padua Serm. de Transfigurat. ad hunc locum: D. Ant. Pad. *Virum iuſtum in monte luminis, id eſt, ſanctæ conuerſationis, transfiguratum obumbrat gratia Domini ab ardore mundanæ proſperitatis, à pluuia concupiſcentiæ carnalis, à tempeſtate Dæmoniacæ perſecutionis.* Qui Mariæ ab ipſo Conceptionis inſtanti ſupremam in hoc genere gratiam tribuimus, qua nihil culpæ, & fomitis contraxit, qua dæmoniacæ contra totam naturam perſecutionis venenum euitauit: cur illi montem luminis denegabimus? Equidem hæc gratia præſeruatiua non aliunde aptius his effectibus cognoſcetur, quàm ſi fora diuinæ præſentiæ lumine intelligatur: hinc, & contemplationis dono in poſterum relicto, ſuauiſſimè Virgo à quauis praua concupiſcentia immunis deprehenditur.

Commorituri potiùs acerbè, quàm ibidem ſpontaneè commoraturi Iſraelitæ, id eſt, viri iuſti, breuem trāſitum per Edom, id eſt, terreſtrium *In contemplatione voluptates mundi ſpernuntur.* bonorum Regis regiones, efflagitabāt, Num. 20. nec tamen impetrarunt. Timebat, nimirum delusus Princeps, ne illa, quibus ipſe adhærebat bona, iuſtos ineſcarent, ne laquei, quibus miſer ſponte ſtringebatur, ſibi erepti iuſtos illaquearent. Illum tunc iſti, pacato, & bono animo eſſe iubent dicentes: *Per tritam viam gradiemur.* Ibidem, num. 19. Numer. 20. Quaſi dicerent: Nec etiam minimo ceſpiti immiſcebimur; ſed per viam tritam, vbi nec minima herba vernet, incedemus: vnde nos voluptatibus tuis perturbari, aut tibi ob terreſtria iſta turbas moturos, falſus exiſtimas. Sed, vnde, quæſo, tanta fiducia iuſtis, vt in regione Edom, carnis irritamenta, & Dæmonis illecebroſas inſidias non timerent? Diſce ex Græco, quo hic locus ita vertitur: διὰ τὸ ὄρος παρελευσόμεθα: hoc eſt, *per montem gradiemur.* Mons illis, trita, & immunis via erat: de quo Philo Iud. lib. *Quòd* Philo Iud. *Deus ſit immut.* ſic ſcribit ad rem noſtram: *Securi de eius tumultuatione reſpondeamus, quod præter montem tranſibimus: hoc eſt, aſſueti ſublimioribus verſari potentiis, & ea ſpeculârcs conſiderare, ſ... vtraſque rationes ſingularum, per quas earum eſſentia noſcitur: contemnimus omnia externa, & corporea obiecta: ſunt enim humi repentia.* Secura contagio ſpeculatrix anima pertranſit illecebras: tuta periculi laqueos prætteruolat, expers diſcriminis inſidias præcognoſcit. Quidquid ſudemus, qui

Mariam

Mariam à primo inſtanti in tuto culpæ, & fomitis volumus collocatam; non aliunde id faciliùs peragemus, quàm ſi illam in monte luminis, in ſpecula beatæ viſionis conſtituamus.

828. Deducitur huc à verbis Salomonis optimum argumentum: *Fruſtra autem iacitur rete ante oculos pennatorum.* Prouerb. 1. n. 17. Si ſecuritas capiendorum, à meris oculis prouidentibus rete deſumeretur, non ſolùm pennata, ſed etiam quadrupedia hinc ſecura forent: nec enim lepores, v.g. vel cerui, niſi ab illorum oculis occultentur retia, retibus impingant. Quid ergo? Illos ænigmaticè commendat oculos, qui pariter etiam pennis tutari poſſunt. Ceruus, quanuis præuiſum rete euitet, tamen per terram gradiens, ſemper in periculo eſt, ne in occultum incidat. At auis ab alto, & rete meliùs introſpicit: & dum in ſua regione commoratur, laqueorum nodos in terrâ delitentes euitet, & irrideat, neceſſe eſt. Grauiter deinde Beda ad rem noſtram: *Fruſtrà tale iacitur rete, qui mundis oculis cordis ſuperna contemplantur: qui dicere nouerunt cum Propheta: Anima noſtra, ſicut paſſer, erepta eſt de laqueo venantium. Facilè enim laqueos, qui in terra tenduntur, cauet, qui conuerſationem habet in cælo.* Ab his enim oculis pennas capimus, vt à terrenis erecti conuerſationem noſtram cum Apoſtolo, in cælis habeamus. Tribuamus ergo Mariæ Reginæ, non quoſuis; ſed oculos de diuina viſione mundiſſimos in Conceptione: hinc enim faciliùs pennas, quibus & culpæ, & fomitis laqueos euitauit, & deinceps euitatura erat, intelligemus.

Prouerb. 1.

Contemplationis oculi cur pennati.

Beda.

829. Laudaui ſupra latè oculos Marianos columbinos: noſti autem propterea columbas iuxta fluenta limpida volitare; quia ab illis, tanquàm ab ſpeculo, percepta accipitris imagine, eius non ſolùm vngues; ſed & vmbram euitant, de quo plura Interpretes ad Cantic. 5. num. 12. Nunc audi, quid Rupertus de Maria ad illud Canticor 4. num. 1. *Oculi tui columbarum.* vbi ita: *Columba iuxta fluenta reſidet: tibi, vel tuo pectori, omne fluentum Scripturarum contiguum eſt: nunquam aduentus ſpiritualis accipitris tibi eſſe improuiſus, aut te conſequi, imò nec tibi appropinquare potuit.* Sanctiſſime Abbas, ſi nunquam appropinquare potuit columbæ noſtræ accipiter, iam corrige, quod illam alibi eius vnguibus laniandam tradidiſti. Sed ad rem. De altiſſima notitia Scripturarum, id eſt, cæleſtium myſteriorum intelligentiâ ortum vult Rupertus, vt Maria ſemper, vel etiam Dæmonis vmbram propinquam euitaret. Et quantò nos rectiùs dicemus, ab ipſa myſteriorum Domini clara notitia, id optimè peractum? Certè hæc via, quò nobilior, eò planior percipitur.

Maria oculi contra Dæmonem quàm perſpicaces.

Rupert.

830. Hoc eſt, cur Antiſtitum Antiſtes fideles admonens fratres, ſic ſcribit: *Sobrij eſtote, & vigilate: quia aduerſarius veſter Diabolus, tanquàm leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret.* 1. Petri, cap. 5. num. 8. Si in ſobrietate, terrenorum omnium affectuum temperantiam commendarat; quid vltrà vigilias requirit? Ecquid poterit infernus leo contra illos, qui virtutibus omnibus armati degunt; licèt non ſemper vigiles, tanquam ab alta ſpecula contemplentur? Poterit, quidquid intendat, euertere, deſtruere, ſpoliare. Arma cæleſtia ſine excubiis, nihil proſunt: vigilantibus verò, nihil damni inſidiæ Dæmonis poſſunt aſportare. Vnde, quemadmodum bellicis quibuſdam machinis ad ſummum vſque turris apicem, & murorum faſtigiata propugnacula (quò aliter aſcendere non poterant) vigiles excubitores, hoſtium inſidias exploraturi, euehuntur: ſic velut per machinam, ad illuminatæ mentis ſpeculam aſcendimus, vt præuiſas hoſtium technas facilè rideamus. Chryſologus ibi Serm. 12. *Nec arma cæleſtia hoſtes poterunt ſuperare terreni, nec diuino Regi aduerſa poterunt contraire mundana, nec in procinctu fidei conſtitutos prauenire poterit inimica ſubuerſio: neque caſtos, vigilantes, ſobrios, Diabolus perturbare ſuis ſuperuentionibus præualebit: certè neque nos taliter armatos publico conflictu prouocare audebit, dolo expetere non præſumet: ſi animus in cæleſti ſpeculà perſeueret, Diaboli fraudulentas deprimat, & declinet inſidias.* Congruè igitur, qui Mariæ à Conceptione armatam à perſeuerantiæ dono gratiam conceſſam fatemur, eam in altiſſimâ ſpeculâ, (& illâ, vt Deiparam decet, viſionis beatæ) collocamus: hoc enim inſtrumento diuina prouidentia, illæſam perſeuerantiam, & incontraſtabilem gratiam ſolet confirmare.

1. Pet. 5.

Contemplatio cæleſtis eſt machina.

Chryſol.

831. Sed videamus expreſſiùs, quàm felici machina, vt dixi, ad illuminatæ mentis ſpeculam conſcendamus, vt inde contra inſidias tuti perſeueremus. Vitâ integer, & moribus incorruptus ſpiritus prærequiritur Deo conuerſando: cuius rei apertum ſymbolum ſimila illa non fermentata, quæ in azymis vndique ſynceris Deo offerebatur: *Non fermentabitur: quia pars eius in Domini offertur incenſum.* Leuit. 6. num. 17. At conuerſans iſte Deo ſpiritus de munditie: vnde iterum ad hominès deſcendens terrenis immixtus poterit illam munditiem retinere? Vnde inter tot pericula tutus incedere, purus degere tot inter inquinamenta? Pulchrè ibi Radulphus apud Tilm. *Fit hic vtiliſſima conuerſa: ſicut enim ſimila iſta idcircò à fermento purganda, vt pars coram Domino poſſit incendi: ſic è conuerſo, ideò Domino ſæpiùs præſentanda, vt à fermenti commixtione valeat ſequeſtrari. Anima enim, quæ frequenter ad orationem ſe confert, compunctionis machinâ ſuper ſe leuata, & Spiritu Sancto illuminata, ibi diſcit, quàm pia affectione proximus ſubuenendum ſit: & quantâ ſollicitudine interius ſecretum ab omni fermento mundandum ſit.* Perfectiori longè modo hoc in Deipara eueniebat: accedebat puriſſima quandoque clarè Deo contemplando, & inde illuminata, omni fugando fermento paratior redibat. Imò in inſtanti Conceptionis, licèt ſimul gratia permanens, & gloria tranſiens fuerit: at prioritate naturæ gratia præceſſit gloriam: à gloriæ tamen ſplendoribus illuminata, facilior omni fomiti, omni fugando fermento intelligitur: decebat enim, vt, quæ ab initio eos gratiæ gradus accepit, cum quibus nec leuiſſimus defectus permittendus, hoc tanto ſtabilimento, ad futuræ maternitatis priuilegium, fundaretur.

Id probatur.

Leuit. 6.

Radulph.

***

§. VII.

Maria concepta (non ſolùm ob gratiam, ſed etiam ob gloriam) eſt Aurora proſpiciens, armata Luna, Sol muſicus, illuſtris Epiphania.

832. QVÆ hucvſque dixi, de fugatis Dæmonis, & tenebris, & technis à Deipara in momento Conceptionis beata; vlteriùs piis Doctoribus probabilia putabuntur, ex celebri loco Cantic. qui gratiæ eius præſeruatiuæ comprobandæ ab omnibus creberrimè vſurpatur. Is habetur cap. 6. υ. 9. vbi ita de Maria (quod apud piæ ſententiæ aſſertores planiſſimum ſuppono) ſcribit Salomon: *Quæ eſt iſta, quæ progreditur, quaſi Aurora conſurgens; pulchra, vt Luna; electa, vt Sol; terribilis, vt caſtrorum acies ordinata?* De quo videndus præ aliis noſter Perlinus diſt. 5. cap. 2. Ego enim, ni affectus fallit, ab his verbis non ſolùm primi inſtantis gratiam; ſed & gloriam auguror manifeſtè comprobatam. Pendo ſingula breuiùs, quàm materiæ, & loci dignitas poſtulabat; à felicioribus ingeniis, ſi fortè non diſpliceant, confouenda.

Maria concepta non ſolùm gratiam, ſed gloriam comparauit.

Cant. 6.

Perliq.

AVRORA.

833. DIcitur Deipara in Conceptione *Aurora:* quia tunc infauſtæ nocti culpæ terminus præfixus, & felicior dies inchoatus. Sic omnes. Agedum videamus, quid iſta velint. Vbi nox Orbi incubat, & cælum obuoluit; obiecta quæuis penè formam, & penitùs colorem amiſiſſe videntur: floridum paulò ante germen, veris delicium, & campi, noctu armatus miles, & viatoris pauor exiſtimatur. Expreſſerat nuper Agnus argentum vellere, curſu blandimenta: hunc noctu occurrentem, iures leonem iubis aſperum, terribilem inceſſu. Perinde in nocte culpæ euenit mortalibus: ideò Apoſtolus: *Nolite conformari huic ſæculo* (alij, nolite configurari:) *ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri.* Rom. 12. n. 2. Tota commonitio tendit, ne ſæculi figuris immiſceamur, ne miſeris eius formis configuremur. At, cur ſolùm peccantis vitæ figuras, & non potius praua ipſa, & realia obiecta nociua præcipimur euitare? Vt ſæculum de culpa nocturnum indicaret, vbi omnia in figuras horribiles vertebantur, vbi homo in feram, adamas animæ ſplendidiſſimus in carbonem fœdiſſimum mutabatur. Multa de his Chryſol. Serm. 120. ſic concludens: *Fratres, audiſtis formam ſæculi, didiciſtis ſpeciem, vidiſtis figuram: ſi tamen formam, & non informe monſtrum: vbi confuſione criminum tota rerum facies eſt deleta, vbi peccatorum connubio, tota mundi figura eſt diſſoluta.* Neſcit nox ſic obiecta non defigurare; & peccatorum ſæculum nocteſcens ſatis indicat Paulus ibidem cap. 13. n. 12. Vide ſuprà n. 809.

Peccator tur in nocte degas.

Rom. 12.

Chryſol.

834. Peius eſt, quod ſequitur: vt enim ſub hac nocte defigurantur peccatores, quò vix Deo agnoſcibiles de amore relinquantur; (neſcire enim dicitur, quos reprobat:) ſic diuini oculi eoſdem etiam videntur obliuiſci. Hinc Dauid ad Deum: *Nunquid cognoſcentur in tenebris mirabilia tua, & iuſtitia tua in terrâ obliuionis?* Pſ. 87. n. 13. Quia, nimirum, ita defiguratur ſub nocturnis peccati tenebris homo, vt iam in illo nihil mirabilium virtutis operum agnoſcatur, & inde erga Deum quaſi in obliuionis prouinciam dimittatur. Cur ita? Vnde æternam, & immortalem memoriam obrepit obliuio? Nimirum, vias, quas noctu incedimus, quàm difficilè percipimus, tam facile obliuiſcimur: imò & vias, quas notiſſimas ſæpe triuimus, ſi noctu repentè aggrediamur, ac ſi eſſemus obliti penitùs, non diſcernimus: id ſuo modo erga nocturnas animas Deo euenit. D. Eucherius quæſt. 107. apud Cerd. Aduerſar. q. 115. *Rectiſſimè appellatur obliuionis terra, impiorum caro à Domino dereliƈta.* En paucis, caliginoſæ noctis effectus miſeros.

Peccator in obliuione eſt apud Deum.

Pſal. 87.

D. Eucher.

Hinc ergo factum, vt quemadmodum natura poſt noctem Auroram mittit, vt primo, & rudiori lucis pennicillo obiecta colorando reformet: cuius deductas lineas, Sol deinde perfectiùs depingat, & viuidis coloribus illuminet: vtque humani oculi tenebris caligantes, tenuioribus radiis aſſueſcant, ne repente Solis iubare excæcentur: denique, vt res iterum, vt priùs agnoſcantur: in ſimiles etiam effectus gratia diuino Soli ſoleat Auroram præuiam expedire. Sic in toto Pſalmo vigeſimoprimo Paſſio Chriſti ad viuum deſcribitur, vt iam Dauid non Propheta videatur, ſed Euangeliſta; nec tam hilaris Pſalmographus canere, quam mœſtus elegiographus plangere inducitur: & tamen tam funebris Epicædij feſtiuiſſimam epigraphen, titulum amœniſſimum hunc præmittit: *In finem pro ſuſceptione matutinâ.* Pſ. 21. n. 1. crederémque oculatiſſimè id curaſſe, vt de præmiſſa ſuſceptione matutina, id eſt, Aurora, in titulo; illum, cuius Crucem, & occaſum deſcribebat, etiam inter tot tenebras, orientem ſemper, & iuſtitiæ Solem declararet. At, cur non tam à propriis ſplēdoribus, quã à præmiſſa Aurora, exponitur Sol noſter? Quia ſuauiter operaturus ſic gratiæ ſeriem diſpoſuit prædictis ſuprà effectibus diſponendis, vt ordinem natura diſpoſuerat. D. Ambroſ. ad hunc locum Serm. 3. *Niſi fallor, ſuſceptio matutina, Solis ortum ſemper antecenit: & priuſquam Orbem radiorum clarus ſplendor illuminet, matutinum nocturnis tenebris terminum ponit: ac reſoluta ſenſim caliginum cæcitate, rebus cunctis facies quædam, & lumen infunditur: & cùm veluti ſub vna materia tenebrarum mundus in confuſione iacuerit, interueniente matutino, diuerſâ ſpecierum varietate diſtinguitur: hoc eſt, cùm omnia cæca fuerint, oculi omnium reparantur: nox enim quodammodo aufert oculos mundo, Aurora reſtituit: atque ita antè matutina ſuſceptione perfruimur, vt glorioſius poſtmodum Solis ſplendorem patiamur.* Quod deinde pulchre ad ordinem gratiæ transfert: vt legeris. Pende nunc, quod ab initio huius Anthologiæ de Maria cæco, & tenebroſo mundo oculos reſtituente diximus: & illam præuiam Chriſti Auroram fateberis neceſſariò. id tamen vno verbo confirmandum. 835.

Gratia nobis paulatim oboritur.

Pſal. 21.

D. Ambroſ.

Sacro enthuſiaſmo plenus Balaam, dum quæſito ex induſtria Dæmone, reperto fortè Domino, prophetauit, ſic erumpit: *Orietur ſtella ex Iacob,* 836.

&

Numer. 24. Septuag.

& conſurget virga de Iſrael Numer. 24. n. 17. Septuaginta vertunt: *Et conſurget homo de Iſrael.* Dum Chriſtus homo dicitur, videbatur Mater dicenda, illuſtriſſima fœmina, Virgo puriſſima: & tamen, vt vides, ſtella appellatur. Parum id: licèt Maria tempore prior, Chriſtus tamen longiſſimè dignitate excellentior: vnde tanquàm ſcopus præcipuus videbatur in prophetia præponendus. At homo iſte veriſſimus Sol iuſtitiæ oriturus ſperabatur; ideò ſydereæ cuiuſdam conditionis Mater exprimeretur, neceſſe fuit: & benè in prophetia præponitur: licet enim de excellentia Filio cedat; at fuerat officioſus eius præcurſus declarandus. Audiat priùs Orbis Mariam ſtellam matutinam, Auroram putam, quam Chriſtum Solem audiat. Seruent eundem ordinem aures, quem oculi obſeruarent: caligarent iſti ad Solis Filij radios, niſi priùs Matris radiis aſſueſcerent. Galfrid. ibi: *Quis enim deſperata conſcientia tenebris obuolutus, ad eam ſupplices leuauit oculos, & non protinùs lucem vidit? Ambulemus in vtroque lumine eius, vt non tenebræ nos comprehendant: attendamus ſyderis claritatem, vt aliquando valeamus intueri Solis quoque ſplendorem.*

Maria cur Chriſti Aurora.

Galfrid.

837. Et quàm benè dum Mater hominem Deum dicitur editura, tunc ſtella, & Aurora appellatur: vt quàm pure ſtella parit ſplendorem, tam integrè paritura Chriſtum intelligatur. Maius eſt, quod ibidem de Aurora noſtra ſubdit idem Galfrid. *Quam euidens cæleſtis in ea claritas, cælibis vitæ micat exemplum! & quomodo non, (ſi quis ſpiritalia ſpiritaliter intuetur,) quantùm intereſt inter glebas terræ, & ſtellas cæli, tantùm inter eos, qui vitam carnalibus voluptatibus cæcã, & ſordidam gerunt, & qui gratiſſimo quodam pudicitiæ ſplendore coruſcant! In quo tamen, quæ ſola Solem iuſtitiæ genuit, non humanas tantùm, ſed angelicas ſtellas ſupergreſſa eſt vniuerſas.* Cedit angelica puritas Auroræ noſtræ: ſordent Spiritus illi beati, ad Mariæ munditiem comparati. Sed de Aurora, & ſyderea Deipara, plura variis locis ſupra dedi.

Maria longè præſtat Angelis.

Galfrid.

838. Ex dictis ſatis claret, cur in hoc loco Virgo *Aurora* appelletur: & quam cum hoc ſplendore totum gratiæ, & nihil culpæ, nihil tenebrarum, aut ſordidantis fomitis coniungatur. Sed, quid de gloria? Vide, quid hic legat Ambroſius Hexam. 4. cap. 8. ad med. *Quænam hæc eſt proſpiciens tanquàm diluculum.* Quaſi nihil magis mirum veniat in Aurora hac diuina, quàm quòd *proſpiciat*. Ecquis tantæ admirationis proſpectus; niſi, quia ſcopum habebat Deum? Ideò certè abſolutè *proſpiciens* appellatur: quia ſola beata viſio per antonomaſiam proſpectus dici poteſt. Fauet Hebræa vox, נשקפה quæ propriè eſt *aſpicere*. Nec obſtat, quod contendit Ghiſlerius, hanc vocem eſſe in paſſiua coniugatione Niphal, ac proinde reddendam eſſe, *quæ aſpicitur*. Fallitur: notum enim pueris, Hebræam coniugationem Niphal actiuè reddendam, quando in prima Kal deficit: at non inuenies prædictũ noſtrum verbũ in Kal. Sed eſto, detur: certè in Niphal, & Hiphil actiuè conſtruitur Pſal. 84. num. 12. & Prou. 7. n. 12. Eſto hoc ratum. Quid? Illud Iob de noctis culpa: *Expectet lucem, & non videat; nec ortum ſurgentis Auroræ*. cap. 3. n. 9. (quod D. Thomas hic art. 2. ad ortum Virginis ex vtero; ego ad eius Conceptionem reduxi in Examine,) viſionem beatam indicare voluit noſter Salazar ex Bonauentura, & Petro Damiano, cit. quæſt. 32. Lege. Addo ego pulchram huius loci verſionem, quam prædicto Examine in rem aliam ponderaui. Ergo Vatabl. legit: *Ne videat palpebras Auroræ.* An caret myſterio, quòd quoties Maria concepta Aurora appellatur, toties de proſpectu, de palpebris luciſluis celebretur? An conniuentes palpebras dixeris? Legi. Imò dum in tanta plenitudine gratiæ commendantur, tanquàm aliquid ſpecioſius, de gloriæ irradiatione, in admirationem veniſſe præſumendæ. Certè Ambroſius lib. de Iſaac, cap. 7. hunc Auroræ proſpectum, de beatitudine explicare videtur.

Mariana Aurora palpebra.

Ambroſ.

Ghiſler.

Pſal. 84. Proverb. 7.

Iob 3.

Vatabl.

LVNA.

PRobaui in Cantico meo dramatico, vocem Græcam, σελήνη, propriè ſignificare Lunam, non quando plena protuberat; ſed quando corniculata arcuatur. Ibidem, hæc Lunæ cornua fugandis nubibus, ventilandis tenebris aſſignata, oſtendi Authoribus non vulgaribus: nunc ſatis D. Syneſ. hym. 5. ad Deum, vbi ita: *Tibi Sol equitat, æterni perennis fons: tibi taurina fronte Luna, noctis tenebras pellit.* Quaſi taurinæ frontis cornibus, nebulas, & noctis caliginem diſſolueret. Adde eundem hymnu 9. *Ipſa quidem (cornuum lumen implens influxu ignis) præibat Luna.* Benè ergo in Conceptione ſua, Deipara corniculatus ſplendor, armata Luna procedit: quia vna noctis primæuæ vmbras, originalis culpæ tenebras ventilauit. Neque mirum: in prælio enim cornuta acies, & in modum Lunæ formata callido ſtratagemate in faciliorem victoriam ſolet componi. Lege, ſi vacat, Pauſaniam in Arcad. ſiue lib. 8. vbi Arati *acies in modum Lunæ incuruata* glorioſiſſimè hoſtes triumphauit. Luna quidem gratiis plena apparuit Deipara: at quoad effectum pugnæ, & victoriæ corniculata. Sic & veteres, cùm Lunam ſplendore pleniſſimam, ſub habitu fœminæ pulcherrimæ depingerent, addebant & cornua, quaſi ſub hac forma ſummoperè laudaretur: vnde & Claudian. de eadem ſub habitu venuſtæ puellæ dixit: *Paruo ſignantur tempora cornu.* 2. de Rapt. 839.

Luna cornuta querſum.

Syneſ.

Acies lunata.

Pauſan.

Claudian.

Nimirum, talem ſe geſſit Luna noſtra in ſui Conceptione, qualem concipiendo Chriſto erat poſteà ſe geſtura. Attende. Deſcripſit graphicè Lunam Eccleſiaſticus his verbis: *Luminare, quod minuitur in conſummatione. Menſis ſecundùm nomen eius eſt, creſcens mirabiliter in conſummatione. Vas caſtrorum in excelſis.* cap. 43. à num. 7. vbi Hailgrinus Cardinalis, in præſentem hunc locum Canticorum: *De Luna materiali nequaquam intelligi poteſt, quæ non ante minuitur, & poſtea creſcit; ſed è conuerſo: nec minuitur in conſummatione; ſed poſt conſummationem.* Et meritò addubitat: neque enim minuitur, niſi quod priùs creuerat: neque Lunam minui dicimus, niſi cùm à plenitudine vacuatur. Imò nec Luna in eodem plenitudinis puncto, ſed ſubſequenti tempore imminuitur. Quæ eſt ergo Luna iſta, quæ, dum creſcit, minuitur, vt creſcat ampliùs: quæ in eodem puncto impleta vacuatur, vacua impletur. Idem Hailgrin. *Hic verborum ordo optimè exprimit Mariam Virginem: nam ipſa, cùm audiſſet, ſibi promiſſam tantam magnitudinem, quòd foret Mater Dei, ſeſe minuit vſque ad ancillã:* 840.

In Annunc. Maria.

Eccli. 43.

Hailgrin.

& in hac minutione conceptu, & facta eſt Luna plena. Salutatur Maria gratiâ plena, & in ipſa plenitudine ad ancillatum minuitur, vt deinde ipſo Deo impleretur vberiùs. Ecquæ eſt alia minutæ ad extremum Lunæ forma, niſi dum falcatur in cuſpides, arcuatur in cornua? aut quorſum cuſpidata cornua niſi ad pugnam? Iam ſe Maria nouis pro Chriſto bellis contra Dæmones, & eius miniſtros apparabat, ideò ſolita cornua acuebat.

841. Neque hoc præteriit Eccleſiaſticus: ideò ibidem vocat Lunam, *vas caſtrorum:* id eſt, totum ineundis prælijs caſtrenſem apparatum.

Maria armata Luna.

At, inquis, ſi Maria in ipſo Conceptionis inſtanti, omnia, vt vidimus, ſuperarat; cur nouis prælijs incarnationis tempore accingitur? Quia iam omnium fidelium Mater deſignata, licet non ſibi, nobis tamen imminentia bella propulſare ſatagebat. Ipſe Card. Hailgr. ad hunc locum Cant. 7. n. 1.

Hailgrin.

In ipſa quidem videmus chori caſtrorum, adhærentes, videlicet, ipſi acies Sanctorum, qui cum ipſa pro nobis militant contra hoſtem: vnde ipſa vas caſtrorum appellatur in Eccleſiaſtico, vbi ſub Lunæ nomine de ipſa dicitur: Vas caſtrorum in excelſis. Idem ergo in inſtanti Conceptionis eueniſſe putes: pleniſſima quidem gratijs oriebatur in ipſo ſui nouilunio: ſed quaſi ſub nouilunij formâ, corniculata armatur, armata progreditur: ne vllæ tenebræ noctis, ne vllæ ſpiſſæ fomitis ſordidantis vmbræ properarent.

842. Clara iſta pro Luna noſtra ſplendoribus gratiæ armata. Videamus, an meritò meliores gloriæ ſplendores indidem præſumam clareſcentes. Deſcendente Moyſe de monte, addit Textus: *Et ignorabat, quòd cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis Domini. Videntes autem Aaron, & filij Iſraël cornutam Moyſi faciem, timuerunt prope accedere.* Exod. 34. n. 29.

Exod. 34.

Nemo ignorat lucis mundans profluuium indicari. Nimirum, voluit vera luce ſolidis ſplendoribus amicum exornare: quia falſa Numina inanibus ſplendoribus familiares ſuos comere dicebantur.

Lux diuina, cur in cornua.

At, quis non miretur lucem pulcherrimam in cornua efformatam? In Principem deſignandus Aſcanius, cælitùs miſſo ſplendore illuſtris fingitur; qui tamen in diadema efformabatur. Ideò Claud. in 4. Conſul. Honorij:

Claudian.

Ventura poteſtas
Claruit Aſcanio, ſubita cùm luce comatum
Innocuus flagraret apex: Phrygióque volutus
Vertice, fatalis redimiret tempora candor.

Cur ergo fabulam veritate ſuperaturus, Moyſis poteſtatem non tam fulgidâ coronâ, quam cuſpidaris lucis cornibus enunciat Deus. Pende illud, *ex conſortio ſermonis Domini*: benè enim non tam abſolutè ſermo, quàm ſermo conſors appellatur, in quo Moyſes per participationem beatus, conſors æterno Numini videbatur: *Loquebatur autem Dominus ad Moyſem facie ad faciem, ſicut ſolet loqui homo ad amicum ſuum.* Ibidem, cap. 33. n. 11. inquit Textus: indéque fiduciam habuit, vt viſionem beatam poſtularet, n. 18. quod ſibi conceſſum, ex hoc cap. 34. à n. 5. volunt nonnulli Patres, & plures Doctores.

Exod. 33.

Videndus Doctor Angelicus ad 2. Cor. 12. lect. 1.

D. Thom.

At viſio beata talis eſt conditionis, vt lucem in cornua formet: quia inde Dei hoſtibus ventilandis, optimè iuſtus armatur. Ideò Abbas Cellenſ. lib. de Conſ. cap. 8.

Cellenſ.

Virtus conſcientiæ tanta in facie Moyſi apparebat, vt cornuta diceretur: vt oculos reuerberans inſipientium exuberans ſanctitas legiſlatoris.

843. Si ergo fugandis tenebris corniculata, & in luciſluos cuſpides armata, apparet Luna noſtra, cur illam beatam non fuiſſe iudicemus? Certe Moyſes ex illa viſione, licet iam tranſacta, Deo ſimilis poſteà apparebat.

Iuſtus Deificatus.

Vnde quemadmodum ad Deum propè accedere timebant homines; ſic ad Moyſem accedere formidabant, vt vidiſti: ideò Chryſol. Serm. 146. de eius ieiunio:

Chryſol.

Ita humano defæcatus eſt, & extenuatus à corpore, vt totus Diuinitatis mutaretur in gloriam, & adhuc in noſtri corporis obſcuro, toto luceret lumine Deitatis: neque intueri eum mortalium viſus poſſet. Et quantò id excellentius in Maria? Quantò à prædicta viſione vberiores effectus? Audi diuinum Dionyſium teſtem oculatum in epiſt. ad Paulum, vt creditur, quando ad Deiformem præſentiâ altiſſimæ Virginis ductus fuit:

Dionyſ. Ar.

Tantus, inquit, me ſplendor circumfulſit exteriùs, & pleniùs irradiauit interiùs; tanta etiam in me odoramentorũ omnium ſuperabundauit fragantia: vt nec corpus infelix, neque ſpiritus poſſet tãtæ felicitatis inſignia ſuſtinere. Defecit cor meum, defecit & ſpiritus tantæ gloriæ maieſtatis oppreſſus. Teſtor, qui aderat in Virgine, Deũ: ſi tua diuina concepta non me docuiſſent, hanc ego verũ Deũ eſſe credidiſſẽ. Scilicet, ab ipſa Cõceptione, in qua excellentiùs Moyſe, corniculata fuit Luna diuina, Deũ ſic ebibit, vt, ni fides obſtaret, Deus coleretur.

844. Et quidẽ, vt ſuprà latè probaui, ſi nihil aptiùs fugandis Dei, animæque hoſtibus, quàm viſio beata dari poteſt, vnde arma robuſtiſſima deſumuntur; bene Moyſes in monte Deum ſplendoris ſui Solem in cornutæ Lunæ formam cuſpidauit: bene Luna noſtra etiam gratijs pleniſſima, adhuc de lucis cornibus falcatur.

Lux beata pulchra, ſed armata.

Deſcenderat Angelus ille pulcherrimus reſurrectionis fauſtus nuncius: de quo Matthæus: *Erat autem aſpectus eius, ſicut fulgur; & veſtimenta eius, ſicut nix.* cap. 28. n. 2.

Matt. 28.

Nihil non hilare, vt alibi ex Patribus monſtraui, niueo veſtis candore Angelus nunciabat: cur ergo, dum vultum amœnat luce, non blandam illam, & ſyderaeam; ſed fulmineam, & horribilem aſſumit? Erat quidem ſuauiſſima illa lux; veruntamen ab Spiritu beato proueniens, non poterat in arma hoſtibus horribilia non componi. Inſtar Moyſis fulgurea geſtabat cornua, cornutum fulgur; vt ſplendida armatura, vel ſplendor armatus in Beatis intelligatur. Fauet Drogo Oſtienſ. lib. de Sacr. Dom. Paſſ. qui mentem meam exprimit, licèt in Angelo iuſtorum omnium ſymbolum velit expreſſum: *Aſpectus eius interior, vbi ſubſignatum eſt lumen vultus tui, Domine, ſicut fulgur: & terribilis eſt, & lucidus: terribilis, vt inimicos animæ ſcindat medio, & perterreat: lucidus autem, vt ibi vero lumini cum iuſtitia ſemper appareat, &c.*

Drogo.

Talis erat facies Moyſis ex conſortio ſermonis tui, hoc eſt, luminoſa, & terribilis: quia cornuta erat ad ventilandos inimicos. Non potuit Angelus permanenter, Moyſes tranſeunter beatus lucem ſuam fugandis hoſtibus in cornua non componere: & Luna noſtra fugandis culpæ, fomitíque, corniculata oritur: credo, quia de beatitudine oriebatur. Quis ſcit, an D. Ephrem in notiſſimis illis Virginis encomiis, cùm dixit: *Maria ſplendor Moyſis.* luciſluis vtrinque cornibus alludat? Sed non diuinemus.

845. Denique cæleſtem Agnũ Chriſtũ deſcripturus Ioannes, ſubdidit, vidiſſe *Agnũ ſtantem tanquam occiſum,*

Apoc. 5. *occiſum, habentem cornua ſeptem: qui ſunt ſeptem*
Beatorũ ocu- *Spiritus Dei, miſſi in omnem terram.* Apoc. 5. n. 6.
li, cornua cur Prætereo examinare, quinam ſint Spiritus iſti,
dicantur. ſiue virtutes Dei, qui Chriſto inſunt: illud pendo,
cur ſeptem dicantur, cùm quatuordecim dicendi
viderentur, vtpote in ſeptem cornibus, & totidem
item oculis deſignati? Dicendum ergo cum communi
Interpretum, ex cornibus, & oculis ſeptem
tantummodo ſymbola componi; ita vt, aut ſingula
cornua eſſent oculata, aut ſinguli oculi cornuti
dicerentur. Et cur ita? Ni fallor, vt ſignaretur in
ſtatu beato viſionem ab armaturâ non diſtingui;
indéque neceſſariò oculos illos beatos reputandos,
vnde armati exhibẽtur. Nihil ergo aptius dici
poterat Deiparæ beatæ ſignificandæ, quàm ſi
poſt lucidas auroræ palpebras, vt vidiſti, eidem
cornua Lunæ adſcribantur: vt inſtar Chriſti, &
oculos cornutos, & cornua videntia gerere in inſtanti
beatifico Conceptionis videretur.

S O L.

846. PErgit Salomon, & de concepta Deipara canit:
Electa, vt Sol. Vbi mihi tantummodo venit
Aquila. ponderanda verſio Aquilæ, qui legit: *Sonans,*
vt Sol. de quo Amb. lib. de Iſaac, & An. cap. 7.
Sol muſicus. *Quod autem Aquila ait, ſonans, vt Sol, videtur illa*
axis cæleſtis conuerſio, Soliſque, & Lunæ, & ſtellarum
Ambroſ. *curſus: concentus globorum exprimi, a quibuſdam*
etiam noſtris videtur: quæ, quoniam non venit
ad fidem, ſaltem propter gratiam ſuauitatis non videtur
alienum. Alludit S. Doctor ad celebrem illam
priſcorum opinionem, qua putabant, circumuolutos
cælos ſuauiſſimè modulari, ex mutua colliſione
muſicis accentibus, modulis ſuauiſſimis
excitatis. Plenæ de hac materia paginæ Scriptorum.
Hanc ſententiam vtpote falſam fuſiſſimè impugnat
idem D. Ambr. Hexam. 2. cap. 2. Nec ego
veram puto: veruntamen ſciendum, (quod ad
hunc locum, & ſæpè alibi in Cantico meo dramatico
fuse demonſtraui,) ſæpiſſimè in Scripturâ
ſacra, non a re, prout in ſe eſt; ſed prout in hominum
opinione verſatur, ſermonem inſtitui, deduci
comparationem. Vnde, cùm ſolaris Orbis, vtpote
nobilior, ſuauiores concentus reddere credatur
vulgò, prudenter Maria Soli ſonanti, id eſt,
ſuauiſſime modulanti potuit comparari. Et fortaſſe
id voluit Ambroſ. adducto loco, qui, dum fidem,
id eſt, veritatem prædictæ ſententiæ putat
ſpernendam; tamen gratiam ſuauitatis, id eſt,
comparationis elegantiam, ab Scripturæ decore
noluit alienam.

847. Sed quid, inquis, ad armatam Lunam, Sol iſte
muſicus? Felix quidem bellandi ratio Mariæ contra
Iuſtorum pu- culpam, & Dæmones exhibetur. Plena gratiis,
gna muſica, iuſtitiæ comptu ornata procedit Maria, quæ in
canens pu- ipſa Conceptione iuſtorum more modulans præ-
gnax. liatur. Pugnant canentes iuſti, aut ne pugnæ laborem
ſentire videantur: aut, vt ipſam pugnam,
iam certiſſimam eſſe victoriam prælato Epinicio,
decantato triumpho manifeſtent. Hortabatur
Romanos ſuos Paulus dicens: *Nox præceſſit;*
dies autem appropinquauit: abiiciamus ergo opera
tenebrarum, & induamur arma lucis. cap. 13. n. 12.
Rom. 13. Fugêre culpæ tenebræ, abiit caliginoſæ nox conſcientiæ:
erupit gratiæ lux, dies virtutum: attamen
præliandum eſt contra hoſtes, ideò etiam arma
præcipiuntur. Sed, cur non horribilia de robore,
non de ferro tutiſſima; ſed de comptu pulchra, de
ſplendore venuſtiſſima exhibentur? Quia pariter
miles in Infernum, & ad ſanctitatem ſponſus incedis
pulcher armaturâ, armatus pulchritudine:
vt, dum miles munitus comptum ſponſum agis,
non tam inconditos belli clamores, quàm feſtiuas
nuptiarum cantilenas fundere videaris.
D. Chryſoſt. ibi poſt multa de horum armorum
venuſtate: *Optimè munitum conſtituunt, arma ſiquidem*
ſunt, deinde & ſplendidum faciunt: ſunt enim
arma lucis. Quid igitur? Annon neceſſe eſt, vt prælieris? D. Chryſoſt.
Neceſſe quidem eſt, vt prælieris, non tamen vt
fatigeris, aut laboris moleſtiam ſubeas: neque enim
bellum hoc eſt, ſed chorea, & panegyris. Talis, videlicet,
armorum iſtorum natura, talis ducis huius poteſtas:
& quemadmodum è thalamo ſuo ſponſus gloriabundus
progreditur: ita & is, qui armis iſtis munitus
eſt; ſimul enim & ſponſus eſt, & miles. Nihil
aptius fingi poterat, vt à Virginis Conceptione,
quidquid eſt noctis, quidquid tenebrarum, eliminatum
intelligatur: quam vides lucis armis, id
eſt, ſplendoris cornibus armatam, & ibi tanquàm
in choreâ panegyricos decantante: neſcit enim
niſi Muſicus ad prælia ſua procedere iuſtificatus.

Inſurrexerunt in Dei populum Moab, Am- 848.
mon, & Seïr, barbari hoſtes, coactis viribus validi,
concepto odio terribiles. Diſponit interim *Muſicas acies*
piiſſimus Ioſaphat copias ſuas, acies ordinat, or- *parat iuſtus.*
dines diſtribuit: tandem, vt moris Ducum eſt, pa-
rat concionem; *deditque conſilium populo* 2. Paral. 2. Paral. 20.
20. n. 21: Sperares deſcribendum latè conſilium;
animandos, vt fieri ſolet, milites, ſtratagemata indicanda;
& totam bellicæ eloquentiæ vim exhauriendam:
at nihil horum: *Deditque conſilium*
populo, & ſtatuit cantores Domini, vt laudarent eum
in turmis ſuis, & antecederent exercitum. Clariùs
Vatab. *Conſilio autem inito cum populo, conſtituit* Vatabl.
Cantores, &c. Quaſi tota hæc eſſet ratio conſilij, vt
exercitui Cantores admouerentur. Hiccine apparatus
prælio ineundo, an feſto agitando? Vtrique.
Erat, nimirum, tunc populus ſanctus, ideò muſicis
Deum laudantibus accentibus magis, quàm
ipſis armis ſuperabat. Lyranus: *Conſtituit Canto-* Lyran.
res, ſicut conſuetum eſt in bellis filiorum Iſraël. Neſcit
iuſtorum populus ad prœliũ abſque ſacra iſta
muſica procedere, qua & vincant: vnde additur n.
22. *Cùmque cœpiſſent laudes canere, vertit Dominus*
inſidias eorum in ſemetipſos, filiorum, ſcilicet,
Ammon, Moab, & montis Seir, &c. Quaſi ab illis
vocibus, non tam moduli, quàm fulmina procedere
viderentur. Ex inſidiis nos expectat originalis
culpa: vix ſumus, cùm capimur: at oriente Sole
noſtro muſico expugnatur.

Submerſis Ægyptiis, & ſaluis è mari progre- 849.
dientibus Iſraelitis; id eſt, naufragante culpa, & è
Baptiſmo fidelibus reſtitutis; hinc Moyſes, Chri- *Maria nõ ca-*
ſti typus, Deo canit; hinc Maria Virginis figura *ſeruatim re-*
ſumit tympanum: *Sumpſit ergo Maria Prophetiſſa,* *dempta.*
ſoror Aaron, tympanum in manu ſua: egreſſæq; ſunt
omnes mulieres poſt eam cum tympanis, & choris,
quibus præcinebat dicens: Cantemus Domino: glorioſè
enim magnificatus eſt. Exod. 15. n. 20. Pende, Exod. 15.
quæſo, non tam canere Mariam cum turba, quàm
turbæ præcinere: quia, vt ſuprà dixi, nõ vulgari redemptionis
reti, ſed ſingulari præſeruationis hamo
erepta fuerat. At, cur cũ expreſsè Virgo noſtra in
typo ſuo, ſaluis omnibus per Baptiſmũ præcedere

dicenda erat, ſignata Muſicæ occaſio ſperatur? Quia præcinere ſaluis, optimè præcedere eiſdem declarabat. Germanum victoriæ, & ſalutis inſigne, ſacra Muſica. Iure ergo præcedat in Cantico, quæ ad ſalutem præuia deſtinatur. Chryſol. poſt alia de Deiparâ Serm. 146. *Et, vt ſemper Maria humana præuia ſit ſalutis, populum, quem vnda generatrix emiſit in lucem, ipſa iure præceſſit in Cantico.* Meritò ergo in hoc loco Maria ipſa, *electa vt Sol*, dicitur: quia ſola inſtar Solis, præuia ſtellis omnibus lucem communicat. Meritò *ſonans, vt Sol*, quia Muſica eius, (inſtar ſolaris Orbis erga cæteros) omnibus iuſtorum ſpiritualibus accentibus, ab ipſa Conceptione longè præponitur: vt ſuo iure præcedat in Cantico, quæ Chriſti fauore præceſſit in ſalute.

Chryſol.

850. Sed, quidni præcinere dicatur in Conceptione, quæ in huius victricis, & ſpiritualis Muſicæ magiſtram edebatur? Hinc illud Salomonis de Mariâ: *Quid videbis in Sulamite, niſi choros caſtrorum?* Cant. 7. num. 5. Non quoſuis choros memorat; ſed caſtrenſes: pugnacem cantilenam, vt dixi, concinentem pugnam gerit Maria: quia, dum canit præliando, canendo vincit. Nihil in Maria videbitur non muſicum. Quocunque tendas oculos, ad ipſum vſque inſtans Conceptionis, Epinicium eius audies glorioſum. Aſpicin'? Quid videbis, niſi feſtiuam Muſicam, Solem reſonantem? Plana iſta ex dictis. Sed, cur non ſingulariter concinens & militans? Verùm caſtris muſicis, choris præliantibus cernitur ſtipata? Præuidebatur iam chori didaſcala, diſcipulis dictata componens, militantibus choris præcinens ſuauiſſimè: ſi enim ſacra à puro corde Muſica iuſtorum propria, vnde niſi à Principe participatæ iuſtitiæ caſtrenſem iſtam Muſicam ediſcerent? Pulchrè Rupertus ibi ex ore Mariæ: *Non contenta propria felicitate ſtudui choros filiarum Ieruſalem ducere, & ordinare: ita vt vnus, idémque cœtus, & chorus eſſet, & caſtrorum acies: chorus laudantium dilectum: acies pugnantium contra Diabolum, propter dilectum.* A Luna noſtrâ cornua præliando mutuamur: à Sole noſtro Muſicam ſuperando ediſcimus: tanta eſt Conceptionis illius ſacra maieſtas. Vide, ſi lubet, plura ex profanis, & ſacris in Cantico meo dramatico ad hunc locum; & plurima in Cantico tropolog. not. 1. per totam: quæ huc non inuita veniant. Sed pergo.

Cant. 7.
Maria pia Muſica Mater.
Rupert.

851. Hinc amœniſſimè D. Thomas Valent. in Conc. de Viſit. Virg. admirans diuinum illud Cant. Deiparæ ad cognatam: *Magnificat anima mea*, &c. Luc. 1. n. 47. ſic exclamat: *Sileant omnes Muſæ: ſileant gentilium celebrata camœnæ: ſileat Sybilla furens: ſileat laſciuioſa poëſis: ſileat Sirena dulcis: garrula etiam philomela conticeat: ſileat omnis hominum, auiúmque harmonica laus. Cithara Regis ſonat: Deipara Virgo canit. Sed iam ipſam Virginem canentem audiamus. Magnificat, &c. Quàm venuſtè, quàm pulchrè ſenioris cognatæ palinodiam canit! quàm piè, quàm humiliter, impenſas ſibi laudes, in bonorum omnium largitorem Deum detorquet!* At, cur tacita aliàs modeſtiſſimè Virgo, non ſolùm in vocem ſimplicem; ſed & illam ſonoram, & iubilo concinentem nunc erumpit? Id dixerat paulò antè ibidem idem D. Thomas: *Poſtquam Virgo regia vteri ſui myſterium propalatum vidit, exultans animo, plena ſpiritu, repleta gaudio, feruore ſpiritus inflammata, ſuauem Domino canticis cantilenam. Virgo, inquam, illa, cui etiam loqui rariſſimum erat, præ magnitudine ſpiritus reſonare, cantare compellitur.* Quaſi neſciat eximia gratia, feruens ſpiritus irruens in iubilantes affectus non prodire: vt, ſi ſint verba prodenda, illa in Canticum efformata, & ſuis quodammodo numeris, & modulis pronunciata videantur. Et qualem gratiam, qualem ſpiritum, Soli eidem in ſua conceptione dixeris communicatum, qui ſtatim ſic muſicus exhibetur?

Maria diuinus cantus.
Thom. Val.
In Viſitat. Mariæ.
Thom. Val.

852. At non ſolùm ſuauem hanc Spiritus concinentis Muſicam, inchoauit Maria, quando protulit, *Magnificat*, &c. ab ipſo ſanè in illam felicitandam domum ingreſſu, fuerat modulata. Pende verba: *Et intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Eliſabeth. Et factum eſt, vt audiuit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultauit infans in vtero eius, & repleta eſt Spiritu Sancto Eliſabeth.* n. 40. Ad primam Mariæ vocem quaſi per inſtrumentum, Chriſtus Ioannem ſanctificauit: nihil mirum, cùm in id veniſſet: ſed, cur ſic fuerit aperta illa ſanctificatio, vt Mater iubilantem notaret, vnde pariter dulciſſimo ſpiritu ſonaret? Vidiſtin' aliquando binas citharas, ſiue lyras, inuicem pari vocum diſcrimine attemperatas, conſono chordarum numero intentas, ſic ſibi innata ſympathia reſpondentes, vt ſi huius Netem pulſes, alterius ſtatim Nete ſymphona, nemine impellente, reſonet per ſe ipſam, Hypati interim, & Meſi ſilentibus? aut dum canis Diapaſſon, ſimiliter intacta lyra correſpondeat? Idem hic euentile puta. Deo plena, ſuauiſſima de internis affectibus lyra erat Maria, ſalutationiſque voce, dum cordis chordâ, id eſt, infante Deo reſonat, correſpondentem ſibi lyram Eliſabetham Ioannis rythmo impulit reſonantem. Sic neſcit Spiritus Sanctus vtrique aſſiſtens in muſicam melodiam non prodire. Do pluſcula ex eodem D. Thoma citato, ſed illa ſuauiſſima: *Cui comparabimus paruulos iſtos, aut cui aſſimilabimus eos? Similes profectò ſunt muſicis citharœdis, citharizantibus in citharis ſuis, qui conceptam animo harmoniam conſonantibus citharis modulantur: neque enim aliter miro concentu temperante prophetant matres ſpiritu paruulorum, & intus dictantibus pueris, ſono reſonant præſagientes amœno. Solet naturali quodam prodigio in conſonantibus citharis euenire, vt vnius chordâ pulſatâ, alterius, quæ eodem puncto concinit eſt, chorda, & nulla alia contremiſcat: cuius cauſam cum ſæpiſſimè perquirerem, inuenire non potui: quis enim non miretur, quòd ſola conſonantia, motum faciat? quidenim agit concentus ad motum? Ita contigit omnino in propoſito. Concines erant citharœdorum cæleſtium lyræ: vna Verbum, altera Vocem geſtat: & quid Verbo conſonantius ſuâ Voce? Perſonat vna, contremiſcit altera. Vt facta eſt (inquit) vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo. Quidni exultaret, quidni contremiſceret lyra, etſi non pari puncto, ſimili tamen temperata concentu?* Audis muſicos gratiæ concentus? quidni ergo in ſuâ Conceptione Solem noſtrum gratiâ plures refertiſſimum, quem ibi ſuauiſſimè vides reſonantem?

In eadem feſto.
Luc. 1.
Baptiſta ſympathia ad Chriſtum.
Thom. Val.

853. Eligitur Dauid, homo ſecundùm Dei cor, vt Dei hominis typum expreſſum gereret: & in Dauidis ſingulis, ſingula Chriſti opera notarentur. Nunc pende illud de Dæmoniaco Saule: *Igitur, quandocunque Spiritus Domini malus arripiebat*

Baptiſta ſanctificatio.

Saul,

Saul, David tollebat citharam, & percutiebat manu ſua. & refocillabatur Saül, & leuius habebat: recedebátque ab eo Spiritus malus. 1. Reg. 16. num. 23. (1. Reg. 16.) Ergo citharizantem puerum timebat Dæmon? O quid fugis lyræ fides, qui haſtas rides? O quid trepidas molles numeros, qui duriſſimos lapides ſpernis? Quid fugis lyram ſonos fundentem, qui fundam rotantem rupes non paueſcis? Symbolum timuit, perhorruit figuram. Mariam citharam ſuam regiam impellens Chriſtus, ab amico Ioanne eum originis culpa Dæmonem erat pariter fugaturus: hinc ergo Dauidis citharam iam exhorret. (Thom. Val.) Adhuc iterum citatus D. Thomas ibidem: *Magnum illum citharœdum agnoſco ſuâ citharâ perſonantem, & virtute harmonica Dæmones expellentem: notam omnibus figuram ediſſero. Dauidis citharâ perſonante, Saülis obſeſſum animum Diabolus deſerebat. Mira res! Muſicâ fugatur Zabulus: & qui, iuxta ſententiam Iob, ſagittas reputat quaſi paleas, & lapides funda quaſi ſtipulas ſpernit, deridet etiam vibrantem haſtam, & duriſſimos malleos pro nihilo pendit; ad cithara ſonum tremefactus recedit: & quem nulla vis ſuperat, ſuperat harmonia. Latet pro certo, in cithara illa myſterium: figura illa erat, hæc veritas: hîc completur, quod ibi ſignatur.* Quid clarius, vt in origine ſua nihil culpæ, nihil Dæmonis paſſa intelligatur Maria; quàm dum illam in ipsâ origine audimus reſonantem? Ad huius ſonum Ioannes mundatur, fugatur Dæmon: quia neſcit ſimul cum hac melodiâ culpa, vel Dæmon conſiſtere: aſt, ſi primum inſtans Mariæ, iam ſibi muſicum erat, quis ibi culpam, aut Dæmonem ſomniabit?

854. Iam ſatis de Sole noſtro ſonante quoad gratiam: videamus, an etiam nobis conſonet quoad gloriam. (*Muſica Beatorum armata.*) Certè ſplendoris armatura, lucis cornua ſi Muſicę exultanti ſocientur, feliciſſimum beatitudinis ſtatum repræſentant. De iuſtis iam beatis loquens Dauid, ſic habet Pſ. 149. *Exultabunt Sancti in gloria: lætabuntur in cubilibus ſuis.* num. 5. (Pſal. 149.) quia, vt benè notat ibi Lyranus ex verbis Chriſti, in glorioſa illa domo manſiones multæ ſunt, varia cubilia, pro diuerſitate meritorum diuerſa: in quorum ſingulis ſinguli abſque aliorum inuidia exultant hilares. Sed mirum eſt, quod additur: *Exaltationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.* num. 6. & 7. Si iam in patria ſuauiſſimo gutture Deo admodulantur; quid adhuc proſtrandis hoſtibus gerunt gladios? Si belligerant, quid iam vocibus melodis triumphum Deo dicant, concinunt Epinicium? Claret res, ſi ad tempus extremi Iudicij rem deducas, vbi Beati, & corpore, & anima glorioſi, pleniùs exultabunt. Ita idem Lyranus, qui deinde ſic ſubdit: (Lyran.) *Et quia tunc in corporibus glorioſis erit laus vocalis, ſecundum quod dicunt aliqui Doctores, ideò ſubditur: Exaltationes Dei in gutture eorum, &c. & gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam, &c. Per hoc intelligitur conſtantia Sanctorum, & potentia in extremo Iudicio contra illos, qui iniuſtè oppreſſerunt eos in hoc mundo, ſecundùm quod dicitur Sap. 5. &c. vel poteſt referri illa littera ad Angelos ſanctos, &c.* Quaſi (cùm tot multis aliunde deſcribi poſſet) hinc maximè plenior Sanctorum gloria deſcribatur, quòd potenter gladiis hoſtilia demetant capita, & ſimul triumphalia concinant Epinicia: vt qui bellatrice Muſicâ, vt vidimus, decertarunt, dum viuerent; canoro bello triumphent, dum beantur. An Deipara armata noſtra Luna, & Sol muſicus in ipſa Conceptione appareat beata, Lector iudicauerit. Quòd ſi Angelis litteram deferas, (quod etiam vult Lyranus,) vtpote Dei Muſicis, Dæmonum, & peccatorum percuſſoribus; clariùs Angelorum Reginam, ab eodem munere, in ſuâ Conceptione beatam prædicaueris.

Differebat Deus Beato Iobo ſummum illud diuinæ architecturæ ædificium, quo terram ſuis ponderibus librarat; ſuper vacuum eius menſurante funiculo deducto: cuius operis Angeli ipſi excellentiam fuerant demirati: vnde addit: 855. (*De eodem.*) *Cùm me laudarent aſtra matutina, & iubilarent omnes filij Dei.* cap. 38. num. 7. (Iob 38.) Non qualencunque laudem intelligas; ſed de iubilante affectu hymnicam, atque muſicam. D. Anaſtaſ. Sinaita 4. Hexam. ibi: *Hymnis Deum celebrarunt.* (Anaſt. Sin. Chald. Par.) Sed pende ad rem meam Chaldæum Paraphraſtem, qui pro filiis Dei vertit, *acies Angelorum.* erat enim eximia Dei gloria, vt Angeli beati, etiam in vilioris terræ productione, hymnificè omnipotentem celebrarent. Angelorum verò beata conditio, non aliunde aptiùs, quàm per acies bellicas, & per muſicos hymnos exprimeretur. Sed aliter totum locum, & aptiſſimè ad rem meam recudunt Septuaginta, hoc modo: (Septuag.) *Quando facta ſunt ſydera, laudauerunt me voce magna omnes Angeli mei.* id eſt, quarto die, quando, vt narrat Geneſis, Sol, & ſydera cætera ſunt creata, idque in terris, (vt vult citatus Sinaïta, de quo plene dixi initio Anthologiæ primæ, num. 26. vide,) & deinde in cælo collocanda. Ergòne, inquis, vſque ad quartum diem, conticuêre Angeli, & ab hymnis diuinis abſtinuêre? Non crediderim: ſed tamen, cùm vidiſſent è terra ortum Solem, ſic ſuauiores, præ datis, hymnos dedêre; vt vſque tunc conticuiſſe viderentur. Scilicet, Solem iuſtitiæ Chriſtum è Mariana terra ortum, & poſteà in cælos aſcenſurum iam laudabant. (*Incarnatio Chriſti Angelis feſtiua.*) Ecquis tantus iſte hymnus? Ille ipſiſſimus, quem poſteà in reali Chriſti exortu cecinêre. De hoc Lucas: *Et ſubitò facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis, laudantium Deum, & dicentium: Gloria in excelſis Deo.* &c. cap. 2. num. 13. (Luc. 2.) Quando feſtiuiores, quando de accidentali gloria beatiores Angeli introducuntur; tunc milites cantores. de bellatrici Muſica celebrantur. Sed lubet audire Sinaïtam: (Anaſt. Sin.) *Hymnis Deum celebrarunt: quamobrem? Quoniam facta ſunt aſtra? Non certè propterea: ſed, cùm vidiſſent Solem è terrâ recurrentem, in myſterio didicerunt Chriſti incarnationem, & è terra aſſumptionem: & ideò cùm vidiſſent eum ex Sanctâ Virgine, tanquam ex abyſſo exortum; ſtatim exclamarunt dicentes: Gloria in excelſis Deo.* En tibi tunc feſtiuiùs beatiores Angeli, cùm milites, & muſici celebrantur: cur ergo inficiemur armatam, & muſicam Mariam in Conceptione eò Angelis beatiorem, quò in Muſica, & in bello excellentiorem longè veneramur?

Aſcendentem Chriſtum è longè contemplatus in ſpiritu Dauid, dixit: 856. *Aſcendit Dominus in iubilo, Dominus in voce tubæ: pſallite Deo noſtro, pſallite: pſallite Regi noſtro, pſallite.* (Pſal. 46.) Pſ. 46 num. 6. & 7. (*Aſcenſio Chriſti cælo feſtiua.*) Ecquos iubilantes ſcribit? Ecquos ad hymnorum perſeuerantiam impellit? Angelos putes,

quos alibi in hoc triumpho Chriſti, cum portarum cuſtodibus inducit differentes. Sed,ſi Angelos tantùm vellet canentes, exprimeret abſque dubio. Abſolutè pronunciat,credo:quia ſine diſcrimine creaturas omnes cæleſtes inuitabat,Planetas maximè,& aſtra pulchriora. Nimirum,viſo Rege ſuo,triumphatore Domino, proportionatam ſibi Planetæ feſtiuiores gloriam participarunt. Quidni ergo beatam hanc triumphantis maieſtatis viſionem Muſicâ teſtarentur?Huc abſque dubio alluſit D. Syneſius hym. 9. de Chriſto aſcendente. Verto pulcherrima carmina, ſed ſolutè: *Expauit ſtellarum puriſſimarum chorus immortalis: feſtiuus autem æther, ſapiens harmoniæ magiſter,ex ſeptem fidium lyra,Muſicam, & triumphale carmen temperauit.* Septem has lyræ fides,ſeptem Planetarum orbes explicabam. Vtcunque ſit,cæli ipſi qualem qualem Dei viſionem muſicis accentibus teſtantur:& non putes proportionatam ſibi,id eſt, claram Dei viſionem ſonorâ hâc Muſicâ Solem noſtrum fuiſſe conteſtatum?

Syneſ.

E P I P H A N I A.

857. VEnio tandem ad vltima verba decantati hucvſque verſiculi, quibus Maria dicitur *Terribilis, vt caſtrorum acies ordinata.* Alij vertunt: *Ἐπιφανὴς, ὡς μεγαλυνομέναι: illuſtris, ſicut magnificatæ.* alij, *ὡς ἐπιφάνεια, vt Epiphania.* Eſt autem epiphania, *apparitio* apud Latinos: vnde alij legunt, *apparitio lucis.* Vno verbo:dicitur Maria, illuſtris quædam Epiphania, terribilis quædam lucis apparitio. Acies quidem eſt, & illa vexillata, & munitiſſimis ordinibus inſtructa, ex infallibili vulgata verſione: cur ergo mera Epiphania, illuſtris tantùm apparitio, celebretur? Huius dubij enodatio,poſt tot multa ad hunc locum congeſta, mihi vnus ſcopus relictus, & is intactus:nec minùs puro veraciter attingendum, quàm cæteris de Aurora proſpiciente, Luna corniculata, Sole muſico,pari modo excogitatis,attigimus eundem. Pende ergo mihi illud iterum, quod paulò antè dicebam de Deipara ex Cant. *Quid videbis in Sulamite, niſi choros caſtrorum?* cap.7.num.1. Sulamitis quidem, vt latè in Dramate meo oſtendi,idem eſt, atque *Pacifica*: à radice שלום pacificum eſſe: vnde clarè Aquila vertit, *εἰρηνεύουσα*, à verbo, *εἰρηνεύειν*, quod eſt in pace degere. Quid ergo in Maria Pacifica ſibi caſtra volunt? Si bellat, & debellat caſtris hoſtes diuina noſtra Pallas, cur tunc ſignatè dicitur pacifica? Si in pace degit,cur caſtris circuncingitur? Certe, quia etſi debellat; non tamen ita bellat, vt cum hoſtibus manus conſerat: hoſtes ſic terret aſpectu,ac ſi conſerto prælio, motis caſtris prælıaretur: & tamen in pace degit; quia prælij diſcrimina nec ſubit, nec laborem. Hæc ratio vincendi longè glorioſior: ideò Claud. lib. 1. de laudibus Stiliconis:

Maria bellatrix pacifica.

Cant.7.

Aquila.

Victoria glorioſior, non à ſanguine; ſed ab hoſtium motu comparatur.

Miramur rapidis hoſtem ſuccumbere bellis,
Cùm ſolo terrore ruant? non claſſica Francis
Intulimus,iacuère tamen. Non Marte Sueuos
Contudimus,quos iura damus. Quis credere poſſit?
Ante tubam nobis audax Germania ſeruit.

Claudian.

Longè meliùs Maria, terrore percutit hoſtes, ne congredi audeant: & in pace degens glorioſos belli effectus oſtenſis tantummodo viribus reportat: ideò & pacis choros,& caſtra belli gerit. Alanus ibi: *In Virgine fuerunt chori canentium, quantùm ad conſonantiam virtutum: caſtra verò pugnantium, ſecundùm quod Virgo circunſepta, & ſanctis diſciplinis inſtructa, vitiorum,& Dæmonum repellebat inſultus.* Non repellebat inſultus iam inuadentes, quæ caſtris dicitur potiùs circunſepta,quàm erumpens ad prælium:ſed venientes, oſtenſis tantummodo caſtris territos proſternebat.

Alan.

858. Hinc illud eiuſdem Deiparæ fidelibus allocutæ: *Ego murus, & vbera mea ſicut turris, ex quo facta ſum coram eo, quaſi pacem reperiens.* Cant.8. num. 10. Ab vberibus Mariæ quis non mel merum, nectar ambroſium putaret deguſtandum? Quis ergo ibi turritam aſperitatem non demiretur?Turres myſticas fundet Maria:benè eſt.Sed, cur in ipſo deliciarum loco, in ipſa dulciſſima nutricantis affectus officina, propugnaculi fortis iacitur fundamentum,duriori loco, vt videbatur, aptiùs collocandum? Pie ibi Guillelmus: *Vbera mea, non tantùm ſunt vbera; ſed etiam turris: non tantùm nutriendi, ſed etiam protegendi vim habent: nullus me putet habere, quo nutriam; & non habere,quo muniam: materna pietas mea, quos nutrit,etiam munit: quos nutrit,vt diſcant,atque grandeſcant, munit à facie inimici: donec iam grandes effecti, contra eum in campum fiducialiter exeant.* Periculoſum paruulis eſt certamen:ſi prodeant, à ſerpente hauſtu facili vorabuntur. Ergo ibidem muniuntur,vbi nutriuntur:quia nequit inuadere paruulos Dæmon,qui Mariam Matrem tutantem reformidat. Quidni ſi murus turritus, & inexpugnabilis felix iſta Mariæ nutricatio?Guillelmus iterum paulò antè ex eodem Mariano ore, ad animam adhuc fragilem: *Paruula es, & delicata, nondúmque idonea ſtare in acie aduerſus hoſtes, rigidiſſimos Principes, & Poteſtates tenebrarum: ergo ad me veni, apud me mane; ego enim murus ad protegendum, murus inexpugnabilis, circuncingens eos,qui ad me confugiunt. Planè, qui hoc muro circundatur, tutus eſt ab his,qui in circuitu ambulant impij; & à capite eorum,qui, tanquam leo rugiens, circuit quærens quem deuoret.* Non conſerit cum Inferno Leone manus Maria; ſed inexpugnabilem murum obiiciens, auidum paruulorum retardat,ne tanto ſecuros munimine inuadere præſumat.

Cant.8.

Maria turriſ præſidiū paruulorum.

Guillelm.

Guillelm.

859. Ideò meritò facta ſubditur coram Chriſto, *quaſi pacem reperiens*;id eſt, ex vſu ſacræ Scripturæ,verè pacem reperiens: (hinc enim apud Ioan. 1. Chriſti gloria dicitur *quaſi* Vnigeniti à Patre, id eſt,verè Vnigeniti:)quæ enim ſolo incuſſo terrore, & oſtenſo munimine vincebat, vt dixi; in pace ſuauiſſima degebat. Sed obiter magnum aliquid inculcat hîc Cardinalis Hailgrinus ex ore Mariæ: *Miſericordia mea, & pietas mea, quibus, quaſi vberibus, ſuffragiorum dulcedine lacto filios Eccleſiæ, ſunt turris: munimentum,ſcilicet,refugium, & ſecuritas peccatorum: & hoc ita,ex quo ſic accepta, ſic grata. Sic placita facta ſum coram eo, vt quaſi pacem reperiens, id eſt, verè pacem reperiens, & faciens, inter Deum, & hominem: vt eſſem pacifica,tanquam Mater veri Pacifici, mediatrix Mater Mediatoris.* Vt hinc maximè probetur, quod ſuprà latè oſtendi, Maria Redemptoris Corredemptrix: vtque ſicut Pacificus noſter à natura habuit,

Maria Corredemptrix.

Hailgrin.

habuit, vt nihil interioris pugnæ à Dæmone ſentiret: ſic Mariam Pacificam per gratiam, nihil pugnæ, nihil rebellantis fomitis paſſam intelligamus.

860. Hoc ergo tandem credo, quod in verſiculo præſenti ad Conceptionis eius dicitur excellentiam. Maria dum concipitur, terribilis, & caſtrorum acies dicitur ordinata: interim tamen *illuſtris Epiphania*; & mera eius apparitio celebratur: quia talis erat eius gratia, quam non ſolùm Dæmon, & culpa non potuit ſuperare; ſed nec etiam inuadere præſumpſit. Non pugnat, non congreditur: ipſa eius apparitio, hoſtis fuit debellatio: vix illa apparuit, cùm Dæmon periit. An hæc apparitio, omni acie robuſtior non æſtimabitur? nónne hæc abſque certamine victoria, longe excellentior? Magnum eſt, ſi hoſtem cautè fugias, à quo fueras ſuperandus: maius, ſi aggredientem ſuperes; ſed maximum, ſi talem te geras, vt hoſtis aſpectu tuo trepidus, nec aggredi præſumens te effugiat, glorioſiſſimè abſque prælio ſuperatus. Nihil grauius ſcripſit Plinius (probabiliter Chriſtianus, fortaſſe Martyr) in Paneg. Traiani: *Vt ipſe non pugnare, moderatio: fortitudo tua præſtat, vt neque hoſtes tui velint. Accipiet ergo aliquando Capitolium, non inanes currus, nec falſa ſimulacra victoriæ; ſed Imperatorem verum, ac ſolidam gloriam reportantem, tranquillitatem. & tamen confeſſa hoſtium obſequia, vt vincendus nemo fuerit. Pulchrius hoc omnibus triumphis: neque enim vnquam, niſi ex contemptu Imperij noſtri, factum eſt, vt vinceremus.* An non meretur huius viri prudentia elegantiſſima, ne illi illuſtres, quos adhibuit, titulos inuideamus, Flauio noſtro Dextro adhærentes, qui anno Dom. 120. de S. Tito locutus, illos appoſuit? Eius verba: *Is Titum conuerterat ad pacem Plinium minorem*, &c. *Nec deſunt, qui putent, ſeptimâ Sextilis ad Nouocomum eſſe paſſum.* Dextri verò fidem, poſt doctiſſimi Biuarij operam, ſola proteruia denegauerit. Parce digreſſiunculæ. Vincendum neminem dixit: quia abſque puluere, & ſanguine victoria comparata. Id prædicto modo ad pretium: aliter enim, licet vincas, contemneris: neque enim te inuaderet hoſtis, niſi vincendum putaret: imò nec inuadentem ſperaret, ſi deſperaret reportandum ex te triumphum: quorum neutrum abſque tui contemptu poterat euenire. Mariam ergo non inuadit Dæmon, imò nec inuadentem ſuſtinet: apparentem ſolummodo fugit, terrore magis, quàm gladio perculſus. O Conceptionem non quouis, ſed modo excellentiſſimo victricem!

861. Diſceſſurus iam Iacob, filiis egregiam oppignoratis benedictionibus hæreditatem dum partitur, ad Leui, & Simeonem deueniens, ſic ſubiungit, increpato Sichemitarum excidio, quod in violatæ ſororis peregerant vindictam: *In conſilium eorum non veniat anima mea: & in cætu illorum non ſit gloria mea.* Geneſ. 49. num. 6. Quaſi è bello, licèt feliciter peracto à filiis, licèt poſt ipſe Sichemitarum agros poſſideret, nihil ſibi redundans gloriæ arbitraretur: imò illam victoriam quaſi omninò in ingloriam auerteret. Sed, quis opponat præſenti iſti, præteritam eiuſdem Iacob ſententiam cap. 48. num. vlt. vbi Ioſepho filio vltra ſortem hos ipſos delegans agros, ſolide glorîbundus dixerat: *Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi, in gladio, & arcu meo.* Cur enim gladios filij victores ſic aſpernatur, idem gloriæ gladio ſuo victori arrogaturus? Audiendus Lyranus pulcherrimè nodum ſoluens: *Non ſit gloria mea: id eſt, de hoc non glorior, ſed magis confundor. Sed contra hoc videtur, quod Iacob dixit in fine præcedentis capitis, gloriando de acquiſitione Sichem: Do tibi*, &c. *Ad quod dicendum, quòd Iacob in hoc loco, hoc attendo, non gloriabatur de occiſione Sichemitarum per Simeon, & Leui ſed magis de hoc, quod homines illius terræ congregati ad inuicem, voluerunt irruere ſuper Iacob, & filios eius: & Iacob confidens de Dei adiutorio, parauit ſe ad reſiſtendum: & terruit Deus eius aduerſarios, & retroceſſerunt.* Hæc enim digniſſima gloriatu victoria, non tam gladio, quàm terrore hoſtes percellere, nec dum inuaſos, cernere iam proſtratos. Nunquam gladius Iacob acutiùs vulnerauit, nunquam arcus dexteriùs transfixit, quam dum inde timoris ictus, hinc pauoris ſagittæ in hoſtes fugientes emittebantur.

Dauidem iam victorem (& magis Chriſtum in Iuda ſuo) contemplabatur ibidem Iacob, vnde ad illum: *Iuda, te laudabunt fratres tui: manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum: adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis Iuda: ad prædam, fili mi, aſcendiſti, requieſcens accubuiſti, vt leo.* dicto cap. 49 n. 8. Laudandus dicitur à ſuis Dauid: quia deuictas inimicorum ceruices pedibus calcaturus, quas priùs iniecta manu bellator confregerat. Poſteà non laudandus tantùm; ſed etiam, inſtar Numinis, adorandus prædicatur, ſubdita, ni fallor, causâ, quòd tanquam leonis catulus aſcenderet ad prædam: quòd tanquàm leo quieſcens accubuiſſet. Ecquid tam immenſum eſt gloriæ in leone, vt ab eius comparatione, Dauid priùs laudatus, iam etiam adorandus proponatur? Rem vidit ibi Lyranus, licèt concatenationi noſtræ non ſtuderet. Ergo de Dauide hic expreſſo ita: *In tantum præualuit aduerſarius Iſrael, quòd circa finem regni ſui, nullus audebat inſurgere contra eum, nec eius regnum perturbare, vt patet lib. Reg. 2. & ex principio tertij: ideò ſubditur, vt leo: quem aliæ beſtiæ non audent inuadere.* Longè glorioſior Dauid, quando ad finem accubans requieſcit vt leo timori habitus, quam dum ceruicibus decertat contundendis: inde ergo iam laus meritò in adorationem commutatur: quia hoc victoriæ genus omnibus præponendum. 862.

Margin: Victoria ab hoſtium metu comparata, cur glorioſior. — Plin. in. — Fl. Dext. — Iacob præla… — Gen. 49. — Geneſ. 48. — Lyran. — Et iterum. Geneſ. 49. — Lyran.

863. Quantò illuſtriùs in Conceptione ſua, Epiphania noſtra ſuperatrix? Iacob ſaltem ad reſiſtendum ſe accinxit: quia is erat, qui ſaltem inuadi poterat: Maria ſic præuiâ gratiâ præmunitur, vt iam inuaſiones timere non poſſet. Dauid tandem ad finem terrore percellitur, qui diu decertando laborarat; & licèt victor, ipſis tamen inuadentium hoſtium auſibus contemptus: Maria in primo inſtanti iam victrix, ſed quieta apparet, tantùm quòd appareat, nullo vnquam tempore audentis culpæ contemptu temerata. Taceo victoriæ materiam tam diuerſam. Sed quid Reginam ſeruis compono, ſibi vni tantummodo dignè componendam? Omnes illius, quas toties ſuprà dixi, pugnas, hoc modo glorioſiori intelligendum volo fuiſſe peractas, vt ſuis locis obiter inculcabam: illius arma, & vulnera ab incuſſo terrore proueniebant: nec auſus aliquando Dæmon, è proximiori conflictus, aut contorta alia fulmina ſuſtinere. Satis itaque ex hoc vincendi modo, è prædictis verbis Mariæ gratia in Conceptione probatur.

Margin: Maria glorioſiſſimè victrix.

probatur. Reſtabat de gloria: ſed quia ſupra a n. 819. hanc victoriam viſionis beatæ, id eſt, præſentiæ diuinæ aſſiſtentis effectum præſtantiſſimum oſtendi; nihil vltra addendum exiſtimaui. Eſto Anacephalæoſis.

864. Tota Anthologia, vt vides, in eum ſcopum collimauit, vt contra D. Thomam oſtenderemus, Mariam in Conceptione vſum rationis obtinuiſſe; & eum vſum, vt lumine beatifico illuſtrata, Deum ardentiſſimè amandum, clariſſime contemplaretur. Decet hoc certe Sanctorum omnium, & Seraphinorum Reginam, Dei Matrem. Ad Mariæ vncem, vt ex D. Thoma Valentino vidiſti, à num. 851. ſanctificatur in Matris vtero Ioannes. At quomodo ſanctificatur? Audi ibidem eundum Archiepiſcopum Valentiæ: *Sancto itaque ſpiritu afflatus Ioannes, non ſolùm à contagio peccati mundatur; ſed etiam accelerato iudicio præſentem inſpicit Redemptorem. Præcurſoris officium ab vtero inchoat, & prius eſ* [illegible] *noſſet exercere, quam vitam. Iniunctam ſibi à Deo munus accelerat, immaturum ortu, maturus officio, videlicet, ſibi datum quaſi iam ſurripiat honorem.* Prætereo contendere, an voluerit [illegible]. Doctor, vt Ioannes Redemptorem ſuum, Deum, ſcilicet, & hominem clarè tunc vidiſſet: illud certum exiſtimo, (ex doctrina Angelici Thomæ, qui dignitatem Matris Domini [illegible]æ, in ſuo genere infinitam celebrauit,) ex [illegible] ſaltem Ioannis contemplatione in inſtanti ſanctificationis ſuæ vterinæ, pluſquam probabi[illegible]ter inferri, claram, & beatam Mariæ viſionem in primo inſtanti ſuæ Conceptionis: quomodo e[illegible] infinitè aptiùs creſcat Matris dignitas ſupra [illegible] Præcurſoris dignitatem, niſi in quouis compa[illegible] creſcat [illegible] finitum: Aut, quomodo viſio il[illegible] [illegible]terina, huius viſioni præſtabit in infinitùm, niſi altera ſub fide maneat, in ſpeculo, & velut per ænigmata, altera reuelata facie ſpeculetur?

Baptiſta prærogatiua.

Thom. Val.

865. De Maria ergo concepta capi poteſt illud Chriſti ad eandem: *Sexaginta ſunt Reginæ, & octoginta concubinæ, & adoleſcentularum non eſt numerus. Vna eſt columba mea, perfecta mea: vna matris ſuæ, electa genitrici ſuæ* Cant. 6. n. 7. Ecquæ hæc perfectio: Guillelmus ibi feliciter ſui oblitus, prudenter ſibi inconſtans, licet de Conceptione [illegible] loquatur, ſic de Maria: *Perfecta, cui nihil* [illegible] *ad gratiam, & ad gloriam.* Malè ergo, deuote [illegible] Pater, alibi illi primam Conceptionis gratiam defuiſſe ſcripſiſti: quomodo enim perfecta, cui nihil gratiæ deeſt, ſi optimam illi partem defuiſſe exiſtimabas? Sed ad rem. Multi è ſuprema Hierarchia Spiritus, plures ab aliis inferioribus, innumeri ex infima Angelorum caterua, (pono enim cæleſtes Spiritus, quò excellentiores, eò pauciores, quod etiam in beatis hominibus euenit,) ab origine grati producuntur: aſt vna eſt Maria perfecta, cui in ipſa origine nihil deeſt: quæ non ſolùm grata producitur, ſed beata: cui gratia ſimul cum gloriâ communicatur. Cæteris creaturis productis, ſemper videbatur adſcribens artifex Deus, *faciebat*: quia adhuc illis obtenta iam gratiâ, gloria deerat obtinenda: at Mariæ inſcripſit diuinus Author, *perfecit*: quia ſic prodiit, vt [illegible] perfecta, nihil illi ad gratiam, & gloriam deeſſet. Vt me capias, aduerte.

Cant. 6.

Mariana gratia, & gloria perfectio.

Guillelm.

866. Ponderant ſacri Interpretes ad illud Geneſ. 1. [illegible] *In principio creauit Deus cælum, & terram.* vel, vt habent Septuaginta, *ἐποίησεν*, *fecit*, latentem emphaſim in hoc præterito perfecto, de qua audiendus præ cæteris noſter Pereira ibi: *Scitum eſt, quod tradit Plinius in præfatione ſui Operis, veteres pingendi, fingendique nobiliſſimos artifices, opera ſua etiam abſolutiſſima illa, & quæ poſteri nunquam mirando ſatiantur, pendentis titulo ſic ſcripſiſſe: Apelles faciebat, &c. non autem, fecit. Ea re inſinuantes, opera eſſe inchoata, nec omninò perfecta, & quod in eis deſiderari poſſet, ſe quidem emendaturos fuiſſe, niſi morte eſſent intercepti, &c. De Deo autem, cuius perfecta ſunt opera, & exquiſita ſecundùm omnes voluntates eius, & quibus nemo poteſt quidquam addere, vel detrahere, non erat conſentaneum dicere: Deus faciebat mundum; ſed fecit: ſcilicet, tanquam opus omnibus ſuis partibus expletum, cunctiſque numeris abſolutum, atque conſummatum, & iudicio ipſius Opificis, cuius eſt infinita ſapientia, comprobatum: vidit enim Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona.* Nimirum, ſubſequitur laudatio perfectionem. Sunt ergo dicta veriſſima in rebus ſecundum ſuum ſtatum conſideratis, quæ vt ſic perfectiſſime à Deo producuntur: quia tamen nonnulla creauit Deus, quibus vltimam deinde parabat perfectionem; ideò quodammodo imperfectè producta intelliguntur, non tam ex parte diuini Authoris, quam ex parte ſui: cuius rei ſignum eſt, quòd interim diuinæ laudis approbationem non participent, donec ad perfectionem reducantur.

Geneſ. 1.

Septuag.

Opera Dei quomodo perfecta.

Pereira.

Producto lucidiſſimo primi diei opere, perfectiſſimâ, nimirum, luce, addit Textus: *Et vidit Deus lucem, quod eſſet bona.* Geneſ. 1. num. 2. Pergitur ad diem ſecundum: *Et fecit Deus firmamentum, diuiſitque aquas, quæ erant ſub firmamento ab his, quæ erant ſuper firmamentum.* num. 7. Nec tamen huius operis approbatam ibi legis bonitatem: ſolus ſecundus dies hoc laudis caret præconio, quod cæteris omnibus diebus aſſignatur. Quæris cauſam: Reſpondet Lyranus ibi ex Hebræorum doctrina: *Verbum, & vidit Deus, quòd eſſet bonum, in aliis diebus dicitur ad approbationem operis: approbatio autem præcipuè reſpicit opus completum. In ſecundo autem die, licèt principaliter fiat diſtinctio corporum cæleſtium; tamen in hoc etiam fit mentio de diſtinctione aquarum elementarium: & quia iſta diſtinctio non fuit completa, vſque ad tertiam diem, quando congregatæ ſunt aquæ in locum vnum, vt videbitur infrà; ideo ſubticuit verbum prædictum die ſecunda: & tertia illud bis dixit, vt patet in litera, ſemel pro opere ſecundæ diei, & ſemel pro opere tertiæ diei.* Qui ergo piè fatemur, Mariam in ſua Conceptione opus diuina laude dignum, ac proinde perfectiſſimum, quod paſſim prædicamus: cùm perfectio rationalis creaturæ in gratia, & gloria conſiſtat, Deiparam non ſolùm gratam, ſed etiam tunc beatam fateamur, neceſſe eſt: cui proinde Deus ſuum illud, *Fecit*, meritò ſubſcribat. 867.

Geneſ. 1.

Perfecta tantum laudibus digna.

Lyran.

At dices: Ad perfectionem creaturæ rationalis, dum in via eſt, per ordinem ad diuina ſatis eſſe, ſi gratiæ decore producta intelligatur. Verum hoc, ſi debitam perfectionem in ſuo genere conſideres: falſum, ſi perfectionem abſolutam ſpectaueris, & quæ diuinæ laudis omnimodam approbationem mereatur. Quærunt ſacri Doctores, cur ſingula opera ſua Deus producta laudauerit, vt diximus: producto verò homine ceſ- 868.

Homo vnde laudandus.

ſauerit

Geneſ. 1. ſaucrit ab hac laude, Geneſ. 1. num. 27. reſpondit que, vt plurimùm cæteris iā plenam ſui inesse bonitatem naturalem: at hominem de bonitate potius ſupernaturali commendandum: hæc verò cùm de vſu virtutum ſpectanda expectaretur in Adamo, meritò ſuſpenditur, donec qualem ſe gereret in virtutum exercitio videretur. Sed mihi dubium adhuc, cur homo cum originali gratiâ productus, ſaltem de hoc ſupernaturali principio bonitatis moralis non commendetur, cùm ab illo tam eminenter homo cæteris omnibus naturaliter bonis creaturis præponatur? Et Ambroſ. reſpondit Ambroſ. lib. de inſtit. virg. cap. 3. (poſt alia cum cæteris Patribus communia) ſingulariter: *Laudatio eius non in exordio, ſed in fine eſt. nemo enim, niſi legitimè certauerit, coronabitur: ideò Sapiens tibi dicit: Ante mortem non laudes hominem quenquam*, &c. Ac ſi in ordine ſupernaturali, homo non abſolutè laude dignus, id eſt, perfectus ſit habendus, donec corona gloriæ decoretur. Pende nunc, quanta de Deo eximium ſe Authorem oſtendente circa perfectiſſimum hoc opus Marianum, idq; in ordine ſupernaturali ſcripſerunt: lege, quæ de hoc fuſiſſimè multis paginis ſupra dixi: & fateberis, ideò productam Mariam Authori ſuo tantùm decoris conciliaſſe; quia & gratiam, & gloriam tunc exhibuit.

ANTHOLOGIA XIII.

Maria ſcribendo æterno Verbo charta puriſſima.

§. I.

Dictum ab æterno Verbum Incarnationis tempore ſcriptum; quàm bono noſtro.

869. *Per Incarnationem, Verbum diuinū ſcribitur.* VT Mariam ab omni culpæ, & fomitis ſordibus immunem oſtenderem in Examine; chartam puriſſimam ſcribendo æterno Verbo, illam à Patribus appellatam indicaui: cuius rei probationes huc altiùs remiſi ponderandas. Id ergo vt meliùs intelligatur, repetenda ſunt verba illa notiſſima Theodoti Ancyrani hom. de nat. Saluat. quæ habetur in Actis Epheſini Concilij, tom. 1. Concil. *At, qua, inquit, ratione, cùm Vnigenitus natus ſit ex Patre, rurſus naſcitur ex Virgine? Ex Patre naſcitur ſecundum Diuinitatis naturam, ex Virgine naſcitur ſecundùm carnis diſpenſationem: hinc vt Deus, iſtinc naſcitur vt* Theod. Anc. *homo. Nam & tuum quoque verbum, quædam mentis proles eſt: at, poſtquàm verbum iſtud, quod mens tua peperit, elementis, & litteris volueris exprimere, & in charta efformare; manu litteras deſcribis, & certa quadam ratione, verbum tuum per manum denuò enixeris.* Habes aptiſſimam explicandæ Incarnationi comparationem. Ab æterno dicebat Pater Verbum illud ſuum, & ab alta mente feliciſſimum partum enitebatur: at Incarnationis tempore, iam Verbum ſuum ſcripſit, & pulcherrimis virgineæ carnis litteris effigiauit. Nos priùs mente parimus verba, quæ deinde depingimus, & quodammodo denuò parturimus veſtita: ſic excellentiori modo Pater Deus ſe habuit erga Verbum ſuum. Pergat Theodotus: *Hîc itaque cernis mentem; ibi Patrem: hîc verbum ex mente productum agnoſcis; ibi Verbum ſubſtantiale, ſubſiſtenſque, ex Patre natum vides: hîc manum per litteras verbum parientem conſpicaris; ibi Verbum per corpus virgineum generatum.* Quaſi in peracta Verbi diuini Incarnatione, deſcriptio eiuſdem pulcherrima formaretur.

870. Exultabat Paulus, quòd Pater non iam per Prophetas, ſed per proprium Filium, Mundum alloqueretur: deinde de Filio ita: *Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, portánſque omnia verbo virtutis ſuæ*, &c. Hebr. 1. n. 3. Arias Montan. vertit: *Character ſubſtantiæ eius.* D. Athanaſ. clariùs: *Sigillum ſubſtantiæ.* Figuram, & imaginem quandam Patris viuā, Filium eſſe, fides docet: cur ergo ſic ſimpliciter *figuram* protulit Apoſtolus, vt etiam de *ſigillo*, & *charactere* veniat explicandus? Quid ſubſtantiali imagini, cum imagine ſigillante? Quid inde non blaſphemena impij, & non tam viuam, quàm vmbratilem figuram Patris Filium eſſe contendant? Sed nihil grauius, nihil verius Apoſtolus proferre potuit: dum enim Filium ſplendorem paternæ gloriæ appellauit, apertè illum Patri declarans conſubſtantialem; eandem conſubſtantialitatem, in alia figuræ comparatione aſſertam, & in tuto collocatam meritò exiſtimauit cognoſcendam. Voluit autem expreſsè ſigilli conditionem inculcare, vt imaginem illam ab æterno ſubſtantialem, & permanentem, in tempore ſigillatoriam, & imprimentem ſe ipſam agnoſceremus: non enim ſolùm calamo, ſed etiam typis, & ſigillo verba noſtra inſcribimus. Sic Verbum illud ab æterno dictum, in tempore per Incarnationem nobis apparuit ſigillatum. Nunc capies Athanaſium Serm. de Incarnat. & Annunc. prout obſcurè vulgò circumfertur: Græcum enim exemplar non mihi ad manum: *Sermo autem iſte iteratus, in eandem ſententiam coit, ſi conſideres ſplendorem iſtum eſſe veluti radium verè ſolarem, & ab orbe verè ſolari indiſcretam*

Hebr. 1. Arias Mont. D. Athanaſ.

Imago ſigillaris Dei, cur Verbum dicatur.

diſcretam

D.Athanaſ. *diſcretam habere em.. ationem;& characterem eſſe,& ſpecimen ſubſtantiæ eius, per quam ipſe Pater exprimitur, & repræſentatur. Vt enim annulo ſignatorio ſpecies aliqua effiguratur, quam & imaginem expreſſam,& ſigillum appellamus, nihilque, quatenus ad ſuos pertinet,deficit ab exemplari ſuo:ita quoque Filius eandem cum Patre formam gerit: non non enim euarias impreſſa imago, ab imprimente ſignaculo,ſed incommutabilis perſeuerat iuxta ſculpturam annuli,ſiue in cera,ſiue in auro ſignaculum illud effigiatum ſit,pro ratione regij numiſmatis: ita quoque diuinus character Filij, ſubſtantiæ Patris incommutabile ſigillum eſt, ferens omnia verbo potentiæ ſuæ,ſecundum ſuum ipſius exemplar;carnique ſua, quaſi cera, eum typum, formámque impreſſit. Non enim eſt impoſſibile,& incredibile, vt tempore Patris voluntate grato, vti character (ſiquidem* In Annunciat.Mariæ. *character eſt) Incarnationem in ſe configuraret:qua veluti pro cera,aut quaſi pro auro vſus videri poteſt.* Explicando adhuc Athanaſio, locum ſimilem ſubiungo. Vult Haïlgrinus, verba illa Deiparæ Cant.5.num.6. *Anima mea liquefacta eſt,vt locutus eſt.* ad tempus annunciationis eſſe reducenda: cur autem interim liquefactam animam dixerit, ſic explicat: *Poſtquam dilectus locutus eſt ei per Angelum,anima eius exarſit, & liquefacta eſt: vt,* Haïlgrin. *ſicut metallum liquatum formam acciperet, quam Spiritus Sanctus artifex vellet.* O quàm pulchrè imprimerentur imagines animæ ſic diſpoſitæ! Tale quid,in eamę ſua ad obedientiam cerea,aurea ad pretium, feciſſe Verbum diuinum, voluit Athanaſius,vt nobis iam deſcriptum appareret.

871. Signate verò addo, *nobis*: nihil enim bono noſtro vtilius,nihil felicius hominibus poterat euenire, quàm Verbum illud diuinum ab æterno dictum,ſcriptum in tempore ſibi cernere,& legendum. Facit ad rem noſtram illud Dauidis: *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ſuarum annunciat firmamentum. Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam.* Pſ.18.num.1.Vnde enim enarrant nobis cæli diuinam gloriam,vnde dierum,noctiúmque ſucceſſu arcana verba miniſtrant, ingerunt ſcientiam: niſi, quia & cæli, & creaturæ cæteræ ſic à Deo factæ, vt tanquàm libri doctiſſimi ante oculos nobis proponantur?

Chriſtus qualis nobis liber.

Pſal.18.

Mundus nobis liber, cur ignotus. At,cur, inquis, in tanta librorum copiâ elegantiſſimâ ignorantiæ adhuc tenebris caligamus? Certè, quia paruulorum inſtar,occultos, licèt illuminatos characteres,mirari magis, quàm legere ſolemus: cernere potiùs poſſumus,quàm conſtruere.D.Thom. Valent.Conc.1.de Natiu.Virg. poſt alia de libro creaturarum: *Felix, qui iſtum libellum elementarem legere nouit! Non deſpiciamus eum,quia pulcher eſt,& magnus:ſapientia lucet in eo. O quàm mirus, & quàm pulcher: quos characteres habet tam pulchros,Solem,& Lunam, ſtellas,cælum,& terram, maria, & differentias* Thom.Val. *animalium,& auium,& arborum,& florum. Sed nos quaſi paruuli admiramur pulchritudinem characterum, & neſcimus legere, neque intelligere: ſicut paruuli, & ſicut ruſtici videntes deſcriptiones pulchras in Eccleſia. O ſi legeremus! ô ſi creaturas penetraremus,ſicut iuſti,& ſancti,quem guſtum,quam ſapientiam intra corticem inueniremus! quàm magna Philoſophia, & Theologia latet in his rebus, ſi eas intelligeremus! Vnde Pſalmiſta: Cæli enarrant,* &c.

872 Parum id. Non ſolùm creaturarum librum nobis exhibuit Deus; ſed & ſacra Scripturæ ſacræ volumina nobis expandit. Sed,quid tunc nobis? Si ad apertiſſimos naturæ characteres hebeſcimus adhuc paruuli, quid ad obſcura diuinorum Bibliorum ænigmata non cæcutiamus? Vnde ergo hominibus remedium, qui abſque notitia Dei perirent neceſſariò; & tamen Dei notitiam vix poterant comparare? Piè idem Sanctus Doctor: *Sed, ô magna Dei clementia! ô mira Dei prouidentia! Agnouit Dominus ruſticitatem,& hebetudinem noſtram, & ruditatem,& quòd non poſſumus,neque eius dicta intelligere, & ſapientiam reuelatam capere, quia paruuli* Thom.Val. *ſumus: vnde motus pietate, quæcunque docuerat in libro naturæ, & in libro Scripturæ theoricè; practicè nobis deſcripſit in libro exemplari,& oſtenſiuo, & ideali. Hic liber eſt Verbum incarnatum, in quo nobis depicta eſt omnis vita ſpiritualis, & Chriſtiana, quæ in Euangelio, & alijs libris traditur: vt in eo legamus charitatem, pœnitentiam, humilitatem, manſuetudinem, caſtitatem, contemptum mundi, & cæteras virtutes.* En tibi pulchrum ſcientiarum compendium,abſque diſpendio:en tibi diſciplinarum omnium Dux peritus, facillimus magiſter.

De Chriſto libro.

Enarrauerat Sanctus Iob virtutum ſuarum ſtudium, & innocentiam, quam, Deo auſpice, 873.
ſemper conſeruarat: deinde ſubdit: *Quis mihi* *Chriſtus.Enchiridion noſtrum.* *tribuat auditorem, vt deſiderium meum audiat Omnipotens: & librum ſcribat ipſe, qui iudicat: vt in humero meo portem illum, & circundem illum quaſi coronam mihi? Per ſingulos gradus meos pronunciabo illum; & quaſi Principi offeram eum.* cap. 31. num. 35.36.& 37. Putant vtplurimùm Interpretes, ſic ſe apud amicos iuſtificaſſe Iobum, vt intrepidus librum, & ſententiam ſuam à ſupremo Iudice optaret ſcribendam: ſic enim illam abſolutoriam fore ſperabat,vt eidem in coronam probatæ innocentiæ verteretur, inque diploma priuilegij ſui ſingulis oſtentandum.Non tamen hæc explicatio ita venit ad guſtum: cùm enim ad finem vſque capitis deinceps in conteſtanda innocentia ſua pergat Iob; quorſum nondum plenè dictâ causâ,iam ſubſcribendam ſententiam anteuerteret?Putarem ergo potiùs,dictis,dicendiſque intermediam cautelam, prudentis litigantis inſtar,appoſuiſſe: vt, ſi quid in eius virtutibus imperfectum,& minùs decens appareret,inde excuſaretur:quòd adhuc librum illum, vnde perfectio virtutum diſcitur,non haberet.Enarrabat virtutes ſuas, & interim ſuſpirat Verbum Incarnatum: quaſi diceret:Æterne Iudex,parce virtutum defectibus: ſi à nobis illas cupis illibatas, agedum, ſcribe, ſcribe iam Verbum tuum,& fruêris optatis:imò & ego feliciſſimè abſoluar:nam & eodem incarnato Verbo,tanquàm libro, vtar ad diſcendum:& tanquàm munere,& ſacrificio offerendo, quo te Principem, & Iudicem piiſſimè corrumpam. Fauet citatus D.Thomas, ſic ſubiungens: *Hic eſt liber iuſtorum; hoc Enchiridion ſemper in manibus,& præ oculis habent:de quo Iob: Quis mihi tribuat auditorem, & librum ſcribat ipſe, qui iudicat:id eſt,in ſe ipſo Iudex,ſententiam vitæ,quam iubet,ſcribat. Per ſingulos gradus meos pronunciabo illum, ſiue comedens, ſiue ambulans, ſiue negotians, ſemper præ oculis habebo exemplar iſtud: & quaſi Principi offeram eum: erit mihi liber ad legendum, & ſacrificium ad offerendum.*

Iob 31.

Thom.Val.

Scilicet,

874. Scilicet, Verbum Angelis tantummodo intellectum, ſit hinc etiā ſuo modo bominibus agnoſcibile: quod, quātum ſit beneficium, hinc percipies. Daturus Deus legem in Sina, quos non rogationi præmiſit apparatus? Vertitur mons in Ætnam, fit cælum ipſum fulminum officina; & inter tubarum bombos, buccinarúmque ſonitus ſtrepentes, attonito pauore omnia permiſcentur. Clamant interim adſtantes ibi Iſraelitæ, *dicentes Moyſi: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.* Exod. 20. n. 19. At, vnde diuinæ vocis ingens timor concipitur? cur potiùs ab homine, quàm à Deo, cæleſtis doctrina auidè ebibitur? Dicam, ſi audis priùs, quid de hac re elegāter ſcripſit Saluianus lib. 1. de Prouid. *Adde huc tonitrua, adde fulgura, nebulas Deo plenas, loquentē cum Moyſe Dominū, legem diuino ore reſonantem, inciſas Dei digito litteras, rupices paginas ſaxeum volumen, diſcentem populum, & docentem Deum, ac mixtis penè hominibus, atque Angelis, vnam cæli, ac terræ ſcholam.* Sic edebatur Schola, vt eadem claſſis Angelos, hominéſque exciperet: ita exponebatur doctrina, vt dum Angelis proponitur, hominibus pariter ebibenda præcipiatur. Id ergo homines horrent, id formidant: quibus humilibus, & abiectis non poterant eſſe amori; ſed timori, verba illa, quæ etiam ſupernis, & angelicis Spiritibus aptiſſima formabātur.

Doctrina diſcipulis proportionanda.

Exod. 20.

Saluian.

875. Neque mirum. Vnde mortalium cæca mens doctrinæ illi altiſſimæ poſſet ſufficere, qua etiam Angelorum acumen illuſtrabatur? Attemperetur auditoribus doctrina neceſſe eſt, ne paruuli ſublimiorum pabulo obruantur: dimittendi aliò perfecti, vt apta incipientibus tradantur rudimenta. Fixit aliquando perfectiſſimus Sponſæ ſpiritus oculos in Chriſtum, immotis palpebris, ſuſpenſo obtutu dilectum contemplata: ad quem tunc ille: *Auerte oculos tuos à me: quia ipſi me auolare fecerunt.* Cant. 6. n. 4. quaſi diceret: Auerte obtutum: te enim intuente, erigitur ſtylus, volat doctrina mea. Sed, quidnam in hoc mali, ô Amor ſuauiſſime? Nunquid ſtabit tibi cariùs æterna ſapientia, ſi contemplanti dilectæ ſtylum releues, reuoles doctrinā? Abſit. Rem ergo vt capias, penè tranſcribo verba Ambroſij ad hunc locum. Conſidera Doctorem, qui myſterium aliquod obſcurum velit auditoribus ſuis aperire; quique, licèt in promptu comptiſſimum ſtylum, & exquiſitam habeat ſcientiam; condeſcendendum tamen putat ſimplicioribus, & ſimplici, planóque ſtylo ſibi vtendum. Iſte quidem, ſi interim auditor aliquis adſit ſenſu viuacior, ingenio perſpicacior, qui ſe ſublimiùs dicentem ſoleat eleuare, & ſequi facilè; ſolet eximiom hunc auditorem reuocare, monens, vt patiatur, humilioribus, & planioribus ſe immorantem, quo & cæteri tardiores ſequi poſſint. Tale eſt, quod in hoc loco ad piam animam Dominus dictum voluit. Prædictæ ergo comparationi ſic præmiſit Ambroſius: *Vis ergo auertere illam oculos, ne eam conſiderans, quòd iam ad ſuperiora ſequi poſſet, eleuetur, & cæteras animas derelinquat.*

Idem probatur.

Cant. 6.

Ambroſ.

876. Hoc erat igitur, credo, quòd inter pauores, Iſraëlitæ tacitè depoſcebant: vt acumine angelico dimiſſo, ſibi paruulis doctrina temperaretur: quomodo enim ſequi poterant Doctorem, qui releuatus, & reuolans, Angelis etiam congrua edocebat? Ah! non aderat tunc Verbum incarnatū, ſcriptum Verbum, liber viuus, qui debito temperamento prolatus, vnum, idémque Angelis, & hominibus ſufficiat. Hinc capies illud (vt volunt) Æterni Patris: *Eructauit cor meum Verbum bonum: dico ego opera mea Regi. Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis.* Pſ. 44. n. 2. Verbum illud æternum, quod à mente profundiori eructauerat ab æterno, iuſſu, & imperante ſermone, in tempore, ſed in inſtanti velociter ſcripſit. Sed cur, inquis, dum ſcriptum narrat, commemorat eructatum. Vt vnum, idémque Verbum Angelis de eructatione olim peruium; iam de ſcriptione hominibus legendum intelligatur. Acutè D. Thomas Valent. loco citato: *De hoc Pſal. Eructauit cor meum Verbum bonum; ſed Angelis: & placuit ſcribere illud pro mortalibus, vt in vno, eodémque libro Angelus, & homo legeret. Sic ſolemus nos conceptus noſtros inuiſibiles ad memoriam, & eruditionem aliorum, litteris formare, & litteris effigiare; & quaſi in vaſculis relinquere ſcribendos. O praeclaram ſcripturam! ô pulcherrimum characterem, in quo tale latet Verbum æternum! ô ſcriptum egregium, quod modò omnibus mortalibus proponitur ad legendum, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei abſconditi.*

Christus liber Angelis, hominibúſque communis ad legendum.

Pſal. 44.

Thom. Val.

877. Obiter verò egregiam rationem, & ſimilitudinem inculcat D. Thomas, conceptus noſtri inuiſibilis, qui viſibilis per litteras efformatur: quam illibatis verbis citati Theodoti illuſtro adhuc: *Verbum hoc, quod proferimus, quóque in mutuis colloquiis vti conſueuimus, verbum eſt incorporeum, nullo neque viſu, neque tactu percipi natum: atqui ſimul atque verbum hoc litteras induit, elementáque ſuſcepit, mox viſibile, palpabiléque factum, iam viſu hauritur, quàm tactu deprehenditur,* &c. *Quid ita? Quia verbum antea incorporeum, corpus chartaceum, elementorúmque figuras induit.* Inuiſibile itaque Verbum inuiſibilibus olim Angelis aptabatur: poſteà iam viſibile, & corporeum, hominibus in oculos venit, & in amplexus: priùs auditu tantùm fidei percipiebatur: deinde aſpectu iam, & tactu quodammodo, ſub corpore apprehendebatur.

Incarnatio Christi exēplo declaratur.

Theodot.

§. II.

Quàm ſit pretioſa materia à Deo decoris inſcriptionibus electa.

878. ADHVC, priuſquàm ad rem noſtram veniamus, aliud pro eiuſdem declaratione prænotandum, ſcilicet, quàm ſit pura, & pretioſa materia illa, vbi Deus ſuos, ſuorúmve characteres pingendo, vel cælando ſoleat ſcribere. Creauit Dominus cælos, ſubtiliſſimos quidem, ſed ſolidiſſimos, vt claritate, ſic etiam duritie ingenium adamantinum ſuperantes: quid ab illis ſperes molle, ſiue flaccidum, qui à Iobo cap. 37. n. 8. ſolidiſſimi, *& quaſi ære fuſi* prędicātur? Et tamen, de his locutus Dauid, déque Deo eoſdē apparante ſic ſcribit: *Extendens cælum, ſicut pellem.* Pſ. 103. n. 3. Quid æri fuſo, cum extenſa pelle? Quid hac mollius, quid illo durius repe-

Iuſtorum nomina glorioſè ſcripta.

Iob 37.

Pſal. 103.

ritur? Vnde ergo ſcripta ſcriptis videntur repugnare? Planè non repugnant: ſed ærea ſoliditas de ingenio, iam de officio in pelliceam mollitudinem viſa commutari. Nihil notius, quàm olim ſcribendo, pelles fuiſſe vſurparas: imò & hodie pergamenis chartis, id eſt, puris & putis pellibus in idem vtimur: quidni ergo cæli, licet ſolidiſſimi, pelles appellentur, quibus Dominus ad ſcribendum vti conſueuit? Ecquæ, inquis, tam pretioſa dictata, vt nobiliſſimam hanc chartam prærequirant? Reſpondet Ambr. Hexam. 1. cap. 6. *Extenditur vel quaſi pellis ad tabernacula, habitationeſque Sanctorum: vel quaſi liber, vt plurimorum ſcribantur nomina, qui Chriſti gratiam fide, & deuotione meruerunt, quibus dicitur Luc. 10. Gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo.* Ambroſ. Quaſi dedeceret, vt niſi in pulcherrimo, & cæleſti adamante, iuſtorum glorioſa nomina ſcriberentur.

879. Grauida erant profundis ſacramentis, honoribus veriſſimis illa, quibus, tanquàm ficto Regi, Iudæi Chriſto Domino illudebant: illud tamen rarius, quòd dum ſceptri ludibrium aucupantur, nihil aliud aut fœdius ad ſpeciem, aut abiectius ad ignominiam quærunt, quàm arundinem. *Idem probatur.* *Poſuerunt*, inquit Matthæus, *arundinem in dextera eius.* cap. 27. n. 29. Si è purpura tua, ſuauiſſime Ieſu, immortalitatis purpuras nobis meruiſti: ſi ſpineâ coronâ, diademata iuſtitiæ nobis comparaſti, & ſpinarum aculeos abolitâ maledictione obtudiſti; quid tandem ab arundineo hoc ſceptro conſequemur? Matth. 27. Euſebius Gallic. in Dom. Palm. *Illi illudentes fecerunt: nobis autem magni ſacramenti ſignificationes ſunt, neque pro ludo, ſed omnia in veritate, hæc ſuſcipimus, & veneramur*, &c. *Sceptrum ex arundine datur, vt iuſtos in cælis, peccatores in terris ſcribat: ſecundum iſtud: Recedentes à te in terra ſcribentur. Bonis autem Dominus ait: Quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis. Iudæi enim cum arundine ſcribere conſueuerant.* Euſeb. Gall. Nec ſolùm Iudæi, ſed omnes ferè nationes arundinem ſcribendo aſſumebant: vnde & hodie, vt ſuprà in re ſimili, puto, adnoraui, pennam ſcriptoriam, calamum, ſiue arundinem appellamus. Hinc ergo maximè iuſti ab impiis diſcriminantur, quòd aliorum nominibus ſcribendis charta ſordida, & terrena; aliorum mundiſſima, & cæleſtis requiratur.

880. Stellas Eccleſiaſticus commendans, ſic habet cap. 43. n. 10. *Species cæli, gloria ſtellarum, mundum illuminans in excelſis Dominus: in verbis ſancti ſtabunt ad iudicium, & non deficient in vigiliis ſuis.* *Et iterum.* Eccli. 43. Vbi mihi ſemper dubium, cur, cùm tota ſpecies, & pulchritudo cæli, ex gloria, & claritate ſtellarum pendens dicatur; hinc maximè ſtellæ commendentur, quòd *in verbis ſanctis* ſtent ad iudicium: quomodo enim, quæſo, ſtellæ in verbis ſanctis ſtant, quas mutas noſcimus: niſi dum verbis ſanctis ſubſtant: id eſt, in verba ſcripta efformantur? Stant ergo in verbis ſanctis ſtellæ: quia verba ſancta, & ſanctam quandam componunt ſcriptionem. Et quorſum id? Pretioſis, quæ habemus, verbis ſcribendis, non ſolùm chartam puram, tabulam incorruptam; ſed adhuc in characterum formationem, aurum, & colores pulcherrimos eligimus. Vnde elegantiſſimè Claudianus lib. 3. de Diana Stiliconi Conſuli blandiente:

Tum virides Pardos, & cætera colligit Auſtri Claudian.
Prodigia: immanéſque ſimul Latonia dentes,
Qui ſecti ferro in tabulas, auróque micantes,
Inſcripti rutilum cælato Conſule nomen
Per Proceres, & vulgus eant: ſtupet omnibus
Indus,
Plurimus erepsis elephas inglorius errat
Dentibus.

Vt fauſtiſſimum tanti Conſulis nomen, non ſolùm in eboreis tabulis; ſed ibidem aureis litteris rutilaret. Hinc ergo putarem, ſtellas verbis ſanctis ſubſtare, vt liber ille cæleſtis, de quo ſuprà dixi, aureis litteris inſcriptus intelligatur, iudicium, id eſt, ſcientiam hominibus enarraturus. Tale aliquid cogitabat Author ille incertus, ſed elegantiſſimus Orat. 2. de Cruce, vbi ita de cælo: *Plana, & æquabilis ad ſcriptionem charta, liber aureis litteris exaratus, aſtris quaſi argenteis filis intertextus.* Quaſi decora illa cæleſtis doctrinæ ſcriptio, non ſolùm in ſapphirina tabula; ſed etiam ſtellatis characteribus condignè ſcriberetur. Niſi dixeris, quod mihi perinde erit; ſcribendis Sanctorum nominibus cælum in tabulam, ſtellas verò in litteras adaptari.

881. De Patriarcharum nominibus geſtandis in ſuperhumerali ſic Deus præcipit Exod. 28. n. 9. *Sumes duos lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael, ſex nomina in latere vno, & ſex reliqua in altero, iuxta ordinem natiuitatis eorum. Opera ſculptoris, & cælatura gemmarij ſculpes eos nominibus filiorum Iſrael, incluſos auro, atque circundatos.* Exod. 28. *Prælati debitè magni pendere ſubditos.* Diſce huius gemmæ conditionem ex Plinio lib. 37. cap. 6. *Veram autem onychen plurimas, variáſque cum lacteis zonis habere venas; omnium in tranſitu colore inenarrabili, & in vnum redeunte concentum, ſuauitate grata.* Plin. Quia non niſi gemmâ, illuſtrium Patriarcharum nomina poterant dignè inſculpi: & ea gemma, cuius inenarrabilis color, & grata varietas, ſemper in vnum, atque eundem rediret concentum, nec niſi candidiſſimis zonis interdiſtingueretur. At, quorſum, inquis, tam impenſa cura præcepti? Oleaſter ibi. *Aduerte, non atramento, ſed ſtylo ferreo nomina filiorum Iſraël ſuper lapides inſcribi, vt noueris diuinus Sacerdos, nullam obliuionem debere delere memoriam ouium ſuarum apud Deum*, &c. *In lapidibus autem pretioſis adumbratum cerne, quàm pretioſa debeant eſſe nomina ouium apud Antiſtitem.* Oleaſt. Quaſi iam non manerent pretioſa, ſi in viliori materia inſculperentur: neque decenter tam fixa illorum memoria commendaretur, ſi de abiectiori lapide vileſcerent. Attentè verò, vt id obiter notem, lapides iſti includendi *auro* dicuntur: ne gemmeæ, & pretioſiſſimæ ſcripturæ, è plumbo, aut è ferro, probri aliquid accedere videretur: nam, vt benè D. Ambroſius ad rem aliam Serm. 6. *Gemma niſi auro non conuenit.* de quo infrà. Ambroſ.

882. Aurum purum, putum, poſtulatúmque exigebatur perficiendæ laminæ ſacerdotali, vbi ineffabile illud nomen Domini tetragrammaton יהוה erat ſcribendum: ſed pende verba: *Facies & laminam de auro puriſſimo, in qua inſculpes opere cælatoris, Sanctum Domino: ligabiſque eam vittâ hyacinthina, & erit ſuper tiaram imminens fronti Pontificis.* Exod. 28. n. 36. & 37. *Dei nomen quanti faciendum.* Exod. 28. Non ſolũ aurum puriſſimũ laminę commendatur; ſed & lamina ſuper tiarã, id eſt, ſupremũ Pontificis ornatum,

præcipitur

præcipitur collocanda : quaſi dedeceret, vt lamina tanti nominis geſtatrix eminentiorem partem non obtineret ; vtque nomen illud ſcriptum in excellentiori Sacerdotis ornatu non portaretur. Beda ibi apud Gloſſam : *Lamina aurea in fronte Pontificis, in qua Sanctum Domine, vel Sanctum Domini, vt in ſequentibus dicitur, ſculptum eſt, ſacratius eſt cæteris indumentis : quia, ſicut diuina potentia omnibus creaturis ſupereminet : ita oportet, vt nomen eius cæterum Pontificis ornatum tranſcendat.* Sic tanto nomini non niſi puriſſima tabula exquiritur : in qua ſi quid vnquam plumbeum appareret, nunquam de ſcripto nomine ad frontem vſque Pontificis proſiliret.

Beda.

883. Sed, quàm cedit nomen iſtud, *Iehouah*, (ſi fortè ita pronunciandum,) aut quodquod illud ſit nomen Dei ineffabile, ſuauiſſimo nomini Ieſu; tam præſtat tabula, vbi hoc condignè ſcribitur, laminæ illi, vbi tunc vetus illud ſcribebatur. Promitrit Chriſtus in Apocalyp. præmia victoribus : & inter alia iſtud ſignatiſſimum : *Dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum ſcriptum.* cap. 2. num. 17. id eſt, dabo illis corpus meum, lapillum candidum, gemmam adamantinam, qua nihil pretioſius inter paternas gazas reperitur. Aſt adamas duriſſimus quomodo inſculpetur ? Si venis diuina Patris epiſtola cum epigraphe ad homines, cur adamas appellaris ? Si adamas, vnde ſcriptas litteras pateris ? Nimirum, adamas ſanguine molleſcit, depoſitáque duritie, iam deducendos permittit characteres. Benè ergo nomen nouum, id eſt, Ieſu nomen pentagrammaton in gemmea illa carne iam ſanguine perfuſa, & inde molleſcente geſtari dicitur, vt quinque ſacri nominis litteræ, quinque illis vulneribus reſponderent, imò quinque vulnera, tanquàm miniatæ, & pyropinæ litteræ nobis rutilent. Gloſſa Ord. ibi : *Scriptum quinque litteris, id eſt, quinque vulneribus, cum quibus oſtenſum fuit corpus eius in Cruce.* Vbi plura de Chriſto gemma. Et quidem ad nomen Ieſu alludi, licèt ad rem aliam, fatetur ibi Alcazar. Poſtulabat, nimirum, tanti nominis dignitas, vt aliquando condignè ſcriberetur ; ſolúmque in adamantina Saluatoris carne glorioſiſſimè poterat ſplendere.

Ieſu nominis excellentia. — Apoc. 2. — Gloſſ. Ord. — Alcazar.

§. III.

Prædicta omnia pro Virgine validiſſimè decertant.

884. EX dictis iam concluſio noſtra clariſſima deprehenditur : ſi enim incarnatio, fuit perfecta quædam diuini Verbi deſcriptio, egregia cælatura ; nemo non videt, Mariam, chartam, & tabulam apparaſſe : ſi autem Iuſtorum nominibus, Deíque auguſtiori vocabulo cæleſtem chartam, gemmeámque, & auream materiam vidiſti neceſſariam : quid Verbo ſubſtantiali æterno deſcribendo, & cælando, apparandum puriſſimũ non exiſtimes? Aptiſſimè D. Thomas Villan. citatus de libro noſtro, ſiue incarnato Verbo : *Scriba huius libri, Deus Pater : ſcalpellum, Spiritus Sanctus : vterus virginalis, pergamena charta : atramentum, ſanguis puriſſimus eius. In eius vtero ſcriptus, compaginatus, compoſitus eſt hic liber, ex illis ſanguinibus formatus eſt ille ſacratiſſimus character Verbi diuini.* Et putes, in hac charta lituras culpæ, fomitis næuos fuiſſe aliquando ? Abſit. Benè infrà idem S. Doctor : *Hæc Scriptura tam pulchra, in quo libro, in qua papyro ſcripta eſt ? Vtique in pergameno virgineo puriſſimo, ſine nota, & næuo peccati.* Si quid à Conceptione ſua maculatum geſtaret charta noſtra, ineptiret omninò, tam pretioſo characteri deſcribendo. Neſcit Marianus liber corroſam pellem, folium aliquod delebile ſecum compaginare : vt æternum Verbum nobis pro decentia exhibeat deſcriptum.

Maria diuino Verbo ſcribendo charta puriſſima. — *Pintus de Concept. B. M. V.* — Thom. Vill.

Euangelium ſuum inchoat Matthæus dicens: 885.
Liber generationis Ieſu Chriſti. cap. 1. n. 5. Deinde n. 8. ſic ſubdit : *Ioram autem genuit Oziam.* Norunt pueri ex lib. Reg. à Iotam, non tam Oziam ortum, quàm Ochoziam : deinde hic Ioam genuit, Ioas Amaſiam : à quo tandem Ozias genitus eſt. Cur ergo tres iſti Reges ſupprimuntur, & à ſerie, ordinéque ſacræ genealogiæ tranſiliuntur ? an quia mali ? Sic ferè poſt Hieronymum Expoſitores : ſed certè, vt rectè vidit noſter Maldonatus, alij peiores in hoc etiam Catalogo recenſentur. Quid ergo ? Sic mali fuerunt, vt deleti omninò ab hominum memoria à Deo proſcriberentur : nimirum, è ſemine fuerant Achab, cuius filiam duxerat Ioram : hæc autem cum filio Ochoſia, nepote Ioa, pronepote Amaſia, id eſt, tota iſta ſeries vſque ad quartam generationem ab Achab, à Deo per Eliam 3. Reg. 21. n. 21. delenda, & non memoranda prædicta fuerat. Vnde ergo ſic deleta folia, ſic oblita lituris tam pretioſo libro compaginarentur ? Ecquis tandem hic liber ? Hugo Cardinal. ad cap. 23. Eccleſ. *Beata Virgo, quæ eſt liber vitæ, liber gratiæ, liber generationis Matthæi, apotheca gratiarum : pelles verò, de quibus liber iſte factus eſt, ſunt antiqui Patres, Abraham, Ieſſe, Dauid, quos computat Matthæus. Tres autem Reges Ochozias, Ioas, Amazias, ibi non ponuntur, licet eſſent de generatione eius, quia mali erant : & malæ pelles in tam pretioſo libro non debent poni. In hoc libro tot ſunt litteræ, quot virtutes : & qui non habet virtutes, neſcit litteras, & neſcit legere in hoc libro.* An ergo liber, qui deletas illas paginas excluſit, quæ tantùm denominantes, & extrinſecæ illi erant ; paginam ſibi intimam, fœdatam ſibi admitteret Conceptionem? O funeſtum librum, ſi non quamuis paginam, ſed ipſum frontiſpicium, & titulum gereret oblitteratum ? Benè Ouidius de infauſto ſuo libello:

Matth. 1. — *Marianus liber nihil pollutum admittit.* — Hieron. — Maldon. — Hugo Card.

Nec minio titulus, nec cedro charta notetur. Ouid.

Felix ergo è contra liber noſter, quia miniatum titulum, id eſt, pulcherrimam geſſit Conceptionem : ne fœdato frontiſpicio, ſcribendo æterno Verbo ſperneretur.

Et benè Mariam vocauit Cardinalis citatus 886.
librum vitæ : vt proinde nihil in illa deletum intelligatur. Iam vulgò decantatum pro Conceptione illud Moyſis ad Deum, de populo peccante : *Aut dimitte eis hanc noxam : aut, ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* Exodi 32. n. itẽ 32. neque enim profuſa in his verbis prodigalitas,

Liber vitæ lituras non admittit. — Exod. 32.

ſed tuta quædam fiducia. Sciebat in libro vitæ nihil eſſe delebile, nihil obliterandum; potiúſque a Deo ibi populum ſcribendum, quam ſi ſemel ſcriptum indidem expungendum. Fortè id voluit Auguſtinus quæſt. 147. ad hunc locum: *Securus quidem hoc dixit, vt in conſequentibus ratiocinatio concludatur: id eſt, vt quia Deus Moyſem non deleret de libro ſuo, populo peccatum illud remitteret.* Fruſtrà enim librum vitæ appellares, quem vel leuibus mortis lituris inſignires: & ridiculè liber vitæ Maria decantabitur, ſi deſcribendo vitæ principio Verbo, fœdam paginam aliquam exhiberet.

August.

887. Diuino, aut œſtro, aut zelo accenſus, prophetans magis, quàm imprecans, in obſtinatam reproborum malitiam ſic erumpit Dauid: *Deleantur de libro viuentium, & cum iuſtis non ſcribantur.* Pſalm. 68. num. 29. Quò pergis, ſanctiſſime Vates? *Deleantur*, ais? Ergo lituras patitur liber vitæ: ergo finaliter reprobi, mortis æternæ rei, aliquando vitale volumen ſunt ingreſſi? Abſit: ſed nihil maiori epitaſi dici potuit, vt malitiam illorum exaggeraret, quàm dum exprimitur, inde delendos fuiſſe, ſi per impoſſibile ibi reſcriberentur. Id autem mirum eſt in tanto feruore, putaſſe neceſſarium Prophetam, figuratam dicto adiungere correctionem, dicendo: *Et cum iuſtis non ſcribantur.* Ne vel per vmbram aliqui imprudentes, aliquid in libro vitæ delebile exiſtimarent. Iam me capies, ſi audis Venerabilem Hugon. Victor. ad hunc locum lib. 4. in Luc. *Deleantur de libro viuentium: ſed, quia præſcientia prædeſtinationis diuina non mutatur; & ideò delere, non eſt ibi eſſe deſinere, ſed nunquam fuiſſe; rectè adiunxit: Et cum iuſtis non ſcribantur.* Nihil in libro noſtro vitæ ſuſpicemur delebile, qui ipſum prædeſtinantem Principem deſcriptum geſſit; à quo tanti voluminis neceſſariò decus obſeruaretur.

Idem confirmatur.

Pſal. 68.

Hugo Vict.

888. Decantatiſſimum olim fuit volumen illud, quod *liber iuſtorum* vocabatur, cuius cùm alibi fit mentio, tum Ioſuè 10. num. 13. quando miraculum illud vincti Solis, Lunæ compeditæ, diei duplicati enarratur: in quo abſque dubio diuinæ potentiæ prodigia multa pulcherrima ferebantur. Nec minùs celebre tunc volumen aliud, quod Numer. 21. num. 14. *bellorum Domini* dicitur: vbi Dei exercituum maieſtas glorioſa deſcribebatur. Si autem quæras, quid de his libris factum ſit, omninò periiſſe inuenies, & neque illorum litterulam permanſiſſe. Pende nunc, quàm ſolida, quam illæſa permaneant Euangelia ad finem vſque ſæculi duratura: imò, & quàm integer perſeueret liber Geneſeos, cuius cap. 5. num. 1. liber generationis Adam fuſiſſimè declaratur: & dubitabis, cur libri iſti ſacri integri in tam longa Eccleſiæ perſecutione ſedulo prouidentiæ ſtudio cuſtodiantur, cùm illi alij diuinæ maieſtatis gloriam referentes mitioribus temporibus perirent? Reſpondet verò acutè Oleaſter loco Geneſ. citato: *Expende hîc, quanti fecit Deus hominis generationes, vt, ſcilicet, velit earum librum ſcribi. Sic etiam voluit quatuor Chronographos ſummâ cum diligentiâ generationem humanam ipſius enarrare. Præclara verò geſta ſua, quæ in Deitate operatus eſt, voluit perpetuæ obliuioni tradi: vbi enim liber bellorum Domini, & alij, quibus geſta, quæ fecit ad rubrum mare, & ad torrentes Arnon? Omnia perire voluit: ſolùm verò humanæ generationis librum ſeruari.* Mortuos libros, & atramento deſcriptos characteribus in ſacræ humanitatis decorem, tam ſedulò cuſtodit Deus; & librum viuum, vbi æterni Verbi character humanitatem ipſam erat induturus, ibique ſubſtantialiter ſcribendus, à præuiis culpæ lituris, ab ſcatentis fomitis tineis non cuſtodiret? Germaniæ gerræ.

Ioſuè 10.

Num. 21.

Incarnationē ſuam, quanti faciat Deus.

Geneſ. 5.

Oleaſter.

889. Verbum ſanè diuinum e paterno ſinu, ad parthenicas tabulas tranſlatum, & ſcriptum adoramus, quod ex illis pulcherrimè induatur, & nobis configuretur. Qui ergo miſelli multa & ridicula, & inania ſcribere ſolemus, quæ tamen tumidi digniſſima fore cedro reputamus, chartam puriſſimam, tabulas incorruptas, laminas pretioſas, marmora præſtantiſſima illis exquirentes: nónne timidi erubeſcemus, ſi Dei Verbo ſubſtantialiter deſcribendo, præfœdatam, & corruptam tabellam aſſignauerimus? At quidem timidos, & non tumidos ad hanc venerandum ſcripturam nos voluit Chryſologus, qui deſcriptâ Mariani palatij pulchritudine ſic habet Serm. 141. *Inde, ô homo, his admonitus exemplis, æſtima, quid ſis, quantus ſis, qualis ſis: & tunc demum cogita, vtrùm poſſis diuinæ natiuitatis penetrare ſecretum, &c.* vt *deprehendas liquidò tu, quo modo Deus penetrale clauſa carnis intrauerit: quemadmodum ſacri Corporis in illo venerabili vtero, præter Virginis conſcientiam, lineamenta pinxerit.* Pende vltima verba; & non ſolùm linearum ſcripturam, ſed & picturam lineamentorum internoſces: vt diſcurrens, & recurrens ad induſtriam, qua Zeuxis, & Apelles pingendas poſteà tabulas appararunt, vt noſti; noſcas, qua diligentia Deus, tabulam Verbo ſuo ſubſiſtenti pingendo diſpoſuerit: vt prætercam Homeri Poëmata pretioſiſſimè olim deſcripta, & ab Alexandro diligentiſſimè aſſeruata.

Marianus liber quâ curâ apparatus.

Chryſol.

890. Sed ad ſingula, quæ ſupra diximus, priuatim veniamus. Vidimus iuſtos in cælis ſcriptos, vidimus Patriarchas in gemmis effigiatos: videamus, an deſcribendo Verbo gemma pulchrior Maria, an cælum melioribus ſtellis radiantius. Loquebatur Deus eodem Exodi capite 28. n. 17. de Sacerdotis Rationali, ſubdens: *Ponéſque in eo quatuor ordines lapidum: in primo verſu erit lapis ſardius, & topazius, & ſmaragdus: in ſecundo, carbunculus, &c. incluſi auro erunt per ordines ſuos: habebúntque nomina filiorum Iſrael: duodecim nominibus calabuntur ſinguli lapides nominibus ſingulorum per duodecim Tribus.* Vbi, vt noſti, illa verba, *per ordines ſuos*, interpretanda ſunt, iuxta illud, quod de ſuperhumeralis onychibus dixerat, *ordinem natiuitatis eorum.* Itaque quarta gemma in ordine, id eſt, prima verſus ſecundi, erat *carbunculus*, vbi proinde quartus Iſrael filius inſcribebatur, *Iudas*, ſcilicet: è cuius ſanguine, tanquàm gemma, floridior exorta eſt Maria. Audi nunc Plinium lib. 37. cap. 7. vbi de gemmis ignitis: *Principatum habent carbunculi, à ſimilitudine ignium appellati, cùm ipſi non ſentiant ignes, ob id à quibuſdā apyroti vocati.* Quaſi non abſque myſterio Tribus Iudæ in gemma inſculpatur apyrota, quæ admotos ignes ridet, dominatur incendiis, quandoquidem huiuſce Tribus decus Chriſtus, Marianæ gemmæ, totum culpæ, & ardentis fomitis incendium euadenti, erat inſcribendus.

Maria cum carbunculo comparata.

Exod. 28.

Plin.

Inſcribendus. Horreret abſque dubio flos noſter, Iudas viuus, ſubſtantialiter vitro inſcribi: cuius vel mortua vmbra, incorruptibili, & apyroto pyropo inſcribebatur. O rubinum! ô carbunculum incorruptibilem, vbique commune incendium irridentem!

891. Interlin. Maius eſt, quod Interlinearis Gloſſa habet ad hunc locum: *Carbunculus, qui nocte lucere dicitur, & circa ſe omnia illuſtrare.* Talis eſt Maria, quæ in
Caro Maria gemmea. communi naturę noſtræ nocte vnica reſplenduit, omnia illuſtrauit: & tamen adhuc illis non allucet, qui illam culpæ nocti, & myſticæ tenebrarum caligini condemnant. An fortè dubitet, Mariam, dum carnem protulit Verbo, gemmam protuliſſe? Audiant Epiphanium Orat. ſæpè citata: *Beata inter mulieres, quæ Verbum incarnatum peperiſti. &c. Verbum verum, Deum ipſum, Chriſtum Dominum noſtrum, quem ſanctiſſima Virgo peperiſti, & denuè poſt partum Virgo: quæ gemmam produxiſti, & coronam regiam plexiſti.* (Epiphan.) Amœniſſimè dictum: Maria ipſa, & gemmam profert, & coronam plectit, (de quo infrà multa,) vt dum ipſa Verbum incarnatum, clara, & nitens noſcitur gemmaſſe, nunquam ſub culpæ obſcuro gemuiſſe intelligatur. Gēma itaque eſt caro Mariana, & illa gemmans, pretioſiorem gēmam Chriſtū editura.

892. At quàm ſignatè *incluſi auro* hi lapides prædicantur: ne carbunculum noſtrum fœdæ culpæ, aut
Chriſtus gēma eſt. fomiti immiſceamus luculento, qui fuluo auro, & luteo metallo præcipitur tantummodo inſerendus. Compárauerat Chriſtus Dominus cæleſtem homini mercatori quærenti bonas margaritas: deinde ſubdit: *Inuentâ autem vnâ pretioſâ margarita, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit*
Matth. 13. *eam.* Matth. 13. n. 46. Ergo nihil ſibi reliquit? Certè nihil: quia ſe ſatis beatum, ſatis diuitem hâc vna cæleſti margaritâ exiſtimabat: nimirum, nihil e terra ſordidum in humani cordis theſauro fuerat relinquendum, vt ibi dignè cæleſtis margarita collocaretur: tota aurea reddenda erat anima, in qua tam pretioſa gemma includeretur. Ambroſ. Serm. 6. de margarita porcis non proiicienda: *Perdit cæleſtis margaritæ gratiam, quiſquis eam fœdiſſimo peccatori circundare conatur: gemma*
Ambroſ. *enim, ſicut ipſi ſcitis, niſi auro non conuenit, margarita niſi pretioſis monilibus non aptatur. Eſtote ergo aurum optimum, eſtote monile pretioſum, vt poſſit in vobis margarita ſpiritualis includi. Margarita enim Chriſtus eſt Dominus, quam negotiator ille diues in Euangelio, venditis omnibus rebus ſuis, emere feſtinauit: & maluit omnes, quas habebat, ſæculi gemmas amittere, tantùm vt vnam Chriſti emeret margaritam.* Audis non ſtare peccati ſordes cum margarita? At Maria noſtra, non ſolùm diuinæ huius margaritæ concha fuit: ſed in ſui Conceptione, ipſiſſima fuit Margarita. Dedi ſuprà
Maria margaritum fulgens. huius rei verſus Græcos ex Ioanne Geometra: do tantùm hîc Latinam verſionem. Loquitur ad Deiparam: *Salue, concha marina, quæ margari-*
Geometra. *tam peperiſti.* Adde D. Epiphanium ſæpè citatum: de nomine Mariæ: *Rurſum,* inquit, *nomen illud Maria, interpretatur, myrrha maris:*
Epiphan. *myrrham verò aliqui; quod ego etiam aio, de immortalitate, eò quod pariturne eſſet gemmam immortalem in mari, hoc eſt, in mundo.* Non ergo diuina margarita ſordidam ſibi concham delegiſſet. Sed audi ipſam Mariam ſemper margaritam. Certè Mariæ nomen, vt docti fatentur, ſonat *guttam*, vel

Pinus de Concept. B.M.V.

ſtillam maris; de quo noſter Alcazar in Apocal. cap. 12. n. 3. not. 2. ita: *Poſſes etiam ratiocinari quiſ-* Alcazar.
piam, in ea, quod ſtilla maris ſit, appoſitum nomen ad denotandum vnionem, qui ex gutta cæleſtis roris, in mari congelationis conflatur; & vno etiam, ſiue margarita, eſt ipſum Virginis nomen. Hæc, & puto, non extra chorum, occaſione ſcripti noſtri carbunculi dicta ſunto.

Iam verò ex ipſa carbunculi prædicti conditione, poteſt cognoſci, quantò puriùs cælum ſit 893.
Maria æterno Verbo ſcribendo, quàm cælum Maria ſtellatum cælū.
iſtud noſtrum, vbi ſtellatis litteris iuſtos vidimus deſcriptos. Notant ferè omnes ſacri Interpretes, in Scriptura conſimiles gemmas, quantùs inter ſe diuerſas, eodem de cognatione titulo ſæpè prolatas: & nomine carbunculi, chalcedonium lapidem, & alios ignitos vſurpari, volunt nonnulli. Maiori ergo iure, in hac noſtra quarta gemma Mariana, ſiue carbunculo abſolutè prolato, poſſumus priuatam ſpeciem carbunculi accipere, quem *ſandaſtron* vocant: de hoc autem ſandaſtrino carbunculo, ita ibidem citatus Plinius: *Gignitur in Arabia ad meridiem verſa. Commendatio ſumma, quòd, velut in tranſlucido, ſtellantes intus fulgent aureæ guttæ, ſem-* Plin.
per in corpore, nunquam in cute. Accedit religio narrata ab inſpectoribus, quoniam ferè ſtellarum hyadum, & numero, & diſpoſitione ſtellantur. Ob id Chaldæis in cæremoniis habitæ. Vidiſti vnquam cælum ſtellatius, & deſcribendo diuino Verbo comptius? *In corpore*; hoc eſt, intus, *non in cute*, id eſt, deforis, aureis gemma noſtra internitet ſtellulis: ibi geſtitur purior pulchritudo, vnde exulat fœdior turpitudo. Culpæ characteres, vt infrà dicam, intus, & in corde ſcribuntur: gemma noſtra ibi ſtellatur, ſcribendo diuino Verbo inuitatura Patrem; quot guttas ſanguinis, tot ſtellatos datura characteres. Tale aliquid de Maria cogitabat Ioannes Geo- Geomet.
metra, cùm hymno 2. ita ad illam:

Χαῖρε, πολλοῖς μυριόμματος οὐρανὸς ἄλλος,
Ἥλιον ἀμφὶ μέγαν, πλῆθος ἔχων χαρίτων.

Salue, cælum mille oculis præditum: ſtellas alias, Maria multocula.
Solem circùm magnum, multitudinem habens gratiarum.

Sed ego iam de cælo Mariano ſtellis coronato ſuprà latè: hîc obiter nota, vocari iterum Mariam *multoculam*, de quo alibi. Solùm pendo in hoc interiori Marianæ puritatis ſtellato, poſſe recurri ad illud, quod de eâdem Dauid Pſ. 44. (vbi, vt vidiſti ſuprà, num. 876. diuinum Verbum in Maria deſcribitur ſcribendum) ſic cecinit num. 14. *Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus, in fimbriis au-* Pſal. 44.
reis, circumamicta varietatibus. Aliter apud alios ly, *intus*, vertitur *Eſebon*: de quo ita Didymus in Sixtianis: *Eſebon exponitur λογισμός, id eſt, cogitatio: Rex enim cogitatio-* Didym.
num iuſtarum eſt ipſe Deus. Quod etiam confirmat ibidem D. Hier. quaſi nullibi aptiùs Verbum, id eſt, cogitatio Patris ſubſtantialis, Hieron.
poſſet ſcribi, quàm in illa charta, quæ intus cogitationibus quibuſdam aureis, tanquàm ſtellis radiabat. Iam verò *fimbrias aureas* alij vertunt, *veſtes auro ocellatas*; id eſt, ſtellis aureis inſtar oculorum variegatas: vt inſtar cæli, quod dixit Geometra, oculatis ſtellis, aut ſtellatis oculis vndique colluceret.

894. Venio iam ad laminam illam Sacerdotis, incidendo Dei nomini exquiſitam; quæ tamen mortua, & mortui cuiuſdam tituli geſtatrix, ex auro tamen, vt vidiſti, puriſſimo parabatur, & in ſola fronte, digniori, ſcilicet, Pontificis parte gerebatur. Credo, ne crederes, fore decens, vt Maria Verbi ſubſiſtentis viua lamina, turpiter Dæmonis pedibus conculcaretur: lamina illa, ſi quid liuentis plumbi admiſceret, inepta omninò tanto ſcribendo nomini haberetur: & ſub fœdatæ Conceptionis næuo charta noſtra, excellentiori longe Scripturæ veniret apta? Optimè D. Thomas Valent. loco ſæpè citato, ſic ſubiungit: *Comparatur pergamena chartæ puriſſima, in qua, & de qua ſcriptum eſt Verbum æternum: vnde de illa exponi poteſt figura illa de tiara Pontificis, quæ ſuper omnia ornamenta ponebatur in fronte Pontificis ex auro puriſſima, in qua ſculptum erat, Sanctum Domini. Hæc Virgo tota aurea, tota diuina, ſuper omnia veſtimenta, ſuper duodecim lapides, ſuper tunicam talarem, & rationale, & humerale, in fronte Pontificis, ſuper omnes Apoſtolos, Martyres, Doctores, Patriarchas, Prophetas per veſtes illas deſignatos, locatur: ſicut ipſa ait: Ego in omni gente, & in omni populo primatum tenui. In qua opere cælario Spiritus Sancti, Sanctum illud Domini ſculptum eſt.* Ex quibus verbis nemo non videat, qui corrigenda ſint verba eiuſdem Sancti Doctoris de Maria Conc. 2. de Aſſumpt. vbi ita: *Hæc propitiatorium, hæc arca, hæc vrna Manna, hæc cithara Pontificis aurea, cui ſacrum Dei nomen inſculptum.* Ecquæ enim iſta *cithara* aurea ſcripta? Nulla. Lege: *Tiara Pontificis aurea, cui,* &c. Dicitur autem vtrobique tiara ſcripta, & aurea: quia ad tiaram, vt noſti, prædicta aurea lamina appendebatur.

Maria ſummi Sacerdotis lamina.

Thom. Val.

895. Habet tamen multùm emphaſis ad rem noſtram id, quod in hoc loco D. Thomas voluit aduertendum: *In qua, & de qua ſcriptum eſt Verbum æternum.* Non ſolùm in Maria Verbum deſcribitur; ſed & de Maria: quia caro Mariæ, in qua Verbum inſculpitur, iam inſculptum Verbum componit: caro enim Filij, caro Matris eſt, vt clamant Patres: & non putes auream, & puriſſimam ab omni culpâ, ab omni fomite carnem, quæ non ſolùm ſcribendo Verbo ſeruit; ſed etiam componit ſcriptum? Benè aurea pagina componens, vt aureus etiam inde prodiret character noſter, ſicut ſuprà vidimus, è gemmâ inſculptâ, gemmam prodiiſſe. In ferculo illo pulcherrimo Salomonis, cui argentum in columnas, & in gradus purpura ſubſternitur; ſoli reclinatorio flammeſcit aurum: *Reclinatorium aureum.* Cant. 3. num. 10. Diuinus Salomon, Deus omnipotens, reclinando ſibi, dulciſſimum reclinatorium apparauit. At vbinam reclinatur Deus? Certè, aut in aſſumpto per Incarnationem corpore, aut in Mariano vtero ad incarnandum. Quorſum ergo affectata ex induſtriâ æquiuocatio? Quia vtrunque, ad vtrumuis intelligas, perinde erit: & in Chriſto, & in Maria aurum reſplendet: nec ita decenter aureum illud corpus haberet Chriſtus, niſi Matrem auream fabricaſſet. Pulchrè ibi Honorius: *Reclinatorium aureum fuit Corpus Dominicum, de ea ſumptum, in quo Diuinitas ſe reclinauit, aureum ſapientiâ, & charitate errantium. Ipſa etiam Virgo fuit reclinatorium, in qua Chriſtus ſe reclinauit, ſplendore charitatis fulgidum.* Quia charta illa non ſolùm in qua, ſed etiam de qua Verbum ſcriptum apparet, proportionati cum ſcripturâ ſua ſplendoris eſſe debebat: vt in Matre aurum puriſſimum rutilaret, quod deinde rutilantius in Filio legeretur.

Maria aurea.

Cant. 3.

Honor.

§. IV.

Peccatrix conſcientia fœdis characteribus notata, notis horribilibus maculata; aliter Maria, quæ in damni remedium deſtinatur.

896. QVò dicta meliùs percipiantur, libet ob oculos ponere peccatorum conſcientias, infauſtas chartas, laminas infelices, fœdis culpæ characteribus ſcriptas, vitiorum maculis fœdatas, & horribiliter inſculptas: quis enim Marianam chartam aptam deinde æterno ſcribendo Verbo exiſtimabit, ſi talis in origine apparuerat? Vrgebit vltrà ratio, ſi Mariam tanti damni remedium oſtendamus. Totum præſtabo: & ne in ipſo ſtatim limine ab infauſtis chartis horror iniiciatur, à floribus amœniùs incipiendum. Deſcribebat Sponſa pulchrè Chriſtum pulcherrimum, de cuius manibus ita: *Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis.* Cant. 5. n. 14. Hos hyacinthos de floribus nonnulli explicant, quorum opinionem in dramate meo, ad vſum amantium deduxi, qui, vt ibi probaui, leuandis deſideriis, aut pulchro compoti ſtudentes, flores geſtant. Stemus nunc iſti explicationi: & examinemus adhuc, cur præ omnibus floribus, tantummodo hyacinthis dicatur Chriſtus Dominus ſtudere. Nemo neſcit apud priſcos venuſti pueri ſanguinem in hunc florem credi transformatum: vt qui in ipſo ſtatim ætatis flore periit, ſaltem caduco deinceps flore vernare videretur. Ouid. 10. Metamorph.

Manus Chriſti cur hyacinthis plenæ.

Cant. 5.

Ecce cruor, qui fuſus humi ſignauerat herbas,
Deſinit eſſe cruor, Tyrióque nitentior oſtro, Ouid.
Flos oritur, formámque capit, quam lilia, ſi non
Purpureus color his, argenteus eſſet in illis.
Non ſatis hoc Phœbo eſt: (is enim fuit author honoris:)
Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit, & ai, ai.
Flos habet inſcriptum, funeſtáque littera ducta eſt.

In his enim floribus ad imum cerni videtur alpha, & iota Græcum: qua vocula, ſicut Hiſpani *ay*, & Latini *hei*, Græci gemitus, & affectus triſtes manifeſtant. Parum id. Aiax etiam Telamonius, negato ſibi præmio ſatis debito, dum ſe obtruncat, ſanguinem ſuum in eoſdem flores fingitur commutans: vnde addunt prædictas litterulas in flore repertas, alpha, & iota, eius nomē exprimere, cuius duæ initiales ſunt, α, & ι, ita vt eâdem voculâ, & gemitus pro pereunte puero, & nomen occiſi Ducis referatur. Ideò iterum Ouid. li. 13.

Littera communis mediis, puerôque, viróque Ouid.
Inſcripta eſt foliis, hæc nominis, illa querelæ.

Vtcunque

Vtcunque ſit mortis charaćteres geſtare credebantur apud ethnicos hyacinthi, & de infauſto vtriuſque fato, ſanguinei vernaſſe putabantur.

897. Quis ergo ſcit, an tollendis poſteà gentium ſuperſtitionibus, inducatur a Salomone Chriſtus geſtans hyacinthos: eò maximè, vt oſtenderet, illius dextræ virtute omnes doloris, & mortis charaćteres nobis delendos? Sed eſto hoc ſomnium: non tamen piguit ludere pauliſper; vt inde capias dulce encomium Ioannis Geometræ hymno 2. ſæpè citato ad Deiparam:

Geomet.

Χαῖρ' ὑακίνθου πορφυρέου χάρις, ἧς ἐνὶ φύλλοις
Γράμματ' ἐλευθερίης, οὐδὲ μῦθος θανάτου.

Salue, hyacinthi purpurei decor, cuius in foliis
Litteræ ſunt libertatis, non fabula mortis.

Maria ter hyacinthus.

Quotquot gignimur, mortis ſtatim litteris inſcribimur. Vna eſt Maria, quæ nunquam fœdas iſtas notas paſſa: edimur cæteri miſeri ſtigmatiæ, & litterati ſerui: Maria, dum editur, feliciùs litterata liberæ ingenuitatis titulos oſtentat: inde aptior, vt ingenuam carnem præberet, in qua libertatis noſtræ titulus, ingenuitatis ſyngrapha ſcriberetur. Quid enim, quæſo, aliud erat Verbum incarnari, & in Mariæ viſceribus, déque miniato Virginis ſanguine ſcribi, quàm ſyngrapham confici, vbi libertas noſtra aſſereretur? Acutè Proclus homil. de Chriſti natiuit. (quæ habetur in Aćtis Concil. Epheſ. laudatiſſima) ad Mariam: *O venter, in quo communis libertatis ſyngrapha confećta eſt! O vtere, in quo arma aduerſus mortem fabrefaćta ſunt! ô aruum, ex quo natura colonus ſine ſemine exortus eſt.* Nihil Geometræ explicando aptius afferri poterat.

A Maria libertatis noſtra ſyngrapha.
Proclus.

898. Subſtantiale itaque Verbum, dum in Mariana charta ſcribitur, nobis, tanquàm ſalutis ſyngrapha, deſcribitur: aſt, ſi charta iſta culpæ litteris fuiſſet præfœdata, certè diuinis litteris ſacrum Verbum induentibus, vt dixi, horrori eſſet: nihil enim aliud eſt caro peccatricis conſcientiæ, niſi Dæmonis ſyngrapha, & captiuitatis perpetuæ chirographum. Quot malos fomitis motus, quot ab originali culpa prauas ſentimus affećtiones: totidem litteris, in carne, & charta fœda ſeruitutem illam noſtram proteſtamur. Subdo plura verba Procli ibidem, ad rem aliam ſuprà delibata: *Humana*, inquit, *natura propter peccatum, multis obſtrićta debitis tenebatur; neque quod debebat, vlla ratione pendere poterat. Per Adamum nanque omnes peccare quaſi chirographum ederamus, omnéſque Diabolus in ſeruitutem redegerat: etenim corpore noſtro permultis pathematis ſubiećto, veluti chartâ vſus, noſtra venditionis pretium oſtentabat.* Et audeas affirmare, Verbum Dei, imò Verbum Deum, in eandem chartam transferri, in eadem deſcribi carne, quæ pathematum litteris, & fomitis, culpæque ſeruierat lituris? Potuit Verbum nouam; & obſoletam papyrum maluiſſet? Non ita magnus Damaſcenus Orat. 1. de Dormit. Mariæ, loquens ad vacuum eius iam aſſumptæ ſepulcrum: *Vbi eſt pretioſus ille theſaurus, qui vitam ſuſcepit? vbi nouum volumen, in quo ineffabiliter Deus Verbum, ſine manu inſcriptum fuit? vbi abyſſus gratiæ, vbi pelagus curationum? vbi eſt deſiderabile illud Deipara Virginis corpus?* Non dederat Maria chirographum, id eſt, ſe, carnémque ſuam peccato, vtpote quæ in Adamo non peccauerat; ideò *volumen nouum*, nunquam vt nos litteris, imò lituris præfœdatum: ideò *abyſſus gratia*, ideò curationum pelagus appellatur.

Peccatoris caro ſyngrapha Dæmonis.
Proclus.
Damaſc.
Maria nouum volumen.

899. Nimirum, nihil ſcriptæ ſeruitutis gerere debebat liber ille, vbi libertas noſtra deſcribenda: nouus, & illibatus veniret, neceſſe erat, per quem erat noſtra ſeruitus abolenda. Sunt mira illa verba Iſaïæ cap. 8. n. 1. *Et dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem, & ſcribe in eo ſtylo hominis: Velociter ſpolia detrahe, citò prædare.* Quantum librum præcipiat tantillæ ſcripturæ quis non miretur? quorſum duobus verbis, grande volumen? Sed duo hæc verba grandia, & ingenti Sacramento grauidiſſima: nimirum, vt conſtat ex eodem capite à n. 3. nomen naſcituri Chriſti præferebant, qui vix prodiit, cùm deprædatus Dæmones, ſpolia detraxit, & nos in libertatem reuocauit. Benè ergo liber grandis, non tam tomo, quàm excellentia requiritur: vt ita per ſcripturam, quam Propheta ſtylo hominis in charta exarabat, ſcriptura ſubſtantialis Verbi in vtero materno decenter ſignificaretur. Hugo Cardinal. ad cap. 23. Eccleſ. poſt multa de libro vitæ: *Horum omnium ſimilitudinem, & rationem continet in ſe Virgo Beata, quæ eſt liber vitæ, liber grandis Iſaïæ.* Sed audi ad rem meam; quid legatur in Græco: Λάβε σεαυτῷ τόμον καινὸν, μέγαν. hoc eſt, *Sume tibi librum nouum, magnum.* Horrori eſſet verbo liber non nouus, charta priùs aliquando fœdiſſimo atramento, charaćteribus culpæ maculata. Ohe! liber vitæ, communes noſtræ mortis litteras, & lituras quoad præteritam infamiam indelebiles non admittit.

Iſaïæ 8.
Idem confirmatur.
Hug. Card.

900. Gentes in hæreditatem, Chriſto ſuo dandas, promittens Pater, ſubdit: *Reges eos in virga ferrea, & tanquàm vas figuli confringes eos.* Pſal. 2. Dominus miſericordiæ, Princeps pacis apex blanditiarum, charitatis feruor venit Chriſtus; & tamen ad obſtinatorum pœnam nihil mite, ſed ſeueriſſimum virgæ ferreæ pondus deſtinatur: & vnde à pietatis centro nihil ſibi infauſti homines leuiùs promeruerunt? Quia, nimirum, ipſi de culpæ inſtrumento, inſtrumentum pœnæ ſimile parauerunt. Grauiſſima in hanc rem Ieremiæ verba: *Peccatum Iuda ſcriptum eſt ſtylo ferreo in vngue adamantino, exaratum ſuper latitudine cordis eorum.* cap. 17. n. 1. Vbi D. Ambroſ. ad rem noſtram in ſecunda Apolog. pro Dauid, cap. 27. citato ad marginem: *Habet culpa charaćteres ſuos, & apices, quibus proditur: quod non ingenio noſtro affingimus, ſed prophetica authoritate ſignamus. Scripta eſt ergo: & vbi ſcripta ſit, vide: In pećtore, inquit, cordis tui: hoc eſt, ibi ſcripta eſt culpa ſeries, vbi etiam forma virtutis, non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus. Sed, quæ bona ſunt, non atramento ſcribuntur, ſed ſpiritu Dei viui: quæ autem vitioſa, graphio ferreo, & vngue adamantino: talis propemodum ſcriptura, qualis eſt pœna peccati: ſcribitur illa graphio ferreo, hæc virgâ ferreâ coërcetur.* Quàm horribiles notæ, quàm fœdi charaćteres, & quàm diligenter ad damnum imprimuntur, cùm nec etiam apices minutiſſimi prætereantur, & hi ſtylo ferreo exarati.

Peccator duriſſimè ſcriptus: & punitus ſimiliter.
Ierem. 17.
Ambroſ.

901. Quòd ſi etiam huic ſcripturæ fœdiſſimum atramentum, & nigerrimam ſepiam admitras, fruſtrà credas, facilè has litteras, & lituras relićtas, à peccatricis conſcientiæ chartâ deleri poſſe: altè tinćturam combibit, inſtar emporeticæ

Peccatoris caro charta emporetica.

chartæ, quam bibulam priùs ſcindas, quàm deleas. In Sanctorum requiem vocans diſcipulos Paulus, ſubdit: *Viuus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens vſque ad diuiſionem animæ, ac ſpiritus.*
Hebr. 4. Hebr. 4. n. 12. Et quid, inquis, ad beatitudinis requiem comparandam ſermo Dei? Nimirum, ſermo eſt diuini Iudicis abſoluens, & peccata dimittens. At, quorſum, inſtas, viuus, & omni gladio penetrabilior prædicatur, qui tunc dulcis, & teneſrimus videbatur commendandus? Viſus reſpondere ad rem noſtram optimè D. Bernardus Serm. de Conuerſ. ad Clericos, cap. 23. de peccatis memoriæ inſcriptis: *Membrana vilis, & tenuis, atramentum forte prorſus ebibit: qua deinceps arte delebitur? Non enim ſuperficie tenus*
Bernard. *tinxit; ſed prorſus totam intinxit: fruſtra conarer radere, antè ſcinditur charta, quàm characteres miſeri deleantur. Ipſam enim fortè memoriam delere poſſet obliuio, vt, videlicet, mente captus, eorum non meminerim, quæ commiſi. Cæterum, vt memoria integra maneat, & ipſius maculæ deleantur, quæ nouacula poſſet efficere? Solus itaque ſermo viuus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: Remittuntur tibi peccata tua.* Solùm, nimirum, ſermo iſte viuus, & operatorius, horribiles characteres, & aliunde indelebiles, omni gladio piè violentior poterit reſecare.

902. At, quamuis vnicè Verbo ſuo Deus operatoriè reſecet peccata; vnam tamen adhibet Mariam,
Maria tur deletilis ſpongia. cuius interceſſione, & miſericordi miniſterio, tā facilè peccata noſtra, ſiue fœdo atramento inſcripta, ſiue ferreo inſculpta graphio ſolet delere, quàm facilè humidā ſpongiā à deſcripto albo litteræ ſolent expungi, atque deleri. Spongiarum vſum in hanc rem noſti. Alluſit Rauiſius
Rauiſ. epiſt. 4. dum *deletiles Cenſorum ſpongias* commendat. Sed audiendus de Maria meus Ioannes Geometra hymno 4.

Καῖρε, ἀπαλειφομένη, μυριόγραφα δαίμονι βίβλα,
Σπόγγος ἅτε δροσερὴ, ἡμετέρης κακίης.

Geomet. *Salue, quæ deleuiſti mille ſcriptos Dæmoni libros,*
Spongia tanquam rorida, noſtra malitia.

Quis credat Marianam chartam culpæ bibulam, peccati characteribus exaratam, quæ tanquàm Dei inſtrumentum, facilè præfœdatas chartas noſtras purificat, vt deinde diuinis characteri-
Clem Al. bus illuminentur? Aptè Clemens Alexand. in Protrept. *Pulcher hymnus Deo homo immortalis, qui iuſtitia ædificatur: in quo ſunt ſculpta eloquia veritatis. Vbi enim eſt alibi ſcribenda iuſtitia, quàm in anima temperanti, ac moderata?* Hoc nobis totum abolitis præmiſſis lituris comparauit Maria: puto: quia nunquam lituras ſuſtinuerit: quò ita aptior veniret, in qua non ſolùm eloquia veritatis, iuſtitiæ virtutes; ſed & ipſum Verbum verum ſubſtantiale, ipſe iuſtitiæ Princeps ſcriberetur.

903. Et reuerà, ſi à Maria in chartam puram renouamur, vt diuinis characteribus adaptemur, quàm noua charta exiſtimabitur ipſa ſubſtantiali characteri ſuſcipiendo? Prodeat iterum in medium calculus ille candidus, qui adhuc nobis benignus ſuffragabitur. Vincenti ergo promittit Chriſtus *calculum candidum, & in calculo nouum*
Apoc. 2. *nomen ſcriptum.* cap. 2. n. 17. Apocal. Quia nihil
Spiritus renouatio. nigredinis debebat importare calculus, id eſt, ſpiritus, cæleſtibus characteribus inſcribendus: nimirum, renouetur, neceſſe eſt, vt tanti tituli nouitatem geſtare poſſit. Habent tamen multùm ponderis ad rem noſtram verba D. Hieron. tomo
Ezech. 36. 2. epiſt. ad Ocean. explicans illud Ezechielis cap. 36. n. 25. de Baptiſmate: *Et effundam ſuper vos aquam mundam, & emundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, &c. Dabo vobis cor nouum, &*
Hieron. *ſpiritum nouum.* vbi ita S. Doctor ſcribit: *Ab omnibus, inquit, mundabo vos ſordibus. In omnibus nihil prætermittitur. Si ſordes mundantur, quantò magis munditia non coinquinantur? Dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum: in Chriſto enim Ieſu, neque circumciſio aliquid valet, neque præputium; ſed noua creatura: vnde cantamus canticum nouum: & vetere homine depoſito non ambulamus in vetuſtate litteræ, ſed in nouitate ſpiritus: hic eſt calculus nouus, cui nouum nomen inſcribitur.* Abluitur calculus, & renouatur ſpiritus, aliter ſacris nominis tanti characteribus non ſcribendus: ecquam originalem nouitatem non requiras in Maria, in quâ ſubſtantialiter Deus delineandus? Sordentes lituras noſtras, tanquàm ſacra ſpongia, mundauit Maria; cur ſic mundum inſtrumentum credetur coinquinatum? *Si ſordes mundantur, quantò magis munditia non coinquinantur?* Ni fortè magnam non ſuſpiceris munditiam illius, quæ inſtar *aquæ mundæ* propheticæ, malè nobis formatas litteras, & notas illas horribiles deleuit. Redeo ad fœdos iſtos culpæ characteres.

Varias peccatorum miſerias in Iudicio ſubſecundas deſcribens Iſaïas, hæc ſubdit: *Vnuſquiſque ad proximum ſuum ſtupebit: facies combuſtæ* 904.
vultus eorum. cap. 13. n. 8. Vbi mihi mirum, cur Iſaiæ 13.
totus impiorum ad inuicem ſtupor, de vultibus tantùm combuſtis oriatur: & cur priuatim facierum combuſtio denotetur, cùm vndiquè infauſti illi flammis præcingentur? Quid habent combuſtæ facies, vt ſolùm è tot damnis, ſtuporem commoueant, & in horribilem ducant admirationem? Nimirum, in propatulum, & in apertum iam conſcientiæ vultum, occulta vſque tunc ſcelera prodibunt. Stupebit ergo confuſus, & demirabitur iſte illum alium, quem dominum, quem Principem, dum viueret, venerabatur: dum eundem per ſummam infamiam, non vtcunque igne, ſed illo ſtigmatizante inſtar litterati ſerui notatum, vultúque conſcientiæ ſcelerum characteribus inuſto contempletur: quod etiam ad mortis inſtans, & priuatum iudicium reducit ibi Aïlredus apud Tilm. *Peccata no-* Aïlred.
Quomodo in Iudæos ſcelera ne rememoranda. *ſtra non obliuioni traduntur; ſed velimus, nolimus, in conſcientia noſtra exarantur: dicit enim Apoſtolus, quoſdam cauteriatam habere conſcientiam, id eſt, iniquitatis flamma combuſtam: quæ quidem combuſtio plerunque à nobis abſconditur, dum viuimus: ſed nec nos, nec ipſos, qui aderunt, ſpiritus poterit latere, quando morimur. Meritò igitur ait: Facies combuſta vultus eorum.* Quid ergo tam nouam deſcriptionis infamiam non exhorreant?

Et optimè locus Pauli, licèt variè in res alias, 905.
à Doctoribus adducatur, potuit ab Aïlredo huc aptari. Ergo Apoſt. 1. Timot. 4. n. 1. ita: *Spiritus*
Hæreticorum conſcientia quâ ſcribatur. *autem manifeſtè dicit: quia in nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus* 1. Timot. 4.
erroris, & doctrinis Dæmoniorum in hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam. Increpat Apoſtolus Hæreſiarcharum vitia, & ſcelera immaniſſima, qui iam

Dæmonum

Dæmonum inſtar obſtinati, ſpem correctionis amouerunt. Sed quid, inquis, ad iſta, cauterium conſcientiæ? Caietanus ibi gemmà notandus: *Quoniam metaphoricus eſt ſermo, obſtinata horum conſcientia intelligi poteſt, ad ſimilitudinem indelebilis notæ, quæ ex cauterio facta eſt in hominibus, ſeu iumentis: vt ſignificetur conſcientiam horum cauterio Diaboli pecatratam eſſe, vt indelebiliter eandem retineant conſcientiam: vt nulla ſit ſpes emendationis eorum.* Petulantiâ hœdi, ſtoliditate iumenta, peccatores à Dæmone inuſti, indelebiles culpæ characteres, & horribilia conſcientiæ ſtigmata conſeruant, durante obſtinatione, duratura.

Caiet.

906. Pulcher, ni fallor, locus ad hanc rem, & litteraliter aptiſſimè ab hac metaphora explicandus, ille Sap. 4. n. vlt. de impiis ad mortem, & inde ad Iudicium deductis: *Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex aduerſo iniquitates ipſorum.* Græcè, non vulgari emphaſi: *Ἐλεύσονται ἐν συλλογισμῷ ἁμαρτημάτων αὐτῶν δειλοί.* id eſt, *Venient in ſyllogiſmo peccatorum ſuorum timidi.* Quaſi ipſa peccata, euidenti, & demonſtratiuo argumento miſeros irrefragabiliter conuincant. Et quidni, ſi ab ipſis peccatis traducuntur? *Traducere* quidem apud melioris notæ Authores, idem eſt, atque, oſtentui exponere, & ignominioſè ſpectandum aliquem exhibere: vnde Martialis de infami quadam turba damnata lib. 1.

Plura de culpis in Iudicio reuelandis. *Sap. 4.* *Traducere per infamiam.* *Martial.*

Traducta eſt Gyaris, nec cepit arena nocentes.

Et Liuius lib. 2. *Vos ciuibus, & peregrinis, ſi eſt aſculo abeuntes fuiſſe: veſtras coniuges, & liberos, traductos per ora hominum.* Apex huiuſce pœnæ erat, ſi traductorum frons ignominioſe notanda vreretur, vt inuſtæ litteræ crimen manifeſtarent: ideò Plinius in Paneg. de delatoribus traductis: *Expellere penatibus gentium, detarbe ur: neque vt antea exanguem illam, & ferream frontem nequidquam conuulnerandam præbeant punctis, & notas ſuas rideant.* Hæ igitur inuſtæ litteræ vt omnibus legerentur, iubebantur ſtigmatiæ frontes erigere: vnde Suetonius de Vitellio à militibus traducto cap. 17. *Religatis poſt tergum manibus, iniecto ceruicibus laqueo, veſte diſciſſa, ſeminudus in forum tractus eſt, inter magna rerum, verborumque ludibria, per totum viæ ſacræ ſpatium: reductâ comâ à capite, ſicut noxij ſolent: atque etiam mento mucrone gladij ſubiecto, vt viſendam præberet faciem, néve ſubmitteret.* Non ibat ſtigmate inuſtus Vitellius; ſed ſtigmatiarum noxiorum inſtar cogebatur amota cæſarie frontem reuelare, & ſubiecto mucrone frontem erigere. Sic Plinius citatus de prædictis ſtigmatiis: *Nihil tamen gratius, nihil ſeculo dignius, quam quod contigit deſuper intueri delatorum ſupina ora, retortáſque ceruices.* Vide, ſi lubet, quæ obiter dixi in hanc rem in Cantico meo dramatico, n. marginali 104.

Liuius. *Plin.* *Stigmata delinquentium.* *Sueton.* *Plin.*

907. Hic ergo, ni fallor, germanus ſenſus noſtri huiuſce loci: quia combuſtæ impiorum frontes ſcriptis iniquitatibus illos traducent, deriſuíque, & oſtentui obiectabunt. Ad has notas, licèt non ad hunc locū, reſpexit Euſebius Gallicanus, ſiue D. Eucher. Lugd. homil. 1. de Aſcenſ. *Putamus, quòd animam peccatis horridam, & cœno fœtida corruptionis infectam, præferentem luxuriæ fœditates, dedecoroſas impudicitiæ cicatrices; putamus, quòd eam capere potuerit ſplendor cæleſtium manſionum?* Certè non ita erit: ſequeſtrabitur infauſta iſta anima ab agnis, & hœdis interna cicatrice ſtigmatizatis aggregabitur: qui combuſta facie, & extorta ceruice traducentur: ne quem illorum infamiam latere poſſit.

Iterum de Iudicio. *Euſeb. Gall.*

Hinc explico illud Oſeæ de impiis eiſdem in iudicio conſtitutis: *Et dicent montibus: Operite nos, & collibus: Cadite ſuper nos.* cap. 10. n. 8. Ethnici quidem ſummam putarunt gigantibus in Iouem rebellibus pœnam inflictam, quò montibus gemebundi ſupponerentur, vnde illud: 908.

Oſeæ 10. *Plura de eiſdem.*

Inarime Iouis imperiis impoſita Typhœo. Virgil.

Sic Ætnæos colles gigantibus aliis impoſitos alij celebrarunt. Cur ergo reuerâ malunt miſeri iſti peccatores premi montibus, & immenſum pœnæ pondus anticipare, quàm adſtare cum aliis ad iudicium? Se enim inuicem intuentes, & ſcriptam ſceleribus faciem legendam exhibentes, traductionis compendium, cum tanti oneris diſpendio concupiſcunt, latebras affectant, ne ſtigmatum confuſione verberentur. Has notas, & litteratas cicatrices deplorabat Euſebius Gallicanus citatus hom. 1. Epiphan. *O ſi iam nunc vultum illum animæ liceret valua corporis intueri; & conſcientiæ noſtræ faciem in oculorum præſentiam permitteremus adducere. Quòd ſi liceret, nec dici poteſt, quanto ſtudio, quanto metu vrgeremur fœda componere, maculata tergere, vulnerata curare; ideòque quia non poſſumus oculis corporis, inſpiciamus nos, in quantum poſſumus, oculis cordis.* Hos ergo vultus horridos, & cicatrizantibus litteris vulneratos peccatores, etiam opprimentibus montibus tegere ſatagebant. Neque mirum: nulla enim apparet induſtria, ne litteræ illæ legibiles appareant.

Euſeb. Gall.

Formidabile in hanc rem dictum Ioannis: *Et vidi mortuos magnos, & puſillos, ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt: & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ: & iudicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libris ſecundùm opera ipſorum.* Apocal. 20. n. 12. Sed adeòne fragilis Dei memoria, vt conuincendis reis non ſufficiat, ni deſcripti libri afferantur? Fruſtrà (myſticè loquor) ad alios libros recurras: ipſi, ipſi peccatores libri tunc erunt viui, qui expreſſiſſimis characteribus, & atro quodam fulgore illuminatis, manifeſtè peccata propalabunt. At, ſi ſemper peccatrices conſcientiæ fœdi ſunt libri, nónne Deo ſemper aperti? Semper: cur ergo tunc dicuntur aperiundi? Quia aliis vſque tunc occulti, iam clari, & legibiles apparebunt. Papæ! & vnde conſcientiæ ſecreta ſoli Deo penetrata, poterunt tunc vnicuique reuelari? Reſpondet pulcherrima comparatione D. Thomas Valent. ad hunc locum Conc. 1. de Natiuit. Virginis, de cuiuſuis cordis libro: *Hic liber rationum eſt; ideò ex libro Domini, & illo, iudicabuntur. In hoc libro omnia, quæ geſſimus, & cogitauimus, quæ locuti ſumus, omnes cogitationes, & deſideria, & verba, & opera ſcripta apparebunt. Sunt modò quaſi obliterata: attamen tunc apparebunt. Sicut in papyro ſcripta quibuſdam ſuccis malorum medicorum non apparent characteres litterarum; ſed ad ignem poſiti tota apparet ſcriptura: ſic in illo igne omnia monſtrabuntur abſcondita tenebrarum, & manifeſtabuntur conſilia cordium, quæ modò obliterata ſunt.* Quid ergo his culpæ characteribus horribilius. 909.

Apoc. 20. *Quo denuò confirmantur* *Thom. Val.*

Inſtantem iam ſibi mortem innuens Chriſtus Diſcipulis, 910.

Ioan. 14.

Huius Iudicij examen rigoroſum.

Diſcipulis, ſubiunxit: *Venit Princeps huius mundi, & in me non habet quidquam.* Ioan. 14. n. 30. Sed, quid Principi Tartareo, inferno hoſti, cum Chriſto æternitatis Principi morituro? Infame hoc litterarum ſtigma, tanquàm dominij ſui ſtemma, in Chriſto, quem purum hominem putabat, ſacrilegus inuenire Satan ſatagebat. D. Baſilius Magnus Orat. 23. de futuro Iud. *Generoſi Dei Athleta, quamuis omni tempore vita ſua, cum iis hoſtibus, qui omnem ſenſum fugiunt oculorum, decertarunt; ac omnes eorum perſecutiones ſuperarunt: tamen dum animam agunt, à Principe huius ſaculi examinãtur, num vulnera à luctatoribus acceperint; aut maculas aliquas, vel typos à peccato impreſſos retineant: quòd ſi nulla vulnera accepiſſe reperiantur, nulláſque maculas concepiſſe, tanquàm inuicti exiſtentes, ac liberi à Chriſto reficiuntur. Atque hac quidem ab ipſo Domino diſcere potes, qui tempore paſſionis dixit: Nunc Princeps huius mundi venit, & in me quidem nihil poterit.* Loquitur S. Doctor cum guſtu ad ſui temporis palæſtras, vbi luctatores prædicto modo examinabantur. Et benè, quos hucvſque vidimus, ſcelerum characteres, vocauit maculas, ſiue typos: re enim vera tunc nobis inſcribuntur, cùm luctantibus cedimus affectibus, & colaphizanti Dæmoni lubenter præbemus maxillas, eiſdem cicatricibus deformes

D. Baſil.

poſteà reuelandas. Puto verò longe decentiùs potuiſſe Chriſtum dicere, nihil in ſe Dæmonem habere: quia carnem, quam è Maria tulerat, nullo ſui typo, nullo charactere viderat vnquam Dæmon maculatam.

Habes deformes notas, horribiles culpæ characteres, affectuum maculas; horum remedium, tanquam deletilem ſpongiam, vidiſti Deiparam. Audi iterum Geometram hymno 3. ad eandem: 911.

Cur Mariæ deletilis ſpongia.

Χαῖρ' ἀπομορξαμένη κηλῖδας καλλδόματα ταῦτα,
Σπόγγος ἀπὸ βροτέρη ἡμετέρης φύσεως.
Salue, qua abſterſiſti culpa ærumnas omnes,
Spongia humana noſtra natura.

Geomet.

Vnde ergo probabiliter credas naturæ corruptæ maculis, fomitis ſordibus, culpæ characteribus fœdatam aliquando? Mundaret quidem gratia hæc omnia; ſed Verbo æterno ſubſtantialiter ſcribendo, decentior longe charta veniret, quæ mundans, vt audis; non mundata, vt exiſtimas, intelligatur. An erit aliquis prudens, qui, cùm viderit, quàm puras, & pretioſas materias humanis, ſiue ſacris, ſed creatis ſcribendis exquiramus; credat, increatum Verbum puriſſimã, quam poterat, materiam ſibi deſcribendo, non fuiſſe exacturum? Meritò igitur, dum Mariam Verbi chartam profitemur, eam ab omnibus culpæ characteribus, ab omnibus næuis fomitis liberamus.

ANTHOLOGIA XIV.

Maria induendo cæleſti Agno lana mundiſſima.

§. I.

Mariæ caro niueum à Conceptione vellus, vt aptè poſteà conchyliatum, in diuini Imperatoris purpuram rubeſceret.

912.

Maria ab Adamitico vellere lana pura.

HÆc eſt ſecunda ratio, quam innui in Examine, amouendis à Deipara culpæ maculis, & fomitis ſordibus, quòd, nimirum, candida, & impolluta lana induendo cæleſti Agno à Patribus appelletur. Celeberrima ſont in hanc rem verba Procli homil. de Incarnat. Verbi, vbi de Virgine: *Ex qua, & in qua ineffabili quodam modo admirabilis illius vnionis tunica confecta eſt: cuius quidem textor extitit Spiritus Sanctus, netrix virtus ex alto obumbrans: lana, vetuſta, villoſáque Adami pellis: trama, impolluta Virginis caro: radius textorius, immenſa geſtantis gratia.* Quem locum nemo aptiùs deducere, & examinare præſumat, quàm noſter Salazar: tu

Proclus.

Salazar.

legeris, quæ ille, quæque alij multa de vellere Mariano: mihi in hanc rem alia ſublucet ſemita inſequenda.

Obuium in re paſtoritia præceptum illud Virgil. 3. Georg. 915.

Sit tibi lanicium curæ, primùm aſpera ſylua,
Lappæque, tribulique abſint, fuge pabula læta,
Continuóque greges villis lege mollibus albos.

Virgil.

Lanicij cura apud paſtores.

Duo hîc poſtulat. primum, vt ſenticoſæ plagæ, dumetis, ſpinetíſque lanigeræ Oues neutiquam adducantur. Cauſam ſubdit Princeps Interpres: *Iſta enim omnia lanam diſcerpunt, vtpote quæ hamata ſunt, & aculeata.* Secundùm, legendos greges albos, non nigros, vbi iterum Interpres: *Legendas, & præferendas oues, quibus ſunt lanæ albæ, non nigræ: nam albæ meliùs imbibunt tincturam.* Pende ergo mihi Deum ab ipſa æternitate cæleſti Agno mittendo ſtudentem: in cuius gratiam cætera omnia aptiſſimè diſponebat: pende Agnum dominatorem terræ, (vt habet Iſaïas,) quia ab humano vellere, Imperatricem ſibi purpuram erat contexturus: & inter tot Dei deſideria, tot ſæculi ſuſpiria, attende erumpentem iam Ouem, vnde Dominatori Agno lana illa purpurea tribuenda. O minùs congruam lanicij ſacri curam, ſi ſpinis culpæ Ouis adducatur! O minùs aptè tingendum in purpuram vellus, ſi nigris

Iſaiæ 16. 1.

gris culpæ villis, atris fomitis ſordibus eligatur! Sed, quoniam de ſpinis iam ſatis ſuprà: hic de lanæ candore ſubeundæ aptiùs tincturæ requiſito, ſolummodo diſſeramus. Albos villos, niueum vellus, candidam lanam prætulit ab ipſa Conceptione Ouis noſtra: neque niſi talem Deus, tingendam in Agni purpuram dignaretur.

914. *In Annunc. Mariæ.* Æterni regni Principem, naſciturum ſibi Filium nunciarat Angelus Mariæ: dubitat iſta, non tam de re, quàm de modo: ad quem tunc ille: *Spiritus Sanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.* Luc. 1. n. 35. (Luc. 1.) Sed, ſi ab initio Mariam iam plenam gratià, &, quod perinde eſt, Sancti Spiritus puriſſimum receptaculum prædicarat; quid noui addit, dum ſuperuenturum Spiritum annunciat? Certè non nouum hoſpitem, ſed nouum eiuſdem munus deſignauit: nec tamen in id muneris veniret Spiritus id temporis, niſi illam à principio ſic impleſſet, vt (nec etiam Conceptionis parte vacua, de quo ſuprà) cum aliis, nullà ratione veniret comparanda. Ecquid, inquis, hoc munus Incarnationi præuium, ab Spiritu Sancto peragendum, cui munditties tanta, & incomparabilis Ouis noſtræ ſingularitas prærequiritur? Reſpondet Alcuinus lib. de Trinit. cap. 14. *Fuit lana mundiſſima, & virtute clariſſima, & incomparabilis vniuerſis, quæ erant ſub cælo virginibus. Erátque talis, ac tanta,* (Alcuin.) *vt ſola digna fuiſſet, quæ nullus aliis indueretur, niſi auguſtâ prædita dignitate: ita Spiritus Sanctus ſuperueniens in B. Virginem, & virtus Altiſſimi obumbrauit eam, vt lana foret Diuinitate purpurata, ſolummodo æterno Imperatori indui digniſſima.* (*Incarnatio Verbo purpuram menſtrauit.*) Quaſi non deceret induendo diuino Regi, ab Spiritu Sancto purpurari, niſi de exquiſitâ munditie Mariana lana, cæteris omnibus veniret incomparabilis. Et credas, communes aliquas ſordes contraxiſſe? Certe imbuendas purpura lanas, ſic puras, & incontaminatas fore exiſtimabant veteres, vt ſuperſtitioſè crederent, etiam laſciuo artificum tactu poſſe pollui: vnde ait Caſſiod. lib. 1. epiſt. 2. (Caſſiod.) non perfectè tingi lanam, niſi ad infectionis dies, puriſſimam caſtimoniam ſeruent infectores, ſubdens: *Quia talium rerum ſecreta, refugere dicuntur immunda.* Qua ergo non munditie vellus iſtud ſacratiſſimum Deus afficeret, quod tandem in Regis purpuram erat intingendum?

915. At, inquis, mundiſſima tunc lana erat Maria, quando illam purpuraturus acceſſit Spiritus Sanctus: quid tamen obſtat, quòd initio fœdata (D. Iſidor.) originis ſanguine, atredine fomitis maculata intelligatur, cùm nihil atredinis poſt gratiam durare poſſit: ideò enim ſignatè Iſaïæ 1. dicitur: (Iſaïæ) *Si fuerint peccata veſtra, vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur.* Quamuis ergo olim rubetet Maria atra culpæ ſanguine, iam per gratiam, tanquàm nix dealbata, aptiſsima adhuc veniret ſacro diuinæ purpuræ rubori ſubeundo. Solui millies ſuprà ſimilem obiectionem, de qua etiam paulò antè n. 911. in re tantà, non tam quòd abſolutè fieret, ſed quòd decentiùs fieret requirendum: examinandáque verba Sanctorum Patrum, qui, dum lanam mundiſſimam, & incomparabilem, tramam impollutam vocant, aliquid ſingulare exprimere voluerunt, vt aptè decentior purpura proueniret. Sophronius, ſiue D. Hieron. Orat. ſæpè citata de Aſſumpt. in locum Lucæ prædictum: *Totum diuinum eſt, quod operatum eſt in ea, teſte Angelo: Quia Spiritus Sanctus, & virtus Altiſſimi obumbrabit te. Ante hoc ipſum ſanè vterus Virginis, quamuis mundus, quamuis impollutus, & alienus à contagione peccati, quamuis ſanctus: tamen adhuc* (Sophron.) *vilitate humanitatis induitur, vt ita dicam, ac ſi lana candidiſſima, ſuóque colore dealbata: ad quam ſanè cùm acceſſiſſet Spiritus Sanctus, (quaſi ipſa, eadémque lana, cum inficitur ſanguine conchylij, vel muricis, vertitur in purpuram,) verſa eſt & ipſa ſine coitu in Matrem: vt non ſit iam amodò, quod fuerat; ſed purpura veriſſima, ad indumentum, & gloriam Summi Regis diuinitùs aptiſſimè dedicata.* Ego quidem mihi durus, & penè haberer proteruus, ſi cum his verbis aliquid culpæ, vel fomitis vnquam in Virgine ſtare potuiſſe exiſtimarem: trutino breuiter.

Munda, impolluta, aliena non ſolùm à pecca- 916.
to; ſed etiam à quauis peccati contagione, dicitur Mariana caro: nihil in illa minùs Deo dignum (*Mariana lanæ puritas.*) relinquitur, prætterquàm mera vilitas humanæ conditionis: de cætero ita grata, ita ſancta, vt inſtar lanæ mundiſſimæ concipiatur. Ecquæ lana? *Suo colore dealbata*; id eſt, natiuo colore dealbata, priuſquàm alienum alium combibat colorem, vt ita ſuauiùs conchylij ruborem, & ſplendorem purpuræ referre poſſit, quaſi tantæ tincturæ inepta, ſi priùs degeneri aliquo fuco corrumperetur. Tali ergo lanæ myſticum noſtrum vellus comparat Hieronymus, quod nunquam atredine aliqua, decolori aliquo fuco præfœdatum, aptiſſimè in purpuram ſummi Regis diuinitùs dicaretur: ineptum miniſterio tanto, niſi ab ipſa origine per gratiam candeſceret. Sola originalis gratia lanam noſtram ſubeundo ſacro rubori, ſub debito candore conſtituebat: quæuis alia mundans, ortam de præteritâ maculâ indecentiam non aboleret. Lana pretioſiori quouis colore infecta, ſi ſemel maculetur, nullo poſteà fuco poteris efficere, vt amiſſos colores, cum eodem poſteà (*Lana irreparabiliter tingitur.*) exhibeat ſplendore: ideò meritò Regulus apud Horat. lib. 3. od. 5. ſuadens Romanis, ne milites captiuos, iam vitiis, & Carthaginenſium moribus fœdatos redimerent, ſubdebat: (Horat.)

Auro repenſus, ſcilicet, acrior
Miles redibit? flagitio additis
Damnum: neque amiſſos colores
Lana refert medicata fuco.

Sic, ſi ſemel innocentiæ candorem amitteret lana noſtra, quouis medicata remedio, non ita decentem amiſſum illum referret, vt aptè in ſupremi Regis purpuram tingeretur. Ecquid mirum, ſi grata viciſsitudine cum Agno ſuo cæli, terræque dominatore, de officioſo munere videtur Ouis noſtra decertare? Eſt hoc illud D. Epiphanij ſæ- (Epiphan.) pè citati ad Mariam: *O Corona regia, pretioſiſſimum habens lapidem, & gemmis ſimilem Chriſtum! Purpura regia, quæ cæli, terræq́; Regem induis!* Vt, ſicut Matris corona filiali gemma nitet: ſic Filij maieſtas, maternâ ſplendere purpurâ videatur.

Auſpicatiſſima, & verè aurea ſæcula adductu- 917.
rum nobis Chriſtum decantabat Pſaltes regius: deinde addit: *Deſcendet, ſicut pluuia, in vellus.* (Pſal. 71.) Pſ. 71. n. 6. Quia tam arcanus, tam abſque creatu- (*De purpura incarnati Verbi.*) rarum ſtrepitu cæleſtis ille ros, diuinum Verbum, cecidit in Mariam; quàm ſolent ſilenter guttæ, tacita lanæ vellera perfundere. Benè eſt. At, quot ſunt alia abſcondita longè magis, & ſecreta, quibus

bus latens Verbi ingreſſus poterat comparari? Multa planè. Sed inquis: Meritò per vellus explicatur Deipara: quia cæleſtem Agnum vellere ſuo erat indutura. Veruntamen id ipſum adhuc difficile apparet: cur enim in tam aperta venientis Chriſti Imperatoris deſcriptione, vbi ſtatim n.10. adoraturi Reges, & myſtica oblaturi munera, velut extento digito, oſtenduntur: Agnus noſter à Matre non tam carnem, quam vellus deſumpturus exprimatur? Optimè ergo rem totam

Thom. Vill.

explicauit D. Thomas Villan. Conc. 1. de Natiuit. ad hunc locum, neque abſque Hieronymi adminiculo, quem citat: *Quoniam vellus de carne ortum, non habet vitia carnis: & ſic Virgo, licèt carnea ſit, ſic tamen cornea, quaſi argentea, ſine omni macula, & concupiſcentia.* Dedi ſuprà hæc verba ad rem aliam: addo ea, quibus concludit ad rem præſentem S. Doctor: *In hoc vellere ſilenter ſe infudit ros ille Dei, id eſt, Verbum æternum, dum medium ſilentium tenerent omnia: eam totam perfudit Spiritus Sanctus, purpura excellenti tinxit: vt ex illa fieret purpura Regis, Caro illa Chriſti ſacratiſſima.* Benè ergo indumentum illud carneum, vellus dicitur, vtpote in ſummi Regis, à Regibus adorandi inſigne, & ſtemma purpurandum. Bene caro illa purpurea, vellus appellatur: quia, licèt caro, & a vetuſta pelle Adam iorta; tamen, tanquam impolluta trama, & abſque carnis vitiis germinauit: nec niſi talis digna, quam diuina conchylia ſaturarent.

918. Huc venit hiſtoria ex Geneſi non inuenuſta. Deſcribebat Hiſtoriographus ſacer res Iacob, eiúſque generationes, & ſubdit ſtatim: *Iſrael autem diligebat Ioſeph ſuper omnes filios, eò quòd in ſenectute genuiſſet eum: fecitque ei tunicam polymitam.* cap. 37. n. 3. Amor ſenioris parentis erga ſenectutis filium, tanquam in vnicum delicium, iuueneſcit ardentiùs: affectus de ætatis languore vires capit, de virium defectu ſumit incrementa. Præponitur itaque cæteris fratribus omnibus Ioſeph vnus; & cùm amor ſtemma ſuum de liberalitate commendet; totum oſtentamentum in tunica polymita, id eſt, varia, florida, & pulcherrima exhibetur. Itáne? Sic profuſus amor, vnius tunicæ munuſculo contentus, grandius, chariúſque liberalitatis ſuę monumentum creditur exhibuiſſe? Et meritò: plus enim Ioſeph de Ieſu typo, quàm de propria perſona glorioſus: at Ieſu ſuo in hoc pręcipue liberalitatē ſuam amantiſſimus Pater oſtendit, quòd illi floridam, & virgineam Matris immaculatæ carnem, in tunicam adaptauit. Cætera gratiarum dona collata Chriſto, etſi reuera ſummæ liberalitatis fuerunt: at poſt vnionem hypoſtaticam, quodammodo neceſſariò debita videntur. Veruntamen, quòd caro illa à Matre ſumpta ſic pura eſſet, vt nunquam culpæ, vel fomiti ſubiecta fœdaretur; hoc, inquam, non tam abſolutè neceſſarium, quàm decens abſolutè: ideò ſingulariſſimè filium hac conceſsâ polymitâ ſibi deuinxit. Fauet dictis D.

Geneſ. 37.

Amor Patris in Filium, de exhibita decenti Matre Maria.

Thom. Vill.

Thomas de Villanouâ Concione 1. de Aſſumptione, vbi explicans illud de Maria: *Sindonem fecit, & vendidit*, &c. Prou. 31. n. 24. ſic ſcribit: *Sindonem, hoc eſt, mundiſſimam texuit telam, nitidiſſimam, puriſſimámque ſacroſanctam illam carnem quam, ſapientiſſimus Artifex Spiritus Sanctus ex Virginis ſanguinibus, velut ex ſtaminibus, in viſceribus illius, vt in texterio, ſine virili opere intexuit. Illam telā, quaſi propriam, & ex carne eius intextam, ſapiens mulier vendidit Deo Patri, vt inde ſalarem tunicam, & polymitam Filio ſuo faciat.* Quid in hac tela mundiſſima, & nitidiſſima exprimat S. Doctor, ſatis clarè alibi, apertiſſimus immaculatæ Conceptionis aſſertor, & fomitis negator patefecit. Pia tamen, quæ ſubdit: *Et quo pretio vendidit, ô bone Deus, quo pretio vendidit telam iſtam? Quid pro illa tunica datum eſt ei? Quis numerare valebit? quis audebit enarrare? quis cogitare ſufficiet? omnium gratiarum plenitudo, omnium virtutum, & bonorum plena poſſeſſio: gemmarúmque cæleſtium, & margaritarum theſaurus datus eſt ei: veſtita eſt ab eo gloria, & decore; cælorum, terrarúmque Regina conſtituta eſt: & in miniſterium data eſt illi omnis creatura, quæ ſub Deo eſt.* Vt, quia regni ſui purpuram à Matre accepit Filius: à Filio Regina omnium Mater crearetur. Sed, ô cæcum iudicium noſtrum, ſi putamus, emptorem tam perſpicacem, tam carò præfœdatam à Dæmone lanam comparaſſe.

Maria ſignata.

§. II.

Præfœdatum Virginis vellus, induendo cæleſti Agno, Deus faſtidiret.

CLAREBVNT vberiùs dicta, ſi oſtenderimus, quàm ſoleat faſtidire Deus, & abiicere illa à ſacratiori quouis miniſterio, quæ aliquando maculata, & profanis fuère vſibus deſtinata: quî enim præfœdatum aliquando vellus, in Regis purpuram; maculatam olim carnem, in Verbi vnionem eligeret decenter: dum vilioribus longè obſequiis mundiſſima requirit inſtrumenta: Surrexit contra Deum veſaniæ impotens, fœminarum peſſima Athalia, de qua ita Paralip. 2. cap. 24. n. 7. *Athalia impiiſſima, & filij eius deſtruxerunt domum Dei: & de vniuerſis, quæ ſanctificata fuerant, ornauerunt fanum Bahalim.* In tam nefarij ſceleris remedium regnat Ioas, dum iuuenis, piiſſimus: templum reſtituit, & altaria: congerit ex populo innumeram pecuniam, *de qua facta ſunt*, inquit Textus, *vaſa templi in miniſterium, & ad holocauſta: phiala quoque, & cætera vaſa aurea, & argentea.* Sed, cur proſtratâ Athaliâ, non iterum vaſa, quæ Bahalim ſeruierant, templo reſtituuntur? Cur purificata priſtino miniſterio non deſtinantur? Nónne tantùm pecuniæ, aut exactum moleſtè, aut ſuperfluè impenſum videatur? Minimè: neceſſariò enim vaſa erant facienda denuò; quia prima illa iam idolis ſeruierant; vnde vero Numini horrori, & faſtidio veniebant. Lyranus ibi: *Deſtruxerunt domum Domini dimittentes multa cadere, & ſpoliantes templum vaſis, & ornamentis, applicantes ea cultui Bahal: & propter hoc ad reſtaurandum iſta requirebatur magna pecunia: & maximè quia illa, quæ erant applicata idolis, non erant vlteriùs diuino cultui applicanda.* Sic enim vel breue illud miniſterium fœda reliquerat, vt ad diuinum cultum, nullâ poſſe purificatione iterum aptari videretur.

919.

Chriſto ſuſcipiendo prærequiſita munditiès.

2. Paral. 24.

Lyran.

Quantò

Quantò ergo minùs caro aliquando peccato infecta, fœdata fomite vnioni hypoſtaticæ decens reputabitur? Certè nulla purificatio gratiæ (ſicut lana ſemel amiſſum colorem nullo fuco medicata plenè reſtituit) carnem Marianam ſic poſſet ſuo modo condecorare, vt ſemper de fœdata origine minùs habilis, & decora tam alto miniſterio non videretur: rebus aliis vtcunque ſeruituris præteritæ labis purificatio ſatis erit: at intimiori vſui, perpetua, & intemerata mundities veniat, neceſſe eſt.

920. Ponderа latè in hanc rem locum ex Machabæis. Profanarant hostes in Ieruſalem diuina Sanctuaria: illis tamen à fortiſſimo Iuda expulſis, iſta in integrum reſtitui procurantur: *Et elegit*, inquit Textus, *Sacerdotes ſine maculâ, voluntatem habentes in lege Dei, & mundauerunt ſancta.* lib. 1. cap. 4. num. 42. Ecquæ iſta, quæ mundantur? Cætera templi; partes, ſcilicet, remotiores: at non altare, de quo ſubditur: *Et cogitauit de altari holocauſtorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret: & incidit illis conſilium bonum, vt destruerent illud, ne fortè illis eſſet opprobrium: quia contaminauerunt illud gentes, & demoliti ſunt illud.* Ibidem, num. 45. Mundentur quidem alia à diuino miniſterio remotiora: altare verò intimius ſeruiturum, ſemel conceptâ maculâ, nullâ deinceps purificatione ſatis mundum putatur, vt ſacris holocauſtis habile poſſit deſeruire. Et quantò Maria altare pretioſius? Pulchrè ad illam D. Methodius apud Caniſ. lib. 3. cap. 12. *Salue in æternum, ineffabile gaudium noſtrum: ad te namque rurſus recurrimus: tu feſtiuitatis noſtræ principium, tu medium, tu finis: tu pretioſa cæleſtis regni margarita: tu verè fons vberrimus totius ſanctitatis: tu animatum altare panis vitæ.* Non poterat enim totius ſanctitatis non eſſe fons vberrimus, quæ Pani viuo altare ſpecialius præparabat. Et tamen erit, proh dolor! qui in ipſa fontis ſcaturigine primâ venenum culpæ, fomitis ſordes immixtas fuiſſe contendat: qui altare hoc animatum, contaminatum fuiſſe aſſeueret: & cùm holocauſtis agnorum vmbratilibus profanatum ſemel altare ineptum videant; Agni vero tam intimè ſuſcipiendo, veſtiendo, penſanum olim altare, fœdatum priùs vellus apponere non formidant.

Idem fuſè probatur. — 1. Mach. 4. — *Maria altare animatum & eucharisticum.* — Method.

921. Sed pergat Machabæorum hiſtoria; additur ergo ibidem: *Et acceperunt lapides integros ſecundum legem: & ædificauerunt altare nouum.* Bene, *nouum*, in quo nihil prioris contaminationis permaneret. Conculcarant profanantes hoſtes priùs illud, quod, ne illis eſſet opprobrio, demoliuntur: nouum ædificantes, quaſi hoſtibus de integritate, & munditie inſultaturum: quidni ergo naturam innouaret Deus, & ad primos innocentiæ reduceret natales; vt eucharisticum, & animatum altare ſibi conſtitueret? Faſtidiret quidem illud, ſi quid hoſtilis profanationis redoleret: niſi incontaminatum hoſtibus inſultaret. Eucharisticum, & animatum altare commendabat Salomon, cùm ad Mariam ita: *Venter tuus, ſicut aceruus tritici, vallatus liliis.* Cant. 7. num. 2. Sed, quid cæleſtis Panis menſæ, diuini tritici aceruo cum liliis? Si carnem floridam, vterum impollutum volebat deſignare, cur è tot floribus, ſingulariter lilia eliguntur: cùm etiam cæteri flores virginitatis ſymbolum præferre ſoleant? Dicam, quid ſentio, ſi prius audis Plinium lib. 21. cap. 19. *Lilij radices multis modis florem ſuum nobilitauêre, contra ſerpentium ictus in vino potæ, & contra fungorum venena.* Valletur ergo liliis altare noſtrum: quia Inferno hoſti, Tartareo ſerpenti ſic inſultat. Valletur liliis Maria: quia contra ſerpentem præſeruatiua attulit medicamina: temere enim carnem illam ſerpentis veneno infectam effutimus, vbi contra ſerpentem vernat medicina. Aptum etiam, quod ibi habet Guillelmus: *Quia cibo vitæ, cibo Angelorum homines vitaliter paſcuntur, & eo venter virgineus tumebat, aptè etiam propterea aceruo tritici comparatur: planè ex hoc aceruo tritici ad vitam paſcentur æternam animalia rationalia, id eſt, homines, qui non, deſipiendo, comparati ſunt iumentis.* Ne, quæ paſcit ad vitam, morti aliquando ſubiectam (de quo ſupra fusè) exiſtimemus. Amoribus itaque eſt Deo altare iſtud viuum, & liliatum, quod profanatum, & mortuum aliquando faſtidiis haberetur.

1. Mach. 4. — *Maria contra Serpentem lilata.* — Plin. — Guillelm.

Sed pondera adhuc illud ſuprà citat. Machab. 922.
Acceperunt lapides integros ſecundum legem & ædificauerunt altare nouum. Vbi abſque dubio alluditur ad illud Exod. 20. num. 25. *Si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de ſectis lapidibus: ſi enim leuaueris cultrum ſuper eo, polluetur.* Rudes, impolitique, vt è latomiis prouenerant, non dolati, non abraſi exquirebantur lapides: cuius rei non inſulſam rationem ex Mazio ſuprà dedi. Addo & myſticam aliam, ſcilicet, voluiſſe fortaſſe Deum ſignificare, & tacitè præcipere, eâ curâ lapides altari ſuo è fodinâ excauandos, vt ab ipſo ſtatim egreſſu, & primæua quodammodo origine, aptiſſimi ad miniſterium prouenirent, quin alienâ induſtriâ indigerent: quaſi nefas foret, vt lapis in Altare deſtinatus, è rupe ſuâ, omninò informis, & ineptus miniſterio proueniret. Vt iam diſcamus altare Marianum, licèt poſteà nouis gratiis cumularetur; at in ipſo ſtatim initio, & origine, eâ curâ ab humanâ lapicidinâ fuiſſe excerptum, vt iam aptum exiſtimetur muneri deſignato. Tale aliquid, licet dignius, cogitabat Chryſippus Ieroſol. Orat. de B. Virg. apud Caniſ. cit. vbi ita: *Aue, porta clauſa, ſoli Regi aperta. Aue, mons, vnde lapis angularis abſciſſus eſt ſine manibus.* Alludit, vt vides, ad illud Danielis 2. n. 34. *Abſciſſus eſt lapis ſine manibus, & percuſſit ſtatuam.* Et tamen lapidem iſtum rudem quodammodo è virgineo monte, id eſt, abſque nouo additamento, iam aptiſſimum dixit, non ſolùm proſtrando Dæmoni; ſed etiam (vt clamant Scripturæ) capiti anguli efformando: & diſce obiter, virgineæ lapicidinæ puritatem ex lapide inde eruto odorari, & adorare: nec enim conculcaretur à Dæmone, quæ Dæmoni conculcando lapidem emiſſura. Huc etiam venit illud D. Anthonij de Padua, ad illud Exod. 20. num. 24. *Altare de terra facies mihi.* de quo ita Dom. 6. poſt Trinit. *Altare de terra Chriſte facit, qui eum veram carnem de Virgine Maria, quæ fuit terra benedicta, creo-*

1. Mach. 4. — Exod. 20. — *Altaris Mariani excellentia.* — Chryſip. Ier. — Daniel. 2. — Anthon. Pad.

du accepiſſe. Ac ſi penè vicini ſit iuris, credere Mariam carnem dediſſe Deo, & putare, nunquam hanc carnem fuiſſe maledictam: quia talem abſque dubio Deus in tam intimum miniſterium faſtidiret. Hæc omnia occaſione Altaris Machabæorum, quem confirmando titulo citauimus, (neque tamen abs re Conceptionis) adducta ſunt.

923. Redeamus iam preſſiùs præfixo ſcopo, congrueque ab altari, ad Sacerdotem gradum faciamus. *Sacerdotum puritas.* Pungunt murmurantes Aaron, & Maria fratrem Moyſem: ſæuit Deus in amici dilectiſſimi vindictam: *Et ecce*, inquit Textus, *Maria apparuit candens lepra, ſicut nix: cumque reſpexiſſet eam Aaron, & vidiſſet perfuſam lepra, ait ad Moyſem: Obſecro, Domine*, &c. Numer. 12. Num. 12. num. 10. Totus Aaron impenditur in rogando Moyſe, vt a ſorore lepram impetret amotam. Sed, quid ſic lepram ſorori immiſſam dolet, nec ſibi timet immittendam? Videt detrectationem lepra punitam: nouit ſe criminis participem. Et cur partem ſupplicij non formidat? Nouerat, ſe a Deo in Sacerdotem Summum deſignatum, qui, licet ob culpam aliquam ſupplicio extremo poſſet affici; tamen hoc genere ſupplicij, & macula notari infami (ſi vltrà deberet viuere) non decere: horreret enim quodammodo Deus illius commercium, & oblatum thymiama, quem fœdatum abominabili leprâ olim meminiſſet. Benè Saluianus de Prouid. lib. 1. *Correctio non Mariam tantùm, ſed etiam Aaronem humiliauit: quia, etſi deformari leprâ Summum Antiſtitem non oportuit: & ipſum tamen Domini caſtigatio flagellauit.* Saluian. Potuit itaque pœna aliâ puniri; non tamen illâ, quæ infami notâ iniuſtum, ſemper, quamuis prætetita, ſugillabat: neſcio enim, quid haberet lepra, vt etiam ſanata vitio verti videatur: quod ex Simone Math. 26. leproſo Matth. 26. num. 6. licet coniectare. An ergo pateretur turpiori culpæ leprâ fœdari carnem illam Deus, quæ non ſolùm illi ſic intimè miniſtratura; ſed Deus ipſe in Chriſto æterno Sacerdote futura erat?

924. Et quidem ita euenit, vt ſint aliqua, quæ, licèt leuiora ſint, neſcio tamen quid important indecentiæ, *Hominis dignitas.* vnde aliis etiam grauioribus à Deo toleratis, hæc nullo modo toleranda decenter videantur. Peccat Dæmon hominem decipiens, qui à Deo puniendus audit: *Maledictus es inter omnia animantia.* Gen. 3. num. Geneſ. 3. 14. Peccat deceptus homo, & audit, dum punitur: *Maledicta terra in opere tuo.* num. 17. Illic ipſemet ſerpens; hic non tam homo, quàm terra maledicitur. Potuit Deus tolerare hominem peccantem, qui tolerare non poterat maledictum. Permittit culpam; neque tamen immittit maledictionem. Quid ita? Oleaſter ibi: *Ad ſerpentem dictum eſt: Maledictus tu. Homo verò* Oleaſter. *non maledicitur; ſed terra propter eum. Nouerat omnipotens Deus, quòd aliquando eſſet naturam humanam aſſumpturus; ideò noluit eam maledicere.* Quia, licèt culpa longè ſit fœdior maledictione; indecens tamen videbatur, vt humana ſpecies, vnde erat indiuidua portio Deo aſſumenda, præter culpam etiam maledictionem ſuſtineret. At, ſi faſtidiret Deus ſpeciem in totum maledictam, vnde pars benedicta erat ſegreganda; illa ipſa pars longè purior in Matre non haberetur? Si ſpecies tota, licet peccatrix, in honorem portionis ſegregandæ, euadit maledictionem; illa ipſa portio ſegregata, nonne digna, vt, præter maledictionis, etiam culpæ indecentiam euitaret?

Purgat Iacob familiam ſuam, & aureis, argenteiſque idolis piiſſime deſpoliat: quid tunc ille? 925. *Dederunt*, inquit Textus, *ei omnes Deos alienos,* Geneſ. 35. *quos habebant, & inaures, quæ erant in auribus eorum: at ille infodit ea ſubter terebinthum.* Geneſ. *Inſtituta humanos vſus, vnde culpa latuit.* 35. n. 4. O quid agis, ſanctiſſime Patriarcha? Licet abundes: at nullæ opes tot filiis diuidendæ, tenues nimio videntur. Incende, conflâ idola, vt igne purgatum iam aurum, pro cultu ſibi olim præſtito iubeat ſeruitium. Quòd ſi adhuc ſeruitium ab idolis deteſtaris, cur ſaltem pretioſas inaures non reſeruas? Nihil horum Iacob: ſed omnia ſepeliuit, vt nullo vſu, & perpetuo ſitu detererentur. Lyranus ibi: *Infodit, tanquam res deteſtabiles: & ideò noluit fundere illa; & aurum, & argentum de idolis* Lyran. *in vſum ſuum conuertere.* Deteſtabatur vir ſanctus, & horrebat materiam illam, quæ aliquando non ſolùm idolum fuerat; ſed idolo miniſtrarat; nulloque igne, nullo conflatorio ſatis putabat repurgandam, vt, non dicam ſacris, profanis fidelium vſibus ſeruirent. Vt intelligas Sancto Sanctorum faſtidioſo tædio fore carnem illam, quæ in Matre, Dæmonis ludibrio, aliquando expoſita fuiſſet: nec vellus fomitis ſordibus pollutum, & pullatum cæleſti Agno, diuino Imperatori in purpuram contexendum.

Accedunt ad Iſaac vicini Principes, Abimelech, Ochozach, atque Phicol fœdus icturi, 926. inuiolabili amicitiæ inſtaurandæ: & addit Textus: *Iuramento reuerentia debita.* *Fecit eis conuiuium: & poſt cibum, & potum, ſurgentes manè iurauerunt ſibi mutuò.* Geneſ. 26. num. 30. Geneſ. 26. Nihil vir ſanctiſſimus in terris huic paci, vt par erat, putabat præferendum: ideò voti compos, in hilaritatis ſignum epulas inſtruit, & luxu regio apparat conuiuium. Cur ergo in matutinam horam, & in id tempus, quando a ſomno ſurgerent, differt iuramentum? Quid non ſtatim inter feſtiuas dapes, aut ſaltem immediatè poſt illas ſancit amicitiam? Quid, ſi per totius noctis ſpatium, quæ eſt mutabilis hominum conditio, Principes à fœdere firmando retrocederent? Maluit cupita fœdera, & vtilem ſibi amicitiam exponere periculo, quàm diuino nomini inter iurandum inuocando, aliquid irreuerentiæ conciliare, aliquid minùs decens adhibere. Lyranus ibi: *Mane, ſcilicet, ſalinâ ieiunâ, propter reuerentiam iuramenti.* Oculatiſſima, ſcilicet, fuit inuentio piiſſimi Iſaac: qui iudicauit, ipſis ſacris verbis dicendis, & diuino nomini pronunciando, horrori futura ora, niſi ieiuna, faſtidióque, carnales epulas redolentia: ne inter ſordes nomen inuolui videretur. Si tantum nomini, quid Numini putaueris irrogandum? An verbum ſubſtantiale non tam pronunciandum, quàm incarnandum, carnem non omninò puram, & à vetito pomo, id eſt, culpæ, & fomitis ſordibus, ieiunam poſtularet? O ſaliuam ieiunio defæcatam, nomini: ô lanam ab omni ieiunam macula, Numini requiſitam!

Pepererat. (fabulantur priſci) Phaſiphaë com- 927.

mixta

Mariani vteri partus. mixta turpiter bruto Minotaurum, biforme, ſcilicet, monſtrum, quod ex nefando concubitu conceperat: poſtea enixa eſt Phædram Reginam perpulchram facie; ſed moribus, vt noſti, fœdiſſimam: vtpote, quæ Hippolytum, mariti ſui filium, abominando inceſtui ſollicitabat. Contra hanc caſtiſſimus adoleſcens ſic apud Senecam in Hippolyt. verſ. 684.

Seneca.

O ſcelere vincens omne fœmineum genus!
O maius auſa matre monſtrificum genus?
Genitrice peior. Illa ſe tantùm ſtupro
Contaminauit: & tamen tacitum diu
Crimen biformi partus exhibuit notâ,
Scelúſque matris arguit vultu truci
Ambiguus infans. Ille te venter tulit.

Quaſi aſſuetus Minotauro geſtando vterus, ſimilia monſtra ederet neceſſariò. Ecquod monſtrum peccato fœdius? Non poſſet decenter (id ego iurarem) idem vterus poſt conceptum peccatum, Deum concipere: aut, qui filius non horreret (ſi haberet optionem) illo geſtari vtero, qui, licèt quantuouis poſteà mundatus, fuerat priùs feri, & fœdi geſtator Minotauri? Cur ergo, quod tu fugeres, Deo obtrudas, apud quem ſola culpa fœda eſt, & monſtroſa? Sed tu, mi Domine, *non horruiſti Virginis vterum*: puto, quia nunquam peccato aſſueuerat: ægerrime enim vellere illo, quod culpâ, licèt iam abolitâ, fuerat infectum, indueretur: aut in vtero culpæ baiulo olim, innocentiæ author, niſi per ſummum tædium, baiularetur.

928. Simile aliquid voluit expreſſum Chriſtus, cùm ad Matrem: *ego flos campi, & lilium conuallium: ſicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.* Cant. 2. num. 1. Non ſic decenter veniret Chriſtus lilium, niſi a Matre lilio proueniret: nec poterant cæteræ matres non comparari ſpinis, quæ quot filios, tot vepres germinarunt. Et cur ita? Guillelmus ibi: *Quod dictum Euæ matri: In dolore paries filium & filias: vnde Veritas: Mulier, cùm parit, triſtitiam habet. Sed Virgo lilium, quia pariens gaudium, & lætitiam habebat, & erat ei pariendi, in voce exultationis, & confeſſionis quaſi ſonus epulantis: quia nihil in eam de maledictione matris Euæ tranſierat: peperit, vt cæteræ; ſed non in dolore, vt cæteræ: quia non in libidine concepit, vt cæteræ. Numerabatur Virgo Mater inter matres, hoc eſt, lilium inter ſpinas, quando quotannis, cum cæteris Ieroſolymam aſcendebat: ſed tunc ſingulæ illæ, quas pepererant, ſpinas ſecum ducebant: ſed hoc lilium inter illas ſpinas, ſuum ſecum lilium adducebat. Quid parerent ſpinæ, niſi ſpinas? corruptæ matres, niſi puros homines, & peccatores? At Virgo Mater peperit Redemptorem: lilium peperit lilium conuallium: lilium virginitatis, lilium maieſtatis.* Tu cætera ponderato: ego ad rem præſentem ſolum noto, ab vtero, libidine dum conciperet, præfœdato, in partu pungentem ſpinam germinari: ne vel præterita culpa ita purgata videretur, vt immunem à dolore partum habere poſſet. A tali ergo vtero ſpinis culpæ aſſueto, licet mundato, arcetur Chriſtus: nec à Matre non virgine, licèt ſanctâ, (de quo ſuprà latè,) naſceretur condignè: at, quantò fœdiùs a Matre vnquam peccatrice ederetur: & poſt culpæ Minotaurum, lilium maieſtatis germinaret? Horrer lilium noſtrum, quidquid non

Maria cum lilio. *Guillelm.* *Maria Chriſto ſimilis.*

Pinius de Concept. B.M.V.

eſt virginitatis liliatæ, & illibatæ: & quidni Agnus, qui tollit peccata mundi, vellus omninò illibatum non horreret?

§. III.

Maria à quouis næuo, ſub diuini Solis abſconditur claritate: vt ipſum Solem immaculati velleris tegmine abſcondat: ideo Eſther vera: vnde nobis, & Deo illuſtre tabernaculum.

NVNC iam ex illis Patrum verbis, qui Marianum vellus puriſſimum in purpuram tingendum celebrarunt, expreſſiùs eruamus, qua cura ab omni næuo præſeruanda ſacra iſta lana à Deo defenderetur. Vellera certè Mileſia, & ſimilia nobilioris notæ, quæ optime Tyrios colores ebibebant, ſic veteres curaſſe ferunt, vt quò molliſſima, & candidiſſima prodirent, oues ipſas aliis pellibus, & adhibita quodammodo veſte defenderent: immiſſóque abſconderent integumento, ne quid ſordium contraherent, ne temporum iniuriis rigeſcerent. Habes de hac re paſſim multa apud Scriptores: vide præ aliis Scholiaſtes Horat. ad illud lib. 2. od. 6. 929.

Cura lanitij apud priſcos, quanta.

Dulce pellitis ouibus Galeſi
Flumen.

Horat.

Carpebatur enim ex Tarentinis ouibus lana imperatoriis purpuris conſtruendis pretioſiſſima ac proinde oues induturas Principes, ſuccinctis aliis pellibus induebant: ideò has Laërtius vocauit *πρόβατα διφθέραις ἐνεσταλμένα, oues pellibus coopertas.* Vide Cerdam in Georg. Virg. & in Pſal. 3. Quis ergo non crediderit, Oui ſuæ, vnde æterno erat Imperatori purpura conſtruenda, tegimen, & munimen paraſſe Deum, ne quid contraheret maculæ, vel rigoris?

Cerda.

Huic ergo rei probandæ, altiùs, & aliter euoluenda verba illa Aſſueri ad Eſtherem, id eſt, Chriſti ad Mariam: *Quid habes, Eſther? Ego ſum frater tuus: noli metuere: non morieris: non enim pro te; ſed pro omnibus, hæc lex conſtituta eſt.* cap. 15. à n. 12. Neque enim caret myſterio proprij nominis expreſſio, cùm teneriora alia blanditiarum vocabula vſurpanda viderentur: *Eſther* enim ſignificat *occultam*, ſiue *abſconditam*; nomen aptiſſimum animis Deiparæ erigendis: quaſi diceret: Quid times, ô abſcondita mea? Hæc lex te non comprehendit: ego enim te defenſam abſcondi, defendi occultam: cuius primum inſtans Dæmoni abſconditum; cuius ingreſſum Dæmon, culpa, vel fomes ignorauit. Fuit itaque Deipara antonomaſticè abſcondita, & tecta: quia creaturis omnibus defenſior: phœnicis inſtar, qui quò latet occultior, eò degit munitior. Pulchrè Claudianus: 930.

Eſther 15. *Eſther abſcondita, Mariæ typus.* *Phœnix latens.*

Oceani ſummo circumfluus æquore lucus
Trans Indos, Eurúmque viret, qui primus anhelis
Sollicitatur equis, vicináque verbera ſentit,
Humida rorantis reſonant cùm limina curru.
Vnde rubet ventura dies, longéque coruſcit

Claudian.

Nox afflata votis refugo palleſcit amictu.
Hac fortunatus nimium Titanius ales
Regna colit, ſolúſque plagâ defenſus iniquâ,
Poſſidet intactas ægris animalibus oras.

Quia ibi tute defenditur, vbi pulchre abſconditur. Illud mirum eſt, in ipſo ortu Solis, in ipſo feruoris ſplendore, inter flumina lucis, fulmina Orientis, latibulum ſibi Phœnicem poſuiſſe: niſi quòd vel etiam in hoc renouatis iuſtis præſtat ſymbolum, qui defenduntur abſconditi: ſed tamen in media luce abſconduntur. Perge patienter, Lector, vt hinc aptiùs ad Mariam veniamus.

931. Nunciabat Malachias Chriſti aduentum dicens: *Orietur vobis timentibus nomen meum, Sol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius.* cap. 4. num. 2. Nihil videbatur obſcurius dici poſſe: vt realis quædam chimæra, diſſitis extremis, compoſita emitti videatur: quæ enim cogitatio non hebeſcit ad Solem alias læuem, plumis criſpum? ad lucem tunc magis ſplendentem, cùm pennis obumbratur? Nec claret res ex Hebræo, vbi legitur: *Orietur Sol iuſtitiæ ſanans radiis ſuis.* Quaſi pennæ illæ ex vulgari, & radij ex Hebræo Textu, pro eodem vſurpentur: vt mireris vmbroſos radios, vmbras radiantes. Quid ita? Nimirum, hæc eſt ſumma Dei charitas, impenſa cura, quæ Sanctorum ſuorum conſulit vtilitati, vt lucem ſuam obumbret, qua nos protegat, & luciſluo vmbraculo abſcondat: nec enim poſſent ab hoſte defendi, & abſcondi, niſi immortali luci appropinquarent; nec appropinquare auderent, niſi ipſa lux obumbrans, nobis etiam obumbrata contemperaretur. D. Bernard. in Pſ. *Qui habitat.* Serm. 4. ad illud, *Scapulis ſuis*, &c. Sic pulchre de hoc Malachiæ Sole: *Sicut videns venientem accipitrem mater expandit alas ſuas, vt pulli ſubeant; & habeant tutum refugium: ſic nobis parata, & quodammodo dilatato ſinu extenſa eſt ſumma illa, & ineffabilis pietas Domini noſtri*, &c. *Iam verò ſub ipſis quoque ſcapulis, & vmbraculum ſalubre, & protectionem habemus: ſicut enim iſte corporeus Sol, licèt bonus ſit, & valdè neceſſarius; tamen & feruor eius, ſi temperatus non fuerit, infirmo capiti; & ſplendor infirmis oculis nocet: nec eſt Solis culpa, ſed infirmitatis: ſic etiam Sol iuſtitiæ eſt*, &c.

Malach 4.

Lux Chriſti iuſtis formatur in vmbram.

Heb. lect.

932. Satis hinc conſtat, ſub immortali Dei luce abſcondi pariter iuſtos, atque defendi. Si autem quæras, vbinam maximè dilectiores iuſti abſcondi ſub tanta luce ſoleant; reſpondet Dauid: *Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ à conturbatione hominum: proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum.* Pſalm. 30. num. 21. Vidiſtin' vſquam tenebras ſpecioſiores, illuſtriora latibula? Totus Deus luciſluus, totus flammiuomus: neſcio tamen quid in facie, quid in vultu, noſtro concipiendi modo lucidius gerere videatur: ideò *lumen vultus Domini* paſſim apud Dauidem celebratur: & tamen hic vultus, hæc facies, ſic de ſplendore aperta, eligitur iuſtis abſcondendis; imò ideò eligitur: quia iuſti, de lucis æmulatione latibulum æmulantur. D. Hier. *Illuminatio enim vultus tui teget eos, ne ob humanâ malitiâ conturbentur.* Illuminatio cætera reuelans, hic texitur in velamen: vnde cætera patent, iuſti abſconduntur. Sed adhuc id parum: cùm enim in hoc vultu, ſuo iure oculi clariores haberi videantur; quid aliud erit, geſtari iuſtos à Deo in oculis ad cuſtodiam, quam in ipſo penitioris lucis meditullio, ab omnibus periculis abſcondi, & propugnari?

Iuſti ſub diuina facie abſconduntur.

Pſal. 30.

Hieron.

933. Iam verò in diuinis oculis, imò, quod maius eſt, in oculorum pupillis geſtari iuſtos, fatetur ipſe Deus Zachar. 2. n. 8. *Qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Neque enim ſolùm amoris diuini teneritudo, & delicium erga iuſtos in hoc loco commendatur; ſed etiam iuſtorum ſecuritas, & munimen, dum in tam ſublimi loco, in tam lucida ſtatione collocantur. Sic locum capit Oleaſter ad cap. 19. Exodi, vbi ita: *Securi valdè ſunt ſerui Dei, ut alas aquilæ oporteat eum prius percutere, qui eos lædere tentat. Qui vos, inquit, tangit, lædit pupillam oculi mei. Non dicit: Qui vos perſequitur, aut occidit. neque, Qui vos vulnerat. ſed, Qui lædit. Neque dicit: Tangit corpus meum, pedem, aut brachium, vel ſaltem oculum. ſed, pupillam oculi, cuius dolor acerbiſſimus eſt, & acutus valdè.* Vnde & pariter diſcunt iuſti ſic ſe puros ſeruare, & innocentes, vt nec leuiſſimam maculam admittant: qui enim in diuinis pupillis, imò tanquam pupillæ in Dei luciſluis oculis geruntur, vel etiam a leuiori puluiſculo, & ſorde debent abſtinere, quandoquidem pupillæ decor, vel etiam leuiſſimo flatu violatur.

Zachar. 2.

Imò in diuino oculi pupilla.

Oleaſt.

934. Hinc iam intelligo, cur pietati potiùs, quàm arrogantiæ tribuenda ſit illa Dauidis poſtulatio: *Cuſtodi me, vt pupillam oculi: ſub vmbra alarum tuarum protege me.* Pſ. 16. n. 8. Non enim arrogans venit poſtulator, qui ſimul humillimus ſponſor exhibetur. Multùm à Deo orat Dauid; ſed tamen totum, quod poteſt, repromittit. Quid ita? Quia, dum inſtar pupillæ in oculis diuinis exoptat cuſtodiri: inſtar eiuſdem ſe puriſſimum promittit conſeruare, ſciens indecore pupillæ munere ſe functurum, ni vel etiam leuiſſimos defectus, & feſtucam auertat tenuiſſimam. D. Ambroſ. lib. 6. Hexam. cap. 9. vbi de oculorum fabrica: *Medij ſunt oculorum orbes, & tuti ad cauendum, & ad intuendum liberi, & decori ad gratiam, utpote in cryſtalli ſpeciem refulgentes: in quorum medio pupillæ ſunt, quæ videndi munus operantur. Hæ, ne qua incidentis iniuriæ offenſione lædantur, pilis hinc inde conſertis, velut quodam vallo per circuitum muniuntur: vnde tantum auxilium poſtulans Propheta ait: Cuſtodi me, Domine, vt pupillam oculi: vt protectionis diuinæ fieret ei tam ſollicita, & tuta cuſtodia: quam pupillam oculi tutiſſimo quodam naturæ vallo munire dignatus eſt. Simul, quia innocentia, & integritas leui ſorde aſperſa violatur: & gratia ſua munus amittit: & ideo preſpiciendum, ne quis eam pulueris errori oblinet, aut ulla vexet feſtuca peccati.* Certè, ſi Ambroſius mentem meam non expreſſit; at vehementer illi fauere, nemo ibit inficias.

Quàm pure propterea, iuſtus ſe debeat cuſtodire.

Ambroſ.

935. En tibi iuſtorum ſecuritatem, dum in media luce abſconduntur. En, vel quàm leuiſſimam maculam perdiſcant euitare, dum in ipſis oculorum luminibus geſtati defenduntur. Nuſquam tamen id verius, quàm in Deipara concepta. Maria quidem, in hoc proprio ſuo nomine, vt vidimus, ſonat *ſtellam*, vel *illuſtratam*: quæ tamen typicè per antonomaſiam, *abſcondita* appellatur: quia ſola illa, vt legem communem euitaret, vt defenderetur à culpa, in ipſo Sole illuſtriori latibulum

Maria antonomaſticè abſcondita.

magis

magis abſconditum inuenit. Hinc illa vox eiuſdem ad Deum: *In portis noſtris, omnia poma noua, & vetera, dilecte mi, ſeruaui tibi.* Cant.7.num.13. Fruſtrà (de quo alibi) alias portas quæras, niſi illas, per quas Maria in orbem ingreſſa eſt, id eſt, eius Conceptionem. Ibi Maria ſeruaſſe dicitur omnia: quia illud gratiæ accepit, tantum perſeuerantiæ donum; quo facilè ſeruare omnia deinde præcepta poſſet: vel, quia in illo tunc accelerato vſu rationis, imò & viſione beata, vt ſuprà dixi, diuina ſibi reuelata præcepta ſic lubens ſubiit, vt de inuiolabili propoſito illa omnia iam tunc ſeruare videretur. Quid mirum, quandoquidem vertunt Symmachus, & Aquila: Ἀπεκρυψά σοι, id eſt, *omnia poma abſcondi tibi.* Seruat enim, dum abſcondit: quia ipſa, dum abſconditur, ſeruatur. O verè Eſtheris nomen adimplentem.

Cant.7.

Symmach. Aquila.

936. At, quorſum, inquis, tanta cura, vt Maria in ipſa Conceptione abſcondatur in luce; nec ſatis ſit, vt excellentiùs, quam cæteri iuſti, habeat in ſplendoribus latibulum, niſi etiam omnem originis maculam euitarit? Pende, quæſo, diſcrimen Mariæ ab aliis iuſtis. Hi veſtem capiunt pretioſam à Deo, vt nemo neſcit; at Maria pretioſiſſimam veſtem Deo dedit. Si ergo, vt vidiſti, oues illæ, vnde purpura Regum deſumenda, ſollicitè abſconduntur, & defenduntur; quantò ſollicitiùs ouem iſtam diuinam abſconderet, & tutaretur Deus extra omnes culpæ tenebras, fomitis maculas, in lucis radiis, in gratiæ puritate; vnde ſibi purpuram erat deſumpturus? Vidit Ioannes Mariam, & exclamat: *Signum magnum apparuit in cælo, mulier amicta Sole.* Apocal.12.n.1. Sed, quantum ſignum illud, pro priuata admiratione? Si lucem Solis materialem accipias, certè iuſti omnes fulgebunt Sole longè clariores, vt fatemur. At Sol, inquis, diuinus deſignatur. Benè: ſed quid tunc grande, ſi Maria Sole hoc veſtitur, cùm Paulus iuſtis omnibus præcipiat, vt ſibi induant Dominum Ieſum Chriſtum? Aliquid ergo ſingulariſſimum vidit Ioannes in hoc amictu lucido Mariæ, vnde magnitudinem ſigni meritò demiretur: mirum, ſic priuatim abſcondita, & obuelata ſplendore fuit Maria, vt velum, & vellus mundiſſimum Deo ipſi velanti vnica præbere mereretur. D.Bernard. hom. in hæc verba: *In te manet, & tu in eo: & veſtis eum, & veſtiris ab eo: veſtis eum ſubſtantiâ carnis; & veſtit ille te gloriâ ſuæ maieſtatis: veſtis Solē nube; & Sole ipſa veſtiris.* Vt, ſicut Deus abſconditur a Maria, ſic iſta abſcondatur à Deo: hoc tamen diſcrimine, quòd Maria, ſiue veſtiens, ſiue veſtita defenditur abſconſa: Deus aut veſtitus, aut veſtiens abſcondit defendens Ouem puram, Eſtherem veram.

Iuſti Chriſtū ſibi induunt: Chriſtus à Maria capit indumētum.

Apoc.12.

Bernard.

937. Neque verò, cùm *nubem* audis, obſcurum aliquid præſumas temerè, aut minùs decens. Nubes eſt Mariana caro, ſi cum diuino Sole comparetur; ſed nubes ſplendidiſſima, & puriſſima, quę, licèt Solem abſcondat, non offuſcat: cur enim à primo inſtanti nubem iſtam, & lanam puriſſimam non protegeret, qui illam ſibi in purpuram deſtinabat? Cur illam ab omni næuo Sol non abſconderet radiis immortalibus, cuius erat poſteà vellere induendus? Cur pollutam aliquando, & obſcuram veſtem ſibi eligeret in tempore, is, qui ab æterno puriſſimâ luce indutus gloriabatur? Benè Propheta: *Confeſſionem, & decorem induiſti, amictus lumine, ſicut veſtimento* Pſ.103.n.2. Equidem decentius erat, vt à decore in decorem, ad lucem è luce veniret; qui nihil peccati tenebris, fomitis ſordibus habet exoſius. Vidit D.Methodius ſuprà citatus ad hunc locum, vbi ad Mariam: *Tu propitiatorium, per quod Deus humanam naturam indutus mortalibus innotuit: tu impollutum illius indumentum, qui luce vti veſtimento circumfunditur.* Quaſi non deberet cum veſte ſordibus præfœdata, veſtimentum lucis æternæ commutari: nihil ibi pullatum, & ſurdidum; ſed totum candidiſſimum, & impollutum. Semper ita Deipara lucidè abſcondita, ſemper abſconditè defenſa: alioqui lucidum noſtrum defenſorem velo ſuo abſcondere non poſſet.

Quàm lucidā veſtem Maria dedit Chriſto.

Pſal.103.

Method.

938. Redi, amabo, ad illa verba, quæ ſuprà n. 918. de Maria Chriſtum induente carne ſua explicauimus: *Sindonem fecit, & vendidit.* Prou.31.num.24. id eſt, vt ibi dixi ex D.Thoma Valent. *Mundiſſimum texuit telam, nitidiſſimam, puriſſimámque, ſacroſanctam illam carnem.* Sed vide, quid addat Salomon: *Et cingulum tradidit Chananæo*; id eſt, Chriſto inter peccatores conuerſanti. Ergo, inquis, tota tela in cingulum apparatur? Tanta munditics, nitor eximius, excellens puritas telæ ſacroſanctæ in ſingulare cingulum impenditur? Et meritò: hoc enim tantùm veſtis genere egebat Chriſtus: cingulum tantummodo requirebat, qui laxiores veſtes maieſtatis à Patre ſumpſerat. At, cùm veſtes ipſæ immortali, & diuino ſplendore præfulgerent, opus erat, ne cingulum penitùs degeneraret; ideò mundiſſima tela, nitidiſſima caro eligitur, quæ, licèt Deum conſtringeret, non fœdaret. Idem D. Thomas ibidem, poſt multa de pretio, & dignitate huius telæ: *Sed ad quid? Vt inde fieret cingulum Chananæo. O pulcherrimum Chananæum, diuino ſplendore indutum, & virgineo cingulo cinctum! qui immutabilis manens, formâ Dei non amiſsâ, in hominis formam veluti mutatus apparuit. Habebat ab initio Chananæus hic ampliſſimas veſtes à Patre: ſolo cingulo indigebat, quo immenſos illos, exuberantéſque ſinus ampliſſimorum veſtimentorum colligeret, ad currendam viam.*

Prou.31. Thom Val.

Deus per Incarnationem cingitur bono noſtro.

Thom.Val.

939. Et benè ad currendam viam accingitur Chriſtus, qui fuſis Diuinitatis laciniis minùs aptè nobis veniret ad exemplum. Alludit autem S. Doctor ad illud Dauidis: *In Sole poſuit tabernaculum ſuum: & ipſe, tanquàm ſponſus procedens de thalamo ſuo, exultauit vt gigas ad currendam viam,* Pſ.18.num.6. Vbi mihi pende, expreſsè in ipſo Sole poſitum dici Chriſti tabernaculum, quando ad currendam viam dicitur accinctus. Mirum dictu: tabernaculum, non curſus; ſed commorationis diſpoſitio eſt: cur ergo, dum eius apparatus deſcribitur ad currendum, inducitur tabernaculum ad commorandum? Credo, vt inde condignum cingulum ad currendam viam accepiſſe intelligatur, vbi decenter dicitur habitaſſe. Præmittatur Mariæ vterus, tanquàm thalamus, & tabernaculum inſtar Solis puriſſimum, & clariſſimum, vt dum inde Deus exultat accinctus, & apparet indutus ad currendum, virgineum indumentum decentiſſimum afferre cognoſcatur. Fallor, aut id voluit D. Epiphan. Orat. ſæpè citata de Maria: *Ipſa, inquit, eſt Sponſa, & thalamus ex eâ Sponſus procedit Chriſtus, virgineum indumentum; iuxta ſuauem Dauidis cantionem: In Sole poſuit tabernacu-*

Maria quale Dei tabernaculum.

Pſal.18.

Epiphan.

Maria quàm præſtet cæteris.

lum ſuum, & ipſe, tanquàm ſponſus, procedens de thalamo ſuo. Et nota obiter (nec extra rem) longum diſcrimen, quo Maria, & alij iuſti lucido diuini vultus velamine abſconduntur: iuſti enim eatenus in Dei tabernaculo proteguntur, vnde ait: *Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ, &c. proteges eos in tabernaculo tuo.* de quo ſupra n. 932. nimirum, vt ibi vmbrà Dei lucidiori obuelentur: at Maria, eâ luce ab initio perfunditur, & abſconditur, vt ipſi Deo fulgentiſſimum præbeat tabernaculum.

940. Niſi fortè dixeris, & meritò, ideò iuſtos, dum abſconditi dicuntur in facie Domini, in eiuſdem tabernaculo protectos celebrari: quia in Mariâ, id eſt, diuino tabernaculo, abſconduntur protegendi: quaſi Beata Virgo (quò dignum vellus induendo diuino Agno præberet) ſic luce perfundatur, ſic ab omni næuo abſcondita ad diuini Solis accedat claritatem: vt quodammodo pro eodem habeatur, aut in diuina facie abſcondi, aut in Mariano protegi tabernaculo: aut ſaltem non ibi abſcondendos homines, niſi priùs hîc feliciter protegantur: certè tale nobis tabernaculum eſt Maria. Diuerto paululùm à propoſita lana mundiſſima; ſed non à via, quandoquidem à velleris noſtri abſconditi, & lucidi, huc vocamur conditione. Celebrabat Iſaïas latè refugium, & præſidium, quod nobis in Eccleſia ſua Chriſtus erat conſtituturus: deinde ſubdit: *Super enim omnem gloriam protectio, & tabernaculum erit in vmbraculum diei ab æſtu, & in ſecuritatem, & abſconſionem à turbine, & pluuia.* cap. 4. à num. 5. Quaſi nihil glorioſius in Eccleſia ſit conſtituendum, quàm protectio iſta, & tabernaculum, Maria, ſcilicet. Habet tamen aliquid ponderis, quòd ſecuritas iſta, tota in abſconſione fundetur: puto, vt Eſther noſtra abſcondita, lana luce velata clariùs intelligatur, quæ dum ab omni labe abſconditur, & defenditur, potuit ad cuſtodiam, & præſidium alios abſcondere; ideò D. Thomas Villan. Conc. 3. de Natiuit. poſt multa: *Hæc eſt, quæ hodie naſcitur: hæc hodie apparuit mundo, ſicut Aurora conſurgens, fulgida, purpurea, læta, non obtenebrata, non obnubilata, non maculata, ſicut alij filij Adam: ſed pulchra, vt Luna; electa, vt Sol.* Et paucis in idem adiectis, concludit: *Dic quoque tu, Iſaias, quid ſentis de hac Virgine? qualis erit iſta Virgo? Super omnem, inquit, gloriam protectio, & tabernaculum erit in abſconſionem à turbine, & pluuia; id eſt, iuſtorum erit cuſtodia, & peccatorum ſuffugium. Ita eſt, ô Virgo: in omnibus tempeſtatibus, & pluuiis, & aduerſitatibus: ſi pluuia, ſi bellum, ſi fames, ſi tribulatio, omnes ad te currimus: tu noſtra protectio, tu noſtrum refugium, tu noſtrum vnicum remedium, ſubſidium, & aſylum.* Quaſi noo poſſet ſic fauſtum tabernaculum nos abſcondere, niſi priùs, vt fulgidum, & immaculatum prodiret, abſconderetur. Nec opponas de Natiuitate Mariæ, non de Conceptione locutum Sanctum Doctorem: noſti enim ex mille aliis locis, quàm acerrimus Conceptionis propugnator ſit iſte Thomas: nec aliam hîc munditiem voluit explicatam, quàm originalem: aliàs fruſtrà illam omnibus Adæ filiis præponeret, cùm noſſet Baptiſtam, & fortè Ieremiam, ſine actuali culpa fuiſſe exortos.

Maria homines abſcondit.

Iſaiæ 4.

Thom. Vill.

Et quàm benè, non vtcunque fulgida; ſed nitens, & *electa, vt Sol*, interim celebratur: ideò enim originalem maculam euitauit, id eſt, ſerpentis caput contriuit: quia ſic Solem diuinum combibit, vt Sol alter iam nobis videatur: neque enim tabernaculum, & hoſpitalem domum Deo præberet, vt inde nobis daret abſconſionem, ſi quid vnquam in illa tenebricoſum appareret. 941.

Hinc illud Salomonis de Maria Prou. 31. (vbi lanam mundiſſimam paraſſe dicitur n. 13. nimirum, cæleſti Agno induendo: vbi prædictam ſindonem, & cingulum feciſſe celebratur n. 24.) de ſtudio, quo ſacræ negotiationi incumbebat: *Non extinguetur in nocte lucerna eius.* num. 18. Quod vt capias, captemus pauca. Celebrantur prudentes virgines, quòd lampades ſuas accenſas geſtauerunt: deplorantur miſeræ fatuæ, quia extinctas lampades attulerunt: quàm parum eſt igitur, ſi Maria prudentibus virginibus comparetur? quàm minimum, ſi fatuis præponatur? Quo ergo tendis, Salomon, dum Deiparam, de non extinctâ lampade commendas? Nihil maius proferre potuit: dum enim Marianam lucernam abſolutè in nocte negat extinctam; in quauis noctis parte fatetur luminoſam, & in ipſo Conceptionis primordio clariſſimam: vt ſub hac viuaci luce, & Inferni Principis caput contereret, & cæleſtium Principum, inſtar Solis puriſſimi, oculos deinde alliceret. Neque mirum: non aliter enim, aut Verbum in vteri ſui exciperet tabernaculum, aut ad thronum Reginæ in cæleſtia tabernacula adduceretur. Totum hoc viſus voluiſſe Bernardus Serm. 2. de Virgine aſſumpta, vbi de fatuis virginibus locutus, ſic ſcribit: *Erat domus earum munda: virgines enim erant. Erat ornata: quia ſimul omnes, id eſt, fatuæ ſimul cum prudentibus, lampades ornauerunt. Sed erat vacua: quia in vaſis ſuis oleum non acceperunt. Hinc eſt, quòd nec ab eis ſuſcipi in domos ſuas, nec admittere eas dignatur Sponſus cæleſtis ad nuptias. Non ſic mulier illa fortis, quæ ſerpentis caput contriuit: habet enim poſt multa in laudibus eius: Non extinguetur in nocte lucerna ipſius. Proceſſit ergo glorioſa Virgo, cuius lampas ardentiſſima ipſis quoque Angelis lucis, miraculo fuit, vt dicerent: Quæ eſt iſta, quæ progreditur, quaſi Aurora conſurgens; pulchra, vt Luna, electa, vt Sol.* Quaſi dicat, alludens ad verba Euangelij: illæ non meruerunt ſuſcipere Deum in domos ſuas, nec ab illo ſuſcipi: non ſic Maria, quæ eſt illa mulier, quæ *ſuſcepit illum in domum ſuam*: quia fortis contriuit caput ſerpentis, id eſt, ni fallor, originalem culpam: quia inextioguibilem attulit lucernam, quam Aogeli, inſtar Solis, admirantur. Si totum id noluit Bernardus, voluit certè Salomon, qui vbiuis noctis Marianam lucernam fatetur non extinctam: expreſsè pro me Septuaginta: *Non extinguitur lucerna eius totam noctem.*

Prou. 31.

Maria qualis Deo tabernaculum.

Bernard.

Septuag.

942. At dices, à Patribus vtplurimùm illud Cant. 6. n. 9. *Electa, vt Sol.* de Maria non concepta, ſed aſſumptâ explicari: idque etiam Bernardum voluiſſe. Fateor, ab aliquibus ita ſumi: id tamen contendo, non inſtar Solis diuini aſſumendam, ſi quid in Conceptione tenebricoſum ſortiretur, niſi ita tunc abſconderetur in luce, vt lucerna eius, quæ Dei Filium erat exceptura, nunquã extincta cerneretur. Pende, oro, verba iſta Cantici, vt ipſi, quos citas, Patres fatentur, non à Deo Sponſo, ſed

Cant. 6.

In Mariæ Aſſumptione.

ſed à iuſtis, vel ab Angelis diei: quaſi tunc à nobis Maria, vt Sol colatur, vtpote dum in tantum thronum agnoſcitur euecta: quæ tamen talis a Deo ab initio Conceptionis noſcebatur. Fauet ibi Rupertus de Virgine aſſumpta: *Ad æthereum thalamum tranſlata es: tunc, & ex tunc electa, vt Sol; electa, inquam, nobis: quia, ſicut ex te natum Dei Filium, Solem verum, Solem æternum adoramus, & colimus, vt Deum verum: ſic & te adoramus, atque veneramur, vt veri Dei Genitricem: ſcientes, quia totus honos impenſus Matri, ſine dubio redundat in gloriam Filij.* Nota illud, *nobis*, quaſi in ſe apud Deum, Sol fotet ſemper Maria. Quidni, ſi Matris honor in Filium redundat? Quidni, ſi Matris macula Filium dedecoraret: & à polluto aliquando indutus vellere, ſi non nigricaret, ſaltem minùs decens appareret? Maius eſt, quod ſtatim addit, feliciter ſui oblitus Venerabilis Abbas: *Et quidem naturâ non tu idem es, quod ille Sol, ſed nihilominus tanta es, vt te honoret ipſe Sol, quomodo debet filius honorare parentes ſuos: qui enim dixit: Honora patrem, & matrem, non dubium, quin & ipſe honoret, & ab omnibus amicis ſuis ſuam velit honorari Matrem.* Quæro enim, cur honorandæ Conceptioni Filius conniueret? Cur inde illam, cùm poſſet, non faceret venerabilem? cur illam totam a primo inſtanti radiis ſuis Sol non abſconderet, cuius erat poſteà vellere abſcondendus? Sed hoc argumentum, de filio matrem honorante, habet propriam ſedem in Art. 4. vbi latiſſimè erit proſequendum.

Rupert.

943\. Tandem tabernaculi huius munimen, & abſconſionem ſub horti metaphorâ, optimè expreſſit Salomon Cant. 4. n. 12. dicens: *Hortus concluſus, ſoror mea hortus concluſus, fons ſignatus.* Vbi optimè, & adhuc ſui feliciùs oblitus idem Rupertus, ponderans bis concluſum vocari, & iterum ſignatum: *Hoc eſt*, inquit, *geminum noſtræ cuſtodiæ munimentum, geminum noſtrorum animorum gaudium: quia & vterus tuus nulli viro, nulli carnali commercio acceſſibilis: & mens tua nulli vitio, nulli ſpiritali nequitiæ fuit vnquam penetrabilis.* Quia Spiritus Sancti ſignaculo ſic munita, & abſcondita, vt non ſolùm non fuerit a Dæmone penetrata; ſed etiam impenetrabilis perſiſteret, vtque integritas corporis, integritati animæ reſponderet. Vt poſſis optimo iure Mariæ accommodare, quod puræ conſcientiæ, & incontaminatæ elegantiſſime tribuit Abbas Cellenſ. lib. 1. de conſc. *Vtriuſque miſeriæ ſtimulum bona conſcientia non ſentit. Itinerariam miſeriam non ſentit: quia non egreditur ad viam illam malam, quæ ducit in Infernum: manſionaria nihilominùs euadit; quia clauſit ianuam, quâ ingreditur mors ad animas noſtras. Sicut enim egredi recuſat; quia leo in itinere eſt: ſic ianuam pandere vetat; quia coruus in feneſtra eſt: abhorret autem æquè, & nigredinem corui, & feritatem leonis: nigredinem, ne decoloretur; ferocitatem, ne deuoretur. Forſitan, inquiens, abſorbuiſſet noſtram pulchritudinem macula corui: vel teneritudinem gula leonis, niſi Dominus adiuuiſſet nos, deforis bitumine circumliniendo, ne diluuium expoſitum immergeret: & malam beſtiam de itinere tollendo, ne Ioſeph ad fratres venientem deuoraret.* Sed iterum preſſiùs ad velleris noſtri myſteria redeamus.

Cant. 4.

Maria quàm à Deo cuſtodita.

Rupert.

Abbas Cell.

944\. Ne verò id mireris, quod hucvſque dixi, in ipſa claritate, quâ maximè ſolent obiecta manifeſtari, ibi Mariam occultari, & protegi potuiſſe: imò ne obiicias, gratis Eſtherem noſtram de luce obuelante vocari abſconditam; cùm tamen Ioannes, licet amictam Sole, perſpicaciſſimè illam intueretur, electamque tanquàm Solem, Angeli mirarentur; aduerte, diuinam hanc lucem ſic obiecta occultare, & protegere, ne quid næui, ne quid maculæ accedat: vt pariter piis oculis eadem, tunc maximè viſibilia proponat: de quo alibi fortaſſe plura dixero. Nunc tantùm cape D. Syneſium hymno 3. de Deo locutus: *Tu es, qui illuſtras: tu, qui illuſtraris: tu es, qui appares: tu, qui occultaris propriis fulgoribus.* Vt iam lippitudini noſtræ ſit imputandum, ſi Conceptionem lucidam, & ad inſtar Dei abſconditam, & patentem, aut nolumus, aut non poſſumus intueri.

Diuina lux vmbroſa.

Syneſ.

§. IV.

Maria Chriſtum coronat, à quo inuicem pulchrè coronatur triumphatrix.

Diuinum noſtrum vellus, non ſolùm in purpuram, ſed expreſsè in Regis purpuram tinctum, vt vidiſti, Patres celebrarunt: vt decenter Chriſtum à Matre regiis inſignibus clarum, editum celebrarent, neque id abſque optimo iure prolatum: quidni enim caro illa in regiæ dignitatis ſtemma purpuræ radianti adaptetur, quæ ſimul in nitidam ſupremi Regis coronam adaptatur? Non eſt animus probare temporale Chriſti regnum hæreditario iure à Matre ſumptum: tum, quia neque id in ſua illa purpura (cuius explicationi hæc ſubnecto) voluêre Patres: tum maximè, quia, quidquid in hanc rem afferri poterat, quidque in hac grauiſſima quæſtione ſit tenendum, exhauſit feliciter Mendoza (heu nuper meus) tomo 1. not. 15. ſect. 3. Id ergo intendo probare, ad regnum ſuum, ſiue ſpirituale fuerit, ſiue eminenter, & meliori modo temporale, condigna regalis maieſtatis ſtemmata à Matre Chriſtum deſumpſiſſe, quam inuicem fauſtiſſimè coronauit: vt ex vtroque Maria ab omni culpæ næuo ab omnibus fomitis ſordibus immunis agnoſcatur. 945.

Chriſtus Rex à Maria.

Mendoza.

Euerterat Dauid, & ſpoliarat vrbem Rabba, déque ſpolio eius glorioſiori, addit Textus: *Et tulit diadema Regis eorum, de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretioſiſſimas: & impoſitum eſt ſuper caput Dauid.* 2. Reg. 12. n. 30. Quæris Regem, cuius tanta in vnam coronam opulentia? En Paralip. exprimitur: *Tulit autem Dauid coronam Melchon de capite eius, fecitque ſibi in diadema.* lib. 1. cap. 20. n. 2. Ecquis Melchon? Certè idolum, vt ferè boni notant Interpretes, venerationiſque causâ, proprio nomine Regem appellabant. Quò ergo pergis, Princeps ſanctiſſime? vnctum ſacro chriſmate caput idololatrico auro pollui patieris? Abſit: extraxit gemmas, iuſſit aurum conflari, atque nouam coronam denuò fundi, ne quid ex priſco contagio igne non præpurgatum remaneret. Lyranus ad loc. Reg. citatum: *Primò tamen conflauit, & purgauit metallum,* 946.

2. Reg. 12.

Caro Mariæ coronaria.

1. Paralip. 20.

Lyran.

ſecundum purgationem legis. Erat Dauid Chriſtus Domini, verioris Chriſti typus,& exhorruit neceſſariò coronam, niſi præfœdatum aurum penitùs præpurgaretur: quantò ergo in vero Chriſto hoc aurum præpurgatius: Oſtendi ſuprà, ad illud
Iob 28. Iob: *Et auro locus eſt, in quo co-fla ur.* cap.28.n.1. Oſtendi, inquam, ex Ricardo locum iſtum, & conflatorium fuiſſe vterum Marianum: vnde intuli, importune conflatorium, vbi aurea Chriſti caro mundanda erat, fæcibus aliquando pollutum exiſtimari. Addo, maius aliquid Chriſto, caput Diuinitatis ſuæ, humanitatis noſtræ diademate coronaturo requiri, quam Dauidi: hic aurum aliquando præfœdatum conflauit, vt purgaretur: at Chriſtus non carnem præfœdatam refingere, & refundere; ſed carne quadam intactâ, cuius præterita contaminatio non horreretur, debebat redimiri.

947. Incarnatur Verbum, & exclamat Salomon ad Angelos: *Egredimini, & videte, filiæ Sion, Regem*
Cant.3. *Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater ſua, in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.* Cant.3. n.11. Vocantur expreſsè,
Idem probatur. Sion, id eſt, ſpeculationis incolæ, quaſi neceſſariò futuri perſpicaciſſimi, qui incarnato Verbo ſpeculando aduocabantur. Ecquod tam grande in Chriſto homine obiectum Angelis parabatur, vt meritò à pura Diuinitate huc inuitentur? An, quia humanitas corona erat Chriſti? At, quantò pretioſior corona ipſa Diuinitas? Fateor: meritò tamen inuitantur: quia mirum ſic mundam creaturam inueniri, vt condignam Creatori carnem appararet: ſic inter ſobolem Adami puriſſimam proceſſiſſe Mariam, vt tanquàm vera Mater vero Dei Filio intemeratam coronantis carnis materiam exhiberet. Ad quem locum alij Patres de carne Mariæ elegantiùs, Beda mihi ſignatiùs locutus: *Mater ſua illum diademate coronauit,*
Beda. *quando Beata, & intemerata Virgo de Spiritu Sancto concipiens, materiam illi ſacroſanctæ carnis, de ſua carne præbuit.* Quaſi niſi intemerata foret, id eſt, ſine vllo vnquam culpæ næuo, Maria horrori veniret Deo coronando. Nec dicas, intemeratam dici à Doctore Venerabili Mariam ob ſolam illibatam virginitatem: inde enim robuſtium ſæpè factum exſurgit argumentum: ſi enim deuirginatio corporis, etiam ſub licito matrimonio, Mariam tanti muneris redderet incapacem: à fortiori deuirginatio mentis per culpam, illam omninò redderet incapaciorem. Pergo.

948. Admittamus in hanc rem, tanquam probabilem, illorum opinionem, qui putant, legitimo, &
Chriſtus à Matre hæreditario iure Rex temporalis. hæreditario iure à Maria Regum hærede, temporalis regni maieſtatem in Chriſtum fuiſſe transfuſam, quam nec immeritò reiicit citatus Mendoza: admittamus, inquam, vt probabilem, vt obiter ad rem noſtram indidem Authorem grauem, Guillelmum, ſcilicet, de Conceptione, vt noſtri, minùs piè ſentientem conuincamus. Properat Gabriel ad Mariam immenſum legationis pondus allaturus, tunc ſic ſubiungit: *Ecce concipies in vtero, & paries Filium, & vocabis nomē eius, Ieſum: hic erit magnus, & Filius Altiſſimi voca-*
Luc.1. *bitur: & dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid Patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternum.* Luc.1.num.32. Ecquæ iſta coniunctio, imò deſcenſus? Priùs dicitur Ieſus Filius Altiſſimi, quo Deus de Deo, & Rex cælorum pariter declaratur: deinde Filius Dauidis, & Iudaici regni hæres conſtituitur. Et quid magnum, ſi Regi ſæculorum immortali, & inuiſibili, Iudaici regni ius de priuato Matris titulo annectatur? Certe nihil magnum, ſi cum priori comparetur: ſed tamen decens; & ideò neceſſariò exprimendum: dedecebat enim quodammodo, vt Verbum æternitatis gloria coronatum, Mater denuò carne indueret, quæ non regia foret: vt nec etiam ex hac parte aliunde defectuoſum maternum diadema videretur. Guillelmus ad locum citatum Cant. de fidelibus locutus: *Illic vident diadema, quo coronauit eum Pater ante omnia tempora, nempe, gloriam Diuinitatis, qua coronatus, eo quòd Deus à Deo geni-*
tus. Hic vident diadema, quo in tempore eum Ma- Guillelm.
ter coronauit; nempe, regiam nobilitatem aſſumptæ humanitatis, qua eum coronauit, eo quod illum de ſanguine ſuo regio ſecundùm carnem concepit. Vnde Gabriel Paranymphus: Ecce concipies, &c. cùm ait: Filius Altiſſimi, indicat diadema paternum, propter quod habet & in femore ſuo ſcriptum: Rex Regum, & Dominus Dominantium, cùm ait: Sedem Dauid Patris eius, tunc indicat diadema maternum, cuius ratione titulus ſuper Crucem poſitus eſt: Ieſus Nazarenus, Rex Iudæorum. Dignus Author, qui denuò addatur illis, qui pro prædicta ſententia, à Mendoza, & aliis citantur. Ab eodem tamen nemo non exquirat querulus, cur, ſi minùs decens Maria incarnando Verbo, niſi regia nobilitate præfulgeret; apta credatur, ſi origine peccato ſordida, ſi ſub proteruo fomite naſceretur? Id vel cæcus videat, de quo iam ſuprà latè, & infrà etiam aliqua ſubiungemus. Id ergo in hac certiſſimum, Mariam, licèt hæres neceſſaria regni Dauidici non foret; regio tamen ſanguine ortam fuiſſe, ne vel ab hac parte Regi Chriſto minùs decens ſtemma appareret. Et quantò indecentius, vt dixi, ſi aliquando vel leuiſſimo næuo fœdaretur?

Dum moritura Rachel doloris ſui inſigne filij 949.
nomini relinqueret conteſtandum; pater ad de-
licias, & ne funeſta tituli memoria torqueretur, *Mariana caro aurea.*
non tam Benoni voluit vocandum, quàm Benjamin. Sed audi Textum: *Pater verò appellauit*
eum Benjamin, id eſt, filius dextræ. Geneſ. 35. n.18. Geneſ.35.
Ecquæ iſta appellatio? Dicam, quid cogitarim: fortaſſe non improbabile videbitur. Nobilitatis ſignum etiam apud Hebræos erat annulus ex auro pretioſiſſimo compoſitus, vt patet ex epiſtola
Iobi: *Si introierit in conſpectum veſtrum vir au-* Iacob.2.
reum annulum habens, in veſte candida. &c. cap.2. num.2. de quo fusè Interpretes. Hinc factum puto, vt cùm aliquis apud alium in ſummo pretio habitus dicendus foret, annulus dextræ eius diceretur. Sic capiendus Ieremias cap.22.n.24. apud quem Deus: *Viuo ego, dicit Dominus: quia ſi fue-*
rit Iechonias, filius Ioacim, Regis Iuda, annulus in Ierem.22.
manu dextera mea, inde euellam eum. Quo enim maiori in pretio, aut quibus in deliciis tenerioribus poterat quis haberi, quàm ſi inſtar nobilioris ſtemmatis gereretur? Quis ergo ſcit, an id voluerit Iacob, ideóque Benjamin ſuum, dexteræ filium appellaret, vt illum delicioſè in dextera geſtandum inſinuaret? Simile aliquid de omnibus his locis cogitabat Venerabilis Ricardus Victorinus apud Tilm. ad locum Iob ſuprà citatum: vbi poſt alia de Mariano vtero, ſiue conflatorio auri,
ſic ſubiungit: *In hoc conflatorio, & ex eiuſdem auro* Ric. Vict.

formatus

formatus eſt annulus, lapis pretioſus impoſitus, forma ſummi Regis, & imago impreſſa, & pene expreſſa. Aurum optimum, Caro Chriſti: lapis pretioſus, anima Chriſti: figura, & imago Patris, Diuinitas Chriſti: qui, cum ſit ſplendor, & figura ſubſtantiæ eius; nihilominus tamen humanitati noſtræ eſt vnitus vt ex duabus naturis, tribúſque ſubſtantiis, eſſet quaſi in vnum annulum iunctus mediator Dei, & hominum Chriſtus Ieſus, & fieret dextera excelſior natus. Ego aliter neſciui Ricardum explicare: vtcunque ſit, in Mariâ, & ex illius auro formatur Chriſtus ſupremi Regis annulus ſignatorius, nobiliſſimi imperij ſtemma, vt filius dexteræ excelſior, id eſt, imperij particeps adoretur: an ergo deceat, vt hoc aurum, quod in tanti regni inſigne gerit Dominus à Matre, aliquando plumbo culpæ adulteratum credatur: tute videris.

950. Hinc illa vox Ieremiæ animam prouocans, vt Verbi incarnati amoribus rapiatur: *Vſquequò diſſolueris, filia vaga? quia creauit Dominus nouum ſuper terram: fœmina circundabit virum.* cap. 31. num. 22. Multa erant, quibus ſtupenda hæc nouitas Dei hominem induentis poterat explicari: cur ergo totum in id reducitur, vt Maria Chriſtum circundare dicatur? Multum eſt, Mariam Deum concipere potuiſſe: ſed, quando concepit, quid magnum, ſi circundet, cùm omnes pueri ab vteris maternis circundentur? Noſti Dei pueri ab aliis longiſſimum diſcrimen: Chriſtus puer, & ab ipſo Incarnationis inſtanti, totius Eccleſiæ caput eſt immenſum: quo autem, cùm de gloria agitur, caput vnquam circundatur, quàm coronâ? Hoc ergo mirum enunciat Propheta; tantam, nimirum, inueniri fœminam, quæ caput tantum decentiſſimè valeat coronare. Gillibert. Serm. 21. *Fœmina circundabit virum, quomodo corona caput: caput enim Eccleſiæ, Chriſtus.* Ac ſi non ſolùm Deo humanitas aſſumpta; ſed etiam Chriſto vterus maternus, de floridiſſima puritate eſſet corona.

Ierem. 31. *Vterus Mariæ corona-rum.*

Gillibert.

951. Et nota mihi, hoc myſterij diuinitùs à Propheta ſingulariter *nouum* appellari: quia etiam noua illa caro, noua illa Virgo; id eſt, extra omnes naturæ corruptæ veteris leges concepta, atque formata, quam Deus in coronam aſſumere non perhorruit. Septuaginta apud D. Hieron. ibi, licet ſenſum mutare videantur; tamen in eo veniunt examinandi, quòd aptè, ly, *nouum*, vertunt, *plantationem nouam*. Et certe non ſine myſterio: quia ſic illa caro orta ex Adamo, ſic generoſus ſurculus ex arbore renaſcitur corrosâ: vt nouam illam, & primam in originali iuſtitiâ naturæ plantationem imitetur, & ſapiat omninò. Neque mirum: ſolebant enim olim victores Principes amœniores, vt recentiores laureas eligere triumphaturi: quidni enim tæderet marceſcentium frondium gloriam nouellam? A Rex noſter, Deus, hac carne, tanquàm triumphali corona, redimitur. Gillibert. Serm. 20. ad locum ex Cant. citatum, ponderans, cur Caro Chriſti dicatur diadema: *Benè quaſi diadema accipitur Corpus immaculatum, Corpus triumphi, Corpus honoris.* Cur ergo nō horreret caducas frondes, coronam marceſcentem aliquando in origine corruptâ, qui illam ex floridiſſimâ, & nouella plantatione poterat efformare?

Mariana caro triumphalis.

Septuag.

Gillibert.

952. Miſſurus Iacob filios ad ignotum tunc Ioſephum, quem ſibi extraneum Ægypti filium reputabat, addidit: *Sumite de optimis terræ frugibus in vaſis veſtris, & deferte viro munera.* Genes. 43. n. 11. Non ſolùm munera, ſed & illa ex optimis præcipit eligenda: nunquid, quia amabat Principem alienum, & idololatram, quem putabat? Nequaquam: imò tanquam importunum, & iniuſtum Benjamini ſui exactorem auerſabatur. Quid ergo? Quia, cùm munera mitigando Principi barbaro putaret deferenda, non ſolùm illa electa, ſed electiſſima vidit neceſſaria: aut enim nihil, aut quà fieri poteſt, optimum quid eſt Regibus dedicandum. Oleaſter ibi: *Docet, pretioſiora eſſe Principibus offerenda.* Vide iam, an Principi ſuo Deus, & illi dilectiſſimo, in quo ſibi bene complacuit, non munera, & carnem, quam poſſet, optimam appararet. Vide (ſi quid vides) an illi corruptam, & vilem illam plantationem, an potiùs nouellam, & pretioſiſſimam diſponeret. Vide, an *Corpus triumphi, Corpus honoris*, vt dixit Gillibertus, ex carne triumphata, ex dedecoroſa origine decenter formaretur. O me cæcum, ſi optimam huic materiam electam non viderem! Redeo.

Genes. 43.

Regi non niſi ſelecta munera offerenda.

Oleaſt.

Clarebunt hinc prophetica illa verba Balaami, de Maria, & Chriſto, quod myſticè hodie ferè omnes Catholici admittunt: *Orietur ſtella ex Iacob, & conſurget virga de Iſrael, & percutiet Duces Moab* Numer. 24. n. 17. Ab ſtella, Maria, quid niſi edendum, inſtar lucis, Chriſtum, ſperates! Et tamen non tam lux, aut Sol iuſtitiæ dicitur Chriſtus in hoc loco, quàm virga. Ecquis vnquam ab ſtella virgam viderit germinare? Dum virgam dixit Filium, certè pulcherrimæ plantationis arborem deſignauit Matrem; vnde igitur maluit ſtellam? Pende mihi, quid clarius pro virga vertat Symmachus: *Et conſurget ſceptrum* Quo clariſſime Chriſti regnum deſignatur: quaſi non ſolùm à Deo æterno regiam dignitatem; ſed etiam à temporali Matre dignitatis huius apparatum participaret. Quidni ergo ſceptri, aut virgæ tantæ truncus, ſtella nominetur: ne quid in Maria terrenum, ne quid è culpa ſordidum exiſtimares? Benè Galfrid. ibi verbis ſæpè citatis: *Quæ ſola Solem iuſtitiæ genuit, non humanas tantùm; ſed angelicas ſtellas ſupergreſſa eſt vniuerſas: nec modò exemplo ſtella hæc, ſed auxilio lucet.* Et aptè, ni fallor, quando Maria *de Iacob*, id eſt, ſupplantatore, orta dicitur; tūc Chriſtus *de Iſrael*, id eſt, *de Principe cum Deo* ortus annunciatur: quia inde Maria verè Iacobæa, & Dæmonis ſupplantatrix, quia Chriſtus verè Iſraëlita, & ſingulari modo Princeps cum Deo: & aliunde, neque Chriſtus decenter condignus cum Deo Princeps exſurgere potuiſſet, ſi Maria vnquam ancilla Dæmonis foret, ſi potiùs illius caput non ſupplantaret. 953.

Num. 24.

Chriſti ſceptrū à Maria.

Symmach.

Galfrid.

Et quidem meritò hominibus Chriſtus imperaturus, eam eligit Matrem, quæ, cùm ab humano ſit ſemine, ſyderеam puritatem imitetur. Exemplo res patebit. Creatus à Deo homo, ſic à Moyſe deſcribitur: *Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ: & factus eſt homo in animam viuentem.* Geneſ. 2. num. 7. Vbi nemo non quærat, cur tam nobili animæ, tam vilis corpus materiæ reſpondeat: cur tam abiecta caro, tam generoſum ſpiritum requirat? Et reſpondet acutè D. Chryſol. Serm. 148. poſt multa de hominis imperio in 954.

Homo cur è terrâ.

Geneſ. 2.

terrenas creaturas : *Hinc eſt, quòd fecit te eſſe de terra, vt eſſes tu dominus terrenorum, & eſſes ipſis in ipſius ſubſtantia communione communis. Nec tamen te terrenum, terreſtribus ſic æquauit : vt non* D.Chryſol. *etiam cæleſtibus, animatum te cælitus exæquaret : & vt eſſet tibi cum Deo ratione communis, corpus commune cum iumentis, dedit tibi animam de cælo, dedit tibi corpus de terra : vt in te nexa cæli, terræq; concordia ſeruaretur.* Quaſi non aptè in terrenorum Regem crearetur, qui non ortus à terra : nec decenter ſola terrâ conſtaret, ſed inſuper cælitus animandus, qui cæli, & terræ concordiam copulaturus. Sic ſuo modo in re noſtra : oritur ab humano ſemine Chriſtus Rex hominibus imperaturus : non tamen decenter e ſola humana carne, ſed illa quodammodo angelicæ puritatis radiis, de innocentiæ munditie compacta : vtpote, in quo, & lapſi, & integri hominis concordia copulanda : ad exemplum ; non vlterior veritas requirenda.

955. En tibi Chriſtum à Maria regni ſui ſtemmata deſumentem, vt videas, quam meritò Sancti Patres vellus illi purpureum aſſignarent, vnde purpura ſupremi Regis conſtrueretur. Videamus nunc paucis, qualis inuicem Matrem coronet Chriſtus : inde enim etiam Mariana innocentia obiter comprobabitur : de quo licet multa ſuprà variis locis ; nonnulla tamen addere non pigebit, vt ſeruata proportione notes reſplendere à Chriſto in Maria, quod ab hac in illo vidiſti reſplenduiſſe. Dixi alibi ex D.Epiphanio, Mariam, gemmam peperiſſe, & coronam regiam plexiſſe : quam ſententiam in Orat. ſæpe citata aptè in hanc rem

Chriſtus Mariam coronat.

Epiph. ſic inuertit : *O corona regia, pretioſiſſimum habens lapidem, & gemmis ſimilem Chriſtum.* Vt quemadmodum Maria coronam ex puriſſima carne Chriſto dedit, in qua eiuſdem anima inſtar gemmæ eniteret : ſic iam Maria corona ſpecioſiſſima redderetur, quam totus Chriſtus inſtar fulgentis lapilli irradiaret. Ideò D. Bern. Serm. de B. Mar.

Bernard. & verbis Apocal. *Coronauit eum, & viciſſim ab eo meruit coronari.* Obuia ſunt, quæ addit de Matre verum Salomonem diademate carnis redimiente, déque illo Matrem duodecim ſtellis coronante.

956. Sed, vt vidimus Chriſtum à Matre aureum, videamus viciſſim hanc ab illo auream. Ferculum ſuum gratiſſimum, id eſt, Mariam Deus condidit, in quo cùm omnia faceret pretioſa ; pretioſiſſimum tamen reddidit reclinatorium : *Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum.* Cant. 3. num. 10. Nihil in ordinariis quadrigis minùs curiosè ſolet apparari, quàm reclinatorium, vtpote quod reclinato corpore tegitur, & minùs oſtentatur. Vnde ergo reclinatorij ſacri ſplendor ſic excellens ? Vidiſtin' aliquando pulchellum puerum, flaua cæſarie venuſtum, hinc retropendulis, hinc anteuétulis comis cincinnatum, in matris ſinu caput reclinantem, quem illa tacitæ mentis gaudiis pertentata, multifido eborei pectinis diſcrimine dum comit, dum pectit, quot decidentes crines in ſinu excipit, tòt ſe filis aureis iurabit radiantem ? Sic, ſed longè excellentiùs in re noſtra. Caput Chriſti, aurum optimũ : reclinauit hoc in vtero materno, quidni illum pulcherrimè inauraret ? Cùm autem caput Chriſti Deus, non quouis alio, ſed Diuinitatis auro id perfecit : vt vterus, vnde carnis aurum

Maria à Chriſto aurea.

Cant. 3.

ſumpſit Diuinitas, quoad fieri poteſt, participato Diuinitatis auro ſplendeſcat. Guillelmus ibi : *Inclinauit ſe Altiſſimus per Incarnationis myſterium, vt reclinaretur in vtero Virginis, &c. Aureum eſt eo ipſo, quo maieſtatis pacifici Regis reclinatorium* Guillelm. *eſt. Fecit aureum eo ipſo, quo fecit ſuum. Caput eius aurum obrizum, culcitrã ſuam inaurauit. Matrum cæterarum vteri, reclinatoria plumbea, vel lutea ſunt : quia in eis reclinant caput non Filij Dei, ſed filij iræ, & ob hoc etiam filij gehennæ. Solus Mariæ virginalis vterus reclinatorium aureum eſt, qui reclinatorium diuinæ maieſtatis.* Viderit Guillelmus, an vterus (quantùm licuit) Diuinitate poſteà inaurandus ; initio fomitis ſordibus meritò obtrudatur.

Neque id ſatis. Non vtcunque coronam, ſed 957. illam triumphalem, vt vidiſti, Chriſto e carne ſuâ præſtitit Maria : audi eandem pariter triumphali coronâ redonatam. Aſſumendam in cælo Matrem prouocabat Chriſtus dicens : *Veni de Libano, Sponſa mea, &c. coronaberis de capite Amana, de* Cant. 4. *vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.* Cant. 4. num. 8. At, cur, dum coronanda vocatur, ab his montibus, in quibus horribilia monſtra vitiorum deſignantur, dicitur coronanda ? Dixi alibi fusè ex Guillelmo, hęc omnia vitia detriumphaſſe Chriſtum, ideoque Matrem, à qua triumphalem carnem acceperat, ad participationem triumphalis coronæ inuitare. Nunc cape Honorium ibi, qui, licèt etymologiam non ita conſtantem apud alios deducat, aptè tamen ad rem præſentem ſic ſcribit : *Coronaberis de monte Amana, hoc eſt, recipies coronam de triumpho, quam promeruiſti de Diabolo, qui eſt mons Amana, quod eſt nocturna auis : ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, ducens errantes ad noctem mortis.* Ecquid ergo ſingulare in hoc triumpho ſuſpiceris, ſi Maria aliquando Dæmoni ſubiacuit ? Certe cæteri iuſti, etiam cùm ad gloriam euehuntur, etiam Dęmonem dicuntur triumphare, etiam decoris laurea coronantur. Ideò ergo, tanquàm nouum aliquid, triumphus Marianus celebratur : quia reliqui, licèt triumphatores ; tamen olím, in origine ſaltem, à Dæmone triumphati : vna eſt Maria, quæ perpetuò nocturnam auem, & ſerpentem Tartareum triumphauit, vtpote cuius nec leuiſſimè calcaneum, quantumuis inſidiatus, mordere potuit.

Aſſumptio Mariæ.

Honor.

Semper aliquibus dubium viſum hieroglyphum illud Marianum, de quo Ioannes Apocal. 958. 12. n. 2. *Signum magnum apparuit in cælo, Mulier* Apocal. 12. *amicta Sole, & Luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum duodecim.* Symbolica planè eſt ſignificatio : ſi enim tantummodo lucis ornatus quæreretur, fruſtrà fulgentiorem Lunam ſub pedibus collocaret, quæ de obtuſioribus ſtellis coronatur. Notiſſima ergo, & vulgo feſtiuiſſima explicatio D. Bernardi Serm. ſuprà citato, qui meritò in Luna Serpentem Infernum explicauit, qui ſtultiſſimus, vt Luna mutatus, perdidit ſapientiam ſuam in decore ſuo : & proinde Deiparæ, cuius calcaneum non attigit, proſternitur conterendus. Parco præoccupatis ab aliis, & ſubdo in rem meam, verba, quæ ſubdit Bernardus illibata : *Ipſa eſt quondam à Deo promiſſa Mulier Serpentis antiqui caput, virtutis pede, contritura, cuius planè calcaneo in multis verſutiis inſidiatus* Bernard. *eſt, ſed ſine cauſa : ſola enim contriuit hæreticam prauitatem.*

Maria à Conceptione ſua hæreſes calcauit.

prauitatem. Alius enim non de ſubſtantia ſua Chriſtum edidiſſe dogmatizabat: alius paruulum non periſſe, ſed reperiſſe ſibilabat: alius, vel poſt partum viro cognitam blaſphemabat: alius, Dei Matrem audire non ſuſtinens, magnum illud nomen Theotocos ſugillabat. Sed contriti ſunt inſidiatores, conculcati ſupplantatores, confutati derogatores, & beatam eam dicunt omnes generationes. Itaque ex mente Bernardi ideò in hoc loco *Lunam*, ſiue Serpentem Maria detriumphat: quia inſidias eius, id eſt, hæreſes in ſe commotas in vniuerſo mundo interemit. Sed tu mihi pende, nullum aliud immaculatæ Conceptionis ſymbolum clariùs, & celebriùs ab Eccleſia Romana vſurpari, quàm hæc Mulier lunaticos Serpentis errores in ſe conterens: fauſto, credo, præſagio, vt indicet, à Conceptionia ſuæ puritate ortum Mariæ robur, quo hæreſes debellauit, ſperandúmque, vt aliquando Catholicos Doctores minùs piè de Conceptione exiſtimantes conuincat, immiſſo veritatis lumine, quæ ab ipſa Conceptione Hæreticos, iniectis Inferni vinculis, ſuperauit. Sed de Serpentis capite contrito alibi latè.

§. V.

Purpurâ, quam à Matre accepit, Chriſtus Iuſtos induit: inde iſti regali gloria ſplendeſcunt.

959. RESTAT adhuc, vt Mariani velleris munditiem, & priuilegia abſoluamus, aliud eiuſdem munus explicare: quod vt capias, reuoca in memoriam verba illa D. Leontij apud Phot. cod. 272. alibi data, vbi Euæ miſeriam, & Dæmonis fallaciam deplorans ſic ſcribit: *Fame ligneſcentis nutritus, & illius induens nuditatem, tanquàm purpuram regalem ficus folia illi imputauit.* Affectabant, nimirum, protoparentes immortali, & regiâ Diuinitatis purpurâ condecorari: ſed conſummato peccato, infami nuditate conſœdantur: quibus interim inſultans hoſtis, per ſummam irriſionem abiectiſſima folia circunducit; pro purpura promiſſâ, viliſſima hæc perizomata obtrudens. Hinc etiam, vt alibi dicebam, illa frequens ad ficum Chriſti properatio, quaſi ibi hominem malè nudum, aut peius prurientibus ad laſciuiam foliis indutum ſe ipſo miſericorditer indueret ad ſalutem: de quo dedi Chryſologum Serm. 106. quem repeto, ſed adauctum: *Venit ad ficum Chriſtus, vt inueniret Adam, vt nudum tegeret pio ſui corporis indumento: cuius ficus non velabat, ſed ſtimulabat pudorem: cuius ficus, id eſt, Synagoga, in circunciſionibus ſuis nudabat partem verecundi corporis, non tegebat.* Corpore ſuo, Carne pretioſiſſima nos Chriſtus induit, id eſt, vellere illo, quod ſumpſit à Maria: cùm autem vellus iſtud in purpuram rubeſcat, inque regium inſigne contexatur; ab illo abſque dubio in Reges conſecramur. Nemo ergo iam, non proteruus, denegauerit, nunquam in Adamo infamem nuditatem paſſam Deiparam, quæ Adamum ſacro vellere veſtiuit: nunquam Deiparam Dæmonis ancillam, per quam homo ad regnum ſubleuatur. Vtrunque latè oſtendo, quo abſoluto, Anthologia pariter abſoluetur.

A Maria Reges ſumus.

Leont.

Chryſol.

Foliacea indumenta protoparentum amouens Deus, pellibus eoſdem induere curauit: *Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos.* Geneſ. 3. num. 21. Nimirum, vt nemo neſcit ex Irenæo, commotus illorum pœnitentiâ, qui inſtar cilitij aſperrima ſibi folia ſuccinxerant, miſericors mitius indulſit veſtimentum. Non caret hæc explicatio, ſuperiori oppoſita, probabilitate: quam foueo ex Paraphraſte Chaldaïco, qui vertit: *Fecit Dominus Deus Adæ, & vxori eius veſtimenta honoris ſuper cutem carnis ſuæ, & induit eos.* Non ſolùm blanda hæc veſtis, ſed decora: non tam ruſticus ſaccus, quàm ſtola vrbana, ne tam ſordeſcere ſolocem, quàm irradiare purpuram videatur. Id mihi dubium, quòd cùm ex goſſipio pretioſo, ex muſco textili, ex arborum lanugine, vnde poſtea Seres tot ſibi telas pulcherrimas miniſtrarunt, faciliùs has veſtes Deus facere poſſit, vnde etiam illarum decor faciliùs intelligeretur, tantummodo pelliceæ eligantur, putarémque, abſque dubio, cum ipſa veſte, fauſtiora nuncia, Agni Redemptoris, miſeris communicata: qui dum, quoad meriti communicationem, *occiſus eſt ab origine mundi*, Apocal. 13. num. 8. ab eadem etiam origine pellem puriſſimam dedit, qua decorè dicamur cum Apoſtolo, induere Ieſum Chriſtum. Fauet, ſi minùs loco, ſaltem menti meæ Abbas Cellenſ. de Pan. cap. 1. vbi ita de Agno eucharistico: *In hoc Dominus commune ſanguinem, carnem, pellem, adipem, inteſtina, caput cum pedibus ponit: vt redemptio in ſanguine, refectio in carne, veſtis in pelle, vnctio in adipe, ſcientia occultorum myſteriorum in inteſtinis, ſtola prima in capite, conſummatio beata in pedibus prabeatur.* Quid ergo mirum, vt qui omnia nobis ab origine mundi dedit, etiam pellem daret indidem induendam: vt propterea pellis illa ænigmatica, veſtimentum honoris appelletur. 960.

Geneſ. 3.

Et cæleſtis Agni vellere induimur.

Par. Chald.

Cellenſ.

In typum Chriſti Agni in ara Crucis torridi, holocauſtum offerendum præcipiebatur: & addit lex: *Sacerdos, qui offert holocauſti victimam, habebit pellem eius.* Leuit. 7. num. 8. Holocauſtum, vt ipſa præ ſe fert nominis etymologia, ἀπὸ τοῦ ὅλου καίειν, ſic totum incendebatur, vt nihil ab illo reliquum permitteretur: ſic enim ſe totum Chriſtus pro nobis obtulit: cur ergo detracta pellis miniſtro aſſeruatur? cur vellus voraci incendio non conſumitur? Reſpondet aptè Cellenſis citatus: *Eius Sacerdotis, qui offert victimam, eſt hoſtiæ pellis iure perpetuo: etſi enim miraculorum, etſi ſecretorum ſcientiam, etſi puritatem conſcientia, etſi capiti iuſtitia, etſi pedes perfectionis, & conſummationis tuæ, Ieſu, non apprehendo; confortata enim ſunt, & non poſſum ad iſta; ſaltem corium, ſaltem pellem concede.* Scilicet, nihil nobis fœdius attulit peccatum, quàm virtutum omnium nuditatem, virtutum indumentum, pellem cæleſtis Agni ſuſpiramus. Abſumantur cætera igne, nos præteruolent: vna pellis, vna veſtia relinquatur: qua induti, ſi minùs Chriſti profunda, ignorantes conſequimur; & ſub honoris pallio decori apparemus. Benè ergo in viſibili 961.

Leuit. 7.

Idem probatur.

Cellenſ.

holocauſto

holocauſto pellis reſeruatur, vt oculis nuditatis noſtræ figuratiuum remedium ad ſummam conſolationem reſeruetur.

962. Pararat ſupremus Rex nuptias filio: regali ſplendida luxu aula comitur, fulgent periſtromatis parietes, ſola picturis marmorum ſplendeſcunt, renidens ebore, & auro lacunar occultis tubis balſama diſtillat, virent frondibus poſtes, grata vndique melodia perſonante: ſtratas ad epulum menſas citreas, lectulos aureos dignè quis deſcripſerit? Interim, *intrauit Rex, vt videret diſcumbentes: & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali, & ait illi: Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex miniſtris: Ligatis manibus, & pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores.* Matth. 22. à num. 1. Pleniſſimæ maieſtate nupriæ, vt pleniſſima myſterio hæc narratio. Inuitarat Rex pluſculos, qui renuerant, neſcias, an magis inſcij, quàm ingrati: ideò, ne conuiuium fruſtraretur, miſſis miniſtris, bonos, & malos, id eſt, diuites, & pauperes, nobiles, & ignobiles attraxit. E pauperibus abſque dubio miſer iſte, vocatus in veſte ſordida, imò compulſus domum intrauerat, cur punitur? O quid, hominum miſerrime, obmuteſcis? quid te prætentâ inopiâ non excuſas? quid non accuſas vocatorem, ſi eo in nuptias impulit, vt expelleret in tenebras: Meritò punitum ſe nouit; ideò mutire non auſus, obmuteſcit. Ad ingreſſum oſtij omnibus veſtes honoris, syntheſes ſplendoris offerebantur à conuocante: ſua culpa non induit ignauus, & proinde ſuo merito caſtigatur. At, vnde, inquis, tam omnibus parata veſtimenta? A purpurea Agni diuini pelle, qui ab origine mundi occiſus, cuiuis volenti etiam in veſtimentum excoriatus. Ideò benè Cellenſis citatus: *In pelle iſta veniens ad nuptias, non depellitur: ſed intrare, & ſuperius aſcendere compellitur.* Tota felicitas noſtra ab hac honoris veſte. Nudo dicitur: *Quomodo huc intraſti?* Veſtitus audit: *Aſcende ſurſum.*

Et iterum.

Matth. 22.

Cellenſ.

963. Excuſabat ſe anima ſancta apud ſodales, dicens: *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Ieruſalem, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis.* Cant. 1. num. 5. Quid ex ſe ſit, & quid ex Chriſto habeat, apertè manifeſtat. Illud dubium, cur, dum tenebras ſuas, & originis fœditatem per Cedarenam nigredinem explicaret, non iam ſubgrata antitheſi formoſitatem gratiæ, ad candorem reduceret, committeret ſplendori? At quidem bellam antitheſim non dimiſit: ſatis nigredinem fugauit, dum ſe inſtar pellium formoſam oſtentauit. Purpurea Salomonis noſtri pellis ad dignitatem, de innocentia candicat, de virtutibus fulget, de luce ſplendeſcit: ſatis candor opponendus nigredini per pellis ſacræ exprimitur formoſitatem. Hinc meritò ſupradictus Cellenſis ad Ieſum: *Pellem concede, &c. pellem calidam, & candidam, vt præparem ex ea virtutum amictum, vt ſint pelles meæ, ſicut pelles Salomonis.* Et benè non ſolùm candor, ſed etiam calor: neque enim ſolùm culpæ nigredo, ſed etiam torpor frigidus exercendis quibuſuis bonis operibus nos inuaſerat: ideò à calido iuxtà, & candido amictu remedium comparamus.

Cant. 1.

Adhuc plura.

Cellenſ.

964. Non ram[illegible]phetam, quàm Euangeliſtam ſe geſſit Iſaïas, [illegible]m Chriſtum paſſum ob oculos proponit: ſic cuncta, abſque ænigmate, demptis vmbris Paſſionis ſacræ, myſteria manifeſtat: ſolùm videntur impexa illa, quæ ſubdit: *Oblatus eſt, quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum: ſicut ouis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe, obmuteſcet.* cap. 53. num. 7. Ouem occiſionis dixerat, quid magnum addit, ſi poſteà compellet agnum tonſionis? Si ad patientiæ ſtuporem obmutuit trucidata victima, nec vel leuiſſimè aperto ore ingemuit; quid mirum, ſi tonſa minùs grauiter, comprimat balatus? Non, tanquàm grauius aliquid, hoc expreſſit; ſed tanquàm aliquid neceſſariò exprimendum. Sed quid, inquis, nobis afferat diuina victima, ſi non ſolùm occiſa; ſed etiam detonſa offerebatur? Reſpondet D. Chryſologus Serm. 23. *Chriſtus ſicut ouis, & nolens, & tacens tondetur, vt tegat illam, quam Adam primus intulit, nuditatem. Velut Agnus occiditur, vt peccatum totius mundi immolatus abſoluat. Ponit pro ouibus animam ſuam, vt impleat & pietatem Paſtoris, & curam.* Tota paſtoritij muneris exultatio, tempore tonſionis celebratur, vt conſtat ex 2. Reg. 14. num. 23. tunc hilares palæſtræ, gratæ fiſtulæ, numeroſæ ſaltationes, feſtiua conuiuia. Tanquàm ergo aliquid in media doloris vehementia nobis iucundiſſimum ſacri Agni noſtri detonſio exhibetur: & effuſis de Redemptoris compaſſione lacrymis, permixto gaudio de vtilitate noſtra exultamus: euaſimus probroſam nuditatem: ab hoc detonſo vellere nobis honoris iam contexitur veſtimentum.

Iſaiæ 53.

Hinc vellere ducem nobis veſtiendus.

Chryſol.

O Maria, quàm nunquam fœdæ nuditatis particeps extitiſti, quæ in nuditatis remedium parabaris. Denudamur in protoparente omnes, originalis ſplendoris amictu ſpoliati: in Chriſto omnes; ſed per te, iam gratiæ fulgoribus induimur. Illi folia ficus, aut doloris iuſti, aut libidinoſi pruritus ergo, nobis porrigebant: tu vellus molle ad delicias, carnem virginem ad caſtimoniam in veſtimentum honoris porrexiſti. Corruptionem illi; tu verò nobis affers incorruptibilitatem. Faceſſat ſapientiæ pariter, & lanificij falſum Numen, Minerua vana, è cõmentitio Iouis cerebro ſomniata: vna, vna eſt Virgo noſtra prudentiſſima, quæ Verbum à mente Patris productum verè ſuſcipiens, lanam pariter mundam, & veram nobis intulit ſapientiam. Præcinit D. Epiphan. lib. 3. hær. 78. *Euæ datum eſt operire corpus ſenſibile, propter nuditatem ſenſibilem: Mariæ verò datum eſt à Deo, vt pareret nobis Agnum: & ex gloria ipſius Agni fieret nobis, velut à vellere ſapientiæ, per virtutem ipſius, indumentum incorruptibilitatis.* Vbi plura de Maria pulcherrimè Anticua. 965.

A Maria nobis hoc vellus.

Epiphan.

Et pende, quantum diſcrimen Deiparæ, à protoparentibus. Vix iſti poſt vetiti cibi guſtum, quem ficum fuiſſe volunt nonnulli, ſe nudos agnouerunt, cùm perizomatis conſtruendis, vt vidiſti; *conſuerunt ſibi folia ficus.* Mirum eſt, quandoquidem ſibi foliaceam veſtem affectabant, non è platano latiore, non è tenerinte vite frondes elegiſſe; ficus tantummodo foliis inhiant; credo, ad vindictam, vt illi, vnde fœdam perceperant nuditatem, nuditatem fœdam inuicem inducerent. Exuimus, inquiunt, gratiam; & frondes ſuas exuat ficus fallax: Cur amœnitatis virore comatur, per quam comptum amiſimus naturæ? Tulerit damnum, quod intulit; & quæ nudauit miſeros, denudetur. Niſi dixeris, non tam deſumendæ ex arbore 966.

Geneſ. 3.

Peccatum proteruia, dū ſe iactat.

bore

bore vindictæ, quàm proteſtandæ adhuc culpæ proteruiæ id feciſſe: adeò non tam abſolutè arborem frondibus dicuntur ſpoliare, quàm inde ſibi veſtem comparaſſe: quaſi non tam ſpoliarent, quod odirent, quam vt indidem veſtem mutuarentur, non contenti ab arbore peccaſſe, niſi per iactationem ab eadem habitum, in proteruiæ ſtemma deſignarent. Vtranque hanc cauſam mihi viſus vidiſſe D. Baſilius Seleucus Orat. 3. tam aliter ab aliis explicatus, vbi ita ad hunc locum: *Ipſi nudati, nudant arbores: circa arborem præuaricati, ab arbore indumentum mutuantur.* Baſ. Sel. In vtroque Maria diuerſiſſima, quæ, quòd ſe ſemper viderit indutam; verum vitæ lignum Chriſtum, vnde gratiam participarat, grati animi in ſignificationem, carne puriſſimâ libens ſuperinduit. Ipſa veſtita, veſtit Chriſtum: quia protoparentes nudati arborem denudant. Hi culpam ab arbore mutuantes, arboreo amictu exultant adhuc: Maria à Sole iuſtitiæ, originalem iuſtitiam mutuata, ipſo Sole, vt vidiſti, amicitur. Fortè, vt id obiter addam, ideò in hoc Sole, & vero vitæ ligno abſcondita, (de quo ſuprà multa,) quia protoparentes in medio ligno mortis ſe abſconderunt. Quæ verò nobis Maria perizomata conſuerit, dixi alibi ex Perſeniâ.

967. Sed ad rem noſtram concludamus pulchris verbis D. Ambroſ. Serm. 13. qui dum Agnum noſtrum Mariano nos vellere celebrat induentem; abſque dubio viſus Marianam innocentiam proteſtari. Ergo S. Doctor ad illud Pſ. 71. *Deſcendet ſicut pluuia, in vellus.* de vellere ſic ſcribit: *Vnius meatus ſciſſuram neſciens, ſolida mollitie plures prabens meatus; & quod clauſum videtur per denſitatem, eſt patulum per tenuitatem. Rectè ergo Maria velleri comparatur, que ita concepit Dominum, vt toto eum hauriret corpore: nec tamen diſciſſuram corporis pateretur; ſed eſſet mollis ad obſequium, ſolida ad ſanctimoniam.* Nec vnius meatus ſciſſuram nouit vellus, ſed ſolidâ mollitie, molli ſoliditate inenruptum perſeuerat; fruſtrà rectè Mariam expreſſurum, ſi hæc non ſolùm ad virginitatem, ſed ſolida etiam ad omnem ſanctimoniam; vel vnius meatus ſciſſuram, ad culpam originalem pateretur. Talis futura, quæ induturum nos Agnum decenter induit. Pergat Ambr. *Rectè, inquam, Maria velleri comparatur, de cuius fructu ſalutaria populis veſtimenta texuntur. Vellus planè Maria eſt, ſiquidem de molli ſinu eius Agnus egreſſus eſt, qui & ipſe matris lanicium, hoc eſt, carnem geſtans, molli vellere cunctorum operit vulnera peccatorum: omne enim peccati vulnus Chriſti lana ſuffunditur, Chriſti fouetur ſanguine:, & vt ſanitatem recipiat, Chriſti indumento veſtitur.* Ipſum, ipſum Marianum vellus, ipſa eius caro, lanicium eſt Agni Dei. O minùs ergo decens vulnerum noſtrorum fomentum, ſi aliquando & ipſum vulneratum!

Iterum de dicto vellere per Mariam.

Ambroſ.

968. Propero ad ſecundam tituli partem. Induimur vellere Mariano à Chriſto, & hoc ad dignitatem regiam, purpureo: ab origine mundi, vt dixi, indumento honoris, ſpecioſâ purpurâ iuſtos ſuos veſtiuit Chriſtus: hinc meritò veri, terrenis illuſtriores Reges ſemper habiti. Expreſſum id voluit Salomon Prou. 17. n. 7. *Non decent ſtultum verba compoſita; neque Principem, labium mentiens.* Quod in Sixtian. ſic vertitur: *Non congruent imprudenti labia fidelia; neque iuſto, labia mendacia.*

Iuſti verè ſūt Reges.

Prou. 17. Sixtian.

Non diſtinguitur à iuſto Princeps; nec ſceptrum, à virtute: nam, vt Saluſtius in Prol. Catil. *Diuitiarum, & formæ gloria, fluxa, atque fragilis eſt: virtus clara æternáque habetur.* Et pulchrè claritati connectit æternitatem: in ſolo quippe glorioſo virtutis regno, hæc duo inſeparabiliter norunt cohærere. Neminem vſquam legi, qui ſignificantiori exemplo rem pateſaceret, quam Seneca epiſt. 21. vbi ita: *Maximum negotium tecum habes: tu tibi moleſtus es: quid velis, neſcis. Melius probas honeſta, quàm ſequeris. Vides, vbi ſit poſita felicitas; ſed ad illam peruenire non audes. Quid ſit autem, quod te impediat, quia parum ipſe diſpicis, dicam. Magna hæc eſſe exiſtimas, quæ relicturus es; & cùm propoſuiſti tibi illam ſecuritatem, ad quam tranſiturus es, retinet huius vitæ, à qua receſſurus es, fulgor, tanquàm in ſordida, & obſcura caſurum. Erras, Lucili, ex hac vita in illam aſcenditur. Quod intereſt inter ſplendorem, & lucem, cùm hæc certam originem habeat, & ſuam, ille niteat alieno; hoc inter hanc vitam, & illam. hæc, quia fulgore extrinſecùs veniente percuſſa eſt, craſſam illi ſtatim vmbram faciet, quiſquis obſtiterit: illa verò ſuo lumine illuſtris eſt.* Ideò iſta tenebras neſcit, caligines ignorat, vmbras non pertimeſcit, vt quæ cæleſtis regni adſpirat claritati, iamque hic immortali eiuſdem reſpirat luce, non tam poſteà mutanda, quàm adaugenda.

Saluſt.

Et æterni Reges.

Seneca.

Quis non miretur, quàm intrepidè Ioſeph, quámque cõſtanter fratres docuerit, vt ſe paſtores apud Pharaonem proteſtarentur: *Viri paſtores ſumus ſerui tui ab infantiâ noſtrâ, vſque in præſens, & nos, & patres noſtri.* Geneſ. 34. n. 34. Si enim hac ratione ſola terra Geſſen, quę erat apta gregibus, captaretur; ſatis erat, ſi ſe paſtores dicerent: & cur abiecto officio, generoſos auos, & atauos immiſcerent? Nimirum, in ſolitudine, ab vrbium, & vitiorum ſtrepitu ſemoti, ſemetipſos magis, quàm greges gubernabant: ibi tabernaculorum habitatot Abraham, Meſopotamiæ paſtor Iacob, in agro meditator Iſaac, magis motes, quàm caules componebant: potiùs inſurgentes motus, quàm inuadentes lupos ſuffocabant: magis diſperſas cogitationes, quàm decrrantes oues reducebant: vnde ſui magis, quàm pecoris paſtores in Iuſtitiæ regnum euecti, paſtoritium munus non erubeſcunt, imò tanquàm regiam excellentiam profitentur. Hinc Philo Iud. ad hunc locum, lib. de Caïn, & Abel: *Nihil perculſi apparatu regio, fatentur ſe paſtores pecorum, nec tantum ſe, ſed etiam patres quoque ſuos: atque alius vix principatum, prudentiámque ita iactaret, vt hi viri vitam paſtoritiam. Si quis tamen rem pro dignitate valeat expendere, maius regno eſt hoc negotium: poſſe tanquàm ciuitatem, aut regionem, corpus ſenſúſque, & ventri, ventríque ſubiectarum partium voluptates, cæteróſque affectus, & linguam, aliáſque, ex quibus conſtamus, nunc moderari conſtanter: nunc fortiter, nunc æquanimiter in viam ducere.* Sic verum virtutis regnum, Pharaonis imperio præſtabat, gentilitiáque ſtemmata, de gubernandi cordis munere oſtentabat. 969.

Regum horū officia.

Geneſ. 34

Philo.

Retardabat Iordanes gradientem Eliam, tunc ille, *tulit pallium ſuum, & inuoluit illud, & percuſſit aquas, quæ diuiſa ſunt in vtranque partem.* 4. Reg. 2. n. 8. Arripit caprinam melotem, ſolocem vilem, qui faciliori negotio, (quando verba iubentis ablegabat) immiſſo brachio, aut 970.

Illorum purpura vnde.

lapide proiecto, de virtutis meritis, aquas ſubdiuidere potuiſſe videbatur. Ecquod in hoc palliolo arcanum delitebat? quid miraculo aptius elucebat? Nihil Reges, quos contra decertarat Elias, ambitioſiori faſtu oſtentant, quam purpureum paludamentum, cuius etiam contactum, ſi quandoque excidebat, abraſa terra tacitum teſtabantur veteres. Miracula ergo pannoſo ſuo palliolo conſignat Propheta, vt longe iſtud de virtute imperioſius quauis regali purpura probaretur. Alluſit D. Nilus in Aſcet. *Quis enim Rex tantum poteſt, quantum virtus? Quæ purpura flumen diuiſit, vt Eliæ pellis?* Sic pellitus Elias purpurato antecellebat Principi: ſic virtus omni imperio reddebatur auguſtior. Quidni, ſi pellis huius dominus animam iam purpureo diuini Agni vellere induerat? Grauiùs, ni fallor, quam ſupra, virtutis gloriam noua alia comparatione illuſtrat Seneca epiſt. 41. *Quid eo dementius, qui ea gloriatur, quæ in alium protinus transferri poſſunt? Non faciunt meliorem equum aurei frani. Aliter leo aurata iuba mittitur, dum contrectatur, & ad patientiam recipiendi ornamenti cogitur fatigatus: aliter incultus integri ſpiritus: hic, ſcilicet, impetu acer, qualem illum eſſe natura voluit, ſpecioſus ex horrido, cuius hic decor eſt, non ſine timore aſpici, præfertur illi languido, & bracteato. Nemo gloriari, niſi ſuo, debet.* Bracteatus Achab langueſcit, Elias ex horrido ſpecioſior pertimeſcitur: quia non ſolùm habitus Regem format, ſed virtus: non pellis Prophetam deformat, ſed exornat; cuius dum ſanctimoniam teſtatur, conteſtatur & regnum, imperium libertatis manifeſtat.

Nilus.

Seneca.

971\. Teſtatum id voluit Dauid, quando dixit: *Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu eius: ſanctimonia, & magnificentia in ſanctificatione eius.* Pſalm. 95. num. 6. Hæc vltima verba ita vertit Vatablus ex Hebr. *Potentia, & magnificentia in ſanctuario ſuo.* Sic ſynonymicè *ſanctimonia*, & *potentia* inuicem exprimuntur. Nihil ſanctimonia potentius, nihil regalius: ſi ſanctus apud Deum adſtas, & potens adſtas. Benè D. Chryſoſtomus in Pſal. 48. ad hanc rem, ſi minùs ad hunc locum: *Sit Rex malus, & priuatus bonus: videamus, quis ſit dominus alterius, & vbinam reſplendeat dominatus: qui eſt, qui imperat, & qui paret alterius imperio, quomodo ſciemus? Rex rem malam, & ſcelere plenam priuato imperet, cui bonus priuatus non modò non acquieſcit, nec obediet: ſed eum etiam, qui imperat, conabitur abducere ab inſtituto, licèt mori oporteat.*

Pſal. 95.

Vatabl.

Imò Regum ſunt Reges.

Chryſoſt.

Vt etiam iuſtus, minùs decorè tantummodo Rex dici videatur, niſi & Regibus ipſis Rex conſtituatur, niſi Principum Princeps, & Chriſti inſtar, iam Dominus dominantium denominetur: ſic virtus Moyſem conſtituit Pharaonis Deum, & Ioſephum, vt noſti, domus ſuæ dominum aſſignauit.

Hinc capies, quid ſit illud Chriſti Domini ad Apoſtolos: *Veſtri beati oculi, quia vident; & aures veſtræ, quia audiunt. Amen quippe dico vobis, quia multi Prophetæ, & iuſti cupierunt videre, quæ videtis, & non viderunt.* Matth. 13. n. 16. Quam ſententiam prolaturus Lucas cap. 10. num. 24. ſic habet: *Multi Prophetæ, & Reges voluerunt videre, quæ vos videtis.* Diuerſo quippe titulo idem ſignificatur. Is ſolùm Rex, qui iuſtus: quia virtute duce regnum illuſtriſſimum comparauit. Beda lib. 3. in Lucam, cap. 43. *Quos Lucas multos Prophetas, & Reges dicit, Matthæus apertiùs Prophetas, & iuſtos appellat: ipſi enim ſunt Reges magni, qui tentationum ſuarum motibus non conſentiendo ſuccumbere, ſed regendo præeſſe nouerunt.* Nota particulam illam, *apertiùs*, haud dubiè conciliandis Euangeliſtis emphatice à Doctore Venerabili propoſitam: quaſi ſit cæleſtis aulæ vox arcana, politicum ænigma, vt *Reges* propriè, & ſyncerè prolati iuſtos adſignificent: & ſit licèt aliquis ſeruilis conditionis, ſi iuſtus eſt, eo ipſo Rex intelligatur. Adhuc iterum in hanc rem pauca ex epiſt. 44. Senecæ delibanda: *Bona mens omnibus patet, omnes ad hoc ſumus nobiles: nec reiicit quenquam Philoſophia, nec eligit, omnibus lucet. Patritius Socrates non fuit: Cleanthes aquam traxit, & rigando hortulo locauit manus: Platonem non accepit nobilem Philoſophia, ſed fecit. Quid eſt, quòd deſperes, his te poſſe fieri parem? Omnes hi maiores tui ſunt, ſi te illis geris dignum.* Grauiſſima planè gnome. Omnes iuſtos habere maiores, progenitores numerare, ſi illorum æmuleris virtutes, poteris confidenter: & totidem nobilioris ſtemmatis gentilitij titulis te adornare, quot regna illorum ſanctimonia acquiſiuit. Sed de hac in regalem iuſtorum familiam adoptione, alibi fusè dixi: & hæc de regno nunc ſatis, quæ Marianæ purpuræ ſplendoribus explicandis propoſui neceſſaria: minùs enim decenter putaueris Dæmonis tyrannide poſſeſſam aliquando, cuius miniſterio non ſolùm tyrannidem miſeram euaſiſti; ſed etiam adhuc viuens regiam dignitatem comparaſti.

972\.

Matth. 13.

Et Reges magni.

Luc. 10.

Beda.

Arcana vox cæleſtis Curiæ. regum dicitur pro ſanctimonia.

Seneca.

ANTHO

ANTHOLOGIA XV.

Mariæ mors non pœnalis de culpa, glorioſiſſima.

§. I.

Iuſtorum mors per Chriſtum felix properat, felix exoptatur.

973. OCCASIONE illorum, quæ ſuprà in Examine n. 675. de Mariæ morte diſſerui, fusè iam de eadem diſputandum. Diſcooperienda eſt faciès mortis, ſi fortè non ita fœda videatur, vt illam innocentia nō faſtidiat: neſcias enim, quo fato, attentis etiam Chriſti meritis omninò mortis horrorem examinantibus, ſic aliquibus ſcrupulosè exhorreatur, vt illius falcem, non niſi in peccati ſegetem, tanquàm in propriam immitti potuiſſe exiſtimarent. Vnde eo ipſo origine infectam prędicent Deiparam, quòd affectam mortalitate recognoſcant. Falluntur egregiè: eleuant Chriſti gloriam morientis, mortis ſæuis ſtimulis obtundendis, dum illam adhue ſic formidant aculeatam, & proinde ſic horribilem, vt culpæ tantummodo decenter tribuatur. Beniguior iam eſt mors, pulchrior apparet, quam etiam innocentia non abhorreat: ſic inermis, vt quaſi nihil habeat roboris, iam quodammodo pro mortua reputetur. Vide, quæ timore ſui angebat, nunc voto recreat: quæ præſens certiſſimè vitam eripiebat, nunc adueniens vitam portat feliciſſimam: quæ denique pro beneficio habebatur, vt maiorem timoris præuij pœnām euitaret, de quo fusè in Cant. Tropologico; nunc ſpectato non naturæ horrore, ſed vero mentis iudicio, iam verè beneficium eſt: quia expectationis ſuæ vota dulcia, dulciori aduentu nouit cumulare.

*Mariæ mors ſ... *

974. Ideò D. Paulus celebratā mortis victoriā à Chriſto reportatā addit: *Abſorpta eſt mors in victoria. Vbi eſt, mors, ſtimulus tuus.* 1. Cor. 15. n. 55. Apis quaſi de ſtimulo viuat, illo erepto moritur: ſic mors in Chriſti carne, ſtimulum cum vitā reliquit pariter. Vt, quemadmodum api nihil foret ſua...us, ſi mel afferret, ſtimulum non inferret: ſic iam nihil morte dulcius, quæ viuit ad fauos, moritur ad morſus. Sed neque in Chriſto pariente, nouella hæc victoria: quaſi verò qui in temporis plenitudine venit, in temporis infantia non ſaluaret. Certè ab initio iuſti vixerunt per Chriſtum, nec in morte mortis acerbitatem deguſtarunt. Hinc clara lux obſcuris aliàs verbis Ioannis,

1. Cor. 15.

Mors iuſti. per Chr. ... dulcis.

quibus deſcribens monſtroſam illius beſtiæ immanitatem, ſic concludit: *Et adorauerunt eam omnes, qui inhabitant terram, quorum non ſunt ſcripta nomina in libro Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi.* Apoc. 13. n. 8. vbi, ni ego fallor, aut gratā verborum antitheſi, aut certa rerum explicatione, liber vitæ per Agni occiſionem declaratur, quaſi tunc Agnus aptior ſcribendis viuentibus, cùm morti traditur: & propterea felices illi ſcripti, nunquam mortis nigerrimo albo eſſent adnumerandi; quia in Agni morte eſſent viuificati: ſed autem *ab origine mundi*: vt nulla ætas huius beneficij expers notaretur. Hugo Vict. ibi apud Godefrid. *Agnus occiſus eſt ab initio ſæculi, id eſt, iis, qui fuerunt ab initio ſæculi, hoc eſt, ad redemptionem, ad ſalutem, ad reconciliationem eorum, qui fuerint ab initio: vt per hoc, quod dicitur, ab initio, determinetur non tempus occiſionis, ſed ſalutis. Etiam inconueniens nullum erit, ſi ſemel, & ab initio occiſus eſſe dicatur: priùs enim mors eius profuit, quàm fuit.* Non enim condigna Deo mors fuiſſet, niſi priuſquàm foret, profuiſſet: vt qui mortis pœnā, priuſquàm forent, in Adamo primo damnabantur: melioris mortis vitā nondum exiſtente, in Adamo ſecundo fruerentur.

Apoc. 13.

Hugo Vict.

975. Sed iam preſſiùs titulum aggrediamur, præmiſſa eiuſdem loci celebri aliā explicatione ex Ambroſio, imò Ambroſiaſtro: *Agni igitur ab origine mundi, quia eius mors ab exordio generis humani iā à ſanctis Patribus præfigurata fuit: in primo namque homine præfigurata eſt, quandò eo dormiente, Eua de coſta eius facta eſt: ſimiliter & in Abel præfigurata eſt, quia à fratre Cain peremptus eſt: præfigurata eſt per Iſaac, quem pater in holocauſtū obtulit Domino.* Mihi ergo ad rem noſtram non leuiter videtur prætereundum, omnes tres iſtas figuras, quæ primitùs Agni mortem referebant, omnes eius mortis pariter eneruaſſe: vt, quod certum in executione timebatur, in executionis ſtabilitate, infirmum probaretur: quo, dum qui mortem Agni vitalem in imagine exprimentes, morti inſultaſſe videntur, manifeſtè oſtendant, iuſtos omnes, quibus diuinæ mortis veritas applicatur, ſolum quandam humanæ mortis imaginem ſtimulo amoto dulcem, & proſtrato dolore ſuauem deguſtaturos. Nunc jam ſingulas latè percurramus.

Chriſti mors à quibus præfigurata.

Ambroſ.

976. Præfigurat Adamus mortem Chriſti, non tam quando miſerè mortis ictu fulminatur, quam dum placidè ſomno permulcetur: vt dum poſt infauſtæ mortis ſententiam de applicando ſibi diuinæ mortis remedio conſolaretur, noſceret, ſe Chriſto cōmortuum non tam mortē, quàm dulces ſomnos initurum. Quàm frequēs igitur iuſtorum mors in ſacra Paginā ſomnus appelletur; quaſi

Iuſtorū mors, ſomnus ſuauis.

in illa ſuauiſſimè conquieſcant, ignorat nemo. Subdo vnum, vel alterum verbum, ne omninò ſic celebri loco indormiiſſe videamur. Nondum quidem ſatis, meo iudicio, excuſſum illud propheticum: *Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini*. Pſ. 126. n. 2. Hæres quidem, eo, quo adit hæreditatem, inſtitutoris induit perſonam, illum repræſentat: vnde celebre apud Ethnicos olim, Imperatorem ſibi hæredem inſtituere, vt mortui, in nobiliori capite quodammodo durarent, viuerent illuſtriores. Hoc ergo, ni fallor, voluit Propheta, dum iuſtos morti, ſiue ſomno immerſos hæreditatem Domini appellat: tunc hæres Deus habetur, cùm moriuntur iuſti: vnde cùm in hærede ſuo viuant excellentiùs, non tam mori, quam dormire exiſtimantur.

Pſal. 126.

977. Lata tamen inter humanam, & diuinam hæreditatem differentia: ibi enim perit inſtitutor, vt proſit hæreditas: hic, cùm hæreditas ſit ipſe inſtitutor, non prodeſſet illa, ſi periret iſte. Hinc ergo, erepto iam ſtimulo, iubetur mors, accedere: quia non debet abeſſe inſtitutori, vt vera hæreditatis ratio, quæ per mortem comparatur, interueniat: non poteſt tamen obeſſe, vt in ipſo, hæreditas illæſa perſeueret. Illuſtrat quidquid de hoc verſiculo cogitaui D. Bern. Serm. de tranſitu D. Malach. vbi de morte a Chriſto victâ, & tamen viuâ adhuc, ſic ſcribit: *Mors ipſa minitare quidem adhuc abeſſe cogitur, ſed cogitur non obeſſe. Erit autem cùm dicetur: Vbi eſt, mors, victoria tua? Et ipſa ſiquidem inimica nouiſſimè deſtruetur: nunc verò moderante eo, qui imperium habet vitæ & mortis, & mare ipſum certis littorum coërcet metis, mors ipſa dilectis Domini, ſomnus refrigerij eſt, Propheta atteſtante, qui ait: Cum dederit dilectis ſuis ſomnum; ecce hæreditas Domini*, &c. *Peſſima quidem mors peccatorum, quorum & natiuitas mala, & vita peior: ſed pretioſa eſt mors Sanctorum, pretioſa planè, tanquàm finis laborum, tanquam victoriæ conſummatio, tanquàm vitæ ianua, & perfectæ ſecuritatis ingreſſus.* Quidni ſecuritas, ſi in hærede æterno viuunt, ſi vitâ iam diuinâ ſubſtituuntur? Nec aliter decebat obiiſſe, qui abiiſſe in pretioſiſſimam Deo hæreditatem victoriâ conſummatâ noſcebantur.

In illa viuūt, ſe hæreditatē Deo inſtitutores.

Bernard.

978. Sed, quoniam præcipua hæredis cura, qua pietas ſtatim debita clucebat, in celebrandis defuncti inſtitutoris exequiis impendebatur, videamus, quibus exequiis, diuinus hæres noſter mortuos, vel potiùs dormientes ſuos proſequatur: vt inde magna ſanctæ mortis felicitas comprobetur. Inſtabat iam diuina dextra, ſupremæ vindictæ iure inſtigata, nimborum fulmina, & flumina cataractarum iaculatura, vt tam ſæuo diluuio abominabilis cato obrueretur: ideò præcipit Noë, arcam ſtatim ingrediatur, quam fecerat: *Ingredere tu*, &c. Geneſ. 7. n. 1. quaſi vbi ille ingreſſus eſſet, ſtatim egreſſura foret inundatio. Aliter tamen res euênit: additur enim n. 4. *Adhuc & poſt dies ſeptē, ego pluam ſuper terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* Hæccine celeritas præcipiendi, vt arca adiretur? Ecquis ſeptem hos dies pluuias clauſit, vindictam retardauit? Reſpondet ibi Lyranus: *Iſti ſeptem dies fuerunt dies luctus Mathuſalem, vt dicunt Hebræi, de quo ſuprà dictum eſt, quòd mortuus fuit anno diluuij: voluit enim Dominus eum honorare propter iuſtitiam ſuam: & ideò noluit, quòd inundaret diluuium, donec tranſiſſent dies luctus eius.* Non ergo, vt malam, mortem amico intulit, qui hoc malum tanto fuit honore proſecutus; ſed potiùs dulcem illi ſomnum porrexit, ne cognatorum excidio commoueretur.

Iuſtorū exequias Deus curat.

Geneſ. 7.

Lyran.

Illuſtrius tamen huius rei teſtimonium apparet in morte Moyſis. Adducitur in montem, vbi 979.
dum pœnas Deo videtur dare, haud leue certè accipit beneficium. Audi textum: *Mortuus eſt ibi Moyſes, ſeruus Domini, in terrâ Moab, iubente Domino: & ſepeliuit eum in valle terræ Moab contra Phogor: & non cognouit homo ſepulcrum eius vſque in præſentem diem.* Deuter. 34. à num. 5. Ecquis vnquam pollinctorem, veſpillonémque ſortitus glorioſiorem? Quis poſſet credere, Deum ſepelitorem hominis futurum? Scilicet, tradebat cum ſepulcro, vt lecto, non tam mortuum, quàm dormientem: quomodo enim poterant manus illæ diuinæ ſepulcro ſæuo amicum tradere, vnde perpetuò vita dimanauit? Intrat domum Archiſynagogi, & ait: *Non eſt mortua puella, ſed dormit*, &c. *& tenuit manum eius, & ſurrexit puella.* Matth. 9. num. 24. Certè enim ſomnus erat mors illa, quæ tactum diuinæ manus cuncta viuificantis ſperabat. Benè D. Chryſoſt. in Cat. ibi: *Etenim eo accedente, iam mors, ſomnus erat.* Ergo ipſæ manus Moyſem ſepelientis, non morti illum dabant, ſed ſomno commendabant. Philon lib. 3. de vit. Moyſ. ad finem: *Viuens adhuc prophetauit de ſe ipſo, tanquam mortuo, ante obitum narrans ſe mortuum, ſepulcrúmque, inſpectante nemine: videlicet, manibus non mortalium, ſed virtute immortalium.* Vt inter immortales manus, immortalitatis ſpe conceptâ, dormire magis, quàm mori videretur.

Et quàm decorè.

Deut. 34.

Matth. 9.

Chriſti tactu vitalis.

Chryſoſt.

Philo.

Singulariſſimum tamen adhuc aliquid in hac 980.
Moyſis morte ſplendet: vbi enim nos legimus: *Mortuus eſt, iubente Domino.* vertitur ex Græco in Sixt. *Mortuus eſt per verbum Domini.* Scilicet, per illud verbum, per quod omnia facta ſunt: per illud verbum, quod intimè operatorium, non deſtructorium vitam cunctis dedit: de quo benè prædictus Philon lib. de ſacrif. Abel, initio ad hunc locum: *Ex verbi illius cauſalis authoritate migrat, per quod vniuerſus mundus eſt conditus: vt diſcas, quod ſapientem illum, eodem, quo mundum honore, Deus dignatus eſt, per verbum, quod condidit omnia, perfectum virum ad ſe traducendo à terreſtribus.* Ac ſi verbum illud, quo Moyſes periit, non iacularetur mortem, ſed vitam irrogaret: & vt mundum condidit, ſic in illo meliorem pacatioris ſtatus conditionem innouauit, gratique ſomni comparauit irrigationem. Fuit verbum illud dulciſſimum inſtar gratæ melodiæ, quod oculos non clauſit morti, ſed ſomno conſopiuit. Nomini, cuius captas ſomnos, ſtrepentem boatū, ſed vocem ſuauiſſimam cōponis: quidni per hoc verbum Moyſes non deſtruatur, ſed ſtabiliatur, per quod non deficit iacens, ſed reficitur ſoporatus? Ne verò, quæ hic de ſomno addo, putes inſomnium meum: pende mihi, nō dici Moyſem mortuū *ſecundùm verbum Domini*, quaſi iuxta minas præteritas effectus impleretur: ſed *per verbum Domini*: vbi inſtrumenti cauſalitas, quod acutè notat Philon, denotatur. Acutior tamen D. Ambroſ. lib. 1. de Caïn, cap. 2. Philonem explicauit: *Mortuus eſt per verbum Dei, non ſecundùm verbum: vt aduertas, non nuncium mortis, ſed gratiæ munus expreſſum: qui tranſlatus magis,*

Sixtian.

Deo verbo vitalis, hic iuſtus moritur ſoporandus.

Philo.

magis, quam derelictus eſt, cuius nemo nouit ſepulturam,&c. Mortuum quidem legitur: ſed per verbum Dei mortuum, per quod facta ſunt omnia: verbo autem Dei cæli firmati ſunt. Per verbum igitur Dei, non lapſus operis, ſed firmamentum eſt. Non ergo tanquam relapſus in terram deprehenditur corporis ſolutione: ſed tanquam verbi cœleſtis operatione donatus, & munere: vt quietem magis caro eius, quam buſtum acceperit. Quid gratius iam iuſtis eſſe poterit, quàm ſic felici ſomno recreari? Hæc mors etiam innocentiam non dedecoraret. Nec te celabo, quod alij legunt: *Mortuus eſt in ore Domini.* vt vnde ſpiraculum vitæ Adamo prodiit, inde mors vitalis iuſto dimanaret.

Ambroſ.

981\. Hæc omnia, quamuis veriſſima de Chriſti meritis ab ipſo mundi initio: tamen poſt eius aduentum, vt res meliùs intelligeretur, profuſior ab effuſo iam ſanguine gratia dimanauit. Vox iſta *ſomni* pro morte, quaſi per ſomnium olim capiebatur:& quæ inter cæleſtis curiæ arcana habebatur, iam fidelium vulgo penetratur: ſcilicet, quia ſomnus iſte dulcis vſitatior. Dormientem Lazarum, id eſt, mortuum, Diſcipulis ſuis Chriſtus nunciarat; ad quem tunc illi: *Domine, ſi dormit, ſaluus erit.* Additque Ioannes: *Dixerat autem Ieſus de morte eius: illi autem putauerunt, quia de dormitione ſomni diceret.* Ioan. 11. num. 12. Tandiu cum Chriſto fuerant:& ſomnum pro morte ſumi ignorabant? Erant illi adhuc rudes,& vox erat vſque tum ignota vulgo,& penitùs peregrina: vbi verò mortem Chriſtus triumphauit, traducens illam in Cruce confidenter; iam iuſtis dulcior, iam paſſim appellari ſomnus deprehenditur. D. Chryſoſt. hom. 2. de Cruce apud Greſ. *Poſtquam Chriſtus venit, & pro mundi vita mortem ſubiit, non amplius vocatur mors, mors; ſed ſomnus, & dormitio: dormitionem appellari teſtantur illa verba Domini: Lazarus amicus noſter dormit. Non enim dixit, mortuus eſt; quamuis reuera mortuus eſſet. Vt vero intelligas, nomen dormitionis peregrinum fuiſſe, conſidera, quomodo, hoc audito nomine dormitionis, Diſcipuli turbentur, & dicant. Adeò non intellexerunt, quod ſibi dictum illud voluerit.* Hæc ſatis de prima figura Chriſti morientis, id eſt, de Adami ſomno: vt dum Chriſto commoriuntur iuſti, ſuauiſſimum ſomnum inire intelligantur.

Somnus pro morte, olim vox arcana.

Ioan. 11.

Chryſoſt.

982\. Venio ad ſecundam, ſcilicet, ad Abelem, qui reuerà irruentem in ſe mortem triumphauit, & verus Chriſti typus reddidit inermem. Peccat actu Adam; ſe, & poſteros fœdat vniuerſos: incurrit mortis ſententiam, cuius tamen in pluſquàm nongentos annos dilatat executionem. Naſcitur Abel tantummodo originis labe fœdatus, paulò poſt mundatus, de cætero per totum vitæ curriculum innocentiſſimus, & in ipsâ vitæ herbâ, in ipſo iuuentutis flore ſæuâ mortis procellâ grandinatur. O quid pateris, dicat aliquis, Iudex integerrime? Cur non primus mortem incurrat, qui totius reatus tenuit principatum? Cur primus ictus candidiſſimum lilium detruncabit? Vt dum primum poſſeſſionis ſuæ actum mors videtur iniuſtè exercuiſſe; malâ fide regnum vitæ poſſidere, & proinde ſpolianda tandem agnoſcatur. Meliùs D. Athanaſius quæſt. 94. *Quare, cum peccaſſet Adam, Abel, qui iuſtus erat, mortuus eſt? Quia non voluit Deus mortis fundamentum eſſe firmum: nam, ſi Adam primus fuiſſet mortuus, firmam illa verè baſim habuiſſet; tanquam quæ primum mortuum eum, qui peccaſſet, abripuiſſet: quia vero eum, qui iniuſtè fuit interemptus, primum recepit; lubricum habet, & debile fundamentum.* Ecquæ victoria pueri iuſti potuit eſſe glorioſior, quam illa, quâ cum morte propria, mortis ius defraudat; vitæ noſtræ iura priſca potuit ſtabilire? Itaque vix erumpit mors miſera fructu ſuo fruitura, eum rumpitur, ictis ſui rigorem amiſſura: vt quoties deinde iuſtos inuaſerit, non tam deferat in interitum, quam transferat in vitam meliorem.

Mortis ius, inde ab initio inſtabile.

Athanaſ.

983\. Violat ſororem patris filiam,& illam ſuauiſſimam, Amnon: cuius dum proſtrat pudorem, magis regiam patris conculcat authoritatem. Occiditur tandem in vindictam ab Abſalone: & tamen eius necem, quaſi piiſſimi ſibi erepti filij, tenerrimè deplorat Dauid: *Rex, & omnes ſerui eius fleuerunt planctu magno nimis.* 2. Reg. 13. n. 36. Maius eſt, quod dicam: occiditur poſtea Abſalom fratricida effectu, affectu parricida; ille, qui patris pacem turbarat, thronum inuaſerat, macularat thorum: & tamen ſic ploratur, quaſi his omnibus patrem promeruiſſet: *Contriſtatus itaque Rex aſcendit cœnaculum portæ, & fleuit, & ſic loquebatur vadens: Fili mi Abſalom, Abſalom fili mi: quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te? Abſalom fili mi, fili mi Abſalom.* Ibidem, cap. 18. num. 33. En tibi, quales filios, qualis plorauit pater. Aliunde ergo reſpice, qualem ſe geſſerit in morte paruuli ſui; roſæ, inquam, è ſemihulcâ vaginula erumpentis, cuius morbum dolore ſummo fuerat proſecutus. *Dixit ad ſeruos ſuos: Num mortuus eſt puer? Qui reſponderunt ei: Mortuus eſt. Surrexit ergo Dauid de terra, & lotus, vnctúſque eſt. Cùmque mutaſſet veſtem, ingreſſus eſt in domum Domini, & adorauit: & venit in domum ſuam, petiuitque, vt apponerent ei panem, & comedit.* Eodem lib. cap. 12. num. 19. Si conclamatum puerum, è morte ſibi ad vitam reſtitutum gratularetur, quid vltrà faceret? Sed ploratus in aliorum, & lætitiæ in huius morte cauſam habet D. Ambroſ. de obitu Valent. *Dauid moriturum filium flebat, mortuum non dolebat: flebat, ne ſibi eriperetur; ſed flere deſiuit ereptum, quem ſciebat eſſe cum Chriſto. Et vt ſcias, verum eſſe quod aſſero, inceſtum Amnon filium fleuit occiſum, parricidam Abſalom doluit interemptum,&c. innocentem filium non putauit eſſe lugendum: quia ſibi illos periiſſe pro ſcelere, hunc pro innocentia credidit eſſe victurum.* Non periit puer, qui iam Chriſto adhærebat, dum eis meritis abiit immaculatus, vnde non tam mortem, quàm melioris vitæ ſpem adiiſſe cognoſcebat.

Iuſtorum mors, non ploranda.

2. Reg. 13.

2. Reg. 18.

2. Reg. 12.

D. Ambroſ.

984\. Hinc idem met Dauid Pſ. 118. num. 176. *Erraui, ſicut ouis, quæ periit: quære ſeruum tuum, quia mandata tua non ſum oblitus.* Solent paſtores putridum ouis cadauer, non tam requirere, quam relinquere: quomodo ergo, ſi errore auia inſtar ouis non deerraſſe, ſed periiſſe ſe fatetur; adhuc audet ſe quærendum poſtulare? Quid hominis putridum cadauer, diuinus Paſtor ſollicitus inquirat? Typum gerit Dauid in hoc loco, humani, id eſt, mortalis generis: ſciebat autem, quia, ſi quæreretur à Chriſto, iam mortem, vitæ vices habituram. Pecoris ſui morticina relinquunt terreni paſtores, vt deſperata: cæleſtis Paſtor mortuos ſuos habet pretioſos,

Pſal. 118.

Crux nobis vitalis.

quibus nouit meliorem vitam. D. Ambroſ. ad hunc locum Serm. 22. *Portauit me in Cruce, quæ ſalutaris errantibus eſt, in qua ſola eſt requies fatigatis, in qua ſola viuent, quicunque moriuntur.* Ideò ſanè ex Græco non legitur in hoc loco, *quæres*; ſed, *viuifica ſeruum tuum*. de quo ſtatim iterum Ambr. *Pulchre autem etiam, viuifica, poteſt dici: eo quod mori non poſſit, quem humeris ſuis virtus portauerit.* Quia enim virtus corruere non poteſt, quæ mortis iura eludit; ſtabiles iam contra mortem perſeuerant, quibus ſe illa baſim præbuerit firmiſſimam.

Ambroſ.

985\. Et quidem aptiſſimè iuſtus, qui ſe in Adamo primitùs periiſſe intelligebat, non tam in Adamo iterum, quàm in Chriſto viuificari cupiebat: ſi enim in parente, abolito (demus id) originalis mortis iure vitam recuperaret: at poterat timere, ne aliunde mortis fauces ſæuiſſimas incurreret. At ſi in Chriſto viueret, quæuis mors fugaretur: aut, quod eſt rarius, melioris vitæ geſtatrix efficeretur. Hinc Apoſtolus: *Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum.* Philip. 1. num. 21. Non ſolùm nihil de morte amittit; ſed aliquid lucratur, nimirum, viuentis in ſe Chriſti ſecuritatem. Huius itaque vitam meliorem viuens dum retinear, mortem ridet, per quam nouit ſe neutiquam moriturum. D. Chryſoſt. ibi: *Etſi in me viuo non moriar, eò quòd vitam habeam in me ipſa: tum verò demum me occiderim, ſi per metum, & terrorem animo meo fidem potuero excutere donec vera Chriſtus in me fuerit, etiam ſi mors ingruerit, viuam.* Sic neſcit, qui in Chriſto viuit, mori: quia moritur in ipſo, qui vita eſt, vnde neceſſariò beatus efficietur.

Mors inſtrumentum lucrum.

Philipp. 1.

Chryſoſt.

986\. Triumphat Dæmonem Iob, & ad priſcam felicitatem reſtitutus, imò maiorem: nam omnia, quæ amiſerat ſpolia, duplicia recuperat: *Et addidit Deus omnia, quæ fuerant Iob, duplicia.* c. 42. num. 10. Exulta, feliciſſime ſenex, omnia tibi in duplum reſtituuntur: beatus fœcundiori prole circuncingêris: omnia in duplum dantur, quidni & filij? Septem maſculos, tres fœminas amiſiſti: has ſex, illos quatuordecim numerabis: duplicatis bonis hæredes duplicabuntur. At non ita: ſed tantummodò dantur illi, *ſeptem filij & tres filiæ.* Ibid. num. 13. Quid ita? quia Iobo *omnia*, quæ amiſerat, duplicantur: at filios, quos per mortem amiſiſſe crederes, retinebat: non enim mortui fuerant, qui iuſti, ſub fide Chriſti venturi diſceſſerunt: reuerà etiam filios duplices habuit, quia veteres retinuit, & nouos totidem comparauit. D. Baſilius ibi in Catena Græca: *Sed quamobrem equos, mulos, oues, ſegetes, & quæ ad vitam ruſticam pertinent, denique affluentem rerum omnium voluptatem, binis partibus, quæ priorem ſtatum ſuperarent, accepit: filiorum autem, qui deinde nati ſunt, numerum, demortuorum numero par extitit? Nimirùm, quòd pecora ratione carentia, ac cætera fortunarum poſſeſſio, quæ ſuapte naturâ interit, omninò perierat vniuerſa: filij autem, quamuis migraſſent è vitâ; naturæ tamen præſtantiſſimâ parte viuebant: ergo, cùm rurſus recenti filiorum, filiarúmque prole ornatur diuinitùs; geminatam quoque liberorum poſſeſſionem aſſequitur.* Stat itaque diuinum verbum, quod illi omnia addita duplicia affirmat, quandoquidem geminato hinc mortalium, hinc immortalium natorum numero coronatur.

Iob 42.

Iuſti mortui, cur inter viuos computantur.

Baſil.

Neque habet parum ponderis in hanc rem, quòd cum Dominus hanc duplam reſtitutionem, tanquam ſanctitatis indicem, & iuſtitiæ teſtimonium, quibus Iob florebat, propoſuerit; voluerit nihilominus, vt filij illi mortui, inſtar viuentium, velut præſentes teſtes paternam innocentiam confirmare crederentur: quia ſic iuſtos apud fideles manſuros inſinuabat, iuſtos mortuos morti inſultare: dum non dubitarent æquè iuratæ veritatis teſtes, defunctos iuſtos, & viuos filios aduenire. Probatur Iobi ſanctimonia de tentationis prouentu duplicata, dum duplici bonorum congerie cumulatur: quot circumſtans bona, tot teſtes congeruntur: eò tamen fideliores teſtes filij apud nos, quò apud patrem erant pretioſiores: in quibus tamen mortui cum viuis computantur, quia etiam viui, æquè fidei indices habentur. Idem Baſilius citatus: *Qui antegreſſi fuerant liberi, et, a quo ſati erant, præſtolabantur, tunc illi coram adfuturi, cùm Iudex humana vita cœtum omnium collegerit: cùm tuba illa aduentum Domini nuncia, ad corporum exigenda depoſita, ipſa ſepulcra ſonitu vehementiori concuſſerit: tunc enim ij, qui mortui videntur, cæteris quoque viui vniuerſalitatis Opificem circumſiſtent. Hanc igitur duco cauſam, cur altero tanto amplioribus bonis à Deo cumulatus Iobus, filiorum numerum iuſtitia ſuæ indicem eundem habuerit.* Viuunt, viuunt iuſti per Chriſtum, morti inſultant glorioſi: quia in primo Abele iuſto, labile iuris ſui poſuerat fundamentum. 987.

Id aliunde probatur.

Baſil.

988\. Sed neque minùs hæc informatio in tertiâ illâ figurâ, quam vidimus, elucet: nunquam enim Iſaac meliore iure viuus, quam poſtquam victima mortis deſtinatur: nunquam lætior parentibus riſus, quàm dum in holocauſto lacrymas commouit. Si ergo ille, dum deſtinatæ morti inſultat, Chriſti, & illorum proinde, qui cum Chriſto, & in Chriſto moriuntur, mortem repræſentat; horum mortem lætum eſſe riſum, & hilarem quandam vitam, ſequitur manifeſtè. Quis non hæſitauit ad illam vocem iuſti exultantis: *Conuertiſti planctum meum in gaudium: conſcidiſti ſaccum meum, & circundediſti me lætitia.* Pſ. 29. n. 12. E quo enim ſtamine tela hæc lætitiæ? vbi hæc tam noua veſtimentorum conditio ſubtexitur? vnde ſic pura lana, ſic tenuis purpura, quæ diſrupto ſacci ſolo, iuſtum circundat? Solet vulgo mortis adminiſtris Parcis ſtamen aſſignari; ſed ibi vita texitur tandem proſcindenda. Quid ergo? Chriſti meritis iam ſtamina mortis, raram hanc, & nouiſſimam telam elaborant: vt ſit idem dura forfice vitam, & ſaccum carnis rumpere, quàm lætitiam in beatæ animæ conſuere indumentum. Fauet Bernard. epiſt. 105. vbi ita: *Volo te mortem, etſi non effugere, certè vel non timere: iuſtus quippe mortem, etſi non cauet; tamen non pauet. Denique, ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Moritur quidem & iuſtus, ſed ſecurè: quippe eius mors, vt præſentis eſt exitus vitæ, ita introitus melioris. Bona mors eſt, ſi peccato moriaris, vt iuſtitiæ viuas: hæc mors, neceſſe eſt, vt præcurrat, vt ſequatur illa ſecura. In hac vita, quandiu durat, compara tibi illam, quæ ſemper durat. Dum viuis carne, morere mundo, vt poſt mortem carnis, Deo viuere incipias: quid enim, ſi conſciderit mors ſaccum corporis tui, dum te ſubinde circundat lætitia? O quàm beati mortui, qui in Domino moriuntur,*

Mortis ſtamine, tam vitæ tela texitur.

Pſal. 29.

Bernard.

renatur audientes à pirato, vt requieſcant à laboribus ſuis. Sic iam quiſque iuſtorum, inſtar Iſaac, ſic ducitur ad mortem, vt in illa felicior renaſci videatur.

989. Mirum eſt ſanè, etiam apud Ethnicos huiuſmodi opinioné percrebuiſſe, vt, ſi quem viderent obire glorioſe, eum tunc temporis naſci acclamarent: ideò Epaminondas apud Valer. Max. lib. 3. cap. 2. *Non finis, commilitones, vitæ meæ; ſed melius, & altius initium aduenit: nunc enim veſter Epaminondas naſcitur, quando ſic moritur.* Glorioſè pro patria occubuit decertans, mortem illam, natalem exiſtimabat. Tale eſt illud Tragici in Octæo, vbi afflictæ matri, Herculis vmbra ſic inducitur loquens:

Mors natalis, qua. *Valer. Max.* *Senec.*

Proinde planctus pone, quos gnato paras,
Genitrix, in ortu: luctus, in turpes eat:
Virtus in aſtra tendit, in mortem timor.

Quaſi obitus ille ſuus, meliori iure *ortus* eſſet appellandus, ideóque non funeſto planctu proſequendus: nam, qui virtute egregius decedebat, aſtrorum æternitatem aſcendebat: is verò tantummodo, qui timore, & ſocordia ignaueſcit, vile mortis ſpolium habebatur.

990. Nullum diem inuenit Herodes occidendo Baptiſtæ aptiorem, quàm genialem ſuum: *Die autem Natalis Herodis*, &c. Matth. cap. 14. n. 6. Solebant priſci hunc diem gemma notare, & libato vino Diis ſacrificare: notum pueris Perſianum illud Sat. 2.

Matth. 14. *Perſius.*

Hunc, Macrine, diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes apponit candidus annos:
Funde merum genio.

Natalis impiorum, mors; iuſtorum verò mors, natalis eſt.

Aſt Herodes, truncato capite, ſuum numerandum putat, & humano fuſo cruore celebrandum. Et vnde tam diſpar agitandæ conditio celebritatis: Fatebatur inuite natalem ſuum morti deſtinari, quem ſic ferali inſtruit apparatu. At Ioannis interim caput, non in durâ lanceâ, ſed in lance gemmea circumfertur: pretioſe geſtatur in diſco, num. 11. qui in Chriſto reſurrexiſſe olim ad vitam fuerat exiſtimatus, num. 2. Nimirum in hac morte glorioſiorem inuenerat natalem. D. Chryſol poſt multa Serm. 127. *Scire tamen nos conuenit, quia & Ioannes de morte ſua natus eſt, & de natali ſuo mortuus eſt Herodes.* Vt iam poſſimus, quaſi ab iniuſto poſſeſſore, eripere Statianum illud, quod defuncto cecinit Lucano:

Chryſol. *Statius.*

Sint cura procul hinc: abito mortes,
Hæc vita genialis eſt origo

Mors iuſtorũ, immortalitatis fornax. *Nilus.*

idque ſuo iure Baptiſtæ accommodare: in morte quippe non ſolùm formatur vita, ſed etiam glorioſiùs reformatur: ideò D. Nilus apud Phot. cod. 276. ita de futurâ locutus reſurrectione: *Neque enim Deus corpus hoc corruptibile, tanquàm quid ſuperuacaneum, & inutili ſumptu conſtans efformauit: ſed tempore quodam illud diſſoluit, vitioſitatem vaſis ex peccato admiſſam purgans, ac ſanans: & putrefactum peccati mortalitate innominis, fornace mortis diſſoluit; & vbi ſoluit, de nouo format.* Ingreſſa eſt mors per culpam, cui fuerat fructus vitæ denegatus: melioris tamen vitæ fit ipſa mors iuſtorum adminiſtra: non reputabunt iuſti mortem horribilem, quam fornacem immortalitatis reputant, & officinam.

991. Exemplo Chriſti rem facilè percipies. Tollitur de Cruce Dominus ad ſepulturam, & notat ſignatè Lucas, poſitum fuiſſe *in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.* cap. 23, num. 53. de quo benè D. Ambroſ. Serm. 48. alibi datus: *Nouum illum venter concepit, nouum tumulus includit, ... nominica ergo, & virgo vulua, & virgo eſt ſepultura.* At, cur, inquis, tanta analogia quæſita, vt materno vtero tumulus reſpondeat: Quia, vt inde natus, ſic hinc renatus. Parum id: glorioſior venit Iſaac a ſacrificio; glorioſior renaſcitur Chriſtus à ſepulcro. Quidni munditiès ſepulcri renouetur, ſi quæ mortis domus putabatur, fit iam immortalis vitæ adminiſtra: Pulchrè citatus Ambroſ. *Quin potius ipſam ſepulturam, vuluam dixerim: eſt enim ſimilitudo non parua: ſicut enim Dominus de Matris vulua viuus exiuit: & de Ioſeph viuus ſepultura ſurrexit: & ſicut tunc de vtero ad prædicandum natus eſt; ita & nunc ad euangelizandum renatus eſt de ſepulcro. Niſi quod glorioſior iſta eſt, quam illa natiuitas: illa enim corpus mortale genuit; hæc edidit immortale: poſt illam natiuitatem ad Inferos deſcenditur; poſt hanc reuocatur ad cælos.* Hoc ergo eſt, quod voluit D. Nilus, dum mortem iuſtorum, immortalitatis fornacem appellauit.

Luc. 23. *Ambroſ.*

Hæc de mortis aduentu felici: de felici eiuſdem voto, ſubiungo pauca: cùm enim pateat iam, quàm dulcis mors veniat iuſtis; facile eſt coniectare, tanquàm dulcem ab eiſdem ſperari. Hinc apud Matth. 6. n. 10. hanc præcipuè petitionem diſcipulos ſuos docuit ſupremus Magiſter: *Adueniat regnum tuum.* Quod cùm niſi per mortem poſſit aduenire, neceſſariò tanquàm ſuauiſſima ſperanda, & ſuſpiranda, per quam tanta poſſeſſio comparatur. Mors non ſolùm vitæ ductrix; ſed regni baiula, dum finem exilio imponit, patriæ confert habitaculum: condit coronam, dum apparat ſepulcrum. Sunt grauiſſima ad hanc rem verba D. Cypriani epiſt. vel tract. 9. *Meminiſſe debemus, voluntatem nos non noſtram, ſed Dei facere debere, ſecundùm quod nos Deus quotidie iuſſit orare. Quàm præpoſterum eſt, quàmque peruerſum, vt cùm Dei voluntatem fieri poſtulemus, quando euocat nos, & accerſit de hoc mundo Deus, non ſtatim voluntatis eius imperio pareamus. Obnitimur, & reluctamur, & peruicacium more ſeruorum, ad conſpectum Domini cum triſtitia, & mœrore perducimur, exeuntes iſtinc neceſſitatis vinculo, non obſequio voluntatis: & volumus ab eo præmiis cæleſtibus honorari, ad quem venimus inuiti? Quid ergo oramus, & petimus, vt adueniat regnum cælorum, ſi captiuitas terrena delectat? Quid precibus frequenter iteratis rogamus, & poſcimus, vt acceleret dies regni, ſi maiora deſideria, & vota potiora ſunt ſeruire hîc Diabolo, quàm regnare cum Chriſto?* Hæc eſt aut peccatorum, aut ignauorum fidelium conditio: at iuſtus feruidus verè regnum ſuſpirat, vnde & morti adſpirat; & vehiculum, quo portandus concupiſcit. 992.

Mors cur aman̄dè iuſtis ſperetur. *Matth. 6.* *Cyprian.*

Optabat quidem illam anxius Iob, & cauſam ſubdebat: *Ibi impij ceſſauerunt à tumultu: & ibi requieuerunt feſſi robore.* cap. 3. num. 17. Aliter in Cat. Græcâ iuxta Septuaginta: *Illic impij ceſſauerunt à furore iracundiæ: & illic requieuerunt fatigati corpore.* Vt hinc videatur deſumpta illa formula ſepulcris aliquando inſcribi ſolita ad finem epitaphij: *Ceſſant peccare improbi, quieſcunt boni, mortui.* Vbi pende, iuſtos, *defatigatos corpore*, dici conquieſcere, duplici ex cauſa, ni fallor: & quia ſolo corpore opprimebantur, dum ſpiritus hilaris, 993.

Iob 3. *Septuag.* *Mors cur defeſſis ſuauis.*

laris, exultánſque Deo ſeruiebat: & quia vt feſſus corpore, nihil dulcius habet quieto ſomno: vnde Poëta, ſuauiſſimum quid ſibi, dixit: *quale ſopor feſſis in gramine.* Sic laboranti carni, nihil mortis ſomno venit optabilius, cui dulciſſima ibi quies apparatur. Fauet ibi D. Baſilius: *Fuerunt ſane defatigati, qui arctam, & ærumnoſam viam ambulauerunt, qui in hoc ſæculo laborarunt, qui in ſexcentis pro adipiſcenda virtute ſuſceptis certaminibus deſudarunt: qui laboribus exerciti ſunt vehementius. Talis fuit ille laborioſus, & calamitoſus Lazarus: talis Iobus, ob eam multas cum hoſte pugnas ac pugnas defeſſus. Itaque hos, qui in bonis actionibus, & rectè factis laborauerunt, ad quietem Dominus inuitat.* Sed de bono mortis ad quietem laborum, plenas vbiuis paginas inuenies.

Baſil.

994. Nouerat rem Apoſtolus, vnde ſæpè in ſimilia vota erumpebat. Celebris tamen mihi præ aliis, locus ille in Epiſt. ad Rom. *Scimus enim, quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc: non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi, primitias ſpiritus habentes: & ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis noſtri.* cap. 8. num. 22. Quorſum enim hic adducuntur hæ primitiæ, dum finis deſiderium inculcatur? Imò, qui primitias habebant ſpiritus, vitam ſuauiſſimam, ac ſine gemitu, ſine mortis ſuſpirio ducturi videbantur: cur igitur optandæ mortis cauſa, primitiarum acceptio prætenditur? Scilicet, nihil deſideratur ardentiùs, quam quod deguſtatum, deinceps prohibetur: nihil affectuoſius ambitur, quàm bonum, quod latiſſimè patens, de minimâ ſui parte poſſidetur. Dantur ergo iuſto ſpiritus primitiæ, vt plenos eius fructus auidè ſuſpiret: vt ineſcatus delibata dulcedine, ſaturitati adhinniet pleniori: quæ cùm non niſi per mortem irrogetur, mortis etiam votum dulciſſimum intimatur. D. Chryſoſt. hom. 5. ad pop. Antioch. *Et quomodo non tibi turpe pro morte dolere? Paulus verè propter præſentem gemebat vitam, & Romanis ſcribens dicebat: quòd creatura ingemiſcens, & nos ipſi ſpiritus primitias habentes gemimus: & hæc dicebat non condemnans præſentia, ſed futura deſiderans: Guſtaui, inquit, gratiam, & non fero dilationem: ſpiritus primitias habeo, & ad integrum feſtino: aſcendi in tertium cælum, & vidi gloriam illam ineffabilem, vidi aulas ſplendentes; didici quibus, hic immorans, bonis caream: propterea gemo.* Turpe ergo timere mortem, horribilem, & malam ſic putare, quæ iuſtis omnium affert bonorum complementum.

Primitiæ dulcedinis, mors cumulat.

Rom. 8.

Chryſoſt.

995. Obſcurius, ſed tamen æquè verum, quod protulit Apoſtolus ibidem cap. 7. Querebatur ille, quòd cùm præceptum Dei in lege contineretur, lex autem ſpiritalis eſſet, (cuius videbat ſanctimoniam, pulchritudinem laudabat, prædicabat formam;) tamen quia ipſe carnalis erat, id eſt, in carne poſitus corruptibili, venũdatus ſub peccato trahebatur, raptus ad culpam quodammodo inuitus, vbi mors erat: cuius quidem miſeriæ non efficiens cauſa, ſed occaſionalis miniſtra fuerat lex ipſa: quia, dum obligationes manifeſtabat, neque gratiam ex ſe (quia per Chriſtum) præbebat adimplendis, carnem fragilem, ad mortem deducebat. Tunc ſic concludit: *Infelix homo ego, quis me liberabit à corpore mortis huius? Gratia Dei, per Ieſum Chriſtum.* num. 24. Cupit, nimirum, diſſolui, & eſſe cum Chriſto: vitam illam in carne rationi recalcitrante, & proinde morti deſtinatam iam faſtidiens: vt nonnulli ibi explicarunt. Sed nodus eſt ad manum: cur enim, ſi mortem optat, mortis fugam ſibi exhibet concupitam? Si *corpus mortis*, quia corpus mortale eſt, id eſt, morti deſtinatum cupit deterere; quomodo mortem ipſam irruere non formidat? Quis vnquam ab illo auet fugere aliquâ de cauſa; vt eiuſdem eandem cauſam arctiùs amplexetur? Quòd in mortem dilabatur, faſtidit corpus: & quomodo non mortem ipſam faſtidit vehementius; cùm huc veniat aptum natum axioma: *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis?* Nimirum, quia, dum moritur in Chriſto, etiam per eius gratiam, vitam ſperat, & corpus incorruptibile: vnde & mortem ſuſpirat, in qua reſpirari ſuauiùs, intelligit: faſtidit mortalem vitam, ante mortem: qui in morte vitam ſperat immortalem. D. Ambroſ. licet aliud intendens lib. 1. de Iacob, cap. 4. *Fit vt, licèt peccatum, quod latebat, id eſt, concupiſcentia mea, quam non putabam eſſe peccatum, mortem mihi operata ſit, dum proditur, &c. mihi tamen mors non ſit, cui promptum eſt ad Chriſtum confugere, per quem ſoluimur omni mortis periculo.* Vbi multa de adducto loco Apoſtoli. Benè ergo mortem cum Chriſto, vt corpus mortis fugiat, adit Apoſtolus, hanc concupiſcit: per quem omnia mortis iura iam infirmantur. Dedi, non quibus debuit coloribus; ſed quibus potui, iuſtorum mortem depictam: vt eam non in ſe talem putes, quam omninò Mariæ innocentia abhorreret. Talis mors, ni lignum vitæ daretur, naturam etiam integram terminaret. At, cur non expediret, vt Deiparæ lignum aliquod vitæ, aut quid ſimile mortis præſeruatiuum porrigeretur: & qualis eius mors fieret; ex iis, quæ iam ſubdo, conſtabit apertiſſimè.

Rom. 7.

Per mortem, mors deſeritur.

Ambroſ.

§. II.

Maria ſingulariſsimo modo rara Phœnix: non ex delicto moritur, ſed ob Dilectum: concarnis Chriſti, expers corruptionis.

NIHIL ab vtraque pagina notius, quàm Phœnicem in reſurrectionis iuſtorum typum vſurpari: pareo ſcriptis: ſumo tantummodo nouum, & ſingulariſſimum modum, quo ſingularis hæc auis de morte viuens, vitali ſine decedens exprimit Deiparam. Conſcendit moriturus Phœnix cumulum aromatum, & iam exequiarum ſuarum cygnus muſicus, orat à Sole mortem, qua renaſcatur felicior: mittit hic flammatum radium, flammam lucidiſſimam, incendit aromata Phœnicem renouandum combuſtura. Sic ferè omnes Authores, qui raram habent hanc. Audiendus vnus ſub poëtico acumine Claudianus: 996.

Phœnicis mors à Sole.

Properè flauus è crinibus vnum
Concuſſa ceruice iacit: miſſóque volentem
Vitali fulgore ferit: nam ſponte crematur,
Vt redeat: gaudétque mors feſtinus in ortum. Claudian.

Vbi

Vbi pulchrè, vt vides, immiſſos radios Phœnicem exuſturos, *vitalem fulgorem* appellauit: quaſi meritò non poſſet vitam eripere, qui vitam feriendo aſportabat: ictus erat viuificus, qui dum rumpere viſus, inſtaurabat: non potuit vulnus lædere, quod gladio vitali infligebatur. Habet in hanc rem locum aptiſſimum Apoſtolus, iam in Cantico noſtro, ſi rectè memini, fuſiùs dilatatum ex Chryſologo: ſed iungam alia ab eodem.

997. Rogabat Paulus ſuos, vt Crucem Domini iugiter io ſuo corpore circumferentes Deo ſe immolarent, his verbis: *Obſecro itaque vos, Fratres, per miſericordiam Dei noſtri, vt exhibeatis corpora veſtra, hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem.* Rom. 12. num. 1. Ænigma putes. Si ſemper viuam hoſtiam cupit, cur immolandam prædicat, & occidendam? Si occiditur, vnde viuens poſtulatur? Pende huius ſacrificij apparatum ex Chryſologo Serm. 108. *Arripe gladium ſpiritus: altare cor tuum pone: & ſic corpus tuum admoue Dei ſecurus ad victimam.* Itaque ſpiritus gladio, corpus ſuum iuſtus contrucidat, lancinat affectus: corpus ergo, quod ipſius vitæ principio feritur, quod ipſo vitæ ſpiraculo iugulatur, nequit perire. Non moritur is, quem, vitam ſimul adducens, ictus perculit: hic ictus fouet, quod eripit, dum ereptum in melius reducit: ideò poſt multa Chryſol. *Non poteſt mori, qui vitali gladio meretur occidi.* Nimirum, inſtar Phœnicis, qui vitali fulgore accenditur renaſciturus. Exemplo ibidem rem confirmarat idem S. Doctor: *In tali victima mors expenditur, hoſtia permanet: viuit hoſtia, mors punitur. Hinc Martyres morte naſcuntur, fine inchoant, occiſione viuunt, & in cælis lucent: qui in terris putabantur occiſi.* Scilicet, non tam carnificis ferro violento, quàm volenti obedientis ſpiritus gladio iugulari, vitam æternant, æternitatem perennant, exultant Phœnices.

Roman. 12.

Mortificatio, gladius eſt vitalis.

Chryſol.

998. Adhuc tamen huiuſce rei cauſa rarior, in aui rara: ideò enim, ni fallor, vitalis iſte fulgor, Solis feruor, quo ſponte crematur, feriens vitam affert: quia non poterat inferre mortem, qui vitæ priùs intulerat alimentum. Corruptibili eſcâ agræ conditionis animalia vitam tolerant, inde pathematis affecta, etiam in corruptionem properantia: vnus Phœnix immortali cibo paſtus toleratur. Ecquis ille? Idem Claudianus:

Phœnix eſca Sole.

Non epulis ſaturare famem, non fontibus vllis
Aſſuetus prohibere ſitim: ſed purior illum
Solis feruor alit.

Claudian.

Proinde meritò non potuit Solis radiis perire, quem priùs ipſi radij nutriebant. Redeat in hanc rem Moyſes, de quo paulò antè num. 979. Moritur ille, *iubente Domino*, ſiue, *per verbum Domini.* Deut. 34. num. 5. Per verbum moritur, per quod facta ſunt omnia: per verbum, quo, vt dixerat Ambroſius, non lapſus operi infertur, ſed firmamentum. Ideò *non cognouit homo ſepulcrum eius.* Noluit enim Deus, vt inſtar mortui cerneretur Moyſes, & viſo exteriori ſepulcro, communi modo in cineres redactus crederetur. At, licèt diuinum verbum viuificandi habeat, & morem, & poteſtatem; nemo tamen negauerit ſic operatorium eſſe, vt etiam miſctam mortem poſſit afferre. Si Deus mortuo dicat, *viue:* ſubitò vita cadauer ſubſequetur. Si dicat viuo, *morere:* ſtatim in cadauer collapſus ruat. Cur ergo hoc, *morere*, vel ſimile aliquod Dei verbum Moyſi dictum; non illi miſeram aliquam mortem, ſed à morte fauſta felicem, & phœniceam quandam vitam putetur attuliſſe? Dicam, quid cogitem.

Deut. 34.

Ambroſ.

Aſcendit Moyſes in montem, à Deo inſtituendus: & addit Textus: *Fuit ergo ibi cum Domino quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: panem non comedit, & aquam non bibit.* Exodi 34. n. 28. Et tamen vixit? Vixit, & valentior. Vnde altus in tempore tam longo, vnde nutritus? Reſpondet D. Ambroſ. lib. 4. ad illud Chriſti: *Non in ſolo pane viuit homo; ſed in omni verbo Dei.* Luc. 4. num. 4. poſt multa de diuini verbi efficacia: *Hinc intentus Moyſes panem non deſiderauit, &c. Non enim poteſt, qui verbum ſequitur, panem deſiderare terrenum, cùm Panis ſubſtantiam cæleſtis accipiat: humanis enim diuina præſtare, non dubium eſt, & corporalibus ſpiritualia: & ideò qui vitam veram deſiderat, illum panem expetat, qui per inſenſibilem ſubſtantiam humana corda confirmat.* Nunc ad rem: Homo ille, qui moritur per verbum, quo ali ſolitus: qui à verbo veram vitam hauſit, & penè diuinam, vultus ipſius ſplendoribus declaratam, & eodem verbo decedit: is ſanè non tam dicendus mori, quàm vitam hanc corruptibilem, cum vita incorruptibili commutaſſe. Fauſtiſſimus quidem Phœnix iacet Moyſes, indidem ictum capiens, vnde victum acceperat, licèt paululùm in cineribus ſuis immoretur. 999.

Exodi 34.

Iuſtus quandoquidem inde moritur, vnde viuebat.

Ambroſ.

Hæc tamen phœnicea iuſtorum prærogatiua ſingulariſſimo modo condecorat Deiparam: quidni ſi inde moritur, vnde ſemper vixit. Sub potentiſſimo quodam amoris tenerrimi affectu, ſub lucidiſſima quadam Dei notitia occumbit Maria: ſcintillata vberioribus radiis cognitio, affectum mortalis vitæ incapacem excitauit: diſſoluitur Virgo à cognitione maioribus anhelante: non eripitur violenter ſpiritus, volenter pergit altiùs commoraturus. Damaſcenus Orat. 2. de Dormit. Mar. *Viſio apparuit angelica, & audita eſt pſalmodia cæleſtium poteſtatum: & ſic cum diuina gloria in manus Dei ſanctam tradidit animam.* Addit, quod nemo neſcit, D. Birgitta lib. 6. cap. 26. *in ipſa conſideratione.* Ipſa conſideratio vitalem gladium adhiboit: non dicenda eſt mori, quę vitali gladio meruit occidi. Maius addo. Non potuit noo eſſe vitalis iſte conſiderationis gladius Phœnici noſtræ, quæ de ipſa conſideratione olim nutriebatur: mortem vitalem intulit, fœdam corruptionem amouit, dum ferit: quæ priùs ſemper vitam educauerat: ideò, ni fallor, idem Damaſcenus ibidem ootis aliàs verbis, nec plenè ponderatis: *Virgo immaculata, quæ nullis terrenis inquinata eſt affectibus, ſed cæleſtibus educata cogitationibus, non in terram reuerſa eſt.* Inde moritur Maria, vnde fuerat educata: cogitati Solis ſplendoribus enutrita, eiſdem cogitationibus ſplendidis decedit. O Virginem, raram Phœnicem, & magis raram! O mortem originalis innocentiæ teſtatricem? 1000.

Id in Maria probatur.

Damaſcen.

Birgitta.

Damaſc.

Sed, cur moritur, inquis, ionocens, quæ potuit huius ictus immunis in Cælum reuolare? Vt reſpondeam, tu, quæſo, mihi aliud, cur ex Patrum pluſquàm viginti, opinione (quam, vt ſuprà dixi, probabilem etiam ſentit D. Thomas) illi, qui authore Apoſtolo, ad extremum Iudicium in aëra rapiendi ſunt obuiam Chriſto, cùm de communi fœditatis origine morti ſint obnoxij: mortem tamen euitant? Nihil aliud afferes, niſi, quòd ob 1001.

Mariæ mors glorioſa.

aliquod

aliquod myſterium, in communi lege diſpenſare, Chriſtus Dominus congruum iudicabit. E contrà verò, vides Chriſtum innocentiſſimum implendæ redemptioni, quæ mille aliis modis poſſet perfici cumulatiſſime, de ſummi amoris myſterio, morti traditum: vt iam maneat euidens, ob aliquam congruentiam, quandoque immortalitatem reis, & mortem innocentibus expedire. Quemadmodum ergo, ſi ponamus per impoſſibile, Mariam originaliter fœdatam, eſſe probabilius; & deinde a Deo in pœna mortis fuiſſe diſpenſatam, clare ſciremus: peſſime inferretur, tanquam clarum, fuiſſe a culpa præſeruatam: ſic è contra reuera pluſquàm peſſime infertur contra probabiliſſimam eiuſdem innocentiam, (quæ fere iam certiſſima habetur,) de morte clarè cognitâ, præiudicium. Quid ita? Quia potuit ob aliquod myſterium mori innocens inſtar Chriſti: vt poterat ob aliquod myſterium, ſi rea foret, mortem euitare.

1002. Agedum: videamus paucis, quod interfuit myſterium, vt Deipara moreretur. Mihi ratio, quæ ab omnibus fertur, bella eſt: hanc paucis foueo. Moritur ſolummodo Maria, vt per omnia nato Chriſto conformetur: vtque mors Chriſti non fuit propriæ culpæ pœna; ſic in Matre, non tam fuit exactio delicti, quàm Dilecti imitatio: non decebat, vt Chriſto mortuo, Mater mortem non deguſtaret. Ambulat Enoch cum Deo, & totus virtuti aſſiſtens, ſæculo non apparet, Geneſ. 5. n. 24 tunc rapuit eum Dominus, ſuo tempore cum Elia, incendium Antichriſti proprio ſanguine per mortem extincturus. Hæc fermè communis opinatio. Quærit ergo Alcuinus quæſt. 18. *Cur Enoch moriturus eſt?* Et meritò: homo enim ille ab ipſo mundi initio ereptus mundo, magno operi deſtinatus, vnus inſultaturus optimo iure morti videbatur. Sed reſpondet idem Alcuinus aptiſſimè: *Vt debitum ſoluat humana natura: & quod Chriſtus voluit nullus poſſit, id eſt, non mori.* Duplex eſt ratio: ſecunda tota ad rem noſtram. Nullus poteſt mortem euitare, quam Chriſtus guſtare voluit. Quam cauſam ſic abſolutè protulit Alcuinus, vt ſatis de decentia innuat ſentire, quòd, quamuis fœdatæ originis debitum non obligaret, ſatis foret naſci Chriſtum moriturum, vt nemo mortis iuri eripiatur; ne quam Dominus pati voluit, ſeruus poſſet effugere.

Mors poſt Chriſtũ competens debita.

Geneſ. 5.

Alcuin.

1003. Multò id conuenientius in Deipara, quæ mortis ſuæ paſſibilitate, paſſibilitatem Chriſti, & redemptionem noſtram veriſſimam fuiſſe aſſeruit. Quid ergo non expediat ad myſterium mors Mariana, quæ Redemptionis noſtræ myſterium ab impiorum calumniis tuetur optimè. Inſurrexêre Hæretici inter alia blaſphemantes, Chriſtum carnem phantaſticam detuliſſe; nec illam verè paſſibilem fuiſſe: contra quos acutè Tertull. lib. 3. contra Marc cap. 8. ita: *Iam nunc cum mendacium deprehenditur Chriſti caro, ſequitur, vt & omnia, quæ per carnem Chriſti geſta ſunt, mendacium ſint: congreſſus, contactus, conuictus, ipſa quoque virtutes: ſi enim tangendo aliquem liberauit à vitio, vel tactus ab aliquo, quod corporaliter actum eſt, non poteſt verè actum credi, ſine corporis ipſius veritate. Nihil ſolidum ab inani, nihil plenum a vacuo perfici licuit: putatiuus habitus, putatiuus actus: imaginarius operator, imaginaria opera: ſic nec paſſiones eius fidem merebuntur: nihil enim paſſus eſt, qui non verè eſt paſſus: verè autem pati phantaſma non poteſt.* Vnde ergo errori tollendo veræ redemptioni aſſerendæ, aptiùs Chriſtus carnem ſuam probaret, quam a Matre paſſibili: aut vnde Mater clarius ſe, quam in morte paſſibilem exhiberet? Non erat Chriſti caro phantaſticè, ſed ſolidè paſſibilis, quam a Matre paſſibili, concarnis traxit: nec potuit Mater manifeſtiùs aliunde ſe probare paſſibilem, quam morti tradita. Maria cunctas hæreſes interemptura, hoc dogma perfidum profligat interempta: minùs nobis proficeret, ni moreretur. An non pluſquam ſatis hæc conuenientia, vt non mortis immunis, licet immunis culpæ haberetur?

Mors Mariæ, redemptionẽ noſtram probat.

Tertull.

Dices: Hæc ſi vera forent, videri dicendam Mariam in ſepulcro corruptam in cineres abiiſſe: ſic enim clariùs paſſibilitatem ſuam demonſtraret. Nego ſequelam: neque enim myſterio id fuit neceſſarium: imò contrarium, quod & euenit, omninò decens, & congruum reputandum: verè enim mortuum Filium, Mater mortua: at corruptum, non fuerat corrupta demonſtratura. Redemptio noſtra Chriſti morte, non verò diuini corporis corruptione conſummatur. Non dedit Deus *Sanctum ſuum videre corruptionem*: ideò decenter incorrupta etiam Mater perſeuerat. Imò putarem, nullo argumento robuſtiùs probari poſſe Mariæ mortem de culpa non fuiſſe, quam dum illius illæſam incorruptibilitatem veneramur: vt de vtroque innocentiſſimum filium æmularetur. Totam materiam minùs tritis, ni fallor, elucidabo. Faciunt huc verba Mariæ ad Chriſtum: *Tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina* Cant. 1. num. 17. Celebrantur in his domibus vtriuſque corpora pretioſiſſima: & cùm metaphora ab ſplendidis palatiis deſumatur, quæ emblematis, & figuris lacunaria auro, & ebore renidentia ſolent variegare: tantummodo cedrus, & cypreſſus, quæ euitant cariem, corruptionem ignorant, commendantur. Benè Dionyſ. ibi art. 5. *Per domos iſtas poſſunt intelligi corpus virgineum Matris ſanctæ, & corpus ſaluificum Vnigeniti eius, &c. Siquidem caro Chriſti non vidit corruptionem: nec ambigitur, quòd filius ille omnipotens, naturaliter bonus, ac pius amantiſſimam, ac fideliſſimam matrem ſuam cum corpore, cui eam aſſumpſerit in gloriam.* Dedi alibi priſcum Auctorem aſſerentem, ideò nobilibus animabus pulchra corpora aſſignari, vt ſibi dignum metarentur hoſpitium. Pulchrè ergo, ſacra Chriſti, & Mariæ corpora maximè de incorruptibilitate celebrantur: quia non aliunde dignius tantarum animarum hoſpitium intelligitur. 1004.

Maria mortua cur non abiit in cineres.

Cant. 1.

Dionyſ.

Illud tamen ponderandum in hoc loco, quam ſine diſcrimine Maria has domos cedrinas proferat: domos, inquit, noſtras; quaſi vtraque vni conueniret, quaſi alterius ad alterum pertineret. Ita eſt: concarnes ſunt Mater, & Filius: & quo iure iſtius caro non corrumpitur, eo quodam modo Mariæ incorrupta perſeuerat. Neque mirum: ſi enim caro Mariæ corrumperetur, neſcio quid in Chriſto per identitatem corrumpi aliqualiter videretur. Guillelmus ibi: *Domorum noſtrarum: quia non tantùm domus Ieſu, ſed & domus Mariæ hoc priuilegium commune fuit: quod Ieſu os ex oſſibus, & caro ex carne Mariæ fuit: ideò enim corpus Matris propter corpus Filij, cum corpore Filij à generalis lege corruptionis exceptum, perpetua impaſſibilitate* 1005.

Maria Chriſto concarnis non corrumpitur.

Guillelm.

tribulatatis gratiâ cõſeruatum fuit. Pende illud, *propter corpus filij*. Quaſi dedeceret a carne corruptibili, incorruptibilem Chriſti carnem deriuari: aut dedecoraretur incorruptio Filij, ſi Mater corruptionem pateretur. Quo autem iure Guillelmus, cum agnoſcat diſpenſationem in generali lege corruptionis, eandem in originis non admittat, ipſe viderit. Plane vtrunque non ſcriptum, & priſcâ traditione, & Eccleſiæ Diplomate ſuſcipitur. Et quidem cùm de innocentia Chriſtus, non mortem, ſed corruptionem euitarit: cur de incorruptione Mariæ, illius innocentia non arguatur?

1006. Hinc Petrus Cellenſis lib. 1. de Tabern. ſpinis Sethim Chriſti corpus comparans, ſic concludit: *Incorruptibile ſiquidem eſt corpus Chriſti, quod neque computruit aliquando in ſtercore humanæ conuerſationis corruptione peccati, nec in ſepulcro puluere mortis: vnde: Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. Leuis, quia nullatenus originalis ſiue actualis peccati oppreſſus grauedine.* Dedecebat tantam innocentiam corruptio: certè, quia incorruptio innocentiam comitatur. Sit ergo caro Mariæ incorrupta, vt innocentis ſtatus conditionem retinuiſſe agnoſcatur: ob Filium moriatur, ſed cum Filio euadat corruptionem. Eſt aurea gnome illa Heſychij ad Chriſtum Orat. 2. ſæpe citata: *Quia Sol exiſtis, neceſſariò Virgo vocabitur cælum. cum ſis flos immarceſcibilis, profectò Virgo erit planta incorruptionis, Paradiſus immortalitatis.* Quaſi non poſſet immarceſcibilitas diuini floris ſtare, quin Maria incorruptibilis plantaretur: nec deberet incorruptionem hanc ſortiri, niſi paradiſiacam reduceret immortalitatem. Sic priſcus, & egregius Author ſatis probatam ſupponit *Paradiſi*, id eſt, innocentis ſtatus immortalitatem, ſi quantumuis mors properet de myſterio; corruptio tamen fœda non ſequatur.

Maria, immortalitatis Paradiſus. Cellenſ.

Heſych.

1007. Et quidem meritò: neque enim mors, quæ breui confinio habet immortalitatem, quæ vel leuiſſimam euitat corruptionem, mors de peccato inflicta poteſt reputari. Audio Paulum: *Per vnum hominem, peccatum in hunc mundum intrauit; & per peccatum mors*. Rom. 5. num. 12. Ecquæ mors? An illa, quæ innocentiſſimum Agnum immolauit? Abſit: hæc enim non à peccato proprio orta, ſed diluendo peccato aſſumpta: ſolúmque intraſſe quodammodo per peccatum dicenda, quia occaſionaliter extinguendo peccato armata fuit. Qualis ergo mors, quæ à proprio peccato deriuatur? Certe illa, quæ per fœdam corruptionem corpus in puluerem redigit. Chryſologus Serm. 111. (loco ſatis deprauato in ſuo codice, qui tamen à Godefrido ex integro Archetypo in ſuis Alleg. prodijt illibatus) ibi: *Ecce, Fratres, ianua: per hominem peccatum, & per peccatum intraſſe videmur in mortem. Peccatum! ô crudelis fera, & non vno capite in hominem ſæuire contenta, quam videmus trino ore tota humana ſtirpis germina tam pretioſa deuorantem! Trino ore, Fratres: peccatum capit, mors deuorat, deglutit Infernus.* Eſt autem propriè deuoratio, illa cadauerum imminutio, & fœtida corruptio, quam eleganter deſcribit Serm. 118. poſt multa de morte: *Germanam nequitia ſua corruptionem tali dirigit cum furore, vt aſpectus hominum irrudat, attrahat, occupet per ſepulcra, extremos oſtendens carceres, ſuos tacere ibi conqueratur immobiliter vinculatos.: & vt homines, ſe ſui hominis horrore toto, toto pauore conturbet, effundit putredinem, eructat ſaniem, ſpargit fœtores; atque ad vnum corpus hominis, innumeros carnifices ob ſe vermes dediſſe proclamat.* En tibi puram putam peccaminoſæ mortis conditionem.

Roman. 5. Peccatoris mortem, ſequitur corruptio.

Chryſol.

Quàm alia mors Mariana! Vtriuſque vitæ confinia, dulci, & breui vitæ ſeparatione copulauit. Nimirum, non erat mors peccati: ideò quam peccatum non cepit inſtar immanis belluæ, nec Infernus potuit ad pœnam deglutire, nec mors ad corruptionem deuorare. Trino ore ſæuit hoc peccatum: cogit iuſtitia duplex hoc à Maria credere conculcatum: cogat & pietas tertium etiam detriumphatum exiſtimare. D. Damaſcenus ſuprà citatus: *Quonam modo mors deuoraret? quomodo Inferi ſuſciperent? quomodo corruptio inuaderet corpus illud, in quo vita ſuſcepta eſt?* Potuit itaque attingere mors Mariam; ſed deuorare non potuit: potuit eò irrumpere; ſed non corrumpere, ſicut nec Inferi ſuſcipere auderent: vtique, quia nec illam peccatum attrectaret. Quid enim talem ipſam non faceret ipſa vita, in quam poſtmodum per incarnationem erat illapſura: Aut, cur, ſi horreret maternæ carnis naturalem, vel etiam breuiſſimo tempore corruptionem; corruptionẽ peccati permiſiſſet? Quantò hęc, illâ fœdior, quantò Chriſto probroſior? Quantò naſciturum Chriſtum fœdaret magis materna peccati corruptio, quàm natum iam corruptibilis carnis diſſolutio? Fecit ergo illam ab initio talem, vt de incorruptione culpæ, incorruptibilitatem carnis ſortiretur. 1008.

Mariam corruptio quàm dedecens.

Damaſc.

Eſt hoc illud Salomonis Cant. 3. n. 9. Mariam ſub metaphorâ ferculi celebrantis: *Ferculum fecit ſibi Rex Salomon de lignis Libani*. Noſti ex omnibus Interpretibus, & ex Scripturâ, ligna Libani de cedris explicanda: quia ædificandæ Mariæ non niſi cedrina, id eſt, incorruptibilis materia erat eligenda. Ab ipſa itaque prima ſui formatione, ab ipſo facturæ initio, è manu tanti artificis opus incorruptibile ſic euaſit. Sed vnde, inquis, à corruptibili naturâ orta Maria, incorruptibilitatis ſortitur conditionem? Ab eo, quòd ſimul facta; ſimul ſanctificata: ideò, cui oliuarum mons pacem, Tabor gloriam, Bethel gratiarum obtulit aromata; Libanus etiam cedrinam incorruptionem communicauit. Dionyſ. ibi art. 12. *Hoc ferculum ipſemet Chriſtus, ſecundùm quod Deus, fecit, corpus benigniſſimæ Virginis per cauſas ſecundas formando, cuius & materiam, in exordio produxit ex nihilo: animam quoque feliciſſimam eius per ſe immediatè creando. Spiritualiter etiam fecit hoc ferculum ſanctificando, ac decorando illud per gratiam copioſam, iuxta quod ſcriptum eſt Pſ. 45. Sanctificauit tabernaculum ſuum Altiſſimus. Fecit autem illud ex lignis Libani: quia corpus immaculatiſſimæ Virginis conſtat ex membris ſanctis, & incorruptis, quibus Chriſtus communicauit: quod de ipſo fuit prædictum: Nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Niſi ſimul fieret, ſimul ſanctificaretur, nullatenus dici poſſet immaculatiſſima: ſed, quia reuerà immaculatiſſima, ideò incorruptibile corpus tunc accepit. At, quando nouimus Tartareas aues, Infernas belluas, (vt eſt apud Prophetam,) cedri medullã, & gloriam Libani ſolitas de præſũptione violare; abſtineamus incorruptibilia cedri noſtrę medullã, id eſt, innocentiã corrodere, quò magis ab Infernis beſtiis diſtare videamur. 1009.

Cant. 3. Caro Mariæ in mortis incorruptibilis.

Dionyſ.

Sed

1010. Sed ipſe, inquis, te iugulat Dionyſius, dum Mariam, vt incorruptibilis euaderet, tabernaculum dicit ſanctificatum: ſanctificatio autem, culpam denotat abolitam, deletam maculam. Sed pugnaui iam hanc pugnam in Examine art. 2. Nunc adde Euangelij illud, vbi Chriſtus: *Quem Pater ſanctificauit*, &c. Ioan. 10. num. 36. vbi Euthymius: *Sanctificauit, hoc eſt, ſeparauit, & elegit.* Sic ſuo modo Maria, à fœdatis aliis ſeparata, & electa in ipſo ſuo exordio inſtar Chriſti; propriiſſimè ſanctificatum tabernaculum appellatur. Magis ad rem præſentem illud Chriſti ad Patrem: *Nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem.* Quod ibi ita explicat D. Auguſt. *Id eſt, neque ſanctificatum corpus, per quod & alij ſanctificandi ſunt, corrumpi patieris.* Aut ergo in ſanctificato Chriſti corpore delendam maculam ab Auguſtino poſitam fatearis, neceſſe eſt: aut, præciſè, quòd Maria ſanctificata dicatur, perperam peccato priùs infectam reprehendis. Sanctificatio enim nihil eſt aliud, quam ſanctitatis vtcunque, & quandocunque communicatio. Vnde meritò Eccleſia hanc ab initio ſanctificationem, immaculatæ Conceptionis nomine ſolet appellare.

Sanctificatio quid.

Ioan. 10. Euthym.

§. III.

Pœna ſolummodo ob culpam infamatur: ideo nihil morienti Deiparæ derogatur.

1011. QVæ hucvſque dixi, inde maximè clarent, quòd pœna, tantummodo formaliter, vt dicunt, ſumpta, infamis, apud prudentes. Crux, mors, cæteráque ſimilia, ſi innocentibus adhibeantur, non formam pœnæ important, ſed materiam: ſolùm culpæ pœna propriè venit, ideò infamatur: ideò eadem mors inflicta, quæ reo cedit ad dedecus, innocenti ad gloriam cumulatur. Perperam ergo Mariæ culpa de morte infertur, & ordine præpoſtero; cùm potiùs de culpa mors erat illa infamis exprobranda. Iactabat olim Iudæorum perfidia contra Chriſtianos in Crucifixi noſtri venerationem profuſos, illud Deuter. 21. n. 23. *Maledictus à Deo eſt, qui pendet in ligno.* Sed gens cæca non vidit, totum hunc locum eò tendere, vt clariſſimè ob oculos proponeret, futurum aliquando aliquem, qui in ligno benedictionum apex haberetur. Quorſum enim tam diſtinctè inculcatur num. 22. antecedenti: *Quando peccauerit homo, quod morte plectendum eſt, & adiudicatus morti ſuſpenſus fuerit in patibulo, non permanebit*, &c. niſi vt diſtinctio intimaretur inter damnatos alios peccantes, & innocentem Chriſtum patibulo affigendum? Pulchrè Tertul. contra Iud. cap. 10. poſt multa: *Igitur non in hanc paſſionem Chriſtum maledixit; ſed diſtinctionem fecit: vt qui in aliquo delicto iudicium mortis habuiſſet, & moreretur ſuſpenſus in ligno; hic maledictus à Deo eſſet: quia propter merita delictorum ſuorum, ſuſpenderetur in ligno.* Vt non pœna vtcunque, ſed ob delictum, infamis maledictio agnoſceretur. Priùs probanda erat in Chriſto culpa, & inde mors probroſa obiicienda. Sic in re noſtra: dum in pœnam irrogatur parentibus: *In quocunque die comederitis ex eo, morte morieris.* Geneſ. 2. n. 17. ideò mors infamis, quia comederunt. Quòd ſi non comedentibus, mors ex diuino alio decreto fortè adueniret; neutiquam iſta ad infamiam formaliter pœnalis noſceretur. Proba mihi Mariam comediſſe, (quod ſupra falſum conatus ſum probare;) & deinde originem fœdatam contraxiſſe: & habebis intentum: aliàs elumbe argumentum à morte ſumis. Sed adhuc in idem, vlteriùs adductus locus explicandus.

Pœna, ſolum ob culpam, infamis.

Deut. 21.

Tertull.

Geneſ.

1012. Quinquaginta cubitorum crucem erexerat appendendo Mardochæo ſanctiſſimo, Aman impius. Age, ſodes: ſi innocens ibi, & piiſſimus ille ſenex appenderetur; nunquid ſtatim maledictum, & infamem Iudæi exiſtimarent? Nemo crediderit. At ſuſpenſus eſt Aman in patibulo, quod parauerat Mardochæo, Eſth. 7. n. 10. & nullus infamem, & abiectum illum non reputarit. Quidni? Alter à culpa, alter ab innocentia proueniebat. D. Hieron. lib. 2. in cap. 3. Epiſt. ad Galat. *Intendendum eſt, quòd non quicunque in ligno pependerit, maledictus ſit apud Deum: ſed, qui peccauerit, & propter ſcelus morti fuerit adiudicatus, ſublatuſque in Crucem*, &c. *Certè ſi crucem, quam Aman parauerat Mardochæo, non ipſe pro ſuo merito aſcendiſſet; ſed immo, Mardochæus in eam, non vt maledictus, ſed vt vir ſanctus aſcenderet.* Neque glorioſior Mardochæus diuinis oculis in ſolio Aſſueri ob dignitatem; quàm in patibulo ob patientiam quidem exhiberetur. Sic glorioſior Maria, dum implendo prædicto myſterio fortiter mortem ſubit; quàm ſi illam ob aliquod priuilegium feliciter euitaret. Solum quippe delictum, pœnæ maculam ſolet irrogare.

Idem probatur.

Eſther. 7.

D. Hieron.

1013. Cogebant quidam praui Doctores Galatas iam fideles ad circumciſionem, vt ita perſecutionem, & ignominiam, quam de Crucis cultu apud impios ſuſtinebant, diſſimulata ſub Iudaico ritu fide, euitarent: quos contra poſtquàm latè diſſeruit Apoſtolus, ſic concludit: *Mihi autem abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* cap. 6. n. 14. Quaſi dicat: Non ſolùm Chriſti Crucem, aut reiicio, aut diſſimulo: ſed etiam in illa glorior, illam iacto. Cur ita? Quia, ſi ego proptereà infamis; & inſtar crucifixi abominabilis mundo reputer; hoc mihi gloriatio eſt: quia ipſe mundus mihi reuerà infamis, & inſtar turpis cuiuſdam crucifixi, abominabilis meritò reputatur. Occulta ratiocinatio, ſed cultiſſima. Cur enim, quòd mundum deſpiciat, iam ignominiæ, deſpectus, perſecutionis pœnas, imò inſtantis mortis ſupplicium non ſolùm non timet; ſed etiam de his in Cruce Domini gloriatur? Quia, dum mundum reputat infamem, & inſtar de peccato crucifixum: ab illo fugit, & illius tactum, id eſt, culpæ contagium euitat: ſic innocens, licèt à mundo vilipendij, imò & Crucis pœnam ſubeat, ſe decorum reputat: quaſi in Cruce Chriſti, quam ob Domini innocentiam glorioſè colebat, glorioſiùs affigeretur. Grauiſſimè hîc Hugo Victorinus apud Godefr. *In Cruce Chriſti, gloriatio: in cruce dextri latronis, conſolatio: in cruce ſiniſtri, confuſio. In prima, pœna ſine culpa, & poſt gloriatio: in ſecunda, pœna pro culpa, & poſt remiſſio: in tertia, pœna pro culpa, & poſt damnatio.*

Crux, quàm varie infamis, & gloriosa.

Galat. 6.

Hugo Vict.

Dicunt

Dicunt homines, quando pœnam ſuſtinent: Si meruiſſemus, non erubeſceremus: nunc autem iniuſtè patimur, ignominioſum eſt nobis. Obloquium videtur: imò, ſi pro culpa pateris, erubeſce: ſi ſine culpa, gloriare. Latro magis eſſe vis, quàm Chriſtus? & fortè ſiniſter blaſphemator, non dexter confeſſor? tu enim, qui pro culpa pateris, nec agnoſcis, nec Iudicem veheraris; ſi ſaltem dexter fuiſſes, culpam humiliter agnoſceres, pœnam patienter perferres, & mox veniam inuenires. Bene ergo ruit in amplexus Crucis Paulus, nec de pœna innocens erubeſcit, quam pridem innocentia Chriſti decorarat: hæc enim tunc ſolùm fugienda, & inſtar infamiæ repellenda, cùm de culpæ turpitudine infamatur. Nullus mortalium tam auide mortem ſubiit, quàm Maria: quia nullus ita innocens properauit. Nulla ibi ratio pœnæ; quia nulla culpa, ideò glorioſiſſima initur. Vide, quæ huc faciant in Cant. Tropol. n.1277.

1014. Mira vbiuis zeli Moyſis conſtantia, & anxia piſſime diuini honoris cuſtodia: & tamen pro ſceleſtiſſima populi idololatria intercedens, imminentem pœnam, iuſtiſſimum ſupplicium conatur retardare: *Cur, Domine, iraſcitur furor tuus contra populum tuum*, &c. Exodi 32.n.11. Et vbi zelus? vbi diuini potiùs honoris vindicta ſollicitanda nónne vacillat? Certè non tam vacillauit pietas in Deum, quam fuit miſerum populum miſerata: timuit illi non tam pœnam, quam ſempiternam infamiam de eadem, dum ſummam fuiſſe culpam recognoſcebat. Non adhuc pœnituerat populum de tãto piaculo, non adhuc pœnitentia culpam purgarat, in ſordibus iacebat idololatriæ: ideò intercedit, nequaquam interceſſurus, ſi tanta pœna leuem, aut nullam culpam, aut quanuis grandem, plecteret abolitã. D.Chryſoſt.tom.3.Serm.de Aſcenſ. *Quid hoc eſt? Contumaciam vides, & pro impiorum ſupplicüs deprecaris? Ideò, inquit, doleo, ideò deprecor, quia dignè cruciantur, quia meritò puniuntur, quia ipſi ſunt ſui cauſa ſupplicij.* Deme culpam, aut ſaltem culpæ contumaciam: & iam pœnam pro nihilo reputaret: in Cruce Chriſti, aut ſaltem dexteri latronis non doleret occiſos, crucem illis ſiniſtri latronis pertimebat. Omnia quippe pœnarum genera inſontibus permiſſa, non tam conciliant dedecus, quam cumulant honorem. Vnde in Maria priùs conditio culpæ ad infamiam, quàm pœnæ ratio erat exquirenda.

Pœna innocentis glorioſa.

Exodi 32.

Chryſoſt.

1015. Hinc benè D.Chryſol. Serm. 135. de D.Laurentio: *Oblata eſt torrenda, &, veriùs dicam, aſſanda martyrio nobilis illa Laurentij caruncula: ſed ille craticulam ſupplicij, lectum quietis putabat. Supplicium dixi ſecundùm animum punientis, non ſecundùm conſcientiam patientis: nullum eſt enim ſupplicium damnati, vbi non eſt pœna peccati.* Vt non ſolùm abſente culpa, pœna infamia; ſed etiam ab ipſa pœna, formalis pœnæ ratio abeſſe cognoſcatur: vnde ad honorem potiùs oſtentanda, quàm ob dedecoris metum abſcondenda. Hinc iam capies, cur arbor illa virens Paradiſi, quæ pomum veneno mortis infectum Adamo porrexit; eadem etiam, ex multorum ſententia, eidem ad abſcondendum ſe Geneſ. 3.n.8. latebras præberet: cùm è contra arida Crucis arbor ſecundum Adamum manifeſtis vlnis ſuſtinens, omnium oculis præberet conſpiciendum. Nimirum, illa culpæ conſcia, infamiam celare frondibus (crediderim magis, ac magis ſuccreſcentibus) cupiebat: hæc innocentiæ teſtis decuſſas ſibi frondes gratulatur: vt pœnam culpæ immunem, & proinde decoram oſtentaret. Philotheus Patriarcha Conſtantinop. Orat. de Cruce apud Gretſ. *Lignum Paradiſi in ſeruitutem abduxit, nuditatémque Adamo induxit, & vt ſe occuleret, effecit: at lignum Crucis Chriſtum in excelſo ſitum omnibus ſpectandum exhibuit.* Sic fit, vt pœna abſque culpa, non ſolùm non petat latibula; ſed potiùs appetat oſtentari. Vnde & Eccleſia, quæ in Maria nullam culpam fuiſſe ſummoperè ſtudet comprobare, anniuerſaria ſolennitate prædicat eius mortem; nec inde aliquid immaculatæ Conceptioni credit derogatum.

Idem probatur.

Chryſol.

Geneſ.3.

Crux Chriſti quàm decora.

Philoth.

Iterum excutiendus Abel initio huius Antholiam adductus. Immolabat ſæpiùs ſe Deo Agnum innocentiſſimum potiùs, quam è grege agnos: & cum adipe victimæ, pingui deuotione, cordis ipſius telas offerebat: in æternum victurus videbatur, qui inter caduca, æternitatis Domino vni anhelabat: & tamen nihil illo diſſolubilius, breue parentum delicium, à fratre impio Geneſ. 4.n.8. trucidatur, primo & opimo ſpolio morti conſecrato. Et cur ita? Cur rem nefariam ſuſtines, æterne Iudex: Nullum beneficium grandius potuit accipere. Si ſuo fato moreretur, ſoluebat originalis culpæ pœnam: dum acerbè, & violenter eripitur, quòd Deum acceptatis ſacrificiis honoret, iam mors minùs tunc debita, iuſtiſſimum manifeſtat. Eleganter D.Chryſoſt. homil. 4. ad Pop. Antioch. eos reprehendens, qui de iniuſtè illata ſibi morte querebantur. *At non volenter, inquis, ſed iniuſtè mori timemus: & quòd, ac ſi nihil eorum, quæ exiſtimamur, cum ſontibus pariter puniamur. Quid ais, dic mihi? Iniuſtè mori times? an iuſtè velles? Et quis tam miſer, & ærumnoſus, vt cùm iniuſtè mori immineat, iuſtè magis mori eligat? Si enim mortem metuere oportet, iuſtè nobis ingruentem timere conuenit: quoniam iniuſtè quidem mortuus, per hoc ipſum cum Sanctis omnibus communicat: apud Deum enim, probatorum, & illuſtrium plures iniuſtam ſuſtinuère mortem, & primus Abel: non enim in fratrem peccans, nec Cain lædens; ſed, quoniam Deum honorabat, ideò iugulatus eſt.* Mors itaque ſine culpa veniens, præmium honorati Numinis reputatur: & decorat Chriſtus Matrem non debitricem, dum illam probando redemptionis myſterio, vt dixi, morti ſubiicit, ſed glorioſiſſimæ, naturæ finem, non culpæ pœnam arbitratus. 1016.

Mors iniuſtè, ſi violenta, nobilior.

Geneſ.4.

Chryſoſt.

Nouit id etiam Ethnicus homo, Cicero Orat. pro Mil. qui hac ratione amicum deſcribit conſtantiſſimum: *His lacrymis non mouetur Milo: eſt quodam incredibili animi robore ſeptus: exilium ibi eſſe putat, vbi virtuti non ſit locus: mortem, naturæ finem eſſe, non pœnam.* Innocens erat, morti inſultabat, licèt oppreſſuræ. Rapiebatur ad ſupplicium Socrates innocentiſſimus impoſiti delicti, imò de vnius veri Numinis confeſſione commendabilis: de quo ita Tertul. lib. de anima, cap.1. *Coniugi obuia, & muliebriter inclamanti: Iniuſtè damnatus es, Socrates! iam & de gratulatione reſponderat: Volebas autem iuſtè?* Nullus niſi hebes & tardus mortem abſolutè infamat: priùs examinanda cauſa, vnde prouenit. Hoc, vt vides, ad caligans naturæ lumen viderunt Ethnici: quid, ſi Chriſtum innocentiſſimum morti traditum, meliori fidei lumine penetrarent? Iniuſtè ergo infamamus Deiparam delicti, quòd moriatur: non 1017.

Cicero

Mors iuſtorū, naturæ finis, non pœna.

Tertull.

poterat iuſtè mori de originali debito; non poterat iuſtè puniri de delicto, quæ ob dilectum iuſtiſſimè occumbit: quia, vt bene Damaſcenus citatus: *Ex qua omnibus vera vita manauit, quomodo illa mortem guſtaret? Sed cedit legi latæ ab eo, quem genuit, & vt filia veteris Adam veterem ſententiam ſubit; (nam & eius Filius, qui eſt vita ipſa, eam non recuſauit:) vt autem Dei viuentis Mater, ad illum ipſum dignè aſſumitur.* Tu pende ſingula, videbis nihil clarius dici potuiſſe, vt mors Mariæ per omnia Christi ſimillima reputetur.

1018. Et certe non aliter vitæ Mater, morti tradenda fuerat: nec mereretur talis eſſe, ſi de culpa aliqua

Maria mori de culpa eſſe non potuit.

mori mereretur. Videbat virginei ventris tumorem, Ioſeph ſponſus puriſſimus: & conceptus conſcius, inſcius myſterij, amatæ coniugis, ſi proderetur, periculum pertimebat: ad quem tunc Angelus timorem auerſurus: *Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu Sancto eſt.* Matth. 1. n. 20.

Matth. 1.

Sed quid, ſi Christum concipiens, adhuc ab impiis Phariſæis, & cæcis, & myſterium blaſphemantibus trucidaretur? an Matri parcerent, Filio non parcentes: Poterat fortaſſe à Phariſæis Maria occidi: ſed ea occiſio non erat deploranda, quia non veniebat de delicto: neque enim mater vitæ, licèt occideretur, occiſionem poterat promereri. D. Chryſol. Serm. 145. *Quam vides, virtus eſt iſta, non crimen: hic non humanus lapſus, ſed diuinus illapſus: hic præmium eſt, non reatus: hic incrementum cæli eſt, non corporis detrimentum: hic non eſt proditio perſonæ, ſed Iudicis eſt ſecretum: hic palma cognitoris eſt, non ſupplicij pœna: hic hominis furtum nō eſt, theſaurus eſt Dei: hic non eſt mortis cauſa, ſed vitæ: & ideò noli timere: quia, quæ vitam parturit, non meretur occidi.* Equidem eadem de cauſa nec meretur mori: quid enim intereſt tantæ cauſæ derogandæ, vtrùm morte afficias, aut nece, ſi vtrumuis de culpa velis irrogatum? Non poterat peccare ad necem, quæ vitam parturit, quia nex de merito, cumulatis filij meritis derogabat: nec ergo peccauit ad mortem, quia ſic Christus vita noſtra inde editus infamaretur. Sin minùs, cedo diſcrimen, cur turpior mors ab homine necis titulo, quàm nex mortis cognomine, à cauſis naturalibus irrogetur? Vtranque certè aut culpa maculat, aut decorat innocentia.

Chryſol.

1019. Moritur ergo Maria, non de culpa, inſtar Christi: vt hoc ipſum illi ad gloriam reputetur, ne in eo ſuper Christum fuiſſe videretur, ſi deſtinatam humanæ conditioni mortem euitaret. Animabat Christus diſcipulos ad tormenta mortis duriſſimæ ſubeunda: deinde ſubdit: *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſeruus ſuper dominum ſuum: ſufficit diſcipulo, vt ſit ſicut magiſter eius; & ſeruo, ſicut Dominus eius.* Matth. 10. n. 24. Si ſermo eſſet de honoribus, & decore, nihil clarius dici potuiſſet: at in re mortis, & probri, cur ſeruis ſufficiat eſſe ſicut Dominus? cur non potiùs infelices de ignominiarum imitatione habeantur? Quia ipſa imitatio tanti Domini, in quacunque re foret, manebat glorioſa. Decorarat Christus necem indebitè inflictam: iam ſeruis eadem pro ſummo decore imputanda. Tertul. in Scorp. aduerſus Gnoſt. cap. 3. *Quia cum magiſter, & Dominus ipſe perpeſſus ſit perſecutionem, & traditionem, & occiſionem; multò magis ſerui, & diſcipuli eandem expendere debebunt: ne quaſi ſuperiores, exempti de iniquitate videantur: quando hoc ipſum ſufficere eis ad gloriam debeat, æquari paſſionibus Domini, & Magiſtri.* Non ſit Mater Filio ſuperior, ſi morti eximatur: imò ſufficiat illi ad gloriam, dum innocens, innocentiſſimi morti, quantùm fieri poteſt, adæquatur.

Imitatio Chriſti uſque glorioſa.

Matth. 10.

Tertull.

Hæc ſunt, quæ mihi de Virgine glorioſe defuncta addere viſum eſt, prout illi non de culpa, ſed de mera naturæ conditione ſibi relictæ, mors dicitur pertinere: ſi tamen pertinuiſſe dicenda eſt, quæ breuiſſime Virgini adhæſit, ſubitò, de meliori vita, auolatura. Altare ligneum ſic Deus iubebat ſibi apparandum, vt haberet *tres cubitos in altitudine.* Exod. 26. n. 1. Vix Sacerdos ſuper ſic erectum altare poſſet miniſtrare, vt omnes fatebuntur, niſi gradus aliqui illi admouerentur. Sed quis iam non opponat illud Exodi eiuſdem alibi: *Non aſcendes per gradus ad altare meum, ne reueletur turpitudo tua.* cap. 20. n. 26. Nec reſpondeas hic de altari lapideo, ſiue terreno ſermonem eſſe: ibi verò de ligneo altari inſtitui ſermonem: nam vtrobique ratio militat, & gradus videntur altari indecentes. Sed audiendus ibi D. Auguſt. tom. 4. quæſt. 113. qui, licèt non omninò dubium amoueat, verbis tamen pulcherrimis imminuit: *De altari quæritur, quomodo tribus cubitis altum eſſe voluerit, cùm tanta ferè ſit ſtatura hominis altitudo. Quomodo ergo miniſtrabatur altari, cùm gradus habere altare alio loco prohibeat? Ne pudenda tua, inquit, reueles ſuper illud. Sed illud dicebat de altari, quod terra, vel lapidibus conſtruendum erat, vbi gradus ipſi coædificati, ad corpus altaris vtique pertinerent. Nunc verò altare fieri de tabulis præcepit: quò ſi apponeretur ad horam adminiſtrationis aliquid, vbi ſtaret miniſter altaris, & peracto miniſterio tolleretur; ad corpus altaris vtique non pertineret.* Itaque ex mente Auguſtini gradus pertinentes de coædificatione ad altare prohibentur: nec pertinere viſi, qui peracto miniſterio, ſubitò amouentur. Sic in re noſtra: pertinet ad nos mors, quia nobis ab origine polluta coædificatur de pathematis, & de imperio ad extremum vſque iudicium nobis immoratura. At non pertinet ad Christum, non ad Mariam, quibus tantùm ad horam miniſterij, & myſterij admouetur, ſtatim glorioſiſſimè remouenda: quia non ab origine illis de culpæ perpetuo iure coædificata. Iam ad articulum quartum accedamus.

1020.

Mors Mariæ, ex more decenda.

Exod. 26.

Exod. 26.

D. Auguſt.

EX QVÆST. XXVII. TERTIÆ PARTIS D. THOMÆ,

ARTICVLVS IV.

Vtrùm per huiuſmodi ſanctificationem fuerit conſecuta, vt nunquam peccaret.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd per ſanctificationem in vtero non fuerit Beata Virgo præſeruata ab omni peccato actuali: quia, vt dictum eſt, poſt primam ſanctificationem, fomes peccati remanſit in Virgine: motus autem fomitis, etiamſi rationem præueniat, eſt peccatum veniale, licèt leuiſſimum: vt Auguſtinus dicit in libro de Trinitate: ergo in Beata Virgine fuit aliquando peccatum veniale. Præterea, ſuper illud Lucæ: *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* dicit Auguſtinus in quæſtionibus veteris, & noui Teſtamenti, quòd Beata Virgo in morte Domini ſtupore quodam dubitauit: ſed dubitare de fide peccatum eſt: ergo Beata Virgo non fuit præſeruata immunis ab omni peccato. Præterea, Chryſoſtomus ſuper Matthæum, exponens illud: *Ecce Mater tua, & fratres tui foris ſtant, quærentes te.* dicit: *Manifeſtum eſt, quòd ſolâ ex vanâ gloriâ hoc faciebant.* Et Ioan. 2. ſuper illud: *Vinum non habent.* dicit idem Chryſoſtomus, quòd volebat illis ponere gratiam, & ſe ipſam clariorem facere per Filium: & fortaſſis quid humanum patiebatur: quemadmodum & fratres eius dicentes: *Manifeſta te ipſum mundo.* Et poſt pauca, ſubdit: *Nondum enim, quam oportebat, de eo opinionem habebat.* Quod totum conſtat eſſe peccatum. Ergo Beata Virgo non fuit præſeruata immunis ab omni peccato.

Sed contrà eſt, quod Auguſtinus dicit in libro de natura, & gratia: *De Sancta Virgine Maria propter honorem Chriſti, nullam prorſus, cùm de peccatis agitur, habere volo quæſtionem: inde enim ſcimus, quòd ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum ex omni parte peccatum; quod concipere, ac parere meruit eum, quem conſtat nullum habuiſſe peccatum.*

Reſpondeo dicendum, quòd illos, quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat, & diſponit, vt ad id, ad quod eliguntur, inueniantur idonei, ſecundùm illud 2. ad Corinthius, 3. *Idoneos nos fecit miniſtros noui Teſtamenti.* Beata autem Virgo fuit electa diuinitùs, vt eſſet Mater Dei: & ideò non eſt dubitandum, quòd Deus per ſuam gratiam, eam ad hoc idoneam reddiderit: ſecundùm quod Angelus ad eam dicit: *Inueniſti gratiam apud Deum, ecce concipies,* &c. Non autem eſſet idonea Mater, ſi peccaſſet aliquando: tum, quia honor parentum redundat in prolem, ſecundùm illud Prou. 17. *Gloria filiorum, patres eorum.* vnde, & per oppoſitum, ignominia matris ad filium redundaſſet: tum etiam, quia ſingularem affinitatem habuit ad Chriſtum, qui ab ea carnem accepit: dicitur autem 2. ad Corinthios, 6. *Quæ conuentio Chriſti ad Belial?* tum etiam, quia ſingula-

ri modo Dei Filius, qui eſt Dei Sapientia, in ipſa habitauit, non ſolùm in anima, ſed etiam in vtero: dicitur autem Sap. 1. *In maleuolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis.* Et ideò ſimpliciter fatendum eſt, quòd Beata Virgo nullum actuale peccatum commiſit, nec mortale, nec veniale: vt ſic in ea impleatur, quod dicitur Cant. 4. *Tota pulchra es, amica mea, & macula non eſt in te.*

Ad primum ergo dicendum, quòd in Beata Virgine poſt ſanctificationem in vtero, remanſit quidem fomes peccati, ſed ligatus: ne, ſcilicet, prorumperet in aliquem motum inordinatum, qui rationem præueniret: & licèt ad hoc operaretur gratia ſanctificationis; non tamen ad hoc ſufficiebat: alioquin virtute illius gratiæ hoc ei fuiſſet præſtitum, vt nullus motus poſſet eſſe in ſenſualitate eius, niſi ratione præuentus: & ſic fomitem non habuiſſet, quod eſt contra ſupradicta. Vnde oportet dicere, quòd complementum illius ligationis, fuit ex diuina prouidentia, quæ non permittebat aliquem motum inordinatum ex fomite prouenire.

Ad ſecundum dicendum, quòd illud verbum Simeonis, Origenes, & quidam alij Doctores exponunt de dolore, quem paſſa eſt in Chriſti paſſione. Ambroſius autem, per gladium dicit ſignificari prudentiam Mariæ, non ignaram myſterij cæleſtis: viuum eſt enim verbum Dei, & validum, & acutius omni gladio acutiſſimo. Quidam verò per gladium, dubitationem intelligunt: quæ tamen non eſt intelligenda dubitatio infidelitatis; ſed admirationis, & diſcuſſionis: dicit enim Baſilius in Epiſt. ad Optimum, quòd Beata Virgo aſſiſtens Cruci, & aſpiciens ſingula poſt teſtimonium Gabrielis, poſt ineffabilem diuinæ Conceptionis notitiam, poſt ingentem miraculorum oſtenſionem, animo fluctuabat: ex vna, ſcilicet, parte videns eum pati abiecta, & ex alia parte conſiderans eius mirifica.

Ad tertium dicendum, quòd in verbis illis Chryſoſtomus exceſſit: poſſunt tamen exponi, vt intelligatur, in ea Dominum cohibuiſſe, non inordinatum inanis gloriæ motum, quantùm ad ipſam; ſed id, quo ab aliis poſſet æſtimari.

EXAMEN TEXTVS D. THOMÆ.

1021. NIHIL ſpecioſius hoc Articulo, in tota hac quæſtione ſcripſit D. Thom. nihil certius; ita tamen, vt nihil rationum congerat perpetuæ Virginis actuali innocentiæ comprobandæ, quod robuſtiùs illius præſeruationem ab originali, non confirmet. Vnde anſa præbita illorum cõiecturæ, (minùs leuis aliquibus reputata,) qui ſecundum articulum iniuriè interpolatum exiſtimarunt: quaſi vix ab eadem mente, hunc, & illum effluere potuiſſe videatur. Articuli materia plana eſt. tantummodo rationes D. Doctoris examinandæ in decus præſeruatæ Mariæ: & prætermiſſis iis, quæ iam alij feliciter laborarunt, quæ denuò addidi, vt ſoleo, ſolummodo ſuggerenda.

1022. RESPONDEO DICENDVM.] Si, quos Deus eligit, præparat; Maria ad maiora electa, electiùs fuit præparata. Tunc ſic: Præparatio præueniens electioni cõmenſutatur: ſed Maria ad maiorẽ dignitatẽ aſſumpta, quàm quæuis alia poſſibilis, vt ſecundum D. Thomam infinitatem quandam de maternitate cõpararet: ergo præparatio, omnium poſſibilium extitit excellentior: ſed poſſibilis fuit præparatio nobiliſſima ab originali, vt ſuprà multis paginis probaui: ergo de facto præparatio præſeruans Virginẽ decorauit. Confirmatur: quia, vt habet hîc D. Thomas, Maria, ſi quouis peccato actuali inquinaretur, non eſſet idonea Mater: atqui longè deformior eſt originalis macula, quàm illa, quæ ex quouis veniali inuritur: vtpote, quæ inimicitiam grauiſſimam inter Creatorem conſtituit, & creaturam: ergo Maria originaliter infecta minùs idonea Mater haberetur. De hoc iam plenam Anthologiam ſuprà dedi.

Maria ido-nea Mater.

1023. TVM QVIA HONOR PARENTVM.] Hæc eſt ſecunda ratio, qua D. Thomas ſupponit infamatum Chriſtũ, & meritò, ſi à Matre vel leuiſſimè actualiter peccante naſceretur: ſed magis infamis eſſet, ſi a Matre originaliter lapſa ortus foret: ergo præcauens Matrem præſeruauit. Minorem latiſſimè iam ab aliis probatam, aliunde ſic deduco. Honor creaturæ rationalis, per ordinẽ ad diuinam imaginem, & ſimilitudinem deſumitur: ſed Maria per peccatum originale, (non per veniale,) omninò imaginis huius, & ſimilitudinis amitteret rationem: ergo magis infamis filium dedecoraret. Probatur id apertè ex illo Dauidico toties repetito: *Homo, cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis* Pſ. 48. n. 13. Vnde D. Amb. ibi: *Eſt autem honor, quia ad imaginem Dei factus eſt rationis capax.* Quod idem habent Auguſt. Euthym. ibidem: & Bern. ſerm. 85. in Cant. quaſi ſolùm obnubiletur hic honor, de beſtiali reſumpta ſimilitudine: ſed per originale peccatum ſimilitudo Dei amittitur, & beſtialis, eſtrænîſque conditio comparatur: ergo illud honorem detruncat in Matre filio infamando. Quòd autem in Adamo non intelligente, vniuerſum humanum genus deformaretur, vt honore ſimilitudinis perdito, præditum beſtiali imagine totum ſordeſceret: innuit Bernard. citatus: *Vt miſer, quid non fuit, cui tunc dicetur ei: Quid ſuperbis, terra, & cinis? Hinc egregia creatura, gregi admixta eſt: hinc beſtiali ſimilitudine, Dei ſimilitudo mutata eſt: hinc ſocietas cum iumentis, pro conſortio Angelorum inita eſt. Vides, quàm ſit fugienda nobis hæc ignorantia, de qua tot millia malorum vniuerſo generi prouenerunt?* Itaque ab Adami ignorantia, in vniuerſum genus hæc mala amittendæ ſimilitudinis redundarunt.

Imago Dei, honor homi-nis.

Pſal. 48.

Ambroſ.

Bernard.

1024. Pulchrè in hanc rem Vrbanus Pontifex IV. tom. 1. Bibliot. adductus, in Metaphraſi Pſal. 50. de peccato originali locutus: *Anima infuſa corpori taliter tabefacto, maculata polluitur, & fœdatur, ſicut in vaſe non ſyncero vinum infuſum, licet optimum, inficitur, & aceſcit. Et in illa infuſione, ipſa anima damnationis ſententiã in ſe iuſtam excipiens, culpam contrahit, & reatum, & pœna perpetua obligatur. Et hæc recordatus ſum, & effudi in me, coram te animam meum, Deus: vt intelligam miſerabiliter in me factum, quod ille primus homo, cùm in honore eſſet, in ſe non intellexit, à te iuſtiſſimè facies dum.* Non potuit ergo Maria in ſe, imò nec in Adamo, hunc honorẽ perdere, ne id Filio in dedecus verteretur. Habet in hanc rem optima verba D. Anaſtaſius Sinaïta lib. 6. Hexam. quorum iam aliqua ad rem aliam libauit Salazar cap. 26. n. 6. quæ tamen maximè in rem præſentem ſcripta iures. Do locũ auctiùs, & cumulatum. Ergo S. Doctor prædicto libro ad finem, vt probet illa ex cap. 1. & 2. Geneſ. de ſecundo Adamo Chriſto myſticè accipiẽda: *Qui præſit, & dominetur piſcibus, volucribus, & omnibus iumẽtis.* quia vnicè imago, & ſimilitudo inuiſibilis Dei Patris, vtpote cuius figura, & ſplendor ſubſtantiæ eſt: cùm nos ad ipſius Chriſti Verbi imaginem & ſimilitudinẽ produceremur, ſic concludit: *Quòd ſi ad litteram progreſſi, illic maneamus: quomodo poteris oſtendere, glorioſiſſimam illam Dei Matrem, eſſe ad Dei imaginem, & ſimilitudinem? Vbi enim imperauit illa, aut eſt dominata beſtiis ſenſibilibus, aut piſcibus, aut volucribus, aut vniuerſa terra: quæ à facie Herodis migrauit in Ægyptũ? Et quis mihi, dic, quæſo, aut ex hominibus, aut ex Dæmonibus audebit dicere, quòd ea, quæ eſt, eiuſdem ſimul cum Deo eſſentiæ, quoad carnẽ attinet, non ſit ad imaginem, & ſimilitudinem eius, qui eſt ex ipſâ natus? Quomodo eſt enim Mater eiuſmodi Filij, non ferens in ſe integram, & illæſam fœtus ſui imaginem?* Quaſi, ex mente Anaſtaſij, ideò ſolus ſenſus litteralis, ſpreto myſtico, hic veniat minùs aptus: quia ſi cui hominum imperium materiale rerum eſſet concedendum, id maximè Mariæ tribueretur; quod tamen non euenit. Sed ad rem: in ſenſu myſtico Maria non vteunque, ſed *integram, & illæſam* conſeruauit Filij Verbi imaginem, quam cæteri corrupimus, & ex origine protocorrupti parentis trahimus, beſtiali metamorphoſi temeratam. Dum verò neque hominibus, neque Dæmonibus, negandæ huius imaginis audaciam permittit, quam deinde illæſam proteſtatur; ab hominum, & Dęmoniorum linguâ eiuſdem integritatem fatendam ſupponebat. Sed quid mirum audeant homines, quod Dæmones

His in Adamo perditus.

Vrban. IV.

Salazar.

Maria, imago illæſa.

Anaſt. Sin

formidant: ſi hi innocentiam Mariæ trepidantes agnoſcunt; illi non ita clarè penetrare poſſunt.

Peccati originalis effectus, etiã poſt condonationem.

1025. TVM QVIA SINGVLORVM AFFINITATEM.] Ex carne, quam Chriſtus Dominus à Matre accepit, vnde illi ſingulariſſime fuit coniunctus, probat Doctor Angelicus, non debuiſſe Mariam peccato aliquo actuali fœdari: tunc enim iam Chriſto aliquid foret commune cum Belial, quod eſt cõtra Apoſtolum 2. Cor. 6. quam rationẽ probatã identitate Carnis Chriſti, & Mariæ, originaliſque culpæ fœditate, grauiter preſſit, & retorſit Salazar c. 26. à n. 4. Rem aliter ſic cõfirmo. Longè fœdiùs caro originis labe corrũpitur, quã quouis peccato actuali mortali, nedum veniali. Sed hæc ex D. Thom. repugnant Mariæ propter identitatẽ Carnis cum Chriſto: ergo à fortiori illud originis peccatum repugnabit. Maior probatur: quia ab originali, mortis debitum, fomitis incurſio, affectus rebellatio eſt, etiam poſt gratiam: quæ tamen in ſtatu innocentiæ condonatis actualibus non perdurarunt: ergo, &c. Id totum cõfirmat his verbis Vrbanus citatus: *Tu autem, Deus, qui diues es in miſericordia, dimittens originalia, & actualia, non propter meritum noſtrum, ſed propter nimiam charitatem, qua dilexiſti nos: cùm ſic eſſemus mortui in peccatis, conuiuificaſti nos per tuam gratiam in Baptiſmo, animam à vetuſtate culpa mundando, reatum eius ſoluendo, ac ipſam a pœna perpetua liberando: & propterea tibi, Domine, ſemper in populis confitebor. Veruntamen adhuc in carne mea, Domine, ſentio inceſſanter etiam poſt Baptiſmum concupiſcentiam illam carnis, quæ eſt fomes peccati, languor naturæ, tyrannus carnis; ſtimulus mortis, lex membrorum, repugnans legi mentis meæ, & captiuans me in lege peccati.* Ne autem putares hæc mala carnis ab actualibus peccatis, quæ ſuprà etiam dixerat, deriuata fuiſſe, ſubdit ſtatim: *In hoc autem conſidero, & ſuſpiro iuſtiſſimam condemnationis ſententiam tuam, Deus, quam in Adam, & in eius poſteros, ratione illius inobedientiæ protuliſti, quod, videlicet, non eſt aliquis, ſi poſt Baptiſmum vixerit in ſua carne, qui non ab huius hoſtilis concupiſcentiã affligatur.* Sic caro ab originali, magis quàm à quouis actuali peccato ſordidatur: vnde ab hoc Caro Chriſti fœdiùs cum Maria identificari videretur.

Salazar.

Vrban. IV.

Eſt radix actualium.

1026. Secundò, ſic argumentor: Radix omnium actualium in nobis, vt plurimùm, eſt peccatum originis: ſed peccatũ quoduis eſt corruptionis alicuius, & fœditatis cauſa: ergo magis originale peccatum fœditatẽ inducet, & corruptionem. Minorem dant omnes: probo cõſequentiam: quia id corrumpens, vnde cætera corrumpentia deriuantur, quaſi in virtute illorum omniũ corruptelam videtur continere Maiorem probat citatus Vrbanus ad illa verba: *Ecce in iniquitatibus conceptus ſum.* & efficaciter quidẽ, prout in ſubiecta materia dari poteſt: ergo ibi ita: *in iniquitatibus, id eſt, originalibus, & actualibus conceptus ſum: ne intelligis, Deus meus, qui gallo intelligentiam contuliſti, quòd ego intelligam dicere in parentum meorum originalibus, & actualibus me conceptum; cùm credam, quòd & eorum originalia deleueris in Baptiſmo; & ipſorũ actualia mihi tu, Domine iuſte Index, imputare non velis, niſi ipſorum actualium fuero imitator: quoniam tu dixiſti, quòd iniquitatem patris filius non portaret Sed hæc eſt intentio mea, Deus: in iniquitatibus originalibus, & actualibus me conceptum; hoc eſt, in illa lege noſtra originis vitioſa, in qua omnes corrumpimur, & naſcimur in vtero, & ex vtero filij iræ tuæ: atque per traducem, libidinoſã carnis concupiſcentiã, etiam antequàm peccemus, conſtituimur peccatores, atque ad actualia promores. Sed, cùm non ſit niſi vnum, & ſolum originale peccatum, quod a parentibus trahitur, pro quo non baptizati paruuli damnabuntur, non me velis, Domine, arguere in furore, ſi plurali numero vſus ſum in hac parte dicendo, quod in originalibus, & actualibus ſum conceptus: cum dixerim hoc pro eo, quod illud vnum originale peccatum plures habet effectus: & quia in illo vno originali peccato intelligi plura poſſunt, ſi quaſi per membra ſingula diuidantur.* Nolui veriſſimam, licèt prolixam, tanti Pontificis ſententiam intercidere: itaque Chriſtus carnem magis infectam, & penitùs de radice vitiatam ad corruptionem, ſumeret à Matre, ſi hæc origine praua afficeretur, quàm ſi pollueretur quouis actuali.

Vrban. IV.

Tertiò: quia ideò Chriſtus nullam habet conuentionem ad Belial, quia eſt ſegregatus a peccatoribus, & purior cælis factus: atqui ſi carnem aſſumeret in matre originaliter infectã, magis coniungeretur peccatoribus omnibus; quàm ſi quouis actuali fœdatam ſumeret: ergo. Cætera patẽt, probo minorem: quia, qui contraxit originale, a fortiore peccauit in Adamo: ſed in illo, cũ omnibus peccatoribus peccãdo coniunctus fuit, ita vt omnibus immixtus, & coagulatus videretur: (quod in actualibus non euenit:) ergo intentum. Acutè, & grauiter hoc ſcribit ibidem Sanctiſſimus Pontifex Vrbanus, ſic ſupradictis ſubiungẽs: *Et maximè, quia in hoc plurali numero intelligo, ſicut & tu ipſe intelligis, ſingularẽ.* &c. *Ita & ego, Domine mi colende, dicendo pluraliter, in iniquitatibus originalibus, & actualibus me conceptum, intelligo dicere me conceptum de illo vno, & ſingulari originali peccato, in quo omnes in Adam peccauerunt, vt in materia, vel maſſa: nam in eo ſeminaliter omnes erant, quando ipſe naturam corrupit humanam, & in illo vno homine, qui omnium noſtrùm fuit materia, & origo, omnes concupiſcentialiter deſcendunt; & per propagationis ſucceſſionem, & carnis concupiſcentiam, occultè illa corruptio in poſteros demigrauit.* Itaque originale, in quo quiſque concipitur, licèt ſit vnum reipsã; ideò ex mente doctiſſimi Pontificis multiplex dici poteſt: quia in protoparente omnes permixti, dum ſinguli ab Adamo illud trahunt: hoc vnũ, in quo omnes copulabantur, quaſi multiplex, ſinguli aliorum participes quodãmodo trahere videntur. Et quidem ſi nulla alia ratio daretur, ne Maria in Adamo peccaret, quàm vt Chriſtus magis à peccatoribus ſegregatus videretur, ſatis, ſuperque illa eſſet exiſtimanda. Non itaque Chriſtus carnem à Matre originaliter accipit præfœdatam, ne plùs cum peccatoribus in communi maſſa coniunctus, minùs à Belial ſeiungeretur. Quod optimè ex D. Paulo indecens putat Doctor Angelicus. 1027.

Per originalẽ culpam magis congregamur omnibus peccatoribus.

Vrban. IV.

Et fortaſſe ideò Dæmon in hoc loco vocatur *Belial*: quæ vox, vt cũ Hieronymo multi probant, ſignificat, *abſque iugo*: à particulã בלי, id eſt, *abſque*, & עול id eſt, *iugum*. quaſi nihil magis ab obedientiſſimo Chriſto diſſentiat, quàm rebellis inobedientia. Vnde, cùm nulla inobedientia fœdior appareat, quàm illa, qua Adam, & in illo omnes, præceptum pomi vetiti tranſgreſſus eſt; eò magis a Belial, & eius mẽbris Chriſtus ſegregabitur, quò Maria, vnde carnem ſumpſit, remotior ab Adami inobedientiã cõſtituatur. Inde ſæpè omnes Patres, obedientiam 1028.

Belial quid ſonet.

obedientiam Virginis oppoſitam inobedientiæ protnparentum ſummopere celebrarunt. Quòd ſi cũ alıis explices *Belial*, quaſi בלי אור, hoc eſt, *ſine luce, tenebroſus*; vide, quę fuſiſſimè ſupra dixi de luce Mariana, déque fugatis ab eius Cóceptione tenebris: & videbis, quãò longiùs Chriſtus diſtet à Belial, dũ radicem omniũ tenebrarũ, & totius cæcitatis cauſã, id eſt, peccatũ originale, vt ibi probaui, ab illa penitùs remouit. Sũt qui Belial explicẽt, quaſi בלי יעל, id eſt, *inutilis, improficiens*: vt dũ multa ſuprà dixi de vtilitatibus à pura Marię cõceptione nobis prouenientibus, intelligas, eò minùs Chriſto cum inutili Belial conuenire, quò de innocẽtia vtiliorem nobis Patronam apparauit.

1029. Oppones. Sicut de Mariæ ſanguinibus, (ſic ferè loquuntur Patres) id eſt, de eius carne, Chriſtus eſt formatus: ſic Maria de parentum ſanguinibus formata fuit: ergo, ſicut non obſtat opinioni noſtræ, quòd Maria in parentibus fœdaretur, vt illã modò præſeruatam, & puriſſimã celebremus; ſic nõ obſtaret in ſentẽtiã contrariã, quòd Caro Chriſti in Maria, originaliter ſaltem, præfœdaretur, vt ille à peccatoribus ſegregatus, & puriſſimus habeatur. Nego ſequelã. Si enim hęc ratio aliquid cõcluderet, etiã probaret, non opus eſſe, vt Maria maiori ſanctitate niteret, quã parentes: quod tamẽ eſt cõtra D. Thomam, & contra totã Eccleſiam, quę neque veniali culpa Virginẽ fatetur maculatã. Ratio ergo diuerſitatis eſt: quia decuit, vt Caro Chriſti, purior niteret, quã Caro Mariæ: vnde hæc nũquã in ſe, ſed ſolũ in parẽtibus fœda fuit: Chriſti verò Caro, nec in ſe, nec in parente debuit maculari.

Maria parẽtum ſaltem originaliter peccato perfuſa.

1030. Vrgebis. Si decor, & dignitas Chriſti augetur, quòd caro in Matre, cui ſingulariter erat coniungendus, non macularetur; dignior etiã foret, ſi in auis, abauis, & proauis nunquã fœdaretur: hoc eſt falſum, ideò enim reapſe cautũ non eſt, & Chriſti maiores omnes ſub originali macula, præter Mariam, conſtituimus: ergo & illud. Et quidem in re ſimili, huc collimabat D. Bernard. epiſt. illã 174. vbi ita: *Quid adhuc addendum his putamus honoribus? Vt honoretur, inquiunt, & conceptus, qui honorãdum præiuit partum: quoniã, ſi ille non præceſſiſſet, nec iſte eſſet, qui honoratur. Quid ſi alius propter eandem cauſam, vtrique Parenti eius feſtos honores aſſerat deferendos? Sed & de auis, & proauis id ipſũ poſſet pro ſimili cauſà quilibet flagitare: & ſic tenderetur in infinitũ, & feſtorũ non eſſet numerus.* Hoc argumentũ, ni ego fallor, tacitè vt illuderent, putarunt aliqui in Adamo, illęſam quandã carnis particulam fuiſſe reſeruatã, quæ per traducẽ, vſque ad Mariam, & Chriſtum omnis labis immunis deduceretur. Vnde facilè reſponderent, neque Matrem, neque Filium à parentibus peccatoribus fœdari, nec ab illorum indignà conditione dependere: à quibus ſolam intemeratam particulam deſumpsêre. Sed hoc inſomnium eſt, & fictitium, planéque chimericum doctis exiſtimatur.

Proponitur obiectio.

Bernard.

1031. Reſpondeo ergo, ad pleniſſimã Chriſti dignitatẽ, ſatis fuiſſe eius Matrem, & non auos præſeruari: idque duplici ex cauſà, altera ex parte Chriſti, altera ex parte Mariæ. Prima: quia Chriſtus illud debebat ſumere, quod erat curaturus; ſed tamẽ ſine iniuria Diuinitatis: ſumpſit ergo carnẽ ipſam in prioribus fœdatam, & ſic peccatricem: ſed in Matre iam purã, ne dedecus Matris in Filium, vt in ſimili fatetur D. Thomas, redundaret: infamia enim originis, quò proximior, maior: ſicut nobilitas parentũ ſingularis clariùs videtur filios afficere, quam nepotes. Hinc Eccleſia, vt obiter Bernardo reſpondeas, Mariæ cõdecorandæ iã nunc vtrũque illius parentem immediatum, Ioachimum, & Annam, annuã feſtiuitate putat celebrandũ, ſuperiores aliõs gradus non ita curans. Secunda cauſa ex parte Mariæ eſt: quia ſic Chriſtus etiã reſpexit honori ſuo, vt Matris priuilegio attenderet, vnde illam, & nõ alios ſpeciali prærogatiuã puræ conceptionis ex puris creaturis ſingulariter voluit decoratam: nec ita glorioſa Deipara, ſi hoc priuilegium aliis eſſet commune. Robur huius rationis peto à Bernardo citato, vbi ad rem aliam, ſed in mẽtem meã ſic ſcribit: *Dico peperiſſe Virginem, nõ tamen partũ a Virgine: alioqui, vbi erat prærogatiua Matris Domini, quæ ſingulariter creditur exultare, & munere prolis, & integritate carnis? Si tantundem dederis & Matri ipſius, nõ eſt hoc Virginem honorare, ſed honori detrahere.* Sic in re noſtra: Maria in carne parentũ purã nõ decorabatur, ſed ſingularis phœnicis honorẽ amittebat. Non itaque eſt infamia Chriſti, ſi carnẽ in atauis ſumat ægrã, vtpote ſanandam, de quo multa Chryſolog. Serm. 143. quem lege omninò: itẽ, vt ſingulare priuilegium Matri cõſeruaret: at veniret minùs decẽs, ſi pariter ægrã ſumeret in Matre: auitus enim morbus curationi expedit, ſicut materna ſalus cõuenit honori.

Et diſſoluitur.

Bernard.

Chryſol.

1032. Qvia singvlari modo Dei Filivs.] Ex eo, quòd modo ſingulariſſimo Deus in Mariæ nõ ſolùm anima, ſed carne habitaſſet; eruit D. Thomas, non potuiſſe actuali peccato ſubiacere: & ſic vult interpretandũ illud Sap. 1. n. 4. *In maleuolam animam non introibit ſapientia: nec habitabit in corpore ſubdito peccatis.* Expende mihi obiter, quã immeritò à contrariis ſugillentur Authores noſtri, quòd nonnulla ſacra Oracula accõmodent Conceptioni, quæ illi apta nata videntur: cùm Doctor Angelicus ad rem ſuam, hoc & alia pluſcula, in tota hac quæſt. optimo iure putarit deducenda. Ad rem. Locus Salomonis, dum Mariæ fauet, ex mente D. Thomæ ſic explicandus: in cæteris ſedẽ amoris ſuam, magis ratione animæ iuſtificatæ, quã ratione corporis, Deus collocat: at in Maria, etiam ratione corporis, cuius vterum ſingulariter impleuit, præcipuum charitatis thronũ ſibi viſus erexiſſe. Hinc iã ſic arguo: Deus non ſolũ anima, ſed etiã in carne Mariæ ſpecialiter habitauit: ergo Maria vtrobique ſancta, & puriſſima proportionaliter eſſe debuit. Planũ id: tũc ſic: Ergo peccatũ illud, quod carnẽ magis fœdauerit, alienus ab hac carne reputandũ: ſed nullũ aliud id præſtat turpiùs quam originale, vt n. 1025. probaui: igitur hoc à Maria maximè amouendum. Maior patet: quia, ſi corporis munditiei corporeæ Verbi habitationi exigitur, id ab illo præcipuè tollendum, quod magis illam munditiem inquinarit. Minorem, in qua ſola eſt difficultas, iterum ſic oſtendo.

Sap. 1.

Originali culpâ plus quàm aliâ caro fœdatur.

1032. Peccatum originis, præterquàm quòd cum cęteris, propriam animæ inurat maculam, tamẽ priuato iure corporis, quoad poteſt, fœdat materiam, quod actualibus non ita conuenit: ergo intentum. Probatur hoc manifeſtè: quia labes hæc, è carne pręfœdatã, & pręcorruptã, animã in ortu ſuo, ex ſe naturaliter purã factã vnione coinquinat, & contaminat, vt omnes fatentur: ergo ipſa caro, quantùm res patitur, fœditatem habebat ſibi inditam: ideò eleganter Vrbanus Papa toties citatus: *Quia concepti ſumus illa vitioſa lege concupiſcendi, nobis ex*

Id probatur.

peccato primi hominis occultè, & miſerabiliter accidentis: ideò originalis peccati ex tua iuſtiſſima, Deus, ſententia rei ſumus. Nam, quemadmodum tu, Deus omnipotens, cognitor occultorum, occultiſſimam gratiam Spiritus Sancti tui latenter infundis tuis fidelibus, & etiã paruulis in Baptiſmo: ſic & homo ille, per quem originale peccatũ hoc intrauit in mundum, in ſe omnes de ſtirpe ſua venturos, occulta tabe, & fœditate ſua libidinoſa concupiſcentia adeo tabeſcauit: quòd anima à te, Deus, creata (ſic legendum) *infuſa corpori taliter tabefacto, maculatur, polluitur, & fœdatur: ſicut in vaſe non ſyncero vinum infuſum, licèt optimum, inficitur, & aceſcit.* Quod nõ ita capias, quaſi peccatum originale, ſecundùm ſuam rationem formalem, ſit ſubiectiuè in carne: id enim meritò negat D. Thom. 1.2.q.83.a.1. vtpote falſiſſimum: ſed, quia ſemen, & caro per modum cuiuſdam contagij, maculam illam animæ imprimere videtur: vnde ibidem ab ipſo Angelico Doctore, inſtrumẽtalis cauſa ſpiritualis maculæ, pleno ore præfœdata caro appellatur. Hoc ergo non leue eſt diſcrimen originalis culpæ ab actualibus: quòd in his ab anima in carnem macula videtur deriuata: contra verò in illa. Non itaque aliunde pleniùs fœdatur caro, quàm ab origine: ergo Deus ſingulari modo habitaturus non ſolùm in anima, ſed etiam in carne Mariæ, magiſtiùs originis labẽ, quàm actualẽ quamlibet præcaueret.

Vrban.IV. D.Thom.

1034. Dices, multò magis ad libidines, v.g. fornicationem, carnem eſſe inſtrumentũ peccati actualis. Sed reſpondeo, vt modò innuebam, in his caſibus ita eſſe carnem actualium peccatorum inſtrumentum, vt tota macula ab anima priùs liberè culpam volente deriuetur: at in peccato originis, ante animam caro ſordida eſt in ſuo genere, animam deinde longè turpiùs fœdatura: vnde in actualibus, inſtrumentum motum; in originali, inſtrumentum mouens, quod longè eſt fœdius, videtur appellandum. Exemplo rem declaro. Adam integer in ſtatu innocentiæ ore vſus eſt inſtrumento, ad pomum vetitum guloſè comedendum: hoc ipſo ore ſi poſteà, amiſſa iam originali iuſtitia, ad ſimiles actus vteretur; id vtplurimùm noſceremus diſcriminis: quòd in primo, ipſe gulam excirauit, & os: at in aliis, quòd rebellantibus iam appetitionibus, ab ore auido, & gula inhiante excitaretur. Ecquem oris concurſum iudices fœdiorem? Ecquod gulę fœdius putes miniſterium? dum mouent, an dum mouentur? Cæcus videat. Sic in re noſtra. Iam verò de corpore, & anima Deiparæ à nulla vnquam labe præhabitata, fuſiſſime in ſuperioribus diſſeruimus. Pluſcula ſubiungemus.

Soluitur obiectio.

1035. Et ita simpliciter.] Putat B. Thomas non poſſe conſtare elogium illud Marianum Cant. 4. *Tota pulchra es, amica mea, & macula non eſt in te.* ſi in Maria aliquod etiam peccatum veniale poneretur: vnde omninò ab illa remouendum ſeriò, & meritò aſſeuerat. Et certè neſcio, cur hinc tam ſecurè originali maculæ addicta credatur, quæ veniali maculæ vel leuiſſimæ tradi non præſumitur: cùm illa ad Incarnationis myſterij decentiam longè fœdior denotetur. In Græco pro *macula* eſt *μῶμ@*: de qua voce grauiter, & ſalsè iam Salazar cap. 26. n. 15. Sic omnes Propugnatores Mariæ ab hoc maximè loco rem firmarunt, & fuſiſſimè nuperrimus Perlin. Ego breuiſſimè, ſed aliter locum examino. Suppono ergo ex mente abſque dubio D. Thomæ, citata verba ex Cant. longè aliter Eccleſiæ, & cuiuis animæ, quàm Deiparæ venire accommodanda: illis enim in ſenſu mundatiuo, vt ſic dicam; at Mariæ in ſenſu decantantur præſeruatiuo. Probatur: quia anima, ſaltem originaliter fœdata, vel Eccleſia ex peccatoribus actualibus multis conſtans, tunc abſque macula dicitur, quando à ſordibus contractis per gratiam, & Chriſti Sanguinem mundatur, vt veniat abſque macula, & ruga, deſponſanda: aliàs nec munda eſſet, nec ſine macula. At Maria hîc munda, & ſine macula appellatur: quia nunquam ſordes paſſa: ſi enim hæc non eſſet mens Angelici Doctoris, fruſtrà hoc encomium Mariæ accommodaretur, ad oſtendendam perpetuã illius ab omnibus actualibus innocentiam. Dicitur itaque Eccleſiæ: *Macula non eſt in te.* quia præhabitas iam deleſti. Dicitur verò Mariæ: *Macula non eſt in te.* quia delendas nunquam habuiſti. In ſenſu ergo præſeruatiuo hæc verba à D. Thoma neceſſariò accipiuntur, aliunde nihil probaturus. His poſitis, iam ſic argumentor.

Cant 4. Maria quomodo ſine maculâ dicatur. Salazar. Perlin.

In ſenſu præſeruatiuo vt ſic, Maria *tota pulchra*, & abſque macula appellatur: ergo ex toto, etiam quoad originem fuit præſeruata. Probo conſequentiam. Ideò in ſenſu mundatiuo colligitur, Eccleſiam Chriſti Sanguine, non ſolùm ab originali, ſed etiam ab actualibus aliquorum membrorum ſui fuiſſe mundatam: quia aliàs non eſſet in hoc ſenſu tota pulchra, ſi quauis macula originis, aut actus fœdata relinqueretur: ergo eadem verba in ſenſu præſeruatiuo erga Mariam, perinde ſe habebunt. Antecedens probatur ex omnibus illis Patribus, qui hæc verba ſolummodo volunt dicta ad animam, vel Eccleſiam, quando iam in Cælo triumphat: quaſi ibi ſolummodo *tota pulchra* poſſit appellari, vbi ſolùm datur plena mundities, & perfectiſſima purgatio à ſordibus: quæ ſemper in hac vita, ſaltem leuiſſimè, ſolent commaculare. Hi ſunt D. Auguſt. lib. 1. retract. cap. 29. lib. 2. cap. 18. D. Hier. lib. 3. aduerſùs Pelagianos, D. Bern. Serm. 38. in Cant. Beda ad hunc locum propriis Commentariis: quia, nimirum, non poteſt intelligi perfectè mundata, vbi, dum viuit, aliquid ſordis retinet, quod identidem de humana contrahitur fragilitate. Tunc ſic: ergo nec Maria in ſenſu præſeruatiuo, perfectè immaculata dici potuit, ſi quid vſquam originalis ſordis contraxiſſet. Patet: quia, ſicut plenam munditiem impedit næuus vel leuiſſimus: ſic plenam præſeruationem origo fœdata impediet omninò. Confirmatur totum ex Auguſtino tomo 4. lib. 3. quæſt. 4. vbi ita: *Ab omni vitio purum, ſolet Scriptura ἄμωμον appellare.* Sed in hoc loco Maria à Septuaginta, *ἄμωμος*, id eſt, abſque momo appellatur, dum dicunt: *Et momus non eſt in te.* Ergo in ſuo genere præſeruante, ſine vllo vitio intelligenda. Vide, quæ multa de hac re dixi in Cantico meo Dramatico.

1036. *Idem probatur.* Auguſt. Hieron. Bernard. Beda.

Periocha Examinis.

Ex dictis in hoc Articulo, hæc nobis fuſiùs veniunt elucidanda. Maria, in Matrem electa, condignè præparatur. Dei imaginem illæſam conſeruauit. Eius vel honor, vel infamia in Chriſtum deriuatur. Culpam originis, tanquam vitiorum radicem, euitauit. Obedientiæ Princeps, in Adamo non rebellauit. Dei thronus eſt, puriſſimus ad delicias.

ANTHO

ANTHOLOGIA XVI.

Maria in Matrem electa condignè præparatur.

§. I.

Quàm aliter homo, & Deus ſoleant ſibi inſtrumenta comparare: & quàm ſedulò Deipara diſponatur.

1037. *Homo cur inſtrumentis aptis indigeat.*

HOc eſt humanæ, à diuinæ maieſtatis conditione, in eligendis inſtrumentis, diſcrimen maximum, dum homo ſemper ex ſe aptiſſimum, Deus verò ineptum ex ſe apparat miniſterium: quòd ille aſſumpti inſtrumenti indiget efficacia, hic verò efficaciam inſtrumento attribuit aſſumendo. Indiget homo adiutorio, & auxilium à miniſtris mutuatur; at Deus plusquam ſatis ſibi ſufficiens, auxilium à miniſtris non requirit: ille miniſtros ſupponit; hic componit: ille parata comparat indigus; hic aſſumenda inſtrumenta præparat beneficus. Quæſiturus Abraham nuptias Iſaaco ſuo, expedit ſeruum quendam in Meſopotamiam. Sed quem ſeruum? *Dixitque ad ſeruum ſeniorem domus ſuæ.* Geneſ. 24. num. 1. Difficilis erat via, longis, & laborioſis itineribus peragenda, cui robuſtus iuuenis, ætas integra aptior videbatur: cur ergo præmittatur vetulus fatigatus, ipſo, etſi non alio, ſenectutis morbo affectus moleſtiſſimo? Quid, ſanctiſſime Patriarcha, conſeni tuo non parcis? Quid dilecto non conſulis Procuratori? Mauellet, credo, Abraham florenti iuueni negotium committere, ſi poſſet, Elieſerique ſuo adimere id laboris: non tamen iuueni poterat dare, quæ tantæ expeditioni erant neceſſaria, ſcilicet, mentem, conſilium, rationem, quæ ſenem prudentiſſimum decorabant: homo erat, nec tam inſtrumenta negotiis apta facit, quàm facta eligit. Ferat ſenex laborem, quia de prudentia negotio efficacior. Oleaſter ibi: *Docet, ardua negotia, non niſi ſenioribus, & præcipuis domus eſſe committenda, maximè ea, in quibus prudentia opus eſt: licèt enim ad exercitium, aptiores iuuenes videantur; ſi tamen negotium diſcretione eget, eo dimiſſis, ſeniores mittendi ſunt.* Aliunde ergo iam à Deo, & ab experientia edoctus ſenex, miniſtrat Abrahamo, qui has dotes iuueni alicui è ſuis indere non poterat.

Geneſ. 24.

Oleaſt.

1038. Percepta ſomnij ſui explicatione, Pharao penè ad coronam euehit Ioſephum, & alendæ Ægypti, moderandique imperij committit rationes: ſubditque cauſam: *Nunquid inuenire poterimus talem virum, qui ſpiritu Dei plenus ſit?* Geneſ. 41. num. 38. Non nouerat tunc Pharao verum Deum, nec immiſſi ſpiritus ſanctitatem ſatis percallebat: Ioſephum, quamuis excellentiorem; tamen quaſi vnum ab Ægyptiis Magis, & ſomniorum conìectoribus reputabat. Vnde ergo Monarcha potentiſſimus, &, vt gentis illius ingenium ferebat, faſtuoſiſſimus; poſſe ſimilem inuenire in propriis, aut in alienis prouinciis deſperabat? Quia, licèt ſe Regem, hominem tamen agnoſcebat: & quidquid illud erat ſpiritus, non tam fieri, quàm factum aſſumi poſſe ab ipſo intelligebat. Meritò igitur de meliori alio inueniendo dubius, inuentum retinet: ne fortè impos condendi miniſtri apti, dimiſſo inuento, & quæſito non dato, ieiunaret. Nouerint Reges nullis ſuis viribus dotes miniſtro infundendas; vt prudenter aliunde dotatos eligant in officia: quod hodie minùs attendi, piè politicus hîc queritur Oleaſter: *Quos Deus erexit, exaltet Princeps: multi enim ſunt, quibus Deus optimas dotes dedit, quos Principes non curant, & inhabiles loco eorum ſubrogant.* Eſt, ſubrogent, ſubrogent ineptos: dum enim illos reddere non poſſunt aptiores, eiſdem, ſibique ruinam apparabunt. Sed de hoc alibi. Redeo ad ſcopum.

Geneſ 41.

Rex aptos miniſtros eligat.

Oleaſt.

Solus eſt Deus, qui inepta ex ſe ſumens inſtrumenta, reddit aptiſſima: & aliunde inutilia, ſcopo deſtinato excolit efficacia: ipſe dotes, ipſe virtutem infundit, quibus miniſterium optunè obeatur. Miſſurus Chriſtus Apoſtolos Orbem conuerſuros, ait illis: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Matth. 28. num. 19. Quo non apparatu, qua non pompa apud gentes, falſæ ſanctificationis miniſteria apparabantur? Mirum eſt lectu. Cur ergo veriſſimam ſanctificationem ſuam Chriſtus, pauculis verbis, pauciori aquæ, & tam abſque ſtrepitu committit? Cur commouendis aſſuetarum ſuperſtitioni operoſæ, gentium animis, operoſum aliquod miniſterium non aſſumitur? Cur ſimplex inſtrumentum, multiplici gratiæ negotio apparatur? Reſpondet elegantiſſimè Tertul. lib. de Baptiſmo, cap. 2. *Nihil adeò eſt, quod obduret mentes hominum, quàm ſimplicitas diuinorum operum, quæ in actu videntur; & magnificentia, quæ in effectu promittitur. vt hîc quoque, quoniam tanta ſimplicitate, ſine pompa, ſine apparatu nouo aliquo, denique ſine ſumptu, homo in aqua demiſſus, & inter pauca verba tinctus, non multò, vel nihilo mundior reſurgit: eò incredibilis exiſtimetur* conſecutio

1039. *Deus inſtrumentis ineptis tribuit efficaciam.*

Matth. 28.

Et inde verus Deus probatur.

conſecutio æternitatis. Mentior, ſi non è contrario Idolorum ſolennia, vel arcana, de ſuggeſtu,& apparatu, déque ſumptu, fidem, & authoritatem ſibi extruunt. Proh miſera incredulitas, quæ denegas Deo proprietates ſuas, ſimplicitatem, & poteſtatem. Hæc eſt enim Dei proprietas, vt ſimplici inſtrumento mira poſſit, vtpote cui inepto aliunde virtutem & efficaciam communicat, non tam dotes eius ſupponens, quàm has illi apponens, vt electum miniſterio adaptetur.

1040. Hinc Apoſtolus: *Quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, vt confundat ſapientes:& infirma mundi elegit Deus,vt confundat fortia.* 1. Corinth. 1. n.27.

1.Cor.1. Id explicatur. Verba intellectu facilia viſa cæteris, quæ tamen mihi aliquid adhuc ingerunt difficultatis:ſi enim fortia ſunt,ſi ſapientia, quomodo per ſtultitiam, & infirmitatem ſuperantur? Quid ſtultus, quid infirmus in illa poterunt, tanquam excellentiores: quibus neceſſariò cedunt de excellentia? An non eſt implicatio in terminis,ſi mala bonis præſtare aſſeuerentur:Certè foret, ſi mala permanerent, ſi in longè meliora non mutarentur: ſed, dum a Deo in inſtrumenta aſſumuntur, iam fit fragilitas, fortiſſima:iam prudentiſſima redditur ſtultitia;vt meritò fortia, & ſapientia omnia humana ab illis confundantur. Hæc eſt agentis ſumma potentia,vt ignauum alias inſtrumentum corroboret, & aptet: vnde culex vltra elephantem proueniat formidabilior. Tertull. citatus: *Stulta mundi elegit Deus, vt confundat ſapientiam eius; & prædifficilia penes homines, facilia penes* Tertull. *Deum: nam, ſi Deus, & ſapiens, & potens, quod etiam prætereuntes eum non negant;meritò in aduerſariis ſapientiæ, potentiæq́;, id eſt, in ſtultitia, & impoſſibilitate, materias operationis ſuæ inſtituit: quoniam virtus omnis,ex his cauſam accipit, à quibus prouocatur.* Pende vltima verba, quæ alibi paulò aliter explicabo. Virtus, & potentia inde cauſam aſſerit,& robuſtius ius oſtentat: vnde impotentiæ,& fragilitatis argui,& oppugnari videbatur. Arguitur ab incredulis Dei potentia,quòd debile ſibi apparet inſtrumentum: at inde potentior comprobatur, quòd illud ſic roboret, vt peragendo cernatur efficaciſſimum.

1041. Colaphizantem ſpiritum,id eſt, vel morbidos affectus, vel irruentes, & penè obruentes hominum perſecutiones paſſus Paulus,enixè à Deo rogat medicinam: à quo tamen audit: *Sufficit tibi* Et confirmatur. *gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur.* 2. Corinth. 12. num.9. Quo deinde ſic contentus 2.Cor.12. degit Apoſtolus, vt ſubdat: *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus,in contumeliis, in neceſſitatibus,in perſecutionibus,in anguſtiis pro Chriſto: cùm enim infirmor, tunc potens ſum.* num.10. Illa *virtus*, quæ in infirmitate perficitur, non erat virtus Pauli,ſed virtus Dei:ideò expreſsè aliqui ex Græco legunt: *Nam virtus mea*,&c. Aſt vnde,inquis, diuina virtus ab Apoſtoli laboribus perficitur? Quomodo Deus ab hominum infirmitate roboratur? Non perficitur quidem intrinſecè:ſed ideò perfici dicitur, quia extrinſecè perfectior quodammodo exhibetur:nimirum,ex his cauſam accipit,vnde prouocatur: nam, quò debiliora ſunt inſtrumenta,quæ roborat;robuſtiorem ſuam virtutem, & potentiam manifeſtat, quæ non egeat paratis, ſed præparet inſtrumenta: vnde & Apoſtolus tùnc magis potentior, cùm infirmior magis: quia præparantes ſe dotes agnoſcebat. D. Chryſoſt.homil.1.ad pop.Antioch. *Cùm dixiſſet: Datus eſt mihi Angelus Satanæ,qui me colaphizat,* Chryſoſt. *&c. & continuas propterea tentationes demonſtràſſet,intulit: Propter quod ter Dominum rogaui,vt à me diſcederet, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus mea in infirmitate perficitur.Tunc mea,inquit,potentia demonſtratur,quando vos in imbecillitate eſtis:& per vos,qui videmini eſſe debiles, prædicationis verbum augetur, & vbique diſpergitur.* Et oculatiſſimè,non tam dicuntur eſſe,quàm videri debiles: videbantur enim tales de innata conditionis fragilitate: at non tales reapſe erant, de occultis gratiæ dotibus fragilitatem inſitam roborantibus.

Madianitas euerſurus Gedeon,audit à Deo,vt 1042. maiorem partem exercitus dimittat: quo facto, iubentur deinde milites ad fluuium, de potus tenore indolem propalaturi: eliguntur, qui inſtar Ignauiores milites Deus roborat. canum, linguâ lambebant aquas:iis dimiſſis iterum, qui aquas curuatis genibus bibebant: ſubdítque Dominus: *In trecentis viris, qui lambuerunt aquas,liberabo vos.* Iud.7.num.item 7. Et cùr Iud.7. ita? Quia trecenti iſti ignauiſſimam indolem,& animos degeneres oſtendebant: ſicut enim canes Nili metu crocodilorum raptim ad aquas properant, fugientes lambunt, ne paululùm immorati, aquatilibus monſtris præda fiant: ſic iſti pauido animo, corde trepido, ingruentium hoſtium impetum cauentes,aquam lambebant:qui verò curuatis genibus fluuio inſidebant, ſiti de hoſtium deſpectu,placidè ſeruientes,eo ipſo virtutem generoſiorem oſtentabant. Maluit ergo Deus vilia aſſumere inſtrumenta,quæ ipſe deinde robore addito præpararet; quàm aliunde aſſumere præparata. Ioſephus lib.5.Antiq.cap.8. *Cum teſtiſſet Gedeon ſecundùm præceptum Dei;trecenti viri inuenti* Ioſeph. *ſunt manibus præ metu aquam ſumentes confusè.* Debeo hanc explicationem erudito Ramirezio Ramirez. in ſuo Pentacontarcho. Ergo manu ad os proiiciente aquam lambentes num.6.idque præ metu, à Deo deinde ita roborantur, vt certamini ſe darent, gladio etiam peracturi, ſi præciperentur, quod facibus, & tubis peregerunt. Ideò Dominus ad Iobum cap.38.n.13. *Nunquid,&c. tenuiſti concutiens extrema terræ, & excuſſiſti impios ex* Iob 38. *ea?* Cur enim extrèma maximè concutiuntur, vt ab omni terra impij excutiantur: niſi,quia extremos & viliores homines roborauit Deus, per quos iniqua Orbis potentia exularet? Benè D. Anthon.de Padua Dom.13.poſt Trinit. *Dominus* Anth.Pad. *extrema terræ tenuit,cùm infirma, & abiecta elegit, vt fortia per ipſa confunderet.*

Mittebant in mare retia Petrus, & Andreas, 1043. cùm à Domino vocantur dicente: *Venite poſt me: faciam vos fieri piſcatores hominum.* Matth.4.num. Matth.4. 19. Sic vtplurimùm ferè omnes Apoſtoli è piſcatura,ad piſcandum aſſumuntur:quaſi verò aliquid congrueret piſcium piſcatura hominibus expiſcandis:cùm tamen alterum ab altero exercitio,pluſquàm cælum à terra differre videatur: nihilque ineptius tractandis hominum animis dari queat, quàm mores illi tractandis ſemper brutis occupati. Cur ergo piſcaturæ piſcium explicatur, cùm ad piſcandos homines eruehuntur? Credo,non tam proportionem inſtrumenti,quàm eiuſdem ineptitudinem commendari:quaſi diceret Chriſtus: Nulla brutorum, piſcibus ſtolidiora: his tantùm tractandis indocti, & ſtulti ſuffi-

Quis ineptum inſtrumentum à ſe; eò à Deo aptum.

citis

ſcis piſcatores: è vobis ergo in egregiam potentiæ meæ pompam hominum piſcatores effocmabo: vt quò de ſe ineptius, eò ſit mihi glorioſius inſtrumentum: qui operibus meis non tam Patronos requiro, quam miniſtros, & eos, quibus ipſemet proportionatam electioni tribuam virtutem. Ideò aptè Heſychius Ieroſol. apud Photium cod. 269. de vocatione Apoſtolorum: *Mendicos, & indoctos Chriſtus elegit: ipſa ſapientia Patranit non quærit, ſed miniſtros: nemo dat quidquam illi: ab ipſa autem omnes omnia accipimus.* Sic potentiam ſuam manifeſtat, dum ineptiſſimis efficaciſſimam expedit aptitudinem.

Heſych.

1044. Idipſum in geſtis ſuis, inque propriis paſſionibus oſtendit Dominus. Sunt grauia iuxta, & obſcura in hanc rem verba Tertulliani lib. de Car. Chriſti, cap. 5. *Natus eſt Dei Filius, non pudet, quia pudendum eſt. Et mortuus eſt Dei Filius, prorſus credibile eſt, quia ineptum eſt. Et ſepultus reſurrexit, certum eſt, quia impoſſibile eſt.* Quaſi dicat: Humana natiuitas, quæ ex ſe ruborem Diuinitati poſſe conciliare videbatur, eo ipſo mihi non eſt pudori, dum illam profiteor, quòd ſciam de charitate ſuſceptam. Credo Deum mortuum vitæ nobis irrogandæ: quia, quò de ſe ineptius inſtrumentum mors ad vitam, eò credibiliùs veniat vſurpatum. Sicut inde diuina reſurrectio certa cõprobatur: quia illa humanis viribus venit impoſſibilis. Neque enim credibile eſt, operari Deum, niſi roborans, & præparans ſibi inepta inſtrumenta; nec aliquid magis dignum pro certo illi tribuendum, quàm quod humanæ induſtriæ putatur impoſſibile. Meritò Didymus in Catena Græca, ad cap. 3. Iob, de Verbo incarnato Dæmonem ſuperante ſic concludit: *Neque enim decebat, ſola Diuinitate, eum, qui mortis imperium habebat, Diabolum debellari: ſed operâ templi Verbi, quod ex ſemine factum eſt eius, quem decepit Diabolus: inſolenter enim improbus Dæmon gloriatus eſſet, ſi a nuda Diuinitate captus, & ſuperatus fuiſſet.* Quaſi id maximè doleat Dæmon, quòd imbelle aliàs carnis inſtrumentum, contra Tartareas poteſtates ſic armaret Deus, ſic roboraret electum, vt ipſæ ignominioſiùs iam contererentur.

Idipſo oſtendit Chriſtus.

Didym.

1045. Ex his omnibus apertè oſtenditur, quàm ſoleat prouide Deus inſtrumenta ſibi præparare, & quam magnam oſtendendæ gloriæ ſuę partem in eo collocet: cùm propterea vilia vtplurimùm aſſumat, vt potentiam, & maieſtatem ſuam, in hoc præparationis genere exhibeat manifeſtiùs. Vide ergo, quam ineptum ex ſe fœmina inſtrumentum Verbo ſtruendo in carne, peccato deſtruendo: & agnoſces neceſſariò, eò excellentiùs per gratiam præparatam Mariam, quò degebat abiectiùs per conditionem naturalem. In ſummum opus electa Virgo, idque ſolùm per gratiam attingendum; ſummam, quæ ſub Chriſto capi poteſt, gratiam requirebat. Gloriatur Deus in eo, quòd ipſe ſibi condigna præparet inſtrumenta: quam condignè igitur præpararet Mariam, quæ in gloriæ pompam, ad inſtrumentum eligitur illius operis, quod poſſibilibus omnibus ſupereminet? Docet tantùm D. Thom. Valen. Conc. 3. de Nat. Virg. vbi ita de Deo: *Fr..cè: omnia velit, vel agat conformiter ad ſuam ſapientiam, ſicut ſcriptum eſt: Omnia in ſapientia feciſti Domine. non tamen ſapientia regulatur, ſed in ſe, ipſa recta eſt, ſicut ait Pſ. Iudicia Dei vera, iuſtificata in ſemetipſa. Vnde propter hoc Apoſtolus ait: Operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ: nos autem non ſic, ſed ſecundum voluntatem conſilij noſtri, id eſt, noſtro conſilio regulatam. Hæc eſt ſumma illa libertas diuinæ voluntatis, vt quidquid velit, eo ipſo, quod ab ipſa volitum eſt, iuſtum ſit & bonum. Vnde Deus non vult aliquid, quia bonum; ſed ideò bonum, quia volitum. Hæc ſecunda differentia, quia nos cùm eligimus, attendimus perfectionem, & ſufficientiam rei, quam eligimus ad officium, vel dignitatem: exemplum in Duce, & in Epiſcopo: ſed Deus non ſic; ſed eligendo, facit illum idoneum, & dignum, & capacem officij, &c. Ex iſtis colligitur, quòd ſicut Deus eligendo aliquem ad Apoſtolatum, vel prophetiam, facit dignum Apoſtolum, & idoneum Prophetam: ſic & eligendo Virginem, fecit eam idoneam Matrem ſuam.* Vbi deinde fuſiſſimè Deiparæ innocentiam, & non ſolùm ab originis culpa, ſed etiam à fomite celebrat præſeruatam: quaſi hoc redemptionis noſtræ inſtrumentum e ſe inhabile; minùs tamen decenter à Deo credatur præparatum; niſi ſub originali iuſtitia conderetur.

Maria condignè præparata.

Thom. Val.

§. II.

Glorioſa Dei inſtrumenta penè deificata condecorantur.

1046. NON dotibus vtcunque, ſed illis planè eximiis, apparat Deus inſtrumenta illa, quæ excellentibus operibus eligit peragendis: inde eſt, vt cùm creaturam rationalem aſſumit in opus aliquod excellens, illam non vtcunque comat; ſed penè ad Diuinitatem euehere videatur: quaſi vicario inſtrumento tribuens per gratiam, quod ipſe principalis Author retinet per naturam. Cæcus ergo, qui non viderit poſſibilem omnem Diuinitatis participationem Deiparæ communicatam, quam fatemur ad opus poſſibilium omnium præcellentius electam peragendum. Sed, quoniam de Diuinitate participata in Cantico Tropologico non ſemel, fusè dixi: hîc tantummodo pauca aptiora in rem præſentem congerenda. Formatur è luto Adam, & vitam accepturus à Deo, in facie perflatur: *Et inſpirauit in faciem eius inſpiraculum vitæ.* Geneſ. 2. num. 7. Sed, cur animandus totus Adam, in ſola facie diuinum illum ſpiritum participat? Cur non vbique perfunditur, qui vitam erat vndique exhibiturus? Reſpondet Philo lib. 1. Allegor. *Quemadmodum principalis pars corporis eſt facies: ita animæ pars principalis eſt mens: hanc ſolam inſpirat Deus: alias hoc honore non dignatur, ſenſum, ratiocinationem, gignendíque vim: nam hæ ſecundum locum obtinent. A quo igitur hæ quoque inſpirantur? Dubio procul à mente: quidquid enim hæc accipit à Deo, brutis animæ partibus cõmunicat: quo fit, vt mẽs animetur à Deo, brutũ verò, quod ineſt animæ, à mente: eſt enim mẽs tanquã Deus partis brutæ: & ideò Moyſem quoque Scriptura nõ grauatur Deum Pharaonis dicere.* Itaque foris in facie exprimitur, quod intus in mẽte peragitur: voluitque Dominus, vt homo, qua rationę poſſet, Deus etiã foret: & aliquid

Iuſti quodammodo Diuinitatis participes.

Geneſ. 2.

Hominis dignitas.

Philo.

illi ineſſet, quod cætera, tanquam diuinum, aſpicerent, & ſuſpicerent: mentémque eius, quo inſtrumento cætera gubernat, diuino quodam corroborat honore. At qua non pretioſiori gratia Matrem bearet, qua, tanquàm inſtrumento, Redemptorem edente, omnibus nobis gratiam communicat?

1047. Producto, & animato iam homini traduntur omnia, vno tantummodo *ſcientiæ boni, & mali* ligno interdicto, Geneſ. 2. n. 17. Nimirum, ſymbolum erat hæc arbor viſibilis creaturæ, qua ad bonum, & malum vti poſſumus, quæ ſi ſenſum delectat, corrumpit mentem. Sed, quis non addubitet, cur viſibilis creaturæ vſus homini interdicatur, qui a Deo, tanquàm Vicarius, & viſibilium omnium Proconſul cõſtituitur: Cur ſi viſibilium omnium conditur inſtrumentum gubernandorum, in ipſo ſtatim initio, à viſibilium commercio ſeparatur? Scilicet, vt bonis operibus in Diuinitate participata corroboratus, poſtea ſine periculo eaſdem poſſet creaturas viſibiles, in rebus quidem licitis pertractare. D. Maximus Monachus apud Phot. cod. 192. poſt multa, in hanc mentem, alibi danda, in rem præſentem ſic concludit: *Vt prius (quod par erat) per gratia participationem, propriam ſuam imaginem cognoſcens, & imperituram gratia immortalitatem ac incorruptionem, & immutabilitatem firmatus, ac velut Deus iam per Deificationem factus, Dei opera cum ipſo Deo contemplaretur; nullóque ab eis accepto detrimento, earundem notitiam conſequeretur per gratiam quidem Deus potiùs, quàm homo exiſtimandus.* Miſerum Adamum! nam, dum affectat per ſuperbam impudentiam rapere Diuinitatem, vltrò datam amittit; & Dei piiſſimè eundem deificare affectantis iram excitauit: dúmque thronum ſuper omnia præſumit ponere, dominatum, quem habuit inter omnia, iugulauit. Sed tu conſidera, àn, qui gubernandis viſibilibus Adamum ſub intimæ Diuinitatis participatione creauit; Mariam imperandis Angelis ſub peccato voluerit conceptam.

Geneſ.

Homo penè Deus creatur.

Maxim.

1048. Loquebatur de Iudæis Paulus ad Romanos, ſubdens: *Quorum Patres, ex quibus eſt Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula.* cap. 9. n. 5. Sed, quorſum, inquis, qui expreſsè Deus prædicatur, quòd ſit *ſuper omnia*, tanquàm nouo additamento commendatur? Quis Deum audiret, qui non ſuper omnia eſſe tacitus intelligeret? Voluit Apoſtolus ſtupendam Diuinitatis ſubdiuiſionem inculcare: id enim affectat Deus, vt ipſe ſuper omnia, & ſuper hominem Deus: at homo non ſuper, ſed inter omnia Deus habeatur. Quaſi non poſſet homo condignus creaturarum omnium præſes, & imperij miniſter ſubrogari: niſi a Deo ſic decoratus, vt Diuinitatis particeps videretur. D. Gregorius Magnus homil. 8. in Ezechiel. *Qui nuncupatiuè dicitur, Deus inter omnia: qui verò eſſentialiter Deus ſuper omnia eſt: vt ergo oſtenderet, Chriſtum naturaliter Deum; non hunc Deum tantummodo, ſed Deum ſuper omnia eſſe memorauit: quia & electus quiſque, ſicut præmiſimus, vel in exemplo iuſtitiæ prorogando poſitus, dici Deus poteſt, ſed inter omnia, quoniam nuncupatiuè Deus: Chriſtus autem Deus eſt ſuper omnia, quia naturaliter Deus. Quem ergo Paulus Deum ſuper omnia; hunc Ezechiel Propheta Deum ſublimem nominat* Pulchra gnome: vt & Dei liberalitas in communicanda, vt expedit, Diuinitate; & iuſti Magiſtratus humilitas declaretur: ſic enim iſte Deus, vt alios homines, quos tanquàm ſupremi Numinis inſtrumentum gubernat, æqualis ſibi conditionis recognoſcere teneatur. Recole nunc, quod ſuprà per plures paginas de Maria, *non inter omnes*, diſputaui: & inferes neceſſariò excellentiſſimam Diuinitatis participationem ab ipſa origine comparaſſe: quæ indidem in Deiparam, & redemptionis inſtrumentum formabatur.

Roman. 9.

Iuſtus, ſi non ſuper omnes, at inter omnes, Deus.

Greg. Mag.

Reges vnde humilitatem diſcere debeant.

Nihil magis ſimilius, nihil magis idem cum alio, quam filius cum patre. Hinc dubitaui aliquando, cur inter beatas illas virtutum dotes, quas Chriſtus apud Matthæum celebrauit, pacificis maximopere diuina filiatio concedatur? *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* cap. 5. n. 9. Quid enim habet hæc pax, pluſquàm beatitudines cæteræ, quo tantam filiationem prometur? Nimirum, per hanc pacem conamur in nobis vtrunque hominem interiorem, ſcilicet, & exteriorem ad vnitatem reducere: indéque ſimplicitatem quandam, quæ Dei præcipua eſt notio, ſortiri. Quidni ergo iam penè Dij, Deóque ſimillimi, eiuſdem optimo iure filij appellemur? D. Gregorius Nicænus tract. de Beat. fuſius de hac re: deinde ſic ſubdit: *Vbi interſtitium vitioſitatis ex ea, quæ in nobis eſt, ſæpè exemptum fuerit; duo illi, contemperatione meliori coaleſcentes, vnus exiſtunt. Quoniam igitur ſimplex, & non compoſitum eſſe diuinum Numen, & effingi, atque ſimulari non poſſe creditur: cum humanum quoque genus dupla compoſitioni per talem pacificationem exemptum fuerit, &c. tunc verè conformatur, ac rata beatitudo fit: ac tales propriè filij Dei dicuntur.* Quia penè diuinæ virtutis eſt interior homo, qui vt Deo miniſtret, exteriorem ſibi ſubiiciens copulauit. Et non prodiret Maria penè Dea, abſque vitioſitatis interſtitio, abſque fomitis rebellione, vtroque homine originali iuſtitia colligato: quæ amouendæ inimicitiarum macetiæ, & copulando humanitati Verbo edebatur. 1049.

Pacis interna dignitas.

Matth. 5.

Greg. Nic.

De Verbo diuino, quod per incarnationem peculiari quodam titulo noſtrum eſt, locutus Propheta, ſic fauſtus euangelizat: *Deus noſter refugium, & virtus, adiutor in tribulationibus.* Pſal. 45. n. 2. Vocatur hîc Deus noſter, id eſt, Chriſtus, paſſim in ſacris Literis, (vt ferè omnes adnotarunt,) brachium, dextera, & virtus Dei Patris: vnde ergo hominum non ſolùm adiutor, ſed virtus appellatur? Vt, nimirum, hac ratione iuſtos ſuos, quos egregiis eligit facinoribus faciendis, communicata quodammodo Diuinitate condecoraret: nec enim poterant non haberi Dij, qui virtutem Dei habere dicebantur. Innuebat rem acute D. Paulinus epiſt. 4. *Sic honori ſuo implicans ſuos, propè omnia nobis, etiam nomina ſua communicauit: vt virtus Dei dicitur, ita & nobis virtus eſſe dignatur: Deus enim noſter, refugium, & virtus.* Implicamur, & connectimur cum Chriſto in honoris participatione: ipſe Deus eſt, quia virtus eſt Dei: nos Dij erimus, quia ipſummet, tanquàm virtutem noſtram, poſſidemus: dedecet enim virtutem Dei dari inſtrumento, cui Diuinitatis iura, quoad fieri poſſit, non concedantur. Denique, dum ſit virtus noſtra, etiam nobis viſus nomen ſuum communicare, vt deinde virtutes Dei, & robuſtiſſima eius 1050.

Pſal. 45.

Chriſtus nomina ſua in iuſtis tribuit.

Paulin.

inſtrumenta

inſtrumenta appellemur. quam mentem latiùs f ſi Cantico proſecutus. Addo vnum verbum de no inis communicatione.

1051. Matth. 16. Idem probatur.

Ob eximiam fidei conteſtationem audit Petrus à Chriſto *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Matth. 16. num. 18. Sed, ſi Chriſtus petra eſt & Eccleſiæ totius fundamentum; cur Petrus pariter fundamentalis petra nuncupabitur? Sit inſtrumentum præcipuum tanti ædificij, qui ſupremi Architecti Vicarius deſignatur: ſed, cur in tantum honoris euehatur, vt quaſi ad æqualitatem eiuſdem nominis particeps decoretur? Quia, nimirum, humilis piſcator, & de ſe, vt dixi, ineptiſſimus miniſter in tantum opus, dum à Deo eligitur, ſic promouetur: vt cum principali agente Chriſto Deo, de operis efficacia, déque nominis gloria componi videatur. D. Ambroſius Serm. 47. ad hunc locum: *Petra dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile, totius operis Chriſtiani compagem, molémque contineat. Petra ergo pro deuotione Petrus dicitur, & petra per virtutem Domini nuncupatur, &c. Rectè conſortium meretur nominis, qui conſortium meretur & operis.* Sic glorioſe à Chriſto Petrus apparatur Eccleſiæ conſtruendæ: vide, quantò glorioſiùs Maria a Deo pararetur, quæ conſtruendo Chriſto emittebatur. Subdo verba Anaſtaſij Biblioth. de morte S. Martini, vbi eius ſepulcrum ſic deſcribit: *Poſitus eſt autem in tumulis Sanctorum extra muros Cherſonitarum ciuitatis, quaſi ſtadio vno; in pretioſiſſimo & venerenſiſſimo templo ſanctiſſima, & præ omnibus Sanctis colenda, caſtiſſima, & immaculata, perbenedictaq́; glorioſiſſima, & excellentiſſima omnium creaturarum, gratia pleniſſima, gaudium facientis, & tribuentis Domina noſtra, propriè natura, & veritate ſolius Dei Genitricis, ſemper Virginis Mariæ.* Affert hunc Cerda Aduers. 7. num. 3. & ſubdit: *Videant tum hoc eloggio, ſtare non poſſe peccatum originis.* Et meritò: neque enim Conceptio illa tanti gaudij inſtrumentum, quæque gaudium nunciauit, & tribuit vniuerſo Orbi, ſub peccati mœſtitia oriri potuit: neque gratiis pleniſſima, & omnium creaturarum excellentiſſima, Angelis, & Protoparentibus deterior in origine iudicanda. Sed immoremur adhuc in Petro.

Ambroſ. Petri laus. Anaſt. Bibl. Cerda.

1052. De eodem Petro.

Immiſſam ab Euchariſtia, id eſt, Chriſto ſacramentato nobis ſoliditatem commendaui in Cantico, quòd Prophetæ Elias, & Eliſeus aquas ſcinderent, vt tranſitus per ſiccum præberetur: at Chriſtus aquas calcaret inſtabilem elementi conditionem corroborans, quò meliùs ſic redditum ſoliditatem ponderis geſtare poſſet. Pulchrè ibi adductus Iobius apud Photium cod. 222. *Iordanes, & mare rubrum Moyſe quidem, atque Elia, & Eliſeo tranſeuntibus, diuiduntur, tunc præceptum Domini illis impoſitum venerita: natura enim opus eſt pondere iniecto aquam ſcindi, ac di cedere, ſic per miraculum ab ipſis patratum, nihile præſtantior natura redderetur. Dominice vero pede calcante, iam non ampliùs pelagus naturæ na ſ rmens diuiditur: ſed ſupra naturam ſui, continuatione ſeruata ſubſeruit Domino ſe ipſo validius effectum. Igitur mare imbecillitatis ſuæ obitum, naturam non abnegat, verùm miraculo recente continuationis, Domini tantùm eam eſſe ambulationem manifeſtè declarat.* Certè Domini tantùm eſt ea ambulatio, ſi propriam virtutem conſideres: ſed, ſi communicatam gratiam attendis, Petrus etiam diuinum iſtum ambulandi tenorem participauit: & meretur diuinæ dotis conſortium, qui diuini operis conſortium promeretur. Etiam ad tactum Petri, ſe ipſo melius efficitur elementum: vt Apoſtolus, qui Vicarius, & præcipuum Chriſti eligitur inſtrumentum, deificatus per omnia conſpiciatur. Ambroſius ſuprà citatus: *Credit hac etiam inter vndas ſolidum inuenire veſtigium; iactetur licèt fluctibus mare, ventis pelagus conturbetur: non tamen turbatur Petri ſemita, quæ ducit ad Dominum. Ambulat igitur ſuper aquas Petrus, & ſub pedibus eius mollis vnda non cedit. Legimus in veteri Teſtamento, filios Iſraël per mare rubrum ſiccis itineribus ambulaſſe, & ad ſecuritatem gradientium, ne laberetur vnda, in ſoliditatem quandam eam fuiſſe mutatam. Quantò hic melius, vbi ambulante Petro, nec mutatur vnda, nec labitur, nec ſolidatur aqua, nec refugit? Melius, inquam, eſt, vbi eadem vnda, quæ fluctuat, & ſuſtentat: vbi idem gurges, qui mergitur, & famulatur. Illic vt portaretur per mare populus Iſraël, meatum ſuum natura perdiderat: hic portatur in aquis Petrus, curſum ſuum fluenta non perdunt.* Non potuit in tantum miniſterium electus Diuinitatis dotes non participare.

Iobius. Ambroſ.

Audi nunc quàm grauiter D. Thomas Valentinus in fine ſuperioris tituli citatus Mariæ electionem expendat, ad illud Prouerb. 8. num. 23. *Ab æterno ordinata ſum.* vbi ita planè theologicè: *Non videtur ad magnam Virginis laudem pertinere, quod dicitur in themate: hoc enim omnibus non modò Sanctis; ſed omnibus creaturis commune eſt: quidquid enim in tempore factum eſt, ab æterno, in illo exemplari, & prototypo, Verbo diuino, ordinatum eſt: & ſicut ordinatum eſt ab æterno, ſic ad extra in tempore formatum, &c. Quid ergo magnum dicitur de Virgine: Ab æterno ordinata ſum? Hoc ex dicendis magis patebit. Sed pro nunc breuiter dicimus, quòd, licèt in Dei electione non ſit ordo temporis; quia omnia ab æterno ſunt electa: eſt tamen ordo dignitatis: nam quidam electi ſunt ad maiorem gradum, & dignitatem, quam alij. Vnde Virgo dicitur ſingulariter ordinata, & electa: non, quia ſola, non quia priùs fuit electa: ſed, quia electa eſt ad maximum, & ſingularem dignitatem: propter quod de illa canit Eccleſia: Elegit eam Deus, & prælegit eam.* Vbi deinde fusè, vt dixi, originalem innocentiam, & fomitis præſeruationem, huic tantæ electioni reſpondiſſe apertè probat. Et meritò: qui enim ordinaria inſtrumenta ſua ſolet deificare, maximum hoc, & optimum inſtrumentum tale condidit, vt excellentiſſimo modo, id eſt, ab origine Diuinitatem ſpirare videretur. 1053.

Mariæ electio. Thom. Val.

* * *

§. III.

Peccatum ad nihilum nos redigit: etiam condonatum relinquit ignauiores.

1054. *Peccator ad nihilum redacitur.* SED aliunde ex hoc Prouerbiorum loco, qui ex totius Eccleſiæ conſenſu tribuitur Mariæ, efformo in rem præſentem argumentum. Virgo ab æterno in Matrem Dei eligitur, &, vt ſuprà probaui, non aliter futura in id producitur. Pende ergo, nihil maioris excellentiæ, nihil operationis excellentioris puræ creaturæ poſſe conuenire: an non dedeceat hoc pondus immenſum honoris, in quodam abiectiſſimo nihilo fundari? An non dedeceat hanc tantam efficientiam ibi inchoari, vnde poſteà ad generoſa quæuis opera ignauior redderetur? Certè per culpam primam ad nihilum quoddam infame Deipara redigeretur: & licet ſtatim condonaretur culpa per gratiam; adhuc tamen non ſolùm indigniorem, ſed etiam ignauiorem redderet, ad excellentia quæuis miniſteria. Vtrunque peccati effectum confirmo breuiter, vt inde præſens ratiuncula neruoſior intelligatur. Vt autem membrum prius paulò ſpecioſiùs pertractetur, nota, hinc maximè peccatoris perditionem miſerabilem, quòd termini, *à quo*, ſcilicet, & *ad quem*, inter quos illa exercetur, vltimam infauſtæ alicuius perditionis lineam attingunt. Cætera perdita, aliis pereunt: peccator ipſe ſibimetipſi perit: cætera aliis extrahuntur, ſibi ipſi extrahitur peccator: id eſt, cætera ponuntur extra id, cui coniungebantur; at extra ſeipſum ponitur peccator: ecquis terminus, *à quo*, rarior in perditione poteſt inueniri? Sed non minùs nouus terminus *ad quem*: cætera enim dum huic pereunt, eunt alij; dum hac deſiſtunt, alibi ſubſiſtunt: at peccator ſibi perit, neminem adit; & dum gratus Deo eſſe deſinit, incipit eſſe nihil. Quid infauſtius? quid ab illa alienius in primo ſui eſſe, quæ ab æterno electa, in rerum omnium apicem edebatur? Iam ad rem.

Sibi extrahitur.

1055. *Id oſtēditur.* Quàm perfidè à peccatoribus deſeratur, dum ad culpam declinant, queſtus Deus, ſub figura Iſraelis increpati; tandem piè inuitans ad veniam, multa congerens ſic ſubiungit: *Mementote iſtud, & confundamini: redite, præuaricatores ad cor.* Iſai. 46. num. 8. An ad cor Dei vnde exulabant? Neutiquam: ſed ad cor ſuum. Sicut enim furore percitos homines, & amentiâ correptos extra ſe eſſe dicimus: ſic peccati impetus hominem extra ſe rapit, illum à ſemetipſo viſus alienare. D. Hieron. ibi: *Redite ad cor, id eſt, ad mentem veſtram. qui ſimulacra venerantes, velut furioſi ad ligna impingebatis, & lapides.* Quàm miſera perditio, extra ſe fieri, vt ad culti ligni, vel lapidis ictum ferirentur. Simile aliquid ſignificatum voluit Dauid Pſalm. 94. num. 1. *Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo ſalutari noſtro.* Qui enim ſæpe non tam in holocauſtis, quàm in corde contrito, & humiliato

Iſaiæ 46.

Hieron.

Pſal. 94.

placandum Deum edocuerat, non modò ducetet tanquàm vnicè neceſſarium, vt greſſu pedum fideles iubilando Domino aduenirent. [illegible] id ergo? Certè id in hoc loco voluit, quod Iſai. 84. num. 9. nimirum, vt homines ad cor conuerterentur: & qui extra ſe erant perditi, ad ſemetipſos venirent. D. Chryſol. ibi Serm. 46. *Venite. Quò, & vnde? Ex te homo, in te. [illegible] non [illegible]orum m[illegible]tatio, ſed conuerſio in ſuum, aduerſa dep[illegible]it, mœrores fugat, deſperationes [illegible], exclu[illegible] anguſtias, & intra domicilium [illegible] pectoris, latitiæ diuinæ æternam præparat manſionem.* Reddat igitur ſe ſibi, & in ſe redeat deliciis æternis inueniendis, qui dum gratiam amiſit, ſe ipſum extra ſe perditè miſit. *Chryſol.*

1056. Prodigum ſuum exultans pater excipit ſubdens cauſam? *Perierat, & inuentus eſt.* Luc. 15. num. 32. Et cui perierat? cui inuentus patrinc? Puto. Cur ergo id pater non accumulat, cur non explicat? Cur abſolutè profert inuentum, & pereuntem? Nimirum, quia non ſolùm patri perierat, ſed ſibi: non ſolùm extra patris domum, ſed etiam extra ſeipſum miſerè exularat. Id planè nouerat adoleſcens, de quo ituro ad patrem dicitur num. 17. *In ſe autem reuerſus*, &c. Patrem [illegible]tat, patrem ſuſpirat, iturit ad patrem: & tamen ad ſe ire prius exponitur: non enim poterat ad patrem reuerti, niſi in ſe reuerſus, qui vt patrem deſereret, ſe deſeruit. Chr[illegible]gus Sermone 2. *In ſe antè redit, vt rediret ad patrem: qui à ſe antè receſſerat, cum receſſit a patre.* Hinc fortaſſe explicabitur locus Canticorum. Sollicitudine inquieta, quietam Sponſi ſui ſtationem inueſtigabat Sponſa dicens. *Indica mihi, quem diligit anima mea. vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* cap. 1. num. 6. ad quem tunc ille: *Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum.* num. 7. De quo D. Bern. ſerm. 39. *Hoc verbum ſerui audire ſolent à valdè iraſcentibus, & indignantibus dominis: ancillæ à dominabus ſuis, cùm grauiter illas offenderint: Exi hinc, exi à me, egredere è conſpectu meo, è domo iſta.* Vnde dicat aliquis, tam auſtera reprehenſio, tam dira comminatio ad Sponſam? Fortaſſe, quia ipſamet imprudenti interrogatione fœdatam ſe peccato ſignificauit, dum ſe extra ſemetipſam eſſe propalauit: quia, ſi innocens foret, intra ſe eſſet: ibique videret Dominum, qui nullibi, niſi in corde iuſtorum, vbi delicias ſuas poſuit, requieſcit. Quidni ergo exeat cum prodigo è domo Dei, qui è ſe ipſa cum illo iam exierat. Hæc pauca dicta volui, de termino, à quo perditur peccator, vt terminus, ad quem ruit, pro ſcopo præſenti meliùs intelligatur.

Luc. 15.

Et confirmatur.

Chryſol.

Bernard.

1057. *Peccator cur nihil fit.* Sexcenta paſſim loca ſacra inuenies, vbi peccator ad nihilum redactus, & habitus pro nihilo, deploratur: tu legeris apertiſſima. S[illegible] nonnulla, vnde gratius bibi [illegible] hæc [illegible], quòd minùs ibi latere videbat[illegible]. [illegible] illud Salomonis: *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.* vel, vt clarius hab[illegible]ur in Sixtianis: *Omnia opera operatus eſt Dominus propter ſeipſum.* Prou. 16. num. 4. Quia inſenſibilia cuncta, quo tenore poſſint, diuinæ gloriæ irrequieta laborant voluptate. hic mare fluctuat, tellus fructeſcit, rareſcit aer, ſplend[illegible]

Prou. 16.

Sixtian.

i[illegible]

ignis, cæli voluuntur, ſydera ſcintillant: hæc animalia bruta pro viribus eidem allaborant, inde auuio cantus funditur in elogia, curſus ferarum in ſpectaculum exhibetur, in choreas natatus piſcium ordinatur. Taceo Beatos Angelos, mortales iuſtos. Omnes igitur creaturæ Deo ſeruiunt: omnia, quotquot ſunt, Deo ſunt, Deo miniſtrant. Sed quid tunc? An non infers euidenter, peccatorem, qui non Deo, ſed ſibi laborat, iam inter creaturas non ponendum; iam inter ea, quæ ſunt non numerandum? Omnia Deo ſeruiunt: non ergo inter omnia eſt, qui Deo diſplicet: & dum inter vniuerſa opera non eſt, quò, niſi ad merum nihil, reducetur? D. Bernard. ibi apud Godefr. *Vniuerſa propter ſemetipſum fecit Dominus: alibi dicitur: Quia omnia propter electos. Aliter tamen propter ſe, aliter propter ſuos: in eo enim, quòd omnia propter*

Bernard. *ſe, perueniens commendatur origo: in eo autem, quòd dicitur, omnia propter ſuos, magis exprimitur fructus ſequens: omnia propter ſemetipſum gratuita bonitate, propter ſuos, pro eorum vtilitate: vt illa efficiens cauſa ſit, hæc finalis. Omnia ergo propter temetipſum feciſti, Deus: vnde qui eſſe vult ſibi, non Deo, nihil incipit eſſe inter omnia.* Aduerte penè omnia hæc verba reperiri apud Bernard. Serm. 3. in Pentec. Vltima tamen, vbi pulchrior gnome ponitur, ibi non eſſe; ſed in alio Bernardi loco, quem iam dabo. Godefridus tamen vtpote concatenator, ſuo iure ex variis locis ſententiam ſolet concinnare.

1058. Huc facit monitum illud pulcherrimum Eccleſiaſtis: *Deum time, & mandata eius obſerua: hoc eſt enim omnis homo.* cap. 12. n. 13. En tibi no-

Eccleſ. 12. uam à cæleſti Metaphyſico hominis definitionem: Omnis homo non tam animal rationale di-

Idem oſtenditur. cendus, quàm timor Dei, & mandatorum eius obſeruatio. Cùm ergo eſſentia rerum maneat immutabilis, dum omnis homo hoc eſt, & aliud eſſe non poteſt, iam quidem ſi hoc non fuerit, nihil erit. Vt enim in eſſe naturæ, aut animal rationale eſt homo, aut nihil eſt: ſic in eſſe moris, aut ſanctus incipit eſſe, aut recidit in nihil. Sic acutè theologizat D. Bern. Serm. 20. in Cant. *Dignus planè eſt morte, qui tibi, Domine*

Bernard. *Ieſu, recuſat viuere, & mortuus eſt: & qui tibi non ſapit, deſipit: & qui curat eſſe non propter te, pro nihilo eſt, & nihil eſt. Denique, quid eſt homo, niſi quia tu innotuiſti ei? Propter temetipſum, Deus, feciſti omnia, & qui vult eſſe ſibi, non tibi, nihil eſſe incipit inter omnia. Deum time, & mandata eius obſerua: hoc eſt, inquit, omnis homo. Ergo, ſi hoc eſt omnis homo, abſque hoc nihil eſt omnis homo.* Argutus ad rem præſentem ſyllogiſmus.

Nunc capies illas Dei querelas apud Iſaïam:

Iſaïæ 50. Et alterum. *Ecce in iniquitatibus veſtris venditi eſtis, & in ſceleribus veſtris dimiſi matrem veſtram: quia veni, & non erat vir: vocaui, & non erat, qui audiret.* cap. 50. num. 1. Sed, ſi omniſcius erat, cur venerat, vbi nullus aderat inueniendus? Cur clamabat, vbi aderat nullus reſponſurus? Non dixit, *non adeſſe*, ſed *non eſſe*: aderant certè innumeri, ſed non erant: & cùm in rerum ſtatu naturali, priùs neceſſariò intelligatur eſſe, quàm adeſſe; nec illud ſine illo poſſit dari: in ſtatu tamen ſpirituali ([illegible] ænigma mirum dictu) adſtat quandoque [illegible] nec tamen eſt: quia, licèt ſit præſe[illegible] cubi per ſubſtantiam: per culpam tamen [illegible] reputatur. Vnde, licèt adeſſe poſſis, imò videatur adeſſe; interim tamen non eſſe exiſtimatur. Grauiter D. Chryſoſtomus hom. 23. in Geneſ. poſtquam latè oſtendit, peccatorem quandoque carnem vocari, quandoque terram, tandem ſic concludit: *Alio autem loco, neque terram, neque carnem nominat; ſed neque eos eſſe putat in præſenti hac vita, eò quòd virtute careant. Audi Prophetam clamantem, & dicentem in media Ieroſolymitanorum metropoli, vbi tot millia millium, & tot multitudines innumeræ: Veni, & non erat homo: vocaui, & non erat, qui audiret. Non dicit: Quia non aderant: ſed, quia præſentes nihil meliores erant, quàm ſi non fuiſſent præſentes.* Quia in eſſe naturæ permanentes, in eſſe gratiæ ad nihil effluxerunt, pro nihilo à Deo exiſtimantur: qui enim ad rem, de qua agitur, nihil meliores, id eſt, vtiliores ſunt, quam ſi non eſſent; iam quod ad illam attinet, nihil ſunt.

Peccator ænigma eſt: adeſt, quin ſit.

Chryſoſt.

Loquebatur Dauid de ſana iuſti cuiuſuis exiſtimatione, déque prudenti rerum omnium iudicio, quod formabat, ſic ſcribens: *Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius, malignus: timentes autem Dominum glorificat.* Pſ. 14. num. 4. Sed, cur ita? An, quia iuſtus malignum pro nihilo pendit? Planè. At vnde pro nihilo pendit eum, qui ſæpè de honorum, déque diuitiarum cumulo reapſe apud alios adoratur? Quia homo, qui de animæ ſubſtantia Dei imago proſiliit; dum per gratiam huic conuertitur, qui ſolùm verè eſt, qui eſt, in quodam perfectiori eſſe eidem aſſimilatur: ſi autem ſenſualitate ductus, ad ſenſibilia miſerè deperditus conuertatur, cùm in his ſit mera vanitas, & ferè nihil, iam per ſimilitudinem in nihil transformatur. D. Auguſt. ibi: *Iſta perfectio eſt, vt nihil in hominem valeat malignus: & vt hoc ſit in conſpectu eius, id eſt, certiſſime nouerit malignum non eſſe, niſi cum auerſus à ſpecie ſui Creatoris æterna & incommutabili, ad creaturæ ſpeciem conuertitur, quæ de nihilo facta eſt.* Duo itaque vult Auguſtinus in illo prophetico nihilo explicari erga hominem iuſtum: primum, pro nihilo, & inualido reputare contrarium ſibi malignum, ſiue is homo ſit, ſiue Dæmon: ſecundum, id euenire, quia malignus ſimilitudine Dei amiſſa per culpam, & vanitatis ſpecie admiſſa, cum hoc nihilo pro nihilo reputatur: non enim fit malignus aliquis, niſi cùm ad hoc nihil vaniſſimum conuertitur. Et meritò: ſicut enim in eſſe naturæ, qui partes ſuas non implet, pro nullo habetur; ſic in eſſe moris, qui non vacat virtutibus, pro nihilo habendus. 1059.

Pſal. 14. *Omnia inſenſibilia nihil ſunt.*

Auguſt.

Ad hanc rem in vtroque ſenſu abſque dubio, allusum voluit Salomon Prou. 4. num. 6. *Nam & ego filius fui patris mei tenellus: & vnigenitus coram matre mea.* Sed quis Salomoni, ſe matris vnigenitum prædicantem, illum alium puetulum, quem priorem peperit Bethſabee, non obiiciat? Vnde vnigenitus, qui fratrem vterinum, & illum primogenitum fuerat ſortitus? An ignorabat Salomon matris violationem, patris furtum, & in vtriuſque pœnam fratris interitum? At certè nihil non dicam Salomoni, ſed etiam cuiuis obuio manifeſtius. Quid ergo? Reſpondet ibi Beda: *Quare Salomon ſe vnigenitum coram matre nominat; quem fratrem vterinum Scri-* 1060.

Prou. 4.

Peccator etiā dum fuit, non fuiſſe reputandus.

plura præceſſiſſe teſtatur? niſi, quia ille mox natus ſine nomine, quaſi nunquam eſſet, vita deceſſit. Ac ſi qui in eſſe naturæ perfecto naturalis vitæ munere functus non fuerit:etiam dum fuit, pro nihilo reputetur,eſſétque quaſi non foret, pene ab vtero tranſlatus in tumulum. Hoc quidem longè verius in re moris,vt vix fuiſſe putandus,etiam dum luxit, qui lucem illam tenuem extinxit. Sed de hoc alibi. Propterea ipſe Eccleſiaſtes cap.1.n.15.

Quia nihil eſt, nequit reputari. Eccleſ.1.

Peruerſi difficile corriguntur: & ſtultorum infinitus eſt numerus. Ex Græco legitur: *Peruerſum non poterit adornari, & imminutio non poterit numerari.* Nullam quippe talem capitis imminutionem Iuriſconſulti vnquam inuenerũt,qualem ſubeunt peccatores, ſiue ſtulti, qui ideò antonomaſticè *imminuti* dicuntur, quia ad nihilum vſque deducuntur. Et forſaſſe ideò Septuag. non tam illorum numerum infinitum dixerunt, quam non poſſe numerari: quia de nihilo,numerus eſſe nequit. De quo etiam alibi plura dico.

Septuag.

1061. Concludo primum hoc membrum loco Ioannis cap.14. num.30.apud quem Chriſtus Dominus proximum ſui diſceſſum annunciaturus Diſcipulis,hæc ſubiunxit: *Venit enim Princeps huius mundi, & in me non habet quidquam.* Græca habent, *in ſe ... id est*: *In me non habet nihil* de quo D. Ambroſ. lib. de fuga ſæc. cap. 4. ita ſcribit: *Nihil, hoc eſt, mal eium, quia maliti a nihil eſt.* Quæ explicatio probabilis ſatis in ſenſu ſcholaſtico,in tropologico quidem pluſquam certiſſima eſt. In Chriſto ergo non erat hoc *nihil* culpæ, nec eſſe poterat:quia erat totius ſanctitatis eſſentialis plenitudo. In peccatore autem,vbi nec ſtilla virtutis, totum hoc *nihil* ſic apparet: vt ille ab eodem abſorptus iam pro nihilo veniat arbitrandus. En tibi, quid culpa, quid gratiæ defectus ſoleat aſportare. Æquitatis tuæ fuerit adiudicare, an ſatis decens hæc baſis ei conſtituatur, cui in ſolidum naturæ, & gratiæ ornamentum, id eſt,in Matrem Dei tantummodo condebatur. Eligitur Maria in torum, quidquid eſt decoris ſingulariſſimè inter omnes creaturas: & huic infami nihilo,quod nec Angelis, nec protoparentibus ſubſternitur, innitatur ipſa Domina infauſtiſſimè? Logi. Careat ergo Maria hoc infauſto nihilo,vt longè confidentiùs dicat Chriſtus, qui ipſiſſimammet carnem Matris tulit, in illo nec veſtigium huius nihili reperiri.

Ioan.14.

Ambroſ.

Peccatum eſt quoddam nihil.

1062. Venio ad ſecundum membrum præpoſitæ rationis, quo oſtendi, quàm incongrue Maria in optimum, & efficaciſſimum electa inſtrumentum,inque id tantùm producta,in ipſo ſtatim initio præfœdata peccato intelligatur; cùm culpa etiam condonata ignauius ea ſe reliquerit ſubiectum. Plane ita eſt:habet hanc miſeriam inſitam ſibi culpa,vt quantùm eſt ea ſe, ſemper peccatorem non ſolùm indigniorem;ſed etiam ignauiorem,& debiliorem relinquat,iis,quæ ante lapſum facilè peragebat, difficiliùs poſt pœnitentiam peragendis. Dixi cautè, *quantum eſt ex ſe:* quia quandoque id gratiæ peccatori communicatur, vt feruidior exurgat, quam ceciderat:de quo fuſè,ſi rectè memini,in Cant. Tropol. diſſerui. Videtur ergo abſque dubio minùs congruum, vt id inſtrumentum, quod ab æterno efficaciſſimũ eligitur, culpæ ſtatim committatur, à qua ea huius genio,debilius neceſſariò redderetur. Neque poteris aptè reſpondere, tantùm poſteà gratiæ accepiſſe, vt præteriti lapſus mollitiem relictam ſuppleret fœnerantiùs:nã(præterquàm quòd dignius & honorificentius ſit Angelis beatis,Chriſti merito ſemper ſtetiſſe,quàm poſt lapſum, vberrimũ hoc fœnus comparaſſe; ac proinde Angelorum Reginæ,& in excellentius miniſterium electæ id denegandum neutiquam videatur:) ſi nullus humanus artifex inſtrumentum deſtinatum, & cupitum,quod ipſe format,cùm poſſit ab initio tale parare,vt ſit numeris omnibus abſolutum; priùs ineptum fingit, vt aptius refingat poſteà: cur id diuino Artifici obtrudemus? Tota vis argumenti ex eo pendet, quòd Maria ſic electa, vt niſi in Matrem Dei non eſſet futura:de quo plenis paginis ad Articulum primum diſputaui. Repete. Nunc iam ad intentum.

Peccatũ etiã condonatum, ignauiores relinquit.

1063. Percutitur Paſtor, Chriſtus; & diſperguntur Oues,Apoſtoli: alij grauiſſimè peccantes, leuiùs alij:quibus tandem reſurgens illo ignoſcit culpã, iniuriam condonat:apparens tamen illis aliquot pòſt diebus,& iubens retia mittere,homines iam prouectos ætate, *pueros* appellauit Ioan.21. n.5. obediunt illi, miſeruntque rete in dexteram, vt iuſſi fuerant:additque Textus: *Et iam non valebãt illud trahere præ multitudine piſcium.* De quo aptè Chryſol.Serm.78. *Miſerant in dexteram, miſerant in virilem partem; ſed vt pueri adhuc trahere nõ valebant.* Nimirum, vt benè ponderat ibi Chryſol. alibi dandus, erat ibi negator Petrus, dubitator Thomas,Ioannes qui fugerat:& licèt iam condonata,præterita tamẽ culpa,eoſdem ſic reddiderat fragiliores.Conſonat quidem,quod ſtatim ſubdit Ioannes n.12. *Dicit eis Ieſus: Venite,prãdete.* Itáne? tam delicatè Crucis amator Chriſtus milites ſuos habet, quos pariter ad Crucem deſtinabat? Prandiũ ſuaue parat,quibus erat paulò pòſt amarum paſſionis calicem propinaturus: Sed reſpondet acutè citatus Chryſol. *Non, vt fortiſſimos milites: ſed pueros compellat, vt timidos: & quos idoneos nec dum deprehendit ad prælium, vt teneros inuitat ad menſam.* Sic illi, qui ſi in fortitudine debita perſtarẽt,milites appellarẽtur:de timiditate pueri denotantur:quibus ob præteritam culpam adhuc fragilibus, non tam arma,vt decertent; quàm vt conualeſcant,edulia porriguntur. Tu vide,quæ de Maria ab ipſa Conceptione fauſtiſſimè præliante ſuprà diſſerui, & inferes neceſſariò, nunquam huic conualeſcenti languori ſubiacuiſſe.

Id probatur.

Ioan.21.

Chryſol.

1064. Crediderim ſimili myſterio innuendo Marcum poſt narratum celebre illud miraculum filiæ Archiſynagogæ ſuſcitatę: *Confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat.* cap.5.n.42. ſtatim de Chriſto addidiſſe: *Dixit illi dari manducare.* n.43. Quaſi verò, quæ iacens ſurrexerat, noua faciendæ fidei indigeret ambulatione: aut, qui potuit ſine medicina mortem illiminare, non poſſet etiam ſine cibo famem expellere. Ergo planè res altiùs collimabat. Peccator,ſcilicet,cui cõdonatur culpa, mors animę abigitur:fragilior quidem,& refectionis indignus exſurgit: ambulet,neceſſe eſt,proficiẽs paulatim:manducet, doctrina, & cæleſtibus monitis roborandus. Beda ibi in Cat. *Benè ſurrexit, & ambulat: quia anima à peccatis reſuſcitata, non ſolùm à ſordibus ſcelerum exſurgere, ſed & bonis proficere debet operibus: & mox neceſſe eſt, vt cæleſti Pane ſatietur, diuini, ſcilicet, verbi, & altaris particeps effecta.* Præterita quippe mortis fragilitas relicta, nouis, ac nouis indiget fomentis. Plura quæ huc faciant,

Et iterum.

Marc.5.

Beda.

ſaciant, de oculis Marianis ſuprà dixi: hæc nunc ſatis, ne tantum inſtrumentum aliquando ex ſe hebetius putaretur. Neque hæc obſtant illis, quę initio dicebam de Deo inepta inſtrumenta eligente: aliud enim eſt inepta ex genio ſuo eſſe: aliud, iam ſub ratione inſtrumenti, ineptè inchoatura vſurpari.

§. IV.

Peccator apud Deum, etiam præſens, abeſt; inde ignoratus, & innominatus.

1065. HÆ ſunt aliæ miſeriæ peccatoris, vt Deo intimè rebus omnibus commoranti, abeſſe, cùm præſens adſit, videatur: ac ſi apud eundem eius memoria periret, nomen aboleretur: vt iam deinde fuſiùs oſtēdam. Interim quæſo, Lector, mihi conſidera: an illa, quæ ab æterno in Matrem ordinatur, & in id tantummodo producitur: quæ ab Eccleſia in ſenſu, aut litterali, aut ſaltem accommodatitio ſic ſemper Deo præſens celebratur, vt cum ipſo *cuncta componens*, Prou. 8. ludens, & exultans apud eum *omni tempore* decantetur: in ipſo ſuo ingreſſu decenter ſic emittatur, vt à Deo omninò abſens reputetur. Conſidera, an ſingulariſſima illa prædeſtinationis cura, (quam toties commendant Patres, vt latè variis locis ſuprà vidiſti,) qua Virgo in Deiparam eligitur, quaſi ibi tota mens diuina impenderetur; congruè in ipſo ſtatim ignorandam initio produceret. Conſidera tandem, an, quæ in nomen glorioſiſſimum ab initio viarum Domini eligitur, de cuius prærogatiuis tot ſuprà ex Patribus vidiſti cumulata; aptè ſic edatur, vt viæ ſuæ initio nomen omninò amittere comprobetur. Quorſum tam eximia in electione præſentia, quę in executione, reapſe ab infami abſentia foret inchoanda? Quorſum tam ſedula, & præuia mittendæ cura, vt ſubitò atque miſſa, ignoraretur? Quorſum tam diligens deſignandi nominis exquiſitio: cui erat ſtatim nomen ab æterno illo albo expungendum? Atqui, inquis, breuiter iterum hæc omnia ſanctificante gratiâ recuperauit: næ qui ita putas, quodammodo negas, quæ ſunt Dei, Deo; quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: imò videris Deum ipſum cum Cæſare confundere. Audi, ſodes.

Maria qualis apud Deum.

Prouerb. 8.

1066. Deſtinauit ſibi Cæſar villam quandam pulcherrimam ad delicias fabricare: ideauit ſitum amœniſſimum, ſaltus nemoribus, vineis colles, planitiem viridariis, vmbroſa veri, hyemi aprica, & congruam prætoriis ſtationem. Iam exemplar deducitur in opus, ſtat villa: de qua ita Suetonius in eius Vita, cap. 46. *Villam in Nemorenſi à fundamentis inchoatam, magnóque ſumptu abſolutam: quia non tam ad animum ei reſponderet, totam diruiſſe, quanquam tenuem adhuc, & obæratum.* Nimirum, quia electionem præuiam, & conceptum animi exemplar, de artificum impotentia, aut ſocordia, executio ſubſequi nō valuit. Si ergo vera ſunt, (ſunt autem veriſſima,) quæ de Virginis prælectæ prædeſtinatione Patres ſcripſerunt: ſi vera ſunt, quæ ſuprà de exemplari Mariano diſputaui, ſi Maria peccato fœda crearetur: iam non ex animo Deo reſpondiſſe poſſemus imaginari, & Deum penè cum Cæſare cōfunderemus: cum hoc tamen diſcrimine; quòd Cæſar artificis alieni incuria ideas ſuas inutili executioni doluit mandatas: at Deus ſe ipſum quereretur artificem incurioſum. Non putauit Cæſar vlla arte, vlla ſuperueniente induſtria defectus illos villæ poſſe corrigi, ideò protſus diruit, vt denuò perfecta inchoaretur: nec putaret Deus vlla gratia originem Mariæ vitiatam pro decentia poſſe inaurari: ideò longè quàm Cæſar prouidentior, & potentior, hunc Paradiſum perfectiſſimum ſuum, nec diruendum, nec corrigendum, primitùs produxit. Robur, quod huc aduoco de electione præuia Mariæ, ſuprà confirmaui. Nunc ad rem tituli ſuo ordine accedamus.

Maria cur perfecta creatur.

Sueton.

Igitur ſolâ gratiâ, ſolis virtutibus Deo adſumus, prope Deum ſumus: quos culpa, quanuis præſentes, ab eodem quidem conſtituit abſentes: quanuis adhærentes, ab eodem deſignat remotiſſimos. Medius quidem Iudæorum ſtabat Chriſtus Ioan. 1. quem tamen ipſi neſciebant, quia ab eodem per ſcelera abſentabantur. Quis audiret Chriſtum in Synagogam intrantem: (*Et introiuit Ieſus in Synagogam*, inquit Marc. 3. n. 1.) qui non ſperaret adſtantes ſub tanto hoſpite felicitandos? Et tamen, vt ibi legis, tunc maximè Chriſto oblatrant, de illorum dolenda cæcitate, contriſtato. Sed, quid intras, ſuauiſſime Ieſu, conſuetum gratiæ tuæ rorem, effuſum ſalutis oleum non infuſurus? Quia, licèt intraret domum; domus tamen habitatores, de cordis ſui pertinacia non intrauit: qui, licèt corpore adeſſent; corde tamen abſentes excipere non valuerunt. Chryſol. ibi Serm. 32. *Chriſtus quidem ingreditur Synagogam: ſed Iudæus nec recipit intrantem, nec agnoſcit præſentem, nec operantem cæcatus intelligit. Cernite, quàm nihil ſit præſentia corporalis, vbi fuerit mentis miſeranda ſeparatio: ſicut contrà nihil efficit abſentia corporalis, vbi corda fuerint ſociata per fidem.* Sic præſentes, nihil meliùs tantæ ſalutis participant effuſionem, quàm ſi omninò abſentes ponerentur. 1067.

Culpa à Deo nos abſentat.

Ioan. 1.

Marc. 3.

Chryſol.

Pergebat Chriſtus inſitæ miſericordiæ affectibus adductus, vt à mortis faucibus puellā Archiſynagogi filiam eriperet; vtque florem vix è calyculo erumpentem, peſtilenti afflatum Auſtro, viuificanti Zephyro reſtitueret. Inſequebatur illum immenſa turba, curioſiùs ſpectaculo, vt ſperabat, adfutura; duello inter Authorē vitæ, atque mortis potentiam applauſura. Interim fœmella miſera, languens ſanguinis fluxu, feruore fidei robuſta, quæ tātùm de tactu fimbriæ ſanandā ſe confidebat: irrepens inter obſtantes, ad Chriſtum ſic accedere ſatagebat. Acceſſit, tetigit, cōualuit. Penè dicere potuit: Veni, vidi, vici. Quęrit tūc Chriſtus de myſterio, à quonam tangeretur: ad quē deinde mirati Diſcipuli interrogationis nouitatē: *Vides turbā comprimentē te, & dicis, quis me tetigit?* Marc. 5. n. 31. Scilicet, nondum Spiritus Sanctus Apoſtolorū mentes repleuerat; ideò diuinæ illius ſententiæ pondus ignorabant. Turba illa, quantumuis Chriſtum viſa comprimere, quanuis ipſi intereundum illiceebatur: ab illo tamen quodammodo abſens, Domino neutiquam appropinquaſſe exiſtimanda: ſola, ſola fœmina fidelis Chriſto aderat, ſola eum tetigiſſe reputatur. D. Chryſolog. Serm. 36. *Inter Dominum, & mu-* 1068.

Virtus præſentes Deo nos reddit.

Marc. 5.

literem ſurtiua ſalutis agitur tam grande commercium: & dum publica petitione viam facit rogatus, fides cogitatæ diuinum penetrat, & peruenit ad ſecretum. Felix mulier, quæ in tanta multitudine eſt ſola cum Chriſto, vt ſola ſit conſcia, & ſalutis redditæ, & virtutis exceſſ. Abſit ergo, vt tantam Matrem aliquando a tam prouido Filio abſentem exiſtimemus: imò inter omnem illam turbam futurorum, qui iam à Patre inſecti, quodammodo à Deo abſentes repræſentabantur; Mariam feliciſſimam agnoſcamus, quæ ſemper *coram eo, cuncta componens*, quaſi ſola adeſſet Domino, celebratur.

Chryſol.

1069. Deſcripturus Lucas Phariſæi epulum, obſequium Magdalenæ, ſic incepit: *Rogabat autem illum quidam Phariſæus, vt manducaret cum illo: & ingreſſus domum Phariſæi, diſcubuit.* Luc. 7. n. 36. An ſolus? Abſit: ſed eandem menſam, & forte in eodem lecto cum Phariſæo, & alijs conuiuis. Cur ergo rogatus, vt manducaret cum illo, cum eodem diſcubuiſſe non narratur? Quia faſtuoſa Phariſæi nobilitas, quamuis prope Chriſtum eſſet, cum Chriſto non erat: quamuis adeſſet corpore, corde aberat. Non ergo cum Phariſæo ſic abſente diſcumbit Chriſtus, licèt apud illum manducaret: cui tantummodo Sancta Pœnitens in tanta conuiuarum turba adfuiſſe exiſtimanda. Tale aliquid cogitabat D. Paulinus epiſt. 4. de hoc geſto, vbi ita: *Malo peccatricis, & pauperis noſtræ diuitias in lacrymis, & effectuiquàm tuas in impietate, & littera: illius ieiunium, quàm tuum conuiuium: malo inter capillos illius, Chriſti pedibus alligari, quàm inter dapes tuas, tecum iuxta Chriſtum, ſine Chriſto diſcumbere.* Diſcumbit ſine Chriſto, quamuis eidem menſæ accumbat iuxta illum, quia culpæ reus, à Deo abeſſe miſerè intelligitur. Adeſt ſola Magdalena, affectu durante, etiamſi longiſſimè diſtaret corpore, adfutura.

Luc. 7.
Magdalena laus.
Superbia Deũ remouet.
Paulin.

1070. Sed immoremur paululùm in Magdalena. Properat tota auida reſurgentem iam Dominum amplexura: & audit: *Noli me tangere.* Ioan. 20. n. 17. Et vnde affectus ſic vehemens cupito ſtipendio defraudatur? Quia, licèt feruidus, nondum tamen à perfectiori ortus lumine. Caligarat paululùm Mariæ fides, friguerat ſpes, dum Chriſtum inter mortuos quæritabat; ideò quamuis præſentẽ Chriſtum non agnoſcit. Meritò ergo pietatis tactu tangere prohibetur, quæ tanquam abſens tunc Domino reputatur, ad quem non de corporis propinquitate, ſed de fidei lumine acceditur. Ambroſ. Serm. 58. comparans hîc Stephano Magdalenam: *Intelligite ergo, quanta deuotionis eſt gloria. Maria iuxta Dominum conſtituta, eum tangere non meretur: Stephanus in terris poſitus Chriſtum tangit in cælo. Illa inter Angelos præſentem non videt Saluatorem: Stephanus intra cælos, Dominum cernit abſentem.* Præſentiſſima eſt abſentia per virtutem, cùm ſit per culpam præſentia abſentiſſima: proximus adeſt, vt tangat iuſtus, quantumuis diſtans; remotiſſimus eſt, vt tangat peccator, licèt intimè proximus: ille ſemper propè adeſt; abeſt hic ſemper longiſſimè.

Ioan. 20.
Stephani encomium.
Ambroſ.

1071. Aſcenderunt oraturi Phariſæus tumidus, & timidus Publicanus: ille ſic deſcribitur à Luca: *Stans hæc apud ſe orabat.* cap. 18. n. 11. De hoc verò ſic dicitur: *A longè ſtans nolebat nec oculos ad cælum leuare.* num. 13. Cùm inter hos antitheſis quæratur, manifeſtum relinquitur, Phariſæum iuxta velum Sanctuarij conſtitiſſe: cum longè ab adytis ſubſtitiſſe Publicanus declaretur. Cur ergo illius approximatio ſubticetur, cùm ſic huius longinquitas exprimatur? Subticetur, credo, primum, ne ſi quis imprudens eum propè fuiſſe audiret, reuerà Dei proximum exiſtimaret: exprimitur ſecundum; quia nemo ita imprudens, qui audita eius confeſſione, eundem Deo appropinquantem non agnoſceret. Ergo in Phariſaica virtutum enarratione, & gratiarum actione ſic occultabatur ſuperbia, vt foret periculum Sanctus crederetur, ſi prope aſſiſtens diceretur: in publica Publicani confeſſione ſic elucet humilitas, vt iam non ſit periculum, quin iuſtificatus intelligatur, quamuis longè ſubſiſtens ſcribatur. Quid ita? Quia publicanus è longè appropinquabat: in proximo Phariſæus abſentabatur. Hinc benè D. Anthonius de Padua Dom. 11. poſt Trinit. ad hunc locum: *A longè ſtetit, ipſo templi ingreſſu indignum ſe exiſtimans: Phariſæus autem credebat, ſe eſſe prope; ſed fuit longè: Publicanus è conuerſo, credebat ſe eſſe longè, & erat propè.*

Luc. 18.
Superbia Deũ remouet: humilitas humi…
ſibi approximat.
Anth. Pad.

Pulſanti Chriſto Domino Sponſæ oſtium, reſpondet illa: *Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa?* Cant. 5. num. 3. Erat iam de ſpretis carnis affectibus, penè nudus ſpiritus, quæ, quidquid erat carnale, iam exuerat: timebat cauta magis, quàm prudens, ne ab hac vocatione turbulentis proximorum negotiis iterum immiſceretur, vnde de humana fragilitate aliquid iterum carnis contrahere cogeretur: ideò tantùm cum Chriſto in interioribus cupiebat conuerſari. Sed, ſi tantùm Chriſto adeſſe cupis, ô anima, quid moraris? En ipſe Chriſtus adeſt, Chriſtus vocat: quid vltra optes? At concepta iam ſemel licèt falsò opinione illa, quod ſibi aliquid foret carnis induendum, meritiſſimò timet: quamuis enim vocanti Chriſto in carne adeſſet: illi tamen ſe abſentiorem reputabat, quàm ſi in nudo ſpiritu compareret. D. Ambroſ. lib. de Iſaac, cap. 6. ad hunc locum: *Cùm aduerteret, in carne ſe Chriſto adeſſe non poſſe, ſed tunc adeſſe, ſi adeſſet in ſpiritu, conformans ſe ad eius voluntatem, vt eſſet & ipſa conformis imagini Chriſti: iam non ſentit carnis exuuias, iam quaſi ſpiritus, exuens ſe corporis coniunctione: iam quaſi oblita, & quæ ſi velit, copula illius meminiſſe non poſſit, ait: Exui tunicam meam, quomodo induam eam? Exuit tunicam illam pelliceam, quam acceperunt Adam, & Eua poſt culpam, tunicam corruptelæ, tunicam paſſionum.* Ageſis, indue Mariam hac tunica, vt abſit Deo: quæ in id eligitur, vt tunica carnis ſuæ Deum induat: credo, quia nec in Adamo peccans, ſemper adfuiſſe Domino intelligitur. Sed lubet pendere paucula de Adamo.

1072.
Cant. 5.
Iuſtus cur in ſpiritũ transformandus.
Ambroſ.

Peccat ille, & ecce in diſtrictum iudicium Deus properat, ingreditur deliciarum locum olim, iam tunc de hominis culpa miſeriæ domicilium: carcer erat, qui fuerat Paradiſus: tunc addit Textus: *Vocauitque Dominus Deus Adam, & dixit: Vbi es?* Geneſ. 3. n. 9. Sed, cur in Paradiſum deſcendit, tanquàm de inueniendo reo certus, qui an ibi eſſet, videtur dubitare? Cur vocat, tanquàm incertus, quem certò nouerat ibi delitere? cur tanquàm abſentem compellat, quem præſentem cernit? Quia Adam in Paradiſo apud

1073.
Geneſ. 3.
Peccator cur longè, & prope Deum eſſe dicatur.

Deum

Deum erat, ſed non cum Deo: abſens aderat, præſens abſentabatur: corpore prope erat, ſpiritu longiſſimè. Hugo Victor. ibi apud Tilm. *Vbi es, Adam? Adam, vbi es? Audiui, inquit, vocem tuam, & abſcondi me. Abſcondite, vbi es? quàm longè es, & quàm propè es! quàm longè es ab illo, & quam propè ille!*

Hug. Vict.

Benè ergo in Paradiſum Iudex deſcendit: quia ibi adeſſe reum agnoſcebat: & benè quaſi longinquum compellat, quia inde & à ſe ſpiritu abſentem denotabat: vt hinc Adamum miſerè periiſſe intelligamus. Aptus huc D. Ambroſius, licèt in rem aliam Serm. 40. *Oportet proximos nos fieri Deo, quoniam dicit Propheta Pſal. 72. Ecce qui elongant ſe à te, peribunt. Quòd ſi à Deo qui longè ſunt, peribunt; vtique, qui ſunt proximi, ſaluabuntur.*

Ambroſ.

Meminerit autem Lector, verba illa Cantic. cap. 2. num. 10. *Surge, propera, amica mea*, &c. quæ ex communi totius Eccleſiæ conſenſu Mariæ adaptantur, in Græco legi: *Surge, proxima mea.* Quaſi Maria per antonomaſiam talis appelletur: nimirum, non periit elongans à Deo cum Adamo: ſed ſemper ſalua, quia ſemper proxima: quidni ſi in Matrem Saluatoris eligebatur? Hinc optimè Bernardus de Virgine Sole induta, Serm. de verbis Apocal.

Cant. 2.

Quam familiaris ei facta es, Domina, quam proxima, imò quàm intima fieri meruiſti, quantam inueniſti gratiam apud Deum! in te manet, & tu in eo: & veſtis eum, & veſtiris ab eo: veſtis eum ſubſtantia carnis, veſtit ille te gloria ſuæ maieſtatis: veſtis Solem nube, & Sole ipſa veſtiris.

Bernard.

Et quidem in tam intima approximatione nihil mediet, neceſſe eſt: intercederet autem, in re puritatis, angelica innocentia, ſi Deipara quandoque culpa fœdaretur.

1074. Adhuc tamen non exhauſta dubitatio dubitationis iſtius diuinæ, de loco, vbi Adam abſconderetur: nec enim ſolùm miſeri peccatoris abſentia inſinuatur: huic enim ſignificandæ aptiùs dicendum videbatur: Veni, Adam: compare, miſer. Illud, illud, *vbi es*; vbi ſcit, ignorari ab omniſcio præſumitur.

Peccator ignoratur à Deo.

D. Eucherius ibi qu. 14. apud Cerdam Aduerſar. cap. 115. *Adam, vbi es? Oſtendit, quòd omnis ille, qui peccat, velut iam erroribus ſuis deuius, & per delictum recedens à conſpectu Dei, notitia eius efficitur indignus.*

Eucher.

Erat iſta ſecunda pars tituli, ex qua coniectabam, minùs congrue ſummam illam in diſponenda, & apparanda Deipara à Deo curam, ab eiuſdem ignoratione inchoari. Cur enim ignoraret Deus per faſtidium, quam, amouendo ſibi concepto ex hominibus faſtidio, electam deſtinabat? Cur ignoraretur illa, cuius miniſterio iam pridem ignorati recognoſcimur? Cur detur obliuioni, per cuius fructum, inolitam noſtri obliuionem Deus deponere diſponebat? De hoc ſuprà num. 834. Libo inde verbum.

1075. Hinc Propheta: *Nunquid cognoſcentur in tenebris mirabilia tua: & iuſtitia tua in terra obliuionis?* Pſal. 87. num. 13.

Pſal. 87.

Sicut enim viam illam, quam rectè aliàs callemus, ſi noctu, & in tenebris iacentem percurramus, penitùs ignorare videmur, & quaſi eiuſdem obliti non agnoſcimus: ſic à Deo, dum in tenebricoſis culpæ ſordibus iacemus, videmur ignorari, & quaſi in obliuione ſepulti derelinqui.

Id confirmatur.

D. Eucherius citatus quæſt. 107. *Rectiſſimè appellatur obliuionis terra, impiorum caro à Domino derelicta.*

Eucher.

Deum per culpam expellimus, inde ab eo derelinquimur, & ſtatim quaſi obliuionis obſcuro amandamur. Dicebat Salomon: *Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitùs ignoro: viam aquilæ in cælo, viam colubri ſuper terram, viam nauis in medio maris, & viam iuuenis in adoleſcentia.* Prouerb. 30. num. 18.

Prou. 30.

Sed mihi penè difficilior Salomonis ignorantia; quam ipſi obiecta hæc ignorata difficilia. Cur enim, vt de aliis taceam, viam adoleſcentis ignoret Salomon, qui tunc ſacro enthuſiaſmo plenus, Deo refertus? Parum id: plùs difficultatis augetur à Dauidis verbis, qui ita Pſ. 118. n. 9. *In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam: In cuſtodiendo ſermones tuos.*

Pſal. 118.

Adoleſcentia ſancta quàm pretioſa.

Nemo corrigit, quod ignorat. Sciebat ergo adoleſcens iſte viam ſuam. Cur ergo illam prudentiſſimus Salomon ignoraret? Cur illi Deus hanc viam non edocuit? Attende, Dauidem de iuuene benè morato ſermonem inſtituiſſe: at Salomon de iuuene adoleſcentiæ libidinibus immerſo loquebatur: nullus, huius ſapientiæ, nævos irrogatur, dum praui iuuenis viam non agnoſcit, imò inde diuina ſapientia præditus commendatur, quòd illa ignoret, quorum obliuioſa ignorantia in Deo, ſumma perfectio eſt. Fauet D. Ambroſ. in locum Pſ. his verbis: *Quis poteſt cognoſcere viam ſuam iunior, vt corrigat eum, cùm Propheta dicat: Tria ſunt*, &c.

Ambroſ.

Et Salomon fatetur, quòd non cognoſcat vias viri in iuuentute; quomodo poteſt iunior cognoſcere? Cui reſpondebitur, quòd illa via viri in iuuentute non cognoſcantur; quæ ſunt ſecus vias ſerpentis in petra, & ſecus ſemitas nauis fluctuantis, & veſtigia volantis aquilæ, quæ vngues aſperos habet, & ſupra nubes volat, in aëre errat, in mari piſcem interficit: & tamen impoſſibile non eſt quartum, ſicut illa tria: cognoſcit enim Dominus, qui ſunt ipſius, & vult, vt ſciat ſe vnuſquiſque, ſciat ſe populus Dei. Sed eſto, non cognoſcantur errantium viæ, ſicut dicit Dominus: Non noui vos. Diſcedite à me, operarij iniquitatis. Hic autem iunior, qui poteſt corrigere viam ſuam, fortaſſe iunior ſit ætate, non moribus. Non noſcendus omninò, & diſceſſurus abſens, tanquam cæteri iniquitatis operarij, ſi iunior etiam moribus fuiſſet.

Pulſarunt fatuæ illæ virgines oſtium iam clauſum, & audiunt à Chriſto: *Amen dico vobis, neſcio vos.* Matth. 25. num. 13. 1076.

Matth. 25.

Nimirum, peccatrices erant: quidni ignorarentur? Sed iam quærendum, cur ita peccatores à Dei amicitia deponantur, vt etiam à diuina notitia depoſiti exiſtimentur? vnde enim mens illa omniſcia, horum decenter depoſuiſſe memoriam præſumetur? Quia, cùm nihil ignotius alicui videatur, quàm illud, cuius vel etiam ignoratur nomen; cùm impij apud Deum nomina perdant, quid mirum ignorationem ſortiantur? Meritò verò à memoriâ diuinâ abolita horum nomina dicuntur, qui à cæleſti albo, à libro vitæ deleti exiſtimantur.

Impiorū nomina pereunt, ad Deum.

Euſebius Gallic. homil. in Natal. Virg. ad hunc locum: *Deus enim, qui omnia ſcit, fatuas virgines ſe neſcire dicit, quoniam eorum nomina non ſunt ſcripta in libro vitæ.* Eſt hoc, quod ferè omnes notarunt de diuite epulone anonymo, & Lazaro mendico nominato: do vnum D. Anthon. de Padua Dom. 1. poſt Trinit. Ser. 1. *Diues quaſi ignotus apud Deum, nomine non deſignatur: dignum vtique eſt, vt nomen eius non ſcriberetur in hoc Euangelio, quod nunquam erat ſcribendum in vi-*

Anth. Pad.

ta æterna libro: ideò ad eius exprobationem dicitur, homo quidam: de eo enim, quem reprobamus, vel neſcimus, ſolemus dicere, homo quidam. Recurrat Lector ad ea, quæ ſupra dixi de Maria ſic vitæ libro affixa, vt tanquam Mater Verbi, ipſamet liber vitæ a Patribus appelletur: inde inferet non illam ab hoc albo deletam, ac proinde nunquam in Deo illius aut nomen, aut notitiam periiſſe.

1077. Progredienti iam exercitui ſuo contra impium Abſalonem, imperat Dauid: *Seruate mihi puerum Abſalom.* 2. Reg. 18. 5. Sed dat iſte iuſtas pœnas, confoſſus moritur, & lapide durior, ſub lapidum aceruo ſepelitur: & ecce Dauidis fletus in hunc tenorem: *Fili mi Abſalom. Abſalom fili mi, quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te?* n. 33. Viuum alieno vocabulo vocarat puerum, quem iam mortuum proprio, & tenerrimo vocabulo filium compellat: & cur ita? Reſpondet grauiter, & acutè Ambroſius in Pſalmum 118. Serm. 17. num. 5. *Quærendum, qua ratione ante puerum dixit, poſteà filium nominauit: cur non in vtroque, aut puerum dixit, aut filium? Si viueret, puer erat, quia parricidio petebat patrem. Non ergo pietatis nomen accipere debebat, ſed infirmitatis: ideóque vir iuſtus, quod religionis fuit, tacuit; quod infirmitatis, aſperſit: vbi verò eſt mortuus, apud pium patrem perſona crimen defecit; naturæ nomen remanſit.* Meritò ergo apud Deum quæuis pia nomina impiorum, etiam mortuorum, abolentur, cùm etiam poſt mortem, indelebilis horũ culpa perſeueret. Et quidem cùm omnis peccator, quantùm eſt ex ſe, cæleſtis Patris intentet parricidium; meritò illi interim quiuis pietatis titulus denegatur: quem Dauid parricidæ ſuo negauit ſanctiſſimè. Dele ergo à diuina memoria Mariæ nomen per culpam: & illam interim Deicidam iurabis neceſſariò: & an id cum tanta in Matrem electione ſatis conueniat, tute videris.

2. Reg. 18.

Idq; in æternum.

Ambroſ.

1078. Poſt illud glorioſum geſtum, quo Abraham filium aris deſtinat, affectu factus religioſus carnifex, pius parricida, & neſcias, an magis victima, quàm Sacerdos; diuinum tunc oraculum à Deo concipit dicente: *Multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cæli; & velut arenam, quæ eſt in littore maris.* Geneſ. 22. num. 17. Scio, in ſtellis his nitidiſſimis iuſtos ab Abrahamo; & in arena viliſſima, eiuſdem propaginis peccatores deſignari. Adhuc tamen eſt difficultas, licèt tam longum diſcrimen intercedat, (imò & quia tam longum diſcrimen intercedit,) cur in eadem ſerie iuſti, atque peccatores copulentur? Vnde quaſi in dedecus iuſtorum ſub eodem promiſſo miſcentur peccatores, qui, quanuis pro familiæ amplitudine deſignanda meritò aſſumantur; videbantur tamen extra iuſtorum mixturam collocandi? Sed tu pende, quid de his iuſtis, ſiue ſtellis ſcripſerit Dauid: *Numerat multitudinem ſtellarum: & omnibus eis nomina vocat.* Pſal. 146. num. 4. Deus, nimirum. Nihil ergo derogat iuſtis hæc mixtura: quando in eadem, ipſi decorè apud Dominum nomina ſortiuntur: dum peccatores, velut obliuioni dediti, amiſſis nominibus probroſè ignorantur. Galfridus apud Tilman. ad cap. 24. Numer. ad Chriſtum: *In te reconcilians ima ſummis, vt cælum homines, & terra habeat ſtellas: nonne enim ſemen Abrahæ, ſicut ſtellæ cæli? Sed heu! & ſicut arena maris. Grauis mixtura: ſed Deus illas diſcernit, & vocat nominatim.* Per Mariam Matrem cæleſtes nos ortos, & in ſyderèam formatos conditionem, ſupra latè probaui. Vix ergo capitur, vt ſtelliferæ dignitatis fons, à quo nominis Deo noti ſortimur excellentiam, aliquando ſine nomine, inter arenæ ſordes delitecet. Multa ibi de Virgine Galfridus ſupra adducta, qui concludit: *Quæ ſola Solem iuſtitiæ genuit, non humanas tantum, ſed angelicas ſtellas ſupergreſſa eſt vniuerſas.* O ſupergreſſum diminutum, ſi ab originis innocentia claudicaret.

Geneſ. 22.

Iuſtorum nomina ſuauiter nouit Deus.

Pſal. 146.

Galfrid.

Tandem faciunt huc illa Exodi 1. num. 1. *Hæc ſunt nomina filiorum Iſrael, qui ingreſſi ſunt in Ægyptum.* Aptiſſimum, nimirum, eſt tanti libri principium: quaſi inter Ægyptias tenebras ſancti filij Iacob ſic in ſuo ingreſſu rutilarent, vt inſtar ſyderum, nomen apud Deum perenne retinerent. Mixtura grauis erat; ſed tamen de nominum decoro titulo diſcreta. Stephanus Cantuarienſis ibi apud Godefrid. *Nomina filiorum Iſraël, id eſt, bonorum: ſoli enim boni habent nomina. Vnde diues non nominatur, quaſi ignotus Domino: pauper verò, tanquam familiaris, Lazarus nominatur. De malis dicitur: Vocauerunt nomina ſua in terris ſuis. e contrario de bonis: Gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.* Vbi enim ſtellæ glorioſa nomina, niſi in cælis collocarent? Aut vbi ſabuloſi peccatores, omni arena abiectiores, titulos ſuos Deo ignotos, niſi in terris viliſſimis deſcriberent? Hinc factum, vt ſicut hodie in Baptiſmo, ſic olim in circuncisione, pueris ſua nomina imponerentur, Luc. 2. n. 21. de quo citatus Stephanus: *In Confirmatione, & Baptiſmo, & circunciſione puero nomen imponitur: ac ſi dicat: Soli mundi interius nomen habent.* Nihil prius videbatur natis pueris, quàm nomina adſcribenda: & tamen tandiu meritò ceſſatur à nomine, quandiu per culpam originis abſtinetur à gratia. Recurre ergo ad illa, quæ de nomine Mariano ſuprà diſſerui: & videbis, dedecere tantam excellentiam nominis, vt aliquando ab originis macula aboleretur.

1079. Exodi 1.

Suntque illi glorioſa.

Steph. Cant.

Nomen ſoli virtuti dandum.

§. V.

Maria in Matrem electa, ſi ſub culpa oriretur, ridiculum ſpectaculum exhiberet.

1080. CERTISSIMVM eſt, ab illis verbis Dei minantis Serpenti de Maria: *Ipſa conteret caput tuum,* expreſſam notitiam concepiſſe Dæmones, Angelos, atque homines, electæ Virginis in Matrem edendæ aliquando: inde Dæmonibus terror, Angelis gaudium, hominibus ſpes ſalutis concipitur. Omnes ſpectaculum iſtud edendum, ſed diuerſo tenore expectabant. Deus interim, quaſi parturiens, deſtinato tempori fœtum aſſeruabat. Hoc eſt, quod ex totius Eccleſiæ mente, hæc verba illi tribuentis, canit Maria: *Ante omnes colles parturiebar.* Prou. 8. n. 25. Papæ! quid vſquam audiſti mirabilius? Deum parturientem quis non ſtupet? aut quis eò deueniat inſcitiæ, vt edendo fœtu, qui ipſi Deo, parturitionis doloribus

Geneſ. 3.

Maria ſub culpa ridiculum ſpectaculum.

Prou. 8.

bus quodammodo ſtetit, aliquid grandius cogitet, credat excellentius? Inſaniam putabant veteres parturientium montium apparatum, ſi partus degeneraret: vnde Horatius in Arte poetica:

Horat. *Parturient montes, naſcetur ridiculus mus.*

Nos verò ſtultitiam non putemus parturire Deum, & peccati labe infectam ſobolem, offuſam tenebris filiam, in lucem mittere? Libet paululùm cum ineptis, ſi fortè, Lectoribus ineptire, vt loquitur D. Cyrillus lib. contra Anthropomorph. (Cyrill.) Adeſte animis. Fingamus cæleſte Concilium, quaſi diuiniori tunc modo illud eueniret, de quo ille alius:

Panditur interea domus Omnipotentis Olympo,
Virgil. *Conciliúmque vocat Diuûm, atque hominum Rex*
Sydeream ad ſedem.

Occurrunt ergo cæleſtes Dynaſtæ, Supremi Principis imperio conuocati: aperit ipſe cauſam, & frequentiſſimi Senatus rationem: inſtare, ſcilicet, tempus, quo cæleſtis ille fœtus tandiu ab æternitate conceptus, & a mundi ortu à iuſtis ſuſpiratus tandem oriatur: quo Maria Deipara humani producatur generis reparatrix: dulce munus, quo Dæmonis imperium contrito eiuſdē capite conteratur. Applauditur vndique, & dandam cælis Reginam, terræ ſalutis inſtrumentum, terrorem Inferno, diuino Senatus ille Numini gratulatur. Fingamus inde in Limbo Patriarchis, & in Tartaro Dæmonibus, tanti ſpectaculi nuncia percrebuiſſe: intendunt omnes immotis palpebris, defixo vultu, anhelitu ſuſpenſo.

1081. Ecce tibi in hoc medio apparatu Maria oritur: & Angeli, qui puri puriorem expectabant Reginam, deſpiciunt fœdatam. Aſpiciunt homines peccatricem, quam peccati remedium ſitiebant. Dæmones, qui iugum formidabant, & terrorem, inſultant captiuæ:

Id oſtenditur.

Horat. *Spectatum admiſſi, riſum teneatis amici?*

Tot apparatus, Deus ab æternitate parturiens: Angeli ſperantes: ſuſpirantes homines: Dæmones deſperati: omnes inuſitatum miraculum conſpecturi: & demum pluſquàm ridiculus mus, peccati quædam ancillula progerminat!

O turpiter atrum
Deſinens in piſcem, mulier formoſa supernè.

O turpius, inquam ego, deſinens in originis labem, opus tandiu promiſſum, cupitum, expectatum! O montem ſuperridiculè parturientem! Parturiebat aliquando Iupiter: (noſti de hac re feſtiuiſſimum Dialogum Luciani:) & accedit obſtetricaturus Vulcanus: ferit Patris cerebrum, & prodit perpulchra, & adulta ſubitò, ſcientiis armata, armis decora Pallas: & ea, quæ inter omnes Deos, poſt Iouem primas tenet. Lyricus lib. 1. oda 12. de Ioue:

Vnde nil maius generatur ipſo,
Horat. *Nec viget quidquam ſimile, aut ſecundum:*
Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.

Quia nihil inter Iouem, & Palladem decenter poſſe intercedere putabant, quam ipſe longis doloribus parturiens effudit tandem. Et tu audis Deum parturientem, editam Mariam: & omnes angelicos Spiritus, Dei, & eiuſdem Deiparæ adminiſtros, Deo ipſi facie de innocentiæ puritate proximiores, Deipara in hac re honoratiores. Et audes? Quod ergo, ſi ita ſpectaretur, aliis derıdiculum abſque dubio videretur; etiam in ſe ſumptum, a Dei prouidentia, tanquàm omninò ridiculum amouendum: niſi dixeris, minùs decori ſuo, quàm ſpectatorum oculis, Deum ſolitum attendere: quaſi ſe quærat extrà, examénve improbum in creaturarum trutina caſtiget. Satis luſimus, ad ſeria veniamus.

Videamus in primis, quàm Deus piè anxius Mariam parturiret. Vocat Sponſus dilectam, ſuauiſſimum illud Canticum inſuſurrans: *Surge,* 1082.
Cant. 2.
propera, amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni. Cant. 2. n. 10. id eſt, vocat Deus Mariam, vt oriatur. At, ſi tam auidus erat, cur eam non producit? Si deſtinatum verò tempus ſperat producendæ, cur tam anxie tot illam ante ſæcula ſuſpirat? quia quantùm eſt ex ſe Deus mauellet, vt iuſti per congrua merita Incarnationis tempus accelerarent: ideò dum differebatur, quaſi ardentiſſimo deſiderio tortus (de quo fuſe in Cant. litterallegorico) ſuſpirabat. Ergo Incarnationi peragendæ, quaſi parturiens, Mariam cupit, Mariæ votis omnibus anhelat. Rupertus ibi, ex ore Virginis: *Verba iſta profectò deſiderantis verba ſunt,* &c. *Sic accipite quaſi verba deſiderantis, tanquam feſtinantis, & optantis iam adeſſe materiam cantæ ſalutis, ſcilicet, me: cuius caro illis materia foret aſſumendæ carnis. Tanquam præſentem loquebatur mihi, méque iubebat ſurgere, & properare, id eſt, naſci, & hoſpitium ventris mei ſibi citè præparare.* Et putares, orituram ſub peccato ſic vocari, vt ſalutis materia, ſub eiuſdem morbi contagio rideretur? Putares peragendæ ſtatim Incarnationi ſuſpirari maculatam Mariam, quæ ipſa maculâ Incarnationem pro parte retardaret? Attende, ſodes.

Deus Mariam ab æterno parturiens.

Deus Incarnationem cupiebat:

Rupert.

Præmittuntur adductis verbis hæc alia pleniſſima myſterio: *Ecce iſte venit ſaliens in montibus,* 1083.
tranſiliens colles: ſimilis eſt dilectus meus capreæ, Cant. 2.
hinnulóque ceruorum. En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos. En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera, &c. n. 8. Miraris immenſam celeritatem, qua tranſuolantur montes, colles tranſiliuntur: at miror ego magis, parietem feſtinos impetus retardantem: cur enim ad parietem ſubſiſtat moratus quaſi rumpendi impotens, qui prærupiſſimos colles, iuga inacceſſa valuit tranſilire? Quia, licèt deſiderio ſic feſtinaret, vt nihil non perrumpere videretur: adhuc tamen peccatorum noſtrorum obice retardatus, tanti voti implementum non conſequitur. Feſtinantia itaque deſideria, obiecta culparum mole impediuntur. Rupertus ibidem: *Non parua eſt res, quam dico, parietem noſtrum, propter quem iam mereſè venit iſte, qui & antequàm veniret, feſtinus, & celer vocatus eſt: & cùm veniſſet, illud, propter quod venerat, tam citè, tam velociter operatus eſt,* &c. *Nimirum, propter parietem inimicitiarum, qui non de vno tantùm originali peccato; verùm etiam de multis actualibus peccatis congeſtus eſt,* &c. *Poſt huiuſmodi parietem noſtrum ea ipſe ſtat; id eſt, propter hæc, & alia peccata generis noſtri, cui repromiſſus fuerat, ipſe multas fecit moras.* Agedum, infice Mariam culpa originali, & immeritò ſic vocatam aſſeuerabis. Quorſum enim rupturus has moras *materiam ſalutis,* ſiue Marianam carnem ſuſpiraret; ſi in eadem materiâ, nouæ de originis peccato

Peccata murus nos, Deúmque intermiſſus.

Rupert.

cato moræ nectebantur ? O ridiculi ſpectaculi exhibitorem, ſi dum parietem cupias diſſoluere, nouam illi calcem, & lapides adminiſtres! Imò ideò Maria materia ſalutis, ideò hac edita peragitur Incarnatio: quia caro illa abſque peccato, non veterem parietem adſtruit, ſed oſtium aperit: meritò proinde toties ab Eccleſia, cæli, & lucis ianua appellata.

1084. Premamus paululùm integrum iam locum, quo ipſe Rupertus ad hominem conuincitur. Ex originali, & actuali peccato conflatus erat, & condenſatus paries, qui feſtinantem Dominum retardabat: eligitur Maria in Matrem, & ſuſpiratur, quæ inſtrumentum impedimento amouendo adhiberet. Si ergo hæc originali ſua culpa, miſerum illum parietem pro parte obdurabat; quid aliud hoc erat, quam in ipſa expeditione afferre obſtaculum? immiſcere venenum medicamini, & auxilium vulnere temerare? Feſtinabat Deus ſalutem hominibus ſpoliato Dæmone allaturus: Maria Mater cooperatrix eligebatur: ſi hæc ſpolium Dæmonis fiebat, quid hoc erat aliud, quam in libertatis geſtatorio, captiuitatis vincola oſtentare; triumphum gloriæ dedecoris opprobrio veſtire; applauſum victoriæ de turpis ſubiectionis fletu conſpurcare? Benè Euſebius Gallicanus hom. 2. in Natiu. Dom. ad Mariam: *Medicum dolorum noſtrorum, ſine dolore paris, Saluatorem deprauati ſæculi, atque corrupti, ſine vlla pudoris contagione progeneras: nec enim decebat, vt, qui ad hoc venerat, vt violata in integrum reſtitueret, aliquid de materna integritate violaret.* At, quantò minùs decebat, vt matris ſpiritus per culpam inuſtam, quàm caro per clauſtrum reſignatum violationem pateretur? Sed de hoc ſuprà fusè. Amoue ergo à Maria culpam, ne indecens, & proinde ridiculum Dei deſiderantis, & parturientis exhibeas ſpectaculum: crede non violatum eius ſpiritum, ne incuriæ notam, violatorum omnium inuras reparatori. Quòd autem Maria *par noſtrum* dicat; pietatis eſt, non conditionis.

Chriſtus qualis Medicus.

Euſeb. Gal.

1085. Ideò meritò ad hunc locum Cantic. ſic ſcribit Dionyſius ibi, art. 8. *O amica mea ſingularis, & vnica, cuius reſpectu aliæ ſunt ancillæ, quamuis & ſuo modo amicæ ſint. Columba mea, in qua nunquam fuit radix amaritudinis, felleáve auſteritas; ſed ſimplicitas ſapientialis inuiolata.* Tot ante ſæcula iam vocatur Maria, vt ſurgat, vt properet tanquàm amica, tanquàm columba: (ſequor Rupertum:) & quam ridicula ſurgeret, ſi ſtatim non ſolùm non amica Dei, imò nec familiaris ancilla; ſed Dæmonis ancilla oriretur? Si columba in cornicem, & coruinam fœditatem degeneraret? en mel ſub felleo ſapore: en radicem dulcem amaritudinis auſteritate interpolatam. Et benè, dum properare iubetur, *columba* appellatur: cuius rei vt aperiam myſterium, audiendus Ambroſius Serm. mihi 71. *Volare non poteſt, niſi quod purum, leue, atque ſubtile eſt, cuius nec ſynceritas intemperantiâ retardatur, nec alacritas, nec velocitas mole grauatur. Grauari autem volatum dico, non tam mole membrorum, quam delictorum. Vnde puto, etiam in ipſis auibus, ideò velocius columbam pene præ omnibus volitare, quia alacritatem & innocentia comitetur. Denique Sanctus David, cùm puritate mentis volare concupiſceret, non alterius animantis, niſi columbæ optauit alas* Pſal. 54. Meritò igitur columba interim appellatur Maria, vt dum inuiolata, & innocens producitur, ſic breui ſanctitatis volatum acceleraret, vt in primo adoleſcentiæ flore, cum excellentiæ gradum aſſequeretur, quo Verbum ipſum incarnandum acceleraret; & e ſinu Patris, in vterum ſuum feliciter tranſmitteret.

Dionyſ.

Maria cur columba.

Ambroſ.

1086. Sed adhuc in his votis, & diuinis deſideriis exhibendæ Orbi Mariæ in ſalutis materiam, in ſpectaculum quoddam ſibi iucundiſſimum, eleganter pergit citatus Rupertus, ſic ſubiungens: *Surge, propera, amica mea, columba mea, formoſa mea, & in his omnibus Euæ oppoſita. Eua namque quaſi inimica, Eua quaſi vipera, Eua quaſi deformis, & ignominioſa. Mihi inimica, viro ſuo vipera, ſibimet confuſa ignominia: inimica per ſuperbiam, qua iamiam intumuit: vipera per malitiam, qua ex ſerpente concipiens, foris tentata facilè ceſſit: ignominioſa per pruritum libidinis, qua ſtatim ſcaturire cœpit. Tu, amica mea, per humilitatem; columba mea, per charitatem; formoſa mea, per caſtitatem: tu contra Deum non intumuiſti, imo mente humili Altiſſimo complacuiſti: & ecce amica es. Tu ſerpenti aurem non præbuiſti, imo inimicitias inter te, & ſerpentem ego poſui, & ecce columba es: in nuditatem libidinis non incurriſti, imò Spiritus Sanctus obumbrauit tibi, & ecce formoſa es. Veni ergo, Maria, veni: nam Eua ad latebras fugit.* Quid vſquam clarius pro Deiparæ innocentia dici potuit? In Anticuam eligitur Maria, taliſque à deſiderante Deo enunciatur: annon ſolùm aurem dolo inficiendam, ſed & ſpiritum morſu lacerandum exhiberet Serpenti concors & ſubiecta, quæ ideò vocatur, vt perpetuas inimicitias ab origine mundi deſtinatas cum illo exerceret? Apage. Lepidè quidem vocaretur in lucem, tanquam Euæ per culpam, in tenebras, & latibulum fugientis, oppoſita; quæ eiuſdem culpæ particeps edebatur. Benè eſt: abſconditur Eua, & tanquàm turpe ſpectaculum ab huius Solis, & Paradiſi oculis remouetur: editur in theatrum illi opponenda Maria, & ſub eodem turpitudinis habitu exhibetur.

Maria Antenna.

Rupert.

Spectatum admiſſi riſum teneatis, amici.

Quiſquis certè, aut non teneret riſum, aut cieret dolorem. At non talem fœtum iſtum, & ſingulariſſimam filiam produxit Deus; ſed ſub ea pulchritudine, vt dignus parturientis Domini partus, & filia per antonomaſiam diceretur. Benè Alanus ad illud Cantic. 7. num. 1. vbi *Filia Principis* dicitur Maria, ſic ſcribit: *Tu autem principalis Filia Principis, Dei, videlicet, qui eſt Princeps Principum, & Dominus dominantium: qui te ſpecialiter per gratiam genuit, ſpecialiter informauit: ita tamen Dei Filia, quòd & Mater intacta.* Alia ex Guillelmo, quæ huc facerent, iam ſuprà dedi. Non poterat itaque in Matrem eligi, niſi ea Filia, quæ ſpecialiter talis diceretur: neque magis propriè *ſpecialis* dici poterat, quam quòd fœdatam originem euitaret. Sed iam hæc ſatis de parturiente Deo: iam ſuo ordine ad Angelos ſperantes, ad ſuſpirantes iuſtos, ad Dæmones frementes veniamus: & omnes quaſi huic ſpectaculo intendentes imaginemur, & electam illam Matrem, ſtatim atque oritur, contemplantes.

Maria antonomaſticè Dei Filia.

Alan.

1087. Deſcribebat Salomon inſtans illud feliciſſimum, quo Deus humanam ſumpſit carnem, quem deinde ſic inducit loquentem: *Veni in hortum*

Cant. 5.

hortum

Angeli bono noſtro exultant.

... tum meum, ſoror mea Sponſa: meſſui myrrham meam cum a... matibus meis, comedi fauum cum melle meo, &c. Comedite, amici, & bibite, & inebriamini, chariſſimi. Cant. 5. num. 1. Sub epuli, & ſolennis ſibi gaudij titulo deſignat Incarnationem, de quo ibi grauiter Guillelmus: *Quia in meſſione myrrhe, in aſſumptione mortalis naturæ pro mortalium ... delectatus eſt, ſicut in omnibus diuitiis ſuis, iucundari ſibi viſus præ omnibus delicijs: quia præcipuæ eius deliciæ ſunt, eſſe cum filiis hominum.*

Guillelm.

Sed, ſi de Incarnatione deliciatur Deus, ſi feſtiuum apponit epulum, cùm ipſe tantùm incarnetur. ſibi etiam tantum hoc condere myſterium, has condire dapes viſus: cùm enim epulum ſit Incarnatio, illi tantùm epulum eſt, qui carnem ſumit. Cur ergo ad hoc epulum amici, & chariſſimi inuitantur? aut, quinam ſic amici, vt licèt non incarnentur, tamen de exultatione, & plauſu, conuiuæ, & epuli quaſi participes celebrentur. Reſpondet idem Guillelmus: *Angelos ad communis lætitiæ epulas inuitat: Comedite, amici, & inebriamini, chariſſimi. Amici, quia multùm amant. chariſſimi, quia multùm amantur. Hi, nimirum, de humani generis, quod in Adam perierat, reſtauratione, piè, & ſollicitè ſatagentes, Conditorē, cui aſſiſtebant, iugiter interpellantes, quedā ſancto familiaritatis auſu, ſic cōpellabant: Exſurge, quare obdormis, Domine? Exſurge, & ne repellas in finem. Quare faciem tuam auertis? obliuiſceris inopiæ noſtræ: diminutionis noſtræ? En inter nos tot loca vacua: ſed da gloriam nomini tuo: & ſecundùm æternum propoſitum tuum, quod mutari nequit, imple tot locis indecenter dehiſcentem numerū noſtrum. Ecce cùm venit plenitudo temporis, impletum eſt deſiderium illorum: incarnatus Dei Filius Sponſus fit, & inuitat eos ad noua gaudia*, &c. En tibi ab Adami lapſu Angelos Incarnationis ardentiſſimo deſiderio compunctos. Finge ergo, (& fortaſſe ita factum,) leuando piiſſimo ardori, reuelatam illis magnæ Matris, electæ Genitricis Conceptionem, tanquam ſacrum approximantis iam myſterij veſtibulum; putares decens, & gratum ſpectaculum, vt Mariam Adamitico contagio infectam cernerent; quam in Adami remedium, tanquam miniſtram redemptionis præcipuam, ſpectabant? Germanæ gerræ: immò dolerent quodammodo videre ſibi deſtinatam Reginam, quam Dæmonis tunc ancillam abhorrerent. Exemplis rem illuſtro.

Incarnatio Dei epulum fuit

1088. Excipiente Ioſepho fratres ſuos, addit Textus: *Auditumque eſt, & celebri ſermone vulgatum in aula Regis: Venerunt fratres Ioſeph. Et gauiſus eſt Pharao, atque omnis familia eius.* Geneſ. 45. n. 16. Nihil inter peruerſos aulæ mores inuſitatius, aut inſolentius dici poteſt. Quòd Princeps de amici priuati, déque purpurati ſui gaudio ſibi complaceat, nihil mirum: at, quis non miretur aulicos, qui ſemper, licèt occulto, infenſo tamen odio, priuatum illum inuidi proſequuntur, in hoc loco Ioſephi gaudio collætatos? At, inquis, iuſtiſſimus erat Ioſeph, neque priuatorum more ſuperbiens in omnes beneficus, omnium ſibi amorem conciliabat. Sed plane nouimus priuatos alios, & iuſtos, & beneficos, qui tamen nullis pietatis inſulis ſic aulicorum animos trahere potuerunt, vt in illis inuidiam, inolitum aulæ morbum, poſſint extinguere. Quid ergo? Putarem hanc Miniſtrorum Pharaonis de hilari Ioſepho conceptam lætitiam, non ſolùm de Ioſephi bono, ſed etiam de aliquo ſuo commodo ortam fuiſſe. Ecquod illud? Pulchre ibi Lyranus: *Licèt diligerent Ioſeph, propter bona, quæ eis fecerat: tamen erat eis turpe, quòd homo, qui fuerat ſeruus emptitius, & eductus de carcere, haberet tantum dominium in regno: & ideò quando ſciuerunt, quòd haberet tot fratres, & taliter formatos, quòd benè videbantur nobiles, & de bono loco; fuerunt ſuper hoc conſolati.* Ad quod non dignitatis faſtigium euectus erat Ioſeph? qua non purpura, quo non auro, nobilitatis regiæ inſignibus decoratus? deinde quibus non beneficiis Pharaonem, & Ægyptios omnes promeruerat; quo illum lætis mentibus colerent, cultu debito venerarentur? Et tamen, vt vides, reverà ſubtriſtis procedebat Pharao, ciues triſtiores? nam, nec ille ferebat ſecundum, nec iſti primum eum iuuenem, quem, licèt de ſe optimè meritum, at ſeruum fuiſſe emptitium condolebant? nullius enim dignitatis purpura, nullum nobilitatis aurum videbatur ſatis, ad ſeruilem Ioſephi maculam abolendam: hac verò non abolita, duriſſimum aulicis, maculato obtemperare domino videbatur: quem tamen vt vident ipſo naturæ iure ingenuis natalibus fruentem, hilariter excipiunt imperantem. Sic ſuo modo, ſpectatā maculatā Reginā, ſi fas dicere, Angeli ſe haberent: quam nulla poſterior gratia infamiam, modo ſuprà dicto decenter aboleret.

Genes. 45.

Rex, ſi fortè priuatū eligat, eligat præſtantiſſimum.

Seruilis conditio quàm vilis.

Lyran.

Facit huc illud Germani Archiepiſcopi Conſtantinopolitani Orat. de Cruce apud Gretſer. 1089.
dum Crucem ligno vetito opponens, inter multa ſic ſubiungit, Angelos iuſtis familiares commendans: *Omninò in oſculo ſancto eos excipient, propter fidem, & charitatem erga communem Dominum. Sunt & cæteroquin amantes hominum angelici Ordines, & ex peccatorum pœnitentia, ſibi, & gaudij occaſionem ſumunt: & licèt ex inedia, ciborúmque abſtinentia, ora malè oleant: non ſecùs id reputant, ac ſuaueolens thymiama: quod ex contrario colligere licet. Accidit aliquando, vt primis parentibus occurreret Angelus, ore adhuc præuaricationis cibo commanducante: & quamuis fructus grati odoris eſſet, attamen os inconditum quiddam, & fœtidum exhalabat, iámque corruptionis pignus ferebat.* Quaſi qui in oſculo ſancto iuſtos excipit ſuaueolentes, fœtidos peccatores deuitaret. Hæc hiſtoria, quamuis ſimili exemplo ex Vitis Patrum petito firmari poſſit; mihi tamen inter apocryphas, & Rabbinorum fabulas videtur numeranda: quam tamen affero, vt ex mente Germani videas, quàm Angeli peccatoris halitum ſoleant euitare: eundémque, tanquàm turpiſſimum ſpectaculum, abhorrere. Pone ergo prodiiſſe Mariam originali culpa infectam, & ab ore odores peſtilentos vetiti pomi exhalantem: an non eſſet ridiculum ſpectaculum, vt quam cæleſti perfuſam nectare, & tanquam virgulam fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij ſperabant: hāc de peccato fœtidiſſimam intuerentur? Vt quæ fructum vitæ germinatura edebatur, pomum mortis eructans oſtenderetur? Certè non tale vnquam Angelis Maria præbere de ſe potuit ſpectaculum: ideò ad illam Ioann. Geometra ſæpè citatus hymno 4.

Angeli iuſtis quàm familiares.

German.

Maria quale Angelis ſpectaculum.

Χαῖρε, θέαμα Χερουβὶμ ..., μέγα χαῖρε
θαῦμα δ' ... τῶν Σεραφὶμ ....

Geomet.

Salue,

Salue, ſpectaculum Cherubinis difficile cognitu, magnum ſalue
Miraculum, & ſuperans Seraphinorum ſcientiam.

Quocunque reſpicias, ſemper tale ſui exhibuit ſpectaculum Deipara, vt præ maieſtate gloriæ, præ diuino penè fulgore oculos Cherubicos, & Seraphicos præſtringeret.

1090. Hinc idem paulò antè ad eandem hymno 3. (vbi Maria dicitur, ὁμοίως κακίας οὐδὲν ἀφελκομένη, *iniquitatis noſtræ nihil contrahens*,) ſic præmittit:

Idem. Χαῖρε, θέαμα κόρη φοβερὸν, φλογερὸν, πανάκλεον,
Ἡδὺ, καὶ φοβερὸν, οὐδὲ θεατὸν ὅλον.
Salue, ſpectaculum puella terribile, ardens,
Dulce pariter, & terribile, nec cognoſcibile totum.

Quaſi nulli creati oculi Mariam plenè poſſint contemplari, quæ inſtar Dei, terribili dulcedine, dulci terribilitate ſpectantibus amorem pariter ingerit, & reuerentiam: non talis futura, ſi iniquitatis noſtræ aliquid contraheret, niſi à Conceptione puriſſima oriretur. Vnde enim terribilis de maieſtate, cuius collum calcatum Dæmoni oſtendebatur? Planè hinc oculos Angeli, non tam de reuerentia, quàm de nauſeæ faſtidio amouerent.

1091. Hæc de Angelis: nunc ad homines poſt longæ expectationis ſuſpiria Mariam ſpectantes, recurrendum. *Maria Prophetis, & Patriarchis ſuſpirata.* Mariam ſpecialiſſima quadam ratione Redemptricis gratiæ filiam celebraturus Salomon (ex mente Guillelmi alibi adducti) ſic intonuit: imò ſic Chriſtum introducit decantantem: *Vna eſt columba mea, perfecta mea: vna eſt matris ſuæ, electa genitrici ſuæ.* Cant. 6. num. 8. Cant. 6. Et ſubdit ſtatim: *Viderunt eam filiæ, & beatiſſimam prædicauerunt; Reginæ, & concubinæ, & laudauerunt eam.* Ideò laudantes prædicant, vt habet ibi Guillelmus: quia à Genitrice omnium gratia, in diuinam deſtinatur maternitatem. Sed quæ filiæ? Reſpondet idem: *Propter hoc tam ſacrum, & tam inſigne miniſterium, quo diuinæ circa ſalutem noſtram diſpenſationi pia Mater pro tempore ſeruiuit: antiquis Sanctis, qui futuram gratiam ſagaci ſpiritu prouidebant, mirabilis, & laudabilis, deſiderabilis, & venerabilis fuiſſe dignoſcitur: vnde ſequitur: Viderunt eam filiæ Sion, & beatiſſimam prædicauerunt, &c.* Guillelm. Vbi mihi pende illam particulam, *Sion*, additam vulgari a Guillelmo, nec in originalibus, nec alibi, quod ſciuerim, reperiri: quam tamen ille, alicubi abſque dubio repertam, ſic ponderat in rem meam eleganter: *Sion interpretatur ſpeculatio: per filias ergo Sion, animæ illæ ſub veteri Teſtamento ſpeculatiuæ prophetice, non incongruè figurantur: eò enim vera huiuſmodi animæ, filiæ ſpeculationis erant; excellenti, nimirum, gratia eleuatæ in ſublimem quandam ſpeculam propheticæ ſagacitatis: vt proſpicerent eminus, quæ facturus erat Deus magnalia ſuper terram. Siquidem magnum illud pietatis Sacramentum, quod ſuo tempore manifeſtandum erat in carne, ſpiritalis obtutus acumine longè antè viderunt, & ſacris vocibus prænunciauerunt: quantùm in prouidendo ſagaces, tantùm in prænunciando veraces. Viderunt, inquam, futurum Virginis conceptum, & partum: viderunt Filium Dei in plenitudine temporis factum iri ex muliere, & dixerunt: Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuges Emmanuel. Beata, quæ credet euangelizanti Angelo, atque eo ipſo expiabit antiquum illud primæ mulieris elogium, quæ credidit mentienti Diabolo.*

Agedum, Lector, & tu mentis tuæ ſpeculam conſcende, & Patriarchas, atque Prophetas iſtos in ſpecula illa ſua conſtitutos mihi conſidera: pende in ſuſpiria erumpentes, defixos in deſideria magnam illam, mirabilem, laudabilem, deſiderabilem, & venerabilem Redemptoris Matrem ſperantes. 1092. *Et qualis viſa.* Finge (ſi fictio eſt) illis huius tunc Conceptionem reuelatam, & hanc fœdatam: poterat aliquod fingi magis vnquam ridiculum ſpectaculum? O pulchrum indicem tantæ prærogatiuæ, culpam originalem! O plenè ſpecialiſſimam gratiæ filiam, quæ in prima ſui origine vacuatur! O decenter abolendo Euæ elogio exertam, quæ, dum exoritur, turpiſſimo Euæ ſubiacet elogio, non ſolùm Diabolo credens, ſed illi credita! Certè non illam talem cernerent Prophetæ, qui illam gratia plenam conſpexerunt. Idem Guillelmus: *Viderunt, inquam, filiæ ſpeculationis, Matrem luminis à longè: viderunt eam de ſpecula Prophetiæ, & cum debita reuerentia de longè ſalutauerunt eam dicentes: Aue, gratiâ plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quæ profectò ſalutatio adeò ſanctos oblectauit Angelos: vt magnus ille Gabriel ſuo tempore poſtea quaſi cæleſtis quidam Paranymphus miſſus ad eam, non aliter duceret ſalutandam.* Guillelm. Vide, quæ fuſiſſime ſuprà dixi de hac gratiæ plenitudine, nullibi vacuata: vnde arguatur ad hominem Guillelmus, qui, vt noſti, vix ſibi conſtans, Marianam innocentiam condemnauit. Sed hunc Authorem, cum Ruperto paſſim ſui feliciter oblitos, ſuprà, & infra ſuiſmet verbis identidem impugno. Pergo.

Veni mecum ad Abrahamum illum, qui diem Chriſti vidit, & gauiſus eſt, vbi abſque dubio Matrem eius Mariam, generoſam ſeminis ſui ſtirpem recognouit. 1093. *Maria turpiùs in Chriſto quàm venerabilis.* Mittebat ille ſeruum ſuum, vt coniugem Iſaac filio ſpei tantæ depoſito aſportaret: hunc ergo adiuraturus ſic ait: *Pone manum tuam ſubter femur meum, vt adiurem te.* Geneſ. 24. num. 2. Geneſ. 24. Ad aram quidem adiurantur mortales, & tanquam ſacrarius quid, carnem ſuam interponit Abraham: rara ara, ſed rarior adhuc modus adiurandi. Super aram, licet ſanctiſſimam, ſolent homines manum imponere iuraturi: quid non ſuper, ſed *ſubter femur*; hic deponitur manus iuratura? Interlinearis ibi: *Non ſuper, quia caro Chriſti inde deſcenſura, quæ ſuper omnes eſt.* Interlin. Clariùs apud Gloſſ. ibi D. Gregorius: *Manum ſub femore iubet ponere, & per Deum cæli iurare: quia illius caro per illud membrum deſcenſura erat, qui filius Abrahæ eſſet ex humanitate, & diuinus ex Diuinitate: quaſi, tange filium meum, & iura per Deum meum.* D. Gregor. *Vnde non ſuper femur, ſed ſub femore manum ponere iubet: quia inde deſcenſurus erat, qui homo, ſed ſuper homines eſſet. Vnde dignum non fuit, vt manum ſuper femur poneret, quia nulla caro ſuper illam eſt.* Tot ſæculis pòſt oriturus Chriſtus remotiſſimi aui carnem, non ſolùm ab impuro, ſed etiam à minùs reuerenti ſanctæ manus tactu præſeruabat, & Mariæ carnem, ipſiſſimam ſibimet breuiter vniendam, non ſolùm iuſti manibus tractandam, ſed etiam Dæmonis pedibus ſubderet conculcandam? Putes, turpe hoc ſpectaculum præuidit Abraham? Putas, putaret, Mariam condignam Chriſti matrem a Dæmone conculcatam:

tatam : qui ſe irreuerenter ab homine pio tangi, putauit indigniſſimum ? Vah nimis religioſum, ſcrupuloſum vane: qui carnem in Maria Dæmoni ſubditam, homini ſubdendam recuſauit. Quid faceret, qui tanti futuram Chriſti carnem faciebat, ſi præſentem Chriſti carnem in Matre præfœdatam cerneret ſpectator ? Aut doleret, aut in ipſo ſpectaculo, reuerentiam ſuam præteritam, tanquam inanes ſcrupulos irrideret.

1094. Propero ad Dauidem, cui cum Abrahamo ſpecialiùs Christi propago tribuitur; & Incarnationis negotium, clarius penetratum. Deducebatur Arca Domini in eius domum, & addit Textus : *Dauid percutiebat in organis armigatis, & ſaltabat totis viribus ante Dominum.* 2. Reg. 6. num. 13. Quàm multa alia à Domino acceperat beneficia Dauid? Certe ingentia: & tamen, quamuis redderet pſalmos, ſaltus denegauit. Quid ergo in hàc deducendæ Arcæ gratia denuò recognouit, vt tanquàm in rarius quoddam benefici Domini, & diuinæ miſericordiæ ſpectaculum, in tam nouum obſequij genus prodire, putaret neceſſarium : quod quidem, ſi humana trutina penſitetur, vile & ſcurrile Micholi videatur? Reſpondet D. Ambroſ. Serm. mihi 81. vbi de nuptiis Verbis: *Propter has ergo nuptias ſaltare non conuenit : ſiquidem Dauid Rex pariter, & Propheta, dum multa ceciniſſet ante Arcam teſtamenti, etiam ſaltaſſe dicatur: elatus enim gaudio in ſaltationem prorupit : præuidebat enim in ſpiritu Mariam Chriſti thalamo ſociandam*, &c. *Ergo ſaltauit Propheta Dauid ante Arcam : Arcam autem, quid niſi Sanctam Mariam dixerimus ? Siquidem Arca intrinſecus portabat teſtamenti tabulas : Maria autem ipſius teſtamenti portabat heredem. Illa intra ſemet legem : hæc Euangelium retinebat. Illa Dei vocem habebat ; hæc Verbum. Veruntamen Arca intus, foriſque auri nitore radiabat : ſed & Sancta Maria intus, foriſque virginitatis ſplendore fulgebat. Illa terreno ornabatur auro; iſta cæleſti.* Quæro, mi Lector, poſſetne Dauid è limbo ridiculum magis cernere ſpectaculum, quam illud, quod in veritate, ab vmbra propheticæ olim viſionis deuiaret ? At quidem, ſi Maria orta, Dauidi ſub peccato exoriretur, credo haud vanus, vmbram omninò à veritate cerneret deuiantem: quomodo enim illam, quam intus, foriſque Virginem in Arca venerabatur ſaltans ; in ſe ipſa intùs ſpiritualiter a Dæmone conſtupratam non horreret? Vnde quam cæleſti auro coluerat radiantem, Inferno plumbo agnoſceret liueſcentem ? Aut iniquus fueris rerum omnium æquitatis æſtimator, aut indecens hoc ſpectaculum profiteberis.

Reg. 6.

Mariæ mola Arca Teſtamenti.

Ambroſ.

---

§. VI.

In idem pergitur.

1095. IAM ſuo ordine Dæmones ab Orbis incunabulis rabidos, & Deiparam timentes ſi contemplemur ; quales ſe erga prædictum ſpectaculum haberent, agnoſcemus. Laudauerat apud Salomonem Deus futuram Matrem, quam inſtar amœniſſimi horti omnibus referti deliciis deſcripſit: deinde ſic ſubiungit : *Surge, Aquilo, & veni, Auſter : perfla hortum meum.* c. 4. 16. Sequor nunc illorum ſententiam, quæ putat, in hoc loco non tam demitti Aquilonem, quàm admitti, & auocari. At, ſi in Aquilone iſto (de quo paſſim in Litteris inſpiratis) Dæmon intelligitur: cur contra hortum ſurrecturus, id eſt, Marianam innocentiam inuaſurus prouocatur ? Reſpondet Rupertus ex ore Chriſti, neque vſquam feliciùs ad rem meam: *Aquilo ipſe eſt ſerpens antiquus, qui vocatur Diabolus, & Satanas. Vnde iſte talis Aquilo ſurget ? quomodo ſurget ? Surget de occultis inſidiis, vbi iacebat olim, & ſerpebat lubricus anguis, quando primam mulierem decepit, quemadmodum illa dixit: Serpens decepit me, & comedi. Non ibi ſurrexit, vt impugnaret, ſed ſerpendo ſibilauit, vt deciperet : vires quippe non habebat, priuſquàm aſſenſum voluntarium præberet ei mulier, quam Deus innocentem fecerat. Inter te, & illum, ſoror mea Sponſa, Deus inimicitias poſuit ; & idcircò de te omninò deſperauit: imò de fraude ſua, de dolo, ſiue artibus ſuis, nihil habet ſpei, vt decipere poſſit.* Serpens quidem ſerpendo, ſibilando, inſidias Euæ conſtruxit, vomuit ad pedes venenum, deinde ſupplantauit. Contra Mariam his artibus non profecit : quia caput ſuum, originale, ſcilicet, peccatum, vt noſti, quo mordere ſperabat, ab eadem ſuſpirat detruncatum. Meritò ergo iubetur aſſurgere, & palàm pugnare : vt in aperto Marte debelletur gloriose, qui in occultis inſidiis gloriosiſſimè fuerat debellatus. Per ſerpentis inſidias peccatum à protoparentibus deriuandum, intrauit in mundum: his inſidiis in Mariam nihil potuit Dæmon, certè quia in protoparentibus non aderat Deipara, quoad rationem culpæ transfundendæ.

Dæmon Mariam horruit à principio.

Cant. 4.

Rupert.

Sed pergat Chriſtus ad Matrem apud Rupertum : *Dico ergo illi : Surge, Aquilo, quid iaces in terra ? quid inſidiaris calcaneo noſtro ? Nihil proficis inſidiando. Potiùs ſurge : viribus vtere, & toto malignitatis impetu debacchare. Egiſti, ſicut ſerpens : age nunc, vt draco magnus, draco rufus, habens capita decem* Apocal. 12. *Non quaſi imperans dico, ſed permittentis animo loquor : tu enim iam dudum ſurgere cœpiſti : nec aliud eſt, niſi ac ſi dicam : Age, quod agis : ſurge, quod ſurgis: debacchare, quod debaccharis. Quando enim ſurgere cœpiſti ? Nimirum, antequàm fieret hæc altera mulier, contra quam decipiendo, nihil poteris : vbi verbum promiſſionis, quod nunc impletur, audiſti, quod ad Abraham dictum eſt : In ſemine tuo,* &c. *Geneſ.* 22. *ſtatim inſurrexiſti : quia prædictas inter te, & mulierem ; inter ſemen tuum, & ſemen illius inimicitias adeſſe præſenſiſti. Surrexiſti, caput erexiſti, primum regnum Ægyptiorum : dixiſti enim loquens in Pharaone Exodi 1. Quidquid maſculini generis natum fuerit, occidite.* En tibi, quæ Dæmon, optimus Metaphyſicus, & optimus Scripturarum Interpres, ex hoc Canticorum loco ſibi dictum à tempore Salomonis intelligeret abſque dubio, ſi credimus Ruperto. Nunc ergo finge eidem Mariam in ſua Conceptione reuelatam. Puto omninò, deriſo oraculo, ſpectaculo vilipenſo, hæc, aut ſimilia exprobrans dictitaret : O falſam prophetiam ! ô minas lepidas ! hæc illa erat, quæ in inimicitias ponenda ; & mihi ſic amiciſſima

1096.

Semper ab illa debellatus.

Rupert.

oritur,& coniunctiſſima? Hæc erat, ob quam occultas inſidias deponere iubebar, aperto deinde conflictu inſurrecturus: quæ tamen ab Adamo, cui per vxorem ſum inſidiatus, inſidiarum mearum damnum affert, combibit venenum? Hæc mihi ſpem vnquam prævalendi præcidebat, cui ipſo actu prævaleo iugulandæ? Proh inanem,& iactabundam Dei fiduciam, dum quaſi ſecurus me prouocat contra illam tot ante ſæcula ad certamen,dum inſurgentem permittit:quam tamen dum emittit,videt proſtratam! Proh vanam anxietatem meam, inutilem ſollicitudinem, dum per Pharaonem maſculos Abrahamici ſeminis extinguere conabar,ne vnquam inde fœmina illa mihi caput contritura oriretur, vnde Chriſtus oriturus! Fruſtrà,ne veniret,ſatagebam,quam,vbi venit,contero fauſtiſſimus. Putabam, nihil in illam actualium culparum iaculis valiturum;quia originale ſuperatura; omnium,nimirũ, radicem: en ſub infecta radice eſt:quidni inde mihi gratos aliarum noxarum fructus ſperem decerpendos? Apertæ ſurrectionis meæ impetus ſpernebatur: quia inſidiis validioribus contra genus humanum Adamo vnitum, pro Maria nihil valerem: at ecce inſidiator valeo: quid prævaleam inſurgens,deſperabo? Næ, meo iudicio, infeſtus hoſtis viſo hoc ſpectaculo, ſic & ſuperbiens rideret, & ridens ſuperbiret.

1097. At quàm aliter diuinum hoc ſpectaculum cerneretur, ſi appareret Angelis, & hominibus, & Dæmonibus,vidit D. Thomas Valent. Conc. 3. de Natiu. Virg. vbi ita: *O Virgo,in hoc natali mundum illuminaſti,cælos lætificaſti, Infernũ exterruiſti, lapſos ſubleuaſti, infirmos,& triſtes in ſalutem, & lætitiam erexiſti. Dicite,obſecro,ò Aſtrologi ſapientes,qui cæleſtia contemplamini: dicite nobis, ò Prophetæ, quænam puella iſta erit, quæ talis, & tam clara prodiit in Orbem, & annunciate nobis eius natiuitatem.* Vbi deinde oracula ſacra in Mariæ laudem plura congerens ſic concludit: *Decuit & Matrem Dei eſſe puriſſimam, ſine labe, ſine peccato: vnde non ſolùm quando puella, ſed quando paruula, ſanctiſſima; & in vtero ſanctiſſima; & in Conceptione ſanctiſſima*, &c. *& anima cùm infuſa eſt, nullam habuit ex carne, neque contraxit labem peccati.* Quaſi inde maximè naſcens mundum illuminaret, cælum lætificaret, Infernum exterreret diuinum hoc ſpectaculum: quod abſque originalis peccati macula prodiret. Si ergo non ſolùm in ortu; ſed etiam in Conceptione cerneretur, hominibus lumini, Angelis lætitiæ, Dæmonibus foret terrori: aliter indecens Dei Mater haberetur.

Maria quale omnibus ſpectaculum.

Thom. Val.

1098. De concepta Virgine iam plures ex Neotericis, vt ſuprà vidiſti, explicarunt illud Cantic. cap. 6. num. 9. *Quæ eſt iſta, quæ progeditur, quaſi Aurora conſurgens; pulchra, vt Luna; electa, vt Sol; terribilis, vt caſtrorum acies ordinata?* Vbi videbiſ, quàm venuſtè cum grata dotium pulchritudine, terribilis caſtrorum ſeueritas coniungatur. Meritò enim inter tot ſuauitatis allectamenta, caſtrorum horror, ſtrepitus armorum commiſcetur: quia Maria alliciens homines, & Angelos in ſua Conceptione, Dæmones terrefecit. Guillelmus ibi, licèt Conceptionem prætererit: *Nimirum, quantùm Angelis, hominibúſque amabilis, tantùm etiam Spiritibus malignis terribilis.* Etiam in Conceptione, inquam ego, ne non talis, indecenter in Matrem electa aſpiceretur. Mutuor in hanc rem exemplum à Cellenſi, lib. de Conſ. cap. 2. vbi, poſtquàm alia congerit de apparatu nuptiarum, quo Conſcientia pura Deo copulatur, ſic ſcribit: *Quid plura? Diſpoſitiſſima ordinatione ornata omnia, vt nihil deſit ad cultum, aut ſuperſit ad tædium: vacat tamen interim locus præ aliis ſpatioſus, & ſpecioſus Reginæ, & Matrifamiliàs ſingulariter præparatus. Fortè occupatione à deuerſorio occupata, ſolemnia Regis, morâ ſui aduentus Regina illa differat: omnium interim, & vultus, & ſingultus ſedis illius repletionem expetunt.* Si in hoc medio apparatu, attentis omnium vultibus, & ſingultibus anhelantibus, expectata tandiu Regina turpis appareret, & conſcientia maculata ſpectaretur, decentérne, credis, tantis expectantibus ſpectatoribus, theatrum ridiculâ illâ perſonâ occuparetur? Abſit. Ideò benè idem Cellenſis: *Tandem veniens mulier, cuius pulchritudinem Sol, & Luna mirantur, & reſident claudat ianuas, & impleantur nuptiæ diſcumbentium: ſcrinia myſtica ad vltimum quæſita, & reſerata nomen edicant in aula, & Conſcientia appellatur hæc Domina: petente autem ſedem à ſæculo paratam Conſcientia, & reſidente; vox Sponſi auditur ſatisfaciens vniuerſæ Curiæ de Sponſa: Vna eſt, inquit, columba mea, vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ.* Quæ omnia aptiùs ad rem noſtram venire exiſtimarem. Erant iam omnia diſpoſita, impletæ Scripturæ de tempore producendæ Mariæ deſtinato, & inter Angelorum attentos vultus, iuſtorum ſingultus auidos, ſperatur Maria, & ſuſpiratur, ſingulariſſimam in ſui productione ſedem occupatura: quæ ea prodiit, quam Sol, & Luna meritò mirarentur: quam Deus vnam,& electam inter mortales omnes colũbam abſque amaricantis originis felle appellaret: non aliter vniuerſæ Curiæ ſatisfacturus; nec aliter æternam Matris electionem decenter executurus.

Cant. 6.

Idem oſtenditur.

Guillelm.

Cellenſ.

Contra ea, quæ in tota hac ſpectaculi huius 1099.
expectatione, imò & in tota Anthol. diſſeruimus, illud tantummodo opponi poſſe videbatur, quod in gloria maternitatis fundentur: quam tamen Maria, ante conceptum Chriſtum non acquiſiuit: vnde, quæ indecens foret Mater cum peccato, non incongruè ante maternitatem in peccato concepta ſpectaretur. Veruntamen, ſi rectè attendiſti, non ad gloriam maternitatis præhabitæ, ſed ad electionem futuræ maternitatis recurrebam: eodémque modo ob hanc electionem, indecẽs Virgini originis peccatũ ducebam, quo Doctor Angelicus ob eandem, indecens veniale quoduis reputauit: de quo adhuc ſuo loco latiùs diſſerendum. Adde in mea ſententia, qua ſuprà latè probaui, Mariam abſque Chriſto nullatenus futuram, neceſſariò dicendum, Mariam tantummodo vt eſſet Mater, fuiſſe electam: vnde meritò ante conceptum Chriſtum, & in ſuæ Conceptionis inſtanti, iam quodammodo maternitatis titulo gaudebat. Premo in hanc rem verba Chryſologi, quæ in rem ſuam preſſit feliciter magnus Salazar cap. 23. num. 4. Chriſti ergo Incarnationem deſcripturus D. Matthæus, ſic habet: *Chriſti autem generatio ſic erat. Cùm eſſet deſponſata Mater eius, Maria, Ioſeph, inuenta eſt in vtero habens de Spiritu Sancto.* cap. 1. n. 18.

Maria cur ſemper Mater.

Salazar.

Matth. 1.

n.18. de quo Chryſol. Ser.146. *Suffecerat dixiſſe: Cum deſponſata eſſet Maria. Quid ſibi vult ſponſa Mater, ſi ſponſa non adhuc Mater? Virginitate ſponſa, fœcunditate Mater: Mater viri neſcia, partus conſcia. Aut quomodo non ante conceptum Mater, quæ poſt partum Virgo Mater? aut Genitrix quomodo non, quæ ſæculorum generauit Authorem, initium dedit rebus?* Intendit Chryſologus Mariæ maternitatem virginitati eiuſdem comparandam: vt, quæ poſt partum Virgo eſt, & dicitur, etiam ante conceptum Mater intelligatur, & appelletur. Et meritò: ſi enim naturæ denominationes attenderes, non minùs repugnat, poſt partum dici Virginem, quam ante cooceptum Matrem appellari. Vnde neceſſariò infereodum in denominationibus gratiæ ſic Mariam à primo ſuæ Conceptionis inſtanti ante conceptum Chriſtum, Matrem appellandam: vt poſt eundem editum, Virgo in totas æternitates permanens appellabitur. Ideò poſt alia ſubdit Chryſologus ibidem: *Maria Mater vocatur; & quando non Maria Mater?* Deinde ſubdit exemplum, & figuram Deiparæ; mare, ſcilicet, olim Iſraelis populum regenerans. Quaſi dicat; Nullum inſtans aſſignabis, quo Maria, ſiue in ſe, ſiue in figuris præuiis, Mater non fuerit, id eſt, maternis priuilegiis non fruatur. Mater eſt, dum eligitur à Deo, dum repræſentatur à figuris, dum concipitur, dum parituri dum coocipit, dum parit, dum fuerit, quæ erit in æternum. Itaque nullus ſtatus, nulla futuritio præuidetur in Maria, (quidquid hinc contrà velit Salazar:) vbi ſub maternitatis titulo oon ſit colenda, quæ aliter non futura. An igitur ab æterno ſic electa, & ſub hoc concepta titulo decenter originaliter fœda ſpectaretur: iam vidiſti.

Chryſol.

Illuſtro hanc mentem, quam credo Chryſologi germanam, breui, ſed non vulgari teſtimooio. 1100.
Mundi originem, rerum omnium geneſim, ſic Moyſes inchoauit: *In principio creauit Deus cælum, & terrā.* Geneſ.1.n.1. At, quis neſciat, in ipſo principio cælum non creatum, quod ſub firmamenti nomioe, ſecundo die factum prædicatur? Imò fortè nec terra in illo principio producta fuit, quæ die tertio, dum apparuit, aut facta, aut ſaltem creditur perfecta. Cur ergo cælum, & terra adhuc ante lucem creari prædicantur: cùm lux primi diei pompam vindicarit? Reſpondet Alcuinus quæſt.28. *Informis illa materia, quam de nihilo fecit Deus, appellata eſt primò cælum, & terra: non, quia iam hoc erat: ſed, quia iam hoc eſſe poterat: nam ſecunda die cælum iſtud ſydereum factum eſſe legitur: & tertia die terram apparuiſſe, & veſtiri floribus cœpiſſe.* Noo examino modò hanc ſententiam, ſed arripio. Informis itaque illa materia tantummodo producta, vt ex illa cælum, & terra formarentur, iam in gratiam futuræ prolis, ſaltem quo poteſt titulo, decoratur: & Maria tantummodo educta, vt Mater ſit Chriſti, non meritò ab initio Mater appelletur? Quomodo oon à principio, decoro hoc titulo, & prærogatiuis cum ſubſequentibus decoretur; quæ ſæculorum generauit Authorem, principium dedit rebus? Sed iam ad alta.

Geneſ.1.

Exemplo oſtenditur.

Alcuin.

ANTHOLOGIA XVII.

Maria illæſam Dei imaginem conſeruauit.

§. I.

Quàm ſacrilegè diuina in nobis imago per culpam profanetur.

1101. OSTENDI in Examine, per culpam quamuis, qua gratia aboleatur, diuinam in nobis imaginem deleri, & profanari, idque maximè in originali peccato apparere: vnde contra D. Thomam concludebam, indecentiùs Mariam in Deiparam electam originali ſubditam, quam omnibus venialibus culpis prædicari: indeque meritò ab Anaſtaſio Sinaïta dictum, in Maria illæſam Dei imaginem fuiſſe conſeruatam. Id ergo iam fuſiùs, vt ſoleo, ex Patribus confirmandum, priùs turpiſſimo hoc peccati effectu declarato, quem deinde longiſſime à Virgine remouebo. Producitur homo creaturarum omnium Princeps; ſed poſt omnes, quia, vt alibi dixi, neceſſariò tāquam Regi, priùs erat hoſpitium condignum apparandum. Sed vnde Rex viſibilium, niſi quòd in gratia conditus, immortalis, & inuiſibilis Regis expreſſam ſimilitudinem referebat, Geneſ.1.n.26. Id innuit D. Athanaſ. quæſt.87. his verbis: *Cum præſtantior, & mirabilior factura Dei ſit homo: (Regem enim ipſum, ſuper terram fecit: & ſecundùm imaginem, ſimilitudinémque ſuam creauit ipſum:) cur omnium poſtremum creauit eum Deus? Quemadmodum Rex, quando in aliquam vrbem aduenturus dicitur, primùm omnem eius apparatum inſtruunt, parantes dona, quæ conferant, & totum ſatellitium, & hoſpitium: ac tunc demum aduenit Rex: ad eundem modum cum homine quoque factum eſt.* Vbi penderes, vellem, quodammodo apparantem dona Deum deſcribi creando homini ſibi ſimili, quaſi huic tantæ hominis dignitati, diuinum ſuum amorem tributarium paterno pluſquàm affectu Deus deſtinaret: vt clientes excipiendo Regi ſolent tributare.

Maria illæſa Dei imago.

Geneſ.1.

Homo ideò Rex viſibilium, quia Dei imago.

Athanaſ.

Sed nota adhuc tenorem, quo hæc imago conſtituitur: *Faciamus*, inquit Deus, *hominē ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.* loco proximè citato: quorſum enim hoc hortamentum diuinarum Perſonarum, niſi, vt dum quodammodo ad exa- 1102.

Geneſ.1.

ctiorem laborem ſe prouocant, pro tanta condenda imagine; homo ipſe ad laborem ſe cohortetur, ne ipſam in ſe imaginem violaret. D. Ambr. ibi Ser. 10. in Pſ. 118. *Cætera dixit, & facta ſunt: mãdauit, & creata ſunt: vt homo fiat, ſpecialis Dei accedit hortatus, vt tanquã laborantis Dei, in huius munere creatura ſignificetur operatio. Deus quidem expers laboris eſt: ſed tamẽ Scripturæ verba, quid aliud niſi ſtudioſam, tui ob gratiam, operationem eius oſtẽdunt? Ergo, ſi Deus maiori quodam ſtudio te creauit, cur ipſe tuũ ſtudium relinquis? Si Deus in te laborauit, qui laborare non nouit, cur ipſe fugitans ſis laboris?* Nihil ergo magis ſacrilegũ, quàm per culpam hoc opus, hãc imaginem euertere. Bene Euſeb. Gall. hom. 2. de Symb. *Quid ergo te, ô homo, erubeſcendis capiditatibus exhonoras? Nobilem vult eſſe vitã tuam, qui tibi commiſit imaginem ſuam. Quam pretioſus ſis, ſi fallerem fortè, nõ credis, interroga Redemptorem.* Et meritò: neque enim aliunde melius tãtæ imaginis pretioſitas penſitatur, quam quòd, vt iterum aſſereretur, diuina vita in pretiũ profundatur. Et fortaſſe propterea hæc verba Dei: *Faciamus*, &c. ſic ab aliquibus explicãtur, quaſi adhortatio fuerint Perſonarum, ſe inuicem quodammodo animantium: quaſi præuidens Trinitas peccatũ hominis alicui Perſonarum mortem cõſtituturum; nihilominùs ad hominem formandum, ni fallor, animaretur: quia tam illuſtris imaginis, aut conſtructio, aut reparatio, decenter diuino Sanguine ſtare poterat: eòque ipſo homo indignũ dignitatem tantam nouis culpis fœdãdo recognoſceret. Benè de redemptionis pretio ſubdit Gallicanus citat. *Vt hominis, qui ab ſtatu ſuo degenerauerat, natura ſua dignitatem vel ipſa oſtenderet pretij magnitudo.*

Hominis dignitas à creatione, & redemptione.

Ambroſ.

Euſeb Gall.

1103. In more olim poſitum, (quod à ſæculis noſtris non abhorret,) vt Principum maieſtas, & gloria erectis ſibi ſtatuis oſtentaretur. Inde erat, vt cùm eiecto Principe legitimo, tyrãnus regni thronum obtineret; nihil haberet prius, quàm priſcis legitimi domini ſtatuis caput truncare, aut in imaginibus delere, ſuúmque eiſdẽ caput ſuperponere, vt tacita imaginũ variatione tyrannidem ſuam, tanquàm legitimi iuris dominium, prædicaret, & tyrannidis labe, deiecti Principis imperium infamaret. Temerarius magis Caligula, de quo c. 22. Sueton. *Admonitus, & Principum, & Regum ſe exceſſiſſe faſtigium, diuinam ex eo maieſtatem aſſerere ſibi cœpit. datoq; negotio, vt ſimulacra Numinũ religione, & arte præclara, inter quæ Olympici Iouis, apportarentur: quibus capite dẽpto ſuũ imponeretur.* Neque enim aliunde præſumptæ Diuinitatis ſuæ titulos clariores aſſumere ſpetabat, quàm dũ variato vultu, Numinum ſuorum profanatas imagines vindicabat. Innuens tyranoicum fuiſſe ius, quo in eiſdem ſibi Iupiter cultum depoſcebat: iuſtus quidem, dum hanc iniuriam reapſe Dæmonibus irrogabat: interim tamen impius, & iniuſtus, dum ſe Deum legitimum venditabat.

Imaginum in ſtatuis variatio.

Sueton.

1104. Sed, proh dolor! longe ſunt impudentiores homines per peccatum. Formauit illos Deus, vt vidiſti, ad imaginẽ, & ſimilitudinem ſuam, vt tanquàm ſpirantia ſimulacra ſupremum Diuinitatis dominium, & titulos legitimos exhiberent. Peccant, & tyrannũ Infernum throno ſubrogant temerarij, qui ſtatim detrũcatis ſtatuis, & deletis diuini Regis imaginibus, eiſdẽ caput ſuum ingerit: quaſi trophæũ erigat iuris ſui, Deo tyranni inſtar publicato. Aſcendit Moyſes in montem cũ Deo acturus, moratus, vtpote apud hoſpitẽ iucundiſſimum, vltra infamis populi vota, & ſpem. Percrebreſcit interim murmur, & querela in Deũ, quaſi tanquàm tyrannus per dolũ educeret eos ex Ægypto, vt in deſerto miſerè trucidaret, itineris duce dempto. Adeunt Aaronem, iubent fieri ſibi Deos: funditur aurum, & caput vituli emergit: ſic enim explicant multi illud Exod. 32. n. 4. *Fecit vitulum conflatilem.* Ac ſi per tropum in hoc loco, totum pro parte præcipua ponatur. Sed admiſſa hac ſententia, iam ſi inquiras, cur ſolũmodo caput efformarent, facile ex dictis reſpõderem: quia illud ſatis, vt rebellionem ſuã teſtarentur: dum enim Dæmonem tyrannum admittunt, iam diuinæ imaginis caput à ſe amputant, & caput ſibi Dæmonis, ſeu vituli Dæmoniaci ſubſtituunt. Fauet D. Chryſol. Ser. 29. vbi multa cõgerens contra auaritiam, ſic concludit: *Aurum Iudaicũ populum ſic ſuo captiuauit aſpectu, vicit illecebris, ſpecie perdocepit, vt hoc eſſe Deum crederent: & Deum verum, Deum tot beneficiis creditum denegarent. Sic conuertit homines in iumenta, vt vituli caput, caput ſuũ crederent, & omnium rerum Capiti caput pecudis anteferrent.*

Homo per culpam imago Dæmonis.

Exod. 32.

Chryſol.

Capies hinc obſcurum alias locum ex Habac. 1105.
c. 3. vbi ita de Chriſto venturo: *Egreſſus in ſalutem populi tui cum Chriſto tuo, percuſſiſti caput de domo impij, denudaſti fundamentum eius, vſque ad collum.* n. 13. Fundamentum huius myſticæ domus, erant dona illa, quæ Deus Chriſti meritis in homine plantauerat: quibus cùm ſuperponere deberent homines pretioſos virtutum cumulos, viliſſima peccatorũ fomenta congeſſerunt. Nunc ad rem. Nònne domus fundamentũ iacet depreſſius, in imo profundiori conſtituitur? Planè. Cur ergo in domo iſta myſtica, ſiue homine, denudari dicitur fundamentum, cùm ad collum peruenitur: quaſi non in imo, ſed in collo fundamentum ſterneretur? Quia, vt homo fieret domus impij, ſeu Dæmonis habitaculum; nihil aliud fecit, quam vultum, & caput Dei, quod gerebat, deturbare; & ſibi vultum, ſiue caput Dæmoniacũ ſubſtituere. Benè ergo in collo ponitur totius huius machinæ fundamentum, vtpote capiti ſubditum, cũ tota machina è capitis variatione penſaretur. Pulchrè ibi D. Hier. *Caput, principem huius mundi accipiamus: & domum ipſius, mundũ, omnémque animam peccatoris, in qua Diabolus habebat hoſpitium. Idcircò autem percutitur caput in domo impij, vt illo percuſſo, atque eiecto, fiat domus Dei, & habitet ibi iuſtitia, & ambulet in ea. Et hoc dignũ eſt ſentire de Deo, qui egreſſus eſt in ſalutem populi ſui, cum Chriſto ſuo: vt percuſſo huiuſcemodi capite, ille fiat in nobis caput, qui eſt omnis viri caput, & Eccleſiæ ſuæ.* Pulchriùs adhuc ibidem, explicans illud eiuſdem Prophetæ paulò pòſt: *Maledixiſti ſceptris eius, capiti bellatorum eius.* n. 14. ſic addit: *Quaſi corpus decollet à capite, & vbi caput peſſimum fuerat: ibi caput optimum reponatur. Ponamus exemplũ, vt quod dicimus, manifeſtius fiat. Si quando tyrannus detrũcatur, imagines quoque eius deponuntur, & ſtatuæ: & vultu tãtummodo commutato, ablatóque capite, eius, qui vicerit, facies ſuperponitur.* Nihil à culpa fœdius poterat perpetrari, quàm ſtatuas, & imagines diuinas decollaſſe. Nihil nobis Chriſtus attulit vtilius, quàm aſſumptas Dæmoniacas, vt ſe nobis reſtitueret, deturbaſſe.

Habac. 3.

De eodem ſuſius.

Hieron.

Habac. 14.

Huc intendunt muſica illa ſuſpiria, & prophe- 1106.
tica deſideria Vatis coronati, de Deo euertẽte impios

Et iterum.

Pſal.72.

pios loquente: *Quomodo facti ſunt in deſolationem! ſubitò defecerunt: perierunt propter iniquitatem ſuam.* Pſ.72.n.19. Speres iam reportatæ victoriæ trophæa Deo erecta decantanda: ſed pende, quod ſubdat: *Velut ſomnium ſurgentium, Domine, in ciuitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges.* n. 20. Omnia ſtemmata in abolendis iniquorum, id eſt, Dæmonum imaginibus impenduntur: & quidem meritò: quot enim in ciuitate ſua, Dæmoni deturbat imagines, tot ſibi reſtituit ſimulacra: nam variatâ formâ peccatores, diuinam præferunt, qui miſerè prætulerant terrenam. Ideò D. Paulin. epiſt. 7. *Hanc imaginem in me, quæſo, Deus conterat: & ad nihilum redigat imaginem noſtram, id eſt, terrenam: & inſtauret in nobis, atque perficiat imaginem ſuam, in qua nobis pingi non pudet.* Contriuit certè, & ad nihilum redegit miſſo Chriſto, qui ſibi ſuas imagines reſtituit.

Paulin.

1107. Et quidem (quod ex Iobio Monacho in Cantico Tropol. puto adnotaſſe) ideò è tribus diuinis Perſonis Verbum vnicè carnem ſumit: quia cùm ſolùm intrinſecè ſit imago Patris, aptiſſimè imaginem ſacrilegè deletam potuit reformare. Acutius tamen eſt illud Bernardi Sermone 2. de Vigilia Natiuit. vbi ita de Dæmone protoparentes ſollicitè in ipſis ſtatim creationis incunabulis decipiente: *Accedens peſſimus ille latro recens adhuc ſigillum fregit: & ſic mutata ſimilitudine diuina comparatus eſt miſer homo iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis,* &c. *Superuenit falſarius, qui indoctus ſigillum promittens melius; væ, væ fregit, quod erat in manu Diuinitatis impreſſum.* Ecce damnum: pende remedij congruentiam ex ore ipſius Dei ibidem: *Nouam ego faciam mixturam, vbi expreſſius & robuſtius pono ſigillum, eum, qui non ad imaginem meam factus, ſed eſt ipſa imago, ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ: non factus; ſed genitus ante ſæcula.* Sic iam abſolutè homo, non ſolùm ad imaginem Dei factus eſt; ſed eſt ipſa eſſentialis imago: intrinſecè, & neceſſario in Capite noſtro Chriſto indelebilis: & in membris eius, quodammodo idem participans priuilegium: id enim verbum piiſſimè affectauit, dum ſibi viſum totam humanam naturam in Chriſto copulaſſe: vt pluſquàm ſacrilegi habeamur, ſi adhuc indelebilem de ſe imaginem, in nobis deleamus: ſi adhuc Inferni tyranni imagines conſeruemus.

Cur Verbum, & non alia Perſona incarnetur.

Bernard.

1108. Optimè, ſed obſcuriuſculè id expreſſit Dauid: *Veruntamen in imagine pertranſit homo: ſed & fruſtrà conturbatur.* Pſal. 38. num. 7. Pende illud, *ſed*: eſt enim aduerſatiuum: quaſi ſit nouum, & mirum, vt qui in imagine ambulat, adhuc inanibus conturbetur, adhuc ridiculis terreatur: cùm è contra dicendum videretur, vt, quia non in ſolido, ſed in imagine verſabatur, etiam imaginariis ſuccumberet terriculamentis. At meritiſſimò ſtuporem noſtrum demiratur: illa enim imagine, in qua iam homo verſatur, nihil ſolidius, nihil ſubſtantialius. D. Ambroſius totus ad rem meam ibi: *In qua imagine? In ea vtique ambulat, ad cuius ſimilitudinem factus eſt, id eſt, ad imaginem Dei: imago autem Dei Chriſtus, qui eſt ſplendor gloriæ, & imago ſubſtantiæ eius. Chriſtus ergo imago Sancti.* An, qui ſic firmam de ſe, & ſtabilem gerit imaginem, non mirandus, ſi fruſtrà conturbetur? an non omni pœna dignus, ſi poſt firmiorem hanc imaginem reſtitutam, adhuc tyranni imaginem retineat? Acutè idem D. Doctor: *Ad imaginem, hæc imago venit ad terras.* Scilicet, vt ſe in nobis collocato, tyrannicas perderemus. Tunc poſt multa ſic concludit: *Hic ſi quis tyranni imagines habeat, qui iam victus interiit, iure damnetur. Quomodo tu hoſtis, & aduerſarij imaginem in ciuitate veri Imperatoris inducis, niſi, vt ipſe te damnes?* Alludens ad illud Pſ.72. ſuprà citati, de imaginibus tyranni in ciuitate Domini ad nihilum redigendis.

Pſal.38.

A Verbo, & imagine diuina, quàm vberius natura noſtra.

Ambroſ.

1109. At, neque ſolùm dignitas humana in Verbo eſſentialiter imagine reformatur: ſed in hac reformatione id curauit Deus, ne homo de remedio ſuſcepto, aliquid obiter pati diſpendij videretur. Quærunt Theologi, an poſſet Deus homini redimendo aliam ſibi creaturam vnire hypoſtaticè: de Angelo non eſt dubium ferè: de alia creatura viſibili, præter hominem, variant Authores. Demus nunc tanquàm poſſibilem, (eſt enim probabile,) agni, columbæ, vel alterius animalis hypoſtaticam aſſumptionem: tunc ſi dubites vlteriùs; cur, præterquàm quòd Angelus repellitur, Agnus mitis, innocens columba, aut leo generoſus non aſſumatur; reſpondet grauiſſimè Chryſol. Serm. 147. *Vnde ſe viſibilem faceret, hoc elegit, quod eſſet & terrenis magnum, & non minimum ſupernis: nam quod in terra à Deo ſibi ſimile factum eſt, in cælo poterat honorificum non haberi? Faciamus, inquit, hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Perfecta deuotio hoc debet imagini, quod debet & Regi. Si de cælo ſumpſiſſet Angelum, nihilominus inuiſibilis haberetur: ſi de terra minus homine, & Diuinitatis eſſet iniuria, & deieciſſet hominem, non leuaſſet.* Quàm bonus Dominus, qui honorem ſuum humanæ dignitati, & vtilitati commenſurauit! Noluit aſſumere Angelum, ne de inuiſibili conditione nobis minùs familiaris videretur. Noluit aliam merè corpoream aſſumere creaturam, ne quod ſibi minùs decens videbatur, reapſe in hominis illam adoraturi cederet abiectionem. Reformaturus ergo ſeipſo, imagine indelebili, imaginem ſuam miſerè deperditam: imago imaginem ſibi vnit, hominem facit Deum: quem colere in cælo, nec etiam Angelis indecens eſſe poterat: cùm vbique imagini regiæ, regius honor à Magnatibus ſoleat adhiberi.

Incarnatio quàm ad hominis decentiam.

Chryſol.

1110. In eo ergo, quòd homo à principio ad imaginem Dei crearetur, præuias arrhas quodammodo accepit, quòd is reapſe aliquando futurus, quo tunc tantùm in ratione imaginis gaudebat. Portabat natura humana Deum in imagine, vt in realitate, eundem quandoque portatura crederetur. Id facilè coniectes ex ſacro Textu: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, vt præſit piſcibus maris, & volatilibus cæli, & beſtiis, vniuerſæque terræ.* Quorſum enim tam latum imperium huic tribuatur imagini, vt propter illam omnia conderentur; niſi, vt de tanti imperij excellentia, excellentius aliquid auguraremur? Non tantùm daretur imagini, niſi illa quandoque in realitatem euehenda. Imperator quandoque humanus in regnum venturus, ſimulacrum ſuum ſolet præmittere: quod tamen dum venit, maieſtate præſentiæ ſic obumbrat; vt iam imago præ ipſo vix colatur. At Imperator æternus tanti imaginem ſuam fecit, vt veniens non obumbraret, ſed vniret: quo in ſingularitate perſonæ, tanquàm idem cum ipſo impenſiùs coleretur. Sunt

Conditio hominis, futuræ redemptionis dignitatem augurabatur.

Geneſ.1.

non ſolùm aurea, ſed gemmea in hanc rem verba Chryſologi, Serm. 148. contra illos, qui, quòd ſe è luto, & carne viderent compoſitos, non credebant ſe ad diuinam dignitatem in Chriſto aſcendiſſe. *Homo, quare tibi tam vilis es, qui tam pretioſus es Deo? Quare ſic honoratum à Deo, te ipſum taliter inhonoras? Quare quæris, vnde factus ſis, & ad quid factus ſis, non requiris? nónne tota iſta, quam vides, tibi facta eſt mundi domus? tibi infuſa lux, circumfuſas remouet tenebras: tibi eſt ſeparata nox: tibi dimenſus eſt dies: tibi cælum, Solis, Lunæ, ſtellarum vario fulgore, radiatum eſt: tibi terra floribus, nemoribus, fructibus eſt depicta: tibi creata eſt in aëre, in campis, in aquâ, ſpecioſa, continens, mirabilis animantium multitudo, ne gaudium noui ſæculi triſtis ſolitudo confuaderet, &c. Et ſi iſta ita ſunt, quare modò putatur iniuria, quando Deus, quæ per ſe fecit in te, in ſe clementer excepit: & in hominis ſe verè videri voluit, ea quo ante imaginariè voluit ſe videri: dediſque, vt proprietas eſſet ipſi, qui antè, vt ſimilitudo eſſet, acceperat?* Sic pulchra gnome reſpuit gloſſemata, quibus incuſecem, quàm ſacrilegè tanta dignitas violetur.

Chryſol.

1111. Id vlteriùs probatur verbis Chriſti Matth. 5. num. 8. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Vt enim alibi dixi, ideò his priuato quodam iure, id mercedis tribuitur, quod etiam iuſtis aliis communicandum: quia iuſti omnes, licet ob alias virtutes Deum in futuro ſæculo ſint viſuri: at in hoc ſæculo, ſolùm, quatenus mundi ſunt corde, Deum vident: dum hunc in ſemetipſis, tanquàm in mundiſſimo ſpeculo intuetur. Sed, cur ita? Grauiter D. Gregor. Nicænus tract. de Beatitud. *Si beati ſunt, qui puro corde præditi ſunt: miſerabiles omninò ſunt, qui mentem ſordidatam habent, quoniam faciem aduerſarij intuebuntur. Itémque, ſi ipſa diuina effigies imprimitur vitæ cum virtute coniuncta; perſpicuum eſt, quòd vitioſa vita, forma, ac facies aduerſarij exiſtit.* Meritò quippe, dum beati prædicantur iuſti, impij, tanquam infelices, & miſerabiles excluduntur, qui nihil horribilius agere, nihil turpius poterant committere, quàm tanta legitimi Domini imagine deturbata, tyranni in ſemetipſis imaginem collocare.

Matth. 5. *Peccator, imago Dæmonis.*

Greg. Nic.

1112. Inter reliqua monita Eccleſiaſtici, eſt illud ad rem præſentem præſtantiſſimum: *Ne accipias faciem aduersùs faciem tuam: nec aduersùs animam tuam, mendacium.* cap. 4. num. 26. Benè enim quęuis facies aſſumatur, faciei noſtræ dicitur aduerſaria: ecquæ enim alia niſi dæmoniaca, noſtram, id eſt, diuinam nobis inditam imaginem deturbabit? Hinc iterum noua Dauidis vota: *Deus miſereatur noſtri, & benedicat nobis: illuminet vultum ſuum ſuper nos, & miſereatur noſtri.* Pſ. 66. n. 2. Totus Deus lux eſt, & tenebræ in illo non ſunt vllæ: & tamen ab vndique luminoſo, ſolius vultus radios exoptat. Quid ita? Vt hinc in fulmina vibrati, Dæmonis imaginem extinguant: inde in penicillos apparati reſtituant diuinam, diuinum illum vultum in nobis depingentes. Sed præſtat hic audire D. Anthonium de Padua Dom. 6. poſt Paſcha: *Vultus Domini eſt illa imago, ſecundum quam ad ipſius ſimilitudinem, & imaginem creati ſumus: quam tunc perdimus, cùm peccatum mortale incurrimus: faciei enim diuinæ faciem Diaboli ſuperſcribimus. Quod prohibetur Eccleſ. 4. Ne accipias faciem aduersùs faciem tuam. Quot mortalia committis; tot facies Diaboli, diuinæ faciei ſuperponis.* Nec poteris excuſari, ſi dicas, te non tam Deum, quàm illius imaginem, in temetipſo, vel in proximis per culpam violare: reſpondit enim grauiter D. Chryſoſt. hom. 3. ad pop. Antioch. *Si verò dicas, quod non eſt eiuſdem ſubſtantiæ homo, cum Deo: quid hoc? neque enim ſtatua eiuſdem eſt cum Rege ſubſtantiæ: ſed tamen hanc auſi lædere, pœnas dederunt. Sic & in hominibus: etſi non eiuſdem ſubſtantiæ cum Deo ſint homines, ſicut neque tenera ſunt: vocati tamen imago ſunt, & propter appellationem, ipſos honorem recipere oportebat.* Et quid, poſtquàm homo per Incarnationem Verbi, in vnitate perſonæ eſſentialis Dei imago eſt, & appellatur? Et pende non ſolùm nefas eſſe lædere, ſed etiam hanc imaginem honorificentiſſime non habere: vt intelligas, quantum piaculum committis, dum per culpam, hanc imaginem in te oblitteras, vt vix ipſi Deo venias agnoſcendus.

Eccli. 4.

Pſal. 66.

Idem probatur.

Anth. Pad.

Chryſoſt.

1113. Nec temerè illud profero: timeo enim, ne forte hodiernis fœminis, quæ tot fucatas facies, faciei à Deo acceptæ ſuperponunt, dicatur illud, quod parabolicis virginibus dictum legitur: *Amen dico vobis, neſcio vos.* Matth. 25. num. 12. Aſſeueranter enim, & cum iuramento non agnitę dicuntur: credo, quia de culpa faciem mutarant. Quomodo ergo agnoſcuntur illæ, quæ adhibito etiam fuco exteriori, interioris mutationis vt plurimùm præbent teſtimonium? Eleganter D. Ambroſ. lib. 6. Hexam. cap. 8. *Pictus es, ô homo, & pictus a Domino Deo tuo. Bonum habes pictorem, atque artificem: noli bonam delere picturam, non fuco, ſed veritate fulgentem; non cera expreſſam, ſed gratia. Deles picturam, mulier, ſi vultum materiali candore oblinias: ſi acquiſitio rubore perfundas: illa pictura vitij, non decoris eſt. Noli tollere picturam Dei, & picturam meretricis aſſumere, quia ſcriptum eſt 1. Cor. 6. Tollam ergo membra Chriſti, & faciam membra meretricis? Abſit. Quòd ſi quis adulterat opus Dei, graue crimen admittit: graue eſt enim crimen, vt putes, quòd meliùs te homo, quàm Deus pingat. Graue eſt, quod dicat de te Deus: Non agnoſco colores meos, non agnoſco imaginem meam, non agnoſco vultum, quem ipſe formaui. Reiicio ergo, quod meum non eſt: illum quære, qui te pinxit: cum illo habeto conſortium, ab illo ſume gratiam, cui mercedem dediſti. Quid reſpondebis?* Equidem nullus eſſet, qui non indignaretur contra illum, qui ſpreta aut Apellææ tabulæ, aut Phidiacæ ſtatuæ excellentia, vilioris manus operam illis obduceret. Quis ergo Dei operibus pręſtantiſſimis, hominis, imò Dæmonis artem addere, ſacrilegum non putabit? Ideò addit Ambroſ. *Dic mihi, ſi ſupra artificem aliquem, inducas alterum, qui opus illius ſuperioris nouis operibus obducat; nónne indignatur ille, qui opus ſuum adulteratum eſſe cognouerit?* Quid ergo erit, vbi adolter Dæmon formatur, & formatus pridem Deus adulteratur?

Matth. 25. *Peccator non Deo agnitus.*

Ambroſ.

Fœminæ faciem pingentes, quales.

1114. Inſtituebat Tobias ſenior iuniorem ſuum dicens: *Omnibus diebus vitæ tuæ, in mente habeto Deum.* cap. 4. num. 6. At, dicat aliquis, ſi initium virtutis, & perfectionis, in propria cuiuſuiſmet fundatur cognitione; cur prudentiſſimus ſenex, vt ſeipſummet coram ſe, filius gereret, quo deinde Deo attenderet, non præmiſit? Allucet ex dictis. Nemo Deum coram ſe gerit, niſi qui ſemetipſum gerit coram ſe: ſi enim viuam Dei imaginem,

Tob. 4. *Iuſtus ſibi ipſi Deum repræſentat.*

ginem, & talem qualis à Deo formatus eſt, io-tueatur;nónne,vt dixi ſuprà, Deum ipſum intuetur? Benè ergo geſtator coram ſe Dei, ſuimetipſius coram ſe geſtator intelligitur. Eleganter D. Anthonius de Padua Dom.15.poſt Trinit. *Vis Deum ſemper habere in mente? Habe ſemper te coram te: vbi oculus, ibi rationes: habe ſemper oculum in te. Tria pono, mentem, oculum, & te: Deus eſt in mente, mens in oculo, oculus in te. Si ergo vides te, habes Deum in te. Vis ſemper habere Deum in mente? Habeto te, qualem te fecit. Noli ire ad quendam alium: noli te facere alium ab illo, quem ipſe fecit: & ſic ſemper Deum in te habebis.* Heu miſerum peccatorem! ecquam aliam imaginem geſtes glorioſiorem, quàm quæ Deum in temetipſo tibi repræſentet? quid huius violatione magis temerarium?

Anth. Pad.

1115. Sed creſcit in immenſum huius imaginis dignitas, de reuerentia, qua, ſi fas eſt dicere, habetur ab ipſo Deo: quod expendo, vt inde ſacrilegus violatoris auſus videatur atrocior; quò eiuſdem pręſtantia, etiam apud Deum fulget excellentior. Hinc Sapiens ad Deum: *Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia diſponis nos.* Sap.12.num. 18. Eſt tranquilla hæc reuerentia, & reuerens tranquillitas, moroſa quædam examinatio, quaſi ad cauſas hominum iudicandas, tanquàm ad rem ſummi ponderis totus attendat Iudex, ſedulus inuigilet: ideò ſubditur num. 20. *Si enim inimicos ſeruorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciaſti attentione, &c. cum quanta diligentia cruciaſti filios tuos?* Nihil illuſtrius excogitari poteſt humanę dignitati propalandæ. Iudices, cùm Dynaſtæ alicuius capitalem cauſam agunt, attendunt ſedulò, ne quid, vnde illius ius poſſit foueri, prætermittatur. At à Deo noſtro, mortalium quiuis, etiam de conuicto ſcelere, morti debitus hanc impetrat attentionem: nimirum, quia apud illum, vulgaris quiſque Dynaſtæ loco, per ſummam reuerentiam decoratur. Meritò igitur Saluianus lib.2. de Prouid. ad hunc locum: *In iſto Scripturarum loco, non gubernatio tantùm ſacra, ſed etiam dignitas declaratur humana: in hoc enim, quòd ait: Diſponis nos, vis diuinæ gubernationis: in hoc autem, quòd, cum magna reuerentia; culmen humanæ oſtenditur dignitatis.* Mirum planè? Exauditur à Patre Chriſtus poſt longas preces, clamores validos, lacrymas profuſas: & tamen, ſolùm, *pro ſua reuerentia exauditus dicitur*: Hebr.5.num.7. qui tamen, dum nos tranquillè iudicat pro noſtra reuerentia, hæc non ſimpliciter talis, ſed cum additamenti honore *magna* appellatur. Audis reuerentiam? audis iudicis attentionem? Totum hoc nobis ob imaginis prærogatiuam irrogari, iam audito.

Homo reuerenter habetur, apud Deum.

Sap. 12.

Saluian.

Hebr. 5.

1116. Sunt in hanc rem emphatica verba Iobi, dum ſic querulus viſus expoſtulare: *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me totum in circuitu, & ſic repentè præcipitas me?* cap. 10. num.9. Non enim tam ſe dolet præcipitari; quàm repentina, & præcipiti quodammodo ſententia puniri: maximè cùm is eſſet, qui ab ipſomet Deo formatus fuiſſet. Sed hæc ratio, dicat aliquis, vnde vim comparat? Attende, quæſo, ad verba ſæpè citata, quibus Deus ad faciendum hominem ſe accingit: *Faciamus hominem ad imaginem, &c.* vbi Alcuinus quæſt. 36. *Quare de ſolo homine dictum eſt: Faciamus, &c. de aliis autem creaturis legitur, dixit Deus? Vt, videlicet, quæ rationalis creatura condebatur, cum conſilio facta videretur: & vt eius nobilitas oſtenderetur.* Creſcit itaque rationalis huius imaginis dignitas, quòd cum conſilio, per diuinam dignationem producatur: & ideò, cum ſummo conſilio, cum magna reuerentia à Deo euertitur, ſi quandoque puniendus: vt punitoris conſilium, conſilio reſpondeat Conditoris: & vtrobique ſibi, præſtantiſſimæ imaginis excellentia. Hoc ergo erat, quod nouerat S. Iob, ideóque miratus dolebat, quòd non paulatim, ſed repentè, & conſilio quodammodo non tam ratione moto, quàm vi doloris percito, præter vſum diuinum euerti videretur. Grauiſſimè D.Greg. Moral. cap.27. *Quaſi per ſtudium de terra plaſmatur: & inſpiratione Conditoris, in virtute ſpiritus vitalis erigitur: vt, ſcilicet, non per iuſſionis vocem, ſed per dignitatem operationis exiſteret, qui ad Conditoris imaginem fiebat. Quod igitur per conditionem homo elegantius in terra, creaturis cæteris accepit: hoc in flagello poſitus, pietati ſui opificis opponit, dicens: Manus tuæ, &c. Ac ſi apertè dicat: Cur tanta vilitate deſpicis, quem cum tanta dignitate condidiſti? Et quem ratione, rebus cæteris præfers, cur ex dolore ſupponis?* Exigebat enim tantæ imaginis dignitas, vt, dum per rationem, & conſilium adhibitum, omnibus præfertur in conditione; etiam in condemnatione, conſultò, & reuerenter tractaretur.

Iob 10.

Id autem vnde.

Alcuin.

Greg.

Et benè Deo ipſi, tanquàm Iudici, preces admouet: neque enim has iudicandi hominis partes, creaturæ alicui committendas præcipuè intelligebat. Summi ponderis, vtplurimùm, erant negotia, à Conſule apud Romanos examinanda: cętera, licèt grauia, per Pretores, & Queſtores dirimebantur. Quis hodie Principum plures cauſas non delegat, indignum authoritatis ſupremæ iudicans, vilioribus litibus immiſceri? Noſti in hanc rem conſilium Iethro ad Moyſem. Quanti ergo ponderis, quantæ dignitatis putabis illam cauſam, ad quam, deſerto cælo, erecto extra propriam curiam theatro, Princeps Deus accedit iudicandam? Talis eſt humana cauſa dirimenda: vnde Lucas 21.num. 27. *Videbunt Filium hominis venientem in nube, cum poteſtate magna, & maieſtate.* Vbi adhuc expende maieſtatem hanc, & poteſtatem Iudicis, in iudicandi honorem penitùs cedere. Sic terrenus Princeps, quando delegatum expedit, quò plùs illi poteſtatis concedit, & maieſtatis: eò maiorem cauſæ teſtatur ſplendorem. Sic in præſenti: Pater, dum iudicium Chriſto concedit, quodammodo eius adauget authoritatem, vt iudicandæ cauſæ dignitas, & ſplendor cognoſcatur. Et quidem non poteſt non mirabile videri, vt is, qui in cælo ſedet ſuper Cherubim, & Seraphinos habet ſatellites; poteſtatem, & maieſtatem nouam in terras afferre dicatur, dum ad iudicandos homines expeditur. Acutè Euſebius Gallican. hom.2. de Symb. *Potuit Deus delegare Angelis ſuis diſcutiendi homines poteſtatem. Sed agnoſce, homo, nobilitatem tuam: nulli etiam vel cæleſti creaturæ eſſe te ſubiectum voluit: nulli de te iudicare permiſit: agnoſce nobilitatem tuam, ſoli Deo competit de te ferre ſententiam, ipſa neceſſitas veniendi ingentem conteſtatur ſollicitudinem iudicaturi: per ſe definiuit exigere, quod per ſe dedit.* Quid autem ſit illud, quod *per ſe dedit* Deus homini: ſæpè expendit idem Euſebius. Audiendus hom.6. 1117.

Hominis dignitas, quòd à ſolo Deo iudicetur.

Exod. 18.

Luc. 21.

de Paſcha, vbi ita: *Maximum quidem circa hominem diuini amoris inſigne eſt, quod inter ipſa mundi principia imaginem ac ſimilitudinem Dei ſui homo acceperit. Sed penè amplius eſt, quod nunc perſonam, & formam ſerui Deus author aſſumpſit. Grandi quidem dignatione primo homini ſpiraculum vitæ, de ſuo pius formator infudit: ſed nunc penè maiori charitate pro eodem homine, non tam ſua dedit, ſed ſeipſum impendit, ac tradidit. Magnum quidem mihi eſt de Deo, quòd eſſe me ſentio opus ſuum: ſed multò plus eſt, quòd tranſiſſe ipſum video in pretium meum: quandoquidem tam pretioſo munere ipſa redemptio agitur, vt homo Deum valere videatur.* Quomodo ergo non ſacrilegè gratis venundaris ſub peccato, Iſai. 52. num. 3. quouis veneas pretio, qui Deum ipſum, cuius imago es, valere exiſtimaris?

Et quòd eius ſanguine redimatur. Euſeb. Iſaiæ 52.

1118. Prodigalitatem Cæſaris in imaginibus pretioſis, & ſeruis emendis enarraturus Suetonius, ſic habet cap. 47. *Gemmas, toreumata, ſigna, tabulas operis antiqui, ſemper animoſiſſimè comparaſſe: ſeruitia recentiora, politioráque, immenſo pretio, & cuius ipſum etiam puderet: ſic vt in rationibus vetaret inferri?* Ne fortè ſi quis accepti, expenſíque euolueret rationarios libros, prodigum eius ingenium ſubnotaret. Aliter Princeps noſter Chriſtus: cætera ſua breuiſſimè in libris ſuis ſcripta voluit: Paſſionem verò, & redimentis pretij tractationem, minutiſſimè ſcribi curauit, quaſi illum emptionis non ſuppuderet, qui talem imaginum, ſeruorúmque ſuorum dignitatem agnoſcebar, vt digni tanto pretio putarentur: ideò ſe vendidit, ne tam pulchra poſſeſſione fraudaretur. Benè Theodotus Ancyranus in Concil. Epheſ. in feſto D. Ioan. Euangel. de peccatore locutus: *Neque oculos in Dominum conijciebat: ſed voluptatis ſenſu deorſum merſus peccato ſeruiebat, eiúſque dominio ſubiacebat. Agnitum eſt humanam mentem ad Deum erigere ſe non poſſe. Quid ergo? Nunquid mea tarditas, pulcherrima huius poſſeſſionis, quæ homo eſt, iactura Deum afficiet? Abſit. Nequaquam enim vniuerſorum Deus iſtud patietur.* Itaque, ne patiatur iacturam poſſeſſionis pulcherrimæ, quam ad ſui imaginem conformarat, vitæ iacturam patiatur: idque in rationibus non tam vetat inferri, quàm cupit propalari.

Idem oſtenditur. Sueton. Theodot.

1119. Iam verò quàm dignas æſtimatione gemmas haberet Cæſar, inde coniectat ibidem, quòd ferant, *Britanniam petiiſſe ſpe margaritarū, quarum amplitudinem conferentem, interdum exegiſſe pondus.* Quaſi tanti Imperatoris manus, bilances margaritarum exigendo ponderi, ſuſtinere non dignaretur; niſi in illis ſummæ æſtimationis poneret rationem: qua motus, *toto diuiſos Orbe Britannos* auſus penetrare. Atqui de Deo dicitur Prou. 22. n. 2. *Omnis via viri, recta ſibi videtur: appendit autem corda Dominus.* Ipſe appendit, ipſe examinat: quidni ſi toto diuiſos cælo homines penetrauit, vt impēſis omnibus ſuis, pulcherrimas Eccleſiæ margaritas compararet? Neque mirum, illarum manu propria pondus exigat, cum quibus, quòd imago eius ſint, appendi voluit: quaſi in altera bilancium ſe pretium condignum, in altera homines redimendos collocaret. Huc facit iterum Euſebius Gallican. hom. 2. de Paſcha: *Perſpice, ô homo, quantum valeas: & perpende, quid debeas. Perſpice, quantum valeas, vt tandem vilis eſſe tibi deſinas, vt vel per hoc erubeſcendo, ſubiacere vitiis dedigneris, dum generoſitatem tuam, de Creatoris, ac reparatoris tui dignitate metiris. Habet cauſas, quibus ſe homo confundat: cur indignis dominis victo corde ſubdatur, cui gloria æterna promittitur? Ac ſic gemino priuilegio, qui dudum diuinæ imaginis participatione videbaris honoratus, efficeris etiam commercij nobilitate pretioſus.* Volui obiter mores formarentur.

Et iterum. Sueton. Prou. 22. Euſeb.

§. II.

Prædicta omnia, breuiter pro Deipara recudo.

1120. HVcvsqve cuſa fuſiùs, breuiter iam in honorem Deiparæ recudamus. Vidiſti, per culpam, imaginem in nobis præſtantiſſimam deleri, idque maxime in peccato originali euenire probaui in Examine: adde diuinum Dionyſium de eccleſiaſt. Hierarch. cap. 4. in Contempl. de Epiſcopo baptizante: *Eum, qui accedit, quaſi ſuperiori vita exuit, & ad extremos vſque illius habitus expoliant. Tunc nudum eum, nudiſque pedibus collocat occaſum aſpicientem, manuúmque depulſione, obſcuri vitij commercium, conſuetudinémque reſpuentem, & ſibi inſitum diſſimilitudinis ſtatum, quaſi exſufflantem: profitentémque, ſe nuncium remittere ei, qui Deo eſt contrarius.* Vide ergo, an deceat iſtiuſmodi mutationem ſubiiſſe Mariam, quæ meritò à Bernardo, imago Dei expreſſiſſima, & nunquam variabilis commendatur. Eius verba in Deprecat. ad Virg. ſic habent: *Tu pulchra vt Luna diceris, eique non immeritò comparaaris: illa enim omnium aſtrorum ſola Solis ſimillima comparatione, & candore venuſta argenteo, cæteris in cælo præmicat ſyderibus: tu verò Solis imago expreſſiſſima, inter millia aſtrorum Deo aſſiſtentium, virginali puritate in cælo glorioſa præfulges,* &c. *Tu ergo pulchra vt Luna, imò pulchrior Luna: quia tota pulchra es, & macula non eſt in te, neque viciſſitudinis obumbratio.* Nulla macula, nulla viciſſitudo potuit hanc imaginem violare: aliàs inter angelica aſtra, non poſſet diuinam puritatem expreſſior repræſentare. Ideò pulchrè ſubdit Bernardus: *Tu electa, vt Sol: ille, inquam, Sol Solis Conditor: ille enim electus eſt ex millibus virorum, tu electa es ex millibus fœminarum: ille electus ex omnibus, quæ ſunt; tu electa ex omnibus, quæ per illum ſunt.* Niſi dixeris, per hunc diuinum Solem Solis Conditorem, non fuiſſe Angelos, quibus proinde Maria prælecta ad modum Chriſti non dicatur.

Peccatū originis diuinā delet imaginem. Dionyſ. Ar. *Maria imago Dei expreſſiſſima.* Bernard.

1121. Vidiſti factos homines ad eſſentialis imaginis imaginem; quam deinde, quoniam miſerè corrupêre aſſumpta Inferni tyranni imagine; ipſe Chriſtus eſſentialis imago, venit imagines ſuas reformaturus. Sed, ô Prototypum, ſi fas dicere, adulteratum: quando illa ipſa caro, in qua reformandi eramus, imaginem tyranni geſtare potuit! Non certè id voluit Anaſtaſius Sinaïta verbis iam in Examine adductis. Pende ſolùm illa poſtrema: *Et quis mihi, dic, quæſo, aut ex hominibus, aut ex Dæmonibus audebit dicere, quòd illa, quæ eſt einſdem ſimul cum Deo eſſentia, quoad carnem attenet;*

De eodem.

Anſt. ſup. *tinet; non ſit ad imaginem, & ſimilitudinem eius, qui eſt ex ipſa natus? Quomodo eſt enim mater eiuſmodi filij, non ferens in ſe integram, & illæſam fœtus ſui imaginem?* Quaſi non poſſet Concarnis Chriſti Maria illi carnem ſubdere, niſi ſemper illæſam, & integram eius imaginem conſeruaret. Et meritò: qui enim detruncato tyranni capite, ſe nobis erat caput, glorioſiſſimo de triumpho reſtituturus, (idque per carnem à Maria acceptam, de quo fuſiſſimè ſuprà diſputaui) nullum veſtigium deturbati tyranni, in carne triumphali decenter pateretur.

1122. Videt myſterium pulchrè Ioannes Geometra hymno 3. vbi ita ad Mariam:

Geomet. Maria perfecta Dei imago.

Χαῖρε, κόρη, φύσεως ἄγχωμα, ἄγαλμα Πλάστου
Δεξάμενον τέχνην πᾶσαν Ἀριστοτέχνου.
Salue, puella, naturæ gloria, imago Plaſmatoris,
Demonſtrans totam artem ſummi Artificis.

Et interim ſubdit illa, quæ dedi alibi:

Ἡμερίης κακίης οὐδὲν δρεψαμένη.
Diurna culpa nihil contrahens.

Aut diurnam poſuit pro mortali, terrena, & ordinaria: aut loco, ὁμερίος, abſque dubio legendum eſt ἡμετέρας. Vtcunque ſit, imago eſt Maria, quæ nihil culpæ contraxit, cùm plaſmaretur: ideò ſic perfecta proueniens, vt quodammodo totam Dei artem exhauſiſſe videretur, de quo ſuprà varijs locis non pauca cumulaui. Et fortaſſe ideò in hoc loco dicitur Maria imago demonſtrans totam Dei artem: quia Maria in intentione, tanquàm Prototypon, poſt Chriſtum, omnium ſaluandorum concepta eſt quodammodo, ita vt illa tantùm, gratiam, & imaginis rationem ob Chriſti merita ſortiretur: reliqui (de quo alibi non pauca dixi) id à Chriſto, ſed media Matris interceſſione acciperent, aut ſaltem Matris intuitu, de quo Perlinus diſt. 4. cap. 14.

Et aliorum idea. Perlin.

1123. Exemplo Adami res clarebit, de quo ita Philo Iudæus lib. de opif. Mundi: *Ille autem primus homo terrigena, Princeps totius noſtri generis: vtraque parte præſtantiſſimus, & anima & corpere factus mihi videtur: longeque poſteros ſuos antecellere vtraque præſtantia: hic enim ipſe erat, reuerà pulcher, & bonus.* Tunc poſt alias huiuſce rei cauſas, ſubiungit aptè: *Nos enim ex hominibus gignimur; illum vero Deus condidit: quantò autem melior author, tantò etiam opus melius. Quemadmodum ſanè, quidquid viget, ſeneſcente melius eſt, ſiue animal, ſiue planta, ſiue fructus, ſiue aliud quid ex his, quæ natura continet. Itaque par eſt illum recèns creatum hominem, robur fuiſſe vniuerſi noſtri generis: poſteros verò eius non ita viguiſſe, degenerantibus vſque formarum, & virium ſucceſſionibus.* Quaſi quò ſucceſſiua ſerie longius quodammodo à primo artifice, eò magis humanum opus degeneraret. Aptiſſimè deinde ſic concludit: *Quod quidem & in Plaſtarum, & in Pictorum arte vidi fieri: deteriora enim ſunt, quæ exprimuntur ad Exemplar propoſitum: quòd ſi hæc ipſa imitetur Plaſtes, Pictórve, multò magis degenerant: quippe longè remota à principio.* Sic ſuo modo Maria rationem imaginis, & gratiæ à Principio, Chriſto, ſcilicet, accepit, qui illum Prototypon, & artis ſuæ pleniſſimum oſtentamentum perfecit: reliqui ab hæc idea, iam, vt ita dicam, remotiùs, has dotes participarunt: vt Maria Chriſti illæſa, & integra imago; cæteri iuſti imagines Mariæ videantur.

Philo.

1124. Et habet quidem vim maiorem in Deo, exemplum iſtud Plaſtæ, ſiue Pictoris. Homines quippe, licèt plaſmandi, atque pingendi artifices periti ſſimi ſint; cùm ſeipſos non videant, nunquam (licèt conentur) ſe poterunt ita perfectè exprimere ad viuum, vt poſſunt alios: alios enim exprimendos in propria perſona aſpiciunt: vultus verò ſuos, non niſi in imagine, aut ſpeculo, poſſunt intueri. At Deus, cùm ſemetipſum perfectiſſimè aſpiciat, quam voluit ad extra imaginem innocentis ſuæ producere ſanctitatis, potuit exactiſſimam exhibere: vt in hoc excellenti Prototypo nihil medium, ſed ipſemet artifex pleniſſimè exprimatur. Hinc capies, cur Maria *Pulcherrima inter mulieres* dicatur, Cant. 1. num. 7. id eſt, inter omnes iuſtos ſingulariſſima: reliqui enim per Marianam ideam videntur ad perfectionem regulari: vna eſt Maria, quæ immediatè ad Authoris ſui normã regulatur: vt Virginis pulchritudo, ipſemet eius Author, & Filius eſſe videatur. Rupertus ibi: *O pulcherrima mulierum, ô benedicta inter mulieres: cuius pulchritudo, benedictio eſt: cuius pulchritudo, ipſe benedictus fructus ventris tui eſt.* Non quòd Maria per gratiam, ſicut cæteri iuſti, non pulchreſcat; ſed quòd etiam prætereà ſingulariter, ſic authorem ſuum exprimat, & combibat, vt eodemmet pulchreſcere intelligatur.

Id autem vnde. Cant. 1. Rupert.

Poſtulabat anxiè Moyſes diuinum ducatum: 1125.
ad quem tunc benignè Deus: *Facies mea præcedet te, & requiem dabo tibi.* Exodi 33. num. 14. Nihil populo illi optabilius promitti poſſe credetes: & tamen ſagaciſſimè prudens reclamat Moyſes: *Si non tu ipſe præcedas, non educas nos de loco iſto.* num. 15. Ecquid aliud, dicat aliquis, facies Dei, quàm ipſe Deus? Vtplurimùm ſanè pro eodem ſumuntur: cauit tamen prudentiſſimè Moyſes, ne fortè Deus faciem ſuam appellaret, tertium aliquem, qui ipſum ſic ad viuum exprimeret, vt facies Dei dici mereretur: licèt enim talis eſſet, meritò repudiatur: ne populus ad ducem hunc, & exemplar conformatus, iam intermiſſo medio, minùs ſimilis Deo cerneretur. Fauet ibi Hugo Cardinal. *In facie intellexit Moyſes aliquem ſimillimum Deo mitti: & non ipſum Deum venire cum eo: & ideò, ſi non tu ipſe,* &c. Sic in præſenti: dedecebat Corredemptricem adhibito medio aliquo digniori, Redemptori aſſimilari: nullam innocentiam angelicam æmulatur Maria: quinimò Angelorum præſeruatiua redemptio, ſeruata puritas, Mariano, vt ſuprà dixi, prototypo conformatur. Inde meritò Auguſt. Serm. de Natiuit. Mariam *Deiformam* appellauit, id eſt, ni fallor, Prototypum cæterorum, & totius diuinæ artis oſtentamentum.

Exodi 33. Et confirmatur. Hugo. Auguſt.

***

§. III.

Peccator imagine Dei perdita, brutis peior: horum pœnâ punitur. Quæ damni cauſa: quæ medicina.

1126. DIxi in Examine, per peccatum, & maximè originale, homines amiſſo honore, miſerrimè iumentis ſimiles prodiiſſe: id modò venerat latiùs confirmandum. Sed quoniam de hac re fusè, per ſingulas etiam vitiorum claſſes in Cant. Tropol. diſſerui, iis omiſſis, id addo, vnde neruoſius aſſumatur argumentum: ſcilicet, non ſolùm in beſtias degenerare peccatores; ſed etiam beſtiis peiores conformari: vnde non mirum, ſi beſtiarum pœna puniantur, ſicut ſuprà in hoc Opere, brutorum paſtu nutritos illuſtraui. Subdam deinde tanti damni cauſam, apponam medicinam: ex quibus omnibus Deiparæ immunitas eruatur. Parum ergo videbatur, ſi homines per *Peccator beſtiis peior.* peccatum, brutorum ingenium, & formam miſerè ſortitos diceremus: niſi etiam beſtiis ipſis deformiores formatos oſtendamus: quantò eſt turpius culpæ, quam naturæ defectus tolerare. Creat *Geneſ.1.* hominem, cui & feras ſubdit Geneſ. 1. vt ipſe, ſcilicet, ſoli Deo ſubdatur. Perſeuerant adhuc multa brutorum, in obſequio hominibus præſtando, dum hi contumaces præſtare Deo obſequium recuſant: quid hoc eſt aliud, quàm accuſari tacitè à brutis, & ſtolidioris agnitionis inſimulari? Tertull. lib. de Patient. cap. 4. *Etiam de pecudibus, etiam de beſtiis obedientiam exprimimus, intelligentes vſibus noſtris, eas à Domino promiſſas, traditáſque.* *Tertull.* *Meliora ergo nobis erunt in obſequij diſciplina, quæ nobis Deus ſubdit? Agnoſcunt denique, quæ obediunt; nos, cui ſolùm ſubditi ſumus, Domino, ſcilicet, auſcultare dubitamus? at, quàm iniuſtum eſt, quàm etiam ingratum, quòd per alterius indulgentiam de alio cõſequaris; idem illi, per quem conſequeris, de temetipſo non rependere?* Neque enim immanius poteſt nefas excogitari, quàm per illudmet idem, ingratitudinis meritò accuſari, quod gratitudinis ſtimulus eſſe deberet: nihil ſtolidius, quàm per Deum beſtiis dominari, & ipſi Domino beſtiis væcordiores non obedire.

1127. Terribilis planè ad rem, in qua verſamur, viſio illa Danielis cap. 7. vbi primam è quatuor illis *Dan.7.* beſtiis, ſic deſcribit: *Prima quaſi leæna, & alas habebat aquilæ. Aſpiciebam, donec euulſa ſunt alæ* *Carnale cor bruto ſanius.* *eius, & ſublata eſt de terra: & ſuper pedes quaſi homo ſtetit* num. 7. Alij ad eundem ſenſum legunt: *Cor eius datum eſt ei.* Et quidem in beſtia iſta, peccator, quicunque ille deſcribatur, de malo in peius ruens declaratur. Patet: ideò enim ſtatim num. 12. tanquàm in extremæ malitiæ ſupplicium extremum, eidem à Deo poteſtas ablata dicitur. Nunc attende. Si ruit in peius, cur, amoto belluino, datur illi cor humanum. Cur humano iam corde non reſipuit? Viſus reſpondere Ricardus Victor. ibi apud Godefr. *Cor eius da-* *Ric.Vict.* *tum eſt ei. Cuius eius? Non leæna, ſed hominis; id eſt, carnaliter ſapientis.* Quaſi dicat: Longè ſæuiùs, longè immaniùs cor humanum, ſi deprauatur, ſi carnaliter ſapit, quàm quoduis belluinum. Vnde homo, qui initio culpæ in væcordem beſtiam tranſit; tunc habendus turpiſſimus, dum ſic perſiſtens, corde humano, ſed illo deprauatiſſimo viuere intelligitur: capacius quippe iſtud omnis turpitudinis. Vnde abiectior homo, dum in carnalem vertitur, quam ſi in beſtialem carnem verteretur: vt iam non mirer geſtum Athenienſium, de quo omnis penè loquitur vetuſtas: do tantùm Lactantium lib. 1. cap. 20. *Leæna cum tyrannum occidiſſet, quia nefas erat ſimulacrum con-* *Lactant.* *ſtitui meretricis in templo; animalis effigiem poſuerunt, cuius nomen gerebat.* Nam, cùm hæc fœmina ob facinus decoranda videretur, ſatius duxerunt eiuſdem nominis beſtiæ, quam illiuſmet imaginem dedicare: vtpote quam ipsâ beſtiâ putabant turpiorem.

Ex Dæmoniaco illo Geraſenorum eiicienda 1128. legio inferna, orat in porcos mitti, paruũ diſcrimen inter peccatoris pectus, & porcinam fœdi- *Peccator porcis immũdior.* ratem inuentura: & cui ſatis iam capax hoſpitium vnus homo, vix in idem duo porcorum millia ſufficiebant. Sed mirum, quod additur: nam, vbi primùm Dæmones inuadendi porcos facultatem impetrarunt, ſtatim, *magno impetu grex præcipitatus eſt in mare, & ad duo millia ſuffocati ſunt.* Marc. 5. num. 13. Ecquæ cauſa miſeras be- *Marc.5.* ſtias, in horridum natura ipſa impulit præcipitium? Reſpondit Chryſol. ſerm. 17. *Sic eſt odor* *Chryſol.* *eius Tartareus, & crudelis, vt eum nec porcorum natura ſufficeret ſuſtinere. Denique demergi in mare, & fluctibus maluit deperire, quàm eius immunditiam pati, & putredinem tolerare.* Itaque, nec breuiſſimum tempus tolerant beſtiæ, quos miſer homo diutiùs tolerauerat: vtique quòd de peccato porcos ipſos ſtoliditate, & immunditia ſuperaret: vnde nec ſibi nimis alienam Dæmoniacam habet fœditatem: & eò cor cuiuis immunditiæ exhibet capacius, quò redditur per culpam ſtolidior.

Pergit Balaam maledicturus Iſraëlem, & retar- 1129. datur ab aſina retardata. Et quis retardat aſinam? Certè Angelus: *Cernens aſina Angelum ſtantem* *Aſinis ſtolidior.* *in via, euaginato gladio,* &c. Num. 22. num. 23. At, *Num.22.* ſi hominem redarguturus venis, Spiritus beate, cur te illi non exhibes præſentem? Nunquid melius illo, beſtia capiet legationem? Ita eſt: longè ſæuiùs Pſeudopropheta ab Angelo redarguitur, dum aſinæ exhibetur: poſtponitur ſic enim homo iumento, quaſi minùs hebeti, ad Angeli commercium. D. Proſper Aquitan. de Promiſ. diu. Prom. 2. cap. 12. *Vadit auaritia iam corde capti-* *Proſp.Aq.* *uus: obuius ei Angelus, iumento ipſius, quo vehebatur,* *2.Petr.2.* *ſe potiùs manifeſtare voluit, quàm illi. Quia homo, cùm in honore eſſet, non intellexit; comparatus eſt iumentis inſenſatis: & non ſimilis, ſed peior factus eſt illis.* Vnde meritò D. Petrus epiſt. 2. cap. 2. n. 16. argumenti energiam inde deſumit (notauit ibidem Proſper) illis verbis: *Correptionem habuit ſuæ vaſaniæ: ſubiugale mutum animal, hominis voce loquens, prohibuit Prophetæ inſipientiam.* Vt ſapientiam diſceret à beſtiis, qui per culpam beſtiis inſipientior reddebatur.

Centaurum effinxit vetuſtas, animal ſuperiori 1130. parte humanam referens figuram: inferiori verò in equinam formam deſinens: quò (ſic ferunt Mythologi)

Peccator Cẽtaurus inuerſus. chologi) oſtenderent, rationalem animam carni ſuperequitantem, hanc frænatam, & illam gubernantem. Alluſit D. Baſilius Magnus lib. de vera virg. ſic ſcribens: *Ex rationali, & irrationali parte iuxta gentilis Phyſiologia rationem, hominem veluti Centaurum quendam Creator effingens: ſuperiori parti, à capite vſque ad pectus humana formà inſignita, reliquum corpus, ab vmbilico, & lumbis equina ſubiecit effigie: qua ad ventris voluptates, brutorum inſtar, prona, atque ad concubitus effrenatè procliuis eſt.* Quid tunc homo? Deum ſuperbus corrigere conatur: commutat formas: ſpretóque naturali illo ſitu, ſuppoſitæ rationali parti imponit beſtialem: ſicque beſtiis omnibus horribilior. Et quidem naturales Centauros (ſi qui forent) Poëtæ ſic formidabiles iudicarunt, vt cum cæteris monſtris, & Tartari terriculamentis, ad Inferni veſtibulum eos collocarent. Virgil. 6. Æneid.

Baſil Mag.

Virg. *Centauri in foribus ſtabulant, Scyllæq; biformes.*

At, quantò, quæſo, monſtroſius quid, Centaurus inuerſus? quantò fœdius vt ſuperiori parte equus degat, & miſerè homo degat inferiori? Certè hinc totus beſtia, ſed deformior apparebit.

1131. Cape hinc Ieremiam cap. 5. num. 8. *Equi amatorij, & emiſſarij facti ſunt: vnuſquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat.* Homines quidem erant,
Ieremi. 5.
Id probatur. ſed turpes: Centauri inuerſi, imò peruerſi: ideò illorum actiones quaſi tantummodo equis tribuuntur: quia ſolùm hæc pars belluina, quam, contra naturam, fecère ſuperiorem, eiſdem dominatur: pars verò humana, ſiue rationalis, quia ſuppoſita, iam in irrationabilitatem prolapſa, cum virtute perdidit nomen: & proinde myſticus Centaurus ſemihomo, totus beſtia appellatur. Idem Baſilius ſuperioribus ſic connectit: *Neque enim ab irrationabili parte per luxum rapi, rationa
Baſil. Mag. praditam voluit: ſed à rationali potiùs, rationis expertem ad vſus neceſſarios regi ſapientiſſimè ſtatuit. Huius denique indulta ſibi diuinitùs poteſtatis gratia, ſi quando rationalis pars peruerſe ordine ipſa non regit, ſed ab irrationali potiùs regitur; improperat auriga ſermo diuinus, cur ad irrationalis voluptatem, peſſimè à ſua dignitate deiecerit, dicens: Equi inſanientes in fœminas facti ſunt: vnuſquiſque ad vxorem proximi adhinniuit.* Sequitur Baſilius
Amor turpis, inſanus. Græcam lectionem: Septuaginta enim habent, θηλυμανεῖς, id eſt, *equi inſano furore fœminam adamantes*: vt notes obiter, furorem ab amore non diſcerni, nec abſque inſania turpem amorem vnquam inueniri. Exclamat ergo in rem noſtram meritò Euſebius Gallic. hom. de Aſcenſ. 2. *Or-*
Euſeb.Gal. *dinemus, & cuſtodiamus in nobis ſtatum vtriuſque ſubſtantia: ac animam, nobiliorem vita hominis portionem, Tartaro pars deorſum inferior; ſed ſecum potius cœlo, ſanctificatum corpus acquirat natura glorioſior.* Sed de hoc ordine præpoſtero loquar alibi. Pergo.

1132. Perſiſtit Dauid in obſequiis Saüli adhibendis, regnum à Goliath liberat, Regem à Dæmone: nec
Inuidus feris ſæuior. tamen vnquam ferus, & ferreus ille animus manſueſcit. Quidni? Inuidebat gloriæ Dauidicæ, &, vt inquit Textus: *Non rectis oculis Saul aſpicie-*
1.Reg. 18. *bat Dauid.* 1. Reg. 18. num. 9. Inuidus autem, & maleuolus Spiritus cunctis feris ſæuior, non ſolùm non manſueſcit beneficiis; ſed etiam tunc crudelior intumeſcit. D. Zeno Veron. Serm. de Inuid. *Si beneficia conferantur, multò ampliùs inflammatur: & quanto plura fuerit conſecutus,* Zeno Ver. *tantò maioribus incendiis conflagrabit: magis enim iraſcitur, & dolet, quòd ab eo aliquid conſequitur, quem nollet quidquam boni, vel habere, vel poſſe præſtare. Quam feram belluam, quos venenatos ſerpentes mores iſti non ſuperant? Canes beneficij memores videas, leones, cæteræq; feræ miteſcunt: ſoli inuidi beneficiis grauiùs inflammantur.* Et iuſtam obiter nota ſententiam, vt ipſiſmet inteſtinis flammis crucientur: & quod alienæ felicitati optant incendium, patiantur.

Iacet ad portas auaritiæ infamis, ſacra mendi- 1133.
citas, & licèt iaceat, trophæum planè erigit, in perpetuum patientiæ ſuæ, & duritiæ illius mo- *Peccator, canibus durior.*
numentum. Quàm ferum erat, claudi in diuite viſcera pietatis, quam ieiuna Lazari viſcera tot oribus, quot vulneribus exigebant! *Erat Lazarus vlceribus plenus, cupiens ſaturari de micis, qua* Luc. 16.
cadebant de menſa diuitis, & nemo illi dabat: ſed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius. Luc. 16, num. 21. Quaſi dicat: Nullus hominum vel etiam amiſſas micas porrigebat durus: ſed & canes ipſis longè teneriores, quam poterant, ſaltem medicæ linguæ operam adhibebant. Chryſol. ad diuitem Serm. 121. *Mitiores te canes tui: imò in ſanatores* Chryſol.
canibus tuis: nam, te ſæuiente, illi parcunt: qui non ad morſum dentes, ſed linguas ab obſequium ſic producunt, vt in modum ſpongia non vexent vulnera, ſed detergant. Quæ tanta durities, quam nec ipſorum canum exemplum mitigabat?

Venerat Chriſtus Dominus *ad oues, qua perie-* 1134.
runt de Iſrael, Matth. 15. num. 24. & qui tot amo- Matth. 15.
ribus, tot miraculis eaſdem prouocarat, ab ipſis laniatur tandem. Veruntamen, ſi laniaturæ præ- *Lupina cõtagione rabidus.*
uidentur, cur oues vocantur? Si oues erant, vnde, luporum more, benefici Paſtoris Sanguini inhiarunt? Quia oues, ſed contagio rabidæ & efferatæ; vt iam ipſis lupis ferocius ingenium illud, peſtilénſque morbus: quo ouina aliàs indoles potuit in tantam immanitatem corrupta deſæuire. Chryſol. Serm. 100. *Oues luporum contagione iam* Chryſol.
rabida, & ipſis beſtiis propria feritate ſæuiores, laniare, & violare ſuum ſemper voluêre Paſtorem. Sic iam infauſta metamorphoſi ouis in lupum vertitur: & concepto veneno, fit lupis ipſis de feritate propria longè ſæuior. Et benè interim ouis de ſtoliditate, qui de feritate lupus nuncupatur: te enim vera ferum patitur peccator ſtuporem, ſtupidæ ſe ſubiicit feritati, voluptates ſolidas deſerens, & dolores ſibi ex hac ipſa transformatione aſſerens duriſſimos.

Inuitatur ad opiparum Regis conuiuium ille 1135.
alius: & vocatori reſpondet miſer: *Iuga boum emi* Luc. 14.
quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum. Luc. 14. num. 19. In Græco eſt, ζεύγη βοῶν *Cur beſtiis beſtialior.*
ἠγόρασα πέντε. Fateórque vtrobique, *iuga*, pro paribus boum capi poſſe: ſed nihilominùs in vtroque idiomate, de ipſiſmet iugis, quæ beſtiis imponuntur, vocem capi poſſe, nemo negauerit. It ergo iſte probare iuga iſta, & imponere: ſed cui impoſiturus? Certè non tam bobus iungendis, quàm ſibi grauando: ideò miſerior, quòd ſub hoc iugo, à cæleſti conuiuio impeditur. Non auidior quidem Princeps, aut Sponſus aliquis, pompam agitaturus glorioſam, ornatum ſibi ſplendidum probat, quàm iſte iuga: rogat haberi ſe excuſatum à tanti epuli ingreſſu: quaſi ambitioſus ſummum beneficium, & honorem in ſubeundo iugo affectaret.

ctaret. Hoc qui extremæ ſtoliditati non tribuat, eſto ſtolidior. Audiendus D. Bern. in Serm. *Ecce nos.* vbi ita: *Comparatum eſſe iumentis, quis dubitet hominem, qui ſibi iuga emerit iumentorum? niſi quòd ſaniò ipſis quoque iumentis conuincitur ſtolidior, & beſtialior beſtiis comprobatur; quod iuga neceſſitatis earum, propria ipſe ſubeat voluntate: quod enim illis natura eſt, huic culpa.* Benè: neque enim poterat humana iſta beſtia, beſtiis omnibus non eſſe ſtolidior, quæ honorem dulcem duro onere commutabat.

Bernard.

1136. Ex dictis intelliges, cur Chriſtus Dominus in præſepio naſceretur; nimirum, vt a brutis diſcerent mortales Dominum venerari, quem beſtiæ, quo poſſunt famulatu, venerantur. Chryſolog. Serm. 142. *Pecora agnoſcunt, atteſtante Propheta Iſa. cap. 1. num. 3. tu homo, ſi non mox cum Angelis, agnoſce vel tardiſſimè cum iumentis: ne dum moraris, ipſis iumentis, quibus antea fueras comparatus, poſtponaris.* Quòd ſi innexæ moræ, peccatorem bipedem belluam, poſtponunt quadrupedibus; quo gradu pones, qui nunquam inquirendo Deo, ſed beſtialibus ſemper voluptatibus inhiarunt? Sed pergat Chryſol. *Ecce iumenta adulantur caudis, blandiuntur auribus, linguis lambunt, & motu, quo poſſunt, Authorem ſuum fatentur contra naturam, in ſuam veniſſe naturam: & tu cum Iudæis diſcutis; carpis? qui excluſerunt à diuerſoriis ſuis Dominum, quem iumenta ſuis in præſepibus ſuſceperunt.* En tibi peccatorem non ſolùm in belluam, amiſsâ diuina imagine, transformatum; ſed & in eam belluam, quæ de monſtroſa forma, de ſtoliditate, & ſæuitie brutis omnibus veniat poſtponenda.

Chriſtus cur inter bruta natus.

Chryſol.

1137. Quæ pœna durior, quam humanam hanc belluam, ab ipſis irrationabilibus beſtiis edoceri, déque metamorphoſi miſerâ illis poſtponi? Grauiter D. Zeno Ver. Serm. 5. de verbis Iſaiæ, ad illud Prophetæ: *Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui: Iſrael autem me non cognouit.* ſic ſcribit: *Bouem illis, aſinúmque proponit, vt grauiùs poſſint, ſi reſipiſcant, comparatione torqueri, quàm pœna.* Nihil enim grauiùs poteſt pœnitentes advrgere, quàm per peccatum brutis fuiſſe poſtpoſitos, quibus dominandis à Deo fuerant præpoſiti conſtituti. Et benè, *ſi reſipiſcant*: dum enim in peccato durant, ea eſt eorum maxima ſtoliditas, vt ſtoliditatem ſuã non agnoſcant. Nihilominùs clariùs ad rem noſtram, purã, putámque pœnam, (præciſa ratione culpæ,) & illam beſtiarum, iis, qui in beſtias degenerarunt, inflictam aſpiciamus: patebit inde, quàm infauſto fato, Dei imaginem, ad quam conditi fuerant, in belluinam imaginem commutarent.

Peccator, dũ brutis poſtponitur, punitur ſatis.

Zeno Ver.

1138. Puſillorum ſuorum ſcandalum auerſurus Chriſtus Dominus, ait: *Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt; expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Matth. 18. num. 6. Non ait: Expediret illi hoc potiùs, quàm peccare. ſed, *expedit*: hoc eſt, hæc miſero peccatori pœna expedit, hæc illi conuenit, hæc illi apta nata. Sed, cur hæc potiùs, quàm alia? Reſpondet Chryſol. Serm. 27. *Inde ſumat pœnam, vnde ſumpſit & ſenſum: & exequatur iumentis inſipientibus, qui noluit hominibus ſuperna ſapientibus comparari.* Vt inde puniatur, vt aſinus, molæ damnatus, vnde aſininos mores comparauit. Excæcatur ab inimicis ſuis Samſon, cui priùs affectus nimius induxerat cæcitatem: nec mirum ab his eludatur, qui priùs fuerat à muliercula eluſus. Hunc tandem pro pœna vltima, *duxerunt in Gazam vinctum catenis, & clauſum in carcere molere fecerunt.* Iudic. 16. num. 21. Nihil vnquam ab iniuſtis iuſtius factum eſt. Vertat aſini molam in piſtrino, qui priſtina ſpreta ſanctitate, in beſtiam per affectus deformatur. D. Paulinus epiſt. 4. ex hac hiſtoria exprimens peccatorem, ſic ſubiungit: *In ſemet ipſo ini ergaſtulum patitur: ſaxum cordis ſui pertinacia nequitia induratum, quaſi molam verſat: farinam hoſtibus ſuis, de corrupta anima ſua fruge faciens.* Sic piſtrini degit in pœna, iumento conformatus, qui deformatus in illud, vixit per culpam.

Matth. 18.

Peccator inſtar beſtiæ, molæ damnatus.

Chryſol.

Iudic. 16.

Paulin.

1139. Accedit Chriſtus Iudæos ſaluaturus, & ſpernitur: vnde fit illis *in lapidem offenſionis, & in petram ſcandali.* Iſai. 8. num. 14. quod idem variis locis noui Teſtamenti ſæpe inſinuatur. At, cur ita? Quia, quemadmodum canes petra perculſi in pœnam, aut morſus, aut latratus, iactam petram remordent: & vnde vindictam ſperant, indidem colliſo ore, confractis dentibus, cruentatis gingiuis noua pœna afficiuntur: ſic illi, quibus Chriſtus lapis viuus ad ſalutem iactus fuerat, vt leui pœnitentia correptos, paternæ amicitiæ reconciliaret; canes facti, petram mordentes, pœna canum ibidem colliduntur. Acutè Chryſol. Serm. 55. licet paulò aliter petræ rationem explicet; tamen de pœna ſumpta, ſic ad rem meam: *Quare petram? Quia mordere petram, non panem à Patre quærere geſtiebant. Circundederunt me, inquit, canes multi. Denique, poſtquàm illi ex hominibus in canes probantur eſſe conuerſi; cæleſtis illis in petram conuerſus eſt panis, non dantis vitio, ſed accipientis nequitia, qui illos non reficeret, ſed necaret: nec in fundamento poſitus premoneret ad culmen; ſed eos, qui ſui patris tendebant ad necem, in profundum daret, & volueret in ruinam.* Sic noſtrâ culpâ quandoque bonum nobis in malum conuertimus: & Deum à ſe, vt ita dicam, in alium mutamus: &, quod nobis honori erat futurum, fit oneri: vt inſtar beſtiarum inde puniamur, quod etiam illarum inſtar pertractamus.

Iſaiæ 1.

Peccatum, Dei beneficia, in damna ſibi conuertit.

Chryſol.

1140. Notaui alibi, ſi rectè memini, proptereà arborem illam myſticam Babylonis non penitus conſeruata radice interiiſſe, quòd inter tot iniqua, aliquid æquitatis conſeruabat: nimirum, *ſubter eam habitabant animalia, & beſtiæ: & in ramis eius conuerſabantur volucres cæli.* Dan. 7. n. 9. Aptum quibuſuis locum tribuebat; & optimâ iuſtitiæ diſtributiuæ normâ, abiecta, & pene belluina ingenia humi detinebat: mentes verò ſublimes & pennatas, in alto, vt par erat, collocabat. Doleo hodie, vtplurimùm, contrà fieri. Sed quid, inquis, inde mali? Attende. Inter Græca adagia celebre illud, ὄνος ὄρνις, *Aſinus auis*: cui inde deſumpta occaſio dicitur, quòd cùm quidam malè valeret, audiuit alium dicentem: *En aſinus ſurrexit.* Vnde ægrotus, recuperandæ ſalutis omen, & auſpicium ſibi fecit. Irridetur igitur ab Ariſtophane, quòd ab aſino auguria, ab auibus potiùs petenda, ſtultus peteret: ac proinde inter aues ſuas, etiam hunc aſinum lepidè celebrauit. Et meritò: tam enim aptè dicitur, *aſinus ad lyram*; vel *aſinus ad tabulam*; quàm *aſinus ad volatum*, quando rem aliquam ineptiſſimam expreſſam volumus. Quid igitur, ſi aſinus in altum elatus præſumat volitare?

Daniel. 7.

Honor indignis, miſerum prædæ & pœnis.

volitare? Cadet miſer, & temeritatis infauſtæ pœnas dabit. Id ergo arbor in hac re prudens ſignificauit, dum ramis ſuis aues, dumque beſtias ſe ſubtus collocauit: quia iuſti, & ſpirituales viri fauore ſubleuandi; peccatores, & carnales beſtiarum more degentes deprimendi: his enim ſi temerè ſuppoſititias alas addere contendas, vt alta petant, quæ appetunt indigni; ſtultitiæ pœnas datas, & pennas fractas lugeas, neceſſe eſt. Grauiter Ricardus Victor. hic apud Tilm. *Quid, quaſo, eſt, quod facitis, qui huiuſmodi bruta, & be-*
Ric. Vict. *ſtialia corda in in ſublime attollitis, & velut in aere ſuſpenditis? Si verè eos diligitis, cur eis non parcitis? nam, dum eos ad alta ſuſpenditis, eis ruinam vtique præparatis.* Vt dum viuunt, beſtiarum ſe pœna punitos doleant, qui quadrupedis volatum temerè intentarunt.

Sed adhuc iſta leuia, magis maiores miſerias
1141. adnotabimus. Nihil impatientiùs indomitæ beſtiæ ferunt, quàm ligari: at peccator indomita
Peccator ligatus ſtat. alias beſtia a Dæmone patientiſſimè conſtringitur, dura duri domini pœna colligatur. Inde Dauidica exultatio ad Chriſtum: *Dirupiſti vincula*
Pſal. 115. *mea: tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.* Pſ. 115. n. 17. Quidni ſi ſuauiùs, quàm fabuloſus ille Apuleius attactu roſæ, Dei gratiâ iumenti formam exuit; & funes peccatorum, quibus à Dæmone fuerat colligatus, effugit expeditus? Ideò Iſaac Abbas ad cap. 5. Matth. apud Godefr. de Dauid, ita: *O Domine, libera animam meam a labiis iniquis. Id-*
Isaac. *que continuò exultat: O Domine, quia ego ſeruus tuus, & ſeruus tuus: dirupiſti vincula mea, quibus quadrupedem obſtrinxerat Diabolus: vt nec exire, nec ingredi, liberum eſſet: nunc pedem moueo, nunc manum aridam extendo.* Lege multa, quæ Patres congerunt, ad illud Luc. 19. n. 30. vbi Chriſtus ligatam aſinam ſolui iubet. Pergo.

1142. Similis illa eiuſdem Vatis lætitia, ſed obſcu-
Pſal. 67. rius prolata Pſ. 67. vbi Chriſtus Saluator hominum, & Dæmonis euerſor decantatur: *Veruntamen Deus confringet capita inimicorum ſuorum: verticem capilli perambulantium in delictis ſuis.*
Peccatorum ſuperequitat Dæmon. & quomodo. n. 22. Concordant ferè reliquæ verſiones. Sed quæro ad mores, (littera enim patet,) cur maximè peccatorum, qui in delictis ſuis ambulant, vertex capitis dicatur confringendus? Si ſaluaturus reueta accedit, truncet hoſtium, id eſt, Dæmoniorum capita: ait hominum verticem, quos ſaluare cupit, cur confringat? Putarem, Dæmonem eos ſuperequitare, quos per peccatum in beſtias transformauit: vtque ipſe eques ſpecioſior, & peccator equus deformior oſtentetur, hyphippium non tam dorſo, quàm capiti imponit. Certè turritæ comæ fœminarum, & cincinnati (pudet dicere) capilli adoleſcentum, hyphippium molliſſimum Dæmoni ſubſternunt. Fortaſſe ſimilem tyrannidis impotentiam ſignificare veteres voluerunt, dum Cupidinem Amatorum prementem capita cele-
Amor impoſitus capitibus amatoribus. brarunt. Vide Ouid. 1. de Arte, & Propert. lib. 2. eleg. 29. & lib. 1. eleg. 1. vbi ita:

Ouid. Propert.

Tunc mihi conſtantis deiecit lumina faſtus,
Et caput impoſitis preſſit Amor pedibus.

Sed elegia citata 29. ſignatiùs, non prementem ſolum, ſed ſedentem facit:

Inſtat ſemper Amor ſupra caput, inſtat amanti:
Et grauis ipſe ſuper libera colla ſedet.

Et hunc Amorem a Dæmone quì diſtingues? Nunc ad textum. Benè ſaluandus homo in vertice percutitur, vt inde infauſtus eius inſeſſor deiiciatur. Non ita auderem, niſi præiret Chryſol. Serm. 105. vbi poſt multa de onere peccati grauiſſimo, ſic ſubdit: *Hoc ſapienter Propheta Beatiſſimus ſic canebat Pſ. 37. Iniquitates meæ ſuperpoſuerunt* Chryſol.
caput meum: & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. Et vt ſui operis (lego, oneris) aperiret authorem, alibi ſic profatur. Verticem capilli perambulantium in delictis ſuis. Quia, qui non reſiſtunt delictis; ſed perambulant in eis; eorum Diabolus equitat, & percurrit in verticem: vt qui ad mala ſuo vadunt ſtudio, ad peiora Diaboli ducantur impulſu, Apoſtolo dicente 1. Cor. 12. Tanquàm euntes ducebamini. Locus ex parte truncus videtur, cui adhuc in Χριστιανοῖς meis animaduerſiunculis in hunc S. Doctorem, deſidero medelam: ex quo tamen clarè elicitur mens perpulchra: quaſi Dæmon occultus auriga peccatori adſcribatur: & qui videtur ſe regere, ab alio deducatur: ideò non in dorſo ſedens, ſed in capite, vnde mentem calcaribus turpium feriat phantaſmatum. Poſſes etiam dicere, quemadmodum nonnulli ad caput inſigniori ſe gemma ornare ſolent: ſic rationalem hanc beſtiam, Tartareâ ſe iactare margaritâ: huius enim luce regitur malignâ, qui eodem infauſto gubernatur aurigâ.

Animo ergo ſponſa petierat hortum, ibi amœ- 1143.
nitate florum, fructuum iucunditate, riuulorum Cant. 6.
aſpectu, auium cantu curas laxatura: ſed clamat ſubitò: *Anima mea conturbauit me propter quadri-* *Peccator*
gas Aminadab. Cant. 6. n. 11. Trepidauit, nimi- *quadriga*
rum, ne fortè periret, quæ, vbi egreſſa eſt, Dæmo- *Dæmonum.*
nes vidit hominum inſeſſores: & peccatoribus, tanquàm beſtiarum quadrigis, præeſſe aurigas. Supplementum Aponij ibi: *Aminadab interpretatur lingua Hebræorum, populus meus ſpontaneus. Hic ergo populus immundorum Spirituum ceruici-*
bus inſidet ad ſcelera perpetranda. Per hoc, quod fa- Apon.
ctura eſt Dei, quandiu voluit per libertatem arbitrij in ſanctitatis ſtare veſtigiis, populus Dei fuit: vbi electus, propria voluntate, relicto Rege ſpontaneus factus eſt: quia per calliditatem homines ad ſuum ſeruitium inclinat, quando ſupradictis quadrigis inhærens, Pilato, milite Romano, vel promiſcuo vulgo clamante, Crucifige, Chriſtum conatur occidere. En habes peccatores non ſolùm quadrigarias Dæmonum beſtias, ſed & currus quodammodo falcatos: quibus contra cælum Dæmon obarmatur: ac ſi malitiâ ipſos excedant Dæmones, à quibus pro robore bellico aſſumuntur. Ecquæ maior pœna, quàm beſtiales, & bellicas quadrigas Dæmonum fieri? Lege, ſi vacat, quæ de his fusè ſcripſi in Cant. Tropol.

Accedat his mulier illa, quam Chriſtus Do- 1144.
minus curauit, de qua Lucas: *Et ecce mu-* Luc. 13.
lier, quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, nec omninò poterat *Et oneraria*
ſurſum reſpicere. cap. 13. num. 11. Tota infir- *eius beſtia.*
mitas in inclinatione conſiſtebat, quaſi depreſſa pondere, miſera incuruaretur: & quaſi in terram prona quadrupes ingemiſceret. Neque mirum, quando non ſolùm morbum grauantem, ſed & Spiritum, id eſt, Infernum aurigam gerebat opprimentem. Chryſologus Sermone 105. *Videtis, quia hæc mulier depreſ-*
ſa iniquiſſimi Spiritus onere ſuſpirabat: qui ſem- Chryſol.
per oneribus peccatorum deprimit homines, & inclinat ad terram, ne cælum videant, &c. Sed inclinato capite, defixis oculis, prono vultu;

captiui ſub iugo ſemper beſtiæ teneantur antiqui. Itaque infauſta, non ſolùm oneraria beſtia merces Dæmonis, culpas, ſcilicet, baiulat: ſed & ipſum Dæmonem dominum durum patitur inſeſſorem. Ob hæc Dauid exclamat, imò in illo Deus: *Nolite fieri, ſicut equus, & mulus, quibus* Pſal. 31. *non eſt intellectus.* Pſ. 31. num. 9. Piiſſimus quippe Dominus, ne cogatur beſtiarum pœna homines punire, Prophetæ ore euitandam commonebat. D. Paulinus ſuprà citatus, in eadem Samſonis hiſtoria perſiſtens: *Ita enim nobis violata Chriſti gratia, vt illi inciſa coma hoſtis illudet. Auferet* Paulin. *oculos, mittet in carcerem, & vertendis molis, velut aſinos, deputabit. Unde nos Dominus, ne collum noſtrum non ſubditum iugo Chriſti, dignum faciamus aſinaria mola, ad monet per Prophetam: Nolite fieri,* &c. Ecquid ſtolidius, quàm ſuaue Chriſti iugum ſpernere, vt grauiſſimo Dæmonis iugo inde ſubdamur.

1145. Eccleſ. 3. Sed optimè ad rem meam Eccleſiaſtes: *Vnus interitus eſt hominum, & iumentorum, & æqua vtriuſque conditio.* cap. 3. num. 19. De quo benè *Peccator beſtiarum more moritur.* D. Bernardus hìc apud Godefr. *Quidni ſimiliter exeat, qui ſimiliter vixit? More beſtiali incubuit terrenis, morte beſtiali excedet terris.* Quæ pœna turpior? Quid miſerius, quàm hominem natum, vt inſtar Angeli Deum cognoſcat, obire iumenti inſtar: id tantùm rationis conſeruans, quod augendæ pœnæ apud Tartaros fuerit neceſſarium? Sed pergat Bernardus: *Quid etiam mirum, ſi ſimilem ſortimur exitum, qui ſimilem habuimus introitum? Vnde enim in hominibus, niſi de ſimilitu-* Bernard. *dine beſtiali tam intemperans ardor in coitu, tam immoderatus dolor in partu? Ita homo in conceptu, & in ortu; in vita, & morte comparatus eſt iumentis.* Quaſi ab ipſa conceptione, tanquàm à radice, totius beſtialitatis noſtræ miſeria dependeat: ibi beſtialem induimus ſimilitudinem ab effrænata libidine parentum prodeuntes: de quo plura in Examine congeſſi.

§. IV.

Cætera Tituli exponuntur.

1146. *Originalis culpa, & fomitis, effectus beſtiales.* ET quidem ita eſt. Originalis culpa, & fomes inde relictus, tanti damni eſt cauſa: inde tanta labes orta, tanta peſtis adorta: inde enim libidinibus effrænatis animus ſic reptatur, vt niſi has, fauente gratia, cohibere ſtudeamus, ſemper in ſtoliditatis brutæ infamia permanebimus. Hoc ita planum, vt veteres Ethnici, qui appetitus noſtros fomite deformatos ignorabant, aliunde beſtiales illarum experti mores, beſtias quaſdam affirmarent ab ipſa naturæ origine nobis fuiſſe ingenitas, vniuſcuiuſque animo inhærentes. Hinc Autbor carminis aurei:

Αὐγῇ γὰρ συνοπαδὸς ἔρις βλάπτουσα λέληθεν
Σύμφυτος.
Moleſta nobis comes lis nociua latet
Congenita.

Iamblic. Ad quem locum multa habet Iamblicus. Verto illum ab illis verbis: Ἐνταῦθα τὸ διττὸν, &c. quorum hic ſenſus: *In hoc loco oſtendit anceps illud binum, natura humana conſtitutum, & congenitum nobis ab ipſa origine. alienum quoddam animal, quod alij quidam feram multorum capitum appellant: alij, mortuam quandam vitæ imaginem. alij denique naturã γενεσιουργὸν, id eſt, originis operatricem.*

Inſtitit huic Philoſophiæ eleganter Claudianus in 4. Conſulat. Honor. vbi ita, poſt alias hominis deſcriptas faculates: 1147.

Id oſtenditur.

At ſibi cuncta petens, nil collatura Cupido
In iecur, & tractus imos compulſa receſſit:
Quæ velut immanes reſerat dum bellua rictus,
Expleri, paſcique nequit: nunc verbere curæ Claudian.
Torquet auaritia: ſtimulis nunc flagrat amorum:
Nunc gaudet: nunc mæſta dolet: ſatiataq; rurſus
Exoritur, caſâque redit pollentius Hydra.
Hos igitur potuit ſi quis frenare tumultus:
Inconcuſſa dabit puræ ſacraria mentis.

Vide plura ibi, & apud Iamblicum citatum, qui concludit: Τὸν ἐν ἡμῖν θεῖον ἄνθρωπον, τῷ πολυκεφάλῳ θρέμματι ἐγκρατῆ ποιητέον. Id eſt: *In nobis* Iamblic. *diuinum alium hominem, multicipitis huius beſtiæ debellatorem, conſtituendum eſſe.* Vidiſti expreſſiores vnquam figuras, vmbras clariores vtriuſque illius hominis; ſpiritualis, ſcilicet, per gratiam, & animalis per originem: quos in vnoquoque noſtrum diſtinguit Paulus? Vnde ſcitiſſima apud Mythologos allegoria de geſto Herculis, de quo Seneca in Fur.

Quid ſæua Lerna monſtra, numeroſum malum: Senec.
Non igne demum vicit, & docuit mori?

Effigians virum iuſtum, feruore ſpiritus, Hydram beſtiam centicipem nobis congenitam, detruncaſſe, beſtialibus carnis motibus debellatis. Sed iam ad ſacra.

Poſt colluctantes ventos, & ſæuiſſimè mari debacchantes, quos vidit Daniel, addit: *Et quatuor* 1148. Dan. 7. *beſtiæ magnæ aſcendebant de mari.* cap. 7. n. 3. Erat mare iſtud, cor humanum, tentationum flatibus concuſſum: quod, dum pro aſſumpta metaphora *Appetitus motus beſtiales.* fluctuans in ſpumas ſperares, beſtias deſpumaſſe recognoſcis. Et cur ita? Quia cor humanum ab origine beſtiale, dum erumpit, nihil præter beſtias poterat exhibere. Ricardus Victor. ibi apud Tilm. *Quid, quæſo, eſt, beſtias, poſt ventorum pugnas, de mari aſcendere; niſi beſtiales motus, & irrationales impetus, poſt tentationum violentiam de cor-* Ric. Vict. *dis inſtabilitate exſurgere, & prorumpere in apertum? Quaſi beſtialem enim formã ſibi induit, qui beſtialiter viuit. Quid niſi beſtiæ ſunt, qualibet vitia, vel qualibet praua deſideria? Euiuſmodi beſtiæ mores lacerant, virtutes iugulant, animam ſuffocant.* Citiùs igitur belluam ſæuiſſimam domitabis, quàm deſideria ab origine inſita, quæ creſcere permiſiſti: imò ex induſtria, & opera nauata infelix nutriſti, fouiſti impudens, imprudens ſaginaſti.

Conuerſurus Deus homines, & miras in illis 1149. factùrus mutationes, inter alia ſic habet apud Mich. 5. Michæam: *Auferam equos tuos de medio tui. & diſpergam quadrigas tuas.* cap. 5. num. 10. Atqui, inquis, equi potiùs è ſtabulis videbantur *Bonis temporalibus, qui vtendum.* auferendi, quàm ex hominis medio reuellendi. Niſi fortè, *in medio* ſui, id eſt, in penitiſſimo pectore, & cordis meditullio, equos fouiſſe hominem dixerimus. Planè ita eſt. Egregiè contra auaritiam Stephanus Cantuar. ibi apud Godefr. *Id eſt, auferam abundantiam temporalium, de corde tuo. Non dicit, de ſtabulo, ſed, de animo: quia, ſi equi ſunt in ſtabulo ad neceſſitatem;* Steph. Cant.

nunquam

nunquam debent eſſe in animo per amorem, & ſuperfluitatem. Adde, ſignatè bona temporalia in hoc loco per equos in medio corde ſtabulantes ſignificari: aut ſaltem hos præcipuè exprimi: quia cor peccatoris ab origine beſtialibus libidinibus aſſuetum, aptum beſtiis ſtabulum intelligitur: ac proinde falſa Herculis gloria in ſtabulis Augiæ repurgandis, verè Chriſto Domino obſtacula cordis mundata, attribuitur.

1150. Beſtiam magnam de mari aſcendentem, in vniuerſi Orbis ruinam in ſua Apocal. plorat Ioannes. Quis ergo crederet, ipſummet epiſt. 1. cap. 2. vbi peſtes enumerat mundum euertentes, ad hanc iterum beſtiam non recurſurum? Et tamen, pende, quod dicat n. 16. *Omne, quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* Id eſt, his malis mundus conſumitur. Et vbi beſtia illa marina, cui Draco, ſiue Dæmon, magnam dederat euertendæ terræ poteſtatem? Apocal. 13. à n. 1. Scilicet, alio nomine, illa ipſa beſtia, in hac concupiſcentiarum hydra intelligitur: nam, vbi eandem cernis immanitatem, eandem naturam intelligas, neceſſe eſt. Adamus de Perſenia hic apud Tilm. *Ecce quibus laqueis vniuerſum Orbem penè, Diabolus ſibi irretiuit: beſtia hac triformis, non tam aſcenſura eſt, quàm de abyſſo iam aſcendit, os habens, loquens ingentia, & nominibus plena blaſphemia; totúmque penè hominum genus tribus dictis cornibus ventilauit, certatim properans ſibi imprimere imaginem beſtiæ, & huius charactere ſe ſignare.* Sic vna, & totalis cauſa miſeræ ab humana forma in beſtias deformationis, libido eſt, & effrænis concupiſcentia, de originis ſpurcitie nobis indita: quæ omni vehementior Circe, homines efferans, imaginem beſtialem ſuam illis impreſſit.

Concupiſcentia, immanis beſtia.
1. Ioan. 2.
Adam.

1151. Ex induſtria hucvſque tacui de Maria: vt iam totà ob proſpectum obiectà beſtiali hac imagine, eiuſque pœna, ab originali proueniente, quâ turpius adhuc, quàm in beſtias homines deformantur; perpendat Lector, an meritò ſub hoc peccato concepta intelligatur illa, quæ integram, & illæſam Filij ſui imaginem dicitur attuliſſe: quod nec etiam Dæmoni negari poſſe affirmat Anaſtaſius. Et meritò: quomodo enim hoc originis fœdatæ damnum Deipara pateretur, quæ in eiuſdem medicinâ parabatur? Grauiter D. Chryſologus ad illud Apoſtoli de primo, & ſecundo Adamo: *Igitur, ſicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cæleſtis.* 1. Corint. 15. n. 49. ſic ſcribit Serm. 49. *Fuerit neceſſitas, quòd de terra concreti, cæleſtia reſpirare nequiuimus: quod de concupiſcentia nati, concupiſcentiam non valuimus euitare: quod illecebris dominantibus acquiſiti, coacti ſumus illecebrarum turpitudinem ſuſtinere: quod ſæculi huius habitaculo recepti, captiui fuimus malis. At inſtar noſtri Domini, ſicut diximus, iam renati, quos vtique concepit Virgo, viuificauit Spiritus, portauit pudor, genuit integritas, nutriuit innocentia, edocuit ſanctitas, virtus exercuit, Deus adoptauit in filios, imaginem totam totâ ſimilitudine noſtri portemus Authoris; non maieſtate, qua ſolus eſt, ſed innocentia, ſimplicitate, manſuetudine, patientia, humilitate, miſericordia, concordia, qua nignatus eſt nobis fieri, & eſſe communis.* Vbi multa habet de Maria nos in vtero regenerante, quæ ſuprà dedi. Fit ergo Maria ſimilitudinis noſtræ reparatrix, vt imaginem primi Adami (qui, vt ſæpè probaui, cùm in honore eſſet, non intellexit, & ſimilis factus iumento, tales nos eduxit) aboleremus; feliciorem ſecundi characterem exprimentes.

Per Mariam, imaginem reſumimus diuinam.
Chryſol.

Pentus de Concept. B. M. V.

§. V.

Homo per culpam inane ſimulacrum, & phantaſma ridiculum efformatur.

1152. RESTAT adhuc noua deformati per culpam hominis miſeria latiſſimè oſtendenda: cui (ad pudorem fidelium dico) vel etiam Ethnicus Iamblicus occaſionem dedit diſcutiendæ. Vocauit ille, vt vidiſti, originalem peſtem, *feram multorum capitum*, vel *mortuam quandam vitæ imaginem.* Itaque, imago Dei, iuſtus eſt: ſed imago viua, plena, ſolida. Peccator etiam hanc imaginem exhibet, ſed illam mortuam, vacuam, inanem. Iuſtus ſoliditatem, & ſpiritus vitam gerit: imago tamen dicitur, quia repræſentat Deum: inanitatem, & ſpiritus mortem gerit peccator, ideò non tam Dei eſt, quàm videtur imago. Imago ſancta Deum exprimit: peccatrix imago, vanam expreſſionis vmbram ementitur. Agedum, videamus priùs fusè hypocriſim hanc peccati, totidem poſteà Mariæ ſolidam imaginem prolaturi. Ideò ergo Apoſtolus ad Romanos: *Nolite conformari huic ſæculo, ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri.* In Græco eſt, συσχηματίζεσθε, *nolite configurari*, cap. 12. num. 2. Alludens abſque dubio ad id, quod dixerat 1. Corint. 7. num. 31. vbi σχῆμα habet: Latinè: *Præterit enim figura huius mundi.* De quo ita Caietanus: *Figura, hoc eſt, forma, ſeu habitus apparens mundi huius: habet enim ſub ſua ſpecie aliquid fallaciæ.* Non enim ſolummodo figura eſt mundus, ſed illa fallax: non tam de vero, quàm de apparenti quadam ſpecie repræſentans. Hoc ergo eſt, quod Romanis iam Sanctis Paulus præcipit; ne, ſcilicet, configurentur mundo, vnde inania phantaſmata, vacuæque figuræ exhibeantur. Chryſol. Serm. 120. *Apoſtolus, cùm dicit: Nolite configurari huic ſæculo, ſæculi vitam corrigit, arguit mores, indicat inſtitutum, caſtigat voluntates, luxuriam condemnat; & totam vanitatum ſæcularium pompam propellit, effugat, excludit à mentibus Chriſtianis.* Quia, ſi hanc vanitatum pompam ſequeremur, quæ eſt mundi figura; iam pompoſa quædam vanitas videremur.

Iamblic.
Peccator, imago Dei mortua, ridiculum phantaſma, fit.
Rom. 12.
1. Cor. 7.
Mundus cur figura.
Caietan.
Chryſol.
Peccator pompoſa vanitas.

1153. Formauit Deus hominem *ad imaginem, & ſimilitudinem* ſuam, Geneſ. 1. n. 27. quia de natura rationali *imago*, ſicut de gratiæ participatione *ſimilitudo* proſiliuit: vt quodammodo ratio ſimilitudinis, rationem imaginis animaret: & tamen Dauid de homine locutus, ſic habet: *Veruntamen vniuerſa vanitas, omnis homo viuens: veruntamen in imagine pertranſit homo.* Pſ. 38. n. 8. Et vnde, Sanctiſſime Vates, omnem hominem vanitatem audes dicere: imò & vanitatum vniuerſitatem: cùm vel etiam peccator, de rationali

Geneſ. 1.
Pſal. 38.

conditione aliquid ſatis ſolidum ſortiatur? Omnem, inquit, hominem appello vanitatem; omnem, ſcilicet, illum, qui ſolummodo in imagine pertranſit: qui ratione ſimilitudinis ſpreta, ſolam imaginis conſeruat rationem. Quid enim prodeſt, ſi rationali anima Deum referas, dum ſanctitatis ſpiritu ab illo totus differs? Quaſi peccatrix anima, & imagine naturæ ſolùm contenta, verè ſit vanitas, phantaſma imaginarium, vana repræſentatio. Huc alluſit Galfridus apud Tilm. ad cap. 2. Geneſ. de formatione hominis locutus, non ſolùm ad imaginem, ſed etiam ad ſimilitudinem: *Ad hoc referunt, qui ſtudioſius eadem facta, vel verba ſcrutantur; quod rationis capacem fecerit, & virtutis. Quod autem alibi dicitur: Verumtamen in imagine pertranſit homo, &c. Nonnulli ſic intelligere volunt, quod ſimilitudine virtutis amiſſa; in imagine tamen rationalitatis tranſeat homo: videlicet, quòd animæ eſt retinens, etiam cum omiſerit, quod ad ſpiritum pertinebat.* Imago autem hæc abſque ſimilitudine, merum eſt phantaſma, vanitas vniuerſa, è ſola virtute capiens plenitudinem.

Galfrid.

1154. Sequitur, & conſequitur Iacobum piiſſimum impius Laban; ſcrutatur eius familiam, & ſupellectilem; nec tamen idola inuenit, quæ requirit: imò nec aliud quidquam vidiſſe dicitur: quia, vt ſupra dicebam num. 808. non poterant faſcinati eius oculi, & mens caligans ſolidas domus ſanctæ virtutes intueri. Tunc Iacob: *Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum ſic exarſiſti poſt me, & ſcrutatus es omnem ſupellectilem meam? Quid inueniſti de cuncta ſubſtantia domus tuæ?* Geneſ. 31. n. 36. Siccine binæ filiæ, tot nepotes, nihil de paterna domo, & illa prædiuite ſecum attulerunt, vt ſecurus Iacob, nec hilum, nec pilum apud ſe inuentum in idolorum ſcrutatione, poſſet modeſtiſſimè iactare? Certè, licet aliquid afferrent, xenia olim data, diſtributa munera: homo tamen ſine virtute phantaſticus, qui ſimiles inueſtigabat imagines, idola vana; iſta non curabat: vnde Iacob, qui in ſancta ſua familia nihil niſi ſolidum condidit, nihil quod phantaſticè inane foret, pertimebat; inſultare quærenti meritò potuit querebundus. Pulchra, quæ citato numero dedi ex Ambroſio lib. de fug. ſæc. cap. 4. ſed, quæ addit in rem præſentem, pulchriora: *Vt Laban ſcrutans domum eius, nihil apud eum inane, nihil vacuum reperiret, nulla ſimulacra, nullam effigiem vanitatis: non enim apud eum erat imago, ſed veritas: non effigies ignaua, ſed ſolida forma iuſtitiæ, & vera virtutis expreſſio intelligibilis.* Impius itaque effigiem gerit, ſed ignauam: iuſtus expreſſionem portat, & repræſentationem; ſed in qua ſolida iuſtitiæ forma reperitur. Ideò meritò addit Iacob: *Laborem manuum mearum reſpexit Deus, & arguit te heri.* num. 42. Quibus verbis ceſſit Laban, & humilis pacem fœderis poſtulauit: qui enim inane phantaſma erat, & ſimulacrum, non poterat voci Iacob reuinctus, reclamare.

Iuſtus nihil inane gerit.

Geneſ. 31.

Ambroſ.

1155. Hinc illud apud Iob: *Simulatores, & callidi prouocant iram Dei, neque clamabunt, cum vincti fuerint.* cap. 36. n. 13. Talis erat Laban prædictus, quid clamaret deuictus, & deuinctus? Sed nota, in Sixtianis ex Græco, pro ſimulatoribus legi, *hypocritæ corde*: mira emphaſi: cùm enim hypocritæ appellentur, qui viſu, & cæteris exterioribus indicibus cor abſcondunt internum; qui erunt illi, qui *hypocritæ corde* appellantur: niſi, qui ipſo corde aliquid magis interius occultant? Hypocritæ, nimirum, corde: quia, cùm pectus inane, & corde vacuum gerant; nihilominùs cor habere mentiuntur: hi ſunt certe, quos ſanctos, prudentes, & bene cordatos vulgus putat: cùm reapſe cordatæ cuiuſdam ſanctitatis mera quædam phantaſmata exiſtant. Tale aliquid cogitabat D. Anthon. de Padua Serm. 14. poſt Trinit. ad hunc locum ſic ſcribens; *Simulator dicitur è ſimulacro: geſtat enim imaginem eius, qui non eſt ipſe: ſimulacrum à ſimilitudine dictum. Hypocrita eſt quaſi ſimulacrum, ſimilitudinem ſanctitatis exterius prætendens. Huic ſimulacro honor impenditur: quia aliquid Diuinitatis ibi eſſe creditur.* Iuſtè iniuſtos reprehendit honoris indebiti raptores, qui non meliori iure, quàm phantaſtica fictæ Diuinitatis idola olim colebantur, honorantur: quibus fidelium oblationes, non magis, quàm idolis ſacrificia debentur. Quidni, ſi & ipſi de ignauia, mera quædam idola veniunt reputanda?

Iob 36.

Hypocritæ corde, quis.

Anth. Pad.

Eſt illuſtriſſimus in hanc rem locus ille propheticus, vbi diuini Iudicij forma exprimitur, 1156.
ſententia publicatur: *Deus ſtetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos diiudicat.* Pſ. 81. n. 1. Cur enim Prælati, & Sacerdotes hoc loci vocentur Dij; niſi vt qui probati fuerint de ſimilitudine ad Deum verum, ſimili maieſtatis titulo decorentur: qui verò minùs habentes deprehendantur, Dij etiam, ſed falſi, id eſt, idola mera denotentur? Attende. Hoc certè intereſt inter Diuinitatis certamen, à quouis alterius æſtimationis certamine: quòd qui in primo vincitur, abit in phantaſma: non ſic, qui in ſecundo ſuperatur. Contendit, v. g. aurichalcum cum auro, & ſuperatur: attamen, ſi auri æſtimationem non acquirit, ſaltem metalli conditionem innatam non amittit. At contendat de Diuinitate cum Chriſto noſtro Ethnicus ille Iupiter; (quod primitiua in Eccleſia ſæpè euenit:) equidem non ſolùm condemnatus Diuinitatis titulo ſpoliatur; ſed merè idolũ manet, id eſt, inanis ſpecies, vacuum phantaſma. Hæc ergo eſt cauſa, cur Prælati in hoc Iudicij diſcrimine Dij appellentur: ni enim per gratiam, & ſimilitudinem, quodammodo veram participent Diuinitatem, neceſſariò idola remanebunt: & cum Diis veris, Dij etiam, ſed falſi, qui ſunt prædicta phantaſmata, habebuntur. Sed præſtat audire Balduinum ad cap. 20. Act. Apoſt. vbi obiter de hac re, ita ad Sacerdotes, & Prælatos eccleſiaſticos: *Si cui veſtrûm ſanctitas deeſt, quod abſit, timeat illum, qui Iudex eſt: timeat illum, quia ſtetit in Synagoga Deorum; in medio autem Deos diiudicans: nouit enim, qui ſunt eius. Nam, qui amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis, & primas ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi: qui ſunt mercenarij, qui ſunt fures & latrones, qui non intrant per oſtium, qui ſunt nummularij, qui vendunt columbas in templo, qui ſunt canes muti, operarij mali: totum hoc genus Deorum, inter falſos Deos computandum videtur: ſimulacra enim Sacerdotum ſunt, & ſicut imagines Deorum, aut idola abominationum, in templo. Quemadmodum vnius veri Dei cultus per idololatriam*

Pſal. 81.

Sacerdotes aliqui, idola.

Balduin.

indebitè

indebitè idolo exhibetur: ita honorem Diis, id eſt, ſanctu Sacerdotibus debitum, indebitè ſibi vſurpant, qui ſibi ſumunt honorem, non vocati a Deo, tanquam Aaron. Nihil grauius in hoc genere dici potuit: nihil enim idolo inanius poteſt inueniri. Immoror tamen.

Dum nihil habent Numinis, nom. n affectant.

1157. Propterea conuicti iam Ethnici aliquando de phãtaſtica Numinum ſuorum Diuinitate, & mera inanitate; ſaltem nomini daretur contendebãt, quod Numini non poterant extorquere. Huc collimabat Symmachus vrbis Præfectus in relatione illa celebri ad Imperatores, (quam diuino Spiritu grauiter refutauit Ambroſius epiſt. 31.) de Victoriæ ara reſtituenda: *Repetimus igitur religionis ſtatum, qui Reip. diu profuit. Certè annumerentur Principes vtriuſque ſectæ, vtriuſque ſententia: proximus eorum cæremonias Patrum coluit, recentior non remouit. Si exemplum non facit religio veterum, faciat diſſimulatio proximorum. Quis ita familiaris eſt barbaris, qui aram Victoriæ non requirat? Cauti in poſterum ſumus; & talium rerum oſtenta vitamus: reddatur tamen ſaltem nomini honor, qui Numini denegatus eſt. Multa Victoriæ debet æternitas veſtra, & adhuc plura debebit. Auerſentur hanc poteſtatem, quibus nihil profuit: vos amicum triumphis patrocinium nolite deſerere. Cunctis potentia iſta, votiua eſt: nemo colendam neget, quam profitetur optandam.* Pulchra verba, ſed æquè inania, atque religio falſa, quam tuebantur. Suiſmet dictis Symmachus confunditur: quid enim *nomen*, niſi inanis ſonitus? Quaſi in ſimulacro Victoriæ nihil iam aliud, quàm in nulla natura, magnum quoddam nomen colendum laboraret. Puto, volebat hoc Ambroſius citatus Symmacho reſpondens, vbi ita ad Imperatorem: *Volue, quaſo, atque excute ſectam Gentilium: pretioſa & grandia ſonant, veri effæta defendũt: Deum loquuntur, ſimulacrum adorant.* Ergo etiam in hac miſeria fideles ignaui, Eccleſiaſtici mali idolis aſſimilantur. Inane phantaſma ſuum decoro Chriſtiani, Sacerdotis, & Epiſcopi nomine illuſtrant: vt, quod ſanctis de Spiritu Dei, de intùs latente Numine tribuitur honoris; ſibi ſaltem de nomine tribuatur.

Symmach.

Ambroſ.

1158. Sophon. 1. Inde capies illud Sophoniæ cap. 1. n. 4. *Et extendam manum meam ſuper Iudam, & ſuper omnes habitantes Ieruſalem: & diſperdam de loco hoc reliquias Baal: & nomina ædituorum, cum Sacerdotibus.* Ecquæ ſunt reliquiæ alicuius, niſi partes quædam illius, qui diuiſus periit? Atqui non legis idolum Baal id temporis confractum, & ſecundùm aliquas ſui partes, in templo ad venerationem tunc relictum. Quid ergo? Nullas alias puto has reliquias, niſi ipſos æditúos, ipſos miniſtros templi, qui virtutis inanes, quædam idoli fruſta videbantur. Ideò re magis explicata additur, non tam ipſos, quàm eorum nomina perdenda: quaſi nihil, præter inanem nominis ſonitum, ibi reperiretur. Notauit hoc Stephanus Cantuar. ibi apud Tilm. *Æditui ſunt cuſtodes templi, ſcilicet, Sacerdotes. Æditui ergo cum Sacerdotibus ſunt, qui Epiſcopi eſſe volunt, & ſimul Regibus deſeruire. Et attende quod ait: Diſperdam nomina Æditorum. Quaſi diceret: ideò dico nomina: quia non inuenio rem nominum.* Quid enim rei, quid Epiſcopi in illo eſt, qui abdicata ouium cura, ſæcularibus negotiis ſub prætextu regalis obſequij aſſiſtit? Qui in epiſcopatu pecunias pauperibus erogandas, fingentes regium ſeruitium, expiſcandis ſupremis dignitatibus impendunt? Hoc eſt ſeruire regno, an Eccleſiam euertere? Auerruncet Deus peſtem, ne ſit: nam eſſe non præſumo. Si tamen tales eſſent aliqui Epiſcopi, in vanâ & phantaſticâ idoli formâ res non appareret, quæ ſolùm de ſolida virtute exiſtimatur.

Sacerdos & Epiſcopus negotiis ſæcularibus impenſus, inane nomen.

Steph. Cant.

Sed pende adhuc, ideò ſpecioſa nomina idolis indita, vt ſic nominum honor ſuauior obreperet. Carthaginem fundatura, & rebelles Afrorum animos domitura Dido, à Sidone idolum ſecum aſportauit, Vraniæ nomine, id eſt, *Cæleſtis*, ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. Herodianus lib. 5. de Heliogabalo: *Simulacrum Vraniæ iuſſit afferri, quod, ſcilicet, Carthaginenſibus, omniq; Africæ venerabile poſitum fuiſſe, à Phœniſſa Didone creditur, quo tempore antiquam Carthaginem diſſecto corio ædificauit. Hanc Afri Vraniam vocant, Phœnices Aſtroarchen, Lunam eſſe affirmantes.* Eſt autem *Aſtroarches*, vox Græca, ἀπὸ τῶν ἀστέρων, καὶ ἀρχῆ, id eſt, *ſtellarum Regina*. Nunc audi, quid ad rem meam, abſque dubio huc alludens habeat Saluianus lib. 8. de Prouid. de Carthaginenſibus locutus: *Habent intra muros patrios inteſtinum ſcelus, cæleſtem illum, ſcilicet, Afrorum Dæmonem dico: cui ideò, reor, veteres Pagani, tam ſpecioſum appellationis titulum dederunt: vt, quia in eo non erat Numen, vel nomen aliquod eſſet: & quia non habebat aliquam ex poteſtate virtutem, haberet ſaltem ex vocabulo dignitatem.* Sic etiam de ſpecioſitate nominis, Victoriæ ſuæ honorem aucupabatur Symmachus, vt vidiſti. Quo iam intelliges, cur Deus ignaueſcentium Eccleſiaſticorum nomina perditurus dicatur à Sophonia: cùm enim ipſi Numinis impotes, & inopes, nominis ſaltem quo honorentur, glorioſos captent boatus, & hoc ſolo tumeſcant; meritò vel etiam illo ſpoliandi condemnantur. Idem Stephanus Cantuarienſis citatus: *Vel ideò dicit, ſe perdere eorum nomina: quia nihil eſt, quod magis tales appetant, quam ſua nomina celebrari.* Celebrentur, inquiunt, nomina, quando Numina non habemus. At irridetur tandem phantaſticæ poteſtatis nomen phantaſticum, & ſpecioſa viliſſimæ rei vocabula de ſordibus inaneſcunt, ſordeſcunt de inanitate: quando meri mendacij conuincuntur. 1159.

Specioſũ vocabulum, ſine re.

Herodian.

Saluian.

Steph. Cant.

Eſt hoc illud irati Domini apud Ieremiam: *Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini eſt.* cap. 7. num. 4. de quo acutè dubitat ibi Galfridus apud Tilm. *Quæ ſunt iſta verba mendacij, in quibus nos Propheta confidere prohibet? Primùm quidem non videntur verba, ſed verbum vnum tertiò repetitum: & ſi propter repetitionem verba dicuntur, quomodo verba mendacij? nónne enim templum Domini eſt Eccleſia Chriſti: templum Domini etiam illud, quod Salomon ædificauit, ſuo tempore fuit?* Sed dicendum nihilominùs, verba eſſe mendacij, & templum priſcum Hebræorum demeritis, in inane ſolùm nomen, & phantaſticam conditionem declinaſſe: quomodo enim re ipſa maneret templum Domini, quod *ſpeluncam latronum* meritiſſimò Chriſtus appellauit? Vt iam nos timeamus, qui viuum Dei templum ſumus, & 1160.

Ierem. 7.

Id eſt verbũ mendax.

Galfrid.

ſpirans Domini Eccleſia,ne ab illo deſeramur,& fugato Numine,de ſola inanitate nominis,deſerta domus arguamur. Idem Galfridus: *An ideò verba mendacij erant, quia fecerunt illud ſpeluncam latronum? Timeamus & nos: & cogitemus, quomodo nos oporteat conuerſari in domo Dei. Væ nobis, ſi & nobis propter noſtra mala opera relinquatur domus noſtra deſerta.* Non deſeretur certè vnquam Eccleſia Dei tota: deſeritur tamen certè, proh dolor! quoad ignaua membra: vt iam decora ſanctitatis nomina, verba eſſe mendacij deprehendantur: in quibus fruſtrà fiduciam collocemus.

Galfrid.

1161. Nouum planè genus illud pœnæ, quo vxor Loth deſcribitur punita: *Reſpiciénſque vxor eius poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis.* Geneſ. 19. n. 26. Quantò enim paratius videbatur, ſi quæ iuſſa non reſpicere incendium, quod euaſerat, deſumpto inde fulmine conſumeretur: vt indidem ſupplicium iniret, vnde peccatum contraxit? Sed non ita fit: ſtatua permanet amiſſo ſpiritu, imagine retenta. Cauſam ſubdit hic Stephanus Cantuar. *Benè congruit myſterio: ſtatua enim quaſi homo lineamenta corporis habet; ſed ſenſu caret. Similiter, qui retroſpicit, ad carnalia ſuſpirat deſideria, quaſi formam habet hominis, ſed ab omni ſenſu mentis penitus eſt alienus.* Quàm miſera metamorphoſis! In cæteris vnumquodque in aliud commutatur, vt nouæ formæ aduentu, abolitæ memoria, ſimul aboleatur: hic verò iam idem non eſt; & tamen idem videtur: vt ad riſum, & aſpicientium ludibrium, ſui memoriam queat excitare. Pulchrior tamen adhuc in eadem re Philo Iud. lib. de Prof. *Quiſquis enim, contempto præceptore, per innatam ſimul, & conſuetam ſocordiam relinquit anteriora, per quæ poſſet videre, audire, aliiſque vis potentiis, ad res naturales diiudicandas, & circumacta retrorſum ceruice, cæcæ vitæ negotia pluris faciat, quam partes ſui corporis: infamis ſtatua fit, nihil à ſurdo, inanimatóque lapide differens: non habent enim, vt Moyſes loquitur, tales mentes, cor vt intelligant, oculos vt videant, aures vt audiant: ſed cæcam, ſurdam, ſtupidam, omni ſenſu orbatam, minime vitalem vitam ſibi reddiderunt.* Hæc vita non vitalis huius ſtatuæ, illa eſt, quam ab originali labe vocauit ſuprà Iamblicus, *imaginem quandam vitæ mortuam.* At, neque caret myſterio, quòd non tam ſtatua ſaxi erigitur, quàm ſalis: vt etiam in imagine illa mortua ſtandi permanentia deſpicetur: ſal quippe, & flatu excutitur facilè, & faciliùs humore colliqueſcit. Philo iterum lib. de ſom. in idem: *Stabit inanima ſtatua, tabeſcétque paulatim: ſal enim res parum ſolida.* Vt ſic de phantaſmate ad nihil hi miſeri reddendi, & irridendi agnoſcantur. Habent igitur, dum durant, pro pœna duriori, amiſſa re, eandemmet figuram.

Geneſ. 19.

Hæc phantaſtica forma, vnde rideretur.

Steph. Cant.

Philo Iud.

1162. Obſcura mihi hucvſque verba Pſalmi 68. (qui ferè totus ad litteram de Chriſto à Patribus explicatur,) vbi Dominus dolores ſuos enarrat, iam ex dictis videntur clariora. *Infixus*, inquit, *ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia.* num. 3. Quomodo enim non doleat, qui cælos maieſtatis deſerens, vt cælos habitaret amoris, qui thronum Patris relinquens venit, vt corda coleret humana: ſi pro throni pulchritudine, limoſam quandoque inuenit immunditiam; & quod magis huc facit, ſi pro ſoliditate illa cælorum, qui quaſi ære fuſi Iobo dicuntur, inanitatem quandam, & phantaſticam inuenit figuram: vbi nulla ſubſtantia, ſed apparens ſolùm qualitas reperitur? At quid, inquis, Domino periculi in hac inanitate? Id fusè, ſed grauiter explicat ibi Bernard. ſerm. 2. de Aſſumpt. Virg. *Poteritne domus mundata confeſſione priorum delictorum, & obſeruatione regularium inſtitutionum ornata; indigna adhuc iudicari habitaculo gratiæ, Saluatoris ingreſſu? Poterit ſine dubio, ſi ſuperficie tenus emundata, & iuncis ſtrata virentibus, interius plena ſit luto. Quis enim ſuſcipiendum Dominum arbitretur, in dealbatis mortuorum ſepulcris, quæ videntur à foris ſpecioſa; intrinſecùs autem ſpurcitia, & ſanies, vniuerſa repleuit? Eſto ſiquidem, vt aliquando, tanquàm ipſa ſuperficie delectatus, incipiat primum apponere pedem; ei, qui eiuſmodi eſt, primam aliquam viſitationis ſuæ gratiam indulgendo: nunquid non reſiliet illicò cum indignatione? nunquid non effugiet clamitans: Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia? Virtutis enim ſpecies, & non veritas, quaſi qualitas eſt, non ſubſtantia: neque verè ingreſſum eius, exterioris poteſt conuerſationis tenuis ſuperficies ſuſtinere: quoniam omnia penetrat, & in intimis cordibus eius habitatio eſt.* Diſce obiter vota Chriſti, anxietatem tecum commorandi, qui ad primam ſanctitatis ſpeciem, quaſi obcæcatus amore, vt cibi deſiderio auicula, ad te volat: diſce in eiuſdem dolore miſeriam tuam, qui dum phantaſma degis, non vales ingredientis amantis pondus ſolidum ſuſtinere: quem quaſi fouea fallaciter obducta præcipitares.

Pſal. 68.

Quàm cupiat Chriſtus, in cordibus humanis habitare.

Bernard.

Sed etiam illa comparatio limoſi luti, virentibus foliis ſtrati, phantaſticam quandam denotat pulchritudinem: & pro illuſtrando Bernardo, ſubdo ad rem noſtram, amœna verba Galfridi apud Tilm. ad illud Chriſti Domini, qui Præcurſorem ſuum negat eſſe *arundinem vento agitatam.* Matth. 11. num. 7. Rem enim vulgarem, non vulgari elegantia trutinauit: *Arundo vento agitata, eſt religio ſimulata, foris pulchra per oſtentationem, intus vacua exinanitione virtutis. Sed, quomodo non cederent gladio, qui non poſſunt reſiſtere verbo? Quomodo perſecutionum flumina ſuſtinebunt, quos comminationum flamina parua deiiciunt? Fieri ſolet, vt arundines impulſa vento, non ſolùm agitentur, ſed etiam ſtrideant: ſic puſillanimes quique, & infirmi primo comminationis vento concuſſi, dum nutant in ſe, murmurant inter ſe. Et mira peruerſitas, quòd aduersùs hominem fragiles, aduersùs Deum ſe exhibent contumaces.* Nullibi ventus ſibilat reſonantiùs, nullibi perſtrepentiùs reſonat, quàm in arundineto: quia, quò inaniùs, faciliùs mouetur, & ex mutua colliſione inſuſurrat. Quaſi velit Galfridus, de murmurante aliquorum garrulitate, phantaſticam & inanem eorundem religionem agnoſcendam. Redeo. 1163.

Murmuratio garrula inanem virtutē exhibet.

Galfrid.

Diuinum illud ſanctitatis ſpeculum, Iobum, ſcilicet, diuinus Hiſtoriographus in ipſo ſtatim limine, potiori, vt par eſt, titulo celebraturus, ſic incepit: *Et erat vir ille ſimplex, & rectus.* cap. 1. n. item 1. In Græco eſt: *Et erat homo ille verus.* Tota ſimplicitas, & rectitudo, in quibus hominis perfectio conſiſtit, (à quo ſimplex rectitudo omnem iniquitatis amouet reatum,) ad vnam veritatem hìc deducitur: cùm tamen moraliter veri nonnulli, licèt aliunde peccatores: & cùm (ſi ſopernaturalem intelligas veracitatis virtutem) virtutes aliæ, aptiùs ad præſens inſtitutum viderentur exprimendæ. Pende tamen in hoc loco, 1164.

Iob 1.

Peccator, homo pictus.

non

non appellari Iobum hominem verum, vt à mendaci diſtinguatur; ſed, vt homo non pictus cognoſceretur. D. Chryſoſtomus in Catena Græca: *Erat homo verus: improbi enim ſunt falſi homines, non ſecus quàm picti, &c. Solus ille verus eſt homo,* Chryſoſt. *qui, conſeruata imagine, à Deo conceſſam pulchritudinem minimè obſcurauit. Talis Iob fuit, verus, non fictus, qui rebus ipſis hominis virtutem declarauit: non habitu eſt mentitus, nec tanquam hiſtrio hanc ipſam ſimulauit.* Meritò ergo Iobi ſanctitas per eiuſmodi veritatem declaratur, per quam omnis culpa amota intelligitur, cuius aduentu vera Dei imago in imaginem fictitiam commutatur: meritò initio hæc veritas proponitur, vt falſas inimicorum calumnias, (ſic amicos vocarem oneroſos,) iniuſtas irriſiones agnoſcamus, quibus Iobum veræ hypocriſis, & phantaſticæ ſanctitatis inſimulabant.

1165. Emphatica proinde ſunt illa Iſaïæ ex ore Dei, in media Ieroſolymorum metropoli exclamantis: Iſaiæ 2. *Quia veni, & non erat vir: vocaui, & non erat, qui audiret.* cap. 2. n. 2. Nota pueris hiſtoriola *Et vana figura.* Philoſophi, qui conciues ſuos taxaturus, ad meridiem, lucernâ adductâ, quaſi aliquid quæreret, ſollicitus Athenienſe forum ſcrutabatur: interrogatus deinde, quid rei eſſet, reſpondit in frequentiſſima hominum corona: *Hominem quæro.* Quaſi circunſtantes omnes ridicula potiùs phantaſmata, vanas imagines, quã veros eſſe homines iudicaret. Tale eſt ergo, quod ſeuero iudicio hominibus imputandum peccato ſubditis, voluit Iſaïas: quaſi vix in mundo, Chriſtus adueniens hominem, verè hominem reperiret: ſic omnes in emortuas vitæ imagines declinarant. Chryſoſt. loc. cit. prædictam ſententiam ſuam confirmans, Chryſoſt. ſic ſubiungit: *Quidam etiam alius, qui Ieroſolymis vaticinabatur, vbi, qui audiret, vidit neminem: Veni, inquit, & locutus ſum: & non erat homo. Nos quoque à quotidiani ſermonis nihil recedentes conſuetudine, cùm ad negotium aliquod conficiendum, aut ſeruum, aut filium mittimus, dicere ſoliti ſumus: Vt homo rem adminiſtrato: vt mente, & ratione præditus cogita, atque age, functione hominem te eſſe oſtende. Nec enim a figura, ſed ab actione, quod eſt, vnumquodque intelligitur: cæteroqui communione nominis duntaxat, dicitur id, quod dicitur.* Sic homo pictus, qui ſolam hominis retinet figuram, irridetur, ſi de nominis analogia (demus id poſſe fieri) ſuperbiret. Benè proinde Syneſius Syneſ. epiſt. 78. ait: *In bello manibus opus eſt, non nominibus.* Quaſi imbelles milites, phantaſtica tantùm turba, & inanis appellatio haberentur, hoſtibus irridendi. Vin' id oſtendam. Attende.

1166. Poſtquàm Deus populi ſcelera de ignaui Paſtoris conſtitutione minatur puniturum; poſtquàm Zachar. 11. huius ſocordem incuriam deſcribit, exclamat illicò: *O Paſtor, & idolum, derelinquens gregem!* *Sacerdotes improbi, idola, & hæc ridicula.* Zachar. 11. num. 17. de quo pulchrè Galfridus citatus ad cap. 5. ſecundæ ad Epheſ. (vbi Apoſtolus idolorum ſeruitutem, id eſt, auaritiam, cupit à ſuis auertuncatam,) ſic ſcribit: *Si graue ſcelus eſt, & horrendum nefas, quòd idolorum ſeruus diuinis adſtat Altaribus; quid de eo Sacerdote dicendum eſt, qui non modò idololatra conuincitur eſſe;* Galfrid. *ſed etiam idolum? O Paſtor, & idolum! Paſtor dignitate, & authoritate: ſed idolum vanitate, inutilitate, ſimulatione. Paſtor officio, idolum otio: imò nec officio Paſtor; ſed ſolo nomine erectum Paſtoris ſimulacrum, pro Paſtore.* Et meritò, qui *ſtultus Paſtor* dicitur n. 15. iam idolum, ſiue imago Paſtoris coarguitur: quaſi in hoc ſtultitiam maximam proteſtetur. Sed, cur ita? Quia, dum reuerentiam captat, riſum commouet, & ludibrium. Solet ad ouile, paſtoris ſimulacrum apponi, vt eius aſpectu deluſi lupi territentur. Inter fruteta, cuſtodis quandoque ſuſpenditur phantaſma, auibus effugandis. Euenit autem, vt hoc immobili diu deprehenſo, beſtiæ, & aues fallaciam agnoſcant tandem, ipſique illudant, quod formidarant. Sic etiam in re præſenti ſolet euenire: reuerenter aliquandiu timetur ficta ſanctitas, donec inanitate agnita irrideatur. Idem Galfridus: *Timuerunt forſitan, vbi primùm viderunt ſtantem in ſpecula: iam te ſecurè ſtercorant aues: metuebaris,* Galfrid. *vt Paſtor; iam ſine metu, vt idolum, ſtercoraris.*

Excitarunt iſta memoriam illius geſti, quod in 1167. Gallorum ingreſſu, & Romanæ vrbis excidio eueniſſe, narrant Authores. Do Florum lib. *Exemplo declaratur.* 1. cap. 15. *Quamprimùm maiores natu ampliſſimis vſi honoribus, in forum coëunt: ibi deuouente Pontifice, Diis ſe Manibus conſecrant: ſtatimque* Florus. *in ſuas quique ædes regreſſi, ſicut in trabeis erant, & ampliſſimo cultu, in curulibus ſellis ſeſe poſuerunt: vt, cùm veniſſet hoſtis, in ſua dignitate morerentur.* Planè (quidquid velit Florus) miſeri ſeniores, illuſtri habitu inſtar Deorum ſplendentes, aliquid reuerentiæ aucupari, & tanquàm Dij, honorem, & pietatem à Barbaris extorquere præſumebant. Quid autem euenerit, ibidem paulò pôſt ſcribitur hiſce verbis: *Aderant interim Galli, apertámque vrbem primò trepidi, ne quis ſubeſſet dolus, mox vbi ſolitudinem vident, pari clamore, & impetu inuadunt, patentes paſſim domos adeunt: vbi ſedentes in curulibus ſellis prætextatos ſenes, velut Deos, Genióſque venerati; mox eoſdem, poſtquàm eſſe homines liquebat, alioqui nihil reſpondere dignantes, pari vecordia mactant.* Nulla quippe barbara nequitia tam agreſtis, quæ meotitos Dei habitus, ſimulata inſignia non colat: nulla tamen ita patiens, quæ fraude (diu enim latere nequit) tandem detectâ, fictis illis idolis non inſultet.

Vnde iam patet illud Oſeæ 7. num. 9. de quo- 1168. uis iuſto labente: *Comederunt alieni robur eius: &* Oſeæ 7. *ipſe neſciuit.* Deinde multa alia congerit, de illius culpa, & pœna ſubeunda: tunc ſic concludit: *Iſta ſubſannatio eorum in terra Ægypti.* num. 16. Quantum epiphonema! Summa miſeriarum in- *Hypocrita quandoque ſeipſum fallit.* ferenda videbatur; & ſolà appoſitâ concluditur ſubſannatione. Cur ita? Quia hæc miſeriæ illius apex debitus: nullus quippe alieno deriſui, & ſubſannationi ſic expoſitus, quàm is, qui deforis phantaſtico quodam nitet ſplendore, miſerè intùs vacuus, & inanis: quid enim magis ridiculum, quàm ſi arbor ſyderata, & inanis, de foliorum virore, breui perituro ſuperbiret? Quid magis expoſitum ludibrio, quàm ſi trabis intùs carie corroſa, de extrinſeco apparenter robuſto gloriaretur? Bernardus ſuprà citatus: *Videas interdum ſic palliatum hominem, vt ſeducat etiam ſemet-* Bernard. *ipſum; penitùs non attendens vermem, qui interiora depaſcitur: manet enim ſuperficies; & ſalua ſibi omnia arbitratur.*

Iam verò, ſi in hoc loco tenebricoſam Ægy- 1169. ptum ſubſannantem capias de Dæmonibus; du- *Dæmonum ſpeco comparetur.* rius adhuc elicies ſubſannationis genus: nihil enim immanius, quàm illorum poſt lapſum pati

deriſum,quos ipſius lapsûs,vnde excors,& phantaſma produſti,conſultores,& impulſores habuiſti. Ipſe,ipſe, qui te ſubſannat Dæmon, ipſe te excordiauit, & tanquàm adunca aquila cedri medullam penitiſſimam deuorauit. Ezech. 17.n.3. (Ezech.17.) Lege Interpretes:do tantùm in rem meam exemplum ſimile ex D.Epiphanio in Phyſiologo,cap. 24.pici naturam ſcite expendente: *Picus, auis eſt varij coloris,quemadmodum & Diabolus verſipellis eſt. Nemorus fruteta ingreditur, roſtróque petit,aurem eis admoneat: quòd ſi ſyderata, & ſine corde, inaniſque, & ſine medulla arbor fuerit,illam excidit,atque exciſam occupat: verùm,ſi ſolidam deprehenderit,ia actam relinquens, auolat, atque aliam incendit. Non aliter Diabolus, ſyluam, videlicet, humana natura intrat, atque in arboribus conſidet: hominis, tanquam,cor ad inhoneſta irradacens, feriè, atque attentè obſeruat. Si itaque hominem eſſe inualidum,atque excordem animaduertat; ipſam inuadit,& in eo ſuum nidum conſtruit: quòd ſi firmo, integróque corde ſentiat,fugit ſtatim,& ad alios accedit.* (Epiphan.) En te exſuctâ medullâ humanæ arboris phantaſma. Per culpam te alius excordiat,alius inhabitat Dæmon: Dæmone enim ſolummodo impletur phantaſtico hæc imago,cui miſera ſubſannatio fueris,& habitatio. Videamus iam, an iſta, cum illæſa, & integra Deiparæ imagine, quam probauimus, ſatis conueniant.

§. VI.

Maria de eximia cum Filio Deo, & homine, ſimilitudine, nunquam imaginem hanc phantaſticam geſtaſſe comprobatur.

1170. FVISSE creaturas aliquas,quæ in ipſa ſua origine plenam Dei imaginem, & viuam ſimilitudinem geſtarunt,ex protoparentibus conſtat manifeſtè. (*Maria Chriſto ſimillima.*) Melioris adhuc Angeli conditionis, qui non ſolùm viuam hanc in ſui productione imaginem geſtarunt; ſed etiam ſemper conſeruarunt illæſam. Maria ergo, quæ vtpote Regina, vt eſſet ſupra omnes humanas, & angelicas creaturas, Chriſto ſimilior parabatur; cur in origine *imaginem vitæ mortuam* portaſſe intelligetur? Certè iam in innocentiæ puritate ſimiliores Chriſto Angeli, & protoparentes cernerentur,ni Deipara innocentiſſima proditet: cùm tamen nihil Chriſto Deo, & homini ſimilius, quàm eius Mater, decenter intelligatur; nihilque hac ſimilitudine vtriuſque coniunctius à Patribus prædicetur. Dedi pluſcula ſuprà:noua alia huc,tanquàm in ſedem propriam,remiſi.Rem ergo iam ab aliis Mariæ propugnatoribus,maximè à Salazare noſtro cap. 3. egregiè illuſtratam, (Salazar.) denuò nihil ab illis delibans,in tota hac Anthologia, & præcipuè in hoc loco, aggredior, ſi quid potero,illuſtrandam.

Dolebat Iſaïas, quòd de labiis pollutis, præ-
1171. dicationi ineptus haberetur: quibus deinde purificandis ſic ſubdit: (Iſaiæ 6.) *Et volauit ad me vnus de Seraphim, & calculus in manu eius,quem forcipe tulerat de Altari.* cap.6.num.6. Sed, ſi purificatorij carbones erant in Altari,cur auidus non properat Propheta, & accepta pruna labia ſibi purgat? Vt reſpondeam,aduerte, ideò Pſal. 2.num.9. (Pſal 2.) vocari Chriſtum Dominum, *virgam ferream:* quia,ſicut nihil eſt,quod ignem tam expreſsè referat,quam ferrum candens; (ſic enim ferrea lamina ignem combibit,vt tota iam igneſcere videatur;) (*Incarnatio quàm aptè præfertur.*) ita nihil Diuinitatis ignem, & ſplendorem magis combibit, & exprimit, quam humanitas Saluatoris, quaſi tota in Diuinitatis ignem transformata ſcintillet. Erat ergo (id vult Varadatus citandus) purificatorius ille carbo, globulus quidam ferreus ignitus, & proinde Chriſtum optime referebat. Trepidauit ergo Propheta ad Dominum ignitum, ad candentem hanc laminam diuinam accedere, ne vretetur. At,cur,inquis,caro ſancta Prophetæ vrenda, & conſumenda illo igne, quem ferreæ forcipes illæſæ, neque conſumptæ attraxerunt? Reſpondet Varadatus Monachus in Concilio Chalcedon.I. epiſtola ad Leonem Imperatorem contra Hæreticos: *Rogamus veſtrum imperium, vt ad eos dicere iubeatis,quare per ferrum carbonem ſuſtulit Angelus: & Iſaias Propheta digitis carnis appropiaquare non potuit: quia vrebatur? Et dicere ſi nequiuerint, coram veſtro imperio,& victoria; etiam nos,quod iuſſis veſtra tranquillitas,dicimus,cum veritate monſtrantes,ſicut in Scripturis ſanctis de virga ferrea dicitur,(eſt enim virga Chriſtus,ſicut ſcriptum.) in igne,& fit ignis.* (Varada.) *Nunquid poſſunt digiti carnis appropinquare ei,& non vri? Sed per forſices ferreas, quæ ſimiles ferro ſunt: & dum per eas tenta fuerit virga ferrea, iam tunc teneret carnis digitis,nec vratur,&c. Sicut virga ferrea fit ignis, & abſque forſice ferrea non tenetur: ſic & Verbum, quod erat in principio,teneri non poterat,& fieri viſa hominum, niſi induiſſet carnem, vt in eo corpore ſecundùm ſimilitudinem teneretur.Non poterat autem ſine corpore hominis hoc teneri: ſicut nec Iſaias illud tenuit digitis carnis: quoniam nondum indutum carne Verbum Dei.* Impexa verba, & in Exemplaribus Latinis fortè mutila;Græcis,vnde corrigerentur,nunc careo: ex quibus tamen ſententia ſic videtur deducenda. Ad Verbum,quod nondum verè carnem agnouit Iſaïas,timuit carnis digitis accedere, etiam dum typicè incarnatum in ferro illo ignito repræſentabatur. Diſcit tamen interim, tenendum aliquando,& tangendum digitis noſtris carneis Verbum Carnem factum: quia iam ſimilitudo interceſſura: ſicut tunc typica illa maſſa ferrea ignita,ferreis forcipibus de ſimilitudine tenebatur.

An ergo non putares, Carnem aliquam penè 1172.
diuinam, & Verbo ipſi ſimillimam, quæ purum hunc Diuinitatis ignem tangeret, nec vreretur? (*Maria forceps carbonis purificantis.*) an non ſimillima Deo Maria, quæ in vterum ſuum ex paterni pectoris Altari Verbum traxit incombuſta? an non ſimilior in re, Maria figurato ibi Chriſto, quàm ſacræ illæ forcipes ſignanti laminæ ſimiles habebantur? Quid? Forcipes certè illæ, ideò tanto myſterio aptæ, quia Mariam aptiſſimam ſignificabant. Iurat mihi hanc mentem D. Methodius loco à me ſæpè citato apud Caniſium: *Tu cuncta continentis, & comprehendentis comprehenſio: tu illius geſtatrix, qui verbo ſuo portas vniuerſa: tu porta, per quam in carnem ingreſſus eſt Deus: tu purificantis carbo-*

nis

nis forceps. Et putes decens phantaſtica aliquando culpæ imagine, & inani ſimilitudine fœdatam; quæ in tam plenam, & ſolidam cum Deo ſimilitudinem figurata, Deum ſibi ſimillimum geſtare potuit? Parum id: ipſe Seraphinus de reuerentia attingere (vt paſſim legis) prunam non eſt auſus: & ad forcipis recurrit miniſterium. O quid agis, Spiritus mundiſſime, nunquid ferreæ forcipes, manibus tuis venient puriores? Non illas in ſe, ſed ratione figuræ æſtimabat: Maria, *purificantis carbonis forceps*, attingendo Deo purior, quia ſimilior.

1173. Et nota obiter, (id, quod ſuprà fusè,) calculum in hoc loco Iſaiæ, non de pruna, ſiue carbone, ſed de carbunculo gemma ab aliquibus explicari, cum Hieron ibi: & iterum epiſt. 143. ad Damaſcen. & meritò: ἄνθραξ enim, quo Septuaginta vtuntur, vtrunque paſſim ſignificat: eandem vocem Methodius vſurpauit, ἄνθραχα: vnde Mariam, forcipem carbonis, aut carbunculi voluit appellandam: quia, vt alibi dixi, tota gemmea, gemmam diuinam nobis edidit. Sed pende trita aliàs D. Epiphanij verba Orat. paſſim cit. *Nomen illud Mariæ interpretatur myrrha maris: myrrham verò aliquis, quod ego etiam aio, de immortalitate: eo quod paritura eſſet gemmam immortalem, in mari, hoc eſt, in mundo.* Planè hanc *immortalitatem*, ad negandam corporis mortem, temerè deducas: cum & Maria, & Chriſtus huic ſuccumberent. Vocatur ergo Chriſtus gemma immortalis: quia culpæ morti ſuccumbere non potuit: & Maria, dum myrrha de immortali incorruptibilitate appellatur, immunis culpæ indidem intelligitur: quaſi non poſſet parere Chriſtum innocentiſſimum, niſi illi in hac dote pulcherrima aſſimilaretur.

Maria cum immortali myrrha.
Septuag.
Epiphan.

1174. Venit Chriſtus ad Iordanem baptizandus à ſeruo, ſacræque humilitatis prodigioſum daturus oſtentamentum: huic peragendo myſterio ſatis foret, ſi Ioannes paululùm aquæ hauriens è flumine, Domino ſuperfunderet: veruntamen non ita factum; ſed vterque fluminis alueum ingreſſus eſt. Id ferè colligunt aperte ex illis verbis: *Baptizatus autem Ieſus confeſtim aſcendit de aqua.* Matth. 3. num. 16. Quid ergo addit fluminis ingreſſus iſte, qui tanquam neceſſarius adhibetur? Nimirum, licet humilitatis Sacramentum vtrouis modo perinde peragi poſſe videbatur: tamen & tanti Domini debita excellentia, & iuſta ſerui reuerentia, cautus timor, de ingreſſu fluminis clariùs denotatur. Varadatus citatus: *Etiam & ipſi, qui tenent in fundo virgam ferream, & ignem, qui ſimilis eſt, in aqua; & tunc poſſunt digitis tenere, & non vri. Ita factum eſt & in Ioanne, qui, ſecundùm ſimilitudinem artificis tenuit baptizando in aqua Dominum, ad ſimilitudinem ignis.* Quia nec etiam Ioannes in vtero ſanctificatus, Chriſto ſic familiariter poterat accedere: niſi quodammodo Chriſtus ſupremæ maieſtatis ſuæ gloriam temperaret, & ſub ingentis humilitatis habitu abſconderet: ſicut lamina candens tractanda homini in aqua temperatur. Nec enim etiam vterina ſanctitas Chriſto in fulgorum ſuorum igne ſe exhibenti, niſi nimis è longè ſimilabatur.

Baptiſtæ reuerentia erga Chriſtum.
Matth. 3.
Varadat.

1175. Tantummodo in hanc rem videntur ſcripta notiſſima aliàs verba Bernardi Serm. de verb. Apocalypſ. ad illud de Maria, cap. 12. *Mulier amicta Sole.* vbi ita: *Iure Maria Sole perhibetur amicta, quæ profundiſſimam diuinæ Sapientiæ, vltrà quàm credi valeat, penetrauit abyſſum: vt, quantùm ſine perſonali vnione creaturæ conditio patitur, luci illi inacceſſibili videatur immerſa. Illo, nimirum, igne Prophetæ labia purgantur: illo igne Seraphim accenduntur. Longè vero aliter Maria, meruit, non velut ſummatim tangi; ſed operiri magis, & vndique circumfundi, & tanquàm ipſo igne concludi,* &c. *Quam familiaris ei facta es, Domina quàm proxima, imò quàm intima fieri meruiſti!* Non Seraphini, nedum Baptiſta, Deo ſimiliores, quam Maria. Præcurſor media aqua ignem tangit: Maria immediatè, & proximè, imò intimè hunc contingit. Quidni, ſi ille in vtero ſeruus, Domina in ipſa Conceptione ſimilitudinem combibit expreſſam? Seraphini hoc igne incenduntur; ſed longè aliter Maria: certè, quia purior, quia innocentior, diuinoque igni ſimilior, combuſtionem pati non poterat; ſed totam claritatem combibere potis erat. Cauendum nobis, ne carnales Bernardo videamur, ſi Mariam Deo intimam non agnoſcimus: ſi Sole radiantem, neque combuſtam videntes, mediam adhuc inter illam, & Deum angelicam agnoſcimus puritatem, quaſi iam Mater *proxima* non ſit habenda. *Mulier amicta Sole*; addit Bernardus: *planè amicta lumine, tanquàm veſtimento. Non percipis fortè carnalis: nimirum ſpirituale eſt, ſtultitia illi videtur.* Ecquis eſt, qui malit, de condemnata Deipara carnalis audiri, quàm ſpiritualis audiri de commendata.

Bernard.

At habet multùm ponderis id, quod aſſeueranter protulit Bernardus, diuinum hunc ignem (quem de ſola ſimilitudine tangi, ſatis probaui,) Mariæ communicari, *quantum ſine perſonali vnione creaturæ conditio patitur.* Quia, ſicut, quò materia præuiis diſpoſitionibus ſimilior igni eſt, eò faciliùs formā ignis combibit: ſic nulla creatura Deo agnoſcatur ſimilior, quàm quæ poſt Chriſtum intimiùs Diuinitatis igne radiauit. Mariam deſiderij ſui ſcopum proponens ſibi Deus, exclamauit: *Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* Cant. 4. n. 6. Vbi Dionyſius, poſtquàm & carnis puritatem in myrrhā, & in thure mentis virgineæ deſcribit excellentiam, ſic ſubdit: *Ad quem collem etiam Sponſus ipſius vbertim gratioſè, & delicioſè acceſſit; & in medio eius demoratus eſt eius dulcedine delectatus: ſanctificauit enim tabernaculum hoc ſuum Altiſſimus, & in medio eius non eſt commotus.* Sed vide, quod de tabernaculo hoc ſuo, de colle floridiſſimo teſtimonium proferat ipſe Sponſus ſtatim num. 7. *Tota pulchra es amica mea: & macula non eſt in te.* Quaſi non venturus, ſi quid in illa maculæ præceſſiſſet. Cur ita? Quia, vt nemo negauerit, amicitia ſimilitudinem requirit: & quæ antonomaſticè amica appellatur, eam cum Deo ſimilitudinem haberet, neceſſe erat, vt maior intelligi nequiret. At, quantò Deo Angelus ſimilior, ſi Virgo maculam aliquam contraxiſſet? Dionyſius citatus ad hunc locum: *Hoc de Virgine dignißima præ cæteris cunctis conuenientiſſimè explanatur, quæ antonomaſticè Chriſti amica aſſeritur: & ei in omni ſanctitate, & perfectione ſimilior creditur, in qua cuncta virtutes in termino præclaræ excellentiæ ſunt inuenta,* &c. *Quam fons totius pulchritudinis natus ex ea, tanta pulchritudine venuſtauit, vt pura*

1176.
Maria antonomaſticè amica Dei.
Cant. 4.
Dionyſ.
Cant. 7.

creatura

creaturæ maior communicari, aut nequeat, aut non deceat. Et decuerit fœdam culpæ ſimilitudinem, & prædictam illam *imaginem vita mortuam* in diuiniſſimo hoc ſimulacro conſtituere? Decuerit creaturis aliis maiorem innocentiæ gloriam, & puritatis excellentiam aſſignare? Id ſi ita eſſet,

Singell.

fruſtra Singellus (vbi de Apoſtolis Deiparæ iuſta ſoluentibus ſcribit) illam *innocentiſſimam* appellaret. Lege Authorem Græcum ab illis

Cerda.

verbis: Μάλιστα δε. apud Cerdam Aduerſariorum cap. 114. num. 19. Do tantùm pauca Latina, quæ ad rem meam: *Cum Dei Matris innocentiſſima corpori iuſta ſoluerentur, quòd ob editum Filij Dei partum, qui ex ipſa natus eſt, & ortum carnis ineffabiliter accepit*. Redeo.

1177. Imò verò ex hoc diuino igne, quod Mariæ communicatur tantùm, quantùm ſine perſonali vnione, creaturæ conditio patitur, quod voluit

Amor purus hominem infinitat.

Bernardus; ex hac ſimilitudine, vnde pulchritudinem tantam accepit, vt puræ creaturæ maior communicari, aut nequeat, aut non deceat, quod voluit Dionyſius, veritatem ſortitur Angelici Doctoris doctrina, dignitatem Deiparæ eſſe quodammodo infinitam: vnde enim meliùs infinitaretur Maria, quàm inde, quòd infinito Numini ſimillima euadat? Hinc illud Cant. 2. n. 16.

Cant. 2.

Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia. Quod cuiuis animæ iuſtæ accõmodans Bernard. ſic habet Ser. 68. in Cant. *Quid ſibi vult iſta inter tam diſpares comparatio? aut illa in immenſum gloriatur, aut is in immenſum amat. Quam admirabile eſt, quòd illius intentionem iſta ſibi quaſi propriam vendicat dicens: Dilectus meus mihi. Non eo contenta tamen, pergit ampliùs gloriari, reſpondere ſe illi, quaſi ex æquo morem gerere, rependere vicem*. Nimirum, amor audax eouſque erumpit in quauis anima, ſiue in electorum Eccleſia, vt dum totum, quod habet, reddit; par pari infinito Deo, concepta ſimilitudine reddere videatur. Sed hæc verba vt & alia ex Cantico, vix vnquam ſatis aptè explicantur, niſi de Maria. Iſta, iſta eſt, quæ Deo longè ſimilior, ſic eidem per excellentiam appropinquat, vt infinita infinito quodammodo ad æqualitatem reſpondere exiſti-

Maria quomodo infinita.

metur. Pulchrè Dionyſius in Cant. art. 8. *O quam incomparabilis eſt excellentia, beatitudo, & gloria tua! quàm propinquiſſima, & familiariſſima facta*

Dionyſ.

es Deo! Certè in quantum es Mater veri Dei, es dignitate quodammodo infinita. Quid ergo hæc infinita Matris excellentia, infinitæ filiæ excellentiæ vtcunque correſpondens non requirat? An non, ſicut indecentiſſimum foret, Verbum vniri humanitati, quæ priùs emortuam culpæ imaginem geſtaſſet; non ſaltem indecens putetur, ſi Verbi Maternitas Mariam priùs fœdatam inſigniret? Poſtulat infinitas Chriſti neceſſariò illibatam humanitatem, poſtulat Matris infinitas ex æquo illi, quoad fieri poteſt, correſpondens, illibatam ex decentia conditionem.

1178. Sed pergamus in prædicto loco cum Bernardo, qui ſubdit: *O quid audet cor purum, & fides*

Amorem corda puri quàm curet Deus.

non ficta! Mihi, inquit, intendit. Itáne? Huic intenta illa maieſtas, cui gubernatio pariter, & adminiſtratio vniuerſitatis incumbit: & cura ſæculorum ad ſola transfertur negotia, imò otia amoris, & deſiderij huius? Ita planè: ipſa eſt enim Eccleſia ele-

Bernard.

ctorum, de quibus Apoſtolus: Omnia propter electos. Quaſi ſatis infinitaretur amor Eccleſiæ erga Deum, vt Dei infinita cura erga Eccleſiam collocata, de obiecto minus digno non vileſceret. *Dilectus meus mihi*, inquit Eccleſia, in amore: *& ego illi*, in cura, in ſollicitudine: ex æquo, quantùm res patitur, morem gerimus, & amorem. At, quantò dignior ſola Maria, quam vniuerſa Eccleſia, vt hæc veſtibulum, & atrium; illa, Altare incenſi, & Sancta Sanctorum appelletur, fuſe ſuprà ex Ernaldo demonſtraui. Pende ergo nunc, cùm cura iſta Dei erga Eccleſiam, ab æterno illi incumberet, vt illam in tempore produceret, illi attenderet: an, qui ab initio illam in protoparentibus creauit, ad plenámque ſui imaginem; ad vacuam culpæ imaginem, Matrem ſuam creari pateretur: maximè cùm *omnia propter electos*: at electi, vt ſæpè dixi, ad ideam Mariæ, quaſi etiam pro parte ad huius gloriam, & propter hanc creari exiſtimentur. Quid ita: Quia Deus Mariæ, Maria vberiùs Deo attendat, neceſſe eſt: indéque meritò dicat: *Dilectus meus mihi, & ego illi*. quod longè excellentiùs, quàm Eccleſiæ, de infinitate ſimilitudinem comparauit.

Neſcio tamen, quid luctæ, & amatoriæ rixæ, 1179.
in hoc verſiculo exprimi videatur: *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Ac ſi vt Deus animæ, vel Eccle-

Amoris pura lucta cum Deo.

ſiæ ſuperandæ: ſic anima Deo, in lucta, & in pugna vincendo deſcribatur potens, ſagax intelligatur. Ideò Bernardus Serm. de Natiu. Mar. ad

Bernard.

animam iuſtam locutus: *Luctare cum Angelo, ne ſuccumbas: quia regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. An non lucta: Dilectus meus mihi, & ego illi? Notam fecit dilectionem ſuam, experiatur & tuam*. Infamia notabatur olim Athleta, niſi ſimili, & pari componeretur ad luctam: quia, vt benè Seneca, ſciebat ſine

Seneca.

gloria vinci, quod ſine periculo vincebatur. Quid ergo maius, quàm ad amoris certamen decorum, parem quodammodo ſibi animam à Deo reputari? At tu ipſe fateberis, quantò dignior Maria par Deo Athletrix veniat intelligenda. Nunc ergo ſatis noſti ex profanis, quàm diligenter Athletæ præuiis diſpoſitionibus vires curarent, vt propterea ab Apoſtolo ab omnibus robur

Maria Dei, & cum Deo Athletrix.

lædentibus ſe abſtinuiſſe dicantur. Noſti etiam ex ſupradictis, animas, etiam poſt condonationem, ignauiores ex præterita culpa de ſe relinqui ſolitas. Inferas igitur, ſodes, neceſſariò diuinam noſtram Agoniſtricem ab imagine illa molli, vtpote vana, à Deo præſeruandam, ne minùs par, & ignauior Maria ad eius certamen perueniret: ideóque, quoad potuit, illam ſibi parem, & ſimilem efformandam deſtinaſſe. Nimirum, *fœmina* eſt, quæ *virum circundedit*, in lucta, puto: imò, quæ illum è ſinu Patris, in vterum ſuum piiſſimè perſuadedit. Rem ſic illuſtro.

Luctabatur Iacob cum Deo: audiénſque: *Di-* 1180.
mitte me Geneſ. 32. num. 26. redditur audacior, quaſi ſe parem viribus de Antagoniſtæ pre-

Geneſ. 32.

cibus clariùs auguraretur: vnde ſanctè præſumens, non miſſionem à ſe dandam, niſi accepta

Amoris lucta.

benedictione minitatur. Tunc ſubdit Deus: *Nequaquam Iacob appellabitur nomen tuum, ſed Iſrael: quoniam, ſi contra Deum fortis fuiſti, quantò magis contra homines præualebis?* Non vtcunque fortis dicitur Iacob, ſed *Iſrael*, id eſt, vt doctiores norunt, *Princeps cum Deo*: quaſi ex præſtitæ virtutis æqualitate parili, ſimilis Deo conregnator

regnatoi eſſet habendus. Neque enim in luctam veniret Deus, niſi Athletæ antagonizantis vires ſic augeret, vt Deum ſibi parem habere videretur. Audi Chryſologum, vt corruptè fertur: *Iacob fugientem ſolatur in ſomnis: redeuntem pro certamine prouocat, luctatoris conſtringit amplexu: vt amaret partem certaminis, non timeret.* Obſcurè, inſulsè, ineruditè. Quid enim eſt, *pro certamine* prouocare? Quid amare *partem certaminis?* Acutiſſimus, & eruditiſſimus Pater, vt in eius Criticis fuſiùs probo, ſcripſit abſque dubio: *Pro certamine prouocat, &c. vt amaret parem certaminis, non timeret.* Quàm enim pium certamen, vbi ſub ſpecie luctæ, amoris amplexus diſſimulabatur? quid timorem non abiiceret, dum per amorem Deo ſe in certamine parem agnoſcebat?

Chryſol.

1181. Iraſcitur Deus in populum ſceleſtiſſimè ſacrilegum: tunc ſic ad Moyſem: *Dimitte me, vt iraſcatur furor meus contra eos.* Exodi 32.n.10. Nunquid Moyſes Deum tenebat? Credo: neque vtcunque, ſed colluctans pio certamine, vt ſicut Iacob, fortis etiam contra Deum haberetur. Vtrique dicitur: *Dimitte me.* quia vterque quodammodo Deo par, decertabat: vnde alter ſibi benedictionem: alter populo peccati remiſſionem feliciter extorſit. Rupertus ſtatim fuſiùs citandus, ſic Deum loquentem inducit: *Luctando fortiter, contra Deum fortes fuerunt, &c. Et illi quidem luctando, atque vincendo æternam ſibi benedictionem; & neceſſariam peccatori populo ſuo indulgentiam obtinuerunt.* Nónne eximia ſanctitatis ſimilitudo inter Deum, & hos viros emicabat, qui ſic fortes, ſic penè pares cum Deo decertabant.

Exod 32. Ibidem. Rupert.

1182. Quam igitur æqualitatem, quam proportionatam ſimilitudinem, inter Deum, & Mariam agnoſcemus; quæ non ſolùm cum Deo luctatur, ſed Deum vulnerat? Vulnerarat olim (fingunt) Tydides Diomedes, neſcio quos Deos in Troiano bello: & inde pleno ore clamandum putat Lyricus: *Tydiden Superis parem* Maria, quæ pulchriori longè vulnere Deum ferit, nónne *par*, meliori titulo, appellabitur? Eſt hoc illud Cant. 4. n. 9. vbi Deus ad Mariam: *Vulneraſti cor meum, ſoror mea Sponſa. vulneraſti cor meum.* de quo iam audiendus ibi Rupertus, ex ore Verbi ad Mariam: *Alij quondam validi, & fortes me tenuerunt: & dicentem: Dimitte me. non dimiſerunt, & luctando fortiter, contra Deum fortes fuerunt: tu autem & vulneraſti cor meum. Et illi quidem luctando, atque vincendo, æternam ſibi benedictionem; & neceſſariam peccatori populo ſuo indulgentiam obtinuerunt: tu autem, quid non inueniſti, quid non accepiſti vulnerando cor meum?* Septuaginta pro, *vulneraſti cor meum.* habent ἐκαρδίωσας, *excordiaſti me:* quaſi eminentiſſimæ ſanctitatis piiſſimâ violentiâ, & pluſquam Seraphicę charitatis ſagittâ ſuauiſſimâ, Patris viſcera penetraret Maria, indéque illi cor, id eſt, Verbum noſtro loquendi modo eriperet, in viſceribus ſuis proprijs collocandum. Ecquod robur vſquam diuino ſimilius legiſti? an, quæ tanquàm victoriæ ſpolium glorioſiſſimum, viuam, & ſubſtantialem Patri imaginem detraxit; mortuam illam, & vanam culpæ imaginem geſtaſſe aliquando decenter præſumetur? O me omni ſenſu emortuum, & omni corde vacuum, ſi præſumam! De Maria Agoniſtrice, plura infrà à num. 1238

Maria lucta, quàm valida. Horat. Cant. 4. Rupert. Septuag.

§. VII.

Euchariſtia in nobis imaginem Dei regiam, floridámque conſeruat: hac, tanquàm filij, ſpirantia patris reddimur ſimulacra: generosè nutriti inde, vnde fauſtè generamur. Hoc tam eximium nobis donum, ſolummodo per Deiparam miniſtratur.

REcurro iterum ad Varadatum initio ſuperioris tituli fuſiùs explanatum: qui, poſtquàm typicam prunam, ſolummodo typico, & ſimillimo forcipum inſtrumento attingi potuiſſe declarat: quia Verbum non niſi incarnatum à nobis de ſimilitudine teneri potuit, vt iam caro carnem ſimilem contingeret; ſic concludit, aduersùs Hæreticos: *Quomodo enim oſtendere poterunt, ex quo eſt plaſmatus Adam, vſque dum veniſſet Chriſtus, & indutus fuiſſet carnem ex Maria Virgine: quia potuit quiſquam electorum tenere Verbum, quod ante Luciferum eſt; ſicut multi nunc comedunt?* Pende vltima verba: quaſi tunc ſolummodo Chriſtum contingamus, cùm illum in Euchariſtia comedimus: & ideò nobis Deus ſimilis in carne fieri voluerit, vt comederetur. Et meritò: qui enim veniebat nobis imaginem ſuam diuinam reſtauraturus: in imagine noſtra humana, quam aſſumpſerat, nobis etiam in eo erat cibo exhibendus: quo maximè imago illæſa, regia, florida, & generosè filialis, conſeruatur. Rem latè confirmabo, vt deinde, dum tantum remedium reformatæ noſtræ imaginis, ſolummodo per Mariam miniſtratum viderimus; iam luce ipſa clariùs indecens videamus, ſi illum fœdatæ noſtræ imaginis participem ſuſpicemur. 1183.

Euchariſtia nobis, quam vtilis. Varadat.

Inter pulcherrimos alios comptus, quibus ornata anima ſponſa à Chriſto commendatur; eo maximè exultat, de quo ille: *Coma capitis tui, ſicut purpura Regis.* Cant. 7. num. 6. Alij vertunt: *Ornatus capitis tui, &c.* Neque nouum, vt purpureus Regis diuini Sanguis adornaret ſponſam: at illud mirum, quòd purpura vni comenda capiti adſcribatur: vbi enim politiorum gentium pannus purpureus (vnde metaphora ſumitur) ornando virginum capiti aſſumitur? Tela purpurea, in veſtem quidem ſolet adaptari, vt tegat venuſtans corpus: non verò vt caput integens venuſtet. Adde: quòd ſi quia ſupremi Regis ſponſa aſſumitur in Reginam, & ideò regiæ purpuræ particeps exhibenda: ſatis, ſi purpuram indueret, (ordinarium, ſcilicet, Regum olim ſtemma) videbatur. Quid ergo? Regium ſanè ſtemma, purpura eſt, fateor: verùm hæc circa corpus, etiam à purpuratis, & nobilioribus Regis amicis geſtari ſolet: vnde ibi non ſtatim euidens, & ſingulare regiæ dignitatis 1184.

Cant. 7. Sanguis eucharisticus. Reges facit.

tatis

tatis inſigne exhibetur. Vult autem Chriſtus, vt anima Sponſa, a quibuſuis primo ſtatim aſpectu Regina cognoſcatur. At, quid ad hoc, ſi purpura illa capiti imponatur? Reſpondet hic Ambroſius in Collect. Cant. Antonij Monchiaceni (alibi non inueni) pulchrè: *Ornatus ergo capitis glorioſus, quod non regalia diademata, ſed dominici Sanguinis inſignia coronarent.* Quaſi iam ſingulæ purpurei Sanguinis guttæ in gemmas verterentur ignitas, & miro artificio purpura in coronam, ornando tanto capiti formaretur: corona autem an non neceſſariò Reginam manifeſtaret? Ideò idem Ambroſius Serm. 17. in Pſal. 118. num. 5. *Tanquàm bene merita Regina Chriſti Sanguine coronatur: Et ornatus capitis tui, ſicut purpura Regis. Sanguis Chriſti purpura eſt, qui inſicit Sanctorum animas, non ſolum colore reſplendens, ſed etiam poteſtate: quia Reges facit, & meliores Reges, quibus regnum donet æternum.* — Ambroſ.

1185. Parturiebat Thamar, & anxiis doloribus premebatur: quidni ſi noutria erat, & gemellos geſtabat. Interim emittit illorum quidam manum: putanſque obſtetrix, fore, vt iſte primus ederetur, *ligauit coccinum* illi, inquit Textus Geneſ. 38. n. 24. Sed aliter res euenit: retraxit enim Zaram (ſic vocatus iſte) purpureâ vitrâ manum inſignitam, ceſſit gemello alteri Phares, vt priùs naſceretur. Vidiſti vſquam ignauiores fines principij tenuiſſimi? O quid, ignauiſſime puer, meditaris? Naſcitur anus tuus Iacob, progredientis ſtatris pedem manu tenens, quaſi detinens, ne prior naſceretur, iam tunc piè zelotypus maioratuum; quos tandem ſanctâ calliditate inuolauit; & tu manum emittis, quaſi regna Dauidis, & ſanctam Chriſti ſtirpem naſcituri, apprehenſurus: & torpens ſubitò tetraheris, quo tibi Phares, & regnum, & decus optimum præripiat? At, inquit aliquis, erat purpura illa pretioſi Saluatoris Sanguinis arrha pretioſa, vt volunt Patres, quo contentus Zaram, tanquàm pretioſiori, regna illa Dauidica valere iuſſit, & tanquàm ſpolia vilisſima reliquit fratri. Veruntamen, cùm regno illi, & primogenituræ, adendi Chriſti ſeries iungeretur, non tanquàm vilia videbantur hæc regna myſterioſo infanti deferenda, quando illi de cognatione, diuini Sanguinis purpura veniret coniunctior. Non ergo electio myſtica pueri fuit iſta; ſed myſtica inſelicitas, fors infauſta: produxit manum, cùm deberet caput: manum polluit, cùm caput ſacro Sanguine foret coronaturus. Fauet pro parte Hieron. ibi in cap. 3. epiſt. ad Gal. *Quod oſtenderit Iſrael in legis opere manum ſuam: & eam Prophetarum, & ipſius Saluatoris pollutam Sanguine contraxerit.* Neque enim, addam ego, potuit in regnum illud diuini figuratiuum imperij prodire; qui dum Sanguinem attingebat diuinum; hunc, in regium ſtemma non accommodabat. — Idem firmatur. Geneſ. 38. Hieron.

1186. Ita eſt: Sanguis Chriſti Reges conſtituit, & meliores Reges. Illo abuteris, ni eundem in regiam tibi transferas dignitatem. Ideò ergo Sanguis eius, nobis *verè eſt potus* Ioan. 6. vt Reges glorioſiſſimi euadamus. Grauiter ibi Chryſoſt. homil. 45. in Ioan. *Qui huius Sanguinis ſunt participes, cum Angelis, & Archangelis, & ſupernis Virtutibus commorantur: ipſam regiam Chriſti ſtolam induti, ſpiritualibus armis muniti. Sed nihil dixi: imò ipſum induti ſunt Regem, &c. Qui regiam purpuram coinquinant, haud ſicus ſcindunt, puniuntur: quid mirum, ſi qui conſcientia Chriſti Corpus accipiunt, idem ... cium habent, quod qui eum clauis Cruci a...* — Idem oſtenditur. Ioan. 6. Chryſoſt.

Imò, vt id obiter dicam, maiori pœna d... dam modo iudicandi: qui en... Chri... cifixerunt, nondum immenſum ... acceperant, quo Chriſti Carne, ... Sangu... rati, in tam regiam dignitatem prou... hi poſt tantum decus, adhuc tebe... q... dn... ... uius tractandi videantur? Sed, qu... un inquis, iuſtus, ſûpta Euchariſtia, non ſolum reg...s ... nis, atque inſignibus decoratur; ſed eti... in ipſummet diuinum Regem gerit, & ſpirat ... ... rum, vt viua Regis imago exprimatur. ... Cl... ſoſtomus ad citata verba Ioan. hom. ... 5... *Hic Sanguis facit, vt imago Regis in nobis ſ...* Sic enim per Euchariſtiam ad viuum Chriſtum c... primimus, vt ille in nobis, tanquam in ... ... quadam imagine; nos in illo, tanquam in prototypo excellentiſſimo maneamus.

Habet tamen non parum ... potis ad re... meam, quòd non ſolùm eſſe; ſed etiam flor... dicatur hæc imago: neque enim parum myſter... in hac ſententia inuenit S. Doctor, quam au... alibi voluit inculcatam: homil. enim 61. ad populum Antioch. de eadem Euchariſtia ſic ſcribit: *Hic Sanguis floridam nobis reddit regiam ima...nem: hic decus indelebile, hic animæ generoſitatem tabeſcere non permittit, eam irrigans iugiter, atque nutriens.* Quaſi ideò Sanguis *irrigans* dicatur, vt flores producat: nec eſſent flores Deo grati, ... illius regiam imaginem geſtarent. At, vbinam terrarum flores Regum imaginem geſtarunt. Vbi vſquam Reges in floribus exprimi potue...? Noſti, quam ſuprà ad rem aliam ded... Aiacis fabellam, qui ob negata ſibi iniuſte Hectoris arma, gladio ſe transfuerberans, ſanguinem in eos flores commutauit, quibus eius nomen ſcriptum cerneretur. Adde, huc, ex multorum mente, alluſiſſe Virgilium in Bucolicis: — 1187. *Hinc de... ... flores.* Chryſoſt.

Dic, quibus in terris inſcripti nomina Regum
Naſcantur flores. — Virgil.

Ergo diuini amoris ſyncera veritas, ex... uſitam mendacis fabulæ ſuperſtitionem ſuperauit: Sanguine ſuo flores germinat: & hos flores, in quibus non ſolùm eius nomen, ſed etiam eius figura ad viuum exprimatur. Equidem per Euchariſtiam floreſcimus: ideò Abbas Cellenſis cap. 9. de Panibus, vbi multa de hoc epul..., ſic ad Chriſtum: *Vere Ioſeph, ſalus noſtra in manu tua eſt: da nobis alimenta, vt viuere poſſimus: da nobis ſeminaria, quorum benedictionibus terram arentem, & auſtralem inebriemus, & impinguemus. Germen ſiquidem benedictionis habes, quia a te ſemen habet. ſemen enim ſuum pingueſcit in radice, turgeſcit in culmine, frondeſcit, ſeu floreſcit in cacumine.* Tu alia; ego enim ſolam horum florum imaginem cupio declaratam. — Cellenſ.

1188. Vocarat ſe Chriſtus florem campi, & lilium conuallium: & ſtatim de Sponſa anima ſic ſubiungit: *Sicut lilium inter ſpinas: ſic amica mea inter filias.* Cant. 2. n. 1. Et quidni? Planè i... de... ſcendit Chriſtus lilium, vt ſpinoſa... ... am conditionem, in lilium conuerteret: in quo proinde liliatus Dominus, & nomine, & figura exprimeretur: ideò deſcendit, ait ibi Aponius: *Vt ſpinigenæ animæ in liliorum iucunditatem ... uerterentur,* — Cant. 2. *Et inde Chriſti liliata.* Apon.

acceterentur, quibus Eccleſia nunc coronata refulget. Vix audit ſuauiſſimum hoc Sponſa blandimentum, (cui videbatur ob tantum beneficium impenſiſſimas gratias redditura ,) cùm nouum aliud beneficium acceptum properat memorare: *Sicut malus inter ligna ſyluarum, ſic dilectus meus inter filios. Sub vmbra illius, quem deſiderauetam, ſedi: & fructus eius dulcis gutturi meo.* num. 2. Ecquò tendis, Sponſa prudentiſſima? age priùs pro primo gratias, & deinde ſecundum memorabis. Nunquid non hamatæ ſunt gratiæ priorum, nouis muneribus à Deo expiſcandis? Quid refers aliud iam præteritum; quæ ſi referres gratias, nouom comparares? Ah benè, inqoit Sponſa: noui ſatis induſtrium ingenium gratiarum: in præſentiarum tamen, nec ſciui, nec potui me cohibere; quominùs audito illo beneficio, quo lilium efformor; hoc ſecundum perceptæ à fructu dulcedinis non memorarem. Quid ita? Quia primum illod, ab hoc ſecundo ortum: nec enim forem lilium Domini expreſſiuum, ni fructum eius dulcem deguſtarem. Nouo genere hîc, non è floribus fructus, vt ſolent. ſed è fructibus flores germinarunt. Ecqui fructus, rariſſimos ad effectus? Aponius ibi: *Corpus eius, & Sanguinem delibando exultans ait: Et fructus eius dulcis gutturi meo.* Euchariſtia ergo, addes meritò, lilium ſupremi Regis protulit expreſſiuum.

Cant. 4.

Apon.

1189. Et fortaſſe propterea dixit Aponius, Eccleſiam his liliis coronatam refulgere: vnunquodque enim illorum exprimendo diuino Regi, aut corona eſt, aut inæſtimabilis pretij coronam geſtat. Quid enim eſt aliud Nazaræenum noſtrum lilium, quàm corona? Eleganter D. Bernardus Serm. 70. in Cantica de lilio: *Aduerte, ſi non aduertiſti, de medio floris huius quaſi virgulas aureas prodeuntes, & cinctas candidiſſimo flore pulchrè, ac decenter diſpoſito in coronam. Et agnoſce auream in Chriſto Diuinitatem, humanæ coronatam puritate naturæ, id eſt, Chriſtum in diademate, quo coronauit eum Mater ſua.* Non poſſum ire hinc, (pulchrius aliquid ſtatim de Euchariſtia ſubiuncturus,) quin priùs lilium noſtrum, quo in regiam imaginem conformamur, à Maria efformatum, & coronatum perpendamus. Quæ enim mens concipiat liliatam illam carnem, quæ aurum Diuinitatis pulchrè, atque decenter coronauit, à Matre non ſemper pulchra, & liliata germinaſſe? Benè D. Epiphanius Oratione ſæpè ſuprà citata: *O beata Virgo, quæ gloriam celeſtem portaſti, & ex multis floribus Paradiſi mundum odore bono repleſti. Virgo eſt lilium immaculatum, quæ roſam immarceſcibilem genuit Chriſtum.* Tota Maria olet paradiſiacos flores, id eſt, innocentes: tota lilium eſt immaculatum, quia originalem maculam non contraxit: indecenter enim, florem, ad cuius ſimilitudinem regeneramur, generaret; ſi degeneri næuo, filio, de innocentia expreſſiſſima imago non proſiliret.

Lilium coronatum, Chriſtus à Maria.

Bernard.

Epiphan.

1190. Ideò Rupertus, qui in adducto loco Canticorum, Chriſtum inter peccatorum, & pœnarum ſpinas, lilium explicauit; ſic Mariam inducit loqoentem: *Ait ergo & mihi, quam & ſuprà ſemel, & iterum pulchram eſſe declarauit: Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea. Hoc reſtabat, quando ille mihi dixerat: Ecce tu pulchra es, amica mea. & ego illi: Ecce tu pulcher es, dilecte mi. hoc, inquam, reſtabat dicere, quòd reuerà pulcher ipſe, & quòd ego ad ſimilitudinem eius, pulchra ſim. Cùm ergo dixiſſet: Ego flos campi, & lilium conuallium. protinus & mihi fidele perhibens teſtimonium: Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.* Re enim vera nunquam ſatis commendatur Maria, niſi ſemper, quatotùm res patitur, ad ſimilitudinem Chriſti commendetur. Sed notandum attentè, vocari Verbum lilium, non tam vallium, quàm *conuallium:* quaſi neceſſariò dandæ forent valles binæ, ita inter ſe conformes, vt de ſimilitudine conualles dicerentur. Scilicet, Verbum humiliſſimam aſſumpſit humanitatem, cui Mariæ humilitas fuit ſimillima: vnde iam quodammodo medium, dioinum illud lilium continebant. Alanus ibi apud Delrium: *Perfecta humilitas fuit in Maria, & in humana Chriſti natura: ideò perſona Virginis: & humana natura Verbi, valles dicuntur propter eminentiam humilitatis: & non ſolum valles, ſed conualles ratione ſimilitudinis: quia Virgo ſpecialiter Chriſto fuit ſimilis.* Sed, ô penè communem ſpecialitatem, ſi Mariæ humilitas aliquando de inobedientiæ ſuperbia, in Adamo, nedum in ſeipſa rebellauit! Sed de hoc alibi. Redeo ad Euchariſtiam.

Maria, lilium.

Rupert.

Maria humilitas Chriſti humilitati ſimilis.

Alan.

Non ſolum nos Reges, & flores, in ratione imaginis, conſtituit Euchariſtia: ſed etiam, (cum nulla perfectior imaginis ratio, quam per filiationem comparetur,) filios, id eſt, ſpirantia Dei ſimulacra nos efformat. At nobis lubet vtcunque oſtendere, Euchariſtiam panem eſſe filiorum, de quo vbiuis paginas incurres: ſed eam hinc nobis filiationem prouenire, vt, quoad fieri poſſit, generationem Verbi à Patre imitemur æternam. Id ſi probem, (probabo manifeſtè, ni fallor;) optimam rationem imaginis putabimur ſortiti, dum Verbi generationem, qua eſſentialiter proſiliit imago, exprimimus feliciter. Agedum, videamus, an irritus conatus. Sunt obſcuriſſima, ſi quæ alia, verba illa Chriſti apud Ioannem cap. 6. *Sicut miſit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe viuet propter me.* Vt comparatio quadrata proueniret, aliter recudenda videbatur: *Sicut manduco Patrem, & viuo propter Patrem: & qui manducat me*, &c. Sin minùs vix legitimam conſequentiam agnoſces. At, ſi Chriſtus verè dicere nequiuit, manducare ſe Patrem, (& propterea id tacuit,) vt per eum viuat; cur inferat, ex vita, quam per æternam habet generationem, vitam illam, quam per eiuſdem habemus manducationem? Proportio vitæ, ad vitam clarè patet: at proportionem in tam diuerſo tenore communicandi illam, quis non deſideret? Prætereo alias huius loci difficultates, in quibus Principi Interpretum Maldonato, aqua hæſit: nedum inſcio mihi. De præſenti iam expono, quid cogitarim. 1191.

Per Euchariſtiam æternam Verbi generationem imitamur.

Ioan. 6.

Æternus Pater, cùm in principio, abſque principio, Verbum ſuum produxit, generationem illam non ſuſpendit: ſed, quo tunc modo genuit, eodem & nunc gignit per intellectum: vt in quouis totius æternitatis puncto, veriſſimè dicat Pater: *Ego hodie genui te.* & ſimiliter infallibilis aſſerat Filius: *Ego viuo propter Patrem.* quia actu ab illo accipit viuam Deitatem: vn- 1192.

Id declaratur.

de euidenter ſequitur, & primum eſſe, (vt barbaro noſtro more loquar,) & conſeruari Filij, idem eſſe: indignum enim eſſet Verbi, aliunde conſeruari, quam vnde eſt; & indignum Patris, non ſemper dare, quod ſemel dedit: vt ſemper in actuali Patris exercitio perſeueret. In hoc ergo videtur ſita comparatio: quaſi dicat Chriſtus: Ego in ſpiritu meo per fidem, atque gratiam vos genui, & filios adoptaui: voloque, vt eodemmet ſpiritu meo conſeruemini: vt, quemadmodum me Pater ſemper gignit; ſic videar vos ſemper generare. Diſcrimen tamen maximum, quod attinet ad præſens, illud intercedit; quòd, cùm id, quod initio communicatum eſt Verbo, fuerit infinitum, & incapax accretionis; non poteſt augeri Verbum, quamuis ſemper à Patre producatur: at, cùm illud, quod in prima generatione, ab ſpiritu Chriſti accepimus, ſit limitatum; in immenſum deinde creſcere poteſt. Tribuit itaque nobis ſeipſum in cibum, vt non ſolùm inde filios conſeruet, vnde produxit: ſed etiam continuò reddat impenſiùs meliores. Propterea ergo non dixit Chriſtus: (verba ſunt Auguſtini hic in Catena:) *Sicut manduco Patrem*, &c. *non enim filius, participatione Patris fit melior: ſicut participatione*
Auguſt. *Filij, per vnitatem Corporis eius, & Sanguinis, quod illa manducatio, & potatio ſignificat, nos efficimur meliores.* Vno verbo: Euchariſtia ſic eſt Sacramentum filiorum, vt ad æmulationem diuinæ generationis, vnde fauſtè genuit, inde nutriat generosè: licèt de nutrimento magis, ac magis ſimiles, & ideò nobiliores euadamus. Rem clariùs ex adducendis penetrabis.

1193. Arguebat Deus duram fidelium ſuorum conditionem, ingenium proteruum, ingratam indolem; teſtimonióque cæli, ac terræ aduocato, id, tanquàm malitiæ apicem, protulit: *Filios*
Iſaiæ 1. *enutriui, & exaltaui: ipſi autem ſpreuerunt me.*
Euchariſtia nutriens gignit. Iſaiæ 1. num. 2. Mirum dictu! Conſtituit Chriſtus fideles ſuos, populum acquiſitionis, gentem ſanctam, regale Sacerdotium, vt noſti; cumulans illis regias coronas, tiaras pontificales, vt Reges Inferno imperent, & Sancta Sanctorum cæli penetrent Pontifices; immane, quantùm hoc reapſe ſuperat præſumptuoſam cupidinem Oziæ! & tamen cùm poſſet Deus ex huiuſmodi beneficiis collatis, humanam ingratitudinem coarguere; ſolummodo præſtitum illis obiicit nutrimentum. Et cur ita? Quia, cùm prædicta omnia fideles compararent de filiatione; ſatis illa putauit expreſſa, dum filios appellauit. At non putauit, dignam filiationem proferri, niſi nutrimentum, quo generosè creſcit, explicaret. Ecquod, inquis, tam eximium nutrimentum? Lyranus ibi, licèt rem
Lyran. coarctet ad Eccleſiaſticos: *Filios, ſcilicet, Clericos generaliter ſumptos: ipſi namque præ cæteris Catholicis pane ſacra Scripturæ, & Euchariſtiæ Sacramento ſunt nutriti.* Et meritò: ſunt enim magis filij, qui frequentiùs communicant; quia tantæ filiationis ius ſenſim robuſtant, & eius titulos reddunt clariores. Habet tamen multùm
Septuag. Hieron. emphaſis ad rem noſtram verſio Septuaginta, quam ſequitur Hieronymus, qui pro, *nutriui*, legunt, *ἐγέννησα*, *genui*. Nutrit enim ſic Euchariſtia filiationem, vt (quod in diuina eueuenit,) perpetuò nos gignere videatur.

Allucebit his Paſchaſius de Sacram. cap. 10. 1294.
Quantum diſtat vita illa æterna, ab iſta mortali vita: tantum & iſte cibus omnino præeminet ab illo *Et quorſum.*
communi, quo ſimul nobiſcum etiam animalia viuunt: & ideò communis appellatur; quia omnium Paſchaſ.
eſt, bonorum, ſcilicet, & malorum, necnon & animalium: at verò iſte, non niſi filiorum Dei eſt cibus: vt inde alantur, vnde viuunt: Chriſto enim viuimus, cuius & membra ſumus. Ingentis acuminis verba, ni cæcutis. Viuit Chriſtus ſemper ex Patre, à quo genitus: & nos commanducantes Chriſtum, per eundem, à quo geniti, ſemper viuimus: vt, quemadmodum in Chriſto non diſtinguitur vita continuata, ab accepta generatione: ſic in nobis continuata per Chriſtum eſibilem vita non diſtinguatur à generatione accepta, qua in eodem Chriſto fuimus reproducti. Inde alimur, vnde viuimus: & vt primam vitam accepimus in Chriſto generante, eandem eodem nutriente continuamus. Et meritò: indecenter enim, vt mancipia aleremur, qui nati filij: neque ita propriè diuinum imitaremur Filium, niſi indidem conſeruati, vnde geniti: & conceptam in Chriſto vitam, cuius membra ſumus, hanc eodem Chriſto nutriti conſeruemus. Exemplo, vt meliùs dicenda capias, iam dicta illuſtro breuiter.

Neſcio quid ſpirituale præ ſe fert phœnicis 1195.
origo, de quo ſuprà plura. Vindemiat hæc auis
Sabæam pompam, vindemiat odorata germina; *Phœnix vnde gignatur.*
format inde, aut tumulum, aut thalamum pretioſum: conſcendit hunc, & Solem inuocat ſiſtentem: qui vibrato è cæſarie, aut crine flauo, aut fulmine benigno, aromata incendit: creſcit ambitioſus ignis, & odorum reſpiramine ineſcatus, & alarum ventilantium perflamine: vitali fine decedit phœnix, & in ortum feſtinus mori gaudet: reperit in ſepulcro cunam, in morte vitam, iuuentam in ſenectute: & nouam è Solis feruore generationem. An tam pura generatio non redolet ſpiritum? Ideò Poetarum amœnior, hæc memorans ſubiungit:

Hic neque concepto fœtu, neque ſemine ſurgit.

At, vnde putes, vitam è Sole conceptam nutriri potuiſſe? Ab ipſo Sole. Idem Claudianus: Claudian.

Non epulis ſaturare famem, non fontibus vllis
Aſſuetus prohibere ſitim: ſed purior illum
Solis feruor alit.

Nimirum, vt inde alatur, vnde vixit; nec degeneri nutrimento, à generatione polluatur: quo vita accepta, & eiuſdem conſeruatio, in radio, & per radium ſolarem non diſtinguatur. Sic in generatione iuſtorum, & conſeruatione. Et quis ſcit, an id voluerit Propheta, cùm dixit: *Iuſtus, vt palma, florebit.* Pſalm. 91. Ter- Pſal. 91.
tullianus lib. de reſurrectione, cap. 13. legit: Tertull.
Iuſtus, vt phœnix, florebit. Neque ſine guſtu ad rem, iuſtus, quà phœnix eſt, florere dicitur: nam, vt initio dicebam, ab eadem Euchariſtia pulchrè floret: vt ſit flos plumarum, phœnix foliorum: flos volatilis, phœnix odoratus. Hoc ſi noluit Dauid, volunt tamen pulcherrima alia ſacra teſtimonia, quæ ſubiungo.

Veniens Chriſtus, à nobiſque per fidem, & 1196.
gratiam exceptus, in diuinam filiationem nos
adoptauit: vnde Ioannes: *Dedit eis poteſtatem* Ioan. 1.
filios Dei fieri. cap. 1. n. 12. explicánſque deinde

huius

huius generationis modum, viſus phœniceam quandam originem apponere: *Qui non ex ſanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri; ſed ex Deo nati ſunt.* Quidquid hîc eſt, reuerà ſpiritus eſt, vt meliùs vnicuique iuſtorum videatur conuenire, quod *neque concepto fœtu, nec ſemine ſurgat*; ſed ſolummodo per ſpiritum Dei producatur. At quidem, quamuis iam carnales eſſe deſinamus: adhuc tamen carnei ſumus. Quomodo ergo tam ſubtilis, & ſpiritualis generatio in vaſis carnis fictilibus poterit conſeruari? Dices, propterea addi: *Et Verbum Caro factum eſt.* Vt hinc diſcamus, poſſe nos generationem hanc ſpiritualem, etiam in carne conſeruare: ſicut Chriſtus, à quo naſcimur, æternam ſuam generationem, in humanitate de ſe fragili, conſeruat. Bene eſt: poteſt id fieri: ſed vnde robur, vt fiat, comparabimus? *Id confirmatur* Planè, ſi germani phœnices fuerimus: ſi, vnde naſcimur, inde nutriamur: ideò enim Verbum, quod Caro factum eſt, Carnem deinde nobis in eſcam apparauit, vt nutriti eodem, vnde orimur, cæleſtem generationem conſeruemus. Pulchrè Paſchaſius cap. 20. citato, ad hunc locum: *Hoc ſanè nobis nutrimur, quod ex Deo natum eſt: dedit namque Chriſtus poteſtatem filios Dei fieri, &c.* *Paſchaſ.* *Illa ergo natiuitas noſtra, quæ ex Deo eſt, vtique ſpiritualis eſt: & hæc myſteria, non carnalia, licèt Caro, & Sanguis ſint, ſed ſpiritualia iure intelliguntur, &c. Vt inde viuamus, vbi vita noſtra ſeruatur æterna.* Seruatur, nimirum, vita noſtra in Chriſto, à quo enaſcimur; ſicut vita Verbi in Patre, à quo oritur, aſſeruatur: & ſic à Chriſto ſemper viuimus, ſicut ipſe ſemper à Patre genitus viuit Chriſtus. Et vnde Imago noſtra, diuinæ imagini ſimilior procedat?

1197. Erigitur Chriſtus in Crucem ſaluti noſtræ: hanc ille nuptiarum ſuarum thalamum caſtiſſimum conſtituens, *Et iterum.* in illa ſibi Eccleſiam deſponſauit. Interim accedit miles, & lanceà latus eius aperuit, vnde ſubitò fons cryſtalli, & pyropos emanauit: *Et ſubitò exiuit Sanguis, & aqua.* Ioannis 19. num. 35. tunc addit ſtatim Euangeliſta: *Et qui vidit, teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium eius; & ille ſcit, quia vera dicit, vt & vos credatis.* *Ioann. 19.* Aſpicin', quantum pondus verborum impendat, vt huiuſce rei fidem ſollicitet? Demus miraculum hic interceſſiſſe, quod aliqui negant: at, quot alia maiora miracula, quot rariora prodigia Chriſtus viuens, & moriens perpetrauit: quin nec verbum impendat Ioannes, fidei eiſdem ſollicitandæ? Quid ergo in hac aqua Sanguini permixta vidit Ioannes, vt huius rei fidem tantoperè perſuaſibilem commendaret? Ego crederem, cætera miracula fuiſſe fortè de difficultate excellentiora; nullum tamen hoc ad myſterij ſignificationem nobis vtilius perpetratum. Attende. Erat aqua illa ſymbolum, vt volunt Patres, aquæ baptiſmalis, ſicut Sanguis ille identitas euchariſtici: in aqua Baptiſmi orimur filij; & Sanguine euchariſtico filiationem hanc nobis Chriſtus continuat, atque perficit. Id ergo maximoperè aduertite, ô homines, clamat Ioannes: noſcite, ideò hunc potum ſolis filiis propinari, quia filiationem, quam in Baptiſmo percepiſtis Chriſto viuentes, ſolummodo Chriſtum bibentes conſeruabitis: ideò meritò vtrunque è latere ſimul manat, vt in aqua renati, Sanguine nutriamini: neque enim generationis, & nutrimenti veſtri poſſunt ſeparari principia, cum generatio nutrimento perficiatur: vt filiatio in eſſe, & conſeruari per Chriſtum, non diſtinguatur. Maius aliquid addit Paſchaſius adducto lib. cap. 55. locutus de aquæ ſtilla, quæ calici immiſcetur: *Vt quod ſimul de latere manauit, hoc totum noſter homo, his duobus renouatus bibat: vt, ſi quam peccati maculam poſt fontem traxit, habeat in hoc vndam veniæ, qua diluatur: & pretium ſuæ redemptionis, quo vnuſquiſque redemptus, de die in diem rurſus renouetur.* *Paſchaſ.* Quaſi tam generosè filiationem conſeruet Euchariſtia, vt etiam illam abolitam, immixtâ aquâ videatur reſtaurare: vt pœnitens (prætereo enim modò diſputare, an aliquando per accidens reſtituat ſpiritualem vitam hoc Sacramentum) ad illam accedens nouum Baptiſma reputet inueniſſe, ne per culpam præteritam baptiſmalis filiationis diſpendium patiatur.

1198. Sed hæc aqua calici immixta, ad maiora nos vocat neceſſariò. Videtur itaque propterea in Baptiſmo, non vtcunque nobis gratiam dari; *Baptiſmus Euchariſtiæ zelotypus.* ſed eam gratiam, quæ filios conſtituat, vt dignè filiorum hoc pabulo nutriamur. Fluit ergo è latere ſimul aqua, & Sanguis: quaſi vbi nos aqua generat, ſtatim iuncto Sanguini committat nutriendos. Parum id. Ideò videtur aqua immixta calici, immediatè in Sanguinem transformari, imò tranſubſtantiari, (eſt hæc theologizandi ratio, mihi certiſſima,) vt, quemadmodum in Baptiſmo, occulto inficientis, & rubricantis quodammodo Sanguinis myſterio, & miniſterio filios genuit: ſic in calice iam facta Sanguis enutriat eoſdem: quaſi vix computaret filios, ni nutriret: neque nutrire poſſet, niſi fieret euchariſtica. Piè inuidus, ſi fas dicere, ſanctè zelotypus intuebatur Baptiſmus Euchariſtiam. Quaſi dicat: Tam nobilis, tam generoſus eſt modus, quo fideles filiationem ſuam reficiunt, & perficiunt per Euchariſtiam: vt iam ſit timor, ne fortè baptiſmalis mei doni obliuiſcantur, & totam Euchariſtiæ filiationem referant in acceptis. Ergo agedum, fiat aqua noſtra olim generans, etiam euchariſticum Sacramentum: vt etiam illi cum Sanguine, imò iam factæ Sanguini, filiatio iſta, quæ generationem, & conſeruationem ſimilem diuini Verbi origini habet, tribuatur. Ferè hoc cogitabat Paſchaſius proximè citatus cap. 55. vbi expendens illud Chriſti dictum ad Samaritanam: *Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* *Ioann. 4.* Ioannis 4. num. 14. Neque tantum priuilegium, niſi aquæ euchariſticæ tribui poſſe agnoſcens ſic ſcribit: *Licèt priùs myſticè vinum, & aqua commiſceatur; poſt conſecrationem tamen, non niſi Sanguis bibitur: quia in ille priùs ex aqua Baptiſmatis ſuſcepti, rurſus eum eſuriendo, & ſitiendo, quotidie potamus. Nec dubium, quin ſub hoc myſterio illam bibamus aquam, de qua Dominus: Qui biberit aquam, inquit, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Proptereà non inconuenienter etiam, ob hoc ibidem aqua conſecratur, (non quòd aqua permaneat, ſed vertatur in Sanguinem,) vt ſignificet, &c.* *Paſchaſ.* Vbi deinde nouam cauſam ſubiungit, quæ huc non inepta veniret. Tu lege apud illum.

1199. Ne verò quis putet, liberè me hucvſque adductis Paſchaſij verbis viſum, vt ex hoc opeſſimo ſiliſſitionis modo imaginem, & configurationem Dei in nobis per Euchariſtiam probarem; audiat eundem Paſchaſium loco illo ex cap. 20. quem ſupra intercepi: *Longè inferiùs vita iſta temporalis, corporaliter abundans alitur cibo, & potu: longè vero excelſior, ac præeminentiùs vita illa; quæ abſcondita eſt cum Deo, quâ conformes illi, & configurati ſumus, illo ſaginatur cibo, & potu, quem de Scripturis, & de Altari accipimus; & transſubſtantiatur ad ſpiritualem: vt ibi exinde viuamus, vbi vita noſtra ſeruatur æterna.*

Euchariſtia viuam Dei imaginem nos reddit.

Paſchaſ.

Quidni enim ſeruet imaginem noſtram, & vitam Deo conſeruet configuratam Euchariſtia, quæ, vt dixi, dum eodem ſpiritu Chriſti, quo gignimur, nos enutrit; ſubſtantialis Dei imaginem imitatur & Verbi: a Patre ſemper viuens, vnde & genitum: Verbum enim degit.

1200. Iam nunc ad rem, cuius cauſa tot congeſſimus, veniamus. Videamus, oro, an ſatis decenter corruptam in ſe aliquando geſtatſe imaginem Dei Maria præſumatur, quæ nobis remedium tantum imagini reſtaurandæ apparauit. Ponderemus, an Caro illa Chriſti, quæ in Euchariſtia nos reformat, & tota eſt a Maria, aliquando ſub imagine Dæmonis, ſub mortua vitæ imagine, prudenter conſtituta intelligatur. Id quidem ſi eueniret, videretur quodammodo ſigillo reformanti, ex induſtria deformes lineas inditas fuiſſe. An verò id diuinæ prouidentiæ congruè videatur expedire, Lector viderit non proteruus. Paraſſe nobis verò Mariam Euchariſtiam, variis locis ſupra fuſe monſtraui. Lege maximè illa, vbi beſtialem nobis imaginem ereptam ab Euchariſtia per Virginem demonſtraui, quæ tota ad hunc locum veniunt aptiſſima. Sed ſubdo adhuc pauca. D. Epiphanius Oratione paſſim adducta, de Deipara: *Ipſa eſt templum minimè compoſitum, quæ lapidem cæleſtem habet Chriſtum. Ipſa nubes tonitruiformis, quæ fulgur interius in vtero geſtat. Sermonique meo atteſtatur Scriptura, dum ait: Venter tuus, aceruus frumenti, vallatus liliis. Ipſa eſt ager minimè cultus, quæ Verbum, velut granum frumenti, etiam manipulum germinauit. Ipſa clibanus intellectualis, quæ ignem, & vitæ panem habebat,* &c. *Aue, ſanctiſſima Virgo, quæ, velut rubus intellectualis, abſque combuſtione, Diuinitatis ignem tenes: clibanus intellectualis, quæ ignem, & panem vitæ calidum mundo in eſum attulit: de quo Saluator mundi ait: Accipite, & comedite: hoc eſt Corpus meum.* Elegi maximè hunc locum: quia obiter explicat, quæ de Mariana ſimilitudine ad Deum, ex Varadato attuli. Remouet Varadatus Iſaiam ab igne Diuinitatis tangendo; quia timebat comburi: remouet fideles priſcos ab eiu Verbi; quia adhuc incarne non apparuerat: vnde deerat vtrinque ſimilitudo. At Maria ignem Diuinitatis tenuit incarnandum, nec timuit incendium: nec ſolum ſuſcipit, ſed reddit nobis edibilem, vt illi configuremur: nimirum, quia illi omninò ſimilis, vtpote nunquam temporis deſigurata.

Maria nobis parat Euchariſtiam.

Epiphan.

Abſoluo Caput hoc, & Anthologiam, exhibens magnam Matrem, diuinam Cererem, filiale hoc epulum apparantem. In diuina illa orandi formula, quam Chriſtus Diſcipulos ſuos edocuit, poſtquam Deum Patrem diuino appellandum; cuius nomen in ſe ſanctum, a filiis per virtutem ſimilibus, geſtatum, volebat pariter ſanctificatum; cuius regnum hæreditario iure deriuandum publicabat; a cuiuſque participatione, ne expellerentur ingrati, paternæ voluntatis implementum ſollicitarent, intimabat: iam in quarta petitione ſic ſubiungit poſtulandum: *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.* Matth. 6. num. 11. de quo ita pulchrè dubitat Chryſologus Sermone 67. *Qui Patrem ſe nobis dedit, qui ſibi nos adoptauit in filios, qui rerum nos fecit heredes, qui nos nomine ſubleuauit, qui nos ſuo & honore donauit, & regno: ipſe nos, vt panem quotidianum poſtulemus, addixit? In regno ſuo, inter munera diuina, quid quærit paupertas humana? Tam bonus, tam pius, tam largus Pater, panem filiis, non niſi poſt datum inuidet? Et vbi eſt illud: Nolite ſolliciti eſſe, quid manducetis, aut quid bibatis, aut quid veſtiamini?* Maius ergo aliquid eſt, quod poſtulatur: vt, dum filiorum naturam, & ſimilitudinem, quæſita paterni nominis gloriá conſeruamus, quâ conſeruata regnum nobis aduenturum ſperamus: vt ſpe tanta vilibus non allecti, voluntati, & voluptati paternæ morem gerere contendamus: euchariſticum tandem Panem poſtulemus, quo firma filiationis conditio roboratur. Et fortaſſe ideò inter has ſeptem petitiones, in quibus filiationis titulum fundamus; quarta hæc in medio, & centro omnium conſtituitur: vt cæteris quodammodo vim præbeat: quia ipſa germanè filiationem hanc, dummodo Panem aſſequitur, enutrit. At, vnde nobis tam fauſtus Panis? A Maria. Idem Chryſologus: *Cæleſtis Pater cæleſtem Panem, cæleſtes filij vt poſtulemus, hortatur. Ipſe dixit: Ego ſum Panis, qui de cælo deſcendi. Ipſe eſt Panis, qui ſatus in Virgine, fermentatus in carne, in paſſione confectus, in fornace coctus ſepulcri, in Eccleſiis conditus, illatus Altaribus, cæleſtem cibum quotidie fidelibus subminiſtrat.* Tu illatam ſæpè conſequentiam hinc iam infer. Ego aliò propero.

1201.

Idem oſtenditur.

Matth. 6.

Chryſol.

ANTHO

ANTHOLOGIA XVIII.

Mariæ vel honor, vel infamia, in Chriſtum deriuatur.

§. I.

Parentum de ſpiritu, imò & de ſanguine generoſitas in filios deriuatur.

1202. *Generoſitas ſpiritus, & ſanguinis in filios deriuata.* SVPERFLVVM videbatur, concluſionem anthologicam probare, cùm ipſam ingenuè concedat D. Thomas, cúmque eandem iam ſuprà, vbi de Maria Matre idonea, fuſiùs confirmarim. Quia tamen, quò illa clariùs patuerit, eò robuſtius pro Conceptione immaculata deducitur argumentum: illam prætereundam non putaui, quin pro viribus, congeſtis vndique teſtimoniis manifeſtiorem reddere contenderem. Acutis ergo fortaſſe aliquaodo, vtplurimùm tamen ſolidioribus ſententiis adhærebo. Quà non curà Euangeliſta, parentum Baptiſtæ ſplendores
Luc. 1. curauit propalare? *Fuit in diebus Herodis Regis Iudææ Sacerdos quidam, nomine Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius, Eliſabeth: erant autem iuſti ambo ante Deum,* &c. Luc. 1. n. 5. Quorſum enim, tam accurata genographia Præcurſoris, quem virtus propria, munus, & paſſio decorauit? Nota Ambroſij reſponſio ad hunc locum: *Docet nos Scriptura, non ſolùm mores in iis, qui prædicabiles ſunt; ſed etiam parentes oportere laudari: vt veluti tranſmiſſa immaculatæ puritatis hæreditas, in iis, quos volumus laudare, præcellat: quæ enim alia intentio hoc loco Sancti Euangeliſtæ, niſi, vt Sanctus Ioannes Baptiſta nobilitetur, parentibus, miraculis, munere, paſſione? Sic etiam Sancti Samuel mater Anna*
Ambroſ. *laudatur: ſic Iſaac à parentibus nobilitatem pietatis accepit, quam poſteris dereliquit.* Ac ſi vix pro dignitate, miracula præcedentia, mores deinde, munus, mors Baptiſtæ collucerent, ſi hæreditarius à parentibus ſplendor caligaret.

Et nota, ad Abiam vſque longiſſimum pro-
1203. genitorem referri Zachariam, ſicut & vxor eius, vſque ad Aaronem retrotrahitur: neque enim
Baptiſtæ laus. ſolùm parentes; ſed & horum maiores ad dignitatem Baptiſtæ, pro dignitate laudentur, neceſſe eſt. Idem Ambroſ. *Sacerdos Zacharias, nec ſolùm Sacerdos, ſed etiam de vice Abia, id eſt, nobilis inter*
Ambroſ. *ſuperiores ſemine. & vxor eius, de filiabus Aaron. Non ſolùm igitur à parentibus, ſed etiam à maioribus, Sancti Ioannis nobilitas propagatur, non ſæculari poteſtate ſublimis, ſed religionis ſucceſſione venerabilis. Tales maiores habere debuit præcurſor Christi: vt non repentè conceptam, ſed à maioribus acceptam, & in ipſo infuſam iure naturæ, prædicare fidem Dominici videretur aduentus.* Sic virtus Baptiſtæ clarior, quò olim charior parentibus: & in eo venuſtior, quò ab illis vetuſtior proueniebat: quia, nimirum, licèt eſſet felicior ſuis meritis, quàm paternis; his tamen etiam felix habebatur: quaſi ad felicitatis cumulum, & decorem, alterum ſine altero claudicaret. Euſebius Gallicanus hom. 2. de illo: *Beatus Ioannes à Sancto Spiritu, etiam in maiorum ſuorum titulis prædicatur:* *Euſeb. Gal.* *non tam de veteribus conſecuturus laudem, quam vt magis in exemplum creſceret, dum nouis virtutibus antiquorum ſuperas dignitatem. felix parentum meritis, felicior ſuis.* Itaque Ioannes ſolis parentum meritis caligaret: dum tamen illa additis ſuis comit vberioribus, indidem etiam comptior euadit.

Pendenda tamen in hanc rem verba Angeli, 1004.
quibus Baptiſtam genitori nunciauit: ibi enim, poſtquàm naſciturum puerum, Orbis gaudium, *De eodem Baptiſta.* quia magnus apud Deum futurus, pronunciat, ſic concludit: *Multos filiorum Iſrael conuertet ad Dominum Deum ipſorum: & ipſe præcedet ante illum in ſpiritu, & virtute Eliæ.* *Luc. 1.* n. 16. Promittitur cupido patri filius; ſuſpiranti ſeni ſucceſſor: nec tamen decus inde familiæ addendum, neque tanto hærede domus felicitanda declaratur: totus in ſpiritualem populi vtilitatem dirigitur ſcopus. Et cur ita? Idem Euſebius citatus: *Angelus, dum pro incolumitate Iſraelis expectatum reddit oraculum,* *Euſeb. Gal.* *non tam ſeni ſobolem, quàm Pontifici promiſit hæredem: quia dum tante Prophetæ præparatur ſucceſſor generis, plebi proſpicitur ſpes ſalutis. Propterea de eo in Euangelio memoratur: Et multos filiorum Iſraël conuertet.* Quaſi dicat: Zachariæ: non tam quà ſeni, id eſt, homini; ſed quà Pontifici, id eſt, ſancto, filium deſtinari: quia non poterat tam eximio Vati, & tot virtutibus decorato parenti genus ſpecioſius prouenire, filius gratior, quàm qui inſtar Pontificis, totus in populi ſalutem impenderetur. Et quid hoc eſt aliud, quàm minùs decentem venire tanto Præcurſori parentem: ſi non his eniteret dotibus, cui illuſtriſſimus aliàs filius reſpondere videretur?

Et benè in virtute Eliæ venturus prædicatur: 1205.
quia generoſos illos, & zelotypos ſpiritus Eliæ animaturus; quaſi non tam Zachariaci ſanguinis, *De illo adhuc.* quàm Eliaci animi, filius exhibendus: quaſi Zacharias vndique Eliæ virtutibus eſſet condecorandus antiqui, vt Eliæ nouelli genitor crederetur. Propterea, cùm Ioannes apud impios ſe non eſſe Eliam fateretur, Ioan. 1. n. 21. Chriſtus tamen *Ioan. 1.*

pleno ore illum Eliam vocat Matt.17.n.12.Fatetur enim Dominus de ſpiritu,quod Ioãnes meritò de perſona denegauerat. At,ſi tã frequens erat Iudæorum opinatio, ſi tantùm increuerat error, quo putabant, ipſiſſimum Eliam eſſe Ioannem, cur non præcauet Dominus, ne fortè ex verbis eius, errandi anſam teneri adhuc Diſcipuli arriperent? Reſpondeat D.Gregor.hom.7. in Euang. *Quia iuſtum ſibi erat, vt & Diſcipulis Dominus ſpiritualem de Ioanne ſententiam diceret: & Ioannes eiſdem turbis carnalibus, non de ſpiritu, ſed de corpore reſponderet.* Credo,quia nihil,quod carnale foret,ex ore Chriſti poterat Ioanni conuenire, qui à tanto parente talis gignitur,vt à priſeo Elia ortus diceretur. Sed ad matrem Samuelis, ad quam alludebat initio Ambroſius, veniamus.

Gregor.

1206. Prouocabat Annam,& affligebat eam æmula eius. *Porrò illa*, loquit Textus, *flebat, & non capiebat cibum.* 1.Reg.1.n.7. Nunquid erat inedia iſta à zelotypia orta,& obſtinatione? Abſit:ſic enim docilis erat Annæ animus, vt ad primum mariti verbum,tota obediens iam cibum caperet, n.9. ſed eum cibum,& potum, qui ſobrietatem probarent, & vel leuiſſimam vmbram auerterent ebrietatis,n.15. Et quid ſibi vult in media afflictione tam conſtans animus,ieiunium tam deuotum? A Deo potiùs,quam a marito filium ſperabat,& filium precibus impetrandũ, Deóque dicandum,inſignis fore virtutis præſagiebat:voluit ergo talem ſe gerere,iis nitere virtutibus,vt illas in filium transfundere videretur. Idem ſuo modo Samſonis matri accommodat Ambroſius lib. de Elia, cap. 6. vbi ita: *Nonne ſterilitatem matris Samſon, vini abſtinentia fecundauit, & parentem fecit ſterilem: quoniam iuxta preceptum Domini vinum non bibit? Nonne Annam commendantem exaudiuit Dominus,& infœcunditatem eius ſoluêre ieiunia? ex quibus duo generati, vnus fortiſſimus,alter obſeruantiſſimus,dignos ſe præbuerunt,qui ieiuno gremio diu foti, & quodam abſtinentiæ effuſi vtero viderentur.* Quia reuerberabat in filiorum, ſiue fortitudine,ſiue ſanctimonia,maternæ ſplendor eximius ſanctitatis.

1. Reg. 1.

Matrum virtus filiis transfuſa.

Ambroſ.

1207. Hinc ergo eſt, vt etiam alieni,& remoti, qui nihilominùs illuſtrium Sanctorum virtutes imitantur,horum pleno ore filij nominentur: quia, cùm parentum generoſitas moribus magis,quàm ſanguine exprimatur; illíque potiùs, quàm hic, in filios transfundi videatur; meritò parentes vocas,quorum ſi minùs faciem exprimis; at virtutem omninò repræſentas. Trita in hanc rem hiſtoria Zachæi, quem Chriſtus Abrahæ filium appellauit Luc.19. num.9. Sed non trita verba D. Aſterij Amaſei apud Phot. cod. 271. vbi ita: *Quomodo ex Abraham ille, qui ex Iericho eſt Chananæa vrbe? Quid commune habent Abrahami genus, & Chananæorum? Certè manifeſtum eſt, quòd ſi non ſecundum carnem filius Abrahæ fuerit, ſed operibus, & moribus, vbi primùm ad Chriſtum ſe contulit,multò magis legitimum filium, & factum eſſe, & cognitum, quam qui ex Abrahæ viſceribus prodiêre. Sic Apoſtolus Elymam vocauit* Act. 13 *num.10. filium Diaboli. Et Ieſus item ad Iudæos,Ioan. 8.num 44. Vos ex Patre veſtro Diabolo eſtis. Zachæum igitur cùm fidem Abrahæ imitatus eſſet, (quemadmodum enim ille iuſſus reliquit patriam; ſic iſte telonium, & partas ibi diuitias abdicauit;) idcircò Chriſtus, qui eſt ipſa Veritas, meritò illum Abrahæ filium vocauit.* Hæc imitatio adoptionem pulcherrimam efformauit, qua Zachæus in Abrahæ familiam, cuius mores expreſſerat, introduxit. Adde his grauem Senecæ ſententiam epiſt. 44. *Iterum tu mihi te puſillum facis; & dicis, malignius tecum egiſſe naturam prius, deinde fortunam, cum poſſis te eximere vulgo, & ad felicitatem omnium maximam emergere. Si quid aliud eſt in Philoſophia bonum, hoc eſt, quòd ſtemma non conſpicit: omnes, ſi ad primam originem reuocentur, a Dijs ſunt, &c. Bona mens omnibus patet: omnes ad hoc ſumus nobiles, nec reiicit quenquam Philoſophia, nec eligit, omnibus lucet. E Patribus Socrates non fuit: Cleanthes aquam traxit, & rigando horto locauit manus: Platonem non accepit nobilem Philoſophia, ſed fecit. Quid eſt, quare deſperes, his te poſſe fieri parem? Omnes hi maiores tui ſunt, ſi te illis geris dignum.* Quoniam, cùm ſic inſitum ſit naturæ, vt paternæ virtutis ſplendor, & gloria in filios transfundatur; meritò viri eximij, tanquàm filios, ſint quantumuis extranei, eos recognoſcunt, qui de virtutum honore participato, gerunt ſe illis dignos.

Patres ſpiritûs parentes veriores.

Luc.19.

Aſterius.

Virtutis adoptio glorioſa.

Seneca.

1208. Sanctè ſtomachatus Chriſtus in Iudæorum perfidiam, exclamauit: *Regina Auſtri ſurget in iudicio, cum generatione iſta, & condemnabit eam.* Matthæi cap. 12.num. 42. Pende mihi, non tam in teſtem aduocari Reginam Saba, quam in Iudicem: non tam, vt arguat exemplo,quam vt poteſtate condemnet. Sed, proh fidem Euangelij! & vbi illa promiſſio Apoſtolis, Patriarcharum filiis, & Prophetarum facta fauſte, quòd ipſi, nimirum, iudicandis Iſraelitis ſint ſeſſuri? Eſto ſit Regina iam ſancta: nunquid non peregrina? nunquid non genere barbara? Cur ergo Abrahæ ſucceſſoribus in ſupremo throno ad iudiciariam poteſtatem immiſcebitur? Quia virtutis imitatione dignam ſe geſſit, quæ Patriarcharum familiæ inſereretur: noſceret hanc iam filiam Abraham, cui mores ſuos transfuſos agnoſcebat. Ideò Dauid ad illam Pſalmo 44. *Audi, filia, & vide*, &c. Quidni enim iam filia ſit, quam pro ingenita quodammodo rerum conditione ſplendor paternæ ſanctitatis afficiebat? Grauiter D. Paulinus epiſtola 1. *Iam tunc, ſcilicet, Sponſum ſuum ventura de Gentibus Regina deſiderans, in odorem ſpirantis ladè a Propheta ſuo Chriſti, circumamicta varietate, in veſtitu deaurato, & populi, & paternæ domus obliuiſcebatur: barbara natione, non animo: & in aperto peregrina, ſed in occulto Iudæa, Sanctorum fieri ciuis optabat: vnde non ſolum cæleſti præmio reſurrectionis beata, ſed etiam poteſtate Apoſtolorum; de Iudæis adulteris iudicandis, ipſius ore Iudicis digna cenſetur.* Iam itaque non erat aduena, & peregrina: ſed erat ciuis Sanctorum, & domeſtica Dei, ſuperædificanda in Prophetis, & in Apoſtolorum familiam inſerenda.

Math.12.

Hoc firmatur.

Pſal.44.

Paulin.

1209. Hinc etiam eſt, contrà reputando, vt etiam propinquiores ſanguine, & naturâ ipsâ filij, dum per vitia originem adulterant; à ſanctis parentibus pluſquàm extranei iudicentur: vtpote,in quibus pars illa melior participatæ per hæreditatem quodammodo virtutis claudicaret. Nota hiſtoriola illa Philoſophi, qui obiurgatus,quòd filium moratum peſſimè abdicaret, reſpondit:

Degeneres filij non tales reputandi.

Etiam

Etiam pediculos gignimus, quos occidimus. Perinde autumans, pediculo, aut filio degeneri vitam, & ſanguinem communicare. Vocarat epulo diues è tormentis *Patrem* Abrahamum, Luc. 16. n. 24. nec immeritò, vtpote, à cuius ſtirpe dimanauerat: nec tamen exauditur à piiſſimo aliàs Patre ad leuamen: de quo bene Chryſol. Ser. 122. *Modò cognoſcis Patrem: & modò tibi Patrem ſe eſſe neſcit, quem in Lazaro Patrem ſic ſpreuiſti. Modò tibi iuſtus occurrit, qui nunc, vt tibi poſſet eſſe, diu Lazarum paſſus eſt cruciari. Infelix, quem ſic ipſa origo arguit, quem ſic ipſe lucis author addicit. Infelix, cui in iudicio pro magnitudine criminis, non miſereri genitor, non pater ignoſcere, non affectio potuit ſubuenire.* Nota illud, *quem ipſe lucis author*, &c. degenerem, nimirum, ipſe Abraham inſtar vilis pediculi abiiciebat: ipſe, qui illi huius lucis vſuram dederat, tenebris nunc eundem addicebat: pediculum putabat genitor iam ſeuerus, cui cum ſanguine generis, virtutis generoſitatem non infuderat. Dignus hac pœna, quia ſummum ornamentum, quod à virtutibus ſanctiſſimi Parentis trahere poterat, non curauit.

Luc. 16. — *Chryſol.*

1210. Mira ſunt in hanc rem verba illa Iobi de Impio: *Deus ſeruabit filiis illius dolorem patris: & cum reddiderit, tunc ſciet.* cap. 21. num. 19. Id eſt, pœna illius delictis debita filios opprimet. Quis enim non opponat illud Ezechielis, vbi poſtquam aſſeuerat Deus filios pro parentis culpa non puniendo, concludit: *Ecce omnes animæ meæ ſunt, vt anima patris, ita & anima filii mea eſt. Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur.* cap. 18. num. 4. Ecquæ textuum antinomia intricatior? Soluit tamen hanc optimè D. Auguſt. tom. 4. de Conſ. Euang. cap. 4. idque, ſententia in præſens commodiſſima: *Repromiſit quidem Dominus reddere ſe peccata patrum filiis; ſed his, qui oderunt eum, hoc eſt, qui in paternis malis verſati ſeruiunt idolis, ſicut & patres illorum,* &c. *Sicut enim iuſtorum filii, & ipſi iuſti, nobilitant in ſe genus iuſtitiæ, dum & patrum, & ſuâ iuſtitiâ ſublimantur: ita nequiſſimorum, & ipſi filii nequiſſimi crementum faciunt malitiæ; quia & malorum filii ſunt, & nequitiam eorum exemplarunt ad perditionem multorum.* Neſcio enim, quomodo peccatoris nequitia, à parentum videtur prauitate cumulari: ſicut ſanctitas iuſti de parentum ſanctitate ſplendidior irradiat, vt non concepta ſubitò, ſed hæreditario accepta iure, incrementis maioribus vtraque cumuletur, ſiue præmiis, ſiue pœnis participandis.

Iob 21. — *De virtute, aut vitio parentum, filios conſequi.* — *Ezech. 18.* — *Auguſt.*

1211. Properabat Dominus Sodomam euerſurus: nec tamen celandum amico Abrahæ negotium ſuſtinebat: & hanc inter alias cauſam ſubdit: *Scio enim, quod præcepturus ſit filiis ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, vt cuſtodiant viam Domini, & faciant iudicium, & iuſtitiam: vt adducat Dominus, propter Abraham, omnia, quæ locutus eſt ad eum.* Geneſ. 18. num. 19. Certè quamuis Abraham filiis monita, & piiſſima conſilia adhiberet, ni tamen iſti virtutem ſequerentur, nequaquam in illis factæ Patri promiſſiones implerentur. Si ergo propria horum virtus præmia conſequitur; cur *propter Abraham* dicuntur adducenda? Quia filiorum virtus ſic de paterna virtute quaſi per hæreditatem accepta ſublimabatur reddita ſplendidior; vt ob illum tantummodo reddi præmia viderentur. Id clariùs innuunt, qui cum Auguſtino mox citando, legunt: *Vt adducat Dominus in Abraham omnia,* &c. in illum enim quodammodo adducebatur poſteà implementum promiſſionum, qui virtute ſua merita filiorum cumulabat. Adhuc aliquid addit Auguſtinus ad hunc locum tom. 4. lib. 1. quæſt. 38. *Ecce, vbi promittit Dominus Abrahæ non ſolùm præmia, ſed etiam obedientiam iuſtitiæ filiorum eius, vt circa etiam præmia promiſſa compleantur.* Nihil enim gratius patri eſſe poterat, quàm talem eſſe, vt in filios non ſolùm promiſſa transfunderet, ſed virtutis, quibus fundata promiſſa implerentur. Adde, nec in filiis ſanctis has virtutes ſic pulchras apparituras præmiis conſequendis, niſi de parentis ſanctiſſimi radiis illuſtrarentur. Huc faciunt verba Imperatoris Commodi, ad milites de patre ſuo Marco, apud Herodianum lib. 1. *Lubentiùs me commilitonem, quàm filium appellabat: quippe hanc naturæ appellationem; illam verò virtutis communicationem exiſtimabat.* Malebat enim ſenex videri virtutem potiùs, quàm ſanguinem filio transfudiſſe.

De hoc plura. — *Geneſ. 18.* — *Auguſt.* — *Herodian.*

Sed, quamuis, quæ hucvſque diximus, ſint veriſſima, plúſque à parentum virtute, quam ab eorundem ſanguine filii illuſtrentur, pretioſiſſimum tamen eſt, ſi filii non ſolùm hæreditariam ab illis virtutem ſpiritus; ſed etiam ſanguinis nobilitatem ſortiantur: vt vtrinque generoſitatem transfuſam accipere videantur. Omnia enim in electioribus ſuis quandoque conſpicua voluit Deus: cui licèt nobilitas maiorum cum virtute comparata ſordeat; nouit tamen virtutem huic adhærentem, illuſtriores mittere radios, & coruſcare fulgentiùs. Ideò Præcurſorem ſuum, de quo initio huius tituli tot congeſſimus, non ſolùm ſanctitatis voluit hæredem, ſed etiam nobilitatis ſplendidiſſimæ: comitur enim ſanctitas huic innixa, & iſta ſanctitati innexa auguſtius aliquid, & ſingularius ſpiret, neceſſe eſt. D. Paulinus loco ſuprà citato ex Luca, vbi Zacharias, & Elizabeth de genere Aaronis commendantur, ſic habet epiſt. 10. de marito: *Laudaturus vitam, genus antè laudauit, vt venerabilior exiſteret, qui ſanctis parentibus reſponderet ſanctitate ingenita, quaſi quadam iuſtitiæ hæreditate, qui illud principale in Sacerdotibus nomen Aaron, & honoris in munere, & generis in vxore ſucceſſor referret.* Quid autem ſibi velit hac generis ſucceſſione (quam etiam ipſe Zacharias ab Aarone deſcendens referebat) per vxorem; paulò pòſt explicat locutus de Elizabetha: *Dignior & vera Sacerdote, & filio Prophetis præferendo, quam diuinis idoneam dotibus non ſolùm vita iuſtitia, ſed familia prærogatiua feciſſet.* Quaſi minùs dignè Præcurſor naſceretur, niſi mater ſanctitatem, ſanguinis ſplendori copularet. 1212.

Nobilitas naturalis, vnde pretioſa. — *Paulin.*

Quid? In ſemetipſo hunc tenorem ſeruauit ipſe Deus: quæ enim vſquam, ſiue fidem, ſiue geſta, ſiue antiquitatem reſpicias; cum Dauidica familia potuit comparari? At hinc ortus Chriſtus: cuius proſapiæ ſplendorem, poſtquam latè expendit citatus Paulinus, ſic concludit: *Quia dignum erat, vt Vnigenitus Dei, & primogenitus totius creaturæ, atque vniuerſi corporis Caput, etiam in generis corporei dignitate primatum teneret: vt vnus in cælo Dei Filius ante ſæcula ineffabili natus exordio, etiam in terris illuſtrium ſiculorum ſibi apicem vendicaret: Regum pariter, & Sacerdotum (vt duo teſtantur Authores) clara progenies.* Quaſi, 1213.

Mariæ nobilitas auita. — *Paulin.*

diuino Spiritu afflante, ideò Euangeliſtæ duo tam fuse, nobiliſſimam Chriſti progeniem nobis deſcriberent; vt in illo, cum Diuinitatis candore, cum ſpiritus præcellentia, illuſtrem materni ſanguinis purpuram radiare cognoſceremus: minùs enim decenter Diuinitas in abiecta ſtirpe corporaliter requieſcere videbatur.

1214. Vtranque ſplendoris conditionem, de Maria Chriſtum paritura, ſignificatam voluit Salomon, meliori præludens Salomoni: *Ferculum fecit ſibi Rex Salomon de lignis Libani*, &c. Cant. 3. num. 9. Id eſt, Mariam Matrem, in cuius geſtaretur vtero, ſibi ædificauit, vt ſuprà latè probaui. Sed, cur de lignis Libani, ſiue cedris, quæ de incorruptibilis nobilitatis conditione, de generoſo ingenio, cæterarum plantarum principes exiſtimantur? Reſpondet ibi Guillelmus: *Ligna hæc, nempe, cedri, imputribilia, & procera valdè, ſanctos Patriarchas deſignant, vita ſublimes, fama imputribiles: nam etſi corpora in pace ſepulta ſunt; nomina tamen eorum viuent in ſæcula: corpora, non nomina ſepulta ſunt. Putruerunt pro conditione legis humana corpora, ſed non nomina: nam, iuxta ſententiam Sapientis, memoria iuſti cum laudibus, & nomen impiorum putreſcit. De præclaro igitur hoc Patriarcharum ſanguine Virginem, de qua naſceretur, creans, de lignis Libani hoc ferculum ſibi fabricauit.* Ac ſi quodammodo vireret minùs gloria diuina, ſi putreſcenti impiæ familiæ caligine offunderetur in Matre: nec ita vernaret incorruptibilis ſplendor auitæ ſanctitatis, niſi in præclaro ſanguine, & nobiliſſima ſplendentis ſtirpis conditione fundaretur. Hac mente abſque dubio Eccleſia Deiparę concinit: *Conceptio glorioſa Virginis Mariæ, ex ſemine Abrahæ, orta de Tribu Iuda, clara ex ſtirpe Dauid.* Quaſi aliquid ad decentiam tantæ Matris, humanæ nobilitatis ſplendor, regalis generis cumulus conducat.

Cant. 3.
Et virtuti commenda.
Guillelm.

1215. Adhuc iterum Eccleſia idem teſtatur, dulciſſimam ſibi Antiphonam vſurpans: *Regali ex progenie Maria exorta refulget.* Quidni, ſi id etiam, tanquàm aliquid grande, priſcis Sibyllis creditur reuelatum? Nota Erythrææ carmina:

Ieroſl de auita Mariæ nobilitate.

Cerno Dei Matrem, qui ſe demiſit ab alto,
Vltima felices referent cùm tempora Soles:
Hebræa quem Virgo feret de ſtirpe decora.

Sib. Eryth.

Quia indecora ſtirps, proſapia ignobilis Virginem illam Theotocon dedecebat. Concinit Libyca Sibylla, quæ addit:

Æquus erit cunctis, gremio Rex membra reclinat
Regina mundi.

Sib. Lib.

Vt Regi cæleſti, humanam Reginam electam agnoſcamus. Sed, quoniam de humana Mariæ nobilitate iam ſupra ſatis: do tantùm Iſaiæ oraculum cap. 11. num. 1. *Egredietur virga de radice Ieſſe: & flos de radice eius aſcendet.* Vbi oculatiſſimus Propheta ſatis innuit, minùs pro dignitate redolere diuinum florem, niſi humana virga, & Virgo Ieſſæam, regiam, ſcilicet, radicem ſortiretur, vt ſpiritus pariter, & ſanguinis generoſitatem, in Filium, vtcunque fieri poterat, transfundere videretur. D. Epiphanius Orat. paſſim adducta. *O beata radix, quæ hunc produxit! De hac Iſaias Propheta turturis in deg emens ſubmurmurat, igneâ linguâ exclamans: Orietur virga de radice Ieſſe, &c. De radice Ieſſe ortus eſt Rex Dauid, & de Tribu Regis Dauid, Sancta Virgo: Sancta, inquam, & ſanctorum virorum filia.* Sic illuſtris Mariæ ſanctitas, in regia nobilitate fundata venit ſpecioſior: nec debebat Chriſtus Dominus, hoc honoris iuſti, quidquid id eſſet, ſibi inuidere.

Iſaïæ 11.
Epiph.

Iam ergo ex dictis, iterum reformo argumentum iam ſuprà factum; ſed nouis ad hominem lemniſcis condecoratum. Ex doctrina Angelici Doctoris honor, vel infamia Mariæ in Chriſtum deriuatur: ergo, quò honor magis in Matre excellentior, eò Chriſtus condignior apparebit. Planum. Tunc ſic. Sed, quia generoſus honor parentum, tam ſanguine, quam ſpiritu filiis communicatur, vt vidiſti, noluit Chriſtus, vt Matri ſplendores iſtiuſmodi deeſſent: vnde & illam in ipſa Conceptione à ſanguine nobiliſſimo, & regaliſſimo efformauit. Ergo à fortiori illam ibidem Spiritu ſanctiſſimo informauit. Probo conſequentiam. Chriſtus de Matre ſub ignobili ſanguine concepta minùs luceret, indecens appareret: ſed nobilitas morum apud Deum, & apud prudentes quoſque, multò plus penditur, quam naturæ nobilitas: ergo à Matre ſub ſpiritu culpæ ignobiliori concepta, multò indecentior Chriſtus appareret. Niſi dicas, magis à ſanguine, quàm ab ſpiritu ignobili, notam inuri filiis: ac ſi generoſitas, aut ignobilitas hæreditaria, magis de ſemine, quam de ſcelere penſitetur. Negat id ratio, negat fides catholica, negant id paſſim Philoſophi, quos de immenſa farragine piget tranſcribere. Qui ergo, vt decentior euaderet, immaculatæ nobilitatis ſanguinem in Matre affectauit; certe intemeratæ innocentiæ ſpiritum nobiliſſimum eidem impertiret. 1216.

Mariæ, vel honor, vel infamia in Chriſtum deriuatur.

§. II.

Maria propinquior Chriſto ſpiritu, quàm corpore: carnalis partus gaudia, ſpiritualis doloribus compenſauit. Rachel vera: cæleſtis Heroïna.

CONTRA præpoſitum, & illud, ni fallor, robuſtum argumentum, id tantummodo valide opponi poterat, ſi Maria magis carne, quàm ſpiritu Mater probaretur. Sed hoc quàm falſum? Obuia cuiuis illa Auguſtini verba: *Nihil materna propinquitas Mariæ profuiſſet, niſi felicius Chriſtum corde, quàm corpore geſtaſſet.* Quia, vt benè notat noſter Delrius ad cap. 4. Cant. num. 9. ſine fide, & dilectione propinquitas illa nihil ad meritum prodeſſet: ſed fides hæc, & dilectio, ſine illa propinquitate, tam excellens non fuiſſet. Mater igitur ſuo modo magis ſpiritu, quàm corpore: ad quam proinde incarnationis tempore nuncius præmittitur Paranymphus, vt grauidanda Verbo, (noſti Leonis Magni magnam ſententiam,) *priùs illud mente conciperet, quàm corpore.* De quo iam multi felices paginas, cum Salazare Principe adimplerunt. Adhuc tamen multa nobis, 1217.

Maria quodammodo magis Mater ſpiritu, quàm corpore.
Auguſt.
Delrius.
Leo Mag.

biſ, ſi minùs æque pulchra; intacta tamen ſuperſunt apponenda.

1218. *Id ſuus pro-iatur.* Pende mihi totum Canticorum librum ex communi ſententia tot ſanctiſſimorum iuxta, & doctiſſimorum Virorum calculo conſirmata, de Maria præcipue litteraliter explicandum. Euolue ergo volumen plenum, totas paginas, & nuſquam Virginem appellatam Matrem ſubnotabis: paſſim verò Sponſæ, Sororis, Amicæ titulis inſignitur. Et cur ita? Reſpondet Guillelmus ad illud Canticorum 4. num. 9. *Vulneraſti cor meum, Soror mea Sponſa*, verbis in Catena Delr. intercep-*Guillelm.*tis: *Non putatur tanti fieri; quia ſit Mater eius corporalis, cùm ſpiritus ſit, qui viuificat, caro non prodeſt quidquam. Et ideò maluit laudari, vt Matrem ſecundùm ſpiritum. cùm huius comparatione, videatur illam non eſſe ſecundùm carnem, dicens: Quid mihi, & tibi eſt, mulier? Alias dicenti cuidam: Ecce Mater tua, & fratres tui, reſpondit. Quæ eſt Mater mea, & qui ſunt fratres mei? Sed, vt intelligimus, magis diligi, & maiorem eſt, quia eſt eius Amica ſpiritualis: quod tamen tam excellenter non eſſet, niſi etiam corporalis Mater Verbi eſſet.* Si igitur maternæ carnis nobilitati, ſibi conſulens Chriſtus, ſic conſuluit, quomodo nobilitati ſpiritus, quo illum ardentiùs Maria & concepit, & peperit, indormiuarct?

1219. *In Annunciat. Mariæ. Luc. 1.* Dubitabat virguncula de tenore tanti myſterij peragendi; vnde que flos pudicus, etiam immiſſo fructu, non corrumpendus: ad quam tunc Angelus: *Spiritus Sanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.* Luc. 1. num. 35. Sed nónne ſatis, ſi Verbum ipſum incarnandum deſcenderet: quin prævia Spiritus Sancti miſſio deſideraretur? Ad myſterium ſatis: attamen ad pleniorem myſterij excellentiam, Spiritus Sanctus illapſus conuenientiſſimus. Scite Euſebius Gallicanus homilia 2. de Natiuit. *Quid primùm mirer, quidue poſtremum, quòd ſine conceptu eſt collata fœcunditas. an, quòd per partum, magis eſt glorificata* *Euſeb. Gall.* *virginitas? Sed non mirum, ſi ita peperit. Talis erat ille, cui nupſerat: ait enim Angelus ſtupenti Mariæ: Spiritus Sanctus ſuperueniet in te. Ecce prabitura Deo vaſ eius corporis ſui habitaculum, priùs mente efficitur Dei templum.* Non decebat tantum Sponſum deflorata aliquando corporis integritas. Credo. quia dedecebat magis corrupta aliquando ſpiritus virginitas: de quo ſuprà egi multis; ideò prius mentem Deus ſeipſo implet, quàm corpus, cui ſemper ſpiritus nobilitas, nobilitate carnis longè pretiuſior: ſic Maria priùs mente Deum concipit, quam vtero: vt magis ſpiritu, quàm corpore, Mater eiuſdem condigna videretur.

1220. Alluſit huc abſque dubio Eliſabeth, quando cognatæ Virgini gratulatura dixit: *Beata, quæ credidiſti.* *Luc. 1.* Luc. 1. num. 45. An fortè ignorabat Mariæ beatitudinem, & plenam felicitatem ma-*In Viſitatione Mariæ.*ternitatis titulis ſtatę? Abſit. Quid ergo, tunc maximè beatam prædicat, cùm fidem commendat? Quia nouerat, illam magis ſpiritus fide, quàm carne corporis Deo adhæſiſſe: priuſque mentis ſanctitatem, quàm ſanguinis miniſterium conceptum Deo præparaſſe. Idem Euſebius homilia citata ad hunc locum: *Videamus ergo, an ſimplicem nobis hominem nouus indicet ordo ipſe naſcendi. Filius Virgini ab Angelo promittitur, à* *Euſeb. Gall.* *Spiritu Sancto daturus, & quaſi verè Deus, credendo concipitur. Non ergo vſquequaque mirѐmur, ſi is, qui fides ſemine acquiritur, ſalua maternus pudoris fide inuiolabiliter procreatur.* Nihil in rem noſtram, aut grauius, aut elegantius dici poterat. Sigillatur vteri fides, dum mentis clauſtrum, fidei ſuſcipiendæ, reſignatur. Mariæ inde vterus ſuſcepto ſemine ad partum nobilis; quia mens de fidei ſemine tacto, grauidatur nobilior. Non decebat Deum corpore concipi, niſi priùs ſpiritu conciperetur: niſi Maria ſpiritu Mater foret, indigna corpore Mater adueniret. Qui ergo taliter in illa corpoream, & humanam nobilitatem cuſtodiuit, qualiter ſpiritualis nobilitatis ſplendorem cuſtodiuiſſe exiſtimabimus?

Grauia ſunt Ambroſij verba lib. 2 in Lucam, 1221. ad verba illa Chriſti, (quæ tetigit ſuprà Guillelmus,) dum admonitus de aduentu Matris, reſpon- *De Maria magis Matre ſpiritu.* dit: *Quæ eſt Mater mea, & qui ſunt fratres mei.* Matthæi 12. num. 48. vbi ita Sanctus Doctor: *Non Mater negatur, quæ etiam de Cruce cognoſcitur: ſed neceſſitudini corporali, præſcriptorum cæle-* *Ambroſ.* *ſtium forma præponitur.* Magis quippe in Deipara ſpiritualis cognatio, quam corporalis procrea- *Maria parturit iuxta Crucem.* tio apud oculatiſſimum Filium ponderabat. Maria iuxta Crucem partum, ſi minùs corpore; at ſpiritu puriſſimo iterabat: ideò tunc cognoſcitur, tunc commendatur: quæ, dum ſolius carnis genitrix ab aliis inſinuatur, quaſi minùs propinqua Filio perhibetur. Deum igitur, quem Incarnationis tempore mente priùs, quam corpore concipit Virgo, non ſolùm tunc fudit vtero, ſed iuxta Crucem ſpiritu parturiuit: vt, quæ magis Mater ſpiritu, quam corpore parata fuerat, ſpiritualis cuiuſdã partus meritis, neutiquã fraudaretur. Videamus id fuſè, vnde ſcopus noſter, ad primam rationẽ præpoſitam vberrimè confirmetur.

Vt ergo res innixa figuræ clarior, digniùs videatur pertractari, aduerto pauca. Sicut nullus il- 1222. luſtrium virorum eſt in ſacris Litteris, cuius no- *Maria ſic parturientis* bilitati ſingulariſſimum non venerit id ſtemmatis, vt in re aliqua, typica Chriſti figura habeatur: *typus Rachel.* exultans longè magis de Saluatorem vmbrâ exprimente, quam de quacunque luce, cuius vndique radiis bearetur: ſic nulla eſt nobilium fœminarum, quæ dotes ſuas de Maria repræſentata non comat, & illuſtret: felicior, & hilarior de ſpecie ſignificante, quàm de quauis poſſeſſa realitate. Has inter ſpatium occupat nec paucum, nec poſtremum Rachel pulcherrima, cui, tanquàm optatiori voto, Iacob ſponſus laborum ſuorum, leue de grauitate pondus, dicauit glorioſiùs, dum nauigans lacrymarum pelagus, flante ſuſpiriorum Zephyro, tandem optatum nuptiarum portum comparauit: ſicut æternus Pater electiores operum ſuorum primitias, vt ſuprà latè dixi, Mariæ producendæ conſecrauit, idque per immenſum gratiarum pelagus, ventilantibus Spiritus Sancti flatibus, donec condigna Sponſa concipiendo Chriſto adaptaretur. Ni tamen me mea fallit opinatio, nuſquam alibi Rachel nobis Mariam clariùs repræſentat, quàm dum illa parturitionis doloribus deficiens, Mariam iuxta Crucem, ſpiritualiter parturientem adumbrauit. Do locum integrum, quem deinde per partes examinemus: *Cum parturiret Rachel, ob difficultatem partus periclitari cœpit: dixitque ei ob-* Geneſ. 35. *ſtetrix: Noli timere: quia & hunc habebis filium. Egrediente autem anima præ dolore, & imminente*

iam

iam morte, vocauit nomen filij ſui, Benoni, id eſt, filius doloris mei: Pater autem appellauit eum, Benjamin, id eſt, filius dextra. Quàm alius ab ſpe euentus! quàm triſtes exitus affectuum illorum, quibus Rachel ſibi prolem cupiebat! Ecquod æs, ecquis adamas non molliatur, dum auditis illis puellæ ad maritum: *Da mihi liberes, alioquin moriar.* Geneſ. 30. num. 2. Ipſam nunc videat ſecundo edito filio tabeſcentem? Affert mortem poſſeſſio, carentia trepidationem. Ah malum non benè cognitum! Flos ecce deturbatur in calyculo: vix ad auroram dies, iam nocteſcit. O ſymbolum apertum iuxta, & funeſtum Deiparæ ad Crucem parientis! qua non ſpe, qua non exultatione animi Chriſtum mente conceperat Maria, quibus non gaudiis conceperat ſpiritu! totos, à corporali partu, triginta & tres annos in ſpiritus aluo hunc geſtauit: at dum tandem enititur in ſpiritu, quibus non doloribus, morte ipſa ſæuioribus cruciatur?

Geneſ. 30.

1223. De Maria ænigmaticè locutus Iſaïas ſic exclamat: *Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus eius, peperit maſculum. Quis audiuit vnquam tale? & quis vidit huic ſimile?* cap. 66. num. 7. Pende ſedulò vim verborum: non ait ſine parturitione, ſiue doloribus opprimentibus, peperiſſe: ſed *ante* parturitionem, *ante* dolores: quaſi poſteà, parturitionis dolores Virginem manerent. Sed, vnde Virgo ante partum, in illo, & poſt illum ſemper intacta, parturitionis doloribus potuit commoueri vnquam, qui ſolùm corruptionis partui admouentur? Nimirum, nunquam per ordinem ad partum corporis, dolores potuit ſuſtinere; illos tamen per ordinem ad partum ſpiritus, tulit vehementiſſimos: illius gaudium, huius acerbitate compenſans ſatis. Et benè propterea ſignificanter additur: *Antequam veniret partus eius, peperit maſculum.* Quaſi is maximè eſſet *partus eius*, quo iuxta Crucem in ſpiritu Chriſtum erat enixura gemens, quem antè in ſtabulo gaudens enixa fuerat. Præſtat audire D. Anthonium de Padua Dom. infra Octau. Natiuit. ad hunc locum: *Beata Maria duplex fuit partus; vnus in carne; & alter in ſpiritu. Partus carnis fuit virgineus, & omni gaudio plenus: quia Virgo peperit ſine dolore, gaudium Angelorum: vnde dicit cum Sara: Riſum fecit mihi Dominus: quicunque audierit, congaudebit mihi. B. Mariæ debemus corridere, & congaudere in Filij eius natiuitate: debemus & ei condolere in Filij eius paſſione, cuius animum pertranſiuit gladius: & tunc fuit ſecundus partus doloroſus, & omni amaritudine plenus.* Sic potior Mater ſpiritu, quàm corpore: vt proinde ſpiritualis iſte, *partus eius* præcipuè appelletur. Ponderemus exactiùs hos parturientis ſpiritus dolores, & amores: vt maternitas ſpiritualis Mariæ excellentior intelligatur.

Iſaïæ 66.

Huius partus dolor ſummus.

Anth. Pad.

1224. Vix natura ſpectaculum exhibet dolendum magis, quàm ceruam parturientem: ſecum conſtringitur, illiditur truncis, ſolo adhæreſcit, cælum queſtibus implet, quibus vel etiam teneriores iam rupes reſonanti videntur gemitu reſpondere: tunc illi & blandus leo, & mitis lupus accedet: auidiorique interim venatori arcus laxetur, venabula hebeſcant: illa quippe ſpecies non tam ad prædam mouet, quàm commouet ad dolorem. Vide Interpretes ad illud Iob cap. 39. num. 1. *Nunquid parturientes ceruas obſeruaſti? dinumeraſti menſes conceptus earum, & ſciſti tempus partus earum? Incuruantur ad fœtum: & pariunt, & rugitus emittunt.* Spiritualem ſanè ceruam ſe proteſtatur Paulus, dum Galatis ſuis ſic ſcribit: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.* cap. 4. n. 19. At, vnde tam acerbos parturitionis dolores patitur Paulus? Cur parturiens Galatas ſuos, tanto anxietatis pondere opprimatur? Quia meritò neſcit doloribus adhibere menſuram, quorum cauſam agnouit immenſurabilem: quando non ſolùm inſtar Matris cogitur iterum filios in ſpiritu parturire; ſed eos filios, quos fide mortuos, optabat anxiè denuò reſuſcitatos: patiens ſimul dolorem videndi mortuos, & votum aſpiciendi ſuſcitatos. D. Gregor. lib. 30. Mor. cap. 22. *Video Paulum, quaſi quandam ceruam quaſdam in partu ſuo magni doloris rugitus emittentem: ait enim: Filioli mei, &c. Conſideremus, quid doloris habuerit, quid laboris: qua & poſtquam potuit concepta edere, rurſum compuncta eſt, extincta ſuſcitare.* Quos non ergo dolores patiatur Maria, quæ extinctum in Cruce Filium parturit, quem aliunde ſummoperè cupit ſuſcitatum? O vera ſpiritus Mater! ô cerua doloribus parturiens! ô leæna natum exſuſcitans gemitibus!

Spiritualium Patrum parturitio.

Iob 39.

Galat. 4.

Gregor.

1225. Perſpecta innocentium puerorum Immani cæde, funeſta trucidatione, exclamat Ieremias: *Vox in excelſo audita eſt lamentationis, luctus, & fletus Rachel plorantis filios ſuos, & nolentis conſolari ſuper eis, quia non ſunt.* cap. 31. num. 15. Vt in huius communis Matris dolore, ſingularum matrum dolor exprimatur. At, cur Bethlehemiticæ iſtæ matres ſic conſolationem reſpuant omninò? Cur viuis ſi fortè maritis, & aliis ſuperſtitibus pignoribus non leuentur? Doleant, gemant, non mirum: ſed vnde dolor talis, cui omninò ſolamen arceatur? Scilicet, in ſpiritu denuò filios parturiebant, & eos filios, quos trucidatos, iterum ad integritatem, & vitam reuocare cupiebant: ſimilis verò parturitionis dolor, omnem tormenti metam tranſcẽdens nullam ſolaminis lineam attingit. Fouet mihi hanc cogitationem D. Baſilius Seleucus Orat. 37. dum ſic inter has matres, quandam inducit expoſtulantem: *Hei mihi nimium miſera: quomodo tua rurſum connectam membra, quæ tam inclementer machæra diſſecuit? Cuiuſmodi matrix ad te recorporandum mihi ſubſeruiet?* Vide nunc, an vera Mater ſpiritûs tunc Maria, quæ eò vehementiori affectu, quò meliori iure, innocentiſſimum filium mortuum, & plagis lacerum, gemitu tandem ſuſcitandum parturiebat. Redeo ad figuram.

Ierem. 31.

Iterũ de ſpiritualis partus dolore.

Baſil.

1226. Noluit quidem ſacer Textus non exprimere obſtetricis verba, quaſi interim profundo aliquo grauida ſacramento: ergo obſtetrix ita ad periclitantem puellam: *Noli timere: quia & hunc habebis filium.* Quaſi dicat: Immeritò timet, immeritò dolet mater, quæ ideò moritur, vt vitam habeat filius naſciturus: tunc enim ſolummodo iuſtus dolor ad apicem perueniret, ſi, vt ipſa periclitabatur, etiam filius periclitans nunciaretur: ſufficeret enim dolor ex hoc conceptus nuncio, vt præ eiuſdem magnitudine proprium ſuum dolorem parturiens puella non ſentiret. De hoc affectu, quo parentes lubenter vitam impendunt, dummodo filij ſoſpites euadant, dixi

Maria Chriſtẽ cũmoritur.

ſatis

ſatis in Cant. Trop. inde repete. Repræſentat ergo Rachel Mariam, dum moritur parturiens: quia Maria in hoc ſpirituali partu quodammodo moritur, dum pluſquam mortis doloribus lancinatur. Sed tamen Rachelis dolor vix cum Mariano dolore comparetur: illa enim dolens parturit filium viuum; hæc verò Filium mortuum parturiuit: ibi viuo filio ſolatur moritura mater; hic defuncto Nato Mater commoritur.

1227. In myſtico illo ferculo Salomonis, vbi inſigniora Eccleſię membra apprimè effigiantur, voluit Dominus eſſe *aſcenſum purpureum*, Cant. 3. n. 9. Quia, licèt omnium Sanctorum vita aſcenſus ſit, dum in corde ſuo diſponunt aſcenſiones: non tamen omnes purpureos aſcenſus meditantur: ideoque, tanquàm aliquid priuatum in hoc eccleſiaſtico ferculo aſcenſus iſte purpureus, Martyrum, nimirum, via, ardua illa, & tincta ſanguine declaratur. At, ſi in toto hoc ferculo, priuato iure à tot Doctoribus toties ſupra legiſti, Mariam commendatam: vnde illi, quæ nunquam Martyr fuit, aſcenſum iſtum purpureum accommodabis? Reſpondet ibi grauiter Guillelmus, in Cat. Delr. *Quia lana omnis in fine cauſatur: purpurea morte anteacta vita quodammodo tingitur, & purparatur: & ideò cùm pia Mater dicit, aſcenſum ſuum eſſe purpureum; ſe Martyrem profitetur, & ſibi mori lucrum. Illuſtre eius martyrium à prophetante Simeone euidenter inſinuatum fuit, cùm loquens de Filio diceret: Tuam ipſius animam gladius pertranſibit. Planè gladius acutiſſimus dolor Dominicæ paſſionis animam piæ Matris penetrans, atque tranſuerberans, eam ſpiritualiter commori fecit Filio.* Potuêre ſpiritualis partus dolores vnquam acerbiores commoueri, quàm vbi ſic moritur Mater, vt parturito Filio mortuo dolens commoriatur? Sed adhuc elegantiora, quæ ſubdit Guillelmus: *Martyres alij fuêre moriendo pro Chriſto: hæc commoriendo Chriſto Martyr fuit, & Commartyr Chriſti. Illorum corporale, Matris ſpirituale; & proinde, præſtantius martyrium fuit. Plus eſt eſſe Commartyrem Chriſti, quàm Martyrem Chriſti.* Sic fit ſpiritualis Mater, Commartyr Filij, mortuo commoriens: vt tanquam excellentiori maternitatis purpurâ, retroactam vitam, & corporalem maternitatem priſcam condecoraret.

Cant. 3. *Commartyr Chriſti.*

Guillelm.

1228. Hinc capies, cur ſub comarum nomine, (vſitatiſſima eſt Scripturæ phraſis,) Mariæ cogitationes commendaturus Salomon, ſcribat: *Coma capitis tui, ſicut purpura Regis.* Cant. 7. n. 5 Non ſatis fuit ſpiritualis huius Matris mentem intingi martyrij ſanguine, niſi ſanguine regali intingeretur. Et cur ita? Quia interim non vtcunque ſupremi Martyr Chriſti Regis, ſed eiuſdem Commartyr fuit glorioſiſſima: & in Chriſto compatiens ſpiritu, ipſiſſimum regalem ſanguinem fundere videbatur. Benè hic iterum Guillelmus: *Dum ſacra illa Caro, quam ſibi de Virgine propria Veritas ſumpſerat, pro eliciendo pretio redemptionis humanæ, clauis, & lancea foderetur; iuxta veridici Simeonis prophetiã, piæ Matris animam pertranſibat gladius. Quot vulnera Filius accipiebat in Carne, tot pia Mater accipiebat in corde. Quod quatuor, vel tres claui, & vna lancea faciebant in Carne Filij: hoc vnus ille gladius faciebat in anima Matris. Rubebat Caro Filij Sanguine paſſionis: rubebant materna illa cogitationis ſanguine compaſſionis. Benè ergo illi dicitur: Coma capitis tui, ſicut purpura Regis.* Non itaque Rachelini dolores Marianis comparandi: quando illa ſic patitur dolens, vt ſi filio innocuo non compatiatur: at iſta ideò ſæuiùs patitur, quia patienti Filio compatitur: & verè pius animus pluſquàm patiens, vt vult alicubi Chryſologus, compatiens dolere ſolet.

Cant. 7. *Idque quàm excellenter.*

Adhuc aliud diſcrimen ſimile, ſiue alia diſſimilitudo diuerſa inter Deiparam, & Rachelem, 1229.
in hac parturitione intercedit. Pende verba: *Egrediente autem anima præ dolore: & imminente iam morte*, &c. Priùs dicitur egrediens anima, quàm mors imminens: cùm tamen (eſto res in eodem inſtanti ſit) ſi quæ prioritas poteſt excogitari, non tam philoſophicè, ſed vulgariter loquendo, ea morti imminenti eſſet danda: ſic enim vulgò loquimur, mortem accedere, deinde animam eripi, non è contra: imò reuerâ, philoſophicè loquendo, cùm in rerum mutatione non tam corruptio, quàm noua generatio intendatur, in eodem inſtanti priùs natura intelligo formam cadaueris immiſſam, (hæc eſt, ſi vſquam alia, mors realis,) quàm expulſam viuentem. Vtcunque ſit, alterâ ex prædictis clauſulis ſatis moritura Rachel oſtendebatur; nec vtraque prædicto modo, abſque myſterio poſita exiſtimanda. Videtur ergo quodammodo affectus in hoc loco maternus explicari: quaſi ideò dicatur egredi anima mortem præueniens; quia noſcens ſe matrem moribundam, illam feſtinauit emittere, vt ſic dicam, ne mortis barathro, ſed filij naſcentis corpuſculo conderetur. Affectus ſanè ordinarius amoris: ideò enim morituri dilecti animam oſculo excipiebant veteres; ideò moribundus in dilectioris alicuius os, vltimum ſpiritum exhalabat, vt in illo totam deponere animam videretur.

Geneſ. 35. *Amantis moribundi anima, quò trāſmiſſa.*

Et quidem, ſi licet in re funeſta, amœnius, quàm ſolidius aliquid cogitare; poſſit 1230.
huc adduci illud Geneſ. 37. num. 9. de Ioſeph dicente: *Vidi per ſomnium quaſi Solem, & Lunam, & ſtellas vndecim adorare me.* vbi quærentibus, quomodo poſſet impleri reuelatio, cùm Rachel mater ſub Luna intellecta, pridem ante ſomnium, nedum ante imperium Ioſeph, fuiſſet mortua: reſpondet Lyranus: *Dicendum eſt, quòd ipſa in ſe non adorauerit; ſed in prole ſua, ſcilicet, in ipſo Beniamin.* Quaſi anima iſta Rachelis egrediens, quo poterat affectu habitans in Beniamin, Ioſephum coleret: in filio implens mater, quod in ſe non poterat. Sed ad rem. Parturiens Rachel emittit animam, in filium, quo poterat affectu, transfundendam: parturiens Maria in Filium etiam animam transfundit. Habes ſimilitudinem: en diſcrimen. Rachel è corpore ſuo mortuo emittit animam, in filio ſuo viuo hilariter reſpiraturam: Maria è corpore ſuo viuo animam emittit in corpore Filij mortuo ſuſpiraturam. Nunquid huius, illius dolori meritò adtrutinetur? Minimè. Nunquid non iſta magis Mater in ſpiritu, quàm illa in corpore fuerit? Maximè.

Geneſ. 37. *Mariana anima, in defuncti Chriſti corpore, quàm dolens viueret.*

Lyran.

Defuncto iam Chriſto, adhuc ſæuientis popu- 1231.
li furit inſania, etenim *vnus militum lancea latus eius aperuit.* Ioan. 19. num. 34. O quò ruis, militum ſæuiſſime? Quid mortuum crudelis laceras? Iam parce defuncto. Quid ampliùs dolorem procuras

Ioan. 19. *Id probatur.*

procuras iam non ſenſuro? Vnde dolor adſit, vbi abeſt iam anima: Nouit, nouit ſacrilegus, quid intentet: nouit ſenſibilem adhuc ictum fulminaſſe. Aberat Chriſti anima è ſacro corpore, ſed in eodem, Mariæ anima aderat ſæuiùs vulneranda. An fortè id voluit Simeon? Pende verba: *Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* Luc. 2. num. 34. Noui Græcam, qua tollitur æquiuocatio: premo tantùm vulgatam lectionem. Si *tua* eſt anima, tranſuerberanda gladio, ſiue lancea, ô Virgo; quomodo *ipſius*, id eſt, Chriſti, de quo ſermo intererat, appellatur? Si *ipſius* erat, cur *tua* nuncupetur? Tua, tua erat; quia è te prodierat: ipſius, quia iam in Chriſti corpore paſſura, & compaſſura animabat. D. Bernard. Serm. de B. Mar. & verb. Apocal. *Et quidem poſtquam emiſit ſpiritum, tuus ille Ieſus, ipſius planè non attigit animam crudelis lancea, qua ipſius (nec mortuo parcens, cui nocere non poterat) aperuit latus: ſed tuam vtique animam pertranſiuit: ipſius, nimirum, anima iam ibi non erat; ſed tua planè inde nequibat auelli.* Quidni vera mater ſpiritus, quæ, dum ſpiritu parturit, ipſum emittere ſpiritum videtur? Vide omninò, quæ huc faciant in Cant. Tropol. maximè n. marg. 1182. 1183.

Bernard.

1232. Venio ad vltima verba typi noſtri, vbi additur: *Vocauit nomen filij ſui Benoni, id eſt, filius doloris mei.* Quod quanuis meritò dictum; tamen tanquàm anxietati tribuendum corrigit Iacob, de quo ſubditur: *Pater autem appellauit eum, Benjamin, id eſt, filius dextræ.* Nec ſine fauſto omine. Vt enim doctè aduertit Pereira ibi, celebris fuit opinio priſcorum, feliciſſimos fore pueros illos, qui e matribus parturitione emortuis naſcebãtur: quod Scipio, quod primus Cæſar comprobarunt. Vocetur ergo filius dextræ, id eſt, ex vſu ſacro, filius honoris, felicitatis, & fortitudinis Benjamin, qui ab obeunte matre, vitam init: indidem appetens, vnde illa oppetens. Illuſtrius plane hoc in figurato, quàm in figura. Verè Chriſtus filius dextræ, fortitudinis robur, honoris apex, felicitatis cumulus, dum in Cruce moritur, id eſt, dum è Maria naſcitur ſpiritualiter: nec tantùm id de proprio merito verè; ſed inde etiam accidentaliter beatior, & nobilior, quòd tantam Matrem ſortiretur: à qua ſi filij coronæ, & palmæ creſcere poſſent, creſcerent abſque dubio, vt reuera accidentarius honor tantæ parturitionis redundauit in illum. Attende, ſodes.

Geneſ. 35.

Filius dextra, quis dicatur.

Pereira.

1233. Religioſus carnifex, pius parricida duxit Abraham ſpem, & fidem ſuam in duellum, iam iam fidei dextra congeniti cruoris purpurá ſpem rubricaturus. Dum ergo effectum parat, præoccupanti affectui paratur præmium: ideò vox diuina: *Per memetipſum iuraui: quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cæli.* Geneſ. 22. num. 16. Vbi mihi ſemper dubium, cur ſoli Abrahæ præmium, & benedictio promittatur, quaſi per illum, & ab illo in poſteros deriuanda: cùm ad egregium facinus Iſaac ipſe partem maximam adhiberet. Certè iuuenis ætatis integræ, & ille robuſtus erat filius, qui pluſquàm facilè, ſi vellet, ſenioris, & deficientis iam viribus, manus euitaret parentis. Iſte, iſte obedit lubens, hilaris ſiſtitur, iugulum præbet deuotus, & intrepidus ictum ſperat. Huic ergo benedictio videbatur aſſignanda. Quid igitur vni patri attribuitur? Viſus hoc ſibi dubium mouiſſe Chryſologus, dum ita Serm. 1.. viſus reſpondere: *Se immolabat in filio, &c. Vt eſſet ſacra victima, & Pontifex, ſacrificium, & Sacerdos. Patris, Patris erat paſſio ibi tota, vbi filius immolabatur. Ignarus filius ſiſtebatur, neſcius filius aptabatur vinctus; vt tolleret de paſſione martyrium, præmium de pœna patris, de conflictu patris reperet coronam.* Non quòd filij meritum, non eſſet eximium; ſed, quòd pater plùs dolens, abſque dubio excellentiùs promerebatur.

Filij corona cur à patre ſumatur.

Geneſ. 22.

Chryſol.

Non hoc pari tenore cadit in Mariam, cùm infinitè excellentiùs ſe Patri, in redemptionem noſtram offerret Chriſtus, quàm a Matre offerebatur in idem. Non dubium tamen, quin ſi Chriſtus vberioris benedictionis capax eſſet, a Matre parturiente pariter, & Sacerdote pulcherrimas coronas ſortiretur. Et reuera accidentaliter nobilior euaſit, & ad congruam decentiam glorioſior, dum à ſic conſtanti ſpiritu parturitur, a ſic generoſo animo immolatur: cùm ſit iſte honor Matris eximius, & proinde ex mente D. Thomæ in filium deriuandus. Niſi verò dubites, an, ſi Mariæ præceptum ſicut Abrahæ imponeretur, non illa longe obedientior immolato Ieſu ſuo piiſſimum parricidium, religioſiſſimam carnificinam perpetraret. Affirmant id, & meritò, aliqui Patres. Do tantùm D. Anthoninum part. 4. tit. 15. cap. 41. *Stabat ad Crucẽ Mater ita diuinæ voluntati conformis, vt ſi oportuiſſet, ad implendam volũtatem Dei, ipſa Filium in Cruce poſuiſſet.* Defuit importunus effectus; affectus opportunus totam egregij facinoris gloriam comparauit. Maria commortua Chriſto, dum Chriſtum parturit; illum etiam ab hac parte digniſſima egregiè dextræ filium appellauerit. Iam dicta ſatis, vt Maria excellentior de maternitate ſpirituali, quàm de corporali longè intelligatur: vnde profuſiùs ab illa, quàm ab hac decentem honorem in Filium deriuauit. Qui igitur corporis illius nobilitatem inclytam ſic curauit; putáſne in nobilitate ſpiritus cæleſtis huius Heroinæ procuranda elangueret? Niſi fortè nobilem putas ſub originis culpa ſpiritum exortum. Sed cæcutics. 1234.

Chriſti corona quomodo à Maria creſcant.

Anthonin.

Adhuc tamen, (ne iterum huc recurrere ſit opus,) quando Mariæ iuxta Crucem gloriam, & ſpiritus generoſitatem commeodamus; paucis proportionem inter maternum, & filialem ſpiritum, ibi exercitam ponderemus: vnde clariùs ſpiritualis maternitatis dignitas deprehenditur. Quis non miratur, quot, quantáque in vltimo vitæ articulo paſſus eſt Chriſtus? Scilicet, qui opprobriis venerat ſaturandus, auidiùs ſe in morte ingurgitauit. Acutus, necdum ſatis excuſſus Tertullianus, loco illo notiſſimo de Pat. cap. 3. *Taceo, quod figitur: in hoc venerat. Nunquid tamen ſubeundæ morti, etiam contumeliis opus fuerat? Sed ſaginari voluptate patiendi diſceſſurus volebat. Deſpuitur, verberatur, deridetur, fœdis veſtitur, fœdioribus coronatur.* Examinemus illa verba: *Saginari voluptate patiendi diſceſſurus volebat.* Quæ hucvſque nullus, quem viderim, aptior explicauit, quàm meus Cerda: qui vult, tanquàm victima ad ſacrificium ducenda, priùs ſaginatur; ſic victimam diuinam ſaginari. Et meritò: quia ibidem paulò antè, ab eodem Tertul. Chriſtus occiſionis ouis appellatur. Puto nihilominùs, illuſtrem hunc locum, illuſtriorem reddi aliunde. 1235.

Chriſtus in Crucem cur aſcendat opprobriis ſatiatus.

Tertull.

Cerda.

Ethnici

Ethnici homines illi toti carnales, ventri nati, viuebant, vt comederent. Hinc erat, vt certi aliquando de imminenti iam morte, largiſſimè ſe inuitarent: quia, ſcilicet, non ampliùs apud Inferos, eo erant ciborum genere fruituri. Patet mos ex Iuba Rege, ex Cleopatra ſe occiſuris: quem in Spicilegio meo ſexcentis locis vtriuſque paginæ confirmabo. Chriſtus igitur, qui laboribus venerat, natus tribulationibus: (vnde Auguſt. ad illud Luc. 15. num. 23. de vitulo ſaginato, ſic in Catena ſcribit: *Vitulus ſaginatus eſt ipſe Dominus, ſecundùm carnem ſaturatus opprobriis.*) agnoſcens in gloria paterna, hoc ciborum genere ſibi pro nobis ſuauiſſimo, deinceps abſtinendum: diſceſſurus, id eſt moriturus, ſe largiùs inuitauit. Hæc, ni fallor, germana fuit mens Afri cultiſſimi.

Auguſt.

1236. Ad rem tamen, in qua ſumus, addo non ſpernendam aliam explicationem. Alludit Tertul. fortaſſe ad agonem Chriſti: multi enim Patrum, Chriſtum Dominum Athletam appellarunt. Quemadmodum ergo Athletæ voraciſſimi erant, (de quo mille teſtimonia cōgeſſit Faber Agoniſt. 3. cap. 2. imò & ipſe Tertullianus eoſdem *altiles*, & ſaginatos homines appellauit,) & quò impenſior ſagina, eò animus aggrediendis maioribus robuſtior: vnde Timocreon quidam apud Athenæum lib. 10. poſt largiſſimum cibum, multos Perſas coram ipſorum Rege, in agone ſuperaſſe fertur. Sic Athleta diuinus proſtraturus in vltimo agone peccatum, mortem, Dæmonem; robuſtiſſim hoc ſe cibo ſaginauit, vnde noſtro loquendi modo, antagoniſtas fortior aggrederetur. Sic (vt etiam alia explicatio prædicta nobis veniat) qui omnibus aliis conflictibus hoc cibo ſe ſaginarat: in poſtremum diſceſſurus, largiùs ſe robuſtat, & ſaginat, tanquàm in longe aliis grauiorem.

Chriſtus in Cruce Athleta. *Tertull.* *Faber.* *Athen.*

1237. Athleta igitur in Cruce ſua Chriſtus, meritò de legitimo certaminis ritu, nudus exponitur, ſic in palæſtram antagoniſtas prouocaturus, & nobis decertandi legitimè tenorem exhibiturus. Grauiter D. Ambroſ. lib. 10. in Luc. cap. 100. *Refert conſiderare, qualis aſcendat. Nudum video: talis ergo aſcendit, qui ſæculum vincere parat, vt ſæculi adiumenta non quærat. Victus eſt Adam, cùm veſtimenta quæſiuit: vicit ille, qui tegumenta depoſuit. Talis aſcendit, quales nos, auctore Deo, natura formauit. Talis in Paradiſo homo primus habitauerat, talis ad Paradiſum homo ſecundus intrauit.* Vt capias Sanctum Doctorem, memineris, primam Dei curam, poſt protoparentis peccatum fuiſſe, tunicas ei pelliceas apparare, Geneſ. 3. num. 21. Sed cur ita? Reſpondet ſcitè D. Nilus ad cap. 1. Iob in Cat. *Quandiu cum aduerſariis, ad diuinam legem perfringendam illum adhortantibus, conflixit, nudus, quaſi Athleta in ludorum cauea, conſiſtebat: vbi autem victus eſt, atque à certamine repulſus, meritò indutus eſt, cum certandi virtute, nuditate quoque reiecta.* De quo alibi fusè diſſeram. Hoc ergo voluit Ambroſius, factum pariter Agonothetam noſtrum, & tunc Agoniſtam, nudum in palæſtram prodiiſſe, & inde Paradiſum recuperaſſe; noſque his legibus agoniſticis, de comparanda victoria inſtituiſſe.

Id probatur. *Ambroſ.* *Geneſ. 3.* *Nilus.*

1238. Iam verò ignorat nemo, ad Olympicas palæſtras, nullam vnquam fœminarum admiſſam ſpectatricem: vna fuit Pherenice, quæ agones hos ſpectauit; quia patrem, quia tres fratres habuerat ibi victores, & maximè quia filium in illa palæſtra habebat coronatum. Legendus Ælianus de var. hiſt. lib. 10 cap. 1. quaſi non degeneri ſpectaculo adeſſet glorioſa Heroïna, quæ de generoſo ſpiritu, victorem filij ſpiritum referebat. Audi nunc, de cæleſti noſtra Heroïna Ambroſium de inſtit. virg. cap. 7. *Stabat ante Crucem Mater, & fugientibus viris ſtabat intrepida, &c. Spectabat piis oculis Filij vulnera; per quem ſciebat omnibus futuram redemptionem. Stabat non degeneri Mater ſpectaculo, quæ non metueret peremptorem. Pendebat in Cruce Filius: Mater ſe perſecutoribus offerebat. Si hoc ſolum eſſet, vt ante Filium proſterneretur, laudandus pietatis affectus, quia ſuperſtes Filio eſſe nolebat: ſin vera, vt cum Filio moreretur, cum eodem geſtiebat reſurgere, non ignara fuit myſterij, quod genuiſſet reſurrecturum.* An non glorioſa ſpiritus Mater, quæ generoſiſſimo Filij agonizantis ſpectaculo, & coronandis non degener de fortitudine ſpectaculum exhibebat? An tam fortis ſpiritus, fortiſſimo Nati ſpiritui non reſpondebat? Quantò excellentior cæleſtis noſtra Pherenice, quæ non ſpectatrix accedit, ſed Agoniſtria.

Maria iuxta Crucem agnoſcitur. *Ælian.* *Ambroſ.*

Et quidni Agoniſtria ibi Maria, quæ etiam, inſtar Filij, agoniſtas, & athletas videtur efformare? 1239.
Inuiſit Virgo cognatam Eliſabeth, in cuius vtero ſtatim exultat infans: & additur: *Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus.* Luc. 1. n. 56. Sed, cur manet? Quia, quæ ad primum ingreſſum gratiam puero, à Filio impetrarat, vt iam cæleſtis athleta formaretur, diu illum palæſtrico illo oleo corroborare, & fortiorem reddere, duxit congruum. Ambroſius eodem cap. 7. nunc citato: *Ad vocem Mariæ exultauit infantulus, obſecutus, antequam genitus. Nec immeritò manſit integer corpore, quem in tribus menſibus oleo quodam ſuæ præſentiæ, & integritatis vnguento, Domini Mater exercuit.* Si quid noſti, ſtatim tibi hoc oleum, & exercitium palæſtram ſubolebit. Si tamen neſcis, audi eundem Ambroſium apertiorem lib. 1. in Lucam, ad hunc locum: *Si primo ingreſſu tantus profectus extitit, vt ad ſalutationem Mariæ exultaret infans in vtero, repleretur Spiritu Sancto Mater infantis: quantùm putamus vſu tanti temporis Sanctam Mariam addidiſſe præſentiam? Vngebatur itaque, & tanquàm bonus Athleta exercebatur in vtero Matris Propheta: ampliſſimo enim virtus eius certamini parabatur.* Et quid in Agoniſtrice noſtra à culpa vnquam molle ſomniabis, quæ ſacros agoniſtas armat ſpiritu? aut quomodo non ſpiritu magis, quàm corpore Mater tanti Filij, quæ ſpiritu intercedens id poteſt, quod ille executor ſpiritu perpetrauit? De palæſtra Dei cum Maria vide ſuprà à num. 1179.

Baptiſta vt. *Luc. 1.* *Ambroſ.*

Claudo hanc ſtationem Mariæ iuxta Crucem 1240.
verbis Guillelmi priori loco ſuprà citati, qui ſic concludit: *Martyres ſui, hoc eſt, hominum, foris ſanguine: ſed Maria Filij, hoc eſt, Dei, Sanguine intùs rubebat.* Quaſi parturitio illa ſpiritualis martyrij, qua natum edebat, diuinam quodammodo è ſacro Sanguine excellentiam participaret: quaſi martyrium illud ſacræ parturitionis, diuini cruoris rubore purpuraſceret. Sic Maria, vt dixerat, dignior Chriſti Commartyr, non ſolùm quòd ſimul temporis

Guillelm. *Maria quàm excellens Chriſti Commartyr.*

poris pateretur; ſed magis, quòd eodemmet Sanguine corruberet. Effundit Chriſtus Sanguinem, qui Mariæ infunditur: ille foris, hæc intùs cruentatur: vt pulchro iuxta, dolentique commercio, quemadmodum Mater emortuo Filij Corpori aoimam ſuam immittebat; ſic Filius Sanguinem ſuum viuo Matris ſpiritui immitteret. Et vnde ſæuior parturieotis ſpiritus dolor; an, quòd defuncti occupet dilecti Corpus; an, quòd eiuſdem Sanguine occupetur? Immenſus vtrinque dolor, aut tactus, aut tincturæ, ſpiritum verè maternum nunciabat Mariæ: in qua digoior cordis, quàm carnis maternitas fulguraret.

§. III.

Filij, de parentum infami noxa ſuſpecti, infamati. Idem ſuo modo, à Maria fœdata Chriſto conueniret: qui propterea ſedulus Matrem præſeruauit.

1241. Efficacius iam, ex hac carnis, & ſpiritus Mariani propinquitate ad Chriſtum, ad titulum anthologicum, efformo argumentum. Minus enim foret incommodi, ſi Chriſtus non ita oobilis, ex ignobili vtrinque Matre naſceretur: maius eſt, quòd naſceretur quodammodo infamis, & ob maternam culpam, apud fragiliores, & maledicos, de propria innocentia ſuſpectus haberetur. Occiſo Abele arguit Deus Caïn dicens: *Vbi eſt Abel frater tuus?* Geneſ. 4. num. 9. Sed, quorſum ad reprehenſionem hæc inquiſitio? Quia ſic reprehendit, vt arguat: ſic arguit, vt concludat euidenter. Dilemma latet cornutum, & efficaciſſimum, cuius vim acutiſſimè exponit Ambroſius lib. 2. cap. 9. *Sola eratis: quis enim potuit alter occidere? Si accuſas parentes, parricidium probas: potuit fratrem occidere, qui non parcit parentibus.* Itaque, aut ſibi, aut pareotibus, culpam erat Caïn imputaturus, ſi de Abelis ſtatu vellet reſpondere: ſibi ſi imputaret, confecta res erat; ſi illis, euidenter inferebatur, qualis erga fratrem foret, qui talem erga parentes ſe gerebat: non enim poterat fratri non oocuiſſe manu, qui, quà poterat, lingua parentibus nocebat: iam de necis fraternæ infamia laborabat, qui parentes calumniis infamare præſumebat. Sed acutius ad rem noſtram, quod ſubiungit Ambroſius: *Potuit parricida eſſe, qui de parricidis ſe ortum probare deſiderat.* Quia, nimirum, quaſi cum accepta natura, ſuſpectam infamiæ, & malitiæ indolem contrahebat.

Filij, de parentum culpa ſuſpecti, infamati.

Geneſ. 4.

Ambroſ.

1242. Certè non ita aptus ſaluandis fratribus ſuis Chriſtus veniret, ſi Matrem fœdari culpa pateretur quà Deus: procederet enim apud inſcios de ſcelere ſuſpectus, qui ſceleratam Matrem oſtentabat: & qui Iocarnationem ſuam, & ortum tantoperè deſiderabat, ſi Matrem fœdatam eligeret, à qua oriturus, iam etiam fœdam viſus deſiderare. Vix ſanè humanæ linguæ cohiberentur maledicorum, quin Chriſtum à peccatrice, peccatorem effutirent: maximè in re peccati originalis, quod è ſuo genere transfuſionem in ſobolem importat: quo enim Deus Caïn, eodem hi Deum arguerent dilemmate propemodum. Chriſte, vbi eſt Mater tua? Si potens, à culpa parricidali non præſeruaſti, ſi illius bono maiori non conſuluiſti, zelo iam languidus conſulendo deinde minori fratrum bono conuinceris. Si culpam detorqueas in Matrem, & ſponte illo quaſi quaſi voluntario originis fuiſſe dicas; pene poteris parricida eſſe, qui te de parricidali Matre ortum probas, & productum à fœdato principio fateris. Huc venit hiſtoriola illa ex lib. 1. Apoph. *Cum Ageſilao Lacedæmoniorum Regi diceret quidam, admirari ſeſe, quod cùm eſſet auidus diſcendi, non adiungeret ſibi Philophanem Sophiſtam; regali prorſus indole reſpondit: Eorum velo eſſe diſcipulus, quorum ſum & filius. Significans, non minus intereſſe, quos nactus ſis parentes, quàm quos aſciſcas præceptores.* Quaſi non plùs à præceptorum accepta doctrina, quàm ab ingenita parentum indole, imbutus, & informatus quiſque intelligatur.

Parentum mores in filium.

Apophth.

Saltat Dauid coram Arca, & de vili humanis oculis miniſterio, glorioſiſſimum angelicis præbet ſpectaculum. Subſannat maritum pium vxor indeuota, Michol ſuperbiens: & diuini obſequij gloriam vertit in opprobrium Dauidis: ſed punitur à Deo; & qui coniugio dedecus, de viri ſui ſaltatione ſancta pertimebat, coniugij decore ſpoliata, & fructibus, perpetua damnatur ſterilitate: *Igitur Michol, filia Saul, non eſt natus filius, vſque in diem mortis ſuæ.* 2. Regum 6. num. 23. Et cur hac maximè pœna? Quia cauebat Deus, ne humillimi Dauidis filius, de infamia ſuperbiæ notatus naſceretur. Et vix fieri poterat, ne quos illi vxor ſuperbieos procrearet, infamiæ, & ſuperbiæ maternæ hæredes non ſuſciperet. D. Ambroſ. lib. 1. ep. 36. *Illa, quæ ſaltationem huiuſmodi reprehendit, ſterilitatis damnata non dedit ſobolem regiam, ne ſuperbos crearet.* Vide nunc, an humillimus Ieſus ſatis decorè, de Matre in Adamo ſuperbiente, materna infamatus nota naſceretur: an meritò ille, qui non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, à Matre exoriatur, quæ per ſacrilegam rapinam in protoparentibus Diuinitatis honorem affectauerat. Effutiret Arrius, non degenerem Chriſto Diuinitatis rapinam, dum è Matre raptrice procreatur: dum ſemper de parentum nota, infames, & ſuſpecti liberi deriuantur. 1243.

Id probatur.

2. Reg. 6.

Ambroſ.

Integrum caput decimum Geneſeos, in numerandis filiis, & nepotibus Noë, fuſiſſimè expenditur: *Hæ ſunt familiæ Noë, iuxta populos, & nationes ſuas* num. vltimo. Tunc ſtatim cap. 10. inſanum horum ſtudium in turri immani ædificanda enarratur: quorum Deus ſtultitiam dolens pariter, & irridens, intuitus: *Deſcendit*, inquit Textus, *vt videret ciuitatem, & turrim, quam ædificabant filij Adam.* num. 5. Et cur non Noë filij nunc appellantur, qui toties paulò antè, ſic ſolummodo inſigniuntur? Quia, dum rebellant, plùs Adam rebellantem ſapiunt, quàm Noë iuſtum: nimirum, facto ipſo rebelles, ſuſpicionem, quam à protoparente contraxerant implentes, meritò 1244.

Geneſ. 10.

De eodem.

meritò illi expreſſiùs deputantur. Lyranus ibi: *Filij Adam, id eſt, imitatores eius. quia, ſicut ille rebellauerat Deo in tranſgreſſione præcepti; ſic iſti in ædificatione turris.* Infami geneſi infames reſponderunt: vnde horum comprobandæ malitiæ, malitia paterna per ſummam exprobrationem ſubrogatur. An ergo non daretur anſa illis, qui Chriſtum Diuinitatis raptorem blaſphemabant: ſi crederent à raptrice parente ortum duxiſſe? At Maria nihil actu peccans, vt fides docet; originis à parente fœdatæ, vel etiam leuiſſimam à ſe remouet ſuſpicionem: vnde Chriſtus nullo iure ſuſpectus proueniret.

Lyran.

1245. Sulphureo incendio turpiores Sodomitarum flammas extincturus Dominus, *pluit ſuper Sodomam, & Gomorrham ſulphur, & ignem à Domino de cælo, & ſubuertit ciuitates has, & omnem circa regionem, vniuerſos habitatores vrbium, & cuncta terræ virentia.* Geneſ. 19. num. 24. Perierunt itaque ſimul infantes omnes, & lactentes illarum regionum. Ecqua culpa? Certè non ſua: ſed cum peſſimorum parentum vindicta, ad horrentiam, & exprobrationem culpæ, etiam miſelli pueri inuoluuntur. At, cur ſaltem non pauci reſeruantur, qui iam ſuperna pœna, & paterno ſupplicio edocti, ſanctiorem poſteà conderent Rempublicam? Quia, cùm filij ſigna ſint parentum viuaciſſima, noluit Deus, vt turpiſſimæ originis ſignum aliquod remaneret, in quo paterna infamia, & abominabilis culpa cerneretur. Alcuinus ibi quæſt. 182. *Si iudicium Dei iuſtum eſt, quare infantes in Sodomis cum parentibus cremati ſunt? Vt nimis impium facinus Sodomitarum poſſit aduerti, peccatum eorum peruenit vſque ad necem filiorum: ne de origine illorum, aliquod ſignum remaneret.* Semper in illo ſigno, ſignificati culpa exprimeretur: & deriuata infamia perennaret. Imò, puto, illarum eſt his paruulis de pœna beneficium, qua apud alias nationes infamiam obiiciendam ſibi, & præſumendæ turpitudinis titulos euitarunt. An igitur decenter Chriſtus Matrem fœdatam ſignificet, ipſe iudicaueritis: certè in hoc expreſſiſſimum Matris ſignum, ſignificatæ infamia deriuaretur: & ab huius origine fœdata, filialis origo, infamiæ quidem notam participaret.

Geneſ. 19.

Vna parentum, aut ſaltem ſuſpicionem trahunt filij

Alcuin.

1246. Recurro adhuc ad Cham, & Chanaan, de quibus iam ſuprà habui ſermonem fusè. Enarraturus Móyſes Cham impudentiam, in detegendo fratribus patre, impudenter ex incuria detecto, ſic incepit: *Quod cùm vidiſſet Cham, pater Chanaan, verenda, ſcilicet, patris eſſe nudata* &c. Geneſ. 9. n. 22 Et quorſum hic filij mentio? Quia ſi iam tunc degebat puer, vt quibuſdam placet, ipſe effrons effronti patri nuditatem auitam nunciauit. Si nondum natus erat, vt putant alij, iam de accipienda origine ſuſpectus, & à patre futurus infamis, & malignus putabatur: vnde, cùm parentis malignitas narratur, meritò ad infamiam venit pariter filius computandus. Lyranus ibi: *Hic nominatur Chanaan: quia, ſecundùm aliquos, ipſe primo vidit, & patri ſuo Cham indicauit. Secundùm aliquos, quoniam hic agitur de malitia ipſius Cham, qui irreuerenter ſe habuit ad patrem: & ideò fit hic mentio de filio eius Chanaan, qui ſecutus eſt malos mores patris.* Vtcunque ſit, puer patrizans, ad infamiam abominabilis geſti illius, patri copulatur: vt, cum in art. 1. multis videtis, Chriſtum matrizantem, nihil in Matre fœdum ſuſpiceris, quo Filius videretur infamari. Huc faciunt verba Saluiani lib. 1. ad Eccl. Cathol. poſt alia: *Et hinc eſt, quod pene omnes parentibus ſuis filij, non magis in patrimonia, quam in vitia ſuccedunt: nec magis facultates paternas ſumunt, quam prauitates: ac ſic tranſeuntes ſemper in mores patrum, antè eorum incipiunt nequitiam, quàm ſubſtantiam poſſidere. Et eſt ratio, cur hoc fiat: bona enim parentum, non niſi mortuis iis poſſident: viuentibus adhuc, & videntibus mores.* Sed de hoc ſuprà multa. Redeo.

Idem firmatur.

Geneſ. 9.

Lyran.

Salnian.

1247. Quærebant ſodales ab Sponſa, vt Sponſi requirendi dotes perpulchras ſibi enunciaret: *Qualis eſt dilectus tuus, ex dilecto, ô pulcherrima mulierum?* Cant. 5. n. 9. Quærebant, ſcilicet, dotes, quibus illectæ, dilectum eius quærerent ſimul diligendum, vt citandus Gillibertus latè proſequitur. Sed, quid, ſi illis inuentus, non ita videretur ſpecioſus? quid, ſi ille non ita foret de pulchritudine amabilis? Certè non id timebant: in Sponſæ pulchritudine, quam pulcherrimam mulierum agnoſcebant, & vocabant; pignus iam habent certiſſimum, fore Sponſum pulcherrimum virorum. Multa Gillib. Serm. 47. concludens ita: *Affectuosè quærunt, qualis ſit in Sponſo pulchritudo, de quo non poſſunt non præſumere, quin admirabiliter pulcher ſit: & Sponſæ pulchritudinem, in argumentum aſſumunt pulcherrimi Sponſi.* Quaſi non poſſet iuuenis pulcherrimus non eſſe, quem pulcherrima puella deperibat. Sic totus in Sponſa Sponſus apparebat, vt ab illius pulchritudine neceſſariò iſte pulcher præſumatur: ſuſpectus proinde fœditatis futurus, ſi quid in illa fœdum cerneretur.

Cant. 5.

In Sponſa agnoſcitur Sponſus.

Gillibert.

1248. Et quantò id clarius ex Sponſa Matre ſimul deprehendetur? Nullus Matrem Sponſam fœdet, ne inde Sponſus Filius fœditatis alicuius ingerat ſuſpicionem: dicatur tota pulchra Maria, vt inde Chriſtus manifeſtiùs pulcherrimus intelligatur. Optimè Chryſippus Orat. ſæpe citata ad Mariam: *Tecum eſt vniuerſæ lætitia theſaurus: totius lætitia, & gratia Rex, cum ancilla: cum ſpecioſa inter mulieres, ſpecioſus forma præ filiis hominum: cum puella impolluta, is, qui ſanctificat omnia.* Quaſi minùs decenter poſſet Filius ſpecioſitate omnes homines ſuperare, niſi à Matre, proportione congrua ad illum, omnes ſuperante mulieres oriretur: nec omnium Sanctificator à polluta radice originem poſſet trahere, quin quodammodo ad infamiam pollutus videretur. Præſumitur itaque in Matre Sponſa, Sponſus Filius: quæ dum pulcherrima mulierum cognoſcitur, hunc virorum ſpecioſiſſimum repræſentat. Si matrem ergo ab origine polluas, iam neſcio quid in filio pollutum poteras ſuſpicari.

Pulcher Chriſtus à pulchra Matre.

Chryſip.

1249. Ad Mariam, tanquàm Amicam, tanquàm Sponſam, Canticorum 4. Chriſtus loquitur: & poſt alia ſic habet n. 3. *Sicut vitta coccinea, labia tua: & eloquium tuum dulce.* Cuſtodiam apponebat ori ſuo Maria, & oſtium circunſtantiæ labiis ſuis, dum quaſi ſtrictè vitta colligante labia continebat, ne verbum aliquod inde, niſi tenore debito dulciſſimum prodiret. Sed quid

Cant. 4.

Mariæ verba cur grauiſſima.

tantum myſterij in verbis Marianis, vt tam caute ſigillata commendentur? Pulcherrime ibi Guillelmus, ad hominem conuincendus: *Parum eſt, ſi ascam, in ore eius non eſſe inuentum mendacium, cum ab ore eius, nec verbum quidem ſonuerit otioſum. Nec enim vel leuiter Verbi Mater, verbo poterat offendere. Vir pollutis labiis ego ſum, ait Iſaias: & ſubdit cauſam: In medio populi polluta labia habentis ego habito. Eximium, & ſingulare fuit Mariæ, in medio talis populi habitare, & labia prorſus impolluta ſeruare. Habitans inter peccatores, tam perfectam ori ſuo poſuit cuſtodiam, vt nec leuiter delinqueret in lingua ſua.* Ac ſi in quouis accidentario, ſed minùs compoſito Matris verbo, ſubſtantiale Verbum macularetur: minúſque decenter Filius Verbum vita nobis veniret, niſi vitta ligante quoduis maternum verbulum ſtringeretur. Penderet, ô vtinam! Guillelmus, penderet D. Thomas, (qui, vt par eſt, hanc fidei doctrinam propugnat in hoc art.) quantò fœdiùs, & Matri & Filio, originis vitium, quàm ſermonis otium aſſignatur. Te ipſum teſtor, Chriſte optime, tu vt Verbum Patris, ſic einſdem ſplendor, & candor æternæ lucis: tu ſubſtantiale Verbum immenſi ponderis, vel leuiſſimo Matris verbo infamareris: & tamen, æternæ lucis candor, horribilibus originis ſceleratæ tenebris in Matre amandatus, nihil inde infamiæ, diceris participare. Recude, Magiſter optime, doctrinam tuam: obtrude nobis maius malum, indecentiorem noxam eſſe, otioſum verbum, originali culpa: huic cælum iam reſera, reclude illi: huic gratiam admixtam patere, illi implacabile odium deſtinato. Id ni feceris, (nec tamen facies,) ingenuè fatere, te potiùs à materna originis culpa, quàm à verbo eius leuiori funeſtatum, ſuſpectum, & pollutum. At, qui minoris cauſæ dedecus timuiſti, certè maioris infamiam auerruncaſti: & qui leuiora ſymptomata, à fortiori peſtem, præueniente remedio, illuminaſti.

Guillelm.

§. IV.

Parentes, & filij inuicem ſupponunt: unde vel honor, vel infamia vtriſque communis.

1250. ADHVC ex illa Carnis, & Spiritus coniunctione inter Chriſtum, & Mariam, neruoſius ad rem noſtram deduco argumentum: cùm enim nulla vnquam gens tam barbara, nulla vſquam fuerit lex ita incondita, apud quam vtplurimùm parentes, & filij inuicem non ſupponant, honore, aut infamia mutuò communicata; quantò id clariùs in Chriſto, & Maria, qui, præter intimam carnis coniunctionem, imò identitatem; etiam prædicto ſpiritus vinculo copulabantur? Cogita immenſos honores Chriſti, diuinam maieſtatem; & totum hoc pondus, quantùm res patitur, transfer in Mariam: & vide, ſodes, an cui hoc parabatur, congrue originalis fœditas comparetur. Cogita fœdatæ originis illuuiem, infamiam, opprobrium; & totam hanc labem, quoad dedecus, transfer in Chriſtum; idque ex mente D. Thomæ, qui honorem, vel infamiam Matris, in Chriſtum meritò voluit refundendam: & vide ſis, an illi, qui Deus eſt, hoc dedecus decenter imputetur: an ſumma innocentia, nocentis Matris infamia iuſte laborauerit. Agedum, rem ad Scripturæ calculos, ad Doctorum ſuffragia deducamus.

Chriſtus, & Maria ad decus, aut infamiam inuicem ſupponunt.

Vbi Iacob cum filiis omnibus fruiturus Ioſephi ſui felicitate intrauit Ægyptum, detentus eſt 1251.
a Ioſepho, ne primus Pharaonem, ſed præmiſſis aliquot filiis, alloqueretur. Geneſ. 47. num. 2. Hos ergo poſtquam comiter, & benignè exceptos nouit Ioſeph, tunc deinde patrem introduxit: ideò ibi: *Poſt hac introduxit Ioſeph patrem ſuum ad Regem: & ſtatuit coram eo.* num. 7. Et quorſum id cautelæ? Reſpondet optime hic Lyranus: *Conſequenter deſcribitur receptio Iacob in propria perſona: quia, poſtquam Ioſeph expertus fuerat, quòd Rex fratres ſuos gratioſè receperat, certificatus eſt de bona receptione patris ſui.* Iam itaque Iacob in perſonis filiorum fuerat exceptus, nec poterat in ſe hilariter non admitti, qui hilariter in filiis admittebatur. Fit ergo in adoleſcentibus natis periculum, vt ſeniori parenti ſecuritas procuretur: quæ in filiis præmunita, eo ipſo ad patrem ſtabiliebatur, cum quibus vnus, & idem reputatur. Atqui, inquis, ſi filij in ingreſſu periclitarentur, nonne pater in illis periclitaretur: licet poſteà, in propria perſona ingreſſum periculoſum euitaret? Fateor: idque etiam ad rem meam: prudentiæ tamen fuit, & pietatis, vt periculo exponerentur filij, & parens charus honori ſeruaretur. Quantò magis pius Chriſtus? Bene Ernaldus loco ſæpè citato apud Godefr. de Virgine iuxta Crucem: *Præſens erat & Ioannes, cui dicitur: Ecce Mater tua. Non eſt paſſus Chriſtus, vt Iudaica rabies, in Sanctuarium ſuum, profanam mitteret manum: vel aliqua infeſtatione violaretur templum illud Spiritus Sancti. Poſitus eſt fidelis æditnus ad tanti theſauri cuſtodiam.* Satis putauit Chriſtus, ſi Mater in illo, vt vidiſti ſupra, pateretur: de cætero ſe dolori expoſuit, Matrem honori reſeruauit, licèt cum illa idem eſſet, ſicut Iacob cum filiis copulabatur. Vbi obiter nota, Filium Dei, qui violenti, & violantis populi ſacrilegè obcæcati iniurias tot paſſus eſt, noluiſſe, vt Sanctiſſima Mater, vel leuem impiæ manus ſentiret pulſationem: non, quòd eſſet Filio dignior; ſed, quoniam ſic illam dignatus eſt facere amoris Martyrem, (quo ſolùm genere, ſpiritus pati poſſunt,) vt carnis tormento ad meritum non indigeret: quò innueretur, ſic puriſſimum illum Spiritum, Verbum, ſcilicet, Dei, carnem cruciandam à Maria accepiſſe; vt eidem carnem, quaſi ſub ſpiritus conditione, non requirentem martyrij cruciatus ad cumulum coronæ, dare videretur. Eſtque ſatis decora cauſa, cur Maria illuſtrior ſpiritu Martyr, corporis martyrio Filium non ſequeretur. Fruſtrà ergo præſumas, traditam fuiſſe ignominioſiſſimo Dæmonis ludibrio per culpam, quæ minùs indecoro ludibrio Iudæorum, ad pœnam, vtpote non neceſſariam, præſeruatur. Pergo.

Geneſ. 47.

Honor filiorū in parentes redundat.

Lyran.

Matris honori Chriſtus ſollicitus.

Ernald.

Martyrium Mariæ glorioſum.

Numeraturus

1252. Numeraturus ſacer Textus prædictos Iacob filios, ſic habet: *Erant autem filij Iacob duodecim filij Liæ, primogenitus Ruben, &c. Filij Rachel, Ioſeph, & Benjamin.* cap. 35. num. 22. Et poſt longum catalogum ſic concludit: *Hi ſunt filij Iacob, qui nati ſunt ei in Meſopotamia Syriæ.* num. 26. Sed, quis non videat, primo aſpectu id videri falſum: cùm Benjamin apud Ephratam natum eſſe, fide ſanctum ſit, ibidem num. 15. Dices, & meritò, non eſſe contra veritatem vniuerſalis propoſitionis, ſi è pluribus vnus Benjamin excipiatur: dixeris ergo pariter, non eſſe contra fidem Paulini aſſerti, ſi ab omnibus, & illis innumeris, vna Maria excepta non comprehendatur. Aptior tamen ad rem præſentem, ſoluit ibi nodum Lyranus: *Iſtud videtur falſum: quia ibi nominatur Benjamin, qui non fuerat ibi natus, vt patet ex prædictis. Dicendum, quòd, licèt non fuerit ibi natus; tamen principium natiuitatis ſuæ inde fuit: quia mater eius inde fuit oriunda, & patri eius in matrimonio facta.* Quaſi ſic Benjamin Racheli matri ſuæ vniretur, vt ſit idem in Syria natam fuiſſe matrem, quàm ibidemmet filium vidiſſe lucem. Caueat igitur pius animus, ne Mariam in tenebris conceptam, & a tetra peccati Ægypto dixerit oriundam: ne Chriſtum principio ſuo intimiorem, eidem Ægyptiæ patriæ obtrudere videaris.

Geneſ. 35.

Parentum patria filiis communis habetur. Lyran.

1253. Sed iterum Scriptura totam conſanguineam Iacobi familiam, quæ Ægypto inuecta eſt, longiſſimè commemorans, ſic recapitulat: *Omnes animæ domus Iacob, quæ ingreſſæ ſunt in Ægyptum, fuère ſeptuaginta.* cap. 46. num. 27. Sed tu, mi Lector, para numerarios calculos, digitos ſupputatorios: & quantumuis vngues demordeas, nunquam, nunquam ſeptuagenarium numerum adimplebis, niſi aliis, duos Ioſephi filios adiungas: crede mihi, imò & doctioribus ſacris Arithmeticis. Sed qui, inquis, cùm filij iſti Ioſeph, Manaſſes, ſcilicet, & Ephraïm, in Ægyptum non ingrederentur: quoniam in eadem Ægypto nati fuère? Reſpondet Lyranus: *Ingreſſus ipſius Ioſeph fuit ante ingreſſum patris: & ſimiliter ingreſſus filiorum Ioſeph, qui dicuntur hic ingreſſi ratione patris ſui, & ſic quodammodo in eo ingreſſi ſunt.* Satis erat, ſi pater ingrederetur, vt filij nati potiùs ibi in Ægypto, quàm aliunde ingreſſi, Ægyptum ingredientes intelligantur quodammodo. Satis erat, ſi Maria corruptam, & tenebricoſam fœdatæ originis terram ingrederetur; vt filius eius in ipſa, ſuo modo terram iſtam indecenter ingredi videretur.

Geneſ. 46. *Parentũ geſta filiis tribuuntur.*

Lyran.

1254. Difficilior adhuc Septuaginta Interpretum ſupputatio, qui legunt: *Animæ ſeptuaginta quinque.* Sed, vt benè notat idem Lyranus ex Hieronymo, *Hi cum prædictis numerauerunt quinque filios filiorum Ioſeph; qui tamen nondum erant nati.* Iam filij nondum nati, imò multò antequàm fuerint concepti, ſic iidem cum parentibus ſuis intelliguntur, vt in eiſdem parentibus ſupputentur. Videant nunc, qui ferè omnes decentias, aut indecentias Verbi à Matre, deſumendas volunt, poſtquàm ab illa, aut conceptum eſt, aut editum; an ſatis ad tenorem Scripturarum, Matris, & Filij coniunctionem, & penè identitatem ſcrutentur. Certè Chriſtus nondum editus, nondum conceptus, iam in parente intimiori computaretur, quando alij filij, ſimiliter in parentibus computantur. Sed, qui facile intelligunt, quomodo Maria oritura poſt tot annorum chiliadas, iam in Adamo ad maculam olim vniretur; vix capiunt, quomodo Chriſtus penè poſt tredecim annos naſciturus Matri conceptæ, ad decus, aut infamiam copuletur. Equidem pactum morale, quo Adamo vnimur, naturæ congenitum vinculum ſupponebat. Sed attende.

Septuag. Lyran. *Etiam nondũ nati, imò nec concepti.*

1255. Dubitabis fortaſſe, cur vni Ioſepho inter omnes fratres id honoris tribuatur, vt in illo ſolummodo nondum genita poſteritas non ſolùm intelligatur; ſed etiam expreſſiùs numeretur? Et reſpondet iterum grauiter Lyranus: *Hoc factum eſt per anticipationem, propter honorem Ioſeph, propter quem alij fuerunt recepti honorificè in Ægypto.* Anticipatur honor filios computandi, illi vni, cuius interceſſione cæteri honores obtinuerunt. Negemus cæteri fratres, diuinæ noſtri Sorori, hunc honorem computandi ſibi filium per anticipationem; ſi negauerimus plùs eius interceſſionem nobis ad gratiæ, & gloriæ ingreſſum contuliſſe, quàm ad ingreſſum Ægypti honorificum, fratribus ſuis contulit Ioſeph: quaſi gratior ille apud Pharaonem, quàm Maria apud Deum intelligatur. Tandem nota, ad illud Geneſ. 48. num. 15. vbi dicitur: *Benedixitque Iacob filiis Ioſeph.* ex Hebræo legi apud Vatab. *Et fauſta imprecatus eſt ipſi Ioſepho.* Quia, cùm parens, & filij inuicem ſupponerent; honor, & benedictio communis præſumebatur: perindéque erat, ſeu filiis, ſeu parenti fauſta precari. Longè hoc verius in re noſtra: vnde D. Hieronymus, ſiue Sophronius Orat. ſæpè adducta de Aſſumpt. ita: *Nulli enim dubium, quin totum ad gloriam laudis eius pertineat, quidquid dignè Genitrici ſuæ impenſum, atque ſolenniter attributum.* Deinde poſt multa, iterum ſic ſubiungit: *Nec mirum, quia honor maternus, eius eſt, qui natus eſt ex ea.* Matrem igitur infama, & per conſequens Filium infamabis: conſtringe illam culpæ reatu, neque Filium à reatu dedecoris liberabis.

Chriſtus nondũ conceptus in Matre cur ſupputandus. Lyran.

Geneſ. 48.

1256. Eſt quidem hoc ita planum, vt etiam inter illos, qui non tam ſanguine, quàm iure alio ſpiritualiori, prædictos conſanguinitatis titulos mutuantur, eadem identitatis, & communicati honoris ratio conſpiciatur. Rogabat Eliſeus Eliam aſcenſurum, vt ſpiritum ſibi duplicem relinqueret, 4. Reg. 2. num. 9. Difficile poſtulatum: cui tamen Elias annuit num. 10. dummodo raptus tempore illi adſit. Sed, quid in illa aſſiſtentia magnum reperitur, vt maximum beneficium impetraret? Certè vſque tunc Eliſeus Eliam Dominum appellarat: at verò id temporis iam audis exclamantem: *Pater mi, pater mi, currus Iſrael, & auriga eius.* num. 12. vbi attentè Galfridus: *Liquet, quia iam ſuus ille dominus in patrem tollitur: liquet, quòd ex ſeruo in filium adoptatur.* Meritò ergo iam ſpiritus, & decor Eliæ redundat in Eliſeum: quia, tanquàm à patre in filium ſuo iure deriuabatur. Tota ergo difficultas eſt, quomodo

Parentes, & ſpirituales filij inuicem etiam ſupponunt.

4. Reg. 2.

Galfrid.

Elias ſpiritum duplicem filio relinqueret, qui tantummodo ſimplicem poſſidebat: quis enim plùs diſpendere poteſt, quam quod retinet? Certè non plùs diſpendit: ſed idemmet ſpiritus, qui Eliam informarat, iam denuò informans Eliſeum, in duobus iam duplex videbatur. At, quomodo poterat vna, & eadem ſpiritualis iuriſdictio, & dignitas, duos informare? Quia ex illis duobus iam vnus coaluerat; in diuerſis tamen locis conſtitutus. Eleganter D. Chryſoſtom. homil.

Chryſoſt. 2. ad pop. Antioch. *Et erat duplex Elias ille: & erat ſurſum Elias, & deorſum Elias.* Sic enim, dum filius fit; Eliſeus vnus cum patre redditur, vt iam alter Elias videatur.

1257. Nec tamen minori elegantia Euſebius Gallicanus in homil. de laudibus D. Maximi, ponderans hunc Beato Honorato ſucceſſiſſe, ſic ſcribit:

Idem probatur. *Dignus, cui primus ille fundator gubernacula Lirinenſis nauis poſt ſe moderanda committeret. Dignus,*

Euſeb. Gall. *cui, tanquam Elias ad ſuperna migraturus, Eliſeo Diſcipulo pallium pietatis, & gratiæ, & præclara meritorum indumenta traderet: & in ſe augendus, & in filio multiplicandus.* In ſe augetur, dum filio ſpiritum communicat: quia iam idem cum filio, huius augmento creſcere videbatur: interim in filio multiplicatur, quia iam duplex Elias, in ſe ſurſum, & deorſum in filio perennabat: participatione duplex, honore indiuiſus: idem & alius, ipſiſſimus, & diuerſus: inuicem quippe, & incremento filij augetur pater, & Patris duplicatione filius adunatur. Eandem ſententiam circa naturales patres, clariùs explicat idem Euſebius homil. 4. de Epiphania: *Duplex vobis commodum erit, cùm ſalus ad filios veſtros de veſtra ſalute tranſierit: & cùm per vos ad illos peruenerit, ex illis ad vos multipliciter reuertetur: hoc enim donum dando non conſumitur, & magis, dum transfertur, acquiritur: & miro modo, & tranſmittitur, & retinetur: ſiquidem ſalubri, iucundóque commercio, & accipientes lucrum, & tradentes augmentum eſt.* Quaſi non ſolùm honor, ſed etiam ipſa animæ ſalus filiis per doctrinam communicata, in ipſos parentes recurrat: & ex illis in hos quaſi eadem, ſed multiplex reuertatur. Pone ergo, Mariam, ſiue carne, ſiue, prædicto ſuprà modo, Spiritu Chriſti Matrem: & ab illa in Filium deriuatos honores; & excellentiores alios à Filio in illam recurrentes adnotabis: neque vtrinque notam aliquam infamiæ admixtam audebis cogitare.

1258. Adhuc tamen in re Eliæ omnibus elegantior D. Ambroſ. Serm. mihi 87. *O hæreditas pretioſa! in qua plus heredi relinquitur, quàm habetur: plus*

Spirituales Patres à filiis decorantur. *conſequitur, qui accipit, quàm poſſidet, qui largitur. Pretioſa planè hæreditas, quæ, dum a Patre transfertur ad filium, meritorum quodam fœnore duplicatur. Igitur Elias, cùm ſimplicem ſanctitatis ipſe habuerit ſpiritum, Eliſeo duplicem dereliquit. Mirum ergo in modum plùs Elias gratiæ dimiſit in terris, quàm ſecum portauit ad cælos: & licèt ipſe ad altiora totus transfertur corpore, apud filium tamen, maiori manet ſanctitate.* En tibi non ſolùm honor, & prærogatiua patris transfertur in filium; ſed etiam nouo incremento cumulata: en Elias, dum plùs dedit, quàm habuit, ſic iam decedit, vt ipſe in filio dignior, atque ſanctior perſeueret. Hoc quidem longè in re noſtra cernitur excellentiùs. Honor Matris Filium afficit; ſed in Chriſto vireſcit cumulatior. Plùs viſa dare Maria, quàm habuerat, cùm creaturæ honorem, ſibi congruum, iam Creatori transfudit congruentem: & quæ abſolutè finitum poſſidebat, iam Deo infinitandum communicauit: ſic in ſe finita, & ſancta, ſanctior, & quodammodo infinita in Filio perſeuerat. An verò cum hac tanta intimæ communicationis dignitate, rectè originalis fœditas copuletur, laxiori aliorum palato relinquo deglutiendum, robuſtiori ſtomacho decoquendum.

Venit huc aptum illud Geneſ. 21. num. 9. *Cùmque vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham: Eiice ancillam hanc, & filium eius.* Ludus ille, peſtis erat: ad idololatriam enim Iſmael fratrem pupulum prouocabat. Sed, quænam matris culpa, vt pariter cum reo filio, innocens abigatur? Pende mihi, ſuppreſſo Iſmaelis nomine, non temerè vocari *filium Agar Ægyptiæ*: quaſi cum ſanguine mores contraheret, & Ægyptiam indolem redoleret. Iam ergo infamis a matre, perfido ſe ludo protervum declarauit. Eiiciatur ergo mater cum illo: quia, ſi minùs culpam; at indolem culpæ pronam, & infamiam generis communicauit. Non longè ab his Lyranus, qui ad hūc locum ita: *quia non poterat filius conuenienter emitti ſine matre.* Certè, non quòd (vt ſuprà dixi) tenellus eſſet, & nutriendus, cùm iam ex meliori computu annum penè ageret vigeſimum: ſed, quia fata filij matrem attingebant, ſicut infamia matris filium decolorauit: & dum pro vna, & eadem perſona reputantur; alter alterius aut decore, aut infamia inſignitur. 1259.

Geneſ. 21.

Fata matris, filium manent.

Lyran.

Qui ergo Chriſtum decoramus, Matrem inuicem decoremus, neceſſe eſt: nihil enim Chriſto dabimus, quod inuicem Mariam non pertingat. Si Ægyptiam conditionem Matri aſſignaueris, iam Filium indidem ſuo modo ſugillabis. Hinc meritiſſimò apud veteres, (dum filium, & parentem pro eodem reputant,) corona parta à filio, fideli regreſſu parenti imponebatur: & cùm ſummus eſſet honor, ſi delati ad ſepulcrum coronarentur; honor iſte & patri, & filio communis habebatur. Ciccro 2. de leg. *Illa iam ſignificatio eſt laudis, ornamenta ad mortuos pertinere: quod coronam virtute partam, & ei, qui peperiſſet, & eius parenti, ſine fraude eſſe lex impoſitam iubet.* Sic inuicem commeant coronæ Chriſti Matrem coronaturæ, & Matris ſtemmata filium compturæ: ſic inuicem infamia, ſi quæ foret, inuicem commearet: cùm nulla mater cum filio tam ſit idem, quàm Maria cum Chriſto: nec ita Agar Ægyptia Iſmaelem inficere videretur; vt Maria peccatrix Chriſti decori officere præſumenda. 1260.

Filij corona ad patrem regreſſa.

Cicero.

Benè D. Ambroſius lib. de Iſaac, cap. 1. ſanctiſſimi huius Patriarchæ virtutes enarraturus, à patre eius Abraham putauit inchoandum, & matre: *In patre nobis Sancti Iſaac vel origo ſatis expreſſa eſt, vel gratia: cùm ad omnem redundat gloriam, quod tanto, & tam immutabili viro natus, Abrahæ patri primum fuit. Neque verò iſtud mirabile, cùm in eo Dominicæ generationis, & paſſionis figura præceſſerit: ſiquidem & ſterilis anus ex promiſſione Dei peperit eum: vt crederemus, quòd potens eſt Deus facere, vt poſſit & Virgo generare: & oblatus vnicè ad immolandum, aut & Patri non periret, & impleret ſacrificium.* Vbi deinde fusè, quàm multiplex figura Chriſti foret Iſaac examinat, & oſtendit exactiſſimus. 1261.

Honor filiorum à parentibus.

Ambroſ.

exactiſſimus. Cuius tantæ rei baſim ponit, redundantiam celebris gloriæ, quòd à tanto viro naſceretur. Nec mirandum eſſe vult, quòd à tam mirabili Patriarcha oriatur: cùm à Sara ortus, in typum per omnia vitæ munia, Chriſti à Virgine naſcituri ederetur. Conſideres, quæſo, quæ Parens figurato pararetur, cùm typo figuratiuo tales apparentur parentes. Patriarcharum maximus Abraham, à quo in Iſaac typicum gloria redundauit originis: creaturarum omnium maxima Maria, à qua in Iſaac verum, id eſt, rerum omnium Creatorem, originis gloria, id eſt, ſanctæ Carnis pura participatio redundauit: nec enim ex opinione D. Thomæ minùs glorioſe oritur Chriſtus à Matre ſancta, quàm à parentibus ſanctis Iſaac. Si ergo Creatori in quouis genere ſuprema gloria, honor ſummus debetur: plane gloria illa, quam à ſanctitate originantis Matris accipit, ſuprema erit: honor ille, quem à Matris generantis decore participat, ſummus erit in ſuo genere. Viderit iam Lector, quantumuis hebes, an talis Mater originans, atque generans, gloriam maiorem impertiretur Filio, ſi ab origine ſua ſanctiſſima, & innocens, an verò ſi fœdata proueniret. Viderit, an Creator creatus, vt ſic dixerim, reuera genitus, ſummum honorem a generante caperet aliquando probroſa: quæ innocens abſque dubio maiorem communicaret.

1262. Veniamus ad Abrahæ nepotem, Iſaac filium, ſcilicet, Iacob, de quo iam ſuprà. Dormiebat iſte corde vigilante: & ecce ſcala è cælo, ecce Deus loquẽs: *Ego ſum Dominus Deus Abraham Patris tui, & Deus Iſaac: terram, in qua dormis, tibi dabo, & ſemini tuo.* Geneſ. 28. num. 13. Dum promittit illi terram, ſatis videbatur, ſi ſe (vt certiſſimum, & infallibilem ſponſorem exhiberet,) Deum teſtaretur: cum addito, Deum Abraham, & Iſaac ſe nuncupauit: vt dum iam ſe ab illis poſſeſſum amoris iure profitetur, etiam ſe Iacobo poſſidendum repromittat: ſic enim idem cum parentibus putabatur: vt, quidquid illis fuit decorum, eidem ſuo iure communicaretur, inter cætera bona promiſſæ terræ, optimum etiam Deum hæreditaturo. Oleaſter ibi: *Diſce, Deum velle homines iure hæreditario inter alia paterna bona, ipſum in hæreditatem habere: ideo ait: Ego Deus Abraham, & Iſaac: vnde etiam tuus eſſe debeo.* Audiſti vnquam debitum gratioſius, aut obligationem liberaliorem? Nimirum, non poterat paternus decor, in filium non demerentem, non redundare. At, ſi tanta poſſeſſio ſeruis in filios transfundenda communicatur; Domina illa, quam Dominus in initio viarum ſuarum poſſedit; quomodo non decores omnes poſſibiles, in ipſum Dominum Filium ſuo modo transfundendos poſſideret? Quomodo in origine ſua gratiis ſpoliata, peccato infelix, filium infamandum dedecoraret?

Geneſ. 28. Deus amore iuſtu hæreditarius.

Oleaſt.

1263. Claudo hanc paginam ratione Ciceronis (fauent enim apertæ veritati, etiam Ethnici) lib. 1. de nat. Deor. vbi de Dei conditione: *Pythagoras, qui cenſuit, animum eſſe per naturam rerum omnium intentum, & commeantem, ex quo noſtri animi carperentur: non vidit diſtractione omnium animorum diſcerpi, & dilacerari Deum: & cùm miſeri animi eſſent, quod pleriſque contingeret: tum Dei partem eſſe miſeram, quod fieri non poteſt.* Quaſi animulorum à ſe effuſorum miſeriâ, Deus (idem, ſcilicet, cum illis) neceſſariò contabeſceret; & ſi aliunde in ſe ipſo beatiſſimus haberetur, iam tamen illa parte infelix foret exiſtimandus. Quales ergo eſſent partiales iſti animuli, ſi totus ille grandis animus, id eſt, Deus, vnde fluebant, miſer eſſet: Equidem miſerrimi. Si enim effectuum miſeria cauſam infelicitat, & infamat; quantò efficaciùs ab infami cauſa, & fonte miſero, infames etiam ſpiritus dimanarent? Sicut ergo in hoc ethnico, ſed formaliſſimo ſyllogiſmo tota vis ponitur in eo, quòd animi noſtri ex ipſo immenſo animo, ſiue Deo componantur, vt ex illorum miſeria iſte funeſtetur: ſic longè efficaciùs in noſtra ratione, cùm Chriſti Caro pars quædam ſit carnis Marianæ, infamabitur, ſi hæc de culpa aliquando contractâ, infamis, & minùs decens denotatur: cùm, vt dixi, plùs officiat, & inficiat cauſa effectum, fons fluuium; quàm è contra. Sed quàm aliter res eueniret, vidit Ambroſ. de inſtit. virg. cap. 17. *Ipſe vnigenitus Filius tuus venturus in terras ſuſcipere, quod amiſſum eſt, puriorem Carnis ſuæ generationem reperire non potuit, quam vt habitatione, cæleſtis aulam Virginis dedicaret.* Tota quodammodo cæleſtis dicitur Maria, ne quid terrenæ ſordis contraxiſſe intelligatur: & Deus, qui tantopere curauit, vt generatio Carnis ſuæ, non fœdâ copulâ, ſed virgineo influxu prodiret; à fortiori curaret, vt Caro generationis ſuæ foret puriſſima: cùm indecentior ab accepta carne pollutâ, quàm à modo accipiendi minùs puro, appareret: quippe generatio deſiit; at Caro ſemper in Chriſto perſeuerat.

Cicero

Chriſtus à Matre infelici, infelix.

§. V.

Quàm ſedulò boni filij decorandis parentibus impendantur.

1264. ADEST iam examinanda ratio, omnium, quæ hac de re afferri poſſunt, efficaciſſima, cur originis maternæ infamia, & dedecus in Chriſtum deriuaretur; cúrque ille, qui dedecora tot, tanta opprobria paſſus ab hominibus, tantoperè hoc dedecus reſpuit ſuſtinere. Pende mihi, diuina lege, ipſiſque naturæ principiis cuiuis filio mandatum, atque ingenitum, vt parentes impenſiſſimè colant, & honorent; omnia illis auertant damna, omnia ſollicitent commoda diligenter. Hoc iuſtum, debitum, ſanctum non negabis: vnde & Chriſto perfectiſſimè tribuendum fateberis neceſſariò. Si ergo Matri non acceleraret gratiam, ſi culpam non anteuerteret, iam minùs pius Filius videretur. Cur ergo hanc notam non effugeret, vnde non ſolùm dedecus combibebat; ſed etiam prouidentiæ, amorique ſuo, maculam quandam inurere videbatur? Nec reſpondeas ſaluâ Redemptoris conditione, id fieri non potuiſſe: hoc enim falſiſſimum eſſe, pluſquàm ſexcentis paginis ſuprà monſtraui, vbi de redemptione præſeruatiua.

Chriſtus cur tantoperè Matris honorem curaret.

1265. Dices, totam rationem vmbratilem inde corruere, quia Chriſtus nondum Filius, cùm Maria conciperetur: vnde nec debitam prouidentiam, nec amorem ſollicitum illi denegauit: meritò arguendus,

Idem oſtenditur.

guendus, ſi poſtquàm ab illa formatus, eiuſdem rebus non totus inuigilaret. Sed tu, mi homo, hac reſponſione, qua Thomiſticam ſententiam putas propugnare; ipſius D.Thomæ in hoc art. & totius Eccleſiæ ſententiam, veriſſimúmque fidei dogma oppugnas temerarius. Si Verbum ſolùm poſt Incarnatiooem, Mariæ, tanquàm Matris, res curauit: fruſtrà ex dignitate Matris concludit Thomas, docet fides, etiam ante Incarnationem, à leuiſſima culpa præſeruatam. Si ergo hoc ad prouidentiam, & amorem optimi futuri Filij pertinuit, cur non & illud tam magis neceſſarium? Si Maria verè Theotocos poterat poſteà dolens Filio obiicere, quòd cùm eſſet Deus & potens, illam à venialibus non preſeruaret: quantò iuſtiùs doleret, & obiiceret, quòd illam à fœdiſſima origine non eriperet? Si claudicantem fateretur Chriſtus prouidentiam ſuam, ſi ante Incarnationem futuræ Matri quamplurima priuilegia non irrogaret; cur non claudicantem agnoſcat, ſi à maiori malo illam non eripuit? Næ, qui ita obiicis, diuinum Filium, filiorum aliorum metiris conditione, qui nulla ſui parte priùs ſunt, quàm filij ſint. Certè non poteras non ingratum, & indeuotum illum exiſtimare filium, qui ſi valenti ſui parte parentes (per caſum datum) præcederet; iam tunc futuros parentes non hooraret: non poteras non meritò dolentes poſteà parentes de filij incuria in queſtum erupturos reputare. Iſta ergo, iſta eſt nota, quam Chriſtus in caſu noſtro euitauit: hinc honorem ſuum meritò putaret violatum, ni futuræ Matris honorem inuiolabilem cuſtodiret. Videamus ergo iam fusè, quàm ſoleant boni filij pareotes honorare: deinde pari tenore videbimus, quantùm in decoranda Matre ſe Chriſtus exhibuerit: & vtrinque ad rem noſtram formabimus argumenta.

1266. In primis ad præceptum illud diuinum recurramus: *Honora patrem tuum, & matrem tuam vt ſis longæuus ſuper terram.* Exod. 20. num. 12. Quod repetens Apoſtolus ſic habet: *Honora patrem tuum, & matrem tuam, (quod eſt mandatum primum in promiſſione,) vt benè ſit tibi, & ſis longæuus ſuper terram.* Epheſ. 6. num. 2. At, quomodo præceptum primum appellatur, quod in ordine Decalogi ponitur quarto loco? Cautè dixit Apoſtolus primum eſſe, ſed *in benedictione*: vtpote cui priùs omnium ſubiungitur benedictio, præmium promittitur D. Eucherius apud Cerd. Aduerſ. cap. 115. *Quomodo Apoſtolus dixit, quòd eſt mandatum primum: cùm in mandatis quarto ſit ordine? Subiungit, in promiſſione. In qua promiſſione? Vt benè ſit tibi, & ſis longæuus ſuper terram. Igitur in mandatis hoc eſt primum mandatum, quòd habeat, quam ſuprà diximus, benedictionem.* Attentiſſimè enim conſiderandum voluit Paulus, quanti Deus feciſſet hoc mandatum: qui, cùm priora tria ad ſe pertinentia vacua relinqueret; hoc noua promiſſione cumulauit: vt ad eius implementum etiam duros alliceret, & rebelles ſuauiter compelleret: quaſi illorum potiùs, quàm huius violatori pœnam diſſimulaturus.

Exod. 20.
Epheſ. 6.
Præceptum honorādi parentes, quàm commendatum, & ſub quanto priuilegio.
D. Eucher.

1267. At prædictum locum Exodi ſic vertit ex Hebræo Oleaſter: *Honora patrem tuum, & matrem: vt prolongent dies tuos.* vt neceſſariò, aut inuiti, aut inuitati compellerentur filij parentibus honorandis, cùm in horum ditione, vitæ ſuæ prolongationem audiant conſtitutam. Ipſi, ipſi honorati parentes vitam tibi dicuntur prolongare, quia efficaciter poſtulata impetrabunt. Oleaſter ibi: *Vides hic, qualiter bona alicui collata, eum ad præſandum inuitent: ſimiliter, quid valeant parentum benedictiones, & precationes, quæ tibi longam poſſunt vitam à Domino impetrare. Similiter, quanto pluris faciat Deus parentum honorem, quàm ſuum: vt quaſi voluerit te potius parentes, quàm ſe honorare: quemadmodum eos alere potius, quàm ſibi ſacrificia offerre* Clarè in Euangelio ſacrificia, parentum neceſſariis dotis poſtponuntur: ſic quandoque voluit, vt parentum honor, ſuo (prætermiſſo potiùs, quàm violato) præponatur: quaſi decoriùs in parentibus, quàm in ſe, pro rerum circunſtantiis, ipſe honoretur. Sic interpretandus ad ſanum ſenſum Alexis apud Stobæum: *Non volui matrem deſerere, ſed omnium primam ſeruare: nam rectè intelligentibus, nec diuina quidem matri præferenda ſunt. Vnde antiquiſſimus ille Conditor non imperitus, Matris ædem conſecrauit.* id eſt, prætermittenda quandoque diuina officia, vt ſaluti maternæ conſulatur. Si Chriſtianus eſſet, diſcentem putares à Chriſto, qui primam omnium ſeruauit Matrem, cui redemptionis primitias, vt vidimus, id eſt, præſeruationem aſſignauit.

Oleaſt.
Filij ab honorandis parentibus, quàm pendeant.
Plus parentibus, quā ſibi, à filiis Deus exigit, fusè.
Alexis.

Sed pende huc illa verba Dei: *Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum.* 1. Reg. 2. num. 30. 1268.
Deum honorantibus gloria, id eſt, ſplendor, & nobilitas promittitur: (de hac enim humana gloria ſermonem eſſe, ſatis claret ex adiuncta antitheſi: *Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.*) At verò honorantibus parentibus, longæuitas, & vita ſpondetur: quantò enim pretioſior eſt vita, quouis alio humano ſplendore, (cùm omnis terrena gloria, omnis faſtus pompaticus morte pereat:) tantò videtur impenſius allectamentum, quo Deus parentum honori potiùs, quàm ſuo piiſſimus conſulebat. Pergat Oleaſter: *Similiter honorantes ſe voluerit honorare iuxta illud 1. Samuelis 2. Quicunque honorificauerit me, honorabo eum: longæuam verò vitam conceſſerit eis, qui honorauerint parentes: conſtat autem pluris vitam fieri, quàm honorem.* Suauiſſimè enim Deo adblandiris, dum illum præcipientem honoras in parentibus: fortaſſe quia in his diſcas, ipſummet Deum parentem meliorem affectuoſiùs deinde venerari.

1. Reg. 2.
Honorantiū Deū promulgatio à Deo.
Oleaſt.

In hoc tamen loco verbum honorandi, ſignificat ex vſu ſacræ phraſis, muneribus etiam afficere, donis cumulare: tale eſt illud Prou. 3. num. 9. 1269.
Honora Dominum de tua ſubſtantia, & de primitiis frugum tuarum. Vbi vlteriùs nota, diuerſitatem terminorum, quibus Deus, & parentes honorandi præcipiuntur: parentes abſolutè, & ſine addito dicuntur honorandi: Deus verò de ſola poſſeſſa ſubſtantia, déque fructuum primitiis adſcribitur honorandus. Et cur ita? Reſpondet pulchrè idem Oleaſter: *Et annotauit hic quidam Rabbinus, ſcilicet, Rabbi Simeon, Scripturam pluris feciſſe parentum honorem, quam Dei: vt voluerit nos Deum honorare ex ſubſtantia noſtra, iuxta illud Salomonis: Honora Deum de tua ſubſtantia. Parentibus verò voluit filios ſubuenire ex labore manuum ſuarum: & ſi non habeant, teneantur in priſtino* (lego, piſtrino) *laborare, vt parentibus victum quærant.* Quæreret quidem Chriſtus labore manuum ſuarum, & proprij Sanguinis effuſione, ſi opus eſſet, victum Mariæ: vide ergo, an proprio Sanguine, qui ab origine mundi de ſe efficax erat

Prouerb. 3.
Honor parentibus præbendus qualis futurus.
Oleaſt.

vitæ,

vitæ, & ſaluti originis comparandæ, præſeruatiuam Matris redemptionem compararet: vide, quæſo, an, qui ſic prouidus fratribus, imò ſeruis, ab ipſis Orbis incunabulis fundendi Sanguinis pretium communicauit; Matri decentem indidem ſalutem non prouideret.

1270. Eſt aurea in hanc rem ſententiola Xenophontis, de dictis Socratis: *Tu itaque, fili, ſi compos es mentis, Deos, vt tibi ignoſcant, exorabis, ſi quid matrem neglexiſti, ne ingratum te eſſe exiſtiment, nec benefacere velint. Ab hominibus quoque cauebis, ne id reſciuerint: ſi enim te arbitrantur erga matrem ingratum eſſe; nullus putabit, te pro acceptis beneficiis in referenda gratia memorem.* Certè non tam glorioſus Redemptor apud Deum, & apud homines Chriſtus, ſi in primo inſtanti Matrem neglexiſſet. Neſcio, quomodo ingratum illum poſteà poſſet exiſtimare Maria, dum, qua Deus, Deiparæ non ſubuenit. Neſcio, quomodo homines pro acceptis obſequiis in referenda gratia minùs memorem pertimerent, ſi erga Matrem minùs gratum, minùs prouidum ſuſpicarentur. Sed is, cuius meritis, antequàm naſceretur, ſeruis prouiſum eſt; certè Matri, vt potuit, voluit prouidere: idque dum piè iam credunt homines, ſuauiùs erga Chriſtum afficiuntur: vberiorem de tantæ Matris fauore ſpem concipiunt.

Filius matri ingratus, nulli bonus.

Xenophon.

1271. Querebatur vidua illa, Eliæ hoſpes, & cum Sancto Propheta expoſtulans lamentabatur: *Quid mihi, & tibi, vir Dei? Ingreſſus es ad me, vt rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum.* 3. Reg. 17. num. 18. Quòd, præſente illius ſanctitate, viduæ crimina fœdiora apparerent, in quorum pœnam Deus filium occiderat: tranſeat nunc. Sed, cur Elias pueri interfector appelletur, qui nullam iuſtæ mortis occaſionem culpabilem adduxit? Parce afflictæ: quæ tamen, vtcunque probabili, ſaltem doloribus ſuis, cauſa, Eliam ingratitudinis arguebat: putabat potuiſſe damnum anteuertere; & quia benigni hoſpitij immemor, id non fecerat; iam necis reus, iam interfector filij appellatur. Hugo Cardinalis ibi: *Hoc dixit: quia Elias precibus potuit occurrere morti pueri, & non fecit.* Hoc eſt, quod ſuo modo in re noſtra eueniret. Idem veriſimili quodam iure Maria quereretur: Potuiſti tuis meritis maternæ morti occurrere, nec feciſti: penè te Matricidam appellauero: minùs gratus, puriſſimi vteri hoſpitio aduenisti: minùs prouidum in decoranda Matre te probaſti. Sed aliter, vt par erat, res euenit: aliter æternus Pater naſcituro Filio prouidit. Exemplo rem declaro.

3. Reg. 17.

Damni illatur videtur, qui potens nō præſeruat.

Hug. Card.

1272. Semele, Bacchi mater, Iouis vxor vtcunque, rerum inſcia, Iouem ſuum adiurauit, vt ad ſe non diſſimulato cultu, ſed ſub diuina pompa, (vt ſolebat ad Iunonem,) adueniret. Dolet iſte, ſed implet iuramentum. Properat cinctus fulminibus, quorum ictu puella perit, dum parit Bacchum. Creſcit puer hinc mortalis fœminæ, illinc immortalis Dei, communis filius: & poſt inſignes virtutes apotheoſi fruitus, in cælum euehitur deſponſandus. Nuptiarum pompam ſic deſcribit Seneca (neſcio, an hucvſque ſatis explicatus) in Oedipo, act. 2. in Choro:

Exemplo id oſtenditur.

Seneca.

Ducitur magno noua nupta cælo,
Solenne Phœbus carmen
Edit infuſis humero capillis:
Concutit tædas geminus Cupido:
Telum depoſuit Iupiter igneum,
Condidit Baccho veniente fulmen.

Et cur condidit? Ne dolori eſſet filio, (viſo inſtrumento maternæ necis,) dedecoris ſui memoria: ne minùs potens Deus argueretur Bacchus, ſi non valuit; aut minùs pius, ſi noluit matri ſubuenire. Sic olim adoleſcens Senecam interpretabar. Ad rem. Si Chriſtus Matri non ſubuenit, quodammodo ad quoduis fœdatæ originis fulmen, doliturus videbatur, ne aut minùs potens, aut minùs pius in Matrem putaretur. Sed diuinus noſter Iupiter, verè Pater Deus, & honori, & dolori Filij conſuluit: & ipſis Incarnationis ſuis nuptiis, non tam condidit originalis culpæ fulmen, quàm Matrem eius nunquam fuiſſe fulminatam reuelauit. Iterum ad ſeria.

Meritis æque, & diebus plenus deceſſit Abraham: & addit Textus: *Et ſepelierunt eum Iſaac, & Iſmael, filij ſui.* Geneſ. 25. num. 9. Iſmaël ſepulturam patris curat? Nónne iſte erat, quem Abraham ſimul cum matre eiecit domo, exuit hæreditate, iuniorem miſero fratrem præponens? Cur ergo tam mitis properat, tam feſtinat ſollicitus exequiis paternis decorandis? Quia filius erat. Nulla iniuria, nullus dolor à filio, niſi iam efferato, & mentis impote, affectum honorandi parentis poteſt eradicare. Naturæ memor, immemor opprobrij, quod ſibi putabat illatum, patri decorando accedit Iſmaël: præcauens, ne ſi in hoc deficeret, ſæuior ipſe contra naturam, quàm pater in ſe fuerat apud homines, meritò argueretur. Oleaſter ibi: *Aduerte, Iſmaelem iniuriæ à Patre ſibi illatæ immemorem, cùm opus ſit, eum ſepelire: licèt noſſet, ſe cum matre ab eo abiectum, & maiorem natu hæreditate pulſum.* Et quid non deſtinaret in Matrem pius Filius, quam ſibi futuram deuotiſſimam præſciebat? 1273.

Geneſ. 25.

Nulla paterna iniuria ab honorando patre filium deterreat.

Oleaſter.

Siue ficta, ſiue facta res fuerit, perinde eſt ad rem meam: pluſquàm graphicè tamen enarrat Quintilianus Declamatione 21. geſtum filij, patrem ab incendio liberantis, liberaturi & matrem, niſi in ipſo conatu flammis excæcaretur: *Cùm domus ignium ſepta violentiâ eripuiſſet miſeris ſenibus omne præſidium; illâ feſtinatione, qua fugimus, erumpimus, in medium cucurrit incendium. In quanto tunc periculo fuit rerum naturæ pietas! dum diu, multúmque attonitus hæret, dum ad vtrunque reſpicit, ad vtrunque diſcurrit: penè infeliciſſimos parentes perdidit pietatis æqualitas: vt demum miſerrimos ſenes cluſerat iam propior ignis, (audiat, licèt inuita, pietas,) patrem iuuenis elegit: & de pariter ardentibus, vices diſpoſuit affectus. Vix dum poſito ſene, cùm illum quoque miraremur explicitum, iterum flammas aperuit, & vndique coeuntis incendij redditus globis, arſerat iuuenis, ſi tardiùs perdidiſſet oculos. Facinus eſt exiſtimare, Iudices, non hoc quoque maximis contigiſſe conatibus, vt ſeruaretur & mater: minùs tamen in vtroque fecerat, niſi perdidiſſet oculos: viderint, qui filium magis in eo parente mirantur, in cuius ſalutem faciem, vultúmque conſumpſit.* Et quia pater durus, & querulus filium accuſabat, quòd matrem etiam non eriperet; concludit Declamator: *Patri præſtitit cæcitatem, qui amiſit oculos, dum repetit, quam reliquerat, matrem.* Habes inſigne creatæ pietatis exemplum in patrem moroſum, & difficilem: 1274.

Quàm impensè filius parentes curare debeat.

Quintilian.

difficilem: vide, quid in ſuauiſſimam Matrem increata illa Pietas, ſub fœdiſſimo communis originis incendio meditaretur.

1275. Reuertus e Meſopotamia Iacob, poſt varias ſtationes, tandem diu ad turrem gregis commoratur: & ſubditur deinde: *Venit etiam ad Iſaac patrem ſuam in Mambre.* Geneſ. 35. num. 27. Si tunc ſolus venit; vbi cura tantæ familiæ, tot filiorum, & coniugum, quos relinquebat? Si re- uera, vt probabiliùs conijcitur, totam ſecum familiam tranſmutauit; quid tanti ponderis erat in aſſiſtendo patri, vt iam immenſum tantæ domus mouendę pondus, aut leuius, aut neceſſarium videretur? Reſpondet ibi Oleaſter: *Crediderim ego eam hac de cauſa ad patrem ſenem veniſſe, vt eius poſſet nutrire ſenectam. Quo facto, nos admonet pietatis erga parentes ſenio confectos.* Nec ſolum, (puto,) totam familiam ſic mutaret Iacob; ſed ipſam etiam potiùs delendam vellet, quam tanto pietatis officio defuiſſe: ſicut Deus vni Mariæ creaturas omnes, ſi opus eſſet, impendere non dubitaret. Facit huc illud Plutarchi in Apophtheg. de Antigono ſecundo, cuius pater Demetrius, captiuus apud Seleucum habebatur: *Ad Seleucum ſcripſit, ſi patrem Demetrium dimiſiſſet, conceſſurum ei ſe vniuerſum imperium ſuum; traditurumque ſe ipſum obſidem.* Dulcius, nimirum, ſibi imperium exiſtimauit, patrem, amota captiuitate, liberum poſſidere. Quid, ſi poſſet captiuitatis labores antevertere; & patrem ab hac iniuria præſeruare; quàm lubens pro illo obſidem ſe daret? Et putabit aliquis, Chriſtum, qui potuit, quà Deus, Matris captiuitatem præuidere; & corporis aſſumendi pœnis, illam ab animæ miſeriis grauioribus redimere, & præſeruare; ignauum, & minus amantem filium ſe exhibuiſſe: & in hoc gloriæ genere Antigono ceſſiſſe? Antigonus patris libertatem emeret toto imperio, & ſe obſide: Chriſtus imperium ſuum, & dolores Matri non dicaret?

Geneſ. 35.
Idem firmatur.
Oleaſt.
Plutarch.

1276. Luctatur Iacob cum Angelo, qui videns, quòd eum non poſſit ſuperare, eundem tacto neruo claudum reliquit: tunc ſubdit Textus: *Quam ob cauſam non comedunt neruum filij Iſrael, qui emarcuit in femore Iacob, vſque in præſentẽ diem: eò quòd tetigerit neruum femoris eius, & obſtupuerit.* Geneſ. 32. num. 32. Sed, cur non comedant in pecoribus neruum illum, qui in atauo dicitur emarcuiſſe? Cur ſibi interdicant vſum partis brutæ, nerui, ſcilicet, quo crura contrahuntur, quam tam remotè, in homine progenitore læſam agnoſcebãt? Quia nerui ſtuporem, patris pœnam ab Angelo inflictam exiſtimabant. Certe doluit, nec leuiter, Iacob, dum ad myſterium in neruo percuteretur: ac proinde, non iam ſe pios, vt par erat, filios putarent Iſraelitæ, niſi paternum dolorem ſic dolerent, ſicque ſemper in corde gererent præſentem, vt ad cuiuſvis typi conſpectum, vehementior excitaretur: à neruo brutorum abſtinent, ne interim læſi parentis memoriâ ſæuiſſimè torquea ntur. Oleaſter ibi: *Debent filij ſentire mala parentum: & flagella, quibus Deus parentes ſuos caſtigauit, ſua reputare.* Equidem, ſi aliquando Maria in via innocentiæ claudicaret, id poſteà piiſſimus Filius, Matri culpam præteritam neceſſariò dolituræ, condoleret quodammodo de affectu: vnde id, quà Deus, præuidens, pulcherrimos illi ab origine greſſus tribuit, ſic aptis iuncturis myſtica efformans femora, aptos poplites, vt diuinum artificem teſtarentur.

Geneſ. 32.
Parentũ dolor, quàm filiis ſenſibilis.
Oleaſt.

Et quidni erga Matrem, talem ſe gereret 1277.
Chriſtus? Eſt piiſſima ſententiola illa Plutarchi de piet. erga fratr. *Malè mereri ſatis dictum eſt de aliis: matri vero tua, vel parenti, niſi ita te præſtes, vt omnibus dictis, vel factis tuis, licèt non adſit acerbi quidquam, eos lætifices, flagitioſiſſimum exiſtimant, & nefarium.* Quid, ſi acerbum aliquid intercederet? Quid, ſi parentum inſtaret damnum maximum? quam nefarium, quam flagitioſum foret, illos auxilio debito defraudare? Nefarium planè eſt, id de Chriſto exiſtimare, quod ille fieri, nefarium exiſtimaſſet. Collegit Alexander in ipſo iuuentutis flore, fructus, & illos vberrimos virtutis ſuæ: nondum enim annum trigeſimum impleuerat, cùm trophæis eius ſuperatus iam Orbis impleretur: hinc illum aut mors maturum, aut vita reputauit ſuperuacaneum: hæc, quia nihil maius poterat impendere; illa, quia nihil minùs exigere præſumpſit. Vidit ergo Alexander deficientem ſibi animam, languentes penitùs vires, quibus tot viri Principes ſuccubuerant: tunc conuocatis purpuratis ſuis, non tam emiſſa voce, quam organizato ſuſpirio: En, inquit, morior: en perit Alexander veſter: vos autem teſtes fueritis, Macedones dilecti, impenſi à me laboris, quo, vt vos iam Orbi redderem glorioſiſſimos; vt patriam in Mundi caput coronarem, perpetuus ab eiuſdem deliciis exulaui. Sudore madent meo Libyca ſabuloſa; & crebro defatigati pectoris halitu, pluſquam Riphææ niues liqueſcebant; vix diem abſque prælio, vix abſque excubiis noctem numeraueto. Nunc ah! nunc tempus, in quo obæratus mihi populus fidem liberet: nemo ingratus cupienti Regi denegauerit id, cui tantummodo vitam exoptaui. Hæc ille: & quid non ſummum ſperes poſtulandum? Audi Qu. Curtium lib. 9. poſt multa de Alexãdro morituro: *Quoniam olim res agitata animo meo, nunc promenda occaſio oblata eſt: mihi maximus laborum, atque operum meorum erit fructus, ſi Olympias mater immortalitati conſecretur: quandocunque vita, hoc ſi licuerit, ipſe præſtabo: ſi me præceperit fatum, vos mandaſſe memeritote.* Pius ingenio filius, &, ſi fas dicere, prudens: pius, dum omnia geſta ſua, matri dicat: prudens, quia dum iactabundus ſe Iouis natum credit, poſita hac vana opinione, omninò neceſſarium exiſtimauit, vt mater apotheoſi fruita, Dea coleretur. Neget igitur Chriſto vberiores erga Matrem pietatis affectus, quàm Alexandro, qui illi veriorem a Deo filiationem denegauerit: omnia ergo opera ſua Matri impendit, hunc maximum laborum ſuorum fructum exiſtimauit, ſi Maria Mater à culpa præſeruaretur. Sic ſi minùs Dea, ſaltem Deo Patri ſimilior, veneranda: & quandoquidem Chriſti meritum hoc poterat percipere, vt ſuprà fusè probaui; quis pie dubitet, de facto percepiſſe? An putas, Chriſtum, Alexandro, de piiſſimis affectibus ſuccubuiſſe? Habuit certè Chriſtus hos longè excellentiori modo, qui præuiſi à Patre obtinuerunt, vt fructus laborum eius, venuſtando maternæ innocentiæ flori aſſumerentur.

Plutarch.
Id ni faciat, quàm infamerum.
Omnes filij labores tradendo parentis dicantur.
Curtius.

Agitabantur apud Ethnicos olim ſæcularia fe- 1278.
ſta, veneratione ſumma, cæremoniis exquiſitiſſimis: dicabantur hæc maxime apud Romanos Apollini, & Dianæ: ſemper tamen mihi digniſ-

ſimum

Nullus honor filio dulcis, cuius non fuit particeps parentes. ſimum notatu viſum eſt, exiſtimaſſe Romanos ingratum fore cultum Diis iſtis, ni pariter eximia ſolennitate eorum mater Latona celebraretur. Hinc carmen illud ſæculare, vt noſti, apud Horatium lib. 1. od. 21.

Horat.

Dianam, tenera, dicite, virgines:
Intonſum, pueri, dicite Cynthium:
Latonámque ſupremo
Dilectam penitus Ioui.

Quaſi deſiperet Diis honor, cuius particeps mater non haberetur. Sic, puto, ſapidiorem habet Chriſtus honorem innocentiæ: quia eiuſdem Matrem habuit participem. Et reuerà non ſapit filium, qui honore, quem impendere poterat, parentem defraudat. Lubet vno, vel altero verbo, id in ipſomet Deo, imò in nobis erga Deum explicare.

1279. Prouocabat Dauid fideles ad ſacrificium dicens: *Afferte Domino, filij Dei: afferte Domino*
Pſal. 28. *filios arietum* Pſal. 28. num. 1. Quaſi ideò ſignificanter tunc filij appellentur, vt omnem in Patre
Deus quà Pater honorandus. Deo honorando tarditatem ab illis amoueret. Grauiter ibi Chryſol. Ser. 10. *Videtis, quia cæleſtis Pater ſemit amorem donis, datis affectum probat,*
Chryſol. *muneribus charitatem. Et reuerà, Fratres, filium ſe neſcit, viſceribus caret, naturam negat, ingratus eſt Patri; qui authorem vitæ ſuæ, non obſequiis placat, non deuinxit cultu, muneribus non honorat.* Huc transfer plenas paginas, de obſequiis, quæ Deus nobis imperat, qua filiis; in Cantico meo Tropologico fusè deſcriptas, ſi rectè memini. At non erit indignum, tarditatem hanc erga Matrem, Deo irrogare, quæ in nobis erga illum pluſquàm ſacrilega haberetur? Nos, quia filij, honorando Deo conuincimur: Deus Matri Mariæ honorem inuideret? Suo modo, Deum ipſum, ad hominem, vt ſic dicam, argueremus: ipſe enim
Malach. 1. Malach. 1. num. 6. ſic queritur: *Filius honorat patrem, & ſeruus dominum: ſi ergo Pater ego ſum, vbi eſt honor meus?* At, ſi Maria, Mater eſt, mi Domine, vbi eſt honor eius? Sed, in quo doler Deus non honorari? Ipſe ſubdit num. 7. *Offertis ſuper Altare meum, panem pollutum.* Atqui tu Matri, Altari meliori, dum puriſſimam poſſes, pollutam decerni naturam paſſus es. Puto, prænouit
Maria abſque Chriſto non futura. Deus, Chriſtum huic argumento quodammodo manus daturum: ni eaſdem ſollicitum pro Matris immunitate, Cruci, & clauis tradentem aſpexiſſet. Repetenda hic verba D. Hieronymi iam
Hieron. ſuprà data ad hunc locum: *Panes, ſcilicet, propoſitionis, quos iuxta traditiones Hebraïcas, ipſi ſerere, ipſi demetere, ipſi molere, ipſi coquere debebatis: & nunc ſumitis quoſcunque de medio.* Non itaque *de medio*, id eſt, de tumulo infectarum in præuiſione animarum, Matrem elegit Deus: ſed ſumma cura ipſe ſerit, conceptam excipit, parat ſingularem. Et benè non *de medio* Maria: quæ non foret, niſi præuiſo Chriſto à Deo ſereretur: vt non ſolùm gratiam, ſed etiam naturam, præuiſis pij, & honorantis Filij meritis debere agnoſcatur.

1280. Sed inter tot vtriuſque Paginæ monumenta, parentes erga, venerationem proteſtantia, aut in-
Margarita Reginæ pietas. ſtorum, aut Principum ethnicorum, aut tandem fictorum Numinum: en aliud, ſi fas ſit dicere, mortalis Deæ, Catholicæ Reginæ, meritò recolendum. Margaritam intelligo Heroïnam Philippi Prudentis nurum, Pij coniugem, Magni matrem, Societatis noſtræ delicium ſuauiſſimum. De hac ergo D. Didacus de Guſinan, Eminentiſſimus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, librum vernaculum ſcripſit, vbi 1. part. cap. 3. hæc habet verſa fideliſſime, de eiuſdem cum matre ad Hiſpaniam profectione locutus: *In hoc itinere, & longa nauigatione, fuit planè admirabilis veneratio, quam Margarita iam tunc Regina Archiduci matri duxit exhibendam: nunquam illam adiit, (licit rarò agnella ab oue deniaret,) nunquam diſceſſit, niſi profunda inclinatione præmiſſa.* Did. de Guſ.
Ferraræ pompa ſanè celebriori, quàm vnquam (à V. Caroli Bollonio comitatu) ſuſpexerat Italia, glorioſiſſimè excepta, haud valuit ſuſtinere, vt mater primo, ſed poſt ſe loco duceretur: ſic ſumma cum pietate contendens, vt tandem ad illius penè latus, minimo ſiue diſcrimine fuerit collocanda. Quando apud Pontificem cœnauit, ea deſiderata matris præbuit indicia, vt Clemens VIII. ad menſam, (quod tunc primum viſum,) etiam Archiducem permitteret vocari. Inde adductum ſoli Reginæ puluinar, ipſa matri reuerenter ſubmittebat: vnde Pontifex aliud etiam matri curauit afferendum. Proh mater hac nata felix! Proh nata, hac in matrem pietate prudens. Talis olim Salomon, erga parentem throno admiſſam ſe geſſit. Vellet, credo, (ſi fas,) & ſibi purpuram, & maieſtatem exuere, qua mater glorioſior redderetur: coronam, & ſceptrum ſibi inuidere, vt materna dextra, & caput radiaret. Matri aliquid de ſenili prudentia, iunior ſibi aduertentis, aut à ſe, ſi forsè, per incuriam læſa leuiſſimam, illicò ac ſuffuſo vultui rubore venerabundum ſpiritum indicabat: affirmans creberrimè, dum nauigationis tædia, quæ fuère grauiſſima, matrem defatigantia condoleret, enixe exoptare, idq; pro magno à Deo beneficio accepturam, ſi immuni parente, ſibi duplicatus labor adderetur. Tandem peractis iam nuptiis, matrem abeuntem penè inſtillato inter lacrymas corde, eiuſdémque flexis genibus benedictione ſuſcepta, crebris ſuſpiriis fuit proſecuta: cuius deinde vitam, qua potuit impenſa ſedulitate, omni obſequiorum, & munerum fouit impendio: cuius mortem regalibus pluſquam obſequiis condecorauit. Hæc ille, & curtus adhuc. Nouerat, nimirum, Margarita, qualis Rex regiam Chriſtus Matrem coluiſſet, cùm illa ſic de illuſtris ſuggeſtione indolis, ad ſuam animaretur: inde parthenicis illis ſuis, & optatiſſimis nouendialibus, immaculatæ Conceptionis myſterium, vbi Chriſtus Mariæ indulgentior, indulgentiſſima parentibus, exactiſſima pietate præcolebat: inde, credo, Societati noſtræ, (ô me furem!) ſuæ dixerim, deditior, quò iſta propugnandis his partibus addictior.

§. VI.

Quàm ſedulus materno honori Chriſtus exactiſſimè conſuluerit.

HVCVSQVE ex aliorum filiorum exemplis, ad Chriſtum materno honori impendendum deduximus argumentum: nunc iam ab eodem Chriſto efficacius aliud depromamus: &, dum viderimus, cæteris Matris honoribus addictum ſedulò, inferemus, 1281.
Quàm impensè Chriſtus Matrem honorarit.

minimè

minimè Conceptionem eiuſdem ſpreuiſſe. Et quidem, cum præceptum illud de honorandis parentibus ipſo etiam naturæ iure ſtabiliatur, neceſſariò puriſſimis Ieſu viſceribus inſitum longè gloriofius, feruidiores affectus diuinæ cuiuſdam pietatis, effectus excellentiores parturiret: impium enim, & ſacrilegum foret, ſi Chriſtum præcepti ſui tranſgreſſorem, aut in hac pietate coercenda alicui poſtponendum diceremus. Sed lubet audire D. Method. loc. ſæpè citat. apud Caniſ. vbi ita ad Deiparam: *Euge, Mater Dei, & ancilla: euge, euge, quæ debitorem illum habes, qui omnibus mutuatur: Deo namque vniuerſi debemus; tibi verò etiam*

D.Method.

ille debet: proinde, qui aiait: Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt is decretum à ſe promulgatum obſeruaret, atque adeo hac in parte alios excelleret, omnem Matri & gratiam, & honorem impendit. Quaſi excelleretur ab hominibus, ſi quis parentes vberiùs honoraret. Pende, quæ iſti ſupra pro parentum ſalute dicuntur meditari: & iurabis maternæ ſaluti Chriſtum inuigilaſſe, omnem gratiam, etiam innocentiæ, omnem honorem illi impendiſſe. Quomodo autem Deus Mariæ debeat, fuſiſſimè iam alibi demonſtraui, vbi Redemptorem, à Virgine quodammodo redemptum declaraui.

1282. Poſtquàm Ludolphus part. 2. c. 86. neceſſariò Mariam à quibuſdam generalibus regulis excipiendam atteſtatur, (cuius verba ſupra dedi num. 299.) vnde & pulueris reſolutionem moriens, & concipiens virginitatis diſpendium, & partus dolorem enixa euitauit: ſic ad rem noſtram ſubdit: *Nunquid non pertinet ad benignitatem Domini, Matris ſeruare honorem, qui legem ſoluere non venerat, ſed implere?* Ac ſi legis ſolutor haberetur, niſi quem poſſet honorem maximum, Matri impendiſſet: qui ergo, antequàm filius eſſet, iam in Matris honorem, vterinam ſanctificationem illi dicitur miniſtraſſe, aliter arguendus; cur de non præſtita puriſſima Conceptione, quam poterat, non veneric arguendus? O qui ad benignitatis, & pietatis tuæ decentiam pertinere putaſti, ſi nondum natus, Matrem præmitteres ſanctè naſcituram; cur non etiam ſanctè conceptam? Nunquid non honor erat Matri debitus? nunquid non pietati tuæ ingenitus affectus? nunquid volens non potuiſti? an noluiſti potens? O (ſi ita res eſſet) impletorem iam legis, ſed minùs plenum: qui non omnem gratiam, & honorem impendit Matri! Sed, vt par erat, aliter res euenit.

Et cur ita.

Ludolph.

1283. Dixerat Chriſtus ad Matrem: *Ecce tu pulchra es, amica mea: ecce tu pulchra es.* Cant. 1. n. 15. ad quem inuicem Maria, n. 16. *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus.* Vtplurimùm in his Canticor. amœbæis præcedit Chriſtus Matri decorandæ, deinde decorando Filio Mater ſubſequitur. Et cur ita, ſi Filius Creator, à creatura Matre honore debito fas erat præueniri? Quia, etſi Creator, tamen Filius: cauit, ne in præcepti implemento, in diſciplina honorandi parentem, alicui mortalium poſtponi videretur. Grauiter ibi Rupertus ex ore Mariæ: *Ferè in omnibus, dilectum in honore præuenit dilectus, vtpote Matrem Filius: Ille mihi: Ecce tu pulchra es, &c. & ego illi: Ecce tu pulcher es, &c. Ille mihi: Sicut lilium inter ſpinas, & ego illi: Sicut malus inter ligna, &c. Quid de hoc cenſetis? Nónne ille, cùm Deus, & homo ſit, debuerat ab homine modis omnibus præueniri? At ille in hac diſciplina totum principatum poſſidebat.* Non ſolùm in honoranda Matre, ſed etiam in præueniendo honore, totum huius diſciplinæ poſſidet Chriſtus principatum. At, vbi præuentionis acceleratæ principatus; ſi quam in vtero Annæ præuenit gratis, in ipſa Conceptione dereliquit? Certè Chriſtum à præueniendi honoris deijcimus principatu, ô Abbas Venerabilis, ſi Matri ſanctificationem celerem, & non celerrimam innocentiam aſportauit: Princeps in quantis mater apicem tenet, non medium: ſupremum locum occupat, non ſecundum. Et reuera, ſi Maria, nullo non honore, quo potuit, Filium affecit, ideoque huius diſciplinæ inter matres omnes obtinet principatum; cur Chriſtus, qui potuit illam ab origine fœda præuenire, in hoc honoris defuiſſe præſumendus?

Cant. 1.

Idem oſtenditur.

Rupert.

Mira ſunt illa verba Apoſtoli ad Galatas: *In fide viuo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.* cap. 2. num. 20. Paulus diuinus communis gratiæ buccinator, & Crucis in omnium remedium initæ Prædicator, quique omnes in viſceribus Chriſti Dei nouerat admiſſos; en tibi iam, ſic totam ſibi vni viſus aſſumere charitatem: vt Chriſtum pro ſe vno traditum aſſerere videatur. Nunquid arrogans, nunquid auarus? Abſit. Nouerat, ſe Chriſto obæratiſſimum, & inter innumeros redemptos, inſignioribus misericorditer beneficiis affectum: vtque ſciebat, eò ſpecialiùs pro illo Chriſtum paſſum, cui maiores attribuit prærogatiuas; vehementi grati animi ſignificatione, & pia exuberantis hyperbole affectus, ſic prorupit, quaſi totam ſibi Crucem vſurparet. Si Chriſtus, quoad beneficentiam, ſic pro Paulo moritur, vt illi totam Crucem ab æterno deſtinaſſe videatur; quantò impenſiùs in infinitum propemodum Crucis ſuæ fructus honorandæ Matri deſtinaret? Neget igitur Mariæ Conceptionis immaculatæ honorem, qui hunc Chriſti merita excedere deglurierit. Sed audiendus Dionyſius ad cap. 4. Cant. n. 9. art. 15. *Quantò quis ad maiorem beatitudinem eſt electus, tantò amplius videtur Chriſtus pro eo paſſus: cùm itaque ad excellentiſſimam felicitatem, & gloriam, digniſſima Virgo electa ſit ab æterno; nónne pro ipſa, pro eius amore, pro eius ſalute ſpecialiſſimè crucifixus eſt Filius eius, & illa veriſſimè dicere potuit illud Apoſtoli: In fide viuo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me?* Sic tota Chriſti paſſio Mariæ honorandæ impenditur, & ab æterno deſtinatur: quia timet bonus Filius, & putat, vt par eſt, indecens, ne in diſciplina honorandæ Matris deſerere principatum exiſtimetur. Huc facit, quod ſæpè monui, vnam Mariam apud Deum plùs fieri, quàm vniuerſam reliquam Eccleſiam: de quo inſuper videndus Suarius in 3. part. tom. 2. diſp. 18. ſect. 4. §. *Secunda ratio.* Qui ergo tot Eccleſiæ membra in Angelis, & protoparentibus integra produxit, non ſatis Matrem honoraret, ſi vulnerandam produci permiſiſſet. 1284.

Galat. 2.

Præcipuum Chriſti labor Matri impenſus.

Dionyſ.

Suarius.

Præuiderat hoc iam dudum Salomon, ideò ſic Verbum futuræ Matri inducit allocutum: *Aperi mihi, Soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum eſt rore.* Cant. 5. n. 2. Vix alibi in toto Cantico, ſic tenera vocabula copulantur: vix alibi Chriſtus tot ſimul ſpecioſis titulis affecit Matrem. Soror dicitur de natura, amica de gratia, de præuento felle 1285.

Id probatur.

Cant. 5.

fomitis

fomitis columba, déque originis candore immaculata. Diſperſa itaque per totum epithalamium, in vnum hîc epitheta blandientia congregauit. Et cur ita? Credo: quia cauſam expreſſiorem adhibuit, vnde tot illi munera diſtribuit. Caput Chriſti Deus eſt, vt loquitur Apoſtolus, hinc Chriſtus cæleſti rore, id eſt, omnium gratiarum plenitudine ſcatet. Quid ergo eſt, hac commemorata plenitudine Diuinitatis ſuæ Matrem inuitare, commendare Mariam; quam ſe paratiſſimum omnibus gratiarum generibus illi communicandis profiteri? Benè ibi Dionyſius art.

Dionyſ. 18. *Caput meum plenum eſt rore, id eſt, omni cæleſti benedictione, ac omni diuino chariſmate: ideò de vniuerſa plenitudine gratiæ, & gloriæ, paratiſſimus ſum tibi, præ omnibus liberaliſſimè, & affectuoſiſſimè communicare.* Non ſolùm præ protoparentibus; ſed etiam præ angelicis Spiritibus; nulla pretioſioris generis gratia alicui conceſſa eſt, quæ excellentius Matri non daretur: vt totus in honorem Matris impenſus agnoſcatur. Veriſſimum illud Euripidis, quod huc venit:

Euripid.
Quiſquis parentes hîc piè viuens colit,
Hunc viuentémque, mortuúmque amat Deus:
Non liberis eſt pulchrius munus aliud,
Quàm liberos dici parentis optimi,
Parentibúſque dignum honorem reddere.

An hoc ipſo naturæ lumine notum impiis, piiſſimus ſciret Chriſtus, nec amens neget: cur ergo non optimæ Matris Filius dici vellet? cur non optimus Filius Matrem honoraret? Niſi fortè meliorem Matrem putas, quæ præfœdata: & Filium hoc honoris non curantem, magis pium.

1286. Enarraturus Lucas Verbi Incarnationem, ſic incepit: *Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, &c. ad Virginem deſponſatam viro.* c. 1. n. 26. Virgo fuit Maria; ſed tamen veri matrimonij vinculo Ioſepho alligata, vnde ab omnibus eius coniux, etiam quoad thorum, putabatur. Sed, ſi fides de Matris virginitate poſteà prædicanda prænoſcebatur; cur non potiùs ſoluta eligitur virguncula Hæreticorum oribus obturandis? Cur aſſumitur maritata, vnde impiis anſa blaſphemandi deinde præberetur? Reſpondet D. Thomas Val. Conc. 1. de Annunc. *Cur deſponſatam? Ne, videlicet, infamaretur: ne lapidaretur: ne Diabolo myſterium proderetur. Maluit namque Dominus, aliquos de ſuo ortu, quàm de Matris pudore dubitare: nec putauit, fidem ſuam Matris iniuriis aſtruendam. Suum ergo Matris pudori honorem non prætulit.* Nihil maius dici potuit. Ad bilances honor Chriſti, quòd è Virgine naſcatur; & fama pudoris Mariani, quòd innupta cõciperet, reducuntur; & apud piũ Filium hæc præponderat. Si Maria ſoluta eligeretur, ſartus tectus honor Chriſti apud futuros Hæreticos haberetur, quibus coniugiũ ſcandalo fuit phariſaïco: at interim apud præſentes tũc Hebræos, Mater minùs pudica, & fornicarie concipiens notaretur. Noluit ergo Chriſtus materni pudoris breui famæ, longam honoris ſui præferre exiſtimationem: nec fidẽ myſterij ſui, Matris iniuriis, & his ſolũmodo putatiuis, & apparẽtibus voluit aſtruendã. Qui ante Incarnationẽ notæ inculpabili euitandæ in Matre, eiuſdem matrimoniũ curauit, culpabilẽ eius originẽ ſperneret? Logi. Maximè in primo, honori ſuo cedens Matri vberiùs honorandæ: in ſecundo de Matre honorata, honorẽ ſuum cumulans glorioſiſſimè.

Luc. 1.

Chriſtus plùs Marianæ, quàm honori ſuo conſulere viſus.

Thom. Val.

Pintus de Concept. B. M. V.

Didicit piiſſimus Conceptionis aſſertor Thomas pulchram hanc gnomen ab Ambroſio, qui lib. de inſtit. virg. cap. 6. ita habet: *Quod autem fuit deſponſata connubio, licèt alibi plenius dixerimus, libare ſatis eſt cauſam cæleſtis myſterij: vt ab his, qui Mariam grauem vtero cernerent, non adulterium virginitatis, ſed deſponſatæ partus legitimus crederetur: maluit enim Dominus aliquos de ſua generatione, quàm de Matris pudore dubitare.* Sed adhuc aliud hîc venit ponderandum. Venit quidem Filius Deus à Patre genitus, mortalis credendus: ſi ex innupta Virgine ortus prædicaretur, ſatis id Diuinitati conueniens videretur: quid autem magis myſterio inculcãdo obſtare videbatur, quàm a maritata fœmina procreari? Quis, ſi Mariam Ioſephi coniugẽ tunc agnouit, non putaret eſſe Chriſtum purum hominem? Quis æternam de Patre generationem in dubium non vocaret, qui tam colorato titulo, patrem illi Ioſephũ poterat aſſignare? Sed ſic horruit Chriſtus infamiam, de maternæ fornicationis præſumptæ culpa ſibi inurendam, vt mallet interim diſſimulare Deum, clarè poſteà miraculis comprobandum; quàm adulterini notâ generis inſimulari. Si ergo falsò inuſta Matri culpæ macula, filium inorit, quàm illum vera originis adamaticæ culpa Matrem conſpurcans infamaret? At conſuluit Dominus vtrique, vt & optimæ Matris Filius, & optimus in Matrem impensè à ſe cultam Filius probaretur. 1287.

Id confirmatur.

Ambroſ.

Semel, atque iterum repetit Maria in Cantico tenerrimum illud carmen: *Dilectus meus mihi: & ego illi.* Quod tandem verſ. 10. cap. 7. ſic euariat: *Ego dilecto meo: & ad me conuerſio eius.* In Hebræo eſt, תשוקה, quæ vox innatum quendam impetum ſignificat, & promptam voluntatem ad obſequium, & obedientiam: ſi autem credimus Guillelmo iam citando, de ſe id fert Maria iuxta Crucem ſtante. Sed, cur, inquis, tunc maximè Chriſtus conuerſus ad Matrem, & illi obſequens perhibetur? Quia, qui in tot doloribus, honorandæ Matris curam non abiecit, ſummoperè materno obſequio dicatus intelligendus. Guillelmus ergo ad hunc locum ex ore Mariæ: *Quantùm enim me diligeret, in ipſo paſſionis articulo præclarè oſtendit: cùm videns me piam Matrem, & Diſcipulum ſtantem, quem diligebat, ad me de Cruce conuerſus, dixit mihi: Mulier, ecce filius tuus. Diſcipulo autem: Ecce Mater tua. Planè illius ad me in tanta non falſorum acerbitate dolorum, tam filialis conuerſio, quàm filialem in me animum gereret, inſigniter declarabat. Itaque ego dilecto meo pro omnibus morienti, commoriebar in argumentum amoris eximij: & ad me conuerſio eius ratione filialis obſequij. Nempe, illud pietatis decretum, quod olim de honorandis parentibus, in eo, quod Deus promulgauit; homo pro hominibus factus, dignanter ſuſcepit circa Matrem implendum.* Immoremur diutiùs in hoc honore, quem crucifixus iam Filius, Matri præſtandum putauit neceſſarium. 1288.

Cant. 2. & 7.

Maria iuxta Crucem honoratur à Filio.

Guillelm.

Pende ſuſpiria Patrum in Limbo redemptionem ſuam expectantium: cæleſtium vota per ſacram mortem impleri vacuas ſedes cupientium: terreſtrium indigentium anxietatem, quibus vita reddenda, vbi mors diuino ſpolio coronaretur: 1279.

Idem oſtenditur.

imò & ipſius Chriſti animæ pondera anguſtias, dolores acerbiſſimos, quibus ſoluendis cupitura diſſolui videbatur; nónne maius aliquid his omnibus habendum illud, cuius gratia tantum negotium dilatat Chriſtus? Certe maius. Videamus nunc, quid ſit illud: *Cum vidiſſet ergo Ieſus Matrem, & Diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dixit Matri ſuæ. Ecce filius tuus. deinde dicit Diſcipulo: Ecce Mater tua.* Ioan. 19. n. 26.

Ioan. 19.

Vt ita obturarentur illorum ora, qui poſteà Mariam, corrupta virginitate alios filios peperiſſe, blaſphematuri erant: claret enim, poſt conceptum ab Spiritu Sancto Chriſtum, alios filios à Ioſepho non habuiſſe, quæ alieno Ioanni commendatur. Vidit rem late Ambroſ. lib. de inſtit. virg. ad hunc locum; qui tandem cap. 7. notiſſimis iam vulgo verbis ſic concludit: *Claudite ora, impij; aperite aures, pij; audite, quid Chriſtus loquatur. Teſtatur de Cruce Dominus Ieſus, & paulisper publicam differt ſalutem, ne Matrem inhonoratam relinquat: ſubſcribitur Ioannes in teſtamento Chriſti: legatur Matri pudoris defenſio, teſtimonium integritatis.* Penetremus penitiùs verba, quæ iam explicata penitùs reputantur: ingens inde argumentum efformabimus.

Euangeliſta ſcriba

1290. Beneuoli Redemptoris noſtri fuit, qui pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes, non ſolùm æternæ ſalutis media neceſſaria præparare, ſed & alia minoris ponderis irrogare, vt corpoream ſanitatem, vnde eius beneficentia proderetur. Certè his exterioribus beneficiis, etiam *publicam ſalutem* Orbis, Chriſtus procurabat. At, quantò maius bonum, quantò ad fidem conducentius maternæ virginitatis honor, quam mundatio leproſi, quàm Lazari reſurrectio, & ſimilia? Cur ergo in honore Mariano differre dicatur publicam ſalutem, qui in aliis minoribus operibus, quibus tandiu impenſus, non tam diſtuliſſe dicitur, quàm contuliſſe? Vidit, credo, Ambroſius (quod ſupra fusè diſſerui,) Mariam publicæ, & communis ſalutis, id eſt, redemptionis mundatiuæ, non fuiſſe participem: quæ priuatam inter filios Adæ, & ſingularem quandam præſeruatiuæ gratiæ ſalutem ſortita eſt: vnde, quidquid ad illam pertinet, iam tanquam dignius, à publica cuiuſvis generis ſalute ſegregatur. Benè ergo dum Chriſtus priuatim honori materno impenditur, publicam ſalutem dicitur differre: non, quòd interim non operaretur aliquid conſonum ſalutari ſuo officio; ſed, quòd hoc ſaluti publicæ non poterat miſceri catervatim, quia Mariæ.

Mariana cæteris non redempta.

1291. Aperite ergo aures, pij, qui piam immaculatæ Conceptionis ſententiam tenetis. Differtur publica ſubſtantialis ſalus vniuerſi, vt ſalus accidentalis Mariæ priuatim procuretur. Et quantò fœdius Maria corrumpenda traditur Dæmoni per culpam in anima, quàm in corpore per coniugium marito? Et tamen vt hæc ſuſpicio aboleatur, differt Chriſtus æternam omnium ſalutem, dilatat dolores ſuos, vt pietatem materno honori debitam tueatur: & non impenderet Crucem totam, non poſtponeret reliquorum omnium redemptionem, ne Mater turpiſſima macula fœdaretur. Adde, quòd ibi tantùm ex falſa opinione Hæreticorum, honor Virginis leuior periclitabatur; hic reapſe ſumma dignitas eiuſdem veriſſimè proſtrabatur: ibi hominum verba immunis rideret Maria [illegible] Dæmonum verbera vapulans doleret. O Natum [illegible] marent Dæmones, ſcrupuloſe ſollicitum de honore Matris, friuolis ratiunculis vix læſo; quam ſcopuloſo originis pelago per ſummum dedecus immerſam non curauit!

De eadē Matris iuxta Crucem decorata.

Sed vide, quid aptiſſime ſubiungat ſtatim Euangeliſta verſ. 27. *Poſtea ſciens Ieſus quia omnia conſummata ſunt*, &c. Quando poſtea? Quando iam pietatis officium in Matre honoranda adimpleuerat. Quaſi (qui eo præcipuè carnem paſſibilem diligebat, vt ad Patris gloriam, Matri prærogatiuas mereretur) dum per totam vitam, piis Matris dignitatem officiis fuerat proſecutus; fauſtiſſimum id, & ſanctiſſimum haberet, ſi mortem in eodem officio adiret, ſi vitam in tanto obſequio conſummaret. Idem Ambroſ. lib. 10. epiſt. 79 ad hunc locum: *Hoc teſtamentum Filij eſt de Matris integritate. hæc Maria locuples integri pudoris hæreditas: hic totius finis conſummationis. [illegible], & emiſit ſpiritum: conſummatis omne [illegible] bono [illegible] pietatis.* Quia nullo fauſtiori [illegible] lo voluit opera ſua Chriſtus obſignare, quam officio maternæ pietatis: hoc vnum eius ſuit in morte ſtemma, quod tota cura fuerat, dum viuit. Sed adhuc aliud hic ſubeſt ponderandum. 1292.

Ioan. 19. Ieſus feliciter moritur Matri [illegible] decorata.

Ambroſ.

Cùm mors Chriſti eò maximè tenderet, vt nobis vitæ ianuam reſeraret, & clauſas Paradiſi portas aperiret; nihil conuenientius videbatur, quam ſi ſaluati latronis geſto ſpiritum exhalaret: quis enim mortem illam, Paradiſi clauem felicem non haberet, quæ tunc incubuiſſet, cum latroni Paradiſus reſerabatur? Et tamen poſt admiſſum latronem, denuò in Matre honoranda, ſub ipſa exhalatione vitæ occupatur: quaſi totam eſſentialem illius gloriam, accidentali Matris gloriolæ poſtponeret: ideò poſtquam clauſtra cælorum latroni promittit reſeranda, tanquam id geſto maiori edendo eſſet proluſio, tunc pietatis erga Mariam officium adimpleuit, [illegible] ſi operibus ſuis coronidem cum corona impoſiturus. Gaudeo videri arriſiſſe hanc gnomen Angelico Doctori, qui cum in ſua Catena aurea, tot ex Ambroſio locos, explicandis prædictis Ioannis verbis, poſſet adducere; hunc [illegible] me elegit, quem tranſcribo: ergò ibi Ambroſ. ita: *Ioannes docuit, quod alij non docuerunt, quemadmodum in Cruce poſitus [illegible] atrem [illegible]. Pluris putauit, quòd victor ſuppliciorum pietatis officia Matri exhibebat, quam quod regnum cæleſte donabat vita æterna. nam, ſi [illegible] eſt, quod latroni donatur [illegible], multo vberius [illegible] eſt, quod à filio Mater tanto affectu [illegible] ratur.* Sic meritò conſummat omne myſterium Chriſtus bono pietatis fine. Tacet igitur cætera Secretarius intimior, hoc vnum præ cæteris docet Euangeliſtis: ac ſi leuis incuria erga Matrem plus Chriſtum læderet, quam ſi eſſentialem peccatoris illius gloriam non operaretur: ac ſi præponderaret materna commendatio, æternæ latronis ſaluti. Et dubitabis [illegible] in ſic præſeruandæ à culpa Matri, cuius negotio ſi quæ foret incuria, longe grauiùs Chriſtum vulneraret? 1293.

Ieſum Maria [illegible] æterna [illegible] quodammodo perpetuum.

Ambroſ.

Videamus iam, an Chriſtus etiam poſt mortem Matrem honoret, quam in toto vitæ decurſu, & in ipſo mortis articulo ſic vidimus honoratam. Aſcecturus iā Dominus, ſic ad Matrem, ex Gu[illegible] mi interpretatione, [illegible]

Aſcenſio Chriſti, vnde pendeat à Maria. *Cant. 8.*

interpretatione, loquitur apud Salomonem: *Quæ habitas in hortis, amici auſcultant: fac me audire vocem tuam.* Cant. 8. verſ. 13. Ecqui amici? Certè Angeli: erat enim inter Angelos, & Apoſtolos pium certamen: illi, quòd ipſis Apoſtolis expediret, remeationem ad cælos, miſſuri inde Chriſti Spiritum Sanctum, ſollicitabant: hi verò, deſiderio abituri Magiſtri tenebantur. Sed præſtat audire Guillelmum poſt multa: *Angeli igitur, & Apoſtoli contrariis deſideriis diſſidebant: erat voluntas Angelorum fortior, quia iuſtior: ſed voluntas Apoſtolorum fauorem piæ Matris ex parte habere videbatur.* Et benè, *ex parte*: quoniam Maria Angelis iuſtior, abſolutè aſcenſum Chriſti in tempore determinato cupiebat; ſed tamen Angelis tenerior, dolori Diſcipulorum pio, naturali affectu pauliſper indulgebat. Iam ad rem. Quam ergo, inquis, vocem à Maria audire cupit Chriſtus, & illam Angelis auſcultabundis deſideratam? Certè illam, qua Mater Filio abituro conſenſum daret, &, ſi fas dicere, licentiam recedendi: nam, qui de amore Matri ſubditus fuerat, in re tanta, quodammodo illi ſubdi videbatur. Sic piè meditatus pergit Guillelmus: *Nempe, illa rudes Diſcipulos tenerè diligens, quamuis ſciret, quid eis expediret; eorum tamen infirmitati, maternè ad modicum condeſcendebat, nec dabat Filio licentiam abeundi: qui enim cum eius aſſenſu à Patre olim exierat; præter eius aſſenſum ad Patrem reuerti nolebat. Et quoniam exiturus à Patre per Angelum eam ſalutauerat; in ſuo ad Patrem reditu, inſalutatam relinquere minùs filiale indicabat. Denique aiebat ei: Quid me retentas, ô pia Mater, ne me recipiam in dexteram Patris: ne me recipiam in hortos illos cæleſtes, vbi habites mecum, & perennibus deliciis affluas? Scio, quòd tenera charitate rudes meos Diſcipulos diligas: ſed attende, quid amici Angeli optent, atque expectent, qui profectò nerunt, quòd te inuita, nolim reuerti ad Patrem: quia ergo amici auſcultant, dic, quod dictura es: fac me audire vocem tuam: id eſt, da Filio ad patrem redeundi licentiam.* Hæc Guillelmus. In quibus, ſi quantum eſt Marianæ dignitatis, & honoris à Filio accepti, attentiùs ponderaret, nunquam Conceptioni puriſſimæ aduerſaretur. Iam quodammodo obſequioſum Filium imaginatur, dum ante incarnationem Matris conſenſum expectat: & ſic obſequioſus, illius Conceptionem Dæmoni conculcandam ſpreuiſſet?

Guillelm.

1295. Prædicta tamen Cantici verba ad Matrem iam in cælo collocatam fieri, voluit hic Hailgrinus Cardinalis, quæ deinde ſic explicat: *Aſſignat Matri officium, quod gerat in patria dicens: O tu dilecta mea, quæ habitas in hortis gratiarum, & virtutum, fac me audire vocem tuam in precibus: ſonet vox tua in auribus meis: quia amici, ſcilicet, Angeli, auſcultant, vt quod à me petieris, ſtatim officioſo peragant miniſterio.* Hic eſt debitus honor impenſus aſſumptæ Matri, vt quidquid, nihil importunum petitura, à Filio poſtulauerit, ambitioſo Angelorum officio peragatur. Obuia cuilibet Bernardi verba Serm. de Aſſumpt. Mariæ, quæ tamen non prætermittenda putaui: *Regina cælorum eſt, miſericors eſt. Denique Mater eſt vnigeniti Filij Dei: nihil enim ſic poteſt poteſtatis eius, ſeu pietatis magnitudinem commendare, niſi fortè, aut non creditur Dei Filius honorare Matrem: aut dubitare quis poteſt in affectum charitatis tranſiſſe Mariæ viſcera, quibus ipſa, quæ ex Deo eſt charitas, nouem menſibus corporaliter requieuit.* Nihil petit Mater à Filio, quod honoris cauſa non impetret: qui autem præuidit, nihil illam lubentiùs petituram, ſi poſſet, quàm ab originis culpa præſeruationem; credo neutiquam illi hunc honorem denegauit.

In Aſſumptione Mariæ. Hailgrin.

§. VII.

Cur Societatis Ieſu Religio tantoperè in propugnanda Deiparæ Conceptione allaboret.

HÆc ſunt, quæ mihi de diuino, déque humanis filiis parentes honorantibus dicenda ſuperfuère: ipſa dum cumulabam, didici obiter cauſam, cur Societatis noſtræ Scriptores tantoperè in propugnanda parthenica Conceptione allaborent, ita vt pluſculi ex compoſito tomis plenis, cæteri omnes datâ anſâ, obiter ſaltem, crebris paginis illuſtrarent. Hanc igitur breuiter ad calcem huius Anthologiæ exponere non pigebit: non vt illa priuata; ſed vt nobis etiam cum cæteris religioſis Familiis communis intelligatur. Nemo negauerit, honorari maximè à Filiis Religionum Parentes, & Fundatores, dum ſpiritum pietatis, quo iſti Inſtituta ſua decreuerunt, in illis perdurantem recognoſcunt. Nemo negauerit, Religiones omnes ſub Mariæ patrocinio, & feruidà in illam pietate fuiſſe fundatas: nemo negauerit Religionum Alumnos, qui dogma puriſſimæ Conceptionis acerrimè propugnant, ad Patriarchas ſuos, ſi poſſunt, ſententiam referre, ne ab illius ſpiritus degeneres pietate videantur, vnde primos doctrinæ, & ſanctitatis halitus hauſerunt. Hinc auguſtiſſima Auguſtini Familia egregiam pro dogmate nauat operam: quia ſummus Doctor Parens, ſi myſterium, vt tunc erat occultius, nun definiuit apertè, apertiſſimè tamen indicauit, cùm nihil in re peccati, contra Mariam voluerit diſſerendum. Hinc ſplendida Ciſtercienſis Congregatio, quæ has partes ſtrenuè tuetur, verba dulciſſimi Patris, quæ myſterio noſtro videntur amaricare, aut ſpuria putat, aut neceſſariò ex aliis eiuſdem apertioribus pro Virgine militantibus, interpretanda. Hinc Dominicanorum doctiſſima Schola tuetur mordicùs hoc dogma piiſſimi iuxta, & doctiſſimi Dominici non fuiſſe: quia (quæ illorum eſt modeſtia) nulla fronte hoc myſterium impugnarent, ſi à tanti Parentis ortum ſpiritu recognoſcerent. An verò nobiſcum ſentiret Dominicus, alij examinarint. 1296.

Societas Ieſu cur Marianæ Conceptionis ſollicita.

At, ſi alicuius Patriarchæ mens pro pio dogmate conſtat manifeſtè, ea eſt Ignatij, vt perpetua & certa traditione nouimus à Maioribus. Ab Ignatij vberibus Laìnez, & Salmeron miſſi in Tridentinum, quid de Patriarchæ ſpiritu, in hoc propugnando laborarint myſterio, Orbis prædicat: quæ ſcripta reliquerit Salmeron, nemo non terit. His coætaneus Caniſius, qui eodem formatus 1297.

Eius Fundator. Conceptionis aſſertor.

halitu, aureum illud nunc edidit Mariale. Legi ego in manuſcripto Codiculo, vbi Ignatij geſta compilabantur, hoc vnum: *Dum Romæ Doctor Olaue ex noſtris acerrimam pro Conceptione* Manuſcr. *immaculata figeret concluſionem: temperandam præcepit Ignatius: quia, licèt veram haberet, & à ſuis in ſuggeſtu prædicandam volebat; tamen in diſputationibus, ſuauiter, & abſque felle volebat proponendam.* Hoc ſpiritu imbuta Societas, tunc maximè ſe putat Parentem honorare, cùm, quæ veriſſimè, & ad totius iam Eccleſiæ mentem ſentit ille, ſedula apprehendit: ſi fortè, quæ Pater pius per Alumnos priores in Concilio nouit diligenter, per poſteriores ad apicem promoueat: vt ſancto & docto Inſtitutori, ſancta & docta reſpondeat Religio. Degeneres notaremur, ni piiſſimi in hoc myſterium, cui Pater addictiſſimus fuit, exhiberemur. Nihil ſtimuli, nec fellis nos agitat; ſed mera pietas, & ſolida, quam cum Eccleſia putamus, veritas. Auertimus à nobis Phariſæorum notam, qui à Parentibus degeneres Mariam impugnarunt.

1298. Adiurabat Chriſtus Scribas ſui temporis, & Phariſæos, vt vult Guillelmus, dicens: *Adiuro vos, filiæ Ieruſalem, per capreas, ceruóſque* Cant. 2. *camporum: ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis* *Filij bonos parentes imitentur.* *dilectam, donec ipſa velit.* Cant. 2. num. 7. Sed, quid tam validum in capreis, & in ceruis, vt horum obteſtatione, impios illos conſtringi debere, Chriſtus ſperaret? Reſpondet Guillelmus, poſt multa de Phariſæis Deiparæ inſultantibus: *Per capreas, ceruóſque camporum; per Prophetas,* Guillelm. *& Patriarchas, de quorum carnali paternitate gloriabantur. Per capreas enim deſignantur Prophetæ, propter acumen videndi: per ceruos quoque armatos cornibus, & inimicos ſerpentibus, præcipui illi naturalis legis æmulatores, Patriarchæ figurantur. Quaſi dicat: Caprearum, & ceruorum vos hinnulos eſſe iactatis: ſi ergo filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite. Nunc columbæ dormienti inter medios cleros obſtrepitis; & improbis vocibus, quantùm in vobis eſt, quietem eius turbatis. Hoc Abraham non fecit, nec Iſaac, nec Iacob, nec aliquis Prophetarum: adiuro vos per illos, quorum vos filios eſſe gloriamini, ceſſate ab inquietatione columbæ dormientis.* Sic timet quiuis Societatis Scriptor, ne ſi in Mariæ innocentiam obſtreperet, ſimili à Chriſto adiuratione increparetur, ac ſi dicturus: Piè ſentientium filios vos eſſe iactatis: ſi ergo filij Ignatij eſtis, dogmata vera Ignatij docete. Nunc Mariæ inter medios gratiæ, gloriæque cleros dormienti obſtrepitis, & minùs piis ſermonibus, & ſcriptis, quantùm in vobis eſt, quietem eius turbatis. Hoc Ignatius non fecit, neque Lainez, neque Borgia, nec aliquis priorum, qui omnes pro pia ſententia deſudarunt. Adiuro vos per illos, quorum filios vos eſſe gloriamini, ceſſate ab inquietatione immaculatæ columbæ iam glorioſæ.

1299. Et benè ad rem Conceptionis, in qua ſu- *Chriſtus Patriarcharum deſiderium.* mus, antiqui Patriarchæ, *cerui* vocantur: quod poſtquàm latè expendit ibi Rupertus, ſic concludit: Rupert. *Sicut cerui, cùm aliquid ſerpentini generis comederint, ſumma agilitate deſiderant venire ad fontes aquarum: ita illi, ſcientes ſe à primis parentibus per ſerpentem contraxiſſe peccatum originale, deſiderabant naſci ſibi iam dictæ benedictionis promiſſum fontem, in quo eſt remiſſio peccatorum. Inde eſt illud: Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum; ita deſiderat anima mea ad te, Deus.* Meritò ergo Patriarchæ illi à Deo illuminati, nulla praua ſuſpicione Mariam inquietaſſe celebrantur: qui enim ſerpentino veneno originis infecti, Chriſtum vitæ fontem ſuſpirabant, quo ſani reſpirarent: quomodo in illo aliquid, ſerpentino veneno infectum aliquando, poterant exiſtimare? At certè quodammodo fons ille redoleret venenum, ſi illa ipſa caro, quæ in Chriſto eſt, in Matre aliquando ſerpentis morſu inquinaretur. Mariam ſemper in ſymbolis, & figuris immaculatam fuère venerati, quam ſibi fontis fontem ſuſpirabant.

Sed en & alia cauſa pietatis noſtræ, quæ etiam 1300.
ex dictis in hac ipſa Anthologia ſuboritur. Diximus ſæpè ex Matris, vel honore, vel infamia, *Chriſtus, & Maria ſimul patiebantur.* Filium, vel decorum, vel infamem exiſtimari: qui ergo Ieſum vehimus, pro cuius gloria indefatigato labore deſudamus Ieſu Socij; quid prius, quid antiquius habeamus, quàm eiuſdem Matris honorem propugnare? Si fas dicere, nobis aramus, occamus nobis: decentiſſimum ducem exoptamus: & eò Ieſum agnoſcimus excellentiorem de humanitate, quò illi digniorem, & excellentiorem Matrem tribuerimus. Neque mirum: ſicut enim nunquam læditur Filius abſque Matre: ſic vix dignè abſque Matre poterit honorari. Hinc illud Chriſti, (prout locum & interpungit, & interpretatur Rupertus:) *Ego flos campi, & lilium conuallium. Sicut lilium inter ſpinas: ſic amica mea inter filias.* Cant. 2. num. 1. Cant. 2. Lilium ergo Chriſtum ponit Rupertus inter ſpinas: cui deinde vult Matrem aſſimilari. Deinde, poſtquàm has *filias*, de Iudæis, & Hæreticis explicauit, ſic apponit: *Vbi ego ſpinis compungebar, imò & clauis configebar, tu præſens patiebaris mente* Rupert. *conuulnerata: & vbi tuæ virginitati à filiabus; mihi quoque inuidiosè detrahitur. Verùm, ſicut ego ſpinas pertuli, & ſuperaui: ita & de te veraciter prædicabitur: Cunctas hæreſes ſola interemiſti in vniuerſo mundo.* Itaque diuina quadam viciſſitudine & Mater patiebatur in Filio, & in Matre Filius; illa vulneribus Chriſti; iſte Mariæ detractionibus: licèt Chriſtus ſæuiùs ex Matris dedecore, dedecus; quàm illa dolorem, ex Filij dolore ſuſtineret; quantò pungunt acriùs verba, quàm verbera; opprobria, quàm vulnera. Igitur, quantùm innocens, licet non virgo, præſtat nocenti virgini: tantùm infamia Chriſti præponderaret, ſi ex incorrupta corpore, ſed ſpiritu corrupta naſceretur. Adde, vt ſuprà dicebam, pungi hîc Chriſtum de falſa contumelia: quid, ſi vera maternæ innocentiæ macula pungeretur? Qui ergo honori Ieſu noſtri deſudamus, quid concepti Matris honori non inſudemus?

Præterea, vidiſti ſic à filiis parentes hono- 1301.
rari, vt nihil illis ſit gratum, quod iſtis pariter non veniat communicatum: feſta, throni, *Chriſtus abſque Maria nõ reperitur.* applauſus bono deſipiunt filio, niſi illorum parentem habeat participem: deſeret filius locum, vnde parentes viderit expulſos: id in Chriſto officioſiori longè erga Matrem, longè verius. Cupimus ergò, vt Ieſus Dux noſter Societati ſuæ adhæreat benigniſſimus: nec aderit beneuolus, abſque Matre.

Igitur fauorem Matris ſollicitamus, honores, quoſquos poſſumus, cumulamus, vt quò iſta nobis immoretur ſuauior, eò ſuauiori Nati præſentia perfruamur. Et quid illa hodie gratius accipiet, quàm ſi, vt hæreſes cunctas priſcorum Doctorum calamo profligauit; ſic recentiorum ſtudio, minùs pias de ſe opiniones iugularit? Mariam itaque tenemus, vt Ieſum retineamus. In quauis anima iuſta, & à fortiori in quauis religioſa Familia, tanquàm in lectulo florido Chriſtum requieſcere, nemo ambigit. Eſt ergo mira vox illa Mariæ ad Chriſtum: *Lectulus noſter floridus, tigna domorum noſtrarũ cedrina, laquearia noſtra cypreſſina.* Cant. 1. n. 17. En tibi commune domicilium: in lectulo, in domo, tanquàm in ſuauiori lecto, commune imperium cum Nato Mater habet: noſtrum lectulum, domos noſtras appellat, quas ſolius Ieſu eſſe, meritò exiſtimares. Quid ita? Quia, vt nemo Ieſum diligit, quin Matrem diligat: ſic nullibi per gratiam gaudet inhabitare Ieſus, vbi pariter per deuotionem Mater non inhabitet. Cardinal. Haïlgrinus ibi: *Manet ergo Chriſtus in eo, qui diligit eum: ſed, qui diligit Filium, diligit & Matrem; & ita vterque manet in eo, qui diligit alterum. Sed tamen aliter, & aliter: nam in corde diligentis ſe manet Filius per inhabitantem gratiam: Mater verò per deuotionem ipſius, & inſeparabile conſortium Matris, & Filij in pietatis affectu.* Igitur Matrem allicimus, vt Filium aucupemur.

Cant. 1.

Haïlgrin.

1302. Tandem, quòd de Conceptione, plura, quàm cæteræ Religiones, & illæ doctiſſimæ, edat Societas; id diuinæ, ad honorem ſuum, prouidentiæ tribuendum. Gaudet omnipotentia vilioribus inſtrumentis maxima operari: & ſibi captat gloriam, dum de hoſtibus fragiliori dextra victoriam reportat: ſic putat Mariæ trophæa illuſtriora, quæ de obſcuriori pullulant miniſterio. Poſt mira illa, & opera, & verba, quibus Chriſtus, refutatis inimicorum calumniis, Diuinitatem ſuam manifeſtauit, ſubdit Lucas: *Factum eſt autem, cùm hæc diceret, extollens vocem quadam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter, qui te portauit; & vbera, quæ ſuxiſti.* cap. 11. n. 27. Tot inter nobiliſſimos auditores, fœmella, & hæc de turba, imò ancilla, Filio decorando commendat Matrem. Quæris cauſam? Audi Hugonem Cardinalem ibi: *Ancilla, Stella nomine, non valens tantas iniurias Saluatoris portare, in confuſionem Phariſæorum, & laudem Filij, laudauit Matrem: communis eſt enim laudatio Matris, & Filij eius: & quoniam hæc mulier, nec diues, nec nobilis erat; ſed de communi plebe: ideò hoc Euangelium legitur pro feſtis Virginis, in Iudæorum, & Hæreticorum cõfuſionem.* Decoramus Ieſum noſtrum in Matre ſua: nec aliunde clariùs confunduntur Hæretici, maximè Lutherani, qui ſæuiùs in Conceptionem debacchantur; quàm dum vident, Societatem hanc minimam, antiquitatis inopem, infularum nudam, dignitatum ieiunam, quò minùs purpuratam, eò plebeiam magis, acerrimè pro Deipara decertantem. Do infrà plura num. 1494.

Cur de hoc myſterio Societas plura ſcribat.

Luc. 11.

Hug Card.

ANTHOLOGIA XIX.

Maria culpam originis, id eſt, vitiorum radicem euitauit.

§. I.

Maria ſerpentis contrito capite, de gratia vireſcit: culpam, vnde euiratur robur, euitans penitùs.

1303. PROBAVI in Examine n. 1026. originis peccatum vitiorum omnium radicem: vnde inferebam, à fortiori iſtud à Maria, quàm actuale quoduis amouendum; nam identitati carnis, quæ inter illam, & Chriſtum intercedit, plùs obſtat radix infecta, & quædam quaſi virtualis vitiorum congeries, quàm ramus aliquis, & ſingularis criminis maculatio. Sumo in hanc rem, celebrem illum locum Geneſ. cap. 3. num. 15. tot Patrum ſuffragio de Deipara explicatum, vbi Deus ad ſerpentem: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem; & ſemen tuum, & ſemen illius: ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius.* Hoc caput, de originali culpa ſumendum, omnium ferè recentiorum Authorum ſententia comprobatur; idque quàm meritò, aperuit feliciter Salazar cap. 19. Videndus præ aliis Perlinus diſt. 5. cap. 8. per totum, qui vix aliquid relinquit ſuperaddendum. Non tranſcribo: ſed, vt ſoleo, ſpretas fortaſſe ſpicas ſubminiſtro. Nemo neſcit, Septuaginta correctiores habere maſculinum, *αὐτὸς, ipſe conteret.* Arripio hanc lectionem; non tanquàm vulgari noſtræ contrariam, & ab hac, vt in ſimilibus euenit, corrigendam, vt volunt: quin potiùs, tanquàm vulgaris noſtræ commendo explicatiuam. Nimirum, Latinus Interpres, perſpicuæ claritatis ergo, ſexũ in Maria voluit exprimendum: Græcus gratiam de myſterio enucleatam. Inter ſerpentem, & Mariam indelebiles inimicitiæ ponuntur, cuius dum caput dicitur contritura, maſculino epitheto

Maria ſerpentis caput terit.

Geneſ. 3.

Salazar.

Perlin.

Septuag.

Pintus de Concept. B. M. V.

Elias ſpiritum duplicem filio relinqueret, qui tantummodo ſimplicem poſſidebat: quis enim plùs diſpendere poteſt, quam quod retioet? Certè non plùs diſpendit: ſed idemmet ſpiritus, qui Eliam informarat, iam denuò informans Eliſeum, in duobus iam duplex videbatur. At, quomodo poterat vna, & eadem ſpiritualis iuriſdictio, & dignitas, duos informare? Quia ex illis duobus iam vnus coaluerat; in diuerſis tamen locis conſtitutus. Eleganter D. Chryſoſtom. homil.

Chryſoſt.

2. ad pop. Antioch. *Et erat duplex Elias ille: & erat ſurſum Elias, & deorſum Elias.* Sic enim, dum filius fit; Eliſeus vnus cum patre redditur, vt iam alter Elias videatur.

1257. Nec tamen minori elegantia Euſebios Gallicanus in homil. de laudibus D. Maximi, ponderans hunc Beato Honorato ſucceſſiſſe, ſic ſcribit:

Idem probatur.

Dignus, cui primus ille fundator gubernacula Lirineaſis nauis poſt ſe moderanda committeret. Dignus,

Euſeb. Gall.

cui, tanquàm Elias ad ſuperna migraturus, Eliſeo Diſcipulo pallium pietatis, & gratia, & praclara meritorum indumenta traderet: & in ſe augendus, & in filio multiplicandus. In ſe augetur, dum filio ſpiritum communicat: quia iam idem cum filio, huius augmento creſcere videbatur: interim in filio multiplicatur, quia iam duplex Elias, in ſe ſurſum, & deorſum in filio perennabat: participatione duplex, honore indiuiſus: idem & alius, ipſiſſimus, & diuerſus: inuicem quippe, & incremento filij augetur pater, & Patris duplicatione filius adunatur. Eandem ſententiam circa naturales patres, clariùs explicat idem Euſebius homil. 4. de Epiphania: *Duplex vobis commodum erit, cùm ſalus ad filios veſtros de veſtra ſalute tranſierit: & cùm per vos ad illos peruenerit, ex illis ad vos multipliciter reuertetur: hoc enim donum dando non conſumitur, & magis, dum transfertur, acquiritur: & miro modo, & tranſmittitur, & retinetur: ſiquidem ſalubri, iucundòque commercio, & accipientis lucrum, & tradentis augmentum eſt.* Quaſi non ſolùm honor, ſed etiam ipſa animæ ſalus filiis per doctrinam communicata, in ipſos parentes recurrat: & ex illis in hos quaſi eadem, ſed multiplex reuertatur. Pone ergo, Mariam, ſiue carne, ſiue, prædicto ſuprà modo, Spiritu Chriſti Matrem: & ab illa in Filium deriuatos honores; & excellentiores alios à Filio in illam recurrentes adnotabis: neque vtrinque notam aliquam infamiæ admixtam audebis cogitare.

1258. Adhuc tamen in re Eliæ omnibus elegantior D. Ambroſ. Serm. mihi 87. *O hereditas pretioſa! in qua plus heredi relinquitur, quàm habetur: plùs conſequitur, qui accipit, quàm poſſidet, qui largitur. Pretioſa planè hereditas, quæ, dum a Patre transfertur ad filium, meritorum quodam fœnore duplicatur. Igitur Elias, cùm ſimplicem ſanctitatis ipſe habuerit ſpiritum, Eliſeo duplicem dereliquit. Mirum ergo in modum plus Elias gratia dimiſit in terris, quam ſecum portauit ad cælos: & licèt ipſe ad altiora totus transferatur corpore, apud filium tamen, maiori manet ſanctitate.* En tibi non ſolùm honor, & prærogatiua patris transfertur in filium; ſed etiam nouo incremento cumulata: en Elias, dum plùs dedit, quàm habuit, ſic iam decedit, vt ipſe in filio dignior, atque ſanctior perſeueret. Hoc quidem longè in re noſtra cernitur excellentiùs. Honor Matris Filium afficit; ſed in Chriſto vireſcit cumulatior. Plùs viſa dare Maria, quàm habuerat, cùm creaturæ honorem, ſibi congruum, iam Creatori transfudit congruentem: & quæ abſolutè finitum poſſidebat, iam Deo infinitandum communicauit: ſic in ſe finita, & ſancta, ſanctior, & quodammodo infinita in Filio perſeuerat. An verò cum hac tanta intimæ communicationis dignitate, rectè originalis fœditas copuletur, laxiori aliorum palato relinquo deglutiendum, robuſtiori ſtomacho decoquendum.

Spirituales Patres à filiis decorantur.

Venit huc aptum illud Geneſ. 21. num. 9. *Cùmque vidiſſet Sara filium Agar Ægyptia ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham: Eiice ancillam hanc, & filium eius.* Ludus ille, peſtis erat: ad idololatriam enim Iſmael fratrem pupulum prouocabat. Sed, quænam matris culpa, vt pariter cum reo filio, innocens abigatur? Pende mihi, ſuppreſſo Iſmaëlis nomine, non temerè vocari *filium Agar Ægyptia*: quaſi cum ſanguine mores contraheret, & Ægyptiam indolem redoleret. Iam ergo infamis a matre, perfido ſe ludo proteruum declarauit. Eiiciatur ergo mater cum illo: quia, ſi minùs culpam; at indolem culpæ pronam, & infamiam generis communicauit. Non longè ab his Lyranus, qui ad hunc locum ita: *Quia non poterat filius conuenienter emitti ſine matre.* Certè, non quòd (vt ſuprà dixi) tenellus eſſet, & nutriendus, cùm iam ex meliori computu annum penè ageret vigeſimum: ſed, quia fata filij matrem attingebant, ſicut infamia matris filium decolorauit: & dum pro vna, & eadem perſona reputantur; alter alterius aut decore, aut infamia inſignitur. 1259.

Geneſ. 21.

Fata matris, filium manent.

Lyran.

Qui ergo Chriſtum decoramus, Matrem inuicem decoremus, neceſſe eſt: nihil enim Chriſto dabimus, quod inuicem Mariam non pertingat. Si Ægyptiam conditionem Matri aſſignaueris, iam Filium indidem ſuo modo ſugillabis. Hinc meritiſſimò apud veteres, (dum filium, & parentem pro eodem reputant,) corona parta à filio, fideli regreſſu parenti imponebatur: & cùm ſummus eſſet honor, ſi delati ad ſepulcrum coronarentur; honor iſte & patri, & filio communis habebatur. Cicero 2. de leg. *Illa iam ſignificatio eſt laudis, ornamenta ad mortuos pertinere: quod coronam virtute partam, & ei, qui peperiſſet, & eius parenti, ſine fraude eſſe lex impoſitam iubet.* Sic inuicem commeant coronæ Chriſti Matrem coronaturæ, & Matris ſtemmata filium compturæ: ſic inuicem infamia, ſi quæ foret, inuicem commearet: cùm nulla mater cum filio tam ſit idem, quàm Maria cum Chriſto: nec ita Agar Ægyptia Iſmaelem inficere videretur; vt Maria peccatrix Chriſti decori officere præſumenda. 1260.

Filij corona ad patrem regreſſa.

Cicero.

Benè D. Ambroſius lib. de Iſaac, cap. 1. ſanctiſſimi huius Patriarchæ virtutes enarraturus, à patre eius Abraham putauit inchoandum, & matre: *In patre nobis Sanctis Iſaac vel origo ſatis expreſſa eſt, vel gratia: cùm ad omnem redundat gloriam, quod tanto, & tam immutabili viro natus, Abrahæ patris primum fuit. Neque verò illud mirabile, cùm in eo Dominica generationis, & paſſionis figura præceſſerit: ſiquidem & ſterilis anus ex promiſſione Dei peperit eum: vt crederemus, quòd potens eſt Deus facere, vt poſſit & Virgo generare: & oblatus vnicè ad immolandum, qui & Patri non periret, & impleret ſacrificium.* Vbi deinde fusè, quàm multiplex figura Chriſti foret Iſaac examinat, & oſtendit exactiſſimus. 1261.

Honor filiorum à parentibus.

Ambroſ.

exactiſſimus. Cuius tantæ rei baſim ponit, redundantiam celebris gloriæ, quòd à tanto viro naſceretur. Nec mirandum eſſe vult, quòd à tam mirabili Patriarcha oriatur; cùm à Sara ortus, in typum per omnia vitæ munia, Chriſti à Virgine naſcituri ederetur. Conſideres, quæſo, quæ Parens figurato pararetur, cùm typo figuratiuo tales appareotur parentes. Patriarcharum maximus Abraham, à quo in Iſaac typicum gloria redundauit originis: creaturarum omnium maxima Maria, à qua in Iſaac verum, id eſt, rerum omnium Creatorem, originis gloria, id eſt, ſanctæ Carnis pura participatio redundauit: nec enim ex opinione D. Thomæ minùs glorioſe oritur Chriſtus à Matre ſancta, quàm à parentibus ſanctis Iſaac. Si ergo Creatori in quouis genere ſuprema gloria, honor ſummus debetur: plane gloria illa, quam à ſanctitate originantis Matris accipit, ſuprema erit: honor ille, quem à Matris generantis decore participat, ſummus erit in ſuo genere. Viderit iam Lector, quantumuis hebes, an talis Mater originans, atque generans, gloriam maiorem impertiretur Filio, ſi ab origine ſua ſanctiſſima, & innocens, an verò ſi fœdata proueniret. Viderit, an Creator creatus, vt ſic dixerim, reuera genitus, ſummum honorem a generante caperet aliquando probroſa: quæ innocens abſque dubio maiorem communicaret.

1262. Veniamus ad Abrahæ nepotem, Iſaac filium, ſcilicet, Iacob, de quo iam ſuprà. Dormiebat iſte corde vigilante: & ecce ſcala è cælo, ecce Deus loquẽs: *Ego ſum Dominus Deus Abraham Patris tui, & Deus Iſaac: terram, in qua dormis, tibi dabo, & ſemini tuo.* Geneſ. 28. num. 13. Dum promittit illi terram, ſatis videbatur, ſi ſe (vt certiſſimum, & infallibilem ſponſorem exhiberet,) Deum teſtaretur: cum addito, Deum Abraham, & Iſaac ſe nuncupauit: vt dum iam ſe ab illis poſſeſſum amoris iure profitetur; etiam ſe Iacobo poſſidendum repromittat: ſic enim idem cum parentibus putabatur: vt, quidquid illis fuit decorum, eidem ſuo iure communicaretur, inter cætera bona promiſſæ terræ, optimum etiam Deum hæreditaturo. Oleaſter ibi: *Diſce, Deum velle homines iure hereditario inter alia paterna bona, ipſum in hereditatem habere: ideo dixit: Ego Deus Abraham, & Iſaac: vnde etiam tuus eſſe debeo.* Audiſti vnquam debitum gratioſius, aut obligationem liberaliorem? Nimirum, non poterat paternus decor, in filium non demerentem, non redundare. At, ſi tanta poſſeſſio ſeruis in filios transfundenda communicatur; Domina illa, quam Dominus in initio viarum ſuarum poſſedit; quomodo non decores omnes poſſibiles, in ipſum Dominum Filium ſuo modo transfundendos poſſideret? Quomodo in origine ſua gratiis ſpoliata, peccato infelix, filium infamandum dedecoraret?

Geneſ. 28.
Deus amore iuſtis hæreditarius.
Oleaſt.

1263. Claudo hanc paginam ratione Ciceronis (fauent enim apertæ veritati, etiam Ethnici) lib. 1. de nat. Deor. vbi de Dei conditione: *Pythagoras, qui cenſuit, animum eſſe per naturam rerum omnium intentum, & commeantem, ex quo noſtri animi carperentur: non vidit diſtractione omnium animorum diſcerpi, & dilacerari Deum: & cùm miſeri animi eſſent, quod pleriſque contingeret: tum Dei partem eſſe miſeram, quod fieri non poteſt.* Quaſi animulorum à ſe effuſorum miſeriâ, Deus (idem, ſcilicet, cum illis) neceſſariò contabeſceret; & ſi aliunde in ſe ipſo beatiſſimus haberetur, iam tamen illa parte infelix foret exiſtimandus. Qualea ergo eſſent partiales iſti animuli, ſi totus ille grandis animus, id eſt, Deus, vnde fluebant, miſer eſſet: Equidem miſerrimi. Si enim effectuum miſeria cauſam infelicitat, & infamat; quantò efficaciùs ab infami cauſa, & fonte miſero, infames etiam ſpiritus dimanarent? Sicut ergo in hoc ethnico, ſed formaliſſimo ſyllogiſmo tota vis ponitur in eo, quòd animi noſtri ex ipſo immenſo animo, ſiue Deo componantur, vt ex illorum miſeria iſte funeſtetur: ſic longè efficaciùs in noſtra ratione, cùm Chriſti Caro pars quædam ſit carnis Mariaoæ, infamabitur, ſi hæc de culpa aliquando contractâ, infamis, & minùs decens denotatur: cùm, vt dixi, plùs officiat, & inficiat cauſa effectum, fons fluuium; quàm è contra. Sed quàm aliter res eueniret, vidit Ambroſ. de inſtit. virg. cap. 17. *Ipſe vnigenitus Filius tuus venturus in terras ſuſcipere, quod amiſſum eſt, puriorem Carnis ſuæ generationem reperire non potuit, quam vt habitatione, cæleſtis aulam Virginis dedicaret.* Tota quodammodo cæleſtis dicitur Maria, ne quid terrenæ ſordis contraxiſſe intelligatur: & Deus, qui tantoperè curauit, vt generatio Carnis ſuæ, non fœdâ copulâ, ſed virgineo influxu prodiret; à fortiori curaret, vt Caro generationis ſuæ foret puriſſima: cùm indecentior ab accepta carne pollutâ, quàm à modo accipiendi minùs puro, appareret: quippe generatio deſiit; at Caro ſemper in Chriſto perſeuerat.

Chriſtus à Matre infelici, infelix.

§. V.

Quàm ſedulò boni filij decorandis parentibus impendantur.

ADEST iam examinanda ratio, omnium, quæ hac de re afferri poſſunt, efficaciſſima, cur originis maternæ infamia, & dedecus in Chriſtum deriuaretur; cúrque ille, qui dedecora tot, tanta opprobria paſſus ab hominibus, tantoperè hoc dedecus reſpuit ſuſtinere. Pende mihi, diuina lege, ipſiſque naturæ principiis cuiuis filio mandatum, atque ingenitum, vt parentes impenſiſſimè colant, & honorent; omnia illis auertant damna, omnia ſollicitent commoda diligenter. Hoc iuſtum, debitum, ſanctum non negabis: vnde & Chriſto perfectiſſimè tribuendum fateberis neceſſariò. Si ergo Matri non acceleraret gratiam, ſi culpam non anteuerteret, iam minùs pius Filius videretur. Cur ergo hanc notam non effugeret, vnde non ſolùm dedecus combibebat; ſed etiam prouidentiæ, amorique ſuo, maculam quandam inurere videbatur? Nec reſpondeas ſaluâ Redemptoris conditione, id fieri non potuiſſe: hoc enim falſiſſimum eſſe, pluſquàm ſexcentis paginis ſuprà monſtraui, vbi de redemptione præſeruatiua. 1264.

Chriſtus cur tantoperè Matris honorem curaret.

Dices, totam rationem vmbratilem inde corruere, quia Chriſtus nondum Filius, cùm Maria conciperetur: vnde nec debitam prouidentiam, nec amorem ſollicitum illi denegauit: meritò ar- 1265.

Idem oſtenditur.

guendus, ſi poſtquàm ab illa formatus, eiuſdem
rebus non totus inuigilaret. Sed tu, mi homo, hac
reſponſione, qua Thomiſticam ſententiam putas
propugnare; ipſius D. Thomæ in hoc art. & to-
tius Eccleſiæ ſententiam, veriſſimúmque fidei
dogma oppugnas temerarius. Si Verbum ſolùm
poſt Incarnationem, Mariæ, tanquàm Matris, res
curauit: fruſtrà ex dignitate Matris concludit
Thomas, docet fides, etiam ante Incarnationem,
à leuiſſima culpa præſeruatam. Si ergo hoc ad
prouidentiam, & amorem optimi futuri Filij per-
tinuit, cur non & illud tam magis neceſſarium?
Si Maria verè Theotocos poterat poſteà doleus
Filio obiicere, quòd cùm eſſet Deus & potens,
illam à venialibus non præſeruaret: quantò iuſtiùs
doleret, & obiiceret, quòd illam à fœdiſſima ori-
gine non eriperet? Si claudicantem fateretur
Chriſtus prouidentiam ſuam, ſi ante Incarnatio-
nem futuræ Matri quamplurima priuilegia non
irrogaret; cur non claudicantem agnoſcat, ſi à ma-
iori malo illam non eripuit? Næ, qui ita obiicis,
diuinum Filium, filiorum aliorum metiris condi-
tione, qui nulla ſui parte priùs ſunt, quàm filij
ſint. Certè non poteras non ingratum, & indeuo-
tum illum exiſtimare filium, qui ſi valenti ſui
parte parentes (per caſum datum) præcederet;
iam tunc futuros parentes non honoraret: non
poteras non meritò dolentes poſteà parentes de
filij incuria in queſtum erupturos reputare. Iſta
ergo, iſta eſt nota, quam Chriſtus in caſu noſtro
euitauit: hinc honorem ſuum meritò putaret vio-
latum, ni futuræ Matris honorem inuiolabilem
cuſtodiret. Videamus ergo iam fusè, quàm ſoleant
boni filij parentes honorare: deinde pari tenore
videbimus, quantùm in decoranda Matre ſe Chri-
ſtus exhibuerit: & vtrinque ad rem noſtram for-
mabimus argumenta.

1266. In primis ad præceptum illud diuinum recur-
ramus: *Honora patrem tuum, & matrem tuam. vt
ſis longæuus ſuper terram.* Exod. 20. num. 12. Quod
Exod. 20. Epheſ. 6. repetens Apoſtolus ſic habet: *Honora patrem
tuum, & matrem tuam, (quod eſt mandatum pri-*
Præceptum honorãdi parentes, quàm commendatum, & ſub quanto priuilegio. *mum in promiſſione,) vt benè ſit tibi, & ſis longæuus
ſuper terram.* Epheſ. 6. num. 2. At, quomodo præ-
ceptum primum appellatur, quod in ordine De-
calogi ponitur quarto loco: Cautè dixit Apoſto-
lus primum eſſe, ſed *in benedictione*: vtpote cui
priùs omnium ſubiungitur benedictio, præmium
promittitur D. Eucherius apud Cerd. Aduerſ. cap.
115. *Quomodo Apoſtolus dixit, quòd eſt mandatum
primum: cùm in mandatis quarto ſit ordine? Sub-*
D. Eucher. *iungit, in promiſſione. In qua promiſſione? Vt benè
ſit tibi, & ſis longæuus ſuper terram. Igitur in man-
datis hoc eſt primum mandatum, quod habeat, quam
ſuprà diximus, benedictionem.* Attentiſſimè enim
conſiderandum voluit Paulus, quanti Deus feciſ-
ſet hoc mandatum: qui, cùm priora tria ad ſe per-
tinentia vacua relinqueret; hoc noua promiſſio-
ne cumulauit: vt ad eius implementum etiam du-
ros alliceret, & rebelles ſuauiter compelleret:
quaſi illorum potiùs, quàm huius violatori pœ-
nam diſſimulaturus.

1267. At prædictum locum Exodi ſic vertit ex He-
Oleaſt. bræo Oleaſter: *Honora patrem tuum, & matrem:
Filij ab honorandis parentibus, quàm pendeant.* *vt prolongent dies tuos.* vt neceſſariò, aut inuiti,
aut inuitati compellerentur filij parentibus ho-
norandis, cùm in horum ditione, vitæ ſuæ pro-
longationem audiant conſtitutam. Ipſi, ipſi hono-
rati parentes vitam tibi dicuntur prolongare,
quin efficaciter poſtulata impetrabunt. Oleaſter
ibi: *Vides hic, qualiter bona alicui collata, eum ad
precandum emittens: ſimiliter, quid valeant paren-
tum benedictiones, & precationes, quæ tibi longam
poſſent vitam à Domino impetrare. Similiter, quan-
tò pluris faciat Deus parentum honorem, quàm
ſuum: vt quaſi voluerit te potiùs parentes, quàm ſe
honorare: quemadmodum vos alere potius, quàm ſibi
ſacrificia offerre* Clarè in Euangelio ſacrificia, pa-
rentum neceſſariis donis poſtponuntur: ſic quan- *Plus parentibus, quã ſibi, à filiis Deus exigit, ſuis.*
doque voluit, vt parentum honor, ſuo (prætermiſ-
ſo potiùs, quàm violato) præponatur: quaſi deco-
riùs in parentibus, quàm in ſe, pro rerum circun-
ſtantiis, ipſe honoretur. Sic interpretandus ad ſa-
num ſenſum Alexis apud Stobæum: *Non volui
matrem deſerere, ſed omnium primam ſeruare: nam
rectè intelligentibus, nec diuina quidem matri præ-* Alexis.
*ferenda ſunt. Vnde antiquiſſimus ille Conditor non
imperitus, Matris ædem conſecrauit.* id eſt, præter-
mittenda quandoque diuina officia, vt ſaluti ma-
ternæ conſulatur. Si Chriſtianus eſſet, diſcentem
putares à Chriſto, qui primam omnium ſeruauit
Matrem, cui redemptionis primitias, vt vidimus,
id eſt, præſeruationem aſſignauit.

Sed pende huc illa verba Dei: *Quicunque hono-* 1268.
rificauerit me, glorificabo eum. 1. Reg. 2. num. 30. 1. Reg. 2.
Deum honorantibus gloria, id eſt, ſplendor, &
nobilitas promittitur: (de hac enim humana glo- *Honorantibus parentibus, honorã priuilegia à Deo.*
ria ſermonem eſſe, ſatis claret ex adiuncta anti-
theſi: *Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.*) At
verò honorantibus parentibus, longæuitas, & vi-
ta ſpondetur: quantò enim pretioſior eſt vita, quo-
uis alio humano ſplendore, (cùm omnis terrena
gloria, omnis faſtus pompaticus morte pereat:)
tantò videtur impenſius allectamentum, quo
Deus parentum honori potiùs, quàm ſuo piiſſi-
mus conſulebat. Pergat Oleaſter: *Similiter hono-
rantes ſe voluerit honorare iuxta illud 1. Samue-* Oleaſt.
*lis 2. Quicunque honorificauerit me, honorabo eum:
longæuam verè vitam conceſſerit eis, qui honorant-
rint parentes: conſtat autem pluris vitam fieri, quàm
honorem.* Suauiſſimè enim Deo adblandiris, dum
illum præcipientem honoras in parentibus: for-
taſſe quia in his diſcas, ipſummet Deum paren-
tem meliorem affectuoſiùs deinde venerari.

In hoc tamen loco verbum honorandi, ſignifi- 1269.
cat ex vſu ſacræ phraſis, muneribus etiam affice-
re, donis cumolare: tale eſt illud Prou. 3. num. 9. Prouerb. 3.
Honora Dominum de tua ſubſtantia, & de primi- *Honor parentibus præbendus qualis futurus.*
tiis frugum tuarum. Vbi vlteriùs nota, diuerſita-
tem terminorum, quibus Deus, & parentes ho-
norandi præcipiuntur: parentes abſolutè, & ſine
addito dicuntur honorandi: Deus verò de ſola
poſſeſſa ſubſtantia, déque fructuum primitiis
adſcribitur honorandus. Et cur ita? Reſpondet
pulchrè idem Oleaſter: *Et annotauit hic quidam
Rabbinus, ſcilicet, Rabbi Simeon, Scripturam pluris* Oleaſt.
*feciſſe parentum honorem, quàm Dei: vt voluerit nos
Deum honorare ex ſubſtantia noſtra, iuxta illud Sa-
lomonis: Honora Deum de tua ſubſtantia. Paren-
tibus verò voluit filios ſubuenire ex labore manuum
ſuarum. & ſi non habeant, teneantur in piſtino* (lo-
go, piſtrino) *laborare, vt parentibus victum quæ-
rant.* Quæreret quidem Chriſtus labore manuum
ſuarum, & proprij Sanguinis effuſione, ſi opus
eſſet, victum Mariæ: vide ergo, an proprio San-
guine, qui ab origine mundi de ſe efficax erat
vitæ,

vitæ, & ſaluti originis comparandæ, præſeruatiuam Matris redemptionem compararet. vide, quæſo, an, qui ſic prouidus fratribus, imò ſeruis, ab ipſis Orbis incunabulis fundendi Sanguinis pretium communicauit; Matri decentem indidem ſalutem non prouideret.

1270. Eſt aurea in hanc rem ſententiola Xenophontis, de dictis Socratis: *Tu itaque, fili, ſi compos es mentis, Deos, vt tibi ignoſcant, exorabis, ſi quid matrem neglexiſti, ne ingratum te eſſe exiſtiment, nec benefacere velint. Ab hominibus quoque cauebis, ne id reſciuerint: ſi enim te arbitrantur erga matrem ingratum eſſe; nullus putabit, te pro accepto beneficio in referenda gratia memorem.* Certè non tam glorioſus Redemptor apud Deum, & apud homines Chriſtus, ſi in primo inſtanti Matrem neglexiſſet. Neſcio, quomodo ingratum illum poſteà poſſet exiſtimare Maria, dum, quà Deus, Deiparæ non ſubuenit. Neſcio, quomodo homines pro acceptis obſequiis in referenda gratia minùs memorem pertimerent, ſi erga Matrem minùs gratum, minùs prouidum ſuſpicarentur. Sed is, cuius meritis, antequàm naſceretur, ſeruis prouiſum eſt; certè Matri, vt potuit, voluit prouidere: idque dum piè iam credunt homines, ſuauiùs erga Chriſtum afficiuntur: vberiorem de tantæ Matris fauore ſpem concipiunt.

Filium matri nequam, nulli bonum.

Xenophon.

1271. Querebatur vidua illa, Eliæ hoſpes, & cum Sancto Propheta expoſtulans lamentabatur: *Quid mihi, & tibi, vir Dei? Ingreſſus es ad me, vt rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum.* 3. Reg. 17. num. 18. Quòd, præſente illius ſanctitate, viduæ crimina fœdiora apparerent, in quorum pœnam Deus filium occiderat: tranſeat nunc. Sed, cur Elias pueri interfector appelletur, qui nullam iuſtæ mortis occaſionem culpabilem adduxit? Parce afflictæ: quæ tamen, vtcunque probabili, ſaltem doloribus ſuis, cauſa, Eliam ingratitudinis arguebat: putabat potuiſſe damnum antevertere; & quia benigni hoſpitij immemor, id non fecerat; iam necis reus, iam interfector filij appellatur. Hugo Cardinalis ibi: *Hoc dixit: quia Elias precibus potuit occurrere morti pueri, & non fecit.* Hoc eſt, quod ſuo modo in re noſtra eueniret. Idem veriſimili quodam iure Maria quereretur: Potuiſti tuis meritis maternæ morti occurrere, nec feciſti: penè te Matricidam appellauero: minùs gratus, puriſſimi vteri hoſpitio aduenisti: minùs prouidum in decoranda Matre te probaſti. Sed aliter, vt par erat, res euenit: aliter æternus Pater naſcituro Filio prouidit. Exemplo rem declaro.

3. Reg. 17.

Damni illator videtur, qui potens nō præſeruat.

Hug. Card.

1272. Semele, Bacchi mater, Iouis vxor vtcunque, rerum inſcia, Iouem ſuum adiurauit, vt ad ſe non diſſimulato cultu, ſed ſub diuina pompa, (vt ſolebat ad Iunonem,) adueniret. Dolet iſte, ſed implet iuramentum. Properat cinctus fulminibus, quorum ictu puella perit, dum parit Bacchum. Creſcit puer hinc mortalis fœminæ, illinc immortalis Dei, communis filius: & poſt inſignes virtutis apotheoſi fruitus, in cælum euehitur deſponſandus. Nuptiarum pompam ſic deſcribit Seneca (neſcio, an hucvſque ſatis explicatus) in Oedipo, act. 2. in Choro:

Exemplo id oſtenditur.

Seneca.

Ducitur magno noua nupta cælo,
Solenne Phœbus carmen
Edit infuſis humero capillis:
Concutit tædas geminus Cupido:
Telum depoſuit Iupiter igneum,
Condidit Baccho veniente fulmen.

Et cur condidit? Ne dolori eſſet filio, (viſo inſtrumento maternæ necis,) dedecoris ſui memoria: ne minùs potens Deus argueretur Bacchus, ſi non valuit; aut minùs pius, ſi noluit matri ſubuenire. Sic olim adoleſcens Senecam interpretabar. Ad rem. Si Chriſtus Matri non ſubuenit, quodammodo ad quoduis fœdatæ originis fulmen, doliturus videbatur, ne aut minùs potens, aut minùs pius in Matrem putaretur. Sed diuinus noſter Iupiter, verè Pater Deus, & honori, & dolori Filij conſuluit: & ipſis Incarnationis ſuis nuptiis, non tam condidit originalis culpæ fulmen, quàm Matrem eius nunquam fuiſſe fulminatam reuelauit. Iterum ad ſeria.

Meritis æque, & diebus plenus deceſſit Abraham: & addit Textus: *Et ſepelierunt eum Iſaac, & Iſmael, filij ſui.* Geneſ. 25. num. 9. Iſmaël ſepulturam patris curat? Nónne iſte erat, quem Abraham ſimul cum matre eiecit domo, exuit hæreditate, iuniorem miſero fratrem præponens? Cur ergo tam mitis properat, tam feſtinat ſollicitus exequiis paternis decorandis? Quia filius erat. Nulla iniuria, nullus dolor à filio, niſi iam efferato, & mentis impote, affectum honorandi parentis poteſt eradicare. Naturæ memor, immemor opprobrij, quod ſibi putabat illatum, patri decorando accedit Iſmael: præcauens, ne ſi in hoc deficeret, ſæuior ipſe contra naturam, quàm pater in ſe fuerat apud homines, meritò argueretur. Oleaſter ibi: *Aduerte, Iſmaelem iniuriæ à Patre ſibi illatæ immemorem, cùm opus ſit, eum ſepelire: licèt noſſet, ſe cum matre ab eo abiectum, & maiorem natu hæreditate pulſum.* Et quid non deſtinaret in Matrem pius Filius, quam ſibi futuram deuotiſſimam præſciebat? 1273.

Geneſ. 25.

Nulla paterna iniuria ab honorando patre filium deterreat.

Oleaſter.

Siue ficta, ſiue facta res fuerit, periude eſt ad rem meam: pluſquàm graphicè tamen enarrat Quintilianus Declamatione 21. geſtum filij, patrem ab incendio liberantis, liberaturi & matrem, niſi in ipſo conatu flammis exæcaretur: *Cum demum ignium ſepta violentià eripuiſſet miſeris ſenibus omne præſidium; illà feſtinatione, qua fugimus, erumpimus, in medium cucurrit incendium. In quanto tunc periculo fuit rerum natura pietas! dum diu, multúmque attonitus hæret, dum ad vtrunque reſpicit, ad vtrunque diſcurrit: penè infeliciſſimos parentes perdidit pietatis æqualitas: vt demum miſerrimos ſenes cluſerat iam propior ignis, (audiat, licèt inuita, pietas,) patrem iuuenis elegit: & de pariter ardentibus vices diſpoſuit affectus. Vix dum poſito ſene, cùm illum quoque miraremur explicitum, iterum flammas aperuit, & vndique coeuntes incendij redditus globis, arſerat iuuenis, ſi tardiùs perdidiſſet oculos. Facinus eſt exiſtimare, Iudices, non hoc quoque maximis contigiſſe conatibus, vt ſeruaretur & mater: minùs tamen in vtroque fecerat, niſi perdidiſſet oculos: viderint, qui filium magis in eo parente mirantur, in cuius ſalutem faciem, vultúmque conſumpſit.* Et quia pater durus, & querulus filium accuſabat, quòd matrem etiam non eriperet; concludit Declamator: *Patri præſtitit cæcitatem, qui amiſit oculos, dum repetit, quam reliquerat, matrem.* Habes inſigne creatæ pietatis exemplum in patrem moroſum, & difficilem: 1274.

Quàm impensè filius parentes curare debeat.

Quintilian.

difficilem : vide, quid in ſuauiſſimam Matrem increata illa Pietas, ſub fœdiſſimo communis originis incendio meditaretur.

1275. Reuerſus e Meſopotamia Iacob, poſt varias ſtationes, tandem diu ad turrem gregis commoratur : & ſubditur deinde : *Venit etiam ad Iſaac patrem ſuum in Mambre.* Geneſ. 35. num. 27. Si tunc ſolus venit; vbi cura tantæ familiæ, tot filiorum, & coniugum, quos relinquebat? Si renera, vt probabiliùs coniicitur, totam ſecum familiam tranſmutauit; quid tanti ponderis erat in aſſiſtendo patri, vt iam immenſum tantæ domus mouendę pondus, aut leuius, aut neceſſarium videretur? Reſpondet ibi Oleaſter : *Crediderim ego eum hac de cauſa ad patrem ſenem veniſſe, vt eius poſſet nutrire ſenectam. Quo facto, nos admonet pietatis erga parentes ſenio confectos.* Nec ſolùm, (puto,) totam familiam ſic mutaret Iacob; ſed ipſam etiam potiùs delendam vellet, quam tanto pietatis officio defuiſſe : ſicut Deus vni Mariæ creaturas omnes, ſi opus eſſet, impendere non dubitaret. Facit huc illud Plutarchi in Apophtheg. de Antigono ſecundo, cuius pater Demetrius, captiuus apud Seleucum habebatur : *Ad Seleucum ſcripſit, ſi patrem Demetrium dimiſiſſet, conceſſurum ei ſe vniuerſum imperium ſuum; traditurumque ſe ipſum obſidem.* Dulcius, nimirum, ſibi imperium exiſtimauit, patrem, amota captiuitate, liberum poſſidere. Quid, ſi poſſet captiuitatis labores antevertere; & patrem ab hac iniuria præſeruare; quàm lubens pro illo obſidem ſe daret? Et putabit aliquis, Chriſtum, qui potuit, quà Deus, Matris captiuitatem præuidere; & corporis aſſumendi pœnis, illam ab animæ miſeriis grauioribus redimere, & præſeruare; ignauum, & minùs amantem filium ſe exhibuiſſe: & in hoc gloriæ genere Antigono ceſſiſſe? Antigonus patris libertatem emeret toto imperio, & ſe obſide: Chriſtus imperium ſuum, & dolores Matri non dicaret?

Geneſ. 35. — Idem firmatur. — Oleaſt. — Plutarch.

1276. Luctatur Iacob cum Angelo, qui videns, quòd eum non poſſit ſuperare, eundem tacto neruo claudum reliquit: tunc ſubdit Textus : *Quam ob cauſam non comedunt neruum filij Iſrael, qui emarcuit in femore Iacob, vſque in præſentẽ diem: eò quod tetigerit neruum femoris eius, & obſtupuerit.* Geneſ. 32. num. 32. Sed, cur non comedant in pecoribus neruum illum, qui in atauo dicitur emarcuiſſe? Cur ſibi interdicant vſum partis brutæ, nerui, ſcilicet, quo crura contrahuntur, quam tam remotè, in homine progenitore læſam agnoſcebãt? Quia nerui ſtuporem, patris pœnam ab Angelo inflictam exiſtimabant. Certe doluit, nec leuiter, Iacob, dum ad myſterium in neruo percuteretur : ac proinde, non iam ſe pios, vt par erat, filios putarent Iſraelitæ, niſi paternum dolorem ſic dolerent, ſicque ſemper in corde gererent pręſentem, vt ad cuiuſvis typi conſpectum, vehementior excitaretur: à neruo brutorum abſtinent, ne interim læſi parentis memoriâ ſæuiſſime torqueantur. Oleaſter ibi : *Debent filij ſentire mala parentum: & flagella, quibus Deus parentes ſuos caſtigauit, ſua reputare.* Equidem, ſi aliquando Maria in via innocentiæ claudicaret, id poſteà piiſſimus Filius, Matri culpam præteritam neceſſariò dolituræ, condoleret quodammodo de affectu : vnde id, quà Deus, præuidens, pulcherrimos illi ab origine greſſus tribuit, ſic aptis iuncturis myſtica efformans femora, aptos poplites, vt diuinum artificem teſtarentur.

Geneſ. 32. — Parentũ dolor, quàm filiis ſenſibilis. — Oleaſt.

Et quidni erga Matrem, talem ſe gereret 1277.
Chriſtus? Eſt piiſſima ſententiola illa Plutarchi de piet. erga fratr. *Malè mereri interdictum eſt de aliis : matri verò tuæ, vel parenti, niſi ita te præſtes, vt omnibus dictis, vel factis tuis, licèt non adſit acerbi quidquam, eos lætifices, flagitioſiſſimum exiſtimant, & nefarium.* Quid, ſi acerbum aliquid intercederet? Quid, ſi parentum inſtaret damnum maximum? quam nefarium, quam flagitioſum foret, illos auxilio debito defraudare? Nefarium planè eſt, id de Chriſto exiſtimare, quod ille fieri, nefarium exiſtimaſſet. Collegit Alexander in ipſo iuuentutis flore, fructus, & illos vberrimos virtutis ſuæ : nondum enim annum trigeſimum impleuerat, cùm trophæis eius ſuperatus iam Orbis impleretur: hinc illum aut mors maturum, aut vita reputauit ſuperuacaneum : hæc, quia nihil maius poterat impendere; illa, quia nihil minus exigere præſumpſit. Vidit ergo Alexander deficientem ſibi animam, languentes penitùs vires, quibus tot viri Principes ſuccubuerant : tunc conuocatis purpuratis ſuis, non tam emiſſa voce, quam organizato ſuſpirio : En, inquit, morior: en perit Alexander veſter: vos autem teſtes fueritis, Macedones dilecti, impenſi a me laboris, quo, vt vos iam Orbi redderem glorioſiſſimos; vt patriam in Mundi caput coronarem, perpetuus ab eiuſdem deliciis exulaui. Sudore madent meo Libyca ſabuloſa; & crebro defatigati pectoris halitu, pluſquàm Riphææ niues liqueſcebant; vix diem abſque prælio, vix abſque excubiis noctem numerauero. Nunc ah! nunc tempus, in quo obæratus mihi populus fidem liberet: nemo ingratus cupienti Regi denegauerit id, cui tantummodo vitam exoptaui. Hæc ille : & quid non ſummum ſperes poſtulandum? Audi Qu. Curtium lib. 9. poſt multa de Alexãdro morituro: *Quoniam olim res agitata animo meo, nunc promenda occaſio oblata eſt : mihi maximus laborum, atque operum meorum erit fructus, ſi Olympias mater immortalitati conſecretur : quandocunque vita, hoc ſi licuerit, ipſe præſtabo: ſi me præceperit fatum, vos mandaſſe memento.* Pius ingenio filius, &, ſi fas dicere, prudens: pius, dum omnia geſta ſua, matri dicat: prudens, quia dum iactabundus ſe Iouis natum credit, poſita hac vana opinione, omninò neceſſarium exiſtimauit, vt mater apotheoſi fruita, Dea coleretur. Neget igitur Chriſto vberiores erga Matrem pietatis affectus, quàm Alexandro, qui illi veriorem a Deo filiationem denegauerit: omnia ergo opera ſua Matri impendit, hunc maximum laborum ſuorum fructum exiſtimauit, ſi Maria Mater à culpa præſeruaretur. Sic ſi minùs Dea, ſaltem Deo Patri ſimilior, veneranda : & quandoquidem Chriſti meritum hoc poterat percipere, vt ſuprà fusè probaui; quis pie dubitet, de facto percepiſſe? An putas, Chriſtum, Alexandro, de piiſſimis affectibus ſuccubuiſſe? Habuit certè Chriſtus hos longè excellentiori modo, qui præuiſi à Patre obtinuerunt, vt fructus laborum eius, venuſtando maternæ innocentiæ flori aſſumerentur.

Plutarch. — Id ne fiat, quàm nefarium. — Omnes filij labores erudiendo parenti dicantur. — Curtius.

Agitabantur apud Ethnicos olim ſæcularia feſta, veneratione ſumma, cæremoniis exquiſitiſſimis : dicabantur hæc maxime apud Romanos Apollini, & Dianæ : ſemper tamen mihi digniſ- 1278.

Nullus honor ſitu dulcis, cuius non ſint participes parentes. ſimum notatu viſum eſt, exiſtimaſſe Romanos ingratum fore cultum Diis iſtis, ni pariter eximia ſolennitate eorum mater Latona celebraretur. Hinc carmen illud ſæculare, vt noſti, apud Horatium lib. 1. od. 21.

Horat.

Dianam, teneræ, dicite, virgines:
Intonſum, pueri, dicite Cynthium:
Latonámque ſupremo
Dilectam penitus Ioui.

Quaſi deſiperet Diis honor, cuius particeps mater non haberetur. Sic, puto, ſapidiorem habet Chriſtus honorem innocentiæ: quia eiuſdem Matrem habuit participem. Et reuerà non ſapit filium, qui honore, quem impendere poterat, parentem defraudat. Lubet vno, vel altero verbo, id in ipſomet Deo, imò in nobis erga Deum explicare.

1279. Prouocabat Dauid fideles ad ſacrificium dicens: *Afferte Domino, filij Dei: afferte Domino filios arietum* Pſal. 28. num. 1. Quaſi ideò ſignificanter tunc filij appellentur, vt omnem in Patre Deo honorando tarditatem ab illis amoueret. Grauiter ibi Chryſol. Ser. 10. *Videtis, quia cæleſtis Pater ſentit amorem donis, datis affectum probat, muneribus charitatem. Et reuerà, Fratres, filium ſe neſcit, viſceribus caret, naturam negat, ingratus eſt Patri; qui authorem vitæ ſuæ, non obſequiis placat, non denuncit cultu, muneribus non honorat.* Huc transfer plenas paginas, de obſequiis, quæ Deus nobis imperat, qua filiis; in Cantico meo Tropologico fusè deſcriptas, ſi rectè memini. At non erit indignum, tarditatem hanc erga Matrem, Deo irrogare, quæ in nobis erga illum pluſquàm ſacrilega haberetur? Nos, quia filij, honorando Deo conuincimur: Deus Matri Mariæ honorem inuideret? Suo modo, Deum ipſum, ad hominem, vt ſic dicam, argueremus: ipſe enim Malach. 1. num. 6. ſic queritur: *Filius honorat patrem, & ſeruus dominum: ſi ergo Pater ego ſum, vbi eſt honor meus?* At, ſi Maria, Mater eſt, mi Domine, vbi eſt honor eius? Sed, in quo dolet Deus non honorari? Ipſe ſubdit num. 7. *Offertis ſuper Altare meum, panem pollutum.* Atqui tu Matri, Altari meliori, dum puriſſimam poſſes, pollutam decerni naturam paſſus es. Puto, prænouit Deus, Chriſtum huic argumento quodammodo manus daturum: ni eaſdem ſollicitum pro Matris immunitate, Cruci, & clauis tradentem aſpexiſſet. Repetenda hic verba D. Hieronymi iam ſuprà data ad hunc locum: *Panes, ſcilicet, propoſitionis, quos iuxta traditiones Hebraïcas, ipſi ſerere, ipſi demetere, ipſi molere, ipſi coquere debebatis: & nunc ſumitis quoſcunque de medio.* Non itaque *de medio*, id eſt, de tumulo infectarum in præuiſione animarum, Matrem elegit Deus: ſed ſumma cura ipſe ſeuit, conceptam excipit, parat ſingularem. Et benè non *de medio* Maria: quæ non foret, niſi præuiſo Chriſto à Deo ſereretur: vt non ſolùm gratiam, ſed etiam naturam, præuiſis pij, & honorantis Filij meritis debere agnoſcatur.

Pſal. 28.

Deus quò Pater honorandus.

Chryſol.

Malach. 1.

Maria abſque Chriſto non futura.

Hieron.

1280. Sed inter tot vtriuſque Paginæ monumenta, parentes erga, venerationem proteſtantia, aut inſtorum, aut Principum ethnicorum, aut tandem fictorum Numinum: en aliud, ſi fas ſit dicere, mortalis Deæ, Catholicæ Reginæ, meritò recenſendum. Margaritam intelligo Heroïnam Philippi Prudentis nurum, Pij coniugem, Magni matrem, Societatis noſtræ delicium ſuauiſſimum. De hac ergo D. Didacus de Guſman, Eminentiſſimus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, librum vernaculum ſcripſit, vbi 1. part. cap. 3. hæc habet verſa fideliſſimè, de eiuſdem cum matre ad Hiſpaniam profectione locutus: *In hoc itinere, & longa nauigatione, fuit planè admirabilis veneratio, quam Margarita iam tunc Regina Archiduci matri duxit exhibendam: nunquam illam adiit, (licèt rarò agnella ab oue deuiaret,) nunquam diſceſſit, niſi profunda inclinatione præmiſſa. Ferrariæ pompa ſanè celebriori, quàm vnquam (à V. Caroli Bolonico comitatu) ſuſpexerat Italia, glorioſiſſimè excepta, haud valuit ſuſtinere, vt mater primo, ſed poſt ſe loco duceretur: ſic ſumma cum pietate contendens, vt tandem ad illius penè latus, minimo ſitus diſcrimine fuerit collocanda. Quando apud Pontificem cœnauit ea deſiderata matris præbuit indicia, vt Clemens VIII. ad menſam, (quod tunc primum viſum,) etiam Archiducem permitteret vocari. Inde adductum ſoli Reginæ puluinar, ipſa matri reuerenter ſubmittebat: vnde Pontifex aliud etiam matri curauit afferendum. Proh mater hac nata felix! Proh nata, hac in matrem pietate prudens. Talis olim Salomon, erga parentem throno admiſſam ſe geſſit. Vellet, credo, (ſi fas,) & ſibi purpuram, & maieſtatem exuere, qua mater glorioſior indueretur: coronam, & ſceptrum ſibi inuidere, vt materna dextra, & capiti radiaret. Matri aliquid de ſenili prudentia, iunior ſibi aduertenti, aut à ſe, ſi fortè, per incuriam læſa leuiſſimam, illicò de ſuffuſo vultui rubore venerabundum ſpiritum indicabat: affirmans creberrimè, dum nauigationis tædia, quæ fuere grauiſſima, matrem defatigantia condoleret, enixè exoptare, idq; pro magno a Deo beneficio accepturam, ſi immuni parente, ſibi duplicatus labor adderetur. Tandem peractis iam nuptiis, matrem abeuntem penè inſtillato inter lacrymas corde, eiuſdémque flexis genibus benedictione ſuſcepta, crebris ſuſpiriis fuit proſecuta: cuius deinde vitam, qua potuit impenſa ſedulitate, omni obſequiorum, & munerum fouit impendio: cuius mortem regalibus pluſquam obſequiis condecorauit.* Hæc ille, & curtus adhuc. Nouerat, nimirum, Margarita, qualis Rex regiam Chriſtus Matrem coluiſſet; cùm illa ſic de illuſtris ſuggeſtione indolis, ad ſuam animaretur: inde parthenicis illis ſuis, & optatiſſimis nouendialibus, immaculatæ Conceptionis myſterium, vbi Chriſtus Mariæ indulgentior, indulgentiſſima parentibus, exactiſſima pietate præcolebat: inde, credo, Societati noſtræ, (ô me furem!) ſuæ dixerim, deditior, quò iſta propugnandis his partibus addictior.

Margarita Regina pietas.

Did. de Guſ.

§. VI.

Quàm ſedulus materno honori Chriſtus exactiſſimè conſuluerit.

HVCVSQVE ex aliorum filiorum exemplis, ad Chriſtum materno honori impendendum deduximus argumentum: nunc iam ab eodem Chriſto efficacius aliud depromamus: &, dum viderimus, cæteris Matris honoribus addictum ſedulò, inferemus, 1281.

Quàm impensè Chriſtus Matrem honorarit.

minimè

minimè Conceptionem eiuſdem ſpreuiſſe. Et quidem, cum præceptum illud de honorandis parentibus ipſo etiam naturæ iure ſtabiliatur, neceſſariò piiſſimis Ieſu viſceribus inſitum longe glorioſius, feruidiores affectus diuinæ cuiuſdam pietatis, effectus excellentiores parturiret: impium enim, & ſacrilegum foret, ſi Chriſtum præcepti ſui tranſgreſſorem, aut in hac pietate coercenda alicui poſtponendum diceremus. Sed lubet audire D. Method. loc. ſæpè citat. apud Caniſ. vbi ita ad Deiparam: *Euge, Mater Dei, & ancilla. euge, euge, quæ debitorem illum habes, qui omnibus mutuatur: Deo nanque vniuerſi debemus; tibi vero etiam ille debet: proinde, qui aiait: Honora patrem tuum, & matrem tuam. vt is decretum a ſe promulgatum obſeruaret, atque adeò hac in parte aliis excelleret, omnem Matri & gratiam, & honorem impendit.* Quaſi excelleretur ab hominibus, ſi quis parentes vberiùs honoraret. Pende, quæ iſti ſuprà pro parentum ſalute dicuntur meditati: & iurabis maternæ ſaluti Chriſtum inuigilaſſe, omnem gratiam, etiam innocentiæ, omnem honorem illi impendiſſe. Quomodo autem Deus Mariæ debeat, fuſiſſime iam alibi demonſtraui, vbi Redemptorem, à Virgine quodammodo redemptum declaraui.

D. Method.

1282. Poſtquàm Ludolphus part. 2. c 86 neceſſariò Mariam à quibuſdam generalibus regulis excipiendam atteſtatur, (cuius verba ſuprà dedi num. 299.) vnde & pulueris reſolutionem moriens, & concipiens virginitatis diſpendium, & partus dolorem enixa euitauit: ſic ad rem noſtram ſubdit: *Nunquid non pertinet ad benignitatem Domini, Matris ſeruare honorem, qui legem ſoluere non venerat, ſed implere?* Ac ſi legis ſolutor haberetur, niſi quem poſſet honorem maximum, Matri impendiſſet: qui ergo, antequam filius eſſet, iam in Matris honorem, vterinam ſanctificationem illi dicitur miniſtraſſe, aliter arguendus; cur de non præſtita puriſſima Conceptione, quam poterat, non venerit arguendus? O qui ad benignitatis, & pietatis tuæ decentiam pertinere putaſti, ſi nondum natus, Matrem præmitteres ſanctè naſcituram; cur non etiam ſanctè conceptam? Nunquid non honor erat Matri debitus? nunquid non pietati tuæ ingenitus affectus? nunquid volens non potuiſti? an noluiſti potens? O (ſi ita res eſſet) impletorem iam legis, ſed minùs plenum: qui non omnem gratiam, & honorem impendit Matri! Sed, vt par erat, aliter res euenit.

Et cur ita.

Ludolph.

1283. Dixerat Chriſtus ad Matrem: *Ecce tu pulchra es, amica mea: ecce tu pulchra es.* Cant. 1. n. 15. ad quem inuicem Maria, n. 16. *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus.* Vt plurimùm in his Canticor. amœbæis præcedit Chriſtus Matri decorandæ, deinde decorando Filio Mater ſubſequitur. Et cur ita, ſi Filius Creator, à creatura Matre honore debito fas erat præueniri? Quia, etſi Creator, tamen Filius: cauit, ne in præcepti implemento, in diſciplina honorandi parentem, alicui mortalium poſtponi videretur. Grauiter ibi Rupertus ex ore Mariæ: *Ferè in omnibus, dilectum honore præuenit dilectus, vtpote Matrem Filius. Ille mihi: Ecce tu pulchra es, &c. & ego illi: Ecce tu pulcher es, &c. Ille mihi: Sicut lilium inter ſpinas. & ego illi: Sicut malus inter ligna, &c. Quid de hoc cenſetis? Nonne ille, cum Deus, & homo ſit, debuerat ab homine modis omnibus præueniri? At ille in hac diſciplina totum principatum poſſidebat.* Non ſolùm in honoranda Matre, ſed etiam in præueniendo honore, totum huius diſciplinæ poſſidet Chriſtus principatum. At, vbi præuentionis acceleratæ principatus; ſi quam in vtero Annæ præuenit gratis, in ipſa Conceptione dereliquit? Certe Chriſtum à præueniendi honoris deiicimus principatu, ò Abbas Venerabilis, ſi Matri ſanctificationem celerem, & non celerrimam innocentiam aſportauit: Princeps in quauis materia apicem tenet, non medium: ſupremum locum occupat, non ſecundum. Et reuera, ſi Maria, nullo non honore, quo potuit, Filium affecit, ideoque huius diſciplinæ inter matres omnes obtinet principatum; cur Chriſtus, qui potuit illam ab origine fœda præuenire, in hoc honoris defuiſſe præueniendus?

Cant. 1.

Idem oſtenditur.

Rupert.

Mira ſunt illa verba Apoſtoli ad Galatas: *In fide viuo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.* cap. 2. num. 20. Paulus diuinus communis gratiæ buccinator, & Crucis in omnium remedium initæ Prædicator, quique omnes in viſceribus Chriſti Dei nouerat admiſſos; en tibi iam, ſic totam ſibi vni viſus aſſumere charitatem: vt Chriſtum pro ſe vno traditum aſſerere videatur. Nunquid arrogans, nunquid auarus? Abſit. Nouerat, ſe Chriſto obæratiſſimum, & inter innumeros redemptos, inſignioribus misericorditer beneficiis affectum: vtque ſciebat, eò ſpecialiùs pro illo Chriſtum paſſum, cui maiores attribuit prærogatiuas; vehementi grati animi ſignificatione, & pia exuberantis hyperbole affectus, ſic prorupit, quaſi totam ſibi Crucem vſurparet. Si Chriſtus, quoad beneficentiam, ſic pro Paulo moritur, vt illi totam Crucem ab æterno deſtinaſſe videatur; quantò impenſiùs in infinitum propemodum Crucis ſuæ fructus honorandæ Matri deſtinaret? Neget igitur Mariæ Conceptionis immaculatæ honorem, qui hunc Chriſti merita excedere deglutierit. Sed audiendus Dionyſius ad cap. 4. Cant. n. 9. art. 15. *Quantò quis ad maiorem beatitudinem eſt electus, tantò amplius videtur Chriſtus pro eo paſſus: cum itaque ad excellentiſſimam felicitatem, & gloriam, digniſſima Virgo electa ſit ab æterno; nonne pro ipſa, pro eius amore, pro eius ſalute ſpecialiſſimè crucifixus eſt Filius eius, & illa veriſſimè dicere potuit illud Apoſtoli: In fide viuo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me?* Sic tota Chriſti paſſio Matriæ honorandæ impenditur, & ab æterno deſtinatur: quia timet bonus Filius, & putat, vt par eſt, indecens, ne in diſciplina honorandæ Matris deſerere principatum exiſtimetur. Huc facit, quod ſæpè monui, vnam Mariam apud Deum plùs fieri, quàm vniuerſam reliquam Eccleſiam: de quo inſuper videndus Suarius in 3. part. tom. 2. diſp. 18. ſect. 4. §. *Secunda ratio.* Qui ergo tot Eccleſiæ membra in Angelis, & protoparentibus integra produxit, non ſatis Matrem honoraret, ſi vulnerandam produci permiſiſſet. 1284

Gala. 2.

Præcipuum Chriſti labor Matri impenſum.

Dionyſ.

Suarius.

Præuiderat hoc iam dudum Salomon, ideò ſic Verbum futuræ Matri inducit allocutum: *Aperi mihi, Soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum eſt rore.* Cant. 5. n. 2. Vix alibi in toto Cantico, ſic tenera vocabula copulantur: vix alibi Chriſtus tot ſimul ſpecioſis titulis affecit Matrem. Soror dicitur de natura, amica de gratia, de præuento felle 1285.

Id probatur.

Cant. 5.

fomitis

fornicis columba, déque originis candore immaculata. Diſperſa itaque per totum epithalamium, in vnum hîc epitheta blandientia congregauit. Et cur ita? Credo: quia cauſam expreſſiorem adhibuit, vnde tot illi munera diſtribuit. Caput Chriſti Deus eſt, vt loquitur Apoſtolus, hinc Chriſtus cæleſti rore, id eſt, omnium gratiarum plenitudine ſcatet. Quid ergo eſt, hac commemorata plenitudine Diuinitatis ſuæ Matrem inuitare, commendare Mariam; quàm ſe paratiſſimum omnibus gratiarum generibus illi communicandis profiteri? Benè ibi Dionyſius art. 18. *Caput meum plenum eſt rore, id eſt, omni cæleſti benedictione, ac omni diuino chariſmate: ideò de vniuerſa plenitudine gratiæ, & gloriæ, paratiſſimus ſum tibi, præ omnibus liberaliſſimè, & affectuoſiſſimè communicare.* Non ſolùm præ protoparentibus; ſed etiam præ angelicis Spiritibus; nulla pretioſioris generis gratia alicui conceſſa eſt, quæ excellentius Matri non daretur: vt totus in honorem Matris impenſus agnoſcatur. Veriſſimum illud Euripidis, quod huc venit:

Dionyſ.

Quiſquis parentes hîc piè viuens colit,
Hunc viuentémque, mortuúmque amat Deus:
Non liberis eſt pulchrius munus aliud,
Quàm liberos dici parentis optimi,
Parentibúſque dignum honorem reddere.

Euripid.

An hoc ipſo naturæ lumine notum impiis, piiſſimus ſciret Chriſtus, nec amens neget: cur ergo non optimæ Matris Filius dici vellet? cur non optimus Filius Matrem honoraret? Niſi fortè meliorem Matrem putas, quæ præfœdata: & Filium hoc honoris non curantem, magis pium.

1286. Enarraturus Lucas Verbi Incarnationem, ſic incepit: *Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, &c. ad Virginem deſponſatam viro.* c. 1. n. 26. Virgo fuit Maria; ſed tamen veri matrimonij vinculo Ioſepho alligata, vnde ab omnibus eius coniux, etiam quoad thorum, putabatur. Sed, ſi fides de Matris virginitate poſteà prædicanda prænoſcebatur; cur non potiùs ſoluta eligitur virguncula Hæreticorum oribus obturandis? Cur aſſumitur maritata, vnde impiis anſa blaſphemandi deinde præberetur? Reſpondet D. Thomas Val. Conc. 1. de Annunc. *Cur deſponſatam? Ne, videlicet, infamaretur: ne lapidaretur: ne Diabolo myſterium proderetur. Maluit namque Dominus, aliquos de ſuo ortu, quàm de Matris pudore dubitare: nec putauit fidem ſuam Matris iniuriis aſtruendam. Suum ergo Matris pudori honorem non prætulit.* Nihil maius dici potuit. Ad bilances honor Chriſti, quòd è Virgine naſcatur; & fama pudoris Mariani, quòd innupta cõciperet, reducuntur: & apud piũ Filium hæc præponderat. Si Maria ſoluta eligeretur, ſartus tectus honor Chriſti apud futuros Hæreticos haberetur, quibus coniugiũ ſcandalo fuit phariſaïco: at interim apud præſentes tũc Hebræos, Mater minùs pudica, & fornicariè concipiens notaretur. Noluit ergo Chriſtus materni pudoris breui famæ, longam honoris ſui præferre exiſtimationem: nec fidẽ myſterij ſui, Matris iniuriis, & his ſolũmodo putatiuis, & apparẽtibus voluit aſtruendã. Qui ante Incarnationẽ notæ inculpabili euitandæ in Matre, eiuſdem matrimoniũ curauit, culpabilẽ eius originẽ ſperneret? Logi. Maximè in primo, honori ſuo cedens Matri vberiùs honorandæ: in ſecundo de Matre honorata, honorẽ ſuum cumulans glorioſiſſimè. *Pontus de Concept. B. M. V.*

Luc. 1.

Chriſtus plùs Marianæ, quàm honori ſuo conſulere viſus.

Thom. Val.

Didicit piiſſimus Conceptionis aſſertor Tho- 1287.
mas pulchram hanc gnomen ab Ambroſio, qui lib. de inſtit. virg. cap. 6. ita habet: *Quod autem ſuo deſponſata connubio, licèt alibi pleniùs dixerimus, libare ſatis eſt cauſam cæleſtis myſterij: vt ab his, qui Mariam grauem vtero cernerent, non adulterium virginitatis, ſed deſponſata partus legitimus crederetur: maluit enim Dominus aliquos de ſua generatione, quàm de Matris pudore dubitare.* Sed adhuc aliud hîc venit ponderandum. Venit quidem Filius Deus à Patre genitus, mortalis credendus: ſi ex innupta Virgine ortus prædicaretur, ſatis id Diuinitati conueniens videretur: quid autem magis myſterio inculcãdo obſtare videbatur, quàm à maritata fœmina procreari? Quis, ſi Mariam Ioſephi coniugẽ tunc agnouit, non putaret eſſe Chriſtum purum hominem? Quis æternam de Patre generationem in dubium non vocaret, qui tam colorato titulo, patrem illi Ioſephũ poterat aſſignare? Sed ſic horruit Chriſtus infamiam, de maternæ fornicationis præſumptæ culpa ſibi inurendam, vt mallet interim diſſimulare Deum, clarè poſteà miraculis comprobandum; quàm adulterini notâ generis inſimulari. Si ergo falsò inuſta Matri culpæ macula, filium inurit, quàm illum vera originis adamaticæ culpa Matrem conſpurcans infamaret? At conſuluit Dominus vtrique, vt & optimæ Matris Filius, & optimus in Matrem impensè à ſe cultam Filius probaretur.

Id confirmatur.

Ambroſ.

Semel, atque iterum repetit Maria in Can- 1288.
tico tenerrimum illud carmen: *Dilectus meus mihi: & ego illi.* Quod tandem verſ. 10. cap. 7. ſic euariat: *Ego dilecto meo: & ad me conuerſio eius.* In Hebræo eſt, תשוקתו, quæ vox innatum quendam impetum ſignificat, & promptam voluntatem ad obſequium, & obedientiam: ſi autem credimus Guillelmo iam citando, de ſe id fert Maria iuxta Crucem ſtante. Sed, cur, inquis, tunc maximè Chriſtus conuerſus ad Matrem, & illi obſequens perhibetur? Quia, qui in tot doloribus, honorandæ Matris curam non abiecit, ſummoperè materno obſequio dicatus intelligendus. Guillelmus ergo ad hunc locum ex ore Mariæ: *Quantùm enim me diligeret, in ipſo paſſionis articulo præclarè oſtendit: cùm videns me piam Matrem, & Diſcipulum ſtantem, quem diligebat, ad me de Cruce conuerſus, dixit mihi: Mulier, ecce filius tuus. Diſcipulo autem: Ecce Mater tua. Planè illius ad me in tanta non falſorum acerbitate dolorum, tam filialis conuerſio, quàm filialem in me animum gereret, inſigniter declarabat. Itaque ego dilecto meo pro omnibus morienti, commoriebar in argumentum amoris eximij: & ad me conuerſio eius ratione filialis obſequij. Nempe, illud pietatis decretum, quod olim de honorandis parentibus, in eo, quod Deus promulgauit; homo pro hominibus factus, dignanter ſuſcepit circa Matrem implendum.* Immoremur diutiùs in hoc honore, quem crucifixus iam Filius, Matri præſtandum putauit neceſſarium.

Cant. 2. & 7.

Maria iuxta Crucem honoratur à Filio.

Guillelm.

Pende ſuſpiria Patrum in Limbo redemptio- 1179.
nem ſuam expectantium: cæleſtium vota per ſacram mortem impleri vacuas ſedes cupientium: terreſtrium indigentium anxietatem, quibus vita reddenda, vbi mors diuino ſpolio coronaretur:

Idem oſtenditur.

Imò & ipſius Chriſti animæ pondera anguſtias, dolores acerbiſſimos, quibus ſoluendis cupitura diſſolui videbatur; nónne maius aliquid his omnibus habendum illud, cuius gratia tantum negotium dilatat Chriſtus? Certe maius. Videamus nunc, quid ſit illud: *Cum vidiſſet ergo Ieſus Matrem, & Diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dixit Matri ſuæ. Ecce filius tuus. deinde*
Ioan. 19. *dicit Diſcipulo: Ecce Mater tua.* Ioan. 19. n. 26. Vt ita obturarentur illorum ora, qui poſteà Mariam, corrupta virginitate alios filios peperiſſe, blaſphematuri erant: claret enim, poſt conceptum ab Spiritu Sancto Chriſtum, alios filios à Ioſepho non habuiſſe, quæ alieno Ioanni commendatur. Vidit rem late Ambroſ. lib. de inſtit. virg. ad hunc locum; qui tandem cap. 7. notiſſimis iam vulgo verbis ſic concludit: *Claudite ora, impij; aperite aures, pij; audite, quid Chriſtus*
Euangeliſto Ioan. *loquatur. Teſtatur de Cruce Dominus Ieſus, & paulisper publicam differt ſalutem, ne Matrem inhonoratam relinquat: ſubſcribitur Ioannes in teſtamento Chriſti: legatur Matri pudoris defenſio, teſtimonium integritatis.* Penetremus penitiùs verba, quæ iam explicata penitùs reputantur: ingens inde argumentum efformabimus.

1290. Beneuoli Redemptoris noſtri fuit, qui pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes, non ſolùm æternæ ſalutis media neceſſaria præparare; ſed & alia minoris ponderis irrogare, vt corpoream ſanitatem, vnde eius beneficentia proderetur. Certè his exterioribus beneficiis, etiam *publicam ſalutem* Orbis, Chriſtus procurabat. At, quantò maius bonum, quantò ad fidem conducentiùs maternæ virginitatis honor, quam mundatio leproſi, quàm Lazari reſurrectio, & ſimilia? Cur ergo in honore Mariano differre dicatur publicam ſalutem, qui in aliis mino-
Marianũ conſeruatum redempta. ribus operibus, quibus tandiu impenſus, non tam diſtuliſſe dicitur, quàm contuliſſe? Vidit, credo, Ambroſius (quod ſupra fuse diſſerui,) Mariam publicæ, & communis ſalutis, id eſt, redemptionis mundatiuæ, non fuiſſe participem: quæ priuatam inter filios Adæ, & ſingularem quandam præſeruatiuæ gratiæ ſalutem ſortita eſt: vnde, quidquid ad illam pertinet, iam tanquam dignius, à publica cuiuſvis generis ſalute ſegregatur. Benè ergo dum Chriſtus priuatim honori materno impenditur, publicam ſalutem dicitur differre: non, quòd interim non operaretur aliquid conſonum ſalutari ſuo officio; ſed, quòd hoc ſaluti publicæ non poterat miſceri cateruatim, quia Mariæ.

1291. Aperite ergo aures, pij, qui piam immaculatæ Conceptionis ſententiam tenetis. Differtur pu-
Decadẽ Mariæ iuxta Crucem decorata. blica ſubſtantialis ſalus vniuerſi, vt ſalus accidentalis Mariæ priuatim procuretur. Et quantò fœdius Maria corrumpenda traditur Dæmoni per culpam in anima, quàm in corpore per coniugium marito? Et tamen vt hæc ſuſpicio aboleatur, differt Chriſtus æternam omnium ſalutem, dilatat dolores ſuos, vt pietatem materno honori debitam tueatur: & non impenderet Crucem totam, non poſtponeret reliquorum omnium redemptionem, ne Mater turpiſſima macula fœdaretur? Adde, quòd ibi tantùm ex falſa opinione Hæreticorum, honor Virginis leuior periclitabatur; hîc reap e ſumma dignitas eiuſdem veriſſimè proſtrabatur: ibi homi-num verba immunis rideret Maria; hîc Dæmonum verbera vapulans deleret. O Natum, clamarent Dæmones, ſcrupuloſe ſollicitum de honore Matris, friuolis ratiunculis vix læſ... quam ſcopuloſo originis pelago per ſummum dedecus immerſam non curauit!

Sed vide, quid aptiſſime ſubiun... ſtatim Euangeliſta vers. 27. *Poſtea ſciens Ieſus, quia omnia* 1292.
conſummata ſunt, &c. Quando poſtea? Quando iam pietatis officium in Matre honoranda *Ioan. 19.*
adimpleuerat. Quaſi (qui eo præcipue carnem *Chriſtum filiatione mortem*
paſſibilem diligebat, vt ad Patris gloriam, Ma- *Matrem decorans.*
tri prærogatiuas mereretur) dum per totam vitam, piis Matris dignitatem officiis fuerat proſecutus; fauſtiſſimum id, & ſanct... mum haberet, ſi mortem in eodem officio adiret, ſi vitam in tanto obſequio conſummaret. Idem Ambroſ. lib. 10. epiſt. 79 ad hunc locum. *Hoc teſtamentum Filij eſt de Matris integritate. hæc* Ambroſ.
Maria locuples integri pudoris hæreditas ... totius finis conſummationis. Denique hoc dixit, & emiſit ſpiritum: conſummans omne m... ſt... in bono tunc pietatis. Quia nullo fauſtiori ... lo voluit opera ſua Chriſtus obtinare, quam officio maternæ pietatis: hoc vnum eius ... in morte ſtemma, quod tota cura fuerat, dum vixit. Sed adhuc aliud hic ſubeſt ponderandum.

Cùm mors Chriſti eò maximè tenderet, vt 1293.
nobis vitæ ianuam reſeraret, & clauſas Paradiſi portas aperiret; nihil conuenientius videbatur, quam ſi ſaluati latronis geſto ſpiritum exhalaret: *Ianua Mariæ ...*
quis enim mortem illam, Paradiſi clauem felicem non haberet, quæ tunc incubuiſſet, cum latroni Paradiſus reſerabatur? Et tamen poſt admiſſum latronem, denuò in Matre honoranda, ſub ipſa exhalatione vitæ occupatur: quaſi totam eſſentialem illius gloriam, accidentali Matris gloriolæ poſtponeret: ideò poſtquam clauſtra cælorum latroni promittit reſeranda, tanquàm id geſto maiori edendo eſſet proluſio, tunc pietatis erga Mariam officium adimpleuit, ... ſi operibus ſuis coronidem cum corona impoſiturus. Gaudeo videri ... hanc ... Angelico Doctori, qui cum in ſua Catena aurea, tot ex Ambroſio locos, explicandis prædictis Ioannis verbis, poſſet adducere; hunc ... me elegit, quem tranſcribo: ergo ibi Ambroſ. ita: *Ioannes docuit, quod alij non docuerunt, quemadmodum in Cruce poſitus ... Matrem ... Plurìs putauit, quod victor ſuppliciorum pietatis officia Matri exhibebat, quam quod ... cæleſte donabatur vita æterna. nam, ſi ... quod latroni donatur vita, multo vberius ... eſt, quod à filio Mater tanto ... oratur.* Sic meritò conſummat omne myſterium Chriſtus bono pietatis fine. Tacet igitur cætera Secretarius intimior, hoc vnum præ cæteris docet Euangeliſtis: ac ſi leuis incuria erga Matrem plus Chriſtum læderet, quam ſi eſſentialem peccatoris illius gloriam non operaretur: ac ſi præponderaret materna commendatio, æternæ latronis ſaluti. Et dubitabis ... præſeruanda a culpa Matri, cuius negotij ſi quæ foret incuria, longè grauiùs Chriſtum vulneraſſe?

Videamus iam, an Chriſtus etiam poſt mortem 1294.
Matrem honoret, quam in toto vitæ decurſu, & in ipſo mortis articulo ſic vidimus honorantem. A... cturus ... Dominus, ſic ad Matrem, ... interpretatione.

A, ipſis Chriſti, vnde pendebat à Maria.
Cant. 8.

interpretatione, loquitur apud Salomonem: *Quæ habitas in hortis, amici auſcultant: fac me audire vocem tuam.* Cant. 8. verſ. 13. Ecqui amici? Certè Angeli: erat enim inter Angelos, & Apoſtolos pium certamen: illi, quòd ipſis Apoſtolis expediret, remeationem ad cælos, miſſuri inde Chriſti Spiritum Sanctum, ſollicitabant: hi verò, deſiderio abituri Magiſtri tenebantur. Sed præſtat audire Guillelmum poſt multa: *Angeli* Guillelm. *igitur, & Apoſtoli contrariis deſideriis diſſidebant: erat voluntas Angelorum fortior, quia iuſtior: ſed voluntas Apoſtolorum fauorem piæ Matris ex parte habere videbatur.* Et benè, *ex parte*: quoniam Maria Angelis iuſtior, abſolutè aſceuſum Chriſti in tempore determioato cupiebat; ſed tamen Angelis tenerior, dolori Diſcipulorum pio, naturali affectu pauliſper indulgebat. Iam ad rem. Quam ergo, inquis, vocem à Maria audire cupit Chriſtus, & illam Angelis auſcultabundis deſideratam? Certè illam, qua Mater Filio abituro conſenſum daret, &, ſi fas dicere, licentiam recedendi: nam, qui de amore Matri ſubditus fuerat, in re tanta, quodammodo illi ſubdi videbatur. Sic piè meditatus pergit Guillelmus: *Nempe, illa rudes Diſcipulos tenerè diligens, quamuis ſciret, quid eis expediret; eorum tamen infirmitati, maternè ad modicum condeſcendebat, nec dabat Filio licentiam abeundi: qui enim cum eius aſſenſu à Patre olim exierat; præter eius aſſenſum ad Patrem reuerti nolebat. Et quoniam exiturus à Patre per Angelum eam ſalutauerat; in ſuo ad Patrem reditu, inſalutatam relinquere minùs filiale indicabat. Denique aiebat ei: Quid me retentas, ô pia Mater, ne me recipiam in dexteram Patris: ne me recipiam in hortos illos cæleſtes, vbi habitos mecum, & perennibus deliciis affluas? Scio, quòd tenera charitate rudes meos Diſcipulos diligas: ſed attende, quid amici Angeli optent, atque expectent, qui profectò norunt, quòd te inuita, nolim reuerti ad Patrem: quia ergo amici auſcultant, dic, quod dictura es: fac me audire vocem tuam: id eſt, de Filio ad patrem redeundi licentiam.* Hæc Guillelmus. In quibus, ſi quantum eſt Marianæ dignitatis, & honoris à Filio accepti, attentiùs ponderaret, nunquam Cooceptioni puriſſimæ aduerſaretur. Iam quodammodo obſequioſum Filium imaginatur, dum ante incarnatiooem Matris conſenſum expectat: & ſic obſequioſus, illius Conceptionem Dæmooi conculcandam ſpreuiſſet?

Prædicta tamen Cantici verba ad Matrem iam
1295. in cælo collocatam fieri, voluit hic Hailgrinus
Cardinalis, quæ deinde ſic explicat: *Aſſignat Matri officium, quod geras in patria dicens: O tu dilecta mea, quæ habitas in hortis gratiarum, & virtutum, fac me audire vocem tuam in precibus: ſonet vox tua in auribus meis: quia amici, ſcilicet, Angeli, auſcultant, vt quod à me petieris, ſtatim officioſo peragant miniſterio.* Hic eſt debitus honor impenſus aſſumptæ Matri, vt quidquid, nihil importunum petitura, à Filio poſtulauerit, ambitioſo Angelorum officio peragatur. Obuia cuilibet Bernardi verba Serm. de Aſſumpt. Mariæ, quæ tamen non prætermittenda putaui: *Regina cælorum eſt, miſericors eſt. Denique Mater eſt vnigeniti Filij Dei: nihil enim ſic poteſt poteſtatis eius, ſeu pietatis magnitudinem commendare, niſi fortè, aut non credatur Dei Filius honorare Matrem: aut dubitare quis*

In Aſſumptione Mariæ.
Hailgrin.

poteſt in affectum charitatis tranſiſſe Maria viſcera, quibus ipſa, quæ ex Deo eſt charitas, nouem menſibus corporaliter requieuit. Nihil petit Mater à Filio, quod honoris cauſa non impetret: qui autem præuidit, nihil illam lubentiùs petituram, ſi poſſet, quàm ab originis culpa præſeruationem; credo neutiquam illi hunc honorem denegauit.

§. VII.

Cur Societatis Ieſu Religio tantoperè in propugnanda Deipara Conceptione allaboret.

HÆc ſunt, quæ mihi de diuino, déque 1296.
humanis filiis parentes honorantibus dicenda ſuperfuère: ipſa dum cumulabam, didici obiter cauſam, cur Societatis noſtræ Scriptores tantoperè in propugnanda parthenica Conceptione allaborent, ita vt pluſculi ex compoſito tomis plenis, cæteri omnes datâ anſâ, obiter ſaltem, crebris paginis illuſtrarent. Hanc igitur breuiter ad calcem huius Anthologiæ exponere non pigebit: non vt illa priuata; ſed vt nobis etiam cum cæteris religioſis Familiis communis intelligatur. Nemo negauerit, honorari maximè à Filiis Religionum Parentes, & Fundatores, dum ſpiritum pietatis, quo iſti Inſtituta ſua decreuerunt, in illis perdurantem recognoſcunt. Nemo negauerit, Religiones omnes ſub Mariæ patrocinio, & feruidâ io illam pietate fuiſſe fundatas: nemo negauerit Religionum Alumnos, qui dogma puriſſimæ Conceptionis acerrimè propugoant, ad Patriarchas ſuos, ſi poſſunt, ſententiam referre, ne ab illius ſpiritus degeneres pietate videantur, vnde primos doctrinæ, & ſanctitatis halitus hauſerunt. Hinc auguſtiſſima Auguſtini Familia egregiam pro dogmate nauat operam: quia ſummus Doctor Parens, ſi myſterium, vt tunc erat occultius, non definiuit apertè, apertiſſimè tamen indicauit, cùm nihil in re peccati, cootra Mariam voluerit differendum. Hinc ſplendida Ciſtercienſis Congregatio, quæ has partes ſtrenuè tuetur, verba dulciſſimi Patris, quæ myſterio noſtro videntur amaricare, aut ſpuria putat, aut neceſſariò ex aliis eiuſdem apertioribus pro Virgine militantibus, interpretanda. Hinc Dominicanorum doctiſſima Schola tuetur mordicùs hoc dogma piiſſimi iuxta, & doctiſſimi Dominici non fuiſſe: quia (quæ illorum eſt modeſtia) nulla fronte hoc myſterium impugnarent, ſi à tanti Parentis ortum ſpiritu recognoſcerent. An verò nobiſcum ſentiret Dominicus, alij examinarint.

Societas Ieſu cur Mariana Conceptionis ſollicita.

At, ſi alicuius Patriarchæ mens pro pio 1297.
dogmate conſtat manifeſtè, ea eſt Ignatij, vt perpetua & certa traditione nouimus à Maioribus. Ab Ignatij vberibus Lainez, & Salmeron miſſi in Tridentinum, quid de Patriarchæ ſpiritu, in hoc propugnaodo laborarint myſterio, Orbis prædicat: quæ ſcripta reliquerit Salmeron, nemo non terit. His coætaneus Caniſius, qui eodem formatus

Eius Fundator. Cõceptionis aſſertor.

 halitus

halitu, aureum illud tunc edidit Mariale. Legi ego in manuſcripto Codiculo, vbi Ignatij geſta compilabantur, hoc vnum: *Dum Romæ Doctor Olaue ex noſtris acerrimam pro Conceptione immaculata figeret concluſionem: temperandam præcepit Ignatius: quia, licèt veram haberet, & à ſuis in ſuggeſtu prædicandam volebat; tamen in diſputationibus, ſuauiter, & abſque felle volebat proponendam.* Hoc ſpiritu imbuta Societas, tunc maximè ſe putat Parentem honorare, cùm, quæ veriſſimè, & ad totius iam Eccleſiæ mentem ſentit ille, ſedula apprehendit: ſi fortè, quæ Pater pius per Alumnos priores in Concilio nouit diligenter, per poſteriores ad apicem promoueat: vt ſancto & docto Inſtitutori, ſancta & docta reſpondeat Religio. Degeneres notaremur, ni piiſſimi in hoc myſterium, cui Pater addictiſſimus fuit, exhiberemur. Nihil ſtimuli, nec fellis nos agitat; ſed mera pietas, & ſolida, quam cum Eccleſia putamus, veritas. Auertimus à nobis Phariſæorum notam, qui à Parentibus degeneres Mariam impugnarunt.

Manuſcr.

1298. Adiurabat Chriſtus Scribas ſui temporis, & Phariſæos, vt vult Guillelmus, dicens: *Adiuro vos, filiæ Ieruſalem, per capreas, ceruóſque camporum: ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.* Cant. 2. num. 7. Sed, quid tam validum in capreis, & in ceruis, vt horum obteſtatione, impios illos conſtringi debere, Chriſtus ſperàret? Reſpondet Guillelmus, poſt multa de Phariſæis Deiparæ inſultantibus: *Per capreas, ceruóſque camporum; per Prophetas, & Patriarchas, de quorum carnali paternitate gloriabantur. Per capreas enim deſignantur Prophetæ, propter acumen videndi: per ceruos quoque armatos cornibus, & inimicos ſerpentibus, præcipui illi naturalis legis æmulatores, Patriarchæ figurantur. Quaſi dicat: Caprearum, & ceruorum vos hinnulos eſſe iactatis: ſi ergo filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite. Nunc columbæ dormienti inter medios cleros obſtrepitis; & improbis vocibus, quantùm in vobis eſt, quietem eius turbatis. Hoc Abraham non fecit, nec Iſaac, nec Iacob, nec aliquis Prophetarum: adiuro vos per illos, quorum vos filios eſſe gloriamini, ceſſate ab inquietatione columbæ dormientis.* Sic timet quiuis Societatis Scriptor, ne ſi in Mariæ innocentiam obſtreperet, ſimili à Chriſto adiuratione increparetur, ac ſi dicturus: Piè ſentientium filios vos eſſe iactatis: ſi ergo filij Ignatij eſtis, dogmata vera Ignatij docete. Nunc Mariæ inter medios gratiæ, gloriæque cleros dormienti obſtrepitis, & minùs piis ſermonibus, & ſcriptis, quantùm in vobis eſt, quietem eius turbatis. Hoc Ignatius non fecit, neque Lainez, neque Borgia, nec aliquis priorum, qui omnes pro pia ſententia deſudarunt. Adiuro vos per illos, quorum filios vos eſſe gloriamini, ceſſate ab inquietatione immaculatæ columbæ iam glorioſæ.

Cant. 2. *Filij bonos parentes imitentur.* Guillelm.

1299. Et benè ad rem Conceptionis, in qua ſumus, antiqui Patriarchæ, *cerui* vocantur: quod poſtquàm latè expendit ibi Rupertus, ſic concludit: *Sicut cerui, cùm aliquid ſerpentini generis comederint, ſumma agilitate deſiderant venire ad fontes aquarum: ita illi, ſcientes ſe à primis parentibus per ſerpentem contraxiſſe peccatum originale, deſiderabant naſci ſibi iam dictæ benedictionis promiſſum fontem, in quo eſt remiſſio peccatorum. Inde eſt illud: Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum; ita deſiderat anima mea ad te, Deus.* Meritò ergo Patriarchæ illi à Deo illuminati, nulla praua ſuſpicione Mariam inquietaſſe celebrantur: qui enim ſerpentino veneno originis infecti, Chriſtum vitæ fontem ſuſpirabant, quo ſani reſpirarent: quomodo in illo aliquid, ſerpentino veneno infectum aliquando, poterant exiſtimare. At certè quodammodo fons ille redoleret venenum, ſi illa ipſa caro, quæ in Chriſto eſt, in Matre aliquando ſerpentis morſu inquinaretur. Mariam ſemper in ſymbolis, & figuris immaculatam fuère venerati, quam ſibi fontis fontem ſuſpirabant.

Chriſtus Patriarcharum deſiderium. Rupert.

Sed en & alia cauſa pietatis noſtræ, quæ etiam ex dictis in hac ipſa Anthologia ſuboritur. Diximus ſæpè ex Matris, vel honore, vel infamia, Filium, vel decorum, vel infamem exiſtimari: qui ergo Ieſum vehimus, pro cuius gloria indefatigato labore deſudamus Ieſu Socij; quid prius, quid antiquius habeamus, quàm eiuſdem Matris honorem propugnare? Si fas dicere, nobis aramus, occamus nobis: decentiſſimum ducem exoptamus: & eò Ieſum agnoſcimus excellentiorem de humanitate, quò illi digniorem, & excellentiorem Matrem tribuerimus. Neque mirum: ſicut enim nunquàm læditur Filius abſque Matre: ſic vix dignè abſque Matre poterit honorari. Hinc illud Chriſti, (prout locum & interpungit, & interpretatur Rupertus:) *Ego flos campi, & lilium conuallium. Sicut lilium inter ſpinas: ſic amica mea inter filias.* Cant. 2. num. 1. Lilium ergo Chriſtum ponit Rupertus inter ſpinas: cui deinde vult Matrem aſſimilari. Deinde, poſtquàm has *filias*, de Iudæis, & Hæreticis explicauit, ſic apponit: *Vbi ego ſpinis compungebar, imò & clauis configebar, tu præſens patiebaris mente conuulnerata: & vbi tuæ virginitati à filiabus; mihi quoque inuidioſè detrahitur. Verùm, ſicut ego ſpinas pertuli, & ſuperaui: ita & de te veraciter prædicabitur: Cunctas hæreſes ſola interemiſti in vniuerſo mundo.* Itaque diuina quadam viciſſitudine & Mater patiebatur in Filio, & in Matre Filius; illa vulneribus Chriſti; iſte Mariæ detractionibus: licèt Chriſtus ſæuiùs ex Matris dedecore, dedecus; quàm illa dolorem, ex Filij dolore ſuſtineret; quantò pungunt acriùs verba, quàm verbera; opprobria, quàm vulnera. Igitur, quantùm innocens, licet non virgo, præſtat nocenti virgini: tantùm infamia Chriſti præponderaret, ſi ex incorrupta corpore, ſed ſpiritu corrupta naſceretur. Adde, vt ſuprà dicebam, pungi hîc Chriſtum de falſa contumelia: quid, ſi vera maternæ innocentiæ macula pungeretur? Qui ergo honori Ieſu noſtri deſudamus, quid concepti Matris honori non inſudemus?

1300. *Chriſtus, & Maria inuicē patiebantur.* Cant. 2. Rupert.

Præterea, vidiſti ſic à filiis parentes honorati, vt nihil illis ſit gratum, quod iſtis pariter non veniat communicatum: feſta, throni, applauſus bono deſipiunt filio, niſi illorum parentem habeat participem: deſeret filius locum, vnde parentes viderit expulſos: id in Chriſto officioſiori longè erga Matrem, longè verius. Cupimus ergò, vt Ieſus Dux noſter Societati ſuæ adhæreat benigniſſimus: nec aderit beneuolus, abſque Matre.

1301. *Chriſtus abſque Maria nō reperitur.*

Igitur

Igitur fauorem Matris ſollicitamus, honores, quoſquos poſſumus, cumulamus, vt quò iſta nobis immoretur ſuauior, eò ſuauiori Nati præſentia perfruamur. Et quid illa hodie gratius accipiet, quàm ſi, vt hæreſes cunctas priſcorum Doctorum calamo profligauit; ſic recentiorum ſtudio, minùs pias de ſe opiniones iugularit? Mariam itaque tenemus, vt Ieſum retineamus. In quauis anima iuſta, & à fortiori in quauis religioſa Familia, tanquàm in lectulo florido Chriſtum requieſcere, nemo ambigit. Eſt ergo mira vox illa Mariæ ad Chriſtum: *Lectulus noſter floridus, tigna domorum noſtrarũ cedrina, laquearia noſtra cypreſſina.* Cant. 1. n. 17. En tibi commune domicilium: in lectulo, in domo, tanquàm in ſuauiori lecto, commune imperium cum Nato Mater habet: noſtrum lectulum, domos noſtras appellat, quas ſolius Ieſu eſſe, meritò exiſtimares. Quid ita? Quia, vt nemo Ieſum diligit, quin Matrem diligat: ſic nullibi per gratiam gaudet inhabitare Ieſus, vbi pariter per deuotionem Mater non inhabitet. Cardinal. Haïlgrinus ibi: *Manet ergo Chriſtus in eo, qui diligit eum: ſed, qui diligit Filium, diligit & Matrem; & ita vterque manet in eo, qui diligit alterum. Sed tamen aliter, & aliter: nam in corde diligentis ſe manet Filius per inhabitantem gratiam: Mater verò per deuotionem ipſius, & inſeparabile conſortium Matris, & Filij in pietatis affectu.* Igitur Matrem allicimus, vt Filium aucupemur.

Cant. 1.

Hailgrin.

1302. Tandem, quòd de Conceptione, plura, quàm cæteræ Religiones, & illæ doctiſſimæ, edat Societas; id diuinæ, ad honorem ſuum, prouidentiæ tribuendum. Gaudet omnipotentia vilioribus inſtrumentis maxima operari: & ſibi captat gloriam, dum de hoſtibus fragiliori dextra victoriam reportat: ſic putat Mariæ trophæa illuſtriora, quæ de obſcuriori pullulant miniſterio. Poſt mira illa, & opera, & verba, quibus Chriſtus, refutatis inimicorum calumniis, Diuinitatem ſuam manifeſtauit, ſubdit Lucas: *Factum eſt autem, cùm hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter, qui te portauit; & vbera, quæ ſuxiſti.* cap. 11. n. 27. Tot inter nobiliſſimos auditores, fœmella, & hæc de turba, imò ancilla, Filio decorando commendat Matrem. Quæris cauſam? Audi Hugonem Cardinalem ibi: *Ancilla, Stella nomine, non valens tantas iniurias Saluatoris portare, in confuſionem Phariſæorum, & laudem Filij, laudauit Matrem: communis eſt enim laudatio Matris, & Filij eius: & quoniam hæc mulier, nec diues, nec nobilis erat; ſed de communi plebe: ideò hoc Euangelium legitur pro feſtis Virginis, in Iudæorum, & Hæreticorum cõfuſionem.* Decoramus Ieſum noſtrum in Matre ſua: nec aliunde clariùs confunduntur Hæretici, maximè Lutherani, qui ſæuiùs in Conceptionem debacchantur; quàm dum vident, Societatem hanc minimam, antiquitatis inopem, infularum nudam, dignitatum ieiunam, quò minùs purpuratam, eò plebeiam magis, acerrimè pro Deipara decertantem. Do infra plura num. 1494.

Cur de hoc myſterio Societas plura ſcribat.

Luc. 11.

Hug. Card.

ANTHOLOGIA XIX.

Maria culpam originis, id eſt, vitiorum radicem euitauit.

§. I.

Maria ſerpentis contrito capite, de gratia vireſcit: culpam, vnde eniratur robur, euitans penitùs.

1303. PROBAVI in Examine n. 1026. originis peccatum vitiorum omnium radicem: vnde inferebam, à fortiori iſtud à Maria, quàm actuale quoduis amouendum; nam identitati carnis, quæ inter illam, & Chriſtum intercedit, plùs obſtat radix infecta, & quædam quaſi virtualis vitiorum congeries, quàm ramus aliquis, & ſingularis criminis maculatio. Sumo in hanc rem, celebrem illum locum Geneſ. cap. 3. num. 15. tot Patrum ſuffragio de Deipara explicatum, vbi Deus ad ſerpentem: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem; & ſemen tuum, & ſemen illius: ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius.* Hoc caput, de originali culpa ſumendum, omnium ferè recentiorum Authorum ſententia comprobatur; idque quàm meritò, aperuit feliciter Salazar cap. 19. Videndus præ aliis Perlinus diſt. 5. cap. 1. per totum, qui vix aliquid relinquit ſuperaddendum. Non tranſcribo: ſed, vt ſoleo, ſpretas fortaſſe ſpicas ſubminiſtro. Nemo neſcit, Septuaginta correctiores habere maſculinum, *ἀυτὸς, ipſe conteret.* Arripio hanc lectionem; non tanquàm vulgari noſtræ contrariam, & ab hac, vt in ſimilibus euenit, corrigendam, vt volunt: quin potiùs, tanquàm vulgaris noſtræ commendo explicatiuam. Nimirum, Latinus Interpres, perſpicuæ claritatis ergo, ſexũ in Maria voluit exprimendum: Græcus gratiam de myſterio enucleatam. Inter ſerpentem, & Mariam indelebiles inimicitiæ ponuntur, cuius dum caput dicitur contritura, maſculino epithero

Maria ſerpentis caput terit.

Geneſ. 3.

Salazar.

Perlin.

Septuag.

Pintus de Concept. B. M. V.

ipſe appellatur. Quid ita? Quia in ſacris gratia, quanuis ætatem, & ſexum, reddit virilem; culpa quoduis robur effœminat, & quauis muliercula reddit euiratius. Id ſubinde plenis paginis illuſtrabo, dummodo priùs argumentum ſic efformem.

1304. Maria, dum implacabiliter ſerpentis inimica conſtituitur, viriſcicit: ergo non aliunde, quàm de illius gratia, & de huius malitia initur certamen, cùm virguncula, tantummodo ob gratias virileſcat. Ergo non ſolùm ratione ſeminis ſui, ſed etiam ratione ſui ipſius, caput ſerpentis obtriuit: quæ enim virtute participata pugnat contra Diabolũm viriliter, etiam illum obterere præſumitur. Tunc ſic. Ergo in contrito hoc capite originalis culpa intelligitur. Probo hanc ſequelam. Ex his perpetuis Mariæ inimicitiis cum Dæmone, infertur clarè, Mariam nunquam per actualem aliquam culpam, cum Dæmone fœdus iniiſſe: ſed hoc vix conuenienter intelligeretur, niſi in capite obtrito originalis culpa intelligatur: ergo Maria originalem culpam obtruncauit. Probo minorem: quia originalis culpa, radix eſt aliarum: ergo conuenientiſſimè rami intelliguntur amoti: quia radix ſupponitur detruncata. Rationis robur mutuor ab Auguſtino lib. 5. contra Iulianum, cap. 9. tomo 7. par. poſt. vbi de Chriſto ſimile efformat argumentum: *Profectè peccatum etiam maior feciſſet, ſi paruulus habuiſſet: nam proptereà nullus eſt hominum, qui peccatum non habuerit infantilis ætatis exortu.* Ergo à fortiori, ex mente Auguſtini Maria præſumeretur poſteà peccaſſe, ſi in ipſa ſua origine inficeretur: nam in toto hoc Capite, imò in toto Opere, vt nosti, de peccato per originem transfuſo diſſerebat, vnde cætera nobis pullularunt.

Ideò deinceps non peccauit.

August.

1305. Eſt ad rem ſerpentis, in qua ſumus, pulchrum illud Flori lib. 3. cap. 5. de Rege Mithridate, poſt tot aliorum prælia, tandem à Romano Imperatore feliciter ſuperato: *Nihil poſtea valuit, quanquam omnia expertus: more anguium, qui obtrito capite, poſtremùm cauda minantur.* Nihil valuit poſteà contra Mariam Infernus anguis, quanquam omnia expertus: cauda emortua pene, & penitùs elanguida, ad ſummum minas, ictus intendere non poterat: certè, quia obtrito capite originalis culpæ, vnde obarmantur cæteræ, penitiſſimè ignaueſcebat. Quærit D. Anthonius de Padua Dom. 5. poſt Trinit. cur ſignificanter mulieres illæ, quibus Salomon primum fecit iudicium, meretrices fuiſſe exprimantur: *Tunc venerunt duæ meretrices ad Regem, ſteterúntque coram eo.* 3. Reg. 3. num. 16. Cur enim non ad alia tribunalia? aut, cur, ſi ad ſupremum; neceſſariò meretrices declarantur, cùm id nihil videatur liti conduxiſſe? Et reſpondet acutè: *Meritò ad illum meretrices venerunt, quem poſteà deceperunt.* Quaſi jam tunc, ſi minùs de vitio, ſaltem de naturali indole, neſcio quid mollius ſpiraret Salomon, vnde certum fauorem inuenturas meretrices coniectabant: vix poſteà ab illis decipiendus; niſi ad initia, de naturali fomite, fines redoleret. Meritò igitur ponitur Maria, ſerpentis poſteà adulterium penitùs euitaſſe: quia ab initio, nihil meretricale redolebat. Ideò inoffenſo pede deinde procurrit; quia primo greſſu huius conculcans caput, victrix occurrit.

Id confirmatur.

Florus.

3. Reg. 3.

Anth. Pad.

1306. Huc tendebat Chriſtus tot ante ſæcula Matrem naſcituram inuitans: *Veni de Libano, Sponſa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.* Cant. 4. num. 8. Honorius ibi de Maria aſſumpta in gloriam, ſupra datus: *Veni de Libano, ſcilicet, de candore vitæ nimio, &c. Coronaberis de monte Amana: hoc eſt, recipies coronam de triumpho, quam promeruiſti de Diabolo, qui eſt mons Amana.* Sed nota expreſsè, de conculcato huius beſtię capite, huius montis vertice auocari: quaſi non ita candor eſſet eximius, & nimius, quia perpetuus, niſi caput obtereretur. Et cur ita, niſi quia ſemper ab originali culpa ſordes vitam maculantes præſumuntur? Planè: quia hoc caput obtriuit, facilè ex Auguſtino in maioris ætatis acceſſu nimium illum candorem conſeruauit. Venit pariter, & è candore nimio, & è ſerpentis capite conculcato coronanda: quia conculcationis comes, candidatio; & candidationis baſis, conculcatio.

Cant. 4.

Maria de ſerpentis capite coronatur.

1307. Sed latet examinandum aliquid in hac corona è capite ſerpentis reportata: quod vt pateat, præmittendus eſt Plinius lib. 35. cap. 10. vbi de variis gemmarum generibus: *Draconites, ſiue Draconitia, è cerebris fit draconum: ſed niſi viuentibus abſciſſo, nunquam gemmaſcit, inuidiâ animalis mori ſe ſentientis. Igitur dormientibus amputant.* De hac ergo Draconitide gemma, ſic Tertul. lib. de cult. fœminarum, cap. 6. *Aiunt & de frontibus draconum gemmas erui: ſicut in piſcium cerebris lapideſitas quædam eſt. Hoc quoque deerit Chriſtianæ, vt de ſerpente cultior fiat: ſic calcabit Diaboli caput, dum de capite eius ceruicibus ſuis, aut ipſi capiti ornamenta ſtruit.* Subſannatio eſt ironica, ſale plena, & pipere: quaſi nunquam ineptior conculcando draconis capiti, quàm dum indidem cultior, ornando ſibi capiti procedit. Si ergo nefas ducit acutus Afer, de terreni ſerpentis capite coronari Chriſtianam, ne luxu nimio gemmaſcens, conculcando myſtici ſerpentis capiti ignaueſcat; cur, quæſo, Maria, de ipſiſſimomet capite Tartarei huius ſerpentis conculcato, coronam ſibi ſpecioſiſſimam mutuetur? Aduerte igitur, fœminas cæteras furandis oculis, rapiendis virorum cordibus, Deóque offendendo, gemmas, & ſerpentinas illecebras exoptare: at Maria recreando Deo, hominibus ſaluandis, ſpolia iſta de ſerpentis calcato capite aſſumit.

Et vnde hoc decens.

Plin.

Tertull.

1308. Rem vt capias, attende. Aliud eſt munus ab hoſte, aliud ſpolium capere: illud proditionem, hoc ſapit virtutem: illinc periurus comitur, hinc victor gloriatur: ideò in lib. Apophtheg. de Ageſilao reſpondente Regi Perſarum Tiſſapherni, qui munera offerebat. *Dixit ſibi iucundius eſſe, ſi milites ſuos ditet, quàm ſi diteſcat ipſe. Præterea, ſe pulcherrimum ducere, ſi Græci non munera caperent ab hoſtibus, ſed armis pararent ſpolia.* Hinc oritur, vt nihil gratios habeant Principes, quàm deuictorum Regum coronas ſibi vſurpare; nulloque decoriùs ſpolio adornentur. Quid? In Chriſto Regum Rege, ſuperatis Dæmonibus ſic euenit. Ammonitis per Dauidem proſtratis, addit Textus: *Et tulit diadema Regis eorum de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretioſiſſimas: & impoſitum eſt ſuper caput Dauid.* 2. Reg. 12. num. 30. Itáne? Illa ipſa barbari Regis

Munus ab hoſte, infame; ſpolium, nobile.

Apophth.

2. Reg. 12.

corona,

Corona Chriſti vnde glorioſior. corona, piiſſimum Regem comit: & cum Regem, qui per omnia Chriſtum exprimebat? Imò propterea: defæcat enim ſibi Chriſtus illam coronam, qua priùs impius Diabolus radiabat. *Gloſſa.* Gloſſa ibi: *Coronam ergo Regis hoſtilis populi tulit David, & ſibi diadema fecit, cum Chriſtus Diabolo regnum auferens, ſibi inſigne decorum parauit.* Sic, qui per culpam Dæmonem coronabamus, iam per gratiam ipſum Chriſtum coronamus.

1309. Maius eſt, quod ſequitur. Ieſum iam in cælo triumphantem, & propterea equo albo inſidentem, ſic deſcribit Ioannes: *Apoc. 19.* *Oculi autem eius, ſicut flamma ignis: & in capite eius diademata multa.* Apocal. 19. num. 12. Quòd Chriſtus coronetur victor, nullum eſt dubium: ſed ingens ſuboritur, quòd totidem diadematis redimiatur. *Et cur illa multiplex.* Cur enim omnium victoriarum inſigne, in vnicum diadema non reducatur? Cur multiplex eius gloria, ſimplici, vt ſolet, corona non exprimatur? Nimirum, voluit Chriſtus non ſolùm ſtemma ſuum, ſed etiam vnde illud deprompſerat, exhibere. Reduc in memoriam illa eiuſdem Ioannis ibidem *Apoc. 12.* cap. 12. num. 3. *Et viſum eſt aliud ſignum in cælo: & ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem: & in capitibus eius diademata ſeptem.* Quot ſerpentis diademata numeras, totidem, & eiſdem Chriſtus inſignitur; ideò multiplici diademate, conculcatis iam draconis capitibus, coronatur. Vidit rem ibi Hugo Card. quam poſtquàm latè expendit, ſic concludit: *Hug. Card.* *Hanc beſtiam Chriſtus in ſua paſſione deuicit: ſecundum quod ſignificatum eſt 1. Paral. Tulit David coronam de capite Melchom, qui interpretatur Rex eorum, & ſignificat Diabolum, quem humiliauit Chriſtus, & inuenit in ea auri pondo talentum, & pretioſiſſimas gemmas, & fecit inde ſibi diadema. Quaſi coronam ſibi fecerat Diabolus, de iis, quos ſub ſeruitute tenebat: quam tulit ab eo Dominus, quando ſua paſſione genus humanum liberauit: & multos feruentes auro charitatis, & fulgentes pretioſitate cæterarum virtutum, quaſi diadema ſibi fecit.* Hæc ex innumeris, quæ poſſem: iam ad Mariam.

1310. Calcat Maria ſerpentis caput, & inde capit coronam: quia Chriſti, vt vidimus, Corredemptrix, peccatores, quos ab origine vitiata draco ſibi aptarat in diademata, interceſſione ſua liberat, inſtar Chriſti iiſdem, tanquàm nobiliori ſpolio, coronanda. *Adhuc de Maria corona, à ſerpente.* Pulchrè Dionyſius art. 15. in noſtrum hunc locum Cant. licèt ſerpentem Dæmonem, quem iam ex Honorio dedi conculcatum, *Dionyſ.* prætereat: *Coronaberis de conuerſione, & ſalute innumerabilium peccatorum, inquietarum, carnalium, & à Deo antea anathematizatorum, per præfata deſignatorum: qui ipſius benigniſſima, ac miſericordiſſima Virginis Matris meritis, ac precibus, gratiam conuerſationis, & gloriam ſunt ſortiti: nam & ipſa Filio ſuo tam inteuſiſſimè condolendo, innumerabilibus peccatoribus gratiam, & ſalutem promeruit: quos Deus per eam conuertere, ac ſaluare ab æterno decreuit.* Sic peccatores ab infecta origine, in pardos & leones variis poſteà vitiis transformatos, iam conuerſos ſumit Deipara in coronam, qui olim ipſum Dæmonem coronabant; quaſi ſuo iure hos congruis meritis liberet intercedens, qui capiti Amana, ſiue Diaboli adhærebant: quia prius ipſius Inferni ſerpentis caput detruncauerat; ſola enim poterat, tanquàm ſupremi Redemptoris cooperatrix, à capite ſerpentis, ſeu originis culpa, & pullulantibus inde vitiis, alios eripere pridem captiuos: quia nunquam Dæmoni fuerat illigata: inde vitia omnia ſuauiter euadens, quòd fœdatam originem euitauerat.

Recudo adhuc verba Ruperti ignota nemini, 1311.
& iam ſuprà fuſiùs diſcuſſa, ad illud Cant. 7. n. 1. *Cant. 7.* *Quam pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis, Filia Principis!* Vbi ille ita: *Maria quaſi Antiena. Rupert.* *Nuditas pedum, ſeruilitatis eſt argumentum, &c. Ideircò ancilla calcaneum ſerpens momordit: tu tamen, Filia Principis, probè calceata, caput ſerpentis contriuiſti.* Semper enim mihi ſcrupuloſum, cur Eua (quæ hìc ſubintelligitur) in ſtatu adhuc innocentiæ ancilla dicatur, & calceata ponitur, vt ita nudo calcaneo, tam facilè venenatum ſerpentis morſum effugere non poſſit? Niſi dicamus, innocentiam Mariæ ſic eſſe regiam, ſic Principem Patrem Deum redolentem: vt quæuis, etiam primorum Parentum, innocentia, huic comparata, ſeruilis foret, & diſcalceata: video, quid doctiſſimus Abbas voluiſſet: id autem ſi ille voluit, valeant cæteri Conceptionis immaculatæ propugnatores, hoc vno feliciſſimè ſuperati. Benè ergo inoffenſo pede integram vitæ viam percurrit Deipara, quæ ad eius ingreſſum optimè calceata caput ſerpentis conterit, vnde ſolent offendicula dimanare. Vide autem, quam ſignatè ad rem noſtram, ly, *Filia Principis*, vertat Theodor. & Aquila in Sixt. *ἐκουσιαζομένου*: *Filia ſponte dantis*; ſiue, *Filia munifici*; vel, quod ibidem vertit Ambroſ. *Maria, ſpecialis Dei Filia.* *Filia beneplaciti*: quia, licèt Deus, quà Pater, munificum erga fideles ſe exhibuit, eos à ſeruitute in filios adoptando: aſt erga Virginem antonomaſticè fit munificus, quam ſic adoptauit in filiam, vt nunquam ſeruam fuiſſe pateretur: quique in Chriſto ſuo, ob puriſſimam innocentiæ, & imaginis expreſſionem ſibi benè complacuit: ſic ob eandem proportionaliter cauſam, in Maria ſibi complacet, quæ proinde *beneplaciti* filia appelletur. Ab hoc ergo ſic munifico Patre calceamenta ſumit Maria ſerpentis capiti obterendo, id eſt, innocentiæ, protoparentum illa, longè meliori, comparandæ: vnde poſteà cæteras culpas, vel leuiculas facilè euitaret. Sed, quoniam de ſerpentis obtrito capite, nihil poſteà cauda valentis; déque totius vitæ ſemita puriſſimè transvolata à virgine, quod originis culpam calcarat; iam ſuprà latè diſſerui: his relictis, ad illud virilizatæ virgunculæ, vnde totum argumentum effluxit, veniamus.

Dum Maria inimica conſtituitur ſerpentis, 1312.
maſculino pronomine inſignitur, vt ſancta, & grata in certamen veniſſe intelligatur: habet *Fœmina, de virtute viriliſcit.* enim hoc egregia virtus, gratia excellentior, vt per illam vel fœmellæ virileſcant, & de robuſto ſpiritu, viriles animos dicantur exhibere. Vnde non abſque myſterio, vt puto, 1. Reg. 25. n. 27. vbi *1. Reg. 25.* Abigaïl ad Dauidem: *Attulit ancilla tua.* in Hebræo verbum ponitur maſculinum, הביא: quia ſanctiſſima fœmina nihil fœmineum in tanto geſto ſpirare videbatur. Sic Cant. 2. num. 7. *Cant. 2.* *Adiuro vos, filiæ Ieruſalem.* in Hebræo eſt maſculum affixum, אתכם: id eſt: *Adiura vos ipſos, filiæ*: neque enim in virginibus ſanctiſſimis molle aliquid ſubnotabat; quominùs virileſcere dicerentur. Meritò igitur Maria, cùm proterendo ſerpentis capiti annunciatur, *αὐτὸς*, *ipſe*, dicitur: ne

in Deipara aliquando aliquid non virile, aliquid fluxum, & languidum fuiſſe ſubnotetur. Vno, vel altero teſtimonio rem confirmo.

Idem oſtenditur. Prou. 8. *Beda.*

1313. Inuitabat bonorum ſuorum piè prodiga Sapientia, humanum genus: dúmque diſponit præconium, ſic indicit: *O viri, ad vos clamito: & vox mea ad filios hominum.* Prou. 8. num. 4. Filij hominum vocantur, id eſt, naturæ humanæ ad vtrunque ſexum diffuſæ clamitatur: & tamen ſolis viris facta præmittitur clamitatio. Et cur ita? Reſpondet ibi Beda: *Ad viros clamitat, id eſt, ſtrenuos verbi auditores in vtroque ſexu: nam, qui fœminea, id eſt, fluxa mente ſunt, ſapientia verba percipere nequeunt.* Quaſi daret fœminis virilitatem virtus robuſta, gratia ſtrenua: & imbellem ſexum ignauiâ fugatâ, communicando Deo animaret: aliàs diuinis fruendis verbis ineptitet. At veniret Maria ineptior, ſi quid vſquam molle, & fœmineum importaret: cui ab æterno clamitabatur, vt properaret: non ſolùm diuinis verbis audiendis; ſed etiam ipſi ſubſtantiali Verbo ſuſcipiendo: minùs congruè de cætero ſtrenua præſumenda, ni ab initio ſerpentis protetui caput conculcaret. Bedæ conſentit D. Anthonius de Padua Dom. 7. poſt Trinit. *Sapientia ad viros, non ad fœminas clamat: quia ſapor æternæ dulcedinis illum afficit, quem virtute ſtrenuum, prouidentiâ circunſpectum viderit.* Scilicet, hoc negotium, non tam in fouendis vberibus, quàm in excipiendis vulneribus otiatur: ad malitiam prouocat arduam, non ad languentem mollitiem: viros alloquitur ſpiritus, non fœmellas. An non meritò Maria, nunquam mollis, nunquam fœminei languoris intelligitur, quę etiam præ Angelis excellentior, in ſpiritus colloquium, & obumbrationem excipiendam aptabatur?

Anth. Pad.

§. II.

Completur titulus præmiſſus.

Culpa viros effœminat.

1314. SEn parum id. Ego puto nihil clarius, aut illuſtrius afferri potuiſſe explicandis perpetuis Mariæ cum ſerpente inimicitiis, quibus per totam deinde vitam culpas euitauit; quàm dum, vbi proditura prædicatur, ſtatim virili adiecto inſignitur. Maria de ſexu fœmina, per gratiam Conceptionis in virum tranſit; quæ ſi fortè vir in culpa conciperetur, neceſſariò omni redderetur fœmella euiratior. Attende, ſodes. Nihil ita turpe, quàm euirari virum, & in fœmellam deformiter emolliri: ideò pulchrè acutior Poetarum Claudianus Eutropio inſultans:

Effœminatio viro turpis.

Quid te, turpiſſime, bellis
Inſeris, aut ſanis pertentas Pallada campis?
Tu potes alterius ſtudiis, hærere Mineruæ
Tu telas, non tela pati: tu ſtamina noſſe.

Multa cumulauit Cerda meus, ad illud ſui Poëtæ lib. 9. vbi quidam ad Troianos per ſummam contumeliam:

O verè Phrygiæ, neque enim Phryges: ite per alta
Dindyma, vbi aſſuetis biforem dat tibia cantum
Tympana vos, buxúſque vocat Berecynthia Matris
Idæa: ſinite arma viris, & cedite ferro.

Quibus addo celebrem ritum Lyciorum, de quibus Valer. Max. lib. 2. cap. 6. num. 13. *Rectè Lycij, cùm iis luctus incidit, muliebrem veſtem induunt: vt deformitate cultus commoti, maturiùs proiicere ſtultum mœrorem velint.* Quia non patitur animus virilis diu fœmineo habitu deformari; & ſexui illatam iniuriam, quàm citò poterat, propellebat. Sic graue dehoneſtamentum viris, fœminea conditio. Non poterat hæc labes deeſſe peccatori ab ipſa origine, & deinde quouis alio peccato, ſit quantumuis naturâ vir, fœmina dicitur, & effœminatos ſpiritus ſibi induere cogitur turpiſſimus. Nihil ergo culpæ contraxit Maria, quæ quando primò promittitur, virili ſtatim pronomine celebratur: vt inde ſtrenuior certamen illud peragat perpetuum.

Val. Max.

Ab ipſis ſuis laboribus trophæum patientiæ 1315. erigebat S. Iob: nec verbum protulit, quod conſtantis animi indicium non præberet: vnde Sanctis Doctoribus non parum negotij faceſſit illa eiuſdem ſententia: *Pereat dies, in qua natus ſum; & nox, in qua dictum eſt: Conceptus eſt homo.* cap. 3. num. 3. Clariùs Sixtian. ex Græco: *Et nox illa, qua dixerunt: Ecce maſculus.* Cur enim mens compoſita, animus modeſtiſſimus in ortus diem, in conceptionis noctem inuehatur: nec tamen patientiæ diſpendium tuliſſe reputetur? Quia non tam in creaturas, quàm in prolatum interim mendacium indignatur. Nimirum, in iniquitatibus conceptus fuit, & in peccatis cõcepit illum mater ſua, originalis proinde labis participem: &, quod conſequens eſt, fœminea quadam mollitie contaminatum. Quis ergo non videat, mentitos eſſe illos egregiè, qui conceptâ fœmellâ, maſculum eſſe conceptum aſſeuerarunt? Pulchrè Olympiodorus ibi in Catena: *Deteſtatur, ſed alia ratione, eos, qui marem illum nuncuparunt: quòd crederent, eiuſmodi hominem ſolum fuiſſe, eique maris nomen propriè conuenire. Cùm hominum genus vnius Adam contumacia effœminatum ſit: vt non ampliùs potioribus nominibus appellari queat.* Itaque mendacium auertit: nec ſe in peccato conceptum dignum virilitatis titulo exiſtimauit. Solus Chriſtus ex ſe nimirum, ſola Maria ex Chriſti gratia, potiori hoc vocabulo inſignitur: cùi declarando myſterio, ſtatim vbi mulier ſexu promittitur, ſpiritu virilis prædicatur.

Originalis culpa effœminat. Iob 3. Sixtian. Olympiod.

In eundem ſenſum explicandus venit Iere- 1316. mias cap. 20. num. 15. *Maledictus vir, qui annunciauit patri meo dicens: Natus eſt tibi puer maſculus: & quaſi gaudio lætificauit eum.* Neque enim poterat maſculus naſci, qui ſub fœdata origine naſcebatur: vnde nuncius, quà mendax, maledicitur. Sed etiam de aliis peccatis, ab origine fœdata promanantibus, locus non incongrue explicatur. Concipit, nimirum, quiuis peccator malitiam, & parit iniquitatem: & tamen ab adulatoribus, & totius veritatis corruptoribus, tam maſculi, & generoſi partus parens commendatur. Exemplo res patebit. Cùm vindicta ſumitur, cùm pauper opprimitur, cùm virgo rapitur, & aliena vxor violatur; tanti ſceleris aggreſſori inclamat adulator: *Euge, nunc feciſti vt vir; maſculum opus executus.* Id ergo deteſtans, abominatur iuſtorum nomine Propheta: quod hæc opera, quæ euirata

Ierem. 20. *Adulator mendax.* *Omnis culpa animos effœminat.*

ſunt,

ſunt mollia, effœminata, & mulicbris cuiuſdam mentis partus, virilis dignitatis titulo afficiantur. D.Gregor. Mor. 3. cap. 4. de Dæmone locutus, qui mediis adulationum inſtrumentis id exequitur:

D.Gregor.

Cum nos agere infirma conſpexerit, ea quaſi fortia fauoribus extollit, & quaſi natos maſculos loquitur, cùm corruptores veritatis per mendacium, nos extitiſſe gratulatur. Patri ergo maſculum natum denunciat, quando huic mundo eum, quem perſuaſerit, factum innocentiæ corruptorem demonſtrat. Nam, cùm cuilibet peccanti, atque ſuperbienti dicitur: Feciſti ſicut vir. quid aliud, quam natus maſculus in mundo perhibetur? Meritò igitur hi tales maledicuntur, tanquàm inſigne quoddam mendacium effutientes: & virilitatis titulo effœminatum ſpiritum nuncupantes; meritóque Maria, dum ſerpentis caput proterit, æternis deinde cum illo inimicitiis exercendis, vir laudatur.

1317. Communitatis ſacræ, ſiue Eccleſiæ labores, & immiſſas tentationes dolens Eccleſiaſtes, ſic habet:

Eccleſ. 9.

Ciuitas parua, & pauci in ea viri: venit contra eam Rex magnus, & valla uit eam. cap. 9. n. 14.

Id fusè probatur.

Sed certè in rei bellicæ metaphora, aptiùs videbatur militum prælantium, quàm opplentium virorum paucitas deploranda: niſi quòd emphaticè viros defuiſſe ſcribit; quia iam multi in fœminas degenerarant.

Anth. Pad.

D. Anthonius de Padua ſuprà citatus ad hunc locum: *Viri, id eſt, virtuoſi in Eccleſia multa ſunt fœmina, id eſt, molles, & effœminati. Sed heu! pauci viri.* Magis iſti ad telas erant, quàm ad tela: ad ſtamina magis, quam ad certamina.

Iſaiæ 3.

Apertiùs Iſaïas 3. num. 12. *Populum meum exactores ſui ſpoliaverunt, & mulieres dominatæ ſunt ei.* Iuſta enim pœna, vt populus, qui exactoris Dæmonis vocem audiit, virtutes pendit, & perdidit, nequiores iam habeat prælatos, atque Principes, qui euiratis viribus, fœminea quadam diffluant turpitudine. Ni fortè dixeris, & meliùs, ideò exactori Inferno miſerum populum ſpolia tradidiſſe; quia imbelles, & effœminatos Principes ſortitus. Vtcunque ſit, audiendus D. Anthonius citatus: *Mulieres, id eſt, molles Prælati.* Di-

Hieron.

Rex effœminatus, grande malum.

dicit ex Hieronymo, qui ad hunc locum: *Mulieres, quia propter libidinem omnia faciant, & ſint deditæ voluptatibus.* Vt, quemadmodum Sardanapalus diffluens voluptatibus, motu etiam, & habitu fœminas eſt imitatus: ſic iſti interiori morum habitu, in fœminas degeneraſſe cognoſcantur. Decuit ergo, vt Maria, cuius præſidio ciuitas noſtra munienda, cuius intereeſſione ab exactore Inferno eramus liberandi; nihil vnquam effœminatum pateretur; & omnibus conculcandis vitiis, ab ipſa ſua origine vir prodiret.

1318. Ad iudicandos præcipuè populi ſeniores & Principes, erectum tribunal in eodem cap. exprimit Iſaias num. 13. & 14. quos contrà ſubditur num. 15.

Iſaïæ 3.

Idem oſtenditur.

Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus exercituum? Videbantur ſtatim ſubſcribendæ pœnæ, à tam nefariis Iudicibus, & Principibus exigendæ: & tamen ſubiungit immediatè Propheta num. 16. *Et dixit Dominus: Pro eo, quòd eleuatæ ſunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus ſuis, & compoſito gradu incedebant: decaluabit Dominus verticem filiarum Sion, &c.* Vbi deinde multa pœnarum genera fulminata in has fœminas apponuntur. Sed, ô heu! quò pergis, ſanctiſſime Vates? In ſenes, & Principes tribunal erexiſti præcipuè; ab his afflicti populi cauſas expoſtulaſti; quid ergo his relictis, in ſolas populi fœminas deſæuis? Quid in vnum ignauiorem ſexum ira debacchatur? Credo, qui totum virorum populum, & maximè ſeniores, & Principes, iam in fœmellas molles degeneraſſe, voluit ſignificatum: & quos num. 12. dixerat mulieres, nunc indidem Sion filias appellauit: ac proinde ſit idem punire fœminas, quàm in eneruatos viros animaduertere.

Hieron.

Fauet Hieronymus ibi, poſt adductas alias interpretationes ſic concludens: *Alij ſecundùm tropologiam mulieres, animas interpretantur: quæ ſi extento collo ambulauerint, & ſe erexerint in ſuperbiam; & non virilem duritiem, ſed diſſolutionem ſectatæ fuerint fœminarum; corripiantur à ſermone prophetico, & omnia perdunt ornamenta virtutum.* Quia neſcit, qui vitiis deformatur, in fœminam molliculam non transformari. Omnia ergo attulit ornamenta virtutum Virguncula diuina, quæ, dum promittitur, virilitatis cognomine decoratur.

1319. Perinde autem erit, ſi dixeris, ideò increpatis ſenioribus, & Principibus, ad fœminas ſupplicium detorqueri: quia, vt erant laſciui, & fœminarum amatores, harum pœna acriùs quàm propria torqueri videbantur.

Amor fœminarum viros effœminat.

Neque mirum, ſi fœminas doleant, qui hoc vno turpitudinis vitio, pluſquàm quouis alio, fœmineam conditionem ſubiére. Ita eſt: nunquam ſe viliùs effœminat peccator, quàm dum ſe magis, de fœminarum amore, virum prædicat. Formaturus Deus Euam, ſic deſcribitur:

Geneſ. 2.

Immiſit Dominus Deus ſoporem in Adam: cúmque obdormiſſet, tulit vnam de coſtis eius, & repleuit carnem pro ea. Geneſ. 2. num. 21. Et quàm facilè nouam coſtam illi ſupplere poterat, vtque carnem, ſic etiam os augere: cur non fecit? Reſpondet D. Bruno apud Godefr.

Bruno.

Subtractâ coſtâ locus eius non oſſe, ſed carne repletur: vt ex eo etiam nos infirmiores, & molliores eſſe ſciamus, quòd mulieribus adhæremus. Neſcit Adam ad licitum coniugium non molleſcere, non effœminari, oſſis duritiem carnis teneritudine commutans. Ecquis non videat, illicitis congreſſibus, turpibus ſcortationibus longè vlteriùs virum effœminandum? Et fortaſſe ideò Adam, cùm ex ſola oſſea coſta ſua Euam formatam videret; exclamat nihilominùs:

Geneſ. 2.

Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. num. 23. Vnde enim non ſolùm conoſſeus, ſed etiam concarnis vxoris dicitur, qui ſolùm os tradidit? Quia, ſicut vxor oſſis duritiem ab illo perceperat: ſic ſe quodammodo ab eius carne effœminari ſentiebat. Benè D. Laurent. Nouar. homil. de Pœnit. de laſciuiæ vitio locutus:

Laur. Nou.

Quid dicam de fœminea ſpecie? Quantum intuendo iam collapſa eſt anima, & effœminata ſunt viſcera: & quaſi concupiſcentia ſagitta percuſſus de quodam præcipitio corruit? Sed ego de hac priuata luxuriæ hypotheſi alibi latiùs: iterum ad communem theſim redeamus; dummodo priùs videas, meritò nihil in Maria fœmineum, & molle prædicari, quæ in virginitatis magiſtram parabatur: nam, vt nihil ab originis radice ſauciata, ſæuiùs furit, quàm libido mollis, & effœminata: ſic meritò Virgo virginum, puriſſimæ originis prædicatur: vt de vtroque iam non ipſa, ſed *ipſe* ſerpentem conterens viriliter celebretur.

Adſtabat

1320. Adſtabat ſupremus omnium Iudex, apud Pilatum iudicandus: inſtabat homo, Deo ſententiam, & pœnam illaturus: & ecce tibi, *Sedente illo pro tribunali, miſit ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi, & iuſto illi: multa enim paſſa ſum hodie per viſum, propter eum.* Matth. 27. num. 19. Pono nunc ab Angelis illi factas repræſentationes; & Chriſtianam innocentiam inſpiratam, quò Domini cauſa iuſtior appareret. Sed, ô quid vobis vultis, Angeli beati? Cur non ſenioribus illis, Scribis, & Phariſæis potiùs prædicta myſteria inculcatis? Quantò efficaciùs apud illos, quàm apud fœmellam procederet reuelatio? Reſpondet aptè Chryſoſtomus Orat. 2. in Paraſc. apud Gretſer. *Tanquam alter Ioſeph veritatem per inſomnia cognitam, aduersùs Iudæorum clamores teſtatur: decebat enim eos à fœminis vinci. Vicit eos Rahab meretrix: vicit eos, quæ ſanguinis fluxum patiebatur: vicit Chananæa: & nunc rurſum fœmina eis aduerſatur.* Decebat, inquam: quia illi corroboratis pertinaciâ culpis ſic diffluebant ſpiritu, vt omni eſſent fœmina euratiores: præ quibus, hæ piæ, aut ſaltem minùs impiæ, viri habebantur, myſteriis percipiendis aptiores. Sic vir effœminatur vitio: ſic fœmina de virtute viriléſcit.

Matth. 27.
Vir per culpã, fœmella poſtpoſitus.
Chryſoſt.

1321. Præcipitur Abrahamo circuncisio, vt ab illa exteriori, cuiuſvis operis perfectionem, & animæ deuotæ interiorem diſceret ſanctitatem: vnde populus corde magis, quàm corpore noſceret circuncidi. *Circuncidetur,* inquit Deus, *ex vobis omne maſculinum.* Geneſ. 17. num. 10. At, cur, ſi vtrique ſexui æqualis ſanctitas commendatur; non potiùs commune aliquod ſignum etiam ipſis fœminis, eligitur? Cur character, qui tantummodo viris conueniat, deſtinatur? Quia in hoc ſigno, non tam abſciſſio, quàm circuncisio affectuum commendabatur. Non capies, ni audis Stephanum Cantuar. ibi apud Godefr. *Abraham eſt vir iuſtus, qui debet circuncidere omne maſculinum; id eſt, omne opus bonum purgare: non eſt enim aliquod opus bonum, quod non indigeat purgatione, &c. In circuncisione parum eſt, quod abſcinditur, reſpectu illius, quod remanet: ita magnum eſt bonum, quod remanet, licèt malum excutiatur. Aſt fœmineum opus nullatenus debet circuncidi: ſed ex toto deleri.* Effœminantur opera peccato, vt prauis operibus animus effœminatur: non circunciditur fœmineus ſpiritus, ſed penitùs abſcinditur: deletur potiùs, quàm purgatur. Ideò non ſub ſpiritu fœmineo promittitur Maria, ne in ipſa promiſſione delebilis appareret.

Virilitas opus, ſeu circuncidendum.
Geneſ. 17.
Steph. Cant.

1322. Quis Annæ vota anxia non miratur, quæ dum toto animæ niſu infamem maledictæ ſterilitatis notam cuperet deletam, dicebat tamen: *Domine exercituum, ſi reſpiciens videris afflictionem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederiſque ſeruæ tuæ ſexum virilem, dabo eum Domino omnibus diebus vitæ eius.* 1. Reg. 1. num. 11. Nam, ſi ſatis fugandæ ſterilitatis infamiæ ſexus fœmineus: nónne ſatius indifferenter poſtularet? In extremis, quæ bona ſunt, aptè quæruntur: optima, quando neceſſitas non ita vrget. Miſer, indigentiæ opem quærit, non voluptati. Quid ergo Anna maledictionem peſſimam illius æui; non quauis, ſed optima virilis ſexus benedictione orat repellendam? Vt vides, non ſolùm prolem, ſed & hanc ſanctam, & Deo dicandam iugiter, poſtulabat: & talem fœmineo vocabulo exprimere recuſauit: timuit ſollicitare fœminam, ne potiùs Dæmoni conſecrabilem petere videretur. Pulchrè D. Anthonius de Padua Dom. 3. poſt Paſcha: *Sexum virilem petit, non fœmineum: nouerat enim, quòd Pharao fœminas ſibi reſeruari iuſſit. In ſexu ergo fœmineo, effœminata mentis opus deſignatur.* Virilis oritur Maria, ne Dæmoni reſeruata intelligatur: & maſculum eius ſpiritum dum ſuffocare præſumit Infernus Pharao, & fœdatæ originis vorticibus abſorbere; obtrito capite miſerè trucidatur. Alludit autem Anthonius, vt vides, ad locum illum vulgarem in hac materia, ex libro Exodi, vbi Pharao ad obſtetrices: *Quando obſtetricabitis Hebræas, & partus tempus aduenerit; ſi maſculus fuerit, interficite eum; ſi fœmina, reſeruate.* Non tamen eſt vulgaris elegantia D. Cæſarij Arelat. hom. 4. *Hoc ipſum, quod Pharao paruulos Hebræorum pueros iubet interfici, & fœminas reſeruari, Diaboli vtique ſpeciem præ ſe ferens, inimicus ſpiritui, & amicus carni, inuidens virtuti, conſentiens voluptati, fortitudinem præfocabat, concupiſcentias nutriebat.* Quaſi non poſſet Dæmon expreſſiorem typum Diaboli referre, quàm dum fœminas nutrit: ſicut iſte effœminatas, id eſt, peccatrices fouet conſcientias. Ideò ergo maſculæ virgini inſidiatur ſerpens, ſed conterendus.

Virtutes maſculæ exigendæ.
1. Reg. 1.
Anth. Pad.
Exod. 1.
Cæſ. Arel.

Diuini verbi efficaciam commendaturus Paulus ait: *Viuus eſt enim ſermo Dei, & efficax, penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vſque ad diuiſionem animæ, ac ſpiritus.* Subdiuidere videtur Apoſtolus animam hominis ab eiuſdem ſpiritu: cùm tamen reapſe vnum, & idem ſint: nimirum, quia diuerſis affectibus dum addicitur, diuerſas rationes ſortiri iam videtur: nam, dum carnis voluptatibus adhæſit, anima erat, quę dum diuinæ anhelat vnioni, iam dicitur ſpiritus. Pende tamen ad rem tantam innuendam, non abſque delectu viſa vocabula vſurpari: dum enim priùs effœminata culpis inuoluebatur, fœmineo vocabulo *anima* dicitur: Græcè, ἡ ψυχή: quando roboratur in virum, quaſi mutato ſexu, mutat & nomen, & vocatur *ſpiritus.* Græcè ſaltem neutraliter τὸ πνεῦμα. Ne luſiſſe videar, audiendus iterum ibi D. Anthonius Dom. 5. poſt Paſcha: *Nota, quod anima eſt res incorporea, rationis capax, viuificando corpori accommodata. Hæc animales conſtituit homines, qui carnis ſunt ſapientes, ſenſibus corporis inhærentes. Quæ vbi perfecta rationis incipit eſſe, continuò abdicat abs ſe naturam generis fœminini; & efficitur anima particeps rationis, regendo corpori accommodata: quandiu enim anima eſt, viuit, quod carnale eſt, & effœminatur animus, & ſpiritus.* Vno verbo: vult S. Doctor homines anima viuere, ſpiritu gubernari: illam virtute virilizari; hunc vitio effœminati. Redolet ergo Maria tota ſpiritum, nihil animale vnquam tulit, ideò virilitatis inſigni condecoratur. 1323.

Spiritus per culpam effœminatus.
Anth. Pad.

Et meritò ſpiritus carni traditus effœminari dicitur, cùm cuiuſlibet peccatoris viri caro, fluxæ plusquàm mulieri comparetur. Mouetur omnibus dubium ad illa verba Apocalypſeos, vbi ita de Sanctis Chriſto adhærentibus: *Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati; virgines enim ſunt: hi ſequuntur Agnum, quocunque ierit.* cap. 14. num. 4. An non multi, qui virginitatis laureolam non ſunt adepti, Agnum ſequuntur? Planè. Quid ergo ſolis non inquinatis cum mulicre, nobilis hæc ſequela attribuitur? Quia iuſti omnes, 1324.

Viri caro eſt effœminatur per culpam.

omnes, aut nunquam effœminatis quibuſvis deſi-derijs carnis reſpondentes; aut ſaltem per pœnitentiam penitùs renunciantes; cum muliere non coinquinati meritò commendantur: vnde immaculatæ à fœminea culpa in diuino conſpectu apparuere. Ambroſiaſter ibi: *Poſſumus per mulieres corpora Sanctorum intelligere: per viros autem, animas quia, ſicut vir, & mulier vna caro vocatur; ita corpus, & anima, vnius homo. Et quemadmodum fœmina inferior eſt viro, ideóque neceſſe eſt, vt à viro regatur, eiúſque dominationem perferat: ita corpus multò inferius eſt, quam anima; & ideò neceſſe eſt, vt ab ſpiritu regatur, atque dometur, eiúſque deſideria frangantur. Quod quia Sancti facere ſtuduerunt, non ſunt coinquinati cum mulieribus: quia ex coniunctione corporum nullas ſordes traxerunt, in quibus Dominum offenderunt.* Ideò peccator, vbi caro imperat, vbi effœminata culpa non domatur, ſed dominatur; iam non vir, ſed euiratus; inferior, & mollior fœminâ eſt habendus.

Ambroſiaſt.

1325. Eò tendebat vox illa Iſaiæ ad peccatorem: *Vt mulierem derelictam, & mœrentem ſpiritu, vocauit te Dominus*, cap. 54. num. 6. Nimirum, mœrens iſte ſpiritus, carni deditus, & eius patiens libidines dominantes, imperióque ſubiectus voluptatis, in molliculam fœmellam deformabatur. Crediderim ideò num. 5. antecedenti dixiſſe Prophetam: *Quia dominabitur tui, qui fecit te.* Vt qui, quòd carni adhæreſceret dominanti, effœminabatur; iam Dominatori Deo ſubiectus virileſceret. D. Anthonius Dom. 3. poſt Paſch. Serm. 2. *Dominus gratia ſua inſpiratione vocauit mulierem; id eſt, animam peccatricem, mollem, & effœminatam, ad pœnitentiam.* Et ſignatè Dominus ipſe, vocator dicitur: ſola quippe diuina voce, & inclamatione, tam mollis, & eneruatus ſpiritus poterat excitari. Quid mirum, ſi cum virilitate cor amiſit: imò, eo ipſo, quòd euiratur, excordiatur. Id ſibi voluit Sapiens Prou. 12. num. 8. *Doctrinâ ſuâ noſcitur vir: qui autem vanus, & excors eſt, patebit contemptui.* Viro deberet fœmina contraponi; ſed pulchriori antitheſi *excors* adducitur: quia iam ſupponitur amiſſa virilitate in fœminam abiiſſe, qui in excordem, & vanum degenerarat. Beda ibi: *Viros vocare ſolet Scriptura eos, qui virtutibus ſunt præditi diuinis: qui autem vanus, & excors eſt, patebit contemptui; quia ipſe virilis animi fortitudinem habere contempſit.* Vocetur Maria vir, ne habenda ſerpenti contemptui præſumatur; quem non excors, ſed cordatiſſima contriuit deceptum.

Iſai. 54. Emanaria ... [illegible]

Anth. Pad.

Prou. 12.

1326. Tandem, illud eiuſdem Salomonis Prou. 19. num. 15. *Pigredo immittit ſoporem: & anima diſſoluta eſuriet.* in Sixtian. ſic vertitur: *Pauor detinet effœminatum.* Neque enim tam pigra peccatoris ignauia, niſi ab effœminato ſpiritu proueniret. Vbique enim veriſſimum eſt illud D. Cæſarij Arelat. hom. 6. de vitulo maſculo immolando Leuit. 3. num. 3. id eſt, de ſacrificato Chriſto, vbi ita: *Quotidie Pater Filium recipit, ſemper Chriſtus credentibus immolatur: hic eſt ille vitulus ſaginatus, quem in veteri Teſtamento docemur afferre, &c. Maſculus immaculatus. Maſculus, id eſt, contra omne peccatum robuſtus, ac validus: maſculinus enim, & virilis eſt animi, illecebram reppuliſſe peccati: ſicut fœmineæ fragilitatis ignauia eſt, vim non cepiſſe laſciuiam.* Reſpondet ergo maſculo, & immaculato genito, genitrix maſcula, & immaculata: maſcula, quia contra omne peccatum robuſta, & valida: ideò *αὐτός*, *ipſe*, & non, *αὐτή*, dum editur, appellatur. Hæc habui, ſi minùs ſolidè, ſaltem minùs obuia, quæ celebri loco Geneſeos cumularem. Nunc titulum anthologicum aliunde propinquiùs confirmemus.

Prou. 19. Sixtian.

Leuit. 3.

Cæſar. Ar.

§. III.

Vitia vtplurimùm catenata.

PROBANDVM iam, radicem vitiorum, in vitiata origine collocari, quod vt apertiùs conſtet, concatenatæ indoles peccatorum declaranda: nullibi enim clariùs, quàm in hac re, abyſſus abyſſum inuocare intelligitur. Catenatos labores appellamus: quia vtplurimùm, ſemper aduenientem vnum noui ſubſequuntur: at meliori iure catenatas hinc culpas diceremus; & vtplurimùm originem fœdatam, vt vidimus ex Auguſtino, fœdiſſimæ aliæ culpæ ſubſequuntur. Optimè ergo infertur, Mariam in origine non peccaſſe, quæ deinceps omninò immunis prædicatur: ſicut ab Auguſtino innocens vir probatur Chriſtus; quia infans peccatum non contraxit: nam in cæteris catenata iſta procedere, voluit ſummus Doctor, vt vidiſti. Subſequentes annulos euitat Maria, certè quia non primò alligata: fruſtrà ergo de concarnalitate Chriſti omnium actualium pura prædicatur, quæ ex Auguſtino vix talis poſſet intelligi, ſi catenæ principio obſtringeretur. Etiam Ethnicis, vtcunque lux oborta, miſeram hanc concatenationem manifeſtauit. Seneca epiſt. 16. *Naturalia deſideria finita ſunt: ex falſo opinione naſcentia, vbi deſinant, non habent: nullus enim terminus falſo eſt. Viam eunti aliquid extremum eſt: error immenſus eſt. Retrahe te à vanis: & cùm voles ſcire, quod petis, vtrùm naturalem habeat, an cæcam cupiditatem, conſidera, an poſſit alicubi conſiſtere: ſi longè progreſſo, ſemper aliquid longius reſtat, ſcito id naturale non eſſe.* Sic enim ex ſe complicata, & catenata errantium à cæca originis cupidine veſtigia, vt in immenſum procedere videantur. 1327.

In vitiis abyſſus abyſſum inuocat.

Seneca.

In quæ non præcipitia ſcelerum, miſera Synagoga deiecta eſt? Pene omnia præcepta Domini, in ipſum Dominum, ſceleſtiſſime retorſit violanda. Et vnde ruina tanta? Quia, dum à primo præcipitat gradu præceptorum, vix potuit, niſi ad vltimum lapſa, contineri. Acceperat primum præceptum de *diligendo Deo*, id eſt, vt melior Theologia docet, de Deo credendo: hoc enim eſt illud Deuter. 6. num. 4. *Audi, Iſrael, Dominus Deus noſter, Deus vnus eſt. Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo.* Hoc dum ſpreuit, iam cætera ſic conculcat, vt ipſius Dei nece coinquinetur, & ſacrilegè effuſo ſanguine polluatur. Grauiter Chryſol. ad hunc locum Serm. 169. *Hæc Synagoga dum videt in Filio, amittit in Patre: dum non credit in Chriſto, Chriſtum letaliter crucifigit. Cui meritò per Decalogum conſequenter dicitur: Non occides. ſiquidem, dum Iudæus ipſam mandatorum ſeriem capite detruncat,* 1328.

Id probatur.

Deut. 6.

Chryſ.

antè Chriſti, quam legis extitit homicida: vnde & totum corpus retorſit in Chriſtum. Quia non poterat totum violati Decalogi corpus in Deum non retorquere, quæ caput eiuſdem, iugulatione violatum iam retorſerat. Quid enim violato legis capite totum violandum corpus non præſumeretur? Cur ergo è contra totum peccati corpus ideò conculcaſſe Maria non præſumatur, quæ prius eius caput, id eſt, originis vitium conculcatat? Ideò ſanè non peccauit de cætero: quia ſe in origine puram conſeruauit, aut fallit (nefas) regula Auguſtini. Sed pergat citatus Chryſologus.

1329. Ibidem. Deum itaque non credens, iam ipſum occidere ſatagit Synagoga: nec tamen ſiſtit. Audit: *Non mœchaberis.* & nihil aliud cogitat adultera, quàm perfidas mœchias. Chryſol. *Damnata eſt Synagoga, quæ iuncta Diis Gentium repulit Chriſtum: qui ſepoſita poteſtate dominantis, coniugis eidem deſcendit affectu.* Iam non mirum, necé coniugis optét, quæ admiſit adulteros: eſt hæc pura, puta, conditio fœminæ adulterantis. Sed adhuc lapſus, adhoc ruina. Audit: *Non furtũ facies.* & nihil aliud, quàm noua furta in Dominũ meditatur: & quidni, poſt furtiuos congreſſus adulterantium. Pergit Chryſol. *Furata eſt Dominicam Reſurrectionem, quæ pretium militibus dedit, vt Reſurrectionis infoderet, & occuleret veritatem.* Sic proinde meritò, quæ verborum vanitate mendax, Diſcipulorum furto ablatum Dominicum Corpus iactabat; operum ſuorum malitiâ, furti conuincitur apertiſſimè; infami furacis titulo inurenda.

1330. Plura adhuc. Siſtéſne tandem, perfida Synagoga? Minimè: vix enim poteſt, dum à primo labitur, niſi ad vltimum gradum deturbari: & primo alligata, niſi ad poſtremum annulum, catenam contorquere. Non *falſum teſtimonium* dicere præcipitur: & tota falſis adbibitis teſtibus, corrumpendæ deſudat veritati. Concludat grauiſſimè Chryſologus: *Hæc eſt, quæ conquiſiuit falſos teſtes, vt impleret illud Pſalmi: Exſurgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me. Et reuerà aliter tradere non poterat veritatis authorem, quia ſemper ſola impugnat falſitas veritatem. Sic ruit, ſic per gradus cadit præceptorum: nam, ſi Dominum Deum credidiſſet vnum, ad hoc ruinarum barathrum non veniſſet.* Sic è contra Deipara ideò ſubſequentes gratias omnes conſecuta; quia gratiam primam potuit retinere: ideò cætera vitia facilè repulit; quia in primo, diſcrimen euitarat: ideò in reliquis gradibus iniquitatis non fœdatur; quia in priori labi non permiſſa: ideò denique ramis culpæ non luxuriat; quia radicem penitùs exſiccarat.

1331. Luc. 22. Cura Chriſti erga Petrum negantem. Vbi Petrus ter Dominum negauerat, addit Lucas: *Et continuò, adhuc eo loquente, cantauit gallus: & conuerſus Dominus reſpexit Petrum: & recordatus eſt Petrus,* &c. cap. 22. num. 60. Quàm diligens exactionis gallicinium apparatur! quàm ſollicita diuini vultus conuerſio admouetur! Equidem implendæ Chriſti prophetiæ, & cautelantibus minis ſatis videbatur, ſi poſt aliquod ſpatium gallus cantillaret: cur tam ſedula muſica ad lamentum? cur tam prouidus reſpectus ad pœnitentiam? Quia, licèt ſatis dicta videbantur; non tamen ſatis erant implendæ prophetiæ. Ter negaturus Petrus, antequàm gallus cantaret, annunciatur: vnde illi trina tantummodo negatio permittenda, pariter declaratur: cauit ergo veritati ſuæ Dominus diligentiſſimus; nimirum, quia præuiderat fore, vt, ni ipſe pietatis, & gratiæ obſtaculum adhiberet: Petrus non ſolum ter, ſed tricies denegaret: & ſi tentatio vrgeret, fortè trecenties. Ambroſ. Serm. 45. *Etiam Petrus, nec admonitus potuit cuſtodire: toties lapſus eſt, quoties, ne laberetur, admonitus. Et niſi modum quendam tertiò denegandi, ei Dominus ſtatuiſſet; forſitan ſæpius interrogatus, ſæpius abnegaſſet.* Ambroſ. Sic vix poterat prima negatio magnetico culpæ contagio imbuta plures alios negationum annulos non connectere, & catenam perfidiæ longiſſimam contexere. Nec ita congrue ſuis principiis intelligeret Auguſtinus, Mariam Chriſti concarnem a peccatorum aliorum catena liberatam; niſi eam à primo annulo poneret abſolutam.

Iam myſticam magis, quàm naturalem ſuam miſeriam nouerat Caïn: ideò trepidus pauet, pauidus exclamat: *Omnis igitur, qui inuenerit me, occidet me.* Geneſ. 4. num. 14. Non vnum, aut alium hoſtem timet: ſed quoſuis, & omnes ſpolia ſibi detracturos perhorreſcit. Nimirum, anima, ipſo occiſi Abelis piaculo vulnerata; ſic imbellis relicta, vt à quauis tentatione deinceps ſe vulnerabilem præſentiret: vbi primò percuteris, iam multis aliis te præbes percutiendum. Hugo Victorinus ibi apud Godefr. poſt multa de Caïn: *Cuius etiam voce illud aptè ſubiungitur: Quiſquis inuenerit me, occidet: quia mentem diuino deſertam auxilio, quæcunque tentatio impetierit, ſubuertit.* Ad minus ergo, dum Mariam in origine fœdamus, Deiparam in eo ſtatu conſtituimus, cui, quantùm eſt ex ſe, omnes culpæ venirent concatenandæ: quod in quauis culpa veniali, vtpote gratiam non perdente, non ita verè poterat intelligi. Et tamen, qui hanc Deiparæ putamus indecentem, illam eidem adſcribere non trepidamus: ideò enim reuerà nec vnam venialem concedimus Mariæ inurendam; quia, præter priuatam maculam eiuſdem, iam aliarum vtcunque eſca poſſet exiſtimari: ſemper enim ſuſpecta ſimilium, quæ ſe vni culpæ ſubiecit aliquando. Defer id ad rem noſtram: & illatam ſæpè Auguſtini infer rationem. 1332. Geneſ. 4. Vna culpa cæteris ſe reddit pronam. Hug. Vict.

Exſurgit in Dauidem Goliath, id eſt, Diabolus contra Eccleſiam, aut ſingulos illius iuſtos, init certamen. Huius ergo dum arma numerantur, quibus Inferno robore animæ vulnerantur; ſic ſubditur de haſta: *Haſtile autem haſtæ eius, erat quaſi liciatorium texentium.* 1. Reg. 17. num. 7. Vaſtiſſima in haſtili arbor declaratur, & vectis teretis ingens magnitudo, vnde è prælo, vel trapæto deſumenda videbatur comparatio, vel ſaltem e nauigij malo, quibus vectes in hyperbolen ſolent accommodari: cur ergo ab ſtamine ſolummodo declaratur? Reſpondet Stephanus Cantuarienſ. ibi apud Tilm. *Haſtile, tentatio Diaboli. Liciatorio texitur tela: haſtile verò Diaboli, quaſi liciatorium: quia per tentationem texuit telam mortalitatis noſtræ, & miſeriæ: quia per tentationem incidimus in peccatum: vnde: Præcipitabit Dominus telam, quam orditus eſt, ſuper omnes nationes.* Neſcit tentatio, vbi primum obuoluit licium, illo eſſe contenta; ſed licia liciis connectens telam texit: vix enim vnquam ſiſtit peccator; ſed culpam ſemper nouis, ac nouis cumulat incrementis. Ideò Saluianus lib. 6. de Prouid. de peccatoribus locutus: *Eſt enim, licèt in diſſimilibus rebus, hæc vitiorum æmulatio,* 1333. Dæmon vt tentat. 1. Reg. 17. Steph. Cant. Saluian.

æmulatio, quæ bonorum. Vt, ſicut boni optant cunctos honeſtate mentium vincere, ſic mali cupiant prauitate ſuperare. Nam, ſicut hæc bonorum gloria eſt, vt quotidie meliores ſint: ſic peſſimi optimè palmas ſibi vniuerſorum ſcelerum vindicare. Donec abyſſus abyſſo inuocatâ obruat miſerrimos. Si licio conſtringis Mariam, iam telam indidem tramandam timeret Auguſtinus.

1334. Trita in hanc rem verba illa Iſaiæ: *Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis*. cap. 5. n. 18.
Iſaiæ 5. Sed non caret myſterio Græca lectio, quæ vertit: *Væ, qui trahunt peccata quaſi funiculo longo.* Non
Peccator vix primam perficit, cum ſecundam culpam inchoat. ſatis erat funiculus, quo vinculis obſtrictus diceretur, niſi funiculi longitudo expreſſior poneretur: cuius rei cauſam aperuit D. Baſil. Mag. in hoc caput ſic ſcribens: *Quemadmodum enim, qui funes nectunt, aut plectunt iunceas ſtoreas; vt, quod ſupereſt ex fune cœpto contorqueri poſſit, alterum ei attexunt,*
Baſil. Mag. *& interſerunt, quò longior euadat, & augeatur. Pari modo, qui in profundum malorum feſtinant ſe protrudere, priuſquam peccato ſit impoſitus finis, adoriuntur ſecundum: rurſus huic alteri aliud continenter coaptant, &c. Ob hoc ait: Væ, qui trahitis peccatum, velut in funiculo longo.* Illi quidem ſe feſtinât obtrudere, fateor: ſed ita, vt à fine prioris peccati aptam natam anſam ſubiungendo arripiant ſecundo: titillat enim ſuauitas prioris, & pruriente libidine prouocat ad ſimilia. Ideò Euſeb. Gallican. hom. 3. ad Monachos de hac re, ita: *Verbi gratia, mali cuiuſlibet, aut obtrectationis paſſio impugnare me cœpit: ſi non ſtatim me pœnitudo vitæ huius*
Euſeb. Gall. *(lego, vitij,) momordit; erat tanta huius mihi vitij facilitas venit: & quædam, vt ſic dixerim, ſuauitas; vt reuocare me ab illo, & continere non poſſim. Ita enim euenit, vt qui primo tempore emendare noluerit, incipiat ſecundo, nec velle, nec poſſe.* Quæ omnia à fortiori pro originali culpa pugnant: quam propterea decenter in Maria non fuiſſe aſſeueraueris, quæ nec torquendo funiculo, nec prauæ facilitati deſtinabatur.

1335. Maius eſt, quod rei noſtræ aſſerendæ ait Salomon: *Manus in manu, non erit innocens malus.*
Prou. 11. Prou. 11. n. 21. Dum enim otioſus à peccato ceſſare videtur, ipſa interior iniquitas ebullit, &
Etiam à culpa ceſſans culpam ſonet. quaſi animam inficit, & corrumpit: vt pronior noua, & noua ſcelera concatenet. Nam reuerà planiſſimum erat, peccatorem contractâ aliquando culpâ, etiamſi pauliſper quieſceret, non fore innocentem: nec id tanquàm aliquid mirum docebat Salomon: ſed id voluit, etiam ceſſantem, de nouis culpis nocentem appellandum quodammodo, vtpote, qui ad eas, de concepta priori culpa viſus fermentari. Abbas Cellenſis lib. de Panib. cap. 4. *In Ægypto nec nominatur azymum: totum fermentatur, totum corrumpitur: melior dicitur, qui corruptior. Coinquinatis, & in-*
Abb. Cell. *fidelibus nihil mundum, vt ait Apoſtolus: ſed polluta ſunt, eorum mens, & conſcientia. Etenim quieſcens Ægyptius ab operatione exteriori iniuſta, quod dicit Salomon: Manus in manu, non erit innocens malus, dum non animaduertit, fermentatur. Sicut paſta, non ſolum cùm ei admiſcetur fermentum, fermentatur: ſed multò magis, cùm à commixtione ceſſat, qui commiſcuit, & ipſa paſta benè cooperta, quaſi quieſcens dormit. Sic animo concepta malitia, etſi videatur aliquanto tempore (fortè, quia deeſt occaſio) à malo opere ceſſare; eo tamen quaſi acriùs ſæuit in corde, quò non tranſit in opere.* Quod longè veriùs, & clariùs in culpa originali; quæ etiam breuiſſimo tempore, imò & momento corrumperet Mariam, vt deinde in culpas pronior haberetur: ſed ideò has non commiſit in ætate grandiori, qui illam in Conceptione euitauit.

Alludit autem Cellenſis ad illud Oſeæ: *Quieuit paululum ciuitas à commixtione fermenti, donec fermentaretur totum.* c. 7. n. 4. Putares, quie- 1336. Oſeæ 7.
uiſſe à commiſcendo culpæ fermento: quaſi iam *Id vlterius*
illam culpæ pertæderet; ſed ſolùm quieſcit, vt *explicatur.*
aptiùs fota maſſâ, quaſi dormiens condiatur; & ſerpente veneni corruptione, tota fermenretur: vt, quò corruptior, eò præruptior, & violentior propellat obices, & in noua ſcelera robuſtior accingatur. Pergat Cellenſis citatus: *Vnde Oſeas: Paululum ciuitas, &c. Quaſi diceret: Vt ſtudioſiùs cogitatum perpetret malum,* Abb. Cell.
callidius pro tempore retrahit manum: cùm ſotum enim ſtuparum ſuperiectione incendium, non dormit, ſed ſerpit; non extinguitur, ſed reficitur. Sic voluntas mala, velut flamma latens, vincit tandem ſuppoſitos neceſſitatis, & reuicit, velut torrens, dilationum obices. Vide, quem non funiculum contorqueat, quam non longiſſimam vitiorum catenam connectat peccator, qui ſemel concepto veneno, etiam quieſcens, totus in perditionem apparatur.

Hæc tamen concatenatio, vt paſſim monui, 1337.
non aliunde incipit aut durior, aut profuſior,
quam à corrupta origine. Plenas paginas Pa- *Originis cul-*
trum huc poſſes congerere: do tantùm vnum, *pa, radix vi-*
vel alterum verbum ad rem præſentem. Vo- *tiorum.*
cabatur feliciter quidam ad cæleſtium epulas nuptiarum: qui demens renuit, dementior excuſatur, dicens: *Iuga boum emi quinque, &c.*
rogo te, habe me excuſatum. Luc. 14. num. 19. Luc 14.
O hominem infauſtiſſimum, etiamſi aliunde te excuſares: ſed & hinc amentiſſimum, quòd iuga captiuitatis cuiuſdam beſtialis emens, libertatem angelicam, & liberale gratiarum conuiuium vilipendis! Sed, quid faceret ſibi relictus? Graue iugum filius Adæ à conceptione ſua trahebat: & eius conditionis, vt ad noua ſemper iuga ſollicitaret; quid ergo niſi iuga iugo addens iugalem eam catenam fabricaret? Grauiter Gillibertus Serm. 26. *O ſtolida anima! anima tam inualida ceruice, & attrito corde!*
vnum illud portas, quod tibi corrupta impoſuit Gillibert.
nobilitas: & plura comparas? Non indiges emere, quod gratis innaſcitur. Alia adhuc emere; & ab hoc, quo opprimeris, collum eximere non potes, &c. Nec tibi pretium ſuppetit, vnde redimas. Neſcis, quàm graui iugo teneris? Niſi Sanguine Chriſti, auferri non valet. Abundas, vt plura emas: non abundas, vt ab iſto te redimas. O miſera diuitia tua! Satis es locuples, non vt mitiges; ſed vt multiplices vincula colli tui, & compedes aggraues. Reuoca huc, quæ ſuprà dixi, de ſacra noſtra Vitula, nunquam attrita collo, nunquam ſubdita iugo, ex Epiphanio: & videbis apertè, ex argumento Auguſtini, ideò noua iuga non emiſſe, quia à primo præſeruata; Filij Sanguine feliciùs redempta fuerit. Nec enim decens Mater Maria ſub aliqua actuali culpa; & indecentior, ſi culparum radicem, iugum iugorum, & impiorum annulorum magneticum illum annulum connectendæ catenæ aptiſſimum toleraret.

1338. De Chriſto capiunt aliqui illud propheticum: *Et erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum.* Pſalm. 1. num. 3. id eſt, vt noſti ex vſu ſacro, iuxta peccatores fluidos, & languentes, quibus deſtinato tempore fructum redemptionis communicaret. Illud tantummodo venit examinandum, cur non tam abſolutè iuxta aquas, quàm iuxta *decurſus aquarum*, id eſt, iuxta aquas perpetuò decurrentes dicatur complantari. An, quia naturâ ipsâ homines labiles ſemper fluunt ad finem, labuntur ad mortem? Planè: ſed non ſolùm ad quamuis mortem; ſed maximè ad illam culpæ funeſtiorem. Nimirum, ab ipſo fœdatæ originis ortu, decurrimus in culpam: & ſic decurrimus, vt nunquam ſiſteremus, niſi Chriſti Sanguis opponeret repagula. Origo illa, fons malorum ſcatens, in perennes nos lapſus conuehebat: ideò nunquam humana natura, niſi in decurſu perpetuo conſideratur. D. Gregor. hom. 2. in Ezech. *Fortitudo Dei per Incarnationis ſuæ myſterium propinqua reclinata eſt, peccatorum ſuorum pondera portanti generi humano; quod ab ortu ſuo quotidie defluit ad mortem: ſicut de illo in Pſalmo dicitur: Et erit tanquàm lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum. Iuxta decurſus quippe aquarum plantatus eſt, qui iuxta lapſus incarnatus eſt defluentium populorum.* Meritò ergo infero ex mente Auguſtini, ideò Deiparam poſteà non defluxiſſe; quia primo illi fonti, totius decurſus principio non immerſa. Non itaque repagulum, vt ſiſteret: ſed ſerenitatem, ne vnquam moueretur, accepit Aqua noſtra: id eſt, non tam curantem gratiam, quàm præſeruantem.

Pſal. 1.

Idem oſtenditur.

Gregor.

§. IV.

Incrementum excellentioris cuiuſvis gratiæ, proditur rudimento. Culpa feliciùs ad radicem eneruatur.

1339. EX duplici adhuc capite anthologicus titulus confirmatur. Solet Deus vtplurimùm futura excellentiſſimæ gratiæ incrementa, in ipſis rudimentis innuere, & egregiam in coronide ſanctitatem, ab ipſo ſui initio declarare. Cur ergo ſingulariſſimam Mariæ in totius vitæ decurſu innocentiam, ab ipſa originis innocentia non probaret? Cur illa gratiæ plenitudo tam hominum conditioni ſupereminens in progreſſu, ad ingreſſum originis, illis non ſupereminet? Deinde, nunquam feliciùs culpa noſcitur abolita, quàm dum ad ipſam radicem eneruatur: cur ergo tanta actualis culpæ immunitas Deiparæ attributa, detruncatæ culparum origini, id eſt, originali culpæ eneruatæ non aſſignabitur? Cur tam integra totius vitæ ſalus, interceptæ originis ægritudini non tribuetur? Vtrunque ſuo ordine dum oſtendo, rei noſtræ probabiles ad formam conſequentias, & ad materiæ decentiam pluſquàm probabiles, & piis penè certas iam deducam.

Maria Conceptio, futuram ſanctitatem declarauit, culpa radicitùs eneruatâ.

1340. Huc veniunt verba Sapientis, dum affectum, quo primæ virtuti animus copulandus, ſic declarat: *Vbera eius inebrient te omni tempore: & in amore eius delectare iugiter.* Prou. 5. n. 18. Vberum lac commendat ceruæ, vt paulò antè dixerat, chariſſimæ: & inde hinnulo ſuauiſſimo non tam lactis dulcedinem, quam vini ebrietatem vult ſugendam: vt adhuc inter virtutis vbera, & lactens; iam ardentis, & inebriantis cuiuſdam charitatis feruores æmuletur. Fortaſſe aliquid tale voluit Gillibertus, de perfectionis monte locutus Serm. 31. *Etſi in hoc monte, ſine intermiſſione habitare nondum poſſumus, recurramus frequenter aſcendentes, inebriemur vberibus: ſic enim Scriptura habet. Vbera eius inebrient te omni tempore. Videte, ad quem ſenſum, vberum interpretationem deflectat, ad ebrietatem, & oblectationem amoris.* Quaſi vix vnquam fixam ſtationem in hoc monte eſſet comparaturus: niſi, qui, in ipſis lactentis gratiæ rudimentis, iam ſacræ ebrietatis feruores ſobrios guſtare videretur. Sic puto explicanda illa, de Eccleſiæ vberibus: *Et erunt vbera tua, ſicut botri vineæ.* Cant. 7. n. 8. Vt paruulis ſuis non tam lactis ſuauitatem, quàm vini generoſitatem videatur inſtillare: & inter ſpumantes lactis fontes, fermentia vini pocula exundare: ſicque incipientis virtutis feruor, index futuræ profectionis certiſſimus habeatur. Quantò ergo altiorem montem aſcendit Maria, quam cæteri; quantò ibi ſtabiliùs creditur quieuiſſe; tantò illius initia diuerſioris cuiuſdam generis fuiſſe exiſtimanda; tantò clariùs non lactata peccato, ſed lacte quodam originalis gratiæ, quod ipſos etiam ſeraphicos feruores excederet, intelligenda.

Prou. 5.

Initio propalatur, qualis deinde virtus ſit futura.

Gilibert.

Cant. 7.

1341. Pulchrum eſt mihi in hanc rem illud Eccleſiaſtici monitum: *Fili mi, accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia, & timore.* cap. 2. num. 1. Primos ad virtutis penetralia inſtituit acceſſus, vt vides; quando non tam graditur animus iam robuſtus, quàm repit infans: & tamen ſic delicatulo, & tenello, virilem quandam, & perfectam intimat ſtationem. Scilicet, verum eſt, quod Valer. Max. lib. 3. cap. 1. probat, inter ipſa crepundia, indicem ſui eſſe virtutem generoſam: *Attingam nunc quaſi cunabula quædam, & elementa virtutis, animi procedente tempore, ad ſummum gloriæ cumulum peruenturi: certo cum indolis experimento datos guſtus referam.* Sic corrigendum, quod vulgò legitur, *geſtus referam.* Id ſibi voluit Eccleſiaſticus in re gratiæ: vt in ipſis cunabulis, guſtus quoſdam futuræ excellentiæ præberet animus; & ad ſtationem de magnanimitate animaretur, qui ſerpendo de ætate incedebat. Benè itaque Deipara, procedente tempore, ad tantam peccati immunitatem peruentura, & ad ſummam gratiæ excellentiam promouenda; in ipſa origine guſtus quoſdam putabitur retuliſſe.

Eccli. 2.

Virtus incipiens, ſui index.

Val. Max.

1342. Vix percepit Eliſabeth Mariæ ſalutationem, *cum exultauit infans in vtero eius.* Lucæ cap. 1, num. 41. Calcibus, nimirum, teneris, & brachiolis vix benè animatis, ſed animoſis iam, ventris maceriem, carnis parietinam perrumpere tentabat Ioannes Baptiſta: intempeſtiuum ortum videtur affectare. O quid conaris, infans prodigioſe? Imperium gratiæ, quod accepiſti, nuſquam naturæ violat priuilegia:

Luc. 1.

Baptiſta Ioan.

gia : neque ſpiritus ille, quo tibi tepletur anima, corpus ab ſtatura debita fraudaturus, ſub qua ad nouem menſes enaſceris perfectus. Menſe ſeptimo vitalis aliquando prodit partus : at ſexto, quo nunc degis, vix Solis lucem videas, cùm ad tenebras mortis deduceris, & ſepulcrum hoc ventris, immani terræ tumulo commutabis. Quid ergo ſatagis? Nimirum, oſtendere iam tūc, qualis poſtea futurus. Benè Chryſol. Serm. 91. *Ipſe ſine viſceribus, viſ cera Matris exſuſcitat: & quia tardabat corpus, ſolo ſpiritu implet euangelizantis officium. Quid dicam? Ioannes, antequam Chriſtum præcederet, ſe præceſſit.* Quaſi dicat: In ipſis ædificij cuiuſvis fundamentis impolitis, exigendæ machinæ ſublucet ſpecioſitas. A primis rudioris adhuc tabulæ lineis, Apellææ imaginis lumina ſubnotantur. Meridianus feruor, ab ipſis lucis vagitibus deprehenditur. Neſcit Nilus fluentis ſui pelagus tenui fonti, ſed illi paradiſiaco imputare. Virtus illuſtris futura, ab ipſis rudimentis ſplendeſcit : à teneris vnguiculis, leonis ſignat imperium : & pluſquàm Herculeo robore, in cuna iacens, aut è cuna ſerpens, ſerpentes contrucidat. Sic Baptiſta Præcurſor Chriſti futurus, ſibi præcurrit : exhibens qualis futurus, dum talis eſt, etiam cùm vix eſt. Quantò æſtimas Mariam Ioanne excellentiorem; tantò in illa excellentiora hæc indicia debes reputare : quod nunquam (vt ſuprà ſæpè latiùs probaui) decenter poteris; niſi id, quod iſti in vtero, illi præclariùs conceſſeris in origine.

Chryſol.

1343. Vt Ioannes non tam pro dignitate Chriſtum præceſſurus videbatur, niſi ſe præcederet; fitque ſibi iam Præcurſor, quia Dominici Præcurſoris partes erat poſteà egregiè obiturus, & index cæleſtis Agni iam maior, recèns adhuc in vtero tāti muneris indicem ſe præbet : ſic ſuo modo de Iacob in viſceribus adhuc maternis fratrem ſupplantante. Geneſ. 25. n. 22. poſſumus philoſophari. Sunt grauia Tertulliani verba lib. de anima, cap. 26. vbi vterinæ fratrum rixæ deſcribuntur, & partus contentioſus declaratur. *Colliaebantur in vtero eius paruuli.* loco citato : de quo ita Afer cultiſſimus: *Ecce viſcera Rebecca inquietantur, & longè adhuc partus, & aëris nullus impulſus : ecce duplex fœtus, in locis matris tumultuantur, & nuſquam adhuc populi duo. Portentoſa fortè petulantia infantia, antè certantis, quàm viuentis; antè animoſa, quàm animata, ſi tantummodo matrem ſubſultando turbaſſet: at, cùm partus aperitur, & numerus inſpicitur, & auguratus recognoſcitur; puto iam non anima ſolummodo probantur infantium, ſed & pugna. Detinebatur, qui praeuenerat naſci, a praeuento, nondum plenius edito, tantùm manu nato.* Non tam myſterium, quam meram animationem intendit Tertullianus: ſatis tamen ſubinnuit, fore, vt vix poſſet Iacob fratrem iam grandem ſupplantare, niſi in ipſo ortu præbitis monumentis : imò nec ſic illuſtris ortus, niſi vteri rixam indicem habuiſſet. Supplantat meritò deinceps ſerpentem Infernum Maria: quia ſe indicem in ipſa ſupplantatrice origine, victoriarum ſuarum exhibuerat.

Virtus futura ab vtero quandoque deſignatur.

Geneſ. 25.

Tertull.

1344. Ad ligni vitæ, id eſt, ad gratiæ ingreſſum cuſtodiendum, non ſolùm vigilat Cherub, excubat gladius; ſed etiam ignis gladium reddit horribilem : *Et collocauit ante Paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque verſatilem, ad cuſtodiendam viam ligni vitæ.* Geneſ. 3. n. 24. Nunquid non gladius, robore cherubico adigendus, per ſe ſatis? Quorſum flammeus ardor, cui ſatis nitor metallicus ad terrorem? Quia, quemadmodum nihil, niſi quod eſt naturæ igneæ, illæſum flammas intrat: ſic nemo fauſto pede, excellentioris gratiæ limen adit, niſi qui in ipſo ingreſſu iā ignitus, & feruidus futuram excellentiam annunciet. Galfridus ad cap. 3. Prouerb. poſt multa de hoc loco: *Sed nec tepidè accedendum: magnanimitate opus eſt, & feruore; quia gladius etiam flammeus perhibetur.* Non ergo tam denegatur ingreſſus, quàm ingreſſuro apponitur conditio: liminis feruor feruidos excipit benignè: deſides, atque ignauos flamma deuorat : lignum vitæ raró poſtmodum firmiter apprehenditur, niſi ad ingreſſum feruidè attrectetur : iam præſagia dimittendi ſecum portat, qui admittendo tepidum ſe exhibuit. Quantò altiores radices hoc lignum in Maria, quàm in ipſis protoparentibus egiſſet, nemo denegauerit : credo, quia in ipſo originis ingreſſu longè ſe feruidiorem, & futuræ firmitatis prænunciam declarauit.

Geneſ. 3.

Virtus, cur initio feruida requiratur.

Galfrid.

Varios illos cæleſtis ſeminis caſus exponens Chriſtus, de feliciori vltimo ſic ſubiungit: *Cecidit in terram bonam; & ortum, fecit fructum centuplum.* Luc. 8. n. item 8. Mirum mihi, quod dicitur, *& ortum:* cùm videretur dicendum, *& creſcens*; vel, *& frugeſcens:* re enim vera non tam de ortu fecit fructum, quàm de ſpicatione pubeſcenti : & tamen ortus ſolummodo ad fructum commendatur. Nec immeritò: quia, ni fallor, vbi germinans pullulauit herba, talis apparuit, vt ſtatim ſpem cumulatiſſimi fructus tutaretur : vbi erumpit calyculus, norunt experti, in quam floris pulchritudinē vernaturus. Mariæ adhuc in herba gratiæ ſuæ, in origine, iam fructum centuplum futuræ maternitatis nunciabat. Neſcio, quomodo hinc videtur allucere illud, quod communi conſenſu de Deipara plures explicarunt : *Fundamenta eius in montibus ſanctis: diligit Dominus portas Sion, ſuper omnia tabernacula Iacob.* Pſ. 86. n. 2. Erat Sion (typus Deiparæ) aut ſanctior ciuitas, aut turris venerabilior, omnibus aliarum Tribuum excellentior. Sed, cur ſolummodo huius portæ, non tam aliarum portis, quàm ipſiſmet vrbibus, & tabernaculis præponuntur? Puto: quia ingreſſus ipſe, & limen gratiæ Marianæ ex genio ſuo illuſtris, adultis iam aliorum ſanctitatibus antecellunt : in ipſa enim originis porta iam mons euaſerat, iactandis his fundamentis aptus, quæ molem deſuper erigendam, propemodum infinitam nunciarent. 1345.

Luc. 8.

Adhuc in herba futuros fructus annuncias.

Pſal. 86.

Manna priſcum cæleſtium gratiarum ſymbolum apertiſſimum, matutino ſolummodo tempore aptè colligebatur: *Colligebant illud manè.* Exod. 16. n. 21. Ab exiguo enim Solis radio tabeſcebat: vnde, vt ait Salomō Sap. 16. benedictioni diuinæ obtinendæ oportebat Solē præuenire, & ad orientem lucis adorare. Semper tamen dubium, cur ita manna typicum conderetur ſubtile, labile conditetur, vt ad primos Solis radios euaneſceret: vt ſolummodo prima luce collectum perduraret. Eſto enim: præcipiantur Solem præuenire vigiliis cōmendatis : ſed, cur ſic vigilantes, etiam poſt Solis exortum perdurabilem cibū acquirere nō dicantur? Cur ſolū, quā initio diei ſollicitè affectant benedictionem, firmā, & perennem ſibi ſtabiliunt? Reſpondet Balduinus ibi apud Tirin. *Qui ſtudioſi ſunt operarij, operantur cibum, qui non perit, incipientes manè. hoc eſt, mox initio fidei, vel conuerſionis.* 1346.

Exod. 16.
Sap. 16.

Huius initio vigil feruor, futuræ ſtabilitatis index.

mr. Illa itaque benedictio è ſe ſtabilitatem promittit, & prænunciat, cui in ipſo ingreſſu obtinendæ vigilem, atque feruidum te exhibuiſti. Feruida illa gratia in principio non tibi in progreſſu abolenda, ſtabilis perſeuerat; ideò quò ſtabilior, & purior in Maria, quam in Angelis deinceps perſeuerauit; ſatis oſtendit in principio originis ſuæ, feruidiorem omninò erupiſſe: fauſto illo Deiparæ ingreſſu, fauſtiſſimi eiuſdem progreſſus prænunciantur.

1347. Hinc tandem conciliabis illud Prou. 16. num. item 16. *Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt: & acquire prudentiam, quia pretioſior eſt argento.* Dum agitur de perfecta poſſeſſione, etiam virtutis perfectio videtur denotari. Conciliabis, inquam, cum verſione Septuaginta, qui apud Sixt. ita legunt: *Nidi ſapientia magis eligendi auro: & nidi prudentia magis eligendi argento.* Quia reuerà gratia tenella, in nido adhuc, & implumis, ſic debet ſplendere, ſic futurum præſagire certum; vt pro ſumma eiuſdem poſſeſſione veniat computanda. Eleganter in re ſimili Seneca epiſt. 31. *Agnoſco Lucilium meum: incipit, quem promiſerat, exhibere. Sequere illum impetum animi, quo ad optima quaque, calcatis popularibus, ibas. Non deſidero maiorem, melioremque te fieri, quàm moliebaris. Fundamenta tua multum loci occupauerunt: tantum effice, quantum conatus es: & ea, quæ tecum in animo tuliſti, tracta.* Ridendus ſanè, qui magna aperit fundamenta; nec tamen illuſtres ſuperædificat baſilicas: at irridendus magis, qui moles parat regias, de fundamentorum ignobili vilitate. Fundamenta machinam ſuperſtruendam præſagiunt: nec ignobilem Deus originem Mariæ fundauiſſet, cui diuinæ Maternitatis moles ſuperponenda: quin potiùs originis immunitas, totius vitæ immunitatem declarauit: nidus ille celerrimos futuri temporis volatus præſagiuit.

Prou. 16.
Nidus virtutis qualis.
Septuag.
Seneca.

1348. Sed eſt adhuc aliquid ſingularius his addendum, vnde etiam puriſſima ab initio indoles Mariana, & futuri præſagiens declaretur. Enutrito, & adoptato Moyſe, addit Textus: *In diebus illis, poſtquàm creuerat Moyſes, egreſſus eſt ad fratres ſuos.* Exod. 2. num. 11. In Græco eſt: *Ταῖς ἡμέραις, ταῖς πολλαῖς. In diebus illis, diebus, ſcilicet, multis.* Si dierum ordinarius curſus expliceretur, certè non longus fuit. Iuuenis tunc erat Moyſes: imò, vt erat indolis egregiæ, citiſſimè adoleuit. Quid ergo Septuaginta addentes *τὸ multis*, explicatum voluerunt? Fortè illud innuunt, paucos, videlicet, Moyſis annos, pro multis computandos: quippe in illis paucis, & corpore, & ingenio, virtuteque magis ſic profecit, vt ipſa virtutis elementa, iam futuram excellentiam indicarent: imò iam cum paucis floribus, multi poſteà colligendi fructus ſublucerent. Ideò fortaſſe Philo lib. 1. de vita Moyſis: *Præceptores puer inter modicum tempus ſuperauit, natiua docilitate inſtitutionum præcurrens, vt reminiſci videretur, non diſcere: in rebus difficilibus de ſuo comminiſcens aliquid. Quippe præclara ingenia multa nouiſſe circa ſcientias: anima benè nata, præceptis obuiam ſe offerens, à ſe ipſa magis, quam à magiſtris adiuuatur.* Audis, vnde optima Moyſis indoles, & benè ſata conditio colligatur, facinorum ſuorum prænunciatrix? Pende ergo Mariam præceptis obuiam ſe offerentem, multùm in re gratiæ comminiſcentem, & primam virginitatis votum, vltra Scripturarum præceptum, emittentem: & mirabis, illam optimè ſatam, nihil originalis culpæ ad laſciuiam præcipue promouentis, contraxiſſe: ſed de præclaro gratiæ originalis ingenio, tantum additamentum fuiſſe commentam. O nouent multa circa ſcientias præclara Societatis noſtræ ingenia! fouendæ nouis additamentis pietati! & inter cætera nouis Mariæ mirabilibus declarandis, plures quotidie innouent rationes. Immoremur his adhuc.

Exod. 2.
Societas Ieſu cur in ſcientiis plura nouet.
Philo.
Maria prima, virginitatis votum emiſit.

Principum Orbis Magiſtrum ſe ſe exhibens Princeps Propheta, ſic ſcribit: *Apprehendite diſciplinam; ne quando iraſcatur Dominus.* Pſal. 2. n. 13. Plures, quibus fauet Hieronymus, vertunt ex Hebræo: *Oſculamini filium.* Quaſi ſit idem, ſcholam virtutis ingredi, & ſupremis æternæ Sapientiæ oſculis inhiare: ac inter conuerſionis rudimenta, iam perfectionis officiis aſſueſcere. Scilicet, hoc ſemper generoſæ cuiuſdam animæ inſitum ingenium, vt Magiſtri dicta extollat, præoccupet addendo: ſicque ſemper quemuis percipiens fructum, iam in eodem percepto, ſpe noui, & vlterioris florere videatur; & in ipſo ingreſſu, oſcula reconditiſſima auguretur. Ignarus virtutis tyro, qui ſibi à magiſtro traditis non addit: aut tradenda, de ingenij odore ſubodoratus, ſi minùs capit, ſaltem non captat. Vnde hoc? Certè, vt dixi, à præclaro ingenio, ab idonea anima. Grauiter Seneca epiſt. 38. *Eadem eſt præceptorum conditio, quæ ſeminum: multùm efficiunt, etſi anguſta ſunt: tantùm, vt dixi, idonea mens rapiat illa, & in ſe trahat; multa inuicem, & ipſa generabit: & plus reddet, quàm acceperit.* Accepit Maria præceptum caſtitatis, reddit vltrà, & vltrò virginitatis votum: quia mens idonea, & abſque fomite genita iam hos fructus paritura elucebat. Apprehendit ingreſſu originis diſciplinam; ſed tot magiſterij prænunciis, vt iam oſculata Filium videretur. 1349.

Pſal. 2.
Et inr.
Seneca.

Nunquam te, aut in ſcientiæ, aut in perfectionis via, præclaræ, & magna promittentis indolis diſcipulum exhibebis, niſi præcedentem magiſtrum ſic feruidus ſubſequaris, vt, dum eadem teris veſtigia greſſu celeri, eadem videaris reddere laxiora, vtpote vehementius aliquid ſuperaddens. Fragilitati humanæ Chriſtus condeſcendens, ſic præcepit: *Omnia ergo, quæcumque vultis, vt faciant vobis homines; & vos facite illis.* Matth. 7. num. 12. Quia ſatis, qua Magiſter erat, inculcatum hominibus intelligebat, ſi proximos præciperentur diligere, vt ſe ipſos. Quid tunc egregius Diſcipulus Paulus, in feruidiſſimis Corinthiis expoſcit? *Nemo, quod ſuum eſt, quærat; ſed, quod alterius.* 1. Cor. 10. num. 24. Multùm, vt vides, addidit. Quid ita? Quia non ſe probaret præclaræ indolis Diſcipulum, niſi ab acceptis, & noua, & maiora comminiſceretur. Pulchrè de his locis Saluianus lib. 3. de prouid. *Vides, quàm fideliter præcepta Chriſti fuerit executus? Vbi enim Saluator ſic nos pro aliis, ſicut pro nobis iuſſerit cogitare: ille plus alterum nos commodis iuſſit conſulere, quam noſtris. Boni, ſcilicet, Domini bonus famulus, & ſingularis Magiſtri præclarus imitator, qui in veſtigiis Domini ſui ambulans, potentiora quodammodo, & expreſſiora redibus ſuis fecit, Domini ſui eſſe veſtigia.* Nonne tantus Diſcipulus, tanta comminiſcens iam tunc præſagiebat, fore, vt gentium omnium Magiſter haberetur? In 1350.

De eodem.
Matth. 7.
1. Cor. 10.
Salman.

tanrum

tantum profuit,quia optimâ,vt ſic dicam, gratiæ indolem, & ſingulariſſimum priuilegium,in prima illa tua vocatione ſortitus eſt. Illa, illa origo Pauli conuerſi, ſatis, qualis futurus,augurabatur. Maria emiſſo voto præceptum legis, & Doctorum diſciplinam cumulans, ſatis ſe virginitatis Magiſtram, & Deiparam futuram annunciabat. Decenter ergo tantum, in virginiratis incognitæ prærogatiua, incrementum, in eius origine puta volumus præmonſtratum:cùm nihil,vt noſti,peccato originis cognatum magis,quàm luxuria. Vt ergo aliarum gratiarum,ſic virgineæ puritatis futuræ,puriſſima origo indicem propalauit.

§. V.

Cætera tituli præmiſſi, breuiùs percurruntur.

1351. CVLPA eò feliciùs ab aliquo aliena putatur, eò gratiùs, ne noceat, eneruatur; quò intimius reuellitur ad radicem. Hęc

Culpa radicitùs amouenda.

erat ſecunda pars theſis propoſitæ,qua inferebam, ſic eneruatas in totius vitæ decurſu culpas erga Mariam;meritò origini præſeruatæ,id eſt,detruncatæ radici tribuendas. Pauca in hanc rem teſtimonia,iam nunc congero. Conuenerunt in templum oraturi de myſtica affectuum antitheſi,Phariſæus,& Publicanus:ille paululùm tumidus, hic timidus omninò:neque mirum deſcendat iſte ab alio iuſtificatus. Illud rarius,Publicanum non in re quauis, ſed abſolutè dici exaltandum : *Qui ſe humiliat,exaltabitur.* Quaſi meritò in quouis gloriæ, & virtutum genere eminenter collocandus. Ecquid ille ſingulare patrauit?Hoc tantùm legis: *Publicanus à longè ſtans,nolebat nec oculos ad cælum leuare:ſed percutiebat pectus ſuum dicens:Deus,propitius eſto mihi peccatori.* Luc.18.num.13. Sed &

Luc.18.

hoc vnum,maximum quid erat : quid enim omni gloria non exaltaretur, omni virtutum cumulo non exultaret :qui cor percutiens ſedulò,non vtcunque omnia vitia, ſed & ipſam vitiorum radicem reuellebat? Iam quodammodo ſecurus vitia defluentia contemnebat,qui horum ſcaturientem

Zeno Ver.

fontem exſiccabat. D. Zeno Veron. Serm. in Pſ. 130. poſt multa de Phariſæo : *Publicanus autem non membratim Deum;ſed totus exorat:quia timore totus eſt humilis, ſua peccata conteſtans : ſecundùm Domini dictum, à quo procedunt vniuerſa genera peccatorum, pectus crebrò percutiens, quodammodo cor ſuum manu verecundè caſtigat.* Cupiebat ſtabilem ſalutem reportare, nec talem futuram credebat,niſi radicitùs cordis ſcaturiginem caſtigaret. Et benè, *caſtigat*, dixit D. Zeno,quia,vt hìc

Cæſar.Ar.

habet D. Cæſarius Arelat. homil.34. *Qui ad cælum leuare oculos non audebat, ſed inclinato ad terram capite pectus tundebat, & peccata intùs incluſa quaſi Iudex ſeueriſſimus vindicabat.* Fruſtrà enim Iudex correcta in totum vitia ſperet, niſi illa intrinſecùs, & funditùs extirparit. Vtriuſque Sancti Doctoris gnomen comprehendit Eu-

Euſeb.Gall.

ſebius Gallic. hom. in Dom. 11. poſt Pentec. *Meritò autem pectus percutiebat:quia ibi peccauerat, ibi fons, & origo mali,&c. Hoc igitur Publicanus percutiebat, & ſe de ſe ipſo quodammodo vindicabat.* Congruè igitur Deus, qui actualés culpas ſic erga Deiparam voluit imbelles, & eneruatas,harum fontem,& originem creditur impediiſſe, vt præſeruata de cætero immunitas, præſeruatæ Conceptioni tribuatur. Nam, vt benè Chryſol. Serm.145. *Per peccatum primi hominis, natura lethale vulnus accepit, & cœpit eſſe origo mortis, quæ erat initium vitæ.* Integra enim natura,vitæ,& virtutum,quæ ducunt ad vitam,origo

Chryſol.

foret : ſicut corrupta, mortis, & culparum ad mortem ducentium manet ſcaturigo.

Abolíturus Iacob à familia ſua idololatriam, 1352.
abiiciendos præcepit Deos alienos : & ſubdit Textus : *Dederunt ei omnes Deos alienos, quos habebant, & inaures, quæ erant in auribus eorum.*

Geneſ.35. Radix culpæ extirpanda.

Geneſ. 35.num.4.Sed,cur inaures ſuas ſimul traderent, quæ nihil ad idololatriam pertinebant? Non tam dantium idola, quàm idolorum inaures hìc intelligas : noſti enim ex Scriptura, de ſimulacrorum comptu, & ſplendore, ad vanam adorationem homines prouocari. Meritò ergo, qui idololatriæ omninò renunciabant, idololatrandi radicem penitùs auertebant : nè ad ornamenti idololatriei aſpectum denuò obſtupeſcerent. Fauet pro parte Auguſt.tom.4. lib.1.quæſt.

Auguſt.

111. *Quæritur,quare & inaures, quæ ſi ornamenta erant, ad idololatriam non pertinebant : niſi, quia intelligendum eſt, phylacteria fuiſſe Deorum alienorum : nam Rebeccam à ſeruo Abrahæ inaures accepiſſe Scriptura teſtatur : quod non fieret, ſi ei inauros habere ornamenti cauſa non liceret. Ergo illæ inaures, quæ cum idolis data ſunt, vt dictum eſt, idolorum phylacteria fuerunt.* Nouerunt enim, & meritò, non tam aptè ad ramos,quàm ad radices idololatriam reuellendam. Sicut aptiùs in Deipara culpas omnes actuales intelligimus detruncatas : quia radicem originis nouimus interceptam.

Ab Adami culpâ, terrá ſpinis horridâ; ab 1353.
Abelis occiſione, humano ſanguine funeſtatâ: & nouis ſemper ſceleribus chirographum ſeruitutis noſtræ apud Dæmonem confirmabamus:

Idem probatur.

quæ poſtquàm latè expendit D. Athanaſius lib. de Paſſ. Dom. ſic de adducto per Chriſtum remedio concludit, déque Dæmone ſpoliato: *Ea de cauſa cùm eum omnibus ſpoliaſſet Dominus; hoc genere veſtimenti indutus, ad mortem proceſſit : vt oſtenderet, victoriam de morte, non temerè; ſed pro noſtra ſalute partam eſſe. Geſtabat in coccinea chlamyde ſpeciem ſanguinis, ſpináſque in corona; & chirographum in calamo: quo iam olim inſtrumento nos Diabolus ars ſuo, rationibúſque inſcriptos habebat : vt vnà cum morte, etiam iſta ſimul demoliretur, & rerum naturam ab iſtis malis purificaret.*

D.Athan.

Alludit, vt ſuprà expoſui, ad vſum priſcum, quando arundine chartæ ſcribebantur. Itaque in redemptione noſtra mundatiua, non ſolùm culpas omnes extinguit Chriſtus : ſed etiam culparum phylacteria, incomptos comptus, miſera inſtrumenta. Cùm ergo fide ſanctum putetur, Mariam, ſaltem quoad culpas actuales, non tam mundatiuam, quàm præſeruatiuam redemptionem obtinuiſſe ; decenter inferimus, originali culpæ ſubiectam non fuiſſe : hæc enim, non ſolùm actualium eſt phylacterium, comptus, & inſtrumentum, ſed etiam radix

penitùs, & origo, vt vidimus: neſcit autem in quouis genere Chriſtus, niſi perfectiſſimam victoriam reportare. Benè Suetonius de Cæſare Victore, cap. 6. *Nullum vnquam hoſtem fudit, quin caſtris quoque exueret: ita nullum ſpatium perterritis dabat.* Quia vix firma victoria ab hoſtibus, in agmine, & aciebus: ſi ad caſtra, vbi reſiderentur, poſſent recurrere: ergo, vt acies funditùs perdere noſceretur, caſtra radicitùs euertere curabat. Sic Chriſtus in redemptione Matris præſeruatiua: vt incedentes vitiorum acies, id eſt, actuales culpas, aduersùs illam ignauas, & imbelles omninò redderet; priùs originem corruptam, id eſt, germana vitioſitatis caſtra profligauit. Hoc tamen ſupremæ prouidentiæ diſcrimine, quòd priùs, vt dixi, caſtra præoccupauit: quibus Cæſar, poſt agmina debellata, ſuccedebat. Hæc pauca de vitiorum radice in Deipara, non admittenda: quæ tot capitibus fœdior, quàm quæuis è leuibus actualibus: quas tamen D. Thomas ob identitatem carnis Matris, & Filij, Matri omninò denegandas meritò aſſeuerauit.

Sueton.

ANTHOLOGIA XX.

Maria, humilis obedientiæ Princeps, ex Adamo non rebellauit.

§. I.

Superbia fœtor eſt arcendo Deo, qui humilitatis allicitur ſuauitate, piiſſimè expugnatus.

1354. PROBAVIT Angelicus Doctor in hoc art. Mariam nec leuiſſima culpa actuali fuiſſe maculatam: nec ex illa, aliquid commercij, inter Chriſtum, & Belial intercedere videtur. Belialis autem nomine effrænem impetum, & iugum perruptum indicari, apertiſſimè demonſtraui: vnde optimè, ni fallor, inferebam, à fortiori Deiparam ab originali culpa præſeruandam: quia in hac præcipuè tota Belialis proteruia reperitur: cùm in ſuperbo Protoparente rebellante, omnis noſtra natura iugum fregerit, effræni deinde impetu debacchatura. In præſenti ergo Anthologia, non eſt animus probare fusè in Protoparente nos omnes rebellaſſe; cùm id omnium ferè Patrum ſuffragio, ſingulis ferè ſcriptorum ſuorum paginis inculcato, confirmetur: & vel ab ignauo lectore innumera poſſint notari teſtimonia, quibus ſuperbum indolis noſtræ ingenium, ab origine corrupta declaratur. Nec item lubet, illa, quæ de Deiparæ humilitate, & obedientia, Patres ſcripſerunt propemodum immenſa, huc congerere: vnde optimè probaretur, indecenter Mariam in obedientiæ humilis principatum deſignatam, immeritò rebellanti origini aſſignari: hæc obuia cuiuis facilè occurrent. Vtrunque ergo aut ſupponentes, aut tantùm obiter, quando res poſtulauerit, inculcantes; aliunde Examinis doctrinam, & anthologicum titulum confirmabimus. Oſtendo igitur in primis, nullam culpam arcendo Deo, fœtidiorem ſuperbia: nullam virtutem eidem alliciendo, humilitate ſuauiorem. Vnde ergo, non vtcunque Deum, ſed in filium, traheret Mariâ, niſi humillima, vt Patres buccinantur? Cur, ſi leuiſſima culpa actuali, Mariæ arceretur; fœtidiſſima corruptæ originis ſuperbia omninò effugandus non intelligatur?

Maria, cur de humilitate Deũ trahat.

1355. Nihil gratius Deo, quàm ſuum thymiama. E thuribulo ſacro cum fumo, vota, & amores populi ad cælum aſcendebant: hic fumus grati pectoris index, virtutum ſoliditatem impetrabat: hic odoratus halitus, adorantis ſpiritus pietatem referebat: & ecce tibi eodem thymiamate, eodem thuribulo, ſuperbiæ ſuæ litat Ozias: & ſub dio fumo, vanitatis ſuæ fumos præſumit conſectare: *Sed, cùm roboratus eſſet*, inquit Textus, *eleuatum eſt cor eius in interitum ſuum, & neglexit Dominum Deum ſuum: ingreſſúſque templum Domini, adolere voluit incenſum, ſuper altare thymiamatis.* 2. Paralip. 26. num. 16. Huc certè peccatorem reduxit ſuperbia, vt ipſis virtutis inſtrumentis, vitio deſeruiat: & id vnde vita pendet, impendat morti; quod iam in Cant. & ſuprà fusè demonſtraui. Nunc mihi dubium, cur ex omni pontificio munere, quod auidè affectabat, ſolas has partes adolendi thura, & cremandi odores vſurpare præſumpſerit Ozias? Et quidem, ſi tropologicè loquamur, illam non vulgariter æſtimarem rationem, quòd cùm ſe ſuperbia fœtidum præſentiret; acceſſurus, imò inſultaturus ſacerdotio, cupiit odoribus immiſceri: ſi fortè ſub his innatus fœtor diſſimularetur. Exhalat enim turpem ſuperbia Mephitim, & fœtidum arcendo Deo halitum euaporat. Diſertis verbis de hac re Eccleſiaſticus: *Sicut eructant præcordia fœtentium, & ſicut perdix inducitur in caueam, & vt caprea in laqueum: ſic & cor ſuperborum.* cap. 11. num. 32. Vbi Hugo Card. *Cor ſuperborum fœtorem ſpirat, &c. fœtidus autem dicitur ſuperbus, quia, ſicut fœtens, nunquam de alio niſi fœtida dicit, & ſpurca.* Fœtida, nimirum, verba, & fœtidus halitus, putreſcentis, & fœtidi cordis, dant indicia.

Superbia fœtor eſt arcendo Deo.

2. Paral. 26.

Eccli. 11.

Hug. Card.

Nouit

1356. Nouit Magdalena apud ſuperbiſſimum Phariſæum, Chriſtum diſcubuiſſe: & dum lacrymas, & pœnitentiæ gemitus paratura videbatur in primis; omnium priùs, vnguenti apparat alabaſtrum. Quid ad delicias confugit, luctui impendenda? Credo, vt ſuauiſſimo humilitatis monumento pedibus irrorato, ſuperbiæ phariſaïcæ fœtorem auerruncaret. *Oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.* Luc. 7. num. 38. de quo, licèt reconditus, Gregorius in Cat. ita: *Phariſæo dicitur: Oleo caput meum non vnxiſti: quia ipſam quoque Diuinitatis potentiam, in qua ſe Iudaicus populus credere ſpopondit, digna laude prædicare neglexit. Hæc autem vnguento vnxit pedes meos. quia, dum Incarnationẽ eius gentilitas credidit, ſumma laude, eius etiam ima prædicauit.* Spernit ſuperbia Diuinitatis caput, humanitatis pedes amplectitur humilitas: & faſtuoſa Deitatis neglectio, affectuoſa humanitatis corrigitur confeſſione: ſic halitus fœtidus Phariſæi, oleum capiti denegantis; vnguenti humiliter pedibus infuſi fugatur euaporatione, ne Chriſtus ab impio conuiuio fugaretur.

Magdalena ... lium — Luc. 7. — Gregor.

1357. Facit pulchrè ad rem noſtram vox illa Deiparæ, quæ pretioſiſſimam ſuam humilitatem (qua Verbum è paterno ſinu traxit in parthenicum) oſtenſura; in hæc erupit: *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.* Cant. 1. num. 12. Suppono enim cum Patribus, vt noſti, in nardo iſta, appoſitè ſignificari humilitatem. Illud ergo expendendum, cur ad maiorem ſui abiectionem, humillima aliàs Virgo, herbam aliam viliorem, in comparationem nõ aſſumpſerit? Cur odoratiſſimam nardum, & inter aromaticas ſegetes pretioſiſſimam vſurparit? Neceſſariò humilitas odorata fuit apponenda, quæ in ſuperbiæ fœtidiſſimæ antidotum parabatur. Requirebatur illa fragrans Deo attrahendo; quem iſta in protoparentibus fœtens, ab humano commercio exterminarat. Acutè Rupertus ibi, ex ore Virginis: *Quid enim? Cùm eſſet in ſinu, vel in corde Patris, de illis altiſsimis ſuis reſpexit humilitatem meam; hoc eſt, quod dico: Dum eſſet Rex, &c. Dum ita eſſet, nardus mea dedit odorem ſuum: & hoc odore delectatus, deſcendit in vterum meum. Olim in Eua, malo ſuperbiæ odore offenſus, & ob hoc, ab humano genere auerſus fuerat: nunc autem delectatus bono odore, nardo humilitatis meæ ſic ad genus humanum conuerſus eſt.* Imbue ergo Mariam Euæ, imò Adami ſuperbia fœtente: nardum eius conſpurca primæuo rebellionis næuo: & cum illis potiùs deſpectam de communi faſtidio, quàm ad commune remedium fateberis reſpectam.

Cant. 1. — *Maria Antitum.* — Rupert.

1358. Aggreditur Chriſtus Dæmones in ſepulcris commorantes: ad quem tunc illi: *Quid nobis, & tibi, Ieſu, Fili Dei?* Matth. 8. num. 29. Certè nihil commune, aut moris, aut amoris: multùm tamen conueniens, inter puniendos reos, & puniturum Iudicem reperitur. Quid ergo congreſſum, tanquàm nouum, demirantur? Quia, licèt pœnas meritò ſibi infligendas faterentur: tamen propinquitatem, & acceſſum, tanquàm aliquid ſingulare obſtupebant. Quaſi dicerent: Superbiâ noſtrâ è cælo deiecti, eadémque fœtentes, fœtentia ſepulcrorum colimus domicilia: quomodo ergo de ſolito ſuo more, fœtor iſte teterrimus te non arcet: ne hac etiam vel longiſsimus tranſires? Fouet aliquo modo hanc mentem Chryſol. ad hunc locum Serm. 16. *Hoc eſt dicere: Vita author, quid tibi cum mortuis? Habitator cœli, quid tibi cum ſepulcris? Odor Paradiſi, quid tibi cum fœtore? Quos de cœlo eieciſti, quos de Paradiſo excluſiſti, quibus nunc tollis vrbes, regiones habitabiles negas; permitte inhabitare nos vel ſepulcra.* Quaſi eſſet mirum, vt dum de ſuperbia, vt conſtat, fœtentes expelluntur, vnde & fœtidis immorantur monumentis; à Chriſto cæli odore adeantur, cui ſunt fœtores iſti abominatio. Sed, ô quantùm in hoc fœtore ſuperbię Chriſto eſſet commune cum Belial, ſi ab illa Matre carnem ſumeret, quæ aliquando ſuperbæ rebellionis ſepulcrum fœtores expirarat! Certè iam illud: *Quid mihi, & tibi, mulier?* iam non ad myſterium, ſed ad iudicium dici videretur. Si enim ex culpa veniali materna, vt vult D. Thomas, Beliali communicabat; quomodo de abominabili fœtore ſuperbiæ, immunis diceretur?

Matth. 8. — *Dæmon fœtens de ſuperbia.* — Chryſol.

Meritò proinde Salomon: *Abominatio Domini eſt, omnis arrogans.* Prou. 16. num. 5. Septuaginta in Sixtian. *Immundus apud Deum eſt, omnis ſublimis corde.* Vbi minùs, quàm par eſt, intelliges, ſi genericam peccati capias immunditiam: quis enim de eo vnquam dubitaret? Quæ ergo hæc immunda abominatio? Superbia, & arrogantia, inſtar fœtentis ſtercoris, antonomaſticè immunditia abominabilis appellatur. Quid enim alicubi immundius; quid putreſcenti ſtercore fœtidius? Grauiter D. Paulinus epiſt. 10. ad hunc locum de Deo: *Suſcitat de terra inopem, & de ſtercore erigit pauperem: & in ſtercora redigit ſuperbos: quia omnis, vt ſcriptum eſt, ſuperbus, immundus apud Deum.* In ſtercora ducitur fœtorem exhalaturus. Quidni ergo arceatur Deus à ſuperbo, ſi portatile redolet ſterquilinium? Aut, quomodo Maria ſingulariter à Patribus Deum traxiſſe di atur; ſi, quæ de culpa veniali etiam condonata, quoad Incarnationis myſterium Deum effugaret; quandoque ſterquilinij fœtores exhalaſſet? Et emphaticè apud vulgatum noſtrum, *arrogans*, appellatur *abominatio*: illud enim ferè dicimur abominari, quod viſu refugimus, ad cuius aut odorem, aut guſtum nauſeamus. Talis eſt apud Deum ſuperbus: ideò apud Iſaïam *mare feruens*, cap. 57. num. 20. appellatur. Sicut enim tetro limoſæ ſalſuginis odore prouocamur ad nauſeam: ſic Deus quodammodo, ad ſuperbiæ æſtuantis fœtores ſolet nauſeare. Hugo Card. ibi: *Nauſeam prouocat: quia abominatio Domini omnis illuſor.* Prou. 3. num. 32. Et maximè ſuperbus, addam ego: qui expreſsiùs, tanquàm mare feruens tumet fluctuans, neſcit niſi maritimas fæces, & fœtida ſtercora exhalare: dúmque inflatur, quæque abſcondit immunda, exhibere. Aptè igitur Mariæ mare gratioſum leui venialitatis flatu verberatum, incarnando Verbo nauſeam afferret; & tumentibus ſuperbæ originis fluctibus exæſtuans, tanquàm placidiſsimus Incarnationis portus prædicatur. Hàs in laudanda Maria ad populum phaleratas diuendant alij ratiunculas.

1359. — Prou. 16. — *Superbia antonomaſticè immunditia.* — Paulin. — *Et abominatio.* — Iſaiæ 57. — Hug. Card.

Hæc ſatis de ſuperbiæ fœtore Deum arcente; déque humilitatis ſuauitate eundem alliciente. Venio ad aliam tituli partem fuſiùs pertractandam, de oppugnantibus Dominum ſuperbis, ſed confringendis; déque humilibus eundem feliciſſimè expugnantibus. Clarebit inde apertiùs, Mariam nunquam ſuperba origine vitiatam, 1360.

Superbia oppugnat Deũ expugnanda.

ſemper humili innocentia præditam: quæ fauſtæ huic expugnationi aditum reſeruauit. Pie itaque violenta prorumpit humilitatis ſacræ robuſtior conditio: Deum oppugnat fortis, fortiſſima cælorum Principem expugnat: & ſuperata ſuperbia, pro præmio ipſummet aſſueſcit ſuperare. Huc tendebat vox illa Chriſti Domini: *Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.*

Matth. 5. August. *At humilitas Deum expugnat.*

Matth. 5. num. 3. de quo D. Auguſt. in Cat. *Superbi ergo appetant regna terrarum: ſed humilium eſt regnum cælorum.* Quaſi, quot armis ſuperbi terræ Principes, imperia ſua curant propagare; tot quidem ſpiritualibus, cælorum imperium humilis affectet: & quod maius eſt, illi appetant, nec ſemper comparent. Hic eo ipſo, quòd ſic pergit armatus, iam cælorum regnum ſub ſua miſſum poteſtate poſſit buccinare: ideò magis dicitur, *eſt*, quàm, erit: quaſi iam in præſenti ſit; nec ſolummodo in poſterum reſeruetur.

Sed latet in hoc loco pulchra alluſio, è prima
1361. beatitudine, ad primam totius creaturæ infelicitatem. Expendamus. Arripit arma ſuperbus Lucifer contra Deum; ſed expugnatur Apocal. 12. Incipit ergo Chriſtus beatitudines prædicans, peſtifero ſuperbiæ bello remedium adhibere. Et vnde? Ab ſpiritus, vt vides, humilitate. Quaſi dicat: Superbiæ armis cælum expugnare tentauit Lucifer: ſed facilè detruſus eſt. Delirauit in armorum electione: illæ arces, aut nunquam, aut ſola humilitate expugnantur. Fauet Bernardus ibi, Serm. 1. omn. Sanct. poſt multa de paupertatis humilitate ſic ſubiungens: *Si miſerrimus ille è cælo deiectus eſt, quoniam affectauit celſitudinem, altitudinem concupiuit, ſublimitatem præſumpſit; nonne conſequens eſt, beatos eſſe, qui ſponte in paupertatis humilitatem ſe ſe deponunt: & iuxta Domini promiſſionem, ipſorum eſt regnum cælorum, quod perdidit iſte? Attende, quàm ſapienter ordinauerit ſapientia, contra peccatum primum, remedium primum opponens.* Sic ſuperbia oppugnans deiicitur: quia ſola humilitas, cæleſtia nouit propugnacula expugnare. Vide nunc, an Maria, quæ vincendo, & vinciendo Verbo diuino, cælorum auguſto Principi, de quauis culpa veniali inepta haberetur, inde cælorum Regina coronanda; ſatis apta veniret, ſi ſuperbi protoparentis furorem à Lucifero deſumptum combibiſſet.

Apoc. 12.

Bernard. *Medicina Dei quàm apta.*

Huc alluſit Iacobus dicens: *Deus ſuperbis re-*
1362. *ſiſtit; humilibus autem dat gratiam.* cap. 4. num. 5. Nunquid non & aliis peccatoribus? Planè: non tamen tam apertè reſiſtens exhibetur. Quid ita? Quia cæteri, etſi bellum Deo inferre videantur; tamen latentes, & quodammodo fugientes norunt rebellare: vnus eſt ſuperbus, qui aperto Marte, in ſingulare certamen, in caueam manifeſtam Deum prouocat. Hugo Card. ibi: *Quare hoc dicitur magis de ſuperbia, quàm de aliis peccatis? Quia ſuperbus ſemper ſeipſum eleuat contra Deum,* &c. *Quod faciunt alij peccatores: ſed quaſi latent, & fugiunt.* Oppugnant itaque ſuperbi Deum ipſum, cælo bellum inferentes: quibus proinde Dominus, non tam vt Princeps pugnator, quàm vt propugnator, adſcribitur reſiſtens. Propulſat itaque illatum gratię ſuę bellum, nulla ſuperbientis animi vi expugnandus; quam tamen, dum dare dicitur humilibus, ſe quaſi pio expugnatam certamine profitetur. Nec abeſt ab hac mente vox, quæ in Originali habetur, *δίδωσι*: quod pariter ſignificat *dedo, trado*: ac ſi erga humiles, magis gratiarum *deditio*, quàm donatio intercedat. Latinis ſcribo, non barbaris. Pergo. Volunt autem alludere Iacobum ad illud Prou. 4. num. 34. *Ipſe deludet irriſores: & manſuetis dabit gratiam.* Hæſitant tamen, & alia loca congerunt, quibus etiam poſſet alludere Iacobus. Sed fruſtrà hæſitant. Recurrant ad Græca, quæ in Prouerbiis ipſiſſimam eiſdem verbis ſententiam proferunt, quæ in Iacobi, & in Petri epiſtolis circumferuntur. Non tamen abſque profundo myſterio Vulgatus noſter, locum Prouerb. ex Hebræo ſic vertit: quid enim aliud facit ſuperbus, quàm operam ludere, dum diuinæ armaturæ ictus impingit irritandos? aut quid aliud facit Deus, dum patienter hos ictus videtur ſuſtinere, quàm ſuperbos deludere, & incaſſum fatigatos delaſſare? Si ignaueſceret Maria, gratiarum gratiæ, id eſt, Maternitati obtinendæ, ſi leuicula labe pollueretur; tu videris, an aliquando ſuperbo faſtu rebellans, & omni humilitate exuta, Maternitatis ſpolium ſacroſanctum obtineret.

Iacobi 4. *Superbia impudentia.*

Hug. Card.

Prou. 4. *Superbia deluſa.*

Sunt optima ad rem præſentem verba illa 1363.
Chriſti: *A diebus Ioannis Baptiſtæ, vſque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Matth. 11. num. 12. Et cur maximè, ab huius æuo? Quia is fuit Ioannes, vt ab vtero ſanctificatus, perfectè protoparentis ſuperbam indolem exueret. Adam Diuinitati inhiat: Ioannes irrogatum ſibi Diuinitatis expulit faſtigium, quando prædicationis functus munere; *confeſſus eſt, & non negauit: & confeſſus eſt, quia non ſum ego Chriſtus.* Ioan. 1. num. 20. Quaſi fidelibus robuſta germanæ humilitatis arma porrigens, quibus Protoparente longè feliciores, cælum expugnare poſſent, & diripere: vt & ipſe, dum humilis id fatetur, cælum ſpoliat, alios comparticipando inſtituens triumpho. Viſus id voluiſſe Ambroſ. Serm. 15. vbi ita humilitate cælum deſcribit expugnatum, & Deum ſuperatum: *Cogimus regnum cælorum, & vim quodammodo facimus: vim, inquam, facimus Domino, non compellendo, ſed flendo: non prouocando iniuriis, ſed lacrymis exorando: non blaſphemando per ſuperbiam, ſed per humilitatem merendo. O beata violentia, quæ non indignatione percutitur; ſed miſericordia condonatur. Beata, inquam, violentia, quæ vim patienti bonitatem elicit, & vilitatem tribuit inferenti. Mala res admittitur, & de iniuria nemo cauſatur: vis admittitur, & religio propagatur.* Hoc à diebus Baptiſtæ, vt vides: quaſi diſcant iam Diſcipuli præliari, & vincere armis illis, quæ ſapientiſſimus Magiſter edocuerat. Cedo contrariis, ni in infinitum quodammodo perfectiùs, humilitatis diſciplinam poſuiſſe Mariam, quàm Ioannem, fateantur: at, ſi poſuit, vnde id, niſi quia iſte in vtero à ſuperbia paterna plenè mundatus; Maria verò in ipſa origine pleniùs præſeruata?

Matth. 11. *Baptiſta laus.*

Ioan. 1.

Ambroſ.

Geſſit quidem ſe optimū huius diſciplinæ pro- 1364.
feſſorem, notiſſimus ille euāgelicus Publicanus. Pergebat humilis ad templum cum ſuperbo Phariſæo: vterque oraturus, imò oppugnaturus Deum contendebat. Sortitur Phariſæus primas in certamine: mittit non tam verba ſupplicia, quàm impia iacula: ſed diuini pectoris clypeus, qui ſuperbis reſiſtit, deludit ictum. Accurrit ergo Publicanus: *A longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum leuare: ſed percutiebat pectus ſuum dicens:* Luc. 18.

Humilitas in terra cælum ſibi ſubiicit.

Deus,

Deus, propitius eſto mihi peccatori. Luc. 18. n. 13. Quid tunc? Expugnatur Deus, qui humili, non tam viſus dare gratiam, quàm dedere: non tam mittere dona, quam ſpolia miniſtrare. Attende: *Deſcendit in domum ſuam iuſtificatus.* num. 14. At, quomodo gratias è cælo retulit, qui oculos in cælum non leuauit? Quomodo, quod non viderat, ſpoliauit? Quia ad primam humilitatis vocem, cælum è propriis polis commotum, & quaſi proſtratum in terra, ſeſe illi tradidit diripiendum. Acutè D. Bernardus Serm. de quatuor modis orandi, vbi de humilibus obſecratoribus: *Credo ego de talibus dici poſſe: Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Vim faciebat regno cælorum Publicanus ille, qui, dum non audebat oculos ad cælum leuare, ipſum cælum ad ſe potuit inclinare.* Non attollebat oculos ad cælum de humilitate: & cælum inclinatum, ſe illi non ſolùm intuendum, ſed etiam ſpoliandum obiectabat. *Inclinauit*, inquit Dauid, *cælos, & deſcendit* Chriſtus in Mariam: deſcenſurus indecenter, inquit Angelicus Thomas, ſi Mater labe aliqua veniali vnquam fœdaretur. Decentiſſimè ergo ad ſuperbæ originis vitio fœdatam, cælis deſcenderet inclinatis: at ſciant iſti, etiam ad minores gratias, niſi humilitatis conceptâ piâ violentiâ non inclinari.

Bernard.

1365. Prodit è Chriſto virtus, & hæmorrhoïſſa curatur: ſiſtit ad tactum fimbriæ fluxus ſanguinis, flumine ſanitatis retardatus: tunc Chriſtus: *Quis me tetigit?* Luc. 8. num. 45. Verba quidem primo aſpectu, interrogationis cuiuſdam increpantis plena. Cauſam ſubdit altercantibus Diſcipulis: *Tetigit aliquis: nam ego noui virtutem de me exiſſe.* num. 46. Sed hem, mi Domine, ſi Saluator veniſti, quid, quòd ſalutem facias, ſcandeſcis? Certe non erat iſta ſcandeſcentia, non benigniſſimi Domini ira vera: ſed quædam iræ vmbra, qua dotibus humilitatis declarandis, ab inuito quodammodo, & ſuperato, raptam interim ſalutem ſignificabat. Quaſi humilitas fœminæ præ verecunda reuerentia in diuino conſpectu apparere non audentis, diuinam virtutem, tanquam debitum ſpolium, piiſſimâ violentiâ ad ſe traheret. Bernardus proximè citatus: *Simulo aliquid mulier illa egiſſe videtur, quæ profluuium ſanguinis habens, dum timeret ad Chriſtum accedere, fecit ab eo virtutem exire: furtim enim tetigit fimbriam, & curata eſt ab infirmitate. Vnde & indignantis quodammodo verbum videtur: Quis me tetigit? Et addit: Senſi à me exire virtutem.* Sed, ô indignationem omni miſericordia ſuauiorem! ex qua diſcimus piiſſimè ſuperatum, & ab humilitate victrici ſe Deum ſpoliatum proteſtari. Rapuit Maria non ſolùm ſalutem, ſed Saluatorem in Filium: non futura potis, ſi in re leuiſſima vnquam deliquiſſet: puto, quia innocentem humilitatem originis retinebat: quia nec Adamo rebellarat.

Luc. 8.

Gratia, humilitatis eſt ſpolium.

Bernard.

1366. Nec abſque latente emphaſi, vt videtur, hoc piæ fœminæ geſtum enarraturus Euangeliſta præmiſit: *Et contigit, dum iret, a turbis comprimebatur: & mulier quædam*, &c. num. 42. Ad viam enim, iter peragentibus latrones, & violenti ſolent occurrere: expertus id doceret homo ille Luc. 10. num. 30. qui ab Ieruſalem deſcendebat in Iericho. Latronem ergo violentum ſe exhibitura mulieris humilitas, Chriſtum è monte deſcendentem occupauit, & ſpoliauit. Accommoda huc verba Ambroſij ſuprà citati, ſic ſubiungentis: *Quiſquis enim violentior Chriſto fuerit, religioſior habebitur a Chriſto. Aggredimur ergo in itinere Dominum, ſiquidem ipſe eſt via; & more latronum, ſuis eum ſpoliare nitimur: cupimus illi auferre regnum, theſauros, & vitam. Sed ille tam diues, & largus eſt, vt non abnuat, non reſiſtat: & cùm omnia dederit, nihilominus omnia ipſe poſſideat: aggredimur, inquam, illum, non ferro, non fuſte, non ſaxo; ſed manſuetudine, bonis operibus, caſtitate.* Manſuetudo enim, quæ tota humilitatis conſiſtit firmamento, & tota eſt humilitas; in hoc pio certamine, primas victoriæ partes obtineat, neceſſe eſt.

Luc. 8. & 10.

Humilitatis [illegible]

Ambroſ.

Miſceamus obiter expreſſius iam aliquid de 1367.
Maria, quæ in hac pia humilitatis violentia, totum obtinuit principatum: ideò diuinus eius Panegyriſta Chriſtus ad illam: *Sicut turris Dauid, collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis.* Cant. 4. num. 4. de quo ibi Rupertus: *Putáſne, illa turris manufacta, de qua legitur: Cepitque Dauid Sion, hæc eſt ciuitas Dauid? Imò turris Dauid non manufacta fuit, cui tuum, ô dilecta, collum debeat aſſimulari: & hæc humilitas Dauid, &c. Filiæ Sion, ait Dominus apud Iſaiam, eleuatæ ſunt, atque ambulauerunt extento collo. Hæc fuit ſuperbia illarum: propterea expugnari petuerunt. Tuum autem collum nequaquam extentum fuit; ſed eſt ſicut turris Dauid, id eſt, ſicut humilitas Dauid, per quam ille coram Deo fortis, & contra homines ſtetit inexpugnabilis: ipſe enim quaſi tenerrimus ligni vermiculus, cùm eſſet Rex vnctus, dixit ad Saul: Quem perſequeris, Rex Iſraël? canem mortuum, & pulicem vnum.* Quaſi turris illa Dauid, vnde tot clypei, omnis armatura fortium, pendebant, eximia eius foret humilitas: quam longè ſuperans Maria, etiam coram Deo, imò & contra Deum piè fortis habita. Hinc iterum Chriſtus: *Collum tuum, ſicut turris eburnea.* Cant. 7. num. 4. de quo idem Rupertus iam ſuprà ad rem aliam perpenſus: *Quid eſt collum tuum, vel quale eſt collum tuum? Vtique non extentum, imò amabiliter demiſſum: & hæc eſt humilitas tua, fortitudo magna, fortitudo pulcherrima. Verè, ſicut turris eburnea, & aſpectu amabilis, & ſtatura ſit fortis. Cui fortis, cui amabilis? Deo fortis, Deo amabilis: Diabolo autem terribilis, & inacceſſibilis.* Itaque, quò magis Marianum collum humile deiicitur: eò altiùs in turrim Deo expugnando fortiſſimam erigitur. Quàm aptè ergo ad hominem ex doctrina D. Thomæ, imò & ex eiuſdem verbis conuincatur Rupertus, nemo non viderit. Maria non eſſet fortis Deo trahendo, ſi vel etiam leuiſſimè ſuperbiens timeret; quid, ſi tumida origine abruptiſſimè ſuperbiret? O turrim humilitatis Marianæ gratis inacceſſibilem Diabolo prædicatam: quam tamen in origine rebellantem toto ſuperbiæ pondere proſtrarat!

Humilitas Mariæ quàm robuſta.

Cant. 4.

Rupert.

Cant. 7.

Alludit autem in his verbis Rupertus ad ſimi- 1368.
les decertationes; licèt de perfectione inæquales, vbi etiam priſci aliqui Patriarchæ, iam in ſpiritu Chriſti doctrinam ebibentes, humilitatis armatura, de piiſſimo Deo piè triumpharunt. Talis fuit Iacob, ad quem proinde Deus: *Si contra Deum fortis fuiſti, quantò magis contra homines præualebis?* Gen. 32. n. 28. At, vnde fortis? Equidem ab humilitate: inde enim diuinum antagoniſtam

Humilitas Deum detriumphat.

Geneſ. 32.

niſtam expugnauit,vnde humilis,ad preces,& ad
Oſeæ 12. fletum ſe profudit. *Et inualuit*,inquit Oſeas cap.
12.num.4.*ad Angelum:& confortatus eſt:fleuit,&*
rogauit eum. Quaſi inde confortaretur, & inualeret,vnde ad humilitatem ſe proiecit. Ita Rupertus ſtatim adducendus.Occultior lucta,ſed æquè glorioſa illa Moyſis, qui Deum iam iam proteruas Tribus fulminaturum, tandiu non dimiſit fortis,donec iſte pius populo, pœnam remiſiſſet.
Num. 14. *Dimiſi*, inquit, *iuxta verbum tuum*. Numer. 14. num. 20. Quàm potens verbum, quod inſtans iam ſupplicium repreſſit;ſacrilegique populi retorſit pœnas iuſtas: arma tamen, ſicut ſuprà per Oſeam, ſic per Dauidem cognoſcenda nobis,curauit Deus:*Et dixit,vt diſperderet eos:ſi non Moyſes,electus eius, ſtetiſſet in confractione in conſpectu*
Pſal. 105. *eius*.Pſ.105.num.23. Emphatica ſententia: nihil ſtando ineptius, quàm quod confractum labitur: & tamen Moyſes tunc ſtat robuſtior eluctando Deo, quando ipſius conſpectui ſubditur confractior. Scilicet, quò magis de humili ſui æſtimatione contritus; quò magis reuerenti, apud iuſtas Domini iras, timore confractus: eò munitior; eò vincendo, & vinciendo Domino potentior. Nunc audiendus Rupertus loco poſteriori ſuprà citato, pergens ex ore Chriſti ad Mariam: *Quomodo ipſi Deo fortis? Quia,ſi contra Deum fortis fuiſti, ait ipſe ad patrem ſuum fidelem Iacob; quantò magis contra homines præualebis? Ad Moyſem autem:Cerno,inquit, quòd populus iſte duræ ceruicis ſit:dimitte me,vt iraſcatur furor meus contra eos; faciámque te in gentem magnam. Et non dimiſit eum:imò tandiu luctatus eſt, vt videns Deus,quod eum ſuperare non poſſet,diceret illi:Dimiſi iuxta verbum tuum. Quali fortitudine luctabatur iſte,vel ille? Profectò humilitate:ſicut de*
Rupert. *iſto Pſalmiſta dicit:Si non Moyſes electus eius ſtetiſſet in confractione;id eſt, in nimia mentis humilitate,in conſpectu eius. De illo autem Propheta Oſeas cùm dixiſſet:In fortitudine ſua directus eſt cum Angelo, & inualuit ad Angelum, & confortatus eſt, confeſtim fortitudinis eius exprimens modum ſubiunxit: Fleuit,& rogauit eum. Igitur,ô dilecta,collum tuum,quod eſt humilitas tua, turris eburnea, id eſt, fortiſſima, atque pulcherrima: quam reſpiciens Altiſſimus,dedit tibi gemellos iſtos dulces hinnulos, duo vbera hæc, virginitatem, & fœcunditatem.* Recolat nunc Lector haud maleuolus, an aptè hæc turris fortis comparandæ virgineæ Maternitati, in origine ſuperbiæ impetu diruta intelligatur; quæ leuiculo aliquo faſtu elata, tanto muneri inepta decantatur. Redeo ad alios.

1369. Sed,quid mirum, fideles ita fortes præualido ſacræ huius armaturę munimine exiſterent? Quid
Humilitatis vmbra victrix. mirum,contorta iam penè diuinæ vindictæ iacula retorquerent,lapſámque è cælo ſupremi furoris ſententiam retardarent? Si etiam infideles, neſcio qua humilitatis vmbra obarmati, cæleſtis iræ impetum propulſare, miſericordiæ cæleſtis gazas ſpoliare potuerunt? Audiuit fulminatam à Iona ſententiam Rex barbarus: & indi-
Ionæ 3. ctum è cælo bellum propulſaturus,*ſurrexit de ſolio ſuo,& abiecit veſtimentum ſuum, & indutus eſt ſacco*. cap.3. num.6. At vnde Princeps infidelis, impia gigantum olim cælum inuadentium progenies, ſic manſueſcit; vt turres in cælum non erigat; & cæleſte bellum, ſceleſtiſſimo armorum præſidio,licèt falſus, retundere non curaret? Erat, abſque dubio, prudens: vidit quàm malè parentum arma, olim aduersùs cælum præualuerint: quam turpiter arrogantia deiecta fuerit, cognouit. Arripit ergo è contra humilitatis arma, in quibus ſpem victoriæ certam non dubitat collocari. Grauiter D. Ambroſ. Serm 40. *Sapiens* Ambroſ.
Rex,qui ſciret,quemadmodum aduerſa ſibi ſuperare deberet: hoſtes enim virtute ſuperabat, Deum humilitate vincebat. Sapiens plane Rex, qui intelligeret, quibus armis vteretur pro temporis qualitate: cùm enim inſidiantur illi homines, apprehendit arma bellica: cùm iraſcitur ei Deus, corripit arma iuſtitiæ. Sic triumphauit Rex; & ſaccum in purpuram gloriæ, ſtratum cinereum in currum laureatum commutauit.Neſcit enim diuina potentia humilitatis robori herbam non porrigere. Vide autem obiter in his verbis Ambroſij,Ignatium noſtrum in vtraque militia,ad vnguem expreſſum.

Niniuitico Regi ſimilis fuit Achab Iſraëliticus. 1370.
Percipit diuinas minas,& auxilia belli comparat ab humilitate. Loricatur ſacco, accingitur *Idem probatur.*
ieiunio, 3.Reg. 21. num.27. & ſubditur ſtatim num. 28. *Et factus eſt ſermo Domini ad Eliam*
Thesbitem dicens: Nónne vidiſti humiliatum 3. Reg. 21.
Achab coram me? Quia igitur humiliatus eſt mei cauſa,non inducam malum in diebus eius. Accurrit itaque Dominus, interpellat Prophetam;& quodammodo honori ſuo, & verbi, de prænunciatis malis, fidei conſulens, ſuggerit in implementi obſtaculum,Regis humilitatem; tantùm expreſſiori voce non dicens: Quid miraris, expugner, & ſubſcriptam ſententiam expungam, ſi vibrat, quamuis fictam,Achab,humilitatis laruam? Ego verò,mi Elia, his armis neſcio non cedere.Quod quidem abſque dubio ſic foret,ſi Rex in illa humilitatis vmbra perduraret: vmbratilem enim fuiſſe humilitatem,fatetur D. Gregor.hom.10.in
Ezechiel. *Achab Rex iniquus, à Propheta repre-* Gregor.
henſus, cùm contra ſe diuinam ſententiam audiſſet, pertimuit, & magno mœrore deprehenſus eſt: ita vt *Pœnitentiæ encomium.*
Prophetæ ſuo Dominus diceret: Nónne vidiſti humiliatum Achab coram me? Quia igitur, &c. *In quibus Domini verbis penſandum eſt,quomodo & in electis ſuis mœror amaritudinis placeat, qui amittere timent Dominum: ſi ſic ei & reprobi pœnitentia placuit, qui timebat perdere præſens ſæculum: aut, quomodo ei grata ſit ſpontanea afflictio pro culpis, in eis,qui placent; ſi hæc ad tempus placuit in eis, qui diſplicebant.* Qui tamen mœror,& afflictio,vt vides, vim ſortiturus, & etiam in diſplicente placiturus, humilitatis cognomine decoratur.

An non igitur longè aptior Maria Deo vincendo,& carnis puræ retibus vinciendo,
ſi vſquam leuiſſimè fœdaretur; quàm
ſi totam humilitatem,per ſuperbæ originis,& rebellantis
naturæ maculas,
deturbaſſet?

* * *

§. II.

Impiorum ſuperbia perimitur infelicior, dum ſibi viſa fauſtior, ſupereminet.

1371. SECVNDVM pro anthologico titulo argumentum, ſic efformo. Superbia, dum magis ſibi viſa fauſtior, ſupereminet; tunc magis infelicior perimitur: ſed Maria quantumuis ſanctitate ſuperemineret, de quouis leuiculo næuo, quoad maternitatis titulos conſequendos, vtpote indecens, perimeretur: ergo à fortiori originali ſuperbia intumeſcens omninò aboleretur, quoad tantam dignitatem obtinendam: cùm hæc peremptio, & diuina execratio in vnam præcipuè ſuperbiam ſoleat deſæuire. Id, in quo tota eſt argumenti vis, iam fuſiùs confirmemus. Eſt ergo hæc innata ſuperbiæ miſera conditio, vt inde obruatur miſerior, vnde irruit inſolentior. Hinc Iſaïas: *Impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt: & redundabunt fluctus eius, in conculcationem, & lutum.* cap. 57. num. 20. Nihil tumido mari ſimilius, quam tumens animus. Sed, cur non tam inquietans dicitur, quàm non quieſcens? Nunquam tumidius mare, quam dum æſtuans feruet: aquarum montes deuoluens, rupices montes ferit: & inter incondita ſæuientis fragoris verba, verbera infligit littoribus: ſpumarum ſaliua aſtris inſiliens. Heu ſtultum! quò fertur violentiùs, eò feritur ſæuiùs: & vndis, quibus laceſſit, flagellatur. Procopius ad hunc locum: *Fluctuationem patiuntur, maris inſtar, ſeipſos vleiſcentes: quòd, quos fluctus ad littora trudit, aſſiduè parit quidem; ſed eorundem reflexionem, rurſum pari cogitur, non aliter ac iſti.* Meritò igitur non tam dicitur inquietans alios impia ſuperbia, quàm ipſa non quieſcens: quò enim intumeſcit ſæuior, læuit dirior; eò neceſſe eſt, abiectior opprimatur.

Superbia dũ magis ſupereminet, perimitur.

Iſaiæ 57.

Superbia ſe ipſam verberat.

Procop.

1372. Sed grauiora ſunt, quæ ſubiunxit Propheta: *Redundat fluctus eius, in conculcationem, & lutum.* Neque enim ſolùm verbere refluctuantis æſtus, ſpumas reſorbentis, tumor iſte infamatur: verùm etiam luto infæcatur. Gloriam de tumore ſperabat mare, rupéſque, & littora ſalſo vomitu offuſcare: aſt quam fallitur! littoris immunda vertit, rupes abluit, & putorem, quem aliis facere præſumebat, congeſto in ſe ſtercore reſorbet. Hugo Card. ibi de his: *Sicut enim fluctus maris percutiunt ſtabilitatem littoris, & in ſe reflectuntur: ſic perſecutio malorum percutit Sanctos, qui ſunt quaſi in toto littore, ſed non læduntur: & in ſe, ipſum mare reflectunt, & lutum trahunt. Mali enim ex perſecutionibus ſuis inundantur; ſed iuſti abluuntur.* En feruor maris, en ſuperbi tumor: dum magis de triumphato littore, de afflicto iuſto præſumit coronari: abiectiùs, & viliùs conſpurcatur, conculcatos fluctus reſorbens lutulentos, dum, qui humiliter patitur, ablutior, & comptior perſeuerat. Penè eadem metaphora vſus Salomon: *Quaſi tempeſtas tranſiens, non erit impius: iuſtus autem, quaſi fundamentum ſempiternum.* Prou. 10. n. 25. Glomerantur nubes, obducunt retra cælum caligine: nunc fulmina, nunc flumina iaculantur: & dum ſuperbæ terram præſumunt commouendam, ſuis ipſis impendiis euaneſcunt. Sic & tumens ſuperbia, impie procelloſa, conſtanter perſiſtente iuſto, in quem tonabat, miſere ſibi ipſi, tunc maximè ruinam machinatur. Quid ergo Marianum mare ſic olim æſtuans amaretur?

Et conſpurcat.

Hug Card.

Prou. 10.

1373. Hoc eſt, quod in libro Iobi, aduerſùs impium prophetatur: *Deuoret pulchritudinem cutis eius, & conſumat brachia illius primogenita mors.* cap. 18. num. 13. Tota miſeri gloria, velut apparens, & phantaſtica pulchritudo, in cute, & forinſecùs radiabat: nihil ſolidum, nihil ab interiori ſecurum reſplendebat. Sed, cur vana iſta pulchritudo, imò pulchra vanitas, non cuiuis, ſed primogenitæ cuidam morti obtruditur deuoranda? Quia, cùm peccatum mortis titulo meritò inſigniatur; quæ alia erit mors primogenita, quàm ſuperbiæ vitium, quod ab origine transfuſum, omnium peccatorum radicem apparauit? Non aliunde ergo gloria, quàm iſthinc iugulanda: quia ſuperbus inde perimitur infelicior, vnde gloriotior ſupereminet. D. Gregor. ad hunc locum: *Si peccatum mors, non incongruè primogenita mors, ſuperbia valet intelligi: quia ſcriptum eſt: Initium omnis peccati, ſuperbia. Pulchritudinem igitur cutis eius, & brachia illius primogenita mors deuorat: quia iniqui gloriam, vel operationem ſuperbia ſupplantat.* Maria igitur, quæ etiam veniali, & vitali, vt ſic dixerim, culpa Maternitatis gloriam videret deuoratam; ſi fœdatæ origini, id eſt, vitiorum radici, primogenitæque morti ſuperbiæ ſubdatur, quomodo firmam Maternitatis gloriam conſeruaret?

Iob 18.

Superbia mors primogenita.

Gregor.

1374. Et quidem oculatiſſimè ſuperbiæ, titularem mortis primogenituram adſcripſit Gregorius: quia ab ipſa morte, tanquàm à matre, prædictam miſeriam quaſi hæreditariam, viſa trahere ſuperbia. Superbiens mors à protoparente inducta vniuerſum humanum genus deuaſtabat: tunc inſolentior facta ipſum Deum vitæ authorem, quem exaltanda humilitas Cruci affixerat, præſumit detriumphare: ſed in hoc maximo ſuæ gloriæ negotio miſerè triumphanda debellatur. Aptè Chryſologus alibi latiùs inculcatus: *Quis poterat ſubuenire occiſo, niſi Chriſtus, qui vitam reparauit occiſus? Qui talionem morti reddidit, per mortem, mortem peremit? atque eam prodidit contumacem, quæ incubare iuſſa pœnis reorum, attentare auſa eſt ipſum Iudicem, inuadere ipſum innocentiæ præſumpſit authorem.* Nunquam magis mors tumuit ad ictum; ſed nunquam inualidum experta, magis timuit. Vah, mors ſuperbiens, quæ dum in authorem vitæ tela iacis, iaces tuiſmetipſis telis controcidata: te etiam ſuperba contumacia dum extulit, deturbauit. Longè à Matre vitæ (ſic paſſim vocatur Deipara) hæc labes, ne à deſtinata gloria deturbaretur.

Mors à Christo mortua.

Chryſol.

1375. Ardet Achab malignantis febris incendio, exæſtuat auaritia: vineam petit tanquàm recreandus frigida, nec impetrat: tunc addit Textus: *Et proiiciens ſe in lectulum ſuum, auertit faciem ſuam ad parietem, & non comedit panem.* 3. Reg. 21. num. 4. En miſer torquetur ſæuiſſimè, quia alienam poſſeſſionem non extorquet. Itáne? Vineola pauperculi ſatis erat, vt tantum Regem, & illum opulentiſſimum inedia mortali condemnaret? Non crederem. Auaritiæ facibus abſque dubio, ſeueriora incendia addiderat ſuperbia. Veneiat

Rex ſuperbus perit.

3. Reg. 21.

ad

ad ſummum tumoris infauſtus iſte: putabat decreta ſua, inſtar oraculi, colenda: & abſoluto ſuo dominio nihil denegandum. Si ergo in tam abruptum aſcenderat ſuperbia, quid illi iam ſupereſſet, niſi præcipitium: Ambr. lib. de Nab. cap. 4. poſt alia: *Aut certè non manducauit panem ſuum, volens ſe morte multare, quod ei aliquid negaretur.* Quia ſe perdat, neceſſe eſt, quando ſublimius ſibi prehendit culmen: & mors in genere culpæ primogenita, in genere pœnæ mortem adeat; quæ etiam, vt vidiſti, ſuperbiens iugulatur. Fac Mariam non leui, ſed grauiſſimo ſuperbiæ originalis feruore æſtuantem; & obiter e deſtinato regno deturbabis.

Ambroſ.

1376. Amœniſſima eſt in hanc rem Dauidica comparatio: pòſtquàm enim Propheta ſuperbientes ceruices ſeruitutis iugo confringendas teſtatur, ſic ſubiungit: *Fiant, ſicut fœnum tectorum, quod, priuſquam euellatur, exaruit:* Pſ. 128. n. 6. Et cur non ſicut campi fœnum, quod faciliùs, aut prætereuntis manu euellitur, aut proterentis pede conculcatur? Quia campeſtre fœnum, ruralis herba, ni euellatur, ni conculcetur, combibito humore viuit aliquandiu: tectorum herbæ, etiam lædente nemine, de ipſa loci celſitudine citiſſimè cótabeſcunt. Vidiſti paſſim hyberno humore tecta, & ſolaria herbas parturientia: gaudent miſellæ ibi radices agere, quò proceriſſimæ arbores vix improbè cacumina erigerent: herbidæ pompæ ſpernunt ſocietatem: & ipſis ſibi videntur cedris imperare. Heu herbæ fatuæ! heu fœnum ſtulteſcens! quantò ad virorem tutiùs, ſecuriùs ad amœnitatem humiliori rure naſceremini? Præterit breuiſſimè tectorum humor, & ſubitò areſcitis. Eleganter ibi D. Auguſt. *Fœnum tectorum, herba eſt, quæ naſcitur in tectis, in ſolario integulato: in alto videtur, & radicem non habet. Quantò meliùs humiliùs naſceretur, & latiùs vireſceret? Modo naſcitur altiùs ad celeriorem ariditatem: nondum euulſum eſt, & aruit.* Ipſa itaque loci affectata ſublimitas ſuperbos conſumit: & ridiculas pomposi throni radiculas manifeſtat. At Maria in Sion firmata, & in electis eius mittens radices; indecenter ſterili, & fraudaturo virorem, ſuperbiæ ſolo plantata exiſtimatur, cuius Maternitatis decor, etiam à longè minùs infeliciori plantario exſiccaretur.

Pſal. 128.
Superbi gloria cur citò areſcat.

Auguſt.

1377. Obſcura, ſed æquè pulchra in hanc rem, illa eiuſdem Vatis Pſalmo 72. qui totus in ſuperbos obarmatur: *Veruntamen propter dolos poſuiſti eis: deiecisti eos, dum alleuarentur* num. 18. Quid enim eſt, *propter dolos poſuiſti eis?* Sequor nonnullos è noſtris, qui τὸ *propter*, Latiniſſimè explicant, *iuxta dolos, prope dolos*; id eſt, iuxta laqueos, foueas, decipulas, & cuniculos ſuperbis poſuit. Ecquid illis poſuit? Id graui apoſiopeſi, ni fallor, reticuit Propheta, (vnde obiter Lorini obiectionem, contra hunc dicendi modum, diſſolues,) vt nihil infelicitatis ſit, quòd iuxta hos doloſos laqueos, ſuperbis apparatum non intelligatur in pœnam: quibus enim doloſioribus laqueis ad miſeriam poterant incidere, quàm dum ſic permittuntur falli, vt ipſam, quam putant, celſitudinem, ruinam experiantur: & dum alleuari niſi, eo ipſo miſerrimè deiiciantur? Sic vltima verba explicat Auguſt. lib. 14. de Ciuit. cap. 13. *Elatio, quæ in vitio eſt, eo ipſo, quò reſpuit ſubiectionem, cadit ab illo, quo non eſt quidquam ſuperius, & ex hoc erit infe-*

Pſal. 72.
Superbia tūc de medio tollitur, dum attollitur.

Lorin.

Auguſt.

rior. Et fit, quod ſcriptum eſt: Deiecisti eos, dum extollerentur. Non enim ait: Cum elati fuiſſent, vt prius extollerentur, & poſtea deiicerentur: ſed cum extollerentur, tunc deiecti ſunt: ipſum quippe extolli, iam deiici eſt. Optima gnome: ipſa ſe perimit ſuperbia, cùm præeminet: de medio tollitur, dum altior attollitur. Id ab eodem Vate, exemplo fumi alibi explicaui, qui eo ipſo faciliot euaneſcit, quò pompoſior in aerem eleuatur: ipſemet eiuſdem aſcenſus, defectus recognoſcitur.

1378. Sed videtur parenti Pſalti obſtare ſapiens filius Prou. 16. num. 18. ſic ſcribens: *Contritionem præcedit ſuperbia: & ante ruinam exaltatur ſpiritus.* Si enim ipſummet *alleuari*, iam eſſe *deiici* voluit Dauid: vt eo ipſo, quò eleuabatur, ruere etiam impius videretur; cur Salomon eodem ſpiritu, non identicam, ſed præcedentem ruinæ facit exaltationem? Certe, quia exaltatio cordis, licet videatur exteriorem præcedere ruinam: tamen vna, eadémque eſt cũ interiori ruina, qua exaltatum cor, iam Deo vile, abiectum, & coæquatum ſolo recognoſcitur. Conſentit ergo de interiori ruina patri, filius. Benè ibidem idem Auguſt. *Illa prorſus ruina, quæ fit in occulto, præcedit ruinam, quæ fit in manifeſto: dum illa ruina eſſe non putatur.* Itaque interna illa ipſa exaltatio, occulta eſt ruina, qua dum quiſquis ſe erigit, deturbatur. Aptiſſima comparatione illuſtrat hanc materiam Chryſoſtomus hom. 20. ad finem, in cap. 11. Epiſt. ad Rom. locutus de ſuperbis: *Quam ergo ſimilitudinem reperiemus, quæ conueniat illis? Mihi videntur accenſa ſtupa ſimiles eſſe: nam & illa poſt incendium, tumidum quid eſſe, & neſcio quid præcipuè immutata videtur: modicum verò paſſa contactum, totum amiſit, omni cinere vilior apparens. Tales ſunt & illorum animi: nam & illorum inanem inflationem, ſi facilis quidam contactus apprehendit, humiliare, deiiceréque poteſt.* Itaque ſuperbientis inflatio, ſtupæ eſt inflammatio. Inſcia illa lucem appetit, vt oppetat: dum magis lucet, cineres ſe luget, ad leuiſſimum tactum diſpergendos. Penè ergo infauſto ſuperbæ originis incendio correptam: & quæ de quouis veniali ventilamine, Matris non indeptura titulos diſpergeretur; idoneam in cineres aliquando redactam, & ab ipſo tumore ruentem, tantæ gloriæ miniſterio exiſtimato.

Prou. 16.
Interna exaltatio, occulta eſt ruina.

Superbi gloria lumen ſtupa.

Chryſoſt.

§. III.

Humilitatis terra, vnica eſt imperij aurifodina

1379. COHÆRET dictis prærogatiua illa eximia, per quam prædictæ ſuperborum miſeriæ, ex diametro humilitatis felicitas opponitur. Ipſa ſuperbiæ elatio, vt vidiſti, deiectionis, & deturbati throni omen eſt certiſſimum: e contra humilitatis deiectio, iam fauſtiſſimum imperium prænunciat: imò iam ipſa Imperatrix eſt: vtpote, in qua, corona iam delitet, vt metallum in fodinis: ſola quippe humilitatis terra, certiſſima eſt regnorum aurifodina. Quomodo ergo ab originis ſuperba indole, Maria in

Humilitas imperij aurifodina, latè.

tantum

tantum regnum eucheretur? Quomodo potiùs ab
innocentiſſima humilitate euectam non creda-
mus? Si culpâ quauis leuiſſima regno ineptiret;
quid ab illa culpa peſſima pateretur, quæ tota re-
bellans innata indole, humilitati opponitur, per
quam intactam, id regni comparandum? Deſcri-
bebat Eccleſiaſticus illum, quem Deus euehit, &
ſic ſubiungit: *Oculus Dei reſpexit illum in bonum:*
Eccli.11. *& erexit eum ab humilitate ipſius: & exaltauit ca-*
put eius: & mirati ſunt in eo multi, & honorauerunt
Deum. cap. 11. n. 3. Cur expreſsè reſpicere dicitur,
vt exaltet; qui inconniuenti obtutu, omnia reſpi-
ciens erat ſupponēdus? Latet ratio, ni fallor, haud
incongrua. Sicut enim aurifodinarū cognitores,
in latiſſimo campo, aut vaſto monte, immotis pal-
pebris, & oculis attentiſſimis huc, ac illuc re-
ſpiciunt, donec aperiendæ aurifodinæ ſigna aucu-
pentur: ſic viſus Deus dignos honoris, & imperij
viros eruturus, attētiùs præ ſolito reſpicere, donec
humilitatem, imperij reperiat aurifodinam. Ideò
fortè nonnulla Græca exēplaria apud Sixt. addūt,
Nazian. *θεωρήσαντες*, id eſt, *multi qui conſiderauerunt, hono-*
rauerunt Deum. Iſti enim humanis iam oculis hu-
miles conſiderarant: nec in illis ſignum aliquod
eruēdi imperij deprehēdunt: vnde & meritò Deū
laudant; quia acutiori obtutu aurifodinam ditiſſi-
mam repetiit: & inde nouit regna exercere, vbi illi
abiectiſſima ſeruitia cōputabant. Sic enim euenit,
vt in eo ipſo loco, quē millies, ac millies conſide-
rauimus, & inſpeximus, & tandē vt inutilem de-
ſpeximus, ibi fodinarum magiſtri, aurū occultum
ſubodorentur. Hunc verò locum non de vili con-
ditionis ſtatu, ſed ipſa humilitatis virtute capien-
dum, voluit D. Anth. de Padua D. m. 3. Quadrag.
Eſt humilis, ſicut quidam vermis, qui dicitur menſu-
Anth Pad. *rans terram, qui contrahit ſe, vt magis ſe extendat. Sic*
humilis ſe contrahit, & humiliat, vt fortiùs ad ca-
pienda bona cæleſtia ſe extendat, de quo Eccleſiaſti-
cus: Erexit eum ab humilitate ipſius, &c.

1380. Ipſo titulo, *alleluia*, Pſalmi centeſimi decimi
ſecundi argumentum, clariſſime Pſaltes ſceptri-
Pſal.112. ger declarauit: ibi ergo poſtquàm omnes à Solis
Per humilitatem regnū reſtituitur. ortu, vſque ad occaſum diuinis laudibus inuitat;
iam cauſam iuſtam proponit tanti encomij po-
ſtulandi: *Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in al-*
tis habitat, & humilia reſpicit in cælo, & in terra?
Sed hæccine vna, aut ſaltem præcipua cauſa Dei
commendandi, ſeu eiuſdē potentiam, ſeu ſcientiā
conſideres? Nonne in pluribus operibus Deus il-
luſtrior exhibetur, quàm in hoc, quòd humiles
aſpiciat? Sed pende, quid ſtatim ſubdat: *Suſcitans*
à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperē: vt col-
locet eum cum principibus, cū principibus populi ſui.
n. 5. 6. 7. Certè apud nos, hinc maximè diuina, ſiue
potentia, ſiue ſcientia relucet; inde maximè, vt
paulò antè dixi, Deū laudibus honoramus, quòd
vnus nouerit in humilitatis fodina, humanis ocu-
lis abiectiſſima, aurum pretioſiſſimum, & glorio-
Lyran. ſiſſima imperia intueri. Lege ibi Lyranum, qui ſic
concludit: *Hoc patet in Manaſſe, Rege Iuda, qui*
propter ſuperbiam ſuam, de regno ſuo fuit deiectus à
Deo: & ab inimicis ſuis, in carcere fœtido recluſus, &
fame afflictus: & propter humilitatem ſuam, vnde à
Deo fuit reuelatus, & in regnum reſtitutus. 2. *Paral.*
33. Quaſi non poſſet regnum ſuperbo Regi ſta-
biliri, niſi ab ſtabuli ſtercore, niſi ab humilitatis
puluere foderetur. Sic paterna hæreditas Manaſſi
non hæreret, niſi ille humili abiectioni adhære-

Pintus de Concept. B. M. V.

ret, & ius ſuum indidem ſolidum confirmaret.
Hoc noſſe, omniſcientiam; hoc exequi, omnipo-
tentiam requirit.

Hinc iam verba Deiparæ ad cognatā attentiùs 1381.
trutinanda: *Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ ecce*
enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. *Maria humilitate regnatrix.*
Quia fecit mihi magna, qui potens eſt. Luc. 1. n. 48.
Putant vt plurimùm Interpretes, Mariam naturæ
vilioris abiectā conditionē, non glorioſam gene-
roſæ humilitatis virtutem, hic protuliſſe: eò vel
maximè, quòd humilis de gratia animus, neſcio
quomodo frequenter ſibi ipſi occulitur, vt nulla-
tenus ſe humilē recognoſcat. At, quāuis id paſſim
eueniat, nō ita in Maria putauerim eueniſſe. Chri-
ſtus ſe humilē ſanctè, & corde mitē prædicauit, &
agnouit: & hoc Matri conceſſit priuilegiū, vt hu-
militatem ſuam, abſque tumoris periculo agnoſ-
ceret: & qui optimè nouit *magna* ſibi facta eſſe à
Deo, etiā magnorum principium ſibi inditum, &
factū à Deo penetrauit. Nunc iā apparet ſenten-
tia huius loci. Cupiebat Orbis Magiſtra edocere,
vnde ad regnū fideles ſe norint euchendos: & ſu-
premi ſui regni fodinam, in exemplar collocauit.
Quaſi dicat: Aurifodinas alias Regibus aſſumen-
di aptiores Deus non inuenit, quam humilitatē:
vt enim ſterilioribus terris materialis Sol enutriē-
do auro influit: ſic Sol diuinus, nudo, & nihil ſibi
arroganti ſpiritui, coronas influit, regna ſuppedi-
tat. Hic ergo Sol iuſtitiæ, gratiarū ſuarū radiis, non
meis meritis, humillimū mihi indidit ſpiritū: vn-
de nunc creaturarum Reginam omnium genera-
tionum laudibus beatā prædicandā aſſumpturus,
humilitatis à ſe præmiſſæ reſpexit aurifodinam.
Prætereo alios Patres antiquiores, qui hūc locū de
humilitatis virtute explicarunt. Do antiquiſſimū
Orig. ibi in Cat. *Quia humile, atque deiectum, quæ*
Dei Filium geſtabat in vtero? Sed conſidera, quoniā Origen.
humilitas in Scripturis, vna de virtutibus prædica-
tur, quæ à Philoſophis modeſtia dicitur: ſed & nos eā
poſſumus appellare quodā circuitu, cùm aliquis non
eſt inflatus, ſed ipſe ſe deiecit. Iuſti itaque ad regnū,
de humilitatis ſpiritu erigūtur: Maria ad ſuprem ū
regni gradū, incōparabiliter cæteris euehenda, in-
comparabilem cæteris humilitatē requirebat. Si
ergo quauis vena leuiſſimè degeneri, hæc fodina
ſic interpolata crederetur, & corrupta, vt mater-
nitatis coronam auerteret, thronum impedi-
ret; putas, decenter origine tumidiſſima huic
regno comparando ſuperbiret?

Firmantur iſta verbis illis Chriſti ad Diſcipu- 1382.
los: *Nolite timere, puſillus grex: quia complacuit*
Patri dare vobis regnum. Luc. 12. n. 32. Vbi benè *Luc 12.*
Chryſol. Serm. 23. *Promiſſionem regni ſine timo-* *Humilitatē vnt, ubi monſtroſa corona.*
re ſeruilis ſtatus audire non ſufficit: quia qui liber-
tate vix dignus eſt, capere non valet inſulas princi-
patus. Dominus ergo ſeruorum mentes tali voce con-
firmat, ne eos repentinus promiſſi regni proſterrat
auditus. Sed, ſi ad promiſſum regnum ſeruitus
paueſcit, quomodo his ipſis verbis regnū pollicē-
tibus confirmatur? Cur præcipit, ne timeant, qui
ſtatim ingentē timoris proſternantis cauſā incul-
cat? Pende id, quod immiſcet: *Puſillus grex*. Id eſt à
me pridē humilitatis prouectus prerogatiua. Quaſi
dicat: Timeant ſerui regnū promiſſum, tanquā ali-
quid monſtroſū, atque diſſonū, qui adhuc in ſerui-
tutis vinculis rebellant: vos autē vobis puſilli, &
humiles ſpiritu, quid timeatis regni nouitatem?
Nōne agnata humilitati corona? Nōne pro ſolito,

ex hac vna aurifodina, quam in vobis collocaui, imperium vobis legitime ſuboritur? Fauet idem Chryſol. initio prædicti Sermonis, ad hæc verba: *Acquiſiuit humilitas, ſuperbia quod amiſit: & grex puſillus, ac mitis, totas & varias odomuit propria māſuetudine feritates.* Quid ergo timeant, tāquàm monſtroſum, regnum, quod dum legitimè diremptum protoparentum ſuperbia: ſic legitimè præbita humilitate per Chriſtum comparatur. Idem ſe aperit Chryſol. iterum in eundem locum Serm. 25. *Si regni, quod promittis puſillis, deſideres noſſe qualitatē, ipſe aperit ſe dicendo: Sinite paruulos venire ad me: talium eſt enim regnum cœlorum. Eſſe in cœlo, mirum eſt: in cœlo viuere, eſt maieſtatis: iam regnare in cœlo, quanti ſit, ſenſus deſinit æſtimare mortalis: & tamen, homo, quod æſtimare non potes, percepiſti.* Percipit quidem regnum, qui ſe paruulum percipit: qui dum humilitatis ſuæ puluere ſe condit, iam leges videtur regni ſui condere; ſeque ipſum ad imperij condire excellentiam. Vt ergo Diſcipulis reuelatur præconceſſa humilitas, vt regni ſe iam ſentiant capaces: ſic à fortiori Deiparæ, è præconceſſa, & præmonſtrata ſibi humilitate, regni ſui tenorem proponit imitandum. Si ergo monſtroſa illi corona Reginæ Matris, ob veniale crimen etiam condonatum; quid, ſi ſuperbæ originis ſeruitute dæmoniaca olim rebellaſſet?

Chryſol.

1383. Nec tamen ex eo, quòd Maria inditam ſibi à Deo reuerenter agnoſceret humilitatem; propterea deſinebat (inſtar Filij) ſe vermem, & nō hominē, & populi abiectionē reputare: imò potiùs, quò in omnibus à Deo acceptis erat perſpicacior; eò ſe, è ſe ipſa magis vermē viliſſimum agnoſcebat: vnde hinc maximè, tanquàm vermis ille, quem inteſtinum terræ dixit Anthonius, de contractione ad regnum extendebatur. Aſcendebat Maria, iam regio diuinæ maternitatis faſtigio euecta, Orbi ſtupenda, Angelis admiranda: ad quam tunc Chriſtus apud Salomonem Cant. 3, num. 6. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij.* Ecquot alia ſunt longè pulchriora, quibus creſcens, & aſcendens iſte virtutum cumulus pulcherrimus, poſſet comparari? Certè multa. Cur ergo cùm maximè ad regnum aſcendens exprimitur, ſoli odorato fumo, & pigmentario pulueri comparatur? Vt verba amantis Filij expreſſa, occulta dilectæ Matris; iudicia nobis reuelarent. Habebat ſe Maria de humilitate, vili quouis fumo tenuiorem; abiecto quouis puluere deſpicabiliorem: ideò Chriſtus illam fumum, ſed odoratum; puluerem, ſed pigmentarium appellauit. Quaſi ex hac humilitate præcipuè ad regnum aſcendiſſet. Oro Lectorem, ne percurrere oculis grauetur, quæ pertra, licèt pluſcula, ex Ruperto ibi ad Deiparam, tranſcribere non grauabor: *Quid enim fumus eſt, & quid eſt puluis, niſi ſpiritus lacrymoſus, & conſcientia valdè humilis? Et quidem ſua æſtimatione vera humilitas, eſt fumus innoxius, quaſi cremij, ſiue torris obuſti: & puluis terra ſine aqua, & ſitientis: iuxta illud: Quia defecerunt, ſicut fumus, dies mei; & oſſa mea ſicut cremium aruerunt. Et Abraham dixit: Loquar ad Dominum meum, cùm ſim puluis, & cinis. Sed non ita æſtimatione Dei. Aliter, & meliùs, ille te diſcernit. Tu dicis: Puluis ſum terra, qualem ventus diſpergit, aura tollit: & ille dicit: Non, ſed puluis pigmentarius, ſeu puluis pigmentarij, puluis myrrhæ, & thuris, qualem Pigmentarius Spiritus Sanctus conficit ex optimo thure, quod eſt ſuauitas mentis; & ex myrrha probatiſſima, quod eſt mortificatio, ſiue incorruptio carnis. Tu dicis: Fumus ſum teter coram diuinis oculis, qualis de camino, ſiue de fumario deſiccanti aſcendit, aſcendens deficit: & ille dicit. Non: ſed fumus ex aromatibus myrrhæ, & thuris, qualem decet aſcendere de aureo thuribulo, ante altare aureum; vſque ad oculos, & olfactum Domini.* Meritò itaque, quæ in puluere vili, & fumea inanitate humillimè ſe putabat collocatam; indidem ad coronam deſcribitur aſcendens. Quæ igitur ſub venialitatis culpæ fumo diſplicueret; omninò tanto regno veniret indecens, ſi ſuperbiæ fumos, & peſtilentes halitus ab origine combuſta olim exhalaſſet.

Humilitas fumus, ſed aromaticus: puluis, ſed pigmentarius.

Cant. 3.

Rupert.

Hinc fit, vt Chriſtus Dominus, Beatitudinum ſuarum baſim poſuerit humilitatem: & eidem ſtatim regnum aſſignauerit: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Matth. 5. n. 13. de quo D. Greg. Nicænus lib. 6. de Beatit. *Videtur mihi ſermo, paupertatem, & inopiam ſpiritus nominare, voluntariam animi humilitatem.* Penſanda tamen in hac re, Saluatoris noſtri benignitas, dum nobis ſic facilem ad coronā ingreſſum miniſtrauit. Cur enim aliis virtutibus prætermiſſis, vnicā imperij fundamento prælegit humilitatem: niſi, quia hæc virtus hominibus natura vilibus, terrigenis abiectis, eò proniùs conſequenda viſa, quò illis agnata, & quodammodo ingenita potuit exiſtimari? Grauiter Nicænus citatus: *Quoniam igitur cætera omnia, quæ circa naturam diuinam conſpiciuntur, ſuperant modum humanæ naturæ. Humilitas autem coalita, atque conſueta nobis humi repentibus, & ex terra conflatis, & in terram defluentibus, eſt: ſi tu in eo, quod à natura tua non eſt alienum, & à te præſtari poteſt, Deum imitatus fueris: beatam formam ipſe induiſti.* Dixerat multa de Deo homine, qui ex ſe nobis vnam humilitatem diſcendam prædicarat. Et benè, non tam dixit, *erit regnum*; quàm, *quoniam veſtrùm eſt regnum.* Vt enim in fodina iam eſt aurum, licèt abſconditum: ſic in humilitatis theſauro iam dignitatis infulæ, regni ſceptrum, imperij diademata deliteſcunt. 1384.

Matth. 5.

Nicæn.

Humilitas humano generi & genus viſa connaturalis.

Nicæn.

Sublimem gloriæ ſuæ pompam, faſtum glorioſum oſtenſurus Chriſtus, currum efformauit, cui Libani incorruptio, ligna miniſtrat: argenti candor columnis ſeruit, ſicut & ſplendor auri reclinatorio: gemmeo cultu media conſtruuntur. Pretioſa planè hæc materia: ſed plebeiis ditioribus quandoque communis. Purpura ſola eſt, quæ Reges inſignit, monſtrat Imperatores: quam proinde Romani ſic habebant ſacram, vt terram hac fortè tactam raderint: ne locus iam tactu purpuræ ſacratus, pedibus profanari videretur. Et tamen in prædicto diuino ferculo, purpura *aſcenſum* occupat, id eſt, epibaſim, ſiue gradum, quo currus ſcandebatur: locum, ſcilicet, ſemper pedibus conculcandum, ſemper fœdandum puluere, ſemper cœnoſa terra conſpurcandū. Pende verba: *Ferculū fecit ſibi Rex Salomō de lignis Libani. Columnas eius fecit argenteas, reclinatoriū aureum, aſcenſum purpureū.* Cant. 3. n. 9. Ecquid ſibi in tā abiecto loco vult maieſtas regia? Certè ibi naſcitur: in illa cœnoſa terra in puluere pedū excuſſo, imperatorius ſplendor, decor purpureus enutritur: nam inter Dei amicos, 1385.

In lutulenta humilitatis terra, corona delitet.

Cant. 3.

qui

qui verum componunt diuinæ gloriæ geſtatorium, illi ſublimiores ſunt, illi purpurati Principes, quibus humilitas locum contemptibiliorem deſignauit. Gillibertus ibi, apud Tilm. *Quid tu ibic dices, qui humiliationē, ſeruitutem, reputas?* Gilbert. *Seruus non eſt, quem regalis purpura nobilitat: humilitas ſuſcepta pro Chriſto, regiam præfert dignitatem.* Et pulchrè gradus iſte purpureus, vocatur *aſcenſus* quia humilitas Crucis purpureo Agni ſanguine rubricatæ, quæ hic etiam deſignatur; dum illi vnimur, eo ipſo ad regiam nos extollit dignitatem: inde firmior ad imperium aſcenſus. Iterum Gillibertus: *Hic tu pedem libenter pone, vt pes tuus intingatur in Sanguine Chriſti. Euacuaris à gloria Chriſti, ſi alia te nobilitari præſumas: nam, ſi compateris, & conregnas.* Tu noſti, quàm multi Patres hoc ferculum de Deipara Chriſtum geſtante explicarint. Si ergo purpureæ dignitatis fundamen, & aſcenſum quauis veniali macula ineptum credis Filio geſtando, regno adipiſcendo; quid nō penitùs de ſuperba cōmunis rebellionis origine, requiſitam humilitatem credis corrūpendam?

1386. Nam reuera, ſumma humilium horum Regum maieſtas in eo ſita eſt, quòd diuini queant eſſe; & thronus, & ferculum Salomonis: qui, vt ſępè clamat per Prophetas, ſuper humilem, & abiectum requieſcit. Vnde capies illud Iſaiæ 6. n. 1. *In anno, quo mortuus eſt Rex Ozias, vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum: & ea, quæ ſub ipſo erant, replebant templum.* Fuit iſte, vt nemo neſcit, ſuperciliosus tumore Princeps, & propter frontoſam ſuperbiam, in fronte, leprâ percuſſus. Dum ergo moritur, tunc Deus in ſolio cernitur conſtitutus. Ac ſi non poſſet in regno illo Solymitano, thronum ſibi illuſtrem, atque regia purpura radiantem ſibi aptare Deus, dum Rex ſuperbiſſimus viuebat: qui quodammodo ab omnibus gentis ſuæ finibus, humilitatem (quæ vnicè imperatorium Domino parat ſolium) prauo exēplo exterminare videbatur. Allucet bis, licèt magis anagogicus, D. Anthonius de Padua Serm. 1. Adu. *Rex Ozias ſuperbus, & leproſus, vitium ſuperbiæ ſignificat: qua, cum in homine mortua eſt, Dominus ſedet ſuper ſolium. Anima iuſti, ſedes eſt ſapientia: in anima excelſa humilitate, eleuata à terrenis per æternorum contemplationem, requieſcit Dominus.* Neſcit Dominus iuſtos ſuos, & purpuratos Principes, ſibi in regium thronum adaptare, niſi ab humilitatis aurifodina eruantur. Sed pendat Lector, (de quo infrà fusè,) ex eo omnem maculam vel leuiſſimam à Deipara, in hoc noſtro articulo, repulſam ab Angelico Doctore: quòd Maria non ſolùm in anima, vt cæteri; ſed etiam in carne, thronum Deo fabricauit, ſingulariſſimè in illa habitaturo. Vnde ergo illi ſuperbiam (qua maximè hic thronus conſpurcatur, & deiicitur) ab origine ſuperbiſſima aſſignauit? Ignoro, fateor. Pergo.

Humilitas Dei thronus ſubiicitur. Iſaiæ 6.

Anth. Pad.

1387. Vidit Anna humilis, ſuperbum æmulæ Phenennæ verticem deturbatum: & diuinam agnoſcens manum exclamat ſubitò: *Dominus pauperem facit, & ditat: humiliat, & ſubleuat: ſuſcitat de puluere egenum, & de ſtercore eleuat pauperem: vt ſedeat cum Principibus, & ſoliū gloriæ teneat.* 1. Reg. 2. n. 7. Et vnde iſte pauper, & egenus tam ſubitò, non vtcunque, ſed ad regnum dicitur ſublimatus? Quid miraris? Iacebat in puluere, in humilitatis ſtercore, & imperij fodinā ſic fouebat. Ideò Lyranus ibi: *Quia de diuitiis, & honoribus frequenter deiicis aliquos propter eorum ſuperbiam: & aliquos pauperes, & abiectos eleuas ad diuitias, & honores, propter eorū humilitatem.* Puluis itaque ille, & ſtercoris abiectio regium honorem, & glorioſum ſolium, pro ſolito effudit. Non tāta inter Annam, & Phenennā antithesis, quāta inter Mariā, & Euam: inde Virgo in vero ſuo Cantico, à figuratiuo iſto verba deprompſit: *Depoſuit potētes de ſede, & exaltauit humiles* Luc. 1. *Potentes* dicit, quos priùs *ſuperbos mente* appellarat. Id eſt, ni fallor, protoparentes depoſuit ob ſuperbiā; ſecundúmque Adamum Chriſtum, & optimā Antieuam, de profunda humilitate exaltauit. Hoc eſt, quod de Chriſto dixerat Dauid: *Minuiſti eum paulominùs ab Angelis, gloria, & honore coronaſti eum* Pſ. 8. n. 5. Quaſi non caderet corona aptè, niſi dū caput creaturarū omnium in ſua paſſione, Angelo conſolanti minoratū, ſubiacere videretur. Vt iam reſurrectionis corona de humilitatis aurifodina, glorioſior, & dignior erueretur. Tertul. de cor. Mil. cap. 14. *Minoratus a Patre modicū quid citra Angelos: & ita gloria, & honore coronatus.* Nec aliunde ita pulchrè coronandus. Hoc eſt, quod de ſe ipſa, Maria paulò antè: *Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.* De quo D. Aug. apud Gloſſam: *O vera humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, cælos innouauit, mundū purificauit, Paradiſum aperuit, & hominum animas liberauit! Facta eſt Mariæ humilitas, ſcala cæleſtis, per quam Deus deſcenderet ad terras.* Protoparentum ergo ſuperbiā regnum occluditur; nouorum humilitate reſeratur: & putes huius ſcalæ gradum primum, id eſt, originem, ſuperbiâ mortiferâ perfractum, quæ poſteà vel leuiſſimè impulſa, ne Deum ad terras deduceret, indecens laberetur?

Maria Anticua 1. Reg. 2.

Pintus de Concept. B. M. V.

Lyran.

Luc. 1.

Chriſtus à Cruce glorioſior. Hal. 8.

Tertull.

Luc 1.

Auguſt.

§. IV.

Congeruntur pluſcula humilitatis priuilegia, quæ præcipuè inſtituto præſenti viſa conducere.

ADhvc plura humilitatis priuilegia congeſtim examinanda, vt videamus, plùs Chriſto cum Beliale, id eſt, ſuperbo Principe, & Dæmone rumpente iugum conueniſſe, ſi Mater ab origine iugum fregit, & humilitatis iura conculcauit, quàm ſi deinde veniali quouis næuo obſcuraretur. Certè ex mente D. Thomæ quoduis veſtigium actuale leuiſſimæ ſuperbiæ indecentem Mariæ Maternitatem reddidiſſet: quid, ſi immani originis ſuperbia efferueret? Illibatæ omnes virtutes Deiparæ requiruntur; quid, ſi humilitas, qua maximè Deum à Patribus traxiſſe fertur; ſacrilego originis auſu temeraretur? Ita eſt: Incarnationi Verbi peragendæ nihil humilitate integrius requirebatur: ideò ab Auguſtino, vt vidiſti, ſcala deſcenſuro Deo appellatur. Hinc D. Anthonius de Padua Dom. 11. poſt Trinit ad illud Eccleſ. *Altiſſimus creauit de terra medicinam.* c. 38. n. 4. ſic ſcribit: *Altiſſimus, qui eſt Chriſtus, de terra, id eſt, de Carne ſua, creauit medicinam, ſcilicet, humilitatis,* 1388.

Humilitas, generis noſtri medicina.

qua ſanauit humanum genus.Putas ergo, hanc Carnem Chriſti, medicantis humilitatis exhibitricem, quæ inutilis à Matre proueniret, ſi in ipſa leuiſſime laberetur; iam aptiſſimam eſſe, cùm ibidem originalis ſuperbiæ fermento, tota corrumperetur? O vnde medicinale huius humilitatis germen, à ſuperbiſſima Matris origine vitiatum, ſic nobis decenter veniret ſalutare: ſi etiam leuiſſima de labe, quaſi ob indecentiam inefficax à Deo exiſtimaretur? Benè eſt: ſalutaris huius germinis foliola, vel etiam à leui puluere defendimus; quòd autem eius radix peſtilentiſſimo verme corrodatur, non curamus.

1389. Intumuit Agaris venter fœtu cõcepto, ſed magis cõcepta inde ſuperbia animus intumuit, adeò vt & dominam ſterilem deſpiceret. Indignatur in illam Sara iuſtè, quã iniuſtè deinde fugiens Agar euitat. Angelum inuenit, imperatum ab illo audit regreſſum: & poſt alia ſubdit Angelus: *Ecce concepiſti, & paries Filium*. Gen.16.n.11. Ecquò tendis, cęleſtis nũcie? Nuncietur partus feliciter, quia adhuc matri dubius; quid concepiſſe refers, iam pridem id ſcienti? Imò, quid addis, *ecce:* quaſi tunc conciperet, quæ multò antè de conceptu iã agnito ſuperbierat. Nimirum, fœtus, quẽ mortuum geſtabat, tunc reuixit: meritò ergo ibi concepiſſe dicitur, quia tunc vitalẽ prolem recuperauit. Et vnde mortui pœna, vnde præmiũ rediuiui? Reſpondet ibi Lyran. *Dicunt Hebræi, quod Agar paſſa fuerit aborſum: quod potuit eſſe in pœnam contemptus dominæ ſuæ, & ſuperbi receſſus ſui ab ea, & ex labore itineris in fugiendo: ſed, cùm acquieuit Angelo monenti de regreſſu, & humiliatione; Dominus, qui reſpicit humiles, viuificauit fœtũ in vtero extinctum. Et quia iſta expoſitio eſt ſecundùm litteram Hebraicam, & ſatis conſona littera ſequenti: ideò ſecundùm hoc, poteſt exponi tranſlatio noſtra*. Non conciperet decenter Maria Chriſtum, ſi quauis macula leui vnquam fœdaretur: & decenter conciperet, ſi fœditate lethalis ſuperbiæ ad originẽ macularetur? Agar ſuperbiens fœtum extinguit, humilis recuperat: & non credamus diuinum fœtum Mariæ ſuperbæ denegandum, humili concedendum? Quantùm præſtat Chriſtus Iſmaëli, tantùm maternæ humilitatis præſtabit diſpoſitio ſuo modo; infinitus fructus, infinitum quodammodo fomentum requirebat: vnde claudicas, ni vſque ad poſſibilem, id eſt, origineam excurris humilitatem; ſuperba Matris Conceptio, merita decentia Conceptioni Filij conſequendæ penitùs extingueret.

Humilitas fœtum viuificat.
Gen.ſ.16.
Lyran.

1390. Altercabatur cæleſtis paterfamiliâs, cum vineæ ſuæ cultore, de ficu ſterili, & fruſtrà etiam terram occupante, ſuccidenda, Luc.13. vbi mihi ſemper dubium, cur animæ emortuæ, & per gratiam in opera virtutum reſtituendæ, vt plurimùm in ſacro Textu arbor ſterilis, & deinde fœcunda, typus aſſumatur. Cur enim nõ cælum nubibus horridum, & deinde ſerenitate ſudum appellatur? Cur non tenebricoſa nubes, & deinde percutiente Sole radians aſſumitur? Cur non limoſus fluuius piſcium ſterilis, tandem cryſtallinus, & piſcibus ſcatens dicetur. Cur denique non mille aliis compararetur, quæ olim ſterilia, & immunda; poſtea puriſſima, & fœcundiſſima euadunt? Cur ſolummodo arbores in vtroque Teſtamento huc conuehantur? Dicam, quid cogitarim. Nihil eſt illorum, quæ ab ſterili incomptu, in fertiliſſimum comptum reducuntur; cui viliori inſtrumento, abiectiori impendio comentes fructus procurentur, quàm arbor. Arbor de ſtercoris abiectione fœcundior eleuatur; ideò cultor ad Chriſtum: *Domine, dimitte illam & hoc anno, vſque dum fodiam circa illam, & ſtercora mittam*. n.8. Benè ergo hinc ſumitur comparatio: quia infœcundus ſpiritus non aliunde meliùs in fructus glorioſiſſimos, quã ab humilitatis erigitur abiectione. Didici ex D. Paulino epiſt.10. qui ad hunc locum, ita de hoc ſtercore: *Mihi videtur æterna pia humilitatis vilitas indicari, quæ ſterilem fœcundet animam, ne per vacuam arrogantiæ ſpeciem ſibi, iuxta illum Phariſæum placens, velut arbor infelix frugibus, inutili fronde luxuriet*. Mariana ergo arbor ſummũ fructũ productura, ſumma proportionaliter fœcũditate debuit confoueri: & quæ vel leui vitiolo ad maternitatis gloriam ſterileſceret, à fortiori, de ſuperbia originis mortifera illam impediret. Paulin.

Luc.13.
Fœcundat animam.

Sed, quis, inquis, beneuolus iſte cultor intercedens? Reſpondet Chryſol. Serm.106. *Cultor vineæ, qui infructuoſam ficum iubetur excidere, eſt Angelus Synagogæ Angelus, qui ſterilitatem, quia non poteſt excuſare, inducias impetrat ſupplicãdo*. Hinc etiam ad rem noſtram probabile argumentum deduci poteſt. Prætermitto ſuprà dictam Paulini explicationem: ſumo parabolam, vt in ſe eſt. Angelus, Synagogæ conſulens, ſub viliſſimæ materiæ typo remedia curaturum ſpondet: & quid hoc eſt aliud, quàm profundam mentis ſuæ humilitatem exhibere? Certè, vt vile ſtercus abſque horrore tractat agricola arbori fouẽdæ: ſic, dum res poſtulet, materias abiectiores tractabit humillimus Angelus, ſi fortè alumnos ſuos curare queat. Nimirum, cæleſtes illi ſpiritus, ſummoperè humilitatis radiis ſplendeſcunt: hanc originalis ſuæ gratiæ conſeruatricem ideò dulciſſime amplexantur; quia eiuſdem defectu, alios cum Lucifero corruiſſe agnouerunt. Æquúmne igitur, vt Angelorum Regina, cui longè maiora priuilegia debentur, non vtcunque temeratam humilitatem; ſed ipſa radice ſuperba corruptam penitùs ſortiatur? Angeli ſemper humiles, Maria initio ſuperbiens reperiatur? Si Angelus ideò non iam penitùs Dæmon, quia humilis: Maria, quia ſuperba, tam penè dæmoniaca haberetur: & non plus ab hac labe Matris, quàm à leui defectu, Chriſto iam cum ſuperbo Beliali conueniret? Do in rem meam pauca humilitatis angelicæ teſtimonia. 1391

Chryſol.
Angelorum humilitas, qualis, & quanta.

Nunciaturus Gabriel Chriſti Præcurſorem, patri dubitanti, ſic ad illum: *Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deum, & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi nunciare*. Luc.1.n.19. Quàm illuſtre nomen! *Gabriel*, fortitudo Dei eſt, vt ex notatione Hebraïca ignorat nemo. Hunc titulum vbi audiret Zacharias, qui ex Scripturis, Deum per excellentiam *Fortem* paſſim appellari agnoſcebat; iam hunc nuncium de geſtata, pro titulo, diuina fortitudine, tanquàm penè diuinum, primo aſpectu reuериturus videretur. Ecquid, beatiſſime Spiritus, tanto prolato vocabulo homunculum perterres? Quid tibi ſeruo, tantã captas à cõſeruo reuerentiã? At quidem interim, ſi expendis verba, debitæ humilitatis non obliuiſcitur: & ſe conſeruũ ingenuè proteſtatur. Pulchrè Chryſol. Serm.90. *Dum dicit nomen, deſignat meritum: cùm ſe refert aſtare, ſe miſſum refert, ſeruitutem fatetur: ne prærogatiua nominis, debitum celaret obſequium*. Neſcit Angelus, ſub quauis gloriæ pompa, agnatam humili- 1392.

De eodem. Luc.1.
Chryſol.

tatem,

tatem, tanquàm ſibi longè glorioſiorem, non exhibere: ne vnquam tantam dotem vel leuiter interrumpere videatur. At Angelorum Regina longè excelſior, hanc vnam maximè per originis ſuperciliosum tumorem dicitur corrupiſſe: & quæ de veniali culpa Angelis non imperaret, vtpote non Deipara, quia indecens; ipſa ſuperbo faſtu viriata creditur Imperatrix.

1393. Deduxit Stella Magos tandiu pergens, *vſque dum veniens ſtaret ſupra, vbi erat puer*, Matth. 2. num. 9. Nimirum, vel in humilis tugurij, vel in cauatæ rupellæ ſuperlimine. Ergóne, inquis, tam paululùm è terra eleuata ſtella antecedebat, vt pergens ad præſepium, ipſo acceſſo ſtetiſſe præſumatur? Non crediderim: neque enim ſtella, id eſt, lucida exhalatio proprie diceretur, niſi in ſolita ſublimioris aëris regione appareret. Vnde ergo, & quomodo adſtitura humili tecto deiici potuit ab illa altitudine, præter conditionem ſuam, quæ ſuprà conſiſtens, potuit immiſſis fulgoris crinibus idem ſignificare, & cometæ conditionem non amittere? Quia, licèt pro apparenti figura cometa videretur, vnde in aëre ſuſpenſa cerni debuit; re tamen vera, cùm Angelus ſub phaorastico cometæ corpore eſſet, haud debuit omnia Cometæ iura retinère. Agedum, Angele puriſſime: & cur non ab altis lucem iaculatus locum deſignaſti; ſed tumet ipſe ſub ſtellato corpore deſcendiſti? Reſpondet Theodotus Ancyranus Orat. de Natiu. in actis Concilij Epheſini, vbi viri ſanctitas, & doctrina, quantùm claruerit, ignorat nemo: *Virtus ſuperna deducens Mages, aſſumpſit ſtella ſpeciem, &c. Stetit, inquit, ſtella ſupra locum, vbi erat puer: ergo relinquens altitudinem ſtella, qua apparebat, humilior facta eſt: vt ſtatu ſuo natiuitatem Regis oſtenderet.* Neque enim humillimum Regem natum, niſi humilis nuncius debebat præmonſtrare: nec potuit Angelus gloriam miniſterij ſui eximij, niſi humilitate eximia cumulare; quam naturæ ſuæ à Deo cum gratia inſitam, tanquàm pulcherrimam dotem percolebat. Et veniet Maria Angelis dignior, condigna humillimi Dei Mater: cuius naturam, inſita originalis ſuperbia olim fœdarat. Deglutiat palatum laxius, non hoc meum.

Matth. 2. Iter de Angelorum humilitate. — Theodot.

1394. Et quidem par erat, vt quæ Angelorum Princeps, ſublimiorem cælorum thronum aſcenſura deſtinabatur, ipſis Angelis humilior procederet; & humillimi Filij, ſui typus expreſſior, glorioſior æmulatio. Vnus Ioannes, abſtruſiores diuinæ mortis circunſtantias, quas cæteri prætererunt, curauit, oculatus tanquàm teſtis, exponendas: iam ergo traditurū animā Chriſtum ſic deſcribit: *Et inclinato capite tradidit ſpiritum.* cap. 19. n. 30. At, cur caput inclinat, tanquàm morte inſtante iam languidum, qui immediatè anteà emiſſo clamore, ſe ipſius mortis Dominum oſtentarat? Scilicet, per mortem, ad Patrem cælorum poſſeſſionem capturus pergebat Chriſtus. Vt ergo oſtenderet cælorum portam haud proceram eſſe, ſed humilem, vtpote humilibus tantùm ingreſſuris accommodatam; non iis, qui extento collo, & elato capite procedunt: ipſe caput inclinat, eò altior in throno collocandus, quò ad portam humilior accedebat. D. Anthonius de Pad. initio citatus: *Porta cæli humilis per quam qui vult intrare, neceſſe eſt, vt inclinet ſe: hoc autem docuit Chriſtus, qui inclinato capite tradidit ſpiritum.* Aut igitur putes, Angelis (vtpote humilitatis illibatæ gratiâ Chriſto ſimilioribus) hanc portam expeditiorem, quam Mariæ; aut Marianæ integrioris, & illibatioris cuiuſdam humilitatis prærogatiua reputes coronatam. Priorum non dixeris: quia eò ingredientibus porta facilior, quò iam ingreſſis thronus ſublimior. Secundum non poteris congrue, niſi illi originalem gratiam, omni protoparentum ſupercilio alienam aſſignaueris.

Porta cæli humilibus patet. — Ioan. 19. — Anth. Pad.

Quid enim magis Angelos ſeruos, quàm Deiparam Reginam, Chriſto proximos aſſignabimus de humilitate, cùm hanc, de conſeſſu throni, longè proximiorem prædicemus? At ſanè vna eſt humilitas, cui ſingulari titulo approximario ad Deū debeatur. Poſſem ire per innumera: vnicum tantùm adhibeo teſtimonium. Miſſos à Centurione ad Chriſtum ſeniores populi, & deinde domeſticos alios amicos, qui pueri ſalutem reportarunt, diſertis verbis docuit Lucas cap. 7. rem que ita, vt iacet, eueniſſe, variis locis teſtatur Auguſtinus. Miraculum tamen idem enarraturus Matthæus, ſic ſcribit: *Acceſſit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens.* cap. 8. n. 5. Et vnde accedens dicitur ipſe, & approximans, qui tantummodo per miniſtros, qui magis ipſi acceſſiſſe dicēdi videbantur, Chriſtum adierat? Variè reſpondet Auguſt. ſed totus ad rem meam, lib. de ſancta virginit. cap. 42. *Fidem Centurionis illius ideò precipue laudauit, nec ſe inueniſſe in Iſraël tantam fidem dixit: quia ille tā humiliter crederet, vt diceret: Non ſum dignus, vt ſub tectum meum intres. Unde nec Matthæus ob aliud, cum dixit acceſſiſſe ad Dominum, cùm Lucas apertiſſimè inſinuet, quod non ad Deum ipſe venerit, ſed amicos ſuos miſerit: niſi quia fideliſſima humilitate magis ipſe acceſſit, quàm illi, quos miſit. Vnde propheticum illud Pſ. 137. Excelſus Dominus, & humilia reſpicit: excelſa autē à longè cognoſcit. Vtique, tanquàm accedentia.* Excelſa itaque ab Excelſo recedunt, vt vix, & quaſi à longè cognoſcantur: humilia tanquam proximè accedētia dignoſcuntur. [1395.]

Humilitas ad Deum approximat. — Luc 7. — Matth 8. — Auguſt.

Sit ergo Maria de illibata humilitate purior, quā Angeli: vt indidem apertiùs meliori titulo, Deo proximior intelligatur. Nihil Chriſto conuenit cum peccato, & minùs cum Beliali ſuperbo. Qui ergo de quauis culpa leui à Maria, quoad Matris decus, elongaretur; vnde ad illam aliquando ſuperbam acceſſiſſe intelligetur?

Optimum aliud huc venit argumentum à Mariæ virginitate deſumendum. Deſtinabatur illa in virginitatis Principem, virginum Virgo: nec inuenies (vt fuſiùs in Cantico Trop. probaui,) ſuauiorem virginitatis ſociam, humilitate; aut eiuſdē intenſiorem hoſtem, ſuperbia. Hæc pudicitiæ lerna, virginei floris Auſter peſtilentiſſimus. Cur ergo Deus, qui nouam, & illibatā virginitatis pulchritudinem in Matre producebat; non illi ſtatim nouam, & illibatam inderet nutricem humilitatē? Diſplicerer virginitas Mariana Deo in Matrē, ſi leuiſſimo alicuius culpæ næuo, quandoque obſcuraretur: & placeret, credo, ſi abominabili ſuperbiæ originis corruptæ, tanquā labili baſi fundaretur. Parco ſubdere teſtimonia: quia plura ex Cantico huc transferre quiuis poteſt, aut paſſim apud Patres plurima inuenire. Solùm noto, quòd cùm ab his affirmetur, frequenter occultam ſuperbiam, manifeſtâ luxuriâ puniri; ſatis indicati, conſtupratam priùs animam per ſuperbiam, conſtuprabile per fornicationem 1396.

Superbia, luxuriæ mater.

corpus reddidiſſe. Pluſquàm ergo angelicam Mariæ virginitatem non ſatis colimus, qui illi aliquando originariam ſuperbiam admiſcemus: vt, quæ ex ſe nec leui næuo fœdanda edebatur, turpiſſimo ſtuprabilitatis principio macularetur.

1397. Aptiùs tamen adhuc ad rem, in qua ſumus, facit & hoc aliud. Ne quid Chriſto cum Dæmone conueniret, Matrem ab omni leuiſſima culpa actuali curauit præſeruandam. Cùm ergo, vt in ſuperiori Anthologia latè probaui, aptiſſimam radici ſoleat Deus medicinam adhibere; quid prius, quid antiquius haberet, quàm innatam illam corruptæ originis ſuperbiam anteuertere, vnde vitia cuncta ſolent priuato iure pullulare; cùm diuino iam Oraculo celebretur, malorum omnium initium eſſe ſuperbiam? Quid decentius cogitaret, quàm Matri primæuam originis humilitatem irrogare, qua deinde inoffenſo pede, viam virtutis ſecuriſſimè percurriſſe intelligatur? Planè hinc facillimè dignoſcitur de Matris defectu actuali, nihil inter Chriſtum, & Belialem ſuperbum conueniſſe: quòd ab initio illi virtutum ſecuram indidit nutricem, humilitatem: & lenam vitiorum, ſuperbiam effugauit. Dixi de primo pluſcula in Cantico, vbi de hac virtutum baſi, & fundamento: denuò pauca ſuggero. Inter alia piiſſima verba, quibus Iacob contra fraternam furiam, diuinam ſibi opem implorabat; hæc intermiſcet: *In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum: & nunc cum duabus turmis regredior: erue me de manu fratris mei Eſaù*. Geneſ. 32. num. 10. Quaſi diceret: Humili à te, Domine, ſpiritu donatus, cedens propterea inuidis fratris furoribus; baculum tantummodo, ſiue arundinem vilem ſociam mihi adhibens, hoc flumen olim pertranſiui: nunc ipſa tuæ gratiæ dona nouis cumulans præmiis, diuitem, & onuſtum ſpoliis iam reducis. Ergo erue me: neque enim tu vnquam gloriam, & opes, niſi ſecuras, & firmas, præconceſſæ humilitati aſſignaſti: neque ego aliunde rerum mearum ſpem in tutiori colloco, quàm dum tui dono, me humilem recognoſco. Sic ex mente Guillelmi ſtatim citandi, loci ſententia videtur explicanda. Illud tantummodo dubium, cur ad ſtatus ſui humilitatem ſignificandam, baculi potiùs, quàm cuiuſuis alterius rei meminerit prudentiſſimus Iacob? Cui ita ſatisfacit Guillelmus de Cailloë ibi apud Godefr. *Baculus ſpiritualiter nobis congruit, quaſi pueris: ſolent enim pueri, baculos pueriliter equitare, quorum pueritia, nobis ſeria dictat ſi mundana contemnentes equos ſuperbia, quorum aſcenſor Geneſ. 49. num. 17. cadit retrò; Saluatoris pueritiam, in ſtultitia huius baculi, per humilitatis veſtigia proſequamur.* Pulchra gnome; ſed obſcuriuſcula exemplo nemini non obuio allucebit.

Hum litas, firma baſis ſanctitatis.

Geneſ. 32.

Et felicitatis.

Guillelm.

1398. Edunt quandoque equeſtria ſpectacula Dynaſtæ, & venuſtè compti equos exercent pulcherrimè phaleratos: ſuperbiunt illi ornatu, hi ſeſſoribus, intuentium ſe oculis venditantes. Euenit frequenter, vt horum quidam haud ſatis domiti, vel leui nouitate perterriti, vel innato furore feruescentes; inflatis ſubitò naribus, arrectâ iubâ, poſtremis tantùm calcibus nixi ſe ſe attollant; miſeros ſeſſores ab ephippio pariter, & à vita deturbantes. Hæc, dum ad forum maius. Videre eſt ad priuatas plateas, pueros baculis, & arundinibus ſuperequitantes colludere, nihil per ludum, ab equitibus ſeriò exercitum, prætermittentes. Fingunt popiſmata, demittunt habenas, ſoluunt e carceribus, ſiſtunt ad metam: nunc gyrant ſedulò: nunc gradatim veſtigia componunt: nunc glomerant properantes, & tollutim greſſus diſponunt: inſultus ſimulant, fugas, ictus, caſus: denique nihil ibi cernitur, quòd hic non exprimatur: niſi quod extra aleam, citra periculum. Sic in re noſtra. Hoc vnicum diſcrimen inter ſuperbi, & humilis animi glorias reperitur: ille, dum vehitur tumens, aut cadit, aut impellitur, aut colliditur, vtpote ſublimior: hic demiſſus, & prudenti diuinæ pueritiæ fretus ſtultitia, nec periculum ſubit, nec poterit deturbari. Vnde ergo ſecurior Maria extra cuiuſuis lapſus aleam conſtituatur, quàm ſi ab origine, effrænem ſuperbiæ equum euitans intelligatur?

Exemplo id illuſtratur.

Poſtquàm inimicarum gentium ſuperbiam, à 1399.
Deo conculcandam, & deriſui exponendam celebrat Dauid; ſic Dominum precatus ſubiungit: *Fortitudinem meam ad te cuſtodiam: quia, Deus, ſuſceptor meus es.* Pſ. 58. num. 10. Planiſſima primo aſpectu ſententia, quæ tamen ſi exenteretur, iam de reuelato myſterio, non ita fuiſſe facilem apparebit. Benè etenim, & pro debito obſequio, Dauidica fortitudo Deo cuſtoditur, dicanda, ſcilicet, & eiuſdem ſeruitio impẽdenda. Sed, cur ſua dicatur, quæ tantũ à Deo illi indita fuerat, qui poſuit, vt arcum æreum, brachia eius? Quid tibi fortitudinem videris aſſignare, Rex prudentiſſime, dum dicis *meam*: ſi iam profanata furto, eo ipſo minùs grata Domino cuſtodietur? Imò nihil humilius coram Deo, vnde nec ſibi aliquid vtilius proferre potuit: non furem contumacem, ſed ingenuum debitorem ſe exhibet Dauid. Pulchrè locum explicuit D. Anthon. de Pad. Dom. 14. poſt Trinit. *Fortitudinem meam ad te, id eſt, tibi attribuendo, cuſtodiam. Vis, quod accipis, cuſtodire? Non tibi, ſed Domino tribue. Si verè tuum tibi attribuis, furti reus conuinceris.* Inde itaque tantummodo ſuam dixit: quia in illo erat; tanquàm in depoſitario, ſcilicet, fideli, & de benignitate Domini, vſufructuario. Quod dum humiliter fatetur; iam ſecuros ſibi, eius fructus ſeruandos, & cuſtodiendos agnoſcebat: nullibi enim acceptas à Deo dotes foues feliciùs, ſecuriùs cuſtodis, quàm in humilitatis ſcrinio, nullo vnquam Dæmonis furto diripiendas. Decenter ergo tot dotibus Mariæ intactis conſeruandis, intactum hoc ſcrinium præmiſſum deſignatur. Fruſtrà poſteà neque minimum comptum à Dæmone ereptum profitemur, ſi in ipſa origine totius comptus cuſtodem occiſum, totum præreptum ſcrinium exiſtimamus: imò ideò ſcrinium hoc de cætero inuiolabile facilè intelligitur; quia initio, neque bipenni impia perfringi, neque adulterina claui potuit aperiri.

Pſal.

Humilitas, virtutũ cuſtodia.

Anth. Pad.

Iam id, quod de ſuperbia protuli, profert ele- 1400.
ganter idem Dauid Pſ. 35. num. 12. *Non veniat mihi pes ſuperbiæ: & manus peccatoris non moueat me: ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem: expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.* Superbia, vt alibi dixi ex Plinio, vtpote frontoſa, inter ſupercilia hominis, thronum collocauit: nihil in illo prærruptius inuenit: ideò effuſionis tota in frontem corrugatam comminatur. Cur ergo pes tantummodo appelletur? Reſpondet idem D. Anthon. Dom. 2. poſt Paſcha:

Pſal. 35.

Plin.

Superbia, radix vitiorum.

Anth. Pad.

Paſcha: *Sicut enim omnia membra pedi innituntur: ſic omnia vitia ſuperbiæ, quia ipſa eſt initium omnis peccati.* Hic pes vbi ſemel te ingreditur, & calcat; iam baſim ſubſequentibus vitiis ſubminiſtrat: expelleris è pio cœtu, nec poteris ſtare: greſſúſque in omnia iniquitatis genera retorquebis. Ideò iterum Pſ. 118. n. 132. *Greſſus meos dirige ſecundum eloquium tuum: & non dominetur mei omnis iniuſtitia.* Vatablus vertit: *Formato greſſus meos eloquio tuo: & non dominetur mihi vlla vanitas.* Vbi vlla fuerit ſuperbia, ſiue vanitas; ibi iam quaſi in radice, omnis iniuſtitia dominatur. Optimè ergo infertur, ideò à Deipara actuales omnes defectus effugiſſe; quia nunquam illam originalis ſuperbiæ pes calcauit: nulla illi deinceps dominata fuit iniuſtitia; quia nulla protoparentis ſuperba vanitas affecerat eandem. Sic Chriſto minùs conueniat cum Beliali ſuperbo, cùm Mater à ſuperbia fuerit alienior.

Pſal. 118. Vatabl.

1401\. Tandem ſic concludo. Gaudet Deus, vt opera naturæ, & gratiæ, quæ producit, ſibi inuicem correſpondere videantur: vtque in tam diuerſa materia, ſimilis adfixus character vnum, & eundem authorem manifeſtet. Hinc eſt, vt, qui ad naturalium productionem nihil ſibi aſſumpſit, vt creationem, excellentiſſimam à ſe actionem, de nihilo ſubiecti manifeſtaret; ſic in ſpiritualium productione, aliquod nihil cupit inuenire, vnde excellentiſſimam operationem ſuam commendauerit: & quò maiorem molem ſanctitatis molitur, eò profundius hoc nihil prærequirit. Nemo autem negauerit, eò excellentius hoc nihil reperiri apud Sanctos, quò humiliores ſe nihil putant: nihil ſibi tribuunt, omnia à Deo habere profitentur: ab hac annihilatione beata ædificium ſuum inchoat Omnipotens. Superbus verò dum intumet, dum ſibi arrogat, iam è ſe aliquid ſecum geſtare cupit, vnde diuini operis, ex nihilo illuſtriùs producendi, excellentiorem contendit offuſcare. Cogita ergo, quantò excellentiorem molem in Maria, quàm in Angelis diuinus Architectus meditaretur: & iurabis, longè accommodatiùs nihil hoc humilitatis in illa, quàm in Angelis refulſiſſe. An verò talis intelligatur, quæ in Adamo rebellis, in origine radicaliter ſuperbiens intumuit; Lector, etiam minùs emunctus, iudicauerit. Subdo huiuſce rei exemplum non inelegans.

Tubi tot humilitatis privilegia.

1402\. Deſtinabatur Iacob à Deo, in principem familiæ, primogenituræ titulo extollendum. Nihil ergo videbatur expeditius, vt forti ſuauitate prępoſitus ſcopus attingeretur, quàm ſi puer, qui iam fratrem in vtero ſupplantarat, prior egrederetur, ipſóque anterioris ortus iure, magna illa promiſſa obtineret: nec tamen ita res euenit. Naſcitur, vt noſti, priùs Eſau: *& protinus alter egrediens plantam fratris tenebat manu.* Geneſ. 25. num. 26. Hic eſt Iacob. Plantam, tanquàm ſpolium, tenebat ſupplantati priùs: tanquàm ſymbolum deinceps ſæpiùs ſupplantandi. Cur ergo hunc ortu priorem non edit Deus, quem priorem dignitate futurum deſtinabat? Quia, ſi prior Iacob naſceretur, iam maxima illa, quæ in illo deinceps Deus collocaret, illuſtrioris apud homines natiuitatis videbantur ſupponere fundamentum: iam gratiæ primogenita, primogenitis naturæ inniterentur: vult autem Deus ad ſumma illa, quæ deſtinat, vt merum quoddam nihil ſupponatur, vt ita magis denuò facere, quàm facta iam augere videatur. Hoc eſt, quod de humilitate ponderabam. Pulchre ibi Oleaſter: *Stupenda valdè ſunt iudicia Dei: vt Iſrael eſſet magis gratus Deo, noluit eum primogenitum facere, ſed eum extollere ad primogenituram; non ſolet Dominus alta eleuare, ſed infima.* Id eſt, noluit eum ab ortu facere primogenitum: quia iam ibi ius naturæ, præoccupare gratiam videretur beneficij: ſed eum poſteà extollit, (ſicut in humilitatis infimo ſolet,) vt id totum à gratia proceſſiſſe noſceretur. Ipſe ſe clariùs aperit ſtatim: *Non gaudet Deus facta facere, ſed infecta. Eſau ex vtero factus exiit: ideò nihil ampliùs voluit Dominus in eo facere: non ſic frater eius, ideò à Domino factus eſt magnus.* Magna ergo illa, quæ Mariæ fecit Deus, neceſſariò felix illud nihil, id eſt, ancillæ humilitatem reſpexerunt: & quò hæc illius magna, maiora ſunt, quàm quæ Angelis facta; neceſſariò illibatiorem humilitatem requirebant. Non itaque ab origine Mater ſuperbiens, ne Filius cum effræni Beliali aliquid commune ſortiretur.

Idq́ exemplo declaratur.

Geneſ. 25.

Oleaſt. *In Viſitat. Mariæ.*

§. V.

Obedientia protoparentis, inde pretioſa, quia non cauſam, ſed meram imperantis Dei voluntatem requirebat. Hac illi ſeruitus rationalem libertatem conciliabat.

HVCVSQVE de ſuperbia, & humilitate in genere diſſeruimus: quia natura ab origine corruptâ, tota ſuperbiens eſt: & Belial, id eſt, *abſque iugo*, humilitate proſtratâ, totam tumidè ſuperbiam ſpirat. Iam nunc ad priuatam quodammodo humilitatis ſpeciem, *obedientiam*, ſcilicet, veniamus: tum, quia hæc præcipuè per protoparentum inobedientiam, ſpreto diuino pręcepto, violata, ab Scriptura, & Patribus deploratur: tum, quia in obedientia originaliter ab Adamo nobis transfuſa, coniunctiores nos reddit Beliali, qui primus rebellans, obedientiæ iugum rupit, & debitæ ſummiſſionis vincula confregit: vnde in Matre per inobedientiam fœdata potiùs, quàm quauis actuali culpa maiorem Chriſtus conuentionem haberet, cum Beliale. Videamus igitur, quanti Deus faceret protoparentis obedientiam, cui merè originalem gratiam poſteris communicandam obligauit: deinde, quomodo rebellante illo, ab origine corrupta rebellem inobedientiam hæreditemus: deinde, quàm Chriſtus hanc obedientiam curauerit reſarcire; quámque obedientiæ filialis, Mater æmula: ne in Adamo, aut ſaltem ne in ſe aliquando rebellaſſe intelligatur. Tunc ſi quæ alia videbuntur anne-ctenda, haud parcentes labori ſubiungemus. Prædicto itaque ordine procedamus. 1403.

Obedientia excellentia.

1404. De protoparentis obedientia, deriuandæ nobis gratiæ felicitas dependebat: originaliter grati naſceremur, ſi Adamus, vt par erat, obediens permaneret. Neque mirum: pretioſiſſima enim erat apud Deum, & diutino etiam in filios fauore proſequenda, obedientia illa, quæ tantùm de mera imperantis voluntate imponebatur, quamque feliciter cæcus Adam, non ſub alio rationis; neceſſitatis, aut conuenientiæ motiuo; ſed ſub ſolo obſequij tenore, intuitus exequeretur. Nihil gratius domino ſubditus poteſt reddere; nihil grandius à ſubdito dominus poteſt poſtulare. Obſidebant Philiſthæorum caſtra Bethlehem; & in agmine inſtabat caſtris hoſtilibus Dauid: ſuſpitat interim aquam difficilis ciſternæ, nec niſi rupto hoſtium munimine, effuſo ſuorum ſanguine, comparandam. Vix ſuſpirata vota Regis percipiunt tres duces è fortiſſimis, cùm per ſummum vitæ periculum illato hoſtibus excidio, allatam aquam offerunt Principi, vt credetes, ſitibundo. Abſtinuit tamen Dauid, qui *libauit eam Domino.* 2.Reg. 23. num. 16. Ecquæ culpa, ſi ſitientibus labris aquam admoueret: Certè nulla. At, inquis, carò extitit: vnde noluit minùs temperanti deſiderio, aquâ pretio emptâ ſanguinis adblandiri. Demus minùs temperans fuiſſe aquæ deſiderium: at ſemel allatá, iam grati animi foret ſignificatio, ſi potaret: ne vile ſuorum reputaſſe obſequium videretur. Quid ergo? Non ſitierat Dauid: idque dum effundit aquam, ſuis manifeſtat: neque vile fuiſſe ſibi obſequium ſic declarat. Cur igitur tanto diſcrimine aquam imperat, qua non eget? Reſpondet Ambroſ. in Apol. Dau. cap. 7. *Exercuit ſubditos ad virtutis officium: vt etiam per pericula, regali imperio voluntarij milites obtemperarent. Quòd autem noluit bibere, declarauit, probandorum militum ſe imperaſſe gratiâ, non ſuis victum neceſſitate.* Nihil ab illis maius potuit poſtulare, & accipere: vnde in hoc præſtantiſſimo obedientiæ genere, non tam aquam, quàm heroïcæ virtutis experientiam ſitiebat.

Obediens, non cauſam, ſed ſuperioris attendat voluntatem.

2. Reg. 23.

Ambroſ.

1405. Hinc iam capies; cur protoparenti præceptum imponatur in ligno ſcientiæ: *Ex omni ligno comede: de ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comedas: in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris* Geneſ. 2. n. 16. Nunquid lignum iſtud in Paradiſo productum peſtilens erat? Abſit: imò optimum. Nunquid occultior aliqua cauſa apud Deum, cur illud potiùs, quàm cætera prohiberet? Non apparet: nec vlla probabilis de ſingularitate excogitabitur. Cur ergo ibi potiùs, quàm alibi præceptum conſtituitur? Vt mera imperantis voluntas agnoſceretur: vt homo ſolummodo diſceret obtemperare, quia Dominus; quà talis, poterat imperare; congruam præcepti cauſam, merum dominantis arbitrium, arbitratus. Tertullianus (ſi fortè is eſt) lib. de Trinit. cap. 1. *Cùm omnia in ſeruitutem illi dediſſet, ſolum liberum eſſe voluit: & ne in periculum caderet rurſus ſoluta libertas, mandatum poſuit: quo tamen non in eſſe malum in fructu arboris diceretur, ſed futurum ſi fortè, (ex voluntate hominis, de contemptu latæ legis) præmoneretur.* Sic interpungo impexum locum, &, ni fallor, apertiùs penetrandum. Ergo non fructus ille malus dicebatur: futurus tamen malus fortaſſe, præmonebatur: ſcilicet, ſi præceptum violaretur. Ly igitur, *ſi fortè*, Tertullianicum eſt, vt noſti: non quòd addubitet de malitia, in præcepto violato: ſed, quod, vt ſæpè alibi, hac phraſi violatoris innuit libertatem. Ad rem. Noxia Adamo foret ſoluta libertas: ideò cohibetur præcepto: ſed in illa arbore, in re illa, quam non alia ratio, ſed ſola voluntas Domini perhiberet: vt quò hinc Adam obtemperantior, etiam Deus in filios foret beneficentior.

Geneſ. 2. *Idem oſtenditur.*

Tertull.

Inde, ni fallor, æſtuantior orta ſerpentis inuidia: cùm enim iſte præceptum de venerando Chriſto tot de ſe circunſtantiis rationabile, & etiam abſqoe iuſſu peragendum, perfringeret rebellis: protoparentum obedientia torquebatur, dum præcepti nullis cauſis veſtiti, ſed mero imperio nudi, & inde difficilioris, videbat obſeruatores. Propterea ſic adorſus: *Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno Paradiſi?* Geneſ. 3. num. 1. Occultam rabiem ſtatim patefecit: & quod magis doluerat, enunciauit. Quaſi dicat: Nulla, aut ab arboris damno, aut à Dei vtilitate cauſa effingetur: vt meritò fructus iſte prohibeatur: cur ergo tanta eſt ſtoliditas veſtra, vt cæcam obedientiam, (heu quanti hodie ſerpentes cæcè obedientibus ſic adſibilant,) & inutile præceptum exæquamini? Sed ſuis ſe verbis confundit; & Eua, ſi leuis; & læuæ mentis non fuiſſet, optimè poſſet reſpondere; ideò pretioſiorem eſſe obedientiam, quia cæca, imperantis tantummodo vocem, nec rationem aliam attendebat. Grauiter D. Thomas Valent. Conc. 2. de Annunc. Virg. *Neque tam difficile fuerat deprehendere fraudem, ſi profanum eius attendiſſet ſermonem. Cur, inquit; præcepit vobis Deus? &c. Imò, cur non præcipiat Deus, ô miſer, qui omnium eſt Dominus? Cur, ô maledicte, non ſe præcepta monſtret omnium Deus, quæ condidit verbo? Quid inſolentius, quid pr[illegible]actius, quàm ab omnium Conditore Domino, dati præcepti rationem perquirere; iuſſionis euiunctæ cauſam expetere?* Igitur hanc ſic pronam, & promptam, ideóque pretioſiſſimam obedientiam, cui proinde Deus gratias poſteris tranſmittendas connectebat, tanquàm eximium Protoparentum ornamentum, inuidus ſerpens vellicare conabatur. 1406.

Quando dolens Dæmon, hanc cuſtrâ obedientiam.

Geneſ. 3.

Thom. Val.

Et benè *ornamentum* obedientia iſta, quæ vbi audit præceptum, non diſcuſſa ratione, obedit illicò: neque enim aliter ſic pretioſa apud Deum, nec pretioſiſſimè comptos obedientes exhiberet. Prodiit Eliezer quæſitum ſponſam filio Domini ſui, Iſaaco, ſcilicet, ſpei ſummæ depoſito, quam etiam in ſtellata charta Deus confirmarat: vnde certus, fore, vt felici euentu rem perageret, præbenda puellæ munera è theſauris Abrahami ditiſſimis apparauit: *Ex omnibus bonis eius portans ſecum.* Geneſ. 24. n. 10. Venit Meſopotamiam: vidit Rebeccam, & eam nuptam ſibi promiſſam recognouit: cúmque ex omnibus illis, quæ tulerat, pretioſiſſima quæque puellæ obligandæ ſtatim oblaturus videretur; tantummodo *protulit inaures aureas, & armillas totidem.* num. 22. Et ex his tantùm puella ſponſi magnitudinem, & opes afficienda coniectaret? Inaures, & armillæ ſatis Abrahamicam opulentiam teſtarentur? Satis: erant grauiores, & ditiores myſterio, quàm pondere. Benè Ambroſ. lib. de Iſaac, cap. 3. *Veniebat iam cæleſtibus dotata myſteriis: veniebat magna ſecum ornamenta, & aurium, & manuum ferens, eo quòd auditu, & operibus emineat Eccleſia pulchritudo.* Auditus quidem fidei myſteriis, & obedientiæ 1407.

Hæc grande eſt ornamentum.

Geneſ. 24.

Ambroſ.

dientiæ præceptis auſcultandis; & manus inde operibus fœcunda; præcipue myſticis his muneribus cumulantur.

1408. Pulchrè Sapiens: *Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit ſapientem, & aurem obedientem.* Prou. 25. num. 12. Præceptum itaque aſperius, & arguens, non ſolùm obedientem aurem auro, ſed etiam gemmis ornat. Vbi nota, Rebeccæ, quæ ſuauitati nuptiarum aduocatur, tantummodo inaures aureas: huic verò, qui dum arguitur, aſperioribus ſubeundis imperatur; aureas ſimul, & gemmatas inaures adhiberi. Ratio eſt in promptu: quia coronæ Dei, non ſolùm auro nitent, ſed gemmis intexieruntur. Igitur, quia quò obedientia eſt durior, eò certior eſt corona, voluit Deus; vt inauris obedientiæ, aurea ſimul eſſet, & gemmata: vt cùm ſtatim in coronam eſſet vertenda, ſecum iam omnia coronæ conſtruendæ neceſſaria deportaret. Fauet Euſeb. Gallic. Serm. caſtig. ad hunc locum: *Obtemperando deuotio, operationis tempore fulget margaritum: remunerationis tempore delabitur in coronam.* Et eſt emphaticum ſatis in hac ſententiola gemmea, illud, *delabitur:* ſi enim delabi dicimus, quod ab alto deorſum ruit; quomodo ab aure compta, ad frontem coronandam delabitur margaritum, quod potiùs aſcendiſſe dicendum videbatur? Niſi, quia ita facilis, & prona via eſt ab aure obediente, ad frontem triumphatricem; vt iam deſcenſus, & delapſus dici queat: niſi fortè dixeris, quodãmodo eſſe maius Deo obedire, quàm Deo frui: quò maior charitas exhibetur obſequendo, quàm præmia comparando. Delabitur ergo margaritum ab aure obſequente, ad frontem redimiendam: quaſi altiorem ſibi thronum putaret, dum ſeruit, quàm dum potitur.

Prou. 25. 12. confirmatur.

Euſeb. Gall.

1409. Queres iam ad rem noſtram, vnde ſic compta nobis obedientia, ſic Deo pretioſa, ſolummodo in aure dicatur collocanda? Reſpondeo: quia ea eſſe debet, vt non tam à mente, quàm ab aure pendere videatur. Tantùm audit perfectus obediens imperata, & nihil cauſæ diſcutiens, pronus rapitur exequendis, vt audire, & obedire idem ſibi eſſe, inſinuet propemodum. Obedientia, quæ diſcutit, iam diſplicet minùs Deo pretioſa. Iactabat ſe quodammodo Omnipotẽs, de populo ſibi morigero comparando. Et vnde maximè? Pende verba: *Populus, quẽ non cognoui, ſeruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi.* Pſ. 17. n. 45. Vatabl. ex Hebr. *Mox vt auribus percipiebant, obſequebantur mihi.* Exclamat ergo meritò Bernard. *Dum necdum paratus eſt viſus, auditus excitetur, auditus exercitetur, auditus excipiat veritatẽ. Felix, cui veritas atteſtatur dicens: In auditu auris obediuit mihi. Dignus, qui videam, ſi, priuſquàm videam, obediſſe inueniar.* Hęc ſola apud Deum pretioſa obedientia; hæc præmiorum dignè capax, quæ tantummodo audit, vt obediat: apud quam obedire, & obaudire perinde eſt. Iterum idem Propheta de diuinis mandatis: *Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea: in cuſtodiendis illis retributio multa.* Pſ. 18. num. 12. Vatablus vertit; *Etiam ſeruus tuus perſpicuè illis admonetur.* Ibi enim retributio multa meritò ſperatur, vbi pro eodem, *præmoneri mandatis*, & *mandata cuſtodire* viſum ſupponere. Qui, vt cuſtodiat, tantummodo præmonitione opus habet; is nihil motatus non tam rationem imperij, quàm imperantis attendit voluntatem. Tam pretioſæ ergo obedientiæ Adami, meritò tam largam retributionem ſpondet Deus; vt ab illa, in omnes eius poſteros gratiam deriuaret: vnde in illam, vt vidiſti, tanquam in excellentius protoparentum ornamentum, inuidus ſerpens infremuit debacchatus.

Obedientia tur per aurem explicatur.

Pſal. 17.
Vatabl.
Bernard.

Pſal. 18.
Vatabl.

Vellem in hanc rem tranſcribere totam illam de obedientia epiſtolam Patriarchæ noſtri D. Ignatij, quam nunquam ſatis laudatam admiratur Orbis. Audeo dicere, nihil in hac materia legitur, aut prudentius, aut limatius. Delibo tantùm pulchram ſententiam: *Poſtrema ſubiiciendi iudicij ratio eſt, cùm facilior, tutiórque; tum etiam apud Sanctos Patres in more poſita, vt ſtatuatis vobiſcum ipſi, quidquid Superior præceperit ipſius Dei præceptum eſſe, & voluntatem. Atque vt ad credẽda, quæ Catholica fides proponit, toto animo, aſſenſúque veſtro ſtatim incumbitis: ſic ad ea facienda, quæcunque Superior dixerit, cæco quodam impetu voluntatis parendi cupida, ſine vlla prorſus diſquiſitione feramini. Sic egiſſe credendus eſt Abraham filium Iſaac immolare iuſſus.* Itaque ex mente ſanctiſſimi Patriarchæ, obedientiæ Abrahami, non tam ex ardui operis difficultate, quàm ex feliciter cæco illo iudicio voluntatis, quo abſque rationis diſcuſſione ferebatur, pretioſiſſima apud Deum fuit reputata. Pende nũc Abrahæ præmia: *Per memetipſum iuraui, dicit Dominus, quia feciſti hanc rem, & non peperciſti filio tuo vnigenito propter me; benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cæli; & velut arenam, quæ eſt in littore maris. Poſſidebit ſemen tuum portas inimicorum ſuorum: & benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ, quia obediſti voci meæ.* Geneſ. 22. à num. 16. Nihil vnquam anteà homini auguſtius promiſſum: quia nullus pronior abſque cauſæ diſquiſitione obediuit. In poſteros ſuos tandem Chriſtum emiſſuros, deriuat à cæca obedientia, benedictiones Abraham: ſicut longè ſtrictiori iure Adam cæcè obediens originalem gratiam in poſteros deriuaret. 1410.

Obedientia cæca encomium.

Ign. de Lo7.

Geneſ. 22.

Sunt elegantiſſima in geſto Abrahæ, & ad rem noſtram, verba Chryſol. ſerm. 55. vbi ita: *Si Deum credis, & confeſſus es Patrem, quidquid intulerit, quidquid in te elegerit, crede tibi ſatis eſſe ſalutiferum, crede ſatis eſſe vitale. Matris data diſcutere non licet: patris monita retractare non conuenit. Sit licèt paterni mandati ſpecies triſtior; res tamen ipſa ſalutifera, & vitalis. Sic Abraham, vbi Deum, Patrem credidit, mandatorum formas non attendit aſperas & acerbas. Circumciſionem recipit verecundam: & quæ cæleſtis Pater iubet, non diſcutit, ſed iudicat glorioſa. Parricidium conſiderat perſceleſtum: ſed quia Deus imperat, totum pietati committit.* Vbi obiter notent Superiores, fruſtrà à ſubditis obedientiam cæcam poſtulare, ni tales ſint, vt paterni animi, & affectus, ab ipſis ſubditis meritò credantur. Ad rem. Non ſe durum dominum, & tyrannum exhibuit Deus erga protoparentes, dum, vt in rebus fidei, ſic etiam in obſequiis obedientiæ, captiuandum ſibi voluit intellectum: qui enim ſe tot exhibitis antè beneficiis patrem, & hunc tenerrimum exhibuerat; nihil non vtile, & vitale præcepturus, veniebat exiſtimandus. Quid? Illa ipſa obedientia ſic homini impoſita, nouum, & magnum erat beneficium. Recole, quæ ex Pſeudotertulliano ſuprà dedi: qui ſic eodem cap. 1. de Trinit. concludit, ſubdens cauſam, cur vni homini, 1411.

Prælato ſolummodo qua Patri has obedientia ſolet exhiberi.

Chryſol.

Hoc homini decorat.

hominī,præter omnia animalia,arbitrium libertatis concedatur: *Nam & liber eſſe debuerat,ne incongruenter Dei imago ſeruiret: & lex addenda, ne vſque ad contemptum dantis,libertas effrænata prorumperet.* Incongruum erat ſeruitium, ſi neceſſariò,inſtar beſtiarum,& non inſtar Angelorum liberè, homines Deo deſeruirent. Addendum tamen libertati præceptum, ne effrænis iure ſuo abuteretur. *Pſeudoterr.*

1412. Parum id. Ipſa hominis libertas, hoc fræno glorioſior incedebat: & quæ abſque illo bruta quodammodo videretur, inde libertatis verè rationalis titulum comparauit. *Libertas eſt rationalis.* Attende. In illa naturali ſeruitute beſtiarum,dum lex non reperitur, iam libertas quædam exprimitur, & immunitas: ſed quàm ſtolida, quàm abiecta! Faſtidium hic Dei interuenit, non bruti generis priuilegium: ideò non iubentur beſtiæ,ideò non conſtringuntur præcepto, ideò liberæ à mandati iugo dimittuntur, quia pecuina obſequia faſtidio forent Creatori. At naturali hominis libertati ſeruitium imponitur,indicitur præceptum, obedientia irrogatur: vt ſeruitus iſta iam rationalis eſſet, & glorioſior; & proinde obſequia miniſtraret, quæ Creatori forent delicio,& voluptati. Nunc capies germanum Tertullianum lib. 2. contra Marc. cap. 4. *Sed & quam arguis legem, quam in*
Tertull. *controuerſias torques; bonitas erogauit, conſulens homini,quò Deo adhæreret: ne non tam liber, quàm abiectus videretur, æquandus famulis ſuis cæteris animalibus,ſolutus à Deo, & ex faſtidio* (ſic corrigo,perperam enim *ex faſtigio* legitur) *liberis.Sed vt ſolus homo gloriaretur, quòd ſolus dignus fuiſſet, qui legem à Deo ſumeret,vtq; animal rationale, intellectus, & ſcientiæ capax, ipſa quoque libertate rationali contineretur ei ſubiectus, qui ſubiecerat illi omnia.* Quaſi non iam libertas rationalis meritò veniret appellanda, illa Adami, ſi à Deo ſoluta,& ex faſtidio libera, æquanda belluinæ naturæ relinqueretur. Meritò proinde hæc obedientiæ lex non tam à rigoroſa iuſtitia, quàm à blanda bonitate proueniens prædicatur. Meritò libertas rationalis,id eſt, voluntas, & intellectus, dum ſubiicitur; non tam amitti dicitur, quàm decorari. Grauiſſimè magnus meus Ignatius citatus, hanc rem perſequitur, nemini aut prudentium, aut ſpiritualium, non lectitatus.

§. VI.

Ex protoparente rebelli, rebelles orimur: inde in antidotum, Chriſti obedientia: huic verò apprimè ſimilis Mariana.

1413. EXPOSVS obedientiæ præceptum glorioſum, Deo ad pretium, homini ad honorem. Debuerat Adam ipſis illud pupillis habere charius: Domino ſubiici, qui illi cætera omnia ſubiecerat. *Ideò inobediens, beſtia eſt.* Sed, heu dolor! nihil habuit deſpectius. Fregit iugum, donum ſpreuit, præceptum violauit: & qui de libertate rationali Deo ſubdita, beſtiis e faſtidio ſolutis præponebatur; eàdem ſolutà, beſtiis poſtponitur. Nec aliunde vnquam meliùs percepi vulgare illud propheticum: *Homo, cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Ecquis priſcus honor? ecquæ noua ſimilitudo? Non intellexit miſer honorem illum,quòd ſolus dignus fuiſſet, qui legem a Deo ſumeret: vtque animal rationale intellectus, & ſcientiæ capax, ipſa quoque rationali libertate contineretur ei ſubiectus, qui ſubiecerat illi omnia. Ergo, dum non intelligit, negligit: legem violat, excutit iugum, quaſi cupiat eſſe ſolutus à Deo, & è faſtidio liber, reuera non tam liber, quàm abiectus: id eſt,pura,puta beſtia: inde ipſis ſubiugalibus viliùs ſubiugandus, quia rationale iugum conculcarat. Ecce ſimilitudo.

Nec id ſatis: ſi enim viliùs homo, quàm beſtia ſubiugatur; non ſolùm ſimilis, ſed ipſis beſtiis 1414.
euadit iam longè peior. Ideò D. Proſper Aquit. de diu. prom.par.2.cap.2. alibi datus: *Comparatus eſt iumentis inſenſatis, & non ſimilis:ſed peior factus eſt illis.* *Et peior. Proſp.Aq.* Neque mirum: cur enim non peior beſtiis habeatur,qui,dum ſubditas per Deum beſtias ſibi videbat,ſe ipſum Deo ſubdere recuſabat: Capiunt beſtiæ è faſtidio liberæ, irrogatam per Deum homini miniſtrando ſeruitutem: homo per honorem ſubiectus, ingenuam obſequendo Deo detrectat ſeruitutem. Exclamat grauiter Tertul. Tertull.
lib.de Pat.cap.4. *Etiam de pecuaribus, etiam de beſtiis obedientiam exprimimus, intelligentes vſibus noſtris eas à Domino prouiſas, traditaſque. Meliora ergo nobis erunt in obſequio diſciplina, quæ nobis Deus ſubdit? Agnoſcunt denique, quæ obediunt: nos cui ſoli ſubditi ſumus, Domino,ſcilicet, auſcultare dubitamus? At quàm iniuſtum eſt, quàm etiam ingratum, quòd per alterius indulgentiam de aliis conſequaris; idem illi, per quem conſequeris, de temetipſo non rependere.* Hæc protoparentis miſeria, hæc infelicitas: inde miſerior, inde infauſtior, quòd loco gratiæ per obedientiam poſteris transfundendæ, infames inobedientiæ ſuæ hæredes nos inſtituit,vt quemadmodum in illo omnes rebellauimus, ſic in culpa originali, hanc maximè inobedientiæ labem contrahere videamur.

Potuit quidem, ſic poſteros per Adami peccatum, gratia ſpoliare Deus, vt licèt illos tandem 1415.
morti traderet; non tamen pœnis, & miſeriis vitæ pariter addiceret: cùm mors ſola ad minas adiiceretur. *Inobedientes ſumus ab origine.* Vnde iam mirum aliquibus,cur ſumma illa bonitas, immenſa pietas, non hanc tantùm,ſed illas immiſceret? Aptiſſimè tamen reſpondetur, ex ipſo ligno, quod præcepti materia proponebatur, potuiſſe meritò Adamum coniectare, non ſolùm mortem, ſed & malorum vitæ experientiam,ſibi,& poſteris de impia violatione imminere: cùm enim cætera omnia Paradiſi ligna ad bonum tantummodo pertinerent; vnum verò lignum ſcientiæ, ſolummodo bonum, & malum ſimul inculcaret; quid iam queramur in Adamo rebellantes,& inde hæreditariam inobedientiam concipientes; ſi vitæ noſtræ bonis, inſerta etiam mala admiſcentur: Fructum mali, & boni inobediens guſtauit Adamus: meritò ergo nos in illo, & deinde ab illo inobedientes, mala etiam cum bonis miſerè deguſtamus. D.Gregor,

Nicænus

Nicænus lib. de Beatit. *Nam, cùm Deus bonum, non ... permixtione cum malo confuſum nobis fruendum propoſuiſſet; vetuiſſétque experientiam boni cum malo permiſceri: quoniam pra ingluuie, ſponte noſtra contrario deguſtato (dico autem de verbi diuini contemptu, & inobedientia) nos ingurgitauimus, & expleuimus: idcirco prorſus humanam naturam in vtriſque verſari, & modo res triſtes, modò lætas inuicem experiri oportet.* Sic preſsè inobedientiam noſtram, parentali illi connectit Nicænus: vt, quod illi euenit, nobis propriè, & pulchrè eueniſſe teſtetur: ſic enim nobis ab origine contemptus, & inobedientia innata, vt à paterna illa quodammodo indiſtincta reputetur.

Niceph.

1416. Poſt multa, quibus diuinæ excellentiæ dignitatem commendat Iob, ſic concludit: *Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in menſura.* cap. 28. num. 25. Naturam humanam intelligit, inſtar venti rapidam, volatilem, & violentam. Quorſum ergo, ecquod pondus naturæ adhibetur? Quorſum? Vidiſti paſſim exorta ſubitò procella, apem lapillo pedibus attracto fieri grauiorem: vt pondere librata, non iam leuis in ludibrium auræ circunrotetur? ſic naturæ noſtræ leuiſſimæ, pondus inicitur, ne facilè circunuoluta rapiatur. Ecquod tandem illud pondus? Reſpondet D. Anthonius de Padua Domin. 11. poſt Trinit. ad hunc locum: *Ventus dicitur, eò quòd ſit vehemens, & violentus. Natura humana ab adoleſcentia ſua, prona eſt in malum, & tanquàm ventus leuis, & violenta: & ideò Deus fecit ei pondus, id eſt, obedientiam Prælatorum: vt ipſius pondere pergrauata, inaniter, ſicut Diabolus, non eleuaretur ſuper ſe, & ſic miſerabiliter caderet ſubtus ſe.* Leuitas ergo illa violenta, quæ per obedientiam corrigitur, inobedientia eſt, quam natura ab adoleſcentia ſua (id eſt, dum adhuc in Adamo adoleſceret) inuaſit miserè, & inde per originem tranſmittit: vnde, ſicut Adam Deo rebellans, Dæmoni obſecutus, ſuperbiam fuit Dæmonis imitatus; ſic & nos inſtar Dæmonis ſuperbimus.

Iob 18.

Obedientia, naturæ grauium pondus.

Anth. Pad.

1417. Fauſtiſſimè euangelizabat Ieremias Christi aduentum, de Fœmina illa felici virum circundante: de captiuitate ſublata: de gratiæ pulchritudine reſtituta: tunc ita ſubdit: *In diebus illis non dicent vltrà: Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupuerunt.* cap. 31. num. 29. Quia cùm Chriſtus maximè in originalis culpæ venerit medicinam; meritò ſtupor noſter, a parentum eſu contractus promittitur abolendus. Illud ergo iam venit examinandum, cur ab arbore vetita, (ſuppono probabilius vitem non fuiſſe,) non tam pomum, quàm vua guſtata prædicetur; cùm pomum decerpere, non racemum vellicaſſe dicantur protoparentes? ſed, cùm de ſtupore relicto, aptiſſimè metaphora eſſet deſumenda, meritò pomum, quoad effectus, vua acerba, id eſt, propriè omphax appellatur: cùm ex omnibus immitioribus fructibus, & omphacinis, ſtupidiorem hebetudinem vuæ, dentibus ſoleant aſportare. Adde etiam ex ſola vua, efficacius ebrietatis inſtrumentum, vinum, ſcilicet, educi. Quidni ergo fructus inebrians, ſignificantiùs per vuam referatur? Ecquæ alia nobis ebrietas ſæuior, quàm originalis iſta inobedientia? Grauiter Balduinus apud Tilman. ad cap. 35. Ieremiæ: *Amor mundi vanus eſt, amor voluptatis dulcis, amor propriæ voluntatis pertinax: vix enim anima quidquam plus amare poteſt, quàm propriam voluntatem, propriámve ſententiam: proptereà cùm a propria voluntate retrahitur, quaſi à ſe auulſa, quaſi inflicto vulnere ſaucia cruentatur. Amor propriæ voluntatis, vinum eſt mentem inebrians, & omnes ſenſus eius perturbans, vt puta, auditum, ne audiat obedientiam: oculos diſcretionis, ne videant veritatem: cæteróſque ſenſus, ſuis officiis deſtruit: in medio eorum miſcens ſpiritum vertiginis. Vinum propriæ voluntatis diquatum eſt, & expreſſum in torculari inobedientiæ: & vuâ acerbâ, quam comederunt patres noſtri, & dentes filiorum obſtupeſcunt. Adam pater inobedientiæ vinum hoc miſcuit, & poculum mortis filiis propinauit: quaſi diceret: Bibite ex hoc omnes. Et adhuc quidem bibunt ex eo omnes peccatores terræ.* Æſtimaui grauiſſimam ſententiam non interrumpere. Habes itaque originalem culpam in nos transfuſam, ab inobediente Adamo; præcipuè fœda inobedientiæ rabie efferari.

Ierem. 31.

Inobedientia, ebrietas eſt.

Balduin.

Cùm ergo Chriſtus, vt dicebam, maximè in originalis culpæ veniret medicamen: hæc verò maximè contra obedientiam inſoleſceret, quid prius haberet Adam ſecundus, quàm per ſummam obedientiam nos reformare; qui ab inobediente primo deformabamur. Grauiter Balduinus citatus, ſic ſtatim ſubiungit: *Chriſtus contrà, qui non venit facere voluntatem ſuam, ſed Patris; calicem obedientiæ vſque ad mortem propinauit nobis dicens: Bibite ex hoc omnes,* &c. *Norunt hoc illi, qui omnem voluntatem ſuam ſibi ſpectam habent, qui ſe ſibi non credunt: ſed alieno arbitrio ſe regendos committunt: qui ſemper trepidant a ſe, quaſi per ſe aliquid velle: proptereà vinculis obedientiæ ſeſe ligant, & voluntatem ſuam in neceſſitatem conuertunt, & libertatem in ſeruitutem redigunt: ſed omnia propter Chriſtum, vt in Chriſto ſit ſeruitus libera, & neceſſitas voluntaria.* Sic à Chriſto id boni præcipuè comparauimus, quod per culpam originalem maximè amiſeramus: vt ab Adamo rebelles, iam à Chriſto obedientes redderemur, aptam contra venenum antidotum comparantes. Nulla charta ſufficeret colligendis iis, quæ de obedientia Chriſti exemplaris noſtri apud Scripturam, & Patres reperiuntur: ſubdo pauca, quæ minùs obuia, vt formandum infrà argumentum, inſurgat robuſtius. 1418.

Chriſtus obedientiæ magiſter.

Balduin.

Cogitabat iam Chriſtus de prædicatione ſua, poſt diuturnam ſacri myſterij, & miniſterij occultationem inchoanda: vtque Prædicatoribus, de ſuperando priùs Diabolo, præberet exemplum, ſuperandis tentationibus accingitur. Sed pende verba: *Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum a Spiritu, vt tentaretur à Diabolo.* Matth. 4. n. 1. Animus fortis, virilitas robuſta, non tam duci, quàm pergere ſolet, hoſti euertendo. Erumpit exultans, non fertur violentus: trepidantis antagoniſtæ eſt, non tam ſe hoſtibus, & periculis immittere, quàm committi ab alio. Obuiam it armatus miles ſtrenuus, non impellitur, niſi ab innato robore. Quid ergo non iam pergit, quam ab Spiritu Sancto ducitur Ieſus, contra aduerſarium? Non robori ſecundas tribuit, dum obedientiæ primas concedit: inde enim Chriſti robur excellentius, dum nullibi abſque obedientia vires voluit exercere. Pulchrè ibi Iſaac apud Tilm. *Dominus Ieſus omnia agit, aut miſſus, aut ductus, aut vocatus, aut ſpontaneus. Miſſus venit in mun-* 1419.

Matth. 4.

Idem tentatur ex obedientia.

dauit

Iſaac.

dum: ductus vadis in deſertum: vocatus ſurrexit à mortuis, &c. *Ad paſſionem verò properat ſpontaneus: factus tamen in hoc obediens Patri, vſque ad mortem. Doctor enim, & exemplar obedientia, extra eam, qua ſola via eſt ad vitam, nec agere, nec pati quidquam voluit.* Vt, ſicut ab Adamo certiſſimam mortis viam inimus obedientiam; ſic à Chriſto exemplari, certiſſimam vitæ viam, obedientiam, ſcilicet, aggrediamur.

1420. Pulchrè verò ab hoc Patre, tunc maximè *ſpontaneus* dicitur Chriſtus, cùm mortem ſubit, cui maximè de impoſito præcepto obligabatur: quia quò obedientia mortis erat cæteris omnibus difficilior; eò ad illam promptior, & magis ſpontaneus Chriſtus properabat: vt ita excellentiùs obediens exhiberetur. Notauit ſedulò Ioannes deſcribendas moribundi Chriſti actiones, quem iam expiraturum ſic deſcribit: *Et inclinato capite, tradidit ſpiritum.* cap. 19. num. 30. O quid hyſteron proteron, in re tam attentè explicanda committis, Euangeliſta? Agedum, commuta verba: priùs ſic moribundi animam efflant, quàm inclinent caput: Chriſto ſic eueniret: nec enim in hoc geſto, mortalium conſuetudinem mutaſſe, credendum venit: cur enim priùs inclinaret caput, quàm expiraret? Sed audiendus D. Athanaſius in Quæſtionario, quæſt. 76. *Quid eſt illud: Et inclinato capite tradidit ſpiritum. nam omnes moribundi moriuntur primùm, & tum demum inclinant capita? Quia omnes Scripturas Chriſtus adimplenit, Incarnationem, Natiuitatem, &c. Iſtis, inquam, omnibus impletis, quæ pati debuerat, ſola mors reſtabat adhuc: atque hæc quidem ſibi metuens appropinquare non audebat; ideò Chriſtus inclinato capite vocauit ipſam: nam, antequàm caput inclinaſſet, verebatur propiùs accedere.* Vnde ergo magis ſpontaneus obedientiam mortis adimpleſſet, quàm dum metuentem vocat annuens, & potenti nutu quodammodo trahit inuitam? Sic nos inuitat ad mortem, aut violentam, aut naturalem, pro ipſo hilariter, ſuſceptâ obedientiâ, ſubeundam.

Mors Chriſtum timuit.

Ioan. 19.

Athanaſ.

1421. Hinc monitum illud Petri; *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius.* 1. c. 2. 21. Et quomodo paſſus? Nónne, vt fide cõſtat, per obedientiam? Haud dubiò. Non igitur plenè Chriſti veſtigia ſequeris, licèt pro ipſo moriaris, niſi etiam obediens moriaris. Martyres, præcepto non deſerendæ fidei obediunt moriendo: cæteri, niſi vſque ad mortem in obedientia perſeueremus, vt iam obedientes mori videamur; minùs perfectos Chriſti nos exhibere imitatores. Ideò ergo Antiſtitum Antiſtes, tunc maximè in exemplum proponit Chriſtum, cùm obediens moritur, vt, qui omnia per inobedientiam amiſimus, tunc omnia Chriſti bona comparemus, cùm eius obedientiam didicerimus. Grauiter iuxtà, & acutè Balduinus ad hunc locum apud Godefrid. *Obedientiam vſque ad mortem requirit à nobis Sanguis Chriſti, qui pro nobis paſſus eſt, nobis relinquens exemplum*, &c. *O rem mirandam, & ſtupendam! inde obligamur vſque ad mortem obnoxij, vnde per mortem dimittimur, à morte liberi: inde debitum mortis contrahitur, vnde debitum mortis abſoluitur. Iam ergo ex noua cauſa debitores mortis ſumus: quamuis non ex veteri culpa; nihilominùs ex noua gratia. Sed mors peccatorum peſſima, debita pœna quadam eſt exſolutio: ſic tamen vt ingratitudini nulla ſequatur ob. . . tio. Pretioſa verò mors Sanctorum, per mortem Chriſti eſt quadam gratiarum actio, & viciſſitudinis nonnulla ſimilitudo: hæc autem ſimilitudo mortis, obedientia eſt vſque ad mortem.* Quaſi dicat: Si Chriſtus moritur, ô Petre, vt morte ſua nos a morte liberet; quomodo moriendi exemplo, ad commoriendum illi, nos inuitat? Quomodo per Chriſtum mortuum, morti obligamur; ſi ipſo mortuo ius vitæ comparauimus? Ad mortem, nimirum, obedientiæ glorioſiorem omni vita prouocamur: & quamuis naturalem hanc ex delicto non deberemus, iam eſſet ob dilectum ſubeunda. Vide, quæ ſuprà de ſimili Deiparæ morte latè dixi. Itaque Chriſtus ex obedientia, iam ſoluta maledictione, nobis obedientibus mortem pretioſiſsimam relinquit.

1. Petri 2.

Obedientia vſque ad mortem quare.

Balduin.

Quid plura? Totus mortifer de inobedientia extitit Adam primus: ſalutifer totus de obedientia extitit Adam ſecundus. Aduerte, ſi non aduertiſti ad verba illa Pauli toties repetita: *Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltauit illum: & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen: vt in nomine Ieſu omne genu flectatur* Philip. 2. num. 8. Quid ergo? An, ſi Chriſtus acceptandam Patri pro nobis mortem offerret; nec id tamen ex obedientiæ ageret præcepto, Ieſus non diceretur, & glorioſo hoc Saluatoris titulo careret? At fortè non acceptaret Pater illam mortem, quam, vt pro nobis actu haberet efficacem, obedientiæ præſcripto voluit cumulatam. Pulchrè Bernardus in Serm. *Ecce nos.* vbi ita: *Ipſum nomen Ieſu, quod eſt ſuper omne nomen, & in quo flectitur omne genu, obedientiæ remuneratio eſt.* Ac ſi non tam ob magna, quę paſſus, quæ operatus eſt Chriſtus, glorioſum Saluatoris titulum obtineret, quàm quòd & opera illa, & tormenta obedientiæ ſacræ apice coronantur. 1422.

Ieſu nomen obedientia præmium.

Bernard.

Iam vela dictis à num. 1403. rei noſtræ contrahamus. Obedientia in ſtatu innocentiæ pretioſiſsima apud Deum, quam proinde Dæmon ſummoperè ab homine eripere procurauit: vt primus rebellis, rebellionis conſortem haberet naturam noſtram ſecum pariter in Infernum detrudendam: omnis quippe poſteritas Adamo deturbato, inobedientiæ furore inſaniens ſic Duci Dæmoni magis adhærebat. Hinc Chriſtus obediens affert medicinam, & obedientiæ pondus nobis iniicit, ne deinceps inſtar Dæmonis, ſuperbientes eleuaremur. Nihil ergo nos inobedienti Dæmoni fecerat ſimiliores, quam hæreditaria inobedientia originis: nihil à ſe Chriſtus totus obediens, magis voluit alienum, quam dæmoniacum hoc vitium: nihil maiori cura contendit, quàm nihil in carne ſua Adamaticæ inobedientiæ reprehendi. Quæ igitur mens conciplat eum, qui ne cum Beliali ſuperbo, & iugum rumpente conueniret, omnem maculam leuiſsimam longè auertit à Matre; eandem in originali inobedientia reliquiſſe? Concarnis Chriſto Maria, inobediens, & tota Belialem ſpirans, non plùs filium necteret Beliali, quàm ſi leui otioſitatis nutu degeneraret? Cæcus videat. 1423.

Obedientia Matris.

At quàm ſedulò obedientiæ Princeps, Matrem obedientiſsimam curaret Chriſtus, ſatis vidit Alanus iam ſuprà datus, qui ad illud: *Collum tuum, ſicut monilia.* Cant. 1. num. 10. vbi hoc monile, 1424.

Similis Chriſti obedientia.

nile, de Christi obedientia explicauit: *Ornamentum ceruicis, quæ est obedientia, Christus est: ipse enim prior factus est obediens vsque ad mortem: exornatio ergo, & monile ceruicis eius, id est, obedientia Virginis, obedientia Christi est. Sed & ceruix eius, id est, obedientia, similis facta est obedientiæ Christi, quæ est monile Christi. Magna ergo in hoc laus Mariæ, magna eius gloria: quod imitatio eius gloria, exæquatur obedientiæ Christi, quam imitatur ipsa.* Expendi alibi, ad rem aliam hunc locum. In præsens nota, quàm nihil paternæ inobedientiæ contraxerit Maria, quæ de obedientia maximè Christo similis, (quantùm res patitur, ad exæquationem) commendatur. Quæ ergo de peccato veniali quouis, contra cæteras virtutes; minùs, quàm par erat, Christo veniret similis; putas in ea virtute, quam maximi Christus fecit, & in qua Mater illi dicitur simillima, originalem inobedientiam meritò admisceri? Putas prædicta nuper obedientiæ ornamenta Adamo ablata, decenter etiam Mariæ auferenda, quæ in eam parabatur, cui, tanquàm in similiter obedientem, ipsâ Christi obedientia, imò ipse Christus obediens instar gemmati monilis dederetur? Decorè sanè absque obedientiæ iugo, & instar Belialis, soluta ponitur illa, cui is, cui nihil conuenit cum Beliale, tanquàm ingũ decorum, tanquàm gloriosum monile destinabatur!

Alm.

ANTHOLOGIA XXI.

Maria Dei thronus puriſſimus ad delicias.

§. I.

Diuina ſtabilitas mobilis; inquietus Deus, donec in corde puro requieſcat: vnde Maria thronus purior commendatur.

1425. Ex eo, quòd ſingulariſſima Deus in Maria habitaret ratione, non ſolùm amicè gratam animam eius, ſed etiam corporaliter adimplens caſta viſcera; infert benè Doctor Angelicus, nulla nec leuiſſima culpa actuali Deiparam aliquando temeratam: longè meliùs illaturus ab originali macula præſeruatam: cùm hæc (vt clariùs ipſa luce, in Examine demonſtraui) non ſolùm fœdiùs animam coinquinet; ſed etiam ſpecialiori quodam modo carnem, & viſcera ſuſcepturа Deum conſpurcaret. Vnde ergo ſibi indecens habitaculum de præterita culpa veniali exhorreret; quod de originali longè fœdiori deleta, non exhorruiſſe præſumitur? Rem ergo vt anthologicè illuſtremus, videndum in primis, quàm voluptuosè ſibi ad delicias humani pectoris habitacula quærat Deus, illáque puriſſima: quàm doleat, hæc ſibi de admiſſa labe denegari. Inde patebit, quàm ardenter ſibi dilectius tabernaculum Marianum affectaret: longè penitiùs doliturus, ſi ſibi de ſpurcitia contracta eriperetur: quippe ex totius Eccleſiæ mente Mariæ tribuuntur verba illa Prou. 8. n. 30. *Cum eo eram cuncta componens: & delectabar per ſingulos dies, ludēs coram eo in omni tempore.* Vbi Septuaginta apud Sixt. vertunt: *Eram penes illum diſponens, ego eram, cui adgaudebat: quotidie autem iucundabar in facie eius, in omni tempore.* Quaſi dum cætera omnia conſtrueret, Mariam altiùs conſtituendam meditaretur, proludens in paruis, (vt ſuprà fusè dixi,) & quodammodo in Angelorum, & protoparentum innocentia proficiens artificio: vt tandem perfectiùs innocentiorem Matrem produceret: cui proinde vni, inter omnia, tanquàm longè excellentiori domicilio, iam ab initio ſæculi dicitur adgauiſus. Iam ad rem.

Omnes creaturæ, Mariæ præludia.

Prou.2.

1426. Gloriatur Deus, & meritò, ſtabilitatis ſuæ, quòd motis cælis, immobilis perſeueret; vnde Sap. 7. num. 23. diuinus Spiritus dicitur *humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecurus,* vt nihil in illo immobilitatis, de ſtabilitate certa, & ſecura, ineſſe cognoſcatur. Quis ergo iam non miretur, ibidem num. 20. eundem hunc Spiritum diuinum, & æternæ ſapientiæ aſſiſtentem, *mobilem* appellari? Pende verba: *Eſt enim in illa Spiritus intelligentiæ ſanctus, vnicus, multiplex, ſubtilis, diſertus, mobilis.* Imò, quod magis eſt, de eodem Deo, iam ſub diuinæ ſapientiæ Numine, & nomine, explicato, additur num. 24. *Omnibus enim mobilibus, mobilior eſt ſapientia.* Et quomodo eſſe poteſt, vt ſumma ſtabilitas, cum mobilitate ſumma poſſit cohærere? Vnde fiat omnium mobilior Deus, à quo terra ponderibus librata ſuis ſtabilitatem mutuatur? Reſpondet D. Gregor. Magnus homil. 5. in Ezech. *Homo quippe in ea regione, in qua eſt, vbique diſcurris: proculdubio vbique obuiam venis: & repentè, vbi non creditur, inuenitur. Omnipotentis ergo Spiritus, vt vbique præſentia ſignaretur, ſimul & mobilis, & ſtabilis dicitur: ſtabilis, quia per naturam omnia continet: mobilis autem dicitur, quia vbique etiam neſcientibus, occurrit. Tenens ergo omnia, ſtabilis: præſentem ſe omnibus exhibens, mobilis appellatur.* Sumit S. Doctor exemplum ab humano diſcurſu: ſed ita ſumit, vt ſatis exprimat, quodammodo fieri mobilem Deum, dum mobiles quærit homines.

Sap. 7.

Deus mobilis, vt peccatorē ſibi ſubdat.

Gregor.

dum iuſtificandis occurrit, donec in illis ſtabilem quandam requiem ſortiatur: inquietus interim, & dolens, puriſſima ſibi hoſpitia denegari.

1427. Ignorat nemo ex Ruperto, quid ſit illud Geneſ. 1. n. 2. *Terra autem erat inanis, & vacua; & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi: & Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas.* Ferebatur, nimirum, quaſi inquietus, quaſi mobilis, huc, ac illuc concurſando: ac tandem dicitur quieuiſſe, donec creato homine innocente die ſexto, *requieuit die ſeptimo ab omni opere, quod patrarat.* cap. 2. n. 2. Vtpote iam conſtructo hoc vno gratiſſimo tabernaculo. Sed adhuc ly, *ferebatur ſuper aquas*; maiori emphaſi dictum mihi videtur. Cur enim, ſi iam tunc terra producta erat, licèt ſub aquis; non ibi, ſed ſuper aquas volitet Spiritus? Cur non tam aquas intimè, quàm ſuper aquas dicitur deferri; quaſi humeſceret, credo, ſi eò penetraret? Sed noſti, non terram ſtabiliter fixam; ſed aquas mobiliter fluidas, frequens, & clariſſimum lapſi peccatoris ſymbolum haberi. Aquæ genio ſuo fluctuant, feruntur æſtuanter, mobiliter agitantur: Talem ergo ſe Deus in typo iam oſtendebat, qualis erat in figurato oſtendendus. Non penetrare intimè aquas dicitur; ſed deſuper inquietus volitare: quia à fœdo humani cordis eiectus domicilio, cupidus redeundi, illud ſuperuolitat: vt homo recuperata puritate, hoſpitem iterum dulciſſimum excipiat. Suaui comparatione rem illuſtrat ad hunc locum Hugo Card. *Ferebatur: quia quocunque fluant homines per peccatum, ſemper ſuperfertur Dominus: ſicut auicula ſuper nidum, cùm pulli eius rapiuntur.* Sic requiem ſuam queritur ereptam, quærit recuperandam.

Geneſ. 1. & 2. Quàm ſollicitè Deus nos quærat, & lapſos doleat.

Hug. Card.

1428. Vix peccat Adam, vix Eua labitur, cùm ſubdit Textus: *Et cùm audiſſent vocem Domini Dei deambulantis*, &c. Geneſ. 3. num. 8. Non ambulans ſimpliciter auditur Deus; ſed deambulans, id eſt, huc, ac illuc quaſi errabundus, & vagus: nec abire volens; & tamen diſcedere coactus. Benè Hugo Victorinus ibi apud Godefr. *Neque abiit in directum elongans, quaſi irreuocabilis, nec reuerſurus ampliùs: ſed propè gyrans, & iuxta deambulans. abiit, & non abiit, modò vadens, & modo rediens: & magno quodam incerto æſtuans: quaſi nolens ſedem ſuam deſerere: nec valens pollutam manſionem ſuſtinere.* Quæ verba altiùs dedi ponderata in Cant. Tropol. n. 879. Venit tamen huc apta prædicti alterius Hugonis comparatio. Sic auicula, cuius pulli, aut ſæua manu rapti, aut duriori fuſte deiecti, nidum iterum, & iterum ſuperuolitat: vt Deus erepta protoparentibus innocentiæ pulchritudine, corda vacua, nidum priſcum anxia auiditate circumgyrabat. Illud tamen hic denuò venit ponderandum, cur cùm Deus poſſet, pia hæc deſideria manifeſtare, ſi quodammodo defixus, & attonitus Adamo adſtitiſſe deſcriberetur: eo, ſcilicet, habitu, quo ſolemus erepto nobis theſauro hærere perculſi, quóque Magdalena, erepto ſibi Domino, adſtabat monumento; non ſtans, ſed gyrans, & deambulans oſtendatur? Nimirum, hac mobilitate, teneritudinis ſuæ ſtabilitatem commendat Deus: neque enim aliunde dulcior appareret habitaculi ſui deſiderator, quàm dum illud per culpam iam videbat inſtabile, & mobile, ipſe inſtabilis, & mobilis quodammodo redderetur. Idem Venerabilis Hugo Victor. citatus: *Non ambulauit, ſed deambulauit huc, ac illuc quaſi errabundus, & vagus, in directum non vadens; ſed pergens quocunque; hoc eſt deambulare. Et quare deambulare voluit? Vt oſtenderet ſe talem foris, qualis intus cœperat illo eſſe: iam enim in eo mota erat veritas, & fluctuabat: & ideò veritas foris deambulabat: deambulabat tamen; & non diſcedebat*, &c. Sic diuina ſtabilitas mouetur inquieta, donec iterum pura manſione ad requiem fruatur.

Geneſ. 3. Inde diuina quies inquieta.

Hugo Vict.

Expertus prodigus adoleſcens, quanto ſuo damno à blandimentis paternis, à geniali domo deuiarat; iterum paternam domum cogitat, æternam pietatis ſuſpirat manſionem: ſurgit, pergit, & vix apparet; *cùm adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum ipſius.* Luc. 15. num. 20. Exercet quidem Deus miſericordiam: ſed cur ſtabilis natura, miſericordia motus exprimatur? Non mirandum: quandoquidem, qui progreſſus non poteſt exercere corpore, qui ſpiritu implet omnia; ſic tamen pietatis graditur affectibus, vt accurrens, neceſſariò curriſſe ſupponatur. Chryſol. ſerm. 3. *Mouetur miſericordia, qui loco non poteſt dimoueri: accurrit non progreſſu corporis, ſed pietatis affectu.* Scilicet, non tam auidus, &, penè dixerim, indigus, filius paternæ domus; quàm pater filialis pectoris habitaculo egere videbatur. Motus currit, & accurrit, hoſpitium iam gratia paratum ad delicias habitare: vt qui haram porcorum iam reliquerat; in aram Dei puriſſimam ſacraretur. 1429.

Et motu immobilitas.

Luc. 15.

Chryſol.

Dæmonis quidem vmbram, & inde nigerrimam, emiſit Noë ab arca coruum exploraturum aquas diluuij: *Qui egrediebatur, & non reuertebatur.* Geneſ. 8. num. 7. Feliciora deinde auſpicia capturus, Spiritus Sancti typum emiſit columbam: *Quæ cùm non inueniſſet, vbi requieſceret pes eius, reuerſa eſt ad eum in arcam.* Ibidem, num. 9. Adhæſit, vt noſti, coruus corruptis putredine cadaueribus, paſtu fæculento, inter lutulentas algas immoratus. Sed, cur columba his abſtinens, ad aperta iam diu montium cacumina non immoratur? Nimirum, inquis, munditiis aſſueta, ab his humidis adhuc, & cœnoſis abſtinuit: optima ratio, ſi cacumina adhuc cœnoſa erant. Sed, quid dicendum, ſi poſt quadraginta dies, iam nec immeritò, ſiccata exiſtimemus: cur ibi non requieſcat paululùm columba? qui dum typus Spiritus Sancti fauſta nuncia iuſtis laturus emittebatur, non in altis, & de peccaminoſa ſuperbia elatis, potuit vel breue ponere hoſpitium: tandiu inquieta, donec in arca apud iuſtos requieſceret. D. Anaſtaſ. Sinaita Hexam. lib. 1. *Prius coruus euolauit ſuper aquas: & cùm ſuffocatus eſſet, vel periiſſet tenebroſus coruus Satan, aut etiam ad craſſitudinem, & carnalitatem peccati adhæſiſſet, (non enim poſſumus omnes ſermonem capere;) tunc Spiritus Dei columba ſuperferebatur, volans ſuper aquas, non inueniens requiem pedibus ſuis, vt tabernaculum figeret in homine, aut inhabitaret, aut inambularet: etiamſi omnia montium cacumina eſſent detecta: quæ quidem ſignificabant peccata infirmorum euidentiam, & vitij nimiam elationem, eiúſque induratam, & calloſam vecordiam.* 1430.

Geneſ. 8. Spiritus Sanctus in humilibus requieſcit.

Anaſt. Sin.

Vides Deum inquietum, & ſollicitum, vt mundiſſimam ſibi inueniat manſionem: vides 1431

illum

Maria Spiritui Sancto ſimilis.

illum à cæteris creaturis deuiantem, vt ſolùm in homine iuſto requieſcat: nec dubitabis longe ardentiori deſiderio, longè inquietiori, vt ita dicam, voto, exoptaſſe Mariam Chriſtum parituram: Chriſto enim condendo, omnia ab æternitate Dei vota collimabant. Si ergo miniſtratura Chriſto thronum, & habitaculum, immunda de leuiſſimo næuo actuali haberetur; putas ſatis mūdatam, ſi vnquam fœtidiſſimis originis ſordibus macularetur? ſi ſuperbum cacumen inde erigeret? Imò ea fuit Maria, vt æternæ columbæ mundiſſimæ, id eſt, Spiritui Sancto, (quantùm ratio creaturæ patitur,) de primæua gratiæ infuſione, ſic veniret ſimilis, vt propterea toties in Cantico, columba appelletur. Hieronymus, ſiue Sophronius Oratione de Aſſumptione ſæpe citata: *De huius ad cœlos aſcenſione, multò admirantius intuitu, ſecretorum contemplator cæleſtium, in Canticis: Vidi, inquit, ſpecioſam aſcendentem, quaſi columbam, deſuper riuos aquarum. Et verè ſpecioſa, quaſi columba, quæ illius ſpeciem columbæ, ac ſimplicitatem demonſtrabat, quæ ſuper Dominum venit, & docuit Ioannem: quia hic eſt, qui baptizat.* Non potuit cæleſtis columba gratiùs, quàm in Chriſto requieſcere: nec decuit Chriſtum ſingulariſſimo Incarnationis modo in Matre habitare: niſi ea eſſet, quæ columba pura, puriorem columbam diuinam tota exprimeret. Ac ſi (vt more noſtro loquamur) ſolueret Chriſtus Spiritui Sancto domicilium domicilio. Præbuerat Spiritus Sanctus columbam candidiſſimam Mariam Chriſto ſuſcipiendo: præbet ſe Chriſtus cum fœnore habitaculum, immortali columbæ ſuſcipiendæ.

Hieron.

1432. Recole, quæſo, quod initio huius Operis dixi, n. 46. de cauſa, cur vetuerit Deus, ne Dæmon decipiendæ Euæ indueret columbam: vbi ex Hugone dixi, pollui quodammodo, etiam tot ante ſæcula, vas illud, in quo poſteà Spiritus Sanctus eſſet appariturus. Vbi obiter Hugo aliam cauſam inuoluit, quam nunc perpendendam ex Magiſtro appono. Ergo Magiſter Sententiarum lib. 2. diſtinct. 21. poſt alia, ita: *Voluiſſet quidem Dæmon in ſpecie columbæ venire: hæc, nempe, vt animal innoxium, & ſimplex, ad mulierem decipiendam congruentiſſimum Diabolo fuiſſet inſtrumentum: ſed non erat conſentaneum, & conueniens, vt per immūdum, & malignum ſpiritum, redderetur homini columba inuiſa, & exoſa in cuius poſteà ſpecie, Spiritus Sanctus hominibus erat appariturus.* Itaque, ex mente inſignis Theologi, phantaſtica illa ſpecies columbæ, etiam Spiritu Sancto grauida, horrori hominibus veniret: quia vera aliquando columba, ipſius Dæmonis baiulam ſe geſſiſſet. Quid, ſi illa ipſa columba, quam Diabolus re ipſa indueret; poſteà indumentum Spiritus Sancti ſcriberetur? Si nulla latentis Dei munditiès, vmbram priſcæ columbæ nobis redderet plauſibilem; quid ſi veritas ipſa obtruderetur? Cogita ergo columbam noſtram reapſe ab origine Dæmonis baiulam; & putabis, non futuram Chriſto horrori, vt ab eadem baiulari pateretur? Foret tibi exoſa vitiata ſpecies columbæ à primo ſæculo: & Chriſto veniret grata, veritas paulò antè præcorrupta? Et tamen columba, nihil reapſe à Dæmone contraheret, nihil Deo traderet: quid autem inde contraheret Maria, quid Deo dedit, tute noſti. Quidni ergo puriſſimam, in intimius hoſpitium, & ſingularem thronum, columbam, Verbo diuino pararet Spiritus Sanctus, qui ſibi vitiatam etiam columbæ vmbram penitùs euitauit? Ni fortè putas, puriorem eſſe Spiritum Sanctum, quàm diuinum Verbum: & in tantum, vt ille vmbratiles faſtidiat immunditias: hoc ſordidius, etiam veris, non dubitet volutari. Logi. Aut fortè præſumis, plùs blanditiarum, & amoris Spiritum Sanctum columbæ ſuæ phantaſticæ apud homines aucuparum, quàm apud eoſdem Verbum, veræ Matri Theotoco conciliaſſet. Gerræ. Vix ſuauitèr nos traheret Spiritus Sanctus in illo phantaſmate, cuius veritas alibi fœdaretur: traxiſſet verò Chriſtus ſuauiſſime in veritate carnis, quæ paulò antè in Matre conſpurcaretur. Nugæ.

Maria qualis columba.

Mag. Sent.

1433. Facit huc vox illa Dei ad Ezechielem, poſt multa dicta de populo: *Si fortè ipſi audiant, & ſi fortè quieſcant: quoniam domus exaſperans eſt.* cap. 2. num. 5. Quietos cupiebat Deus, puto, quia in proſequendis, ipſe priſcam requiem captans inquietabatur quodammodo. Cur enim vocetur *domus*, vbi ſuauis denotatur habitatio; & pariter *exaſperans*, vbi inculta, & ſenticoſa aſperitas innuitur; niſi vt Deus à dulci ſuo habitaculo, non ſponte, ſed vi repulſus intelligatur? D. Gregorius hic homilia 9. *Domus inhabitatur à Domino: ſi ergo domus, quare exaſperans? Si verò exaſperans, quare domus, quæ vtiquè iam non habitatur? Domus, quia in ea Deus per fidem habitare cœperat: exaſperans verò eſt, quia ab ea prauis moribus repulſus exiit: vt vacua remaneat, quam priùs cæleſtis inhabitator replebat.* Ambiri ſanè debebat diuinus habitator: & tamen ambit ipſe, & patitur repulſam: rogat, ſollicitat, prenſat, ſi fortè quieſcant corda, poſt vitiorum miſerè ruentia; vt ipſe in eiſdem requieſcat: neſcit enim alibi ad voluptatem, delicioſum ſibi figere domicilium. In Hebræo legitur: *Quia domus rebellis eſt.* vt, cùm ſuperiori Anthologia probauerim, Mariam non rebellaſſe, intelligatur, pacificam, & ſuauiſſimam ſemper Domino manſionem præſtitiſſe.

Ezec. 2.

Deus violenter à corde humano repellitur.

Gregor.

§. II.

Maria thronus fauſtus ad victoriam: auguſtum templum ad maieſtatem: vitalis Paradiſus ad delicias: cuius tutæ cuſtodiæ Deus ſingulariſſimè excubuit.

1434. APPARVIT Moyſi Dominus, idque *in flamma ignis de medio rubi: & videbat, quòd rubus arderet, & non combureretur.* Exodi 2. n. 2. Id eſt, vt ex omnium ferè Patrum, & totius Eccleſiæ mente conſtat, apparuit in vtero Deiparæ geſtatus Chriſtus, quin vel conceptus, vel partus communi incendio, virginitas puriſſima violaretur. Res plana. Sed cur thronus hic typicus, non potiùs in arbore, & planta pretioſiori, flammis cincta, & flammas irridente collocatur, cùm perinde myſterio deſeruiſſet? Reſpondere viſus Eucherius in form. ſpirit. cap. 4. *Rubus Ma-*

Exod. 2.

Maria rubus contra ſerpentem.

Eucher.

ria Virginis præfiguratio erat, eò quòd quaſi de humani corporis rubo, Saluatorem tanquam roſam emiſerit. Vt enim natura videtur mirabile, ſtellam odoris, oculum prati, florum Reginam, id eſt, roſam, à deſpicabili, & horreſcente ſpinis planta ortam: ſic in gratia longè mirabilius, vt Sol iuſtitiæ, immortalitatis oculus, Angelorum Rex, Chriſtus, ab humana carne oriretur: cùm infinitum vſque, magis præſtet Deitas carni, quàm ſpinis roſa. Adhuc tamen eadem reſtat difficultas: cur enim inter tot veprium genera, vnde ſpinigenæ roſæ æquè apta veniret comparatio; rubus priuatim eligitur; & vnus tanquam myſterio aptior adhibetur? Apud naturæ Myſtas, rubus vnus eſt inter plantas, qui ſerpentem triumphat: do Ambroſium Hexam. 3. cap. 8. *Rubi folia ſuperiacta ſerpenti, interimunt eum.* Non potuit aptior thronus typicus Deo erigi: quia verus noſter Marianus, inde Deo decens, quia Infernum ſerpentem triumphauit; cui dum ſpolia detrahit, tantò ſuſcipiendo hoſpiti apparatur.

Ambroſ.

1435. Confundebat Chriſtus Iudæos, non ab iniquo fœdere, ſed de victoria iuſta ex Inferno reportata Dæmones eieciſſe: deinde ſic addit: *Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea, quæ poſſidet: ſi autem fortior eo ſuperueniens vicerit eum, vniuerſa arma eius auferet, in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet.* Luc. 11. n. 21. Ecquæ Dæmonis arma, niſi peccata? Si ergo contraria contrariis curantur; & fortia fortioribus debellantur contrariis; quam, quæſo, armorum rationem, contra vitiorum arma oppoſuit Chriſtus? Certè perfectiſſimam ab omni peccato innocentiã. Theophylactus ibi; *Arma Diaboli, omnia peccatorum genera, in quibus fidebat, & præualebat: arma igitur, inquam, illa diripui ego, qui ſine peccato inuentus.* Non aliter exarmatur Dæmon: non aliter ſpolia eius detrahuntur: vt, cùm audis rubum noſtrum fortiſſimo ſerpenti fortiùs inſultantem: iam celebres innocentiæ conſortem, quem vides victoriæ participem: ideò ſtatim fœmina è plebe, paulò pòſt Chriſtum à Matre commendat: *Beatus venter, qui te portauit.* Quaſi victori Filio, neceſſariò maternus thronus victor eſſet iungendus: & vterque eodem epinicio celebrandus. Celebrabat Virgil. lib. 1. Didonem de ſpoliato tyranno;

Luc. 11.

Arma Dæmonum, peccata.

Theophyl.

Portantur auari
Pygmaleonis opes pelago, dux fœmina facti.

Virgil.

Ego dixerim veriùs: *Portantur auari ſerpentis ſpolia: ah felix! Dux Fœmina facti.* Vnde portans thronus victor, pariter cum portato, per quem hanc comparauit, victoria decantatur.

1436. In idem recidit illud Chriſti de Matre; *Dixi: Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius.* Cant. 7. n. 8. In cælo erat Verbum: deſcendere in vterum virgineum iam parabat: & tamen non tam inde deſcenſurum dicitur, quàm palmam aſcenſurum. Credo vidiſſe ſatis ipſos ſublimiores cælos, parthenico vtero longè eſſe inferiores: hunc thronum longè de excellentia altiorem intelligendum. Fauet ibi Dionyſius: *Si per palmam intelligitur illuſtriſſima Virgo; conſtat, quòd Vnigenitus Dei per Incarnationis myſterium, deſcendit in eam, & apprehendit fructus eius: quia merita præclariſſima Virguncula, tam acceptiſſima habuit, quòd dignatus eſt fieri Filius eius.* Nuſquam apud Angelos illibatiora merita inuenit Deus, nullibi puriorem innocentiam, vnde ſibi puriſſimo, thronum purum exædificaret. Sed, cur, qui de rubo inter frutices humiliori, priùs ſimilitudinem deſumpſerat; cùm transfertur ad arbores, non quanuis, ſed altiſſimam elegit? Quia, licèt alterius proceritas, ab alterius humilitate ad formam diſtinguatur; ad myſterium tamen vnicè conueniunt. Rubus in ſerpentis necem, palma in eiuſdem detriumphati inſigne vſurpatur: nec niſi laureato, & palmis cincto throno Deus ſuſcipiendus.

Cant. 7.

Maria, palma victrix.

Dionyſ.

Teſtabatur id Chriſtus ibidem paulò antè, ad eandem Matrem: *Quam pulchra es, & quàm decora, chariſſima in deliciis! Statura tua aſſimilata eſt palmæ.* cap. eodem, n. 6. Staturæ rectitudo, & proceritas, columnæ potiùs aptè compararetur: vel, ſi ad arbores recurras, cedrus, & cupreſſus, in vtraque pagina huc ſolent frequentiores aduocari: Mariæ tamen, vna palmæ apta nata ſeruatur comparatio. Idem Dionyſius: *Aſſimilata eſt palmæ: nunquam enim per culpam eſt incuruata; ſed omni virtute, & ſapientia iugiter ſtetit erecta, ac glorioſiſſimè de inuiſibilibus hoſtibus triumphauit: vnde victoria palma meruit inſigniri.* Ipſa Mariæ erectio, palma eſt: & dum nunquam curuatur culpæ, Tartareas incuruat poteſtates. Sic in illa, tanquàm in throno ſemper palmato, ſingulariſſimè Chriſtus habitauit: quaſi palmis, & victoriis Matris decentior veniret, palmas ſuas ab Inferno reportandas aditurus: inde enim iſtæ quodammodo pulchriores, & decorè lemniſcatæ: quòd ipſe e victrici palma, ſurculus generoſior, robuſtius germen pullulabat; ideò, ni fallor, in Apocalyp. dictus vincens proceſſiſſe, vt vinceret, cap. 6. n. 2. quia, qui iam Dæmonem vicerat in Matre ſuperante, in ſe ipſo perfectiùs erat ſuperaturus. Bene itaque in ſolam palmam dicitur aſcendere, cùm ad Incarnationem deſcendit, cui ex decenti neceſſitate, palmata carnis tunica, palmatum ferculum vteri, & miro modo palmata illa curulis debebatur. 1437.

Cant. 3.

Idem probatur.

Dionyſ.

Proptereà caput hoc ſeptimum, vbi inhabitatæ huius palmæ tot erant epinicia celebranda, erumpit fauſtè n. 1. *Quid videbis in Sulamite, niſi choros caſtrorum?* Vbi benè Theodor. de Eccleſia, apud Delr. *Non dixit, caſtra caſtrorum; ſed, choros caſtrorum: ex caſtris enim fiunt chori: cùm enim in caſtris virtutis vicerint milites, Pæana canentes reuertuntur, & choros ducentes victoriæ præconii laudibus concelebrant.* Pulchrè notatum; ſed curte, ni aliquid addatur: de quo enim vſquã milite Chriſtiano id vnquam in tota ſua latitudine potuit explicari? Nam certè ſi ad originem ſingulorum reſpicias, non choros; ſed planctus videas. Maria ergo ſola eſt, in qua, vt alibi fusè dixi, nullum reſpicias punctum, vbi non ſemper virtus firmiſſima, & inſuperabilis armatura ſplendeſcat. Dionyſius iterum: *Tu igitur, Congregatio fidelium animarum, meritò inuocatis Sponſam hanc ſingularem: quoniam potens eſt vos adiuuare, tueri, perducere. Quia non poteſtis conſiderare in ea, niſi aciem virtutum firmiſſimam, & omnium ſpiritualium inſuperabilem vim armaturæ.* Nihil in Maria non cernitur munitum: progreſſus vitæ, Natiuitas, Conceptio, inſuperabili vi armorum roborantur. Nec alia futura, quæ paulò pòſt, victoriæ thronus palmatus, in quem Chriſtus deſcenderet, erat deſcribenda. 1438.

Cant. 7.

Theodoret.

Maria, præſidiũ noſtrum.

Dionyſ.

Sed neque minùs aptum ad rem noſtram, quod de 1439.

de ſacri huius habitaculi amplitudine ponderandum. Monebat Apoſtolus Corinthios ſuos, vt Ethnicorum commercia euitarent, ſubdens: *Qui autem conſenſus templi Dei cum Idolis?* 2.Cor.6.n. 16. Quaſi eſſet irrefragabile ſimilitudinis argumentum, quod à templo idolis profanato deſumebatur. Sed vnde hæc repugnantia: Nónne Machabæorum tēpore templum idolis profanatum? Nónne paſſim in primitiua Eccleſia, & hodie apud Iaponios ſacratiora templa idolis polluuntur? Planum, heu dolor! Cur ergo quaſi de re minimè à Deo ferenda, hinc deducitur comparatio, exaggerando quodammodo dolori, quo Deus profanatum animæ templum proſequetur? Pende quid addat: *Vos enim eſtis templum Dei viui, ſi ut dicit Deus: quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo.* Quaſi dicat. In templis materialibus, licèt magnificis, licèt ſumptuoſis, ſic inhabitat Deus: vt augusta eius maieſtas, quodammodo inter anguſtias comprimatur. Vnde, quamuis horum violationem ægrè ferat: at viſus diſſimulare. Animarum verò templa, vbi non ſolùm non compreſſus habitat; ſed etiam ad voluptatem deambulans ſpatiatur: hæc, inquam, ſic auguſtà templa pollui, intentiſſimè dolens vix ferre poterit. Harum excellentiam grauiter deſcribit Bernardus ad hunc locum Serm. 27. in Cant. *O quanta illi animæ latitudo, quanta & meritorum prærogatiua, quæ diuinam in ſe præſentiam, & digna inuenitur ſuſcipere, & ſufficiens capere? Quid illa, cui & ſpatia ſuppetunt, & deambulatoria ad opus quidem Maieſtatis? Non eſt profectò intricata forenſibus cauſis, curiſve ſæcularibus: nec certè ventri, & luxuriæ dedita: ſed nec curioſa ſpectandi, nec cupida omninò dominandi, vel etiam tumida dominatu: oportet enim his omnibus vacuam eſſe animam, vt cælum fiat, atque habitatio Dei.* Pulchra verba in præſens expendenda.

2.Cor. 6. *Iubet ſcanſ ſima capacitas Dei exſi pienda.*

Bernard.

1440. Non ſolùm graues culpas, ſed etiam leuem curioſitatem, amotam vult Bernardus ab illa anima, quæ Deum eſt capaciter exceptura: licèt defectus iſti iam condonati, non impediant: at in Maria, quæ longè ſingulariori modo Deum excepit, meritò noluit Doctor Angelicus etiam leuem culpam præteritam denegandam: quaſi indecenter hunc ſingulariſſimum hoſpitium tantæ maieſtati venturæ arctaretur. Quid ergo, ſi præcederet turpiſſimum peccatum originale, in quo (vt ſuprà variis locis fusè oſtendi) tanquàm in radice ſpecialiſſimè forent, gula, luxuria, dominandi cupiditas, tumiditas dominatus? Niſi dubites de auguſta Mariæ amplitudine, quam ſæpè Patres, cælo capaciorem celebrarunt. Putabat impius Marcion, Chriſtum noſtrum, non manifeſti huius ab operibus Creatoris, ſed latentis cuiuſdam, & vſque tunc occulti Dei Filium fuiſſe: contra quem ſic acutè Tertullianus lib. 1. cap. 9. *Sed non euagabor, vti dicam: Deus ignotus fuit, latuitque: illum regio latebrarum obumbrauit, noua vtique, & ipſa ignota, & ſimiliter nunc quoque incerta: certè immenſa aliqua, & maior indubitatò, eo, quem abſcondit.* Et meritò: neque enim abſconderis, niſi à capaciori. Pende ergo totum Deum abſconditum in vtero Mariano: & dum illam capaciorem Deo dicere non potes, ſaltem de excellentia omnibus Angelis fatere capaciorem: vnde & puriorem: cùm tota hæc capacitatis amplitudo, de puritate veniat deſumenda.

Et vnde.

Maria cælo capacior.

Tertull.

Pentus de Concept. B. M. V.

Submerſis iam Ægyptiis opimis elatus ſpoliis triumphat Iſrael, & gratias liberatori optimo acturus, ita cecinit: *Iſte Deus meus, & glorificabo eum: Deus patris mei, & exaltabo eum.* Exod. 15. num. 2. Et quomodo glorificandus, quomodo exaltandus? Id ſubditur expreſſe in Hebræo Textu: *Faciam ei tugurium.* Mirum dictu! Meditabatur populus iam templum, inter operis miracula octauum numero; ſed primum excellentia, tempore Salomonis conſtruendum: aut ſaltem tabernaculum illud euoluebat, cuius deſcriptor Deus, fabricator Beſeleel; vbi cedrus, purpura, argentum, aurum, gemmæ fuſiſſimè expenderentur: & tamen ruſticum tabernaculum hoc appellat; &, vt benè notat ibi Oleaſter, *Tabernaculum non qualecunque, ſed quale eſt paſtorum, ſeu tugurium.* Quid ita? Quia vileſcit hoſpitij excellētia, quantumuis magna, dum hoſpitis dignitas maior penſitatur. Ideò prudēs Centurio ad Chriſtum Matth. 8. *Domine, non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum.* Princeps erat, & qui alienis Synagogas pulcherrimas conſtruebat, abſque dubio ſibi palatium conſtruxiſſet: nec tamen palatium, ſed vili vocabulo, abiectiſſimum tectum appellauit. Ludolphus 1. par. cap. 42. *Non dixit palatium, non domum, licèt Princeps eſſet: ſed tectum præ humilitate ſui, & conſideratione magnitudinis Chriſti.* Semper enim materialia hoſpitia, quantùm in ſe auguſta, anguſta Deo; qui ſolum apud animas iuſtas, commodè, & ad voluptatem diuerſatur. Noſti ergo, quā nihil in tabernaculo fœderis, & in Salomonis templo, vel ex minima parte imperfectū; quàm omnia ad amoſſim polita venerint: Deinde apud Patres lege hæc paſſim in Mariæ typum vſurpata: & videbis, quantò iſta perfectius vndique habitaculum euaſerit; vbi non tanquàm in anguſtiis, ſed tanquàm in auguſtiori cælo, ſingulariſſimè Deus habitauit. 1441.

Exod. 15.

Templa materialia, anguſta Deo.

Oleaſt.

Matth. 8.

Ludolph.

Adhuc pia Centurionis vrbanitas ponderanda. Inuitat ſe Chriſtus in hoſpitem: ô felicitas! Princeps cæli, priuati vulgarem domum affectat: ô honor! Comem ſe viſi præbet Dominus gloriæ: ô gloria! Et tamen iſte euitat, fugit: ac ſi minùs de tanto bono, benè habiturus. O quid agis? Diuinus Rex cùm venit, cum ſe inuitat, non tàm exacturus è domo tua ſeruitia, quàm beneficia accedit collaturus. Sine nunc, dignatione ſuauiſſima vtatur: vt tu inde in nouas hoſpitij vices compares dignitatem. Sed, quid faceret turbatus omninò? Credidit, vt par erat, veniſſe Chriſtum, vt ſub ingrediendæ domus prætextu, animam eius ſubitò penetraret: & vt erat humilis, interiora cordis ſui minùs ad decentiam pura arbitratus, trepidauit confuſus, ſibi timens, Dominum ſi exciperet: nec aliàs re decentius, & fidem ſuam, & agnitam Saluatoris maieſtatem valuit profiteri. Chryſol. Serm. 15. *Ipſum eſſe Dominum ſingulari pauore ſignauit, ducere dum veretur ad penetrale mentis, in quo familia cogitationum incondita, & confuſa verſatur: nec patitur aulam pectoris humani, ſine victorum ſtrepitu, in ſyncerioris ſilentio permanere.* Nulla culpa ſic ſtrepit, miniſtrato vitiis omnibus fomite, vt originalis: cæcus, qui negauerit. Si ergo ex mente D. Thomæ, de quauis culpa veniali præterita, quoad incarnati Verbi hoſpitium, inhabilis reputaretur, tanquàm incola, anima Mariæ; & ſubdita 1442.

Cor ſerenum affectat Chriſtus hoſpes.

Chryſol.

HH 3 peccatis:

peccatis: quid ſi ibi aliquando, originale peccatura obſtrepuiſſet?

1443. Sed quidem Maria inde dulce templum, & gratam in ſynceritatis ſilentio aulam, Deo ſingulariſſimè exhibuit ſuſcipiendo: vnde illibatarum omnium virtutum choro, penetrale mentis puriſſimæ adornauit. Maius eſt, quod habet Cellenſis lib. de Pan. cap. 21. *In Virgine omnium virtutum chorus adunatur, vt Rex virtutum ſuſcipiatur,* &c. *Vniuerſalis redemptionis commercium in vtero Virginis: virtutes Virginis odorem placabilem reddunt etiam angelicis ſtationibus: currant omnes homines pro communi ſalute ad Virginis templum.* Neque enim aliter ſuſcipiendus Rex virtutum Chriſtus: niſi, dum Mater, tanquàm Regina virtutum, præfulgeret. At, vnde decens Regina virtutum, quæ turpiſſimæ aliquando culpę deſeruierat? Vnde aptè totum redemptionis commercium, tanquam ad diuinum emporium, ad eius vterum conueniret, etiam de veniali næuo reſpuendum, ſi totum Dæmonis commercium ab origine in ſe ſuſtulerat collatum? Imò potiùs, ideò eius virtutes etiam angelicis ſtationibus mittunt odorem, quia ipſa illis ſtetit purior, & innocentior, vt dignam ſtationem Deo præberet: ideò communis ſalutis facta templum; quia communis ægritudinis expers omninò.

Maria vnde piſtonis emporium.
Cellenſ.

1444. Vt autem hanc partem de auguſto Mariano templo concludam, pondera mihi emphaſim prędictorum verborum Apoſtoli: *Vos enim eſtis templum Dei viui.* Cur enim in hoc loco, tam voluit expreſſam Dei vitam: cùm perindę dicturus videretur, ſi ſolummodo *templum Dei* appellaret: Nimirum, ſummum idolorum ſuorum honorem putabant Ethnici, ſi templa illis affabrè conſtructa erigerent, quin ipſi pura corda ædificarent: ipſo propemodum facto conteſtantes, Diis mortuis mortuas ſedes ſatis eſſe: è contra fideles, præcipuè viua cordis templa parant, quia viuum habitaturum ibi Numen proteſtantur. D. Zeno Veron. Serm. de Spirit. ædif. de his, & ſimilibus verbis Apoſt. ſic ſcribit: *Vos eſtis templū Dei, & Spiritus Dei habitat in vobis. Et verum eſt: nam, ſicut idolis inſenſatis ſimilia templa conueniunt: ita viuenti Deo, viua templa ſunt neceſſaria: in his enim ſolis, Sacerdotum Dei ſtructura, & propria eſt, & perennis: qua & Iudaeos, & gentes, vel caeteros antecedimus.* Vides, quàm templa viua, Deo vtcunque excipiendo veniant neceſſaria? Robora igitur argumentum toties contortum, imò retortum. Mariæ templum, non vtcunque, ſed ſingulariſſimo modo Deo excepturo inepiret, ſi quouis affectu vel leuiſſimè morbido vnquam violatum fuiſſet: vnde ergo veniret aptum, ſi infami morte culpæ initio pollueretur?

Cur iuſti, cur præſtantius Dei templā.
Zeno Ver.

1445. Ipſa templi pietas, facilè nos ad Paradiſum deliciarum manuducit: nam Maria de Chriſto ſuſcepto, ab Eccleſia frequenter, nedum à Patribus, *Paradiſus voluptatis* appellatur. Dedi ſuprà de hoc multa: ſeruaui alia in præſens aptiora. De fluuio Paradiſi ita in Geneſi: *Flumen egrediebatur de loca voluptatis, ad irrigandum Paradiſum, qui inde diuiditur in quatuor capita.* Geneſ. 2. num. 10. Quem eundem eſſe cum fonte illo, de quo dicitur Geneſ. 2. num. 6. *Fons aſcendebat è terra irrigans vniuerſam ſuperficiem terra.* voluit Rupertus lib. 4. in Cant. quod deinde pulchrè Chriſto ex Maria naſcenti accommodauit. Sed vnde hoc verum? Fons, ſiue fluuius ibi initium ſum..., vnde primò aſcendit. Quomodo ergo diuinum Verbum, fons æternus, qui à Patre originem ſumpſit: (vnde Dauid ad Deum: *Quoniam apud te eſt fons vita, & in lumine tuo videbimus lumen.*) quomodo, inquam, non ſolùm naſci, ſed à paradiſiaca Virginis terra aſcendere, & quaſi principium ducere perhibetur? Sed pende diſcrimen fontium, ſiue fluuiorum, qui à Paradiſo manant, ab aliis, qui alibi terrarum enaſcuntur. Hi communes fontes, ibi originem reapſe ſumunt, vnde primò cernuntur emanare. At fons, ſiue fluuius e Paradiſo manans, v.g. Gihon, id eſt, Nilus, licèt oriri dicatur ibi, vbi priùs emanare cernitur; reuerà non ibi oritur, ſed in Paradiſo: iuxta quem ſubmerſus, & occultus, iterum per abſtruſos meatus emergit apud nos. Hinc vota priſca Romanorum, & Gręcorum de Nili fontibus deprehendendis. Conſecutos ſe iactant Luſitani; non quòd reuera Paradiſum penetrarent; ſed, quoniam in Æthiopia, & iterum in Congenſi regno, Nilum è terra primitùs erumpentem deprehenderunt. Nunc ad rem. Sicut Nilus, quia in occulto, & natiuo Paradiſo ſuo deprehendi non poteſt; ibi aſcendere, ibi oriri dicitur deprehenſus, vbi priùs cernitur: ſic, quia in æterno paterni cordis Paradiſo Chriſtus deprehendi non poterat; tunc aſcendere, tunc nobis exultantibus deprehendi dicitur, cùm occulta quodammodo via è Patre delapſus, è Mariana terra ortus viſibiliter apparuit.

Maria, Paradiſus voluptatis.
Geneſ. 2.
Rupert.
Paradiſi flumina quomodo deprehendi dicantur.

1446. Et vnde, inquis, tantum priuilegium? Quia nullus dignior locus repertus eſt, vt materna, paternæ tanti fontis origini reſponderet. Creatus Paradiſus Maria, ſed benedictus, vt quantùm res patitur, increato Paradiſo Patris, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus, correſpondere videatur. Nunc capies Rupertum citatum: *Sicut initio fons aſcendebat de terra irrigans vniuerſam ſuperficiem terra: ſicut, inquam, flumen egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradiſum.* &c. *Sic ex te, ô terra benedicta, fons ille aſcendit, qui apud Deum erat, & vera lux erat, ſicut ſcriptum eſt: Quoniam apud te eſt fons vita, & in lumine tuo videbimus lumen. Fons, inquam, ille aſcendit ex te: non initium, ſiue principium habens ex te: ſed de corde Patris per occultas vias, cum omnibus aquis viuentibus, cum omnibus Scripturis veritatis veniens in te, & aeternum ſapientia fontem, ſiue puteum faciens in te: atque hoc modo aſcendit ex te. Ad quid aſcendit? Vtique ad irrigandam ſuperficiem terra: ad inſtruendam ſiue excolendam Eccleſiam per vniuerſum Orbem terra,* &c. *Ad hoc, inquam, ex te, ò voluptas, ſiue locus voluptatis Dei, initium accipiet ſanctum Euangelium: vt per vniuerſum mundum ſpiritualem irriget Paradiſum.* Quaſi non eſſet apertura, ſeu potiùs paritura diuinum fontem, niſi terra benedicta foret: id eſt, à communi terræ noſtræ ſemota maledictione: quaſi viuas Dei aquas, imò Deum vitę flumen non poſſet excipere, quo ſterilem Eccleſiam verteret in Paradiſum: niſi ipſa integrior Paradiſus, & locus voluptatis ſingulariſſimè diceretur. Certè Paradiſus terreſtris, nunquam maledictus: ſola enim maledicta eſt terra, quam Adam erat laboraturus: ideò poſt culpam à colendo Paradiſo eiectus: ne tam beatus locus, inter maledicta iugera cætera, viſus computari.

Maria vt Paradiſus.
Rupert.

1447. Sed notandum obiter, quàm attentè à Mariano Paradiſo dicatur procedere Chriſtus, non ſolùm

ſolùm

Maria ab in exequtia, tota lucens. lùm qua fons vitæ, ſed etiam qua fons lucis: vt quemadmodum Sol iſte materialis nihil in Orientis ſui cuna patitur tenebroſum: ſic Sol iuſtitiæ liberalior cunam illam paradiſiacam, vbi excipiendus, vnde exoriturus, largiſſimo lucis flumine inundaret, ne vllæ vnquam illam tenebræ comprehendiſſe intelligantur. Grandius eſt, quod de Deipara meditatur Dionyſius art. 10. in cap. 3. Cant. verſ. 5. *Stans indeſinenter ſub contactu Solis iuſtitiæ, qui radios ſapientiæ, flumina gratiæ, charitatis ardores aſſiduè, & indeſinenter influxit in eam.* *Dionyſ.* *Sed & ſuperdulciſſimus Spiritus Sanctus Matrem eius, à quo ipſe verè, æternaliterque procedit, continuè incitauit, mouit, accendit ad incrementa profectuum. Quid vero Pater æternus comparentali ſuæ non largiretur? Non dubium, quin ſecretiſſimè, frequentiſſimè, exuberantiſſimè inundauit in eam. Ipſa quoque optimè fertur aſcendiſſe, vt virgula fumi: quoniam eius profectus non fuit admixta aliqua curuitas culpæ, nec negligentia vlla.* Indeſinenter fuit Paradiſus noſter ad contactum æterni Solis, Verbi diuini, vnde ſplendoris fulminibus, fluminibus gratiæ ab ipſa ſui origine radiaret beata mulier, quæ, vbi nouum ſignum apparuit, ſtatim Sole amicta perhibetur. Ecquæ enim alia lux iſta manans, Sol veſtiens, quàm innocentia? Teſtor D. Anaſtaſium Sinaïtam Hexam. 10. vbi de Adamo in vtroque ſtatu, ita: *Erat enim totus lucidus, & Deiformis, & imago quadam, vt ita dicam, Deiſimilis: poſt peccatum autem, factus eſt tenebricoſus,* *Anaſt. Sin.* *& inornatus, atrum peccatum omninò indutus. Hæc ergo euenerunt primis parentibus: & Dauid poſteà deflens dicebat: Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat cognitionem. Adhuc, inquam, tanquàm dies lucidi erant primi parentes, quando (cùm ex ligno nendum comediſſent) verbum conſilij ſerpentis, à muliere ad virum nondum tranſibat: & ſub intelligentiam cadentis Solis radios, penitus induti erant, tanquàm veſtimentum. Sed, quando ipſa perſuaſa comedit, etiam nocturnas peccati tenebras induit, tanquàm nox, videlicet, effuſa tenebris: neque ſciens, quid viro conſulat: qui ipſe quoque factus eſt nox.* Innocentiæ itaque veſtis erat, quam Sol iuſtitiæ indeſinenter Matri futuræ apparauit. At Spiritus Sanctus, ſi minùs debet Verbo proceſſionem ſuam, quæ omninò neceſſaria eſt: tamen, quòd dulciſſimum, & beneplacens hoc reſpicit ſui comprincipium, in animi gratam quandam, ſi ita fas eſt loqui, ſignificationē, gaudet eiuſdem Verbi principio paradiſiaco, ornamenta parando, vices rependere. Nihil negat Pater comparentali ſuæ: vt æternus ille Nilus, qui è ſe oritur occultus, in tempore è condigno Paradiſo viſibilis erumperet. *Culpa incuruat animas.* Tanti ergo à tota Trinitate impendij facti, ecce effectus, aſcenſio ſine aliqua culpæ curuitate. Clamabat Perſius Sat. 2.

Perſius. *O curuæ in terras animæ, & cæleſtium inanes!*

Maria igitur nunquam cæleſtium inanis, quæ nunquam curua: quæ ſemper recta palma, vt dixi, pullulauit; aliter Chriſti Paradiſus ad delicias non futura: nec ab iſto, fons lucis erupturus.

1448. Nunc de Paradiſo noſtro, prout veriùs vitæ lignum ſingulariſſimè ſuſcepit, & produxit, totidem ſubiungenda: patebit inde, an, quæ de veniali næuo, miniſterio tanto indecens veniret, aptior rectè ſub originali fœditate concepta, cōcipiens tantum fructum intelligatur. Rem vt expendam, recudo illum locum Iobi, (de quo iam in Cant. Tropol.) vbi vir magnus, poſtquàm ſe terrenis omnibus vidit ſpoliatum, dixit: *Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc.* cap. 1. num. 21. Ecquò reuertetur? Num ad maternum vterum vnde prodierat? Nugæ. Nouerat ſe in Adamo integro, nudum, ſola ipſa innocentia indutum meliùs, fuiſſe formatum: ſicque in Paradiſo, loco plangoris immuni fuiſſe collocatum. Sperabat ergo, ſe de ſpiritus paupertate patientiſſima, quodammodo ad innocentiam reductum; iterum innocentis terræ natalibus, & paradiſiaco habitaculo reſtituendum. Rem totam firmat Chryſoſtomus in Cant. citato num. 968. Vide. Maius eſt, quod addo. Hic ipſe Paradiſus, qui hominis alibi nati beata cuna fuit, quodammodo etiam illi vterus erat beatior, in quo virtutibus nutriendus, & roborandus ſecurior degebat: non inde infeliciter extrahendus, niſi doloſè homicida ſerpens eò penetraret. *Paradiſus, natura integra fuit vterus.* Vnde capies, quid addat Iob 3. num. 10. queſtus diem natalem ſuum: *Iob 3.* *Quia non concluſit oſtia ventris, qui portauit me, nec abſtulit mala ab oculis meis.* Vbi Haïlgrinus Cardinalis apud Delr. cap. 4. Cant. ſect. 1. ad marginem citatus: *Haïlgrin.* *Primus ille Paradiſi hortus hominem cuſtodire non potuit, nec ille homo cuſtodire voluit: ita concluſus non manſit, & vitæ ligni vſum amiſimus. In Iob legimus: Non concluſit oſtia ventris, qui portauit me; nec abſtulit mala ab oculis meis. Quaſi diceret: Satanas aperuit oſtia Paradiſi, de quo quaſi fœtus ventris humani exiui. Quæ oſtia, ſi clauſa reliquiſſet, ablata forent mala ab oculis meis.*

1449. *Cant. 4.* Pende nunc, quid Chriſtus cantet in Matris laudem: *Hortus concluſus, ſoror mea ſponſa, hortus concluſus,* &c. *Emiſſiones tuæ Paradiſus.* Cant. 4. num. 12. Non ſemel, ſed iterum concluſus celebratur. Et quorſum tam exacta cuſtodia? *Marianus Paradiſus, nunquā ſerpenti patuit.* Quia excellentius vitæ lignum in illo complantandum, Chriſtus, ſcilicet, non nobis à Matre in vſum, & remedium prouenturus, ſi ſerpens aliquando ſacratum hunc Paradiſum foret ingreſſus. Haïlgrinus citatus ſubdit ſtatim: *Haïlgrin.* *Horum malorum remedium plantauit Dominus alium Paradiſum, quem ingredientes, lignum vitæ illud æternum adeuntes de fructu eius comedamus, & non moriamur: & hunc hortum ita clauſit Deus, vt nulli maligno pateat ingreſſus: concluſit eum tota Trinitas. Potentia Patris muniuit Virginem contra Diaboli violentiam: ſapientia Filij, contra hoſtis fraudulētiam: bonitas Spiritus Sancti, contra eiuſdem malitiam.* Noſti his tribus attributis, diuinæ Prouidentiæ totam conſtare ſuauitatem. Confluant ergo huc illi, qui Marianum Paradiſum ſerpenti peruium putant: & Trinitatem totam potentia munitam æterna, diuina excubantem ſapientia, immenſa redundantem bonitate; non oppugnatam ſolùm putent à Dæmone, ſed etiam expugnatam. Cherub collocauit Deus Geneſ. 3. num. 24. ad alterius Paradiſi oſtium, flammeo gladio horribilem: *Geneſ. 3.* imperuium ſatis deinceps, contra omnem, aut callidam violentiam, aut violentam hoſtis calliditatem, aditum credens hoc cuſtode: quis enim violaret, aut violentaret tantum gladium? aut quis plenitudinem ſcientiæ cherubicæ deciperet? Sed en idemmet Dominus, cuſtodem ſe Mariæ proteſtatur: & tamen audit Caietanum, & alios conteſtantes, & ſi valeret de potentia, noſceret de ſcientia: tamen de bonitate, fidum ſe cuſtodem

exhibere noluiſſe: qui enim cum Caietano redemptionem præſeruatiuam poſſibilem agnoſcunt, quò aliò vertant Mariani Paradiſi violationem, niſi diuinæ bonitati, aut auaræ, aut ſaltem minùs largæ? An verò id decenter, diſcant ex acuto, & graui Thomiſta Oleaſtro, cuius tam multa, de largitate filiorum debita parentibus ſupra: ſubdo eiuſdem pauca.

1450. Animi ergo, puerulus ruſticaturus aliquando prodiit Ruben: & addit Textus: *Reperit mandragoras, quas matri Liæ detulit.* Geneſ. 30. num. 14. O quid contra auidulum puerilitatis ingenium, Ruben, moliris! Flores ſunt, quorum ordinarias corollas ludibūdi pueri, etiam Regum gemmatis anteponunt: ſed flores id temporis ita pretioſi, vt pro illis Rachel pretioſos mariti fructus vendere non dubitarit. Quid ergo hos tales tam facilè à te amoues, matri admoues: quibus quò pretioſioribus longè auarior, & rapacior adhæſurus videbaris? Imò propterea ipſo naturæ ductu, pulchriores præ ſolito flores matri detulit, cui bona quæuis ſua deberi agnoſcebat. Oleaſter ibi: *Admonet locus iſte, filios patri, & matri ſuæ acquirere, & inuenire.* At Chriſtus, qui meritis ſuis, præſeruationis flores potuit, & acquirere, & inuenire, hos Matri denegaret; omnéſque materni Paradiſi flores infeſto Auſtro permiſit exurendos. O diuinum Pædagogum, diceret aliquis, iam à ſe politiſſimè edocto alumno, ſi fas credere, vrbanum minùs! Ruben à te inſtitutus campeſtria florum grata munuſcula matri detulit; tu materni Paradiſi flores, quaſi non eſſet ager, cui benedixit Deus, infernis porcis truncandos reliquiſti. Quis aſſentiat?

Geneſ. 30.

Fructus bona parentibus deferenda.

Oleaſt.

1451. Quibus non plagis Ægyptum percuſſit Deus, quibus non damnis? Reſtituendo Iſraëli induratum afflixit Pharaonem? Mirum eſt dictu. At, ſi Princeps barbarus, & infidelis ſupremum Dei dominium ignorabat, nec Iſraelem illi præcipuè credebat ſubiectum: cur non ſolùm duræ perfidiæ, ſed etiam infruniti animi, & iniuſtæ de contumacia retentionis reprehenditur? Quia non ſolùm culpabiliter infidelis, quòd tantis ſignis Dei dominium non crederet: ſed etiam inexcuſabiliter iniuſtus poſſeſſor, quòd tantis beneficiis Iſraeli collatis, Iſraelem ipſum ſingulari modo Dei Filium coniectans, ſeruiturum tanto Patri non reddebat. Huc tendebant verba Dei: *Filius meus primogenitus Iſrael. Dixi tibi: Dimitte filium meum, vt ſeruiat mihi: & noluiſti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primogenitum.* Exod. 4. à n. 22. quia, licèt iniuſtus Pharao, dum ſeruorum ſuorum opera illi denegabat: at inde iniuſtiſſimos; quia filiorum debita ſeruitia Patri interdicebat. Oleaſter ad hunc locum: *Tenentur filij ſeruire parentibus: neque poteſt quis filium detinere, ne ſeruiat patri ſuo. Ecce ego occido filium tuum primogenitum. Quia priuas me meo, priuabo te tuo.* Exactiſſimè à filiis adoptiuis vult ſeruiri diuinus Pater: an non ergo, dum naturalis Filius, Matri deſeruiret? Ne denegemus Mariæ Primogeniti ſui debita obſequia, ne in pœnam primogenitis noſtris ſpoliemur. Hæc obiter, ne Deum materno Paradiſo excubantem, minùs de bonitate largum exiſtimemus. Redeo.

Iuſti ſunt Dei filij, cui proinde debent obſequium.

Exod. 4.

Oleaſt.

1452. Quod dixi de Paradiſo noſtro, & fontem, & lignum vitæ ſuſcipiente, pulchre coniunxit D. Bernardus in Deprecat. Mariæ, vbi ita: *Verè de Dei areola flos ille ſpecioſus, præ filiis Paradiſi electus eſt, ſuper quem requieuit Spiritus Domini. Et cui te aſſimilabimus, Mater pulchritudinis? Verè Paradiſus Dei tu es: quia lignum vitæ mundo protuliſti, de quo qui manducauerit, viuet in æternum. Fons vitæ, qui ex ore Altiſſimi prodiit, de medio ventris tui exiliuit, atque in te in quatuor capita ſe diſpergens, ad irrigandam faciem mentis inundans emanauit lætificans ciuitatem Dei. omnis enim, qui biberit ex eo, non ſitiet in æternum. Et eris pluſquam Paradiſus hic: de cuius aqua ſi quis biberit, ſitiet iterum.* Vna, vt dixi, paradiſiaca terra maledictionem euitauit, non laſſo peccati ſudore, non afflicti hominis vomere, riganda, rumpenda, & inde ſpinas, & tribulos germinatura. Et quid aliud de Maria voluêre Patres dum illam paſſim meliorem Paradiſum appellarunt, quàm à communi culpæ maledictione immunem prædicare? Et meritò: nec enim vitæ lignum diuinum, è terra ſpinas olim culpæ producente, germinaret: quod hanc à D. Thoma dicitur abhorriturum, ſi aliquando, non tam venenatas, quàm minùs comptas herbas procrearet. Refugeret fons vitæ locum, vbi vel leui puluere tangeretur, & inter luculentas algas, cænoſos limos, indidem erupturus decenter exiſtimetur?

Maria verè Paradiſus.

Bernard.

Imò, propterea decentiſſimè flos iſte, floridus noſter Ieſus de areola Dei Patris, in areolam Matris Virginis tranſplantatur: quia, ſi non pari vtrobique; at de proportionata innocentia, conſimili vernabat ſecuritate. Hinc humiliter, & ſanctè præſumptuoſa confidentia Mariæ ad inuitandum: *Veniat dilectus meus in hortum ſuum.* Cant. 5. num. 1. Hinc iam ſuſcipientis exultatio: *Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum, ad areolam aromatum.* cap. 6. num. 1. Quod vt capias, præmittenda ſunt verba Cælij Rhodiginij, lib. 12. cap. 2. *Ætneum venatorem ſcito admodum, & docto prouerbio vſurpari poſſe animaduerto, pro eo, cuius ſit caſſa, inutiliſque venatio; quique, ſicut inanis progreditur, ita etiam nunc regreditur,* &c. *Author ſexto Bibliothecæ Diodorus quoque, apud Ætnum odorum fragrantiâ, ſugaces canes odoratu carere, natiuum ſenſus, florum odore ſuperante.* Quærebant peccata noſtra, vt ſuprà dixi, cæleſtem fideiuſſorem, &, tanquàm canes, prædam morti tradendam inueſtigabant: vbique Chriſtus foret extra Mariam, hoſtilibus venatoribus obuiaret: tantummodo in illa areola, in illo monte aromatum tutus erat hinnulus diuinus: vnde iterum illà: *Fuge, dilecte mi, aſſimilare capreæ, hinnuloque ceruorum ſuper montes aromatum.* Cant. 8. num. 4. Quia, nimirum, Paradiſi huius fragrantia, ſagacem culpæ ſuperat odoratum, ſenſum fallit. Parum id: Ætnam ſuaueodoram ſaltem ingrediuntur venatores: & licet de florum fragrantia fruſtrà deſudent prædæ; at tamen flores ipſos quandoque duro pede terunt, auidà manu carpunt: at verò Paradiſum noſtrum, ſacram areolam, nunquam ingreſſus impius venator, non ſolùm prædam non tulit, ſed nec minimum florem detruncauit. Ideò Bernardus citatus: *Hortus conclusus tu es, Dei Genitrix, ad quem deflorandum manus peccatoris nunquam introiuit. Tu Sanctorum areola aromatum à cæleſti conſita Pigmentario, virtutum omnium ſpecioſis floribus delectabilis.* Adhuc in eandem anthologicam materiam, nonnulla ſubiungenda. Vide infrà, num. 1468.

1453.

Chriſtus in ſola Maria, tutè ſecurus.

Cant. 5 & 6.

Cæl. Rhod.

Cant. 8.

Bernard.

§. III

§. III.

Subdo pluſcula de Maria ſpecialiter Deum excipiente: vnde integræ originis comprobetur.

1454. VIDIT Petrus transfiguratum in monte Chriſtum, & raptus ibi manendi deſiderio, exclamat: *Bonum eſt, nos hîc eſſe: & faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum, & Eliæ vnum.* Mar. 9. num. 5. At, vnde, inquis, tanta fiducia Petro, qua Dominum in campeſtrem manſiunculam inuitaret? Ex ipſius Chriſti ſibi perſpecta facilitate. Benè Timotheus Antiochenus Orat. de Cruce apud Greſ. tom. 2. ſic Petrum hîc inducit alloquentem: *Tanta eſt, Domine, demiſſio tua, vt in tabernaculo habitare digneris, eaque modeſtia etiam ante tempus gratiæ vſus fueris: an non in tabernaculum Abrahæ ingreſſus? an non ſuſcepit te Patriarcha?* Non itaque temeraria Petri vota videbantur: & tamen condemnat illa ſeriò Euangeliſta dicens: *Non enim ſciebat, quid diceret* num. 6. At, vnde inurbana Petri temeritas, vnde inſcitia? Si tabernacula comis habitat Deus, cur Petrus de conſtruendo tabernaculo ruſticitatis veniat incuſandus? Meritò: quia, qua facilitate, & incompto apparatu ſeruis homunculis paranda tabernacula cogitabat; eadem tabernaculum Deo parandum credidit ad decentiam. Aliter Abraham, qui ſi minùs pro dignitate, ſaltem pro decentia, tabernaculum, & menſam ſuam vni Domino apparauit, ſicut tres videns, vnum ſibi propoſuit adorandum. Idem Timotheus ex ore Chriſti: *Ingreſſus ſum in tabernaculum Abrahæ, & ingreſſus manſi. Sed animaduerte fidem, & ſcientiam, & victoriam Abrahæ: cernens me agnouit cum duobus Angelis: num tria tabernacula fabricatus eſt? num me cum ſeruis comparauit? an non vnam ad ſuſcipiendum Dominum menſam parauit? Imitare Abraham, & fac tabernaculum.* Nihil mutaui à Gretſeri noſtri exacta ſemper verſione. In re enim, ſiue vnius, ſiue plurium tabernaculorum, indignum erat, vt id Deo excipiendo aptum videretur, quod excipiendis hominibus ſatis erat: neque excellentius aliquod artificium Domino deſtinari. At quidem Maria ſub communis originis labe, ordinario artificio conſtructa, quantumuis deinceps impolluta, non excedebat hoſpitium ordinarium, humano cuiuis fœtui ſuſcipiendo: ideò Deo indecens, niſi ſingularis originis ſtructura formaretur; vt cæleſti artificio à diuinis manibus viſa prodiiſſe.

Marc. 9. Hoſpitiû Deo ſingulariter parandum.

Timot. Ant.

Nec ſolùm hinc, ſed aliunde etiam inurbani-
1455. tas Petri adaugebatur. Piſcator ille erat, non ſcenofactor: retia conſuere, non conſtruere nouerat tabernacula: & qui nec homini ſciret aptum; affectus immoderantia, condignum Deo parare tabernaculum præſumebat: impensè priùs diſceret, opus erat: & poſt multas, vix decentem Deo ſcenam meditaretur. Pulchrè adhuc Timotheus citatus: *Quid verò tibi in mentem venit, Petre? Quæ non didiciſti, facere aggrederis? Retia didiciſti contexere: num etiam tabernacula exædificare?* Non ab ordinaria, & conſueta ſua piſcatura, ſed ab inuſitata quadam ſcenopœia, in hæc vota erumpere, ſi forte, debebat Petrus; inſolita nouæ artis ratio in piſcatore fuerat ſupponenda. Sic in re noſtra propemodum: humanus vterus ſolita corruptæ originis arte nouerat homines per corruptionem concipere, & eoſdem cum dolore parturire. Vt ergo in Maria per virginitatem Deum conciperet, & eum iucunda pareret integritate; nouam illibatæ originis artem diſceret, neceſſe erat: neque aliter decens Deo tabernaculum appararet.

Affectus immoderatus rapitur extra obiectum.

Niſi forte dixeris, aliunde verba Petri diſpli- 1456.
cuiſſe, tanquàm per ſupinam ignorantiam ſcopum aberrantia: cùm enim deliciæ Dei ſint eſſe cum filiis hominum, non ſingulis diuerſa tabernacula; ſed Moyſi, & Eliæ, totoque nouo Collegio, cum Chriſto pariter, vnum, atque idem commune tabernaculum debuerat apparare; idque non tam materiale, quàm ſpirituale longè excellentius. Pulchrè rem vidit Gillibertus Serm. 11. *Quàm bonum, & quam iucundum habitare amantes in vnum: alioqui non eſt habitatio in vnum, niſi in amore, &c. Actionis officia tranſeunt, permanent contemplationis. Bonum eſt hîc tibi eſſe: hîc tibi fac tabernaculum. Non tibi vnum, & dilecto vnum: ſed tibi, & ipſi vnum. In hoc cubiculum dilectum tuum introduc, ingredere in requiem tuam, vt requieſcas à laboribus tuis, ſicut & à ſuis Deus.* Expende nunc, quæ multa ſuprà dedi, de nobis in vtero virgineo, ad felicem regenerationem cum Chriſto geſtatis: imò, quæ Patres, & Theologi, de Deo, & homine in ſacro iſto thalamo deſponſatis, & vnitis ſcripſerunt: videbis, nullum vnquam felicius, & gratius tabernaculũ, amantibus in vnum congregandis fingi potuiſſe. Credes igitur, id, quod in tantum myſterium, & miniſterium de quouis incomptu ſordeſceret veniali; de ſordidiſſima originis culpa non longè indecentius exiſtimandum? Credes non pleniſſimè, vt ab omni labe præſeruaretur, fuiſſe cuſtoditum?

Dei deliciæ, eſſe cum hominibus.

Mirabar aliquando, quod de thalamo Salomo- 1457.
nis ſacro, id eſt, Deipara, canit Sapiens ſceptriger: *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſraël: omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi: vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum, propter timores nocturnos.* Cant. 3. n. 7. Vnde enim lectulus, in quo quieſcit diuinus Salomon, aliena cuſtodia indigebit? Quid faciunt angelicæ excubiæ thalamo defendendo, vbi ille iacet, qui æternus veritatis oculus dormit vigilantiſſimus? Quid caueat lectulus noſter timores nocturnos, ſi luciflui hoſpitis radiis immortalibus illuminabatur? Quid non ſuperuacanei cæleſtes enſes, vbi verbum efficax, & viuum, omni gladio ancipiti penetrabilius condebatur? Admiratio iuſta, ſi ſermo eſſet de Virgine iam Chriſto grauida, iam tantum hoſpitem retinente. Sed non eò tendit Sapiens: cuſtodiam memorat, qua ab initio Maria præmunita, ne vnquam lectulus Dei futurus, vel leuiter macularetur. Grauiter D. Bernard. in Deprecat. citata: *An non horruerunt Principes tenebrarum, quando viderunt, præter morem, armatura omni fortiore inſtructam, contra ſe procedere fœminam fortem, ad bella doctiſſimam, cuius enſis ſuper femur ſuum propter timores nocturnos? In circuitu eius acies validas ſpiritualium virtutum, ſuo ſe inuicem ordine tuentium, (ſiquitera*

Cant. 3. Maria quã ſedulò ab initio cuſtodita.

tera

deis ordinationè perſeuerat dies :) ſed & innumerabilium beatorum Spirituum militiam, ad miniſterium tanti Principis delegatam fuiſſe, non ambigitur: vipote qui cuſtodirent lectulum Salomonis gratiſſimum, ac preſiderent, ne præparatum æterno Regi hoſpitium alienus hoſpes inuaderet. Nimirum, timor, & tremor venerunt ſuper eos, ita quod dicerent : Ecce pluſquam Eua hæc : caſtra Dei ſunt hæc : fugiamus Iſraëlem. Prouidentia vel cæco indicat, non præſenti, ſed futuro hoſpiti factam præparationem. Qui vel leuiſſimum hoſtis nutum prohibuerunt; credo, lethali originis ictui non conniuerent.

Bernard.

1458. Sed, quia ad rem meam locus iſte viſus aptiſſimus; lubet nonnulla eiuſdem ſtrictiùs ponderare. Non vtcunque virtutes tribuuntur Mariæ, ſed *ſuo ſe inuicem ordine* tuentes. Quorſum id? Vt, quia ordinatione iuſtorum dies myſticus perſeuerat, quod ad hunc locum Pſalmi notant Patres; dies Marianæ ſanctitatis, de ordine, & debita gratiæ diſpoſitione, integer, & illæſus intelligatur. Neſciuit noctem culpæ, vbi nullus eſt ordo; ſed horror ſummus, dies Marianæ virtutis; qui ſuo ſe ſemper ordine tuitus, & tutus dicitur. *Inde timor, & tremor venerunt ſuper eos*, quos Principes tenebrarum initio dixit: quid enim tantam lucem tenebræ ſuſtinerent? Sed quid eiulant? *Ecce pluſquàm Eua hæc.* Quàm ridiculus illorum metus, quàm futile Bernardi encomium, ſi de Eua iam lapſa ſermo eſſet! Cur enim magna cauſa timoris Maria, quam femellæ à ſe ſuperatæ præponebant? Quid laudaret Bernardus, ſi Mariam Euæ lapſæ præponeret: quam abſque dubio, meritis Magdalena, Catharina, Agnes, & innumeræ virgines (vt taceam Apoſtolos) ſuperarunt? Ergo Eua integra omninò intelligitur: quaſi dicant: Euam obſtupuimus primitus innocentia, & dotibus inſtructam: & non niſi ſub dolo inuadere auſi ſumus. Ecce pluſquàm Eua hæc, longè puriori innocentia, & dotibus excellentioribus paratior: hanc contra nullus dolus; nulla aſtutia præualebit. Nihil ergò nobis, niſi fuga pudenda, niſi dira deſperatio meditanda: fugiamus.

Maria, ſelix Antiua.

1459. Vtrunque iterum ibidem iuſſit Bernardus, vbi de Maria Aurora ita: *Felix Aurora felicis diei extitiſti nuncia: ſalue dies, ſalùm Auroram diei decuit. Et rectè quidem Aurora impleſti officium: ipſe enim Sol iuſtitia de te proceſſurus ortum ſuum quadam matutina irradiatione præueniens, in te lucis ſua radios copiosè tranſfudit: quibus Poteſtates tenebrarum, quas Eua produxerat, in fugam conuertiſti: atque ita deſideratum cunctis gentibus Solem, mundo inuexiſti.* Aurora tenebras neſcit, licet quandoque humanis oculis de nubium interpoſitione caligare videatur. Reputatur aliquibus Maria obſcurata communis fœdæ originis interiectu: ſed in ſe lucida ſemper; & eo ſplendore præuenta, qui tenebras ab Eua inductas in fugam conuerteret. Sed quàm vana præuentio, ſi ipſis Euæ tenebris inuolueretur. Sic ergò ordinatus dies, ſic pluſquàm Eua innocens cuſtoditur Maria, ne alienus hoſpes præparatum diuino Regi excipiendo thalamum macularet. Addo pia verba D. Thomæ Valent. Conc. 1. de Aſſump. *Sola iſta prudentiſſima mulier, ſola cognouit, ſola recepit, ſola adorauit, veſtiuit, vnxit, pauit, fouit, &, vt Martha fideliſſima, miniſtrauit : excepit illum in domum ſuam, in vterum ſuum, intra viſcera ſua : & in virgineo thalamo peregrinantem interius Regem gloria hoſpitauit : & velut altera Sunamitis ſummo Propheta, Prophetarum Domino, menſam, candelabrum, lectulúmque parauit : lectulum in vtero, candelabrum in intellectu.* Et vnde aliquando Deus maiores ſpecialis alicuius hoſpitij obligationes ſubire potuit? quodve intimius habitaculum excogitari? Hoc ergo etiam de leui culpa abhorrendum, gratum de origine fœdata ſuſpicemur?

Idem oſtenditur.

Bernard.

Thom. Val.

1460. Sed Doctor Angelicus in hoc noſtro Art. ſingularem hunc modum, quo Deus in Maria habitauit, vt vidiſti, eò præcipuè defert, quòd non ſolùm in eius anima, ſed etiam in eius vtero hoſpitaretur. Vide, quæ in Examine expendebam. Recudo tamen adhuc S. Doctoris verba: *Tum etiam, quia ſingulari modo Dei Filius, qui eſt Dei Sapientia, in ipſa habitauit, non ſolum in anima, ſed etiam in vtero. Dicitur autem Sap. 1. In maleuolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Et ideo ſimpliciter fatendum eſt, quòd Beata Virgo nullum actuale peccatum commiſit, nec mortale, nec veniale.* Recole igitur, oro, quæ multa de carne Mariana paſſim notaui; turpiùs, & ſignatiùs originis fœdata vitio, & fomitis rebellione ſordidanda, quàm ſi quouis actuali peccato graui infectione pollueretur. Recole preſſiùs, quæ dixi de indecentia carnis virgineæ inculpabiliter libatæ, Chriſto ſuſcipiendæ: & cùm videris longè fœdiorem eſſe carnem culpabiliter in origine violatam; inferes neceſſariò, longè indecentiorem ſic veniſſe. Subdo tantummodo pauca, quæ huc ſeruaui.

Maria indecentior, de anima, quàm de corpora corruptione.

D. Thom.

1461. Poſtquàm Maria cedrum ſe dixit, cypreſſum, palmam, roſam, oliuam, & platanum, poſtquàm ſe primis aromatum humili exultatione comparauit, ita ſubiungit: *Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris.* Eccleſ. 24. num. 23. Suauiſſimum è vitibus nonnullis odorem exhalari, probaui ad cap. 2. Cant. Cur tamen vitis noſtra, quæ, vt ſuauiſſimum odorem vitæ in Chriſto exhalauit; ſic etiam racemum ſalutis in Cruce protulit exprimendum; non tam huius, quàm illius ratione, fructificantis vteri laudauit excellentiam? Quia, licèt vtrinque verè, clariùs tamen ex primo vteri integritatem commendabat. Pulchrè ibi Vverricus apud Tilm. *Ac ſi apertè dicat: Partus quidem meus non habet exemplum in ſexu mulierum: ſed habet ſimilitudinem in naturis rerum. Quæris, quomodo virginitas genuit Saluatorem? Sicut flos vitis, odorem. Si corruptionem inueneris florem pro eo, quod dedit odorem; violatum crede pudorem; quia edidit Saluatorem.* Sic enim pleniùs, & decentiùs ſacra Maternitas commendatur, cùm ſimul virginitatis ratio exprimitur. Quæ ergo ſe Matrem abſque virgineo corpore vix credit commendari; dignam ſe Matrem, anima fœdiùs longe corrupta exiſtimaret? Et benè inter tot alias ſimilitudines prædicto capite quodammodo ſteriliter prolatas, cùm ſe fructificantem, & Matrem dixit Maria, vitem comparationis ergo appellauit: quod vt explicem, præmitto Ambroſium Hexam. 3. cap. 14. vbi de vite, ſic, imò de vitis pampino, & folio.

Eccl. 24.

Maria de Virginitate vitis.

Vic. in

1462. *Denique doceat nos pampinus naturæ gratiam, &* [illegible]

Et vitis vi-dimus. *Ambroſ.*

diuina Sapientia interna myſteria: videmus enim ita ſciſſum, atque diuiſum, vt trium foliorum ſpeciem videatur oſtendere: ita pars media diſtincta eſt, vt, niſi inferioribus hereret, ſeparata ſpectantibus videretur. Ea autem ratio videtur ſeruata naturæ, vt & Solem facilius admittat, & vmbram obiexat. Denique procerius media pars eius extenditur, & in ipſa ſummitate tennatur: vt plus pulchritudinis, quàm tegumenti præferat: etenim brauij ſpeciem videtur effingere: ſignificans, quod vua, inter pendentes cæteros fructus habeat principatum, cui tacite quodam iudicio naturæ, ſed euidenti indicio, ianaſcitur ſpecies, & prærogatiua victoriæ. Secum igitur habet brauium ſuum, quo & munimea ſibi prebetur aduerſus iniurias, vel aeris pariter, imbriũmque violentiam. Ideò igitur ſingulariſſimus Mariæ fructificantis typus, vitis. Inde cora fructuum princeps vua, niſi à planta cingentibus brauiis victorioſa, pullularet: quia indecorè Chriſtus, niſi à Maria creaturarum omnium Regina procrearetur. Longè priùs quàm vitis vuam concipiat, iam victrix, iam brauiis refulget coronata: & tacito naturæ iudicio, & manifeſto foliorum indicio, tantam prolem iam comitur productura, iam dignior deſtinatur. Quidni Maria etiam ab initio, tantum fœtum ſuſceptura condignè præparetur? Probat racemus fructalem principatum à glorioſa plantaı cur Princeps Principum, ſeruilem ſibi Matrem exprobrari patiatur? Redeo.

1463. Angebatur in Cruce Chriſtus vndique doloribus, ſpinis lacerus, clauis confixus: ſed acutiùs afflictæ Matris amoribus pungebatur: dúmque à Patre deſeritur de myſterio; ſolitum curandæ Matris non deſerit miniſterium: Ioannem illi, quali quali ſolamine ſubſtituit in filium: *Mulier, ecce filius tuus.* Ioan. 19. n. 26. O quale ænigma! Vnde Ioannes dicitur Mariæ filius? Vtcunque loco filij venit, cur ſimpliciter filius appelletur? Virgineus vterus vnum edidit, quem concepit Saluatorem, & Dominum: cur illi nouus conceptus ſetuus attribuatur? Quid Virgini commune; cum fœtu purè humano? Imò, quia Virgo fuit, & Mater, ideò virgines edat, neceſſe eſt. Maria Ioannem, ſi non hominem, virginem tamen fudit: propterea erecturus virginitatis vexillum Chriſtus, Ioannem virginem abſolutè Mariæ filium appellauit, vt diſceremus, virgines omnes in Eccleſia ſubſequentes à Deipara Virgine proceſſiſſe: nec enim ſatis digna Virgo Mater Dei credenda, niſi totius virginitatis fons pariter crederetur. Galfridus ibi apud Tilman. *Quodammodo Ioannes Virginis Matris in virginitate filius fuit: cuius illa, ſi non carnem; carnis tamen integritatem edidit; & illum, ſi non hominem; tamen virginem genuit. Cæterùm, quàm multos hodie parit ſanctiſſima illa, fœcundiſſimáque virginitas! quàm felix eiuſmodi generatio! Suo equidem modulo fœcunda ſimul, & incorrupta poſteritas.* At Maria, vt ſæpè per plures paginas oſtendi, non ſolùm virginitati; ſed etiam omnimodæ gratiæ nos regenerauit: quæ ergo, vt virgines ederet, ſingulariſſimum virginitatis accepit priuilegium, vt ſola Mater, & Virgo haberetur: cur Sanctos, & gratioſos productura, non id ſingulare gratiæ acciperet priuilegium, vt vna, ab origine ſancta proueniret? Decentius ſanè ſuſcipiendo Verbo, hoc ſecũdum, quàm primum priuilegium.

Euangeliſta purgatiua. *Ioan. 19.* *Galfrid.*

Nunciat Gabriel Mariæ Chriſti conceptionem: ad quem tunc illa: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Luc. 1. num. 34. Quid modum quærit, quæ promptiſſime obediens, quæ credens fideliſſimè prædicatur? Fidei, & obedientiæ laudata cæcitas, inde fit ad meritum perſpicacior: vnde mera dicentis, & præcipientis verba, & imperia attenduntur. Quid ergo modus ab omniſcio quæritur executore? Ipſe dixit, ipſe præcepit: ipſe perficiet: quid modum ſcrutaris, Maria, quæ rem fideliter ſuſcipis exequendam? Nec minima hic dubitationis imperfectio; ſed maximus quidam virginitatis amor exhibetur. D. Bernardus hom. 4. ſuper *Miſſus eſt.* ita habet: *Cum ſciat Dominus meus, teſtis conſcientia mea, votum eſſe ancillæ ſuæ non cognoſcere virum; qua lege, quo ordine placebit, vt fiat iſtud? Si oportuerit, me frangere votum, vt pariam talem filium: & gaudeo de filio, & doleo de propoſito.* Non conſentit Bernardus in hoc loco illis, (quibus nec ego vnquam potui aſſentire,) qui putant, Mariam virginitatem Maternitati promiſſæ præpoſuiſſe: affectantes per immodicam hyperbolen, virginitatis encomia minùs prudentia: ſed tantummodo vult Sanctus Doctor oſtendere, Mariam ſic amantem pudoris, vt minùs gratum haberet priuilegium Maternitatis, niſi & hoc aliud integri pudoris illi annecteretur: non enim imperfectionem, aut minorem reſignationem inuoluit ille dolor, quo quis ſentit non poſſe ad ingens Dei obſequium quandoque, niſi minoris puritatis diſpendio, peruenire. Sic dolent iuſti, quòd proximos non lucrentur, niſi admiato commercij puluere, quem vix indidem poſſunt euitare. Vide ſuprà à num. 1348. 1464.

Luc. 1. *Votum Marianum virginitatis.* *Bernard.* *In Annunt. Mariæ.*

Hinc iam clariùs, cur Maria, audita gratiæ plenitudine ſuſcepta, fauſtáque inter mulieres benedictione, conturbetur: vt proinde ad illam Angelus ſubiungeret: *Ne timeas, Maria: inueniſti enim gratiam apud Deum: ecce concipies in vtero, & paries filium,* &c. num. 30. Nouerat, nimirum, Angelis doctior, Scripturarum peritiſſima, quid mulierum vocabulo veniret intelligendum, & dum audit: *Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.* ſuſpectum ſi fortè pudori negotium, meritò anteuertit, & cogitat, qualis ſit iſta ſalutatio. Neque enim certa de Angelo, de verbis intùs illuſtrata, ad auditas ſibi laudes turbari, ſed humiliari penitùs debuerat: at humilitas profunda, non tam inducit turbationem, quàm importat ſerenitatem: inde ergo turbatur, quòd ſe inter mulieres audiat benedictam, quæ inter virgines mauellet volente Deo benedici. Bernard. in Serm. de verbis Apocal. *De cætero ſanè & virginitatem carnis, & propoſitum virginitatis, ipſius quoque propoſiti nouitas euidenter illuſtrat: quod, videlicet, in libertate ſpiritus, legis Moſaica decreta tranſcendens, illibatam Deo corporis ſimul, & ſpiritus ſanctimoniam vouit. Probat enim propoſiti inuiolabile fundamentum, quod tam conſtanter promittenti Filium Angelo, reſpondit: Quomodo fiet, &c. Fortè enim propterea primò turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio, quòd benedici ſe ſe audiſſet in mulieribus, quæ, nimirum, benedici in virginibus ſemper optabat. Et ex tunc quidẽ cogitabat, qualis eſſet iſta benedictio, quòd iam videretur eſſe ſuſpecta. Vbi verò in promiſſione Filij, manifeſtum virginitatis periculum* 1465.

In eodem Feſto. *Luc. 1.* *De tedẽ Mariano ʒ qto.* *Bernard.*

culum videbatur, non potuit vltrà diſſimulare, quin diceret: Quomodo fiet, &c. *Meritò proinde, & illam meruit benedictionem, & hanc non amiſit.* En tibi ſollicitudo, qua Maria corporis integritatem cuſtodiebat: & ex mente Bernardi, propterea diuina fœcunditate donatur Virgo, indeque ex parte Dei Maternitatem congrue promeretur, quòd hanc illi gratiſſimam munditiem obtinebat. At quantò gratior mundities ſpiritus, cordis integritas, quàm corporis, inde patet, quòd longè grauiùs cor fœdetur per culpam, & anima per peccatum; quàm corpus per inculpabilem mariti deflorationem. Si ergo hinc indecens, & incongrua Deo ſuſcipiendo, quantò inde indecentior proueniret?

1466. Exemplo rem perpende. Comparat Ambroſius Suſannam Chriſto Serm. 50. ita ſcribens: *Similiter enim perſecutores in Suſanna paſſa eſt pudicitia; ſicut in Chriſto paſſa eſt iuſtitia: illa enim, dum in adulterio conuincit Presbyteros, ipſa tanquam adultera retinetur: hic, dum in ſacrilegio arguit Phariſæos, ipſe tanquam ſacrilegus accuſatur. Quod quidem ſacrilegium in Phariſæis, maius adulterium vocari poteſt: grauius eſt enim religionis adulterum eſſe, quàm corporis: & plus eſt integritatem Diuinitatis lædere, quàm integritatem hominis violare.* Et cur grauiùs adulteratur religio, quàm fœmina? Quia ibi immediatè Deus læditur: hic longius, media quodammodo offenditur creatura. Sic proportionaliter in re noſtra; Maria, vt latè probaui alibi, coniunctior Deo de ſpiritu, quàm de corpore: vnde ille vicinius in illo, quàm in iſto violato læderetur. Et quid, quòd iſtud, vt ſuppono, corrumperetur innocens: ille non niſi per culpam corrumpebatur? An tibi decentior apud Deum ventura Suſanna videretur, ſi inuita, violenter adulteros paſſa foret polluto corpore, ſpiritu intacto: an, ſi lubens intacta carne, polluto animo adulteros concupiſceret? quis non videat?

Stuprum mentis fœdius, quàm carnis. Ambroſ.

1467. Commune eſt apud Patres, Mariam, & Euam virgines, licèt ſub longa diuerſitate, comparare: ſed audiendus Tertullianus lib. 2. de Car. Chriſti, cap. 17. *In virginem adhuc Euam irrepſerat verbum ædificatorium mortis: in Virginem æquè introducendum erat Dei Verbum extructorium vitæ: vt quod per eiuſmodi ſexum abierat in perditionem, per eundem ſexum redigeretur in ſalutem. Crediderat Eua ſerpenti; credidit Maria Gabrieli: quod illa credendo deliquit, hæc credendo deleuit.* Quaſi non ſatis congruè ſalus veniret, ſi naturali virginitati ſtudioſa virginitas, ſicut prauæ credulitati, ſancta credulitas, non reſponderet. Sic minutos hos apices in proportionando remedio curaſſe Deum, credit Tertullianus. Cur igitur Euæ tunc innocenti, dum aggreditur perditionem, Maria perfectiùs innocens opponi non exiſtimetur? Non ita aptè hic ſexus reſtitueretur, niſi Virgo deleret, quòd deliquerat virgo: & aptè reſtitutus credatur, niſi vtrobique origo pura intercedat? Gratiórne hic ſexus de Virgine incorrupta, quàm de origine integra proueniret? Pergo. Sed in hac vtriuſque virginitatis comparatione, illud mihi ſemper viſum duriuſculum, quòd prima virgo verbum mortis ædificatorium aure percepit, mente combibit, non vtero concepit: Verbum autem Dei ſtructorium vitæ, non ſolùm mentem imbuit; ſed Marianum vterum grauidauit. Vnde ergo proportio deſumatur? Soluit acutè nondum ibidem Tertul. ſic ſubiungens: *Sed Eua nihil tunc concepit in vtero ex Diaboli verbo? Imo concepit: nam exinde vt abiecta pareret, vt in doloribus pareret, verbum Diaboli ſemen illi fuit. Enixa eſt denique Diabolum fratricidam. Contrà Maria eum edidit, qui carnalem fratrem Iſraël, interemptorem ſuum, ſaluum quandoque præſtaret. In vuluam ergo Deus Verbum ſuum detulit, bonum fratrem, vt memoriam mali fratris eraderet.* Habes obiter charitatis fraternæ excellentiam, quam Dæmon ſummoperè in nobis violatam cupit, dum primum grauidantis verbi ſui fructum fratricidio commendauit: quam Deus per incarnationem, nobis doctam & commendabilem voluit, & reſtitutam. Ad rem. Euæ adhuc innocentis virginitas ſic fuit inermis, vt à verbo Diaboli expugnaretur, fœcundata partui futuro corruptionis, & malignitatis: cur ergo non innocentis Mariæ virginitas reputetur, quæ longè fortior, Dei Verbo, partui integritatis, & ſalutis grauidatur? Si reſponſura virginitas virginitati, cur peioris conditionis, quod ad innocentiam attinet, Mariana?

Maria qualis Antiqua. Tertull.

Charitatis fraternæ excellentia.

Concludo totam hanc materiam de Deo, non niſi decentiſſimè Virginem habitaturo, nó inuenuſta explicatione Cellenſis ad Zachariam. Vidit Propheta Verbum diuinum, terras per incarnationis myſterium, ingrediens: quod ſic deſcribit: *Vidi per noctem, & ecce vir aſcendens ſuper equum rufum: & ipſe ſtabat inter myrteta, quæ erant in profundo.* cap. 1. num. 8. Si quæris ab antiquis, cur amorum Numini Veneri myrteta conſecrentur; reſpondent, id inde ortum, quia cùm primò è mari patrio, terras peregrinas, amorum Dea attingeret, ad myrtos abſcondita, petulantes inuadentium hoſtium impetus euitauit. En verus veri amoris Deus, vbi primùm deſerto patrio Cælo in terris cernitur peregrinus, confugit ad myrteta: quià ab hoſtilibus hominum peccatis impetitus, vt dixi num. 1453. innocentis Virginis virenti ſemper nemore defenditur. Quid enim myrtus arbor odorifera, & imputribilis, ſempérque vireſcens, niſi incorruptum virginitatis florem denotabit? Adde, quæ Hieronymus Lauretus in ſua Sylua ex Scriptura, & PP. vbi myrtus, ornamentum virtutis, & mentis tranquillitatem notare comprobatur. Sic fabulæ lenocinium, veritatis pietate ſuperatur. 1468

Chriſtus in ſola Maria cantus. Zachar. 1.

Illud ergo dubius, cur humanitas ſanctiſſima, quæ hic diuini Verbi geſtatrix intelligitur, rufa prædicetur, id eſt, rubens; ſic enim ex Hebræo vertit Lyranus: *Super equum rubeum.* Totùs venit amator hominum Deus, ſub amatoriis hieroglyphicis agnoſcendus: & amantium inſtar, internos mentis affectus, externis his coloribus teſtaturus. Cur ergo viridis humanitas non depingitur, vt Chriſtum ſpem noſtram denotaret? Cur non cærulea, vnde ſacram zelotypiam, de hominibus Dæmoni corriuali adhærentibus, ſignificaret? nam reverà, ſi ad metaphoræ attendas proprietatem, non minùs à naturali equo, *rubeus*, quàm viridis, & cæruleus color alienus. Quid ergo? Sed premo magis dubium ex Ioanne, qui Verbum Dei verax, fidele, & coronatum Apocal. 19. à num. 11. ſic deſcribit: *Et vidi cælum apertum: & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum, vocabatur fidelis, & verax*, &c. *& vocatur nomen eius, Verbum Dei.* Candida, nimirum, & impolluta 1469.

Chriſti humanitas, quid ſign.

Apoc. 19.

impolluta hìc denotatur Humanitas. Benè Cellenſis citandus : *Ioannes Euangeliſta hunc eundem equum vidit album, vtique ſub alio ſacramento; videlicet, quia agnus ſine macula peccati erat.* Cur igitur iam in Cælis ſedens impollutam Humanitatem, de candore oſtentat; terras verò ingrediens, eandem eadem innocentia fruentem, non tam candidam, quam rubentem oſtentauit? Attende iam. *Cellenſ.*

1470. Reuerentia, & caſtus affectuoſæ humilitatis pudor, ruborem apud nos ſolet contrahere : vt autem oſtendatur, quàm profunda reuerentia, quàm humili pudoris caſti affectu Humanitas Verbum exciperet; pudibundo quodammodo rubore ſuauiter infecta demonſtratur : quæ reuerentia, licèt ſemper eadem duraret; in primo tamen inſtanti intenſiorem emiſiſſe affectum credenda eſt. Nunc capies Cellenſem lib. de Panibus, cap. 23. *Aptauit Pater Verbo corpus, non cui ſlibet coloris, vel habitudinis : ſed quale Deum decuit; ſed quale ad peragendum curſum neceſſarium fuit : ſed, quale noſtra redemptio expoſtulauit : inde namque eſt illud in Pſalmo : Corpus autem aptaſti mihi, vel, aures perfeciſti mihi. Aptauit, inquam, equum equiti, vt nobiliſſimo corpori, nobilior aſſociaretur anima, & ſuper vtrumque ſederet Diuinitas. Fortè equus iſte ideò rufus eſt, quia dignitatem ſeſſoris, non ſine verecundia intuetur : & ita propter ſuam reuerentiam rubore perfunditur.* Immaculatiſſima quidem longiſſimè ſuper omnes Angelos erat ſacra illa Humanitas : & tamen ad tanti hoſpitis intimè vniti conſpectum rubet quodammodo, & omninò ſe minorem ſuſcepto beneficio proteſtatur. Agedum : fatearis, neceſſe eſt, nullibi, præter hanc Humanitatem, intimiùs Deum ſuſceptum, ſtrictiùs vnitum, quam Mariæ : ergo poſt illam Humanitatis, nulla humilior reuerentia, nullus pudor caſtior, quàm in Maria Deum ſuſcipiente. Tunc ſic : ne rubor ille modeſtiæ, & humilitatis, in ruborem indecentiæ, & in confuſionem indignitatis tranſire videretur; neceſſariò in Humanitate ponimus, excellentiſſimam, quæ cogitari poteſt, innocentiam : ergo indidem in Maria, excellentiſſima, poſt hanc, innocentia erit conſtituenda. Quid? Credis ſatis album pro decentia equum, ſatis impollutam, & abſque macula peccati Humanitatem, ſi à Matre oriretur per turpiſſimam originem fœdatam : quæ tamen a D. Thoma, minùs pura, & minùs ſegregata a peccatoribus exiſtimatur, ſi a Matre venialiter peccante proceſſiſſet? Deus itaque ſingulariſſimo modo, ſub debita proportione, habitans in Chriſto, & in Maria, proportionatam parauit, & condecentem hoſpitio puritatem. Feſtino nunc ad Artic. 5. breuiſſimè abſoluendum.

Quàm demiſſe Verbo reuerens.

Cellenſ.

EX QVÆST. XXVII. TERTIÆ PARTIS D. THOMÆ,

ARTICVLVS V.

Vtrùm Beata Virgo per huiuſmodi ſanctificationem adepta fuerit plenitudinem omnium gratiarum.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd B. Virgo per ſanctificationem in vtero, non obtinuerit gratiæ plenitudinem, ſiue perfectionem. Hoc enim videtur pertinere ad priuilegium Chriſti, ſecundùm illud Ioan. 1. *Vidimus eum, quaſi Vnigenitum à Patre, plenum gratiæ, & veritatis.* Sed ea, quæ ſunt propria Chriſti, non ſunt alteri attribuenda: ergo Beata Virgo plenitudinem gratiarum non accepit in ſanctificatione. Prætereà, ei, quod eſt plenum, & perfectum, non reſtat aliquid addendum: quia perfectum eſt, cui nihil deeſt, vt dicitur in tertio Phyſic. ſed Beata Virgo poſtmodum additionem gratiæ ſuſcepit, & quando Chriſtum concepit, (dictum eſt enim Luc. 1. *Spiritus Sanctus ſuperueniet in te.*) & iterum, quando in gloria eſt aſſumpta: ergo videtur, quòd non habuerit in ſua prima ſanctificatione plenitudinem gratiarum. Prætereà: Deus non facit aliquid fruſtrà, vt dicitur 1. de Cælo: fruſtrà autem habuiſſet quaſdam gratias, cùm earum vſum nunquam exercuit: non enim legitur, aut docuiſſe, quod eſt actus ſapientiæ; aut miracula feciſſe, quòd eſt actus gratiæ gratis datæ. Non igitur habuit plenitudinem gratiarum.

Sed contrà eſt, quòd Angelus ad eam dixit Luc. 1. *Aue, gratia plena.* quod exponens Hieronymus in Serm. de Aſſumpt. dicit: *Benè gratia plena: quia cæteris per partes præſtatur; Mariæ verò, ſe tota ſimul infudit gratiæ plenitudo.*

Reſpondeo dicendum, quòd quantò aliquid magis appropinquat principio in quolibet genere; tantò magis participat effectum illius principij: vnde Dionyſ. dicit 4. cap. cæleſtis Hierarchiæ, quòd Angeli, qui ſunt Deo propinquiores, magis participant de bonitatibus diuinis, quàm homines: Chriſtus autem eſt principium gratiæ, ſecundùm Diuinitatem quidem authoritatiuè; ſecundùm humanitatem verò inſtrumentaliter: vnde & Ioan. 1. dicitur: *Gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.* Beata autem Virgo Maria propinquiſſima Chriſto fuit ſecundùm humanitatem: quia ex ea accepit humanam naturam: & ideò præ cæteris maiorem debuit à Chriſto gratiæ plenitudinem obtinere.

Ad primum ergo dicendum, quòd vnicuique à Deo datur gratia, ſecundùm hoc, ad quod eligitur: & quia Chriſtus, in quantum eſt homo, ad hoc fuit prædeſtinatus,

&

& electus, vt eſſet Filius Dei; in virtute ſanctificandi hoc fuit Illi proprium, vt haberet talem plenitudinem gratiæ, quòd redundaret in omnes; ſecundùm quod dicitur Ioan. 1. *De plenitudine eius nos omnes accepimus.* Sed Beata Virgo Maria tantam gratiæ obtinuit plenitudinem, vt eſſet propinquiſſima authori gratiæ: ita quòd eum, qui eſt plenus omnî gratia, in ſe reciperet, & eum pariendo, quodammodo gratiam ad omnes deriuaret.

Ad ſecundum dicendum, quòd in rebus naturalibus, primò quidem eſt perfectio diſpoſitionis, putà, cùm materia eſt perfectè ad formam diſpoſita. Secundò autem eſt perfectio formæ, quæ eſt potior: nam & ipſe calor eſt perfectior, qui prouenit ex forma ignis, quàm ille, qui ad formam ignis diſponebat. Tertiò autem eſt perfectio finis, ſicut ignis perfectiſſimè habet proprias qualitates, cùm ad locum ſuum peruenerit. Et ſimiliter in B. Virgine fuit triplex perfectio gratiæ. Prima quidem quaſi diſpoſitiua, per quam reddebatur idonea ad hoc, quòd eſſet Mater Chriſti. Secunda autem perfectio gratiæ fuit in Beata Virgine, ex præſentia Filij Dei in eius vtero incarnati. Tertia autem eſt perfectio finis, quam habet in gloria. Quòd autem ſecunda perfectio ſit potior, quàm prima; & tertia, quàm ſecunda; patet quidem vno modo, per liberationem à malo. Nam primò in ſua ſanctificatione fuit liberata à culpa originali: ſecundò in conceptione Filij Dei fuit totaliter à fomite mundata: tertiò verò in ſui glorificatione fuit liberata etiam ab omni miſeria. Alio modo, per ordinem ad bonum: nam primò in ſua ſanctificatione adepta eſt gratiam inclinantem ad bonum: in conceptione autem Filij Dei, conſummata eſt eius gratia confirmans eam in bono: in ſui verò glorificatione, conſummata eſt eius gratia, perficiens eam, in fruitione omnis boni.

Ad tertium dicendum, quòd non eſt dubitandum, quin B. Virgo acceperit excellenter donum ſapientiæ, & gratiam virtutum, & etiam gratiam prophetiæ: non tamen accepit, vt haberet omnes vſus harum, & ſimilium gratiarum, ſicut habuit Chriſtus; ſed ſecundùm quod conueniebat conditioni ipſius. Sapientiæ enim vſum habuit in contemplando, ſecundùm illud Luc. 2. *Maria autem conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.* Non autem habuit vſum ſapientiæ, quantùm ad docendum: quia hoc non conueniebat ſexui muliebri, ſecundùm illud 1. ad Timoth. 2. *Docere autem mulieri non permitto.* Miraculorum autem vſus ſibi non competebat, dum viueret: quia tunc temporis confirmanda erat doctrina Chriſti miraculis: & ideò ſoli Chriſto, & eius Diſcipulis, qui erant baiuli doctrinæ Chriſti, conueniebat miracula facere: propter quod etiam de Ioanne Baptiſta dicitur Ioan. 10. quòd ſignum fecit nullum: vt, ſcilicet, omnes Chriſto intenderent. Vſum autem prophetiæ habuit, vt patet in Cantico, quod fecit: *Magnificat anima mea Dominum*, &c.

EXAMEN TEXTVS D. THOMÆ.

Maria perfectio ſemper creuit.

1471. SVPPONO hic cum Caietano, concluſionem Doctoris Angelici procedere tam de perfectione intenſiua, quàm extenſiua. Suppono deinde cum Suario, hanc plenitudinem non negare maiores gratiarum cumulos, (vt apertè fatetur D. Thomas,) Virgini in progreſſu vitæ additos. Solùm ergo ſignificatur, gratiam in prima ſanctificatione datam, plenam, quantùm rei, & temporis circunſtantiæ exigebant, fuiſſe: in qua, quodammodo in radice, plenior ſubſecuturus cumulus contineretur. Nonnulla ergo, quibus hinc præſeruata ab originali næuo arguatur Maria, breuiter iam tranſcurro.

Christus caput Adami integri.

1472. RESPONDEO DICENDVM.] Solida quidem eſt ratio D. Thomæ, & ipſo naturæ lumine ferè euidens; ſcilicet, eò magis principij alicuius effectus participari, quò intimiùs illi approximatur: vnde, cùm Chriſto gratię totius principio, Maria ratione Maternitatis, cæteris creaturis ſit proximior; ſequitur euidenter maiores omnibus gratias participaſſe. Aduerte igitur, etiam ex doctrina D. Thomæ, quam tradidi in Examine articuli primi, Chriſtum gratiam Angelis, & protoparentibus promeruiſſe: quod de his adhuc confirmo vlteriùs ex eodem D. Thoma quæſt. 8. art. 3. in corp. vbi ita: *Dicendum eſt, quòd accipiendo generaliter ſecundum totum tempus mundi, Chriſtus eſt caput omnium hominum.* Vbi benè infert Suar. diſp. 23. ſect. 1. §. *Secundo dubitari*, &c. Chriſtum, caput Adami, in ſtatu innocentiæ collocari fuiſſe. Et meritò: niſi fortè, aut Adam tunc non homo appellandus: aut tempus illud mundo non adſcribendum: quorum vtrunque eſt ridiculum. Eſſe verò caput Adami integri, perinde dicitur, ac eſſe principium gratiæ originalis illi collatæ, vt per ſe paret. Hinc ergo ad rem noſtram ſic argumentor.

D. Thom.

Suar.

Maria Chriſto propinquiſſima.

1473. Virgo proximior fuit Chriſto, quàm Adam: ſed hic, à capite ſuo, & gratiæ principio, originalem gratiam accepit: ergo & Maria meliorem adhuc originem comparauit. Minor patet ex dictis. Maiorem concedit D. Thomas, dum Mariam propinquiſſimam appellat. Probo conſequentiam: Deipara de hac ſumma propinquitate omnibus maiorem gratiæ plenitudinem accepit, vt fatetur S. Doctor. Sed hoc eſſet falſum, niſi gratiam originalem conſequeretur: ergo & hanc conſecuta. Hæc minor multipliciter probatur. Primò, quia, vt ſuprà latè oſtendi, non eſt abſoluta plenitudo, quæ in potiori parte ſui vana fuit. Secundò, quia hæc plenitudo datur Mariæ ad decentiam Maternitatis; indecens futura, ſi locum vacuum veniali culpæ relinqueret, indéque neque condignè plena appellanda. Sed, vt Solè clariùs probaui, indecentior de originali culpa veniret: ergo à fortiori minùs condignè plena diceretur. Tertiò, quia Maria impenſiùs in Matrem præparanda de ſanctitate, quàm de aliis prærogatiuis: ſed nulla gratia gratis data illi defuit tempore ad decentiam accommodato: ergo neque gratia iuſtificans, accommodato tempore illi deeſſe potuit ad decentiam. Quod autem accommodatius tempus, quàm illud, quo, ſi præteriretur, ancilla Dæmonis, Deo abominabilis, Adamo integro vilior redderetur?

1474. Confirmatur ex integro argumentum. Maria, dum propinquiſſima Chriſto dicitur, per antonomaſiā *proxima* appellanda: vnde illud Cant. 4. n. 7. *Tota pulchra es, amica mea; & macula non eſt in te.* Septuaginta vertunt: *Tota pulchra es, proxima mea.* Sed hic locus Cantici, ex mente D. Thomæ, (quod in ſuperiori Examine oſtendi,) prout Mariæ accommodatur, neceſſariò in ſenſu præſeruatiuo capiendus: ergo Maria etiam ab originis culpa præſeruatur. Maior, & minor patent. Probo conſequentiam. Maria in hoc ſenſu antonomaſticè eſt *proxima*, id eſt, omnium proximior: ergo in hoc ſenſu nullus meliorem acquiſiuit præſeruationem: atqui ſi originaliter fœdaretur, iam Angeli (quos, vt ſuppono ex articuli primi Examine, redemit Chriſtus, idque ex Patribus alibi oſtendi,) meliùs, & decentiùs præſeruarentur: ergo. At quidem Chriſtus, quà homo, Angelos præſeruans redemit inſtrumentaliter: quà autem homo, & gratiæ inſtrumentum, magis proximus eſt Mariæ, à qua natus: igitur meliùs hanc redimens præſeruaret.

Cant. 4.

Et antonomaſticè proxima.

1475. Sed premo hanc inſtrumenti rationem Chriſtus, quà homo, eſt gratiæ inſtrumentum, per humanam, ſcilicet, naturam, quam accipit à Virgine, vt fatetur hîc D. Thomas: quod nihil aliud eſt, quàm nobis fructus gratiæ germinaſſe, & manſiones paternæ domus diſpoſitas comparaſſe. Sed ingenium Dei eſt, vt nemo priùs fruatur vtilitatibus ab aliquo inſtrumento, ſiue cauſa prouenientibus, quàm is, qui quodammodo talis cauſæ eſt cauſa, & inſtrumentum inſtrumenti: ergo Maria, à qua cauſa gratiæ proceſſit, priùs omnium illius fructus, & vtilitates comparauit: id eſt, ordine intentionis priùs quam Angeli, & protoparentes, ſub gratiæ ſplendoribus intelligenda. Minor, in qua ſola eſt difficultas, oſtenditur ex verbis Deuter. à n. 5. cap. 20. vbi de delectu militum faciendo: *Duces quoque per ſingulas turmas, audiente exercitu, proclamabunt: Quis eſt homo, qui ædificauit domum nouam, & non dedicauit eam? Vadat, & reuertatur in domum ſuam, ne fortè moriatur*

Inſtrumenta cauſa, plùs illi, quàm cæteris ſequitur.

Deuter. 5.

moriatur in bello, & alius dedicet eam. Vbi Lyranus: Lyran. *Accipitur hic, dedicare, pro ſtrenare: id eſt, facere ſolenne conuiuium, de inhabitatione ipſius.* Iniquum enim videbatur, niſi ipſe ædificator, omnium primus domum ſuam ſtrenaret. Pergit Lex: *Quis eſt homo, qui plantauit vineam; & nondum fecit eam communem, de qua veſci omnibus liceat? Vadat, & reuertatur in domum ſuam, ne fortè moriatur in bello, & alius homo eius fungatur officio.* Clariùs Septuaginta: *Et quis eſt homo, qui plantauit vineam, & non eſt epulatus ex ea? Vadat, & reuertatur in domum ſuam, ne moriatur in bello, & homo alius epulabitur ex ea.* Quaſi nefas, niſi ipſe, qui plantarat vineam, primos eiuſdem fructus degustaret. Eſt Chriſti Lauret. caro, vera Dei domus, vt bene probat Lauretus ex Pſ. 35. cur ergo hanc priùs alij, quàm ipſius ædificatrix Virgo, conſequeretur? Eſt Chriſtus vitis vera: cur ergo primos eiuſdem fructus ipſa plantatrix Mater non deguſtaret? Tendétne illa ad bellum debellanda a Dæmone, vt in eius domo Angelus præſeruetur à lapſu? Comedent protoparentes, fructus originalis iuſtitiæ ſuauiſſimos, interim pia, & ſedula plantatrice ieiunante? Hoc crediderit, qui Deum ſibi ipſi in decretis contrarium exiſtimarit. His faciunt, quæ per plures paginas dixi, de redemptionis primitiis Mariæ reſeruatis. Hoc ipſum ex ſequentibus firmatur adhuc.

1476. AD PRIMVM.] Vult D. Thomas, ideò Mariam Chriſto, id eſt, principio gratiæ propinquiſſimam fuiſſe, quia illum edens, & vera *Maria prius lucem Chriſti percepit.* Mater pariens quodammodo gratiam ad omnes deriuauit; id eſt, gratiæ fructus omnibus fecit communes. Tunc ſic arguo. Vetat Deus, ne, qui vineam aliis facturus communem, in bellum proficiſcatur: ne fortè ibi moriens, à primo fructuum guſtu arceatur: ſed Maria veræ vitis fructus nobis communes fecit: ergo ipſa primos fructus deguſtauit. Dabit his lucem, ipſum lucis exemplum. Prima omnium creaturarum, producto iam cælo, & terra, lux à Deo commendatur: *Et vidit Deus lucem, quod eſſet bona.* Geneſ. 1. num. 4. Et cur omnium pri- Geneſ. 1. ma meritò commendabilis? Reſpondet Ambroſ. Ambroſ. Hexam. 1. cap. 6. *Nec immeritò tantum ſibi Prædicatorem potuit inuenire, à quo iure prima laudatur: quoniam ipſa fecit, vt etiam cætera* *Primitias redemptionis accepit.* *mundi membra, digna ſint laudibus.* Si igitur Maria fecit, vt cætera Eccleſiæ membra gratiam perciperent, cur iure hanc prima percipiens non exiſtimetur? Si ipſa *porta lucis fulgida*, vnde radios combibimus, quibus tenebrarum caligine fugata, digni laude afficimur, & amore: cur non prima omnium, amore, & laude digna æſtimaretur deſtinanda? Vide, quid ferè omnes Patres dicant de *porta orientali* Ezech. Ezech. 44. 44. num. 1. id eſt, de Maria, quos dedit Delr. ad Delr. cap. 8. Cant. num. 9. vbi Salomon: *Si oſtium eſt, compingamus illud tabulis cedrinis.* Do obiter Hailgrin. Hailgrinum ibi: *Chriſtus ſe vocat oſtium, & Mater hic vocatur oſtium; ſed aliter, & aliter*, &c. *Beata Virgo oſtium eſt in Eccleſia, quæ malignis obſiſtit Spiritibus, ne ad deuotos ſuos ineant, & accedant, ſicut volunt. Et hoc oſtium tot tabulis eſt compactum à Sancta Trinitate, quot in ea ſunt virtutes, & priuilegia dignitatum. Hæ tabulæ cedrinæ dicuntur, quia imputribiles ſunt, & odoriferæ.* Gratis nanque aliorum munimini celebraretur porta incorruptibilis; niſi ſibi priùs perpetuam incorruptibilitatem compararet.

Adhibeo in hanc rem longum; ſed pulchrum 1477. locum Guillelmi, de priuato quodam modo, quo Maria intercedens gratiam dicitur aliis com- *A Maria quomodo in omnes gratia deriuetur.* municare: inde rem noſtram apertiùs confirmabimus. Ergo Maria ſic ad Chriſtum, de fragilioribus Eccleſiæ membris: *Soror noſtra parua eſt, & vbera non habet* Cant. 8. verſ. 8. vbi Guillelmus Cant. 8. ita, ex ore Chriſti reſpondentis, (cui vult attri- Guillelm. buenda verba ſequentia: *Quid faciemus Sorori noſtræ, quando alloquenda eſt?*) locum paraphrazat. *Simpliciter ſuggeris, Sororem noſtrã paruam eſſe, & vbera non habere. Sed video, quid ſibi velit hæc ſuggeſtio tua: vis enim, & petis, vt eam per merita tua habeam excuſatam, & ignoſcam ei, quod iam diſſimilis aliis eſt, quod tam longiuſculè in ſuis primordiis, in fidei cunabulis hæret: quod nondum euacuauit, quæ erant paruuli; ſed adhuc loquitur, ſapitque vt paruula. Ecce facio, quod petis, ignoſco ei ſuper hoc interuenientibus meritis tuis. Sed video, quod hõc ſolo contenta non ſis: video, quid ampliùs velis: ipſã ſcilicet, grandeſcere, quouſque vbera habeat. Pete, quod vis: dic expreſſe, quod velis Quid faciemus Sorori noſtræ, in die quando alloquenda eſt? quid faciemus? id eſt: Quid vis, vt faciamus: ecce in voluntate tua pono, quid faciam ei. Non eſt, quò ampliùs honoretur Mater à Filio. Quid ergo faciẽmus ego, & tu Sorori noſtræ: ego per authoritatem, tu per interuentionem: ego diuinè operando, tu piè cooperando? Sed nondum idonea eſt, vt ei magna faciamus: paruula eſt, & impar acrioribus tentationibus ſufferendis. Fidelis autem ego, qui non permitto eam tentari, ſupra id, quod poteſt. Interim ego diſpenſatoriè compatiar infirmitati eius, vt, ſcilicet, acriùs non interrogetur, donec proficiendo grandeſcat. Cùm autem grandiuſcula fuerit, atque ei iam vbera creuerint, quid vis, vt faciamus ei, in die, quo interroganda acrioribus tentationibus, vtpote iam idonea ſuſtinere?* Non ſolùm itaque gratiæ principium fundens Maria, gratiam in omnes deriuauit: ſed quodammodo diuini huius inſtrumenti facta inſtrumentum, & Summi Operatoris cooperatrix; gratiæ conda, & proma, ſacráque Corredemptrix appellanda: (quæ omnia ſuprà fuſiſſimè demonſtraui,) vnde omnium prima, gratiam participans eſt intelligenda.

Secundò ſic argumentor: Adamus integer, vt 1478. ſuppono ſuprà probatum, per Chriſtum gratiam accepit: ſed, quidquid per Chriſtum accipitur, à *Maria, gratiæ inſtrumentũ.* Maria Matre quodammodo prouenit, per quam, dum peperit, gratia in omnes deriuatur: ergo Adamus hoc modo gratiam ſuam debet Mariæ: ergo Maria Adamo priùs, illam intentionis ordine accepit: ergo ab Adamo non potuit infuſcari. Probo ſequelam: quia Maria in illo priori, grata, & ſancta intelligitur: ſed Maria ex omnium Catholicorum mente, nunquam ſancta intelligitur ſub viciſſitudinis periculo, ſed ſemper perſeueranter: ergo, &c. Totum argumenti robur pendet ex illis, quæ in Examine primo dixi, de primogenitura Mariæ poſt Chriſtum in electione ante omnes alias creaturas. Et confirmatur. Saltem Adamo lapſo gratia Chriſti per Mariam fuit communicata: quæ enim pariens Chriſtum, gratiam in omnes deriuauit; à fortiori in illum, cuius maximè causâ, Chriſtus eſt natu-

natus. Planum id. Tunc ſic. Sed indecens eſt; vt quæ Adamo fuſura gratiam, ab eodem ignominia culpæ ſuffunderetur: ergo, &c. Probo ſequelam: quia fundere gratiam ſuo modo inſtrumentaliter, licèt ſecundariò, propinquiſſimè accedit ad præcipuum gratiæ inſtrumentum Chriſtum hominem, ſcilicet: ergo, vt huic culpa repugnans eſt, ita illi ſaltem indecens veniret. Dices, etiam alios iuſtos inſtrumenta gratiæ hoc modo fuiſſe, dum illam ſuis meritis, & interceſſione aliis congruè impetrarunt: & tamen culpas non euitarunt. Næ, qui ita obiicis, non vides diſcrimen Deiparæ à Sanctis: illa longè excellentius inſtrumentum, longiſſimè efficacius, & *in omnes*: hi in aliquos, & multò inefficaciùs gratiam deriuarunt. Illa concarne inſtrumentum illius carnis, quæ totale eſt gratiæ inſtrumentũ: hi autem quid?

1479. Tertiò: Ideò Maria, vt vult D. Thomas hic, habuit plenitudinem gratię, vt dignè gratia plenum

Culpa coarctat animã.

Chriſtum capere noſceretur: ſed culpa, vt nemo neſcit, de ſe anguſtat, & coarctat naturam: ergo culpa indecenter auguſtam Virginem dicitur anguſtaſſe. Hinc Eccleſiæ cantiuncula:

Mundum pugillo continens,
Ventris ſub arca clauſus eſt.

Dices, poſteà perfuſa cæli gratia fuiſſe dilatatam, licèt priùs originis anguſtiis arctaretur. Contrà primò: quia, quod ſemel anguſtatum eſt, minùs decentem admittit capacitatem: Deo autem taliter claudendo, decentiſſima capacitas aſſignanda. Contrà ſecundò: quia originalis gratia ſuo genio pluſquam cæteræ, naturam intelligitur dilatare, vtpote fomitis fœdantes anguſtias anteuertens: ergo hanc habuit Maria, vt excellentiùs foret dilatata. Contrà tertiò: quia vterus Marianus, *Sole, & cælo clarior, & capacior* ab Epiphanio, & aliis Patribus paſſim appellatur, vt noſti: ergo nebulas, & anguſtias nunquam paſſus: ne in his Soli, & cælo materiali cedere videretur, quorum ille ſemper lucidus perpetuò capax perſtiterunt.

1480. Ad tertivm. Hìc aduerte, ex illis verbis D. Thomæ, quibus probat Mariam accepiſſe omnes gratias, & ſubiungit: *Non tamen accepit, vt haberet omnes vſus harum, & ſimilium gratiarum, ſicut habuit Chriſtus.* clarè inferri, Chriſtum non ſolùm omnes gratias, ſed etiam omnes gratiarum vſus habuiſſe. Quòd ſi obſtes ex doctrina eiuſdem D. Thomæ hic quæſt. 7. art. 7. ad tert. Chriſtum vſum linguarum non exercuiſſe: reſpondet aptè Caietanus, ſatis eſſe, cùm plurimos haberet, vt omnes habuiſſe diceretur, licèt vno, vel altero careret. Habes ergo ex vſu communi loquendi, firmato Angelici Doctoris teſtimonio, *omnes*, pro maiori parte vſurpari. Cùm ergo Scriptura, vt norunt pueri, hyperboli, tropo, & vſitatis vulgo phraſibus vti ſoleat: optimè potuit dicere Paulus, omnes in Adamo peccaſſe, licèt vna Maria exciperetur. Et in falſa illa ſententia Caietani, (qua voluit Apoſtolum de debito, non de actu, eſſe explicandum,) optimè inferretur, omni dempta improprietate dictum, omnes debere: licèt vna Deipara debitum non contraheret.

Particula, Omnes, qui intelligatur. D. Thom.

1481. Et nota obiter circa eos, qui magis piè ſentientes aſſerunt, Mariam non ſolùm peccatum originis non contraxiſſe actu, ſed etiam in Adamo non peccaſſe: nota, inquam, pluſculos eſſe, (quos contra totus diſſerit in excellentiſſimo ſuo Opere Perlinus,) qui Mariam ab omni debito liberã fuiſſe aſſerere reformidãt, ſaltémque remotũ debitum habuiſſe contendunt. His ego quidem perinde ſuo modo euenire puto; atque illis, neſciam, an magis ſcrupuloſe timidis, an timidè ſcrupuloſis, qui olim, cùm Spiritum Sanctum, *Creaturam* appellare, nefas ducerent; *Deum* tamen dicere, (quia in Scriptura expreſſiùs non habetur,) omninò trepidabant. Similiter, quantùm res patitur in lite noſtra: Mariam in Adamo peccantem ponere nefas putant, & tamen illam ab omni debito liberam, quaſi inſolens, & nouum, non ſuſtinent appellare: cùm tamen, licèt non paris neceſſitatis, ſimilis nihilominus videatur conſequentiæ, à negatione creaturæ, tribuere Spiritui Sancto Deitatem; atque a negatione peccati in Adamo, immunitatem ab omni debito Deiparæ aſſignare.

Maria, ab omni debito libera dicenda.

Perlin.

Hæc breuiter pro Articulo quinto: cuius omnia, quæ ad Anthologias reduci poterant, fuſiſſimè iam ſuprà diſputaui. De ſexto nihil: quia ad Mariam non pertinet: & ſi quæ in illo apta immaculatæ probandæ Conceptioni; iam obiter ſuprà fuère examinata. Iam ergo Operi coronidem (non valemus coronam) imponamus. 1482.

Deſignatæ Metæ adpropero.

I.

Nolvi longiùs ire, ne vltra metam; non potui breuiùs procedere, ne citra mentem. Libuit Olympicum puluerem in Mariano ſtadio colligere. Malui inde non indecorè ſordeſcere, quàm ſordidæ dilecti Numinis famæ indormire. Dolebat peccatricis animæ ſortem pius Cellenſis lib. de Panib. cap. 4. tunc vehemens ingemiſcit. *Etſi natiuitatis ſuæ inſtrumenta (forte quia in ſcriniis Angelorum repoſita ſeruantur, ne hoſtili incurſione, vel tinea comeſtione corrodantur) non proferat: atteſtatione tamen idonea id aſſeueratur, quòd à Deo facta, & ex Deo regenerata, Regis filia nuncupatur. Puella generoſa, tenera, delicata, formoſa, & candida, ignara doli, laboris inſueta, virtutum capax, damnatrix vitiorum, artium inuentrix, conſtans in amore, verax in promiſſione, larga in donatione, ſocialis ad ciues, affabilis ad omnes. Denique rapitur Puella, ô crimen! generoſitas ancillatur, ô pudor! delicata laceratur, ô pietatis naufragium! formoſa denigratur, ô damnum pulchritudinis! obſcuratur candida, ô gloria comitum! ignara doli, fraude ſeducitur, ô iuſtitiæ exitium! inſueta laboris, labore atteritur, ô miſerationis exilium! capax virtutum, virtutibus euacuatur, ô excluſio bonorum! vitiatur damnatrix vitiorum, ô commutatio Dæmonum! inuentrix artium inuentorum obliuiſcitur, ô ignauiæ pabulum! in amore conſtans, inſtabilis inuenitur, ô naturæ ludibrium! verax in promiſſione, quot die mentitur, ô peregrinationis initium! in donatione larga, in auaram vertitur, ô exſiccatio venarum! ſocialis, ſine fœdere, ô vitæ corruptionem! affabilis infrunita redditur, ô coagulum dilectionis vaſtatum!* Scitè infauſta metamorphoſis deploratur. Sed longè magis parthenica dolenda, totos patheti-

1483.

Anima miſera mutata ſub peccato.

Cellenſ.

cos

cos cordis fontes prouocat, imò cogit in ploratum: iam lapis, ſi vltrà ſiccus perduratem: iam durior, ſi pro parte noo defenderem: & quod minùs pia opinione obtruditur Deiparæ, piis, & longe certioribus teſtimoniis non conarer expellere. Quid ſi conatus irritus? At debui ſaltem conatum: admoui. Amoui à me pariter impietatis ſuſpicionem, ne robur, & æs triplex erga magnam Matrem, in pectore præſumerer aluiſſe.

1484. Totum in hac materia rationum momentum, è ſacro Maternitatis pondere libraui: aut e puri ſponſalitij æqua de bilancibus, quantùm res patitur, libra ponderaui: non aliunde potui, aut grauiùs pro decentia, aut decentiùs pro negotio: ſartum, tectum de vtroque Mariæ priuilegium: ius ſummum, tantum de ſumma iniuria venerit violandum. Neſcit ius Matris, qui houores non parat irrogandos: deſpicit ius ſponſalium, qui non diſpicit cuſtodiam apponendam. Matri non tam Pater, quàm Filius, io coronam: Sponſæ non tam parentes, quàm Coniux, in conſortium: Filio, & Matri hooor, Sponſæ, & Sponſo animus communis. Dediderat ſe, vrbémque ſuam, Germanico Cæſari latè victori, Sergeſtes. Huios gener Arminius totis viribus patriam propugnans, Cæſari reſiſtebat, vexabat Romanas acies, ſuorum victoribus iouictus inſultabat: tunc ſic Tacitus Annal. 1. de captiua turba: *Inerant fœminæ nobiles, inter quas vxor Arminij, eadémque filia Segeſtis, mariti magis, quàm parentis animo: neque voce ſupplex: compreſſis intra ſinum manibus, grauidum vterũ intuens.* Quaſi licet corpore videretur captiua; animo tamen vincula irrideret; & cum coniuge libero, libera ſimul ſpiritu conregnaret: vterum grauidum intuens, ſpei baſim: graues inde ſtrages hoſtibus augurata. Habuit quidem Maria Patrem Adamum, ſui, ſuorúmque impium proditorem: cuius ærumnas, corpore tantùm ad myſterium, & miniſterium paſſibili referre potuit. Cæterùm Sponſi vnà, & Filij animo liberrimo, proditioni paternæ nunquam aſſentiens; rerum ſalutis ſpem in vtero collocabat.

Maria plus Deum ſponsũ ſapit, quàm Adamum Patrem.

Tacit.

1485. Non decuerat aliter Sponſo Regi ſupremo deſtinata Regina: regali, & immuni ſpiritu fuerat procreanda. Cælum editur rerum capacius, Sol productorum lucidius producitur; ſolo leuioris verbi impendio ſtat pompa tanta. Admouetur manus homini, conſilio mouenda, de ſupparo conſiderationis, cuncta ſuperaturo: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.* Geneſ. 1. num. 26. Quidni? In Regem deſtinabatur: tota dignatio tanto operi venerit non indigna. Gregorius Nicænus de opificio hominis, à cap. 3. *O rem admirandam! Sol creatur nulla deliberatione præcedente; eodémque pacto cælum: quibus duobus, nihil eſſe par creatis in rebus poteſt. Solius ad hominis fabricam Creator ille rerum, quadam cum conſideratione accedit: nam naturam noſtram condidit, velut inſtrumentum quoddam regno adminiſtrando idoneum.* Minùs regnaturus homo præſtat creaturis aliis, quàm hominibus, Maria regnatura. Ecquæ huc conſideratio ſuperflua? & tamen decenter creditur Protoplaſtis immiſſus innocentiæ: Maria lapſui permiſſa. Egregiè ſane Dei conſiderationem ſic conſideres. Seruus in Regem liberum: Sponſa in Dæmonis ancillam educatur. Hæc fuerint maiora priuilegia Deiparæ concedenda.

Regum dignitas.

Geneſ. 1.

Nicæn.

Imperitarat ſub libera Republica Orbi Pompeius: deturbatur; Romà interim iam Cæſari ſeruiturâ. Cogitat Pompeius Parthos, libertati recuperandæ, laturus inde auxilia: ad quem Lucanus lib. 8. 1486.

Seruilẽ conditio indigna imperio.

Solos tibi, Magne, reliquit
Parthorum fortuna pedes? quid transfuga mundi,
Terrarum totos tractus, cælúmque peroſus: Lucan.
Aduerſóſque polos, alienáque ſydera quæris,
Chaldæos culture Deos, & barbara ſacra,
Parthorum famulus? quid cauſa obtenditur armis?
Libertatis amor? miſerum quid decipis Orbem,
Si ſeruire potes.

Acutè, prudenter. Indecenter comparatur libertas media ſeruitute: nec credendus fauſtè aliis ſeruitutem amoturus, qui ſponte ſeruituti admouêris degeneres animos arguit ambitioſa famulatus affectatio: infecta hinc dimanaret iam libertas: integros fontes nouit, nouit pollutos. Non decepit Orbem Maria, dum libertatis noſtræ amore arma arripit, & conterendum inuaſit Serpentis caput: libera proſiliit. Magna eſt, quòd non ſeruiuit: maior, quòd ſeruire quodammodo noo potuit. Illud neceſſarium fuit decentiæ, prærogatiuæ hoc venit decentiſſimum. Summo Filio, Sponſo ſummo, ſummo liberatori; Sponſa Mater proportionatè libera correſpondet. Adauge, vt libuerit, ni apicem attigerit, curta venerit.

1487. Palpabat Imperatorem ſuum Statius; & quem nouerat de pulchritudine glorioſulè iactabundum, (noſti Domitianum,) non niſi pulcherrimis contentum commendabat. Venerem (è qua venuſta omnia) huius ſollicitandis deliciis, impenſam prædicat. Ecquæ iſtæ decentiori iure? Sic in Coma Earini:

Vxor modeſta & pulchra, donum Dei.

Norat cæleſtes oculos Ducis, ipsáque tædas
Iunxerat: & plenâ dederat connubia dextrâ. Statius.

Tanto Principi indecenter niſi pulcherrima daretur Sponſa: nec cæleſtibus oculis pulcherrima æſtimanda, quantacunque veniret, niſi de plena manu venuſtæ Deæ: pene vacuum donum, niſi de charitum theſauro plenum penitùs. Adeſte, ſacra. Paciſcitur cum Deo de nuptiis, Iſaac domino apparandis, ſeruus Abrahæ: de pietatis affectu, de beneuolentia in hoſpites eligitur: & ecce prodit noua nupta Rebecca: intende qualis: *Puella decora nimis, virgóque pulcherrima.* Geneſ. 24. num. 16. Non ille in pactum duxerat venuſtatem: cordis mores, non vultus amores fuerat aucupatus: additur tamen à Deo lemniſcus palmæ: & pulchris virtutibus, compar venuſtas corporis. Oleaſter ibi: *Audis, quales Dominus vxores piis eligit, quæ non ſolùm moribus; ſed etiam membrorum pulchritudine ſint adornatæ.* Non nouerat, credo, Ducis noſtri oculos æternus Pater; ideò Sponſam Matrem illi apparauit, cui tantùm extremis digitis Charites ſuperfunderet. Macte his nuptiis, Ieſu, prodit tibi Sponſa Mater, toto morum, & amorum incompta turpiter deformis: minùs tibi ſpiritus Sponſæ pulcher, quàm Iſaaco pulchrum ſponſæ corpus procuratur. At quàm aliter ille in Cantico Sponſam hanc commendet, idque paſſim; tute lege. Do vnum Rupertum ad cap. 1. num. 15. ex ore Mariæ: *Tu pulcher, & decorus, ita pulcher, vt ſis ipſa ſubſtantia pulchritudinis: ita decorus, vt ſis ipſum decus humani generis. Verè ergo dicis: Ecce tu pulchra es: quia tu pulchritudo mea*

Geneſ. 24.

Oleaſt.

Rupert.

es. Include plumbo gemmam, lineſcet nitor: balſamum olido vaſculo, vileſcet odor: illa aurum, hoc expetit alabaſtridem. Æterna pulchritudo, præfœdato aliquando vtero enormiter ſuperfuo-ditur.

1488. Expendi ſuprà illud Christi ad Mariam: *Vulneraſti cor meum, Soror mea Sponſa, vulneraſti cor meum, in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.* Cant. 4. num. 9. vbi iterum Haïlgrinus: *Vocat Sororem, propter naturæ humanæ contuberniũ: Sponſum, propter inconcuſſam fidei conſtantiã: ipſa enim, velut Sponſa Sponſo ſuo familiarior, maiorem in Sponſi bonis obtinet principatum.* Idem Filius eſt, quà homo, qui quà homo Deus, Filius Sponſus: ipſa, quæ Mater eſt, ob inconcuſſam fidem dilectior Sponſa: fidem intellige coniugalem ſpirituali matrimonio ſyncerè ſeruatam, intactè cuſtoditam: quæ non ſolùm quateretur, ſed quaſſaretur, ſi originis adulterium ſuſtineret. O non ſuſtinuit: ideò benè hic Dionyſius ex ore Christi: *Tantùm mihi placuiſti, tam amabilis facta es mihi, quòd etiam vnacunque tua intuitione, & affectione ad me, rapuiſti me totum in te: & placuit mihi magnificè, quidquid fuit in anima tua, & quidquid proceſſit ex ea.* Quidquid Marianum fuit, non ſolum placuit; ſed placuit magnificè. Perperam putas, huius intuitionis primitias adultero libatas: perperam hos crines, amatoriis vinculis Dæmonem illaqueantes. Hebes vulnerando Deo ſagitta ab illis oculis conuolaret, quæ amoris cuſpidem in dæmoniaco pectore obtuderat.

Cant. 4. *Maria vulnerando Deo allicien-do.* Haïlgrin. Dionyſ.

1489. Et benè vulneratrix Dei Maria dicitur; vt inde erga homines vindictæ vulnera ſuſpendat, dum amoris vulnera perpetitur ab Sponſa: vt turbidum erga nos ponat ſupercilium, dum dulci crinium pulchritudine irretitur: *Species mulieris*, inquit Eccleſiaſticus cap. 36. num. 24. *exhilarat faciem viri ſui: & ſuper omnem concupiſcentiam hominis ſuperducit deſiderium.* Exhilarauit, & amœnauit Mariæ pulchritudo, faciem aliàs turbidam, & auſteram Dei, in humana ſcelera ſæuientis: in eaque adduxit, quæ nondum petere, ſed nec etiam appetere præſumeres. Hailgrinus loco citato: *Species ſiquidem mulieris, virum potentem humiliat: & ſeuerum, & auſterum emollit. Huius mulieris ſpeciem ſic concupiuit Dominus: & ipſa eius deſiderium in tantum ſuperduxit, hoc eſt, ad tantum exceſſum perduxit: vt ad noſtram infirmitatem humiliatus ſit Omnipotens: & qui eſt vita viuentium, emolliens ſit ad mortem.* Tantis diuini amoris ſactis, ficta cedunt, etſi in admirationis pompam excogitata. Summum ſe putauit dixiſſe Claudianus in Magn. de Venere, & marito, cuius ſimilia dedi alibi:

Et reprimen-do. *Eccl. 36.* Haïlgrin.

Sic Venus horrificum belli compeſcere Regem,
Et vultum mollire ſolet, cùm ſanguine preceps
Æſtuat, & ſtrictis mucronibus aſperat iras.
Sola feris occurrit equis, mollitque tumorem
Pectoris, & blando præcordia temperat igne.
Pax animo tranquilla datur, pugnáſque calentes
Deſerit, & rutilas declinat ad oſcula criſtas.

Claudian.

Quantò maiora, vt vides, ſunt iſta Mariana? Sic enim à bello, & morte inferenda Deus compeſcitur, vt ad ferendam mortem compellatur: & qui in homines ferrum indurabat; perpetiendo ab hominibus ferro, emollitur. Vna occurrit Maria dicens: *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Cant. 1. num. 2. En trahitur Deus, depoſito leone, agnum induit: exuit furorem in homines factus homo: pugnas calentes deſerit, & rutilas declinat in oſcula criſtas. Vide ad hunc locum Patres apud Delr. Quid ergo vnquam tulerit adulterij, per quam protoparentum adulteria abolentur: Quid minora negarentur, cui maiora conceſſa?

Cant. 1.

Fatetur id ipſe Christus poſtea ſubdens: *Auerte oculos tuos a me: quia ipſi me auolare fecerunt.* Cant. 6. num. 4. Si vnius tantùm oculi ictu, reſpectu leuiori ſe ſenſerat vulneratum; ò quid duobus colliniantibus non cederet? Quid non concederet? Quaſi dicat: Quid vltrà cupias, ò Mater? Quid vltra debui facere, & prætermiſi? Auerte ergo oculos, quibus quaſi precabunda, imò iaculatura, Natum intueris: neque enim maius aliquid dari poteſt, me dato Filio: & tamen identidem vulnera multiplicas: totum hoc pectus hiat in vulnus, iam vulnus totum. Si petiſtas, non tam pectus, quam vulnus ſagittaueris: nihil reſtat dandum, præterquam continuum dati beneplacitum: hoc ſi fortè non contenta, auulabo. Hyperbolen amoris pulchram explicuit Dionyſius: *Propriſſimè poteſt accipi dictum à Christo ad ſuam dilectiſſimam Matrem, ad inſinuandum præcordialiſſimum, valdeque ſingularem ſuum amorem: quaſi ſi amplius inſpiciatur, ab ea ferre nequeat præ vulneratione amoris. Vt intelligatur per modum hyperbolicæ locutionis, amatoriique ſermonis: nam ſuperius dixit ad eam: Vulneraſti cor meum, Soror mea Sponſa, in vno oculorum tuorum: quanto magis in duobus?* En Sponſæ Matris digna priuilegia: en filialis amoris condigna monumenta. An, cui Deus ſic amanter conceſſus, originalis gratia inuideretur? Talpa viderit. 1490.

Amor Dei erga Mariã. Dionyſ.

II.

EXhibui anacephalæoſim illorum, quæ in toto hoc Opere diſſerui de Maria Matre Sponſa, & inde Corredemptrice, Conregnante. Huc omnes admoui machinas: an tenues, an ſtrenuas, Lector iudicauerit. Tenues dixeris: fateor. Dum fit delectus periculo ingruenti, non ſolùm Achilles albo adſcribuntur. Nullus exercitus, ſi tantummodo hi tales conquirantur: & tamen exercitu opus eſt: nec vno, vel altero Achille miſſo Helena reſtituitur: apud hos ſumma belli eſt, ſed gregariis deficientibus, defectura. Tydidem Superis parem, & purpuratum, ſagata cohors detulit ad coronam. Reſtituendo Mariano honori vndique coguntur auxilia; non valui dux admitti, volui caligularis: nimirum, erubeſcerem proletaneus. Timidus in hoc negotio, qui quà poteſt, non militat: iniquus, qui à manipulari exigat, quod ab Hectore. Poſtulauit à Christo munditiem leproſus: tangitur, reſtituitur: dicto factum velocius. Et ecce Marcionis calumniæ: contendit Christum ab occulto Deo miſſum, negat Creatoris filium: quia aliter, atque Eliſeus Propheta Creatoris amandat lepram: alter, ſcilicet, verbo facili: alter ſepties repetiti Iordanis laciniosâ periodo. Contra hunc diſertè Tertul. lib. 4. cap. 9. *Sed ideò alius Christus: quia aliter quam Eliſeus: quia potentior Dominus famulo ſuo. Quid conſtituis, Marcion, proinde res* 1491.

Aliter Rex, aliter miniſter operatur.

agi

agi à ſeruis, quemadmodum ab ipſis dominis? Non timet, ne in dedecus ſibi vertat, ſi ideò Chriſtum negas Creatoris, quia potentior fuerit famulo Creatoris, qui ad Eliſei puſillitatem maior agnoſcitur? Iniquiſſimus rerum æſtimator Marcion, qui non maiora à domino exegerat, quam à ſeruo; à Duce, quàm à milite: imò & iniurius duci; quem magni pendere volebat: cuius tamen laudes de milite ſuperato aucupabatur tantummodo. Benè iterum Tertul. cap. 35. de Chriſto leproſos alios curante Luc. 17. quem propterea Marcion Creatoris Filium denegabat, quod aliter, quàm Creator in lege inſtituerat, illos ſanarat: vbi ita: *Tantummodo ire iuſſos, vt ſe oſtenderent Sacerdotibus, in itinere purgauit: ſine tactu iam, & ſine verbo, tacita poteſtate, & ſola voluntate: quaſi neceſſe ſit ſemel remediatore languorum, & vitiorum, annunciato Chriſto, & de effectibus probato: de qualitatibus curationum retractari, aut Creatorem in Chriſto, ad legem prouocari, ſi quid aliud quàm lege diſtinxit, ipſe perfecit. Cùm aliter vtique Dominus per ſemetipſum operetur, ſiue per Filium: aliter per Prophetas famulos ſuos, maximè documenta virtutis, & poteſtatis: quæ vt clariora, & validiora, quæ propria, diſtare à Vicariis fas eſt.* Infer obiter, probata iam Mariæ dignitate, & myſterij decentia, gratis Deum in illa ad legem prouocari, ſi quid aliud, quàm communi lege diſtinxit, in illa perfecit: cùm aliter vtique Matrem ſibi prouiſam, & cæteras creaturas curare fas eſſet. Sed ad rem. Aliter, & aliter Imperatores, & milites operantur: ſicut aliter, & aliter iuſtitiæ Princeps, & ſerui iuſtificati: non idem robur, non vires ſimiles à me caligulari, & à duce ſuario, ſibi, & Matri defendendæ, exigit Chriſtus: non parum offert, qui è paruo ſuo nihil aufert denegandum; qui maiora benignus aſpicit, non deſpicit minora faſtidioſus: vt gratiam tenuioris feruor, ſic ſublimioris mentis ignauia iram promeretur.

Tertul.

Legibus ſuis Deum non constringi.

1492. Sedebat Ierichuntinus cæcus ad viam, & vitam audiuit prætereuntem: mouuêre linguam autes, pro oculis ſupplicaret: *Dauidis Filium* Luc. 18. inuocat in medelam: placuit blandimento fideli, cupitum lumen recepit. Fatentur ſubinde Phariſæorum Scribæ doctiores illum *Dauidis Filium* Luc. 20. Diſplicent de titulo, & confuſionis tenebris obducendi, apud turbas vitiorum publicatione præſtringuntur. Miram effectuum diuerſitatem ab eodem prolato titulo, affectuum diuerſitas procreauit. Ille non vltrà poterat: iſti citrà quam poterant, obtulêre. Tertul. citatus cap. 38. *Qui olim à cæco Filius Dauidis fuerat inuocatus: quod tunc reticuit, non habens in præſentia Scribas; nunc vltrò coram eis de induſtria protulit: vt ſe, quem cæcus, ſecundùm Scribarum doctrinam, filium tantùm Dauid prædicarat, dominum quoque eius oſtenderet. Remunerata quidem fide cæci, quæ Filium Dauid crediderat illum: pulſata verò traditione Scribarum, quæ non etiam Dominum eum norant.* Maiora quidem debuerant Doctores, vnde quæ fuerat cæco largiſſima commendatio, illis inuidioſa auaritia computatur: ille fauorem prouocat, hi furorem. Puniendus cæcus, aut ſaltem cæcitati deſerendus, ſi, quod valuit, inuideret: commendandi altiùs Scribæ, ni, quod valuerant, ſubtraxiſſent.

Luc. 18

Is re virtutis qui plus debet, plus ſoluere tenetur.

Luc. 20.

Tertull.

1493. Inſtar Chriſti, Maria: quò mens profundior, hanc altiùs inueſtiget: non tamen abiectior, quidquid valeat viribus, ſuffuretur. In aduerſam aciem, non ſolum baliſta molares; ſed obuios quoſque lapides, funda rotat. Ariete commouetur hoſtilis porta, ſed & mouetur malleo. Singularis clypeus facilè perrumpitur: at clypeorum congeries, teſtitudinem quandoque format inſuperabilem. Nullos propugnatores deſpicit Maria: litem ſuam doctis ſollicitandam, promouendam doctioribus, dirimendam doctiſſimis commendat: vt quod intuentur altiùs, robuſtiùs tueantur. Pulchrè Salomon: *Viderunt eam filiæ Sion: & beatiſſimam prædicauerunt Reginæ: & concubinæ laudauerunt eam.* Cant. 6. num. 8. Sic locum interpungit citandus Dionyſius. Vident ergo incipientes: proficientes laudant: perfecti verò iam prædicant beatiſſimam. Quò mens illuminatior, eò prodit in encomium excellentius. Dionyſ. ibi art. 21. *Quantò ſunt eminentiores, & magis illuminatæ, tantò profundius, atque limpidiùs intuentur, & contemplantur omnem dignitatem, & excellentiam, & gloriam glorioſiſſimæ Virginis. Hinc Reginæ dicuntur eam non ſolùm videre, vt filiæ: aut laudare, vt concubinæ: ſed beatiſſimam prædicare.* Quidni ergo Societas noſtra, non ſolùm Principes, ſed etiam quoſuis alios, vtcunque idoneos, Marianis encomiis non deſtinauerit?

Quò quis excellentior, profundius Mariam veneratur.

Cant. 6.

Dionyſ.

1494. Et meritò: vt enim ſuprà probaui, priuato iure Societas huc impellitur: nec enim fideliter militabit Ieſu, niſi ſtrenuè Mariæ militauerit: non mouet caſtra filius, abſque Matre. Iſraëlitis ſub Moyſe caſtra moturis Dux, quieturis metatrix, nubes erat; cæleſte ſignum terrigenis, vel ducitur, vel figitur. Vexillum, claſſicum, teſſeram nubes vna miniſtrat: teſtudo fulminanti Soli obiicitur: ſubmiſſis aciebus tenditur tabernaculum. Aditur tandem Iordanes: & ecce audit populus: *Quando videritis Arcam fœderis Domini Dei veſtri, & Sacerdotes ſtirpis Leuiticæ portantes eam; vos quoque conſurgite, & ſequimini præcedentes: ſitque inter vos, & Arcam, ſpatium cubitorum duum millium, vt procul videre poſſitis, & noſſe, per quam viam ingrediamini.* Ioſ. 3. à num. 3. Dimittitur ergo nubes veterana; an emerita; an verò exauctorata, non laboro: certè ſoluitur ſacramento. Omnes partes in tyrunculam Arcam traducuntur: agmen mouet, munit, caſtrametatur. Quid mireris? Iam non Moyſes, ſed Ieſus Naue imperitabat: Ieſus ſecum nubem vetat, inuitat Arcam: Ieſu bellis non nubes commilitat, ſed Arca. Bellè Auguſt. tom. 4. lib. 6. cap. 3. ad hunc locum: *Ex hoc autem factè intelligendum eſt, quòd columna illa nubis, quæ ſolebat mouendis caſtris ſignum dare, & iter oſtendere, iam receſſerat, nec eis apparebat, &c. Nunc autem duce Ieſu, Arcam Domini ſequuntur nube ſubtracta, tanquàm velamine ablato.* Dedi typica, tu vera vbique Patrum paſſim inuenies, id eſt, Ieſum noſtrum in Ioſue, & in Arca Mariam repræſentatam. Vnde ergo non militat Ieſus abſque Maria: inde neſcit Societas vtriuſque certamina ſegregare.

Societas Ieſu cur Marianæ Conceptionis defenſor.

Ioſ. 3.

Auguſt.

1495. Dederat fidelibus ſigna pulchra, pulcherrimo Ieſu ſi inuento fortè, ſubitò agnoſcendo, Maria. Mouentur ad notas iſti, & accenſi deſiderio, adſpirant feliciori incendio, ſub ipſo Numi-

In id plura.

nis

nis lumine conflagraturi : inde ſubdunt : *Quò abiit dilectus tuus , o pulcherrima mulierum ? quò declinauit dilectus tuus ? & quæremus eum tecum.* Cant. 5. num. 17. Tecum ? At , cur quærat Maria, quem iam tetinet ? Pergite diligentes, quærite ſeduli, felices inuenite : Maria abſentem , non tam re , quàm myſterio propalauerat. At , inquiunt , pergat nobiſcum , non tam ſibi , quàm nobis inquiſitura : Quò ibimus, ni Maria præit? Commouit ſignis, dirigat iam commotos : Ieſus abſque Maria, oleum, & operam perdituris, inueniendus attentetur. Alanus ibi : *Benè autem dicitur: quæremus eum tecum. quia ſine glorioſæ Virginis fide, quis Chriſtum quærit, errare poteſt , proficere non poteſt.* An non igitur meritò Societas, quæ tota Ieſu ſequendo occupatur, Mariæ, quoquo modo potuerit, gratiam aucupatur?

Cant. 5. — *Alan.*

1496. Nemo igitur, niſi ignauus, laborem euitauerit. Sordet Mariano honori impenſa cura ? vigeat te tutus : accipies, quantùm capias : immenſum calcar habet ſpes præmij : de vallo tenui in fortiſſimam turrim commutaberis. Notum illud de collo Mariano : *Sicut turris Dauid, collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis : mille clypei pendent ex ea , omnis armatura fortium.* Cant. 6. n. 4. Sed non ita obuia Guillelmi explicatio : *Collum Virginis etiam ſunt, de ea ſcribentes : qui, quin per collum , cibum Dei deglutiunt , & in alios , quaſi in corpus tranſmittunt : hi ſunt , vt turris Dauid, ab Hæreticis inexpugnabiles : cum propugnaculis , id eſt , multis extructis ſententiis. Mille clypei pendent ex ea , ſcilicet , defenſiones ſacræ Scripturæ. Omnis armatura fortium , id eſt , ad expugnandam prauitatem Hæreticorum , ſacram Virginem impugnantium.* O prodigam Doctorum conditionem , ſi Scriptorum ſuorum partem , Deiparæ non dicent , ſi calamum non conſecrent. Ipſa , quam propugnas , Virago , te propugnat : ſub Mariæ Numine , Hæreticos irridebis inuadentes , inuades irruens conterendos. Hæc pugna gladium acuit , non hebetat; hic vſus arma perficit , non perfringit.

Mariæ laudatores quales. — *Cant. 6.* — *Guillelm.*

1497. Sed non omnes caſtra iuuant : abhorret litnos auris delicatior ; bella horrida , bella. Mars tectus adamantina tunica , metum quibuſdam iniicit : equorum hinnitibus de naris terrore gloriantium ; volantium ſagittarum ſtridore ; tympanorum ſtrepitu repercuſſo ; ignivomi tormenti laxantis globos boatu , deterrentur. Ah ! ah! amœniora cupis , affectas delicioſa : non effugies : veniam quocunque vocabis. Spondetor Virginis laudibus incubiturus, & porrigam ſuauiſſima. Abſit turris, faceſſant clypei, diſcedat armatura. Huc, flores, imò florum regalitas, adeſte, lilia : amœnate viſum, olfactum recreate. Cupias palpatum guſtum? En apes dulce nectar condunt: en lacteam ambroſiam oues adminiſtrant. Candidis liliis intùs luteſcentibus ; fauus luteus candori lacteo innatans correſpondet. Sub his deliciis diffluis, dum affluis virgineis præconiis. Noſti, quid Chriſtus ad Matrem; *Fauus diſtillãs labia tua, Sponſa: mel, & lac ſub lingua tua.* Cant. 4. n. 11. Quidni etiam labia ſint lilia , cùm per omnia Mater Filio ſit ſimilis ? Huius verò labia cap. 5. legis liliata. Ecquæ myſticè Mariæ labia ? quæ lingua felix ? Reſpondet Honorius ibi : *Labia Virginis ea , quæ de ipſa , Dei ſecreta aperiunt: quæ, vt fauus diſtillant : quia omnes ſermones de ea dulcedine redundant.* Hos ipſos Virginis laudatores , eiuſdem eſſe *linguam* , ſcribit : *Quia eius præconia loquuntur , de quibus mel , & lac manat quoniam eorum doctrina ſapientes, & inſipientes ſatiat.* Quem ab ſcribendis Mariæ laudibus bellica remouent, reuocent blandimenta. Opem vndique Conceptionis ſuæ honori implorat Deipara : & ceſſat calamus , ſudori parcitur , indormitur ſtudiis ? Stimula doctos , Numen.

In idem pluta. — *Cant. 4.* — *Honor.*

III.

LOquantur ergo Doctores , dum Maria diſſimulat. Inſimulatur adulterij, & ſerpenti proſtituta defertur : tacet tamen : ſatis ſe innocentia ſua putat defendendam. Appoſitè de Suſanna D. Ambroſius Serm. 49. *Non apud Danielem Iudicem verborum ſe ratione defendit , non patrocinij ſermone tutata eſt : ſed in ſancta fœmina, tacente lingua pro ea caſtitas loquebatur : caſtitas enim Suſannæ affuit in iudicio , quæ eam defendit & in Paradiſo : ibi enim pudori eius conſuluit , hîc ſaluti : ibi ne macularetur pudicitia , hîc ne innocentia damnaretur.* Mariæ gratia , quæ illam in Paradiſo à culpæ debito , & proinde à culpa in ipſa Conceptione liberauit ; eandem defendet ab accuſatione in Concilio proximè futuro : ibi ne Sponſa Dei corrumperetur; hîc ne innocens condemnata videatur. Quorſum igitur, inquis, tacente Deipara, & ſuo ipſo priuilegio tuta, loquantur Doctores? Cur ab aliis petat opem, iure ſuo ſecura? Audi priùs iterum ibidem Ambroſium : *Tandem Iudicem meretur caſtitas , Danielem puerum iuniorem; nec dum pubeſcentis ætatis. Multum igitur de Deo pudicitia conſequitur , cùm Iudicem virginem promeretur: ſecura enim de victoria caſtitas, cui eſt iudicatura virginitas. Pudicitiæ autem cauſam, niſi vir pudicus, audire non debuit: talem enim arbitrum meretur caſtimonia , apud quem non periclitetur verecundia.* Deiparæ originalis innocentia, humani iudicij ſuperat tribunalia: natura nocens de innocentia haud rectè iudicabit. Caſtus puer fœminam abſoluit caſtam, purus puram. Spiritus Sanctus puriſſimus puram abſoluet Mariam. Columba è cælo innocentiſſima, terrenam ſuam columbam probabit innocentem. Secura eſt de victoria, innocentia creata , cui eſt increata innocentia iudicatura. Ideò ergo Maria tacet; ideò impugnantibus apertè non reſpondet. Quia tamen Spiritus Sãctus ſic omnia attingit fortiter, vt interim omnia ſuauiter diſponat: propterea dum in Concilio infallibilem ſuam ſentẽtiam mediis eſt hominibus prolaturus, diſponit homines ratione conuincendos, & ſacris teſtimoniis ſuauiter obligandos: à quibus illapſo lumine fortiter, veritas Spiritui Sancto, & ſibi viſa declaretur. His itaque conuincendis opem Virgo ſollicitat. 1498.

Innocentia ſtæ vnde defendatur. — *Ambroſ.*

At dices , mirum videri, Mariam innocentem eſſe : & tamen à Deo in fœditatis ſuſpicionem apud homines incidere permiſſam : veriſſima enim illa D. Hieron. cont. Iou. lib. 1. *Claudia virgo Veſtalis cùm in ſuſpicionem veniſſet ſtupri, & ſimulacrum Matris Idææ in vado Tiberino inhæreret: ad comprobandam pudicitiam ſuam , fertur cingulo duxiſſe nauem , quam multa millia hominum trahere nequiuerant. Melius tamen , inquit, Lucani Poëtæ patruus , cum illa eſſet actum,* 1499.

E perfecto nõ ſolùm macula , ſed etiam ſuſpicio amouenda. — *Hieron.*

ſi

ſi hoc, quod euenit, ornamentum potiùs explorata fuiſſet pudicitia, quàm dubia patrocinium. Et meritò; ſemper enim in ſuſpicionem veniſſe, minùs decorum. Hinc Cæſar repudiatæ vxoris (cuius tamen pudicitia fuerat abſoluta) cauſam prætulit: è tanto domus ſplendore, non ſolùm culpam, ſed & ſuſpicionem auertendam. Hinc
Leuit. 13. Deus Leuitici 13. a num. 31. hominem, cuius capillamentum, altero, & altero ſeptenario exploratum, lepra immune putabatur, lauandis ſaltem veſtibus addicebat. Et cur ita? Reſpondet Auguſtinus tomo 4. lib. 3. cap. 43. *Non erat*
Auguſt. *ergo lepra: ſignum eſt enim, non lepra, quod ſic apparuerit. Tamen etiam propter hoc purgatus à ſuſpicione lepra, lauabit veſtimenta ſua: quia & in illo ſigno aliquid fuit, propter quod lauanda fuerant veſtimenta, & mundus erit.* Sic leuem ſuſpicionem Deus abhorruit, vt non ſolùm lepram; ſed & huius ſuſpicionem præciperet repurgandam. Si ergo quæcunque Mariæ tribuuntur, in gradu perfectiori veniunt tribuenda; Maria originalem innocentiam non accepit: meliùs enim cum illa eſſet actum, ſi Doctorum encomia, quæ congerunt; exploratæ innocentiæ ornamenta, quàm dubiæ patrocinia venirent. Decentius videbatur, ſi non ſolùm a communi lepra, ſed à lepræ ſuſpicione præſeruaretur. Potiùs ergo nulla, quàm imperfectior innocentia Deiparæ tribuenda; quæ ſi expediret à culpa præſeruari, ab eiuſdem ſuſpicione præſeruaretur omninò: cùm hinc decentior diuinæ Maternitati adueniret.

1500. Næ qui ita arguis, poſſes Mariam virginem denegare, quòd aliquando corruptionis inſimula-
Suſpitio inferens alieni, qualis. retur. Poſſes omninò credere ab actualibus non immunem, quòd aliquibus olim, in venialia culpæ veniret ſuſpicionem. An ergo rectè procedas, iudicet Catholicus. Aliud eſt ergo, mi homo, dare ſuſpicionem; aliud ſuſpicionem pati: illud propriæ leuitatis eſt; hoc alieni iudicij non fundatit illud meritò ſuſpectos reddit; hoc merè ſuſpicioſos. Abeſt à Mariâ primum: ſecundum, nec à Chriſto, nec à Deo abeſſe ſcimus. Hoc pluſquam ſatis pro Deipara. At obiter Deiparæ Propugnatores, etiam ſuſpicionem patimur, quam non facimus: non pietatis ſyncerae amatores; ſed contumaces inutilis quæſtionis promotores denotamur. Me, me ipſum, dum videret de Conceptione ſcribentem, ſic vir amicus & doctus interpellabat, conatus ab incepto reuocare. Tacui, perrexi: ſemper enim mihi grande, illud innocentis viri, ſed delati, apud Quintil. declam. 17. *Non ſum tam inexplorati pudoris, nec intacta vita mea, ſub hodierna primum iste tractantur. Felicior innocentia eſt cura ſuſpiciones, certior poſt reatum: & quantum infamia præſtant obiecta, dum nutant; tantundem authoritatis abſoluta reſtituunt.* Sic in Quintil.
præſenti hoc Conceptionis ſcripto fore ſpero. Probabor pietatis potiùs amator, quàm contumaciæ promotor, quando ſuſpiratum Concilium præſenti dogmate canonice declarato, è Ducum plenis laureis, in milites ſaltè foliola deriuauerit.

Sed tardat, inquis, Concilium: & interim dum 1501.
parthenicus honor nutat apud aliquos Scriptorum, in hac re, fama periclitatur. Benè eſt: indecorúmne, vt cum Maria pariter patiamur? Sed
Laus de myſterio tarda, fœnerantior. eſtote æquo animo, Viri docti, non propterea ab ſcribendo terreamini: differtur vobis pietatis laus, vt reddatur fœnerata. Dubitant omnes Patres, cur à conſtructione ſua laudatis creaturis ſingulis; vni homini commendatio ſuſpendatur? Et reſpondet aptè Ambroſ. lib. de inſtit. virg. cap. 3. vbi plura de homine, virtutibus in poſterum
Ambroſ. comprobando: *Ideò ergo homo non antè laudatur: quia non in forenſi pelle, ſed in interiori homine antè probandus, &c. Meritò ergo differtur, vt ſequatur fœnerata eius laudatio: cuius dilatio, non diſpendium, ſed incrementum eſt.* Nemo ſibi iuſtè queritur ablatum, quod tacitis incrementis mactatum interim, differtur reponendum. Quid, quòd & apud Eccleſiam modò etiam, laus non vulgaris: dum enim ſolùm piam opinionem præcipit celebrandam, iam pios eiuſdem celebrat aſſertores. Auaritiæ fuerit hac laude non degere contentos ignauiæ non tantam ſollicitare. Aptè
Valer. Max. Valer. Max. lib. 3. cap. 2. *Publica religione conſecrata virtus, nulla priuata laudatione indiget.* Imò, & omnibus priuatis laboribus ad gloriam Deiparæ comparanda. Sed ohe! vbi præmonita ad metam properatio? Eſto: hic præfigo.

DICO

DICO EGO OPERA MEA REGINAE.

EN Tibi, DIVARVM DIVA, quæ Tu affectui noſtro de puriſſima tua Conceptione ſuggerere voluiſti. Opus è Te fuſum, luminum Matre, Tibi refuſum volo. Scio eum, qui Te laudans fatetur Deiparam, meritiſſimò Angelicum appellari: vnde tuus Ephrem Theopolitanus apud Phorium Cod. 228. *Ad omnem pietatis plenitudinem ſufficit, Deiparam credere, & appellare, Sanctiſſimam Virginem: cùm enim quis dixerit, Deum*
Ephrem. *incarnatum, Virginem peperiſſe; Angelorum vti videtur Theologia.* Maiori ergo iure, qui Te, vt decens ſis Deipara, ab originis labe immunem prædicat, iam Angelicus Theologus prædicabitur. Quantùm ergo me ſentio tali imparem titulo; tantùm agnoſco, congeſta huc encomia è ſe pungentia, hebetioris ingenij culpâ detrita dari. Vtcunque functus ſum munere: ne incarnato Verbo in Canticis nuper celebrato, laudem præcipuam è præſeruatione tua ortam, viderer inuidiſſe. Quidquid hoc eſt, præludium ſit maiorum, quæ Tibi in Filio deſtino, ô Patrona Ignatij, ſpes Societatis, infimi huius Alumni vita dulcis, amor teneriimus.

Abſolui Bilbai die 26. Aprilis, anno ſalutis 1636.
Si quid obiter, quod Fidei, vel modeſtiæ non cohæreat, excidit imprudenti, reſcindatur.

APPENDIX

APPENDIX PRO EADEM PARTHENICA DEIPARAE CONCEPTIONE PROPVGNATA.

I.

Methodus Appendicis.

1502. ADDO, mi Lector, Appendicem Operi, vnde faciliùs, totius ferè quæſtionis pondera trutinaueris: ſed hoc diſcrimine, quòd in Opere amœniùs, & affectuoſiùs vtplurimùm procedo; ita vt quandoque videar vſurpaſſe illud D. Hildephonſi, neſcio quid magnum (vt putabat) de Deipara cogitantis, Serm. 5. de Aſſumpt. *Dicam aliquid plùs, ſi audeo, dicam fideli*
Hildeph. *præſumptione, dicam pia temeritate.* Quandoque verò feſtiniùs diuager, ſed non abſque vtilitate, vmbris illuſtrandis: vt poſſem dicere illud Petri Damiani Serm. in eodem Feſto: *Hæc ſunt ergo, quæ præſenti Feſtiuitati ſub vmbris, & imaginibus*
Damian. *dignanter alludunt, & ſacratiore tegmine velata, gratioſiùs lucent, cùm potuerint reuelari.* Longè alius ſum in Appendice, aridiùs quidem; ſed neruoſiùs procedere conatus. Lege hanc, ſi lubet; ſin minùs Opere contentus, ſiſte: eadem vtrobique materia, ſed diuerſa cælatura: nihil hic è Patribus recudo, quod ibi cuſum fuerit. Connecto marginales numeros; vt vno, & ideò faciliori vtaris Indice.

II.

Amouetur obex.

PRIMA Antagoniſtarum, ſiue pugna, ſiue querela eſt, cur tantopere promouendæ materiæ deludimus, cuius ab Scriptura nullum apertum præſidium; imò contraria tela deſumuntur. Scrupulus eſt, vel etiam manu, imò pede leuiſſimo, amouibilis. Diſſerebat D. Auguſtinus (aut ſi non is, certè Author magnus, cuius Opus non degener Summo Doctori adoptatur) tom. 9. hom. de Aſſumpt. an Deipara in cælum aſſumpta credenda ſit: & poſt multa concludit: *Tantò, quæ magna exiſtunt, cautiùs tractanda ſunt, quanto ſpecialibus teſtimoniis non poſſunt ad liquidum roborari. Sed, quia quædam Scriptura ſancta indagationum ſtudiis quærenda relinquit; non ſunt ſuperflua æſtimanda, dum verâ indagatione fuerint patefacta: fœcunda eſt enim veritatis authoritas; & dum diligenter diſcutitur, de ſe gignere, quod ipſa eſt, cognoſcitur.* Si ergo non expreſsè dicta; indaganda tamen cautè, piéque fouéda proponitur Aſſumptio; cur non ſub altera lànci, Conceptio ab Scripturis trutinabitur? An, aut gratiùs Virgini, aut decoriùs Chriſto, in veteri illa, quàm in recentiori hac arena deſudabitur? Placueritne ſibi magis Deipara

1563.

Veritas, in Scriptura nō expreſſa, indaganda.

August.

de aſſumpto corpore ad cælum, an de præuento ſpiritu ad gratiam? Decentiorne meus Ieſus de Matre carnis poſteà exaltata: an de eadem primitùs à fœditatis illuuie præſeruata? Dubius, ſi non aſſenſerim. Quid ita? Quia in his, quæ clarè non exprimuntur, decorus conſequentia, & diuini, quod ventilatur, myſterij decentia, perſcrutanda.

1504. De eximiis Melchiſedechi virtutibus, & ſingulari iuſtitia, nemo vſquam fidelium dubitauit; præſtantiſſimam illius ſanctitatem vbiuis profitemur. At vbi legimus? Certè operum, aut virtutum eius catalogum non dedit Scriptura. Quid ergo credimus? Certè virtutibus cumulatiſſimum prædicamus: quia, quæ eius pauca memorantur in Geneſi, & ponderantur à Paulo, eius ſunt generis: vnde decenter conſequentia legitima ipſe quidem Vir ſanctiſſimus deprehendatur. Rapitur Henoch, euehitur Elias: quò, neſcimus: non tamen illos tormentis datos ſuſpicamur: imò ſub congrua ſtatui felicitate degentes piè credimus. At, vnde commoti? Quia & vita præcedens, & munus in poſterum deſtinatum, decenter huc impellunt. Benè citatus Auguſtinus: *Sunt etiam quædam, quæ quamuis commemorari ex parte omiſſa ſint, vera tamen, ratione creduntur, ad quod ipſa conuenientia rei, quodammodo dux, & præuia creditur. Nihil enim de Melchiſedech Sacerdotis Dei excelſi iuſtitia loquitur: cum ipſa præceſſiſſe tanta laudis merita cognoſcatur. Nihil de Elia & Henoch, poſtquam rapti ſunt, vita felicitate commendat: cunctis liquidè ſcientibus, eos beatè viuere, quos Dominus hinc in futurum ſaluandos voluit rapere.* Videndum ergo, an ſupremus ille honor maternitatis, quo expreſsè in Scriptura Maria decoratur, is ſit, vnde decenter neceſſaria conſequentia cæteri, de quibus contendimus, inferantur. Grauiter proinde idem Sanctus Doctor: *Quid ergo de Mariæ morte, quid de eius Aſſumptione dicendum eſt, vnde diuina Scriptura nihil commemorat: niſi quærendum ratione, quod conueniat veritati; fiatque ipſa veritas, authoritas: ſine qua nec eſt, nec valet authoritas.* Sic ad rem noſtram tutiſſimi procedimus.

In Scriptura tacita conſequentia attendenda.

Auguſt.

1505. Et quidem quamuis non ſint expreſſa in Scriptura teſtimonia, quibus Mariam ab origine fœda præſeruatam aſſerere cogamur, quæque fidem poſtulent neceſſariò; ſunt tamen ibi nonnulla, figuræque non paucæ, vnde probando myſterio pietas alliciatur: ſicque in hoc negotio procedunt Doctores pij, ſicut in re Aſſumptionis proceſſerunt: de qua magnus Hieronymus (imò, vt cum doctioribus volo, D. Sophronius) nobiliſſimo eiuſdem Feſti Sermone, ſic ſcribit, annumeratis aliquibus, qui de Scripturæ coniectura aſſumpti iam in corpore creduntur piè: *Quod ſanè fatimur, & de aliis, quibus iſthæc loca Scripturarum affirmare conantur, quod hi iam cum Chriſto regnent reſuſcitati in æterna ſocietate. Quod, quia Deo nihil eſt impoſſibile, nec nos de beata Maria factum abnuimus: quanquam propter cautelam, ſalua fide, pio magis deſiderio opinari oporteat, quàm inconſultè definire, quod ſine periculo neſcitur.* Proceſſit tempus, etiam audaciùs Aſſumptio prædicatur, vt ſi non definitum ab Eccleſia hoc myſterium; tamen ita iam certum habeatur, vt ſola temeritate denegetur: quod idem, imò & maius ali-

Plerà coniecturis myſterijs inueſtigat.

Sophron.

A

quid de Conceptionis celebritate ſperamus.

Illud obiter aduerto; mihi minùs illorum, vt ita dicam, ſuperſtitioſæ quodammodo pietati, putari indulgendum, qui omnes cuiuſuis Mariani myſterij figuras, in ipſam Conceptionem conantur detorquere: celebre enim hic, quod in re ſimili queritur D. Iſidorus Peluſiota lib. 2. epiſt. 195. vbi ita: *Qui vniuerſum vetus Teſtamentum ad Chriſtum transferre conantur, reprehenſione minimè carent: ſiquidem & Gentilibus & Hæreticis illis, qui id repudiant, in ſua aduerſus nos concertatione robur ſuppeditant. Nam, dum ea, quæ de ipſo minimè dicta ſunt, per vim interquent, hoc efficiunt, vt quæ de eo haudquaquam intortè dicta ſunt, in ſuſpicionem veniant. Per quæ enim illi hoc, vt verborum ſenſum intorquentes, euertunt; per eadem in his quoque, quæ perſpicuè de Chriſto dicta ſunt, ſuperiores eſſe exiſtimantur.* Certè teſtimonia pluſcula, & figuræ, quæ germanæ Conceptioni ſeruiunt accommodandæ, ab aduerſariis, vt futiles, irridentur, quaſi eiuſdem farinæ cum illis computabiles; quæ fragiles ſeipſione immixtæ corruunt. Medium ergo tenendum, vt ad normam ſuam voluit prudentiſſimè Peluſiota ſubdens: *Ego verò neceſſario vtrunque contigiſſe aio. nempe, nec cuncta de ipſo dicta eſſe; nec rurſum de eo nullum omninò ſermonem habitum fuiſſe. Hoc enim conducebat, vt nec omnia de Chriſto vbique (apud eos homines, qui de Deo etiam, ac Patre ambigebant, ac dicebant: Fac nobis Deos.) verba fierent: nec rurſum, (tum ad conuincendos Iudæos, qui fidem minimè adhibituri erant, tum ad eorum, qui credituri erant, confirmandam ſpem,) omninò ſilentur.* Aliæ ergo aliis Marianis myſteriis deſeruiunt figuræ ſacræ: nec ſemper ad eundem ſcopum diuerſiſſimi typi adducendi. Quam enim durum eſt credere, nunquam in ſacris, præſeruatæ alluſum Conceptioni: ſic vbique, vbi de Maria ænigmaticè agitur, huc alluſum contendere, puerile. Sed de hoc alibi.

1506.

Non tamen obiecto cuilibet [illegible]

Iſid. Pel.

III.

A decentia myſterium propugnatur.

DVm argumento adducto ſatisfacerem, dicebam obiter, vbi Scriptura aperta deeſt, videndum maximè, quid decoris conſequentia, quid decentia myſterij requirat. Ita eſt: non aliunde decentius & efficaciùs arguitur, quam dum propugnandis diuinis myſteriis, eorundem decentia inueſtigatur. Hac via, tanquam regia, & tutiſſima, Patres incedunt: ſubſequamur. Hanc facem tenebris præferunt: colluſtremur: nec diuagantes, tantummodo in Deiparæ decentibus honoribus immoremur. Antiquiſſimus eſt D. Georgius Epiſcopus Nicomedienſis, qui Orat. de Præſentatione Mariæ, poſtquam latiſſimè probat educatam illam ab Angelis, cæleſti cibo paſtam, & nullo non obſequio miniſtratam, ſic concludit: *Tu* 1507.

In diuinis, argumentum à decentia efficaciſſimum.

autem,

Maria ab Angelis edu-cata.

Georg.

autem, ô homo, admirabilem, & nouam in templo viuendi conditionem audiens Virginis, noli de eo dubitare: noli examinare ratione, ea, quæ capere non poteſt cogitatio: ne ſubiace comparationi ea, quæ ſunt incomparabilia. Vides inauditam naturæ innouationem, & de his dubitas? Vides ipſum Dei Verbum modo ineffabili in eius habitaſſe vtero; & contendis, fueritne alimentum materiale, an expers materiæ? Vides paterno conſilio Spiritus in ea adumbrationem, & de miniſterio Angelorum dubitas? Nihil eſt dubium ex iis, quæ ſunt caſtiſſimæ Virginis: ex eius magnalibus, nihil eſt, quod non ſit conueniens. Nulla magnalia, nulla encomia, quæ abſque indecentia, & repugnantia tribui poſſunt Mariæ, illi deneganda vult Sanctus Doctor: omnia quippe ei decenter conueniunt, quæ Matrem Verbi futuram decorabant. An ergo tanto Maternitatis ſacramento, conſequens, & conueniens veniat pura Conceptio; ipſe, credo, interrogatus Georgius fateretur.

1508. Concinit perantiquo Patri, recentior alius D. Laurent. Iuſtinianus, qui, vt noſti, tribus in locis Deiparam ab originali culpa præſeruatam conſtantiſſimè prædicauit, (de quibus infrà:) & tamen ibi nullum pro ſe argumentum putauit adducendum. Puto: quia ſatis ex myſterij decentia rem petere exiſtimauit: ideò lib. de caſt. connub. cap. 11. ita poſt innumeras Mariæ laudes: *Dignum quippe fuit, vt talis eſſet Mater vnigeniti Dei, Plaſmatoris omnium, Conditoris ſæculorum. Quidquid honoris, quidquid dignitatis, quidquid meriti, quidquid gratiæ, quidquid gloriæ, fuit Maria.* Et iterum Serm. de Natiuitate Mariæ: *Decebat prorſus, vt immaculata eſſet mente, & corpore ſancta, gratia plena, meritis locuples, virtutum vniuerſarum varietate decorata, quæ de cælo ſuſcepit Verbum.* Sic ferè loquuntur quique piè, & decenter, Mariani honoris decentiam inueſtigarunt. D. Baſilius Seleucus ſuprà citatus, poſt immenſa Deiparæ præconia, Orationem terminans ſic ſcribit: *O ter ſacroſancta Virgo: (de qua, qui omnia illuſtria, & glorioſa dixerit, nunquam is quidem à veritatis ſcopo aberrauerit; attamen dignitatis magnitudinem nulla vnquam ratione exæquabit:) aſpice nos de cælo*, &c. Suppono, tanquàm quid Sole ipſo manifeſtius, poſſibilem præſeruationem: nunquid hanc non illuſtrem, & glorioſam dixeris? Dicas ergo, neque ab veritatis ſcopo, ex Baſilij iudicio aberrraueris: Sacroſanctæ Deiparæ illuſtria quæque glorioſa veniunt decentiſſimè tribuenda.

Maria nihil decens, & non repugnãs, denegandum.

Laur. Iuſt.

Baſil. Sel.

1509. Huc cæteri Patres, etiam ex Principibus prudentiſſima conſpirant pietate. D. Hieronym. citatus: *Qualis, & quanta eſſet ab eodem diuinitus declaratur, cùm ait: Aue, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Talibus namque decebat Virginem oppignerari muneribus, vt eſſet gratia plena: quæ dedit cælis gloriam, terris Deum, pacémque refudit, fidem gentibus, finem vitiis, vitæ ordinem, moribus diſciplinam.* Decet itaque Deiparam oppignorans gratiæ plenitudo: quia dedeceret vacuitas, neceſſariò ex præfœdata origine ſupponenda. Vnde iterum ibidem: *Quippe, vt ita loquar, beata, & glorioſa Virgo Maria, eo modo, quamuis dudum incomparabilis eſſet vniuerſis, quæ ſub cælo ſunt, virginibus: vt decenter poſſet in ſe ſuſcipere Diuinitatis admixtionem, ſalua vtraque natura: tamen, cùm gratia repletur, cùm Spiritu Sancto perfunditur, cùm virtute Altiſſimi obumbratur; fit pretioſior meritis, celſis ſublimior faſtigiis, pulchrior ſanctitate.* Impletur donis conceptura, concipiens repletur: certè, quia neque concepta vacuatur: ſi enim incomparabiliter iam dudum præſtabat omnibus virginibus, vt decenter incarnationis miniſtra foret; cur dubitem de innocentia, innocenti virgini Euæ præcelluiſſe, cùm id tanto decentiſſimum myſterio videatur?

Maria gratia.

Hieron.

Subſequitur D. Auguſtinus Sermone 35. de Sanctis poſt mille Deiparæ laudes, vbi ita: *Sed, quid dicam pauper ingenio, cùm de te quidquid dixero, minor laus eſt, quàm dignitas tua meretur? ſi cælum te vocem, altior es: ſi Matrem Gentium dixero, præcedis.* Certè minus eſt in Maria gratiæ præuentio, quàm Maternitatis ſubſecutio: nec decenter originalis iuſtitia illi denegatur, cuius dignitas maiora promeretur: quidquid de Deipara dixeris, ſacro eiuſdem puerperio iacet inferius. Meritò igitur incertus Author (Bernardus creditur) Sermone de Virg. in Homiliario Alcuini: *Sicut Aurora valdè rutilans in mundum progreſſa es, ô Maria, quando veri Solis ſplendorem, tantæ ſanctitatis iubar præcurriſti, vt verè diem ſalutis, diem propitiationis, diem, quam fecit Dominus, à tua claritate initiari dignum fuerit. Felix Aurora, felicis diei nuncia extitiſti. Talem Auroram talis dies, & talem diem talis Aurora decuit.* Sed, ô indecentiſſimam Auroram, ſi à tenebris inchoaret! ô diem minùs decenter initiandum, ſi Auroræ ſuæ initia præfœdata pateretur! 1510.

Maria Aurora.

Auguſt.

Bernard.

Hucvſque de decentia in genere diſſeruimus: iam vnum, vel alterum myſterium Marianum ex decentia priuatim confirmatum trutinemus: indéque quàm decentiùs præſeruata credatur, aucupabimur. Teſtimonia illa ſacra ex vtroque Teſtamento, vnde Mariæ perpetua virginitas confirmatur, ſolità ab effrontibus Hæreticis proteruià irridentur: quid facerent Sancti Patres ceruicoſis blaſphemiis obturandis? Confugiunt ad decentiam myſterij: quaſi vel etiam obſtinatiſſimis mentibus priuilegium aliquod Marianum clariſſimum comprobetur, ſi pro ſacramenti decentia ſtabiliatur. D. Gregorius Nicænus homilia de Natiuitate Chriſti: *Decebat enim, vt qui in vitam humanam introibat, vt homines integros, incorruptóſque ſeruaret; ab incorrupta ſibi deſeruiente integritate initium duceret. Nam hominum conſuetudo, expertem connubij, incorruptam vocat.* At, quantò decentius, vt qui amiſſam hominibus gratiam recuperabat, & tollendo peccato mundi adueniebat, ab vndique gratioſa Matre deriuaretur? 1511.

Mariæ virginitas.

Nicæn.

Ab Anna ſterili oritur Maria. Quid ita? Præludens Chriſtus in auia, maiora deinde in Matre perfecturus. Quid verò perficit? Audi D. Ioannem Damaſcenum Oratione 1. de Natiuitate Virginis, quem verto ab illis verbis: Ἔπρεπε γὰρ, &c. (Aduerte autem vt plurimùm in Damaſceno deinceps afferendo, non illam elegantem Billij; ſed rudem noſtram ver- 1512.

Anna Mariæ filia prælud..

ſionem, vtpote clariorem, enucleando myſterio afferendam:) ergo ibi ita: *Decebat enim,*
Damaſc. *illum, tanquàm natura Dominum, per quem omnia, & in quo omnia conſiſtunt; vt in auia miraculum innouaret, ſterilémque olim iam deinde fœcundam exhiberet: atque ita poſteà pro Matre ſua nouas naturæ leges conſtitueret, & Virginem oſtenderet Matrem, integrúmque virginitatis eius ſignaculum cuſtodiret.* Tu videris, an, qui decentiſſimum putauit, pro fœcunda Matris virginitate leges innouare; pro eiuſdem innocentia, veterem peccati legem abrogare dubitaret: cùm longè indecentius à fœdato per culpam ſpiritu, quam à corrupta per naturam carne oriatur.

1513. Hinc grauiter D. Auguſtinus (vel quiſquis ille eſt) Oratione initio citata ex tom. 9. de
Maria virginitas. Virgine patiente: *Non enim talis conceptus,*
taliſque partus, niſi Deum decuerat, qui venerat redimere, quos voluit creare: creare profectò
Auguſt. *poteſtate; redimere humilitate. Humilitatis naturam ſumeret, ſanctam de ſanctificato corpore, & immaculatam de immaculato. Ineffabilem enim ſanctificationis gratiam, quam concipiendus præbuit, conceptus, & natus non abſtulit. Quæ, quantùm in corpore valuerit Virginis, illi ſoli notiſſimum eſt, qui de eius natura, naturam ſuſcepit, quam condidit.* Et tu putes decentius, ſanctum, & immaculatum vocari Chriſtum à corpore virgineo Matris, quam ab eiuſdem ſpiritu innocenti? Ineffabili ſanctificatione carnem præmuniret, & decenter animam ſerpenti polluendam derelinqueret? Concinit D. Hildephonſus Sermone 7. de Aſſumptione Mariæ in Bib.
Hildeph. homil. *Viſceribus fœcundis, & genitalibus integris Virgo Mater Dominum effudit in terris: con-*
Ioannis Euãgeliſta laus. *cipiens Virgo, pariens Virgo, Virgo grauida, Virgo perpetua. Quid mirarìs, ô homo? Deum ſic naſci oportuit, quando dignatus eſt eſſe homo.* Huc etiam facit illud Guerrici Ab-
Guerric. batis Sermone 4. de Aſſumptione, de Ioanne Beatæ Virgini adoptato: *Decebat nanque, vt non niſi virgo Virgini deſeruiret; quatenus & Virgo beata, diuino languens amore, floribus fulciretur caſtitatis, & virginitas adoleſcentis id interim perciperet remunerationis, & de contubernio proficeret tantæ ſanctitatis.* Vides, etiam in his leuiſſimis, quæ ad virginitatis ſolatium pertinebant, vnius decentiæ haberi rationem? Meritò igitur, cùm longè decentior ſit tantæ Matri innocentia originalis, tantoperè in eius propugnatione deſudamus.

1514. Venio ad Mariæ mortem, & ſacram ſacroſancti cadaueris incorruptionem: hanc enim etiam ex decentia maximè Patres defenſarunt.
Mariani cadaueris triũphus. Do pluſcula, ſed grauiſſima ex D. Andrea Cretenſi, Oratione, & Encomio de Dormit. Mariæ, vbi rem latè firmans, ſic ſubiungit: *Conſiderandum autem eſt, an inter miracula inueniendum ſit maius eò, quod admirabiliter, & præter opinionem in ea factum fuit. Deprehenſum eſt, legem naturalem euaſiſſe imbecillam, quæ vix tandem concidit: omninò aboletur, & auertitur acerba mortis condemnatio: ſoluta eſt vis maledicti. Sed nemo vicerit eam, quæ olim à Deo fuerit definita, niſi ſit Deus ſecundùm naturam, qui omnia mutat, & transformat nutu ſuæ bonitatis. Et autem conuenienter nunc quoque decuerit, ea in Matre innouare: ſic enim oſtendet, eam non ſolum eſſe Ma-* Andr. Cret.
trem ſecundùm naturam; ſed etiam confirmabit eam, quæ eſt ex ipſa, diſpenſationem: per quam etiam eas, quæ ſunt in ipſa, magis myſticas rationes, modo excellenti extollimus. En tibi circa Mariam vel abolitas, vel diſpenſatas leges diuinas, quæ nos corruptioni, & inſultæ ad puluerem reductioni condemnabant; idque ob ſolam tantæ maternitatis decentiam, factum prædicari. Credis igitur indecentiùs poſt editum Chriſtum, corpus cineribus; an ante eduum, corpus, & anima magis, originalibus fæcibus ſubiacerent? Logi. An lex transfundendæ culpæ, durioris cuiuſdam, vt ita dicam, fati erat, quàm illa alia in cineres redigendi? Nugæ: de rebus enim Marianis ſubdit pulchrè ibidem idem Cretenſis. *Sunt reuerà omnia noua, quæ ad eam pertinent, appoſitè admittentia rationem, quæ ſuperant naturam: vt quibus cedat omnis ratio, & cognitio.* Si omnia, quotquot ſunt in Maria, de ſublimi quadam decentiæ ratione, rationes noſtras longiſſimè excedentes, noua ſunt; certè indecenter illam, veteri, & fœdatæ ſubiicimus conditioni.

Meritò proinde Auguſtinus homilia iam 1515.
ex tomo 9. citata, de hac re ita: *Si dicimus,*
eam mortis teneri vinculis, & reſolutam in com- Auguſt.
munem materiam vermium, & cinerum; librandum eſt, ſi hoc conueniat tantæ ſanctitati, tantæ aulæ Dei prærogatiuæ. Quod quàm ſit inconueniens, quàm indecens Deiparæ, latè firmat, poſt multa ſic concludens: *Diuinitatis omnia ſunt opera, quæ dicimus: & ideò poſſibilia, quæ ſunt ab omnipotentia. Chriſtus autem Dei virtus eſt, & Dei ſapientia, cuius omnia, quæ Patris ſunt, ſua ſunt, & velle: velle autem, quæ ſunt iuſta, & digna.* Si ergo Chriſtus, qua Verbum, Dei virtus, & Dei ſapientia, iuſtum pro decentia, dignum pro honore, corruptionis legem putauit diſpenſare: quis tandem tibi reuelauit, eandem iuſtitiam, & dignitatem, in re longè decentiori non inuentam? Dicebat Sanctus Hildephonſus Sermone 5. de Aſſumptione, de vtra-
que Mariæ vita: *Non enim ad actiuam, vl-* Hildeph. Actiua Deipara vita, qualis.
trà quàm Matrem Domini decuit, ſe contraxit: ſed toto mentis affectu, & deſiderio, ad vitam ſe contemplatiuam erexit. Nonnulla etiam ſancta actiuæ vitæ opera, ſi diutiùs exercerentur, decentiæ Deiparæ obſtreperent: an illi culpa originis decens adueniret?

IV.

Huius decentiæ rationes priuatim expendo.

1516. *Maria caro Christi.* CVm ius præcipuum Conceptionis immaculatæ, ex decentia maximè appareat; huius decentiæ rationes, neceſſariò altiùs veniunt expendēdæ. Prima ergo ratio eſto: quia, vt Patres clamant, Maria Chriſto concarnis eſt; id eſt, eiuſdemmet ſanguinis carnem, qui fuerat in Maria, ſibi hypoſtaticè Verbum aduniuit. Decentiſſimum ergo, ne caro aliquando peccatrix in Matre eadem, licet purior, in Deo, imò Deus perſeueret: quippe longe decentiùs appareret, ſi immaculata sēper appareret. Quod inde maximè confirmatur: quia nulla actualis culpa (quod Theologi ſtatuunt) ſic fœdatam, & pollutam reddit carnem, vt originalis: à carne enim quodammodo ſordida per traducem, in animam vera macula deriuatur. Hinc ergo, ni fallor, factum, vt Patres, impollutam Chriſti carnem, ab impolluta Matris carne deſumptam prædicarint. *Guerric.* Benè Guerricus Abbas Serm. 1. de Annunc. thronum illum eburneum Salomonis latè de Maria explicans, ſic concludit: *In vniuerſis regnis, non eſt tale opus factum: quidquid factum eſt, flectat ei genu in omnibus regnis cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. Quàm beatus igitur ille venter eburneus, vnde caro eburnea ſumpta eſt Redempt-ris: pretium animarum, miraculum Angelorum, ſolium ſummæ maieſtatis, thronúſque poteſtatis, cibus vitæ immortalis, medicina peccati, reſtitutio ſanitatis.* Quaſi cādor, & ſoliditas eboris illius Chriſtiani, à ſimiliter eburnea Matre quodammodo hæreditarius deriuetur.

1517. Nec videtur carere emphaſi, quòd caro illa Chriſti vocetur non tam hominum, quam *animarum pretium.* Quaſi illa caro, quodammodo ob excellentia iam ſit ſpiritus, vnde aptè pro ſpiritibus impendatur: hoc enim eſt, quod de carne Mariana Spiritu Sancto obumbrata, commendant Patres. D. Gregor. Nicæn. homil. de Nat. Domini: *O beatum vterum illum, qui bonitatis præſtantia ad ſe traxit animi bona! In reliquis enim omnibus, vix animus purus Spiritus Sancti præſentiam capit: hic autem caro fit Spiritus receptaculum.* *Caro Deiparæ quodammodo receptrix gratiæ.* Defæcatiſſima planè erat illa caro, quæ animæ conditionem geſtare videbatur: non fuit vtcunque caro illa ſobiectum originalis culpæ, qua vtcunque ſubiectum gratiæ, de bonitatis præſtantia celebratur. Caro noſtra peccato originali (quod propriè ſedet in anima) quodammodo inficitur: Mariæ caro ſic præſtat bonitate, vt gratiam, quæ verè inhæret animæ, combibere videatur. Hinc D. Bernardus Serm. 9. ex paruis ad illud Prouerbiorum 9. de Sapientia ſibi domum ædificante, poſt multa de Deipara, hoc addidit: *Exrruxit in* *Bernard.* *eo ſibi domum Sapientia cæleſtis: quæ adeo mentem eius repleuit, vt de plenitudine mentis, fœcundaretur & caro: ac Virgo ſingulari gratia, eandem ipſam Sapientiam carne tectam pareret, quam priùs mente pura conceperat.* Vnde & fortaſſe, cùm cæteri fœminarum vteri, mortis officinæ appellentur: Marianus vterus non ſolùm fons vitæ paſſim à Patribus appellatur; ſed etiam priuato titulo à D. Andrea Cretenſi Oratione de Annunciatione Mariæ, *Viuiparus* dicitur, de quo alibi. Sed redeo.

Et quidem cùm perfecta æqualitas Verbi ad Patrem inde deprehendatur, quòd verè ille ſit Patri conſubſtantialis, ὁμοούσιος, cur Maria, quæ verè conſubſtantiālis Filio eſt, (ſumpta, quantùm res patitur, proportione,) quando æqualis fieri non poteſt, ſaltem ſimilis de innocentia puritatis non exiſtimetur? Ammonius in Catena Græca Ioannis ad cap. 3. n. 6. ita: *Si Maria caro ſit animata, & rationis particeps; fructus quoque eius ipſi* 1518. *Maria filio conſubſtantialis.* *Ammon.* ὁμοούσιος, *conſubſtantialis, caro quoque animata, & rationis particeps exiſtet. neque phantaſma, aut aliud quidquam à Genitricis carne diuerſum, carnem Verbi putes.* Certè hæc conſubſtantialitas Chriſti cum Matre decentiſſimè puriſſimam in illa carnem poſtulat, vt etiam ex hac parte immaculatiſſimus Chriſtus oſtendatur. Viſus huc alludere Damaſcenus Orat. 2. de Natiuit. Virg. vbi ita de Chriſto: *Ipſe ait Ioann. 2. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Neque enim, niſi volente ipſo, & quodammodo iubente, Iudæi hoc diſſoluere poterant: hoc, inquam, templum* ὑπεραμώμου *immaculatiſſimæ carnis ipſius, quod ipſe ſibi ex vulua huius puræ, impollutæ, ac ſemper Virginis Mariæ, abſque humana induſtria artificio conſtruxit.* *Damaſc.* Quaſi inde impollutiſſimus, quòd etiam ex impolluta oriretur. Et pende, quod paulò pòſt ſubdit idem Damaſcenus; *nimirum,* παναμώμου, *immaculatiſſimæ carnis ſuæ cruore nos abluit.* Eſt enim πανάμωμος, vox compoſita, quæ, vt nemo neſcit, ſignificat rem ſic immaculatam, vt vndique ſit irreprehenſibilis, atque omnibus ex partibus puriſſima. Nec, puto, poterat fingi vox, quæ tam apprimè immaculatiſſimam Chriſti carnem exprimeret: atqui idemmet S. Doctor in titulo orationis tertiæ, vbi habetur: *Sermo in diem natalem immaculatiſſimæ noſtræ Dominæ.* ſcripſit ipſe: Λόγος εἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν, τῆς παναμώμου Δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου. Vbi, vt vides, eademmet vox, quæ per excellentiam ex omni parte puram ſignificat Chriſti carnem, carnem Mariæ ſimiliter commendat.

Huc iterum idem Damaſcenus lib. de fide orthod. cap. 15. *Creatori, vt crearetur, & fictori, vt fingeretur, & Dei Filius, ac Deus, vt ex puris, & immaculatis ipſius carnibus, & ſāguinibus, atque homo efficeretur, ſubminiſtrauit: prima, videlicet, parentis debitum exſoluens: quemadmodum enim illa citra venereum complexum ex Adamo effecta eſt; ita etiam hæc nouum Adamum peperit.* 1519. *Damaſc.* Vbi vides, non niſi puram, & immaculatam carnem, & ſanguinem Matris, potuiſſe decenter Chriſto aduenire; idque ex eo, quòd Euam à debito liberans, abſque viri opera, ſibi concarnem, & conoſſeum Chriſtum erat productura: nimirum, obæratus erat ſexus fœmineus in Eua, quam vir abſque fœmina quodammodo produxit: ſed liberatur iam, idque excellentiùs, dum fœmina abſque viro, veriſſimè Chriſtum peperit. *Chriſtus & Maria concarnes, inſtar protoparentū.* Clariùs D. Athanaſius ſerm. de Annunciatione Deiparæ ad finem: *Ex carne eius, & ex oſſibus eius, velut ex veteri Adamo, nouus* *Athanaſ.* *iſte Adam, vt vicem eius expleret, ceſtam ſibi finxit: nimirum, iſtam Incarnationem, eamque ſimul indutam perpetuò geſtat: ac proinde*

iſta nota Eua mater vitæ appellatur : variegatáque permanet ad primitias vitæ immortalis omnium viuentium. Vt ergo impolluta Adami coſta, Innocenti Euæ formandæ aſſumitur decenter; longè decentiùs formando innocentiſſimo Chriſto, immaculatus omninò Mariæ ſanguis eligendus. Neque caret in rem noſtram myſterio, id, quod olim dixit Adam, viſa Eua ſibi concarni, & conoſſea : *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea.* Geneſ. 2. num. 23. Quid eſt enim il-
Geneſ. 2. lud *nunc?* Reſpondet ibi aptè Diodorus in Catena parua ita : *Symmachus, ac Theodotion interpretantur : Hoc ſemel os ex oſſibus meis. Nam alia,*
Diodor. *quæ propagabuntur, mulieres, de muliere, virique copula, nuptiali lege exorientur,* &c. *Vt omnibus non modò vitæ bonis, ſed parentibus etiam anteferant ſe ipſi, qui in vnam carnem conueniunt.* Quaſi etiam ex illo creationis modo, quo concarnes fuerunt protoparentes, omnibus deinde poſteris ſuis veoirent præponendi. Quid ergo Ieſus, & Maria ſublimiori longe modo concarnes, deinde poſteros omnes per gratiam regeneraturi : non ex vtraque parte in gratia accipienda, cæteris omnibus præſtantiores intelliguntur? Dixi, *ex vtraque parte :* quia quod ex parte Chriſti nemo negat, idem proportionaliter ex parte Mariæ negandum non videtur.

1519. *Maria cum Chriſto identitas.* Meritò proinde Petrus Damianus ſerm. 1. de Natiuit. Mariæ, explicatis tribus aliis modis, quibus Deus creaturæ vnitur, addit : *Quarto modo ineſt vni creaturæ, videlicet, Mariæ Virginis, identitate : quia idem eſt, quod illa. Hic ta-*
Damian. *ceat, & contremiſcat omnis creatura, & vix audeat aſpicere tantæ dignitatis, & dignationis immenſitatem. Dominus tecum, inquit Angelus. Habitat in Angelis Deus, ſed non cum Angelis : quia cum illis eiuſdem non eſt eſſentia. Habitat Deus in Virgine, habitat cum illa, cum qua vnius naturæ habet identitatem. Hoc eſt ergo aurum fuluum nimis, quo thronus eſt veſtitus : quia tali modo Deus Virginem induit, & in Virgine indutus eſt : vt melior non poſſet.* Vbi multa de gratia ſupereminenti, qua Maria induitur: & certè tanta identitas, neceſſariâ decentiâ Mariam originaliter putam ſupponere videtur : neſcio enim, cur, ſi indecentiſſimum habendum putaremus, ſi Verbum aſſumeret hominem veniali priùs culpa præfœdatum; non longè indecentius habeamus, quòd carnem originaliter præfœdatam in Matre ſibi adaptauerit.

1510. Hinc ergo iam ſecunda decentiæ prædictæ cauſa apertiùs colligitur. Nullo ex ſacro Textu
Mariam ab omni actuali præſeruatam, fides docet. teſtimonio probare poſſumus, Mariam ab omni actuali culpa fuiſſe liberam : quod tamen fide ſanctum credit Eccleſia; indecentiſſimum, ſcilicet, exiſtimans; ſi Deipara veniali quouis næuo polluta exiſtimetur. At, quantò turpior originalis macula, omnibus venialibus collectim ſumptis? Res planiſſima attendenti : de qua per totum Opus fusè. At dices, ex doctrina D. Thomæ tantum abeſſe, vt decenter Maria præſeruata exiſtimetur, vt potiùs id Chriſto indecentiſſimum ſit habendum. Quid ita? Quia decens erat, vt prima, & ſola Redemptoris caro originaliter pura appareret : nec tantum priuilegiom à Matre priùs delibatum vileſceret. Poſſem facilè confugere ad identitatem carnis Redemptoris, & Redemptricis, vt paulò antè dixi : neque enim in eadem carne diuerſum; ſed vnum, licèt multiplicatum priuilegium reperitur. De quo in Opere plenè diſſerebam. Sed iſto, tanquam diuerſa caro computetur. Vnde autem indecorum Chriſto, vt eius tantummodo meritis Mater præſeruetur? Suppono tanquã certius apud Patres, ſolum Chriſtum ex ſe, & Mariam a Filio ab omnibus actualibus culpis fuiſſe immunes: tunc ſic: Nihil derogatur Chriſto, imò decentiſſimum eſt, ſi prior, quàm ille, Maria ab actualibus immunis producatur : ergo nec etiam, ſi prior ab originali præſeruetur: cùm id in promerentis Chriſti gratiam, & gloriam deriuetur, quod late contra Caietanum oſtendo ſuo loco.

Aduerte autem, hunc diſcurrendi tenorem, quo 1521.
volunt aliqui in omnibus Chriſtum non tam *primum* de dignitate quàm etiam de tempore : nec *Prætextu pietatis interdum error aliquando.*
tam *ſolum* ob excellentiam, quam etiam ob ſingularitatem, Principem commendandum, periculoſum eſſe: & ſub pietatis prætextu inducere in errores. Exemplo res patebit. D. Chryſoſt. tom. 6. Orat. de Simeone, & occurſu Dom. expendens illa verba Mariæ dicta in Euangelio: *Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* Luc. 2. n. 35. ſic ſcri- Luc. 2.
bit: *Vbi illum pro mundo patientem conſpexeris, vbi manus illius in Cruce extẽſas, clauiſque ligno affixas intuita fueris; tum demum incipies haſitare, & dicere:* Chryſoſt.
Hiccine ille eſt, de quo Angelus tam præclara diſſeruerat, &c. *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius : ne vllus omninò tentationis ignem euadat. Petrus ter negat, cæteri Diſcipuli eo deſerto fugam ineunt,* &c. *Omnes proinde diſceſſerunt : omnes fugerunt : ſolus autem Chriſtus, vt aries ille ſuſpenſus conſtans permanſit. Pertranſiuit itaque illius quoque animam gladius, tentatio, nimirum, & quædam animi haſitatio.* Sic iterum Orat. 2. eius Feſti: *Itaque tentationis eſt expers nemo : ſic negauit Petrus: alij Diſcipuli, derelicto eo, fugerunt : non enim ouis auxilio Paſtor indigebat, dum lupos abigeret : neque adiutoribus indigebat Athleta; ſed omnes abierunt : Chriſtus verò ſolus, vt aries pendebat: pertranſiuit itaque & illius animam gladius.* En tibi à magno Doctore hæſitationis, & dubiæ vacillationis condemnatur Maria: cuius Charybdis cauſa, pietatis prætextus: putauit indecens fore, ſi alios quiſquam, vel etiam Deipara, niſi ſolus Chriſtus conſtans, & immunis ab hæſitationis culpa perſeueraret. Et ſi lapſus materialis ſub hoc prætextu tantum Doctorem potuit attingere; quis ita præſumptuoſus, qui non timeat, ne fortè ſimiliter concidat, dum prætextu ſimili, ſolum Chriſtum de carne immaculata contendit commendandum.

Sed iterum ad rem. Si decuit omninò, vt Ma- 1522.
ria ab omni, & quouis nævo (leuiſſimo licèt) actuali præſeruaretur; cur non deceat, vt ab origi- *Chriſtus à Patre, & Matre glorioſiſſimè ortus.*
nali lõgiſſimè fœdiore arceatur? Certè puritas illa, quam decentiſſimè in Deipara requirunt Patres, multò funeſtiùs originis labe, quàm leui otioſo verbo cruentatur. Fluuium Paradiſi Geneſ. 2. n. 10. ad Chriſtum referens Petr. Damian. ſerm. Damian.
de Annunc. ſic ſcribit : *Fluuius iſte eſt meus Deus Ieſus, qui è duobus locis voluptatis egreditur, ex vtero Patris, & ex vtero Virginis. Vnde Propheta: Dominus Deus noſter fluuius glorioſus exiliens in terram ſitientem : ſed ineffabilibus differentiis longè aliter à Patre, quàm à Matre egreditur: quia etſi temporalis natiuitas glorioſa eſt, multò*

glorioſior

glorioſior eſt æterna. Quantùm fuit debitæ proportioni requiſitum, totum id decenter factum credendum, vt materna generatio glorioſa, glorioſiori paternæ reſponderet. Neque putandum, ſub culpa originali productam, quæ ſub leui actuali, nec Paradiſum, nec locum voluptatis diuino nutu præſtaret ortuo. De Baptiſta ab ſterili matre orto, dixit lepidè Antipater Boſtrenſ. Orat. de Baptiſta, & Deip. in hunc modum: *Ex deſerta matrice proceſſit cultor deſerti.* Et quantò digniùs Adam ſecundus æternæ innocentiæ ciuis, ab innocenti, & puriſſimo Paradiſo orietur? Sed audiendus idem Petrus Damianus, poſtquàm latè de generatione paterna diſſeruit: *Nunc accingamus nos ad videndum, qualiter egrediatur de Virgine. quia egreſſio iſta dulcior, & affectuoſior eſt humana miſeria, quæ intuentium pectora concutit, irrorat oculos, & beatis fontibus vultus amantium ſuperfundit. Hic locum voluptatis vterum Mariæ intelligo, in quo cumulauit omnes delicias deliciarum Dominus. De cuius deliciis Spiritus Sanctus admiratorio ſermone in amoris Cantico ſic eructat: Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, deliciis affluens? Nunquid in Angelis voluptatem habet Altiſſimus, in quibus ipſe reperit prauitatem? Nunquid in conſtellatione, vel ſcintillatione ſtellarum, quarum aliæ conuertuntur in ſanguinem, aliæ cadunt de cælo, aliæ in tenebras obſcurantur? Nunquid in aëre, vel igne, vel ventis?* &c. *Nunquid in aquis, vbi ſerpens & tortuoſus Leuiathan immoratur? Aut in terra, quæ ſub maledicto Adæ, ſpinas emiſit, & tribulos? Non eſt locus voluptatis, niſi vterus Virginis.* Nimirum, quia vterus iſte nunquam ſpinas, & tribulos Adæ, id eſt, propriè originalem culpam contractam germinauit. Præterea examinare, quæ ſit illa prauitas, quam in bonis Angelis (de his enim videtur eſſe hic ſermo, quippe de malis frigidus veniret) Dominus ipſe reperit: videtur enim ſic vocare minùs ſanctam, & puram naturam angelicam, ſi cum diuina natura comparetur. Illud verò pende, & hic, & ſingulis pene paginis apud Patres, (immenſum foret colligere,) Mariæ puritatem, angelicæ, & ſeraphicæ longe præponi.

1523. Expendit D. Ioann. Damaſcenus illud Geneſ. 49. n. 9. vbi de Chriſto: *Ad prædam, fili mi, aſcendiſti.* quod ex Græco legitur: *De germine, fili mi, aſcendiſti.* Deinde ſic habet Orat. 2. de Nat. Virg. *Per germen autem, ô dilecte, quidnam propriè cohærenter, quæ intelligas? Annon clarè ſolam hanc Sanctam, ac Sanctis omnibus ſanctiorem, quæ ſe totam, quota fuit, corpore, ſcilicet, & ſpiritu puram exhibuit illi, qui ſibi in ea condidit tabernaculum? Mariam dico, quæ ſeu re, ſeu nomine, magnum quiddam, & venerabile reperitur.* An foret pura tota, quota eſt, (conſule Græca,) ſi in ipſo ſtatim initio, tota fœdaretur? Aut quid ſingulariſſimum, magis decenter habeat Maria, vt inter Sanctos, *ſola Sancta* dicatur; niſi quòd vnica inter filios Adæ ſemper Sãcta fuerit, vt cõdignum Deo præberet tabernaculum? Id clariùs tradit idem D. Doctor in Cant. Eccleſ. ſon. 2. in quodam theotocio:

Templum te purum, atque intactum,
Dei Genitrix ſemper Virgo,
Mundi factor inuenit,
Vnicam ſanè à ſæculo,
In eóque habitans reformauit
Hominum naturam.

Neque enim à ſæculo fuit creatura alia ex Adami ſemine, quæ pura, & intacta dici poſſet, niſi hæc *vnica* Nec illa futura *vnica*, ſi de alio puritatis genere loqueretur Damaſcenus. Piè propterea Guerricus Abbas Serm. 1. de Aſſumpt. Mariam aſſumptam, & thronum Dei futuram celebrans, ſic ſubiunxit: *O Fili Dei, nihil tibi, vt the in illo tuo diſplicuit hoſpitio, quod tam libenter repetis, támque affluenter remunerat tua dignatio. Nihil vtique in illo ſordidum offendiſti; quia nulla erat libido, ſed puriſſima caſtitas: nihil tumoſum; quia nulla erat ſuperbia; ſed fundatiſſima humilitas: nihil obſcurum; quia excluſa erat infidelitas: nihil anguſtum; quia diffuſa erat charitas.* Vix clarius poterant origioalis culpæ miſeriæ Deiparam non tangentes explicari, quam dum libido, ſuperbia, infidelitas, quæ præcipuè inde oriuntur, hinc amandantur: vt nihil omninò in hoſpitio diſpliceret. Quid autem non diſpliceret originalis culpa, etiam amota, cùm leuicula actualis, etiam immenſo gratiæ pondere abolita, omninò adimplendo myſterio diſpliceret?

Ponderauit acute Theodoretus 3. Reg. 19 cur 1524.
Ignis ille cæleſtis, qui Eliæ holocauſtum deuorauit; deinde totum altare etiam conſumeret? Et reſpondet quæſt. 56. ad finem: *Deſcendit ignis, & conſumpſit non ſolum ligna, & ſacrificium; ſed & puluerem, & lapides: ne afficeretur vnus ad diuinum altare, impiis illis, ſacrificia Baalim offerentibus.* Quaſi decenter Deus auerteret omnem profanationis vmbram ab altari, quod illi deſeruierat. Simili argumento paſſim (vt noſti) probant Patres perpetuam Deiparæ poſt partum virginitatem: quia nefas foret, vt humanus, licet matrimonialis, congreſſus, aulam illam, quæ Dei fuerat, temeraret. Quis verò non videat, & ſacrificio, & Filio excipiendo plùs dedecoris affricari ex præuia fœditate altaris, & Matris; quàm ex ſubſequente. Qui ergo hanc ſic cauit, decenter creditur illi indormiiſſe? Non crediderim, imò dicerem, Mariam Sole ipſo puriorem effectam, vt deinde Solem iuſtitiæ decenter ſuſciperet. Benè Petrus Damian. Serm. 2. de Natiuit. Virgin. comparans illam cum Salomonis templo dedicato: *Ad illud templum Dominus in nebula deſcendit, vt cæcam Iudaicæ infidelitatis caliginem deſignaret: in hoc (ſicut ſcriptum eſt) in Sole poſuit tabernaculum ſuum. vt ſedentes in tenebris, & vmbra mortis illuminaret. Illi denique templo Deus omnipotens gloriam quidem ſui aduentus contulit, ſed nihil ex eo in ſua natura ſuſcepit. In Beatiſſimæ autem Virginis vterum non ſolum dignatus eſt deſcendere: ſed ex eo etiam perfectam ſibi ſubſtantiam noſtræ mortalitatis vnire.* Neque enim decenter præpararetur, ſi vel tenuiſſima quadam vmbra caligaret.

V.

Præuiæ diſpoſitionis decentia.

Pixi, decentiùs in hoc negotio præuias diſpoſitiones attendendas in Maria, Filio edendo, quàm ſubſequentes gratias 1525.
poſt editum: neque enim tantùm gloriæ in filios redundat iam natos, ab honore, quem tunc pa-

 rentes

Maria, Paradiſ. Antip. Boſt. Damian. Geneſ. 49. Maria tota, quota eſt, pura eſt. Guerric. Altaris excellentia. Theodoret. Maria, Sol. Damian.

rentes comparant; quantùm dedecoris ab infamia, quam parentes ante generationem contraxerunt. Hinc enim etiam factum eſt, vt ipſo naturæ ductu humanæ diſponant leges, vt præuia, non ſubſequens parentum nota, generandos, non generatos filios offuſcare intelligatur. Decuit ergo, vt tanto gignendo Filio præuie Maria diſponeretur. Vnde, quò diſpoſitio foret antiquior, eò foret decentior. quò enim vigilantiùs omnis præueniretur macula, eò manifeſtiùs cuiuſuis infamiæ ſuſpicio à Ieſu noſtro exulans noſceretur. Benè Guerricus Abbas Sermone 4. de Purificat. Deip. *Antea namque purificanda erat natura mortalis, vt Deum conciperet; non poſtea, quia concepiſſet: cùm concepiſſe Sanctum Sanctorum, ſumma ſanctificatio ſit; & ea, qua Mater ipſius ſanctitatis effecta ſit, nihil ſanctius eſſe poſſit.* Vnde rectè infert, purificationem Mariæ ſecundùm legem humilitatis fuiſſe, non neceſſitatis. Videamus ergo, quàm ſoleat Deus benedicendos inſigniter filios, parentali benedictione præuenire. Inde clarè patebit, quam decenter Chriſtus ſuper omnia benedicendus, à Matre vndique in benedictionibus dulcedinis præuenta oriatur.

Purificatio Deipara.

Guerric.

1526. Obiurgata impij Cham impudentia, Sem pariter, & Iapheth benedicendi videbantur, qui ſanctiſſimo patri debitam reuerentiam exhibuerant: tunc Noë: *Benedictus Dominus Deus Sem.* Geneſ 9. n. 26. Id eſt, benedictus Sem à Domino: quia, vt benè notat ibi Lyranus, *in benedictione eius Sem benedixit Domino.* Sed, cur ſolus Sem expreſſior benedicatur, cùm eiuſdem meriti particeps fuerit Iapheth? Audiendus ibi Diodorus in Catena parua: *Cur hoc de ſolo Sem dicitur, atque excipitur Iapheth, qui eadem reuerentia proſecutus eſt patrem? an, quia Spiritus Sanctus iam tunc ex ipſo Sem fidele prouidebat; qualis Abraham cum poſteris ſuis; ac Dominum præcipuè Ieſum ſecùndum carnem,* &c. Decebat enim, vt Chriſto tot ante ſæcula progenitores ſanctificarentur: & non deceat proximam Matrē vberiùs, & in ipſa Conceptione benedici? Aptè D. Andreas Cretenſis orat. in Annunc. Mariæ ex Bib. Pat. *Aue, gratia plena: Dominus tecum. Salue, lætitia organum, per quod delicti noſtri condemnatio expiata eſt: ac veri gaudij plena facta compenſatio eſt. Salue, verè benedicta. Salue, illuminata. Salue, magnificum diuinæ gloriæ templum. Salue, conſecratum Regis palatium. Salue, thalame, in quo Chriſti hymenæus deſpenſata eſt. Salue, electa Deo, antequam nata fueris.* Neque enim magnum aliquid erat, eligi ante ortum, niſi, vt eſſet verè benedicta, & ita illuminata, vt omnis maledictionis obſcuritas inde fugaretur; ideò ſubdit: *Benedicta tu inter mulieres: ac verè quidem benedicta: nam benedixit te ſibi ipſi Deus in tabernaculum.* Bis verè benedicta prædicatur: puto, quia originis culpam, quæ vera priùs fuerat maledictio, euitauit.

Geneſ. 9.

Deus, et præueniendus Chriſto benedictionibus attentiſſimus.

Diodor.

Andr. Cret.

1527. Vocatur Ieſus Ioann. 2. ad nuptias: & Dominus ab omni feſtiua turba alienus, feſtiuas ibi nuptias non abhorret. Cauſam vidit præ aliis Anonymus in Catena Græca Corder. *Deus igitur Dominus ad nuptias, vt non ſolùm viuentes, ſed etiam eos, qui gignendi forēt, ſanctificaret, oſtendens, ſe ab initio nuptias inſtituiſſe, cùm Euam Adamo vxorem dedit.* Præuenit Chriſtus in patribus honorandis, natorum poſteà defendere honorem: fruſtrà enim garrirent Hæretici, in ſubſequentes è nuptiis filios, cùm priores illas protoparentum nuptias, tam ſedulò ſanctificatas demonſtraret. Et non decenter præuigilaret Deus Vnigeniti, & conſubſtantialis ſibi Filij honori defendendo, præuie Matrem ipſam ſublimiori ſanctificationis genere condecorans? Non id putauit Bernardus hom. 2. ſuper *Miſſus eſt.* vbi ita: *Deus ſiquidem (Deus enim eſt, quem peperit) Matrem ſuam ſingulari in cæleſtibus donaturus gloria; ſingulari in terris præuenire curauit & gratia: qua, videlicet, ineffabiliter & intacta conciperet, & pareret incorrupta. Porrò Deum huiuſmodi decebat natiuitas: quia non niſi de Virgine naſceretur: talis congruebat & Virgini partus, vt non pareret niſi Deum.* Non enim ita decoratur Chriſtus iam editus à Maria, de gloria, quam modò poſſidet ipſa in cælis; quam de gratia, qua in terris tantum Dominum editura Mater enituit: quàque interim pro decentia myſterij, & Virgo, & puerpera crederetur. Pulchriùs adhuc, quod ſtatim ſubdit Bernardus: *Proinde factor hominum, vt homo fieret, naſciturus de homine, talem ſibi ex omnibus debuit deligere, imò condere Matrem: qualem & ſe decere ſciebat, & ſibi nouerat placituram.* Vides, quàm præuius, & præcox Deus in condenda tali, quam ſibi nouerat, & decentem, & placituram: Et credis decentem magis, & magis placituram, ſi ſub originis fœditate conderetur?

Ioann. 2.

Honor auitus excellentior.

Anonym.

Bernard.

Maria in Matrem conditur.

Voluerant miniſtri ſeduli Matth. 13. eradicare zizania, meritiſſimò ignibus contradenda: ſed prohibentur à Deo, ne ſimul pariter triticum euelleretur. Quod expendens D. Iſidorus Peluſiota lib. 1. epiſt. 195. hæc ſcripſit: *Facere prohibentur, ne vnà cum zizaniis euellatur & triticum: hoc eſt, ne rapiatur peccator ad vitæ emendationem ſpectans, ne vnà cum improbis parentibus inſontes liberi ſimul exſcindantur, qui adhuc quidem ſæpè in paternis lumbis ſunt: verùm apud Deum, vtpote occulta cernentem, iam exiſtunt.* Vides, patres iam proximo incendio deſtinatos, in futurorum filiorum gratiam præſeruatos, ne pariter cum illis perire viderentur. Et non credas, præſeruandam, in gratiam Filij, Mariam ab originali incendio, quando ſaltem debitricem fuiſſe exiſtimemus? Longè cautior, longè prudentior proceſſit Deus, & talem neceſſaria decentia creauit, qualem tanto futuram dignam muneri præcognouit. Petrus Damian. Serm. 3. de Natiuit. Mariæ: *Antequàm naſceretur, talem creauit eam, vt ipſe dignè naſci poſſet ex ea.* Vnde verò dignè natus putaretur, niſi ſic Matris decus præueniret, ne vnquam ancilla Dæmonis haberetur? 1528.

Matth. 13.

Parentes ob futuram ſobolem decorati.

Iſid. Pel.

Damian.

Statim à prima contentione, quam cum fratre Iacob habuit Eſaü, dignus quidem fuit, vt inter mortis minas, quas intentabat Geneſ. 27. n. 41. durioris mortis pœnam experiretur: nec tamen punitur tunc à Deo, quin diutiùs conſeruatur. Cauſam ſuperiori appoſuit citatus Peluſiota: *Neque enim Eſaü peccantem, nondum edita prole demeſſuit, ne vnà quoque Iobum euelleret, qui ex eo generis dux?* Quantò dignior, quantò melior Iobo Ieſus noſter; tantò debuit fructuoſior parenti computari. Illius intuitu, mors temporalis patri, dum expedit, prohibetur; cur huius intuitu, mors culpæ, cùm ſic deceat, à Matre non arceatur? Certè non decebat, vt minùs præuius, & prouidus, tantus Filius Matri tantæ adueniret: ſed digniſſimum erat, vt ita originis fœdatæ expers oriretur, 1529.

Idem.

Geneſ. 27.

Iſid. Pel.

dummodo

dummodo plena gratiiſ, dignè ſibi à Deo facta cerneretur. Iterum Petrus Damian. proximè citatus, de Angelo ſalutãte: *Plenam appellat gratiis quia ipſe in eam deſcendebat, per quem omni mundo collata eſt gratia. Dominus, inquit, tecũ: quia ille in te eſt, qui talem fecit te vt & ipſe fieret ex te.* Quia nõ faciẽdus ex ea, niſi talis præuia decentia præpararetur, quæ meritò plena gratiis intelligatur.

Damian.

1530. In primo die, Orbis natalitio, videbantur nobiliſſimæ illius creaturæ concreandæ, Sol, Luna, ſydera, vnde cæteris decus communicatur: nec tamen ita factum, vt noſti ex cap. 1. Geneſ. Rationem vidit Seuerianus in Catena parua: *Cur etiam neque Solem primo die fecit, neque Lunam? Quia nondum præſtruxerat firmamentum, vbi collocanda erant.* Dedecebat, non præparari priùs thronum pulcherrimum, firmamentum, ſcilicet, vbi nobiliſſima aſtra ponerentur. Ne vſquam dubitares, decentiſſimè præparandum thronum Marianum, vbi aſtrorum Princeps condignè collocandus. Grauiter D. Damaſcenus Orat. 3. de Nat. Virg. *Hoc eſt, quod hodierna die lætis animis celebramus; nempe, Virginis Natiuitas, feſtorum præcurſor, myſterij Chriſti præmium. Oportebat enim priùs palatium parari, atque ita Regem adeſſe: oportebat priùs regiorum incunabulorum faſcias contexi, atque ita demum oriri infantem regium. Denique priùs oportebat argillæ maſſam diſponi; & tunc deinde figulum aduenire.* Vt ergo minùs expedit eximio Operi, libróque doctiſſimo, prooemium lituris fœdum, erroribus obtrudere deformem: ſic myſteriis Chriſti, Matrem præfœdatam edere, indignum. Non talis ab æterno præparabatur Maria: ſed ſemper in ſui prælectione, amore digna præuiſa. Idem Damaſcenus de eodem, Orat. 1. *Te præſciens rerum omnium Deus, dignam adamauit, & amatam prædeterminauit, in vltimiſque temporibus produxit; ac Dei Matrem, & Filij, Verbique ſui exhibuit nutricem.* Maria, vt latiſſimè alibi probo, nuſquam futura erat, niſi vt Deipara eſſet. Si ergo ſimul ac prædeterminatam audis, imò & præcognitam, etiam amatam legis; quid dubitas, nunquam ſub culpa præuiſam fuiſſe?

Principiò thronus præparandus.

Seuerian.

Damaſc.

1531. Grauiter proinde D. Bernardus homil. 4. ſuper *Miſſus eſt.* expendẽs illa verba Elizabeth ad Deiparã: *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.* Luc. 1. num. 42. ita ſcripſit: *Non, quia tu benedicta, ideò benedictus fructus ventris tui: ſed, quia ille te præuenit in benedictionibus dulcedinis, ideò tu benedicta. Verè enim benedictus fructus ventris tui, in quo benedictæ ſũt omnes gentes: de cuius plenitudine tu quoque accepiſti cũ cæteris, etſi differẽtius à cæteris.* Quas enim benedictiones nõ præueniret Chriſtus Matri decorãdæ: vnde ipſe eſſet decentior oriturus? Et quidẽ, ſi, vt ipſe Chriſtus docet, nõ poteſt mala arbor facere fructus bonos: quomodo nõ optima, & abſque vllo malitiæ næuo arbor illa intelligẽda, vnde ſic optimus fructus germinauit? Ideò ſtatim Bernardus: *Benedictus ergo fructus vẽtris tui, cui benedixit Deus in æternum: ex cuius benedictione benedicta etiã tu in mulieribus: quia non poteſt mala arbor fructum facere bonum.* Quis enim conſequẽs putaret, vt ea arbor, quæ leuiſſimo actualis culpæ puluore reſperſa, indecens haberetur æterno vitæ fructui germinando; eadem originis ærugine corroſa, peſtilenti Noto afflata, & Adamatico contagio ſyderata, huic producendo apta reputetur?

Maria arbor felix.

Bernard.

VI.

An Chriſtus ad innocentiam matrizet?

1532. FACIT ad rem decentiæ, in qua ſumus, quæſtiunculã iſtam examinare. Huc paulò ante adductus impulit Bernardus. Veriſſima, & catholica eſt illa Sancti Doctoris Theologia, nõ à benedicta Maria, benedictionem in Chriſto deriuari: ſed è contrà, è fructu tanto, arborem benedici. Aliud ergo eſt, quod quærimus; an, ſcilicet, Chriſtus aliquo modo ad innocentiam matrizet; id eſt, ab innocenti Matre, innocens etiam debeat appellari. Rem vt capias, aduerte primò, veriſſimam apud multos haberi doctrinam illam Suarij tomo 2. in 3. p. diſp. 10. ſect. 3. ad finem, vbi aſſerit, quòd ſi de potentia abſoluta Verbum humanitatem aſſumeret, via ordinaria procedentem à viro, fœmináque ex Adamo regulariter ortis, talem humanitatem in ſe conſideratam, & ſibi ipſi relictã, vt in propria perſona ſubſiſteret, ex vi ſuæ conceptionis obnoxiam eſſe originali peccato: tamen ſuppoſita vnione hypoſtatica, ex vi illius fieri immunem ab originali culpa: de quo ipſe fuſiùs tom. 1. diſp. 33. ſect. 2. concl. 2. Suppono ſecundò, planiùs haberi apud Scholaſticos, humanitatem Chriſti Domini duplici ex capite hodie immunem eſſe ab originali culpa: tum ratione vnionis hypoſtaticæ; tum ratione conceptionis maternæ: ita vt, ſi quouis caſu humanitas illa non vniretur Verbo, ex eo præciſe, quòd à Maria Virgine, vt euenit, cõciperetur, abſque originalis culpæ procederet reatu. Lege fusè rem probantes. Expoſitores etiam ſacri rem confirmant, & deducunt ex verbis Angeli ad Mariam: *Spiritus Sanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi: ideóque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Luc. 1. n. 35. de quo Salmeron ibi tom. 3. tract. 8. ad medium, ita: *In primis conſequentia vis aduerbij, ideò ſignificata, ponderanda eſt: quia enim non ex via ſeminali, quemadmodũ omnes filij Adæ, ſed ex Spiritu Sancto, & ex Sanctiſſima Matre conceptus eſt; ſuapte natura liber eſt, ac immunis ab omni criminis labe in mundum ingreſſi.* Et paulò poſt: *Rectè ergo dicitur ſanctum in neutro, & ſubſtantiuè, quod plus eſt, quàm ſi dixiſſet, ſanctus: quia ſanctitas ipſa, & natura ſanctus, de Spiritu Sancto, & Matre, omni ex parte ſancta conceptus.* Idem ferè habet Toletus in Commentario huius loci: & iterum notat c. 111. ita: *Chriſtus ſanctus natus de ventre Matris, & in eodem ſanctus conceptus, & Conceptio ſancta: ita vt etiamſi gratiam ex vnione non habuiſſet, eam obtinuiſſet ex vi conceptionis.* Vide etiam Maldonat. & Barrad. quos omnes in hanc rem dedit Doctor Luzerus, primarius apud Granatenſes Theologiæ Profeſſor, Opuſculo vernaculo pro immaculata Concept. licèt ibi maius ſaltem aliquid verbo tenus videatur inferre, quàm ſit opus tueri; ſicut nec etiam eſt facile confutare.

Chriſtus, ad innocentiam quomodo matrizet.

Suar.

Luc 1.

Salmer.

Tolet.

Luzerus.

1533. Quærto igitur, an tam puræ ex ſe Conceptioni, ex qua præciſè Chriſtus innocens gigneretur, decentior veniat pura etiam, & immunis (non ex

Parentum mores in filiis.

ex ſe,ſed ex priuilegio) Matris Conceptio;quam polluta, & originis labe præfœdata? Ego quidem ſic ſtatuo, cum in virtutibus exhibitis, & ſuauiſſimis Chriſti moribus, matrizantem Filium Sancti Doctores audacter aſſeuerent, (de quo fuſius in Opere ſcripſi,) decentiſſimè in innocentia dicetur matrizator; digniórque quodammodo ab innocenti Matre innocens, quàm innocens à polluta proueniret. Luctabatur quodammodo Ioſephi pudicitia, cum Ægyptiæ dominæ laſciuia impudica: & in tam arduo agone iuuenis calcata carnis conditione ſuperabat, Geneſ. 39. cuius victoriæ cauſam ex ore iuuenis celebrat Chryſoſtomus tom. 6. homil. eiuſdem: *Seruus quidem, ô mulier, nunquam ſui: nobilibus enim ſum parentibus procreatus: Abraham, nimirum, & Iſaac, quos Deus colloquio dignatus eſt, aui mei fuerunt: Iacob autem, qui cum Angelo luctatus eſt, meus pater: quapropter & tecum luctor audacter.* Cedebat enim in honorem Ioſeph, quòd luctandi ſtrenuitate patrizaret. Cur ergo in honorem Ieſu non cedat, (cùm in hac re non poſſit patrizare,) quòd in calcando, & eluctando originis ſerpente dicatur matrizare? Faciunt verba D. Bernardi homil. 2. ſuper *Miſſus eſt*. ſic ſcribens: *Voluit itaque eſſe Virginem, de qua immaculata, immaculatus procederet, omnium maculas purgaturus. Voluit & humilem, de qua mitis, & humilis corde procederet: harum in ſe virtutum, neceſſarium omnibus, ſaluberrimúmque exemplum oſtenſurus.* Cur ergo nollet ex innocenti innocens prouenire? cur dum humilis, & virgo matrizat, decenter etiam innocens matrizaret? Ego non video.

Geneſ. 39. — *Chryſoſt.* — *Bernard.*

1534 Inuento ſcypho argenteo in ſacco Benjamin, turbantur fratres, & *ſciſſis veſtibus* redeunt in Ægyptum, Geneſ. 44. n. 13. Et vnde tantus dolor? Fortè furacem puerum fuêre ſuſpicati? Abſit, inquis: vnde enim innocentiſſimus, quem nouerant, frater, apud fratres ſuſpectus furti poterat denotari? Audi D. Ephrem Ediſſen. Orat. de Ioſeph; (habetur apud Lipom. tom. 1.) commotos ibi fratres expendentem: *Neque ipſum ſolum; verùm & Rachel ſimul, & Ioſeph cum patre inſimulabant dicentes: Vos ſcandalum fuiſtis patri noſtro, tu, & Ioſeph, filij Rachel: Ioſeph enim ſuper nos regnare voluit, & meritò à fera comeſtus eſt: tu autem rurſus, frater eius, in ignominia, & probro nos eſſe feciſti. Nónne vos eſtis filij Rachel, qui patris ſui idola furata, ſe ea furata negauit?* Quaſi inde ſuſpectus furti veniret Benjamin, quòd furacem genitricem ſortiretur: neceſſariò enim quodammodo matrizatores filij reputantur. Cur ergo à matre peccatrice veniret Chriſtus, vt ſaltem ſtultè impiis ſuſpectus haberetur? Benè D. Iſidorus Peluſiota lib. 2. epiſt. 293. *De rebus parum honeſtis in ſuſpicionem venire, his quidem, qui ad virtutis arcem peruenerunt, maxima calamitatis loco eſt: ſtudioſis autem, honeſtioribus, & grauioribus: deprehendi verè, etiam ſtupentibus, & inſenſibilibus.* Multò ergo decentius, vt omnem ſuſpicionis occaſionem truncaret Chriſtus, ſi etiam de innocentia matrizans cognoſcatur: qui enim indecentem habuit communem generationem, ne quantùm foret ex illa, obnoxius originali fœditati haberetur; decentiſſimum ſibi id haberet, vt ab illa remotior proueniret.

Geneſ. 44. — *Filij matrizant.* — *Ephrem.* — *Iſidor. Pel.*

Do in hanc rem grauiſſima verba Hugonis Venerabilis tom. 3. in erudit. Theolog. tract. de Verbo incarnato, collat. 3. *Mater Virgo electa eſt, vt de munda immaculatus naſceretur: vt, ſicut in cælo Deus habuit Patrem immortalem æternus; ſic in terra haberet Matrem Virginem incorruptus. Igitur in cælo qualis Pater, talis Filius: & in terra qualis Mater, talis Filius. In cælo cum Patre æternus, & immenſus: in terra cum Matre immaculatus, & manſuetus. In cælo cum Patre incorruptus, & ſublimis: in terra cum Matre virgo, & humilis. In cælo imago Patris: in terra imitator Matris. Mater virgo erat, & in humilitate exultabat: Filius virginis virgo humilitatem commendabat. Talis ergo Agnus, qualis Mater Agni, ex munda mundus, ex virgine incorruptus.* En tibi Chriſtum ex mente Venerabilis Doctoris per omnia Matris imitatorem, & matrizantem. Quod ipſemet poſteà ſi rectiùs expendiſſet, puto, abſque dubio, ſtaret nobis, pro immaculata Virginis Conceptione ſuffragium allaturus: falsò enim mundus ex munda Chriſtus diceretur, ſi ab originaliter immunda naſceretur. Eſſet ille quidem Agnus innocentiſſimus, non tam ex oue, quàm ex hirca quodammodo proueniens: nec proinde qualis ouis, talis Agnus diceretur. 1535.

Chriſti generatio ab vtroque parente proportionaliter illuſtris. — *Hugo.*

Non itaque quantùm proportio patitur, à maximo Filio Mater magna degenerauit, quin talem edidit, vt, licèt dignior, Matri nihilominùs congener haberetur. Hinc exclamabat Iſaïas: *Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ, de petra deſerti, in montem filiæ Sion.* cap. 16. num. 1. de quo Guerricus Abbas Oratione 2. in Annunciatione Virginis ita: *id eſt, abſcinde petram de petra: ſanctum, & inuiolabilem ſancta; & inuiolata proferet Virginitas, &c. Si ergo petra Chriſtus, vt ait Apoſtolus, non degenerat à Matre Filius, quando & ipſa petræ nomine cenſetur. An non rectè vocatur petra, quæ & in amorem integritatis, propoſito firma, affectu ſolida, ſenſu quoque ipſo aduerſus illecebram peccati tota inſenſibilis erat, & lapidea?* Nihil voluit honoris Chriſtus, quod debita proportione in Matre non præcederet: noluit virgineus Agnus à Matre caſtiſſimè nupta, ſed non virgine prouenire: ne in virginitatis prærogatiua, licèt glorioſè degener haberetur; & in ſola originali innocentia, quæ tantò decentior erat, non matrizaret? Certè eam carnem dedit Maria Verbo, vt (quod volebat Hugo) temporalis generatio æternæ generationi indecens non obſtreperet: ideò illa ad Filium: *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus.* Cant. 1. num. 16. de quo D. Thomas de Villanoua ibi: *Pulcher, Verbum ex Patre: decorus ex Virgine caro. Pulcher in tua natura, decorus in mea. Pulcher, quia candor es lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula: decorus, quia ſpecioſus forma præ filiis hominum: in quem deſiderant Angeli proſpicere.* Pende nunc, ſi natura humana matrizans, patrizanti Verbo de pulchritudine reſpondere debebat; decentior longè veniret, vt illa etiam de innocentia matrizaret: ſicut & hoc per omnia patrizat. 1536.

Iſaiæ 16. — *Guerric.* — *In idem plura.* — *Cant. 1.* — *Thom. Vill.*

* * *

VII.

Prædicta proximè ratio roboratur.

1537. ALIVNDE verò non ineptè proxima ratio roboratur, ex eo, quòd apud Patres ferè eadem, quæ de Chriſto prædicantur, debita proportione ſeruata, Mariæ tribuuntur: quaſi ſic perfectè Filius matrizaret, vt, præter Diuinitatem, nihil in illo ferè eluceret, quod ſuo modo in Matre non præradiaret. In ſola ergo innocentia originali diſſimilitudo foret aucupanda? Ego non crederem. Immenſum eſſet, omnia, quæ Patres aſſerunt, huc transferre; libo tantùm pauca, quæ ad manum: feracem vineam aliis vindemiandam feliciùs præmonſtrans. Sanctus Sanctorum à Scriptura, & Patribus celebratur Chriſtus: de Maria verò canit D. Ioannes Damaſcenus ſono 1. citato: *O Sancta Sanctorum, Virgo intacta, Sanctum Sanctorum nobis peperiſti.* Quaſi vndique ſibi vtraque ſanctitas de excellentia correſpondeat. Author ille incertus ſuprà adductus Oratione de humilitate Mariæ in Homiliario Alcuini: *Tu electa, vt Sol; ille, inquam, Sol Solis Conditor. ille enim electus ex millibus virorum: tu electa ex millibus fœminarum.* An decenter electa in tantum, vt electo Soli diuino venienti comparanda in ipſo ſuo oriente caligaret? De carbone, & forcipibus propheticis Iſaiæ 6. ſic habet D. Iſid. Peluſ. lib. 1. epiſt. 42. *Iſaias, vir ſumma perſpicacia præditus, carbonem oxaltari forcipe accepit, Domini noſtri Incarnationem clariſſimè perſpiciens. Per carbonem verò, quem cernebat, diuina eſſentia ſignificabatur; Per forcipem autem ea peccati expers caro, quam ex nobis ſumptam ſibi copulauit.* Idem ferè teſtantur Patres plures. Atqui non pauci forcipem de Maria ipſa intelligunt. In quam rem latè ſuo loco expendo D. Methodium, & Vaſadatum. Huc tantùm adduco D. Andream Cretenſ. Orat. de Annunc. Virg. apud Metaphraſt. *Gaude, vrna aurea, quæ contines illum, qui dulce manna, & mel è petra ingrato populo ſubminiſtrauit. Gaude, ſeraphica myſtici carbonis ardentis forceps.* Planè purior Chriſti caro, & decentior forcipis inſtar Diuinitatem apprehenderet, ſi à Matre ſimiliter forcipe, totius peccati experte deriuaretur, & quodammodo vtrobique par exiſteret.

Chriſti encomia ſuo modo Mariæ tribuuntur.

Damaſc.

Auth. incert.

Iſidor. Pel.

Andr. Cret.

1538. Quàm paſſim lignum vitæ, Chriſtus dicatur, nemo neſcit: ſcilicet, ob perpetuum virorem, quem nullus peccati marcor, nulla potuit corruptio inuadere. Talis etiam Maria celebratur, Do vnum Bernardum Serm. 2. Aduent. *O Virgo, virga ſublimis: in quàm ſublime verticem ſanctum erigis, vſque ad ſedentem in throno, vſque ad Dominum maieſtatis: neque enim id mirum, quoniam in altum mittis radices humilitatis. O verè cæleſtis planta, pretioſior cunctis, ſanctior vniuerſis. O verè lignum vitæ, quod ſolum fuit dignum portare fructum ſalutis!* Tu autem vitæ ligno, mortem culpæ decenter aſſignaueris? Apage, & vide, quid ſtatim addat Bernardus: *Deprehenſa eſt, maligne ſerpens, verſutia tua; nudata eſt falſitas tua, &c. Nunc reſponde, ſi potes, quam ei (Adamo, ſcilicet,) arborem, cuius arboris fructum inuidere potuit, qui nec hanc quidem virgam electam, & fructum ſublimem negauit?* Quis putet, in ligno vetito tranſgreſſionis pœnam poſitam Mariæ, quæ longè pretioſius lignum celebratur? Quis putet, cateruatim cum aliis præceptum in illo ligno ſubiiſſe, violatique culpam incurriſſe, quæ electa meliori fructu producendo? Non de inuidia, vt voluit Dæmon, ſed ad reuerentiam, arbor ſcientiæ hominibus fuit interdicta. Verùm nec etiam ſic Mariæ interdicitur, quæ pariter cum Ieſu fructu ſuo, in illius remedium, tanquam ſupremum liberalitatis teſtamentum parabatur; non ibi illam ſerpens fefellit, quæ illius detegendis fallaciis emittenda.

Maria, lignũ vitæ.

Bernard.

1539. Conſonat his Petrus Damianus Serm. 3. de Natiuitate Virg. vbi poſt alia de Chriſto lilio Cant. 2. ſic de Maria ſcribit: *Lilium vocatur Chriſtus: lilium dici meretur Mater Chriſti, ſicut in eodem Cantico ſubinfertur: Sicut lilium inter ſpinas: ſic amica mea inter filias. Sicut lilium inter ſpinas: ſic Beatiſſima Virgo enituit inter ſpinas: quæ de ſpinoſa propagine Iudæorum nata, candeſcebat munditia virginea caſtitatis in corpore; flammeſcebat autem ardore geminæ charitatis in mente: flagrabat autem odore boni operis, tendebat ad ſublimia intentione continua cordis.* Sic paſſim in eandem rem alij Patres. Quòd ſi, Maria aliquando originis ſpinis pungeretur; non tam decenter lilium, inſtar Chriſti, quam inter filias ſpina diceretur; nec tam ab iſtis alia, quam eadem inter iſtas veniret reputanda. Quod tamen minùs illi videtur conuenire, quæ totam Chriſti virtute in dicitur æmulata. Aptè Ioannes Geometra ad illud Lucæ 1. num. 39. de Maria cognatam viſitante in Catena Græca Corder. *Oportebat enim non Dominum ſolum, ſed & eius Matrem mores ſuos in omnibus præmia referre, atque hoc ipſo primarium obtinere, quod ſe vndarium vbique quæreret: quin & omnibus, vti & ipſe, exemplo eſſe modeſtia, ac ſubmiſſionis.* Vt per omnia Filium exprimens, omnibus præponenda, non aliquibus conferenda cognoſcatur. Hic eſt Geometra ille, qui ad noſtrum vſque ſæculum latens, iam eximius Theologus, & grauiſſimus Author celebratur, vt notat in ſuo Prologo Corderius, & ex grauiſſimis eiuſdem ſcriptis, quæ è Græco vertit, conſtat manifeſtè. Ideò mirabilior: quia è priſcis, Mariam ab originali culpa immunem decantauit, cuius teſtimonia iam ſuprà adduxi. Pergo.

Maria quale lilium.

Damian.

Maria humilitatis exemplar.

Geometra.

1540. Expendit Seuerus in Catena Græca Ioannis, (quam etiam Latinitate donauit noſter Corderius) illa verba Mariæ ad nuptiarum miniſtros: *Quodcunque dixerit vobis, facite*, cap. 2. num. 6. omnia, quæcunque ibi facienda forent, præuouiſſe Deiparam: & cauſam ſubdit: *Res autem huius futura præcognitio, tam Ieſu, quàm Matri communis erat: illi quidem vt Deo; huic verò tanquàm inſpiratæ diuinitus Prophetiſſæ.* Quaſi etiam illa, quæ Chriſto Deo, natura conueniunt, ſuo modo Matri per gratiam communicarentur; ne Mater in hoc à Filio aliena putaretur. Deinique locum illum Iſaiæ 2. num. 2. *Et erit in nouiſſimis diebus præparatus mons Domini in vertice montium*, &c. quem tot Patres de Chriſto explicarunt, non pauci ad Mariam tranſtulerunt. Damaſcenus ſono 2.

Maria ſcientiæ.

Seuerus.

Maria mons excelſus.

Ex ſuperexaltatus
Damaſc. *Mons diuinus, in domo diuini,*
Supra virtutes vniuerſas
Aperteſſimè, ô Deipara.

Qui tamen locus adhuc fuſiùſculè ex D. Gregorio Magno diſcutiendus.

1541. Ergo Sanctus Doctor homil. 13. in Ezechielem explicans propheticum illud: *Demiſit me ſuper montem excelſum nimis* cap. 40. n. 2. Chriſtóque accommodans, ſic habet: *Fuerunt in eodem populo ſancto viri, qui montes iure vocarentur: quia per vitæ meritum ad cœleſtia propinquauerunt: ſed incarnatus Vnigenitus iſtis montibus æqualis non fuit: quia naturam, vitam, & merita omnium, ex ſua Diuinitate tranſcendit: vnde & rectè*
Greg. Mag. *mons ſuper verticem montium dicitur Iſaiæ 2. quia excelſus ex Diuinitate ſua inuentus eſt, etiam ſuper cacumina Sanctorum: vt hi, qui multum in Deo profecerant, eius veſtigia ſequi vix potuiſſent ex vertice cogitationis.* En tibi Chriſtus ibi figit veſtigia, ibi radices mittit, quò cæteri improbè cacumina poſſint erigere: ſic Maria (vt ex communi Eccleſiæ ſenſu habet Sapiens) in electis Dei mittit radices, ibi figit veſtigia: quia infima eius gratia; quam in Conceptione acquiſiuit, ſupremam omnium gratiam excedit: nimirum, vt inſtar Filij, mons baſim ſuam, ſuper verticem montium collocaret. Sed præſtat audire eundem
Maria excellentia ſuper cæteros iuſtis. Gregorium initio Commentarij lib. 1. cap. 1. Reg. vbi de monte Ephraïm, vnde Helcana, id eſt, de Maria, vnde Chriſtus ortus, ita: *Poteſt autem huius montis nomine, Beatiſſima ſemper Virgo Maria Dei Genitrix deſignari. Mons quippe fuit, quæ omnem electæ creaturæ altitudinem, electionis ſuæ altitudine tranſcendit. An non mons ſublimis Maria, quæ, vt ad Conceptionem æterni Verbi pertingeret, meritorum verticem ſupra omnes Angelorum choros, vſque ad ſolium Deitatis erexit? Huius enim montis præcellentiſſimam dignitatem Iſaïas vaticinans ait: Erit in nouiſſimis, &c. Mons quippe in vertice montium fuit, quia altitudo Mariæ ſupra omnes Sanctos refulſit.* An electio tanta decenter à culpa origi[n]is i[n]choaret? Certè qui montem floridum aſcendit conſpiciendum, à radicibus vt plurimùm ſolet eius altitudinem, & amœnitatem contemplari. A baſi vertex coniectatur, & ab ingreſſu interiora cognoſcuntur. Pulchra profectò baſis, illa peccaminoſa, vnde Marianus mons ſuper verticem montium incipit collocari. Pulcher ingreſſus, vnde ſubſequentes vitores deprehendas.

1542. In Sarephtam fameſcens, & penè deficiens mittitur Elias paſcendus à vidua: & ecce appa-
3. Reg. 17. ret illa paupercula, ligna colligens 3. Reg. 17. num. 10. de quo argutè Chryſoſtomus tomo 6.
Finis à principio coniectatur. homil. de Petro, & Elia, ita: *Quid igitur adhuc ingrederis, Elia? Cur verò accurris ad viduam? Vidiſti paupertatis veſtibulum, ne interroges, quanta ſit eius tenuitas: nihil quæras de his, quæ intra*
Chryſoſt. *domum ſunt, cùm paupertatis ingreſſum iam videris. Quid eſt, quòd in eius domum introire velis? Vides ligna colligentem, & ab ea nutriri poſtulas? Sed habebat ille quaſi pignus quoddam, Domini ſermonem.* Quia, ſi non haberet hoc pignus, viſo miſero veſtibulo, prudenter nihil intus boni eſſe coniectaret. Fameſcebat deficiens Orbis, ſuſpirabat Mariam nutriendus: ſi exhibita oſtenderet miſerrimum conceptionis veſtibulum, & montoſæ ſuæ magnitudinis radices aridas; quis prudenter cætera feliciora coniectaret? Non ergo is mons Maria: ſed ſublimiori monti Filio, eiſdem propè Oraculis comparata.

VIII.

Secundus obex pariter amotus.

SATISFECIMVS vtcunque ex myſterij decentia, obiectioni primæ, quæ 1543.
ex Scriptura, Conceptioni expreſsè non fauente, depromebatur. Depromitur iam ſecunda. Nullus priſcorum Patrum immunem Mariæ Conceptionem tuetur: innumeri apertè condemnant: vnde ergo, niſi temerè, propugnetur? Horribilis viſa olim hæc obiectio, iam omninò corruit, fugatis vmbris, phantaſmatis euaneſcentibus. Excuſſa re diligenter, vix iam ſuperſunt tres Patres, qui expreſsè Mariam damnent: cæteri, aut ſibimetipſis opponuntur, aut facillimè explicantur: è contra verò pro Maria illorum adhuc acies ſtructior. Non profero: quia iam diligentiùs ab aliis eruditioribus longè, Virginis propugnatoribus, res peracta: & paucos alios, qui expreſsè myſterium tuentur, ſuo loco collocaui. Hîc ergo duo faxo. Primò, teſtimonia nonnulla Patrum, (quæ ferè omnia, nondum fortaſſe alicubi adducta videris,) ſic facta congeram, vt facilè pius animus Mariæ innocentiam probare conuincatur. Secundò, totidem eiuſdem generis adducam, quæ tantam Mariæ gratiam oſtendunt: vt vix cum illa originalis culpa ſtare poſſe videatur. Scio in vtroque genere longè robuſtiora alia reperiri: nolui tamen tranſcribere, quæ facilè è Theſauro catholico Iodoci, & aliis recentioribus cognoſci poterunt.

Voco in primis D. Georgium Epiſc. Nicomed. Orat. de Præſent. Virg. (habetur apud Metaphraſtem, & Lipomanum,) qui ibi templum *Maria, hortus concluſus,*
ſuſcepturum Deiparam, ſic alloquitur: *Hanc* *fons ſignatus.*
introduc, tanquam ſponſam, cuius pulchritudo eſt incomparabilis, & gloria ineffabilis: cuius lux ocu- Georg. Nic.
lorum Solis ſuperans radios. Hortum concluſum, quem peccati cogitationes non poſſunt intrare, &c. Fontem reuerà ſignatum ex quo manant flumina puriſſima, & irrigant Orbem terræ: in quo limus, qui conturbabat, non ſunt deprehenſæ reliquiæ: ex quo procedens fluuius gratiarum circuit vniuerſam, quæ ſub Sole eſt, regionem. Quæro, candide Lector, quis eſt limus iſte fontem conturbans, cuius nec etiam reliquiæ in Maria deprehenduntur? Certè, quidquid te torqueas, niſi originem immaculatam intelligas, locum contorquebis: terrena enim, ſiue limoſa origo, gratiarum origini opponitur apud Patres: & reliquiæ, aut reſpectu actualis culpæ Adami, vocatur originalis culpa in nos deducta; aut eiuſmet culpæ effectus infauſtiſſimi pullulantes.

D. Ioannes Damaſcenus Orat. 1. de Natiuit. 1544.
Mariæ: *O filiola ſanctiſſima Ioachimi, & Annæ,*
quæ latuiſti principatus, & poteſtates, & ignea Ma- Damaſc.
ligni tela extinxiſti, quæ in thalamo Spiritus verſata es, & irreprehenſibilis ſeruata in Dei Sponſam. *Maria abſcondita.*
Fideliſſimè, vt vides, verto: [illegible]

[illegible]

ῥοθὴν ἄμωμον. Quid eſt autem latere Tartareas poteſtates, quàm ab illis ita abſcondi, vt omninò ſine macula, & irreprehenſibilis conciperetur? Ibidem poſt multa ſic habet, de quo ne dubites, ſubdo priùs Græca: ὢ θεῖον ἔμψυχον ἄγαλμα, ἐφ' ᾧ ὁ δημιουργὸς εὐφράνθη Θεός! νοῦν μὲν ἔχων, (vbi meritò, νοῦν ἔχον, corrigit Billius,) θεοκυβέρνητον, καὶ μόνῳ Θεῷ προσανέχοντα, ἐπιθυμίαν ἅπασαν τεταμένην πρὸς τὸ μόνον ἐφετὸν, καὶ ἐξέραστον· τὸν θυμὸν κατὰ μόνης τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ ταύτην κυήσαντος. Ζωὴν τῆς φύσεως κρείττονα ἕξεις, οὐ σεαυτῇ, (οὐ γὰρ σεαυτῆς ἕνεκα γεγένησαι,) ὅθεν ἕξεις Θεῷ, δι' ὃν, εἰς τὸν βίον ἐλήλυθας· ὅπως τῇ παγκοσμίῳ ἐξυπηρετήσῃς σωτηρίᾳ· ὅπως ἡ ἀρχαία βουλὴ τοῦ Θεοῦ, τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως, καὶ τῆς ἡμῶν θεώσεως διὰ σοῦ πληρωθῇ. Parco elegantiæ, vt ſeruiam myſterio vertens planiſſimè: *O diuinum, & animatum ſimulacrum, in quo Deus artifex deprehenditur? Simulacrum mentem diuinitùs habens gubernatam, ac ſolummodò Deo attendentem, affectúmque omnem concupiſcibilem diſpoſitum in id, quod ſolum appeti, & amari debet: affectum vero iraſcibilem, aduerſus culpam tantummodò, culpæq; parentem. Vitam naturâ præſtantiorem habebis, non tibi ipſi, (neque enim tui ipſius causâ genita es,) vnde illam habebis Deo, cuius ergo in vitam prodiſti: vt, ſcilicet, vniuerſali omnium ſaluti miniſtrares; vtq; vetus Dei conſilium, de Verbi Incarnatione, déque noſtra deificatione per te impleretur.* Quomodo clariùs originalis iuſtitia, in qua Virgo concepta, poterat proponi? non tam parentes, quàm Deus ſingulariſſimo modo, Mariæ author agnoſcitur, vt non tam à natura, quàm à gratia, producta videatur. Tantùm abeſt, vt ibi adeſſe culpa, vt etiam abeſſe penitùs fomes deſcribatur: quid enim, concupiſcentia, & ira ſic ordinatæ dicantur: niſi vt ſub aureo fræno originalis iuſtitiæ cohibitas intelligas? Quibus enim aliis verbis originalem protoparentum iuſtitiam Patres explicarunt? Vnde clariùs, (quod fusè in Opere diſcutio,) Maria non futura, niſi vt eſſet Mater, poterat cognoſci, quàm ex verbis, quæ ſubdit Sanctus Doctor, quibus non ſui ipſius cauſa genitam dicit? Si ergo Maria præuiſo Adami peccato, naturæ accepit futuritionem, ídque in eiuſdem remedium; cur ad peccati legem ſubeundam, violenter retrotrahatur? Pergo. Idem Damaſcenus in Cant. eccleſ. Sol. *Pete à Filio tuo, & Deo meo, dari mihi remiſſionem eorum, quæ feci malorum, ſola ſancta, ſola benedicta.* Hæc ſanctitatis, & benedictionis ſingularitas, inter omnes filios Adam: quid aliud quàm originalis culpæ ſingularem immunitatem adſignificet? Idem ſono 1. ſæpè citato:

Damaſc.

A Deo potiùs, quàm à parentibus orta.

Damaſc.

Audite admiranda,
O cæli; auſculta, terra:
Quia filia terreni Adam,
Mandatum tranſgreſſi,
Filia Dei fuit:
Et Creatorem ſuum in vtero tulit,
Vt ſaluos nos faceret, & reformaret, &c.
O Sanctorum Sancta,
Dei Genitrix intacta.

Et quid magnum, vt Maria per regenerantem gratiam ſit Dei Filia; cùm iuſti omnes talem filiationem ſortiantur? Aliquid ergo ſingulare exprimitur: nimirum, vt verè Adami filia quoad carnem, nihil de Adami culpa contraxiſſet, vt per excellentiam vnicè Dei filia vocaretur, inter captiuos libera habenda. Ideò iterum idem ſono 2.

Maria interceſſio valida.

Te inuocamus vniuerſi
Genuinam Dei Genitricem:
Seruos irritantes Deum, liberate:
Nam tu ſola liberè
Natum adire potes.

Damaſc.

Sola liberè Natum aggreditur: quia ſola inter captiuos libera perſtitit.

D. Andreas Cretenſis Orat. in Annunc. Virg. 1545.
apud Metaphraſt. & inde apud Lipoman. & Surium, ita ad Angelum: *Vade ad Nazareth? Quid ita? Vt Deo gratiſſimum virginitatis decus, tanquam ſuauiſſimam roſam, è ſpinoſa regione decerpat Omnipotens.* Deinde Angelus ad Virginem: *Gaude, terra ſancta virginea, ex qua nouus Adam formatur, qui veterem Adam ſeruet. Gaude, fermentum ſanctum, ac Deo gratum, ex quo totius humani generis maſſa fermentatur, & in vnius corporis Christi panem euadit.* Vnde hic terræ ſanctæ comparatio deducta, niſi ab illa terra, ex qua nondum maledicta primus Adam formatur? Sed, quod clarius eſt, cur fermentum ſanctum Maria, maſſæ noſtræ fermentandæ, ſi communem totius maſſæ habebat corruptelam? Euangelicum ergo fermentũ, quod in farinæ ſatis tribus miſcuit mulier, de Verbo carni Marianæ vnito explicant Patres, vt noſti: hic autem illa ipſa caro fermentum appellatur: quaſi id, quod carni Marianæ eſt Verbum, ſit cæteris omnibus caro Mariana: qu[illegible] quanta exprimatur puritas, tute ponderaueris.

Maria roſa, & terra benedicta, & fermentum purum.

Andr. Cret.

D. Germanus Conſtantin. in encomio ad ado- 1546.
rationem venerandæ Zonæ Deiparæ, (habetur ex Metaphraſte apud Lipomanum:) *Glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei: nobis diuinus Dauid cecinit in ſpiritu, reuerà ciuitatẽ, de qua glorioſa dicta ſunt; apertiſſimè vocans ciuitatem magni Regis. Quænam ea eſt? Exiſtimo, eã manifeſtiſſimè, & ſine vlla cõtradictione illã, quæ verè eſt electa, & omnibus ſuperior, non domorum excellentia, & altitudine excitatarum ædificiorum, ſed diuinarum, & ſublimium virtutum magnitudine, & puritate omnibus excellentem, Mariam, nulli penitùs culpæ affinem, & caſtiſſimam Deiparam.* Et paulò pòſt: *Quid dixerit quiſpiam de glorioſiſſima, & laudatiſſima Virgine, quæ eſt omni ex parte intemerata, & nulli culpæ obnoxia?* Et iterum ibi, renouandos fideles adhortans: *Illa enim delectatur Virgo ab omni penitùs macula aliena.* Hæc, niſi ſint clariſſima, pro myſtèrio noſtro, Germani teſtimonia, ingenuiſſimè fateor, excutio. Certè, non aliter loquimur hodie, qui rem ex profeſſo tractamus: ſed, cùm Mariam ex omni parte penitùs mundam, & immaculatam prædicamus; eiuſdem Conceptionem præſeruatam celebrare intelligimur.

Maria nulli culpæ affinis.

German.

Euthymius Oratione eiuſdem argumenti apud 1547.
eoſdẽ, ſic ad Deiparam: *O caſtiſſimã, & nulli culpæ affinem, quam extimeſcunt intelligentes omnes Hierarchiæ.* Et poſt multa: *Propriè verè, quæ eſt Deipara, quæ eſt alter altior, & ſuperior quauis re creata, tam quæ ſub aſpectum cadit, quàm quæ non cadit. Quæ eſt pura, impolluta, intacta Patris, (qui nec videri, nec cõprehendi poteſt,) ab omni reprehenſione aliena, & pulcherrima Sponſa.* Nota *reprehenſionem* apud Græcos pro defectu, & macula, vt pueri norunt: pergo. Idẽ ib. *Hodie templũ dedicatur lauda-*

Idem.

Euthym.

tiſſimum ab omni labe aliena puella. Audis, nulli culpæ affinem, & ab omni labe alienam? Cur ergo originali culpæ non ſolùm affinem, ſed etiam congenitam ab Euthymio ſupponi exiſtimemus?

Maria Regina.
Athanaſ.

D. Athanaſius Serm. de Annunciat. Deip. *Dicimus igitur iterum, atque iterum, & ſemper, & vndequaque beatiſſimam. Sicuti ergo, cùm ad ipſum reſpicimus Regem, Dominum, & Deum appellamus: ita quoque, cùm ad tam oculos reiicimus, Reginam, Dominam, & Deiparam eſſe animaduertimus.* Nota mihi illud: *Semper, & vndequaque: ſemper* enim, id eſt, in quocunque inſtanti: *& vndequaque*, tam in origine, quàm in actibus, Maria beatiſſima eſt, ſiue feliciſſima: nunquam, vel alicunde veram miſeriam, quæ in ſola culpa reperitur, experta. Si enim ſanctum Doctorem ad beatitudinem cæleſtis patriæ detorqueas: neſcio, quomodo id aptè poſſit explicari.

1548. D. Baſilius Seleucus Orat. de Annunc. Virg. vbi de Angelo conſolatoria oratione dubitationi illius obuiam iuit: ait autem: *Ne timeas, Maria: timor enim eorum eſt, qui offenderunt.* An originali culpa non verè inimici ſumus? non verè Deus offenditur? non verus timor obrepit? Nullibi ergo voluit Seleucus lapſam Mariam.

Baſil.Sel.

1549. Ad calcem breuis huius catalogi aduerto, dici quandoque apud Patres diuerſis in locis liberatam in vtero, & ab omni labe purgatam Deiparam. Vnde ab his condemnatam volunt contrarij, cùm purgatio labem ſupponat: contra quos in Opere fuſiùs diſputo. Hic ſolummodò aduerto, inualidum eſſe argumentum oſtendendis Patribus Mariæ oppoſitis, quòd illam à labe purgatam, & liberatam vocent. Ratio aperta eſt: quia illi etiam, qui myſterium noſtrum apertiſſimè defenſarunt, hoc termino vſi ſunt, quin aliquo modo veritatem inde læſam exiſtimarent. Do par Patrum; Latinum alterum, alterum Græcum. Nemo neſcit, quàm ſedulus piæ opinionis propugnator fuerit D. Laurentius Iuſtinianus: quam expreſsè tuetur lib. de caſto connub. cap. 7. vt omnes notant. Adde lib. de grad. perf. cap. 1. vbi plenè, & theologicè agit de culpa originis: & ſubdit: *Ab hac quippe originali delicto nullus excipitur, præter illam, quæ genuit mundi Saluatorem: vnde gemens Propheta aiebat: Ecce in iniquitatibus conceptus ſum.* Et iterum in lib. de Faſciculo amoris, cap. 7. poſt multa de originis peccato, & Dæmonis tributo, ita: *Quotquot enim ex ipſa nati ſunt propagine (exceptis duntaxat Mediatore Dei, & hominum, homine Chriſto Ieſu, & ipſius Matre) ſub hac peccati lege ſunt conditi.* Et tamen hic ipſe tam expreſſus immaculatæ Conceptionis defenſor Serm. de Natiuit. Mat. ita habet: *Quæ enim ſanctificata in vtero, & ab omni culpa originalis fuerat liberata contagio: gratiæ plenitudinem, quam mente perceperat, protendebat exteriùs. Illam profectè adhuc in Matris vtero decubantem adamauit Verbum, ſibique in Genitricem elegit, vtpote ſuperabundanti iam benedictione præuentam, iámque Sancti Spiritus magiſterio deputatam.* Quis ex his verbis, ſi ſola apud illum legerentur, non iuraret, Iuſtinianum non tam Conceptioni eccleſiaſticæ, quàm Thomiſticæ illi ſanctificationi fauere? Et tamen, quid ipſe hic velit, patet ex prædictis.

Purgatio, apud ſacros Scriptores, quid ſonet.
Laur.Iuſt.

Ioannes Geometra inſignis ille Theologus, 1550.
de quo ſuprà, ſic habet hymno 3. poſt multa de Maria: *Ἡμαρτίας κακίας οὐδὲν ἀφελκομένη.* id eſt, *Antiquæ iniquitatis nihil contrahens.* Et ſæpè alibi rem clariùs demonſtrat, vt ſuprà adductis teſtimoniis vidiſti. Audi tamen, quid ipſe ſcribat in Cat. Græca Corder. ad illud Luc. 1. de Maria: *Spiritus Sanctus ſuperueniet in te.* vbi ita: *Superueniet, qui præparet Filio introitum: & præinhabitet, & præpurget ipſi thalamum: vel potius exornet, tametſi præpurum, & præornatum.* Putaretur ex his verbis, non ſolùm dum concepta, ſed iam penè conceptura, Maria contagio aliquo fœdata, cuius purgatione indigebat: & tamen quàm aliter ſentiat Geometra, vidiſti. Quid ita? Quia liberari, & præpurgari, non tam captiuitatem, quàm nouum importat puritatis additamentum. Cùm igitur apud alios Patres Mariam liberatam ab originali culpa legimus, & purgatam; immeritò ob id ſolùm ab eiſdem condemnatam exiſtimamus, cùm longè decentiori ſenſu valeant explicari.

Geomet.

IX.

Qualis, & quanta Mariæ gratia.

VENIO ad ſecundum membrum gratiæ 1551.
Marianæ, prætermiſſis, quæ in immenſum plura, & pulchriora alij dederunt; quæque alia per totum Opus digeſſimus. Origen. hom. 6. in Luc. de Annunciatione Virgini facta: *Id enim, quod ait: Aue, gratia plena, κεχαριτωμένη, vbi in Scripturis alibi legerim, non recordor: ſed neque ad virum iſtiuſmodi ſermo eſt: Salue, gratia plena. Soli Mariæ hæc ſalutatio ſeruabatur: ſi enim ſciſſet Maria, & ad alium quempiam ſimilem factum eſſe ſermonem, (habebat quippe legis ſcientiam, & erat ſancta, & Prophetarum vaticinia, quotidiana meditatione cognouerat;) nunquam quaſi peregrina eam ſalutatio terruiſſet.* Nec ſolùm in Scriptura non reperitur hoc verbum, priuſquam Mariæ diceretur: ſed, vt alibi noto, nullibi apud Authores profanos in vſu eſt, aut agnoſcitur; ſed fictum ab inſpirato diuinitùs Luca eſt, vt rariſſimam Mariæ gratiam, & noui cuiuſdam generis declararet. Sicut Paul. Epheſ. 1. n. 6. idem verbū, ſed in actiua vſurpauit, vt abundantiam gratiarum, quæ nobis in Chriſto allata eſt, ſignificaret: vbi enim nos legimus: *In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificauit nos, in dilecto Filio ſuo.* Græca habent. *Ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς, ἐν τῷ ἠγαπημένῳ.* Longè tamen alia noſtra, & Mariana repletio: vnde Maria ſingulariter à Deo per Angelum ſic ſalutatur: nos verò ſancta quadam hyperboli, eandem illam plenitudinem omnes dicimur obtinuiſſe.

Maria gratia.
Orig.
Epheſ. 1.

Hinc D. Hildephonſus Serm. 1. de Aſſumpt. 1552.
Non diſcurris, quia humilis: nam, quantùm manſuetus eſt quiſque, qui iuſſis obtemperat diuinis; tantùm immitis, qui aut non credit, aut differt obedire, quod audit. Iam humiliat ſe B. Virgo

Huius gratiæ plenitudo.
Hildeph.

in cunctis, vt totum ſuſcipiat in ſe gratiam largitoris: quia, quod per partes aliis datum eſt, tota ſimul, venit in ea gratia plenitudo. In gratiam ergo Marianæ gratiæ ſic exuberantis nouum illud verbum cuditur, quod piè poſtea fidelibus, ſed limitatiùs à Paulo communicatur. Vnde benè Origenes non alibi poſitum intinuat in Scriptura, (quis autem credat non recordatum fuiſſe loci Pauli?) quia nullibi, ad tàm miram ſalutationem vſurpatur: quia nullibi ea gratiæ plenitudo. Idem Sanctus Serm. 6. eiuſdem Feſti: *Hæc Virgo ſancta candidata erat virtutibus, & dealbata Spiritus Sancti muneribus, columba lacteam ſeruans ſimplicitatem, & virginitatis immaculatum candorem: atque ideò ſola digna fuit, per quam, & ex qua Dei Filius ad reconciliationem humani generis veniens carnem aſſumeret: vnde & ei ſoli angelica illa ſalutatio conueniens fuit: Aue, Maria, gratia plena. Ceteris enim electis ex parte gratia datur: huic verò Virgini, tota ſe infudit plenitudo gratia.* Sed Hildephonſus, vt noſti, longè apertiùs alibi propugnat Conceptionem.

Hildeph.

1553. D. Andreas Cretenſ. orat. citata de Annunc. poſt multa: *Quapropter, ne metuas: inueniſti enim gratiam apud Deum. Gratiam, qualem non eſt quiſquam nactus ab æterno, ſicut tu. Quæ etenim talis ſit gratia Dei, quæ fontem mereatur? Nacta eſt itaque gratiam apud Deum. Et ecce concipies in vtero, & paries Filium,* &c. Nulla itaque gratia data Angelis, nulla data integris adhuc protoparentibus, cum Mariana gratia poteſt comparari: quæ ſola de congruo promeruit diuinam maternitatem. Tot ergo fluenta gratiæ fuerunt in Maria: vt quodammodo, ſi fas eſt dicere, ipſis iam exhauſtis fluentis, ipſum gratiarum fontem Chriſtum, qui ſolummodo ſupererat, ad ſe traheret. Summum fauorem, ſola tanta diſpoſitio potuit promereri. Et dices Angelos, & protoparentes in innocentia creatos; Deiparam verò fœdatam originaliter? In hoc Cretenſis ſenſu plures Patrum, verba, & ſalutationem Angeli vſurparunt. Euſebius Gallicanus, ſiue D. Eucherius Lugdunenſis ibi: *Sed, quis vnquam tantam gratiam habuit, quantam Virgo Maria? Aliis enim ad menſuram gratia dentur: hæc autem gratia plena dicitur. Conſidera modò, quantæ ante eum, quantæ poſteà mulieres, & Virgines fuerunt. Hæc tamen ſola Mater Domini fieri meruit. Magna enim, & ineffabilis gratia eſt, vt vna ex tantis millibus eligatur. Quæ, cum gratia plena ſit, priuſquàm concipiat; poſt conceptionem, quanta Dei abundantis gratia, quis cogitare poteſt? Hæc autem ſola inter omnes mulieres benedicitur, quæ adhuc ſub antiqua præuaricationis maledictione tenebantur.* Nonne hinc claret, etiam quoad innocentiam, Marianam gratiam protoparentum gratiæ anteponendam?

Maria ſonſa gratia inuenit.

Andr. Cret.

1554 Guerricus Abbas Serm. 1. eiuſdem Feſti, poſtquàm fusè de eboreo illo throno Salomonis; *Sicut Salomon in omnibus theſauris ſuis, & opibus tantis nihil habuit tam pretioſum, quod ad opus illud, magnificum thronum illum gloria ſua indicaret ebori præferendum: ſic Maria ſingulariter præ omnibus electis Angelorum, & hominum, inuenit gratiam apud Deum, vt, videlicet, Dei conciperet, & pareret Filium: atque ex ebore corporis eius ſibi eburnum ſibi virtus Altiſſimi, ſine manibus exſculderet glorioſum.* At, quis negaret, nitidius, purius, & pretioſius fore ebur carnis noſtræ, ſi ab originali labe, à næuo fœdo exiſteret alienum? Cur ergo diuinus noſter Salomon, pretioſius hoc ebur non eligeret, vt ab hac prænia gratia Maria decontion veniret ad gratiam illam ſingularem Maternitatis, Angelis, hominibuſque cæteris negatam, promerendam? Benè Petrus Damianus Serm. in idem: *Archangelus ait: Aue, gratia plena, Dominus tecum: quia à Deo electam, & prælectam, totam eam rapturus erat ſibi Spiritus Sanctus, & cæleſtibus inſigniturus ornamentis. Iam conſecranda erat in lectum voluptatis, de quo fons ille debebat aſcendere, qui vniuerſam terræ ſuperficiem irrigaret.* Dum audis prælectam; clarè, puto, intelligis præornatam: quid niſi Paradiſum audis verè innocentem, à quo condignè fons gratiarum Chriſtus promanaret? Denique Titus Boſtrenſis in expoſit. Euang. Luc. 1. de viſitante Deipara cognatam: *Elizabeth autem, propter infantem, quem intra viſcera geſtabat, Spiritu afflata, eiuſmodi verba prophetica detonuit: Benedicta tu in mulieribus. Nulla enim mulier tantam vnquam conſecuta eſt gratiam, neque conſequetur vnquam, quantam Mater Domini.* Atqui decebat, vt non ſolùm non tantam gratiam, ſed nec etiam meliorem, (qualis in ratione innocentiæ eſt originalis;) conſequeretur Eua, quàm Mater Domini, vt omnibus, in omnibus præpoſita diceretur,

Maria thronus, & paradiſus Dei.

T. è Boſtr.

Et quidem, ni fallor, hoc etiam eſt, cur Maria antonomaſticè benedicta appellatur: quia ea fuit illius gratia, vt nullibi protoparentum maledictionem participaret. Hinc benè D. Damaſcenus ſono 2. ſæpè citato; 1555.

Maria antonomaſticè benedicta.

Tu certò ſuperbenedicta es,
Virgo Dei Genitrix.
Qui enim ex te incarnatus eſt,
Infernum captiuum duxit,
Quin Adamum reuocauit,
Damnationem peremit.

Damaſ.

Neque enim ſimpliciter benedicta, *& ſuperbenedicta* ea futura erat, per quam reuocandus Adamus, & maledictionis damnatio, filio edito, perimenda. Tu tamen ſuperbenedictam, Adami maledictionibus immergis? Facit huc Beda hom. in Feſto Viſit, vbi ita: *Non ſolùm benedicta inter mulieres; ſed inter mulieres benedictas, maiori benedictione ſpecialiter inſignis.* Longiſſimè à benedictionibus Mariæ, Eua, etiam dum benedicta, abfuit: & credas, eandem in originis ſaltem benedictione longiſſimè Mariæ præcellentem? Imò & Mariam tunc verè maledictam: Non id noluit D. Andreas Cretenſ. Orat. citata, vbi ita: *Sola verò tu benedicta es, quam, montem magnum, Vir ille deſiderabilis Daniel vidit: ac montem obumbrantem Habacuc ille admirabilis. Montem præterea Dei, & montem pinguem: montem quoque iucundum: montem, inquam, quem Deo inhabitare placuit: quod propater tuus, & Rex diuino afflatus Spiritu cecinit.* Sed penè fruſtrà, & penitùs liberè, ſola verè benedicta diceretur, quæ cum aliis veriſſimè exoritur maledicta. Neque enim verè eſſet mons magnus, mõs pinguis, Dominico incolatui deſignatus, niſi etiã Angelicos mõtes ſuperaret: neque hos decẽter ſuperaſſe diceretur, ſi quid caligantis culpæ participaret. Fauſtus venit huc Damaſcen.

Beda

Maria qualis mons.

Andr. Cret.

Orat. 1. de Natiuit. Virg. *Exaltate, montes, hoc eſt, ratione prædita natura, quæ ad ſpiritualis contemplationis faſtigium aſſurgitis; ſiquidem chariſſimus Dei mons editur; mons, inquam, alte, qui collem omnem, ac montem, id eſt, Angelorum, & hominum ſublimitatem exſuperat. Mons Dei, mons pinguis; mons, in quo beneplacitū eſt Deo, habitare in eo: arx Sina ſanctior, quam non fumus, non caligo, non procella, non terrorem incutiens ignis contigit: ſed Spiritus Sancti irradians ſplendor.* Quæ enim alia in Deipara, fugata dicitur caligo, quis exclusus fumus, quis prohibitus ignis, niſi ad culpam myſticè recurras? Sic gratiarum mons iſte, ſoli Spiritui Sancto patet irradiandus.

1556. Nolo hinc abire, quin priùs Lectorem moneam, meritò iam caueri publicas contra Marianam Conceptionem diſputationes; ne illam, quæ ſic à principio, Patrum iudicio, tot gratiarum cumulis creditur benedicta; poſteà linguarum ſaltem maledictionibus videatur impetita. Peccauit Cham contra patrem, nec tam ille, quam eius filios benedicitur, Geneſ. 9. num. 25. Quid ita? Quia ſtatim poſt diluuium, antequàm puer Chanaan naſceretur; Cham cum fratribus, & patre ſuo, à Deo fuerat benedictus: ibidem num. 1. indecorûmque putanit Noë, linguæ maledictione illum ferire, etiam poſt culpam, quem priùs à Deo ſciebat benedictum: ne quid contrarium Deo loqui videretur. Gennadius ibi in Catena parua: *Verùm ipſe Cham expers eſt execrationis: quoniam Deus ſemel iam illi benedixerat: neque auſus eſt Noë maledicere, cui iam Deus benedixerat.* Didicit à Theodoreto, qui quæſt. 58. in Geneſ. ita: *Poſt ſedatum diluuium, omnes pariter benedictionis diuinæ participes facti ſunt. Temerarium igitur exiſtimauit Noë, maledictionem illi inferre, qui benedictionem diuinam conſecutus erat. Quamobrem eius filio maledictionem intulit.* Cauendum ergo nobis, ne fortè temerarij iudicemur, ne quam Patres ſic à Deo præuentam, & ſuperbenedictam vocant; ne quam Eccleſia ab origine iam celebrat benedictam nos adhuc inter diſputandum maledictionis iaculis impetere videamur. Sed redeo.

Diſputationes publicæ, cõtra Mariãcam prohibita.

Gſ ιel. 9.

Theodoret.

1557. D. Epiphanius Cyprius celebri Orat. de laudibus Mar. poſt multa: *Gabriel ait: Aue, gratia plena. Gratia ſancta Virginis eſt immenſa.* Nullis ergo terminis, nullis repagulis coërcetur Mariana gratia: quidni ergo ad eius vſque Conceptionem deriuetur? quidni in tanta immenſitate nulla vacuitas præſumatur? Hinc etiam D. Hildephonſus Serm. 3. de Aſſumpt. Virginis, explicans illud Cant. 3. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, &c.* ita poſt alia: *Benè in modum fumi virgula ex aromatibus: quia facta eſt tota in holocauſtum Dei: quia odoramenta virtutum ſpargebat de ſe vſque ad cælos, & non quibuſcunque; ſed vniuerſi pulueris pigmentarij. Vnde, Fratres, admiratio illa angelica, non de virginitate ſola, quæ fuit ſingularis in Maria; ſed de immenſitate gratiæ venit. Quia vniuerſæ virtutes in ea reſpergebant ex incendio diuini amoris, ſuauitatem odoris: ita vt in ea eſſet forma non ſolùm Virginum; verùm etiam omnium Eccleſiarum Dei;* id eſt, membra omnia Eccleſiæ in vna Maria dotium, prærogatiuarum, virtutúmque omnium, in ſingula diuiſarum, formam intuebantur: (quod vno verbo dixit D. Thomas Valent. dum Mariam *Microcoſmum* Eccleſiæ appellauit, de quo alibi.) Cur ergo protoparentes originalis iuſtitiæ ſuæ prærogatiuam, in Deipara non mirentur clariùs radiantem? Certè immenſitas illa gratiæ hoc poſtulabat.

Epiph. Cyp. Maria gratia immenſa.

Hildeph.

Thom. Va.

1558. Ita eſt. Maria, quoad gratiam, omni pura creatura excellentior apparuit. Hoc clamant ferè omnes Patres. Do vnum D. Damaſcenum ſo-no a: ſæpè citato:

Sublimior apparuiſti
Omni creatura, ô ſemper Virgo
Tam viſibili, quam mente.

Tam inuiſibili, ſcilicet, quàm illa, quæ minùs videtur, ſiue inuiſibili. Vnde ergo decentiùs Angelis ſublimior appareret, quàm ſi perfectiùs innocentiam participaret? Tantæ enim ſublimitati, cur aliquid defuiſſe præſumemus? Bene Bernardus homil. 2. ſuper, *Miſſus eſt.* poſtquàm fusè de Mariæ excellentiis: *Alioqui quomodo Angelus, in ſequentibus gratia plenam pronunciat; ſi quidpiam, vel parum boni, quod ex gratia non eſſet, habebat?* Non contendit Bernardus probare, (vide contextum,) quidquid in Maria bonum eſt, licèt magnum, licèt parum boni ſit, non à natura; ſed à gratia Dei eſſe: hoc enim quamuis certiſſimum; tamen extra rem erat, & præter ſcopum, vt ibidem videre potes. Id ergo contendere viſus, nihil in Virgine eſſe, quod gratia non eſſet: imò nihil parum boni; ſed totum magnum; quia gratia plena celebratur: in plenitudine enim gratiæ, non parum boni, ſed bonum plenum vndique reperitur. Hæc eſt, ni fallor, genuina mens Bernardi. Si ergo in Maria, etiam boni paruitas, indecens; quomodo mali magnitudo, id eſt, culpa originalis non indecentior?

In Maria nihil vacuum à gratia.

Damaſc.

Bernard.

1559. Sunt in hanc rem grauiſſima verba illa Petri Damiani Serm. 3. in Natiuitate Mariæ: *Et quid mirum, ſi hæc ineffabilis Virgo in ſuis laudibus modum humanæ vocis exſuperat, cùm & ipſam humani generis naturam, excellentium meritorum dignitate tranſcendat? Non denique excellentiſſimus ille Patriarcharum chorus, non prouidus* (lego, *prauidens*) *Prophetarum numerus, non Iudex Apoſtolorum Senatus, non Martyrum victor exercitus, non aliquis antiquorum, non quiſquam ſequentium Patrum, huic beatiſſimæ Virgini poterit comparari. Quid enim ſanctitatis, quid iuſtitiæ, quid religionis, quid perfectionis, ſingulari huic Virgini deeſſe potuit; quæ totius diuinæ gratiæ chariſmate plena fuit? Sic nanque, ab Angelo dum ſalutaretur, audiuit: Aue, gratia plena, Dominus tecum.* Hinc infero, in tanta plenitudine (ſub qua nihil illi deeſſe dicitur,) gratiam originalem non defuiſſe: neque primæuæ culpæ, quæ verè animam, & carnem quodammodo inficeret, locum vacuum fuiſſe vnquam relictum. Imò id videtur inferre idem Sanctus Doctor ſtatim: *Quid, rogo, vitiis in eius mente, vel corpore vendicare ſibi potuit locum, quæ ad inſtar cæli, plenitudini totius Diuinitatis meruit eſſe ſacrarium?*

Maria præſtantia ſuper omnes.

Damian.

1560. Hoc eſt, quod Auguſtinus (vel quiſquis ille eſt) Orat. citata ex tom. 9. ait: *Et quia de eius corpore, & anima loquendum eſt, quod ipſe præter naturalem vſum ſanctificauit, & gratiam contulit,*

Auguſt.

Eius gratia excedit omnem ſyrp.

non

non aliena nos dicere patimur. Nam benè præter naturalem, id eſt, conſuetum vſum, ſanctificata dicitur Maria; quæ non, inſtar Ioannis, & Ieremiæ, in vtero ſolùm; ſed etiam in ipſa Conceptione ſanctificatur: vt nihil ſordidum, nihil ruinoſum eſſet in Maria, quam incarnandum Verbum ſic erat intimè ingreſſurum. Pulchre Guerricus Abbas Serm. 1. de Aſſumpt. explicans, qualis hodie thronus Deo, ſit ipſa Virgo in cælis, ſic ſubiungit: *Fuiſti diuerſorium peregrinantis: eris palatium regnantis. Fuiſti tabernaculum pugnaturi in mundo: eris ſolium triumphantis in cælo. Fuiſti thalamus Sponſi incarnati: eris thronus Regis coronati. O Fili Dei, nihil tibi in tuo illo diſplicuit hoſpitio, quod tam libenter repetis, támque affluenter remuneras tua dignatio: nihil vtique in illo ſordidum offendiſti: quia nulla erat libido, ſed puriſſima caſtitas: nihil ruinoſum; quia nulla erat ſuperbia, ſed fundatiſſima humilitas: nihil obſcurum; quia excluſa erat infidelitas: nihil anguſtum; quia diffuſa erat charitas.* A ſuperbo, & rebellante patre contrahitur origo ſordida, & obſcura, & continuò ſuperbiens ac inflata: nihil enim magis à throno hoc Mariano debuerat abeſſe: certè enim quæuis culpa leuior actualis, longè minùs ab encomio Guerrici deuiaret.

Maria, palatiũ, & thronum Dei regnantis.

Guerric.

1561. D. Athanaſius Orat. de Annunc. Mar. ad finem: *Decet enim, te Matrem regeneratricem, dominam, & heram cognominari: eò quòd ex te prodiit Rex Dominus, ac Deus noſter: aſſiſtentem illi; nobis quidem terribili, tibi autem dulci, omnémque gratiam largienti. Quæ de cauſa factum eſt, vt gratia plena appellata ſis, vtpote, quæ omni gratia abundans, idque per ſuperuentum in te Spiritus Sancti.* Vbi Mariæ dicitur Deus dulcis, qui cæteris omnibus terribilis appellatur, ídque ob gratiam, de cuius plenitudine commendatur. Quod nunquam exactè poteris explicare, niſi originalem ad gratiam recurras. Nullus enim iuſtorum, Deum non habuit terribilem, & inimicum, ſaltem in origine: ideò ſoli Mariæ dulcis ſemper: quia ſola originis inimicitias non contraxit. Si enim res aliter explicetur; nec Deus iuſtis terribilis; nec ſoli Mariæ dulcis dici poteſt. Sed, quid plura? Quid mirum, ſi nequeamus explicare gratiam Marianam, cùm vix ipſa valeat? Ideò D. Auguſt. Serm. 35. de Sanctis, (ſi ille eſt) expendens illud Mariæ Luc. 1. *Quia fecit mihi magna, qui potens eſt.* ſic habet: *Quæ tibi magna fecit, Domina, quæ, glorioſa Virgo, vt dici beata merearis?* Et poſt pauca: *Sed hæc, quæ de te ipſa narraſti, neque tu, vt dignitas tua meretur, dicere potuiſti. Quas ergo tibi laudes fragilitas humani generis perſoluet, &c.* Magna itaque ſibi facta ait: ſed, quæ illa magna, nec etiam Marianis verbis potuit explicari. Quidni nos balbutiamus?

Maria vni ſit Deus dulcis dicatur.

Athanaſ.

Gratia ſua magnitudine, nec ipſa Mariæ valet explicare.

Auguſt.

X.

Obiectio tertia diſſoluitur.

1562. SEd totum pondus pro contraria ſententia, (quidquid negauerit vnus Caietanus,) indè ſumitur, quòd Apoſtolus, *omnes in Adamo* peccaſſe aſſeueret: vnde in omnibus Mariam includendam aſſeuerant. Neque fugies, ſi dixeris, Mariam ab vniuerſali hac lege debere excipi: nam Deipara verè à Filio redempta, neceſſariò priùs incurrit captiuitatem: redemptio autem præſeruatiua, quæ affertur, phantaſtica eſt, cum in primo inſtanti, non poſſit ſimul Maria dici obnoxia, & liberata. Contra hoc tamen in toto Opere fuſiſſimus diſputaui; oſtendique, tantùm abeſſe, vt verbis Pauli comprehendatur Maria, vt eiſdemmet veniat abſoluenda, non tam exceptione legis, quam vi conſequentiæ: eſt enim, vt alibi oſtendi, hæc legitima: Omnes peccarunt; ergo Maria non peccauit. Imò iis, qui arcani è cælo ſermonis notitiam habuerunt, identicæ, & ſynonymæ videntur hæ propoſitiones: Omnes peccarunt, &, Maria non peccauit. Oſtendi deinde, quam apud omnes, & profanos, & ſacros Scriptores redemptio præſeruatiua propria agnoſcatur: itemq; (ſi forte Maria in primo inſtanti debitum habebat) quam facilè obnoxietas, & libertas ſimul concilientur. In hoc autem loco breuius duo præſtabo, quæ nobis ſatis ſunt. Vnum, potuiſſe, & debuiſſe in communi hac lege de originali culpa, Mariæ dari diſpenſationem. Alterum, redemptionem præſeruatiuam, tanquam veram, imò & potiorem admittendam. De primo priùs: & in legibus aliis erga Mariam diſpenſatis immoremur.

Redemptio præſeruatiua, vera.

Lex prima indita eſt omni fœminæ, vt in dolore pariat corrupta Geneſ. 3. vnde & Maria annuncianti Angelo partum, & perpetuam ſuam, nec vllo modo corrumpendam opponit virginitatem Luc. 1. Quid ergo? Pulchrè idem Angelus ex ore D. Baſilij Seleucienſ. Orat. ſæpè citata Annunc. *Conceptio hæc non abſoluetur, viri ſobolem præſeminantis, operâ: ſed Spiritus Sancti illapſus, virtutiſque Altiſſimi adumbratio illam conficient. Quorſum tu igitur, naturæ legem aduerſus eum allegas, qui naturæ legem poſuit?* Pulchrè: qui naturæ, ob protoparentum culpam, legem poſuit, vt fœmina in dolore pareret, ſcilicet, quæ libidinosè cōceperat corrupta; idem in hac lege iam diſpenſat, nec tenetur legibus naturæ inditis, Author naturæ. Imò, vt id obiter dicam, vix in hoc caſu intercedit diſpenſatio, vbi tota legis ratio abfuerat: ideò lege doloroſi partus tenetur omnis fœmina; quia voluptuosè cōcipit; ſi verò Maria ſolito modo conciperet voluptuosè; & tamen ſine dolore pareret, diſpenſaretur. In noſtro verò caſu, potiùs immunis à lege, quàm diſpenſationem accipiens, prædicanda. Sic ergo in lege culpæ originalis, ſaltem diſpenſationem acceperit Maria; imò, quod alij mauolunt, & hinc infertur, immunitatem potiùs, quàm legis diſpenſationem ſortiatur: qui ſtante lege communi, talem ſe geſſit erga Mariam, vt alio modo conciperet, & pareret; potuit, ſtante alia lege, facere, vt diuerſo à nobis modo conciperetur, & pariretur. 1563.

Mariæ leges diſpenſantur.

Baſil. Sel.

Author legis, lege non tenetur.

Sunt in hanc rem pulchra verba illa Euſebij Gallicani, vel D. Eucherij Lugdun. Orat. de Annunciat. *Quid dicam de virga Aaron, quæ, cum ſicca eſſet, ſub vna nocte, & frondes, & flores, & fructus germinauit? Virga ſicca nuces dare potuit, & virgo parere non potuit? Vbique Deus operatur, quidquid vult, & in Matre tantummodo amiſit poteſtatem?* Sic in re noſtra ferè omnes impoſitas à Deo leges (de quo fusè alibi) 1564.

Deus erga Matrē, pluſquam erga cætera omnipotens.

Eucher.

videmus per miraculum ſaltem diſpenſatas: ſolummodo ergo in Matre amitteret poteſtatem, ne originis legem poſſet diſpenſare? Imò, quæ Virgo concipit, & parit incorrupta, Deo dante; pura concipi, & immaculata edi, potuit eiuſdem auſpiciis. Grauiter proinde Petrus Damian. Serm. 3. Annunc. *Egreditur, & cum nouitate: quia nunquam ſic natus eſt homo, ſicut ipſe naſcitur. Primus enim homo, primo de terra formatur: ſecundo, mulier ex eius latere fabricatur: tertiò, Cuia conſuetudinarie ordine naſcendi gignitur ab vtroque. Solus iſte de ſola Virgine naſcitur; & Virginis vterum nouo, & ſingulari partu Diuinitas humanata ſigillat. Vbi nunc Ariſtotelica ſubtilitatis facũda quidem, ſed infœcunda loquacitas? ſi peperit, cum viro concubuit. Velit, nolit, vertitur in habitum priuationes aſtringitur dialecticus terminus, omnium terminator: ad cuius imperium paret natura, deſueſcit conſuetudo.* Fruſtra contra Mariam innodantur argutiæ ſyllogiſticæ: ſi redempta, ergo non diſpenſata: & ſimiles. Soluet facilis, qui ſolutas à Deo leges nouerit intelligere: nulla natura non ſubiicitur Creatori: nulla conſuetudo vigentis diu præcepti, neſcit apud legiſlatorem, dum velit, deſueſcere.

In diuinis dialectica argutia deſiciunt.

Damian.

1565. Transcribenda iam ſunt plura ex Auguſtino; (vel illo alio priſco doctiſſimo,) tom. 9. hom. de Aſſumpt. Mariæ: *Conuenda, quæ etiam Eua dicta ſunt, ſi cunctis fœminis ſint generalia, etſi in aliquo excipiatur Maria. Scriptum quippe eſt: Mulieri quoque dixit Deus: Multiplicabo, &c.* Geneſ. 3. *Ærumnam Maria ſuſtinuit, cuius animam gladius paſſionis Christi pertranſiuit: ſed conceptus dolores non multiplicauit: nec ſub viri, id eſt, mariti poteſtate deguit, quæ integerrimis viſceribus de Spiritu Sancto Chriſtum ſuſcepit, & virginitatis integritate manente Virgo permanſit, &c. hoc enim potuit efficere de Matre; quia ſic Deus elegit naſci de homine. Maria ergo etſi communicat ærumnis Eua, non communicat parturiendo cum dolore: promeruit enim hoc ſingularis ſanctitas eius, & ſingularis gratia, quæ ſuſceptione ſingulariter æſtimata eſt digna. Non immeritò ergo excipitur à quibuſdam generalibus vera æſtimatione; quam tanta ſeruat gratia, & attollit dignitatis prærogatiua.* Hinc infert meritò Auguſtinus, potuiſſe etiam Mariam communis corruptionis in morte legem euitare. Et cur non inferas tu veriſſima tantæ dignitatis æſtimatione, tantæque electionis; inter hæc generalia euitata, generalem etiam originis vitiatæ legem euitaſſe?

Multiplex diſpenſatio erga Mariã.

Auguſt.

1566. Addit ergo meritò idem Sanctus Doctor: *Quantum enim Chriſti poteſtas poſſit, mundi oſtendit vniuerſitas: quantum gratia, Maria monſtrat integritas: quæ ſicut diuerſa eſt à natura; ita diuerſa eſt ab vſu. Quid ergo, ſi in tanta diuerſitate, eam dicimus humana mortis ſortem obiiſſe; nec tamen eius vinculis retineri, per quam Deus voluit carnis ſubſtantiam communicare; nunquid impium erit? Scimus enim, Ieſum omnia poſſe; qui de ſe ipſo ait: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. Si ergo voluit integram Matrem virginitatis ſeruare pudore, cur non velit incorruptam à putredinis ſeruare fœtore?* Quis autem neget fœdius, & indecentius, corrumpi Mariam per culpam, quàm ſi in ſacro partu virginitatem amitteret: aut in ſancta morte in puluerem verteretur? Quæ ergo in his obtinuit diſpenſationem, cur erga illud, ſimili priuilegio non gaudebit? Plura dixi ſuprà de decentia glorioſæ mortis Mariæ, & infra iterum pauca ſubiungam: nunc aliunde huc vnum, aut alterum afferamus exemplum.

Quantã poſſit Chriſti gratia in Maria, oſtenditur.

Auguſt.

In deſerto ad torrentem Carith a coruis alitur 1567.
Elias 3. Reg. 17. num. 6. de quo aptè dubitat Theodoret. ibi quæſt. 50. *Alimentum, quod afferebatur a coruis, quomodo comedebat, cùm eſſet ſanctus, vt ex lege vitam ageret?* Erat enim coruus, vt ex lege conſtat, immundus, cuius tactus, & vſus, neceſſariò allatum cibum profanaret. Sed reſpondet aptiſſimè: *Ipſe legiſlator ipſum ei afferebat per coruos: ipſe eum iuſſit degere in torrente expectantem promiſſum: corui enim ei afferebant manè panes; veſpere autem carnes. Per hæc autem nos docet legiſlator, quòd propter Iudæorum imbecillitatem eas leges tulerit, quas aliquando quidem iuſſit tranſgredi. Sabbatho enim ſepties Iericho circundare iuſſit Ieſum Prophetam, & Eleazarum Pontificem, & qui cum eo erant Sacerdotes, & Leuitas, & vniuerſum populum: & nunc magnum Eliam accipere alimentum, quod affertur per coruos.* Quis enim vnquam ſupremo legiſlatori id prudenter obiiciat, quòd ſuis legibus non parcat quandoque? Quis decenter potentiam illi adimat diſpenſandi? Nec profanatur cibus à coruo admiſſus Eliæ: nec natura ab Adamo Mariæ tranſmiſſa ſordidatur; vtrobique potuit diſpenſatio interuenire.

3. Reg. 17.

Leges communes à Deo diſpenſatæ.

Theodoret.

In idem recidit, quod de violato Sabbatho 1568.
Ioſ. 6. habet Theodoretus, dum Arca euerſura muros circunducitur: quod in Opere aliunde latiùs expendo, non ſolùm diſpenſationem legis, ſed ſingularitatem Operis pro Maria commendans: vt enim triumphatricem Arcam circunferre, tanquàm opus rarum, & excellens, non poterat præſumi ſub vetante lege interdictum: ſic etiam excellentior Deipara ſub lege communi originis fœdatæ indecenter putatur comprehenſa, nedum non diſpenſata. Hic tantùm do verba illa Chriſti: *Sacerdotes in templo Sabbathum violant, & ſine crimine ſunt? Dico autem vobis, quia templo maior eſt hîc.* Matth. 12. num. 5. De quo grauiter D. Iſidorus Peluſ. lib. 5. epiſt. 72. *Quoniam, cùm opus omne, quod manè conficitur, die Sabbathi prohibitum ſit, ipſi ligna cædunt, & ignem accendunt, & victimarum carnes diſtribuunt: quæ quidem vt communia opera die Sabbathi explere minimè permittuntur. Vt autem hinc ſacrificium conficiant, minimè vetantur, imò etiam iubentur. Atque hac ratione Sabbathum quidem per operationem pollui contingit: Sacerdotes autem propter operationis diuerſitatẽ extra culpam ſunt.* Quaſi dicat: Violatur lex illa, & Sabbathi priuilegium materialiter: idque in honorem ſacrificij, & templi, cuius opera non poterant, vtpote diuerſiſſima, inſtar aliorum communium intelligi prohibita: vnde & operantes Sacerdotes manebant inculpabiles. Fruſtra ergo Chriſti opera in Sabbatho vt prohibita reprehenduntur: qui omni templo maior, legi imperabat potiùs, quàm ſubdebatur. Pende verò, an templo, & ſacrificio maior ſit Maria, in cuius gratiam lex originis veniat diſpenſanda: imò cuius conceptio, nunquam ſub legis termino contenta intelligatur. Facit dictis Ambroſius ad illud Luc 4. n. 31. de Chriſto in Sabbathis docente & curante, vbi ita: *Sabbatho medicina Dominica opera cœpta ſignificat, vt vbi noua creatura cœperit, vbi vetus an-*

Ioſ. 6.

Idem.

Matth. 12.

Iſid. Pel.

Legiſlator ſupra legem eſt.

iè

tè deſiuit : nec ſub lege eſſe Filium , ſed ſupra legem , in ipſo principio ſignaret : nec ſolùs legem , ſed adimpleret. An non decens , vt nec etiam Mater ſub lege ſit ; & ea lege , vnde in Filium aliquid dedecoris deriuatur ? Hæc ſatis, vt ſaltem diſpenſationem obtinens credatur Maria.

Ambroſ.

1569. Venio ad aliam partem de redemptione præſeruatiua : neſcio enim, quo iure videatur aliquibus illa minùs decens , cùm e contra glorioſior inde Chriſtus appareat Redemptor. Eſt hoc illud Cant. 2. *Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* de quo D. Thomas Villanoua, ibi in Comment. *Duas in Sponſo manus inuenio, ſcilicet, dexteram præſeruantem, & læuam ſubleuantem. Dextera iuſtum præſeruat , ne cadat : ſiniſtra peccatorem ſubleuat, ne pereat. De manu dextra dicitur : A dextris eſt mihi, ne commouear. de ſiniſtra autem dicitur : Si iuſtus ceciderit , non collidetur: Dominus enim ſupponit manum ſuam. Dextera eſt, de qua dicitur : Cuſtodit Dominus diligentes ſe. de ſiniſtra dicitur : Dominus erigit eliſos. Dextera Paulum præſeruauit, cùm dictum eſt ei : Sufficit tibi gratia mea. ſiniſtra Petrum ſubleuauit , cùm reſpexit Dominus illum , & fleuit amarè. Attende dexteram : Qui natus eſt ex Deo, non peccat : generatio enim cæleſtis ſeruat illum. attende ſiniſtram: Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum. Læua capiti ſupponitur , ne collidatur : dextera totum hominem amplexatur , ne vel leuiter moueatur. Optima dextera : bona ſiniſtra.* Nolui intercipere verba grauiſſima. Qui igitur ſe erga nos bonum Redemptorem exhibuit , lapſos erigendo ; optimus exhiberetur, ſi ante lapſum Mariam præſeruaret. Nec intellexi vnquam , cur ex hac parte derogari aliquid Chriſto exiſtimetur.

Redemptio præſeruatiua glorioſior.
Cant. 2.
Thom. Vill.

1570. In eandem mentem D. Iſidorus Peluſiota lib. 3. epiſt. 314. *Qui non ſolùm eos , quibus iniuria fit, vlciſcitur : ſed etiam illud prouidet , ne quis alium iniuria afficiat, hic non modò acris, ac fortis Principis : verùm etiam legiſlatoris ſapientis, iuſtique nomen meretur : vtpote , alterum per imperij potentiam , alterum per animi prudentiam executus.* Potentiſſimum quidem Principem Chriſtum agnouimus, dum nos ab iniurioſo tyranno captiuante vlciſcitur ; ſed tunc etiam ſapientem , & iuſtum legiſlatorem agnoſcemus , cùm prudentem dixerimus: ne iniurioſa aliqua labe Maria afficeretur. Erga nos potentiam imperij , erga Mariam clariùs ſimul Diuinitatis ſapientiam manifeſtauit.

Idem.
Iſidor. Pel.

1571. Intendebat minas in populum Deus , ſubdens poſt alia per Oſeam : *Ne fortè expoliem eam nudam , & ſtatuam eam ſecundùm diem natiuitatis ſuæ : & ponam eam quaſi ſolitudinem* , &c. *& interficiam eam ſiti.* cap. 2. num. 3. Ad quem locum Ruffinus (Pius ille iunior , de quo alibi ,) meritò notat, intentari minas Iſraeli per ordinem ad eas pœnas, quas olim in deſerto fuerat expertus? hiſque denuò ſimiles ſubeundas. Quòd ſi opponas , olim Iſraelitas in deſerto ſiti non fuiſſe interfectos , reſpondet optimè : *Non, quòd eductus de Ægypto populus, atque penuria legatus* , (contigebam olim , *aquæ penuria ligatus* ; id eſt, à via retardatus,) *abſumptus : ſed, quoniam, vt Apoſtolus dicit : Bibebant de ſpiritali ſequenti petra ; id eſt, potentia doctoris, non condito regionis caſtris pocula miniſtrabat. Quæ ſi vtique defuiſſet , primo ſitis periculo populus fuiſſet extinctus.* Itaque non opus fuit, vt periret populus, ad hoc, vt ſibi omninò reſuſcitans, quodammodo, & verè vitalis aqua haberetur : ſatis ad hoc, quòd eſſet periturus , ſi aqua defuiſſet. Et pluſquam ſatis, vt gratia viuificans Mariam , redimens appelletur , quanuis non iſta captiua : quia , ni foret gratia , Deipara certè foret captiuanda. Sic ſuo modo , & quantùm ſatis eſt ad myſterium , lapſa Maria dicetur; non quòd talis ; ſed quia abſque Redemptoris gratia laberetur.

Idem.
Oſeæ 2.
Ruffin.

Oppones fortaſſe illa D. Hildephonſi Serm. 8. Aſſumpt. vbi de Chriſto ita : *Latuit in homine Diuinitas, vt Diuinitati humanitas non periret : & ſub velamento aſſumptæ carnis abſconditus , pretioſius redemit perditos , quàm ſi defenderet ab imminenti hoſte captiuos.* Quorum ſimilia plura dedêre Patres ; ſed nihil aliud voluêre , quàm mira quadam feruoris epitaſi , bona nobis per Chriſtum allata ſignificare : vt ſit quodammodo felix illa culpa , quæ talem, ac tantum meruit habere Redemptorem. Si autem, quæ nobis Chriſtus attulit poſt culpam , ſimul cum innocentiæ ſtatu concederentur ; quis dubitet feliciores tunc fore præſeruatos, & ab imminente hoſte defenſos, quàm à conculcante iam poſteà liberatos ? Res plana. 1572.

Hildeph.
Patres , qui aliter loqui viſi , quomodo explicandi.

XI.

Vnde Maria tam nobile redemptionis genus conueniat.

INNVMERA ſunt congruentiæ fundamenta , quibus prædictæ Marianæ redemptionis decentia fulcitur. Primum, quia ſuo modo Corredemptrix Deipara, optimas redemptionis primitias obtineret. Secundum, quia Filius id præſtare potuit, vnde & feciſſe putandum: decoraret enim Filius Matrem, cum qua communem honorem ſortiebatur. Tertium, quia Maria Sponſa conregnatrix , quantùm fieri poteſt, ad Sponſi æqualitatem debebat accedere: neque decenter Reginæ denegatur , quod ſeruis conceſſum nouimus. Multa his inuoluuntur, quàm breuiter , & perſpicuè potero digerenda. Iam de primo fundamento. 1573.

Corredemptrix humani generis fuit Maria, vtpote quæ præcipuum redemptioni noſtræ præſtitit miniſterium : indecenter ergo nobiſcum creditur concaptiua : quin potiùs alio redemptionis genere nobiliori , & primitiuo condecoranda. Guerricus Abbas Serm. 2. de Purific. *Milis omninò celebris eſt iſte conuentus : mihi ſolennis iſta proceſſio, omnique feſtiua gaudio, vbi hinc aduenit puer, & puerpera ; inde occurrit ſenex, & vidua, Simeon, & Anna: hinc Dominus, & Domina ; inde ſeruus, & ancilla : hinc Medimer , & Mediatrix; inde tā fideles, tàmque deuoti teſtes, & miniſtri.* An in eadem ſerie cum ſeruis Domina , cum Mediatrice, ſiue Redemptrice ſerui componendi ? Nemo crediderit. Mediatrix cum ſolo Mediatore, quantùm res patitur, venit comparanda. Benè D. Andreas Cretenſis Orat. de Annunciat. *Salue, electa Deo, antequam nata fueris : ſalue, domina cum hominibus reconciliatio: ſalue, theſaure vitæ immarceſcibilis.* 1574

Maria corredemptrix.
Guerric.
Andr. Cret.

creſcibilis. Non ergo cum cæteris illa reconcilianda, per quam cæteri cum Deo reconciliantur: non mortua nobiſcum, quæ in id electa, per quam omnes vitam immarceſcibilem compararemus: longè alia eſt apud Deum, quàm nos ſumus, quæ liberandis, libertatis pretium fauſte contulit. D. Auguſtinus Serm. 35. de Sanctis: *Dum nos ſupplici cara obſequio frequentamus in terris, ipſa nos ſedula prece commendare dignetur in cœlis: neque enim dubium, qua meruit pro liberandis proferre pretium, poſſe plus omnibus liberatis impendere ſuffragium.* Pende ergò, quàm aliter de cæteris nobis omnibus, tanquam de redemptis, & liberatis loquatur; & quàm alia ſerie liberatricem, & Redemptricem ponere videatur: Meritò igitur Guerricus Abbas Serm. 2. Annunc. *Maledicta terra in opere prævaricationis, quæ etiam exercitata ſpinas; & tribulos germinat hæredibus maledictionis: At nunc benedicta terra in opere Redemptoris, quia remiſſionem peccatorum, fructumque vitæ parturis vniuerſis: & filius Adæ præiudicium originalis diſſoluit maledicti. Prorſus benedicta illa terra; quæ omninò intacta; nec foſſa, nec ſeminata, de ſolo rore cœli Saluatorem germinat.* Vix clarius aliquid pro nobis poterat ſcribi. In alia ſerie terra redemptionis adminiſtra hæc ponitur, nec hæredibus maledictis, cohæres adnumeranda. Prorſus benedicta terra, & ab originis labe immunis, quà Mediatrice, fœdæ nobis originis abſoluuntur maledicta.

Auguſt.

Maria, terra benedicta.

Guerric.

1575. Petrus Damianus Sermone de Annunc. de paradiſo vteri Mariani: *Ex hoc egreditur*, &c. *quia veſtitus cilicio noſtræ mortalitatis, viſibilis humanis oculis apparuit: & è Virgine virgam; de libro autem generationis, lineam faciens, Diuinitatis hamum innexuit, quem carne operuit virginali: vt Draco magnus illectus ad carnem, ferrum diuini Numinis ſubſentiret.* Quis credat Draconis ipſius veneno infectam carnem Mariæ, quæ præcipuum redemptionis inſtrumentum, Draconem deluſum, & ſuffocandum expiſcatur? Quis credat, aliquando fractam illam virgam, quæ frangendum Draconem attractura? Sed de Diuinitatis hamo, & Marianæ carnis eſca ſuo loco venuſtiùs diſſeruimus: neque pauciora de libro hoc diuinæ generationis puriſſimo, (cuius Maria charta ſingulariter puriſſima,) adnotauimus: nam, vt benè S. Titus Boſtrenſis, explicans illud Mariæ Luc. 1. *Ecce ancilla Domini*, &c. *Hæc*, inquit, *Sanctæ Virginis oratio huc tendit: En tabula ſum, quæ nunc ſcripturam excipere idonea: ſcribat in me Scriba ille, quodcunque viſum fuerit.* At non idonea tabula diuino Verbo ſcribendo, ſi priùs lituras miſerè pateretur: nec apta redemptionis ſchedula caro illa, ſi priùs culpæ ſyngrapha haberetur. Imò ideò Maria Mediatrix, ideò redemptionis charta: quia culpæ chirographum nunquam tulit. Pulchrè propterea D. Ioannes Damaſcenus Orat. 1. Natiuit. Mariæ: *Hodie Verbum Dei, quod omnia creauit, è corde Patris emiſſum, librum nouum condidit*, Iſaiæ 29. *in quo lingua Dei, tanquam calamo, ſpiritu, ſcilicet, ſcriberetur.* Vt nihil vetuſtatis in libro hoc nouo, & redemptionis inſtrumento reperiretur.

Damian.

Maria Virgo, piſcatoris Christi virga.

Maria, charta puriſſima, & nouus liber.

Tit. Boſtr.

Damaſc.

1576. Hinc inferebam, Corredemptricem hanc nobiliori, & primitiuo redemptionis genere decorandam. Et meritò: cui enim, niſi Matri, Filius laborum ſuorum primitias conſecraret? Ponderans Theodoretus ad lib. 1. Reg. qu. 5. quàm multa in Cantico ſuo Anna, Samuelis mater, prophetaſſet, ſic ſcribit: *Admiratione quoque dignus eſt eius hymnus: neque ſolùm ob ea, quæ accepit, laudibus celebrauit donatorem: ſed etiam hymnum temperauit prophetia; & filij gratia fuit particeps: nam, cùm concepiſſet Prophetam, prophetat poſt partum.* Propheticorum, videlicet, fructuum ſuorum primitias dicauit matri: ne quis priùs ab eo emolumenta delibaret. Idem de Baptiſta ponderat Metaphraſtes in eius encomio: *Tuum ergo erat hoc, ò maxime Præcurſor, & arcana tua ab initio potentia, vt Patri ſolueres linguæ vincula ex ſolo nomine; & matri naturales pedicas ſterilitatis: ſicut etiam multis poſteà pœnitentiæ prædicatione ſoluiſti vincula peccatorum.* A parentum itaque curatione incipit, & gratiæ tantæ primitias illis conſecrat; fauſtè deinde cæteros curaturus. Et quantò magis arcana illa Verbi diuini potentia a Matre redemptionem inchoaret? Hinc Beda ad illud Luc. 1. vbi dicitur Mariæ: *Beata, quæ credidiſti.* ſic habet: *Et verè beata, quæ Sacerdote præſtantior: cùm Sacerdos negaſſet, Virgo correxit errorem. Nec mirum, ſi Dominus redempturus mundum, operationem ſuam inchoauit à Matre: vt, per quam ſalus omnibus parabatur, eadem prima fructum ſalutis hauriret ex pignore.* Quæ verba ex Ambroſio altiùs alibi ponderato, ſunt deſumpta. Inchoat igitur à Matre Chriſtus redemptionem: quia illi primitias obtulit, id eſt, optimum redemptionis præſeruatiuæ fructum illi conſecrauit: vt inde ad alios felicibus auſpiciis deueniret.

Primitias filij parentibus ſacrare debent.

Theodoret.

Metaphr.

Beda.

Dices, priùs in tempore alios, nempe, Angelos, (vt ſuppono,) virtute Chriſti præſeruatiuè, ne caderent, fuiſſe redemptos: vnde, quamuis demus, nobilius redemptionis genus obtigiſſe Mariæ, quàm cæteris filiis Adæ: (hi enim poſt, illa ante lapſum redimitur:) adhuc tamen primitiis fruitam, non poſſe prædicari: cùm priùs datas Angelis fateamur. Falleris; neque enim primitiæ, ſeu primitiui fructus illi ſunt apud Deum, qui priores ab arbore decerpuntur, quales, quales ſint: ſed, quando ſic priores ſunt, vt etiam perfectiſſimi habeantur. Vnde, licèt priores fructus præſeruationis à Chriſto, Angeli proferrent, cùm tamen Maria poſteà ederet perfectiores, hi verè primitiui ſunt appellandi, & Chriſto Redemptore digniores: qui, vt alibi probo, Angelis præſeruandis, in ordine intentionis, exemplar Matrem ſuam deſtinarat. Nunc ſatis, ſi exemplis à Chryſoſtomo petitis rem clariùs exponamus. Ergo Sanctus Doctor tom. 6. Serm. 9. de Aſcenſ. Chriſtum aſcendentem celebrans ſic ſcribit: *Quemadmodum primitias naturæ noſtræ aſſumpſit, ſic reſtituit Domino. Et quod de campis accidit ſpicarum plenis, vbi quis ex paucis ſpicis collectis paruum manipulum conficiens, eúmque Deo offerens, paucitate illa toti arno benedicitur: ita & Chriſtus fecit, qui per vnam illam carnem, atque primitias, totum genus noſtrum benedicendum curauit*, &c. *Atqui ſi primitiæ (dicet quiſpiam) eſſent; primum ipſum hominem procreatum offerri oportuit: primitiæ enim ſunt, quæ primum tolluntur, & primum germinant. Non ſunt primitiæ cenſendæ, chariſſime, ſi primum fructum obtulerimus exilem, & euaneſcentem: ſed, ſi probum, atque perfectum offeramus. Quoniam igitur fructus ille peccato obnoxius erat, ideò non eſt oblatus, etiamſi primus eſſet: at*

1577.

Primitiæ ſunt, non quæ priùs, ſed quæ priùs perfectæ naſcuntur.

Chryſoſt.

hic,

hic, qui à peccato liber erat; ideò oblatus eſt, licèt
poſterius exiſteret: hæ ſunt enim primitiæ. Sic in re
noſtra: non ita puri, & perfecti Angeli initio
creationis apparuerunt, vt Maria: ideò iſta pri-
mitiuæ redemptionis fructus apparuit perfectior.

1578. Hinc illud Leuit. 19. n. 23. *Quando ingreſſi fue-*
ritis terram, & plantaueritis in ea ligna pomifera,
Idem. *auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, im-*
munda erunt vobis, nec edetis ex eis. Quarto autem
Leuit. 19. *anno omnis fructus eorum ſanctificabitur laudabilis*
Domino: quinto autẽ anno comedetis, &c. Non pote-
rant comedere, niſi quinto anno fructus, quia in
quarto primitiæ erant Deo conſecrandæ. Sed, cur
trium priorum annorum poma, tanquàm primi-
tias non acceptabat? Pergit reſpondens Chryſo-
ſtomus: *Atqui ſi aſſeris primitia, primus, qui produ-*
citur fructus, eum, qui primo anno naſcebatur, offerri
Domino oportebat: nunc verè ait: Tribus annis
Chryſoſt. *non tolles fructum eius: ſed relinques illum: propter-*
ea quòd euanida adhuc, & imbecilla arbor eſt, &
fructus præcoces, & immaturi. Quarto autem anno,
inquit, fructus eius ſanctus erit Domino. Non ergo
de temporis, ſed etiam magis de perfectionis
primatu, primitiæ computantur: ideò in Maria
perfectiori, longo tempore poſt Angelos edita,
maturæ, præſeruatiuæ redemptionis primitiæ ap-
paruerunt. Neque eſt abs re Conceptionis, id,
quod addit Chryſoſtomus: *Et in hoc cerne ſapien-*
tiam legiſlatoris, qui illo veſci non permiſit: ne ante
Deum quiſquam fructum ſumeret: neque offerri il-
lum mandauit, ne crudus, & immaturus offeratur
Domino. Sed dimitto, inquit; quia primus eſt; non
offeras autem; quia indignus eſt honore acceptabili.
Id tantùm noto, voluiſſe Deum, vt de arbore ſibi
deſignata, & fructus perfectiores poſteà oblatura,
nullius manus fructus ſibi priùs decerperet: vt
intelligas, non permiſſurum, vt de Mariana ar-
bore, vnde fructus benedictus, Ieſus, ſcilicet,
erat colligendus; Dæmon priores aliquos fru-
ctus delibaret: ne arbor tanta primos, licèt im-
perfectos, fructus Dæmoni offerret: quæ perfe-
ctiorem alium, tanquàm primitias, Deo deſtina-
bat. Benè itaque primitias redemptionis carpit
Maria, quæ in Chriſto fructu ſuo primitias Deo
obtulit ſacratiſſimas.

XII.

Secunda ratio.

1579. PROBEMVS iam ſecundam illam
rationem, quam attulimus, cur Ma-
Filius Ma- riæ tam nobile redemptionis præſer-
trem honorat. uatiuæ genus conueniret: nimirum,
quia Filius id præſtare poterat, vnde & præſti-
tiſſe credendum: decoraret piè enim Matrem fi-
lius, maximè cùm vtriuſque honor inuicem ſit
communis. Ab exemplo ſeruatæ virginitatis res
venerit manifeſtior. Mariæ ergo ante partum, in
illo, & poſt illum, virginitatem poſtquàm tuetur
Iſidor. Pel. D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. epiſt. 54. ſic ſubdit: *Quòd ſi*
ſermonibus meis diffidis, ex eius, qui genitus eſt,
Maria virgi- *potentia, id veriùs intelliges: cæcis enim oculos lar-*
nitas, probat *gitus eſt, leproſos labe, ac vitio purgauit, &c. mul-*
illam purè *tos mortuos verbo ſolo ad vitam reuocauit.* Cur ergo
conceptam. Mariæ præſeruationem ab originis labe conceſ-
ſam denegabimus, quam ſub Filij potentia eſſe,
manifeſtiſſimè alibi comprobamus? An non de-
corior Maria ſine culpa, quàm cum virginitate?
De flagellato Pharaone Geneſ. 12. n. 17. conie-
ctant aliqui Saram conſtupratam, quos irridens
Theodoret. ſic habet ibi, quæſt. 61. *Quanta agi-* Theodoret.
tur cura fuit Abraham Deo, ſi Deus vidit eius vxo-
rem adulterio ſtupratam? Cur tanta, & tam for-
midanda minatus eſt Pharaoni, & vniuerſæ domui
eius, ſi noluit prohibere congreſſum illum iniquum?
Si ergo decenter creditur Deus præſeruaſſe pu-
dicitiam vxoris amici, longè decentiùs maternæ
virginitatis creditur ſeruator. Tunc ſic, ſi ea Dei
cura, & potentia eſt in ſeruanda Matre virgine,
quam poſſet abſque culpa vſu matrimoniali de-
ſtinatam eligere; cur nullam adhiberet curam,
ne per culpam à Dæmone in ſpiritu conſtuprare-
tur? Pulchrè idem Theodoret. expendens à Moy- Theodoret.
ſe fractas tabulas Exodi 32. ſic habet quæſt. 68.
Exiſtimauit, populum eſſe indignum legiſlatione
diuina; cùm enim tabulæ euiuſmodi dotalium inſtru-
mentorum formam haberent: ſponſa verò in ipſo li-
mine thalami nuptialis ad cõmittendum adulterium
declinauerit; iure profectò dotales literas fregit. Et
Maria in Sponſam ab æterno electa, in ipſo ſta-
tim originis limine à Dæmone adulterata, con-
digna poſteà myſterio deueniret? Meritò ergo,
qui, quod potuit, labem virginei corporis cauiſ-
ſe dicitur; etiam, quod potuit, notam conſtupra-
ti ſpiritus euitauit.

D. Hildephonſus Serm. 1. de Purif. Mariæ, vbi 1580.
Deiparæ virginitas propugnatur, ita: *Fateor*
planè, quòd tanta materia diſputandi valeat inue- Idem
niri, cur ſignato ſepulcro exieris, vel cur clauſis ia-
nuis introieris ad Diſcipulos; quanta, quòd de Ma- Hildeph.
ria Virgine clauſo exieris vtero: in illis ſiquidem
declaratur diuina maieſtas; in hac autem demon-
ſtratur diuina dignatio: & ſecundùm humanita-
tem debitus honor Matris, & reuerentia pudoris.
Non negat Sanctus Doctor, etiam maieſtatis po-
tentiam in ſeruanda integritate Matris apparuiſ-
ſe: ſed addit, etiam alias cauſas decentiæ conflu-
xiſſe: indecens quippe, vt, qui inuiolabiliter
ſepulcrum, & oſtium penetrauit; Matris clau-
ſtrum, ſpreto eiuſdem honore, perrumpens viola-
ret. Quod ergo maieſtas potuit, impleuit digna-
tio. Quod pari paſſu, imò ad decentiam celerio-
ri, ad myſterium noſtrum recurrat, neceſſe eſt.
Benè D. Auguſtinus homil. de Aſſumpt. tom. 9.
Integerrimis viſceribus de Spiritu Sancto Chriſtum
ſuſcepit, & virginitatis integritate manente, virgo Auguſt.
permanſit. Quem ſine peccati colluuione, & ſine vi-
rilis admixtionis detrimento ſuſcepit, ſine dolore
genuit, & ſine integritatis violatione, pudore virgini-
tatis integra permanſit. Hoc enim potuit efficere de
Matre, quia ſic Deus elegit naſci de homine. In
rebus itaque, quæ ad Mariæ pertinent honorem
præter decentiam, de qua ſuprà, ad potentiam Fi-
lij recurre; quem, aut auarum (nefas) exiſti-
ma: aut Matri nullibi defuiſſe exiſtimabis.

Simile argumentum format ibidem idem D. 1581.
Auguſt. locutus de glorioſa Virginis Aſſumptio- *Aſſumptio*
ne: *Conſideratis igitur his vniuerſis, vera ratione* *glorioſa pro-*
confitendum conſeo, Mariam in Chriſto, & apud *bat puram*
Chriſtum eſſe: in Chriſto, quia in ipſo viuimus, *Conceptio-*
mouemur, & ſumus: apud Chriſtum glorioſè ad *nem.*
æternitatis gaudia aſſumptam: benignitate Chriſti
honoratius ſuſceptam cæteris, quam hic gratia hono- Auguſt.

rauit

ramis præ cæteris ; nec vſque ad communem humilitatem eſſe adductam poſt mortem putredinis, videlicet, & vermis, & pulueris, quæ ſuum, & omnium genuit Saluatorem. In cuius ſi poteſtate eſt Sanctorum de capite capillum non perire ; eſt, vt illam anima, & corpore integram poſſet ſeruare. De cuius poteſtate, ſi nullus dubitat Eccleſiaſticorum, quin poſſit Matrem ſine corruptione in perpetuum ſeruare; cur dubitandum eſt noluiſſe, quod attinet ad tantæ benignitatis gratiam? Transfer hæc verba ad myſterium noſtrum, & peracta eſt quæſtio : cùm (quòd ſæpè monui) longè fœdiùs Deipara culpæ in origine, quàm pulueri in morte traderetur.

1582. Nimirum, honor hic intercedit Matris : & quidni filius Matrem decoraret? Sunt pulchra verba illa Apollinarij in Catena Græca Corderij, expendentis verba Chriſti ad Matrem in nuptiis Canæ, Ioannis 2. vbi ita ; *Nouerat Mater Dominum ſibi, & Filium obedientem, videbatque, quin & ipſo reſponſio hoc innuebat : Quid mihi, & tibi, Mulier? Tanquàm enim exorandus hoc reſpondebat; vt etiam olim ad Moyſem Dominus aiebat: dimitte me, tanquàm, videlicet, qui flecti, atque exorari volebat. Sciens igitur, quàm fideliter illam filius obſeruaret; atque etiam ex ipſo reſponſo cognoſcens, fore, vt ſtatim ſibi annueret poſtulanti, miniſtris præcipit, vt faciant, quidquid iuſſerit.* Verti, quàm potui, fideliſſimè. Itaque in ipſa, quam putares, aſperitate, ſumma Matri Chriſtus exhibuit blandimenta, in tantum decorans, vt beneficij conferendi vellet adminiſtram, vt vnica Mediatrix coleretur. Sic vbi illam negligere videtur, ibi ampliùs honoraſſe inuenitur. Facit apprimè in hanc rem Guerricus Abbas Sermone 4. de Aſſumptione, explicans enim illud Lucæ 2. vbi Chriſtus ad Matrem: *Quid eſt, quòd me quærebatis? Neſciebatis, quia in his, quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?* grauiſſimè ſic ſcribit: *Abſit, vt Matrem aſpernatus ſit, qui tanta cura de parentibus honorandis legem dedit : abſit, inquam, vt in terra faſtidierit Matrem, cuius è cælo concupiuit decorem.* Deinde, poſtquàm doctè probat, virtute magis, quàm carne, diuinam nos ſortitos cognationem, ex illis Matthæi 12. vbi Chriſtus aſpernatus etiam viſus Matrem, dum dixit; *Quæ eſt Mater mea, & qui ſunt fratres mei?* n.48. *Quicunque fecerit voluntatem Patris mei*, &c. num. 50. ſic concludit; *Itaque Mariam, quæ ſecundùm carnem Mater erat, alia quoque ratione Matrem ſibi Ieſus probat : quandoquidem & ipſa voluntatem Patris in tantum faciebat, vt de ipſa prædiceret Pater : Vocaberis voluntas mea. Igitur, vbi eam filius negligere videtur, ibi ampliùs honoraſſe inuenitur : dum ei, ſcilicet, materni nominis honor duplicatur; pro eo, quòd eundem Filium, quem aluo geſtauerat incarnatum, etiam nunc animo geſtabat inſpiratum.* Quid ergo non decoraret blandiſſimus, quando etiam viſus aſper decorabat? aut quomodo Maria, quæ, vt hinc infertur, & alibi latiſſimè probaui, decorior Maternitate ſpiritus, quàm corporis reluxit; in ſemper illæſo corpore, non ſemper illæſum ſpiritum cuſtodiret? Cur non vtrobique à Filio decoraretur?

1583. Vtranque & Apollinarij, & Guerrici prudentiſſimam gnomen edocuit longè antè, in ipſis, ſcilicet, Eccleſiæ incunabulis, D. Iuſtin. Mart. lib. q. & reſp. q. 36. Tranſcribo, ne pulchra verba videar inuidere: *Iſtud: Quid mihi tecum eſt, Mulier? non ad Matris obiurgationem dictum eſt à Saluatore; ſed ad illud oſtendendum : Non nos, inquit, delecti ſumus, quibus conſumptum in nuptiis vinum, curæ eſſet, ex ſingulari tamen charitate, ſi vis, necnon vinum efficiam, miniſtris dicito, vt, quæ dixero faciant; & videbis, non deſore illis vinum. Id quod & factum eſt. Non igitur verbis Matrem increpuit, quam operibus cohoneſtauit.* Certè non increpuit verbis: quin non ſolùm operibus, ſed etiam ipſis verbis cohoneſtauit admonens ſibi præcipuè, Matrique ſuo modo, ſalutis animarum curam præcipuam incumbere : temporalium verò id temporis, ſecundariam : quorum etiam, voluntati maternæ, exitum ſubiiciebat. Hæc eſt Iuſtini mens allatis verbis. Deinde pergit : *Atqui autem vocibus non Matrem honore debito priuat : ſed cuiuſmodi materni iuris honore Beatiſſima eſſet Virgo, declarat. Si enim qui audit verbum Dei, & cuſtodit, is frater eſt Dei, & ſoror, & mater; & vtraque hæc Matri eius ſuperant : nempe, eiuſcemodi materni iuris laude beatificatam oportuit Matrem eius. Nam & audire, & ſeruare verbum Dei, virtutis eſt, & animi puri, qui totus in Deo reſpiciendo ſit intentus. Et quia non quamlibet è vulgo fœminam Deus delegit, quæ Genitrix Chriſti fieret; ſed, quæ mulieres omnes virtute anteiret : non abs re eiuſmodi virtutis nomine Matrem ſuam beatam deprecari voluit; per quam virtutem, honore eo digna habita eſt, vt Virgo, & Mater fieret.* Et benè non è vulgo Maria, quæ ſingulari modo, vt Euam cum cæteris fœminis ſuperaret, innocentiæ particeps concipitur.

Decorauit ergo in omnibus Matrem Filius; neque mirum, cùm alter alterius honore afficiatur. D. Baſilius Seleucus Orat. ſæpè citata: *Per quæ benefactorem laudamus, per eadem, eiuſdémque Matrem laudamus.* In immenſum ergo Deus laudabilis, immenſam ſuo modo Matri laudem conciliat : ſicut laudata Mater Filium commendat. D. Sophronius Orat. de laudibus Virg. déque eius Aſſumptione : *Ad cuius profectò exequias, ſi mentiri fas eſt credere, famulabantur Angeli, & vniuerſa cælorum congratulabantur Curia. Nec mirum : quia honor maternus, eius eſt, qui natus eſt ex ea, quem omnis cælorum ordo veneratur, & adorat.* Sanctus Hildephonſus in eadem Feſtiu. Sermone 3. *Celebretur dignè cum laudibus feſtiuitas Matris Domini, & Saluatoris noſtri, tanto honore digniſſima, quantum eſt veneranda ex gratia : quia eius honor, & gloria; laus, & gratiarum actio eſt Redemptoris.* Adde piiſſimum Guerricum Abbatem Sermone 2. in hoc Feſto, qui Angelos, & Chriſtum ſic induxit colloquentes: *Eamus, ne ipſi Filio facere videamur iniuriam, ſi gloriam Matris differamus. Cum ergo renuntiaſſent hæc Domino ſuo, quid putamus, Ieſum, niſi tale aliquid, locutum? Ego ſum, qui patrem, & matrem filiis honorandos commendaui. Ego, vt facerem, quod docui, & exemplo eſſem aliis, vt Patrem honorarem, in terram deſcendi; nihilominus vt Matrem honorarem, in cælum reaſcendi, aſcenai, & præparaui ei locum*, &c. Claret igitur in re tanti ponderis, qualis erat Mariæ ab originis labe præſeruatio, euigilaturum Deum, vt ipſe è Matre innocente glorioſior refulgeret. Sed iam ad tertiam rationem, quam propoſui, veniendum.

***

Matrem honorat Chriſtus, ille obediens.

Apollin.

Guerric.

Idem.

Iuſtin. Mart.

1584.

Chriſti, Matrisq. laudes communes.

Baſil. Sel.

Maria Aſſumptio.

Sophron.

Guerric.

XIII.

Tertia ratio.

1585. *Maria Sponſa conregnatrix.* TERTIA ratio, quam ſuprà inculcaui, cur ex congruentia myſterij redemptio præſeruatiua Mariæ deberetur, illa erat: quia Deipara Sponſa conregnatrix, quantùm fas foret, ad æqualitatem proportionalem Sponſi Dei accedere debebat; indignúmque foret, ſi illi, quod ſeruis conceditur, negaretur. Scatent grauiſſima pietate in hanc rem verba Guerrici Abbatis in Feſto vbi ſuprà Serm. 3. vbi ita de Virgine, imò ſic ipſa Virgo: *Qui creauit me, creatus eſt ex me: requieuit in tabernaculo corporis mei: negare non poterit mihi requiem cæli ſui. Qui enim gratiam vltro cumulas aliis, par pari quomodo non referat Matri? Perge, Maria: perge ſecura: in bonis Filij tui fiducialiter age, tanquam Regina, Mater Regis, & Sponſa. Requiem quæris: ſed amplioris gloriæ eſt, quod tibi debetur regnum, & poteſtas. Indiuiduum habere tecum cupit imperium; cui tecum in carne tua, & vno ſpiritu indiuiſum fuit pietatis, & vnitatis myſterium.* *Guerric.* Habes, ſi rectè attendiſti in Epilogo, omnia, quæ propoſui: qui enim alios gratis cumulat, à fortiori Matrem, cui debet: Matrem, inquam, conregnantem, & ita ſimilem, vt cum Filio indiuiſum pietatis, & vnitatis myſterium conſeruaret. Nunc ſingula membra prædicto mihi ordine percurrenda.

1586. Non ſolùm ergo conregnat Maria Sponſo Chriſto; ſed etiam viſa imperare Chriſto Filio. *Et quodammodo Chriſti regnatrix.* Sic piè meditatur Petrus Damianus Serm. 1. de Natiuit. Virg. *Nihil tibi impoſſibile, cui poſſibile eſt, deſperatos in ſpem beatitudinis releuare: quomodo enim illa poteſtas, tuæ potentiæ poterit obuiare, quæ de carne tua, carnis ſuſcepit originem? Accedis enim ante illud aureum humanæ reconciliationis altare, non ſolùm rogans, ſed imperans; domina, non ancilla. Moueat te natura, potentia moueat: quia, quanto potentior, tantò miſericordior eſſe debebis: poteſtatis enim eſt ad gloriam, iniurias vlciſci nolle, cùm poſſis.* *Damian.* Eadem verba vix mutata dederat Hugo Venerabilis eod. 2. Miſcellan. lib. 3. tit. 44. *Quomodo illa poteſtas tuæ potentiæ poterit obſiſtere, quæ de carne tua, carnis ſuæ ſuſcepit originem? Accedis ad illud reconciliationis altare non ſolùm rogans, ſed & imperans. Moueat, ac moueat ergo te natura, moueat potentia,* &c. *Hugo.* Et credas, fœminam in hanc electam dignitatem, aliquando ancillam Dæmonis fuiſſe? Non præſeruaret Filius à Tartarea obedientia ſubeunda, cui cæleſtem erat obedientiam exhibiturus.

1587. *Chriſtum coronat.* Neque mirum, de Matris authoritate videatur conregnans Maria Chriſto quodammodo piè imperare, quando ipſi quodammodo, ſi non regnum, ſaltem regni inſignia videtur condonaſſe. Hoc eſt, quod ferè omnes explicant Cantic. 3. de diademate carnis, quo coronauit Chriſtum Maria Mater. *Cant. 3.* Do tantùm, vtpote minùs tritum, locum ex D. Thoma Valentino Archiep. Serm. 2. de Natiu. Dom. vbi ita: *Hunc ergo magnum Salomonem videte in diademate, quo coronauit eum Mater ſua: Mater beata, Mater ſancta, Mater virginea, Mater ſuper omnes fœminas benedicta. Diademate, inquam, non aureo, non argenteo: ſed carneo, ex viſceribus ſuis, artifice Spiritu Sancto, fabricato: diademate decoro, florido, & vernante, omniúmque odorum varietate fragrante.* *Thom. Val.* Non immemor expendens Sancti Doctoris verba, cùm in multis aliis locis ſuprà datis, expreſſiſſimus Conceptionis legatur propugnator.

1588. *Et thronum illi parat.* Habes diadema Chriſti à Maria: vis & thronum? Attende paucis. Inſigne præcipuum Principis, vnde regno auguratur, illud eſt, quando iurandus in throno Regis Patris collocatur. Vtriuſque paginæ teſtimonia non pauca dabo in Promptuario meo, ſi Diuis placet. Nunc cape ſolum Chryſoſtomum tom. 6. Serm. 1. Aſcenſ. vbi expendens, cur Elias in curru, Chriſtus verò in nube aſcendiſſet, ſic ſcribit: *Quando ſeruus vocandus erat, currus demittebatur; quando verè Filius, regius thronus. Neque ſimpliciter thronus; verùm ipſo Patris thronus. Audi enim Iſaiam cap. 19. dicentem: Ecce Dominus ſedet ſuper nubem leuem. Ob id & Filio nubem demiſit.* *Chryſoſt.* Prætereo ponderare innumeros Patres, qui nubem Iſaïæ de Virgine explicarũt: vnde & ſuprà illius innocentiam probaui: nunc tantùm pende, ex throno, legitimum Chriſtum hæredem deſignari, vt, cùm videas, nullum ipſi regaliorem in cælo thronum dari, quàm Mariam, quodammodo ab illa glorioſè regnare intelligatur. Audiendus ergo Guerric. Abbas Serm. 1. de Aſſumpt. vbi expendens eccleſiaſtica verba, à Chriſto Matri aſſumendæ dicta: *Veni, electa mea, & ponam in te thronum meum.* ita habet: *Non poterat ſignantiùs, aut elegantiùs deſcribi prærogatiua gloriæ eius, quàm vt thronus Dei regnantis eſſe diceretur,* &c. *Veni, inquit, electa mea: & ponam in te thronum meum. Parum eſt, inquit, vt indicanti conſedeas: niſi & ipſa mihi ſedes fias: vt maieſtatem regnantis eo felicius, quò familiarius in te contineas: & ſpecialius præ cæteris incomprehenſibilem comprehendas.* *Guerric.* Et poſt multa concludit: *Sit igitur illud cæli palatium plenum ſedibus, & thronis ſedeáſque Deus in omnibus accommodans ſe, & aptans cuique pro meritis. Non immeritò tamen creditur ſine iniuria, vel inuidia cæterorum ſedium, quoddam eſſe ſpeciale Regis ſolium excelſum, & eleuatum ſuper gloriam omnium: Mariam dico exaltatam ſuper choros Angelorum, vt nihil contempletur ſupra ſe Mater, niſi ſolum Filium: nihil miretur ſuper ſe Regina, niſi Regem ſolum: nihil miretur ſupra ſe Mediatrix noſtra, niſi Mediatorem ſolum.* Pendat nunc pius cuiuſuis affectus, an thronus tantus, ſupremi Regis gloriæ oſtentandæ deſignatus, decenter in principio, Inferno Tyranno conculcandus traderetur. Horret animus. Scilicet, iam olim in terra hunc ſibi thronum ille deſignaret, de quo in cælis modò gloriatur. Idem Guerric Serm. 1. de Annunc. *Vide autem, ne fortè ipſa ſit ſedes Dauid Patris eius, quam ei dandam promiſit Angelus, non quòd Dauid in ea ſederet, ſed quòd ex ſemine Dauid aſſumpta, & fabricata ſit. Et certè, ſi ſedes Dauid non eſt, tamen ſedes tua, Deus, in ſæculum ſæculi ipſa eſt.* Si ſolium Dauid non eſt, certè ſolium excelſum, & eleuatum ſuper omnem creaturam, ipſa eſt. Neque mirum: genere terrena in cælis modò tanquam puriſſima terra regnantem tenet: eadem priùs gignendum ſanctitate cæleſtis, tanquàm puriſſimum quoddam cælum tenuit. Clamant

Damaſc.

mant ferè omnes Patres ſuprà delibati. Cape vnum Damaſcenum Orat. 1. de Natiuit. Virg. *Hodie de radice Ieſſe virgo exoritur, ex qua mundo flos in Deitate ſubſiſtens aſcendet. Hodie ex terrena natura, cælum in terra præparauit ille, qui olim ex aquis fixerat, atque in alto ſuſpenderat firmamentum. Et ſanè hoc, longè illo diuinius eſt: nam ex hoc ortus eſt Sol iuſtitiæ, qui in illo Solem effecerat.* Sed, ô indignè fabricatum cælum, ſi initio fœda originis labe obnubilatur!

Alcuin.

Et purpuram regalem.

1589. Habes diadema, habes thronum: audi regalem purpuram. Alcuinus lib. de Trinit. cap. 14. ait, deſcendiſſe in Mariam Spiritum Sanctum, *vt lana fores Diuinitate purpurata ſolummodò æterno Imperatori indui digniſſima.* Et quæ ibi fusè, ſuo loco fuſiſſimè declarata: ibi enim oſtendi, quàm abſque macula debeat eſſe lana illa, quæ regalem purpuræ tincturam poſſit ebibere. Ideò ab Epiphanio Orat. ſæpè citata dicitur: *Ouis immaculata, quæ peperit Agnum Chriſtum.* Agnum, ſcilicet, dominatorem terræ, non niſi immaculato vellere induendum. D. Damaſcenus citatus orat. 2. de Natiuit. Virg. vbi de Chriſto ita: *Veſtem enim verè diuinitus contextam, hoc eſt, Carnem noſtram induit, quam ex immaculatis, ac virgineis ſanguinibus, tinctam in Spiritu regio, modo tanquam conchylium efformauit: ac velut regiam purpuram exhibens, maſſam noſtram induit.* Illud *modo*, id eſt, in Cruce, de qua loquebatur. Ergo purpuram illam iam regio ſpiritu tinctam in Maria, dibapham in Cruce fecit Chriſtus, vt nos Diuinitate indutos (dum Chriſtum induimus ipſum) verè conregnatores deſignaret: re enim vera, è Maria prouenit purpura, qua decoramur, ne vſquam nobiſcum ſub captiuitatis ſoloce intelligatur, quæ nos extra captiuitatem reddidit purpuratos. Benè iterum Damaſcenus Orat. illa 1. *Exultet natura, editur enim agna, ex qua Paſtor ouem induet, ac veteris mortalitatis tunicas lacerabit.* Quis ergo credat, ſub tunicis illis Adami pelliceis, latuiſſe aliquando fœdiſſimè Mariam: per quam fauſtè infames tunicæ lacerantur? Certè Mariana pellis, ſiue lana, ab Adamo nondum turpiter pelliceo, ſed innocentia purpurato, orta eſt: ideò miros hos effectus edere potuit. Nec video, quid aliud ſibi velit Damaſcenus idem ſono 1. metrico ſæpè citato:

Damaſc.

Maria Regio nos fecit.

Aue, ô veneranda pellis Adami:
Ex te Paſtor exortus eſt,
Qui haud dubiò induit,
Vt ſuperexaltatus,
Integrum me hominem.

Sed de his longè pulchriora dedi ſuo loco.

Chriſtus à Matre Ren.

Guerric.

1590. Ab hoc ergo apparatu regio, Chriſtus à Matre, quodammodo, vt dicebam, regnum ſumit: quia, vt benè Guerricus Serm. 1. Annunc. *Regalis ex progenie Virgo electa eſt, generoſitatis quidem regiæ nobilior indoles: vt æterno Regi, filio Regis, materna quoque nobilitas regium honorem deferret; & venientem à regali ſede Patris, regalis etiam thronus in aula virginali, Regina ſuſciperet Matris.* Quaſi vtrinque, ex patre, ſcilicet, & matre, decorè regalis Chriſti maieſtas compleretur. Maius aliquid meditor. Aſcendit Chriſtus in cælum, & inde regalem verè, & Deum, Spiritum Sanctum hominibus emittit. Quæris cauſam? Obæratus aſcenderat. Soluit ergo debitum regio dono, regaliſſimo Domino dato. At, inquis, quod tale potuit debitum contrahere, quod ſolummodò ſoluto Rege, diuino Spiritu liberaretur? Audi Chryſoſtomum tomo 6. Orat. 2. de Pentec. fusè, ſed pulchrè ſic diſſerentem: *Accepit Chriſtus primitias naturæ noſtræ, ac ſpiritus gratiam nobis retribuit. Et quemadmodum longo in bello fit, cùm diremptâ pugnâ, fuerit confecta pax: qui ſibi inuicem infenſi erant, pignora mutua ſibi dant, & obſides: ſic inter Deum, & naturam euenit humanam. Pro pignoribus & obſidibus hac primitias miſit, quas in cælum tulit Chriſtus: nobis ille Spiritum Sanctum pignoris, & obſidis loco remiſit.* Tunc ad rem pulcherrimè: *Porrò nos pignora, & obſides habere hinc liquet: nam ex genere regio pignora, & obſides eſſe oportet: idcircò etiam Spiritus Sanctus ad nos miſſus eſt, vt qui maximè regia ſit ſubſtantia: quemadmodum & qui à nobis ſurſum euectus eſt, ex genere fuit ortus regio, quippe qui Dauidis eſſet ex ſemine.* Nihil grandius poterat cogitari. Sic regalem Chriſto carnem præbuit Dauidica Maria, vt ſolo Spiritu Sancto Rege poſſet compenſare. I nunc, & hanc ancillam Dæmonis cogitato.

Spiritus Sanctus cur nobis datus.

Chryſoſt.

Claudo hanc partem verbis Magni Gregorij homil. 13. in Ezechielem, vbi explicans illud Apocal. 19. de Chriſto: *Et habet in veſtimento, & in femore ſuo ſcriptum: Rex Regum, & Dominus dominantium.* n. 16. ſic ſcribit: *Quid enim veſtimentum eius eſt, niſi corpus, quod aſſumpſit ex Virgine? Neque tamen aliud eius veſtimentum, atque aliud ipſe: nam noſtrum quoque veſtimentum, caro dicitur: ſed tamen ipſi nos ſumus caro, qua veſtimur, &c. Per femur propagatio carnis eſt: quia ergo per propaginem generis humani, ſicut generationum ordines Matthæo, vel Luca narrantibus deſcribuntur, in hunc mundum venit ex Virgine: & per incarnationis ſuæ myſterium, quia Rex eſſet, & Dominus cunctis gentibus indicauit: in veſtimento, & femore ſcriptum habuit Rex Regum, & Dominus dominantium. Vnde enim in mundo innotuit, ibi de ſe lectionis ſcientiam infixit.* Nimirum, notus olim in ſola Iudæa Deus, nunc iam media Regina noſtra, vbique gentium Rex colitur, & prædicatur; credo, ne aliquibus ancilla Dæmonis haberetur. De aliis duobus membris, iam ſeorſim. 1591.

Idem.

Greg. Mag.

XIV.

In idem pergo.

INFEREBAM ex intima conuentione Sponſæ Reginæ cum Sponſo tanto, neceſſariò inter vtrunque eam æqualitatem ponendam, quæ ibi maximè poterat intercedere. Cùm ergo Maria innocens propiùs Deo accedat, quàm ſi aliquando peccato ſubderetur, neceſſariò videtur innocens conſtituenda. Certè in humanis nuptiis æqualitas, & ſimilitudo coniugum Deo eſt gratioſiſſima: cur ergo in diuinis, illam, quantùm res patitur, non affectaret? Simplici verbo cuncta Deus produxerat: ſolummodò mutat, & phraſim oris, & operis tenorem iam facturus hominem, dicens: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.* Geneſ. 1. n. 26. vt Princeps creaturæ cum conſilio, & affectu decoriùs producta intelligeretur. Sed pende, 1592.

Coniugum æqualitas.

Geneſ. 1.

quid

quid iterum in Euæ formatione: *Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.* Geneſ. 2. n. 18. (Geneſ. 2.) quod argutè expendens D. Baſilius Seleucus Orat. 2. ſic ſcribit: *Iterum deliberatio, iterum conſilium. Illic dicebat: Faciamus hominem. hic quoque: Faciamus ei adiutorium, &c.* (Baſil. Seleuc.) *vt quod formabatur, in honore eſſet: æquali cum dignitate efformemus hominem, ac figuremus: æqualem gloria, cum eo coniungemus, ne ſit honore deiectior muliercula: neve genere notho dedecoret opera.* Cur ergo diuina noſtra Eua, Antieua ſacra, cæleſti Adamo ſuo, de innocentiæ gloria, non reſponderet? Cur, vt protoparentes informatione ſimiles, regeneratores ſacri, in origine ſibi non reſponderent? Quid verò eſt illud: *Ne genere notho dedecoret opera?* Vbi nunc ſcribo, careo Græco codice, vnde fortaſſe res alluceret: ergo, quantùm coniectare licet ex Latino, id voluit, ne, ſi vxor in nobilitate, à marito deuiaret, degeneres, & nothi filij oriri viderentur. Approximetur itaque Maria ad Deum, quantùm poteſt, ne Chriſtus minùs generoſus à Matre producatur.

1593. Et quidem ita eſt: coniugum enim de nobilitate, aut virtute æqualitas, præcipuè in filiorum (*Nobilitas generis, ſimulque virtutis.*) decus ordinatur. Irriſit impiè frontoſa Michol Dauidem piè humilem, Arcæ, ſaltatione ſacrâ famulantem: & addit Textus: *Igitur Michol, filia Saul, non eſt natus filius vſque in diem mortis ſuæ.* 2. Reg. 6. n. 23. (2. Reg. 6.) de quo grauitèr ibi Theodor. quæſt. 21. *Neque tamen propter eam cauſam manſit ſterilis; ſed, vt nullus regnaret ex eo ſemine.* Quaſi dicat: Licèt culpa illa hanc pœnam mereretur, tamen etiam aliam cauſam habuit Deus: qui enim decreuerat, vt nullus ex ſanguine Saul regnum teneret; puniuit hic Michol ſterilitate, ne filius eius, id eſt, Saulis nepos, regnaret poſteà. Sed, cur, inquis, regnaturus, ſi foret, præſumebatur filius Michol, cùm ex aliis vxoribus, tot natos alios procreaturus Dauid? Iam pro re noſtra Theodoretus: (Theodoret.) *Eſt enim veriſimile, populum fuiſſe prælaturum eum, qui vtrinque fulgeret claritate generis.* Nulla inter vxores Dauid marito Regi æqualior, quàm hæc, vtpote Regis filia: vnde prudenti populo illuſtrior, vtrioque nobilis filius haberetur. (*Illuſtrior proles, ab vtroque illuſtri parente.*) Et habetur de accidentali gloria, Angelis, & nobis Chriſtus clarior: quia à Matre etiam innocentiſſima cognoſcitur exortus.

1594. Mutato Abrahæ nomine, nomen etiam Saræ commutatur, vt pro Saraï, Sara, id eſt, non vnius, & alterius; ſed abſolutè quaſi omnium Princeps diceretur: additque Dominus: *Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus ſum.* (Geneſ. 16.) Geneſ. 16. n. item 16. Pende mihi hanc eſſe primam omnium fœminarum, quæ benedicta dicitur. Quid ita? Quia, cùm Iſaac tot benedictionibus foret cumulandus, decebat, vt vtrinque benedictum parentem ſortiretur. D. Cyrillus ibi in Cat. parua: (Cyrill.) *Non vocabis priuato quodam nomine Sarai, id eſt, domina mea: ſed communiter, Sara. quod domina ſignificat, princépſque abſolutè.* (*Idem, mira virtutis.*) *Hanc primam ex mulieribus inuenimus, cui Dominus benedixerit: neque id ſine myſterio: vt legitimus filius benedicendus ex vtroque parente oriretur benedicto.* Mihi quidem monſtri inſtar foret, vt, qui ſic benedictionem Iſaac ex vtroque parente complendam curauit Deus; in Ieſu ſuo curando indormitaret, matrémque

illi initio maledictam deſtinaret. Durum cogitatu, dictu duriſſimum. Planè non ita fuit: ſed ex parentibus proportionaliter æqualibus Ieſu noſtri benedictio completur quodammodo.

Benedixerat Iacob filiis ſuis: & ad Ioſeph accedens addit poſt multa: *Omnipotens benedicet* 1595.
tibi, &c. benedictionibus vberum, & vuluæ. Benedictiones patris tui confortatæ ſunt benedictionibus patrum eius. (*Et in Chriſto.*) Geneſ. 49. n. 25. (Geneſ. 49.) Vnus tantùm Ioſeph vtriuſque parentis benedictionibus cumulatur: nec aptiorem inuenies cauſam, niſi, quia in Ioſepho Ieſum contemplabatur. Pulchrè Ruffinus (Ruffin.) ibi: *Hæc & quæ iam refertur in Euangelio proclamaſſe, abſque dubio horum memor, & dixiſſe: Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti. Propter benedictionem, inquit, Patris tui, & Matris tuæ: Patris cæleſtis, qui dedit benedictionem; & Matris Virginis, quæ ſuſcepit.* Et nota mihi obiter, (ob multa, quæ de hac re ſuprà dedi) vtrobique non ſolùm ventrem, ſed vbera etiam collaudari: quia cum Mariano lacte benedicto, ingenua, quantùm eſt ex ſe, indoles infundebatur, ne generoſus à Patre, lac degener ab ancilla Dæmonis ſugere videretur. Hinc eſt illud Iſaiæ: (Iſaiæ 11.) *Et delectabitur infans ab vbere ſuper foramine aſpidis.* c. 11. n. 8. Ac ſi quodammodo generoſitas Ieſu infantis, quando non lacti materno tribuenda, ſaltem lacti ingenuo correſpondens, ſit (*Lac Mariæ ingenuum.*) celebrior. Fortaſſe id voluit D. Thomas Villan. (Thom. Vill.) Serm. 3. de Nat. vbi ita de his verbis: *Nemo dubitat in Magorum vocatione fuiſſe completum, quos à faucibus draconis ab vberibus Virginis infans recens potenter eripuit.* Sed, quidquid ſit de hoc: ſunt certè in hanc rem pulchra verba D. Hildephonſi (Hildeph.) Sermone 7. de Aſſumptione: *Lacta, Mater, Creatorem: lacta panem cæli: lacta pretium.* quæ iam alij ponderarunt: non ita quæ ſubdit: *Præbe lambenti mamillam, vt ille pro te præbeat percutienti maxillam. Tu illi, vt Mater, temporalem miniſtra ſubſtantiam: lacta eum, qui fecit te, qui talem fecit te, vt ipſe fieret ex te.* Quaſi non condignè lactatura, niſi talis eſſet, quæ Mater etiam fieri mereretur: vnde, vt ſuprà dixi, nunquam alterius fœminæ lac attigit Chriſtus, (ſed ſolius Matris liberæ, & Patri ſimilis,) ne degeneri ab ancilla cibo nutriretur. Nimirum, ſic decebat: quia, vt benè Petrus Damianus Sermone 2. in (Damian.) Natiuit. Virg. *Manat liquor ex vberibus Virginis, & in carnem vertitur Saluatoris.* Lac ergo infectum culpa, hinc alienum. His paucis de lacte libandis impulit nos Ruffini explicatio: qui pulchrè æqualitatem parentum Chriſti proportionalem aucupatur, vt vtrinque benedictus habeatur. Pergo.

Miſſus Eliezer quæſiturus huic Iſaaco vxo- 1596.
rem, prætermiſſis omnibus aliis argumentis, quibus puella idonea veniret reputanda; vnicè hoſpitalitatem curat examinare: quod ex toto cap. 24. Geneſ. conſtat apertè. (*Coniuges indole, & moribus ſibi debent reſpondere.*) Et cur ita? Quia, cùm Iſaac non ſolùm ſanguine, ſed etiam moribus patrem referret; neceſſariò hoſpitaliſſimi parentis hoſpitalitatem ſectaretur. Prudentiſſimè igitur hoſpitaliſſimo marito vxorem inquirebat hoſpitaliſſimam, vt pulchra, & æquali ſimilitudine ſibi reſponderent. Chryſoſt. tom. 6. hom. (Chryſoſt.) Quales vxores ducendæ, ita: *Sic igitur, etſi non eiſdem verbis, loquitur: Illam quæro virginem, quæ tam hoſpitalis ſit, vt nullum, quantùm poteſt, recuſet mi-*

monaſterium ; idque non temerè fecit ; ſed , quia in eis fuerat educatus adibus , in quibus maximè colebatur hoſpitalitas : proinde mores quaris herorum ſuorum moribus conſimiles , ducturus ſponſam in ades patentes hoſpitibus. Sic ergo cogitabat : Ne qua rixa oriatur inter ipſos coniuges , dum maritus ſua benignitate communicat , in hoc à Patre non degener , & hoſpites vltro inuitans ; hac contrà pra nimia parcimonia id vetat , & non ſuſtinet. Longè ergo decentius , vt Sponſo cæleſti , & puriſſimo ; puriſſima , & penè cæleſtis Sponſa pararetur : vt , quantùm fieri poſſet, ſic ſibi mutuò diuini Sponſi reſponderent , & proportionata æqualitate pro nuptiarum decore ſplenderent.

1597. Aucupabatur Chriſtus piiſſimè Samaritanam ; & poſt grata verba , cùm ad gratiora erat munera veniendum , petenti fœminæ (quæ ipſo habitu , provt ætas illa ferebat , ſe maritatam ſimulabat) aquam ſalutarem ; reſpondit ille: *Vade , & voca virum tuum.* Ioannis 4. num. 16. Non , quòd ignoraret , illam viro careret ; ſed , vt (diſſimulata notitia) doceret , nihil ſibi alterum coniugum quæſiturum , quod alteri non velit communicandum. Idem D. Chryſoſtomus homilia de Samaritana : *Voca virum tuum. Si conſortem habes copula , fiat & conſors fidei , ne ſpiritualium horum ſola donorum gratiam accipias.* Meritò proinde in Maria ponimus innocentiam , ne poſſibili ea careat puritate , quæ ſumma in diuino conſorte reperitur ; ita vt æqualitate proportionali ſibi correſpondeant

Imò & gratia.

Ioan. 4.

Chryſoſt.

1598. Hinc factum eſt , vt vxores , & mariti pro vna , & eadem perſona habeantur , in idem ob honoris æqualitatem , & morum ſimilitudinem reducti. Somniat Ioſeph , imò prophecticè inſtituitur , fore , vt à patre , & matre (in Sole , & Luna repræſentatis) adoraretur. Geneſ. 37. num. 9. Sed , vbi fauſti ſomni complementum ? Nónne , priuſquàm à patre , & ſtellatis fratribus in Ægypto coleretur , iam Luna mater per mortem euanuerat ? Ita planè: ſatis tamen erat , ſi viueret Iacob : in eo enim etiam Rachel viuebat , cùm alter coniugum inuicem pro altero haberetur. Iterum D. Chryſoſtomus ibidem homilia de Ioſeph : *Venit cum pater in Ægyptum , adorat eum & cum patre , mater : licèt enim in itinere mortem obierit , cùm veniret ; at in viro tamen adorauit : vir enim , & vxor , vna ſunt caro.* Si putauit Sanctus Doctor , in itinere tunc illo mortuam Rachel , ignoſcendum ἁμαρτήματι μνημονικῷ. Sed poteſt de priori alio itinere , vbi iam dudum obierat , explicari. Ad rem. Tu , ni fortè putes , ſtrictiorem eſſe copulam carnis , quàm vnionem ſpiritus , neceſſariò fateberis , vnum quid cum Deo Sponſo , Mariam : túncque iam videris , an decenter in ea æqualitate , quæ vnionem parit , fœdata Sponſæ origo interceſſerit. An ſtuprata à Dæmone decens veniret ? Dubitaui aliquando , cur , cùm Sara apud Pharaonem rapta diuertiſſet , Geneſ. 12. non expreſsè diceretur intactam euaſiſſe : vnde , vt ſuprà dixi , aliquibus , licèt falsò , venit in ſuſpicionem. E contra verò in ſimili euentu apud Abimelech expreſsè additur : *Abimelech autem non tetigerat eam.* Geneſ. 20. num. 4. Quæ ergo in adhibenda cautela ratio diſcriminis ? Prudenter Theodoretus quæſt. 62. *Et qua de cauſa hoc loco Scriptura ſilentio prætermiſiſſet , Saram illæſam eſſe ſeruatam : in hiſtoria vero Abimelech , hoc apertè declarauit ? Sara tunc erat paritura Iſaac. Ne igitur ſemen Abrahæ ſuſpectum eſſet , illic manifeſto declarauit Scriptura , quòd Abimelech illam non attigiſſet.* Nunquam ſane Dæmon electiſſimam hanc Sponſam Mariam attigit ; ideò expreſse in Cantico , abſque macula : *Et macula non eſt in te.* celebratur : ne fortaſſe apud ignaros , & impios , Dei Filius ſuſpectus haberetur , ſi a conſtuprata à Dæmone Matre proueniret.

Chryſoſt.

Coniuges pro vna , eademque re habentur.

Suſpicio fundata in re turpi , vitanda.

Geneſ. 20.

Theod.

1599. Reſtat adhuc tertium illud membrum , quo volebam indignè denegari tantæ Reginæ , & Sponſæ priuilegium illud , quod ſeruis iam conceſſum poſcebamus : qui ergo fatemur , protoparentes in originali iuſtitia productos , Angeloſque per Chriſtum præſeruatos ; cur id Deiparæ Reginæ inuidebimus ? Exemplis rem ſimilibus oſtendamus breuiter. Probibitum olim iuſſis , ne ab infecto ſemine vxores ſibi ducerent , ne fortè ab harum prauis moribus inficerentur. At ecce tibi Moyſes Exodi 2. ducit Madianitidem ; & multò antè Ioſeph , Geneſ. cap. 42. Ægyptiam ſibi copulat. O quid agitis , Viri ſanctiſſimi ? quid non timetis ? Reſpondet aptè D. Iuſtinus Martyr quæſt. 9. *Si Patriarcha eo metu , ne filij eorum a vera degenerarent religione , illis non permiſerunt , ex profanis gentibus ducere vxores : Moyſes autem , & Ioſeph longè extra metum talem conſtituti fuerunt ; nihil illi per patrum ſuorum inſtituti tranſgreſſionem , feciſſe videntur profanis ſibi coniunctis vxoribus. Non enim tantùm ipſi ab vxoribus ſuis , à vera pietate abducti non ſunt : ſed illa etiam ab eis ad religionem ſuam traducta.* Erant fœminæ iſtæ è contaminato idololatrarum genere : & tamen in virorum ſuorum gratiam talis eiſdem indoles conceditur , vt non ſolùm non contendant maritos deprauare , & fœdare , quin potiùs ab eiſdem purificatæ , in veram religionem abducantur. Cur ergo Reginæ Mariæ (quæ ſolùm , vt alibi probo , in Deiparam producitur , in ipſo ſtatim initio deſponſanda) non ea aſſignetur conditio : vt , licèt e parentibus infectis ; ab Sponſo tamen diuino puritatem ſtatim mutuaretur ? An , quod Ioſeph , & Moyſes decurſu temporis ; id Deus in primo inſtanti peragere non poſſet ? Sed hoc exemplum probanda multa ſupponit. Seligo clariora.

Non negandum Mariæ priuilegium , quod aliis conceditur.

Exodi 2.

Geneſ. 42.

Mariti vxores ſanctificant.

Iuſtin Mart.

1600 Accenditur Elias zelo , nec tam minarum ſcintillas mittit , quàm vibrat pœnarum fulmina , aquis denegatis. Mirare imperioſum os , verba iubentia : *Viuit Dominus Deus Iſrael , in cuius conſpectu ſto , ſi erit annis his ros , & pluuia , niſi iuxta oris mei verba.* 3. Reg. 17. n. 1. Non nunciat , ſed exequitur : non tam orat , quàm imperat faciendum. Eſto hoc ratum : eò enim vſque diuina gratia profecerat , vt nouis precibus ad Creatorem , imperandis creatur[illegible] egere non videretur. At videt Chriſtus , & miris perpera[illegible] is orare cernitur , nunc eleuatis oculis in cælum , nunc etiam verbis additis precatur Patrem. O quò tendis ? quid intendis , Princeps optime ? Cur potiùs orare paras , quàm præcipere ? Cur blaſphematuris poſteà exhibitæ impotentiæ anſam præbes ? Cur te Elia minorem oſtendere videaris ? Imò in i[illegible]a

Iuſtorum potentia erga Deum.

3. Reg. 17.

Eliæ

Eliæ potentia, poteſtatis ſuæ Dominus titulos iam euexerat: ac proinde preces ſuas myſterij potiùs,& exempli,quàm indigentiæ fuiſſe declarabat. Nemo enim,niſi abſurdus,& blaſphemus, putaret negandum Domino, quod ſeruo iam conceſſum præuidebat. Grauiter Chryſoſt tom. 6. homil. de Petro, & Elia: *Quid facis, Elia? quid pronuncias? Saltem ora Dominum, ac deinde ſermonem adimple. Vbinam ſunt Hæretici, qui dicunt, Filium Dei orare?* Chryſoſt. *Miſer homo,& impudens, quid ais? Elias pronunciat, & Dei Filius orat? Seruus iubet, & Dominus obſecrat? Neque eum honorem Filio Dei tribuis,quem Eliæ? An non vis parem ſaltem dignitatem Domino concedere,& ſeruo?* Sic lubet exclamare: Vbi ſunt, qui Deiparam fœdatæ originis accuſant? Mi homo, quid ais? Angeli præſeruantur, protoparentes puriſſimi eduntur, & Deipara concipitur fœdata? Serui ſub gratia, & Domina cum peccato? Neque eum honorem,quem Euæ, tribuis Deiparæ? Annon vis ſaltem parem dignitatem Reginæ concedere, & ancillæ?

1601. Sed ab ipſius Deiparæ rebus aliis, exempla in rem iſtam deſumamus. Blaſphemant Hæretici, *Virginitas Deiparæ exemplis comprobatur.* perpetuam Deiparæ virginitatem minuere conati: quos contra prudenter Guerricus Serm. 1. in Natiuit.Virg. *Nulli incredibile iam erit, virginem permanſiſſe, quæ peperit, qui Deum agnouerit eſſe,qui natus fuit. Nullatenus ſiquidem cum iniuria materna naſceretur integritatis,* Guerric. *qui etiam corrupta redintegrare conſueuit: nec veritas aſſumpti corporis, potentiæ præiudicauit Creatoris, quominus ſeruaret ſibi, quod pluribus dedit creaturis. Multas,nempe, creaturas inuenies naſci ſine corruptione gignentium: & quadam vice fas, Creatori ſuæ inuiolabili partu ſuo perhibere teſtimonium.* Impiè enim pariter, & abſurdè denegetur Deiparæ parienti, quod aliis (de quibus alibi) conceditur. Vt certè minùs pie denegata pura origo Mariæ hinc agnoſcatur, quam eius ſeruis conceſſam profitemur.

1602. Impugnant alij glorioſum Mariæ à morte triumphum:& in cineres redactum ſacroſanctum *Maria mors incorrupto corpore.* illud corpus garriunt ſtultè contentioſi. Hos ſic expugnat Auguſt. Orat. de Aſſumpt.Virg.tom.9. *Si elegit diuina voluntas, ſola gratia intercepit antes vehementium ignium flammas, non ſolum puerorum corpora ſeruare illæſa;* Auguſt. *verùm & ipſa veſtimenta ſeruare intacta. Dan. 3. Cur abnuat in Matre propria, quod elegit in veſte aliena?* Si inter tumultuantes cæli rebelliones, & impias, ac fucatas Luciferi ſuaſiones, ſanctorum Angelorum mentes à communi incendio eripit Chriſtus, & ne caderent piiſſimè præſeruat; cur abnuat in Matre coniunctiſſima, quod in ſeruis remotioribus elegit? Pergat Auguſtinus, vel quiſquis alius eſt,certè doctiſſimus: *Ionam ſeruare in ventre ceti,præter naturalem vſum,voluit incorruptum. Mariam incorruptam, præter naturam non ſeruauit gratia? Seruatus eſt Daniel, ab intemperantiſſima fame, non ſeruanda eſt Maria tantis dotata meritis dignitatum?* Sic nullibi cum ſeruis venit Regina comparanda, quin meliori modo priuilegium illud ſortiatur: ne puram illi originem inuideas, qua ſcis alios fruitos ab initio. Benè propterea D. Baſilius Seleucus Orat. ſæpè citata: *Quis ergo magnam Dei Genitricis virtutem non veneretur? Quis, quanto ceteras internallo poſt ſe relinquat, quos Diuorum loco habemus, non miretur?* Baſil.Seleuc. *Si enim Chriſtus ſeruis tantam gratiam contulit, vt ſolo contactu; imò verò ſola corporis vmbra ægris præſidium afferre poſſent, &c. qualem vim aduerſus omnes morborum genus, Virgini Matri collatam fuiſſe putandum eſt? Annon multò maiorem, quàm cæteris, Chriſti imperio ſubiectis? Omninò res clara eſt.* Hoc ergo ratio poſtulat: hoc exigit decentia; hoc ſi ad quæſtionem veniret,(puto,) probarent prædicti, & cæteri omnes Patres: vt Maria originaliter pura exiſtimetur, ne in hoc cedere ſeruis Regina videatur.

XV.

Prædicta proximè doctrina confirmatur.

SED parum eſt, quòd Maria in nullo priuilegio ſeruis cedere videatur. 1603.
Omnes ita excedit, vt quia vna,non veniat catervatim cum illis numeranda: *Maria non prima, ſed vna dicenda.* ſic eximiè à Deo facta, vt neceſſariò ſingulariter poſt Chriſtum intelligatur. Ac proinde indignum foret, vt in tam mirifico opere, tótque diuinis impenſis elaborato; initium fini adhibito non reſponderet. Hoc ſi probamus, præcedens doctrina optimè confirmabitur. Videamus ſingula. Non prima quidem, non cæteris omnibus maior dicitur Maria; ſed in alia ſerie vna numeratur. *Vna eſt columba mea.* Cant. 6.n. Cant.6. 8. Quod enim primum, vel maius cæteris dicitur; iam, licèt dignius, cæteris tamen vilibus annumeratur. Grauiſſima eſt contra Hæreticos illa ratio Peluſiotæ lib. 3. epiſt. 142. qui in diuinis Filium creaturam dicebant; vt inde Patrem maiorem affirmarent: vbi ita Sanctiſſimus Doctor: *Non animaduertunt Hæretici, per ea ipſa, quæ aſtruunt, ſe irretiri: ac per ea ipſa perſpicuè vinci,per quæ ſe vincere arbitrantur. Nam,ſi creatum quiddam eſt Filius; ne maius quidem,de eorum* Iſidor.Pel. *ſententia ſtare poteſt: maius enim,ex comparatione dicitur, non autem ex incomparabili præcellentia. Quam igitur comparationem, id, quod creatum eſt, cum Creatore habeat; ſapientes, & eruditi homines, velim, exponant.* Meritò ergo Maria, non tam maior, quàm *vna* dicitur:quaſi cum cæteris creaturis incomparabilis,etiam cum excellentia ventilatur. Quis ergo dicat in te culpæ, cum cæteris catervatim adnumerari?

1604. Hinc illud Deiparæ de ſe locutæ: *Dixit mihi Creator omnium: & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo.* Eccli. 24.n.12. Eccli.24. Non ſatis fuit appellaſſe Deum creatorem omnium,vt ibi creata Maria ipſa intelligatur: *Hic terminus, omnes, quomodo in Scriptura exponendus.* nunquam enim cum cæteris creaturis catervatim venit numeranda, quæ tam diuerſo modo ab aliis fuit creata. Et hanc putes in illo: *Omnes peccauerunt.* Pauli fore intelligendam? Dubitarunt olim nonnulli ad illud Act.10.n.12. Act.10. de linteo miſſo in eſcam Petri: *In quo erant omnia quadrupedia,& ſerpentia terræ, & volatilia cæli.* dubitarunt, inquam, cur Petrus tam intrepidè, immunda ſibi non tangenda teſtaretur: cùm etiam ibi munda eſſent animalia, quæ in numeroſo illo termino, *omnia*, comprehenduntur?

henduntur? Reſpondet tamen aptè D. Iuſtinus Martyr quæſt. 89. *Ex reſponſione Petri intelligimus, quanam in ſindone fuerint animantia; hoc eſt, immunda ſola: ac neceſſario non ſequitur, vt verbum, omnia, etiam contineat munda: poſſunt enim omnia volatilia, & quadrupedia terræ dici etiam ea, quæ immunda ſunt*, &c. *Et quemadmodum, cum ſacra Scriptura dicit: Omnis viri caput, Chriſtus eſt. verbum, omnis, non comprehendit fidelem, & infidelem virum: fidelis nanque vir corpus eſt Chriſti: & Chriſtus, fidelis viri dicitur caput: ita neque hoc loco verbum, omnia, complectitur munda, & immunda; ſed immunda duntaxat.* Particula ergo iſta, *omnis*, non temerè, ſed pro ſubiecta materia, capienda. Nec apud Paulum, mundiſſima Maria, cum immundis capienda: quæ non ordinario modo cum cæteris reſpicit omnium Creatorem; ſed ſe ſingulariſſimè creatam explicauit.

Iuſtin. Mart.

1605. Nimirum, quæ inter ſe copulantur, & annumerantur, eiuſdem conditionis, & naturæ eſſe cognoſcuntur. Propterea efficaciter D. Iſidorus Peluſ. lib. 1. epiſt. 109. ſic Spiritus Sancti propugnat Diuinitatem: *Cum Deus, & Saluator noſter Spiritum Sanctum diuinam Trinitatem complere tradiderit: atque in ſancti Baptiſmi inuocatione, vnà cum Patre, ac Filio, tanquàm à peccatis liberans numeretur; & in myſtica menſa communem panem proprium Incarnationis ipſius corpus reddat: quid tu, ô vaſane, atque attonite cum quodam factitium, & creatum, aut ſeruilis naturæ: ac non herilis, & effectricis, ac regiæ eſſentiæ cognatum, & conſubſtantialem, Spiritum Sanctum eſſe doces? Nam, ſi ſeruus eſt, cum Domino minimè numeretur: ſi creatus eſt, cum Creatore minimè coniungatur.* Sic in re noſtra è contra arguendum: Maria vna eſt: neque vel maior ſaltem dicitur, ne cum aliis copulari videatur, quæque ſingulariter creata, ſub communi omnium creatione non venit intelligenda. Alterius ergo conditionis Regina eſt, nec aliquid ſeruile tulit aliquando. Hoc argumentum fuſiſſimè in Opere diſcutiendum mihi fuit: inde repete.

Eiuſdem conditionis ſunt, quæ connumerantur.

Iſidor. Pel.

1606. Videamus iam ſingularem hunc modum, quo Maria creatur; id eſt, quàm perfectum, quámque numeris omnibus abſolutum opus euaſerit. Depingit pulchrè Petrus Damian. Serm. de Annunc. Angelorum lapſu, bonam cæli partem deſertam: Adami culpa, terram maledictam: & pro vtriuſque remedio paratam Incarnationem, eiúſque adminiſtram editam Mariam: quam deinde ſic deſcribit. Do locum, vt in recentiore editione correctior exhibetur: *Germinat igitur virga Ieſſe, de tortuoſa radice generis humani, & de Patriarcharum arbore in altitudinem, & rectitudine erumpens, omnium ignorat nodoſitatem, foliorum tenebras neſcit, infructuoſa quæque non habet. Videt, & ardet ille vehemens amator, & totum epithalamium in laudibus eius decantat, vbi manifeſtè Sponſus inducitur ſpirans amorem ſynceriſſimum, nec vltrà valens diſſimulare, quod patitur. Euocatur ſtatim cæleſtis ille Conuentus, &, iuxta Prophetam, init Deus conſilium, cogit concilium, facit ſermonem cum Angelis, de reſtauratione eorum, de redemptione hominum, de elementorum renouatione: ac illis ſtupentibus, & mirantibus præ gaudio, de modo redemptionis. Et ſtatim de theſauro Diuinitatis, Mariæ nomen euoluitur: & per ipſam, & in ipſa, & de ipſa, & cum ipſa, totum hoc faciendum decernitur; vt ſicut ſine illo nihil factum, ita ſine illa nihil refectum ſit. Traditur epiſtola Gabrieli*, &c. Sic recta, ſic abſque nodo (licèt è tortuoſo genere) fieri debebat: quæ genus ipſum fauſtiſſimè refectura emittebatur. Sed pulcherrima iſta venerabilis Doctoris verba, ponderatione non egent additiția.

Maria, ſalutis communis adminiſtra.

Damian.

Ad illud Geneſ. 3. vbi protoparentes tunicis à Deo pelliceis induuntur, quærit D. Iuſtinus Martyr quæſt. 49. *Quomodo demonſtrari poteſt binas tantum feras, & pecudes, maſculum, & fœminam, in mundi creatione eſſe productas; quandoquidem hoc nonnulli piorum dixerunt, ad aſtruendum non è pellibus rationalium, pelliceas tunicas primis hominibus Deo eſſe datas?* Quaſi dicat: quandoquidem verum putatur, tunicas illas pelliceas denuò fuiſſe creatas, quia Deus ab initio duo tantùm animalia in quouis genere condidit, nec putandum eſt illis occiſis pelles detractas, ne denuò alia duo creare cogeretur: videndum eſt, cur tam verũ putetur, duo tantùm animalia ex quouis genere, tantummodo fuiſſe creata? Tunc ſic reſpondet: *Si in vnoquoque genere, quidam ſunt generis principes; & generis principes, Dei opera ſunt: quæ verò ſub principibus ea ſunt, ſatu, & generatione ſubſiſtentia: videlicet, generis cuiuſque, præter par vnum maris, & fœminæ, Deus non condidit. Tunicas autem pelliceas Deus fecit, non humana arte, ſed creantis modo.* Quaſi minùs decens eſſet, vt alij, præterquàm illi, qui in quouis genere principes ſunt, ſingularem, & illam dignam conditionem ſortirentur, vt ſolius Dei opera poſſent appellari. Sic in re gratiæ, in genere reformationis, Principes Ieſus, & Maria ſingulariſſimo modo à Deo producuntur. Cæteri hinc, ſed longè alterius excellentiæ deriuamur. Vt enim longè perfectiores fuêre ſub quouis genere protoparentes illi, qui à Deo editi, quàm qui poſteà ab his fuêre generati, ſic in re noſtra. De Chriſto res nota. Audi, quid Petrus Damianus citatus de Maria: *Cùm enim fecerit Deus omnia opera ſua valdè bona: hoc melius fecit conſecrans ſibi in ea reclinatorium aureum, in qua ſola, ſe poſt tumultus Angelorum, & hominum, reclinaret, & requiem inueniret. Hoc eſt, quod natura miratur, veneretur Angelus, terretur homo, ſtupet cælum, extremit terra, Infernus exhorret.* 1607.

Iuſtin. Mar.

In vnoquoque genere Principibus aliquod ſingulare tribuendum.

Maria, Chriſto requies.

Damian.

D. Thomas Villanoua Conc. de Natiu. Dom. de ſtabulo, ſeu antro, vbi Chriſtus natus, ita habet: *Eſt locus ſub rupe caua, non hominum manibus, ſed Deo fabricante conſtructus, quem tanto myſterio ab initio natura formauerat: & ne vnquam ſacra deficeret ædes, non ex lapidibus, non ex lateribus; ſed ex fortiſſima, & duriſſima rupe, omnium Creator defixerat. Vnde & hodie omnium ſacrarum illius temporis ædium ſola permanſit, cæteris, aut bello, aut vetuſtate conſumptis.* Quantò dignior rupeo hoc ſpecu Maria, tantò maiori cura crediderís fabricatam, pluſque diuino artificio, quàm parentum induſtria generatam: non ex ſolito limoſo latere, id eſt, carne ſordibus infecta; ſed ex viua rupe gratiæ quodammodo oriundam, cui nec vetuſti Adami labes, damnoſa vetuſtas: nec ſerpentis inſidiantis bellum nocere potuit. Tanto myſterio enim excellentiſſimum opus deſtinabatur. Maria ſanè eſt thronus ille Salomonis tam impenſa cura, tam miro artificio fabricatus, de quo proinde meritò additur: *Non* 1608.

Stabulum, vbi Chriſtus ortus, quale.

Thom Vill.

Maria, thronus Dei.

eſt

eſt talo opus in vniuerſis regnis. 3. Reg. 10. num. 20. Quia, vt benè Petrus Damian. Serm. 1. de Natiuit. Mariæ: *Nam, etſi multa magna facta ſunt in creaturis mundi; nihil tamen tam excellens, tam magnificum fecerunt opera digitorum Dei, &c.* Scilicet, neque Angelorum innocentia, neque protoparentum originalis gratia, cum Mariæ puriore conditione poteſt comparari. Lege, quæ ibi pulcherrima de hoc throno, ſiue Maria meditatur Author.

Damian.

1609. Denique talis prodiit Maria, vt, quidquid non ſit Deus, infra ſit illam; ſolúmque videat Deum excellentiorem. Ideò idem S. Doctor ibidem, expendens illud: *Fecit etiam Rex Salomon thronum ex ebore grandem.* num. 18. vbi ita: *Quid grandius Virgine Maria, quæ magnitudinem ſummæ Diuinitatis, infra ſui ventris concluſit arcanum? Attende Seraphim, & in illius ſuperioris naturæ ſuperuola dignitatem: & videbis, quidquid maius eſt, minus Virgine; ſolúmque Opificem, opus iſtud ſupergredi.* Oportebat ergo, vt nemo neſcit ex Anſelmo, ea puritate nitere, qua nulla maior ſub Deo poſſit intelligi: hinc enim erat, vt penè eandem reuerentiam ſui excitaret Maria apud illuminatas mentes, quam Chriſtus apud eaſdem commouebat. Id expendit D. Titus Boſtrenſis ad illud Eliſabeth: *Et vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me?* Luc. 1. num. 43. vbi ita: *Cuiuſmodi verba ſuo poſtea tempore deprompturus erat Ioannes Matth. 3. eiuſmodi ferè hoc loco depromit Mater illius Eliſabeth: vt ille enim indignum ſe pronunciabat, qui Chriſto proximè aſſiſteret: ita hæc quoque Deiparæ Virginis præſentia indignam ſe pronunciat.* Quaſi tanta eſſet Mater Matri; quantus Filius Filio poſteà aduenit: imò, quod alij Patres notarunt, hæc verba, licèt Matris ore, ab infantis tamen ſpiritu proferebantur: dicebat quippe iam Deiparæ, quod poſteà incarnato Deo erat dicturus. Pari quodammodo reuerentia vtrunque proſecutus.

Maria ſolum Deū reſpicit maiorem.

Damian.

Et eiuſdem quodammodo cum illo reuerentia.

Tit. Boſtr.

1610. An non igitur decentiſſimum fuit? vt opus iſtud pretioſum ea cura conſtructum, vt ſolummodo artifici ſuo cedere cognoſcatur; non degeneri, & fœdato principio inchoaret? O turpem, & ruinoſam baſim, tantæ moli erigendæ! Certè non tantum foret opus Marianum, ſi ab originali culpa duceret initium: nec tam glorioſa corona, & coronis, infauſto fundamento aptè reſponderet. Cùm Maria pariter, & Aaron, frater eius, Moyſi detrectarent, illa ſolùm immiſſo lepræ ſpiculo punitur, Numer. 12. num. 10. Et cur Aaron immunis pœnæ, culpæ conſors perſeuerer? Reſpondet D. Iſidorus Peluſ. lib. 3. epiſt. 152. ex cuiuſdam ſententia: *Quia ſacerdotij principium erat: idcircò Deum ſacerdotij præludio, ignominiæ notam inurere minimè noluiſſe, ne finis quoque probroſus exiſteret.* Reſpondet enim vt plurimùm finis principio: & indecenter glorioſa ſacerdotij corona, leproſæ illi baſi inniteretur. Cæcus iam viderit, an longè in re noſtra id foret indecentius.

Sacerdotij dignitas.

Iſid. Peluſ.

Finis principio reſpondet.

XVI.

Maria originalem protoparentum iuſtitiam conteſtatur.

Priſcæ, & lamentabiles fuerunt, humani generis apud Ethnicos querelæ; quòd ſic a Diis praua ſub indole homo formaretur: nimirum, primæ labis appetitum corrumpentis ignari, quod culpæ deberent, naturæ, & Deo factori refundebant. Fidelibus quidem aliunde iam clariùs res allucebat: quorum tamen ſolamini curauit Deus naturam denuò in Maria integram reformare: vt, dum hæc ſub innocentiæ moribus vernabat; clariùs intelligerent, quid à Deo, & quid à culpa traheret natura. Atteſtatur ergo in ſe ipſa, & probat innocentes Maria protoparentes: vt iam deinceps non Creatori, ſed culpæ ab Adamo promananti, indoles praua iſta, ſub qua orimur, tribuatur. In primo die creauerat Deus cælum; & ecce tibi in ſecundo, ex aquis nouum aliud cælum creat, id eſt, firmamentum, vbi erant ſtellæ collocandæ: *Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum.* Geneſ. 1. num. 6. Sed, cur, inquit, vtrunque cælum in primo illo die non producitur? Quia, cùm crearentur Angeli, poſtquàm illud primum cælum productum fuerat: vt ad oculum, quod aiunt, illis conſtaret de cæli primi conditione; voluit poſteà illis cementibus condere aliud cælum; vt cæleſtes Intelligentiæ planiſſimè cognoſcerent, illum primi authorem fuiſſe, qui ſimile ſecundum producebat. Imò & propterea cum Angelis ſimul, homo rationis particeps, quod videbatur conueniens, non creatur: vt Angeli, cùm viderent è nihilo ſpiritum hominis produci, clariſſimè ſe Deum habere authorem penetrarent. Gennadus in Cat. parua: *Cùm Deus vna velut expeditione vniuerſam naturam perficere poſſet, nullo temporis interuallo, nullis intercedentibus diebus: ſex tamen dierum interſtitio, totam hanc molem abſoluit, ſingula ſingulis ferè diebus producens: quò magis a creatura participe agnoſceretur. Cùm enim poſt primas illas naturas, naturam lucis de nihilo exiſtere iuſſiſſet, affatim monuit eas, quæ nulla ſunt, facere poſſe. Cùm verò docenda etiam eſſent, licèt in creatione lucem præcederent, authorem ſuum fuiſſe: Deum, id, quod erat ſecundùm illarum naturam, diſtulit vſque ad hominis conformationem, quo tempore animum quoque de nihilo creauit; non diſſimilem natura intelligentiis. Nunc autem ex aquis iam creatis fieri firmamentum iuſſit ſimile cælo, quod priùs condiderat, admonens, ſe tam cæli, quàm aquarum Creatorem eſſe: illius quidem, vt qui feciſſet alterum eiuſdem naturæ: harum, quod ex eis, ſuo iure faceret, quodcunque vellet.* Probat ergo ſic nobis Deus tollendæ omni querelæ, Adami integri authorem olim, qui modò ſub ſimilis integritatis innocentia Mariam condidit.

1611.

Originalem Maria iuſtitiam protoparentum iuſtitiam probat.

Genel. 1.

Angelorum creatio qualis, & quo tempore.

Gennad.

1612. *Opera operibus quomodo connecteret creator.* *Ambroſ.* Multa miracula inuitis Phariſæis operatus eſt Christus in Sabbatho: imò ex opinione D. Ambroſij in Lucam 4. n. 31. initium ſignis ſuis fecit in Sabbatho. Cuius rei cauſam ibidem ſubdit S. Doctor: *Sabbatho medicinæ dominica opera cœpta ſignificat, vt ibi noua creatura cœperit, vbi vetus antè deſinit, &c. Et benè Sabbatho cœpit, vt ipſum ſe oſtenderet Creatorem, qui opera operibus intexeret: & proſequeretur opus, quod ipſe iam cœperat, vt ſi faber domum renouare diſponat, non à fundamentis, ſed à culminibus incipit ſoluere vetuſtatem.* Homo itaque olim, opus vltimum Dei, ſexto die creatur: tunc in ſeptimo, id eſt, in Sabbatho, requieſcit Deus in communi rerum omnium generatione: ergo poſteà in regeneratione in Sabbatho incipit, vt ſe vtrobique eundem probet Authorem, qui opera operibus coniungit, inde proſequens vbi deſierat. Mens huc vſque aperta: illud, quo concludit, difficilius: *Vt ſi faber domũ renouare.* &c. Nõ tamẽ inextricabile: vult enim Sanctus Doctor exemplo adducto oſtendere finem priſcę creationis die ſexto, operum quodammodo culmen fuiſſe, quorum primis antè diebus iecerat fundamẽta. Hinc ergo incipit noua regeneratio: ſicut in ædificiis, à tecto, non à fundamento renouationem ſolemus inchoare. Nunc ad rem: in homine deſiit Deus, & illo integro, opera creationis: vnde ergo meliùs opera redemptionis inchoaret, quàm in eiuſdem redemptionis adminiſtra, integra producenda? Quod opus operi aptius connecteretur, quàm integris parentibus, nata integra? Aut, vnde ſe meliùs oſtenderet innocentium protoparentum authorem in creatione, quàm ſi in regeneratione ab innocentiſſima Maria inchoaret?

1613. *Oculorum excellentia.* *Ioan 9.* Imò propterea meritò dicimus, longè puriorem Mariam poſteà editam, quàm olim protoparentes: vt in vna, ſed maiori; vtriuſque protoparentis; imò & multorum Angelorum, ſed minorum, originalis gratia probaretur. Quærentibus diſcipulis, cur cæcus ille Ioan. 9. naſceretur, reſpondit n. 3. id factum: *Vt manifeſtentur opera Dei:* id eſt, vt dum illi oculos reſtitueret; probaret ſe authorem operum Dei, id eſt, Deum cum Patre, & ſingulariſſimi operis, id eſt, Adami plaſmatorem. Sic plerique Patres maximè Græci. At vnde, inquis, ex oculis tantummodo productis tunc totius olim humani corporis plaſmator credendus veniebat? *Theodor.* Reſpondet Theodorus Mopſueſtenus ibi in Cat. Corder. *Neque enim paruum erat, vt creator & opifex putaretur: maioris namque fides, quod minus erat, etiam confirmabat: vniuerſæ ſiquidem creaturæ homo eſt præſtantiſſimus: & inter membra noſtra nobiliſſimus eſt oculus.* Certè, qui potuit oculum principem, faciliùs cætera membra potuit condere humana: probat ſe rerum omnium authorem minorum, qui hominem longè dignitate maiorem creare nouit. Producitur ergo Maria longè quàm protoparentes dignior, iuſtior, & innocentior: vt clariſſimè illorum à Deo innocentia comprobetur.

1614. *Maria prima vouet virginitatem, vt probet innocentiam.* Inter cætera verò, querebatur maximè olim mortale genus apud Ethnicos, veneream ſibi voluptatem interdictam, quam tamen ab effræni appetitu, quaſi ſibi naturaliter inſitam autumabant: nec ferebant turpe naturæ vocari, quod à natura progenitum præſumebant: (proh dolor! in hanc Ethnicorum amentiam, inſana Hæreticorum libido, hodie prolabitur:) ſicque etiam turpitudinis Deos excogitarunt, vt fierent ipſis delicta miſeris religioſa. Vnde mihi dubium, cur apud fideles priſcos, non crebriores virginitatis cultores haberet Deus; nec donum illud crebriùs effunderet, quò Ethnicorum blaſphemias contunderet. Sed iam ad manum eſt ſolutio. Primum virginitatis votum, cultura religioſior, Mariæ ſeruabatur, vt, quæ innocentiam protoparentum erat probatura, indiuiduum innocentiæ comitem, id eſt, virginitatis amorem, virgo confirmaret. Chryſoſt. Chryſoſt. tom. 6. homil. de ieiun. & eleemoſ. *In Paradiſo erat virginitas, & a Dracone corrupta eſt: propterea mediis temporibus non apparebat. Cum autem venit is, qui ex Virgine natus eſt, Ieſus Chriſtus Dei Filius, tunc rurſus apparuit.* Certè virgines adhuc protoparentes deluſi, cladem ſuam turpibus motibus publicarunt; ideò erubeſcunt Geneſ. 3. quaſi præcipuè in virginitatem corrumpendam Draco deſæuiret. Non ergo à natura, ſed à Dracone inſitam libidinem agnoſcant homines; idque à Maria diſcant, quæ certè in protoparentibus à Dæmone non eſt corrupta, quæ prima latentem tandiu incorruptionem demonſtrauit. Hildeph. Meritò proinde D. Hildephonſus Ser. 2. de Part. & Purif. Virg. innocentiam originalem Mariæ à virginitate putauit comprobandam: *Ergo, in qua clauſtrum pudoris integrum permanſit, nulla diſruptio interuenit,* Hildeph *nulla vexatio carnis, nulla fœditas diræ conditionis: ei, in qua vexilla virtutum micarunt; nullum peccatum primæ originis, vt cruciaretur, viguit. Fulſerunt autem vexilla virtutum in illo ſacro puerperio, quando Virgo concepit ſine ſemine, Virgo peperit ſine dolore, & gemitu, & permanſit fœcunda* Gerard. *prole.* Sic locum mecum intelligit Gerardus Moſanius Dominicanus tom. 4. Bib. Homil. qui ad marginem huius loci ſic ſcribit: *Nullum peccatum primæ originis viguit in Maria.* Et iterum in Indice huiuſce ſententiæ: *Maria Virgo immunis originali peccato.* Et meritò: vt, quæ iuſtam indolem protoparentibus inditam probauit, probaret etiam illorum innocentiam. 1615.

Faciunt huc verba Venerabilis Bedæ tom. 7. homil. Annunc. B. Virg. *Idem Beda* *Nec prætereundum, quod Beata Virgo, Dei Genitrix, meritis præcipuis, etiam nomine, teſtimonium reddidit: interpretatur enim ſtella maris: & ipſa quaſi ſydus eximium inter fluctus ſæculi labentis, gratia priuilegij ſpecialis refulſit. Ingreſſus autem Angelus ad eam dixit: Aue, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Quæ ſalutatio, quantùm humana conſuetudine inaudita; tantùm eſt beatæ Mariæ dignitati congrua. Verè etenim gratia plena, cui diuino munere collatum eſt, vt prima inter fœminas, glorioſiſſimum Deo virginitatis munus offerret.* Plenitudo enim gratiæ, quæ vacuam conceptionem non permiſit, primo hoc virginitatis oblatæ munere comprobatur: & vtrinque, quàm felices à Deo protoparentes olim ederentur, manifeſtatur.

XVII.

Breuiter faciliores tricæ extricantur.

1616. *Non Mariæ, mors culpa.* HVCVSQVE grauiores contra myſterium noſtrum attigimus difficultates: reſtant faciliores quædam delibandæ. Prima eſt, non videri Mariam innocentem, quæ originalis culpæ effectum paſſa, mortem, ſcilicet. Reſpondi in Opere fuſiſſimè, Mariæque mortem innocentiæ condignam propalaui: neque enim in ſtatu integro, homo natura erat; ſed priuilegio immortalis: hoc autem priuilegium moriente Chriſto, non fas erat innocenti Mariæ concederetur. Moritur ergo illa, non tam ex delicto, quàm ob dilectum. Nunc pauca cape. Quærit D. Iuſtinus Martyr quæſt. 32. *Si mortalem Deus* Iuſtin.Mart. *condidit naturam noſtram, quomodo dicis, Deum mortem non feciſſe? Tunc ſic reſpondet: Non ſi quid natura mortale, id omninò mortem obire neceſſe eſt: cùm mortales natura ſint Enoch, & Elias, in immortalitate tamen adhuc perdurant, eò quòd dictum eſt: Terra es, & in terram reuerteris. Itaque verum eſt, & mortalem feciſſe Deum naturam noſtram; & mortem in mũdum, inobedientia in hominus. Si enim Deus, quemadmodum mortalem condidit naturam, ita quoque mortem condidiſſet, non per inobedientiam eſſet mors. Et ſi Deus inobedientiam non creauit, neque mortem profectò creauit.* Itaque mortalis natura integra producitur; ſed à mortis commercio, ex priuilegio arcetur, quam gratiam inobedientia amiſit. Pende, quàm priſca ab ipſis Eccleſiæ incunabulis vigeat hæc opinio. Impeditur autem non ex rebellione; ſed ex multiplici myſterio hoc priuilegium Mariæ, vt ibi dixi: maximè quia in hoc rerum ſtatu, præmortuo Filio, Mater commoritura. Vide multa apud D. Sophronium orat. Sophron. Auguſt. de Aſſumpt. ſæpè citata, & apud D. Auguſt. tom. 9. hom. in eodem Feſto. Adde, nec in Chriſto, nec in Maria mortis vocabulum horridè vſurpari: vix *Non eſt mors dicenda, quã ſtatim melior vita ſubſequitur.* enim mortis durities inuenitur, quam paulò pòſt feliciſſima vita reſumpta comitatur. Morituro iam iam Lazaro Ioann. 11. & tandem mortuo; dicebat nihilominùs Chriſtus, infirmitatem non eſſe *ad mortem*. De quo benè Apollinarius ibi in Caten. Corderij: *Non eſt mirandum, ſi Lazaro iam animam agente, non ad mortem eſſe infirmitatem dicat: ſiquidem ipſi, qui eum paulo pòſt ſuſcitaturus eſſet, non erat cenſenda mors illa: quemadmodum mox palam declarauit, non tam mortem, ſed ſomnum appellando.* Apollinar. Ergo vt Chriſtus, & Maria in morte, ſomnum cepit, & requieuit breuiſſimo confinio, meliori vitæ comparandæ. Nimirum, debebatur hoc Mariæ, ſi omnes iuſti ex vſu Euchariſtiæ, reſurrectionis ius acquirunt: quantò felicior, & ocyor reſurrectio Deiparæ debeatur, quæ vitalis cibi huius conda, proma? Dedi ſuprà plenas, fortaſſe nec ineptas paginas de hac re: hîc tantùm libo Petrum Damianum Serm. 1. de Natiuit. Virg. *Impar eſt illi humana lingua præconium qua de intemerata carnis ſuæ viſceribus cibum* *Maria, Euchariſtiæ promo, conda.* Damian. *nobis protulit æternum; illum, videlicet, qui de ſemetipſo perhibet dicens: Ego ſum Panis viuus, qui de cælo deſcendi: ſi quis ex hoc Pane manducauerit, viuet in æternum. Per cibum namque à Paradiſi ſumus amœnitate deiecti: per cibum quoque ad Paradiſi gaudia reparati. Cibum comedit Eua, per quem nos æterni ieiunij fame mulctauit: cibum Maria edidit, qui nobis cæleſtis conuiuij aditum patefecit.*

Secundam obiectiunculam fouent aliqui ex verbis Mariæ, dum ſemetipſam Luc. 1. ancillam 1617. appellauit, id eſt, à captiuitate Dæmonis redemptam, & inde feliciſſimo Dei ancillatui mancipatam. *Maria liberior, dum ſe teſtatur ancillam.* Quaſi verò non poſſit appellari ancilla Dei, niſi priùs ſub ancillatu Dæmonis fuiſſet. At Chriſtus in Pſalmos, ſe Patris ſeruum, & huius ancillæ filium commendauit: tu videris, quid ille dæmoniacæ ſeruitutis ſuſtineret. Oſtendi ergo ſuprà latiſſimè, in hac ipſa ingenua profeſſione ancillatus, Mariam clariſſimos innocentiæ ſuæ titulos erexiſſe: nihil ſeruile ſuſtulit, quæ confidenter ancillam ſe vocauit: hæc humilitas, illius liberam ſemper gloriam patefecit. Benè D. Iſidorus Peluſiota, poſtquàm fuſus oſtendit lib. 3. epiſt. Iſid.Pel. 335. quàm humiliter, & cur Chriſtus Dominus de ſe loqueretur, concludit, *nullo re alia illum magis decorum apud nos, & amabilem extitiſſe.* Tu lege longa, ſed pulchra verba.

Tertia ſumitur ex eo, quòd feſtum hoc Conce- 1618. ptionis olim in Eccleſia ignotum fuerit. Pulcherrimè, & dexterrimè hoc telum iam alij Mariæ *Feſtum Conceptionis cur olim latuerit.* propugnatores eneruarunt: tu vide, quæ illi, ego nihil, quod adderem, habui. Solummodo aduerto, etſi gratis daremus, ignotum olim hoc feſtum; non tantùm obeſſe myſterio primam ignorantiam, quantùm præſentem celebritatis ab Eccleſia indictæ, planiùm illi prodeſſe. Exemplo rem declaro. Ignorabatur, maximè apud Græcos, dies legitimus, quo diuini natalis gloria celebranda. Innotuit res feliciſſimo D. Chryſoſtomi æuo: & dies vigeſimoquinto Decembris recolenda aſſumitur auſpicatiſſimè. Tunc S. Doctor tom. 6. hom. de hac celebritate, variis eruditiſſimis rationibus hunc diem eſſe legitimum latè comprobat: quas inter, hanc præſenti quæſtioni noſtræ optimam, adducit: *Habeo porrò ad probandum* *Feſtum Natalis Chriſti.* *euidentes rationes, per quas omninò intelligemus, hoc ipſum eſſe tempus, quo Ieſus Chriſtus Dominus noſter, ac Dei Verbum in lucem eſt editus: quarum hæc* Chryſoſt. *prima eſt, quòd tanta celebritate, quaquà verſus, Feſtum denunciatum ſit, & ad tantum faſtigium excreuerit, adeóque inclaruerit. Et quod Gamaliel de euangelica prædicatione dixit Act. 5. n. 38. Quoniam ſi eſt ex hominibus, diſſoluetur: ſi verò ex Deo eſt, non poteſtis diſſoluere. hoc & ego fidenter de die hoc pronunciauerim: quoniam ex Deo eſt, idcircò non ſolùm non diſſolutum eſſe: quin potiùs per annos ſingulos maius incrementum ſumere, clarioremque euadere.* Nihil Feſto noſtro probando, tanquàm diuinitùs inſtituto, aut ſimilius, aut efficacius afferri potuit; cur non ſit nobis clariſſima hæc ratio, quæ magno Chryſoſtomo euidens reputatur?

* * *

XVIII.

Maria non ſolùm in gratia, ſed etiam in gloria concipitur.

1619. PRobavimvs hucvſque parthenicæ Conceptionis gratiam; ad calcem gloriam comprobemus. Et quoniam de hac re pleniſſimam Anthologiam impendimus; hic vnum, aut alterum verbum, nec inde repetendum, delibabimus. Igitur Mariam aliquando, dum viueret, beatam raptim fuiſſe, nullus negabit, qui id Moyſi, & Paulo, aliiſque fortaſſe conceſſum cum priſcis Patribus, & cum Doctore Angelico fateatur. Et videtur probare Euſebius Gallican. hom. de Aſſump. ad finem: *Ipſa eum non ſolum ſecundùm humanitatem; verùm etiam ſecundùm Diuinitatem, contemplari, & plus omnibus cognoſcere meruit.* Si ergo alij clarè cognouerunt, plùs & iſta. D. Anſelm. homil. in eodem Feſto: habetur hæc apud Alcuinum, & in Bibl. Homil. *Quid de Deo non ſapiebat, in qua ſapientia Dei latebat, & in cuius vtero ſibi corpus aptabat? Chriſtus eſt, vt ait Apoſtolus, Dei virtus, & Dei ſapientia: & in eo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi: Chriſtus autem in Maria. Ergo Dei virtus, & Dei ſapientia, & omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ in Maria. Hæc non tantùm ad pedes; ſed etiam ad caput Domini ſedens, audiebat verbum ex ore eius, &c. Nemo vnquam, ſicut iſta, guſtauit, quàm ſuauis eſt Dominus: inebriabatur ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis eius potabatur. Nec mirum: quoniam apud eam, imò intra eam erat fons vitæ, de quo manabat tanta perfectio vtriuſque vitæ.* Petrus Damian. hom. 1. de Natiuit. Virgin. *Conſidera, quia ipſa eſt, quæ in contemplatiua deguſtatus ſ. perunctâ dulcedinem, in ipſius ſubſtantiam, lucidiores fixit obtutus.*

Maria in Concept. vidit Deum. — Euſeb. Gall. — Anſelm. — Damian.

Hinc iam ad rem noſtram, non imbelle apud pios habendum efformo argumentum. Mariæ maiora debentur priuilegia, quam aliis, vt fatetur D. Thomas 3. p. q. 27. a. 1. ſed aliis accelerata gloria tranſitiua priuilegium fuit: ergo Deipara maiorem hanc habuit accelerationem. Tunc ſic: Sed Paulus paulò poſtquàm gignitur ad gratiam, gloria ſuperfunditur: ergo Maria non paulò pòſt, ſed in ipſo inſtanti, quo concipitur in gratia, beatur gloria. Quod de Apoſtolo dixi, probat D. Thomas Aquinas fusè & eruditè 2. Cor. 12. ad illud: *Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim.* vbi ſic concludit: *Si computemus annos à principio imperij Neronis, vſque ad quatuordecim annos, manifeſtè apparet, quòd Apoſtolus habuit has viſiones in principio ſuæ conuerſionis.* Tunc factâ pulchrè computatione, ſubdit: *Et ideò quidam dicunt ſatis probabiliter, quòd Apoſtolus has viſiones habuit in illo triduo, quo poſt proſtrationem ſuam à Domino ſtetit, neque videns, neque manducans, neque bibens.* Deinde latè probat has viſiones tranſeunter fuiſſe verè beatificas. Cùm igitur maiora Mariæ priuilegia, ob Maternitatem concedantur; & Matris dignitas, ex mente eiuſdem Doctoris Angelici, quodammodo ſit infinita; decenter inferimus infinitæ huic excellentiæ comprobandæ, ſi Paulo iam grato paulò pòſt gloria conceditur, Mariæ in ipſo inſtanti, quo grata fuit, concedendam. Sed iam ſatis. 1620.

Idem. — D. Thom. — 2 Cor. 12.

F I N I S.

INDEX RERVM ET VERBORVM NOTABILIVM.

Solus numerus marginalis computatur.

A

Affectus.

AFFECTVS praui tyrannicè dominantur. 177. Ab affectu impotente ſenſus extra obiecta rapiuntur. 788.

Agricultura.

Agricultura olim, ab ingenuis, & nobilibus exercita. 251.

Altare.

Eius excellentia. 65. 66. Qui apparandum. 920. 921. 922. 1524.

Amor. Amantes.

Amor rei dilectæ, titulos Diuinitatis attribuit. 139. Amori poma ſacrata. 508. Terrenorum amor, inſtabiles nos reddit. 564 565. Amantes premit, & tyrannicè calcat. 1142. Amor proprius, noxius. 1417.

Amor diuinus.

Per Mariam nobis communicatur. 239. Ideò illa Mater pulchræ dilectionis. 240. Reuerentiæ coniunctus. 484. Cor vagum ſtabilit. 564. Amoris diuini nuncius amet, neceſſe eſt. 600. Deus amoribus noſtris impenſus eſt. 1178. Ab initio ſit feruidior. 1340. Amor Dei quodammodo inquietus, donec in homine quieſcat. 1425. Diuinus amor ſocium non admittit. 1454. Vnionem affectat. 1456.

Ancilla.

Ignobiles, & degeneres filios parit. 142. 158. Qualis Dei ancilla, fuerit Deipara. 190.

Angelus.

An, & quomodo gratiam, per Chriſtum accipiant. 2. 3. Mariam ſuſpiciunt. 56. Illi ſeruientes miniſtrant. 276. Angelis redemptionis idex, fuit Maria. 465. Angelica corona, cur non interraſilis. 476. Angeli amorem reuerentiæ coniũgunt. 484. Angeli in cuſtodiam Mariæ. 498. Angeli nuncio, & habitu, fauſti. 586. 587. 588. 595. 596. Conſerui hominum, per Mariam facti. 702. 703. Angeli, quomodo purgari dicantur. 748. Multoculi, imò toti oculati. 770. Angelorum lux armata. 844. 845. Quàm anxiè Angeli Mariæ Conceptionem exoptarent. 1087. 1088. 1089. 1090. Humilitate noſtra piè vincuntur. 1368. Angelorum humilitas. 1391. 1392. Creatio. 1611.

Anima.

Animarum ſaluti impendi, pretioſa apud Deum mercimonia. 203. Anima cur turturi comparetur. 491. Anima peccatoris, dementata, inanis, & vacua. 562. Animarum origo apud veteres, qualis crederetur. 1263. Animæ per culpam captiuæ, pulchra deſcriptio. 1483.

Aqua.

Aquæ ab initio priuilegia, & quare. 27. 28. Nec ſolùm, quia inſtrumentum gratiæ; ſed etiam naturæ. 31. Cur non maledicta. 48. Ab Hæreticis olim, quomodo degradata. 49. Cur non commendetur in Geneſi. 83. Aqua maris, fluuialibus non adnumeratur. 265. Aqua ſuper cælum, quorſum. 287. Aqua ab Eliſeo ſanata. 386. Ab immundo vaſe, immunda. 622. Aqua Iordanis retrorſum abiens, quid ſignificet. 678. 679. Aqua Iericho qualis. 692. Aqua decurrens cur dicatur peccator. 1338.

Arca.

Arca.

In Arca Teſtamenti, fortitudo pariter, & ſanctitas delitebat. 420.

Armarium.

Armarium Chriſti, Maria eſt. 408.

Artifex.

Artificum ambitio in operibus ſuo nomine inſcribendis. 866.

Arundo.

Arundo patienti Chriſto porrecta, quid denotaret. 179. 879.

Aurora.

Mariæ typus. 592. 833. 834. 835. 1459. Quales Auroræ palpebras referat ſacer Textus. 1459. 1510.

B

Baptiſmus.

OB futurum Baptiſmum, aqua ab initio decoratur. 27. 28. 29. 48. 251.

Beatitudo.

Beatitudo in via aliquibus communicata. 483. Quò quis beatior, eò reuerentior. 484. Beatitudo terræ promiſſioni comparata. 513. 514. In Beatis, lux armata, & cornuta. 842. 843. Beatorum muſica. 854. 855. 856. Beatitudo conſummat diuinorum operum perfectionem. 867. 868.

Belial.

Belial, quid ſignificet, quàm longè à Deipara. 1028.

Beneficium.

Si vulgare, & commune, minùs obligat. 69. Inſcio non videtur conferri. 95.

Bethlehem.

Nato Saluatore inſignis. 35.

Bona.

Bona temporalia, qui poſſidenda. 1149.

C

Caietanus.

CAietani doctrina, & interpretationes diſcutiuntur. 347. 665. 669.

Carbunculus.

Huius gemmæ naturæ. 890. Mariæ typus, cur ſit. 891. 893.

Columba.

Columbæ pulcbritudo, & typica ſignificatio. 46. 47. Eius innocentia. 510. Et munditics. 580. 581. Fauſta. 583. Candida. 584.

Contemplatio.

A contemplationis ſpeculâ, facilè Dæmonis inſidiæ fugantur. 819. Ibi excubiæ vigiles. 820. Carnalium ſeparatio. 827. 828. 830. Cæleſtis machina ſpiritu eleuando. 831.

Cor.

Cor humanum, de carnalium deſiderio, inſtabile redditur. 565. 566. 567. 568.

Corona.

Corona interraſilis, quæ ſit. 476. Redemptionis regiæ corona. 477. 478. Quomodo Chriſti Sanguine Eccleſia coronetur. 479. Coronarum vſus, vnde, à quo, & quorſum inceperit. 485. Maria coronat Chriſtum, à quo inuicem pulchrè coronatur. 945. Coronam è capite Draconis, cur ſumpſerit Maria. 1306. 1307. 1308.

Coruus.

Coruus alter luminis, alter noctis. 582.

Creatura.

Creaturarum futuritio, quotuplex. 6. In creaturis priùs eſſe animale, quàm ſpirituale, quomodo intelligendum. 17. Ordo eius. 1612.

Crux.

Crux Chriſti, palma eſt. 51. Bonorum origo. 67. Mariæ typus. 68. In Cruce, ſeruitutis noſtræ chirographum deletum. 176. 178. 179. Naufragium ſalutis. 746. Crux nobis vita. 984. Iuxta Crucem, qualis foret Maria erga Chriſtum. 1222. Et è cruce, qualis erga Mariam Chriſtus. 1289.

Chriſtus.

Quo ſenſu, Angelorum ſit caput, & Redemptor. 2. 3. 7. Chriſtus in figuris ab initio decoratus. 26. Cur baptizandus Iordanem ingreditur. 32. Felix terra, quam calcauit. 38. Celerrimus Tartari ſpoliator. 41. Noua, & illibata ſunt, quæ in Chriſti miniſterium deſtinantur. 62. Eius aſcenſio glorioſa. 62. Eius Sanguis, clauis eſt cæli. 63. Quomodo in ſepulturam vngatur. 64. Deuincitur à Deo Patre, tanquàm ingenti beneficio, Mariâ in matrem acceptâ. 69. Quàm bonus Paſtor Chriſtus erga peccatores. 83. Horum qualis fideiuſſor. 93. Nobis non ſolùm datus, ſed emptus per Mariam. 97. 98.

98. 99.100. 101. Matri ſimillimus eſt Chriſtus. 103. 114. Filios ſibi ſimiles cupit. 104. Sepulcrum eius nouum. 120. Amator zelotypus.124.125.126 Exacto iuſtitiæ pondere nos redemit. 174.175. 176.177. Cur confidenter formā ſerui accipiat.192.193 194.195.Idque, quàm noſtro bono 215. 207. Matri ſimilis. Feſtinus, quà Deus properauit incarnandus. 221. 222. Flos Chriſtus, caſtitatis indumentum præbens. 242. Eius mors libera. 259. Vnus eſt,& numerari nequit.267.268.Neque aliis conferri.277. Chriſtus immundorum tactu inquinari non potuit.292. E Maria, tanquàm è præſidio, & armario Orbem ſubiugauit.408. Cur ſimul Leo Iuda, & germen appelletur.411. Vbi primùm editus,imò conceptus à Virgine, omnes triumphatoris partes impleuit.421. Naſcitur paruulus,vt pie à nobis ſpolietur. 426. Eius liberalitas. 428.429. Dum nobis naſcitur, pharmacum eſt amoris. 430. 431. 432. Pia in illum congerimus ſcommata. 436.467. 438. E Matre decoriùs præſeruata, fauſto omine ad cæteros venit redimendos. 467.468. Sanguis Chriſti corona eſt.479. Cur butyrum, & mel eſurus dicatur. 515. Quomodo eius Diuinitas, in vtero Virginis,humanitati copuletur. 525. Eius incarnatio quomodo nũcietur. 585.586.587.589. Cur abſque virili ſemine conceptus.611.612. Initium ſalutis. 613.615. Chriſti Caro, cur vmbra Dei vocetur. 630.631. Chriſtus cur in ſerpente Moyſis effigiatus.632. In Matre honoratur.647. Per Chriſtum, natura noſtra integris eſt natalibus reſtituta. 678. Quomodo captiuitatem noſtram manumiſerit.686.689. Eius natalis,nobis quàm profuerit. 691.Quodammodo à digniore Matre, dignior. 697. Vermis, & vmbilicus terræ cur dicatur. 732. Cur ſub vmbra ad Incarnationem deſcenderet. 794. Aſcendentis Chriſti triumphus.856. Chriſtus æternum Verbum eſt, in Mariæ carne ſcriptum. 869.870.871. Agnus mundiſſimus è lana Mariana.912. 913. Matrem coronat Chriſtus, inuicem coronatus. 945. 946. Chriſtus annulus Patris cur dicatur. 949. Se ipſo nos induit in Reges. 960. 961. 962. Cur Verbum, & non Pater, nec Spiritus Sanctus carnem ſumeret. 1107, 1108. 1109. Chriſtus nos reformauit. 1151. Matri ſimillimus. 1170. In Cruce ſpiritualiter paritur à Mariâ,& quomodo. 1221. 1222. Chriſtus in Cruce Athleta. 1232. A Matre, ſi fortè infami, quodammodo aliquid infamiæ ſortiri videretur. 1241. Chriſtus dum Matrem præſeruat, aptior aliorum Redemptor eſt. 1242. Quàm ſedulus Matrem decorauit. 1281. Legem, quam tulit, de honorandis parentibus, ſeruauit optimè.1282.1283. Viſus cedere honori proprio, vt materno concederet. 1286. 1287. E Cruce quàm ſedulus Matrem curet. 1288.1289.In cælum iam aſcenſurus, qualis erga Matrem. 1294. 1295. Chriſtus abſque Matre non reperitur. 1301. Multipliciter coronatus, & vnde. 1309. In præſepio colitur ab Angelis.1393. Inclinato capite intrat cælum. 1395. Chriſti obedientia. 1419.1420. Huius obedietiæ fructus.1421.1422. Humanitas Chriſti, quàm vniti ſibi Verbi reuerens. 1468.1469.1470. Chriſtus, Adami integri caput. 1472. Ab vtroque parente glorioſus. 1522.1532. 1535. 1536. 1537. Vide, *Ieſus*.

D

Dæmon.

CVr ſub formâ columbæ Euam non deciperet.46. Animarum adulter, & ſcortator. 121.& leno 125.493. Corruptor humanæ naturæ. 136. Quo iure nos captiuos retineret. 174.175.176.177. A Chriſto, Matris miniſterio triumphatur. 423. Fame noſtrâ ſaginatur.500.501. Peccatores deuorat, & inuicem ab illis deuoratur. 551. 552.552.552.Contra eius ictus duriores, robuſtius ſubſidium inquirendum.743. Fallax eſt. 757. Sub forma baſiliſci nos faſcinat.782.Cæcus nihil bonum videt.804. 805. 806. Vt noceat, Dei faciem cupit euitare. 823. Apud Deum,miſer ſtulteſcit. 824. Et captiuatur. 825. Muſicâ fugatur. 853. Horrent Mariæ conceptionem. 1095. 1096. 1097. Dæmonis imago, In nobis per gratiam abolita. 1106.1107.Iugum tanquàm beſtiis imponit peccatoribus.1141.Et eiſdem ſuperequitat. 1142. Eóſque quadrigas habet. 1143. Noua ſemper nobis peccata concatenat.1333.

Deus.

Series decretorum eius,erga genus humanum. 4, 5. Cognitio eius vaga, & indeterminata, nullam inuoluit imperfectionem. ibidem. In decretis ſuis diſpenſat. 21.24. Rebus miniſterio deſtinatis decus, & benedictiones accelerat. 26.33. Maledictionis celerrimus auerruncator. 43. Electiſſimis beneficiis magis obligat. 69. Quàm ſint perfecta opera,quorum ſe authorem exhibet. 77. 709. Filios ſibi ſimiles nos optat. 104. Amoris noſtri zelotypus. 124.126.Tunc hi filij, ſe ſeruos eius reputant. 202.Apud Deum, longè pretioſior eſt ſeruus, quàm mercenarius. 213. Singulariſſimo modo fuit cum Maria. 219. Deus dum limitatur, nobis liberalior. 226. 227. 228. Miniſtrare Deo,non eſt opus ſeruile. 290. Suauiter omnia diſponit. 383. Quodammodo pulchrior poſt Incarnationem.433. Talis foris cernitur, qualis nobis eſt intus. 570. Qualis ſit pictor. 704.Deus,totus eſt oculus 767. Quanti fecerit naturam noſtram,quam aſſumpſit. 888. Deus de inepto inſtrumento, Artifex mirabilior.1049.1040.1043.1044. Diuinitatē ſuam iuſtis communicat. 1046. Quàm anxie quodammodo, Mariæ Conceptionem exoptaret. 1083.1084.1085.1086. Quàm reuerenter, ſi fas eſt dici, res humanas Deus diſponat. 1115.1116.1117. Et quanti humanam ſalutem faciat. 1118.1119. Deus inſtat Patris honorari cupit.1279.In erigendis humilibus, ſapiens, & glorioſus.1379. 1380. 1381. Quodammodo inquietus, & inſtabilis donec fugientes peccatores aſſequatur miſericors. 1425.

1425. A maioribus, maiora obſequia Deus exigit. 1491. In præueniendis Chriſto benedictionibus, attentiſſimus. 1526.

Dies.

Dies quartus olim infauſtus. 42. Dies primus in Geneſi, cur vnus dicatur. 263. 264. Dies natalis Dominici, pharmacum eſt amoris. 470. Cur lucidior. 471. 472. Quando inceperit agnoſci. 1618.

Doctrina.

Doctrina auditoribus quî temperanda. 874. 875. 876. Doctrinam puræ conceptionis, vnde ebibant Religiones. 1296. Præceptoris doctrinam quomodo diſcipulus capturus. 1348. 1349.

E

Eccleſia.

ECeleſia, etiam in figuris, decora. 26. Qualis eſſe debeat. 109. Eccleſiæ Euangelium cur è Synagogæ lege oriatur. 159. per Mariam liberatur Eccleſia. 492. Et Euangelium habuit per Mariam. 1446.

Eſther.

Eſtheris veræ, & typicæ collatio. 260. 282. 336. 341. 346. Eſther abſcondita, quid ad Mariam. 920.

Eua.

Eua per Mariam, & in Maria reparatur, & corrigitur. 90. 92. 244. 248. 321. 323. 333. 334. 335. 404. 510. 511. 512. 685. 700. 1458. 1467.

Euchariſtia.

Euchariſtia, annona Chriſtianæ militiæ. 349. Ab illa, meſſorum pariter, & militum partes agimus. 440. 441. Ab hoc pane itur ad gladium. 442. Abſque illo, molles, & effœminati, colo, fuſóque damnantur. 443. Panis eſt roboris. 444. Gigantes nos reddit, & gigantum voratores. 445. Summum eſt ſupplicium hoc pane priuari. 446. Sicut ſummum, pro victoria conſequenda beneficium, eius porrectio. 447. 448. Hic panis, trepidante hoſte, pacem nobis conſeruat. 449. Adeps frumenti cur appelletur. 450. 451. Abſque Euchariſtiâ, paleis, iumentorum inſtar, viuitur. ibidem, & 452. Hoc epulum parat ad prælium. 453. Vigiles reddit, & bellicis excubiis aptiores. 454. 455. Panis eſt lucis, & intellectus. 455. 456. Et oculos illuminans. 457. 458. Armat ſimul, & illuminat. 459. 460. Athletarum eſt robuſta ſagina. 461. 462. Panis, qui ad luctam pariter, & lucernam, ſecum oleum defert. 462. 463. 464. Maria, euchariſtici panis conda, proma. 520. Et clibanus. 521. Aurum, & ignis puriſſimus, huic pani ſuſcipiendo requiritur. 522. 523. 524. Euchariſtia, panis facierum, Deum hominibus reconcilians. 525. 526. Mundities, ſuſcipiendo huic pani requiſita. 527. 528. Sacri huius panis fames, pulchra comparatione deſcribitur. 529. Hic panis vero Numine, falſum ventris Numen ſtrangulat. 530. In vno ferculo, omnia eduliorum genera apponit conuiuis. 533. 534. 535. Gemmæ ibi potabiles, & eſibiles porriguntur. 537. 538. Et caro Chriſti ſapidiſſime condita. 539. 540. Per hunc panem, ab humanis eſcis facilè ieiunamus. 542. 543. 544. E beſtiis in homines nos reformat. 545. 546. 547. 548. 549. In Euchariſtia Chriſtum edimus, & edimur ab illo: & quorſum. 551. 554. Euchariſtia gulam proſtrat, & erigit caſtitatem. 556. 557. 558. 559. Mors eſt malis, vita bonis. 733. Mundities vaſorum, & miniſtrorum huic epulo requiſita. 919. 920. 923. Agni euchariſtici vellere purpuramur in Reges. 96[illegible]. 961. 962. Euchariſtia imaginem Chriſti regiam nobis reſtaurauit. 1184. 1185. 1186. Et illam floridam. 1187. 1188. 1189. Legitimos nos reddit filios. 1191. Idque inſtar diuini Verbi: quippe inde alimur, vnde geniti ſumus. 1192. 1193. 1194. Vnde & Phœnicem imitamur. 1195. 1196. 1197. Aqua euchariſtica, immediatè in Sanguinem conuertitur. 1198. Euchariſtiam nobis detulit Maria. 1617.

Euſebius.

Euſebius Gallicanus, ſiue D. Eucherius Lugdunenſis, (germanus Author illarum homiliarum, quæ vulgò ſub Emiſſeni nomine circunferuntur,) an piam noſtram ſententiam tenuerit, diſcutitur. 486. 487.

F

Fames.

DAmnoſæ famis grata præſeruatio. 380. 396. Protoparentum gula famem induxit orbi. 499. 5[illegible]0. Elegans famis deſcriptio. 529.

Fabula.

E fabularum exemplis, ſeu è mythologiis, nonnulla in ſerium ſenſum aduocantur. Fabula Pandoræ. 55. De priſcis Gigantibus, quorum ſinguli in fœminam, & marem diuiſi dicuntur. 313. De Veneris floribus. 429. De Hercule lanam ducente. 443. De balneo à Diis conſtructo, & diuinis ignibus accenſo. 523. De roſa Apuleium reformante. 546. De Vrſa, ſeu polo arctico. 601. De Argo naui. 604. 605. De auicula Halcyone. 608. De Æſculapij medicina. 616. De Veneris horto. 736. Eiuſdem roſæ ſanguine infectę. 738. De Argo, paſtore oculato. 777. De Cerbero. 893. De Hyacintho flore funeſtis litteris inſcripto. 896. 897. De Paſiphaë, & Minotauro filio. 927. De Palladis, è cerebro Iouis ortæ dignitate. 1081. De Baccho, & eiuſdem matre Semele. 1272.

Facinus.

Faſcinus.

Faſcinus ab oculis emiſſus. 781. 782. Faſcinus alius incantans, & præſtigias faciens. 786. Ab hoc faſcino, quàm miſerè illudantur peccatores. 790. 791. 792. 793. &c.

Filius.

Parentibus defert. 58. Quantùm ab illis capiat. 59. & quantùm illis debeat. 102. Virtute magis, quàm ſanguine patrizet. 103. 104. Sterilitas filiorum olim infamis 117. Non niſi ex vtroque parente claro, clarus naſcitur. 142. Ancillæ filius ſolet matrizare. 146. 149. Quæuis honoris, vel infamiæ à parentibus participatransfuſa. 152. Filius in domo Dei ſeruum ſe reputat. 202. Filij beneficentia, à parentibus fauſtè incipit. 467. 468. In parentum virtutibus patrizet. 1205. 1206. Vix enim quis putandus illius filius, cuius virtutes non imitatur. 1209. 1210. Parentum mores, honeſti, aut praui à filiis expreſſi, his premium, aut pœnam ſolent cumulare. 1211. 1212. De parentum infami noxà, ſuſpecti & infamati ſunt. 1241. Filij vt plurimùm matrizant. 1243. Filij & parentes inuicem ſupponunt; ideò honor, aut infamia mutuò communis. 1250. Filij honori parentum deſudent, & impendantur. 1264. Inde à Deo dilectiſſimi. 1266. 1267. 1268. Quàm id Deus commendet. 1269. Boni filij matri debentur. 1450. 1451. Matrizatores ſunt. 1534. Primitias bonorum parentibus conſecrant. 1576. Et parentes honorant. 1579. Illuſtriores ab vtroque parente. 1594. 1595.

Finis.

Finis rerum, ab earum principio coniectatur. 1542. Finis principio ſolet reſpondere. 1610.

Fœmina.

Fœminæ, quæ ſe pingunt, deformantur: vnde quodammodo ignotæ Deo. 1113. Fœmineum nomen viris infame eſt. 1314.

Fomes.

Peccati fomes an fuerit in Deipara, latè diſputatur. 651. An fomes aliquis virtutis, meritò excogitetur in Maria. 655.

Frumentum.

Frumenti exortus, pulchrè deſcribitur. 40. Frumentum vitiatum, quî reparetur. 686. 687.

Futuritio.

Futuritio rerum, alia intrinſeca, alia quodammodo extrinſeca 6. Mariæ futuritio qualis. 1100.

G

Gloria.

CArnalis gloria, beſtialis. 505. Fallax. 507. Vmbra cæleſtis gloriæ humanos oculos hebetat. 765. 766. Mundi gloria vana, & vmbratilis. 795. 796.

Gula.

Protoparentum gula, famem indixit nobis, imò ſaturitatem quandam, omni felle amariorem. 499. 500. 501. Gulam, & ventrem verè adorant aliqui. 530. 531. Numen gulæ falſum, nunquam ſaturatur. 531. 532. Gulæ deditus, Dæmonem deuorat, & ab illo inuicem deuoratur. 551. 552. 553. Gula laſciuiæ mater. 555. 556.

H

Hæres.

DEgeneres hæredes ab ancilla proueniunt. 142. 143. 144. Quàm anxiè hæres condignus etiam à iuſtis expetatur. 145. Aliàs infamantur. 153. 154. Quomodo hæredes ſimul, & hæreditas Dei ſimus per mortem. 976. 977. 978. Hæreditas virtutum à parentibus, quàm pretioſa: è contra verò hæreditaria vitia quàm noua. 1210. 1211. Paternæ virtutis hæredes nos cupit Deus. 1261.

Homo.

Vltimus rerum, parato iam palatio producitur. 53. Microcoſmos, imò megacoſmos cur dicatur. 51. 52. Homo quàm à Deo decoretur. 71. 72. E terra adhuc virgine producitur. 116. Non niſi de virtutibus commendandus. 405. Quantò affectu factus ſit à Deo. 612. Homo Dei pila, & ludus. 705. Homo cur Paradiſi incola. 742. Eius dignitas apud Deum. 887. 888. 889. 924. Hominis honor à diuina imagine. 1023. 1024. Per gratiam homo eſt velut alter Deus. 1046. 1047. Non tamen eſt homo Deus ſuper omnia; ſed inter omnia. 1048. Mariæ Conceptionem, quàm anxiè exoptarent homines. 1091. 1092. 1093. 1094. Quàm ſacrilegè homo, Dei imaginem aboleat per culpam. 1110. 1111. Ad imaginem Dei creatus, futuri Chriſti ſpem concepit. ibidem. Reuerenter à Deo tractatur. 1115. Ex quantæ apud eundem dignitatis. 1118. 1119. Homo à Chriſto quomodo reformatus, 1151. In ſolo homine lubens quieſcit Deus. 1425. De ſola virtute laudandus. 1501.

Humilitas.

Humilitas, turris fortiſſima contra Dæmonem

nem. 494. Ab humilibus decentiùs laudatur Deipara. 1302. Humilis, odor gratus alliciendo Deo. 1357. piè Deum expugnat. 1360. Cælos violenter arripit humilitas. 1363. 1364. Bona cæleſtia, piè furatur humilitas. 1365. 1366. Et piè Angelos ipſos ſuperat, 1368. Imperiorum aurifodina eſt humilitas. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. Humilitas homini, quaſi innata eſſe debet. 1384. Humilitas, purpurata eſt. 1385. Miniſtra ſalutis noſtræ. 1388. Humilitas mortuos reſuſcitat. 1589. Fœcundat animam. 1390. Angelos ipſos nobilitat. 1391. Et adornat. 1392. 1393. Cæli portam facilior ingreditur. 1394. Deo propinquior. 1395. Cuſtos virginitatis. 1396. Securior incedit humilitas. 1397. Acceptorum donorum tutela eſt humilitas. 1399. 1400. Humilitas, vnde apta ſit, tot prædictis dotibus capiendis. 1401, 1402,

Hypocriſis,

Hypocriſis vt captiuet oculos, ſit ipſa priùs captiua. 187. Simulacrum eſt vanum. 1155. 1156, 1157,

I

Idolum.

IDolorum vſui deſtinata quæuis faſtidit Deus. 919. 925. 946. 1352. Illorum cultus beſtializat. 1055. Idolum nomen eſt, non res. 1157,

Ieſus.

Ieſu nomen ſalutem importat. 391. 638. Nominis Ieſu, ad Mariæ nomen analogia. 719. 720. 721. 722. 723. Hoc nomen in eiuſdem Ieſu carne, dignè deſcribitur. 883,

Ignatius,

D. Ignatius, Societatis Ieſu Patriarcha, Conceptionis parthenicæ propugnator. 1297. Quid de obedientiæ virtute ſentiret. 1410.

Imago.

Imago Dei quàm ſacrilegè in homine profanetur. 1101. Regum imagines, quomodo olim mutarentur. 1103. 1104. 1105. Imago eò expreſſior, quò prototypo coniunctior, 1123. 1124. 1125.

Inauris.

Inaures margaritarum, cur apud Hiſpanos dicantur, *maridaje*. 328.

Inſtrumentum.

Inſtrumenta ſemel infecta per culpam, vix vnquam condignè virtutibus adminiſtrant. 132. Quàm diuerſo modo Deus, aut homo ſoleant ſibi inſtrumenta apparare. 1037. 1038. 1039. 1040. 1341. 1342. 1343. Inſtrumentum gratiæ, quomodo Christus dicatur. 1474. 1475. Vide plura verbo, *Deus*, & *Maria*.

Ioannes Baptiſta.

Ioannis Baptiſtæ laudes. 229. 690. 715. 716, 853. 864. Quomodo Chriſtum baptizarit. 1174. Baptiſtæ decus à parentibus. 1202. 1203. 1204. 1205. Eius ortus fauſtiſſimus à Maria. 1239. Ab initio præmonſtrauit, qualis poſteà futurus. 1342. 1343. Eius humilitas, quàm Orbi vtilis. 1363.

Ioannes Euangeliſta.

Ioannis Euangeliſtæ prærogatiuæ. 234. 235. 236. 1513. Deiparæ Filius, quatenus virgo. 1463.

Iudicium.

In iudicio, fœdis litteris ſtigmatiæ peccatores apparebunt. 904. 905. 906. Quanta è culpis in iudicio ſuborietur confuſio. 908. In iudicio qui libri aperiendi. 909. Quale in iudicio examen, 910, Quàm reuerenter Deus iudicium erga homines exerceat. 1115. 1116. 1117. Secundùm accepta talenta, vnuſquiſque iudicium ſubiturus. 1491. 1492.

Iudith.

Quantus Mariæ typus fuerit Iudith. 399.

L

Lana,

LAna Marianæ carnis mundiſſima cæleſti agno induendo. 912. 913. 914. Lanicij cura apud Paſtores. 913. Lanæ ſemel decolorata, nullo fuco reficitur. 916. Lana Mileſia. 929.

Lac.

Mirum lactis ingenium, moribus imprimendis. 160. 161. Lac Marianum ſoli Chriſto inſtillatum, & cur. 168. 169. E virgineis vberibus commendabile. 171,

Lex. Legiſlator.

Legiſlator ſupremus, non vbique ſuis legibus tenetur. 21. Deus ſuarum legum diſpenſator. 279. Sin minùs, authoritati ſuæ derogaret. 285. Aliud eſt, in lege diſpenſari; aliud, ad certos caſus legem non extendi. 289. Vbi ceſſat ratio legis, ceſſat lex. 291. Leges ſuas quibus cautelis explicandis velit Deus. 301. Per legis ciuilis fictionem, quomodo natales reſtituantur. 676. Explicantur leges nonnullæ ff. de natal. reſt. 676. 677. 688. veteris legis tabulas à Moyſe fractas, cur Deus non reſtituerit. 718. Legem honorandi parentes, quomodo Deus commendaret. 1246.

1246. 1247. 1248. 1249. Hanc legem erga Matrem ſeruauit ipſe. 1282. 1283. 1284. Legum diſpenſatio. 1563. 1567. 1568.

Liber.

Liber cælorum, cæterarúmque creaturarum, nobis legendus. 871. Sacræ Scripturæ liber. 872. Sed longè nobis pretioſior liber, Chriſtus Ieſus. 873. 874. 875. Cælum, liber eſt iuſtis deſcribendis. 878. 879. Hic liber ſtellis, quaſi filis, intextus, & aureis litteris exaratus. 880. Qualis liber fuerit Maria. 884. Liber conſcientiarum noſtrarum. 896. 897. 898. 899. 900. 901. Liber nouus, Maria. 1575.

Ludolphus.

Ludolphus Carthuſianus, an piæ ſententiæ fuerit propugnator. 232.

Luna.

Luna, pulcher Deiparæ Virginis typus. 593. Luna, ſtellarum cincta oculis coruſcat. 770. Mariæ comparatur. 839. 840. Quomodo dicatur minui, in conſummationē. ibidem. Sub pedibus Mariæ. 958.

Lux.

Cur initio rerum lux producta. 39. Lux diuina pulchra, & cornuta. 842. Hæc, ſub ipsâ claritate nos abſcondit. 931. 932. Et dum abſcondit, pariter manifeſtat. 944. Lux Deum veſtit. 937. Lux prima cur laudetur. 1476.

M

Maria Deipara.

Maria, ſi Chriſto præmoreretur, an ſperaret in Limbo. 23. Singulariſſimũ Dei opus. 81. Sexum fœmineum decorauit. 90. Incarnãdo Verbo cur liberũ conſenſum daret. 95. Matrizantem edidit Chriſtum. 103. 104. 105. Cur fœcunda Virgo. 118. Sponſa incorrupta. 127. Præcipua Dei filia. 137. 138. Inuicem cũ Filio glorias cõmunicat. 155. 156. 157. Dum ſe fatetur ancillam, ingenuitatem originis cõmendat. 190. 191. 192. 193. 202. 103. 104. Per omnia Filio ſimilis. 225. A Maria, hilaris, & pulchra virtus deriuatur. 241. E terrenis, cæleſtes nos effecit. 245. 246. Quid Baptiſmo conferat Maria 252. 253. Eius virtutes Chriſtiformes. 257. Ad communes leges, non eſt ex omnibus. 260. 261. 263. Maria non eſt prima, ſed vna inter omnes. 266. 272. Ideò aliis non comparanda. 274. Quomodo nupta Deo. 323. 324. Qualis fuerit Incarnationis adminiſtra. 327. 328. 239. Militarem Euchariſtiæ annonam nobis præbuit. 439. Angelis longè ſublimior. 467. 468. Iure Sponſæ munita. 490. 491. 492. E vetito pomo feliciter ieiuna. 508. 509. 510. Maria eucharisſtici panis conda, proma 520. 521. 522. 523. Eius Conceptio nobis ſanctiſſima nunciauit. 576. 577. 578. 579. Suauiſſima veniunt è Maria nobis medicamenta. 619. 620. 621. 622. Maria an poſſit diei natalibus reſtituta. 676. 677. 678. 679. 680. Quomodo per Mariam priſca ſeruitus manumittatur. 688. 689. 690. Maria quodammodo Chriſtum ipsũ dignificauit. 697. Quàm attentè à Deo cõſtructa fuerit. 708. 709. 710. Ab ipsâ gratiâ, edi viſa Deipara. 714. Honoris ſui vindex, & vltrix Maria. 734. 752. Vnde dicatur ablui, cùm tamen culpæ, ſiue fomitis ſordes non contraheret. 743. Mariæ calceamenta. 745. 750. 751. Mentis cæcitatem nobis auertit. 759. Pulchra oculis Maria. 763. 776. Inde Angelis excellentior. 773. Oculi Mariæ limpidiſſimi. 774. 775. Maria pupilla oculorum Chriſti. 780. Mariano aſpectu faſcious noſter amouetur. 783. 784. Eius oculi cur virides. 785. Incantationis faſcinum fugauit. 789. Eius humilitas cur admiranda. 840. Diuina pſaltria. 849. Non pugnâ; ſed aſpectu fugat Dæmones. 857. 858. 859. 860. 861. Liber eſt cæleſtis, & quomodo inſcribatur. 884. 885. Nihil inquinatum patitur 885. Mariæ mundities. 903. Lana Mariana ſuo ipſo colore candicare cur dicatur. 916. Luce abſconditur Maria. 936. 937. 938. Chriſtum coronat, & ab illo inuicem coronatur. 945. 946. Triumphat Dæmones. 957. Pretioſè nos induit. 965. Maria quomodo præpararetur. 1045. Nihil habuit corrigendum. 1066. Proxima Deo. 1073. Niſi præſeruaretur à culpa originis, ridiculum videretur ſpectaculum. 1080. 1081. Quàm anxiè à Deo Mariæ Conceptio exoptari viſa. 1083. 1084. 1085. 1086. Angelorum deſideria de eadem. 1087. 1088. 1089. 1090. Et de eadem hominum vota. 1091. 1092. 1093. 1094. Maria, illæſam Dei imaginē conſeruauit. 1121. 1122. Intima Deo. 1170. Amicta Sole, & Deo proxima. 1175. Eluctatrix Dei. 1179. 1182. Euchariſtiam nobis diſpoſuit. 1200. Eius honor, vel infamia, in Filium deriuatur. 1202. 1203. A filio exprimitur. 1248.

Mariæ priuilegia.

Mariæ maiora, quàm cæteris omnibus debentur priuilegia. 9. Quæ infinita quodammodo eſſe debent. 10. Mariæ parentes, cur non paris cum illa priuilegij. 1030. 1031. Maria Mater Verbi; ideò neceſſariò expers mendacij. 1249. In anticipatis Marię priuilegiis, omnes benedicimur. 1251. Quàm impensè à Chriſto Filio coleretur. 1281. In conterendo Serpentis capite, viriluſcit. 1303. 1304. 1305. Futura Mariæ priuilegia, in eius Conceptione prænotabantur. 1345. 1346. 1347. Obedientiæ Magiſtra in Adamo non rebellauit. 1354. 1355. 1356. 1357. 1423. 1424 Heroïca eius in tanta magnitudine humilitas. 840. 1357. 1367. 1382. 1383. Mariæ, quatenus Sponſę, priuilegia. 1484. 1485. 1486. Iratum Deũ potuit exarmare. 1489. 1490. Nihil non repugnans, & aliunde decens, Mariæ priuilegio denegandum. 1508. Mariæ, Anna mater præludit. 1512. Priuilegium Mariæ ab actualibus culpis præſeruatæ, fides docet. 1520. Filio conſubſtantialis Maria. 1518. Tota, quota eſt, pura eſt. 1523. Humilitatis exēplar. 1539. Excellētia Mariæ ſuper omnes Sanctos. 1541. 1559. Semper abſcondita. 1544. A Deo potiùs, quàm à parentibus oriri viſa. ibidem. Nulli culpæ affinis eſt. 1546. 1547. Antonomaſticè benedicta. 1555. Cur illi vni Deus dulcis dicatur. 1551 Ad priuilegia Mariæ, omnes leges diſpenſantur. 1563. Deus in Maria, pluſquã in cæteris omnibus omnipotēs. 1564. Ipſum ſibi Deum habet obedientē. 1582. 1583.

Non prima, ſed vna. 1603. Chriſti requies. 1607. Liberior, dum ſe fatetur ancillam. 1617. Nullum ibi priuilegium negari debet. 1599. Quia ſolum Deum agnoſcit maiorem. 1609.

Mariæ epitheta glorioſa.

Maria animatum quoddam cælum. 730. 731. Maria, Aurora eſt. 367. 592. 832. 833. 834. 835. 836. 837. Maria, Sol. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 941. 942. 1524. Maria, Luna. 593. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. Maria, ſtella eſt. 602. 603. 953. Arcus fœderis. 147. Nubes pulcherrima. 148. 640. Maria, terra benedicta. 730. &c. 1545. 1574. Maria, Paradiſus Dei, hortus cõcluſus. 249. 250. 943. 1522. 1543. 1554. Maria, flos multiplex: hyacinthus, roſa, lilium. 243. 928. 1177. 1190. 1545. 1539. lignum vitæ, & victoriæ palma, eſt Maria. 516. 517. 1531. 1538. Mons altus. 489. 1555. Fons dulcedinis. 518. 519. Maria Dei ferculum, thronus, tabernaculum, palatium, altare. 66. 74. 940. 1431. 1432. 1454. 1457. 1560. 1587. 1588. 1608. Maria, Eccleſiæ microcoſmos. 53. 54. Pandora ſacra. 55. Vitula abſque iugo. 76. Oſtium ſalutis. 89. Armatura Chriſti. 408. Feneſtra gemmea. 571. Multocula. 771. Epiphania. 857. Ch . ta puriſſima. 869. Carbunculus. 891. Cæleſtis margaritæ concha. 892. Lamina ſacerdotalis. 894. Spongia purificans. 902. Lana mundiſſima. 912. Forceps propheticus. 1171. 1172. 1173. 1537. Fermentum purum. 1545.

Mariæ prædeſtinatio.

De Mariæ prædeſtinatione fusè agitur. 4. 307. 646. 729. 1053. & infrà ſub aliis titulis, de hoc plura.

Mariæ redemptio.

Primitias redemptionis tulit Maria. 57. 480. 488. 1576. 1577. 1578. Inde hominum Maria Corredemptrix quodammodo dici poteſt. 85. 86. 87. Redemptricis gratiæ filia genuina. 91. Maria præſeruatiuè redempta. 369. 381. 1035. 1036. Non decuit Mariam vulgari modo redimi catenatim. 398. Mariæ redemptio, idea fuit Angelis redimendis. 465. Maria vnde redempta, inde redimita. 476. Præſeruatiua redemptione auguſtior. 639.

Mariæ anima.

Anima Mariæ, virgo à culpa. 121. 122. 123. 135. 136. 137.

Mariæ gratia.

Marianæ gratiæ plenitudo nullibi vacua. 12. 13. 14. 16. Mariæ gratia præcox, & celerrima. 18. 19. Huius gratiæ plenitudo Chriſtiformis. 215. 216. 217. Maria originalem gratiam inuenit, imò ipſa, tota eſt gratia. 223. 224. 225. Maria gratiarum ſcaturigo. 237. Et germen gratiarum. 243. Mariæ gratiis, & amore inebriatur Deus. 254. Maria longè Angelis de gratia excellentior. 473. 474. A Mariâ, in omnem creaturam gratia redundat. 475. 698. 699. 1509. 1551. 1552. 1553. 1554. &c. Originalis gratia Mariæ, protoparentes integros olim probat. 1611.

Mariæ contemplatio.

Deiparæ contemplatio excellentiſſima. 11. Ad clarum Dei conſpectum, dum viueret, quandoque rapta. 484. 670. 755. 831. 1619. Diuinis myſteriis aſſueta. 512. Maria, ab ipſo Conceptionis inſtanti, contemplatrix. 669. 755. Mariæ ſcientia. 1540.

Mariæ caro.

Deiparæ caro, pecunia fuit, vnde obæratus Dei Filius ſoluit. 94. Mariana caro pura, & impolluta. 96. 144. Abſque omni labe originis. 220. In Mariæ carne, Deo concorporamur. 246. Vni Deo tantummodo hæc caro deſtinata. 322. An, ſi caro Mariæ præmundaretur ad eius Conceptionem, præſeruatiuè redempta dici poſſet. 360. 361. Mariæ caro, ſpiritus priuilegiis videtur gaudere. 390. Caro iſta, hami cæleſtis eſca fuit. 402. Caro Mariæ, triumphalis purpura Chriſto eſt. 424. Mariana caro, theriaca contra mortem, odor reſpirans ad vitam, à morte, & fœtore culpæ præſeruata. 610. 611. 612. 613. 614. 615. Hæc caro ob munditiem, argentea. 917. Et tunica Chriſto polymita. 918. Nitidiſſima. 938. Caro triumphalis. 951. Et quodammodo aurea. 956. Plura de puriſſimæ huius carnis excellentia. 1461. 1462. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520.

Mariæ lac.

Mariani lactis generoſitas, alendo Chriſto, qualis. 160. 1595. Lac ab vberibus virgineis optabat Chriſtus. 161. Chriſtus non alio, quàm virgineo hoc lacte paſtus eſt. 162. Nec alius, præterquàm Chriſtus, Marianum lac guſtauit. 168. Ne quodammodo alter Chriſtus redderetur. 169.

Mariæ vterus.

Marianus vterus Chriſtum generans, nos regenerauit. 237. 238. 239. 240. 249. Cur aceruus tritici appelletur. 256. Hic vterus, ſoli Deo deſtinatus. 322. Hic vterus cur appelletur deſertum. 614. Vterus floridus. 635. 636. 637. Cur alueus appelletur. 701. Nos regenerat. 706. Eius analogia ad ſepulcrum Chriſti. 991. Vteri huius capacitas anguſta cælos excedit, & Paradiſum. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. &c.

Mariæ virginitas.

Quàm decenter ſummo incarnationis myſterio, Mater Virgo electa fuerit. 115. 116. 117. 118. Maria, forma eſt virginitatis. 269. Virginitas Mariæ Matris, exemplo vulturum confirmatur. 288. Quàm fœcunda virginitas, & quare. 735. 736. Maria, virginitatis magiſtra. 1350. Maria, virginum Mater. 1463. Maria virginitatis voto obligata. 1464. 1465. Maria mente, & corpore Virgo, vnde dicatur. 1467. 1468. 1512. 1513. 1575. 1579. 1601. Cur omnium prima virginitatem vouerit Maria. 1614. 1615.

Mariæ Maternitas.

Maternitatis Marianæ dignitas 11. 79. 80. 81. 144.

144.145.278.296. 328.329. 645.715. Maria, omnium Mater. 253. Condigna tantæ Maternitatis præparatio. 1037.1038.1039.1040. Maria ſemper Mater. 1099.1100.1265.1527. Mater Ieſu, magis ſpiritu, quàm corpore cur vocetur. 1217.1218.1219.1220.

Mariæ iuxta Crucem.

Maria iuxta Crucem ſpiritualiter peperit nobis Chriſtum. 1221. Huius ſpiritualis partus, Rachel typus pulcherrimus 1223. Spiritualis huius partus dolores acerbiſſimi, corporalis partus gaudia compenſarunt. 1224.1225. Ibi Martyr ſpiritu Maria. 1226. 1227. Ibi ita Chriſto commortua Maria, vt quodammodo huius anima, in illius cadauer tranſiret. 1529. 1530. Ideò in corpore Ieſu, Mariæ anima, lanceâ transfigitur. 1231. Ex hac tamen ſpirituali morte Matris, Chriſtus quodammodo felicior filius naſcitur, quàm ex priori partu. 1032. 1233.1234. Maria iuxta Crucem Heroïna, & diuinæ palæſtræ condigna ſpectatrix. 1235. 1236.1237. Quia aliunde egregia Agoniſtrix fuit. 1238.1239.1240.

Mariæ mors.

Mariæ mors, qualis fuerit. 298. 299. Marianæ mortis priuilegia. 996. 997. 998. 999. 1000. 2001. Hęc mors myſterio fuit neceſſaria. 1002. 1003. Incorruptũ corpus relinquit. 1004.1005. Cur moriatur Maria. 1011.1011. 1013. Hæc mors, vitæ confinium eſt. 1020. Plura de huius mortis excellentia, & cadauere Mariæ triumphante. 1514.1602.1616.1617.

Mariæ imperium.

Commune quodammodo cum Deo fuit Mariæ imperium. 261. 262. 325. 326.327.328.329. 330.&c. Plura in idem. 1547.1574.1585.1586.

Mariæ nobilitas.

Mariani ſanguinis humana nobilitas. 150. Quanti facienda. 1212. 1213.1214.1215. 1590.1593.

Mariæ nomen.

Analogia Mariani Nominis, ad Ieſu Nomen. 575.719.720.721.722.723.724.725.726. 727.

Mariæ propugnator, & oppugnator.

Mariani honoris oppugnatores olim Phariſæi. 1298. Poſtea Hæretici. 1300. Cur ſepiis in hac re comparandi. 255. Publica hodie diſputatio contra Mariam, cur prohibita. 1556. Quò quis doctior, eò deuotior Mariani honoris propugnator. 1493. Propugnatoris huius præmia. 1496.1497. Religiones cur tantoperè, in promouendo puriſſimæ Conceptionis myſterio allaborent. 1296.1297.1298.1299.1300. Idem fuſiùs de Societatis Ieſu religione, ibidem. Plura item 1493.1494.1495.

Mariæ Feſtiuitates. Conceptio.

De Conceptionis Feſtiuitate. 1. 1618. In myſterium verò Conceptionis Marianæ, non ſolùm omnia huius libri capita, omnes numeri; ſed etiam lineæ, imò & litteræ omnes conantur laborare: vnde ad hanc partem, ipſe ſibi liber, Index eſſe poterit: cùm vbiuis aperias, aliquid promouendæ piæ ſententiæ inuenias, neceſſe ſit. In tui tamen gratiam, id præſtabo, vt robuſtiora ſaltem argumenta, quæ in toto Opere fuſiſſimè dilatantur, in compendium huc redigam: vnde ad rem tuam, ſi quid forte videatur minùs ineptum, ſeligas faciliùs.

Solet Deus, rebus gloriæ ſuæ adminiſtris, decus, & benedictiones accelerare: ergo decorandæ Mariæ non tardaret. Confirmatur hoc argumentum à numero 26. vſque ad 32. Pia in idem celeritas aliunde illuſtratur à 33. vſque ad 42. incluſiuè.

Erga illa, quæ glorioſo miniſterio deſtinantur, celer, imò præuius, maledictionis auertuncator eſt Deus: ergo præuius Mariæ maledictionem euitauit. à 43. vſque ad 50.

Maria diuiſas ſingulis perfectiones, in vnum collectas tenet, tanquàm Eccleſiæ Microcoſmos, Pandora ſacra: ergo originali gratia Angelis, & protoparentibus conceſſa non priuatur: maximè cùm gratiæ primitias debeat comparare. à 51. vſque ad 61.

Noua, & illibata eſſe debent, quæ in obſequium Chriſti decens apparantur, nec etiam mente alteri deſtinanda: ergo Maria ex vi diuini decreti, nunquam in aliud, ſed tantummodo in Dei Matrem, fuit deſtinata, &, quod conſequens eſt, non debuit originali culpâ præfœdari. à 62. vſque ad 68.

Æternus Pater, ſibi, hoc etiam beneficio, deuinxit Chriſtum: quòd Mariam aliàs non futuram, ſolummodo in Matris miniſterium deſtinat efficaciter, & plena diuinæ artis induſtria producit: ergo opus ſic deſtinatum, ſic perfectum, originali culpæ non ſubiacuit. à 69. vſque ad 76. & nonnulla à 77. vſque ad 84. de illorum operum perfectione, quorum ſe Deus Authorem vult exiſtimari.

Ex vi prędicti decreti id obtinuit Maria, vt Chriſto ad meritum Redemptori, illa quodammodo ad interceſſionem Corredemptrix haberetur: imò & ipſius Chriſti, piiſſimè captiui pia Redemptrix: ergo nunquam peccati captiua exiſtimanda. à 85. vſque ad 92. & à 93. vſque ad 102.

Chriſtus, etiam in virtutibus, ſuauiſſimè voluit haberi matrizator: ergo innocentiſſimus, originalem in Matre poſuerat innocentiam: vt decoriſis, in hoc etiam, matrizare diceretur. à 103. vſque ad 114.

Chriſtus indecenter à Matre non virginei corporis oriretur: quamuis deuirginatio de matrimonio ſancto intercederet: ergo indecentius à Matre, animæ per culpam corruptæ ortus putabitur. à 115. vſque ad 120. Confirmatur ratio, dum fuſiùs oſtenditur, animam peccatricem infame Dæmonis ſcortum eſſe, vile proſtibulum. à 121. vſque ad 128.

Originalis culpa, longè actualibus fœdior,

& indecentior : ſi ergo Maria ab actuali næuo leuiſſimo indigna Mater; longè indecentior ab originali culpa proueniret. à 129. vſque ad 141.

Degeneres, à nobiliori patre, hæredes ancilla profert: ergo Chriſtus, legitimus, & condignus Dei hæres, ab ancilla Maria oriri non debuit. à 142. vſque ad 151. Roboratur hæc ratio: quia, cùm in parentibus filij computentur, vt, quod illorum eſt, iſtis tribuatur; ſi Maria ſemel ancilla conſtituitur, in Matre ſeruiiſſe Chriſtus præſumeretur. à 152. vſque ad 159.

Seruili lacte indolem infecturo, generoſos quoſuis nutriri, indecens habetur: ergo a fortiori Chriſtus, ancillæ Dæmonis lacte non aleretur. à 160. vſque ad 172. Quàm autem infamis, & miſera ſit ſeruitus illa, qua anima per culpam Dæmoni mancipatur, latè oſtenditur à 173. vſque ad 189.

Maria eo ipſo, quòd ſe ancillam Domini dixit, illuſtre ſibi originalis gratiæ erexit trophæum: ergo nunquam ancilla Dæmonis exiſtimanda. à 190. vſque ad 201. Plura de ingenuo iſto Mariæ ancillatu à 202. vſque ad 214.

Singulariſſima Marianæ gratiæ plenitudo, plenitudini gratiarum Chriſti, quoad fieri poteſt, conformis fuit: ergo in ipſo Conceptionis inſtanti, vacua non exiſtimanda. à 215. vſque ad 222.

In re gratiæ, Maria cæteris iuſtis omnibus plenior, originalem gratiam dicitur inueniſſe: imò, ipſa quodammodo tota eſt gratia: ergo originalem culpam non contraxit. à 223. vſque ad 236.

Maria gratiarum ſcaturigo: eius vterus Chriſtum generans, nos regenerauit: ergo culpæ noſtræ particeps haberi non poteſt. à 237. vſque ad 248. In idem pergitur. à 249. vſque ad 259.

Maria, vera Eſther: ergo communi lege teneri non potuit. à 260. vſque ad 262.

Non adnumeratur omnibus, quidquid in ſuo genere, ob ſingularem præſtantiam, *vnum* appellatur: cùm ergo talis ſit Maria, in illis omnibus, quos Pauli ſententia damnat, non intelligenda. à 263. vſque ad 271.

Non intelligitur in omnibus, quidquid præcellenter ſuper omnia conſtituitur: cùm ergo talis ſit Maria, cum omnibus damnata non intelligitur. à 272. vſque ad 278.

Diuinæ leges ſæpiſſimè, beneficâ ſacri Legiſlatoris diſpenſatione, temperatæ: ergo lex originalis peccati potuit in Maria diſpenſari: imò eùm legis prædictæ ratio ceſſet in Maria: &, quod maius eſt, ad Marianum caſum lex illa non extendatur, Maria non ſolùm à culpa; ſed etiam à culpæ debito eximenda. Probatur argumentum fuſiſſimè à 279. vſque ad 299.

Particula, *omnes*, variis modis in Scriptura ſacra ſolet explicari: ergo *τὸ omnes*, apud Paulum, liberè contra Mariam præſumitur euaginari. à 300. vſque ad 305.

Indignè ſubditur legi pœnali, quæ Sponſæ titulo, dignanter à Legiſlatore aſſumitur ad corregnandum. Cùm ergo talis ſit Maria, à lege illa immunis exiſtimanda. à 306. vſque ad 308.

Sponſæ ad ſponſum proportio, imò & vnitas: nam pene omnium cum ſponſo conſors, nec etiam iuris dandi penitus expers. Talis eſt Maria. Non ergo legibus potuit ſubiacere. à 309. vſque ad 324. & à 325. vſque ad 340. Confirmatur: quia Eſtherem noſtram veram, excellentiùs commendat ipſe D. Thomas. à 341. vſque ad 346.

Apud profanos Authores, Græcos, & Latinos, qui propriam vocabuli ſignificationem expendunt; longè excellentior habetur redemptio præſeruatiua, quàm quæuis: & excellentiùs per præſeruationem propulſa quæuis damna, quàm quocunque alio titulo celebrantur: ergo propriè loquimur, dum præſeruatam Mariam, redemptam nihilominùs appellamus. à 369. vſque ad 380.

Idem argumentum, ab Scripturâ, & Patribus, robuſtiùs obarmatur. à 381. vſque ad 397.

Non decuit, Mariam vulgari nobiſcum modo, redimi captiuatim: ergo ſingulariſſimo redemptionis præſeruatiuæ genere decorata. à 398. vſque ad 407.

Maria, præſidium Chriſto fuit tutiſſimum: ſacrum armarium, vnde rebellantes vrbes, & populos, ſibi iterum feliciter ſubiugauit: ergo nunquam Dæmoni fuerat ſubiugata. à 408. vſque ad 420. Confirmatur: quia Chriſtus, ſtatim atque editus, imò conceptus à Virgine, glorioſiſſimus fuit triumphator: nunquam ergo fuit Maria triumphata. à 421. vſque ad 418.

Maria victricem Dæmonis Euchariſtiam apparauit: ergo nunquam à Dæmone victa fuit. à 439. vſque ad 452. & à 453. vſque ad 464.

Maria, angelicæ præſeruationis idea fuit, inde redempta, vnde redimita: ergo Maria decoriùs præſeruata. à 465. vſque ad 475. & à 476. vſque ad 489.

Maria, Sponſæ dominantis titulo, à duce Chriſto ſollicitè præmunita: ergo nunquam Inferno hoſti violaturo expoſita. à 490. vſque ad 498.

Protoparentum gula, famem Orbi miſerrimam, aut beſtialem indixit ſaturitatem, eamque omni felle amariorem: ſed Maria à pomo vetito feliciter ieiuna, & beatâ abundantiâ feliciſſimè ſatura: ergo Maria, à gulosâ protoparentum culpâ nihil contraxit. à 499. vſque ad 519.

Maria euchariſtici panis conda, & proma: ergo non debuit per culpam fame cruciari. 520. vſque ad 529. Roboratur argumentum, adductis in medium damnis è prima gula ortis; & adducto aliunde Euchariſtiæ antidoto, quam Deipara præparauit. à 530. vſque ad 549. Plura, in idem à 550. vſque ad 559.

Humanum genus, de communi culpâ æſtuans, naufragum inconſtans: Maria verò fluctuanti arcæ, gemmea feneſtra; portus ſalutis: ergo communi culpæ ſubiecta non fuit. à 560. vſque ad 575.

Mariana Conceptio, fauſta omnia nunciauit: ergo nihil funeſtum exhibebat. à 576. vſque ad 584. Quod inde confirmatur; quia fauſta nunciantibus, nihil non felix, & fauſtum adhæreſcit. à 585. vſque ad 600. Maximè cùm Maria ſit Eccleſiæ felix Arctos, Argo Chriſti

Chriſti fauſta, halcyonides dies. à 601. vſque ad 609.

Mariana caro, theriaca contra mortem: odor reſpirans ad vitam:ergo à morte,& fœtore culpę præſeruata.à 610. vſque ad 618.

Suauiſſima medicamenta à Maria, nobis diuinus Medicus deprompſit: ergo Maria nobiſcum non ægrotauit. à 619. vſque ad 629. In idem plura à 630. vſque ad 637.

In Deipara, non per phantaſticam legis fictionem;ſed per ſolidam gratiæ veritatem, natura humana integris eſt natalibus reſtituta in integrum: ergo Maria originali culpæ non ſubiacuit.à 676.vſque ad 687.

Bono noſtro, naturam olim captiuam, Chriſtus manumittit: ſic & Maria,idque in Chriſti decorem: ergo Maria nunquam captiua fuit. à 688. vſque ad 707.

Maria, opus Dei perfectiſſimum: ergo ſub culpæ næuo, non prodiit imperſectum. à 708. vſque ad 718.

Ipſum etiam Mariæ nomen, diuino priuilegio gratiam ſpirat: non ergo illa culpam ſpirauit. à 719. vſque ad 729.

Maria, terrenum quoddam eſt cælum, aut terra quædam cæleſtis, & benedicta: ergo neque culpæ Inferno, nec originis cœno immerſa fuit. à 730.vſque ad 742.

Maria, quamuis culpæ labem, & originis ſordes non contraheret; adhuc nihilominùs abluere pedes potuit: ergò ex eo præcisè, quòd pedes abluerit,gratis cōdēnatur.à 743.vſque ad 754.

Oculi ab origine cæci,per Deiparam nobis reſtituuntur: quæ non ſolùm nunquam cæca, quin etiam ab ipſo Conceptionis inſtanti videndo Deo fuerit perſpicacior:ergo nihil originalis culpæ contraxit Maria.à 755.vſque ad 766.

Deus totus,oculus eſt: hunc æmulantur cæleſtes Argi:quos adhoc in via, quandoque ſuperauit Deipara:ergo probabile eſt,in ipſa Conceptione vidiſſe Deum: & quod conſequens eſt,originalem culpam non contraxiſſe. à 767. vſque ad 780.

Natura humana,Serpentis oculis,& arte faſcinata,Mariano aſpectu ſanatur: ergo Maria nunquam ſimilem culpæ faſcinum paſſa eſt. à 781. vſque ad 789.Confirmatur:quia ab hoc faſcino peccator, in phantaſticis bonis æſtimat ſoliditatem:è contra verò in ſolidis ſnanitatem: imò & in vtroque ſimul quandoque miſerè fallitur: ergo Marianus aſpectus, vnde nobis remedium prouenit, nunquam ſimili morbo laborauit:proindèque probabile fit,Mariam in ipſa Conceptione Deum vidiſſe. à 790. vſque ad 8 20. Confirmatur vlteriùs:quia à prædicto morbo, ocolorum noſtrorum rapacitas miluina orta eſt:cùm aliunde oculi Mariani ſint columbini.à 811.vſque ad 818. Tandem confirmatur:quia à contemplationis purioris ſpeculâ, faciliùs deinde, Dæmonis & tenebras, & technas effugaret Maria: ergo decenter illi optima contemplatio, ab ipſa Conceptione, concedi creditur.à 819.vſque ad 831.

Maria in ipſa Conceptione fuit *Aurora proſpiciens*,& videndo Deo apta:ergo culpæ cæcitatem nunquam admiſit. 832. vſqoe ad 838.

Maria in ipſa Conceptione fuit in habitu gloriæ *Luna cornuta*, Dæmonibus ventilandis: ergo, & Deum vidit; & Dæmonem feliciter fugauit.à 839. vſque ad 845.

Maria in ipſa Conceptione,in habitu gloriæ fuit *Sol muſicus*: ergo abſque culpa concipitur,& in gloria.à 846.vſque ad 856.

Maria in ipſa Conceptione fuit *illuſtris Epiphania*.quia ſolummodo apparens, hoſtes terruit: hoc autem Beatorum eſt proprium: ergo Maria non ſolùm munda concipitur, ſed beata. à 857. vſque ad 868.

Verbum diuinum ab æterno dictum:Incarnationis tempore, bono noſtro in Mariana carne ſcriptum eſt: ergo caro iſta ab omni labe, & fæce immunis fuit.à 869. vſque ad 877.Confirmatur:quia pretioſiſſimam materiam, decoris inſcriptionibus parare ſolet Deus. à 878. vſque ad 883. Et iterum confirmatur Mariani libri exhibitis prærogatiuis. à 884. vſque ad 895.

Peccatrix conſcientia, fœdis characteribus notata;notiſque horribilibus maculata: in cuius damni remedium Maria deſtinatur: ergo nunquam fœdos culpæ characteres paſſa eſt. à 896. vſque ad 911.

Mariæ caro, niueum à Conceptione vellus fuit, vt aptè poſteà conchyliatum, in diuini Imperatoris purpuram rubeſceret: ergo maculam culpæ, nunquam paſſa eſt. à 912. vſque ad 918. Confirmatur:quia præfœdatum aliquando Marianum vellus,induendo cæleſti Agno, Deus faſtidiret. à 919. vſque ad 928.

Lana purpuranda, ab omni næuo aliena eſſe debet:ergo & Maria: maximè, cùm ſub diuini Solis abſcondatur claritate, vt ipſum Solem immaculati velleris tegmine abſcondat: ideò Eſther vera: vnde,& nobis,& Deo illuſtre tabernaculum.à 929. vſque ad 944.

Maria Chriſtum coronat,à quo inuicem pulchrè coronatur triumphatrix:ergo nunquam à Dæmone triumphata. à 945. vſque ad 958.

Purpurâ, quam à Maria accepit Chriſtus, Iuſtos induit: vnde regali gloria reſplendent: ergo nunquam ancilla Dæmonis Maria dici poteſt. à 959. vſque ad 972.

Iuſtorum mors,per Chriſtum felix properat, felix exoptatur:ergo Deiparæ mors,immeritò originalis culpę effectus exiſtimatur.à 973.vſqoe ad 995. Confirmatur: quia Maria ſingulariſſimo modo rara phœnix,non ex delicto moritur;ſed ob dilectum:concarnis nanque eſt Chriſti, expers corruptionis.à 996.vſque ad 1010.

Pœna ſolummodo ob culpam infamatur: ergo nihil Deiparæ per mortem derogatur, niſi aliunde in illâ, originalis culpa comprobetur. à 1011.vſque ad 1020.

Maria in ſummi myſterij inſtromentum aptiſſimè à Deo præparatur: ergo ſub originali deformitate, non concipitur. à 1037. vſque ad 1045. Et confirmatur: quia glorioſa Dei inſtrumenta, penè deificata condecorantur:nullum autem Maria glorioſius. à 1046.vſque ad ad 1053.

Peccatum ad nihilum nos redigit:etiam cōdonatum relinquit ignauiores:ergo Maria à peccato incipere non potuit. à 1054. ad 1064.

Peccator apud Deum, etiam præſcius, abeſſe viſus: inde ab eodem ignoratus, & innominatus:

natus : ergo Maria nunquam poteſt intelligi peccatrix. 1065. vſque ad 1079.

Maria in Matrem electa , ſi ſub culpa oriretur, Angelis , Dæmonibus , & hominibus, ridiculum ſpectaculum exhiberet : ergo ſub culpa oriri non præſumitur. à 1080. vſque ad 1094. & deinde a 1095. vſque ad 1100.

Imago diuina ſacrilegè in nobis per culpam profanatur. à 1101. vſque ad 1119. Sed Maria hanc imaginem integram , & illæſam conſeruauit: ergo nihil culpæ contraxit. à 1120. vſque ad 1125.

Peccator, imagine Dei perdita , brutis peior, quorum pœna punitur : tanti damni cauſa originalis culpa : è contra verò remedium à Maria : ergo iſta , originali culpæ non ſubiacuit. à 1126. vſque ad 1151.

Homo per culpam, inane ſimulacrum, & ridiculum redditur phantaſma. 1151. vſque ad 1169. Sed Maria , de eximia cum Filio Deo , & homine, ſimilitudine ; nunquam imaginem hanc phantaſticam geſtauit : ergo Maria culpam non admiſit. à 1170. vſque ad 1181. Confirmatur : quia Euchariſtia in nobis, imaginem Dei regiam, floridámque conſeruat : qua, tanquam filij , ſpirantia diuini Patris reddimur ſimulacra : indidem generosè nutriti, vnde fauſtè generamur : quod tam eximium donum, ſolummodo per Mariam nobis miniſtratur. à 1183. vſque ad 1201.

Parentum, aut ſanguine , aut ſpiritu generoſitas, in filios deriuatur : ergo decentior Chriſtus à generoſiori Matre naſceretur : vnde ab illa, originalis fœditas remouenda. à 1202. vſque ad 1216. Confirmatur : quia Maria , propioquior eſt Chriſto ſpiritu , quàm corpore : quæ Rachel vera , cæleſtis Heroïna , carnalis partus gaudia , ſpiritualibus partus doloribus compenſauit. à 1217. vſque ad 1240.

Filij , de parentum infami noxa ſuſpecti , & infamati : idem ſuo modo , à Maria originali vitio infecta , Chriſto conueniret : ergo ſedulò præſeruata , prudenter creditur. à 1241. vſque ad 1249. Confirmatur : quia parentes , & filij , inuicem ſupponunt : vnde vel honor, vel infamia communis inuicem. à 1250. vſque ad 1263.

Boni filij , decorandis parentibus ſedulò impenduntur : ergo Chriſtus decorandæ Matri impenderetur , illam à peccato præſeruans. à 1264. vſque ad 1280.

Chriſtus , in cæteris omnibus rebus , materno honori exactiſſimè conſuluit : ergo in Conceptionis negotio ſimiliter proceſſiſſe exiſtimandus. à 1281. vſque ad 1295.

Maria ſerpentis contrito capite , de gratia virileſcit : ergo culpam , vnde animæ robur euiratur , penitùs euitauit. à 1303. vſque ad 1313. & deinde à 1314. vſque ad 1326.

Vitia catenata , ab origine fœda connectuntur: ergo Maria , quæ ſubſequentem penitùs euitauit catenam, fœdam illam originem non admiſit. à 1317. vſque ad 1338.

Incrementum excellentioris cuiuſuis gratiæ, proditur rudimento : ergo immenſitas Marianæ gratiæ , in ipſo Conceptionis exordio debuit prænitere. à 1339. vſque ad 1350.

Culpa, nunquam feliciùs eneruatur, quàm ad radicem : ergo ſic feliciter per totam vitam, Mariana innocentia decurrens , ſatis indicat, originis labem, id eſt, vitiorum radicem , feliciſſimè illi fuiſſe eneruatam. à 1351. vſque ad 1353.

Superbia , fœtor eſt, arcendo Deo , qui humilitatis allicitur ſuauitate : ab eadem ſuauiſſimè expugnatus : ergo Maria humilitatis Princeps, ſuperbam originis fœdatæ conditionem non participauit , vt intimè Deum ſibi alliceret, & attraheret. à 1354. vſque ad 1370.

Maria de quouis leuiculo, cuiuſuis culpæ næuo, indecens foret , vt diuinæ Maternitatis titulo gauderet : ergo à fortiori , de originali ſuperbia ineptior proueniret , quò magis ſupereminens , eò infelicior perimenda. à 1371. vſque ad 1378.

Ab humilitatis aurifodina , Maria ſummum imperium eſt adepta: ergo nihil originalis ſuperbiæ participauit. à 1379. vſque ad 1387.

Maior participatio eſſet Chriſti cum Belial , id eſt , Dæmone rumpente iugum ; ſi Maria aliquid originalis ſuperbiæ contraheret , omnibúſque humilitatis priuilegiis non gauderet; quàm ſi ipſa quouis alio veniali defectu inquinaretur: ergo, ſi in Maria ideò quemuis venialem defectum negamus , ne vlla Chriſto cum Belial foret participatio: à fortiori in illa originalem ſuperbiam denegamus, meritóque ſingulariſſima humilitatis priuilegia conſtituimus. à 1388. vſque ad 1402.

Obedientia Adami inde pretioſa , quia non cauſam , ſed meram imperantis Dei voluntatem attendebat: quæ ſeruitus rationabilem ei libertatem conciliabat. Sed amiſſa hac obedientia, coniunctiſſimus factus eſt Beliali: ergo Maria obedientiæ Princeps , in Adamo obedientiæ iugum non perfregit. à 1403. vſque ad 1412. Confirmatur: quia ex protoparente rebelli, rebelles orimur, in cuius damni antidotum, obedientia Chriſti, nihil autem obedienti Chriſto ſimilius, quã obediens Mater. à 1413. ad 1424.

Diuina inſtabilitas mobilis , inquietus quodammodo Deus , donec in corde puro requieſcat: ergo Maria nihil inquinatum habuit, quæ Dei thronus puriſſimus commendatur. à 1425. vſque ad 1433.

Maria , thronus fauſtus ad victoriam : auguſtum templum ad maieſtatem : vitalis Paradiſus ad delicias: cuius tutæ cuſtodiæ Deus ſingulariſſimè excubuit : ergo immeritò Dæmoni vnquam tradita exiſtimatur. à 1434. ad 1453.

Deus nihil inquinatum inhabitat : ergo Maria, quæ Deum ſpecialiſſimè excepit , nihil vnquam habuit inquinatum. à 1454. ad 1479.

Quando veritas in Scriptura non patet , pie de coniecturis indaganda eſt: ergo, licèt Scriptura clarè immaculatam Conceptionem non proponat, pia indagatione inquirenda eſt: &, ſi ratio ſubſit, defendenda : vnde ob tot prædictas rationes meritò Conceptio puriſſima exiſtimatur. à 1503. vſque ad 1506.

In myſteriis , quæ clarè non reuelantur , ab illorum decentia fit aliundè clariſſimum argumentum : cùm ergo Conceptio Deiparæ pura , ſit decentiſſima ; clariſſimè eius puritas celebrata meritiſſimò comprobatur. à n. 1507. vſque ad 1515.

Mariæ

Mariæ caro, hypoſtaticè vnita Verbo, decentiſſimè ab originis fæcibus veniret aliena: ergo talis aduenìſſe exiſtimanda. à 1516. vſque ad 1519.
Maria ſub quouis peccato actuali, licèt leuiſſimo, indecens Dei Mater haberetur: ſed ſub originali culpa longè eſt indecentior: ergo originem mundam ſortita eſt. à 1520. ad 1524.
Decentiſſimum putatur, ſi Mariæ, poſtquam edidit Chriſtum, omnem gratiarum cumulum communicari dicamus: ſed longè decentius fuit, ſi antequàm ederet, omni gratia, etiam originali repleretur: cùm præuiæ diſpoſitiones, magis quàm ſubſequentes, Chriſto miniſtrarent: meritò ergo Mariam, ſub originali gratia conceptam arbitramur. à 1525. ad 1531.
Chriſtus decoriùs, etiam de ipſa innocentia matrizare diceretur: ergo decenter in Maria originalem innocentiam commendamus. à 1532. vſque ad 1536. Confirmatur: quia omnes ferè prærogatiuæ Chriſto attributæ, conuenienti modo Mariæ etiam attributas legimus apud Patres. à 1537. vſque ad 1542.
Eccleſiæ Patres grauiſſimi, & antiquiſſimi, Marianæ Conceptioni puriſſimæ fauent: ergo gratis impugnatur Conceptio, quaſi Patrum ſuffragiis deſtituta. à 1543. vſque ad 1550.
Marianæ gratiæ plenitudo, immenſa propemodum, & infinita: ergo decenter à primo Conceptionis inſtanti creditur deriuata. à 1551. vſque ad 1561.
Multæ leges diuinæ, in Mariæ priuilegium diſpenſantur: ergo illa lex originalis culpæ, prudenter in Maria creditur diſpenſari. à 1562. vſque ad 1568. Confirmatur: quia cum præſeruatione, germanæ redemptionis ratio ſtat optimè. à 1569. vſque ad 1572.
Maria quodammodo Chriſti fuit Corredemptrix, vnde redemptionis primitias accepit: ergo originalem labem non contraxit. à 1573. vſque ad 1578.
Chriſtus, quà Verbum, originalem gratiam Matri præſtare potuit: ergo reipsà præſtitit. à 1579. vſque ad 1584.
Maria, Sponſa Dei conregnatrix eſt, ad illum, quantùm fas eſt, proportionali æqualitate accedens: vnde nullum illi priuilegium negari debet, quod etiam ſeruis nouimus conceſſum: cùm ergo Angeli, & Protoparentes, Mariæ ſerui, originalem gratiam ſint ſortiti; pluſquàm liberè hanc Mariæ denegamus. à 1585. vſque ad 159.
In humanis nuptiis, coniugum proportio, ſummi fit: ergo id meliori iure in diuinis: cùm ergo Maria innocens magis proportionata Sponſo Deo adueniat, quàm polluta; meritò originis integræ commendatur. à 1592. vſque ad 602. Confirmatur: quia Maria, non ſolùm prima, ſed vna eſt inter omnes; & excellentiori modo à Deo producta. à .603. ad 1610.
Innocentiæ ſtatum, ſub quo Protoparentes fuerunt, ad oculum nobis oſtendere; decentiſſimum diuinæ pietatis opus exiſtimandum: cùm ergo aptiſſimè in Maria oſtendi videatur; pulchrè Maria innocens prædicatur.
Rationes, quæ, contra Mariæ innocentiam, adduci ſoleot, fragiles ſunt: ergo à pia opinione non recedendum. à 1616. vſque ad 1618.
Ex verbis D. Angelici Doctoris; Mariam in gloria fuiſſe couceptam, non temerè aucupamur: ergo ſaltem in gratia conceptam; temerè denegemus. à 1619. vſque ad 1626.
Innumera alia, in totius Operis decurſu ad idem formantur argumenta: ſed, quæ cathedræ potiùs ſeruiant, quàm ſuggeſtui: nec tam templis accommodata, quàm Scholis: vnde illa huc apponere duxi ſuperuacaneum. Quæ reliquis feſtiuitatibus faciant, indico breuiſſimè.

Mariæ feſtiuitates aliæ.

Natiuitas. 1. Præſentatio. 1507. Annunciatio. 95. 198. 207. 216. 217. 218. 219. 323. 324. 329. 337. 497. 586. 587. 589. 624. 630. 736. 794. 840. 870. 871. 914. 1219. 1464. 1465. Viſitatio. 57. 81. 82. 155. 419. 480. 646. 694. 851. 852. 1220. Aſſumptio. 147. 390. 424. 474. 752. 942. 957. 1295. 1581. 1582.

Maria Magdalena.

Magdalena, à Deipara Virgine nomen accepit. 725. 726. 727. Cur ſepultum Ieſum vngat. 728. Eius laus. 1069. 1070.

Margarita.

Margaritæ Hiſpaniarum Reginæ pietas glorioſa. 1280.

Maritus.

Maritus pius, & iuſtus, plùs vxoris, quàm ſua damna dolet. 316. 317. 318. Vxoris culpa marito imputatur. 319. 320. Communicat imperium vxori. 325. 326. 327. 328. Vxorem debet inſtituere. 1599. Vide, *Vxor.*

Matrimonium.

Matrimonium, æqualitatis proportionem requirit inter coniuges. 311. 1592. 1596. 1597. 1598.

Medicina.

Salubris, & præſeruatiua medicina excellentior. 375. 376. 591. Quàm ſuauem medicinam nobis Chriſtus attulerit. 610. 619.

Mercatura.

Mercaturæ negotiatio vaga, & inquieta. 567. Mercaturam cæleſtem accepimus à Maria. 606. 607.

Mos.

Mores parentum, in filiis expreſſi. à 103. 104. 105. 106. &c. 156 1244. 1245. 1246.

Mors.

Summa inhumanitas eſt, mortem quodammodo, nondum viuentibus inferre. 381. 618. Mors Iuſtorum, voto, & aduentu felix. 973. Quia à Chriſto iam ſuperata. 974. 975. Cur ſomnus

hæreditatis appelletur. 976. 977. Iuſtorum mortis exequias celebrat Deus, 978. 979. 980. Ius mortis contra nos, ab initio ruitura baſi fundatum. 982. A morte, meliorem vitam conſequimur. 983. 984 985. 986. Dies mortis, dies eſt lætitiæ. 988. Imò natalis dies eſt. 989. 990. 991. Ideò mors optata Iuſtis. 991, 993. 995. Poſt mortem, quàm fœda humani corporis corruptio. 1007. Superba mors contra Chriſtum, eo ipſo corruit. 1374.

Mortificatio.

Mortificatio, vitalis eſt gladius. 907. Penè ad Diuinitatis participationem nos euehit. 1049.

Mundus.

Vtriuſque mundi, parui, ſcilicet, & magni analogia. 51. 52. 53. Mundus de peccatis, in cloacam conuerſus. 130. Cur totus io figura dicatur præterire. 791, 792. Mundus iſte, deſertum aridum à iuſtis reputatur. 795. Fallax eſt, & vanus. 797. &c. Informe monſtrum. 833. Imago ſeducens. 1152.

Muſica.

Aſtrorum muſica, qualis. 846. 847. 848. Muſica in præliis iuſtorum. ibidem.

Myſterium.

Coniecturas myſterij occulti pietas inueſtigat. 1405. Non tamen curioſa ſerutatione. 619. In myſterio indagando, maximè eſt decentia inuenda, 1507. Argutias Logicas, diuina myſteria ſuperant omninò. 1564.

N

Natales.

NAtalium reſtitutio, quid ſit. 676. 688. Natales illuſtres, pretioſi. 1212. Solent eſſe ſtimulus virtutis. 1593.

Nauis.

Nauium Seruatores Dij, quales. 379. Salus præueniens naufragium, quæ ſit. 395. Nauis atro velo infauſta nuncians. 576. Nauis Argo. 604. 605.

Nomen.

Nomen ſemper eſt nouum, dum digno non imponitur. 217. 719. In nominibus, alia quandoque eſt etymologia, alia proprietas ſignificationis. 369. Nomini debent opera reſpondere. 391. Nominis Mariæ, & Emmanuelis analogia. 575. Nomina Angelorum, eorum nunciis apta. 586. Nominis Ieſu, & Mariæ analogia. 719. 720. 721. Nomina Iuſtorum ſcripta pretioſè. 878. 879. 880. Peccatorum nomina viliter ſcripta. 879. Diuini Nominis excellentia ad iuramentum. 926. Nomina ſua piiſſimè nobis communicat Deus. 1050. Nomen peccatoris, in obliuione eſt apud Deum. 1076. Et apud iuſtos. 1077. Nomina verò Iuſtorum, Deo notiſſima. 1078. 1079. Nomine tantùm caſſo, vanóque, & non re ipſa peccatores afficiuntur. 1157. 1158. 1159. Nomen fœmineum, viris infame. 1314.

Nubes.

Nubes lucida, & obſcura, longè diuerſa ſignificat. 597. Qualis nubes Maria. 621. 640. Nubes obumbrans Iuſtos. 826. Maria, tanquàm nubes, Deum veſtit. 936.

Nuncius.

Nuncius ipſo habitu, hilaria, vel triſtia ſolet onnciare. 576. 577. 578. 579. 580. Æthiops infauſtæ victoriæ nuncius. 578. 579. Nuncius laureatus. 585. Nuncius gratiæ, qualis. 594.

O

Obedientia. Inobedientia.

OBedientiæ dignitas. 206. Mariæ obedientia qualis. 591. 595. Obedientia legitima, non cauſam, ſed meram obedientis attendit voluntatem. 1403. 1404. 1405. Obedientiam ſic feliciter cæcam, nimis odit Dæmon, & quare. 1046. Hæc obedientia, ornamentum eſt animæ. 1407. Vertitur in coronam. 1408. Obedientia ſit prona, 1409. Non tam eſt captiuitas animæ, quàm eiuſdem libertas rationalis. 1411. 1412. Quæ aliunde per inobedientiam bruteſcit. 1413. 1414. Inobedientiæ huius damna. 1415. 1417. Obediêntia ſtabilit animam. 1416. Chriſti, & Mariæ obedientia, quàm inter ſe ſimilis. 1419. 1420. 1421. 1412.

Oculus.

Oculi mentis, nobis ab origine cæci. 755. 756. 757. Oculi corporei pulchra deſcriptio. 760. Oculus, pulcherrima corporis pars. 761. Deus totus, eſt oculus. 767. 768. 769. Oculi noſtri falſi, & deluſi obiectis. 787. 788. 789. Oculorum noſtrorum auida rapacitas. 811. Oculi noſtri coruis ſimiles. 812. Ne rapiant, quaſi mortui reputandi. 813. Retia ſunt, & indagines. 814. Oculis videre, & vnguibus rapere, ferè idem eſt. 815. 816. 817. Iuſti, in ipſis Dei pupillis geruntur. 933. 834. Oculorum excellentia. 1613.

Occaſio.

Occaſio peccati fugienda. 1352. 1355.

Odor.

Odor vitæ, à Maria. 620. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629.

Omnes.

Terminus diſtributiuus, *omnis*, quomodo in ſacra Scriptura ſit interpretandus. 300. 301. 302. 303. 304. &c. 1604.

Onus.

Ouis.

Ouis qualis fuerit Maria, edendo, & induendo Agno cæleſti.919. & quatuor ſeqq. Oues Mileſiæ, & pellitæ, quæ ſint. 929.

P

Pandora.

PAndora apud priſcos quæ. 55. Deipara verè Pandora.ibidem.

Parens.

Parentes oderunt filium, qui ſibi moribus non reſpondent.107.& duob.ſeqq. Parentes iuſti, filiis pertinaciter impiis, nihil proſunt.110. Parens infamiam, aut honorem in filios transfundit. 152.& duob.ſeqq. Parentes, idē cum filiis.694. Parentum generoſitas, aut à ſpiritu, aut à ſanguine in filios deriuatur.1202. & tribus ſeqq. Qui parentes lædit, in omnia praua ſuſpectus eſt.1241. Parentes, & filij inuicem ſupponunt: ideò honor, aut infamia vtriſque communis. 1250.& ſequ. Parentes à filiis ali debent.1275. Parens quandoque, ob futuram ſobolem glorioſus.1528.& ſequ. Parentis mores, in filium transfuſi.1533. Vide, *Filius.*

Patria.

Patria, & loca vbi degunt Sancti, ſaluantur ab eis. 384.& ſequ.

Paulus.

Pauli vocatio. 43. Cur anxiè fideles parturiret. 104.

Paupertas.

Pauperum miſeria qui releuanda. 388. Paupertas ſpiritus, quodammodo ad innocentiam nos reducit. 681.

Peccator.

Erga peccatores quàm propitia Deipara. 86. & tribus ſeqq. Peccatoris anima, Dæmonis eſt ſcortum.121.& tribus ſeqq. Peccator, ſeruus eſt viliſſimus. 173. & ſeqq. Obſtinati peccatoris pœna iuſta.185. Peccator Dæmonem deuorat, & ab illo inuicē deuoratur. 551.& ſeq. Peccator, omni eſt mari turbulentior.561.562. Miſerà quādam preſſus cęcitate.755.756.757. Peccator à Dæmone faſcinatus. 781.782.783. 784. Pręſtigias patitur.786.787.788. Ideò ſub inani, ſolidum; ſub ſolido inane reputat. 790. 791.792. Nihil in virtutibus ſolidum eſſe putat.804.805.806. Peccator à diuina memoria quodammodo deletus.834. Peccatoris nomen viliter ſcriptum. 879. Illius conſcientia fœdis characteribus notata, horribilibus notis maculata.896.& tribus ſeqq.900. His ipſis notis, in iudicio arguendus, & condemnandus. 904. 905.906. Peccator, proterue de culpa ſe iactat. 966. Tandem eâ ipſâ culpâ ad nihilum redigitur.1054.1055.1556. Ignauior redditur.1062. Peccator apud Deum etiam præſens abeſſe videtur: vnde ab illo ignoratus, & innominatus quodammodo reputatur.1065. Ridiculum ſpectaculum, peccator.1080. Beſtiis peior.1116.& monſtroſior.1127.& ſpurcior 1128.& ſtolidior. 1129. Peccator Centaurus eſt inuerſus.1130.& ſequ. Peccator de ingratitudine, beſtiis ſæuior. 1132.& durior.1133. Peccator lupino cōtagio rabidus.1134.&, quod peius eſt, ipſam beſtialitatem emit miſer.1135. Vnde beſtiis inſenſatior.1136.1137. Pœna beſtiarum, & aſinariâ molâ punitus.1138.& duob ſeqq. Peccator, beſtia eſt Dæmonis baiula.1141.1142. & quadriga.1143.& ſubiugalis.1144. Peccator, inſtar beſtiarum, ſepelitur.1145. Huius damni cauſa, effrænis appetitus.1146.1147.& beſtialis motus pectoris. 1148.1149.1150. Inane ſimulacrum eſt, & phantaſma ridiculum, vmbratiliúmque imaginum ſectator. à 1152. vſque ad 1159. Homo non homo.1164. 1165. In fœminam conuertitur.1315.& tribus ſeqq. Etiam dum viſus ceſſare à culpa, nocet.1335.1336.

Peccatum.

Peccata Orbem in cloacam reddunt.130.131.134. Homo propter peccatum, non niſi ad ſupplicium viſus curari à Deo.188.& ſequ. Peccata noſtra ſæuiùs quàm carnifices in Chriſtum irruerunt.418. Primum protoparentis peccatum, mors indigeſta. 550. Per peccatum redditur humanum genus æſtuans, naufragum, & inconſtans. à 560. vſque ad 56.. Peccatum, & non illius pœna, infamat. 1012. 1013. 1014. Ad nihilum nos redigit peccatum. 1054. Etiam condonatum relinquit ignauiores.1062. Peccatum, cur terra obliuionis dicatur apud Deum. 1075. Peccata vtplurimùm catenata. 1327. & tribus ſeqq. Peccatum, ad radicem feliciùs eneruatur. 1351.& tribus ſeqq.

Peccatum originale.

Peccatum originale, in ipſa origine poteſt à Deo impediri. 23. Originalis peccati fœditas, & odor deteſtabilis. 129. & duob. ſeqq. & 141. Ab illo ſtigmatiæ ſerui naſcimur. 897.& fœdis litteris inuſti.898. & ſequ. 900. Diuinam in nobis imaginem corrupit. 1023. & ſequ. Corrupit ipſam carnem. 1025. Radix cæterorum peccatorum.1026. Vinculum iniquitatis. 1027. Quàm fœdè carnem commaculet. 1032. & ſequ. Diuinam ſimilitudinem nobis eripit. 1120. Quibus figuris originale peccatum Ethnici adumbrarent. 1146.& ſequ. Radix vnde cętera vitia pullulant.1302.& tribus ſeqq. Viriles titulos abolet, & in fœminas reduxit nos.1315. Malorum radix.1337.1338. Ab originali peccato rebelles naſcimur.1413.

Phœnix.

Phœnicis auis conditio, & regio.930. Mors eius. 996. Cibus.998.

Pietas.

Coniecturas myſterij, pietas attendit. 1505. Prætextu pietatis, error quandoque obrepit. 1521.

Pœna.

Aliud eſt longè diuerſum, eſſe obnoxium pœnæ; aliud pœnam ſubire. 13.14.15. Pœna, tantummodo ob culpam infamatur. 1011.1012.1013.1014. Pœna beſtiarum peccatoribus inflicta. 1138.1139.1140.1141.1142

Pœnitentia.

Pœnitentia eiuſdem culpæ, cur ſæpè iteranda. 642.643. Ibi augenda, vbi periculum maius. 743. Non deferendá, quia culpa, licèt præterita, ignauiores nos reddit. 1062.1063.1064.

Petrus.

D. Petri Apoſtoli laus. 271.725.1051.1052.

Planta.

Plantæ omnes, cuiuſuis ſint generis, ab irriguo humore potiùs, quàm à terra, in qua ſunt, conditionem participant. 164.165.166.167.

Poma.

Poma amantibus reſeruata. 508.509.

Portus.

Portum ſalutis vnde acquiramus. 573.574.

Poſſeſſio.

Poſſeſſio terræ, eiuſdem calcatu ſumitur. 764.

Prædeſtinatio.

Prædeſtinantis Dei decreta, qualia. 4.5.6.

Prælatus.

Prælatus, ſi bonus, quodammodo Deus eſt: ſinequam, idolum eſt. 1156.1157. Nequam Prælatus, nomen eſt vanum, non res. 1157.1158.& merè pulchrum vocabulum eſt. 1159.1160.& benè delineata ſtatua. 1161. Sed nulla ſubſtantia. 1162. Arundo virens, & vacua. 1163. Homo pictus, aut hiſtrio. 1164.1165. Cuius pœna iuſta eſt, agnoſci, & vilipendi. 1166.1167.& irrideri etiam à Dæmonibus. 1168.1169.

Præſentia.

Præſentia merè corporalis abſque ſpiritu, pro nihilo reputatur. 1067.1068.1069.

Primitiæ.

Primitiæ fructuum, quæ dicantur apud Deum. 1576.1577.1578.

Priuilegium.

Priuilegium apud D. Thomam quid, & quomodo dicatur. 673.

Pulchritudo.

Pulchritudo exterior in homine, vix laudanda. 405. Diuina pulchritudo, poſt incarnationem, adhibito naturæ noſtræ fuco, quodammodo augetur. 433.434.435. Exterior pulchritudo, etiam donum Dei eſt. 1487.

Purgatio.

Purgatio quid ſit apud eccleſiaſticos Authores. 1549. Angeli alias puriſſimi, quomodo tamen purgari dicantur. 748.

Purpura.

De ſacra, & profana purpura, nonnihil dicitur. 913.914.915.916.917.

R

Rachel.

Rachel in partu Benjamin, typus fuit Deiparæ iuxta Crucem. 1217. 1218. 1219. 1220.&c.

Reſpicere.

Verbum, *reſpicio*, in vtraque Pagina, aliquid fauoris ſolet importare. 694.695.

Redemptio.

An apud claſſicos Authores Græcos, Latinos, & Hebræos, redemptio propriiſſimè dicatur de præſeruatione. 369.370.371. Redemptio præſeruatiua in re bellica. 372.373.374. Redemptio præſeruatiua, in re medica. 375. 376. 377.378. Redemptio præſeruatiua. 379. Redemptio præſeruatiua in re famis. 380. Quid eccleſiaſtici Patres ſentiant de redemptione præſeruatiua. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387.

Rex.

Reges, inſtar Dei, coli cupiunt. 140. Reges tyranni cur vitioſos ſubditos ſibi optent. 182. Reges non connumerantur vulgo. 261.262. Regum abſoluta potentia ſi Deo non comparentur. 270. Rex, & Regina, potentiam qui communiccent. 306. Regibus corona præſeruationis debetur. 477.478.479.480. Reges impij, nihil ſunt. 798. 801. 802. Chriſtus an per Mariam, legitimus Rex Iudæorum ſit habendus. 948. Regibus optima quæque dicari debent. 952. Indigenæ cum ſubditis, chariores ſunt Reges. 954. Quique ſanctitate præeminent, verè ſunt Reges. 959.960.961.962.963.968. Inſtar paſtoris,

paſtoris, Rex ſubditis conſulat: & affectibus ſuis imperet. 969. Reges apta inſtrumenta, & miniſtros eligant negotiis. 1037. 1038. Priuatam amicitiam, & ſplendidiora officia tribuant benemeritis nobilioribus. 1088. Regum ſtatuæ, & imagines, qui olim tacita variatione mutarentur. 1103. 1104. 1105. 1106. Reges, dum indignos promouent, eoſdem perdunt. 1140. Rex per vitia effœminatur. 1318. 1319. & fœminis ipſis euiratior eſt. 1320. Rex de humilitate, pie Deum expugnat. 1369. 1370. Rex de ſuperbia contabeſcit. 1175. Regius honor, in humilitatis terra optimè paſcitur. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. Regi, præuiè thronus diſponendus. 1530. Maria iuſtos euchit in Reges. 1589. Aliquid ſingulare Regibus tribuendum. 1607.

S

Sacerdotium.

SAcerdotij dignitas. 1610.

Sanctitas.

Ob Sanctos poſteà futuros, præuiè proſapia benedicitur. 34. Sanctitatis exercendæ theatrum præuiè à Deo decoratur. 36. 37. Sanctos ſuos quàm deliciosè habeat Deus. 73. 82. Et à Deo quàm ſedulò cuſtodiātur. 133. Et quàm præuiè honorentur. 157. Sanctitati quomodo ſeruiendum. 184. Seruire Deo, omnibus gloriæ titulis, apud Iuſtos præponitur. 196. & duob. ſeqq. Sanctus tunc Deo ſeruit, cùm à culpa liber eſt. 199. & ſeq. Sancti communibus impiorum pœnis non ſubiecti. 291. & ſeq. Sancti diuini imperij comparticipes. 427. Chriſti Sanguine coronantur. 479. & duob. ſeqq. Sancti attentiſſimè à Deo cuſtodiuntur. 495. & ſeq. Quomodo filij Dei dicantur. 689. Sancti perfecta opera vnde conentur exhibere. 711. & ſequ. Sancti, ipſo conſpectu, proſunt intuentibus. 784. Sanctitas ſemper, dum viuitur, in periculo eſt. 822. Sanctorum armatura fortis, & pulchra, adhibitiſque choris feſtiua. 877. & ſequ. Sanctorum nomina quàm pretiosè ſcribantur. 878. & duobus ſeqq. Sancti in Dei oculis, & pupillis geſtantur. 933. & ſeq. Sancti in media luce fouentur, & abſconduntur. à 930. vſque ad 934. Sanctorum conſcientia tuta. 943. Sancti, eo ipſo legitimè ſunt Reges. 959. & quatuor ſeqq. Sanctorum ſolox, omni purpura pretioſior. 970. Sanctitas, è viliſſimis reddit illuſtriſſimos. 972. Sanctorum mors, aduentu, & voto felix. à 973. vſque ad 980. Sanctificatio non ſupponit neceſſariò maculam præcedentem. 1010. Sanctorum ſupplicia, ob innocentiam, cumulant honorem. 1011. & tribus ſeqq. Mors durior, quandoque ſanctitatis eſt præmium. 1016. Sancti per gratiam penè Dij ſunt. 1041. & tribus ſeqq. Sanctus, in ſemetipſo Deum videt. 1114. Dei piiſſimè colluctatores, & eluctatores. 1180. & ſequ. Sanctorum filij ſumus, ſi illos imitamur. 1207. & duob. ſeqq. 1296. & duob. ſeqq. Sanctitas, etiam in fœmineo ſexu, viriliſcit. 1304. 1312. & tribus ſeqq. Sanctitas nihil fœmineum admittit. à 1321. vſque ad 1326. Sanctitas in ipſis rudimentis, finis incrementa ſignificat. à 1339. vſque ad 1344. Initio requirit feruorem. 1344. Sanctorum cor, grata Deo ſedes. 1425. & quatuor ſeqq. & ambulacrum. 1439. Sancti, per Mariam ſunt Reges. 1590. Sanctorum potentia erga Deum. 1600.

Scriptura.

Veritas in ſacrà Scripturà non expreſſa, quomodo indaganda. 1503. Tacitæ ab Scripturà conſequentiæ attendendæ. 1504. Scripturæ teſtimonia obtorto collo non trahenda. 1506.

Serpens.

Serpentis theriaca. 632. & ſequ. Serpens Tartareus conculcatus à Maria. 1303. & ſeq. Serpenti ſi caput obteratur, cauda nihil proficit. 1305.

Seruitus.

Quàm miſera ſit ſeruitus peccatoris. à 173. vſque ad 179. Ipſa etiam ſeruitus politica, per culpam in Orbem introducta. 180. 181. 182. Seruitutis vocabulum, quando primùm fuerit auditum. 183. Impij non ſolùm ſubeunt; ſed etiam miſerè emunt ſeruitutem. 186. Seruitutis vocabulum & miniſterium, ſolummodo confidenter aſſumit, qui liber eſt. 192. 193. 194. Nullo titulo Sancti glorioſiùs extolluntur, quàm dum ſerui Dei appellantur. 196. Seruire iuſtis, inſtar Dei habitis, pro gloria, & honore habendum. 184. 197. Diuinæ ſeruitutis præmia, & honores. 184. 200. Serui Dei, in eius domo quàm indulgenter habeantur. 202. 203. 204. Seruitus hæc, non vinculis torquetur, ſed torquibus decoratur. 205. 641. Quod ſeruis conceditur, à fortiori dominis non negandum. 470. Serui, quomodo olim natalibus reſtituerentur. 676. 688. Serui olim gypſatis pedibus. 744. & diſcalceati. 745. 749.

Societas Ieſu.

Societas Ieſu, cur tantoperè Conceptioni Marianæ propugnandæ allàboret. 1296. & tribus ſeqq. 1493. & duob. ſeqq.

Sol.

Sol ab initio decoratus, quia Chriſtum repræſentabat. 26. Sol cur die quarta creatus. 41. Creationis eius nobilitas. Sol muſicus 846. Mariæ typus. ibidem, & 941. 942. Sol iuſtitiæ quare plumatus. 931.

Spiritus Sanctus.

Spiritus Sanctus præuius ſanctificator. 28. 29. Sub forma columbæ. 46. Quæ templa ſibi requirat Spiritus diuinus. 77. Qualis ſit architectus. 78. Qualis erga Deiparam. 222. & duob. ſeqq. 323. 415. & ſequ. 522. 524. 630. 794. 914. & ſeq. Spiritus Sanctus amicus nobis hoſpes. 1403. Cur nobis datus. 1577. 1590.

Stella.

Cur in ortu Chriſti appareat ſtella. 591. Stel-

la crinita.591.Stella polaris.611.Nobiliſſimæ cuiuſdam conditionis.710.

Stephanus.

D. Stephani Protomartyris encomia. 275. 400. 401

Superbia.

Superbia,fœtor eſt arcendo Deo.1354 Superbus non niſi fœtida loquitur. 1355. Peſſime olet ſuperbus. 1356. Odor eſt Tartareus. 1358. Deum ad nauſeam prouocat ſuperbus. 1359. Deúmque oppugnat ſacrilegè. 1360. & duob. ſeqq.Superbia,quò magis ſupereminet,eò perimitur infeliciùs.1371.& ſeq. Mors eſt primogenita.1373.Et quare.1374. Superbia cur fœnum tectorum dicatur. 1376. Ipſa ſuperbi elatio, deiectio eſt. 1377. & ſeq. Moritura eſt in nobis ſuperbia, vt Deus regnet. 1386. A Deo aſperè punitur. 1387. Superbia, effrænis eſt equus.1397.Malorum omnium radix.1400.

Suſpicio.

Suſpicionum alia fundata, alia non.1499.Hanc apud impios, nec etiam Deus euitauit.1500. Suſpicio in re turpi,pro viribus vitanda.1598.

Synagoga.

Synagoga ſemper in peius ruens. 1328. & duob. ſeqq.

T

Templum.

LOcus erigendo templo deſtinatus,quanti fiat à Deo.36.37. In templo eſſe, abſque debita ſanctitate, pro abeſſe reputatur. à 1067. vſque ad 1071.Quantumuis auguſtum ſit templum; ſemper tamen pro diuina maieſtate anguſtum reputandum.1440.& duob.ſeqq.

Tentatio.

Tentationum laquei varij.209.

D.Thomas Aquinas.

Sententia Angelici Doctoris de primatu Chriſti, quæ varia videtur, in idem conciliatur. 7. Quid de Maria, ſub typo Eſtheris, ſentiat D. Thomas.341.

Timor.

Timor ſanctus cor ſtabilit.565.

Traducere.

Traducebantur damnati, & quandoque ſtigmatibus inuſti.609.& ſeq.

Triumphus.

Profani triumphi, ad triumphalem Chriſtum analogia.421.

V

Victoria.

ILluſtrior illa victoria, quæ terrore potiùs, quàm ictu, hoſtes vincuntur.à 857. vſque ad 862.

Vinum.

Vini immoderatus vſus, quî cauendus.45.

Virginitas.

Virginitas quanti à Deo fiat. 115. Per pœnitentiam q. ⟨uo⟩dammodo reſtituitur.680.Humilitate. 1396. Virginitas aptè, & ſyncere iudicat cauſas caſtitatis.1498.

Virtus.

Vide ſuprà, *Sanctitas.*

Vmbra.

Cur vmbra Dei dicatur, Chriſti caro. 630. 631. Cur ſub vmbra Deus in carnem veniret. 794.

Vnum.

Quidquid vnum potiùs dicitur, quàm primum, cæteris non adnumeratur.263.

Vocatio.

Vocationes diuinæ ex ſe feſtinæ. 43.44.

Voluptas.

Voluptatum cibus beſtialis,& amarus.501.502. 503. 504. Voluptas fluctuans. 566. & præſtigiatrix.787.

Votum.

Quæ Deo ex voto reddimus, non amittimus. 118.119. Votum plenè reddendum.225.283.

Vxor.

Vxor ſancta imperat marito. 50. Grande eſt Dei beneficium.70.Ad mariti ſeruitium deputata. 180.Eiuſdem ferè potentiæ, cum marito.306. Vxoris ad maritum proportio,ſiue vnitas.309. Cum marito, non ſolùm eadem caro; ſed & anima. 314. Vxoris honori, ſedulò conſulat maritus.490. Vxor maritum repræſentat.598. Mariti dotes, quandoque in vxore præcognoſcuntur. 1247. Obſequium vxori impenſum, ac ſi marito impenderetur. 12 4. Æqualitas vxoris ad maritum. 1277. Vide ſuprà, *Maritus. Matrimonium.*

F I N I S.

VA11620837